

PS9.0.09/S69

ACADEMIA ROMÂNĂ

FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ȘTIINȚĂ ȘI ARTĂ

Colecția „OPERE FUNDAMENTALE”

Coordonatorul colecției: acad. EUGEN SIMION

17662

MARIN SORESCU

OPERE

VI. Romane • Proză scurtă

Ediție îngrijită de
MIHAELA CONSTANTINESCU-PODOCEA

Prefață de
EUGEN SIMION

Fundația Națională
pentru Știință și Artă

univers enciclopedic

București, 2006

Coperta: PODALV
Redactor: Elisabeta SIMION
Tehnoredactor: Mariana MÎRZEA

TREI DINȚI DIN FAȚĂ

Cartea a apărut cu sprijinul
S.C. PETROM SERVICE S.A. București
și al

COMPANIEI NAȚIONALE „LOTERIA ROMÂNĂ“ S.A.

© Toate drepturile asupra acestei ediții aparțin
Fundăției Naționale pentru Știință și Artă și
Editurii Univers Enciclopedic.

ISBN: 973-7934-83-0

ISBN: 973-637-137-9
978-973-637-137-0

Motto:

Căci, zicea el, toate lucrurile bune și rele pentru corp și pentru om în întregul său vin la suflet și de acolo curg (ca dintr-un izvor) ca de la cap la ochi: trebuie deci – mai ales și în primul rând – să tămăduim izvorul răului, ca să se poată bucura de sănătate corpul și tot restul trupului. Prietene, zicea el, sufletul se vindecă cu descântece. Aceste descântece sunt vorbele frumoase care fac să se nască în suflet înțelepciunea.

PLATON

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL I

Uneori i se părea că nu mai știe să gândească. A uitat. A uitat mecanismul. Cum se întâmplă cu cei care paralizează: nu mai țin minte cum, în ce fel, pe ce bază s-au mișcat până adineauri. Sau celor care le pierde glasul dintr-o dată. Realitatea i se prezenta fără continuitate, iar el stătea în fața ei holbat, cu acea expresie tâmpă a omului care primește o lovitură puternică în plex și zice: ha! Ori poate să exclame: ha! fără nici o lovitură. Cazul lui. Ceea ce era mai periculos era că fața îi exprima totuși, în astfel de momente, inteligență (nu chiar atâta cât ar fi fost el dispus să vadă în oglindă), cu atât mai expresivă, cu cât el era mai static în gândire. Stătut în gândire. Inteligență statică. De aceea, trebuie să mă feresc de cei care *par*. Dau cu parul, cu părerea. Capul îi era încețosat, trupul greu și mofluz, respira parcă anevoie, ca și când ar fi fost scufundat într-un lichid. Într-un lichid de apă... ha, ha! Om-amfibie, pus să respire prin mocirlă, de probă, și neputând trece proba. Îi vâjâiau tâmplele. Parcă era o muscă înăuntru – o muscă acolo, care tot bâjbâia, când era liniște, de se auzea musca. Dormea, slavă Domnului, mult și prost. Slavă Domnului, n-are nici un sens, dar așa e. Din cauza că somnul îi era neodihnitor, trebuia să și-l prelungească, să-l umple cu ceva, cu o somnolență măcar. Își completa somnul c-o

moțaială cotidiană, așa cum pe vremea liceului, când
 mîncarea de la internat era atât de proastă, și-o mai înna-
 c-un covrig și un iaurt în piață, în picioare. Această comple-
 5 tare de odihnă o făcea tot în picioare, mozolind, morfolind
 un rest de căscat. Noaptea, visa urât. Cum ațipea, începea
 coșmarul. Coșmarele, că se țineau lanț. Trecea dintr-un vis
 într-altul, ca printr-un labirint de sticlă, cu țevi de dimensiuni
 10 diferite, și el, o bulă de aer, uite-așa circula de colo-colo, iar
 unde țeva se îngusta prea mult se oprea și se căznea s-o ia
 din loc. Să treacă dincolo. DINCOLO. Acolo, alt coșmar.
 Țevi întortocheate de sticlă – de calitate proastă –, gătuite pe
 ici pe colo. Așa se strecura el toată noaptea, ca mercurul
 dintr-un termometru, pus la subsuoara unuia, care când se
 15 răcește de moarte, când are febră mare și aiurează. Așa încerca
 apoi să-și reprezinte plastic – era plastician – peripețiile intime.

Bineînțeles, nu-și mai amintea a doua zi nimic. Adormea
 exact cât să uite ce-a visat, ce-a fost capabil să viseze, el cu
 capul său greu, ca o buturugă. Ba ceva tot îi mai aburea
 câteodată amintirea, dar vag, vag de tot. Puțin totuși –
 20 ciudat –, suficient ca să-l sperie și să-l pună pe gânduri. Odată
 se făcea că... dormea și numai ce aude zgomot, hărmălaie mare
 afară. Iese și zărește venind val-vârtej de pe coasta din deal –
 era parcă în sat – turme de vite speriate, boi împungându-se,
 tauri trecând unii peste alții, și valuri-valuri de oameni, care
 25 îl iau și pe el. Când se mai îndepărtează de casă, vede în
 atmosfera aceea de groază, care se încetoșă, nu știi de ce, ce
 să vadă? Lava. Se revărsa, încinsă și numai aburi cu un fâșâit
 ușor, de mătase aruncată pe umeri... brr! și... cafenie, ca o cocă
 de zaț... da, era lavă, izbucnise vulcanul nu știi al câtelea
 30 vulcan... A trăit teroarea sfârșitului lumii... De-a valma cu
 vitele, care simțiseră primele, răgeau, câinii lătrau, urlau...
 Și-odată și-a amintit că Ea rămăsese acasă. Dă să se-ntorcă.
 Mă duc s-o iau, zice, am lăsat-o dormind, am plecat de lângă
 dânsa, cum de n-am trezit-o? Dar cum să te-ntorci? E împins

de lume înainte. Acolo o să fie fiecare cu ai lui, i-a spus cineva,
 n-o să fie nimeni singur. Fiecare, cu tatăl, cu mama... Bine,
 dar tatăl meu nu mai trăiește, i-a dat prin gând, ce vorbă e
 asta? Mă duc înapoi s-o trezesc pe Olga. Și se tot chinuia să-și
 5 facă loc, era împins tot înainte și lava... o simțea acum
 încingându-i călcâiele. A dat să strige, să țipe că-i sfârâie
 călcâiele... dar gura i se încheștase din cauza lavei care se răcea...
 Atunci l-a trezit ea. „Ce gemi așa?“ A fost ca o înviere... Multă
 vreme, nu se putuse acomoda cu viața, parcă se obișnuise așa...
 Și Olga îi spune rîzând: „M-ai trezit și pe mine, cum te
 10 zvârcoleai. Îți dau orice, dacă ghicești ce visam.“ Și fără să mai
 aștepte răspunsul: „Am visat că te înmormântam pe tine. Dar
 ciudat, mergeai pe picioare la groapă... și erai vesel. Vorbeai,
 râdeai...“ Când a ațipit din nou, se făcea că cineva, mi se pare
 15 chiar Dumnezeu, îl iertase. Nu-i mai tăia capul, cum se
 hotărâse, – cum era hotărât, anterior, adică îl iertase, semnase
 un fel de act de împăciuire cu Dumnezeu-Tatăl, care acum
 se mulțumea doar să-l apese pe creștet c-o furculiță. O furculiță
 mărișoară, dacă nu chiar cu un cuțit. Se juca apăsât cu el –
 20 cu instrumentul acela – așa pe scăfărlia lui, prefăcându-se că-și
 ia vorba înapoi (Dumnezeu), c-a uitat de împăciuire – nu
 există nici un act să-l poată trage la răspundere – și mai vorbind
 mai una alta, îl tot mîngâia pe scăfărlie cu lopata – parcă era
 lopată –, cazma. Și iarăși acel sentiment de teroare: dacă o
 25 scapă? Asta întuneca oarecum bucuria că fusese iertat. Nu-și
 amintea de ce fusese iertat și, bineînțeles, nici vina... Vina,
 vorba aia, floare la ureche... Cuțitul îi intra în moalele
 capului... și ce-i spunea el persoanei respective, călăului, să
 zicem? Înainte de-a fi executați, tuturor condamnaților de parte
 30 bărbătească ar trebui să li se recolteze sămânța (de unde acest
 gând hodoronc-tronc?). Poate că unii mai speră să aibă urmași,
 să li se mai dea o șansă (acum pleda pentru cauza omenirii,
 așa era el galanton). Explicația putea fi de natură metafizică,
 bineînțeles: cu lumea dispărea și ideea de urmași și cu ei ideea

de Dumnezeu (care, după Freud, este proiecția imensă a tatălui nostru) și trebuia să se facă rezerve. Rezerve de idei de perfecțiune. Lucrurile nu erau prea clare și greu de explicat acum... mai ales că – se trezise și nu-și mai amintea decât

5 aburul logicii din vis și această replică: „Dacă tot suntem condamnați, măcar să fim mulși – până la capăt. De ce nu se merge până la capăt?” Începu să râdă pe înfundate și ea îl clătina din nou – însă de data aceasta fără sens. Sunt treaz, dragă, ce, n-am voie să râd? Ei comedie! Val nu înțelegea de

10 unde această rezervă infinită de vise. Și-și bătea capul să găsească o soluție de-a scăpa de ele. Dormea prea mult? Desigur... dacă nu putea să doarmă! Era robul unui cerc vicios. Când se trezea, mai stătea în cot. Se gândea că poate pe undeva prin cameră o fi instalat un ventilator cu gaz metan – fobia

15 lui, că tot avea și el una: gazul metan, să nu se asfixieze dracului, tocmai când e pe cale să... De altfel, ce-ar fi fost nevoie de un ventilator, ce atâta aparatură? O simplă teavă spartă, ori focul uitat aprins, și gata! La urmă, a înțeles un lucru: e prea plin de energie. Această energie, nu se consumă decât

20 superficial și e robul surplusului, care se convertește într-o a doua realitate, mai rea, care îl chinuie, cu bună știință, pentru că nu muncește? Dar cum nu muncește? Adică muncea, dar nu la *capacitatea* lui. Într-adevăr, simțea în el forte infinite. Puse unele peste altele – așa stive (deformație profesională

25 dublă: de când fusese pădurar, o lună, două, și de când se decisese pentru plastică). Forțe aproape supranaturale... să-ți scuipi în sân. Dacă i-ar fi cășunat să se facă mistic, ar fi făcut minunile ca pe nimica, așa cum dai bună ziua. Numai și numai concentrându-se și punându-și voința la încercare. Simțea că societatea nu-l folosește, nici ea, la deplina capacitate de

30 muncă. Era ca un avion cu reacție care e pus să meargă pe jos... Să meargă pe jos în patru labe, în patru roate, în loc să străpungă cerul. Ei, asta e mult mai obositor pentru reacție... Ori pe sus, ori deloc! Da, de aici i se trăgeau toate, *zbură*

superficial... Trecuse binișor de 20 de ani și ce făcuse! Da, ce făcuse el până în prezent, ce realizase! Ce face? Realizase foarte puțin... și se așeză în cotul celălalt. Apoi, se ridică în capul oaselor. Oftă. Parcă dormise iarăși cu capul în jos. Gura îi

5 era amară. Îi fulgeră gândul c-ar putea fi epileptic. Nu cumva face parte din acea categorie de epilectici secreți, care au crize doar în somn, nici ei nu știu, și pot fi depistați după balele de sânge: pe care le lasă pe pernă? S-ar fi uitat la pernă, dar nu voia să atragă atenția și, în primul rând, nu voia să o

10 deranjeze din nou. Se părea că ea adormise. Ce față bună! Și el ce porc! Acum pulsul i se accelera, își revenea din starea de semileșin... și deodată se simți bine, se simți minunat. În primul rând, pentru că se limpezise, totul îi apărea acum nemaipomenit de limpede. Pe tavan observă fereastra proiectată până în cele mai mici amănunte. Strălucirea tulbure

15 de miez de noapte, care bătea din stradă, arunca fereastra, cu perdele pe dinafară – norii împrăstiați – în tavan. Își amintea de tablourile lui Vermeer, care aproape toate se *bazau* pe fereastră. În cel intitulat *Bărbatul și femeia bând vin*, fereastra flamandă e din bucățele de sticlă legate ori întretăiate de dungi de metal. Ușor întredeschisă, lasă lumina să intre și „pe calea aerului”, și aceasta, iar nu aerul, umflă perdeaua pe dedesubt. Iar femeia care e cu nasul și aproape toată fața în paharul în

20 care bărbatul, „înfășurat în manta-i” și cu o pălărie cu boruri largi în cap, i-a turnat vin dintr-un ulciur, pare gravidă. Cam toate muierile lui Vermeer sunt mai mult sau mai puțin gravide. Ori prea copile. Asta poate și din cauza luminii, care cade într-un anumit fel. Chiar *Tânăra femeie cu colierul de perle* e tot așa înfioată din cauza luminii. Val privea de mult, aproape fără să-și dea seama, pe geamul din tavan. Când

25 observă că se uită pe-o fereastră ireală, zâmbi. Apoi zâmbetul îi înghetă. Poate că și fereastra adevărată e tot o proiecție. Poate că geamul din tavan e doar un chepeng. Sunt undeva într-un bec. Își aminti de legendele, mai mult sau mai puțin scornite,

care circulau în timpul secetei, despre înșii atrași în cursă prin restaurante și care cădeau, prin niște trape, în beciul restaurantului. Acolo erau tăiați și transformați în carne de vită. Bineînțeles, era vorba de simple povești născocite de imaginația înfierbântată a celor înfometați. Aștepta parcă înfiorat să fie, dintr-o clipă într-alta, băgat în ciorbă. Băgat în pâine fusesse. Mai demult.

Dar nu-i plăcea pâinea aceasta în care dospea. Desigur, și de aici această nemulțumire a lui, care, refulată, lua diverse forme de manifestare. Pe treaz și pe... nu pe beat, că nu avea darul beției. Păcat. Pe treaz și pe ațipite. Când ațipea. Era un soi de șef la un fel de atelier de păpuși, care ținea de o întreprindere mai mare, de cauciuc. Nu era chiar cel mare, dar destul de important acolo, ca să nu semneze condica. Deși câteodată se auzeau voci: adică el de ce nu? De ce-ar fi el mai cu...? (Invidia scârboasă a colegilor.) Stătu așa într-un cot multă vreme, mișcându-se doar din când în când, spre a schimba poziția pernei. Perna era martora cea mai exactă a zvârcolelilor sale nocturne. O întorcea aproape din jumătate în jumătate de ceas, arăta ca o cocă bine frământată. „Dacă aș coace pernele mele, ar ieși o pâine de calitate superioară.“ „Îi veni în minte cuvântul „aluat“. De aici gândul îi sări la lutul pe care îl ținea într-un colț al camerei înfășurat într-o foiță de plastic, să nu se usuce. Trecuse aproape o săptămână de când îl adusese în casă, în ciuda protestelor prietenești ale „gazdei“. Știa că până la urmă un colț al odăii se va transforma în atelier – adică acolo se va instaura mizeria. Încă nu ghicea ce-o să modeleze. N-avea timp. Ori avea prea mult? Olga întinse o mână albă și moale spre el.

– Nu dormi?

– Ba da. Acest „ba da“ exprimă, dintr-un foc, toată dialectica poporului nostru, se gândi. Începu să sforăie, ostentativ. Nu, n-avea chef de vorbă. Orice întrerupere din monologul său îi venea ca un duș rece. Fata mai stătu puțin, apoi ieși cu băgare de seamă din așternutul străin și se duse în mijlocul odăii,

la scaunul pe care își pusese, clăie peste grămadă, veșmintele. Când te dezbraci prima dată în fața unui bărbat nu stai să-ți aranjezi rochia pe umeras. De altfel, se îndoia că ar exista vreun umeras aici. Se crăpa de ziua, trebuia să plece, înainte de-a veni colegul lui Val, „gazda“, de pe teren. Era la Oradea, trebuia să sosească acum cu trenul de șase. La șapte, începeau cursurile și n-ar fi vrut să lipsească, să întârzie. O privi cum își pune combinezonul de mătase cu dantelă neagră la poale. Mușchii i se încordau, după cum se mișca, nu prea grăbit, și de altfel cu multă grație. Era înaltă, statuară, ochiul lui de specialist plescăi din pleoape de admirație. Și destul de feminină. Căscă tare ca s-audă și ea. „Cu asta o să mă-nsor?“ Căscă din nou. Sâni mari și drepti („sânul stâng e drept, e mai drept“), chiar când nu stătea aplecată, îți aducea în minte toată Grecia antică. Tari să spargi capul cuiva cu el, cum îi spusese el, în glumă. Mijlocul subțire, de sportivă – Olga înota mult vara la „2 Mai“, – coapsele rotunde. (Olga își scoase furoul pentru că și-l pusese pe dos. „N-o să-ți meargă bine azi“, se gândi Val.) Într-un cuvânt: o amforă perfectă. Nu degeaba îi spunea el că arată *ca și când ar fi fost dezgropată ieri*. Așa, de fapt, o și cucerise, deși atunci nu urmărise asta, aruncase și el o vorbă, făcuse o observație.

– Dușul unde e? întrebă ea.

– Tot acolo.

Îeși în hol și încercă să-și amintească pe unde venea baia. Drumul era destul de complicat, dar se descurcă. Găsi scara de serviciu și coborî la subsolul clădirii, unde erau cabinetele de baie. Apă doar rece, bineînțeles, trebuia să aprinzi focul din timp, ca să se-ncălzească. Dar ea și acasă, dimineața, nu făcea decât un duș rece. Abia după aceea o apucă moleșeala, după flagelarea plăcută a stropilor, care înviorând-o o și moleșeau, totodată. Acasă obișnuia să mai stea în pat, cam un sfert de oră. Acum însă trebuia să se grăbească. Venea Adrian. Când trecu din nou prin hol, se întâlni cu madam Chetroiu, care, în capot, se ducea la bucătărie, cu un ibric în

2962
1762

mână. Era o femeie de treabă, bătând spre 50 de ani (folosea acum și ea, involuntar, expresiile lui Val, care spusese „bate cu gloanțe oarbe spre 50 de ani“). Nu avea pe față decât câteva zbârcituri, înmuiate în crema unui zâmbet continuu care îi dădea expresia de fericire melancolică a unui liliac înflorit a doua oară. Olga nu fu prea bucuroasă de întâlnire, nu știu dacă se nimerise tocmai acum să aibă chef de făcut ceai, ori ieșise special să vadă cine mai e „la băieți“. Atunci însemna că fusese foarte atentă, avea auzul destul de fin (pentru vârsta ei), căci ea, Olga, calcase pe vârfuri. Madam Chetroui îi zâmbi complice, ceea ce o enervă și mai tare. „Vin des femei pe-aici pe la voi“? întrebă ea bosumflată, când intră în cameră.

– Numai ale mele... răspunse el, stând „în același cot“, după cum observă ironic fata. Dacă-ai sta toată viața în cot, ai fi foarte inteligent, adăugă. Și lui îi trecu prin cap o replică, mai puțin spirituală, dar mai tare. O înghiți și făcu pe mutu. Nu voia s-o supere mai mult. Pentru început era suficient. O știa plină de draci. De altfel, lui îi trecuse „starea“. Odată cu ivirea zorilor, dispărea ca prin farmec toată neliniștea, acea anxietate enervantă, devenea omul blând, bătând spre bleg uneori, pe care nu prea-l băgai de seamă. Așa i se părea lui. Era dispus să facă și concesii în dreapta și-n stânga. Devenea „somnolent ca geniul binelui, care zăcea în el pe spate“. Asta poate că izvora și din orgoliu („Am și un orgoliu superior“). Un orgoliu de crocodil, care lasă păsările să-i ciugulească în voie resturile de carne din măsele. Nu, nu era îngăduitor, pentru că în anumite momente dădea dovadă că știe să nu ierte nimic. În primul rând, nu-și ierta lui însuși nimic.

– Ce faci azi? întrebă Olga, ca să spargă tăcerea, cauzată de ironia ei (și dânsa beneficia de un surplus de amor-propriu și credea că înțepăturile-i au darul de-a fi mortale). Știa prea bine ce trebuia să facă Val în acea zi. Ne mai întâlnim la prânz?

– Da, deși nu prea avem ce să ne spunem.

– Ei, spuse ea, râzând, odată ce te-ai înjugat la plug, trebuie să ari. Se pregătea de plecare. Încerca să-și potrivească cocul în oglinda mică, din acelea cu rezemătoare, cum se găsesc prin casele de țară. Era singura care se afla în odaie, și părul ei nu încăpea tot. Oglinjoara nu voia să stea fixată și tânăra femeie o tot proptea cu niște cărți care se aflau pe masă. Masa era de proporții neobișnuite, ca și odaia cât o sală de clasă. Avea o clamă în gură, altele și le fixase în păr, unde se pierdeau ca un ac în carul cu fân. Olga era femeie cu cel mai lung păr – natural – din tot Bucureștiul. Surprinzând privirea bărbatului, care parcă o cântărea de departe, se sperie: nici-o urmă de dragoste nu mai scânteia în ochii lui, ori cel puțin curiozitatea afectuoasă pe care i-o știa.

– Ce ai cu mine? îngână, cu dinții strânși din cauza clamei. Reușise să-și fixeze, în sfârșit, părul într-un coc gros, încât păreau îngrămădite acolo pletele câtorva generații de fecioare. Val se gândi la Simonetta lui Botticelli. Dar cu oarecarre scârbă, nu știu de ce, poate că nu era cazul să facă mereu apropieri între viață și artă. Însă acestea îi veneau automat și asta îl enerva.

– Ești un egoist, nu te gândești decât la tine.

– Bineînțeles, din moment ce sunt egoist.

Era observația cea mai crudă, pe care-o poate face o femeie, dar asta nu-l supără. Fu rândul ei să-l privească acum, cu scăpărări de ură nedisimulată, iar el, schimbându-și poziția în pat, spuse câscând, pentru a nu știu câta oară vizibil:

– M-am plictisit... ești de-o enormă... Și pentru a arăta cât era de plictisit, nici nu mai catadixi să-și termine gândul. Înfuriată de-a binelea, Olga dădu drumul torentului de reproșuri, care se pot face unui bărbat după ce-l cunoști bine. Era lipsit de sensibilitate. Asta cu atât mai grav cu cât el se pretindea a fi... ce se pretindea.

– În fond, ce mă pretind?

– Orice te-ai crede, tot un ratat rămâi. Zdranc! Simți că-l atinsese în punctul sensibil și continuă cu mai multă înversurare.

Vorbești mereu de lucruri colosale, ai planurile cele mai fantastice și când e să faci într-adevăr ceva... schimbi proiectul cu altul și mai aiurit (nu găsi alt cuvânt) și nu duci nimic la capăt. Ratarea nu e altceva decât incapacitatea de-a termina ceva. Ce m-o fi făcut să-mi pierd capul? Ce-oi fi văzut la tine, Doamne?

– Geniu, dragă. Ai acasă un soț normal, așezat – așezat chiar foarte bine, care îți face toate mofturile, te răsfăță, dar tocmai asta te enervează. E un om așezat și prea-ți caută-n coarne. Și în afară de asta, nu are pic de geniu. Ai vrut ceva ieșit din comun un tip, mă rog, faimos, care să-ți gâdile orgoliul, gândindu-te că, uite, omul despre care se vorbește atâta este al tău, numai al tău. Tu îi faci ciorba, tu îi pui perna sub cap, tu îi pui mâna la ochi să nu se mai uite după altele.

– Vorbești de parcă ai fi cel puțin Picasso.

– Ramolitul ăla? Ha-ha.

– Cine te cunoaște pe tine? ce-ai realizat?

– Am în față o carieră...

– ...de piatră, dar nu ești în stare s-o cioplești, nici măcar să tai o lespede pentru propria-ți... Începu să rădă batjocoritor și-i arătă pe fereastră locul de peste drum, unde se afla un cimitir părăsit, plin de verdeață. Era împrejmuit cu un gard mare de fier și de-a lungul gardului niște pomi înalți, care îl mascau. Te așteaptă. Râdea nervos, era mai mult un acces de isterie decât o bună dispoziție. Val dădu să se ridice, să-și clătească ochii dis-de-dimineată cu peisajul care-o înveselea atâta. „Îmi clătesc ochii cu mesajul cimitirului“. Tocmai se auzi a ciocănitură în ușă și se lăsă iarăși în pat, acoperindu-se cu patura veche, proprietate personală. Intră Adrian cu încă un străin, un tânăr bine făcut, cu un început de barbă și cu favoriți lungi. Inevitabilul se produsese. Uitaseră că trebuia să apară „gazda“, dintr-o clipă într-alta, se luaseră cu nervii. Adrian privi încurcat la cel doi, dintre care numai Olga se vedea toată – o splendoare – dădu „bună dimineața“ și, nemaștiind ce să facă, se duse la Olga și-i sărută respectuos mâna.

– Adrian – spuse el, prezentându-se.

– De la Cluj, adăugă Val...

– V-am deranjat? făcu Adrian, cu un zâmbet mai mult stingherit decât ironic... N-am știut că...

– Nu, deloc, spuse Olga, căznindu-se să se poarte „degajat“.

– Ba ne-ai deranjat și ne-ai speriat, zise Val. Ne-ai deranjat, pentru că tocmai eram pe punctul să ne luăm de păr și ne-ai speriat că vii cu un bau-bau...

„Bau-bau“ răsă el primul, ca de-o glumă bună, se prezentă spunând că-l cheamă Andrei... și nu știu mai cum și că-l întâlnise pe Adrian, vechiul lui prieten, în gară, iar acesta îl poftise să-i arate unde s-a mutat. Cum îi era în drum, se abătuse, deși era frânt de oboseală, nu dormise toată noaptea... și așa mai departe. (Val nu-l mai ascută: asta e vorbă lungă.) Andrei avea în mână o plasă de sfoară, care distona cu costumele elegante. Adrian se uită cam chiorăș la Val, cum stătea cuibărit în patul lui. Își cumpărase de curând mobilă – un pat și-un dulap, ce aproape nici nu se vedea în imensitatea camerei și nu suporta să stea cineva în patul lui. Se temea de microbi. Avusese a discuție în această privință cu prietenul său, o discuție de principii, iar Val îi promisese să nu se-atingă de el, și n-o să lase damele sale nici măcar să-l privească. Patul e un lucru indecent – spusese Val, femeia nu trebuie să se uite la pat. Bun. El dormea pe-o saltea, pe care o adusese nu știu de unde. Acum îl prinsese însă cu mâța-n sac și Adrian simți că-l ustură la ficat. Dacă știa, nu mai pleca pe teren.

– Tocmai îi promiseseam o somieră, pentru dumneata, făcu Andrei, care vorbise încontinuu.

– A dumneata ești cel cu dormeaza de aruncat! sări Val. Păi, atunci se schimbă povestea. Avem nevoie de așa ceva, sigur că avem mare nevoie, zise el vesel, arătând cu mâna camera aproape goală (și parcă și spre Olga sau așa i se păru ei? Poate numai i se păru). Când mi-o dai?

– Nici nu știi câte paturi zac nevalorificate în București – cui nu-i moare o soacră, o tanti și rămâne pătucul gol și trist,

ca o ramă din care a căzut tabloul și e păcat să dorm eu pe jos, nu? Și spre Adrian: bunicul meu avea o vânturătoare de floarea-soarelui care era foarte mofturoasă: dacă o puneai să vânture grâu se oprea. O mai fi și acum pe la țară.

5 – Păi, și acum, dacă aveți cum s-o aduceți. Locuința, de altfel, e grozavă, continuă Andrei, luând seama în jur. Mda, aici e cu totul altceva decât la bloc... Aer, domnule...

– Să tragi cu tunul.

– Da, poți să respiri, nu-ți cade tavanul în cap... (și alte banalități din acestea). Olga nu mai putu nici ea să le asculte. Se găsea în situația cea mai delicată și aștepta un moment potrivit ca să poată pleca.

– Bun, zise ea, după ce Andrei se duse la fereastră, să vadă „ce se vede“ și dacă se aud tramvaiele, deși ca să le audă, nu trebuia să meargă la fereastră: huruia toată casa. 26, 27, 4, 24, toate treceau pe-acolo și Adrian în crizele lui de ficat învățase să le deosebească după scrâșnitul șinelor. Mă duc, Doamne, am întârziat! exclamă Olga, luându-și poșeta și uitându-se discret pe scaun dacă n-a uitat ceva.

20 – Să te conduc, făcu Val pe politicosul.

– Lasă, nu te mai deranja.

– Rămâne cum am stabilit, nu?

– Da. La revedere.

– Sărut mâna, la revedere, domnișoară, zise Andrei, cu aerul înțelegător al celui trecut prin astea. Acest aer însă îl supără pe Val:

– Nu e domnișoară, e nevastă-mea.

– A, mă rog... scuzați!

30 Adrian se pregătea să rădă, dar văzând expresia serioasă a lui Val își înghiți „hohotul“, puțin teatral, ha, ha! – rămase doar cu un zâmbet subțire ca o lamă de brici. Zâmbetul lui de toată ziua. „Tu nici nu mai trebuie să-ți cumperi lame, ai cu ce te rade“ – îi spusese odată Val. Prietenul lui știa de glumă, dar numai de glumele lui, dacă îl prindeai pe picior

greșit, te repezea și Adrian se purta prudent și înțelegător cu el.

– Nu, zău, te-ai căsătorit?

– Mda! făcu Val morocănos. De-asta sunt așa de vesel. Eu nu mă culc cu o femeie dacă nu e nevastă-mea. 5

– Sau dacă nu e căsătorită. Ha!...

– Tu să-ți ții gura. Val își trase pantalonii pe el și se duse în bucătărie să-și spele un ochi. Era și în cameră o chiuvetă, dar stropea prea tare, iar în bucătărie nu-l vedea nimeni. De obicei se răcorea dimineata cu un duș, ori aplecat peste chiuveta din bucătărie, își turna o găleată de apă-n cap. Să-și pună tot sângele în mișcare. De data aceasta simți că nu mai are nevoie de astfel de artificii pentru sângele care „se mișca de la trei“. Atunci se trezise. Veni cu obrazul ud, îngenunche lângă salteaua lui și se șterse c-un colț de cearșaf. Adrian își făcea patul, încet, ostentativ, spre a-si arăta nemulțumirea pentru călcarea consemnului. Lui Val i se păru că aruncă un ochi iscoditor pe cearșaf. 10 15

– Dacă găsești vreun fir de păr pune-l aici în borcanul ăsta, zise el. Facem colecție. Ceilalți râseră, pe diferite tonuri. Îi trecuse și lui Val mahmureala, se simți iarăși bine, bucuros că e între prieteni. Andrei i se păru acum parcă mai simpatic, cu toată afectarea, cu toate frazele sale lungi și isprăvite, încheiate la toți nasturii. El dacă n-avea chef, nici la jiletcă nu se-ncheia, ca să sfideze (ceea ce însă nu se-ntâmpla niciodată), darămite să aibă răbdarea de-a duce niște banalități, până la capăt. Tot Val fu cel care descoperi vreo două fire lungi de peste un metru pe pătură. 20 25

Le luă cu grijă simulată, le privi în zare, se prefăcu a încerca în dinți caratele unuia și zise: Aur. Aur curat. Închipuiți-v-o pe respectiva bucătăreasă la o cantină. Câte danturi ar mai rupe. Ce-ar mai rupe gura. Și pe alt ton, înfășurând bine firele într-un fel de ghem minuscul, ca un arc de ceasornic. Prind bine la bătrânețe. Poate n-o să am cu ce-mi umple salteaua. Podoaba Olgăi, atât de falnică și de care era foarte mândră,

îi pricinuia în secret o inexplicabilă iritare. Era poate un început de gelozie. Așa nitam-nisam. Deși detesta gelozia și în general, sentimentalismul și tot ce ține de sentiment, în el încolțeau uneori închipuirii chinuitoare. Se gândea că bărbații care o studiau – și o doreau, bineînțeles, porcii! – găseau un pretext ieftin de-a intra în vorbă eu ea, mirându-se de unde atâta păr, ce păr lung („anormal chiar pentru o fată de la țară? le-ai întrecut pe toate Marițele“ – expresia lui). Ea ar fi replicat că așa e el, e natural, ar fi încercat să-l convingă că e natural... și așa mai departe, se crea intimitatea. Parcă-o vedea scoțându-și într-o clipă cele 10–15 clame (avea o mare dexteritate la scos clamele), lăsându-l să cadă ca o cascadă: bufl pentru a-l convinge pe cutare ori cutare idiot. Un sportiv, bineînțeles, un vlăjgan de „doi metri fără o idee“, care, cum e ea atunci așa aproape chioară, n-are decât să se repeadă s-o ia în brațe. Nu, mai bine cheală. O femeie frumoasă trebuie să-și ascundă frumusețea (în fața altora). Desigur, toate acestea erau închipuirii, utopii, Olga nici lui nu-i făcuse o astfel de demonstrație, un astfel de antistriptis. Dar cu el avea gânduri serioase... Femeile când știi că e ceva serios, se poartă într-un fel și când vor să aibă așa o aventură se poartă taman pe dos. Le cunoaștea el prea bine. Își făcuse planul chiar s-o tundă într-o noapte, cu o foarfecă de tăiat vița de vie (pe care o avea din întâmplare printre instrumentele lui). Dar, uite, prima ocazie trecuse. La urma urmei, chiar dacă-o strângea vreunul în brațe – mare scofală! S-ar alege c-o smeoaică pe cap. Își aminti sclipirile de ură din ochii ei: „Așa-ți sclipesc ție ochii când mă iubești?“, dar n-o mai întrebuse. Astupă borcanul cu o carte de versuri și-l puse cu grijă pe pervaz. Apoi, dându-și seama c-o să-ncurce la deschiderea ferestrei, îl mută între geamuri.

– Copii, zise el, întorcându-se vesel spre ceilalți care discutau ceva, nu vă e fomiță? Sau ați luat *Fruhstiikul* în gară?

– N-am apucat, răpunse Andrei, eu merg acasă, m-așteaptă ai mei cu ceaiul.

– Ceai? Stai aici. Am ceva mai bun. Ce-ați zice de niște flax fript? Plescăi din buze. Luă de pe masă o bucată de cânat (ieșise nu de mult moda unui Bratwurst nemțesc, numit la alimentarea *Flax*), dezlipi cu grijă bucata de ziar în care i-l învelise vânătoarea, îl trecu pe la nasul fiecăruia, trăgând pofcios în nări mirosul lor, apoi merse la sobă și aprinse focul. Metoda de preparare era cea mai simplă: bucata de cânat, puțin crestată, înfipră într-o furculiță, era ținută deasupra flăcării albăstrui de gaz metan, până când se frigea, mai bine zis se afuma, și umplea și casa de fum, apoi era mâncată arzând, cu mustar și pâine neagră. Stătu pe ciuci în fața ușii sobei, perpelind friptura. Începu să miroasă frumos înăuntru. Val se sculă cu frigarea sfârâind, o trânti pe masă pe un ziar, aduse borcanul cu mustar de sub pat, împărți cârnatul în trei și tăie cu un briceag felii din pâinea neagră.

– Masa este servită la domnii!

Adrian mănca doar jumătate din porția lui – avea o criza de ficat. Își făcu un ceai. Lui Andrei îi plăcu acest dejun „pe iarbă“.

– Cu deosebirea numai că madama în pielea goală a plecat – rânji Val, la remarcă lui Andrei, care căuta să arate că și el se pricepe la artă,

– Vai! am uitat de pește! Andrei, care pusese plasa pe scaun, acolo unde cu puțin înaintea stătuse rochia Olgăi, se duse la ea și scoase la iveală un crap mare cu gura căscată. Ai fi zis că e viu. L-am prins azi-noapte la crescătoria din... (spuse numele unui sat), sunt așa de mulți acolo, poți să-i înhați cu mână. Bagă pur și simplu gheara și-i apuci de coadă. Adrian cântări peștele în mână, simțind un fel de repulsie și chiar usturimi în partea dreaptă jos, la ficat, la atingerea solzilor. Nu-i plăcea nici ideea pescuitului într-o crescătorie, unde lipsește aventura extraordinară a pândeii, a nadei, a undiței, sentimentul că vână și suntem vânați. Făcu aceste observații cu glas tare, subliniind prin intonația specială, de om cu ceva

studii de declamație (cochetase o vreme cu gândul de-a se face actor), cuvintele *pândă*, *nadă*, *undită*. De altfel, făcea asta instinctiv, nu dintr-o dorință de a poza, cum i se părea uneori prietenului său, că e adică prea infatuat.

5 – Lasă asta, Adriene, e prea devreme pentru lirica românească – zise Val. Se uită la ceas: Uite e abia șapte și patruzeci. Către Andrei: Dacă mai trăiește, mi-l dai mie. Ți-l cumpăr. Și hâtru: îmi amanetez salteaua. Apucă încet crapul și merseră toți în bucătărie. După primul jet de apă, peștele
10 rămase însă la fel de imobil și cu gura căscată, acolo în chiuveta aceea mare de faianță, pe care Val o umplu cu apă. Andrei se miră de lărgimea bucătăriei, care era pe măsura imobilului, Merse și studie eu băgare de seamă plita, pe care puteau fierbe concomitent trei cazane soldățești. Se uită, mai ales, în gura
15 sobei, la cele trei injectoare. Se mai aflau acolo o masă ordinară, pe care se puneau vasele murdare, așteptându-și rândul la spălat, o bancă de lemn, lungă cât peretele, și această chiuvetă dublă. Locuiau peste 15 familii în întregul imobil, pe care multe alte considerente – în afara cazanelor de la subsol și al
20 bucătăriei imense – te făceau să-l asemui cu un vapor de tip vechi, un transoceanic. Dintre toți cei înscriși în cartea de imobil, puțini erau nefamiliști. Adrian și colegul său Tudor Frățilă, figurau amândoi ca niște frați siamezi, pe aceeași repartizare, obținută și aceasta cu multă greutate. Celălalt
25 colocatar legal avusese niște necazuri la serviciu, plecase trântind ușa și dispăruse. Secretara de redacție, o femeie, care suportase trântirea ușii, se mirase în felul acesta de „ieșirea“ foarte tânărului redactor:

30 – Trânțești ușa-n nas secretarului de redacție? Îi trânțești tu ușa-n nas?

– Scârț! spusese acesta de pe coridor, îndreptându-se c-o falcă-n cer și cu una-n pământ spre lift. Adrian nu știa nici el bine unde este, dar bănuia că în curând avea să se-ntoarcă. Situația lui rămăsese neclară în redacție, în orice caz îl păștea

ceva, poate chiar darea afară. Pe Val îl adusese aici Adrian, în lipsa lui Tudor, și nu știa acum ce-o ieși. Cei care veneau să spele vasele în bucătărie erau bărbații, în cazurile perechilor mai tinere. La familiștii mai în vârstă, bărbații cărau de sus de pe unde locuiau, câte două-trei brațe de crătiți și farfurii, își suflecau mânecile și spălau cu drag. Pupăzan chiar cânta vesel. Lui i se spunea „cel mai harnic bărbat“, pentru că de câte ori era văzut într-o astfel de „poziție“ zero, cum o numea Val, le zicea tare și răspicat: „Cel mai harnic bărbat“. Asta era și un fel de scuză și-o autoironie. În schimb, Argintescu, un asistent de ceva de la Politehnică, un tip înalt și grav, care se menținea cu toți doar la relații de salut, dând impresia c-ar fi pe puțin șef de catedră, clătea și freca la cratiți cu același aer preocupat și important cu care ar fi rezolvat o ecuație sau ar fi făcut schema unui zbor spațial.

– Aveți și curte interioară, spuse Andrei aruncându-și ochii pe fereastră.

În spatele clădirii se întindea, într-adevăr, o curte de-o jumătate de pogon, părăginită, cu mulți corcoduși pe lângă gardul putred de scânduri. În fund se vedeau miște stive și ici-colo, câteva gropi, niște varnițe, din care ieșeau buruieni uscate. Era poate partea cea mai frumoasă a întregului ansamblu, cum se gândi Andrei.

– Băieți, nu vreți să-mi arătați întreaga casă? Poate vă fac cu apartamente la bloc?

– Adică? întrebă Adrian.

– Institutul nostru caută o casă veche, cu camere spațioase pentru planșete (lucra la un institut de proiectări). V-am putea oferi apartamente la bloc în schimb.

– Vezi, poate pui o vorbă bună și ne-arunci în stradă, râse Adrian. De luat o casă e ușor, de dat alta-n loc ceva mai greu.

– Nu, că noi avem posibilități. În fond, ce-a fost aici?

– Ce?

– Înainte.

– Înainte! Dumnezeu știe. Probabil o instituție, în nici un caz casa de locuit.

Urcară la etajul întâi, unde, ca și la parter, camerele erau dispuse în jurul unui hol mare, dreptunghiular. Parchetul de stejar, strălucitor pesemne altădată, parcă murea de lepră. Deasupra, în tavan, fusese un policandru, acum mai rămăseseră doar două fire la capătul cărora era înșurubat un bec. Becul ardea, cu toate că se făcuse de mult ziuă. Problema cea mare în această casă rămânea schimbul perdelelor și al becurilor, când se ardeau. La tavan nu se putea ajunge decât cu o scară lungă și foarte grea, care mai niciodată nu se știa unde se găsește. Locatarii stăteau câte o zi, două în întuneric, când, la insistențele soțiilor, bărbații începeau să bată din ușă-n ușă, întrebând de scară. Se întorceau gâfâind cu scărișorul în spinare. Becul aprins scotea în evidență parchetul în mare suferință – aerul acela de curățenie forțată, pe care-l au multe locuințe în comun, unde nu se știe cine trebuie să facă ordine și curățenie. Val, care ezita dacă să mai continue această inspecție dis-de-dimineată ori să se întoarcă la ale lui, adică să se radă, avu o idee care-i încreți colțurile ochilor a șiretenie ardelenescă. Fără nici un cuvânt, merse la prima ușă și bătu autoritar de câteva ori.

– Ce faci, domnule? îl înghionti Adrian, ce scoli lumea? Ești nebun? Hai să plecăm. Il trase de mână pe Andrei, să coboare. Ne facem de poveste. Era însă prea târziu. Ușa se deschise și apăru, într-un capot pus la rezezeală, locatara, o fată durdulie, atrăgătoare, cu aerul de fruct copt, rumenit chiar, pe care-l au unele brunete care se știu că plac. Era dactilografă și de altfel foarte liniștită.

– Bună dimineața, ne iertați că vă deranjăm la ora asta... Dumnealui, spuse Val, arătând spre Andrei, pe care fizicul îl făcea să arate un om foarte important... care ne-a trezit și pe noi... e însărcinat să vadă casa...

– Camera mea?

Fata arătă speriată acum, probabil o dusesese gândul la vreo percheziție ori ceva de felul acesta. La întreprinderea unde lucra se primiseră niște anonime în legătură cu o rudă a ei, care fugise în străinătate. Dăduse o declarație prin care arăta că nu știuse nimic despre acea fugă, pe acel văr nu-l mai văzuse de vreo 12 ani, de când erau mici. Se arătase și ea curioasă, ba chiar furioasă, revoltată (sincer) de ce fugise? Adică de ce fugise vărul ei? Ce-i lipsea? Funcționarul de la cadre nu-i satisfăcu curiozitatea și rămase la fel de pasiv la izbucnirea ei de indignare. Când auzi bătăi la ușă, la ora aceea nepotrivită, își aminti că avea o fotografie cu vărul ei pe undeva prin casă, își propusese s-o distrugă, dar uite că neglijase. Fotografia era de la 5 ani – născuți în același an –, dar ăla putea fi recunoscut. Acum era prea târziu. De fapt, nu-și mai amintea precis unde se află poza, unde o pusese. Sărise să deschidă cât mai repede, spre a nu se crede că ascundea ceva. Capotul aruncat în grabă, abia acum și-l încheie definitiv (truc feminin care funcționează foarte bine și inconștient, dintr-un instinct ce nu dă greș). Simpatia străinilor, oricum, fusese câștigată.

– Nu, domnișoară, făcu Adrian ceremonios, domnișoara... voi să-i spună numele, dar nu și-l mai aminti...

– Ursache...

– Exact, mă scuzați... Dumnealui vrea să vadă casa, în general. Imobilul.

– Pentru niște probleme, mormăi Andrei, grav, nemaiputând să dea înapoi.

– Bineînțeles, făcu fata, parcă neîncrezătoare. Pofțiți. Dar e deranj. Pofțiți, vă rog. Intrară. Patul era nefăcut, dar bărbații alunecară cavalereste cu privirea peste această intimitate. Camera era mai mică decât a lor, poate chiar pe jumătate. Din cauza asta, ori din alte cauze, arăta mai bine. Era plăcut înăuntru. Tânăra dactilografă își strânsese ceva zestre – ce putuse agonisi din salariul ei, care nu era desigur prea mare – și-și aranjase *cuibușorul* cu înclinația pentru dantele, bibelouri

ieftine și tot felul de bibiluri pe care o au cucoanele de o anumită cultură, ori acele plante carnivore care știu cum să se exteriorizeze spre a atrage fluturi și insecte. Cultura domnișoarei Ursache era precară, clasele de liceu, dar nu toate, apoi ce mai trăsese cu urechea în dreapta și-n stânga, vreo carte citită în pauza dintre *materialele* pe care le bătea... și aceste materiale. Căuta să învețe și ea din scris. Scria de dimineată până seara și câteodată își mai lua și-acasă. De multe ori, nu-și dădea seama ce bate, dar din când în când, urmărind rândul cu o riglă, atenția se întâmpla să i se deștepte la vreun pasaj mai interesant.

– Covorul acesta l-ați luat de la Constanța? Nu? E foarte frumos. Val privi cu intenție spre amici.

– Da, făcu fata, fără a prinde ironia. E din păr de cămilă. Covorul, pus într-o ramă grea, ca un tablou de gang, reprezenta „răpirea din serai“. Un bărbat focos ținea la pieptul său înamorat – sau la pieptu-i, mai poetic – o copilă zgribulită, dar numai nerv, cu ochi mari de aventurieră la primul pas, în timp ce calul, la fel de focos, galopa pe un câmp de păr de cămilă, luminat de o lună din păr de cămilă.

– Calul e tot cămilă? întrebă Val, foarte serios, dar Andrei și Adrian nu se mai putură abține și izbucniră în răs.

– Eu știu? ridică din umeri domnișoara Ursache, râzând și ea, dar din alte motive, mai serioase. Îi trecuse frica. Un „inspector“ care se entuziasma de frumusețea unui covor găsit chiar nostim – așa explica ea veselia – nu poate avea nimic cu... vărul ei...

– Uitați ce se întâmplă, zise Val, oficial, ca s-o dregă, privind spre Andrei cu un simulat servilism. Aceste covoare sunt aduse de marinari de la Istanbul. Aceștia le cumpără pe două parale la bazar, având neobrăzarea să le vândă pe sub mână la Constanța infestând spiritul naiv al cumpărătorilor cu imagini orientale și idei evazioniste.

– Cu cât l-ați cumpărat, domnișoară? întrebă Andrei.

– Șapte sute cincizeci, dar... mai am unul. Spuse asta automat, în virtutea inerției cu care criminalul, prins asupra faptului, mai săvârșește un omor, la repezeală. Se simțea vinovată de această răpire din serai, acum înțelesese parcă adevărata-i semnificație, iar cuvântul „entuziasm“ o speriasese de-a binelea. Voia, de fapt, să se dezvinovățească. Dorise să spună că mai are unul, care este de-al nostru, de lână pur și simplu un peisaj. „Omul e un animal politic“, scrisese odată, și deci dacă într-un covor cumpărat din străinătate nu se află nici un om, nu mai poate fi vorba de ceva prea grav.

– Să știți că șmecherii aceia din... – Val făcu un semn în depărtare – amestecă uneori cămila cu capra, însă al dumneavoastră... (merse și studie cel de-al doilea covor) s-ar putea să fie original sută la sută.

– E... cu găște sălbatice! exclamă domnișoara Ursache, gata să plângă.

– Vă dau un sfat. Nu mai pomeniți de celălalt. Nimănu! Nici lui tata! Asta o spuse cu un aer atât de misterios, că-l trecură și pe el florii. De altfel, continuă el, tovarășul n-a văzut, n-a auzit. Oameni suntem.

Adrian, văzând că se îngroașă gluma și ființa se arăta cu totul dezarmată în fața perfidiei lui Val, se grăbi să-i scoată afară.

– Gata, să mergem. Hai!

– Ne iertați, domnișoară, spuse Andrei.

– Nu face nimic.

Îșiră. Val se-ntoarse tomai când fata se pregătea să-nchidă ușa. Îi spuse pe un ton confidențial. „Dumneavoastră n-aveți, de fapt, nici-o vină. Dar absolut, nici una.“ Chipul lui era atât de prietenos, nu-i trăda nici un gând rău, încât ea începu, nici mai mult, nici mai puțin, să-i povestească pe larg cazul cu fotografia pe care n-o găsește în ruptul capului. (E mai găscă decât credeam – gândi Val.)

– O căutam împreună, zise el... Am auzit eu ceva de la tovarășul... Pe toți ne are la mână cu câte ceva. Cu câte o

cămilă, cu câte o găscă. Pare însă om bun... Și cuprinzând-o
brusc de bărbie, o privi drept în ochi. Dar „absolut nici o
vină” repetă el, – căldura femeii, pielea catifelată a obrazului,
toate astea și altele împiedicându-l să găsească o replică mai
5 inteligentă. Poate chiar diseară, adăugă.

– Sunt de serviciu... Măine-seară, zise ea moale.

– Fie, pe la opt.

În fond, ea e chiar nevinovată, se pregătea Vlad să le spună
prietenilor săi, dar aceștia erau deja angajați într-o discuție
10 cu „Cel mai harnic bărbat”. Ușa camerei acestuia era deschisă,
și-i tot îmbia să intre. Adrian voise să întrerupă aici sondajul,
prea adânc pentru un simplu capriciu al lui Andrei (nu credea
că acesta e capabil să le dea case), apoi se temea și de vreun
scandal, urmat de reclamații la revistă. Domnul Pupăzan, însă,
15 care auzise „vorbe” la vecina sa, ieșise să vadă ce s-a întâmplat,
ori cine e. Ori poate chiar din întâmplare – le tăiasse calea cu
un braț de farfurii, voind să coboare la bucătărie. Adrian, spre
a nu fi bănuțit că umblă cu alte gânduri la domnișoara... (Iar
îi uitase numele! Asta i se întâmpla destul de des, n-avea
20 memoria numelor, ce mai încolo și încoace!), i-l prezentă pe
Andrei, „care trebuie să vadă casa”.

– A, în legătură cu locuința! sări „Cel mai harnic bărbat”,
punând imediat jos, pe parchet, cele șapte sau opt farfurii,
pline de resturi de mâncare. Adică ce? Sunt speranțe? Pofțiți,
25 pofțiți și la noi. Nevastă! Inspectia! El făcuse de mai multă
vreme cerere de mutare în bloc, întrucât, fiind căsătorit și
așteptând un copil – așteptarea aceasta era la modul ipotetic,
ca și rezolvarea problemei locuinței de altfel – avea nevoie
de două camere. Mai ales că soția, care este profesoară de
30 matematică – nu se poate concentra asupra problemelor, în
timp ce el bate la mașină. Cam în felul acesta fusese formulată
cererea, veche acum de vreo doi ani. Odaia curată, totul pus
la locul lui. Doamna Pupăzan, o femeie sobră, care probabil
trecea la școală drept o profesoară severă, stătea pe marginea

patului, cu o carte în mână. O luase chiar atunci, când auzise
de inspectie. Când intrară, musafirii matinali, mai întârzie
puțin, ca și când ar fi fost cufundată în studiu, apoi se ridică
în picioare, cu aerul de a-i întreba ce poftesc.

– În legătură cu casa, explică soțul.

– A, sunt probleme serioase, se învioră doamna Pupăzan,
începând să tragă patul, spre a arăta parchetul stricat și
ducându-i la fereastră să vadă cum bate ploaia înăuntru, când
ploaie. În afară de toate acestea, bucătăria se află la un kilometru
și suntem prea multe familii pentru una singură. Măcar de-ar
10 fi aici la etaj. Trebuie să cobori de douăzeci de ori pe zi.

– Bine că nu sunteți la doi, interveni Val, care intrase și
el între timp, dându-le dreptate, spunând chiar textual: Aveți
dreptate, desigur, aveți în fond toate drepturile să cereți
locuință corespunzătoare gradului dumneavoastră. Noi, că
15 suntem jos lângă ea, și tot ni se pare departe... dar dum-
neavoastră, care veniți tocmai de la etajul întâi.

– Ca să nu mai vorbim de cei de la doi, adăugă Pupăzan.
Și întorcându-se spre Andrei: Nu, domnule, vă spun asta așa
prietenește: nu e casă să locuiască cineva în ea. O fi bună
20 pentru o instituție, pentru alte scopuri, mă rog, dar nu de
viețuit. Voia să-l întrebe dacă are vreo idee despre cererea lui
depusă de mult, c-a și uitat de ea, dar Andrei se arăta grăbit.

– Ne-am format o părere, spuse el... Mda!... o părere aș
putea spune exactă... oarecum obiectivă.

– Bineînțeles, bineînțeles, obiectivă, zise Pupăzan repede,
desigur, obiectivă, că așa stau lucrurile. Să nu ocoliți cumva
etajul doi, pentru că acolo sunt problemele cele mai grele. Și
le arată pe unde să urce ca și când tovarășul n-ar fi văzut scara.
N-ar fi fost bine dacă ar fi abandonat incursiunea. Ar fi bătut
30 la ochi. Sus, de fapt, se și știa, cum-necum, că a venit comisia
care dă case. Patru femei îi așteptau în hol, sfātuindu-se și
punându-se de acord ce să spună și cum să prezinte situația,
spre a părea cât mai dezastruoasă. Iarăși fu invocată bucătăria

de la mama dracului, lipsa unui lift, așteptarea unor moștenitori. De data aceasta, madam Argintescu, soția asistentului, arăta cu prisosință iminența unor nașteri – din cauza asta era împinsă în față. Aproape fiecare făcuse în camera sa mici transformări, nepermise desigur, dacă nu exista o aprobare specială de la spațiu, și se temeau de vreun control. Familia Argintescu ocupa camera dinspre curte, cea mai mare, și-o împărțise prin glasvanduri în vreo trei încăperi, arăta acum ca un adevărat apartament destul de spațios, ceea ce făcea să cadă motivul atât de invocat al odăii unice, în care nu poți să te miști. Soțul ei era o probă de gelos ce nu s-a mai pomenit, și în ciuda situației actuale a femeii cu burta la gură, cum se spune, îi supraveghea toate mișcărilor, îi controla până și carnetul de telefoane. Ar fi mers până acolo, încât, dacă nevastă-sa i-ar fi făcut doi gemeni, poate că i s-ar fi părut cine știe ce și n-ar fi recunoscut al lui decât unul. Un astfel de caz se întâmplase recent la o cunoștință de-a lor, iar geamănul „nelegitim“ a trebuit să fie dat de biata mamă, torturată de nebunia bărbatului, la azilul de copii. Auzind-o vorbind cu niște domni străini, Argintescu – se bărbieră – termină mai repede (nici nu termină) și ieși să vadă ce se întâmplă.

– Să vă spună dumnealui, sări madam Pacoste, de asemenea însărcinată, deși la vârsta ei – trecuse de 45 – asta venea ca o pedeapsă cerească. Se afla abia în luna a doua, nici nu se vedea, fiind de felul ei mare, corpulentă, așa că Arginteașca, oricum, era mai indicată să stea în față, să țină piept. Era și mai tânără, „și mai cultă“. Madam Pacoste n-avusese condiții să se instruiască la vremea ei, era tare simplă, soțul, acar, avea și program de noapte, sporit în ultima vreme într-un mod incredibil aproape în fiecare noapte, datorită faptului că-și găsisse o iubită. „Sarcină peste plan“, motiva el, când venea la ziuă, frânt de oboseală, ca și când ar fi trebuit nu numai să schimbe macazul, ci să ia și fiecare tramvai în spinare și să-l mute de pe-o linie pe alta. Până când soția, intrată la idei,

îl pândise unde merge și descoperise misterul. În acea perioadă, Pacostea – numele îl luase de la el cu asta se alesese – îl povestea la toată lumea în bucătărie, că așa și pe dincolo, o fi îmbătrânit, cine știe ce s-o fi întâmplat, că ea de o jumătate de „an încoace“ doarme singură. „Pe care parte mă culc pe-aia mă scol.“ După ce aflase, nu-l scotea din „porcule!“; până când omul, scârbit, îi făcuse un copil. După aia începuse s-o îndrăgească – el adică –, se purta mios și foarte atent cu ea, se bucura c-o să fie tată, dar cine știe ce-o fi fost în sufletul lui. Oricum, nu trecea tramvai pe stradă care să nu le-o aducă în minte pe cealaltă. Și lui, dar și ei, mai ales ei. Aceasta e bârfa care se vehicula la bucătărie, lucru inevitabil într-un astfel de conglomerat uman. Adrian – Val mai puțin, fiind mai nou – cunoștea toate astea din comentariile doamnei Chetroiu, care-l oprea câteodată în hol, și-l ținea cu ibricul de ceai în mână, până se răcea de tot, deși pe el nu-l interesa nimic din ce era în jur, însă era politicos. Lui Val toate i se păreau pline de haz – atât cât știa el – și i se prezentase acum prilejul nesperat de-a face noi „săpături în lada cu gunoi“.

– Dumnealui care e cult, superior..., continuă doamna Pacoste, poate depune garanție în privința mizeriei.

– Ce garanție? replică Argintescu. După ce se interesă despre ce e vorba, veni cu argumente serioase, arhitectonice, spunând că, structural, casa era improprie. Să înghesui într-un astfel de imobil, creat inițial pentru cu totul alte scopuri, atâta lume, lui i se părea de-a dreptul un nonsens.

– No sens! întări și soția acarului, care crezu că se vorbește pe ardeleneste.

– Înainte era aici o cantină, continuă Argintescu, și s-a renunțat la ea din aceleași motive.

– Cantină? întrebă Andrei. Amănuntul era interesant.

– Da.

– Și mai demult? intră și Val în vorbă, curios de-adevăratelea.

– Nu știu, cămin, un fel de cămin să zicem.

Printre cele care voiau apartament de la Andrei se mai găsea și-o femeie extrem de slabă, aproape uscată, ca o coajă de pâine „care-a mai rupt o dantură“. Aceasta prinsese glas doar în ultimele
5 momente, dar de-atunci nu vorbea decât ea, dovedind un debit verbal ce depășea cu mult volumul personal, că te și mirai de unde atâta forță. Spunea că lucrează tocmai la Bariera Vergului și descria ce pătește în fiecare dimineată la șase și jumătate, în tramvai, cum trebuia să schimbe două mijloace de transport
10 în comun, ambele tramvaie, unul mai aglomerat decât altul. Și ea nu mai putea suporta presiunea societății noastre în tramvai.

– Ha, ha! râse Adrian, aproape involuntar. Și repetă ca pentru sine: „Presiunea societății noastre în tramvai“.

– Da, reluă femeia, care era tânără, măritată de vreun an cu un tip la fel de șters, lumea nu s-a obișnuit să respecte încă mersul înainte, nu există o planificare minuțioasă în materie de transport în comun. Ne repezim toți grămadă într-o singură direcție, la o anumită oră. După aceea, iarăși toți în altă direcție, așa buluc, pe aceeași linie, în timp ce celelalte linii stau goale. Cine merge pe 5? întrebă, aprinzându-se mai tare. Și tot ea răspunse imediat, ca una care cunoaște situația: Nimeni! Poftim! Nu știu de ce-i intrase-n cap acestei femei că linia lui 26 este cea mai aglomerată din lume și de-ar fi
25 avut norocul să capete locuință în altă parte, viața ar fi fost frumoasă, nu și-ar mai fi scos sufletul în fiecare dimineată, chiar înainte de a începe serviciul, „în așa hal, dragă“. Andrei se lăsă convins. De altfel, asculta mecanic, îi erau indiferente toate argumentele, îi pierise cheful, vroia să scape cât mai repede de această adunare care îi semăna acum a ședință, unde
30 vorbeau toți odată, ca să n-o lase pe uscata aia să se manifeste numai ea. (Li se păru celorlalte că aceasta izbutise a capta toată atenția. N-ar fi fost exclus să obțină și-un apartament mai mare. Nu putu coborî imediat. Văzând ce am serios au în față,

femeile îl duseră să-i arate camerele, în ciuda transformărilor, care-ar fi putut fi observate. Trebui chiar să scoată carnetul și să noteze preferințele fiecărei familii. Argintescu își dorea casă veche în apropierea pieței Matache, dacă se putea, spre a fi mai aproape de Institutul Politehnic. Se interesă dacă nu
5 există ceva pe Strada Frumoasă – asta i-ar fi convenit – pentru că nevastă-sa ar fi avut piața aproape și în situația ei nu putea face prea multă mișcare, ca să facă piața la Obor, iar Matache ar fi fost la o aruncătură de băț. („Vorbește de parcă avea de gând s-o țină-nsărcinată toată viața“.) Femeia cea subțire, și
10 ea, nu scăpă prilejul și mărturisi până la urmă că e „într-a treia“. Toate privirile se îndreptară „într-acolo“, nedescoperind altceva decât mijlocelul („ori poate numai așa reușește asta să aibă și ea mijloc“). Ea se mulțumea cu două camere în Titan. Dar, să nu fie la parter, că intră hoții și praful de pe stradă, și nici
15 la ultimul, că e zăpușcală prea mare vara. Să se termine odată cu prostia de-a se face blocuri americane fără acoperiș, pentru că la noi e cald, nu țin, cel care stă la ultimul etaj se coace. Și să aibă lift, că altul e ritmul vieții azi. Urci-cobori, urci-cobori, toată ziua. Când ieșiră din apartamentul ei, se
20 țineau toți lanț, slaba simți nevoia să generalizeze, să fie ea care trage concluzia:

– Vedeți și dumneavoastră care e situația, nu? Și nu se mai poate așa, *postmeridiane*, făcu ea, fixându-și ochii mari asupra lui Andrei, care-și notă în carnețel „Post meridiane, folosit
25 alandala“. Femeia vruse să spună: „Vrei nu vrei, bea, Grigore, aghiasmă“, adică nu mai merge astăzi chestia asta, dar pe drum își adusese aminte de-o expresie *radicală*, auzită de curând în 26, la o porție de-nghesuală, și voise să-l facă praf pe Argintescu, cel care se pretindea profesor. Adrian vru
30 s-o-ntrebe dacă știe cine-a fost Post Meridiane, dar Val i-o luă înainte, stârnind iarăși zâmbetul celor de față, inclusiv al tovarășului.

– Multe mai rabdă Meridian ăsta, săracul!

Coborând, în sfârșit, scările, Val își aminti de spaima inocentă a dactilografei, cum îi primise înăuntru, ca și când ar fi avut fiecare mandatul în buzunar și cum le spusese tot. Apoi se gândi cât de încrezători și de umili se purtaseră ceilalți, până și asistentul, cu Andrei, pe care-l vedeau pentru prima dată. Nimeni nu întrebase cine e, cu ce drept vine, ce putere are. Fusese de-ajuns sugestia, sau o vorbă aruncată-n vânt. Ce înseamnă antrenamentul! Spre a pune moț farsei jucate, avu un gând de-a dreptul trăsnet, în orice caz plin de răutate, de ură, mai bine zis, pe care o simțea zăcând în el, ura contra prostiei și lașității. Într-o odăiță, vizavi cu camera lor, dar tocmai pe colț, locuia Chetroiu, acea femeie divorțată de mult – și iertată de Dumnezeu – pe care o vizita destul de des un milițian. Milițianul era foarte discret, înainte de a-l expedia din cameră madam Chetroiu ieșea în hol și cerceta dacă nu e nimeni. Cum se întâmplă în astfel de cazuri, tocmai precauțiile te dau de gol. Încercând să se strecoare, sfios, cu sentimentul contravenției, omul de la circulație se izbise când de unul, când de altul dintre locatari, roșindu-se tot, neștiind dacă e cazul să salute sau nu. Legătura doamnei Chetroiu nu mai era un secret pentru nimeni din bloc. Poate că, totuși, omul ar fi trecut neobservat, ori ar fi fost luat drept vărul cucoanei, cum îl recomandase, în cele din urmă, dacă acesta n-ar fi venit îmbrăcat în uniformă, ceea ce denota că se afla în timpul serviciului și-și mai permitea și el o mică pauză ilicită.

Ideea lui Val, pusă la punct în timp ce cobora scările înalte, oarecum maiestruoase, care îi aduceau în minte, nu știi de ce, intrarea unei vechi pinacoteci din München, pe care o văzuse prin atâtea albume, era ca Andrei să bată la ușa doamnei Chetroiu și dacă e milițianul acolo... să-l ia cu el. Voia să-și verifice în felul acesta teoria că orice necunoscut, investindu-se singur cu oarecare mister, poate intra în casa oricui. Și în puterea nopții, dar și ziua-n amiaza mare. Ideea era copilărească, într-un anumit fel, și primul care s-ar fi bucurat

să fie greșită, nefundată științific, ar fi fost el, Val. Se încăpățâna să creadă că, oricum, conține și un sâmbure de adevăr, după cât cunoștea el viața, și voia să verifice. În cazul de față, Andrei ar fi urmat să-i spună milițianului, pe care l-ar fi găsit desigur fără cizme și deschiat la tunică: „În virtutea cărui articol?” Atât doar. Și să roage frumos să-l urmeze.

Andrei și-ar fi văzut apoi de drum. Val nu le mărturisise celorlalți planul său, pentru că l-ar fi considerat nebun, ar fi dat înapoi. Voia să-l pună pe Andrei în fața faptului împlinit, să vadă cum o să se descurce. Parcă-l și vedea ieșind pe poartă, grav și înfumurat – cum era el –, urmat scurt de bietul slujbaş al ordinii, speriat și spășit. Don Juanul merita o pedeapsă, o corecție sau o reglare a tirului, mai propriu, pentru următorul fapt. Iubita sa răscoptă nu locuia singură, ci cu mama sa, o bătrână trecută de optzeci de ani, vă închipuiți, care n-auzea și nu vedea nimic, dar oricum deranja prin simpla prezență. Așa încât vizitele ibovnicului erau desconspirate de prezența fără nici un scop a bătrânicii la bucătărie. Așezată pe banca de lemn, cu ibricul de ceai în mână, ori pus jos în față pe ciment, ea privea în gol câte un ceas, două, trecând cu aceeași indiferență și peste bârfa cumetrelor, și ele stânenite de popândăul uman, care le asculta fără să le asculte. În ultima vreme, tocmai spre a nu mai stârni comentarii, doamna Chetroiu își depunea mama în „odaia cealaltă”. Această „odaie” se afla dincolo de hol, pe culoarul care ducea la scara de serviciu. Era o cabină de baie care își pierduse întrebuințarea (acum baia blocului se afla chiar dedesubt, mare cât toate zilele) și era ticsită de lucruri vechi, scaune sfărâmate, crătiți, boarfe de tot felul. Plus o somieră, mai veche încă decât baba. Cum cabina era totuși cabină, adică destul de mică, somiera nu încăpuse decât în picioare, rezemată de perete. Aici își aducea femeia scumpa sa mamă în ceasurile de „armonii intime” ori de „doruri și amoruri”, vorba poetilor de odinioară. O ruga să ia loc pe canapea. În tot acest timp bătrâna stătea într-adevăr

pe canapea, dar în picioare, se mai odihnea „o țără“, „un conac“, rezemându-se de arcurile vechi, care-i intrau în coaste. Era însă așa de bătrână și slăbită, suferea parcă și de ciroză, care o umflase fără însă a-i da și putere, încât poate că nici
 5 nu-și dădea bine seama dacă stă jos sau în picioare. Așa o surprinsese odată Val, ducându-se să-și ia niște gips din cabina alăturată, care era a lor – un W.C, de asemenea, scos din funcțiune, unde își păstra el „bagajul“ – și nimerind din greșeală peste bătrâna care stătea răstignită pe canapea. Fie și
 10 pentru această răstignire, și „tâlharul“ și-ar fi meritat din plin porția, se gândea Val. Îl convinse pe Andrei „să-și arunce un ochi și pe coridorul acesta, poate imobilul se dovedește totuși impropriu“. Tot el fu cel care bătu la ușa Chetroaiei. Se auziră mișcări grăbite și după câteva momente ieși doamna Chetroiu
 15 buhăit la față și cu lacrimi în ochi.

– Ați venit? – zise ea mașinal – înainte de a-și da seama cine era. Probabil că aștepta pe cineva. A, dumneavoastră!... Pofțiți... Pofțiți înăuntru. Moare mama. Se pomeniră toți în fața muribundeii, întinsă pe pat. „Dumnealui“ era și el acolo,
 20 însă decent, împărtășind sincer suferința, pe sfârșite, a bătrâneii și durerea, mereu crescând, a fiicei care își tot vâra nasul și suspina într-o batistă. Așa încât planul lui Val cădea baltă. Nu se putu stăpâni să nu-i sufle totuși lui Andrei: „Umflă-l pe vardist“, la care acesta ridică din umeri, neînțelegând nimic. Gluma i se păru deplasată chiar și lui Val.
 25 „Vardistul“ se ocupa de lumânări, potrivea perina sub capul bolnavei – nu era exclus, la urma urmei, să fi fost într-adevăr vărul Chetroaiei, deci moartea care plutea prin casă lovea o rudă. Poate că nu era așa, ci doar sufletul său bun îl făcea să
 30 nu-și lase amica nici în momentele de panică și dezorientare. Mai ales, el, ca milițian, tocmai acum era cazul să intervină cu ordinea. Așadar avea grijă de lumânări și-o întreba pe muribundă dacă dorea ceva. Aceasta respira greu și rar, iar ochii i se înțepeniseră, arătând parcă de două ori mai mari.

În pupile mai licărea din când în când o fărâmă de viață – ori era poate un reflex al flăcării lumânării. Adrian, care studiasse fenomenul morții, cu ocazia unui reportaj ce îi ieșise foarte bine și mai ales documentat – și se făcea părul măciucă –, iar până la urmă sărise din pagină, constată cu glas tare „starea
 5 de comă a pacientului“. În documentarea lui fusese dus, pe baza legitimației de la revistă, prin fața a zeci de paturi unde observase moartea în cele mai diverse aspecte – un potpuriu al morții în chinuri – expresia lui din *material*, de la zvârcolirile năpraznice de fiară lovită în plin, care se opune cu înverșunare,
 10 la rugămintile disperate ale altora, grijulii de ce lasă în urmă, și la pasivitatea „de înec în ghiol“ a altora, care iau decesul ca pe o sare amară, cu resemnarea celui care și-a depășit gândul vindecării. Desigur, și mirosul specific dezagregării te putea duce cu gândul la „ghiol“. „Colaps“ – mai adăugă Adrian, la
 15 fel de fără rost ea și înainte. Nu voia să arate ce știe, bineînțeles, făcuse o constatare, îl luase constatarea pe dinainte. Își aminti că în asemenea stare bolnavul poate fi încă, ușor, conștient, deși incapabil să reacționeze în vreun fel. Ba chiar din momentul morții clinice, adică al încetării bătăii inimii, omul mai e
 20 conștient încă vreo două trei clipe, celulele creierului, înainte de-a se sufoca, mai pot înregistra reacțiile celor din jur. De pildă, mortul poate auzi cuvintele soarei care spune: „A murit“. (Așa își intitulase chiar reportajul.) Suntem într-un fel martorii oculari ai propriei morți, ceea ce nu e rău. Adică ar fi rău dacă
 25 ai fi chiar singur. Ne semnăm și ne aprobăm propriul deces. Asta i se părea lui Adrian extraordinar, și voia să mai scrie ceva în continuare, deși își propusese să verifice încă o dată ipoteza, consultând și alți specialiști.

– Nu sunteți de la „Salvare“? îl întreabă, smiorcăit, doamna
 Chetroiu pe Andrei. Am chemat-o încă de-acum o jumătate de oră...

– Nu... duduiță (Andrei căută un cuvânt de mângâiere și nu găsi)... venisem cu o altă problemă... Dar în situația

aceasta, vă rog să mă iertați! Se retrase și ceilalți îl urmară, tot așa, mergând de-a-ndăratelea și cu capul plecat, cum e bine în astfel de ocazii. În hol îi aștepta domnul Pupăzan, cu șorțul de bucătărie prins în jurul mijlocului, peste pantalonii vechi, și dădea semne de nerăbdare. Îi căutase pesemne și în camera lor. – Al dumneavoastră e peștele ăla care se zbate așa? întrebă el. A umplut bucătăria de apă. E o lăcăraie, vai de mamă de om.

– A înviat? se miră Andrei. Dădură fuga în bucătărie, să vadă fenomenul. Crapul se bălăcea vesel în chiuveta prea mică pentru el, izbea din când în când tare cu coada, făcând să sară stropii până la geam, ori pe plita pe care cineva o aprinsese și sfârâia și mârâia la fiecare picătură.

– Ca să vezi, domnule, viața! exclamă Adrian.

– Mai bine învia baba – zise Val. Ce-ar fi dacă-am pune-o și pe ea în chiuvetă, văd că are puteri miraculoase, ori poate în cadă... Vru să râdă, dar se rușină de propriul glas și tăcu. E al meu, spuse el apoi, pe alt ton. Mi l-ai promis.

– Mă chemi și pe mine la ciorbă – se învioră Andrei. Te pricepi la ciorba pescărească?

Val nu-i răspunse. Apucă zdravăn, cu amândouă mâinile crapul, care vădea o deosebită vlagă și mai ales forță de alunecare, merse cu el șiroind în curte și-l aruncă în butoiul cu apă. Acest butoi se afla de mai multe zile acolo, pus la *umflat*, nu se știa de cine. Vreunul dintre locatari voia să bage varză la murat, pentru iarnă – casa aceasta era plină de gospodari. Deocamdată butoiul era numai bun pentru un acvariu. Văzându-se în atâta apă, crapului parcă nu-i venea să creadă, se dădea de-a scufundișul, ieșea la suprafață, înota încolo și-ncoace, dezmoțindu-și parcă oasele. Principiul vaselor comunicante – se gândi Val. În timp ce unul moare, altcineva învie, indiferent dacă cel care moare e om, iar cel care se naște ori revine la viață, un dobitoc de pește. Există în univers o anumită cantitate de viață și-o anumită cantitate

de moarte și el – universul – procedează ca un contabil care lucrează *en gros*, lui să-i iasă mereu suma mare, totalul. Aceste speculații, în fața butoiului, îi fură întrerupte de Adrian, care deschisese fereastra bucătăriei și-l striga:

– Val, hai, mă, du-te cu Andrei după canapeaua aia... Că la urmă își ia vorba înapoi.

– A, desigur, canapeaua. Că bine zici, și uitasem! făcu Val, vesel. Am nevoie de ea, bine'nțeles, că tot voiam eu să mă-nsor deseară. Plecă imediat cu Andrei care nu stătea departe, iar Adrian, obosit de-o noapte întreagă petrecută în tren, se duse să se culce puțin, înainte de-a da telefon la redacție și de a-și anunța sosirea.

CAPITOLUL II

Ieșind pe poartă, Olga o luă spre Calea Victoriei. Nu știa
 dacă se va duce acasă sau la prietena ei Ruxandra, care o
 aștepta. Mintise spunând că întârzie la școală, azi avea cursuri
 5 abia de la 9,30. Nu s-ar fi dus însă nici la facultate. Oricum,
 până la colț, se putea hotărî. Ruxandra nu stătea prea departe.
 Ar fi trebuit s-o apuce la dreapta, pe Calea Victoriei – vreo
 zece minute de mers pe jos. În caz că se întorcea totuși acasă,
 trebuia să ia tramvaiul sau un autobuz. Timpul de gândire îi
 10 fu sporit din cauza unei mașini de pâine, ieșind încărcată de
 la Fabrica de pâine care se afla cu câteva blocuri mai încolo
 de casa lui Val. Blocase toată circulația, se strânseseră tramvaie
 și convoaie de camioane de-o parte și de alta. Șoferii scoteau
 capul pe fereastră și-i dădeau sfaturi îndoite cu înjurături celui
 15 de pe mașina buclucașă. Un om al fabricii care dirijase
 manevrele dubei, oprind în stradă traficul, se certa acum și
 el cu șoferul: se pare că acesta nu-i ascultase toate indicațiile.
 Era o harababură de nedescris pe strada îngustă, una din cele
 mai aglomerate din inima capitalei. Olga aștepta absentă,
 20 oarecum bucuroasă că mai poate sta pe loc. Trase în piept,
 odată cu aerul greu al atâtor țevi de echipament ce trepidau,
 și un miros plăcut, care îi trezi o sumedenie de amintiri din
 copilărie. Se pare că mirosul pâinii calde este, alături de gustul

laptelui, cel mai puternic declanșator de amintiri din
 copilărie. Mai ales pentru cei născuți la țară, ori care și-au
 petrecut primii ani într-un sat – cazul Olgăi. Tot Ion Creangă
 se află într-o pâine care ți se frânge în față, caldă și aburind.
 N-avea rost să se ducă acasă. Voia să mai amâne puțin judecata
 5 din urmă – cu bărbatul ei, care știa unde fusese ea, nu dormise
 probabil toată noaptea încercând să-și închipuie – nu era un
 om lipsit de imaginație, o, deloc! – ceasurile ei de dragoste,
 desigur exagerând mult, punându-și în valoare și înclinația
 spre grotesc și fantastic, și răutatea ieșită din comun, și
 10 priceperea în deducții și raționamente absurde. Ca un detectiv
 care, prea conștiincios, inventează o sută de ipoteze ale săvârșirii
 crimei, una mai valabilă și totodată mai fantastică decât alta.
 În ciuda apatiei pe care-o afișa uneori în public, Șandru era,
 15 acasă, de-o gelozie feroce, în stare s-o bănuie pentru cel mai
 banal gest camaradesc pe care i l-ar fi făcut unui coleg, să-și
 închipuie cine știe ce „semn“, construind de aici un întreg
 eșafodaj, descoperind fire noi, venind cu noi argumente și până
 la urmă implorând-o „măcar să recunoască“. O vânătaie pe
 pulpă sau ceva mai sus, cauzată de cine știe ce lovitură
 20 nevinovată de colțul mesei sau al băncii – așa explica ea – era
 izvorul unor lungi certuri familiale și de cele mai multe ori
 al altor vânătaii mult mai apăsate și de proveniență cunoscută.
 Până nu-i trecea vânătaia de pe pulpă – dacă nu încasa altele –,
 Olga n-avea liniște-n casă, el era mereu tăfnos, izbea, trântea,
 25 spârgea, spunând că „știi tu de ce“. Odată a pândit-o când a
 ieșit de la facultate, era tocmai cu un coleg, care-i devenise
 de mai multă vreme foarte antipatic lui Șandru, de asemenea
 fără nici un temei, acela, i-a întins mâna la despărțire și o fi
 strâns-o, poate, Dumnezeu știe, „o idee“ mai mult decât
 30 trebuie, dar asta doar ca s-o șicaneze ori să parodieze gestul
 îndrăgostitului fără speranță, și el a observat „scena“. Stătea
 în colțul străzii, fumând ca un turc și așteptând-o de vreo
 jumătate de oră. N-a scos nici un cuvânt până acasă. Acolo

a legat-o cu cureaua de piciorul patului și a bătut-o într-un
 acces de mânie vecin cu nebunia. Îi sticleau ochii ca la dementi,
 atâta doar putea ea să observe printre loviturile care curgeau
 ca o ploaie de vară, bogată, cu fulgere și mai ales cu trăsnete.
 5 Dădea și cu pumnii și cu picioarele și-i era tare frică să n-o
 omoare. Frică mai mult pentru el, că intră la pușcărie și-și
 pierde situația. În ceea ce-o privea pe ea personal, atunci chiar
 ar fi vrut să moară, oricum se lămurise ce e și cu viața asta.
 El, vânător, cu părul ciufulit și gâfâind greu, poate chiar mai
 10 tare decât ea, era, ce! cu cincisprezece ani mai bătrân... îi cerea
 „să spună totul, măcar acum în al doisprezecelea ceas“. „Spune
 ce e între voi și te las, scapi basma curată“, răcnea el, ragusit.
 „De când trăiți împreună?“ Olga zâmbi amintindu-și un
 proverb de-al lui Anton Pann: „Bărbatul gelos își învață nevasta
 15 curvă“. Exact cazul ei. (Olga se judeca prea aspru. Era cea mai
 curată, cea mai cinstită femeie. Până la un punct.) Șandru tot
 săcâind-o cu neroziile lui: „De ce te-ai uitat așa la cutare?“ „Ce-ai
 avut să-i spui cretinului ăla?“ îi atrăgea într-adevăr atenția
 asupra diverșilor bărbați, făcând-o să se uite la ei ca la niște
 20 bărbați, mă rog, îi dădea idei. Bătaia amintită nu fusese prima,
 dar cea mai groaznică și atunci s-a hotărât ea s-o termine cu
 nebunul. Întâlnirea cu Val s-a nimerit chiar în perioada aceasta
 de vid sufletec – Val a aterizat pe moale, cum se pronunțase
 chiar el, zâmbind, când ea îi povestise deschis situația în care
 25 se află. Nu știa prea multe despre Val, era însă „sigură“ că pe
 Șandru nu-l mai iubește. (Femeile simt nevoia să se justifice,
 chiar față de ele însele, gășind motivarea unui sentiment nou
 în faptul că le-a ieșit de la inimă celălalt, ca și când lucrurile
 acestea ar avea vreo legătură ori s-ar exclude riguros științific.)
 30 Făcând această remarcă, Olga, furioasă pe sine că e totuși
 femeie, observa că micul incident de circulație era pe cale să
 se rezolve. Duba imensă, mirosind a pâine (bine că miroase
 a pâine, Olga respiră adânc), tot dându-se înaintea și-napoi,
 crease un mic spațiu pe unde se puteau strecura deocamdată

pietonii. Trecu dincolo, mai mult împinsă din spate,
 hotărâtă acum să-și continue drumul pe jos la prietena ei. Mai
 ales că tramvaiele și autobuzele blocate cine știe când și-ar fi
 reluat circulația normală. Când să dea cotul pe strada
 luminoasă, curată, desigur cea mai frumoasă din București,
 5 pe care îi plăcea să treacă – și găsea mereu prilejuri –
 simțindu-se bine, ca într-un orașel de provincie, ca la Turnu
 Severin, ori la Fălticeni, bunăoară (nu se știe de ce această
 stradă nu e deloc aglomerată, ba sunt porțiuni unde e aproape
 10 pustie), ochii îi căzură pe mormanele de frunze din curtea unei
 clădiri. Era mai degrabă un mic parc decât o curte, cu castani
 groși și stejari seculari, care vara acopereau cu coroanele lor
 casa, „foisorul“ îi venea să-i zică, un palat în miniatură. Casă
 boierească, oricum, de pe vremuri. Proprietarul, cine-o fi fost,
 15 avusese bani, iar arhitectul gust. Intră în grădină. Își aminti
 că aici e muzeul de numismatică. Pe grilajul porții exista chiar
 o tăbliță, cu orele de funcționare. Trecuse de multe ori prin
 fața lui, fără să fi găsit timp să-l viziteze. Putea fi, oricum,
 interesant. Era de felul ei o curioasă, avidă de tot ce e nou,
 20 chiar în materie de monede vechi. Peste tot erau mormane
 mari de frunze moarte, strânse cu o greblă ruginită, iar în fund
 un paznic, care probabil cumula și funcția de îngrijitor al
 parcului, tocmai dăduse foc unei noi grămezi. Frunzele moarte
 ardeau, trosnind vesel, a primăvară, un fuior de fum
 albăstrui se ridica încet, ca o plasă trasă de undeva din slavă.
 25 În această plasă Olga parcă s-ar fi vrut prinsă și înălțată la cer.
 Și în ea ardeau podoabe vechi. Atmosfera era oarecum de ajun
 de Paști – deci mai degrabă de patimi decât de înălțare. Pe
 femeie o străbătura, ca și adineori la mirosul franzelelor și
 al intermediarelor, fiori ancestrali, peste care însă trecu repede
 30 și cu oarecare regret, cu o grabă care ar putea fi asemuită
 gestului pe care-l faci cu mâna când zici: „Lasă! Nu acum!“.
 Zicea „lasă!“ celor mai vechi amintiri, nu avea timp de ele, acum
 „nu-și mai vedea capul din treburi“. Cu acest gând intră în

muzeul deschis de abia câteva minute, care rămânea aproape pustiu toată ziua. Goana după bani vechi nu se poate compara, oricum, cu goana după bani noi. O femeie care se afla în una din camere se uită lung la vizitatoare. „Unde e casa?” întreba

5 Olga. „Intrarea liberă” – i se răspunse. Monedele vechi erau puse în vitrine, le puteai privi aplecându-te asupra lor, ca peste niște bijuterii. Bănuțe mici și ușoare ca foaia de staniol de pe vremea lui Mircea cel Bătrân, abia se mai puteau vedea frânturi din efigii, bani cu chipul unor domnitori ca Vasile

10 Lupu, foarte multe de pe vremea lui Heraclit Despotul. Nu știa că acesta din urma „bătuse” și bani. Unele monede se aflau aranjate separat, fiecare într-un locaș de plus, se vedea că erau mai importante. Altele stăteau grămezi, ori vărsate din ulcica în care fuseseră descoperite. Erau acolo, amestecați, bani

15 turcești, austrieci, polonezi. O secție specială cu monede grecești și romane „găsite pe teritoriul patriei noastre”. Și iarăși, bani străini „care au circulat în țările române”, cum se explica întotdeauna într-o notă dactilografiată, lipită pe partea din față a vitrinei. Putea vedea crețari, groși, ruble, „galbeni

20 venetici”, napoleoni de aur, cocoșei și câteva monede mai mari cu chipul lui Franz Joseph gravat în aur. Numai câteva momente putu Olga să urmărească atent această comoară. Privind o splendidă monedă pe care puteai vedea chipul lui Alexandru cel Mare, se gândi că Șandru Alexandru – ea îi zicea

25 în intimitate Sandu – nu este totuși capabil s-o facă fericită, chiar dacă-ar vrea, oricât ar vrea. Nu este el omul... (pe „acela” îl înghiți)... și se distruge în primul rând pe sine. Nu știi de ce avea mereu nevoie să-i ducă grija lui. Dacă i-a trecut accesul de furie și n-a înnebunit de-a binelea azi-noapte, n-ar fi exclus

30 să se pomenească anunțată să se ducă să-l viziteze la Spitalul 9 – va încerca s-o ia cu binișorul, să-i ceară tot el iertare, să cadă în genunchi în fața ei și, trecând peste orice mândrie, să-i sărute picioarele (făcea și de-astea, picioarele le mai pupi, dar nu așa nitam, nisam!). Scenele acestea o enervau cel mai mult pe Olga

și dacă ar fi fost după ea ar fi preferat bătaia „curată”, din capul locului, pentru că până la urmă tot așa se termina. Oricum, mai bine o bătaie, o mamă de bătaie, bărbătească – cum i-a bătut Alexandru cel Mare pe perși – parcă el a distrus, a

5 ras din temelii Babilonul – decât mângâierile acestea lașe. Alexandru cel Mare era alt fel de bărbat – își zise ea – încercând să se concentreze asupra obiectului pe care-l studia... Da, da, cu totul alt fel... Păcat c-a murit așa de tânăr, păcat că... ia te uită ce e acolo! Trecu la altă vitrină. Șandru era, bineînțeles, un prost, asta putea s-o jure. Dar nu orice fel de prost, un

10 anumit tip de nerod care pare înțelept, pus într-o specială lumină. Creierul lui trebuie să fi cântărit foarte puțin, de cincisprezece ori mai puțin decât al lui Iorga, care a fost un fenomen. Bine, ea s-ar fi mulțumit și cu un om normal –, dar el, așa cum se prezintă la ora actuală, e sub limită. Era de

15 mult cazul să nu se mai complacă în situația asta. Oricum, ea era obligată să ridice stacheta.

Fără a avea studii deosebite, bărbatu-său ajunsese destul de bine. (Val îi spusese: ba tocmai de-aia! Asta o cam enervase atunci, putea cel puțin să se exprime mai politicos, să fi spus

20 măcar: Ba tocmai de aceea!) Ura nedreptatea socială – Șandru – și chiar așa scria și-n autobiografii, și încă de pe vremea primelor clase își făcuse din lupta împotriva nedreptății sociale un țel. Înzestrat cu reale calități – cine i le tăgăduiește? – și o inteligență nativă. O, dacă ar fi apucat el să termine clasa-ntâi

25 de liceu măcar, care i-ar fi dat un cu totul alt lustru, alt „lac”, precum la mobilă. Da, dar chiar și așa, bazându-se numai pe puterile lui, urcase câteva trepte bunicele. Forma cadre. Pesemne că și aceste cadre formate de el, care, așa cum se întâmpla, își depășeau maestrul, când căpătaseră niște posturi

30 mai bune, îl mai săltaseră și ele, pentru că așa, ca om, Șandru putea fi simpatizat de la prima vedere. (Nu și de la ultima.) Acum era director adjunct la un minister, mai bine zis pe cale de-a fi dat afară, pentru o problemă neclară, cu niște oameni

care erau puși pe statele de plată fără a activa propriu-zis în cadrul ministerului, dar ei munceau totuși – naiba știe ce făceau! – și cineva trebuia să-i plătească și pe ei. Și fie că erau plătiți de ministerul acesta ori de celălalt, tot statul nostru plătește, nu? cum căutase el să-și dreagă gafa, dar fără succes. „Problema“ ieșise la iveală, nu știu cum, la un control, îl lucrase pesemne cineva și acum i se clătina scaunul. Ce era mai grav pentru el, ce-l atinge poate cel mai dureros, era faptul că i se clătina și patul. Dar rău de tot. Olga zâmbi. Nu era vina ei. Se zgâlțâia tare de tot. „Să trecem la epoca romană.“ „Epoca romană – citi ea pe un panou mare pe perete – a fost cu deosebire bogată în emisiuni de monede...“ „Parcă numai în asta?“ Mulți ani el ocupase funcția de director plin, la cele mai felurite instituții, de la Circ până la Fabrica de timbre, și de aici a trecut tot director la Forțele de muncă, apoi director la IRTA, de acolo la cultură și așa mai departe, de vreo cincisprezece ani, aproape din fragedă pruncie, era tot director. „Va cădea și de data asta cel puțin șef de cabinet“ – îi prezisese Val. Într-o vreme, Șandru fusese directorul sau șeful unei comisii de preluare și inventariere a bunurilor din palatele și castelele burghezo-moșierimii, inclusiv cele ale familiei regale. Obișnuia să-i povestească „grija“ cu care întreaga comisie procedase la întocmirea inventarului unui castel, de exemplu. Cea mai mare parte din mobilierul aparținând familiei regale fusese strânsă grămadă, încărcată în camioane și repartizată la diferite instituții din București ori din alte orașe. „70 de scaune“ se trecea în registru, indiferent dacă aceste scaune erau din abanos, cu incrustații și sculpturi, ori scaune de duzină. La fel cu tablourile. Animalierii flamanzi erau înregistrați de-a valma cu Ipolit Strâmbu și Artachino, găsiți prin camerele de serviciu, la rubrica „Picturi“. Nu era exclus ca oamenii lui să fi făcut diferite mișcări, înlocuind un tablou valoros cu o pictură de gang și o garnitură stil Ludovic XV cu mobila de bucătărie luată la repezeală dintr-o casă oarecare.

Cu toată cultura lui, Șandru nu apucase să-și educe și gustul. Adică avea o pornire spre frumos, îi plăceau femeile frumoase... nu-l prinsese odată un subaltern cu o bucătăreasă chiar în birou? – asta o povestea el însuși la capitolul aventuri dinainte (de căsătorie). În afară de asta, aceste mese și scaune, porțelanuri chinezești, vase de Saxa, vase grecești, sticlărie de Murano, precum și diverșii Van de... cutare, erau opere burgheze, pe care trebuia să le atingi cu scârbă și să le îneci într-un dispreț suveran. Suveranul nostru este acum disprețul, spusese atunci un funcționar, râzând. Cel care ar fi mângâiat un vas chinezesc din dinastia Tang, înainte de a-l fi trecut la rubrica Diverse“ cu specificarea „300 de oale și 80 de scrumiere de diferite mărimi“, ar fi părut suspect în ochii celorlalți. Ar fi însemnat că nu s-a dezbărat suficient. De altfel, Olga admitea că orice revoluție, în iureșul ei nestăvilat, odată cu gunoaiele, cu pleava, cu vechiul care trebuia pulberat, mai pulberă din greșeală și valori autentice. O revoluție fără lupte ar fi de neconceput. Val cu acest lucru era de acord. Da, revoluția înseamnă, obiectiv, o luptă între două părți, luptă crâncenă, astfel ar fi spectacol; dar de ce să sfărâmăm într-un an sau doi obiecte pe care, mai apoi, decenii ori chiar secole întregi ne vom căzări să le refacem, dacă asta mai e posibil? Ca sculptor, îl înțelegea. Desigur, nu-i convenea să știe că o statuie a lui, dacă ar fi făcut-o – era problematic –, va fi într-o zi dărâmată cu cotul de un Șandru oarecare, care n-a auzit nici de Praxitele ori Fidias, darmita de Val Tomiță.

– Dacă admiti capetele sparte, de ce să nu admiti că se pot ciobi și niște fleacuri de gipsuri? se înfuriase Olga.

– Eu nu admit că trebuie să spargem nici capetele. De ce să le spargem?

– Păi de-aia... că altfel n-o mai numim revoluție, îi spunem balet, îi spunem „pupat toți piața Independenței“.

În perioada respectivă, Val, care era un copil, avusese ocazia să se aleagă chiar cu capul spart, dincolo de orice metaforă,

spart de-a adevăratele, cu o cazma. Încercase să sustragă dintr-un morman de cărți și hârtii care fuseseră „iepurate”, dintr-o veche bibliotecă a unui orașel din Ardeal, niște bucoavne vechi, fără a ști precis ce e înăuntru, ci așa dintr-un gest spontan, de custode benevol. Totul trebuia ars fără întârziere, fuseseră descărcate acolo la marginea târgului câteva camioane cu hârtoage. Se strânseseră copiii curioși, care se jucau în jur, unii mai dădeau să pună mâna pe ceva, dar erau luați la goană de cei care se ocupau cu afacerea asta. Val, gonit de vreo câteva ori, revenise și tot zgândărea cu vârful pantofului, mai bine zis cu degetele ce-i ieșeau prin pantofii rupți, cotoarele cărților, încercând să citească titlurile. Strecurase ceva în sân, când s-a pomenit pălit cu cazmaua, care folosea la ruperea cu trecutul. Poate că omul acela nu voise anume să-l lovească în cap, dar el se ferise și se pomenise trăsniț, i se întunecase vederea și începuse să curgă sângele. Din cauza asta, nu i s-a mai umblat în sân. Printre hârtoagele ascunse, erau câteva zapise cu pecete mare de ceară roșie, legate cu șnur gros de mătase împletită. Pe unul era sigiliu domnesc. Mai târziu, dăduse muzeului din localitate aceste prețioase documente, scăpate ca prin urechile acului. Dar cât or să mai reziste? – întrebuse el, cu un fel de plăcere sadică. Cât or să mai reziste? Dacă-o luăm iarăși de la capăt?

– Vorbești ca să nu taci – se supărase Olga. Știa că lucrurile sunt ireversibile („când e vorba de bine”, rânjise el), că, oricum, „suntem tari pe poziție”. Dar cum să-i bagi asta-n cap lui Val?

– Ba tocmai mie ai putea să-mi bagi mai ușor în cap cheștiile astea, prin crăpătura pe unde-a fost spart.

– Nu, tu suferi pentru statuile tale... ca și când ai fi cel puțin Michelangelo, și ți s-ar fi ciobit *Pietà*. Observase la el o mulțime de „răbufniri”. Trăind atâta timp cu Șandru, își însușise ceva din vocabularul lui, și ceva mai mult chiar din felul acestuia de a vedea lucrurile, simplist desigur, dar just. Poate că voia doar s-o tachineze pe ea, ca soție de ștab,

poate din cauza asta apăsa atât de mult pe vederile lor deosebite. Olga se întreba totuși dacă e cazul să continue cu Val luând în considerație această „nepotrivire de caracter reacționar”. (Se numeau unul pe altul „reacționari”.) Pe de altă parte, unele vederi ale amicului său prindeau acum tot mai mult teren, erau rostite aproape cu voce tare, iar altele chiar recunoscute fățiș drept „greșeli ale trecutului”. Chiar soțul său avea la activ, declarate oficial și recunoscute ca atare, pe puțin vreo douăzeci de asemenea „greșeli ale trecutului”. Săracul Șandru! „Alexandru cel Bun pare un moșulică destul de bleg” – se gândi Olga, ajungând în dreptul vitrinei cu băncuțe din secolul XV, din Moldova. Marele gospodar se arătase destul de harnic și în privința baterii monedei proprii. Erau acolo o grămadă de monede din vremea sa, care asiguraseră în cei 32 de ani, cât știuse să-și prelungească blanda domnie, un mare echilibru financiar și comercial Moldovei, banii lui având greutate și putere de cumpărare. „Aproape ca marca vest-germană de azi” – îi trecu femeii prin minte, neîndrăznind să se gândească chiar la dolar. Asta o înveseli, nu știu de ce, și ieși din muzeu bine dispusă. Îngrijitorul dăduse foc aproape tuturor grămezilor de frunze, întreaga curte era năpădită de un fum acru. Pe o bancă, în ciuda acestei perdele, care-i acoperea din când în când, și iar îi dezvelea, după cum bătea vântul, se aflau doi tineri – un băiat și-o fată cu codițe, desigur elevi la liceu – care tocmai se sărutau. De la epoca lui Alexandru cel Bun la un sărut contemporan trecerea se făcea firesc, fără nici o stridentă, așa cum știe să sară viața de la una la alta fără să deranjeze prea mult, sau fără să se sinchisească în caz că deranjează. Mergând în jos, către Academie, Olga se întâlni cu o colegă, Frieda Kraus, care tocmai ieșise de acolo, fusese să facă niște fișe la lingvistică, la o lucrare care se găsea pe toate drumurile; nu știu de ce era nevoie să meargă s-o conspcteze tocmai la Biblioteca Academiei.

– Ți-am spus, tu, zise iute Frieda, o „vorbicioasă“, numai bună pentru interlocutorii tăcuți, care pot între timp să se gândească la ale lor, sau nu ți-am spus că am fost duminica trecută la țară? Aici lângă București, la o cunoștință a unei prietene. Dragă, și m-a impresionat un lucru. Nu ești curioasă să afli?

– Ba da, dar sunt cam grăbită. Nu avea chef deloc să lungescă vorba cu colega pisăloagă.

– O fată, dragă, trăia cam rău cu bărbatu-său și s-a otrăvit.
 10 A băut verde de Paris sau mai știu eu ce, sodă. După aia se răzgândise, ar fi vrut să trăiască, n-avea nici douăzeci de ani, și s-a repezit în curte, la fâța vacii, să sugă... Credea că laptele poate anihila puterea otrăvii. Degeaba, într-o jumătate de oră a murit. Îi părea grozav de rău că se prăpădește, își smulgea
 15 părul din cap și zicea: „Unde mă duc eu de la casa mea?“ Îl iertase pe bărbatu-său (eu n-aș fi făcut una ca asta, fir-ar el al dracului!), a avut bunătatea asta să-l ierte, auzi, și ultimele puteri și le-a adunat ca să-i spună unde a pus cecul cu banii strânși pentru mobilă de bucătărie. Și, ce zici? E prima dată
 20 când mă duc la țară și-o să mai merg. Aspecte foarte interesante și pe-acolo. Olga nu spuse nimic, făcu un semn cu mâna, care putea fi interpretat oricum și se grăbi să plece. La drept vorbind, o impresionase această povestire. O luă chiar drept un fel de prevestire funestă, care avea legătură cu ea personal.
 25 Acea tânără țarancă fugind cu otrava în sânge după ugerul vacii prin bățatură, agățându-se de el cu disperare, căutând o ultimă salvare la un animal, i se păru oarecum simbolică. O Casandră despletită, care îi prevestește ei o mare nenorocire. Mai bine n-o întâlnea pe Frieda asta. Tot drumul se gândi la scena povestită. Căută să ghicească și cam ce
 30 nenorocire o paște, se prefăcea că n-ar ști, deși o știa prea bine. Nu putea fi decât una singură. Ajunse la locuința prietenei sale. Era o colegă de la aceeași facultate, cu doi ani însă mai mare și desigur cu mai multă experiență, în toate privințele.

Nu erau propriu-zis prietene la cataramă, dar Ruxandra – așa o chema, Ruxandra Cocean – era ceea ce se numește în limbaj studentesc „o mare sufletistă“. Gata să sară ori de câte ori cineva avea vreun necaz, îi trebuiau urgent 20 de lei, i se rupea
 5 un ciorap, ori avea nevoie de o rochie pentru a face față unei cununii. Era o fată frumoasă, de altfel. Olga o găsea prea spălăcită, cu un zâmbet cam lălău, și un pic trecută. Nu, nu se putea spune că n-are corp frumos. Adevărul e că avea succes la bărbați, dar ea nu-și putea da seama cât se datorează farmecelor „intrinsece“ ale „copilei“ și cât faptului că știa să-și
 10 pună în evidență calitățile și să provoace bărbații s-o admire. Se învârtea ca un spânel în lumea artistică. Pe noptiera ei găseai fie o carte de istorie literară, proaspăt apărută cu o dedicație pompoasă din partea autorului, lucru destul de imprudent pentru acesta, sau pentru aceștia – erau mai mulți – pentru
 15 că Ruxandra citea dedicația la toată lumea, spunând că autorul e prietenul ei cel mai bun, ba chiar c-au discutat împreună sumarul, înainte de a-l da la tipar. „L-am pus să scoată niște bazaconii, care dacă-ar fi apărut...“ Nu mai demult decât adineaori, adăuga ea, primise un telefon de la dumnealui
 20 autorul, care-o întreba ce părere are despre carte, dar ea nu mai avea chef s-o mai citească o dată, după ce-o văzuse și-n șpalt. N-ar fi exclus să treacă acum pe-aici. Avea o cameră închiriată într-un spital – sau o policlinică, ba parcă spital –, o clădire imensă, veche și fără nici un stil, mansardele căreia
 25 rămăseseră nenaționalizate și erau ocupate și date în chirie sau sub chirie de diverși particulari. Ca să nimeresti la ea trebuia să străbați un drum destul de întortocheat riscând a ți se tăia calea de portarul spitalului (deci, totuși, spital) care țipa la tine că „azi nu e vizite“. Aceasta îi și convenea într-un fel
 30 Ruxandrei, mai stăvilea astfel valul de admiratori („O să-l îmbrac în livrea“ – zicea), deși în caz că unul reușea să se strecoare și în intimitate își permitea vreun gest echivoc, ea mai avea o armă: „Vine gazda. Stai cuminte, că acum intră gazda“.

Gazda stătea alături, își avea camera sa, dar după spusele fetei putea intra oricând, fără măcar a bate la ușă – făcea un fel de control inopinat al moravurilor, procedând prin sondaje. Altfel, cică era o femeie de treabă, o fată bătrână, care nu suferea bărbatii, vai de capul și de viața ei neîmplinită.

Olga avu noroc. La poartă nu era nimeni, cu portarul se întâlni tocmai pe coridor, dar, spre surprinderea ei, acesta nu-i zise nimic, ori poate era zi de vizite. Ruxandra nu se sculase din pat, deși pretindea că e trează de la cincii, contrazicându-se apoi peste câteva minute, afirmând că n-a închis un ochi.

Vorbea la telefon cu cineva, vreun admirator plicticos, pentru că din când în când astupa cu mâna receptorul și-i arunca ei iute întrebări, ori făcea aprecieri.

– Ți-am dus grija toată noaptea, tu – spuse ea. Apoi, în telefon: „Kant admite și el existența unei divinități, scrie însă așa de greoi și de-mpiedicat, încât e foarte dificil să-ți dai seama de asta. Știi cine-a spus la noi că nu crede că sunt cincii oameni care l-au citit de la un capăt la altul? Nu, nu ți-l spun acum la telefon. Uneori era incapabil de-a se exprima!“ Citise undeva probabil lucrurile astea, ori asta reținuse ea din ce citise, îl beștelea pe Kant ca la ușa cortului (mă mir că nu-i zice simplu Immanuel, zâmbi Olga). La capătul celălalt al firului, interlocutorul turuia de zor, intrase probabil în *aporii* – vreun asistent de la filosofie! – și Olga se învărti oleacă prin cameră, citi ultima dedicație pe care o primise prietena ei, pe o carte destul de voluminoasă *Manualul bunului zidar* (italienii care-au zidit jumătate din Europa n-au manuale așa de groase), de unde se vedea că și în selectarea cunoștințelor ei sufletista se dovedea o eclectică. De la filosofia abstractă la pragmatismul cel mai cras, amestecând totodată și teoria literaturii cu tehnica zidăriei. Olga dădu să plece, negăsindu-și locul, dar Ruxandra îi șopti să pună de-un ceai. Era o idee. „Fă-mi și mie“, mai spuse ea, și cum uitase să astupe cu latul palmei receptorul, trebuia să explice: Nu, vorbeam cu cineva aici la mine, spuneam

să-mi facă un ceai, cum? Cum nu sunt atentă? Sunt numai urechi. O prietenă, nu ce crezi tu, jur, dacă vrei ți-o dau la telefon. „Vezi, acolo în dulap. Mușețel.“ Ia mai lasă-mă cu kantrafusele tale – râse ea în telefon, și continuând jocul cu mâna: „Să vezi cum te calmează, mirosul îi vine de la uleiul eteric, vezi cum a parfumat tot dulapul. E un minunat calmant, parcă te pansează, cicatrizează și rănilor.“ Când ceaiul fu gata, într-un ibric turcesc pe care i-l adusese o prietenă de la Sarajevo, cum îi explică pe loc, vorbind tot așa și la telefon, conversația părea că abia se încinsese, nici pomeneală s-o temine. Olga turnă în cești și înainte de-a sorbi o înghițitură și de-a apuca să se calmeze, se duse la telefon și apăsă în furcă. Ruxandra o privi amuzată, la mijlocul unui cuvânt.

– Ce faci, dragă?

– Spune-i că s-a întrerupt de la centrală, dacă are neobrazarea să revină. Nu stau mult, vreau să vorbim.

– Sigur că da, tocmai te așteptam, n-am închis un ochi (repetiție) – toată noaptea. Ia spune, ce-ai făcut tu toată noaptea asta? Pe ce parte-ai dormit? Cum a fost? Știa că fugise cu sculptorul. Șandru o căutase la ea, crezând că e vorba de-o glumă (ce glumă!), că amenințarea că se duce la acela, cu cămașa de noapte în poșetă, e o vorbă goală (goală!) și că, în fond, o va găsi la Ruxandra. Se mai întâmplase asta o dată. Mi-a spus tot Sănducu, săracu, habar n-ai cât suferă. Ca un câine. Ca o potaie de-aia credincioasă, care așteaptă-n fața bisericii duminica să-i iasă stăpâna. Câte mătâanii ai făcut? Ai? Închipuiește-ți că pe la miezul nopții mă pomenesc cu el peste mine – cum o fi intrat?! „Unde e Olga?“ (Ruxandra juca scena: mimică și gesturi adecvate.) „Nu e Olga“, zic. „Cum nu e?“ Și uite-așa, uite Olga, nu e Olga – mă înțelege, un sfert de oră s-a uitat și pe sub pat și-n dulapuri și între ferestre. Era nebun, înțelege? Cum o fi intrat? Nu i-ar fi dat, asta în mod sigur, drumul de jos de la poartă, dacă n-ar fi fost cu mă-sa.

– Cum cu...?

– Păi cu soacră-ta. Om în toată firea și s-o târască pe biata madam Șandru prin cele coclauri! Te pomenești, c-a adus-o cu Salvarea. Așa a reușit să intre. Un hohot de râs. Râdea ca pe scenă, năvalnic, nu știai dacă-i vine sau așa trebuie, așa e rolul, dezvelindu-și dinții până deasupra gingiilor. Păcat că se vedeau și gingiile, că dinții erau frumoși, albi, strălucitori și când hohotea îi săltau sânii mari și rotunzi și tot așa nu știai dacă saltă de plăcere ori din obișnuință. Tot din obișnuință i se și dezveliră uitând poate cu cine are de-a face. Dar nu era ea fata care să se sinchisească. Adică voia să fie admirată de toată lumea. Ciudățenia lui Șandru, care nu mai era un tinerel, orice s-ar spune, un mucos să-l duci de mână, consta în faptul că în cazuri din acestea grave se sfătuia îndelung cu maică-sa. Soacra Olgăi era o femeie respectabilă, se ținea destul de bine pentru vârsta sa, nici nu arăta 70. Stătea în casă cu ei. Nu încurcă pe nimeni, spunea fiul ei. Desigur, n-o încurca decât pe noru-sa. Lui Șandru i se dădeau case mari, cărora el le găsea diverse cusururi și prin relații obțineva schimbul cu altele din ce în ce mai bune. Sau mai rele. Și iar începeau tatonările pentru o locuință corespunzătoare. Nu ocupau o casă întreagă, n-ajunseseră până acolo, ci doar un apartament. Acum aveau unul de vreo șase camere, pe hol, un etaj întreg dintr-o casă veche, construită prin '38, când, se știe, burghezia atinsese punctul ei maxim. Nu era rea – dacă n-ar fi fost mamă-sa să ocupe una din camere. Dar și la mare în concediu, madam Șandru se ținea după ei „să vadă cum se distrează tinerii“. Făceau plajă pe același prosop mare întins pe nisip, iar Olgăi i se părea mereu c-o spionează, să nu se uite după alții. Da de unde! Soacră-sa era mai degrabă o femeie calmă și ponderată, nu băga intrigi, dimpotrivă, căuta să aplaneze conflictele. Olga nu se apropiase, nu putuse să se apropie prea mult de ea, dar judecând la rece, nu prea avea ce să-i reproșeze (decât simpla prezentă). Recunoștea chiar că

are o soacră cumsecade, care, văzând că băiatul ei o iubește, o îndrăgise și ea – dar tot așa discret, o caldă afecțiune. Mi-a spus că te iartă, zise Ruxandra. Sfatul meu e să te-ntorci acasă și să renunți la toată povestea asta. Iese dandana mare, ascultă-mă pe mine, sorol!

– A adus vorba și de întâlnirea de azi? întrebă Olga.

– Bineînțeles. Mă întreba dacă-l cunosc pe Val, dacă ar putea fi cumva „mituit“, ca să te lase-n pace. Iarăși o apucă râsul... N-a pomenit chiar cuvântul, dar așa a dat de-nțeles. Știi doar că e un subtil. Olga își mai turnă puțin ceai, de sus, privindu-l cum închipuie o cascadă mică „din grădina japonezului“ – nu știi de ce-i veni în minte o frântură dintr-un rondel al lui Macedonsky – și nu-și mai puse zahăr. Lasă, să se amărase. Și așa e destul de... Constată că se mai calmase, ia te uită că e chiar calmant! – cicatriza într-adevăr și răni? Rănilile sufletești?

– Tot ce-a fost, s-a dus! rosti ea, ușurată că putea da o astfel de sentință, cu atâta seninătate. Mă mărit.

– Cu cine?

– Cu Val, mă ia în căsătorie... Nu ți-a spus Șandru? (Acum îi zicea mai mult Șandru, pe numele de familie, decât Sandu, numele „de casă“.) „Cum te strigă pe tine-acasă?“ își aminti o întrebare din prima zi de școală primară.)

– Bine, dar chiar ești hotărâtă să faci pasul acesta? Și cu o umbră de ironie: gândește-te că-l faci pentru a doua oară... după asta nu mai urmează decât... vorba aia: unde-a mers mia, meargă și suta. Ruxandra nu-l prea simpatiza pe Val, de fapt nici nu-l cunoștea bine și iarăși un „de fapt“: nu-l cunoștea deloc! Îl văzuse o dată cu Olga prin Piața Romană, dar aceasta nu se oprise să i-l prezinte, îi făcuse numai un mic semn de întrebare din bărbie (se pot face și astfel de semne între femei), adică: îți place? Când îi vorbise prima dată de el, cu entuziasmul exagerat al femeii îndrăgostite, care face din tânțar armasar, laudându-l pentru „fizic“, insistând însă și asupra artei lui, prietena i-o retezase scurt cu o răutate abia stăpânită:

– Cum îl cheamă, dragă, dacă spui că e un geniu, un artist așa de mare?

– Val... Val Tomiță.

– N-am auzit de el. Și la urmă... un geniu cu diminutiv nu prea merge. Ruxandra cunoștea personal mulți pictori, sculptori și arhitecți cu opere realizate, expuse, pierdute, ori numai în proiect, cu viață și cancanuri, era un fel de Vasari în fustă, care putea face erori de amănunt, dar în linii mari te puteai încrede în părerea ei. Vizita atelierului – de pozat nu poza, întrucât cu splendoarea ei de corp a avut ghinionul să pice într-o perioadă nonfigurativă, și păcat să pierzi timpul. Recomanda creația cutăruia unui critic plastic începător, dădea telefoane pentru aranjarea unei expoziții ș.a.m.d. Era un agent patogen de cultură, cum o caracterizase cineva, în față (iar după ce plecaseră ea, continuase: împotriva căruia trebuie să te vaccinezi, trântind-o pe canapea). De un sculptor Tomiță într-adevăr nu auzise, ba se simțea chiar jignită, cum putea fi el așa de mare și să nu-i spună, să nu-i șoptească ei la ureche: „Pss! vezi că sunt un geniu, dar știi, rămâne între noi!” Cam așa veneau lucrurile. De aceea, se născuse și aversiunea. Val o neglijase. Repulsia era de altminteri reciprocă. Val, căruia Olga îi vorbise despre prietena ei sufletistă, nu se arătase prea zorit s-o cunoască. Ba chiar îl cam enervase faptul că Olga o frecventează. „De ce stă la spital dacă nu e soră? De ce face ea întotdeauna de gardă acolo, ce, e mama răniților?” Insinuarea nu era dreaptă, pentru că această colegă mai mare a ei știa – în ciuda aparențelor, și în ciuda anturajului, și în ciuda a nu știu mai ce – să fie o fată cuminte, plină de farmec, care luptă pentru o atmosferă culturală respirabilă. Avea vocația doamnelor de pe vremuri, cu salon artistic. Un fel de Madame Sévigné cu cenaclu la mansarda unui spital, sau o Madame Récamier, sau o Madame Pompadour. De ce să nu ne gândim și la o de Staël? – chicotise Val, nemaivoid să pronunțe cuvântul *madame*, și văzând că-i iese ceva mai reușit. (Așa e

când lucrezi asupra stilului.) În afară de artiștii plastici, ea mai era specialistă și în scriitori, ba poate tocmai asta era marea ei vocație, aici se simțea mai în larg, își deschidea mai larg aripile. Îi mărturisise Olgăi că-l cunoaște, în schimb, pe Adrian, la care locuia acum Val, e un tânăr de talent, care promite. („Ție toți îți promit, în afară de Val“.) Cât despre celălalt prieten al lui Adrian („Care? Care?“), acesta nu numai că... așa și pe dincolo... dar o să-i bage pe toți în buzunar. Se referea la Tudor Frățilă, care nu publicase mai nimic, dar se făcuse deja, nu știu cum, o vâlvă în jurul lui (adică printre cei câțiva amici), iar ca să pună moț, acesta declarase că se lasă de scris. Mare păcat dacă s-ar lăsa! oftase Ruxandra.

Deci Ruxandra știa totul și chiar multe alte lucruri în plus. Pico de la Mirandola! Ptui! îi veni Olgăi să-i dea cu tifla (urât cuvânt!), dar se abținu. Unde-l citise pe Tudor Frățilă, de care ea, Olga, nici nu auzise? Luă afirmațiile prietenei sale ca o dovadă în plus a enormităților, gogoșilor de tufă pe care i le servea uneori, crezând-o naivă. Simți nevoia să-i vorbească mai mult de Val (deși își dădea seama prea bine că n-a nimerit omul potrivit unor astfel de confesiuni, Ruxandra cu felul ei aiurit de a fi n-ar fi putut să-l înțeleagă în vecii vecilor). Trebuia însă să discute cu cineva, ar fi vorbit și la pereți – dacă ar mai fi fost sigură că mai au urechi. (Urechii aveau, dar nu toți.) Astfel, poate își clarifica sieși anumite lucruri, i se lămuriau niște gânduri. Îl cunoștea de două luni, adică de două luni erau „prieteni“, existase și-o margine albă, de încălzire și tatonare. Însă abia după ce-l cunoscuse mai bine, începuse să nu-l mai cunoască, nu știa cum venea asta. Omul se dovedea tot mai alunecos și mai ciudat – asta marea misterul, i-l făcea mai interesant, dar o și enerva. Ori individul juca teatru cu dânsa? Avea senzația că uneori acestuia îi scădea brusc tensiunea, nu cea sufletească, tensiunea propriu-zisă, cădea într-un fel de somnolență, probabil cu dureri de cap și cu momente de enervare, din senin. Nu mai băga în seamă pe cei din jur...

ca și când s-ar fi adâncit în niște gânduri ale lui secrete... Spune-mi la ce te gândești? – îl întreba ea. El odată tresărea, cam cu capsă pusă, cam supărat, și-i spunea: „Nu la tine“. După o vreme, se dezvățase să-l mai întrebe la ce se gândește.

5 Uneori, vorbind cu ea, i se întâmpla să se oprească la mijlocul unei fraze, ori al unei demonstrații importante, să lase totul baltă... să înceapă altă idee, ori să tacă. Asta era cu atât mai straniu cu cât, de altfel, era omul cel mai deschis, cel mai comunicativ și mai prietenos pe care-l cunoscuse. Ca o
10 trăsătură importantă: nu putea trăi fără prieteni. Ar fi fost în stare să facă totul pentru un amic, să-și dea ultimul ban împrumutat, să-și dea și viața, da! Ar fi mers până acolo. (Olgă afirma asta cu toată convingerea și aici nu greșea.) Îi povestise tot felul de întâmplări cu amicii lui din „tinerete“ (acum avea
15 23 de ani, împliniți la 1 ianuarie), de care până la urmă se despărțise în modul cel mai scandalos, chiar bătându-se cu unii, umplându-se de sânge – din cauza asta îi numea retrospectiv „frați de sânge“. Asta pentru că el punea totul la bătaie, într-o prietenie, își făcea din amicii lui chip cioplit – și la urmă, când
20 îi cunoștea bine, când vedea că nu merită ciopleala, începea foarte brutal să le dea cu piciorul. „Fii, domnule, îngăduitor cu dobitocii, nu-ți pune sufletul pe masă, că se șterg cu el la nas, crezând că e față de masă“, era tot un îndemn al lui, pe care și-l dădea singur, după un astfel de eșec, dar de care nu se putea ține. Sigur, el înțelegea prietenia ca în antichitate,
25 adică ceva sfânt, gândește-te la Castor și Polux...

– Pun pariu că erau homosexuali...

– Îți vin în cap numai prostii, departe de el așa ceva... tu, Ruxandro, n-ai nimic sfânt! Iar când îl prindea pe amic cu
30 vreo potlogărie, se simțea rănit până în adâncul sufletului. Îl scotea din minți, începea să-njure specia umană, cădea în crize de mizantropie. Până când nu mai putea să respire – prietenii pentru el erau ca aerul, într-adevăr, mergea prin crâșme, lega amicitii cu femei și bărbați la întâmplare, cu cine se nimerea

să stea la masa. Oameni de toată mâna, care puteau fi și primejdioși, pentru că văzându-l pe el așa deschis credeau că cine știe ce urmărește... E normal nu?, într-un mediu unde domnește suspiciunea și indivizii vorbind mai mult ascund,
când îl vezi pe unul că spune așa pe șleau ce gândește, ți se
5 pare suspect: „Unde bate?“, te întrebi, nu? Desigur, nici nu erau capabili, cei mai mulți, să-i înțeleagă conversația, mereu sclipitoare, un continuu foc de artificii...

– Ar fi bun în Herăstrău, de 1 Mai, spuse Ruxandra ironic, care se îmbrăcase între timp, își pusese o fustă și-o bluză. Fusta
10 avea niște scame și ea, cu palma udă, le „văna“ cu o adevărată voluptate. Auzi, uite care e chestia, continuă ea... mă rog, e interesant ce spui, ăsta e omul tău, alesul inimii, cu ăsta defilezi! Așa sunt toți la început, superinteresantisimi, niște „enigme
15 nesplicate“, ciudățeniile pământului, munți de calitate, piscuri de caracter. Da, da, umplut cu calități tocate mărunț, ca să încapă cât mai multe. Ardei umpluți cu uraniu, guști un pic și ți se pare că iei foc, te faci avion cu reacție, te aruncă în
stele. Buun! Așa e la început. Dar trebuie să depășim începuturile, care ne omoară, dragă. Până la urmă, când te-ai
20 dezmeticit, vezi că toți sunt niște porci.

– Ce!

– Porci. Vite-ncălțate. Bărbați ordinari, pe care nu merită decât să-i iei cu duzina, ca pe ace, e mai ieftin! „Dați-mi o
25 testea de bărbați“ – imită ea vocea celei care cumpără o testea de ace. Vru să scuipe, se răzgândi, făcu doar gestul. Ptiu, drace!

– Absolut toți?

– Fără excepție. Văzând însă figura plouată a Olgăi, căută
s-o dea pe glumă. Ei, acum o excepție, două, chiar dacă-ar fi
existând, nu fac decât să întărească regula... Nici nu mă îndoiesc
30 că tu, cu flerul tău de... rață (sălbatică, stai, nu sări, nu știi ce fler au rațele sălbatică) l-ai intuit bine și-ai pus mâna taman pe excepție. Ține-te bine de ea! Dar să lăsăm claca, schimbă ea tonul, așezându-se pe marginea patului desfăcut, își dăduse cu apă pe

ochi, dintr-un lighean, și fără să se șteargă, stătea așa udă să se trezească bine. (Ea care era trează de la cinci ori, versiunea a doua, nu dormise toată noaptea!) Picăturile o împropatau, îi înfrumusețau fața (îi plăcea să joace în rol de poiană plină de

rouă, dimineța. Poiana atinsă de toamnă, în orice caz).
 – Cum e, dragă, altfel... adică știi la ce vreau să mă refer...
 Ce caracter are?

Olga nu înțelegea bine... (Mă întrebă ca și când s-ar pune problema să-l primească în organizație!)

– Păi, e cinstit... în primul rând, e de-o cinste...

– Vax albină! Cum e...? Adică, spus mai pe ocolite, cum e felul meu, dar m-ai făcut să-mi ies din fel, vă potrivii sau nu? Știi, acesta e lucrul cel mai important într-un amor, într-o căsnicie. Tinerii logodnici – în perioada respectivă – ar trebui ținuuți în niște rezervații, să se probeze. Ce e foarte ciudat, izbucni ea: o femeie probează o rochie până o înnebunește, o înnebunește și pe croitoreasă cu mofturile și ajustările, iar când e să se mărite merge așa cu ochii închiși. Păi, să nu le iei la palme? Da, da, în rezervații... iar dacă nu se potrivesc, caută-ți, nene, în altă parte... „și dă-mi jucăria-napoi!”, cântă ea pe ton de romanță. Pentru că, din cauza asta, se întâmplă cele mai mari drame... de aceea atâtea divorțuri... atâtea cupluri sterile. Mă mir că nu intervine statul în chestia asta... În paranteză: cuvântul „chestie” avea în perioada de la '48 o accepțiune cu totul serioasă, revoluționară.

– Bați câmpii! i-o reteză Olga.

– Ba vorbesc cât se poate de serios. Adăugă cu un surâs: și de documentat. Teoretic, bineînțeles, pe bază de bibliografie, la bibliotecă. Știi că în America copiii la școală au ca materie obligatorie (acest cuvânt fu rostii apăsător) educația sexuală?

– Imperialismul în putrefacție...

– Stai să vezi... de ce judeci dogmatic? Li se explică de la vârsta de 8–10 ani, în mod științific, ce e aia... aia... ce e aia... ailaltă... Izbucni într-un răs cam ciudat... ca și când făcuse o

mare descoperire... apoi continuă: iar băieții și fetele când se fac mari și se pomenesc în brațele vânjoase ale realității... știi să... înoate, să dea din coate, înțelegi?

– Nu înțeleg cum poți fi așa de vulgară...

– Vorbesc ca un doctor, dragă... Știu cum să facă, cum să procedeze, nu dau din colț în colț. Mă refer tot la americani. Ei se iubesc în cunoștință de cauză și nasc copii zdraveni și sănătoși. Ai văzut ce frumoși sunt americanii? Toți înalți de doi metri, că sunt fătați la 18 ani și concepuți în cunoștință de cauză. Ruxandra oftă. Dacă aș avea vreo putere, pe cuvânt că aș cere să se reglementeze și la noi situația. Da... da... spuse ea după un moment, în care așteptase parcă vreun semn de încurajare de la Olga, să introducem iubirea încă din școală, materie obligatorie (iarăși apăsător pe cuvânt), ca matematicile și limbile străine. Stropii de pe obraz i se uscaseră, în focul perorației. Acum arăta mult mai palidă, după aceste utopii pedagogice, care parcă ar fi vestejit-o:

– Până una alta, nu-și putu reține Olga indignarea, de ce nu faci tu operă de pionierat?

Ruxandra trecu ușor peste răutatea prietenei sale. Doar ea o stârnise. Râse ca de o trăsnaie bună, amestecând printre hohote și un turcism ordinar: hai sictir! După care adăugă, însușindu-și parcă ideea:

– Stai să ies profesoară... că le-arăt eu lor.

Această discuție însă avu darul s-o tulbure realmente pe Olga. Fără să știe, Ruxandra îi atinsese un nerv dureros, o nemulțumire tulbure, care abia acum se clarificase – ca să vezi că sunt bune și discuțiile chiar cu dobitocii. Socrate ce-a făcut o viață întregă, de unde și-a extras filosofia și... cucuta? – care era pe jumătate nemulțumire surdă, pe jumătate nedumerire. Într-adevăr, pe omul cu care trebuia să facă pasul, nu-l cunoscuse încă sub aspectul acesta – oricât ar fi de ciudat. Val, care în momentele lui bune dăduse dovezi nu numai de pasiune curată, dar și de dorință foarte pământescă, mergând

chiar până la acte de bravură, care o tulburaseră, bineînțeles și i le iertase pentru că se știa feminină, stârnea poftă fără să vrea, așa din senin, – pe stradă mulți bărbați întorceau capul după ea –, rămăsese totuși până la urmă în limitele buneii 5
cuvințe. Dar mai era aceasta o *bună-cuviință*? Iată întrebarea. Adică o tandrețe fermecătoare, joc de gesturi și aluzii nevinovate... dar de ce nevinovate, la urma urmei? La început, nici ea n-ar fi acceptat desigur să meargă până acolo, chiar până 10
acolo... dar până unde? Avea mereu sentimentul vinovăției, nu față de soțul pe care l-ar fi înșelat pentru prima oară („asta îmi e sfânta cruce“, s-ar fi jurat Ruxandra) – deși el nu credea asta, că era un caz maladiv de neîncredere în oameni și în societatea femeii –, ci față de sine. Cu ce ochi mă voi mai uita eu după aceea în oglindă? „Tot cu aceia! i-ar fi răspuns Val. 15
Care ar arăta încă și mai frumoși.“ Dar ea își impusese o conduită, cum credea că trebuie să fie o femeie, și se ținea cu dinții de schema ideală din cap. Să nu aibă de ce roși în oglindă! Atunci ar însemna să spargem toate oglinzile, să desființăm industria „oglinzelor“ cum zicea Alexandrescu, pentru că... asta 20
e viața. Dacă nu roșești un pic măcar, înseamnă că ți s-a dus tinerețea din obraz. Se căsătorise foarte tânără și Șandru fusese primul bărbat pe care-l cunoscuse. Avea în jur, bineînțeles, o droaie de admiratori, de la liceenii care-i făceau curtea aceea bleagă, când nu e impertinentă, la studenți, colegi de grupă 25
ori din ani mai mari, deja „cu stil“ în comportare, și până la oameni în vârstă, căsătoriți de-a binelea. Își pusese în cap să nu le acorde nici o atenție – fie ce-o fi, oricine-ar fi – și asta îi reușise până la un punct. Aproape toți erau îndrăgostiți de ea, la diverse temperaturi de fierbere, și-o amuza să știe că 30
provoacă lumii acesteia o mică suferință. „Nu o să mă culc decât cu soțul meu“, îi spusese ea unuia mai îndrăznet, care-o întrebuse direct dacă e fată mare și cum poate să rabde în secolul vitezei și dacă fetele au mai multă putere de abținere decât băieții.

– Nu mă interesează subiectul, spui prostii, cară-te! Când mă voi căsători, voi ști să fiu și tandră și temperamentoasă, nu-mi duceți voi grija. Băiatul, care nu voia să se căsătorească „la urgența-ntâia“, îi dăduse pace și pierise din jurul ei. Chiar așa îi spusese: n-am chef să mă leg la cap la urgența-ntâia! Ea 5
îl luase de bărbat pe Șandru Sandu, care era binișor format, adică mai în vârstă cu – să zicem – 15 ani. „O fi mult?“ se întrebuse Olga în primele momente. Apoi se potolise cu hamletizările fără rost. La urma urmei, 15 ani sunt o nimica toată. Bărbatul trebuie să fie mai în etate, pentru că femeia 10
e mai trecătoare.“ Acum însă era îndrăgostită de Val, asta i se-ntâmpla prima dată. („N-ai mai mâncat niciodată așa ceva?“ o întrebuse el.) Era într-o fază de năpârlire, foarte primejdiosă la animale. Se simțea animal din cap până-n călcâie (din creștet până-n călcâie, se spune pe românește) și intrase în panică. 15
Cu cât se lega mai tare de amant (urât cuvânt, dar ibovnic e și mai nesuferit. Unul e barbarism, de origine franțuzească, celălalt e un slavonism, dar cum l-ar fi putut numi altfel? fără a apela la cuvinte de argou?), simțea, deci, cu cât îl iubea mai tare, simțea. da, repetăm că, adio! În situații de-astea treci „ca fulgul de ușor“ peste orice morală, burgheză etc., peste orice hotărâre prestabilită și intri orbeste în imperiul altor legi. „Fisch in fremde Netz“, văzuse undeva o fotografie cu un crap într-o plasă, sub care scria așa. Numai să fi făcut el un gest și i-ar fi 20
căzut în brațe de la un kilometru, alergând spre el cu viteza a treia cosmică. Numai în laborator se mai pot realiza, aici pe pământ, vitezele cosmice, altfel e nevoie de spațiu, mult spațiu, și o foarte complicată aparatură. O, i-ar fi căzut în brațe ca pasărea rănită de pe creangă. Sufăr de complexul „Ienăchiță Văcărescu“, sunt o „amărată turturea“. Zâmbi. Dar 30
el nu făcea gestul, nu zdruncina creanga. „Dar gestul mâna mea nu vrea a-l face.“ Al cui e versul? „Dar gestul mâna mea...“ Citatul, probabil, nu e exact. Și-l va aminti, cu precizie, altă dată, în condiții normale. Ba nu, îl făcuse, asta era mai

îngrozitor, îl făcuse până la jumătate, până la aproape trei sferturi, atât cât s-o pună pe ea în situația, ce mai la deal la vale, cea mai delicată. CEA MAI DELICATĂ! Se oprise ca fascinat, nu, că ar fi frumos, ca hipnotizat, lăsând-o pe ea să-și lingă rănile, ca o leoaică rănită. Penibilă stare de lucruri. E bine spus stare – totul fusese o stare, o stagnare, pe o anumită treaptă de evoluție. Brr! Simți că i se face pielea de găină.

– Nu mi-ai răspuns la întrebare, spuse Ruxandra.

– Care? Ce întrebare? se trezi Olga, dând din cap, spre a-și aduna gândurile, atât de tare încât cocul i se desfăcu, ca nodul gordian sub sabia lui Alexandru Macedon și se vărsă umplând camera de aur. Cum stătea ea pe un fotoliu – singurul din cameră –, cosițele se întinseseră într-adevăr pe podea, ca un preș, covor persan „natural“.

– Caută-l pe jos, râse Ruxandra, care făcea întotdeauna haz de „coadele și concii ei“ de țărâncă fără zestre. Nu mă face să abuzez de repetiții, continuă ea, știi că țin la stil.

– Cum a fost azi-noapte? Hai, spune, nu vezi că mor de curiozitate? Sub așteptări? Te văd cam plouată...

– Nu s-a întâmplat nimic, mărturisi Olga repede, sperându-se parcă de propriul glas. Cum putea face astfel de confidențe? Ea nu era genul de femeie care să-și povestească intimitățile cu mai mult sau mai puțin haz, dar în orice caz amănunțit, ce-a zis unul, ce-a zis altul, cum făceau atâtea colege ale sale, chiar nemăritate.

– Păi n-ai dormit cu el? făcu Ruxandra botoasă, că Olga îi jucase o farsă.

– Ba da.

– Ei, și?

– Am dormit. Risc alb și negru, bacovian. Am discutat foarte mult și foarte serios...

– Ați pus bazele teoretice! Ptiu! Să nu te deochi. (Ruxandra scuipa azi pentru a doua oară ori a treia oară.)

– Tot felul de lucruri, tot felul de idei ne-au trecut prin cap...

– Sunteți anormali, dragă, fugi, fugi, să nu te mai văd! Sunteți caz patologic.

– A fost cea mai frumoasă noapte a mea. (Ceea ce era adevărat până la o margine.) Îi plăcuse să discute stând așa ca Olimpia lui Mannet, lângă el, acoperiți cu un cearșaf și-o pătură roasă ca niște coate de student bătrân, simțindu-i toată căldura trupului, care se amesteca, îmbietor, cu dogoarea propriului corp. Vorbiseră despre urechea lui Van Gogh, dacă era sau nu nebun, Val se ridicase să-i citească pasaje din scrisorile acestuia cu o mândrie nejustificată, ca și când Van Gogh i le scrisese lui personal, apoi alunecaseră în controversa Picasso – Braque, care le luase pe puțin o jumătate de oră. Val susținea că al doilea e primul, că celălalt n-a făcut decât să-l copieze, că el cu pânzele autorului *Guernicăi* ar putea pava șoseaua București-Urлаți și-ar călca pe ele fără să simtă vreun fior și s-ar duce așa să-și cumpere niște oale zmălțuite. Ea îl contrazisese energic, nu e adevărat, să-i dea voie și ei să se priceapă cât de cât la pictură (adevărul e că se pricepea, ca amatoare), el se supăraseră și se întorsese cu spatele. Adormise, repede, ori așa lăsa să se înțeleagă. Dar cum e posibil pentru o idee, pentru un crez artistic să întorci spatele unei femei, în prima noapte, cum e posibil? Ce, arta e o sperietoare, un mijloc de a ne inhiba pornirile sănatoase? Care e limita între principii și... cerințele legitime ale vieții, „legea trupului“, cum bine spunea popa? Ori așa sunt artiștii?

– Dragă, e clar... nu-l lua! zise Ruxandra. Dă-l în mână, să fie artist. Sau, cel puțin, nu acum. Mai verifică-l, amintește-ți de Penelopa, pe care zeita o învăța ce să facă. Ai care nu puteau încorda arcul... duceți-vă cu Dumnezeu, pețitori dumnea-voastră, și lăsați-mă în pace. Deci, dacă tot se pune atâta bază pe verificări, fă-i dosar – de ce tocmai aici...? Nu? Femeia nu mai trebuie să meargă cu ochii închiși, nu mai trebuie să bâjbâie în întuneric.

Olga interpreta și altfel purtarea lui Val. Anume: poate că tocmai în felul acesta îi adusese omagiul suprem, pentru

că, altfel, animale care să se repeadă la tine una-două, să-ți rupă țoalele întâlnești la tot pasul. Alta e însă să știi să faci atmosferă, să tulburi cât mai mult simțurile și mințile... „Eu nu strivesc corola de mister a lumii” – spusese el, în șoaptă, 5
 nu cu multe ceasuri în urmă, tocmai când ea se cuibărea mai bine lângă el. Asta îi plăcuse, oricum, amorul trebuie să aibă și el o spiritualizare, altfel rămânea cu bărbatu-său, care, pur și simplu, dă iama ca un elefant pus să păzească grădina de zarzavat – fabula nu știi cui. Olga era acum aproape convinsă 10
 că Val avusese tăria să se domine tocmai pentru că o iubea cu adevărat. O, ea fusese proasta, se așteptase la altceva. El voise să-i dea o lecție, că, uite, deși are toate atuurile, „toțiășii pe masă”, mă rog, nu uzează de poziția lui teritorial avantajoasă, n-o face pe ea să se simtă jigănită. Să se simtă prost. 15
 (De altfel s-ar fi simțit cât se poate de bine, poate ar fi plâns un pic, face frumos, nu strică o lacrimă două, și l-ar fi întrebat dacă nu cumva, ferească Dumnezeu, acum, ACUM, crede cine știe ce despre ea. Naivă, Olga nu știa că tocmai aici nimerea în cel mai plat clișeu erotic și că numai întâmplarea o salvase de-a cădea adânc în banalitate.) Adevărul e că lui Val ideea 20
 îi venise în ultimul moment, ca un *deus ex machina*, când era aproape pe multe, abia se mai putea abține, stăpâni, apelând la resurse Yoga, și totodată trebuia să se forțeze și să nu rădă. Așteptase, la rândul său, reacțiile fetei. „Ce face inamicul, ia 25
 să vedem acum noi ce poziție adoptă inamicul”, își amintise vocea ofițerului de la ora de tactică, pe vremea când își făcea lunile de militarie, și care le explica în fața unui poligon în miniatură, cu șei, și mameloane, cu pozițiile noastre însemnate cu stegulețe roșii și ale dușmanului însemnate cu ace de gămălie. „Deci, cum va înainta inamicul?” El se simțea 30
 acum ca un general stăpân pe situație, care, retras undeva, sau nu, dominând priveliștea de pe un mamelon, urmărește cu luneta la ochi și așteaptă desfășurarea trupelor vrăjmașe, care nu știau că sunt total încercuite. Olga însă stătuse cuminte,

înfricoșată și umilită. („Și cu toate flancurile descoperite.”) „De ce râzi?” îl întrebase ea. Apoi, recăpătându-și sângele rece și aerul grav, „se trezise” și iarăși începuseră nu știu ce discuție, pe o temă estetică. Nici mintea nu-i mai mergea bine, Olga spunea naivități mai mari decât ea, își dădea perfect de bine seama... 5
 Dar ce să facă biata fată? Spunea naivități, Picasso e un impostor – și Val se gândise chiar că e îndrăgostit și că nu e exclus să o ia de soție, ea trebuie să se învețe să-l aștepte, plină de dor și de dorințe, dacă nu... Oricum, prima noapte petrecută împreună fusese un fiasco! – din punctul de vedere al Ruxandrei – și sfatul ei era cât se poate de sincer. „Ține-te bine de Sandu! E bărbatul tău, om așezat, de casă, genii din acestea mai găsești tu, o să mai ai ocazii, oho, dacă vrei, îți prezint eu o sută. Nu e cazul să te arunci de-acuma buluc în prăpastie. Ascultă-mă pe mine, tu... 10
 Pentru că dacă se prezintă așa, dă, Doamne, să nu fie adevărat, mai târziu o să cauți altul și altul. E o vorbă românească: Unde a mers mia, treacă și sută”. O să umbli mereu după antidot.

– După ce?

– După antidot. (Și răsă, Olga nu înțelesese care era hazul.)

Și așa o să-ți macini viața. 20

– Tu nu înțelegi c-a făcut asta numai ca să-mi arate că mă iubește și că nu se poartă cu mine cum te porți cu o femeie de stradă? Există la mijloc considerații mai înalte.

– Draga mea, de la un anumit punct, de la un anumit punct, înțelegi... orice considerații cât de înalte devin 25
 baliverne... Eu de ce crezi că nu m-am căsătorit până acum? N-am găsit bărbatul cu care să mă potrivesc... Și oftă. Așa mi-a fost dat mie să rămân fată mare.

– Asta să i-o spui lui Mutu, vru să dea replica Olga... dar sună telefonul. 30

– Da, da și eu sunt fată mare, spuse Ruxandra ducându-se să ridice receptorul.

Era tot persoana de adineauri, care întreba, nervoasă, de ce i-a-nchis telefonul în nas, că după aceea telefonul public

i-a mâncat o groază de fise, încercând să revină și acum e jos, nu-l lasă portarul să intre.

– Și ce să-ți fac eu? Nu primesc vizite la ora asta... Nu, nu e nici un bărbat la mine... O, de ce ești caraghios? Cum poți fi așa de antipatic? Îi trânti receptorul, de data asta din proprie inițiativă. Uite, așa trebuie să te porți cu bărbații, spuse. Dobitocul pariez că are un buchet de flori. Nu știu ce mă oprește să nu-i ard un telefon nevastă-si – are o nevastă cu picioarele strâmbe și uscată ca o scoabă – să-i facă ceva să-l ia de pe capu-mi, că mă terorizează cu florile sale.

Olga își mai pregăti un ceai. Ruxandra puse de cafea. Putea bea o sută de ceaiuri, dacă nu lua și-o cafea turcească nu se trezea, nu considera ziua începută. Își făcuse reflexul cu cafeaua, știa că asta o trezește, altfel de-ar fi luat și cofeină tot adormea pe loc. Olga citi cu glas tare de pe punga de mușețel, nu știu ce-i venise. De la vizita la muzeul numismatic, simțea nevoia să citească explicațiile, ori poate se afla într-o stare când avea nevoie de multe, multe explicații și lămuriri, desigur de altă natură. „Florile de mușețel, datorită bogăției în ulei eteric și a altor substanțe medicamentoase, au proprietăți antiseptice, dezinfectante. Se recomandă pentru calmarea colicilor, ușurarea digestiei și eliminarea gazelor. Sub formă de gargară, cataplasme, clisme ajută la calmarea durerilor și cicatrizarea rănilor“. (Deci, cunoștințele Ruxandrei aici își aveau izvorul.) MOD DE ÎNTREBUINȚARE. Un sfert de litru apă în clocot se toarnă peste...

– Termină, dragă, ho, ajunge! Ce-ți veni? sări prietena, enervată de-a binelea, mai ales că, atentă la ea să vadă unde bate, îi dăduse cafeaua în foc. Dacă ești obosită, continuă mai moale, pune capul aici pe pernă și trage-i un pui de somn, îți înțeleg starea. Numai somn n-a putut fi acela. Apoi, bătându-se cu mâna peste tâmplă: „Și eu care am atâta treabă“. Sorbise cafeaua, deci se trezise de-a binelea. Uitasem. Trebuie s-o ntind. Vorba ceea: Dormi mai repede, că am

nevoie de pernă. Dar poți rămâne aci, nu-i nici o problemă. Numai să nu dea gazda peste tine. Mi-a interzis categoric. Și să nu pice Vasile.

– Ei, mă duc, zise Olga. Termin ceaiul și plec.

– Foarte bine faci. Te-o fi așteptând Șandru S-o fi întrebând ce-i cu tine... Spune-i c-ai dormit aici, ai venit după două (el a plecat pe la unu și jumătate...) Ai fost la teatru până la ora aia... sau, mă rog, trânteste-i și tu o minciună... Bărbații abia așteaptă să li se dea explicații cât de cât plauzibile... mă rog, cât de absurde, ca să le creadă... ca să-i scutească de niște frământări... Să nu slăbească, mînca-i-ar mama. Sunt foarte egoști, ascultă-mă pe mine. Bătu cineva în ușă. „Dobitocul de portar i-a dat drumul“, șopti Ruxandra, apoi tare: „Intră“. „Poftim.“ „Dar intră odată!“ În ușă nu apăru persoana insistentă de la telefonul de adineauri (Ruxandra oftă ușurată), ci Adrian. Avea un halat pe el, așa cum fac vizitatorii unui spital, li se dă un halat spre a-i feri de microbi, ori poate invers, spre a nu-i molipsi ei pe pacienți. Olga se uita și nu știa unde-l mai văzuse. Apoi își aminti, se roși toată, ca și când ar fi fost surprinsă asupra cine știe cărui fapt urât. Mai încurcat și mai fâsticit se arătă însă Adrian. Merse și-i sărută mâna (pentru a doua oară în dimineața aceea) și începu să-i explice Ruxandrei scopul „vizitei“. Trecuse pe la un prieten al lui, doctor aici la spital să-i lămurească o problemă extrem de interesantă, asupra căreia meditase mult în ultima vreme: problema morții. Mai precis: a vieții celeilalte. Cealaltă, dar nu în sens biblic. Adică, din momentul intrării în comă, mai precis a încetării pulsului, până la moartea definitivă, mortul e viu... trăiește, înțelege?... și cum s-ar putea valorifica această viață, această trăire? Totodată starea de colaps, întâlnită la unii, poate fi asemănată cu colapsul gravitațional, fenomen curent la unele stele. Se poate face o asemănare între moartea pre-moarte – adică accia care sucombă, mor subit, dar o anumită formă de dispariție, și moartea aparentă a omului...

Deci, această asemănare între plecarea de pe lume a omului și-a stelei... Trebuia însă să se mai consulte și pentru asta venise, pentru teoria pe care voia el s-o lanseze...

Lucrurile erau interesante, însă... cădeau parcă prea brusc...
5 prea de dimineată și pe burta goală... Olga îl ascultase cu atenție însă.

– Lasă, Adrian, balivernele astea – făcu Ruxandra cu felul ei „delicat“ de-a coborî lucrurile cu picioarele pe pământ –,
10 ce trebuie să inventezi o întreagă teorie funebră, astronomică, numai ca să te ascunzi că-mi faci o vizită? Spune c-ai vrut să mă vezi, și gata! Ai avut chef să-mi dai bună dimineța și-ai venit. Dânsa e prietena mea, nu? și nu trebuie să te jenezii. Iar domnul, zise ea teatral, arătându-l pe Adrian, e prietenul meu cel mai bun.

15 Se mai văzuseră o dată și acum era prima oară când se tutuiau. Adrian era într-un fel furios pe sine că urcase la ea. După plecarea lui Val și-a lui Andrei, el încercase în zadar să se odihnească, îl chinuia imaginea bătrânei pe moarte și venise într-adevăr la spital ca să discute cu un doctor, prieten bun
20 cu el, problema colapsului. Medicul era tocmai în ora de vizită de dimineată și până termină îl rugase să citească ziarul. Adrian își adusese aminte că Ruxandra locuiește aici – își dădea adresa la toată lumea și asta era toată intimitatea lor. Olga se gândi că de aceea nu-l poate suferi Ruxandra pe Val, i-l bărfise
25 Adrian. Și tot așa, prin intermediul acestuia, avusese ocazia să citească cele două poezii ale prietenului comun, pe care le găsisese „geniale“.

– Ne cunoaștem, spuse ea, fără prea mare entuziasm, și se ridică să plece.

30 – Ia ascultă, lichea mică – făcu Ruxandra, postându-se în fața lui Adrian și apucându-l de barbă –, dacă l-ar fi cunoscut mai bine, ar fi știut cât îl enervează asemenea gesturi și asemenea apelative, care i se potriveau lui, bărbatul arăt de țeapăn și de snob, exact ca nuca-n perete. Acuma fac eu

legătura. Două chestii am cu tine: în primul rând, că dispari așa luni în șir, fără să dai nici un semn (de când se cunoscuseră trecuseră într-adevăr câteva luni, dar relațiile lor nu erau de natură să solicite explicații)...

– Am fost pe teren... spuse Adrian, cam perplex, deși se
5 gândi că putea foarte bine să nu dea nici o lămurire. De altfel, el era vinovat, era un dobitoc că venise acum aici.

...Și doi, nu mi-ai vorbit niciodată de prietenul tău, marele sculptor Val Tomiță, care i-a sucit pur și simplu capul acestei
10 onorabile doamne și acum nu-i mai dă nici o atenție... neștiind, sau nevrând să știe, cu ce ființă sensibilă are de-a face. Uite, de două ceasuri mă țin de ea să nu se arunce pe fereastră! (O, ce talent deosebit avea Ruxandra de a macula totul! Olga mai că începu să plângă.)

– Nu e adevărat, îngână ea.

– Să-i spui derbedeului să se prezinte aici la mine, la probă,
15 că ea e bleagă, asta de urgentă, să-l iau de urechi!

Adrian socoti că a sosit momentul să pună lucrurile la punct.

– Nu știam că trebuie să vă dau socoteală, domnișoară,
20 de tot ce fac, ne cunoaștem destul de puțin. („Ei, na, se aștepta să-i răspundă aceasta, ce cauți în casa mea, ieși afară, porcule! Acum chem miliția, dacă zici că nu ne cunoaștem“. Era în felul Ruxandrei de-a-l plezni astfel, o intuise acum destul de bine. Ea însă îl asculta răbdătoare)... și apoi dumneavoastră...
25 sau tu, mă rog... ne putem tutui?)

– Dă-i drumul... ești mare pișicher! (Ruxandra își dădu seama că se-ntrecuse cu gluma totuși, nu trebuia speriat porumbelul.)

– ...Și apoi, n-am avut cum să vă povestesc de Val... nici
30 noi nu ne cunoașteam pe vremea aceea!

– A, da! Dar acum... ce părere ai? Vă vedeți des?

– Locuim împreună.

– Ia te uită! De data asta Ruxandra se-ntoarse spre Olga.
– De ce nu mi-ai spus? Bine și deci vă cunoașteți... (Vorbea

acum cu Adrian.) Cum este? Vorbesc ca om, nu ca sculptor, ca sculptor nu face două parale, nimeni nu-l știe... Dar ca om, merită să-i dăm puicuța asta... uită-te la ea ce fată!... de soție... Că vrea să se mărite cu el...

– E printre tipii cei mai interesați pe care i-am cunoscut... îi bagă-n pălărie pe mulți... va ajunge mare, iar ca om... e... (Adrian caută cuvântul)... fantastic!...

(Olga se uită dacă vorbește sincer sau joacă teatru.)

– ...Ceva rar de tot.

– Buun... M-ați convins! Mă dau bătută, v-ați pus amândoi pe mine... recunosc, am judecat pripit... să dea Dumnezeu să fie așa... Atunci, dragă, îi spuse ea Olgăi cu tonul cavernos și oficios al unui ofițer de stare civilă, să se celebreze această legăturică. Mărită-te cu el, ia-l cât e cald și genial... Ai OK-ul.

Iarăși bătu cineva la ușă. Intră o soră care îi spuse Ruxandrei că e așteptată „la pat“ (Ha, ha! făcu Adrian). Vin îndată, zise Ruxandra. Sora ieși. „Prin urmare, Ruxandra nu stă chiar cu totul întâmplător în spital. În orele libere îndeplina și funcția de infirmieră, avea paturile ei cu bolnavi, care o așteptau.“ Olga se miră chiar că Ruxandra îi ascundea această îndeletnicire, cu totul onorabilă pentru o studentă care n-are bursă și trebuie să se întretină. Erau niște bani cinstiți – fusese rea, gândindu-se la cine știe ce alte proveniențe ale lucrurilor ei, altfel destul de sărăcăcioase. Cât putea primi pe lună? Opt-nouă sute.)

– Acum... cărel! spuse Ruxandra, aranjându-și grăbit părul în oglinda montată pe ușa dulapului. Ușa interioară, bineînțeles, înăuntru se puteau vedea rochii, o haină ponosită, combinezoane, prosoape, bluzițe, într-o dezordine perfectă, cum era întreaga odaie.

– Îmi tratez o măsea, simți ea nevoia să se explice. Olga, când ne vedem, tu?

– Nu știu, îți telefonez eu.

– Bine, ține-mă la curent cu toată povestea. Mor de curiozitate. Spune-i lui Val că l-am înfiat. – Les amis de mes

amis sont mes amis! iar lui Sandu, dacă-l vezi întâi pe el, zi-i că-l urăsc de moarte!

Adrian ieși și el cu Olga, neîndrăznind să rămână cu Ruxandra... nu știa de ce intrase brusc frica-n el, pentru că adineauri, când venea, spera totuși s-o găsească singură.

Pe culoarul întunecos al mansardei – erau mai multe cămăruțe pe partea stângă, în rând cu cea a Ruxandrei, pe partea dreaptă niște geamuri albe, prin care se vedeau acoperișuri – o luă el înaintea ca și când ar fi fost cazul să-i arate drumul, ori s-o ferească de vreun atac din față din partea cine știe cui, așa era el, ocrotitor. Apoi, gândindu-se că poate Olga ia asta ca o impolitețe, o rugă să treacă ea mai întâi. De fapt, era loc pentru amândoi.

Nu-și spuseră nimic până la etajul următor, când Adrian se scuză că el rămâne, fiindcă-l așteaptă prietenul lui, doctorul.

– A, da... desigur, făcu Olga. Apoi, așa deodată, cu suflul la gură, ca și când Adrian ar fi fost gata s-o rupă la fugă și n-ar fi vrut să dispară până nu află de la el un anumit lucru: Adineauri v-am ascultat vorbind despre el... stați, nu plecați (Adrian stătea nemișcat, puțin mirat), m-am căznit să aflu, să ghicesc din intonația glasului, dacă cele spuse reprezentau într-adevăr gândurile dumneavoastră cinstite.

– Doamne! domnișoară! Mă jigniți. Vorbeam absolut sincer. Și dacă doriți, mai pot adăuga că e un nefericit... Poate-l puteți ajuta... salva... Și cu o emoție care-o făcu să se cutremure: e dintr-un aluat din care se plămădește un Ion Georgescu, un Paciurea, un Brâncuși... da, un Brâncuși, în ultimă instanță...

Nu înțelesese de ce această „ultimă instanță“, însă mărturisirea, ori poate numai modul în care-i fusese făcută, o cutremură. Adrian dramatizase un pic, desigur involuntar, dar părerile lui despre oameni reprezentau niște bunuri agonisite cu grijă și nu făcea risipită de bunătate, străduindu-se să fie cât mai aproape de „marginile adevărului“. Pe de altă

parte, era generos și, mai ales pentru prietenii săi, capabil de entuziasme. Nu-i mai puțin adevărat că Val reprezenta și pentru dânsul un mister și că intuise în el „un destin“ – să dea Dumnezeu să fie așa!

5 – Vă mulțumesc. Mulțumesc mult de tot, spuse Olga și coborî scările. Știa acum că soarta îi e pecetluită. Până mai adineauri încă mai ezitase. Se aflase în acea situație cheie, încărcată de toate posibilitățile, când depinzi de cel mai mic impuls din afară și hotărârea pe care o iei poate atârna de faptul
10 că tocmai în momentul acela vânzătorul de ziar strigă: „Avem cuvinte încrucișate“; dacă nu auzai asta, te arunca pe fereastră. „Cuvintele încrucișate“ te-au oprit pe pervaz și pornirea abisală s-a transformat într-un zâmbet. O luă spre Universitate, nu-și mai amintea ce cursuri are, putea prinde măcar ultimele ore.
15 Studentă conștiințioasă, avea foarte puține absențe și pentru fiecare se chinuia să inventeze tot felul de motivări. (La 30 de absențe nemotivate urma exmatricularea, asta în mod teoretic, pentru că foarte multe colege le depășeau și se descurcau ele.) În holul facultății nu era nimeni, ochii îi alunecară pe ceas: 10,45. În curând urma să sune, nu pierduse decât prima oră. Merse și-i telefonă lui Sandu, la birou. Îi răspunse secretara, care îi cunoștea glasul acuma, n-o mai întreba cine-l caută pe tovarășul, și-i făcu imediat legătura. Bărbatul se arăta destul de cald și amabil – probabil că nu
25 era singur în birou... „Da, dragă eu sunt, muncesc, uite ne batem capul cu probleme... Ne vedem la prânz... Viu direct acasă“. La răspunsul Olgai, că pe ea n-o mai interesează casa aceea, și el trebuie să fie la 4, neapărat, la restaurantul „Fântânica“ să-i prezinte logodnicul... și să discute în liniște toate treburile... urmară, la capătul celălalt al firului, câteva
30 momente de pauză, după care un „Ce facee? răstit, ca și când ar fi vorbit acum un alt om (de altfel, cel adevărat, pe care-l cunoștea bine). Olga îi spuse, cu destul calm, că hotărârea e luată, rămâne așa cum au stabilit ieri și dacă vrea s-o mai vadă

să vină la „Fântânica“, ultima ocazie când mai era dispusă să i se arate. Și normal e să înțeleagă și să vină să discute totul civilizat. „Ce «Fântânica»? Logodnic? Ai înnebunit? Ce mă cari pe mine la puț?“ „E pe lângă gară, îl găsești ușor, te descurci
5 tu, și nu uita: la 4!“ Olga închise, pentru că între timp încă doi studenți voiau să dea telefon și așteptau la coadă. Socoti că procedase înțelept. Bine că-i amintise de întâlnirea fixată încă de ieri. Altfel, el al fi crezut că glumește și-ar fi fost în stare să nu vină. Se mai uită o dată la ceas și, în loc să meargă
10 în sala de cursuri, plecă... într-acolo. Își adusese aminte de ghicitoarea despre care îi vorbise una Ana, voise mai de mult s-o consulte și ea, dar nu prea avusese timp pentru viitor. Acum sosise momentul. În piața Universității, așteptând un taxi – problema „viitorului“ devenise acută și trebuia ajuns la babă, cât mai urgent –, studie cu alți ochi cele patru statui pe lângă
15 care se vânturase de sute de ori, fără a le da cea mai mică importanță, cu nepăsarea cu care studenții trec pe lângă profesorii de la alte facultăți. În primul rând, constată că nu știa autorul nici uneia dintre ele, lucrul absolut nepermis pentru o intelectuală, să-ți dai cu pumnii în cap, nu altceva!
20 Nu era chiar așa, pentru că, luați la întrebări, din miile de studenți dacă ai fi găsit cincisprezece care să știe acest lucru, și încă nu-l văzuse pe nici unul cărându-și la pumni în cap pentru această ignoranță. Probabil că nici nu trebuie știuți autorii unor lucrări monumentale. E monumentală statuia lui
25 Mihai Viteazul? Era cea mai mică, totuși impresionantă, de unde se vede că monumentalul e legat nu de dimensiuni, ci de proporții, de modul în care e gândită o statuie sau o clădire. Călare pe cal – de statură potrivită – care se afla tocmai în mijlocul unui salt peste un hop – peste ce hop, Doamne! –,
30 marele erou, încruntat și cu barda în mână, privea undeva în zare.

Știa că lui Val nu-i place această statuie, dar nu mai ținea minte argumentele lui. Ea descoperise o carte veche, tipărită

la Veneția, în 1638, în care un cavaler din oastea lui Basta, un anume Ciro Sponcioni, relatează pe larg campania lui Mihai în Ardeal și ultimele lui zile. Răsfoise împreună cu Val cartea. Acesta se apucă chiar să copieze câteva vignete, apoi se arătă 5 interesat de conținut, și Olga îi tradusese pasaje întregi. Stăteau pe-o bancă la Șosea, nu prea era multă lume, câțiva copii care se jucau; alții, mici de tot, erau plimbați în cărucioare de fete tinere. O bătrânică se chinuia cu un puști de vreo șase ani să-l învețe nemțește „fără să știe“, adică pe neobservate: „Das ist ein Baum“. „Das ist kein Baum.“

Sandu descoperi după o vreme cartea și neștiind la ce lucruri periculoase servește, că era pe cale să facă din nevasta lui o nouă Francesca da Rimini, i-o confiscă. Mai precis, o dădu, nu știu unde, „să vadă ce e cu ea“. Se temea și de umbra 15 lui. În sfârșit, un taxi. Olga îi făcu semn, urcă și-i spuse șoferului adresa „La ghicitoare!“ Ce număr? întrebă șoferul, încrunțat din sprâncene, credea că e vorba de o stradă și nu voia să-și arate ignoranța. (Toți șoferii sunt grozavi de încrezuți în materie de București.) A, da! făcu Olga, dându-și seama, 20 și-i spuse tare strada și numărul. Chiar așa departe nu era. Undeva prin spatele stadionului „Dinamo“, pe o străduță pavată cu bolovani de râu cu castani pe amândouă părțile. Numărul respectiv era scris pe poartă, tocmai în fundul unei curți mari se vedea o casă cam dărăpănată, fără etaj.

– Aici locuiește? întrebă șoferul.

– Da. Plăți și mașina porni iar.

Câțiva copii, curioși, întoarseră capul după ea – probabil că nu treceau așa de multe pe aici –, apoi o priviră lung, așa i se păru, pe doamna care vine cu taxiul la ghicitoare... Știau 30 de ce venise – ghiciseră – dar, de obicei, în astfel de pelerinaje, se venea pe jos, ori cu tramvaiul. Abia când intră în curte și se gândi să nu fie vreun câine să sară la ea – asta ar mai lipsi – Olga își aduse aminte că fusese sfătuită să nu vină singură. De ce? Ana, prietena ei, care îi dăduse adresa, nu-i spusese,

dar se oferise s-o însoțească chiar dânsa. Nu știu de ce pe Olga o cuprinsese deodată frica. Nu se mai putea întoarce. Dacă o să-i ghicească de-a adevăratelea și-o să-i spună tot? Bătu la ușă și-i deschise... chiar ea. O recunoscu de prima dată. Era o 5 bătrână trecută de 80 de ani, dar care se ținea încă destul de bine, era grasă, ceea ce o contrarie puțin pe Olga (vrăjitoarele trebuie să fie slabe!), dar fața nu prea zbârcită arăta o mare distincție, iar ochii aveau ceva într-adevăr neobișnuit. Îi spuse de ce venise și femeia se sperie... adică i se măriră ochii.

– Nu pot așa... nepregătită... zise. Apoi, după un moment – 10 așteaptă dumneata un sfert de oră... să mă pregătesc.

Intră într-o odaie, închizând ușa după ea. Olga rămase în grădină. Abia acum se pomeni într-adevăr singură pe lume, uitată de toți, fără nici un Dumnezeu. Un nou frison de melancolie și tristețe, la gândul că vine cu gura căscată la o 15 babă, la o urâcioasă, ea care nu e deloc, dar absolut deloc, mistică și n-a dat niciodată prea mulți bani pe tot ce ține de domeniul acesta. Colegele ei se întreceau să-și ghicească ba în palmă – era un pretext, un truc nevinovat de-a pune bărbații mâna pe ele – ba în cafea. Unele chiar dădeau cu bobii. Pe 20 de altă parte, se ducea tocmai în momentul acela o campanie susținută împotriva misticismului și obscurantismului. (Bobii intrau la misticism sau la obscurantism?) Dar de aici până a crede ea personal în altceva decât în materie (adică, totul e materie, noi suntem materialști, ce mai încolo-încoace) 25 era cale, ehe! Și acum iat-o, poftim! așteptând la ușa unei șarlatane, care a găsit un mijloc ieftin de trai printr-un comerț ilicit cu naivitatea unora. Unora ca ea! Se înfioră! Fu poftită înăuntru și trecând pragul își aduse iarăși aminte că nu trebuia să vină singură. Dacă se întâmpla cine știe ce... Cu viitorul ei? 30 Doamna ghicitoare trăia probabil în această singură cameră, – parcă în fund mai era o ușă care dădea în vreo debara – și destul de modest, judecând după mobilier și după tot... Îi spuse că a avut noroc, s-a putut concentra. Nu lucrează decât cu

ajutorul spiritului sorei sale, moarte, și sunt cazuri când spiritul acceptă persoana respectivă și atunci totul e-n ordine, dar alteori el refuză. Atunci solicitanta trebuie să plece. Asta se va vedea și imediat, după cartea care-i va veni. Olga nu înțelege
 5 prea mare lucru; dar pentru prima dată în viață simți cum i se face pielea de găină, cum i se înfoaie firușoarele imperceptibile de păr de pe buza superioară. Era într-o stare atât de specială, plină de presimțiri, ca de o electricitate, încât ar fi fost în stare să ghicească singură. Ba mai mult: să-i prezică
 10 ea babeii. Aceasta amesteca întruna niște cărți, care nu erau de joc, aveau tot felul de figuri din zodiac. Tot priticindu-le, una din cărți căzu pe dușumea. Femeia o ridică, se uită la ea și o cercetă lung pe Olga.

– Da, zise, puteți rămâne. Dar să-mi răspundeți exact la
 15 întrebări. Nu vă împăcați cu bărbatul, zise. Olga tresări. „Da“, mărturisii ea. „Vă bate, vă bănuie, e rău...“

– Da, așa e...

– Și-l înșelați... adică nu... vreți să-l lăsați. V-ați găsit altul...

Olgăi, desigur, nu-i spunea lucruri noi; o miră însă faptul
 20 că le aude de la această femeie, care învrtea cărțile soioase de întrebuițare, pline de sori cu raze, printre care se puteau vedea figuri ciudate.

– Doamnă, spuse femeia, pe acesta l-ați și luat... e luat!

– Aproape!

25 – E rău... uitați-vă aici... numai sori negri! Moare repede!

– Nu! țipă Olga.

Dădu să plece, dar parcă n-o ajutau picioarele.

– Ce fel de om o fi, continuă femeia – mirându-se parcă
 și ea –, că dintre toate câte au venit la mine nici una n-a avut
 30 noroc de un om ca ăsta! E mare... cu atâta strălucire pe fața lui... și să aveți grijă... o să i se întâmple ceva. Depinde de dumneavoastră ce hotărâre veți lua în momentul acela... Poate va suferi vreo operație?! Un accident? Pe marginea măsuței joase se aleseseră iarăși sori negri. Femeia nu mai tâlmăci.

Culmea era că deși logica îi spunea că n-are de ce se teme, un val de spaimă i se strecură în suflet. Așa are să se întâmple și nu mai era nimic de făcut. Femeia îi turui cam o jumătate de oră, spunându-i tot felul de lucruri. O întrebă, de pildă,
 5 dacă n-a purtat doliu, „cam pe la Crăciun“. Coincidență absurdă: murise fratele lui Sandu. Bărbatul ei, atins foarte tare de nenorocire, voise să treacă mai repede peste această formalitate, nevoind să dea prea multe explicații, de ce și cum. Era și foarte greu să le spui cunoscuților de ce. Ilie Șandru era oflter și a murit la datorie, răspundea Sandu. Își făcea
 10 într-adevăr serviciul și probabil că se purta destul de aspru, ori poate numai „corect“, așa cum cerea regulamentul. Oricum, nu era prea simpatizat de unii care-i făceau tot felul de șicane. Acestea îl ațâtau pe Ilie. Într-o anumită împrejurare Ilie depusese foarte, foarte mult zel. Atunci găsisse el ocazia
 15 să dea tuturor un exemplu de disciplină, să-l țină minte. Și a dat-o. După un an, Știrbu (chiar așa îl chema pe insul respectiv, acum beteag, incapabil să execute munci mai grele) lucra ca frizer în unitate. Lui Ilie îi trecuse supărarea. Și ca să arate că nu-i e frică; obișnuia să se radă chiar la el, cu toate
 20 că unii îl avertizaseră: „Mă, Știrbu ar fi spus unora că tu ești cu pâinea, iar el cu cuțitul“. „Înfundă pușcăria“ – a râs Ilie – ca și când individul ar fi avut frizerie particulară în Gara de Nord. Azi așa, mâine așa... până când, într-o dimineață, scăpă Știrbu briciul. Ulterior, în urma unui control medical, s-a
 25 văzut că bărbierul improvizat era pur și simplu iresponsabil. Așa s-a întâmplat cu fratele lui Sandu. Din cauza asta Olga purtase doliu, doar câteva zile, pentru că Sandu, apoi, i-a interzis, spre a mușamaliza totul. Baba îi dădea înainte, se vede că era foarte conștiincioasă și nu se juca deloc cu viitorul
 30 oamenilor, sau chiar dacă pe unii trebuia să-i „decapiteze“ stia să dea imediat cu piatra acră, să nu se infecteze rana. Așa se gândi Olga, când aceasta tocmai îi spunea: o să ai o masă mare în familie și o bucurie – ce bucurie te așteaptă? Olga ar fi vrut

să plece, nu mai putea fi atentă, era într-o stare de încordare încât fiecare cuvânt, chiar dacă nu-i mai pricepea bine sensul, stârnea în ea zeci de asociații caraghioase. Vibra toată. Își aminti, de pildă, că Ana, care fusese aici cu o prietenă a sa, răsese când ghicitoarea îi pomenise că e în amor c-o haină militară! Pentru că tocmai așa era. Tot cu ocazia aia, Ana se trădase față de prietenă că mai fusese căsătorită de două ori înainte de asta, de care se despărțea acum. Trebuie să spună „da“ la întrebarea atât de exactă și neașteptată a femeii. Naiba știe ce spirit avea sora acesteia, moarta, ce spirit deosebit, că funcționa de minune, mergea ca uns! Olga dădea semne de nerăbdare, era foarte palidă, femeia puse cărțile deoparte și se ridică.

– Cât face? întrebă Olga moale, cât vă datorez?

– Șapte lei, maică.

Se așteptase la o sumă mult mai mare, șapte lei costa un pachet de țigări, însă femeia îi explică, acum cu vocea ei domoală, parcă era alta, încordarea îi trecuse, că *spiritul* nu-i îngăduie să ia mai mult. Olga plăti. Când dădu să iasă, nu știu de ce simți nevoia s-o repeadă pe ghicitoare. Se întoarse cu fața schimonosită de furie, cu ochii sticlind o ocărî, îi aruncă în obraz tot felul de vorbe grele. Mă mir că vă pretați la asemenea lucruri murdare – spuse ea –, sunteți doar o femeie în vârstă, vă bateți joc de oameni și de societatea în care trăiți! Lucrurile nu se legau deloc și tocmai asta o enerva și mai tare. Vreți să vă ghicesc eu cine sunteți? Și se repezi, luă cărțile și amestecându-le – baba nu schiță nici un gest s-o oprească – îi căzu aceeași carte, sări parcă dintre celelalte și aluneca pe covor (era un preș din cârpe, cum au oamenii săraci, un preș pus pe pământ, adineauri se înșelase, crezând că odaia e pardosită). O hoată și-o escroacă! Mă mir că nu s-a găsit nimeni să ia măsuri, asta e caz de miliție! Și la urma urmei, nu respectați nici morții, nu le lăsați spiritele să se odihnească, mai spuse ea, tremurând toată – deși simțea că nu tremură

de indignare –, aplecându-se să ia cartea de jos. Era același soare negru, prin care *spiritul* moartei o anunțase pe bătrână că acceptă să intre în legătură cu viitorul necunoscutului ce i se prezentase. Întinzând mâna, Olga avu impresia că apucă de păr capul lui Val, care era așezat pe carte, se gândi la capul lui Mihai Viteazul îmbălsămat... totul i se clătina în fața ochilor și leșină...

Bătrâna era obișnuită cu asemenea scene, nu se arăta mirată. Fără îndoială, mulți dintre cei cărora le ghicise nu primiseră cu mâinile în sân „destinul“, căutaseră să i se împotrivească, să-și verse năduful pe ea. Una chiar o pălmuiase, iar un domn o dăduse în judecată pentru calomnie. Nu apucase să se mai prezinte la proces, îl călcase tramvaiul. Ea însă nu putea face nimic, nu putea „schimba“ o iotă, așa trebuia să se întâmple. Așa „vedea“ lucrurile *spiritul*. O ridică pe necunoscută, era mult mai vâjnoasă baba decât părea, îi dădu un pahar cu apă și aștepta să se liniștească.

– Fă să nu moară! Suspina ca în fața unei morți adevărate, când te rogi – cât de ateu – să se întâmple o minune.

– Nu pot, maică. În glasul femeii era un calm implacabil, călit în vaiete și sfâșieri.

– Dar e absurd, e... revoltător! E strigător la cer! Plecă, peste măsură de slăbită și tulburată.

CAPITOLUL III

Intrase într-o stare specială, în care de ce te afunzi de-ai te-ai mai afunda. Că e ca o mlaștină – se și vedea bățându-se în sus și-n jos într-o mlaștină verzuie, plină de lintiță și de nuferi putrezi și aci-i venea apa la gură, coclindu-i cerul (cel de sus, cu stele), aci reușea să se salte-n vârful picioarelor și să respire adânc. „Nu mustește, uită-te la ea că nu mai mustește“ – articula el, în gând, o idee. Și iar își mai aruncă ochii în jur, ba puse mâna streășină, și irăși realitatea nu musti.

S-a întrerupt mustirea! Se frecă la ochi – avea ochii mici, sub gabaritul normal parcă, și foarte vioi, ca de veveriță – ca o coadă de veveriță de vioi, mereu izbeau într-o parte și-n alta, măturau, rădeau realitatea înconjurătoare, văzând în ea multe și mărunte. În momentele de concentrare ochii i se micșorau și mai dihai, deveneau de-o expresivitate greu de uitat, că aproape citeai în ei ce urma să-ți spună. Vorbea atunci în gâlgâiri, în salturi calitative, „dădea din el“, ca o poiană de licurici conectați și la curent de 220 – făcea observații surprinzătoare, marea, micșora lucrurile fantastic, întorcea butonul gândirii cu atâta repeziciune că, privindu-l, aveai o idee de ce va să zică să fie omul inspirat, sau, mă rog, să fie altfel. Dar asta nu ținea mult, ochii i se stingeau. Parcă, econom, întrupea sclipirea din ei, cădea în muțenie, asculta

cu sfințenie toate tâmpeniile altora și, dacă nu le aproba, lăsa să se înțeleagă că le-a înghițit cinstit, acum o să le rumege. Până când iar îi venea și te „pocnea“, cu atâta violență încât te mirai de unde energia aia, rămâneai oarecum în marginile gândirii lui ca iepurii pe șosea paralizați de lumina farurilor.

Cu asta se întorsese el din expediția „în clocoț“ (expediția în clocoț, de reținut), că ea nu mai mustește. Realitatea (uneori pune subiectul la urmă, ca nemții predicatul). Adică ea, care până mai adineaori uite-așa colcăia, fierbea seve, miresme, semnificații, într-un cazan de țuică – fiindcă le și distila, parcă, le trăgea și-un alambic – să fie mai tari – dintr-o dată, „stop cadru pe secvență, reluam de jos“ și se oprise, nu mai pocnea sub pași. Eșențele nu se mai împleteau, nu mai intrau unele în altele, croșetându-se într-un cuib imens de rândunică, dar făcut din pânze de păianjen, dacă o rândunică și-ar face un cuib din pânze de păianjen. Odată, țac! se oprise, i se părea ștearsă, palidă, ba chiar niteluș altfel. „Te-ai schimbat, ce-i cu tine vorbea el cu realitatea (de fapt, era realitatea lui sufletească). Ce e cu tine, fă?“ Dădu să înlocuiască acest fă cu o expresie mai elevată, mai din *Larousse*, dar fu prea târziu.

(Își corecta exprimarea și-n gând, ca și când ar fi trebuit să se publice pas cu pas.) Ia mai ducă-se pe pustii! Nu știa ce-i cu el. Ba știa, dar nu voia să recunoască! „Simt că decad“ – își aminti o însemnare din jurnalul lui Tolstoi, din tinerețe, înainte de-a scrie ce-a scris. „Atunci noi ar trebui să ne aruncăm pe fereastra vagonului, din cinci în cinci minute, și să ne dăm cu capul de stâlpii de telegraf, totul trebuie calculat la țanc, să te arunci când treci stâlpul.“ Ha, ha! Tolstoi simțea că decade când colcăiau (iar cuvântul obsedant) în el atâtea realități (alt cuvânt obsedant). Da, da, din cinci în cinci minute. Se uită pe fereastră – stâlpii treceau unul după altul, parcă încolonați, unde mă-sa se duc și ăștia? –, dar mai amână. Amărăciunea din suflet, gâlma de amărăciune, se făcuse acolo o gâlmă, o purta cu el ca un cangur, o canguroaică – puil

în marsupiu. Sufletul nostru, ia te uită, are și-o gălmă de amărăciune! – pulsa ca o inimă. O inimă în suflet nu e deloc o tautologie. Și simțea fiecare pulsație, ca și când aceasta i-ar fi luat sânge, din sângele lui. Sânge din sângele meu, nu e un copil, ci o pocitanie de necaz, de nerealizare, de cai verzi pe pereți. Și l-ar fi anemiat încontinuu. Era într-o hemoragie de melancolie, acea stare care prozaic și concentrat se numește „întors pe dos“. Și am adăuga: și iarăși pe față și iarăși pe dos. Unui profesor de-al lor la liceu îi spuneau „Tourbillon“. Dar ce legătură au astea cu Burculeț Ion, profesorul Burculeț Ion – Ion Burculeț –, care murise împuns de-o vacă, după ce colegul său, sosit în documentare – să zicem –, terminase de scris, pusese punct, la lumina lămpii numărul 5, unui material pozitiv și plin de semnificații despre locul de muncă? Fiecare la locul său de muncă, fiecare absolvent acolo unde e repartizat – aceasta era ideea mare, generoasă, susținută prin scris chiar de Tudor și pusese punct cu un purice, scria cu purici, avea scrisul mic, dar atunci i se păruse că într-adevăr ceva a sărit pe pagină. Chiar întrebase:

20 „ – Bă, mai există purici la țară?“ „De varză – spusese Ion, râzând. Vin din grădină, nu mai scrieți și vai pe foi de verze, că-i atrageți.“ A avea umor. Era un om rar acest vlăjgan, cu părul creț, vorbind iute și precipitat, de parcă se băteau la gura lui turcii, și-l amintea vorbind la seminar ca o morișcă și câte un asistent îl oprea: „– Mai rar, mai rar, că nu vi se bat la gură turcii“. „– Asta mi-a rămas de la năvăliri“ – spunea Burculeț repede, dar abia după câteva clipe înțelegeai cuvintele, că el parcă nu le despărtea, în gura lui „Astamiarămasdelanăvăliri“ era un singur cuvânt. Când te obișnuiai cu el, îl înțelegeai.

30 Tudor ajunsese la el cu intenția să se ducă pe-acasă, dar în „Rată“ își schimbase gândul, și coborâse cu câteva sate mai devreme, n-avea rost să dea explicații fraților și cumnaților și își amintise de colegul său de facultate. Simțise cumva că acolo e subiectul, de altfel nu căuta nici un subiect, dar dacă e să

mergi pe urmele unui absolvent să vezi cum dă el roade odată intrat în câmpul muncii, cum polenizează cartofii, floarea-soarelui, cu mâna îndrumând albinele încolo și-ncoace (cum își închipuiau unii că e la țară, faci metafore și-ndrepti totul cât ai zice pește, așa credea Stoiceasca), apoi Burculeț era omul acela minunat și sărise din „Rată“. El îl lămurise (cuvântul e uzat, să-l ștergem), să mergem acolo unde e nevoie. Și-acum voia să vadă ce nevoie era de Burculeț acolo unde era nevoie. Nu știa că lui o să-i pice Bucureștiul, era convins c-o să-nfunde provincia, și asta chiar îi surâdea, c-o să aibă ocazia s-o ridice cu cricul, la nivelul lui. Avea minunate forțe în el și parcă-l vedea pe Burculeț ieșind de la comisia de repartizare, roșu, înflăcărat, zburlit la vorbă și la port: „Merg la țară, cu media zece și jumătate. Mi-a căzut o comună *tâtădemâță*, asta o spusese mai repede, din pudoare, poate că erau și fete pe coridor, cine ai auzit de comuna Gaia?“ Fusesse un element extraordinar de conștiincios. „Am pus deștiul pe hartă și-am închis ochii.“ Acum îi închisese de-a binelea, privându-l pe Tudor de-a mulge epoca de semnificațiile ei majore. (A mulge epoca, nu-i bine spus, sunt un bou!) Tudor analiză cazul cu vaca, spre a scăpa de obsesie. Stătuse câteva zile bune la Burculeț, cu plăcerea și încântarea pe care ne-o oferă ineditul cunoscut bine, ca să zicem așa. Era de la țară, dar se luase cu studiile, cam uitase și acum întoarcerea la simplitatea rurală îi făcea bine, îi freca nervii cu săpunul calului, cum se exprimase chiar el, lăsându-i curății și la locul lor. Ce mai, orașul nu-i ca satul! (Ca să fac și maxime, na!) Primăvara era mocirloasă, cum treci de bariera orașului, spre deal, te sugă pământul, intri în patrie ca-n unt, ploua mereu și doar din când în când ieșea soarele, grăbit, ca un disc în viteză, și în pauzele cu soare aerul mirosea a ciuperca fripte. Își găsisse colegul băgat până peste urechi în problemele comunei, cu râvnă, fiind un om total. „Nu e aici, cum se crede, spunea el, că mănânci cu lingură de lemn, bei apă din ulcior și prinzi

știuca în curte, când se umflă gârla, sunt și astea, dacă vrei, dar, uite, și-i arătase drumul desfundat. Țsta e drumul, trebuie asfaltat.“ Înscrierile în gospodărie nu se terminaseră și aici romantismul se împletea cu unele situații mai dramatice.

5 Burculeț povestise cum un sătean se ascunsese pe câmp sub o cârstață de grâu și l-au găsit acalo, mort, după vreo săptămână cu boabele scuturate în barbă. Tudor își notase și asta. Moartea țaranului ascuns sub snopii de grâu, inclusiv. Dar în materialul lui apărea cumva transformată moartea, adică nu

10 murea, căci era găsit de tânărul profesor și lămurit, mai bine zis scos din leșin și adus pe calea cea bună. Nu-i citise asta lui Burculeț de jenă, el ar fi înțeles mai greu cum e cu tipicul. Și – ca să fim drepti – tot de jenă nu se duse în satul lui, foarte înceștat, în momentul acela, tot pe tema pământului,

15 și sătenii ar fi venit la el să le *țină partea*, ca unul care-i cunoaște, și ce parte putea el să le țină? „Mă ud pe el de pământ – spusesse unul din comuna lui, în urmă cu un an –, dar de dat nu li-l dau, nici așa ud. Ce, sunt eu dator la stat?“ În astfel de probleme era băgat Burculeț, plus școala. Oamenii îl

20 îndrăgiseră, că punea suflet, dar nu așa, prosteste, cum făceau alții, străini, pe care nu-i durea că țaranului o să-i fie mai bine ori mai rău. Burculeț le spunea cinstit că acum trebuie să-l dea chiar fără să-nțeleagă, după aia, când se mai ușurează, o să le explice el sau alții, sau Dumnezeu mai știe cine și abia

25 atunci or să vadă ei unde era hiba cu pământul acesta moștenit din moși strămoși: „Măcar dacă ni-l ia, să-l mute de-acolo, domnule, să nu-mi mai văd locul meu tot acolo, că turbez“, îi replicase unul. „Nu numai c-o să-l vezi, dar tot dumneata va trebui să te duci să-l lucrezi în fiecare dimineață.“ „Așa

30 ca la *servici*? Ha, ha, i-auzi, bă, Constandine, c-o să ne facem funcționari pe Prodiște.“ „Și măcar o să ne dea aștia doi lei pe zi?“ „Doi lei și-o ceapă spartă cu capul când o să te dai cu el de pereți“, replicase Constantin. Tudor asista și el la astfel de scene, însoțindu-l pe Burculeț, care îl lua drept martor că

nici dumnealui nu știe mai mult“, dar măcar a înțeles esența. De fapt, Burculeț trăia cinstit o „cotitură“, avea discuții cu Tudor seara, îi părea bine că e revoluție și le mai pică și rău la stomac unora, chiar lui, dar când o să înțeleagă definitiv,

5 atunci totul va fi limpede ca lumina soarelui. Și va fi mândru c-a apucat momentele astea. Erau lucruri la care și Tudor trebuia să mai mediteze încă, dar Burculeț intrase, până la genunchi în problemele satului, pe care le considera ale lui personale. Tot la partea „romantică“ treceau balurile

10 intelectualilor, participase și Tudor la unul. Mersese vreo 15 km pe jos, împreună cu Burculeț, până într-un cătun, unde o soră mai tânără organizase un „ceai“, în holul dispensarului. Cânta un patefon și vreo zece perechi dansau după niște plăci

15 vechi de vreo 20 de ani, foarte uzate și demodate, iar când acul patefonului intra într-un șanț prea adânc și se învârtea tot acolo, trebuiau să-l schimbe cu mâna. Fetele erau

20 educatoare, moașe, fiica milițianului, care se pregătea să dea la liceu (dăduse o dată și nu reușise), firește, nu prea pretențioase, dar atât Burculeț, cât și Tudor, care fusese prezentat ca „venit special de la București“, nu avuseseră prea

25 mult succes. Pe Tudor moașa îl refuzase – pretextând că e foarte obosită, a avut câteva nașteri în ziua aceea („De câte ori o fi moșind pe zi?“), se mai odihnește dansul acela, iar când o invitase o jumătate de oră mai târziu se pomenise luat de piept de un individ negricios, foarte vânjos și arogant: „Uite ce, ai fi dumneata de la București, dar cu stimata domnișoară dansez numai eu!“ Din asta putea ieși și o bătaie – era

30 „material“ de-o bătaie, ca să vorbim în limbaj gazetăresc –, dar Tudor, slab și pipiriu de felul lui, nu era omul „conflagrațiilor“, își ceru scuze, spuse că nu știuse, n-avea de unde („Comoara e păzită de balaurul cu șapte capete“). Ca să nu aibă timp să reflecteze prea mult asupra situației, cam penibile, și să cadă în pesimism, se duse la o fată care stătea pe margine, o frumusețe nu era desigur, și-o întrebuse dacă

n-ar dori să danseze. Nu, nu putea dansa „momental!“ Mai târziu, observă că într-adevăr nu putea dansa întrucât era șchioapă, dar nu înțelese de ce acel „momental!“ Dansase până la urmă cu una luată de pe scaun și era mai înaltă cu o jumătate de metru și-i venea cu nasul pe la săni. El, ei. Se întorseseră spre ziuă, obosiți, plini de praf, el cu mirosul de săni copti în țest, făcând iarăși drumul acela lung și fără sfârșit pe jos. Dar toate astea-s fleacuri! Esențialul era că Burculeț fusese împuns. Drama s-a petrecut pe câmp. Toată școala era scoasă la cules de teci de salcâm, pentru plantații, se primiseră dispoziții. Burculeț se dusesse și el, cu copiii. Salcâmii se aflau în marginea unei păduri seculare, care ocupa un deal întreg, unde se aflau și lupi (măcar dacă l-ar fi mâncat un lup, ar fi fost mai bine!), se auzeau iarna urlând. Versantul de răsărit al dealului care „dădea“ într-o vale frumoasă în sălbăticia ei, și de unde începea pădurea Murgășului, fusese năpădit de salcâmi. Crescuseră în câțiva ani, cu avântul vegetației din junglă. Păstăile lor, semănând întrucâtva cu cele de fasole, dar mai pirpirii, bineînțeles, mai subțiri, erau pline de mici grăunțe, ca un mei. Stăteau pe crengile lipsite de frunze, sunau când bătea vântul și se iroseau în zadar atâtea semințe. Școala nr. 1 din Gaia trebuia să culeagă nu știu câte kilograme și să le trimită la Șimnicul de Sus, unde era inspectoratul, acesta urmând să le predea „bazei“, care se afla la Craiova. Cu ele s-ar fi însămânțat nu știu câte hectare de pământ dinspre Dunăre, spre a fixa nisipurile. Acțiunea era frumoasă, iar pentru copii, care voiau să mai scape de geografie și matematică, o adevărată plăcă. O plăcere să urci „Prodiștea“, un munte în miniatură. Prin salcâmi păștea – mai mult ca să facă mișcare, iarba nu era încă „grasă“ – o cireadă de vite, a satului – boi cu tălângi, care făceau să vuiască pădurea. Când turma de copii a ajuns în dreptul lor (se purtau exact ca o turmă, glasurile lor ascuțite, scăpate de surdina celor patru pereți ai clasei, răsunau mai tare decât tălângile), văcarul tocmai

se căznea să dea sânge unui vitel, care era cam trist. Se sângerase pur și simplu. Îl apucase de grumaz și cu un briceag încerca să-i taie din sfârcul urechii, să lase sânge. Văcarul era destul de voinic, un flăcău care trecuse glonț pe lângă școală, nefiindu-i dragă cartea (profesorii mai în vârstă și-l amintiseră numaidecât, dar care își iubea „meseria“. Vitelul, și el măricel și cu forță, nu prea voia să stea, nu se considera probabil „sângerat“ – ori ca și copiii care nu vor să înghită o doctorie decât cu nuiaua – flutura din cap și mergea cu băiatul târâș. Burculeț sărise să-l ajute, prinzând zdravăn vita de cap. Văcarul îi crestase urechea în două locuri și-acum o bătea cu o nuia să se scurgă sângele... Tocmai în momentul acesta una din vacile care erau în preajmă și se făcea că paște – pândise momentul – s-a repezit ca turbata izbindu-l cu-atâta forță pe tânărul profesor, încât cornul i-a intrat în burtă până la „prăsele“, ca să zicem așa, iar vita, încercând să-l scoată, a mărit rana, spintecându-i pur și simplu burta. Când și-a scos cornul, i-au curs măruntaiele profesorului, le adună de pe jos, mațe pline de sânge, ca la Toma Alimoș, pe care îl predase copiilor chiar în dimineața aceea la prima oră. Căzuse într-un lac de sânge, toți rămăseseră cu gura căscată... dacă ar fi avut cineva prezența de spirit să intervină, oprind hemoragia, poate era salvat. Văcarul s-a apucat să bată vita, și Burculeț, care se căznea să se ridice, făcând să-i gălgăie și mai tare mijlocul, spunea „că nu e nimic“, o să le explice el totul la dirigenție. Copiii se strânseseră în jur, galbeni de spaimă și totodată plini de curiozitate, și sentimentul didactic înnăscut al tânărului profesor se simțea dator, chiar în momentul acela, să reacționeze ca la cine știe ce demonstrație practică, a cărui bază teoretică urma să fie lămurită la tablă, cu creta în mână, ulterior. Tudor, care se ținea în preajma unei profesoare tinere cu care găsisse un subiect interesant de discuție, văzuse scena de departe, dar nu-și putuse închipui gravitatea situației. Dacă cineva crede că spre a vedea o coridă trebuie să se ducă tocmai

în Spania, se înșală amarnic, încercase el să glumească. Ajuns la fața locului, înțelese imediat, și primul gând – ca să vezi ce egoist e omul! – fu că i s-a dat peste cap tot materialul. Burculeț fu dus la dispensar pe o targă de crengi, dispensarul fiind bineînțeles închis și moașa pe teren ori și ea la muncă voluntară, apoi cu o căruță luă drumul orașului, câteva ore bune de hurducături – el își pierduse de mult cunoștința –, după care decedă chiar în prima zi de spitalizare. (De ce nu l-ați adus imediat cu avionul sanitar, ar fi putut fi salvat?! Țipase la moașa comunală medicul de la Urgență. Toate sunteți niște inconștiente, acesta era caz de adus cu căruță? Moașa, însă, care, de altfel, n-avea decât vina că nu ajunsese la dispensar decât după câteva ore bune, fiind în celălalt capăt al satului, îi spuse: Dumneavoastră băteți câmpii, mă certați degeaba, cine-a pomenit avion sanitar în comuna Gaia? Știți unde se află această comună, în ce văgăună trăim? Nu mă interesează! Nu mă interesează! Țipa doctorul, dumneata trebuia să te faci avion!) (Poftim discuție!)

De aici, în coșciug ieftin, de brad, sigilat frumos, Burculeț luase drumul Moldovei, al tângușorului său natal, plâns de toți copiii cărora le fusese profesor și de „toate păsările din pădurea Murgașului“, cum se exprimase o fetiță, sughițând și ștergându-se la ochi cu coada unsă cu gaz. Tudor își urmase prietenul la spital, uzase de toată autoritatea pe care i-o dădea „funcția“ lui – ca și când ar fi fost cine știe cine –, dar spunând că e de la București, de la gazetă, asta impresiona pe câte unul, pentru a se face tot ce e omeneste posibil ca să-l salveze – „Să se aducă medicamente din străinătate“, îi sugerase el disperat directorului spitalului, „da, din străinătate, dacă e cazul... Vă obțin eu aprobarea... vorbesc la...!“ Directorul ascultă, dădu din cap... se plânse că n-are fonduri și se duse să se ocupe personal de pacient. Veni însă destul de repede înapoi din sala de operație. Tudor îl aștepta în cabinetul lui. „Nici n-a mai ajuns la noi cu toate mațele, cu toate organele – spuse, în timp

ce se spăla pe mâini, săpunindu-se bine. I s-au pierdut pe drum.“ (Această constatare îl făcu pe Tudor să se cutremure.)

Peste o zi sosi și tatăl defunctului. Se apropia de cincizeci de ani, dar arăta parcă mai bătrân, părul îi albise de multă vreme, avea barba nerasă de câteva zile – și ea tot albă – și în general făcea impresia funcționarului necăjit și de treabă, de provincie, care umblă cu pantofii scâlțiați și ponosiți pe ulițe, neuitind însă să dea bună ziua și să se oprească să schimbe două-trei cuvinte cu oamenii. Nu era un funcționar oarecare – află Tudor – era și el tot învățător. Deci pasiunea educației exista în familie, ținuse să-și vadă fiul mai mare decât el, profesor. Tudor se aștepta la vreo scenă de disperarxe, cum citise în cărți, să-l vadă smulgându-și părul din cap, să Țipe tare, îl surprinse însă simplitatea durerii omului. Acesta, dincolo de faptul că era nebărbierit și cu ochii umflați – ceea ce putea fi dat și pe seama drumului lung pe care-l facuse –, se comporta ca și când accidentul i se întâmplase unei rude mai îndepărtate, nicidecum unicului fiu, da, unei rude când poți să-ți arăți compătimirea și să suferi sincer, dar nu cine știe cât. Sau așa i se păruse lui Tudor? Așa i se păruse, pentru că, pe drum, ajungând să-l cunoască mai bine, ajunsese la concluzia că nici nu putea să se comporte altfel. După ce își văzu fiul și-l privi câteva minute în tăcere, tatăl lui Burculeț se interesă cu mult sânge rece de partea practică a situației – ca și când al fi fost vorba de-un văr de-al doilea sau mai știu eu ce rubedenie. Cumpără coșciugul, florile – școala îi adusese și ea o coroană mare –, ceru să i se dea de la spital *actul și cercetă* dacă are toate iscăliturile, ca și când lipsa unei iscălituri ar fi putut mări durerea ori agrava cumva catastrofa. Călătoriră în același compartiment până la București, coșciugul fiind depus, sigilat, în vagonul de poștă. Nu discutară prea mult, moldoveanul, deși vorbăreț de felul lui, răspunzând monosilabic la câteva întrebări puse de Tudor, mai mult ca să spună ceva și „să nu-l lase singur cu durerea lui“. Omul se

uita pe fereastră, la câmp, urmărea stolurile de ciori, cerceta pomii care fugeau în urmă. În același compartiment mai era un domn, cam de aceeași vârstă, cu un copil de liceu – în orice caz, destul de mărișor pentru a fi dădăcit așa cum făcea
 5 domnul. Aveau pesemne niscăi cunoscuți în alt vagon, de unde trebuiau să ia sau să ducă ceva, băiatul dădea să se repeadă până acolo și era oprit, așezat pe banchetă de părintele grijuliu: „Stai să încetinească trenul.“ Când acesta opri într-o stație, omul se duse și-l trecu de mână în vagonul celălalt, să nu cadă
 10 printre tampoane.

– Mai aveți copii? întrebă Tudor, mușcându-și însă imediat limba, pentru că își dădu seama că tocmai această întrebare nu trebuia s-o pună... *hic et nunc*.

– O, da! încă patru, ăsta e cel mic, răspunse omul, bucuros
 15 să intre în vorbă. Dumneavoastră?

– Nu sunt însurat, îngână Tudor, roșindu-se. Era prima dată când i se punea o astfel de întrebare. În general arăta el însuși ca un băiețel de liceu, nimeni nu-i dădea vârsta.

– Puneți mâna și vă însurați! reluă insul cu o energie
 20 neașteptată... că ne ducem dracului! Acum. Cât puteți face copii, dați-i drumul! Eu am cinci – să-mi trăiască! și nu mai e material, că tot așa mai face vreo doi-trei. Toți ne-au luat-o înainte! Avea probabil vreo laringită că vorbea răgușit –
 25 mărturisii că răcise – ori cuvintele abia șoptite contrastau cu energia pe care o punea să le pronunțe. Era de altfel un om cult, Tudor se convinsese de asta, și mare patriot. Femeile de astăzi, spuse el, de la noi... unele, dau dovadă de multă inconștientă. Ar trebui să le deschidă cineva capul. Sigur că e mai comod să te duci la serviciu dimineața și să te întorci
 30 la prânz fără nici o altă grijă decât masa ta și a bărbatului, dar asta în primii ani. În primii zece, să zicem. După aia te pomenești că începi să suferi de singurătate, începi să scârtâi, și bine-ar fi să fie cineva lângă tine, să te ocupi de creșterea cuiva...

Spunea asta cu o mare pasiune, ca și când ar fi așteptat ca pledoaria lui să aibă un efect *imediat* asupra lui Tudor și acesta să sară din tren și să se repeadă la una. (Tudor zâmbi.) Pe de altă parte, faptul că vorbele lui erau șoptite le conferea
 5 nu știu ce putere. Ți se înfingeau în cap. Cunoștea populația aproape a tuturor țărilor din Europa și când Tudor mai îngâna și el câte ceva, venea cu statistici și cifre.

– Francezii, 50 de milioane – și n-au nici pe departe bogățiile noastre naturale. La noi, înainte femeile nașteau cât
 10 puteau, făceau 6–7 copii, mai ales cele de la țară – și-așa am rezistat. *Iubindu-ne*. Sublinie cuvântul și chiar îl repetă. Iubindu-ne, că nu poți folosi un alt cuvânt, am trecut și de huni, și de avari, și de tătari, și de turci, și de... toți! Era destul de tare și-n istorie. Știa și anii tuturor bălăliilor și venind vorba de Ștefan cel Mare îi spuse lui Tudor – și se adresă și domnului
 15 Burculeț, dar acesta rămânea absent, părea că n-aude ce se vorbește, cotinua să se uite pe fereastră – un fapt care-l uimi. „Vorbeam adineauri de americani, zise el, că se spune că au un nivel de trai mai ridicat. Știi dumneata cui datorează ei acest nivel, și însuși faptul că există?“ Tudor nu știa.
 20

– Cui?

– Să-ți spun eu: nouă. Mai precis: lui Ștefan cel Mare. Pentru că, reluă el, văzând fața mirată a lui Tudor, câți turci a tăiat el
 25 numai la Vaslui? 500 000! Cifra o dau istoricii. Închipuiește-ți dumneata că această jumătate de milion de flăcăi zdraveni n-ar fi pierit în luptă, s-ar fi întors acasă și s-ar fi pus pe făcut copii. Știi cum erau legile acolo: fiecare avea dreptul la mai multe soții. Dacă-i rămânea una stearpă, făta ailaltă, dar puteau făta –
 30 iertați-mi expresia, sunt doctor și limbajul nostru e mai direct – toate patru, cinci odată. Mai mureau de molime, tot ar fi rămas câte cinci copii de căciulă, să zicem.

– De fes!

– De fes! râse doctorul și 500 000 înmulțit cu cinci fac 2 500 000. Iar ăștia, la rândul lor, s-ar fi triplat în câțiva ani...

și ar fi tăbărat tot puhoiul ăsta asupra Europei. Nu mai rămânea nici picur de franțuz, de neamț, de spaniol, de englez, olandez și acum în America ar fi fost turcii... pentru că după aia ar fi trecut în America.

5 – De-aia ar trebui să-i facă americanii colac lui Ștefan cel Mare? întrebă Tudor.

– De-aia... ei și *ceilalti*... pentru bătăliile lui că a ținut piept.

Bine, teoria părea extravagantă, însă într-un fel nu era lipsită de interes și poate tocmai din cauza ineditului șoca, dar nu te făcea să râzi în nici un caz, ci parcă te puneă pe gânduri. Până la urmă Tudor se convinsese că olteanul din fața lui meditase mult asupra problemelor acestora și că trăia un fel de spaimă a autodistrugerii – pe plan mare, avea sentimentul scăderii populației, ca unul care participa la

10 deșirarea unui pulovăr de lână, vedea cum se duce coclete cu coclete, nici nu zărești în altă parte ghemul care se strânge și i se pune un nod în gât. Mai ales dacă puloverul – să zicem – e însăși casa lui. (Și Tudor recurgea uneori la metafore forțate.)

– Sunteți mamoș?

20 – Nu, și-mi pare rău, deși poate că asta e salvarea mea, pentru că așa... cu ideile nele, m-ar lua unele femei cu pietre că nu vreau să le întrerup sarcina... m-ar lapida pur și simplu, aici în English Park, lângă statuia lui Cuza. Râse, tot așa în șoaptă, din cauza răgușelii. Poate că se și vedea bătut cu pietre

25 luate din pavaj de o ceată furioasă de femei cu burta la gură.

– Domnilor, spuse el, prinzând pentru un moment și ochii lui Burculeț, eu când aud că cineva are o familie numeroasă îmi dau lacrimile. Uite, a venit la mine la spital un moșneag – sunt radiolog, răspunse el abia acum la întrebare – avea

30 aproape 90 de ani, 87 adică, l-am întrebat dacă are copii, la mine nu scapă unul de chestia asta, și mi-a spus: 115 suflete au rodit din sângele meu! Au sângele meu în vine... 115 suflete! spusese asta cu atâta mândrie, încât nu m-am putut stăpâni și am sărit să-l sărut. Pentru că – se întoarse el către Burculeț,

și continuă, ca și când cu el ar fi vorbit tot timpul – să zicem că ai doar un singur copil și-ți moare într-un accident... ce te faci? La vârsta dumitale?

Lui Tudor i se făcu părul măciucă, se simțea vinovat față de nenorocitul părinte, că nu căutase să stingă la timp această

5 discuție, care nu-și avea nici un rost – într-un fel încercase el să-i pună capăt, dar interlocutorul lui era pornit rău și nu mai știu cum să aplaneze lucrurile.

Domnul Burculeț se uită lung la medic, cu ochii lui mari și tulburi, îl fixă câteva momente, ca și când n-ar fi înțeles

10 bine și ar fi făcut eforturi să priceapă, apoi, fără un cuvânt, se ridică și ieși pe culoar.

– Ce s-a întâmplat? întrebă doctorul.

– Medicii ar trebui să fie și psihologi, glăsui Tudor. A avut un necaz în familie, vru să-i spună despre ce e vorba și cât de

15 deplasată a fost perorația lui, dar se opri. I-ar fi dat încă un argument! În adâncul sufletului nu putea fi însă decât de acord cu omul, deși lucrurile aveau mult mai multe fațete.

– Ce-o fi cu băiatul meu de întârzie? se arătă doctorul îngrijorat. Ia să vedem noi! Ieși din compartiment și se întoarse

20 peste vreun sfert de oră cu puștiul, care luase briceagul. Pentru asta se dusese la rudele din vagonul celălalt. Doctorul coborî din plasa compartimentului o servietă mare și cam soioasă, scoase din ea un pachet învelit în ziar.

– Stai, mă, jos, aci! Și ia ceva-n gură, că nu puseși gura

25 pe nimic nici azi-dimineață...

În pachet era un pui fript, niște ouă, sare și o jumătate de pâine. În ciuda faptului că nu era ardelean, tăie pâinea cu briceagul, n-o frânse. Începu să mănânce.

– Nu înbuci și dumneata ceva? îl îmbie el, cu gura plină. Uite,

30 un cotoi. Îl întinse a pulpă de pui. Tudor refuză. Dar un ou?

– Nu, mulțumesc! Mă cam doare capul.

– Tocmai de-aia ia ceva... Și către copil: – Dă, mă, fuga, mă Ionică, și cheamă-l și pe domnul de e cu noi aici.

– Lăsați-l, că e supărat tare... spuse Tudor... Tocmai...
adică... nu-i arde de nimic. I-a murit băiatul, domnule! E aci-n
tren, sigilat!

– Îi făcu doctorul, lovindu-se cu mâna peste frunte. Uliu!
5 Ce făcui! De ce nu mă opriși, frate? Băiatul, care ieșise între
timp, se întoarse, spre mirarea lui Tudor, cu domnul Burculeț,
și, spre și mai marea lui uimire, acesta acceptă să înfulece ceva,
înghiți chiar cu poftă ce i se dădu. Tudor își aduse aminte că
10 durerea morală mărește apetitul – cum a constatase de mai
multe ori... Nu pot, când se uită cineva la mine, nu-mi
tihnește, spuse doctorul, care era în fond foarte simpatic, ori
mănâncă toată lumea, ori rabd și eu! Asta îmi amintește de-o
întâmplare, spusă de cineva, un scriitor... Zicea că... începu
15 el pe ton de poveste... cu atât mai mult dădea impresia că
spune un basm, cu cât vorbea tot în șoaptă, „cotoiul“ de pui
nu-i readusese glasul. Acum, cu ocazia colectivizării unui sat,
nu se procedase cu destul tact – se mai fac și greșeli – și oamenii
se cam burzuluișeră. Se adunaseră toți laolaltă și nu voiau să
20 se înscrie... ba chiar vociferau. Putea ieși o altă dandana! Dar
unul mai cu cap zice: „Stați, tovarăși, hai să-i luam altfel. Să-i
lămurim.“ Și un grup de vreo 4–5 inși într-o „Volgă“ s-au
apropiat pe drumul de țară, dar n-au îndrăznit totuși să meargă
chiar până la ei, s-au oprit așa la o aruncătură de bățt. Au
25 coborât din mașină și au început să le facă semne prietenești
din mână. Adică să vină să discute, să spună fiecare ce are pe
suflet. „Poate aveau dreptate, i-o fi nedreptătit adică cineva,
să le spună lor și să vadă împreună cum se pot așeza lucrurile.“
Cam asta voiau să spună gesturile lor îmbietoare. În acest grup
30 se aflau de altfel nu numai oameni cu munci de răspundere
directă, ci și un scriitor mai în vârstă, un arhitect deputat, luați
tocmai ca să le vorbească oamenilor mai pe înțeles. Țăranii
însă nu s-au apropiat, stăteau dincolo de șosea pe un fel de
dâmb, nici nu prea vorbeau între ei, ceea ce le dădea un aer
cam amenințător. Și asta a durat de dimineață până așa pe la

chindie. Nimeni nu se mișca de la locul lui. Și atunci șoferul
a scos din portbagaj un coș cu mâncare – fusese prevăzător –
a întins un șervet pe iarba verde, a pregătit masa și i-a pofțit
să mănânce pe cei din mașină. Le era într-adevăr foame, și
vorba unuia: trebuiau să facă ceva. S-au așezat frumuseț la jos
5 pe ziare și au început să înfulece. Aveau tot așa pui fripți, brânză
proaspătă – caș, ouă fierte.

– Ia, domnule, un au – îl mai îmbie el pe Tudor, pe care
povestirea îl interesa foarte tare, dar doctorului i se păruse că
se uită în gura lui. Tudor luă o jumătate de ou și-o bucăciță
10 de pâine. Și să vezi ce-a urmat, continuă el. Acum Tudor se
bucură de răgușeala lui – discuția i se păru nu știu de ce
„periculoasă“, adică, nu oricine avea nivelul s-o înțeleagă, să
n-o interpreteze greșit – oricum, era bine că *asta* vorbea în
șoaptă. Ar fi ieșit din compartiment, dar discuția îl interesa
15 realmente. Și cum înfulecau ei așa, sătenii de pe margine –
și lor le ghiortăiau mațele – parcă începuseră să plescăie din
buze, li se scurgeau ochii și chiar au făcut câțiva pași spre ei.
Ăștia nu s-au speriat, stăteau și mâncau mai departe. Un țăran
l-a privit lung și a zis:

– Mâncați, ai?

– Mâncăm, bădie, ce să facem? a spus un tovarăș râzând,
ne-a apucat foamea aici pe câmp.

Țăranul a cercetat cu poftă ce era pe șervet, numai
bunătăți. Îi lăsa gura apă, se vedea. Zice:

– Puișor fript, oușoare fierte... brânză proaspătă... știți să
trăiți... tu-vă muma-n c...! La care aia au izbucnit în râs – se
așteptaseră la orice, dar nu la o înjurătură românească... L-au
pofțit la masă. Au venit și ceilalți și așa cu vorba bună au intrat
oamenii în gospodărie.

– Dacă o luau de la început cu răul, observă domnul
Burbuleț... n-ar fi fost bine.

– Sigur că n-ar fi fost bine... ar fi agitat spiritele degeaba
și... n-ar fi fost politic! De-aia, de câte ori trebuie să mănânc

și altul pe margine se uită la mine, îmi aduc aminte chestia asta și mi se pare că ăla îmi spune: „Știi să trăiești... așa și pe dincolo!“

Terminaseră de mâncat, copilul se juca acum cu briceagul, deschizându-l mereu și închizându-l spre a auzi cum face „țac“.

– Vezi, că te tai! îi dădu doctorul peste mână, luându-i jucăria și băgând-o în buzunar. Asta nu e jucărie. Apoi, strânse resturile într-un ziar pe care-l cocoloși, deschise fereastra și-l azvârlî pe geam. Mi-e teamă c-a nimerit în compartimentul ălălalt – râse el. Uf! Ce curent! Închise geamul.

– Scriitorul v-a povestit toate astea? întrebă Tudor.

– Ce face?

– Adică cine v-a relatat întâmplarea cu sătenii și prânzul tovarășilor?

Îi venise-n minte să noteze acest „fapt de viață“ în carnetul lui, poate-l folosește în vreun material, dar în caz că fusese chiar scriitorul cel care povestise însemna că-l și folosise și-l făcea inutilizabil.

– Chiar scriitorul? repetă el.

– A, nu... nu-l cunosc, un prieten al meu îi e amic... de la el o știe, într-adevăr înseamnă că a și scris-o, făcu Tudor, dezamăgit.

– Cum s-o scrie? C'eiști copil – spuse doctorul într-un fel deosebit și Tudor își dădu seama că-l cunoștea bine și pe Caragiale. E doar scriitor mare – râse el – asta i-o povestise la o bere. Nu știu de ce nu se scriu lucrurile astea! se mirase în continuare, deși tot el îi spusese cu o clipă înainte „C'eiști copil!“ Puterea noastră constă în faptul că facem totul deschis, nu avem nimic de ascuns, însă când e vorba să reflectăm realitatea așa cum ni se cere, tocmai de-asta ne ferim! Și suntem foarte curajoși la bere.

– Bună ar fi o țuiculiță acum! oftă domnul Burculeț, fie ca să schimbe discuția, fie c-așa gândea. Tudor îl cercetă mai atent. Omul se mai destinsese, probabil că era nemâncat de

două-trei zile. Nu știu de ce începu să spună ceva despre „fecioru-meu“. Doctorul ținu însă să-și termine ideea:

– Eu dac-aș avea talent – spuneai că ești gazetar, nu? n-aș escamota lucrurile astea și dacă-aș scrie un roman s-ar încăiera lumea pe el. Însă nu mi-a dat Dumnezeu, natura, dacă vrei, darul ăsta. Dar parcă vroiați să spuneți ceva? se întoarse el către tatăl lui Burculeț Ion, v-am întrerupt, mă iertați. Acesta își amintise ceva în legătură cu feciorul lui, profesorul, care nu putea trăi fără ciorbă la masă. Pentru el, ciorba – ori de carne, ori de cartofi – era sfântă, trebuia să simtă el cald în burtă. Felul doi abia dacă-l mânca, se sătura mai mult cu ciorba și odată mama sa nu mai apucase s-o pregătească și vine băiatul flămând din oraș, era-n vacanță, și zice: – Îmi e o foame de lup! Ce ciorbă-avem? Mamă-sa a avut prezență de spirit și-a zis: de fasole! Știa că-i place. – Bine, zice băiatul, trecem direct la felul doi, vreau să fac o experiență să mă dezvăț de-a mânca supe și ciorbe, că asta mă împiedică de-a mânca ce e mai bun! Bătrânul – acum arăta într-adevăr ca un bătrân obosit – începu să râdă, cele povestite nu aveau însă nici un haz.

Tudor se gândi că în asemenea situații omul devine mai nesimțitor, într-un fel chiar se prosteste, pentru o perioadă. E un truc pe care ni-l pune la îndemână natura ca să putem trece hopul, pentru că altfel ar trebui să înnebunești pe loc, ori o moarte de-asta neașteptată ar atrage după sine sinucideri în serie. Ce rost ar fi avut, altfel, ca tatăl mortului să vorbească despre ciorba de fasole care-i plăcea și nu-i plăcea lui fecioru-su, când acesta se afla în vagonul de poștă în coșciug sigilat ca o scrisoare cu valoare declarată. Asta îi aminti de întrebarea aceea stupidă pe care unii reporteri le-o pun vedetelor de cinema: „Povestiți-mi o anecdotă din viața dumneavoastră“ – zâmbi amar. Domnul Burculeț povestise și el o anecdotă din viața băiatului său, dar fusese la fel de absurdă și nepotrivită ca și moartea acestuia.

Se apropiau de București.

– Nici un controlor, spuse copilul, care nu prea vorbise până atunci. Puteam să venim fără bilet.

5 Apăru însă un fel de controlor imediat. Era o țigancă destul de tânără, cu multe fuste și sâni mari – multe țâțe, cum se gândi Tudor, amintindu-și de o zărită indiană, reprezentată cu patru mâini, două fețe și un număr imens de sâni lăsați, care-i ocupau tot bustul, ca o eflorescență de muguri carnali. Țigancă ceru pomană – cerere urmată de o lungă tăcere cam penibilă – și dădu să plece. Atunci doctorul se ridică și merse la ea, până-n ușa compartimentului:

– Ai copii? o întrebă el, privind-o cu atenție.

– Ham, mânca-ți-aș cerul gurii... Ham șasă puradei...

Doctorul scoase portmoneul și-i dădu cinci lei.

15 Nici nu ajunseseră bine în Gara de Nard, și toți erau pe coridor. În fața ușii se făcuse coadă. Când trenul opri, Tudor îl însoți pe tatăl colegului său la vagonul de poștă, se interesă când avea tren, un tren care pleca peste o jumătate de oră, întrebă pe cineva cum putea fi transportat coșciugul și trecut dintr-un vagon într-altul. De fapt, de toate aceste probleme, bătrânul tată, ce-și găsisese o utilitate care să-l scoată din toroपालă, se ocupă cu mai multă aplicație decât el – Tudor 20 trebuî să constate că prezența lui mai mult îl încurcă. Ceru funcționarilor de la C.F.R. să-i dea oameni care să-i transporte coșciugul pe linia 5, la trenul care acum trăgea-n gară – întrucât, spunea el, cu glas destul de tare și hotărât – 25 mortul e plătit până la Vaslui. „Vorbește ca și cum ar spune: «Acest sac de cartofi e plătit până la Vaslui»“. Îl întrebă dacă are bani de ajuns. Avea, nu ducea lipsă de nimic. Și de altfel până la Vaslui totul fusese achitat, aranjat dinainte, pus la punct cu mare precizie. Totu-i mergea ca pe roate bătrânului, 30 deși când coșciugul fu transportat și urma să ia drumul Vasluiului, domnul Burculeț făcu această remarcă:

– Cel mai greu o să fie cu nevastă-mea... care nu vrea să creadă. În glasul lui era o nemaipomenită durere. „O să-i

puneți coșciugul în brațe și n-o să aibă încotro“ – se gândi Tudor. Ce-i trecea prin cap!

Punând piciorul în București, îl luaseră însă și pe el grijile, grijile personale, și se grăbi să plece.

– Mă iertați că n-o să pot veni la înmormântare, zise el. 5 Sunt reținut aici în București... În orice caz, să știți că mă doare sufletul... Condoleanțe. Nu știa ce să spună în astfel de cazuri. Se mai uită o dată pe ușa vagonului special, coșciugul nu se vedea, și așa se despărți pentru totdeauna de bunul său prieten Ion Burculeț, urându-i tatălui acestuia, care-i mulțumea 10 frumos pentru tot, „drum bun!“ (nu-i mai venise nimic în minte și trebuia să mai spună ceva).

Când să iasă de pe peron, dădu nas în nas cu vecinul de compartiment. Era într-un grup mai mare și probabil că mai așteptau încă pe altcineva. Doctorul își ținea copilul de mână 15

– Mă bucur că v-am cunoscut, îi spuse acesta și aplecându-se spre el, de data aceasta îi șopti de-adevăratelea ceva pe care Tudor nu reuși să înțeleagă, dar dădu din cap, răspunzând vag, mormăind mh! mh! pentru a nu mai fi obligat să lungească vorba. 20

– Mda... da... bineînțeles.

Abia când să se urce-n troleibuz înțelese ce-i spusese doctorul într-o așa de mare taină:

„Și pune mâna și fă treaba aia!“ Treaba aia erau copiii. Se duse direct la redacție, deși nu prea-i venea la-ndemână. Era 25 în situația unui dezertor care se răzgândește (plecase precipitat de la redacție, fugise mai bine zis) și nu știe ce-l aștepta.

– Oho! uite-l pe Tudor, sări vesel Ică Duțu, când acesta intră în birou. Vine din mină!

Ceilalți colegi, Iosif și Mitică, începură să râdă. Se ridicară 30 de la mesele lor, unde scriau sau se făceau că scriu, aveau câteva foi în față, stăteau la șuetă și numai când se deschidea ușa, de teamă să nu li se dea alte sarcini, se arătau cufundați în activitate. „Scufundați în activitate“, cum zicea Tudor.

– Ei cum a fost în mină? Nu prea ai o mină bună! continuă Ică Duțu (ceilalți iarăși izbucniră în râs). Tudor era simpatizat pentru felul lui îngăduitor, colegial, umorul și uneori sarcasmul lui, mai ales cu șefa. Aceasta era de fapt secretară de redacție, dar ținea locul redactorului-șef, un om deosebit, care-l aprecia pe Tudor, el îl descoperise, dar acum fusese promovat într-o altă funcție.

Tudor nu reacționa decât când era călcat pe coadă, dar atunci riposta lui era de-o violență nemaipomenită. „Șefa“ îl călcase pe bătători, fie din imprudență, fie că nu-l agreea, îi era poate antipatic, pentru că i se părea că acesta nu-i acorda atenție, „ori măcar respectul cuvenit.“ De mai multe ori, Tudor se zburlise și-și arătase colții, care erau foarte tăioși, și conflictul dintre ei era acum unul dintre subiectele de discuție ale redacției. Desigur toți îi țineau partea lui Tudor. Punctul culminant al „ciondănelilor“ fusese cu o lună în urmă. După ce secretara de redacție îi făcuse varză un material, Tudor îi spusese că habar n-are de ziaristică, ea personal n-a scris un rând, ce se amestecă? Aceasta se înfuriase și-l întrebă: „Știi cine sunt eu?“, la care Tudor spuse că știe: „O oarecare, trecută la muncă de jos, care în drum spre o altă muncă corespunzătoare pregătirii sale face o haltă la o revistă și-și dă aer“. Acea țipase, amenințase că se duce imediat „sus“ și-i arată ea. El ieșise trântind ușa. Așa plecase la Burculeț, luându-și concediu „cu de la sine putere.“

– Auzi, mă Tudor, spuse Duțu, fii atent. Șefa e turbată. A spus că dacă nu te prezinți la redacție în următoarele cinci zile te dă afară – știi că nu glumește. Atunci, văzând că nu vii, am tras eu o minciună. Am zis că mi-ai telefonat de undeva că vroiai să vii, și eu te-am trimis pe teren, la Vulcan. Să scrii un reportaj despre mineri. Revista e gata, mâine trebuie să plece la tipar, ți s-a reținut o pagină. Ai mai avea câteva ceasuri, ca să dai materialul. Ai fost vreodată în mină?! Folosești datele astea ale mele, făcu Iosif, ai câteva cifre, câteva întâmplări...

restul mai pui de la tine... doar n-o să te-nvățăm noi. Te pricepi mai bine.

Tudor ar fi preferat orice – retrogradare, reținere din salariu, chiar darea afară –, dar nu situația de-a fi pus să scrie ceva pe loc. Un reportaj de-o pagină de revistă îi lua aproape o lună, chinându-se îngrozitor, rupând câteva variante până ajungea la o formă acceptabilă... pe care o schimba la dactilografie... în timp ce dicta (nimeni nu-i înțelegea scrisul), bălbăindu-se și trecându-l nădușeala... oprind dactilografa din două în două cuvinte... să se mai gândească, spre marea enervare a acesteia, care se jura de fiecare dată că n-o să mai accepte să-i bată nimic dacă „nu merge totul șnur“. Materialul odată dactilografiat era luat acasă, făcut zob, cu zeci de săgeți, ștersături, reveniri. Altă dictare „șnur“, altă refacere. Când ajungea să-l predea, Tudor era stors și cu nervii la pământ, dar nu mai accepta nici o intervenție din partea nimănui. Ori, șefa respingea din principiu articolele în prima formă, necitindu-le decât pe sărite și făcând o mulțime de observații.

– Lăsați-mă-n pace... că mi se-nvârte capul, spuse Tudor. Sunt nedormit, am avut... probleme. N-am chef de nimic.

– Parcă cine are chef de ceva! Auzi, hai să ne retragem într-o cămăruță și-n două ceasuri predăm materialul făcu Ică Duțu, care-și pusese obrazul pentru el. Mi-am pus obrazul, spuse el. Aia e turbată rău, și te are la mână. Nu-i mai da ocazii. De ce n-ai telefonat?

Tocmai atunci se deschise ușa și-și făcu apariția doamna Stoicescu, „șefa“, care întârzia și ea cât putea, spunând mereu că vine de la diverși șefi ori organizații.

– Am fost sus, zise ea, în loc de bună ziua. Băieți, într-un ceas trimitem totul la tipar. Și dând cu ochii de Tudor. – A, lume nouă? Cu ce treburi pe la noi?

– Lasă-l, dragă, spuse Ică Duțu, e obosit de pe teren... nu vezi că e cu ochii umflați, a călătorit toată noaptea... Ne-a

adus un material... țâță de mătă! (Era felul lui plastic de a vorbi cu șefa, care-i fusese colegă cu ani în urmă.)

– Foarte bine, să-l vedem și noi. Chiar acum am participat la o discuție și ni s-a atras atenția că reflectăm foarte slab sectorul industrial. Unde e Adrian? O să schimbăm pagina de versuri... o amânăm și plecăm toți după declarații! Fiecare la câte o uzină, stați de vorbă cu oamenii, găsiți fapte interesante și aspecte majore. Iar dacă mai avem și pagina asta despre mineri... înseamnă c-o scoatem la capăt numărul ăsta.

10 Dă-mi-o s-o citesc, zise ea întorcându-se către Tudor. Poate mai e ceva de abțiguit... și e târziu.

– N-am fost în nici o mină – zise Tudor, sec.

– Cum? sări Stoiceasca. N-aud bine? (Adevărul e că nici nu prea auzea bine.)

15 – Ba da, ați auzit bine... de data asta... ați prins esențialul... Spre a evita o nouă ciocnire, ceilalți făcură roată în jurul lor.

– Dragă... știți... nu e caz să facem iarăși bălci... zise Ică Duțu, uite care e situația: omul a fost în mină... nu-l vezi că e plin de cărbune?... e cătrănit rău... Dar n-a apucat să definitiveze materialul... acuși... într-o jumătate de oră e gata.

20

Atunci Tudor scoase din buzunar materialul celălalt, despre Burculeț, pe care îl scrisese cu pasiune, un fel de poem în proză despre un tânăr intelectual din zilele noastre. (Își structura întotdeauna materialele pe câte-o idee-cheie, o metaforă mare.) Ideea era a unei migrații inverse, mai ales a necesității unei migrații, ca niște păsări călătoare, care s-ar întoarce în plină iarnă înapoi, spre a încălzi locul cu respirația și bătaia aripilor lor. Cei care cu diplomă de doctor, ori de profesor în buzunar iau calea satului, renunțând la diferitele avantaje ale unei cariere la oraș și se duc să facă munca de pionierat sunt ca niște cocori albi, niște ibiși în Bărăgan sau la Potloagele. Cam pe aici se învârtea condeiul autorului, totul era scris foarte frumos, inspirat chiar, te „prindea” – Tudor,

30

el însuși de la țară, credea sincer în ceea ce spunea. Bineînțeles, partea „documentară”, care, ca ancora unei fregate zburdalnice, venea să fixeze totul, să-i dea stabilitate, era cazul lui Burculeț, acest tânăr plid de avânt, un romantic realist. Se relatau diferite întâmplări din viața lui, pline de tâlc.

5

– Am acest material gata – zise el –, n-am stat degeaba pe teren. Cred c-o să meargă. (Se arăta întotdeauna foarte modest când își prezenta articolul, se îndoia de calitățile lui – formal –, încât dacă nu-l cunoșteai ai fi crezut că e capabil să-ți accepte orice observație și să ți-l prezinte peste o jumătate de ceas refăcut complet, susținând chiar contrarul celor spuse înainte.)

10

– Să nu-mi vii cu poezii... cu baliverne! zise Stoiceasca. Fapte de viață!

– Fapte de viață, repetă Tudor. Câteva momente să mai pun niște virgule. Se așeză, își mai aruncă un ochi peste paginile scrise mărunț și de data asta citeț, apoi, la sfârșit, după un final care acum i se păru retoric, adăugă dintr-o răsufflare întâmplarea cu vaca. Adică eroul lui cel pozitiv sfârșise lamentabil cu burta spartă de coarneau unei vaci și chiar acum vine de la gară, unde l-a văzut în coșciug migrând de la țară înapoi la oraș, spre a fi îngropat. Putea veni cu niște întorsături de frază care să lase să se înțeleagă că e vorba de un caz izolat, că în mod intenționat s-a ocupat de-o excepție, pentru că în realitate există și nu trebuie să ne speriem atunci când ne izbim de ele. Că nu toți care merg la sate sunt împunși, călcați în picioare de dobitoace (putea face și-o glumă-două). Putea, mai ales, să schimbe titlul, care era „Pe urmele unui absolvent”.

25

Când fu gata, Stoiceasca ieșise, se dusese în biroul ei. Tudor merse și fără nici un cuvânt și puse explozivul pe masă. Ca și când i s-ar fi luat o piatră de pe inimă, se simți bine acum, ușurat și plecă la bufet să ia un ceai. Când reveni în redacție, peste o jumătate de oră, toți erau strânși într-o ședință fulger, condusă de Stoiceasca. Aceasta, în stare de mare agitație, vorbea

30

întruna și fâlfaia articolul lui, interpretându-l acum ca pe un document de-a dreptul dușmănos, făcut cu premeditare și care o obligă pe ea, conducătoarea provizorie a acelei gazete, să ia măsurile cele mai drastice, pentru că atâta vreme cât va fi ea acolo, nimeni, dar absolut nimeni nu-i va putea adormi vigilența, făcând-o să-și treacă peste conștiință.

– Ai sfeclit-o, îi șopti Ică Duțu lui Tudor.

Pe fețele tuturor se citea de altfel îngrijorarea, unii erau chiar speriați.

– Eu pot să mă retrag? întrebă Tudor, cu un calm forțat, care contrasta cu „situația”, când pricepu despre ce e vorba.

– Nu mai aveți ce căuta în această redacție, spuse Stoiceasca, vorbindu-i cu dumneavoastră, ca și când l-ar fi respectat mai mult. Tudor se duse să-și ia „materialul.”

– A, nu, acesta rămâne la noi! Se va atașa la dosar, vă va urmări toată viața, chiar și-n mormânt. Tudor insistă însă să i se dea, era munca lui, și... voia să-l dea în altă parte. Nu se îndoia – zicea el – că în altă redacție un astfel de material, scris frumos și documentat, respectând ultimele indicații, care nu cereau altceva decât să ne inspirăm din viață, în altă redacție, deci, va fi primit cu aplauze! (Pe buzele multora fluturară zămbete.)

Tudor plecă fără reportaj, meditănd că lui Burculeț i-a fost scris să-l pască ghinionul și după moarte... să-l „pască”, da, repetă el, bine găsit cuvântul „a păste”... căci ghinionul de data asta i se prezentă tot sub forma unei patrupede, care poate să dea cu cornul.

Când ieși din clădire, dintre mașini unde stătuse parcă ascuns, veni spre el prietenul lui de la Iași, Mițache Stanciu, care-l văzuse când intrase acolo și-l așteptase să iasă.

– Ești prost, de ce n-ai pus să mă cheme de la poartă, puteam să rămân în redacție până deseară.

– Până deseară te-aș fi așteptat aici, spuse Mițache, care arăta foarte necăjit și avea un aer ciudat. Numai tu mă mai

poți salva. Mițache era un fel de corespondent la un ziar și în ultima vreme nu știu ce se întâmplase cu el... Nu i se mai primeau articolele, nici poeziile, să meargă el și să vorbească cu șeful de secție. Știa că acesta îl cunoaște pe Tudor și-l apreciază.

– Crezi c-o să asculte de mine? Totuși, merse la respectivul șef de secție al ziarului, îl prezentă pe Mițache ca pe cel mai bun prieten al lui, un excelent condei, și-l rugă să aibă puțin grijă de el, să nu fie persecutat, din cine știe ce motive de invidie. Fu ascultat până la capăt, omul din fața lor era un tip serios, la locul lui, care însă îi spuse c-o să facă tot posibilul, nu se angaja adică să intervină de-a adevăratelea. Mițache, care stătea într-un colț, trăgând nervos dintr-un muc de țigară, dădu bună ziua și ieși. Gazetarul veni să-l conducă pe Tudor, până la ușă, și rămași un moment singuri îi spuse că prietenul lui reprezintă din păcate un caz clinic și că ar face bine dacă l-ar ajuta să fie internat într-un spital. Tudor râse.

– Vorbesc foarte serios, spuse gazetarul, dar Tudor râse și mai tare.

– Îl cunosc de șase ani... așa e el; ăsta e felul său. Fiți mai înțelegător cu firile sensibile.

Mițache se ținu acum după el și-o luură pe jos spre centru, Era primăvară, aerul curat al parcului din apropiere îi făcea bine lui Tudor. La un moment dat îl opri pe Mițache și i se uită în ochi. Apoi îi ridică pleoapele, așa cum fac doctorii cu cei care suferă de nervi. Îl puse chiar să țină mâinile întinse. Măinile prietenului său pâlpăiau ca flacăra unei lămpi, care nu mai are mult gaz și e gata să se stingă. Ochii lui, căprui, aveau o fixitate anormală într-adevăr... dar asta putea proveni și de la oboseală prelungită, ori în urma unei stări de surescitare

– De ce-mi faci așa? îl întrebă Mițache, moale.

– Pentru că ești nebun, așa mi s-a spus și vreau să mă conving.

– M-am prefăcut, ca să mă lase în pace. Am zis că mă doare capul, dar n-am nimic, pentru bucureșteni toți care au un alt ritm de viață și nu se pot integra infernului lor sunt cotați drept sifilitici. Niște idioți. Îmi vine să le fac un scandal monstru... îmi vine să...

5 Mițache se înecă de mânie, se enervase subit, cu un crescendo periculos, și începu să tușească. Tudor îi dădu cu latul palmei câteva lovituri în ceafă, nu prea tare, să-i treacă „înecul“, și cu ocazia asta văzu cât de slab era Mițache, care se clătina, aproape să cadă. Știa că acesta duce o viață dezordonată, încă de pe când era la Iași, student. Nu că ar fi făcut cine știe ce excese, cu femeile. Ba dimpotrivă! În privința asta era un tip ciudat, nu știa cum să se apropie de sexul frumos, pe care-l idolatriza de la distanță, căzând într-un fel de contemplație maniacală. Punea ochii pe o fată, pe o studentă. O urmărea zilnic, îi afla orele de masă, dacă mânca la aceeași cantină, și căuta să fie în urma ei la coadă (la anumite ore era coadă mare la cantina la care mâncau studenții de la mai multe facultăți). Apoi se așeza la o masă vecină, dar căutând s-o aibă mereu în față. Dacă îi întâlnea ochii, se roșea tot. Pleca după ea, chiar dacă nu reușise să termine masa, și urcau Copoul „împreună“, adică el mergea pe trotuarul celălalt sorbind-o din ochi, atent la fiecare gest al fetei, la fiecare discuție întâmplătoare cu colegii întâlniți în drum. Făcea adevărate crize de gelozie care nu-l lăsau să doarmă nopți întregi când observa că aceasta – care habar n-avea că e „iubită“ și nici nu-l cunoștea – se arăta prea îngăduitoare cu vreun băiat, adică râdea la vreun compliment ori vreo glumă a acestuia. „Uite, curva dracului, cum se-nfinge-n el!“ exclama Mițache, iar când studenta își găsea în sfârșit vreun prieten (asta se-n tâmpla destul de repede de altfel, fiindcă Mițache ochea într-adevăr fetele cele mai frumoase, mai deosebite) și-ncepea să se plimbe cu el de mână – să se fâțâie cu el încolo și-ncoace – îndrăgostitul romantic se lua de beție... tot așa de unul singur,

de cele mai multe ori, până când... găsea alta. Tudor, care ascultase multe confidențe de-ale lui Mițache, încercase mai glumind, mai în serios să-l dezbrace de „chestia asta“. Uneori se amuza, scornind diferite povești pe seama fetei, precum că ea i-ar fi mărturisit că e îndrăgostită de Mițache, îi fixa întâlniri la care acesta, bineînțeles, nu se ducea. Odată s-a nimerit ca Tudor chiar să o cunoască pe fata respectivă – una din ele – și a vrut să-i pună față în față. Mițache a fugit pur și simplu. Apoi îi spunea că și aia e o... poamă, fiindcă cineva nu știu ce i-a destăinuit despre ea. Una peste alta: Mițache nu cunoșcuse încă „enigma“ și la vârsta lui era periculos. Trăia într-o perpetuă criză de adolescent întârziat, dar aceasta era ciudățenia lui. Era sensibil – în adevăratul sens al cuvântului –, bolnăvicios de sensibil. Excesele lui erau deci de cumintenie, ca să zicem așa, pe de o parte, și de alcool, pe de alta. Deși nu era propriu-zis un băutor. Problema era că nici nu mânca regulat, lua masa pe unde și când se nimerea. Nici nu citea prea mult, ca să-și ocupe creierii cu ceva, stătea așa și-și rodea propriile nemulțumiri și păreri, cum obișnuiesc unii să-și roadă vârful mustăților. Altfel, era băiat bun, inofensiv și, cunoscându-l bine, treceai peste ciudățeniile lui, ba chiar te gândeai dacă această puritate, într-un fel, a lui, puritate de copil mare și naiv, nu era cazul să fie dată de exemplu. Pe lângă el, Tudor se simțea uneori deosebit de prozaic, lipsit de vibrație. Fetele îi plăceau toate de la A la Z, tocmai pentru că le cam disprețuia. Predispoziția lui spre persiflare, simțul acut al observației găseau aici un câmp larg de aplicare. Poate că și unele insuccese personale în această materie, unele eșecuri sentimentale, care proveniseră în parte tocmai pentru că, din capul locului, le privase pe iubitele lui de orice aură romantică, ori fără asta ele sunt moarte, ca grămezile acestea de frunze inerte... Erau aproape de Arcul de Triumf și pe lungimea străzii, în parc, se vedeau grămezi de frunze din toamna trecută. Tudor se gândea acum la altceva.

Elanul primăvărativ din jur, care se ghicea până și sub pavaj – gata să explodeze sub firele de iarbă ce presau din jos în sus –, îi crease un sentiment foarte acut al neîmplinirii. Își dădu seama că acesta se născuse mai ales din faptul că privea
 5 acele mormane de frunze putrede și, prin asociație de idei, se gândise că se duce vechea generație – muriseră în ultima vreme câțiva din intelectualii de bază, și noi ce facem, cu ce-o înlocuim? Apoi ce generație slăbănoagă mai e și asta a lui, de-alde Burculeț, care se lasă împuns, și nenorocitul ăsta de
 10 Mițache, căruia viața îi scapă printre degete! (Își aminti ce tare îi tremuraseră degetele adineauri, ca și când ceva i-ar fi scăpat încontinuu printre ele.) Vru să-l pună să mai facă o dată figura asta, dar se răzgândi. Și, nici el personal, n-avea motive să fie prea mândru de sine. Îi fu ciudă grozavă pe modul lui
 15 bombastic de-a scrie.

– Ar trebui să ne dăm toți cu pumnii în cap! spuse el cu glas tare, vrând să adauge: n-am realizat încă nimic, dar avem pretenții absolute. Gândește-te la toți colegii noștri.

– Bineînțeles c-ar trebui, spuse Mițache, mecanic, și Tudor
 20 își înghiți gândul, n-avea nici un rost să-și mai răcească gura.

Găsi însă nimerit, ca să-și mai învioreze prietenul, să deschidă o altă discuție:

– Ți-o amintești pe Doina?

– Doina Chirilă? tresări Mițache. Fusese una din stelele
 25 strălucitoare în jurul căreia se învârtise el multă vreme, nedormind și visând-o cu ochii deschiși, ținându-se de fusta ei, de la distanță, ba chiar îndrăznind să-i dea mâna și să-i spună câteva cuvinte. Fata însă se îndepărtase cu aerul unei printese care se ferește să nu calce în baltoacă... și călcase pe
 30 inima lui, în vârful picioarelor – avea pantofi cu toc cui –, dar apăsât! Mițache simțise apăsarea lumii întregi...

– Ei bine, s-a îngrașat... are pe puțin 80 de chile, doi copii și înclină spre escapade sentimentale! Închipuiește-ți la greutatea ei de-acum, cât de periculoasă e cea mai mică

înclinație. Am văzut-o astă-vară la Sinaia, era la un curs de specializare cu profesorii de limbă română... ori era profesoară chiar acolo, n-am înțeles prea bine... M-a pofțit la ea la școală, dar nu m-am dus.

– Pentru ea am vrut să te strâng de gât! spuse Mițache
 5 alb, dar pe Tudor nu știu de ce-l trecură fiorii. (I se adusesse la cunoștință că Mițache, într-adevăr, a vrut să strângă de gât un vorbitor, la o ședință.) Spune drept, ce i-ai făcut? Hai, că acum mi-a trecut. Eu ți-am spus că sunt îndrăgostit de ea și
 10 tu te-ai dus și mi-ai suflat-o.

– Ești copil, nici n-am cunoscut-o decât acum la Sinaia.

– Ai fost întotdeauna un porc... mi-ai suflat toate gagicile. Vorbea degajat, ca un fante de Obor, dar nu-l prindea poza.

Tudor, în loc de răspuns, ofră, ceea ce putea să însemne
 15 multe lucruri, dar nimic precis.

Ajunseră la Cămin și abia acum își dădu seama că trebuie să-i facă. vânt lui Mițache, pentru că el era obosit și voia să fie singur, să poată medita. Avea de luat niște hotărâri importante. Nu știa ce fel de hotărâri dar intuia c-o făcuse de oaie la redacție și se împunea să facă ceva. Poate chiar va
 20 tebi să renunțe la București, să plece undeva la țara... din cauza unei muieri – zâmbi la gândul că Mițache mai bine i-ar fi strâns de gât „sefa“ – dacă tot era el pus pe ștrengării.

– Tu ce program ai azi? îl întrebă, oprindu-se în fața casei unde se afla „Căminul“. Eu aici stau.

– Vin cu tine... să mă întind puțin, zise Mițache, parcă
 25 am amețeli.

– Pofțim.

Intrară. Portarul însă îl opri, și Tudor își spuse că acesta – un bătrân care știa să fie foarte exigent cu străinii, dacă nu
 30 aveai inspirația să-i dai o sticlă de vin ori măcar un pachet de țigări –, e iar pe drojdie și vrea să-și facă plinul.

– Prietenul meu – și-i făcu cu ochiul. Nea Murgule, când ies, trec pe la Alimentara.

– Îmi pare rău... zise nea Murgu, dar am primit dispoziții. Trebuie să va mutați, în locul dumneavoastră a și venit un tovarăș – se uită pe-o listă și-i spuse numele celui care-i ocupase patul.

5 – Și lucrurile mele?

– Sunt aici. Deschise o cămăruță, mai mult o debara, situată sub scara care urca la etaj și acolo se aflau într-adevăr lucrurile lui, mai multe legături cu boarfe, rufe, multe hârtii și cărți.

– Și geamantanele?

10 – A, erau ale dumneavoastră? Sunt în cameră.

Tudor se duse și aduse cele două geamantane, care rămăseseră pe dulap; erau goale. Înghesui totul într-unul gândind c-o să-l ia el, și pe celălalt, așa gol, i-l dădu lui Mițache.

15 – Ai fost inspirat, îi zise, tot n-aveam eu cu cine să-mi care boarfele. Mă ajuți?

– Bineînțeles. Îi dădu geamantanul gol. Își aduse aminte că mai avea o sacoșă cu cărți în dulap. Se întoarse și-o luă. Ar fi trebuit să le ia la mână – poate cu ocazia asta mai arunca din ele – și să le mute în geamantan. N-avea însă chef de umblat prin hârtii vechi – unele erau manuscrise de-ale lui încă de pe când era elev, precum și răspunsuri de la revistele la care încercase să publice.

– Chiria e plătită? întrebă el...

– Totul e la zi. Să mai treceți p-aici.

25 – Și unde mergem acum? întrebă Mițache. Dacă n-ai unde, poți veni la mine. Stau la o doamnă foarte cumsecade (și în șoaptă) și se cam dă la mine... însă e prea în vârstă... are 37 de ani! I-aș explica și-ar accepta... pentru câteva zile...

30 – Ce să caut la tine? Am locuință, tocmai de-aia m-au dat afară... pentru că am primit repartizare pe o cameră cu un coleg al meu... el s-a mutat mai demult, dar eu voiam s-o mai lungesc pe-aici. Era mai comod. Camera aia e absolut goală! Nu luară un taxi – nu prea avea bani și nici nu era departe. Averea lui – destul de ușoară. Stateau în fața vilei – era o casă

splendidă boierească, de altfel întregul cartier arăta așa, aproape la fiecare 5–6 case la poartă se afla o gheretă în care era postat un milițian. Tudor chibzuia pe unde s-o ia, ca s-ajungă mai drept. Atunci de după colțul străzii apărură o căruță, lucru rar întâlnit în București, bineînțeles, și mai ales în cartierul acela – se gândi însă imediat că avea autorizație – și căruțașul striga ca la țară: „Pământ de flori!“ Ajunse în fața lor și pentru că nu mai era nimeni pe stradă, în afară de milițianul postat puțin mai încolo, opri și-l întrebă: – Nu vă trebuie nițel pământ de flori?

– În ce să-l punem, în palmă? zise Tudor.

– Sunteți tineri, ar trebui să vă placă florile, insistă omul. Îl dau ieftin.

„Țăranul a avut ghinion azi, se gândi Tudor, n-a vândut nimic... Cine mai cumpără azi pământ? Chiar și pământ de flori? Cine mai cultivă azi o ploaie?“

– Iau și eu, zise, numai dacă-mi promiți că nu e greu.

– Nu e greu, domnule, cum să fie greu, nene? să miră omul. E doar pământ de flori! Gras ca untul!

– Atunci umple-mi geamantanul ăsta.

20 Desfăcu geamantanul cel gol și „negustorul“ i-l umplu, umblând cu mare delicatețe, luând cu pumnul și căutând să nu verse un firicel, ca și când ar fi fost vorba de aur curat, nu de bălegar.

Tudor îi plăti vreo zece lei – atât ceruse, nu se tocmi – și-i spuse lui Mițache: La casă nouă, cum putem merge c-un geamantan gol? De fapt, se gândise să sădească într-adevăr flori în oale mari, pe care să le pună la fereastră. Văzuse camera dinainte și știa că are o fereastră imensă.

30 Drumul nu era lung, într-adevăr, dar, oricum, după vreo zece minute de mers, începu să simtă greutatea, apăsarea „averii“. El ducea geamantanul cu lucrătoare și sacoșă cu cărți și întreaga sa mișcare literară de până atunci. Inclusiv colecția ziarului în care își publicase articolele. Mițache, care se arăta

foarte tăcut, venea în urmă cu geamantanul cu pământ. Când ajunseră aproape de intersecția cu șoseaua Ștefan cel Mare, făcură un scurt popas. Tudor, spre a mai schimba stilul de lucru, își luă geamantanul pe umeri. Nu prea cadra cu doi intelectuali subțiri. Râseră. De altfel nimeni nu se uită la ei, în jurul lor oamenii alergau grăbiți în toate părțile, cu treburi, iar strada era plină de camioane mari, care se opriseră la stop, formând un convoi lung, și cei de pe trotuarul celălalt, desigur, nu puteau vedea un tânăr slăbănog care își cară geamantanul pe umeri ca pe o bârnă, împleticindu-se sub greutate. Iar chiar dacă l-ar fi văzut, nu s-ar fi mirat nimeni. În sfârșit, ajunseră. Casa părea pustie. Intrară în curte, apoi deschiseră o ușă mare și se pomeniră în holul care arăta ca o curte interioară. Mițache puse geamantanul jos, iar Tudor, uitându-se să nu nimerească o altă ușă, bătu cu piciorul tare în ea. Îi trecuse prin minte că s-ar putea ca Adrian să nu fie acasă și să fi luat cheia cu el. Asta ar fi pus capac întregii situații – atât îi mai lipsea pe ziua de azi, să stea să aștepte la ușă.

– Intră, se auzi vocea groasă, de om cu guturai.

Mițache deschise și amândoi intrară.

– Oho! ce căsoi! făcu el.

– Pe cine cauți? întrebă Val, care stătea lungit pe canapeaua lui ca un pașă, încercând să-i verifice rezistența și dacă-i înțelege sau nu oboseala. Canapeaua era veche, arcurile se vedeau prin materialul cu care era tapisată, unul mai sus și altul mai jos. Arăta ca o corabie veche.

– Sunt Tudor, spuse acesta... Adrian nu e acasă?

– Pe mine mă cheamă Val... Înțeleg... ești colegul care e repartizat aici.

– Da, făcu Tudor. M-au dat afară de la Cămin și-a trebuit să vin... Mițache se prezentă și el. Credea că are de-a face cu colegul de redacție al lui Tudor și luă ceremonia prezentărilor drept o farsă pe care i-o jucau lui. Se enervase că trebuise să-și spună numele.

Trase o înjurătură. Val se uită lung, iar Tudor îi explică să nu se supere, că nimeni nu se luase de el... că nici ei nu se cunoșteau, îl arăta pe Val, și... asta era situația...

– Bine!... eu plec... Te-am cărat până aici... dacă nu ești singur, nu mai șed... Mai vino și tu pe la mine, ți-am spus unde stau, dacă ai chef de discuții, și mai dă-i un telefon ăluia să-mi publice poezia. Plecă. Tudor îl scuză față de Val, care făcu o mutră nedumerită în urma lui.

– E într-o pasă proastă... azi... Apoi se gândi: nici nu știu bine ce se întâmplă cu el.

– E cam... Val făcu un semn care se poate traduce prin „tra-la-la“. Mă înjură adică, din primul foc, fără să-i fac nimic, fără să mă fi cunoscut...

– Se zice c-ar strânge de gât oameni, râse Tudor – mai mult ca s-o dea pe glumă, decât c-ar fi crezut vreun moment în cele spuse la redacție.

– Și astăzi nu era în mână... de-aia era așa plouat... Apoi cu admirație: Înseamnă că e totuși om serios, dacă face chestia asta! Să mergem după el, să-i dau eu o listă.

– Are lista lui. Luă seama odăii. Patul lui Adrian se afla așezat în partea dreaptă; vizavi, lipită de perete, era canapeaua pe care Val încă mai stătea tolnit. Între acestea se afla o masă mare de bucătărie, ceva mai lungă decât paturile și destul de înaltă. Un scaun. Un cuier mare de fier, în formă de pom într-un colț (îl primise Adrian de la o rudă a lui). Cuietul era cam ruginit și, ca să nu se observe, Adrian cumpăraseră o cutie de vopsea albă și o pensulă și într-o zi se apucaseră să-l vopsească. Începuse de jos și ajunsese până aproape de jumătate, după care se plictisise ca de orice treabă pe care o începea. Îl lăsase așa, vopseaua se uscaseră cu pensula-n ea și cutia era împinsă cu piciorul prin cameră, când mai încolo, când mai înapoi.

– Mai să cineva aici? întrebă Tudor, observând salteaua care rămăsese la locul ei, în dreptul patului lui Adrian, dar

mai spre sală. Patul era „făcut“, adică pe saltea era întinsă o pătură și una din pernele lui Val – avea două – „pufăită“ bine, să se așeze cum fac cameristele pe la hoteluri când schimbă lenjeria.

5 – A, nu! E a mea, abia azi m-am boierit. Până acum am dormit pe jos. Și n-a fost rău deloc. Nu te superi c-o să mai rămân și eu aici o vreme?

10 – De luat la bătaie n-o să ne luăm. Val era și destul de solid (începând acum să se plimbe și el prin cameră), nu înalt, dar îndesat, muschiulos, impresia pe care o lasă era de mare vitalitate. Călca apăsător.

15 Tudor se apucă să-și despacheteze lucrurile. Își scoase întâi costumul de haine, „cel bun“, era singurul de altfel, îl netezi cu dosul palmei și-l agăță în cuier. Umerase nu erau, pantalonii îi atârână de o ramură a cuierului, haina de alta... Dădu să-și scoată și cămășile... Observă că sunt cam murdare (mai avea doar una călcată) și le vârî înapoi. Închise și-l duse într-un colț. La fel sacoșa, care acum i se păru mai ușoară.

20 – Ți-ai adus tot bagajul? întrebă Val. Merg eu să te ajut, dacă mai ai.

– Mi-am luat tot... și cu ei ar fi mai avut loc.

Se duse la celălalt geamantan și-l desfăcu demonstrativ.

– Pământ! zise Val.

– O să mă apuc de cultura pământului.

25 – Dar ai zestre serioasă, ești bun de-nsurat.

Val se duse și dete și el plasticul la o parte de pe gramada lui de lut, care se afla la „picioarele“ salteii sale. Nu se uscaser, încă mai era bun de modelat.

– Și eu mi-am adus partea mea de moșie!

30 Începură să râdă amândoi.

– Am înțeles, zise Tudor, bine dispus, tu ești sculptorul. Își amintise că Adrian îi vorbise de el.

– Deocamdată eu o să cultiv flori... Le pun aici la fereastră. O vază văd c-avem.

– Nu, să nu te-atingi de ea! E tot pentru flori, dar mai delicate...

Se duse și, cu o grijă de bijutier, scoase un fir de păr lung, de aproape un stânjen, cum i se păru lui Tudor, care se uita nedumerit.

5 – Tot ce jumulim punem aici, zise Val. Pentru zile negre. Un alt hohot de râs din partea lui Tudor, care pricepuse și găsea că Val e plin de haz.

10 – Precis, n-ai servit masa, și eu tocmai așteptam pe cineva cu care să mă-ndemn. Val aprinse focul în sobă, scoase bucata de flax care-i mai rămăsese, șterse de grăsime c-o poezie a lui Adrian două farfurioare, singurele existente („preferi farfurie adâncă ori plată?“), și puse masa. Flaxul prăjit e-o nebulie, zise Tudor, cu gura plină. Chiar îi era foame.

15 – Mie-mi spui? Eu numai asta mănânc de două luni, de trei ori pe zi, dimineața, la prânz și seara. Am meniul fix și nu mă hotărâsc să-l schimb. A, băutura, uitasem, scuzați. Luă o sticlă goală care era pe masă, merse la chiuveță, o clăți și-o umplu cu apă. Îți place apa din București?

20 – E bună, nu e ca vinul. Trase fiecare câte-o dușcă.

Val îi spuse că dacă n-are mobilă îi cedează salteaua.

Intenționa s-o pună peste madame Recamier, căreia i se vedeau toate coastele, dar i-o oferea cu plăcere. Tot se gândea el demult să-și aducă niște pietre în pat, să doarmă pe pietre ca în antichitate, pentru a se căli, că avea impresia că dă semne de necălire. Însă când găsise pietrele, nu avusese pat. Acum se va mulțumi și cu niște arcuri sărite. Iar pentru Tudor salteaua era foarte bună. La iarnă nici n-o să-i fie frig, pentru că va sta focul aprins toată noaptea și fiind lesne de manevrat o s-o poată trage la orice oră din noapte când mai spre sobă, 30 când mai departe de ea. Îl întrebă de asemenea dacă fusese vreodată în pețit. La răspunsul negativ al acestuia, îi spusese că nu-i nimic, deși dac-ar fi avut ceva experiență n-ar fi stricat. Îl rugă foarte mult să meargă cu el, ca martor. Tudor se gândi

că însurătoarea ar fi fost o soluție, poate Val pune mâna pe vreuna cu casă și-i lasă și patul.

– Are ceva zestre? întrebă, făcându-i cu ochiul.

– Nici n-aș lua-o altfel. Are, are... un soț de doi metri. Altfel, nici n-aș lua-o, repetă el. Însă mai mult nu-i spuse, iar Tudor se ocupă ca de-a glumă. Cum până la 4 mai era timp, se trânti pe saltea, așa îmbrăcat, și adormi imediat. Val se mai plimbă puțin prin cameră, dar gândindu-se că-și deranjează amicul se așază pe marginea patului și-și luă capul în palme. Rămase așa multă vreme. Îi trezi pe amândoi, pe unul din somn, pe altul din gânduri, Adrian, intrând în cameră ca o furtună.

– Vin de la redacție, îi spuse el lui Tudor, mergând și zgâlțâindu-l să se scoale...

– Ce e? Ce s-a întâmplat? sări acesta speriat. Unde dracu' sunt?

– Dragă, spuse Adrian, care era realmente speriat, nu e bine deloc. Te așteaptă o demascare.

– Să mă demaște, zise Tudor, căscând. Tare sunt curios să văd ce-or să-mi găsească... N-am nimic de-ascuns, sunt format în anii noștri, cum m-or păstra așa m-or avea.

– Depinde unde-or să te păstreze. Asta e nenorocirea. Și cu o voce în care se citea spaima: Vor să-ți deschidă anchetă, pricepi tu?

– Lasă-l, domnule, nu-l speria, zise Val, care se pregătea de plecare, își udase părul cu apă, ca să stea, și se uită în geam dacă e frumos, doar mergea în peșit. Până una alta merge cu mine în peșit, lasă omul să se mai distreze. Apropo, nu vîi și tu? Nu durează mult.

Adrian se plânse că nu poate. Trebuie să plece imediat pe teren să ia niște declarații pentru ziar. Nu știa ce tramvai merge la „Semănătoarea”? Apoi, după un moment, văzând că și Tudor era gata de plecare, întrebă:

– E vorba de persoana... respectivă?

– Da, am o explicație... în familie...

– Sper că nu e prima... ai trecut de fondul problemei și te-apropii de Post Scriptum, răsă Adrian.

– Nu e chiar prima, dar o să încep cu P.S.-ul.

Tudor stătea-n ușă, gata de plecare. Îi făcu semn lui Val că e aproape patru, să se grăbească. Lui îi plăcea punctualitatea, deși de fiecare dată se jura că n-o să mai facă, pentru că toate cu care avea el întâlniri întârziuau într-un mod barbar.

– Apropo, și-am citit pamfletul, spuse Adrian. E extraordinar! Cum naiba ai putut să-ți imaginezi așa ceva... e scris c-o artă! Îl admira pe Tudor, în mod sincer, pentru ceea ce punea pe hârtie, de multe ori își discutau împreună articolele, aveau încredere unul în priceperea și gustul celuilalt. Se miră când acesta îi spuse că n-a inventat nimic și că dac-o să fie vorba de anchetă întâi să se ducă „ăia” să-l învie pe Burculeț. Îl ia ca martor. Adrian îl sfătui că oricum ar fi bine să-i ceară scuze șefei. Era femeie, totuși, el o sfidase, sau cel puțin așa interpretase ea atitudinea lui, și asta i-ar mai potoli nervii, ar putea tempera scandalul... care din păcate e deja pornit. („Ți-am spus... dar să nu mă dai de gol.”) Nu trebuia ca lucrurile să meargă prea departe, el îl sfătui că de a doua zi să se prezinte la redacție, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Erau sfaturi prietenești, desigur. Lui Adrian i-ar fi părut rău ca Tudor să pătească ceva, pentru că dacă-ar fi plecat acesta din redacție toate oalele ar fi rămas să se spargă în capul său. Ca indisciplină, Adrian venea imediat după acesta. Așa mai împărțeau împreună ghionturile și mizeriile meseriei. Ideea cu cerutul scuzelor îl enerva însă pe Tudor.

– Poate ea mie, zise.

Val era gata, aranjat și cu părul lins, își pusese o cămașă curată, arăta bine. Adrian le ură succes. „Ha-ha-ha!” se auzi în urmă răsul lui, mare.

CAPITOLUL IV

Restaurantul „Fântânica“ era, în ultima instanță, o bodegă, cum observă Șandru mirându-se că nevastă-sa, care cu el avea „niște pretenții colosale“ când era vorba de localuri, se complăce să intre într-un birt de mâna a șaispea, cu fețe de masă murdare, ude de băutură vărsată cu cotul de cheflii vorbăreți, ce se așază la masa ta și ți se bagă-n suflet. Era și ora de „vârf“, după ce au ieșit toți de la serviciu, și-n drum spre casă se mai opresc la un țoi și-un ardei iute. Se gândi să-i aștepte și pe „ceilalți“ – credea că Olga vine odată cu Val – și să le propună să meargă într-un loc civilizată, să se poată cel puțin auzi. Nu mă îndoiesc – își formulase el o frază tăioasă – c-o să-mi spuneti lucruri interesante. Și-ar fi păcat să nu le pot auzi bine. Ca prin minune, văzu o masă liberă, într-un colț tocmai se ridicaseră unii –, și-o ocupă, pentru că, oricum, n-o putea ține pe maică-sa în picioare, în caz că „logodnicii“ întârziu. Venise cu bătrâna-i mamă. Aceasta ținuse să fie de față la scena, atât de importantă în viața fiului ei, sperând să poată face ceva ca să aplaneze lucrurile. Avea naivitatea oricărei mume, care mai crede că ea conduce, și nu-și da seama că mai ales în situații așa de delicate ca aceasta faptul că se afla și ea de față încurcă, pentru că e mai mult pe post de soacră decât de mamă.

Val și cu Tudor intrară și ei după câteva minute. Căutau un loc, și Șandru, luându-l pe Val drept chelner, îi spuse cu autoritatea omului cu mașină la scară și secretară:

– Schimbă-mi, dragă, fața asta de masă! Apoi, văzând că făcuse o gafă: Mă iertați.

Cei doi trecură la tejghea să tragă o dușcă, așa în picioare. De altfel, nu erau singurii. Tot drumul Val se gândise cum să-l ia, dacă e cazul să ridice tonul, să facă apel la sarcasmul de care se simțea capabil, ori să-i vorbească omului deschis, „prieteneste“, explicându-i care e situația și căutând împreună o rezolvare. Într-un fel, îi era și milă de sot, se găsea într-o situație așa de caraghioasă! Să te vezi lăsat de muiera, care vine să-ți prezinte amănuntul, nu amantul, spunându-ți că nu mai poate fără el, nu e o situație de invidiat! Ar fi putut, la urma urmei, să-și ia mâna de pe Olga – s-o predea soțului, rugându-l să aibă grijă de ea că se pierde mititica. S-o mai țină și-acasă! Asta era o idee! (Se înfioră închipuindu-și mirarea Olgăi.) Totuși, o iubea, era marea lui trăire sentimentală – simțea asta – și n-ar fi putut exista fără. N-ar fi putut „crea“ fără ea. Abia de acum încolo s-ar fi pus pe creat, nu ca până azi, nimic! – că avusese dreptate când îi aruncase asta-n obraz azi-dimineață –, dar pus în fața muzei, a modelului stimulator, odată și-ar fi dat el drumul și-ar fi urcat pe culmile atinse doar de un Praxitele, de un Fidias. (Țuica îl înfierbântase un pic, putea fi mai puțin pretențios, mai ales că Fidias turnase statui din aur și acum nu mai găsea același material.)

Îi era teamă de un singur lucru la această întâlnire: să nu se împrietenească, domnule, cu individul, să bea și la urmă să se pupe cu el și să rămână amici. Își aminti de-o întâmplare similară, când unul... tot așa... și se tot rugase de ea să nu i-l prezinte, să nu-i prezinte soțul, dar ea insistase: Nu, că trebuie să-l cunoști și pe el, să vezi ce om minunat e, o să-ți placă, e o bomboană de om, cinstit, muncitor, de caracter! Cum știi femeile să-și laude marfa. (Atunci de ce naiba nu stătea cu

el, dacă-avea toate calitățile?). Și le făcuse cunoștință odată ca din întâmplare, bineînțeles că ăla nu bănuia nimic pe atunci. Dar „persoana“ se împrietenise cu persoana ailaltă și tot mergând să bea împreună, dintr-una-ntr-alta, iubitul, într-un
 5 acces de sinceritate, îi mărturisise. Îi spusese tot. Și ăla, care era beat mort, nu crezuse, sau se făcea că nu crede, ori simula că e beat mort, până când celălalt venise cu amănunte concludente. Scandal, bairam mare, dar ei, după o lună, erau tot prieteni, și ea, în fine, se afla când cu unul, când cu altul.
 10 Se certau și se împăcau pe ea, ba că e a mea, dă-mi-o, ba că e a mea, și tot o s-o iau. Na-o, ia-o, na-o, ia-o, trecând-o, ca pe o minge, de colo colo, până când o pierduseră amândoi. Femeia își găsisse un altul. Și n-a mai făcut prostia să li-l prezinte la nici unul, nu li-l arătase nici măcar de la distanță.

15 Asta înseamnă să înveți din mers!

Acum, dacă Val îl găsea om simpatic, care să țină la ea (mai ceru o țuică), adică să n-o mai bată, să nu-i mai facă scene de gelozie degeaba, el parcă era dispus să se retragă. Bucureștiul e plin la urma urmei, numai fuste pe toate străzile.
 20 Poate că nici nu trebuia să ajungă până aici – până la „Fântânică“ – un bărbat serios nu ascultă de orice mof. Adică, nu cu toate pe care le-ai ciupit o dată sau le-ai făcut un compliment trebuie, ești obligat să procedezi cinstit, să mergi până la capăt. Mai cinstit e să nu le-ascuți... o ciupești de

25 obraji și-o lași să se ducă acasă.

Abia când o văzu intrând, Val se trezi din aiurelile lui, își dădu seama că e pe cale să se-mbete, asta n-ar fi fost deloc bine, ceru un pahar de apă minerală, îl bău până la fund și clătînd capul ca spre a scăpa de niște viespi, care-ar fi vrut să-l înțepe,
 30 se simți dintr-o dată lucid și stăpân pe sine. Olga întârziase anume, spre a nu fi pusă în situația de a avea a discuție înaintea cu Sandu, în caz că acesta ar fi venit primul, și nici cu Val. Astăzi, de fapt, n-ar fi vrut să vadă pe nici unul. Astăzi și întotdeauna. Întâmplarea cu ghicitoarea parcă o storsese de

vlagă pentru toată ziua, pentru toată viața, nu știa ce e cu ea, nu mai dorea această întâlnire... ar fi lăsat lucrurile baltă. Fusese chiar pe punctul de-a uita de întâlnirea fixată!

– Aici erai (spuse ea, mergând la Val)... nu l-ai văzut pe Sandu? Așa-i zicea ea soțului, deși asta îl enerva pe Val. 5

– Pe Sânducu nu l-am văzut și chiar dacă-mi sărea-n ochi, de unde să-l cunosc?

– Olga? se auzi un glas, din fundul sălii.

Sandu se ridicase de la masă și-o striga. Merseră acolo cu toții, Tudor, care își băuse țuica în liniște și cam strâmbându-se
 10 (nu suporta alcoolul, îi făcea rău), îi urmă și se așeză și el la masă. Erau patru scaune, Sandu mai făcu rost de unul și luă loc, ultimul. Masa era destul de mică, stăteau cam înghesuți. „Nu prea e loc să declanșezi un scandal“, observă logodnicul.

Dar imediat își schimba gândul, pentru că Șandru care
 15 purta ochelari cu ramă de aur, dar asta nu conta acum, nu rama conta, ci faptul că era miop bine tocmai când se așeză și se chiorî la toți, observă el pe unul dintre tineri, îl „cunoștea“.

– A, chelnerul de-adineauri! vru el să facă o glumă. Ar fi fost și un început tare, arătându-le indivizilor că are spirit
 20 și punându-i în inferioritate.

– Da, cucoană! ripostă Val, care nu ducea lipsă de replici. Chelnerul care servește țuică, servește și palme la mușterii, când e cazul.

Îi spusese „cucoană“, dar nu se referise la onorabila doamnă
 25 care era de față, ci cu tonul: „Fii, cucoană, serioasă!“

„Și-a adus un bătașu cu el!“ se gândi Sandu, crezând că slăbănogul, destul de încurcat, e cel cu pricina. Nu socoti că mai e cazul să-i răspundă „ospătarului.“ Val, așa cum era îmbrăcat, cu pantalonii lui de doc cam spălăciți și fără dungă,
 30 cu cămașa cu guler moale și cu un sacou, nu putea părea în nici un caz candidatul. Toată atenția îi era îndreptată asupra lui Tudor, care, oricum, venise în costum și cu cravată și, dintre cei doi, el atrăgea atenția în primul rând, mai ales că

avea și-o figură cu totul aparte de egiptean îmbălsămat, un fel de Tutancamon în ploaie. Văzându-se cercetat cu atâta insistență, acesta se fâstâci și mai tare. Nu știa ce dracu are domnul în vârstă – tatăl sau fratele mai mare al Olgăi? – cu el, își chinuia creierii să găsească ceva de spus.

– E un aer colțos aici – zise, dând vina fâstâcelii pe seama atmosferei.

– Și zi, așa, mare crai! intră Sandru direct în subiect, țintindu-l prin ochelarii lui de boss, ba chiar făcându-i cu ochiul, ca și când l-ar fi înțeles și l-ar fi admirat. Tudor se gândi că știe, se referă la vreo „relație” a lui, nici nu prea avea, și la urmă de unde ar fi putut așa cunoaște?

– Ia spune, domnule, cum faci de le sucești gâtul la toate? De vin toate spre dumneata grămadă, ca muștele, cum le atragi? Le cânti șlagăre, le spui poezii? Spune-mi, că mor de curiozitate, zise Sandu, de data aceasta pe un ton mult mai sarcastic, pe care Tudor, căruia i se adresase, îl găsi foarte deplasat.

Olga abia atunci înțelese că... „e o confuzie la mijloc”. Râse, tare, prea tare, „isteric”, că mulți întoarseră capul spre ea.

– Nu e dumnealui acela, zise ea... E invers! și-l arată pe Val.

– Bine, toanto, pardon, nu se mai putu stăpâni, tu de ce nu faci prezentările? De ce n-ai făcut prezentările de la început? Era furios că-și irosise lovitura de început, cu care voise să-l dea gata pe „fantele înfumurat”.

– Ba să n-o faci, „toanto”! pe nevastă-mea! sări Val cât colo, că ai de-a face cu mine. Eu sunt *acela!* zise agasat. Dumnealui – îi arătă pe Tudor – e martorul meu, mă *asistă*, dacă vei accepta să te bați în duel cu mine. Îți arunc mânușa. Băgă mâna în buzunar să scoată ceva... și chiar scoase (ce naiba o fi?) și nemaiputându-și opri gestul, trânti acel ceva pe masă! Poftim! Era un batic al Olgăi, pe care-l uitase de dimineață

la el și-l pusese în buzunar, cu gândul să i-l dea când o vede. Uitase de el... și uite cum iese totul la iveală. – Poftim! repetă (acum o făcuse), ridică această mânușă, mătușă, dacă-ți da mâna! Iată și martoru-mi, domnul Tudor Frățilă, geniu! Duelul va avea loc mâine, la patru, cu praștia, de la cinci șchioape!

Sandru recunoscu baticul, îl adusese chiar el de la Veneția, și crezu că scena a fost pusă la cale de amândoi, ca să-l umilească.

Olga se repezi și-l luă, roșindu-se toată.

– Ce mojiție! scoase madam Sandu primul sunet articulat (până atunci tăcuse mîlc). Ce mojiți! Pe vremea mea... Nu se știa precis la cine se referea. În orice caz, discuția civilizată, pe care o promisese Olga și-o sperase Sandu, începu la un diapazon destul de înalt și nu prevestea nimic bun.

Rivalii nu mai aveau nici un rost să se menajeze. Sandu se miră de unde atâta impertinență la un pretins artist (de artiști ca el e plin bulevardul!), care agață doamnele pe stradă (știa oare că aceasta se pedepsește prin lege?) și încearcă să le seducă. Pe de altă parte, comportarea lui de până acum (se interesase într-adevăr la Institut și aflase că Val fusese exmatriculat o dată, reprimat, apoi făcuse obiectul unui scandal și sfârșise prin a nu-și lua examenul de diplomă. Nici nu se prezentase). Deci, o comportare cu totul aiurită și – sublinie cuvântul – *misterioasă*.

– Spune mai bine câte clase primare ai tu, lasă diploma mea. Brâncuși n-avea decât școala de arte și meserii din Craiova! Pentru de-ăi ca tine – se tutuiaua deci fără nici o jenă – o să vină o vreme când or să te întrebe și când mergi undeva dacă ți-ai terminat studiile. Știi care e sfatul meu: pune mâna și înscrie-te la seral. Nici nu știi când ai trecut anul și te pomenesti direct într-a cincea elementară! (Știa că Sandu are patru clase, ori nici atâta.)

Tema studiilor fu întoarsă și pe-o față, și pe alta. Sandu se lăuda că el are școala vieții, cea mai a dracu' școală, că nu

s-a bucurat de condițiile pe care le au acum toți derbedeii, la vârsta aia lipa manifeste pe *garduri* și ducea pancarte cu lozinci la demonstrații, ca să vă bălăciți voi acum în toate avantajele și să ne luați ce avem mai scump. Spunea *voi*, incluzându-l
5 deci și pe Tudor în șleahta derbedeilor.

– Val, lasă, dragă, chestiile astea... îl imploră Olga, văzându-l că alunecă într-un teren minat. Ce, discutăm acum situația internă și externă? Spune-i mai bine esențialul: că vrei să mă ieși de nevastă și întreabă-l dacă e dispus să dea divorț.

10 – Deci, asta nu e fratele ei? se miră Tudor tare, care abia acum înțeluse fondul problemei și întregul caraghiozlaş cu situației.

– Uite, ce e, dragă Sandule, continuă Olga, foarte blând, ba chiar cu a nuanță de alint, așa cum probabil se obișnuise să-și alinte soțul când voia câte ceva, vreo brătară ori o blană, eu nu mai pot trăi cu tine! Tot ce-a fost între noi s-a terminat, hai să punem punct...

– ...Și s-o luăm de la cap cu literă mare! zise Val continuându-i gândul. Află că el nu poate să mai înceapă de
20 la cap cu literă mare, adăugă imediat, asta e chestia, de-aia n-o să vrea să te lase. Pentru că s-a obișnuit cu ideea că trebuie să i se dea și-o nevastă arătoasă și cu cincisprezece ani mai tânără. Și odată ce-a pus mâna pe ea, înseamnă că e bunul lui, lozinca lui, pe care el n-o mai schimbă până la moarte.

25 Râse cu toată gura.

Omul vru să zică ceva, dar apărui, în sfârșit, un ospătar care îi întrebă ce consumă.

– O consumăm pe doamna. Val arată spre Olga.

– Dă-ne o listă, fii bun! zise Sandu. Pe masă fu pusă lista,
30 o foaie bătută la mașină, cu indigou, nu se înțelegea nimic

– Fripturi ai?

– Am.

– Atunci, câte-o friptură. Pentru toată lumea?

– Pentru toată lumea.

Val vru să protesteze, amintindu-și că n-are în buzunar decât doi lei și „ceva mărunt“.

– Stai! făcu el către chelner. Flax țineți?

– „Flax!“ se miră chelnerul, asta numai la alimentară.

– Eu parc-aș dori un flax... dar, mă rog! se gândi că Tudor
5 putea avea o sută de lei în buzunar, și totul ar fi fost salvat.

Sandu comandă și vin. Vin bun la trei sferturi, „Cotești“, demisec. Se putea bea cu sifon, dar numai bătrâna ceru să i se pună mai mult și ceilalți îl „gustară“ să vadă cum e, și-l băură așa. Ciocniră, bineînțeles, și ziseră „noroc“. Tudor, care
10 se înviorase încă de la țuică, simți după primul pahar o ciudată euforie, o relaxare plăcută, toți de la masă i se păzură simpatici, chiar și cel care-l făcuse adineauri derbedeu. Trebuie să fie un om de treabă, se gândi el, care-și respecta părinții, îi ascultă până la adânci bătrânețe, și uite tocmai ăștia n-au noroc! Îl
15 compătimi pentru incultura lui, pentru funcția pe care o deținea – care nu era de lepădat, dar când și Tudor se apuca să facă un lucru îl ducea până la capăt – pentru mașina la scară, și pentru Olga! Da, pe ea o va pierde – aici încrunță sprâncenele – și ce dacă? Olga era dată naibii, acum începu
20 s-o studieze pe ea, o recunoscuse de la început după mostra de păr din borcan, vru să-i spună chestia asta, dar se răzgândi și timp de câteva minute o cercetă lung, ca pe-un obiect pe care-l întorci și pe-o parte și pe alta. Se putea pomeni cu palme din amândouă părțile – își dădu seama – și de la Val, și de
25 la Sandu. Îl amuza nespun acest război al Troii – la „Fântânica“ – și constata că frumoasa Elena, oricum, nu era de aruncat. Ce-ar fi dacă, până la urmă, i-ar reveni lui? Se aplecă sub masă și se uită să vadă ce picioare are. Pentru el piciorul unei femei era lucru sfânt! Nu reuși să deslușească nimic, era destul de
30 întuneric și nu putea sta mult așa, cotrobăind cu privirea – Olga i se păru că n-are nici un fel de picior – e numai bust, adus și pus aici pe masă, ca să existe un motiv de discuție. Constată că se cherchelise. „Am încurcat-o!“ – îi trecu prin

cap. Se mai amețise odată în viața lui, cu patru ani în urmă, cu Mițache Stanciu, la o cârciumă din Iași. Acesta primise niște bani de la Radio (poeziile lui cu cerbi, căprioare, schele mergeau și la radio și la ziar) și era dispus să facă cinste, pentru a avea pe cineva lângă el, căruia să-i spună versuri și cât se chinuise el ca să le scrie, ca să-i reușească forma aceea perfectă, dar absolut fără nici un cusur. (Mițache se entuziasma singur, din ce în ce mai tare.) Comandase o sticlă de vermut și-o băură toată. Mițache mai avea încă un motiv de mândrie: o poezie îi fusese tradusă în ungurește, apăruse în „Igasz Szó“ la Târgu Mureș.

– Spune tu dacă redacția respectivă s-a ghidat după alte criterii decât după cele pur calitative? Că eu n-am pe nimeni care să mă cunoască acolo și să mă recomande, aceia au citit poezia în „Flacăra Iașului“, le-a plăcut și-au publicat-o. Ce poet din Iași s-a mai văzut tradus?

Tudor credea că nici unul. El personal nu izbutise să publice decât vreo trei epigrame tot în „Flacăra Iașului“, toată lirica îi era respinsă. Pe chestia asta, unul cu amărăciuni, altul plin de cele mai frumoase visuri pe care ți le da o poezie tradusă în „Igasz Szó“, goliseră sticla de vermut. Și când să se ridice, simți o imensă greutate în cap. Ca și când l-ar fi pocnit cineva în moalele capului. Era prima dată când gusta vermutul, îi plăcuse că era dulce și-l băuse cu paharul mare ca pe must. Nu și-a amintit cum a ajuns la cămin, nici cum a dormit în noaptea aceea. A doua zi, la ore, era galben și pierdut... și durerile de cap nu l-au lăsat o săptămână încheiată.

Începu să se învârtă sala cu el, se ridică, demn, cât putu mai demn. Se întoarse peste vreun sfert de oră, mai vesel.

– Acum arăt bine – șopti el – am vomitat.

Val nu gustă gluma. O ascultă cu atenție pe mama soacră, care nu știu ce spunea, pe limba ei, adică folosind multe arhaisme. „O femeie poate greși o dată, auzi Tudor, care acum se limpezise, să zicem de două ori, de trei ori, na!“

– Stai, oprește-te, să nu depășim cifra fatidică, făcu Sandu, care nu știu de ce ținea să vorbească în *radicale*.

– ...dar mai mult nu, continua bătrâna. Că o bate Dumnezeu! Și la urmă, se apleca ea către Olga, focul tinereții se stinge, mamă, și te pomenești dintr-o dată, așa, fără nici un sprijin, fără nici un Dumnezeu. Și cu conștiința că ai avut noroc și i-ai dat cu piciorul. În timpul războiului din 1913, începu ea, pe atunci de altminteri... eu eram mică...

– Mamă, te rog, lasă astea, interveni Sandu, de data asta cu mai multă autoritate. Și, apoi, cred c-ar fi cazul să fii acasă... poate dă cineva telefon... Te duce șoferul. Și așa... discuția se lungeste... nu vezi, iar dumneata ești obosită.

– Stai să spun cu 1913.

– Lasă, domnule, să spună – așa nepoliticos ești și cu soția, și cu mama – și-o s-o pierzi.

– Lasă... Că povestești altă dată... O luă de braț și-o conduse, plin de grijă, până în stradă. Acolo aștepta într-adevăr mașina lui – o Volgă – și-i spuse șoferului s-o ducă acasă și să se întoarcă.

Regreta c-a adus-o cu el. Voia însă să-l vadă și ea pe individ, ca să-și dea seama cu ce pramatie e dispusă să-l schimbe. Tudor fu chemat la o masă vecină de un tipograf, Trașcă, pe care-l cunoștea. Fără nici o introducere, acesta îi ceru o sută de lei. Îi spuse că e zi de salariu și-acum trebuie să pice și nevastă-sa și l-a pus naiba și a intrat în bani și e bucluc mare. „Ți-i dau mâine, la rotativă.“ Tudor n-avu prezența de spirit să-l refuze, fusese luat prea repede, scoase portmoneul și-i dădu ultima sută pe care-o mai avea. Apoi, ca să nu zică ăla că-i pare cumva rău, se așeză la masă – i se umplu paharul –, dar nu se mai atinse de el. Ascultă. Voia, într-un fel, să-l lase pe Val singur cu Olga, poate, acum cât este ăla afară, au să-și spună vreun secret. Trașcă discuta aprins cu doi prieteni. Un vorbăreț – stil femeie, adică, luna dimineața la fabrică, de pildă era singurul dintre bărbați care intra din birou în birou și povestea tot ce-a făcut duminica.

– Eu, duminica, zise el, aruncând mâna în lături și vărsând paharul lui Tudor (nu face nimic! bine că nu e costumul nou, îi stropise haina, dar vinul iese, că nu e roșu, e alb! Îi umplu din nou paharul)... duminica tot la cinci mă scol, ca de obicei.

5 Și m-a trimis nevasta după cumpărături. Să zicem, să iau pâine, lapte, cartofi. Acolo, în complex, este și-o mică mda! cârciumioară și interesul meu e să fac cât mai multe drumuri. Adică, prima data cumpăr numai laptele și trag o dușcă. Îl duc și-i spun nevestii că de pâine am uitat... După aia mă

10 întorc cu pâinea și... cu a doua dușcă trasă. Spun că la cartofi era o coadă îngrozitoare... trebuie să mă mai reped o dată. Și așa o țin până spre prânz. Ceilalți răsăra, zâmbi mânzește și Tudor. Le luă seama celor doi tovarăși de chef ai lui Trașcă. Aceștia îi erau colegi de serviciu (lui Trașcă) și știindu-i firea

15 darnică, îi țineau hangul, la fiecare chenzină, prin cârciumi. Nea Trașcă, dacă apuca de lua un pahar, era pâinea lui Dumnezeu, se împrumuta de la ei și făcea cinste. Iar după ce pleca din cârciuma aia, în drum spre casă, se mai oprea prin vreo două-trei. Și peste tot, la fel, se împrumuta pe la

20 cunoscuți și la toți le făcea cinste. Bani înșă îi restituia întotdeauna, era de cuvânt în privința asta. Tudor îi mai dăduse o dată. Ce făcea? În ziua salariului, tot timpul stătea și socotea, cui cât are de dat. Leafa venea soția și-o ridica neatinsă, el doar semna la casierie și puneja sutele în mâna ei.

25 Aceasta îi lăsa doar de tramvai. El înșă, în ziua respectivă, trebuia să mai dea un salariu – datoriiile lui pe ici, pe colo, pe la colegi – și-și făcea tot felul de socoteli, pe cine să mai amâne, cui să-i dea jumătate din sumă... și de la cine să-mpurumute, ca să aibă salariul întreg, să i-l poată lua nevasta și să-i rămână

30 și de-o țuică. Chestiile astea i le povestise cineva lui Tudor, în legătură c-o faptă cam urâtă a acestuia; săvârșită însă fără voia lui. Nevastă-sa nu suferea dezordinea în casă. Când venea de la serviciu omul își arunca servieta aici, haina dincolo, pe pat, fularul pe masă și asta o scotea din sărite pe consoarta

lui aprigă în privința curățeniei. Îl tot amenința că dacă le mai găsește vraște le azvârle pe fereastră, până când, într-adevăr, îi aruncase costumul de haine... fugea, venea îngrozit pe scări, să nu i-l ia cineva, că nu-l avea decât pe acela. Ca să mai scoată un ban, se ocupa, în timpul liber, cu tehnoredactarea unor

5 reviste și cărți. Lua manuscrisele și migălea la ele 4–5 ceasuri, calcula – îi și plăcea – iar nevasta a răbdat o dată, de două ori, de nouă ori, până i-a pus în vedere că dacă-l mai prinde c-o hârtie i-o pune pe foc. „Nu accept să execuți acasă treaba de la fabrică“. Ca să nu-i dea banii, bărbatul zicea că intră în

10 obligațiile de serviciu. Femeia, exasperată că-i lucrează și după-amiaza ca la întreprindere, a luat într-o zi scrisul, pe care tocmai îl macheta, și l-a pus pe foc. „Ți-am spus!“ a strigat ea, mâniaoasă. „Ți-am spus asta de mult!“ Manuscrisul nu era altul, decât volumul de debut al lui Adrian. Și ars a

15 rămas, pentru că editura nu mai avea nici o copie, iar autorul, care-și ținea operele pe jos, împrăștiate, până se luau pe picioare, nici atâta. A fost scandal mare în tipografie, la editură – lui Trașcă nu știu ce i-au făcut, i-au interzis, oricum, să mai scoată ceva pe poarta fabricii, dar principalul e că debutul lui Ploscaru

20 fu amânat cu un număr, nu se știe câți, de ani. Cu ocazia asta îl cunoscuse Tudor, prin Adrian. Și atunci cineva din tipografie -- spre a-l scuza -- le-a relatat ce om de aur este. Dar, are defectul ăsta că bea, e dezordonat și-l terorizează soția.

Chiar despre aceasta vorbea omul, cu oarecare spaimă. Se mira că nu-l dibuise ea până acum. La fabrică îi făcuse figura, se ascunseseră, femeia plecase cu mâna goală și acuma precis e după el... Trebuie să pice... „Dar am bătrânele toate, grămadă aici.“

Mai comandă un chil de vin pentru Tudor -- „fac eu cinste, 30 nu te supăra! Eu îl cinstesc și pe Dumnezeu!“ -- dar acesta, cum nu se atinsese de vin, se ridică și trecu la masa cealaltă.

– Vi s-a răcit friptura! spuse Olga, n-am îndrăznit să vă chem, erați probabil cu niște prieteni.

– Aș! făcu Tudor, niște cunoscuți!

Vru să spună cum stă acela sub papuc și câte combinații trebuie să facă s-o păcălească pe nevastă-sa de fiecare dată, își dădu seama însă că nu era cazul să atingă problema soților și-a soțiilor. Mai ales că Sănducu... plângea. Nu știu ce mai discutaseră, ce schimb de cuvinte o fi avut loc, dar omul arăta înfrânt, își tot lua ochelarii de pe nas, pentru a-și șterge lacrimile. Sughita ca un copil mic. Tudor gusta din friptură... era sleită, o puse deoparte.

10 – Nu trebuie să vă necăjiți, găsi cu cale să-l mângâie. „La vie est dure et pleine de chagrin“ – îi spuse, ca și când i-ar fi repetat un vers pe care acesta l-ar fi știut de mult.

– Nu de mine plâng! plâng de nenorocitul ăsta! – și arăta spre Val. Pentru că, ce credeți dumneavoastră (a trecut iar la 15 „dumneavoastră“, observă Tudor), dacă mă lasă acum pe mine... n-o să facă la fel, peste o lună, peste nouă luni și cu dumnealui? Că femeia care are curajul să-și părăsească căminul... scuzați cacofonia...

– Nu face nimic!

20 – Să-și părăsească casa...

– Nu face nimic! repetă Val.

– ...il schimbă și pe-al doilea, că s-a-nvâțat așa.

Olga sări cât colo, spunându-i că nu e cazul acum să se intre în probleme de sociologie a divorțului. E amoral ca o femeie să se simtă legată de un bărbat toată viața și, în caz că 25 el nu acceptă despărțirea legală, să fie obligată să-l înșele, adică iubirea, care este sentimentul cel mai înălțător pentru om, să se transforme, în cazul dat, într-un sentiment al culpabilității. Dacă ar fi fost dintr-un alt aluat, nu ar fi plecat acum în 30 necunoscut, ar fi rămas în căminul conjugal, înșelându-l pe ascuns, așa cum știu să facă unele și altele, dacă vor – i-ar fi pus niște coarne atât de mari și el n-ar fi aflat nici în mormânt. Ar fi profitat deci de avantajele pe care i le da căsătoria ei cu un om cu poziție bună, ar fi transformat-o în paravan și și-ar

fi făcut de cap. Pentru că ea, ca ființă cinstită, nu mai poate intra în casa bărbatului din moment ce și-a dăruit inima altuia.

„Dacă toate-ar face-așa, n-ai mai prinde una pe-acasă – se gândi Tudor – le-ar muri copiii de foame, cu păianjeni la gură.“

Olga, după această intervenție, odată amuți. Se uită în jur și parcă acum băgă de seamă unde se află. Mirosea a mici și-a vorbe mari. Se puneau pariuri și se făceau confidențe, punctate de câte un „Lasă-mă, domnule-n pacc!“ „Dacă-ți spun eu!“ Parcă stătea pe lada de zestre și aștepta, aici la trei sarmale, 10 brânză telemea și ghiudem. Viitorul i se trăgea la o loterie mediocră, unde lozul cel mare nu poate însemna decât, cel mult, „mai trag o dată“. Iar dacă pierzi, pierzi totul. În asta consta și fascinația – nu câștigi nimic, pierzi în schimb totul. 15 Ce căuta acolo, Doamne Dumnezeule? Te pomenești că ăsta va fi începutul și își va irosi restul vieți îmbibându-și porii cu atmosferă de bălci format mic, bălci cu cerga în cap. Ar fi vrut măcar să-l urască pe omul de care se despărțea, dar nu simțea ură decât împotriva ei înseși. Când se căsătorise, privise acest act ca pe o simplă formalitate, scăpa de griji, iar pe soțul pe 20 care-l acceptase fără să-l cunoască prea bine, nu-l băgase în seamă, crezuse că va continua să-și aibă viața ei, mai ales că era încă în facultate, el pe a lui, și s-ar fi întâlnit doar din când în când. Nu iubise pe nimeni înainte, fusese o fată cuminte, adică nici nu știuse ce era aia iubire. Nu credea că există așa 25 ceva – asta se spune în romare, dar nu găsești în viață. Te lipești de cineva, când îți vine și ție rândul, se întâmplă niște legături întime, niște procese necesare pentru perpetuarea speciei și asta e totul. Existența -- nu-i cine știe ce de capul ei. E un fel de obligație, o lucrare de control pe care trebuie s-o dai 30 căznindu-te să obții o notă cât mai mare. Privea copilărește însă cu ochii elevei sârguincioase, care are toate cărțile cu copertile îmbrăcate cu hârtie albastră, caietele ordonate și nu lipsește de la nici o oră. Sandu era mult mai mare decât ea

(putea să-i fie „chiar bunic“ – „te-ai bucurat la unul dintre cele două războaie“ – cum remarcase Val). I se dăruise fără nici o pofță, fără patimă, puțin curioasă, puțin uimită, cu jenă și timiditate, și așa trecuseră câțiva ani. Dintr-o dată se întâmplă ceva cu ea, inima începu să-i bată altfel, lucrurile din jur căpătară culoarea curcubeului, întins pe cer să se usuce. Totul lua un sens, zilele se scurgeau dezvoltându-i mereu noi cute ale propriei ființe. Se simțea într-un fel centrul universului – ca și când s-ar fi aflat în mijlocul unui imens balon colorat, înălțat de un copil. Nu se afla singură în balon – asta era toată frumusețea – dar persoana aceea nu era soțul ei, ci altcineva – în asta consta a doua frumusețe, că era altcineva, cel care, de fapt, trebuia să fie de la început. Însă Sandu pusese mâna pe sfoara balonului și nu voia să-l scape. Se simți nenorocită. Și mai cântă și lăutarii! Într-adevăr, în cârciumă intrase de vreo jumătate de oră un taraf de lăutari, adică un moș cu vioara și-un tânăr cu țambalul – tatăl și feciorul pesemne – știau că e zi de chenzină și oamenii sunt darnici. Mergeau de la o masă la alta cu sorcova lor de melodii, unii-i primeau, alții nu, dar când începeau să cânte – în atmosfera îmbâcsită – dintr-o dată simțeau o transfigurare pe fețele cele măslinii, erau numai patos gras și sentiment subțire. (Acum vibrau la masa lui Trașcă, acesta lălăia cu ei, cât îl ținea gura. Nevasta nu-l găsisse încă, era în culmea fericirii. Tot el plăti țiganii.) Pe țambalagiu află că-l cheamă Moțatu – „Ești din familia lui Moțatu?“ – întrebă el. „– Da, da, răspunse acesta și pe tata – îl arătă pe violonist – tot așa-l cheamă, Moțatu Ion“.

– Aha! făcu Trașcă și se duse și-i pupă pe-amândoi. Lăutarii veniră la masa lor. Tudor era în acest moment prada unor foarte negre considerații despre lume și, plictisit, le făcu semn să se care.

– Lasă-i, domnule! zise Șandru, veniți încoace, ce știți voi să ziceți?

– Missa Solemnis, pupa-ți-aș sufletul matala, și române.

– Bun! trageți-i pe române!

Rămăsese la această formă de muzică, singura pe care o înțelegea... dar o înțelegea bine, că-i dădeau lacrimile. Acum nu mai era cazul, că plânsese deja, dar auzind povestea Rîței, „fecioara cu ochii sprintari, cu sâni ca de piatră“, se lăsă furat de amintiri. Din când în când, se uita la Olga, cu o figură prelungă de uimire – parcă nu mai era el – și în toată ființa se citea nu știu ce reproș.

– Știi de cine sunt versurile? îl întrebă Tudor pe Val.

– Habar n-am.

– Ale unuia Enășescu, Artur Enășescu, un fel de trubadur, în sensul bun și rău al cuvântului. A murit nebun, în mare mizerie.

– Chestia e că de pe urma altora nu rămâne nici atât, spuse Val, dar Tudor nu înțelegea la ce se referea.

Val se gândea însă la el. Acum ar fi vrut să se descotorosească de gagică (scuzați) și să se dedice în întregime artei. Ce rost avea să-și ia pe cap o muiere – la vârsta asta, – când putea găsi atâtea, pe alese, și fără nici o obligație și mai ales ce face cu ea? Ce întrebuintare îi dă? A! Ca și când i s-ar fi ridicat o ceață de pe ochi, își dădu seama abia acum că mersese prea departe și că el nu era pregătit pentru viață. Prin „viață“ – înțelegea femeia, cum înțeleg mulți. Și mai ales pentru viața asta, adică pentru femeia asta. Nu cumva nenea a avut dreptate? Cine-i garantează că Olga n-o să-l lase și pe el, exact când i-o fi lumea mai dragă? O să-l lase cu buzele umflate, o să dea peste altul mai interesant, dispus să-i facă întruna complimente, mă rog, unul cu situație, timp inreversibil și spațiu. Și gata! S-a dus amorul, a zburat porumbelul și nu știu peste cât timp se va pomeni tot aici la „Fântânica“, de data aceasta cu rolurile schimbate: el va fi cel care plânge, și tot așa îi vor cânta lăutarii despre Rîța cea focoasă și cu sâni ca de piatră; de Banpotec ori de Rușchița. Sâniul Olgăi încă mai erau de piatră – dar cât o să mai țină? zbură el la o altă idee.

Noaptea trecută, singura intimitate pe care și-o permisese
fusesse să-i dea un bobârnac peste sfârcul unuia dintre ei. Olga
tresărise de durere și Val pusese urechea să audă cum vibrează.
După părerea lui, un sân clasa-ntâi la un astfel de bobârnac
5 trebuie să vibreze ca un nebun, ca un clopot în primă audiere,
o jumătate de oră. Altă dată îi promisese să aibă și diapazonul
cu el, să nu ia o notă falsă.

Lăutarii plecară. Vraja romantei lor se risipi, mai ales când
Val, schițând gestul de a-i plăti el, trebui iar să constate că
10 are tot doi lei și ceva mărunt. În schimb, i se oferea frumoasa
perspectivă de-a achita întreaga consumație – asta la viitorul
unu, iar viitorul doi, de-a deveni cap de familie și de-a întreține
o casă de copii, eventual. Tudor se scotocise prin buzunare,
mai găsisse cinci lei și-i dăduse țambalagiului.

15 – Și mai e ceva, domnu! făcu sculptorul iritat, către Șandru
în care se stingeau ca niște clopoței ce se îndepărtează ultimele
ecouri ale melodiei. Mai e ceva foarte important: să știi că n-o
iau dacă nu e fată mare!

Tudor pufni în râs, fără să vrea. Olga zise :

20 – Val !

Omul căuta o replică, n-o găsi și făcu pe surdul.

– După prima noapte, continuă Val, la fel de arțăgos, nu
te prefacă că n-ai auzi, te pomenești cu ea înapoi, dacă nu e cum
a făcut-o mă-sa. Avea marea capacitate de-a trece de la concret
25 la abstract, de la sublim la vulgar... să-i zicem exprimare
plastică, da, cu mare iuțeală, și după câteva fraze înalte, care
te puneau pe gânduri prin profunzimea ideii, trecea la
observația cea mai plată, luată din imediat. Tudor remarcase
această trăsătură la el, în puținul timp de când îl cunoștea;
30 tocmai asta-i plăcuse, spiritul lui mobil, parcă în continuu
echilibru și dezechilibru, expresia unei vieți lăuntrice intense.
Nu-i cunoștea însă și caracterul, și prin aburul mâncărilor
mai mult sau mai puțin grase, care se serveau la restaurant,
mirosul de mici, în stare să scoale la o gustare și un mort, fumul

des să-l tai cu cuțitul, prin toată această ceață de gustări,
mirosuri și muzică (se cânta acum „Inel, inel de aur, cu piatră
la mijloc“) încerca el să dea peste, să dibuie caracterul lui Val.
Cum se căznise adineauri să-i vadă piciorul Olgei, pe sub masă.
Întocmai ca piciorul (își aminti de-o epigramă pe care-o făcuse
5 unei colege, când era student; poanta era că ar dori să fie
pantoful ei să-l poată privi – de jos în sus – fleacuri, nerozii
de adolescent), nici caracterul lui Val nu se vedea, deocamdată.
În orice caz, era un om arțăgos. (Ca să simplificăm lucrurile.)
Un tip ciudat, înclinat spre grotesc și catastrofă. Pendulările
10 între cei doi poli făceau toți banii la bărbatul ăsta cu umeri
lați, față de mongoloid, mâini bătucite.

– Nu socotesc că e cazul să-ți răspund la grosolănie, spuse
Șandru într-un târziu. Ar fi vrut ceva „tare“, ca o pocnitură
peste bot, dar nu găsi și crezu de cuviință că trebuie să rămână
15 „domn“. Dacă suntem prieteni („Prietenii, de când?“ – se miră
Val) și ne menajăm... susceptibilitățile, continuă Șandru. Nu
ți-aș dori să fii vreodată în situația mea... am necazuri și la
slujbă... poftim, asta mai trebuia! („Acum vrea să mă înduioșeze
pe partea ailaltă“, se gândi tânărul, aproape umflându-l râsul,
20 stăpânindu-se să nu se trădeze și din asta ieșind o țuguieră a
buzelor. „Ia să ciulim noi urechea a bleagă.“) Își povesti
necazurile de la birou – îl lucrau tot felul de indivizi – și-l
întrebă pe Tudor dacă, în calitate de gazetar – asta îl speria
oarecum – nu-l știe pe Gheorghe Zmeu. Tudor îl cunoștea
25 vag, vorbise de câteva ori cu el, acum acesta ajunsese mai mare.

– Asta e, domnule, omul care a-ntors totul pe dos și mă
urmărește... Vrea să mă dărâme! se vaită Sandu. Și nu i-am
făcut nimic.

– Păi dumneavoastră nu știți regula: tocmai cei cărora nu
30 le-ai făcut nimic, când au posibilitatea să vă radă – mă rog,
poate nu e cazul aici – tocmai aceștia vă devin cei mai
înverșunați dușmani, pentru că nu vă cunosc. Nici ce calități,
ce merite ați avea, nici cât sunteți de rău. Vreau să spun colții,

ca să aibă oarecare teamă. Dacă e să schimbe pe cineva, pe cutare îl menajează pentru că-i e prieten, apoi pe cutare că-i e dușman și dă de pământ tocmai cu omul de treabă, că-i e neutru – adică-l doare-n fund de el, de neutralitatea lui. Tudor, după această constatare amară, sorbi o înghițitură, ca și când i s-ar fi uscat gâtul, se strâmbă, găsind vinul tot acru. Pe chestia asta nu mai continuă. Voise să povestească un caz care să-i illustreze teoria.

– Tot ce mi-am permis eu să-i fac, reluă Șandru, a fost să-i dau niște sfaturi, e adevărat că l-am luat cam tare. Eram într-o delegație și acolo, știți, nu vorbești numai de serviciu, mai scapi și la atitudine omenească, și am crezut de datoria mea să-i atrag atenția, că e tânăr, să n-o ia așa piepțiș. Adică mai domol cu mișcărilor, cu schimbările, că se joacă aici cu oamenii. Era în izmene (eram în camera lui, la hotel) și se deschisese, domnule, față de mine. Îmi zicea, „Nea Sandule“, pe numele mic! A fost de acord cu ce i-am spus atunci, ba chiar m-a rugat, ca om cu experiență, să-i mai dau câte-un telefon, să mă mai duc pe la el să-l învăț. Chestia e că ajunși în țară a-nceput să mă lucreze prin toate părțile – mi-au spus unii și alții, am și eu oamenii mei – și acum e decis să mă dărâme.

– Asta e ori din cauza că nu te cunoaște deloc, ori tocmai pentru că te cunoaște bine și știe ce pramatie ești, spuse Val, cu oarecare simpatie, în orice caz cuvântul „pramatie“ sunase aproape „prietenește“, ca o mângâiere pe care i-o faci unei vechi cunoștințe.

– Nu mă cunoaște, asta e sigur! și el nu mai știe un lucru: șefi ca el am văzut mulți, vin, stau, nu dai doi bani pe unii, și pleacă, sunt trimiși la alte munci și ce lasă în urmă dacă nu se poartă omenește? O dără de înjurături, nimic altceva decât o dără de-njurături. Eu, făcu el, alunecând tot mai mult pe panta mărturisirilor, și-acum primesc telefoane de la oamenii care mi-au fost subordonați, în toți acești ani, le e drag să stea de vorbă cu mine, să mă vadă și să mă consulte.

Individul era acel tip de om care știe să fie sincer, sau dă impresia unei sincerități totale, îți spune tot felul de intimități, unele chiar primejdioase pentru el, și asta te dezarmează, într-un fel. La slujbă, se arăta de treabă până la un anumit punct. Chema funcționarii în birou, îi ținea câte un ceas-două, pentru că vorbea mult încontinuu. În timpul asta discuta și la telefon – dădea sute de telefoane pe zi – și pe măsură ce ieșea vreunul din biroul său, de unde îi zâmbise și-i vorbea frumos, începea să-l bârfească, să-i arunce tot felul de epitețe, unele hazlii, că se potriveau, ceilalți râdeau. Dacă persoana care ieșise era vreo femeie tânără, iar cei rămași, mai intimi, începea să povestească ce aventuri avusese cu ea, cu amănunte, relata ce-i spusese aceasta despre viața ei, ori despre bărbat, mai mare dragul să-l ascuți. Când femeia se întorcea în birou, începea iar s-o complimenteze, se purta ca un domn, ceilalți își dădeau coate, chițcăiau, abia se abțineau să nu izbucnească în hohot. Așa proceda cu fiecare colaborator, îi sălta-n slăvi și-i înjura pe rând, când se-ntâmpla să asiste la discuție, ori să iasă pentru cinci minute. La el în birou intra cine voia, în ciuda dispozițiilor stricte date secretarei să facă lista cu zilele și orele de audiență. Oamenii veneau cu probleme, se strângeau în anticameră, dacă directorul se afla cu cineva din afară și chiar nu voia să fie deranjat, și când ieșea persoana, ei buluc. Se întâmpla și invers: Șandru îi beștea în față, îi făcea de două parale, le știa slăbiciunile și găsea cuvinte usturătoare pentru fiecare. Drept pedeapsă, le dădea să facă tot felul de „situații“, statistici, bilanțuri, propuneri, ori să-ntocmească vreun „material“, pe care trebuia să-l prezinte el „mai sus“. Acest „material“ era un adevărat coșmar pentru adjuncți și cele două tinere absolvente, care se ocupau cu munca de secretariat. Era redactat în zeci de variante, înainte de a i se prezenta directorului, iar în ziua respectivă, acesta, după ce-l citea, chema întreg colectivul și-l săpunea strașnic pentru incompetență. „Nu știți să scrieți

românește“, spunea el și citea câteva fraze, care într-adevăr erau agramate, dar asta tocmai pentru că absolventele de facultate voiseră să scrie în felul lui. De altfel nici ele nu străluceau de inteligență, iar neconținutele schimbări de punct
 5 de vedere al directorului le năucise de-a binelea. Și nici acesta nu știa ce vrea (pe ascuns își băteau și de joc de competența lui, ele, mă rog, de la nivelul unei diplome!). Materialul era până la urmă scris chiar de director, într-o formă „impecabilă“,
 10 adică spunând exact ceea ce trebuie, în terminologia și frazeologia tuturor materialelor birocratice. De multe ori, astfel de materiale nici nu erau necesare, dar ținea la ele, tocmai pentru a-și da importanță și a-și pune la lucru șefii de producție, de secții, secretare și contabili. Destul de comic era altceva: toți știau ce spunea în particular despre ei, dar
 15 nu se supărau, nici măcar femeile. Nu cărteau pentru că, pe de o parte, multe lucruri se dovediseră a fi adevărate, dar tocmai pentru asta ele ar fi trebuit să protesteze, însă nu le dădea mâna să facă scandal, să tulbure apele, iar pe de alta, că se-nvățaseră așa, credeau că un șef dacă nu te calcă în
 20 picioare nu e bun, e ceva suspect cu el, nu se simte tare pe poziție și-or să-l schimbe repede. Poate și-o mică răbufnire a dorinței de autoflagelare, care zace în micul funcționar și slujbaş? Una peste alta, Șandru se făcuse acolo, la locul său de muncă, simpatic și temut. Amenințările lui nu erau
 25 niciodată puse în aplicare. Ba, dimpotrivă, răspundea la aproape toate solicitările prietenilor, care-l rugau să facă ceva pentru vreo rudă, vreo cunoștință. Se ducea sus, se lupta să i se aprobe posturi. Din cauza asta, aparatul administrativ era supraaglomerat, oamenii se încurcau între ei, stăteau câte șapte
 30 într-o cămăruță, abia încăpeau pe scaune și se țineau de suete. De la această bunătațe era acum să i se tragă lui Sandu Șandru și dizgrația, pentru că problema cu statele era reală. Vina aparținea serviciului financiar, dar el, mărînimos, căutase s-o acopere. Șeful cel nou, care nu-l cunoștea bine, îi prinsese cu

mâta-n sac și făcea pe intransigentul, pe zmeul cel cu caracter de fier. În plus, pe proasta de nevasta-sa tocmai acum o apucase musca, în loc să fie alături de el, să pună mâna pe telefon să vorbească și ea cu unul cu altul, muierile au mai multă trecere;
 5 ea – nici una, nici două – fugise c-un neisprăvit! Aceasta era situația lui Șandru – la serviciu și acasă – și cam acesta punctul său de vedere, pe care și-l expunea clar și cu sinceritatea-i dezarmantă (asta devenise, de fapt, una din armele lui cele
 10 mai redutabile) exact celor în cauză, rivalului, care ar fi putut găsi aici un motiv în plus să-și bată joc de el și să-i dea și-un picior undeva după ce-i lua podoaba, și nevastei, pe care situația lui de la serviciu o enervase întotdeauna. Primea anumite bilețele, scrisori anonime, prin care binevoitori îi atrăgeau atenția asupra unei persoane blonde, brunete ori
 15 șatene vizitată de sotul ei acasă, în orele de serviciu... „Și după aia se năpustește și mă bănuie pe mine“ – se gândea Olga. Rupea imediat scrisorile, nu i le mai arăta.

Când veni ospătarul cu nota de plată și se uita cui să i-o dea, tocmai Val fu cel care-o înhăță, de teamă parcă să nu plâtească Sandu, care era mai iute de mână.
 20

– Scoate tu suta aia, îi spuse, foarte degajat, lui Tudor, a mea a rămas în buzunarul de la pantalonii de pijama.

– Bineînțeles, făcu Tudor... dând să caute... numai că n-am...

– Parcă spuneați, când am venit, că ai o gâlmă de sute-n
 25 buzunar, îi ripostă Val, altfel, mă-ntorceam acasă și luam paralele.

– I-am dat-o ăluia de-acolo, adineauri, mi-a cerut ceva-mprumut. „Ăla de-acolo“ tocmai pleca. Îl găsisse în sfârșit muierea, una bondoacă, trăgea de el ca de oaia moartă, el se
 30 lăsa târât, dărâmand scaune și cântând vesel.

Sandu înțelese situația și zise galanton:

– Vă rog! Sunteți invitații mei! Chiar de-ați avea vreo lețcaie în buzunar, nu v-aș lăsa să plătiți! Eu am făcut comanda.

Scoase un portmoneu mare și gros, cu mai multe despărțituri, alese două sute de lei și i le dădu chelnerului. Refuză restul.

– Păi, dacă e să pierzi, zise Val, căruia cuvântul „lețcaie“
5 îi trezise simțul ripostei, măcar să pierzi până la capăt. Cu toate
acestea, nici el – cu atât mai puțin Tudor – nu știa care e
scorul: tot doi la una – ca la-nceput, ori zero la zero, adică el
se va-ntoarce singur acasă, iar femeia se va duce la zero-ul ei,
10 care are portmoneul mai plin. Șandru îi conduse spre mașina
lui, care se afla tot acolo, șoferii aștia au o putere de așteptare
supraomenească. Dădu să-i deschidă ușa Olgăi, s-o poftescă
înăuntru. Aceasta refuză.

– Păi, n-am hotărât că de-acum... gata? zise ea, izbucnind
dintr-o dată în plâns. Ești de acord cu divorțul... noi doi am
15 terminat!

– Doamna merge la mine, zise Val. Lacrimile Olgăi
aducându-l la responsabilitatea de logodnic, îl făcură să taie-n
carne vie... Mulțumim pentru consumație! adăugase el, luând-o
de braț și dând să plece. Găsise iar un accent deosebit pentru
20 cuvântul „consumație“, ceea ce-l obligă pe Tudor să remarce
că prietenul său avea într-adevăr un deosebit simț al umorului.

Șandru, spre a nu lungi scena asta penibilă în fața șoferului,
îi spuse acestuia să plece acasă, să vină mâine să-l ia la aceeași
25 oră“. (Doamna nu se simțea prea bine, o durea puțin capul
și dorea să meargă câțiva pași pe jos. De altfel, nu mai era cazul
de nici o precauție, pentru că, pe drum, Șandru îi spusese toată
tărășenia cu nevastă-sa și-l întrebase dacă el crede, ar putea
crede asta, că ea – așa cum arată și cum pare – poate fi
într-adevăr o ușuratică. Șoferul negase cu hotărâre.)

30 Volga mare, neagră, care timp de câteva ore făcuse obiectul
curiozității trecătorilor și, mai ales, a copiilor ce încercau să
ghicească ce personalitate vine să ia masa la o bodegă ca
„Fântânică“, porni ca din pușcă, șoferul – un om de treabă
și supus – bucuros că scapă de chin pe ziua de azi.

Șandru se duse și-l luă de braț pe Tudor și-mpreună, ca
niște buni amici, se-ndreptară în „necunoscut“. Necunoscutul
căpăta pentru fiecare altă înfățișare, bineînțeles.

La o intersecție, privirea le fu atrasă de o fată tânără, care
purta un copil în spinare, într-un fel de ruksac, – copilul era
5 de un an-doi, i se vedea numai capul, cu părul parcă încă ud
de „misterul facerii“. Cu o mână, fata târa după ea un cărucior
pentru bagaje, pe care era fixat un geamantan, iar în cealaltă
țineva un băț lung, cu care pipăia strada. O oarbă! Se schimbaseră
10 deja stopul – era acum lumină verde, dar oarba încă nu simțise,
aștepta probabil s-o ia alt trecător înainte, ca să fie mai sigură.
Tudor, poate și ca să scape de brațul lui Șandru, sări și-o ajută
să treacă strada. Oarba îi mulțumi într-o limbă neînțeleasă.
Deci o străină, o „turistă“ plecată să vadă lumea!

Spectacolul îl impresionează. Medită la destinul copilului
15 cărat în spinare de-o oarbă – el însuși fiind prea mic pentru
a vedea ceva – și tot acest „ansamblu“ mișcător (mișcător în
ambele sensuri), depinzând de spiritul de orientare al unui
băț. Își notă în gând această metaforă. Val se oprise în dreptul
unui stâlp și studia un mic anunț scris cu cerneală. Cineva
20 vindea o butelie de aragaz și-și dădea numărul de telefon, care
nu se mai distingea din cauză că plouase și cerneala se întinsese.
„Păcat“ – făcu el; aveam o fisă și nu știam cui să telefoniez.
În schimb, era destul de citeată data lipirii anunțului:
„1 ianuarie 1957, deci cu câteva luni în urmă. Iată ce făcuse
25 un om de Anul Nou 1957, se hotărâse să-și vândă butelia!

– O casă n-o fi vânzând nimeni? N-o fi închiriind nimeni?
întrebă Olga. Apropo, unde mergem, unde mă duci?

– Păi, tot acolo! ne vom retrage în vastele mele apartamente
să deliberăm.

Amândoi pufniră în râs.

– Vezi dacă *el* se mai ține după noi! șopti Val.

Șandru venea (într-adevăr) agale, cu mersul său legănat,
de om gras, care slăbise în urma unui regim sever și se îngrășase

a doua oară, imediat ce întrerupsese tratamentul. Avea aerul preocupat al câinelui care a ieșit la plimbare cu stăpânul, acesta dându-i să ducă ceva, un băț, un ziar în gură. Sunt câini care în astfel de plimbări își cară în gură cu fală propria zgardă, de care stăpânul i-a dezlegat pentru moment și le-o încredințează s-o poarte.

– Dacă se mai ține mult după noi, o să-i cer cinci sute de lei împrumut. Și nu mă las până nu-i vând și mobila! Se duse la el, cu un gest prietenos, și-i ceru într-adevăr cinci sute de lei împrumut. „În seara asta ești invitatul meu, zise el, vreau să mă revanșez“. Luă banii și-i spuse lui Tudor să meargă cu ei acasă; el rămâne să facă niște cumpărături. O „Alimentară“ se afla chiar pe colț, și Val cumpără câteva sticle de vin, una de țuică bătrână, pâine, niște mezeluri. Când ieși, cu brațul

15 plin, ceilalți nu se urniseră, îl așteptau. Tudor sări să-l ajute. Avu o presimțire: Adrian precis nu-i acasă și, așa împrăștiat cum e, a uitat să pună cheia sub preș. I-o spuse lui Val, care mai să scape sticlele pe jos. Presimțirea se adevări. Ușa era încuiată, sub preș nici urmă de cheie. În schimb, holul era ticsit de lume – un du-te-vino continuu. Doamna Chetroiu, îmbrăcată în negru și plânsă, le ieși în cale și-i pofți înăuntru. Ea credea că toată lumea care intră în casă vine să-i prezinte condoleanțe.

Grupul se văzu condus în camera moartei, amestecându-se cu cei veniți la priveghi. Bătrâna era moartă, într-adevăr – deci tot a murit, se gândi Val – și de unde azi-dimineață avea un obraz chinuit, acum se destinsese, aproape zâmbea. „Parcă a-ntinerit cu douăzeci de ani!“ Chibzui c-ar fi o bună ocazie să ia o mască. La institut se împrietenise cu un sculptor, care trăia din măști, adică făcea sculptură pe viu – pardon! pe mort! venea cu gipsul, îl turna în capul decedatului, îl dezlipea și gata. O meserie bănoasă, mai bănoasă decât sculptura monumentală, întrucât celor cărora trebuia să le ia măștile erau oameni cu vază, mulți academicieni, și plăteau instituțiile.

Pentru un sculptor adevărat această îndeletnicire putea fi și-un prilej de-a studia omul. Val copiasse multe măști de oameni celebri (între altele pe cea a lui Eminescu), căutând să-și lămurească legătura între fizionomia insului și personalitatea sa. Se gândea la un fel de tratat „Contribuții la ideea de mască“ – după măștile mortuare ale unor personalități. Acum stătea așa, cu sticlele în brațe, și cu salamul, ceea ce nu prea cadra cu un pios omagiu. Tudor se afla și el în aceeași situație. Nimeni însă nu lua în seamă asta. Olga, văzându-se într-o cameră cu o moartă, începu să plângă, tare, așa dintr-o dată, 10 pentru a câta oară azi? Însă acum cu o răbufnire de temperament nemaipomenită, ca și când ar fi fost vorba de mama ei, pe care o descoperise fără viață acolo. Părul i se desfăcuse de atâta zbucium, călcau oamenii pe el, pieptul îi tresălta năvalnic. Trebui să intervină doamna Chetroiu, tocmai 15 ea, îndurerata, și să-i spună că nu-i nimic, așa se întâmplă, bătrânii se duc, trebuie să ne gândim la noi, cei care rămânem în urmă! O scoaseră de-acolo. Cu ocazia asta ieșiră și Val și Tudor, care abia acum își aduseră parcă aminte că sunt cu brațele prinse și puseră totul jos, pe preșul din fața ușii. Șandru era cel lucid în toată harababura asta, și cu atât mai mult nu înțelegea ce caută el aci? Ce tot așteaptă pe la uși încuiate? Val schimbă câteva cuvinte cu locatarii întâlniți azi-dimineață, care se învârteau și ei pe-acolo, intrigați mai ales de ruda frumoasă a defunctei, care suferea așa de tare. Noroc că nu trecu prea mult și apără Adrian, dar nu era singur, ci cu Mimi, o prietenă, cu care ieșea el uneori în lume.

– Sper că nu stați de mult aici, zise, mirându-se cum de-a putut uita să lase cheia la locul știut (știut de toată casa). Deschise și-i pofți pe toți înăuntru, el intrând ultimul. 30

Le făcu cunoștință cu Mimi, adăugând: „proaspăt exmatriculată de la Institutul de teatru, ca antitalent!“

– Ca să vezi că tot mai exista un Dumnezeu! găsi Val ocazia să se facă antipatic, chiar din primul foc. Mimi era o blondă

înalță, cu un fizic plăcut, ceea ce o și determinase să încerce la teatru. Dintr-un oraș de provincie, se adaptase după vreo trei ani destul de bine la ritmul Bucureștiului, era puțin snoabă, adică începea discuții despre Schopenhauer, dacă Shakespeare e sau nu autorul pieselor sale, despre Dumnezeu, despre streptomicina ce se întrebuițează acum pe scară tot mai mare etc., discuții pe care nu le ducea mai departe, pentru că nici ea nu știa decât începutul. Se purta destul de bătos, își dădea aere, dar în situații mai intime, ca aceasta, știa să fie „populară”. Așa că atunci când Val trânti totul pe masă și spuse „Fraților, descurcați-vă, cine vrea bea, cine vrea mănâncă, simțiți-vă ca acasă”, ea fu prima care se simți acasă, tăie pâinea, făcu sandvișuri, îl rugă pe Adrian să caute pahare. Nu erau pahare pentru toată lumea, și fata, amuzată, spală câteva borcane de muștar.

– Eu voi bea din pantoful tău, Mimișor! făcu Adrian, care probabil că mai băuse și-i prinsese gustul.

– Ai dumneata curajul ăsta? întrebă Șandru, simțind nu știu de ce că-l fură atmosfera. Parcă era și el tânăr, fără griji, fără mizerii la serviciu și nici acasă. Mai ales, fără casă, ca acești puțoi, ce n-au de nici unele, dar știu să trăiască.

– Parol! făcu Adrian. Mimi, extrage-ți papucul.

– Nu fi copil! îl muștră aceasta, amenințându-l dulce cu degetul.

– Papucul, Mimi! Aceasta i-l dădu.

– Țuică sau vin? întrebă grăsanul. Se considera un fel de gazdă, având în vedere că banii fuseseră ai lui.

– Vin!

Șandru umplu câteva pahare, două borcănase de muștar, – unul și-l opri pentru el – politicoș – și pantoful lui Mimi.

– Serviți cu sifon? îl chestionă pe Adrian, râzând.

– Fără.

Adrian îl dădu de dușcă, după ce clătină de două ori pantoful.

– Strașnic! făcu el.

Atmosfera se încheaga oarecum, deși Olga continua să plângă și toți bărbații se simțiră obligați să se așeze pe rând lângă ea și să-ncerce s-o împace.

Val, care ieșise între timp, reuși s-o convingă pe madam Chetroiu să-l lase să-i ia bătrânei masca.

– Adică, cum să i-o luați? se mirase aceasta.

Și sculptorul îi explicase că nu-i nici un pericol (căci de-nviat nu mai învie, vru el s-adauge, dar se abțină) și că așa se procedează mai ales cu oamenii mari, cu cei importanți, de exemplu, cu academicienii morți. Aceste măști sunt foarte scumpe, dar el îi face lucrarea gratis. „E ca o statuie! – mai spuse – și cu asta doamna Chetroiu se lăsase convinsă, ba chiar nerăbdătoare s-o execute mai repede. Val intră în cameră doar ca să se scuze c-o să lipsească puțin, se duse apoi în debara, luă niște gips pe care-l avea acolo, și încă alte câteva scule trebuincioase, și în admirația celor de față execută delicata operație: „Ce bine seamănă”!

– Dar e o adevărată operă de artă! mai adăugă cineva.

Își dădu seama cât de mult crescuse în ochii celor care locuiau în acea casă. Modestia însă îl împiedică să mai rămână spre a culege laudele, îi încredință statuia doamnei Chetroiu și se retrase. Ai lui – adică „ceilalți” – jucau chibrituri. În cele aproape două ore cât lipsise el, aici se epuizase gama conversațiilor obișnuite în astfel de sindrofii: vreme, artă, fotografie, fapte diverse.

Mimi recitase câteva poezii. Da, nu degeaba fusese dată afară de la Institut! Era grozav de afectată, credea că actorul trebuie să pună mai mult suflet, mai mult sentiment decât autorul însuși. Niște foi scrise caligrafic și cu ștersături erau împrăștiate pe jos, dovadă că se produsese și Adrian. Pentru prima dată în viața lui, Șandru se pomeni făcând critică literară, cu o vehemență ieșită din comun, ca și când ar fi fost dator să, ar fi fost trimis *acolo* să pună lucrurile astea la punct.

Respinsse în bloc nu numai creația lui Adrian, dar toată poezia „asta aiurită care-ncepe-acum“, și trebuie s-o citești cu picioarele-ntr-un lighean cu apă și cu comprese la cap; pare adâncă, fără a fi deloc – și totul e să știi să potrivești cuvintele în așa fel încât să se aleagă praful.

După părerea lui, artiștii erau un fel de paraziți, care considerau societatea drept o mătușă bogată, obligată să le facă rente grase. Pentru aceasta ei se obligau s-o gâdile din când în când la tâlpi, cu câte o poezie mai de față. „Eu când încep să-nțeleg ceva dintr-o poezie, înțeleg că autorul a avut nevoie de bani“.

Adrian râse, ca și când s-ar fi așteptat de mult ca individul să-și dea-n petec. Ha-ha-ha! În ce-l privește, mărturisii cinstit că scrie nu pentru bani, ci pentru că asta e boala lui, simte în el „ceva“, pe care însă nu poate niciodată să-l exprime. De aceea, nici nu-și dă versurile la tipar, singura tentativă pe care o făcuse cu un an în urmă se soldase cu un eșec lamentabil, nu că n-ar fi fost considerate bune, ci... adăugă el zâmbind cu înțeles către Tudor... printr-o fericită întâmplare. Se referea la pierderea manuscrisului în tipografie.

Șandru se legă însă de altceva, mărturisirea sinceră care vădea un perfect bun-simț, îl lăsă rece. Spuse că dacă nu-i place ceea ce scrie, de ce ni le mai citește? Să ne răpească nouă timpul aici (ca și când ar fi avut cine știe ce treabă!). Apoi se luă de cuvântul „boală“, pomenit mai înainte de Adrian, și întrebă pe un ton triumfător, ca și când ar fi găsit argumentul suprem să-i facă praf:

– V-ați întrebat vreodată de ce nu mai înnebunește nici un poet în societatea noastră?

– De ce? repetă Mimi.

– Pentru că o duc prea bine! Și la fel, pictorii, sculptorii, muzicienii, toată șleahta. Înainte auzeai ba c-a-nnebunit cutare, ba c-a murit de oftică celălalt... acum tăcere de mormânt. Toți sunt grași și roșcovani și atât de sănătoși la minte încât

nu uită să ceară mereu să li se mărească tarifele. Șandru vorbea ca un om pe care-l frământa zi și noapte numai problema aceasta. Vedea lucrurile atât de simplist, încât nici măcar Olga nu se putu stăpâni să nu înalte sprâncenele, însă el considera aceasta drept o aprobare a celor spuse.

Lui Tudor îi fu necaz pe Adrian că nu se putuse abține și pusese mâna pe „arma albă“ – scosese geamantanul cu versuri albe de sub pat! Nu e cazul să faci striptis cu sentimentele, toată ziua bună ziua, mai ales când cei cărora te adresezi sunt atât de limitați. Cenaclul încheiat în felul acesta, cu concluziile trase oarecum de Șandru, care, obișnuit să vorbească la toate ședințele, avea un mare debit și găsea modalitatea de-a ataca puternic și cu succes (cu succes credea el) orice problemă, lăsă în odaie un sentiment de neîmplinire. Acest sentiment „se putea vedea“. Pe Adrian începu să-l chinuie ficatul și-și făcu o citronadă, storcând o lămâie într-un pahar.

– Nu bei tot din papuc? îi spuse Tudor. Bea din celălalt, poate-ai început cu stângul.

Mimi se uită la pantofii ei, care zăceau acum printre pahare și versuri, și observă, râzând, că într-adevăr din stângul se adăpase Adrian. Șandru se uita la Olga și încerca să ghicească dacă succesul oratoric și lecția pe care le-o dăduse artiștilor avuseseră efectul dorit asupra ei. Acum își dădu seama că patima lui din discuție izvora și dintr-un sentiment ascuns. N-ar fi oare dispusă a părâsi „cloaca“? „Tu crezi că e vreunul întreg la minte?“ îi șopti. Ea găsi ocazia să-l ia „tare“ și să-l bată cu propriile-i arme,

– Nimeni nu mai e nebul în socialism.

Când intră Val, plin până la coate de gips și transpirat, îi găsi deci pe toți în jurul mesei, jucând chibrituri. Partea metafizică a întâlnirii se consumase, trecuseră vasăzică la rubrica distracții.

Se dezbracă până la brâu, merse la chiuvetă și se spălă frecându-se bine cu săpun, trosnind și pufnind ca un animal.

„Un animal sănătos, din păcate“, trebui să admită Șandru, trăgând cu coada ochiului la pieptul lat și muschiulos, la bicepsii mari și umflați de parcă ar fi făcut box sau ar fi fost luptător. „Ai o ceafă de luptător“, obișnuia el să spună unuia sau altuia dintre subalterni, dintre cei piperniciți (care erau foarte numeroși). 5
 10 15 20 25 30

„Depinde ce e și-n cap“, își continuă el gândul, și-l întrerupse aici, întrucât îi venise rândul să joace. Luă cutia de chibrituri, o așeză pe marginea mesei și c-un bobârnac o aruncă în sus. Cutia, după câteva tumbe în aer, căzu pe partea lată, „2 puncte“, zise Mimi, care ținea evidența și nota rezultatele fiecăruia pe-o poezie de-a lui Adrian care-ncepea cu:

„Umbra flăcării îndelung tremurată“.

În fruntea clasamentului era Olga – poftim! –, cărcia îi pica cutia tot pe dungă.

– Sunteți tare la dungă, spuse Tudor, dar se rușină, când observă echivocul expresiei, involuntar.

Val nu vru să intre în joc, spuse că el mai „chibitează“. „O chibitează pe Olga“, asta putea fi luată și ca o ironie. Olga se miră de ce e supărat pe ea. Val trecu în dreptul ei și cum ea stătea pe marginea patului – ceilalți în picioare, pentru că nu erau scaune –, o privea drept pe creștet, atât de fix, încât nu s-ar fi mirat să vadă răsărind acolo un cucui.

– Păcat că n-ai fost aici (unde-ai dispărut, domnule?), ai pierdut o discuție interesantă. Dumnealui – continuă Mimi, arătându-l pe Șandru – e de părere că toți am trebui strânși de gât. Mimi se considera și ea tot un fel de artistă, măcar ca exclusă pentru antitalent ori poate tocmai pentru aceea.

Asta nu se potrivea deloc cu ceea ce afirmase înainte Șandru despre artiști, că ar trăi prea bine și așa mai departe.

– Ia dă cartea aia, Adrian, spuse Val, care nu-și găsea astămpăr după ce se săturase s-o privească în creștet pe Olga, făcând pe Dumnezeu ei, care-o fixează de undeva de sus. Era o carte de versuri prin casă, însă Adrian n-o mai găsi. Tudor

sări și scotocind prin sacoșa lui scoase volumul. Citi el câteva poezii. Citea alb, ca și când s-ar fi ferit să sublinieze ceva, chiar când era cazul, trecea peste ritmurile și frumoasele împerecheri de cuvinte din care un actor ar fi scos minuni de retorism și expresivitate, cu repeziune, jenat ca nu cumva să pară prea frumos. Cu toate acestea, lectura impresionă, mai mult decât dacă cel care citea ar fi umblat după efecte. Farmecul consta într-o trăire estompată, într-o emoție puternică, pe care ți-o dă participarea sinceră la ceva și grija ca această emoție să nu se transmită. Totuși, ea se transmitea. Chiar și Șandru, care la început încă mai arunca în sus cutia de chibrituri, acceptă că poeziile nu sunt rele, e prima dată când le aude, el știa altele, dar că autorul, oricum, nu putea să reziste, pentru că prea „o luase pe cai țiți“.

Se întunecase, de mult, mai precis era spre miezul nopții. Parcă se mai potolise și agitația din hol, probabil se terminaseră vizitele în odaia moartei și cei sincer îndurerăți se duseseră să se culce și acum sforăiau, la fel de sincer, cu toată durerea lor. Șandru își dădu seama abia acum că fereastra, cât era de mare, nu avea perdele. Putuse prin urmare fi văzut din stradă „destrăbălându-se“ aici, la un chibrit, și el iubea discreția. Asta nu uita s-o spună niciodată, deși era cel mai palavragiu, cel mai gură-spartă om din tot Bucureștiul. Ceru să se pună ceva în geam, dacă vor să mai zăbovească. Nimeni nu voia să mai rămână, dar nu-l împiedicară atunci când el merse și, cu niște pioaneze, fixă pe ochiurile de jos ale ferestrei trei ziare-ntregi – atât erau de mari ferestrele. Se ascundea, ca și când ar fi trebuit să urmeze cine știe ce orgie cu șampanie și muieri. Din păcate, aici șampania lipsea, iar una dintre femei era nevastă-sa. Nici o scofală!

Însă tocmai pe această femeie nu mai reușește, el s-o dezbrace – îi trecu prin gând. Se posomorî.

Val făcu lectura ziarelor puse în geam, citind cu glas tare câteva titluri, frânturi din articole: „Creșterea producției de

ciment pe anul 1957“; „Sărituri, un nou record.“ „Succese la ping-pong.“ Căscă. Aș bea un ceai parcă a-nceput să mă-nțepe în dreptul inimii... poate-o dau afară... poate-o elimin. Jocul de chibrituri reîncepuse, deși Olga se plângea de oboseală. Iarși simți, chinuitoare, dorința de a se elibera dintr-o crustă de uscăciune amară, de a țâșni spre un alt orizont, alt fir de pai ca înecatul, dar era încă prea devreme pentru ea, voința toată îi fusese paralizată și acum arăta – ea, voința – ca un câine bătut.

Expresia aceea de zgribulire și jale. Căutându-și un pahar, Val se împiedică de grămada lui de lut. Se uită acum la Șandru, îi studie un pic capul.

– Ce-ai zice dacă te-ai vedea statuie? îi arată lutul moale, pe care-l frământa între degete.

– Așa, în timpul vieții? se trezi modestia în Șandru.

– Păi, desigur, în timpul vieții, când vrei? Că la urmă nu mai pupi! Auzi, stai puțin așa, îl așeză cu fundul pe masă și-i spuse să nu miște. Șandru se arată destul de ascultător. Îl măgulea ideea unei statui. Val făcu câteva schițe cu creionul pe-o bucată de hârtie.

– Ți-ar plăcea să te vezi turnat în bronz, nu-i așa? zise el... sau turnat pur și simplu... toți începură să râdă. Mâine, poimâine – continuă Val –, te pomenesti într-o expoziție sau mai degrabă la muzeu. Aș scrie sub bust: „Directorul“ sau „Sandu Șandru directorul“ sau, dacă vrei, ceva mai artistic, un titlu ca acesta: „Mediocritatea învinge“. Mâna-i continua să lucreze, dar la un moment dat, rupse hârtia. „Nu se poate, zise el, ești prea gras! Dă-te jos.“ Într-adevăr, obrazul oarecum buhăit, buzele groase pe care ți le închipuși lipăind când mânâncă, fața ovală și cu trăsături prea regulate – adică banale –, în ciuda frunții înalte și a ochelarilor care-i dădeau un aer de distincție, nu satisfăceau exigențele lui.

– Ia treci aici, Olga!

Femeia se codi. Până la urmă, se lăsă convinsă, și Val după ce-o așeză pe-un geamantan, se apucă de lucru fără să mai facă nici o schiță. Capul i-l studiase doar de atâtea ori!

Avea pregătit un schelet de lemn, întărit cu șipci bătute în cuie, pe care să poată pune lutul.

– După ce-ai luat o mască mortuară, spuse el, e o plăcere să te însperi din nou din viață.

– Vasăzică acolo ai fost? zise Olga.

– Bineînțeles.

– Nu mai pozez.

– Nu mișca.

După puțin timp, începu să se contureze o față de om, apoi chiar trăsăturile Olgai ieșeau încet de sub degetele butucănoase ale moderatorului. Ca și în cazul luării măștii, și aici asistența se arăta plină de curiozitate, căci nimeni până atunci nu mai asistase la executarea unei statui. Credeau că aceasta e chiar statuia! Finisajul dură însă foarte mult și Olga aproape că ametise acolo pe geamantan. Nu putea să vadă prea bine ce iese și se temea ca Val, trăsmit cum era, să nu-și bată joc de ea.

Îșea însă ceva straniu, peste așteptările și-ale lui Val, care nu-și închipuise că e atât de „fotogenică“. Ochii mari, sprâncenele arcuite, nasul drept și mai ales gura cu buze subțiri, totuși ușor senzuale, ca două arcuri încordate, treceau încet încet de la original pe chipul de lut, pe care mâna de meșter îndrăgostit îl „cioplea“ cu o fervoare neobișnuită. La lumina aceea destul de slabă a unui bec atârnat sus, pierdut în fundul unui glob mare, galben, în care se vedeau fluturi și muște moarte, creația lui Val căpăta parcă un mister în plus.

– Nefertiti! exclamă Tudor, remarcând abia acum cu ajutorul statuii, că Olga avea într-adevăr ceva din frumusețea interiorizată a „faraoanei“. O studiase bine – nu fusese la Berlin să vadă frumosul bust –, dar din reproduceri, unele destul de bune, rămăsese fascinat de aerul de melancolică spiritualitate al femeii care nici nu știam precis dacă se numea Nefertite, sau Nefertiti (egiptenii nu notau decât consoanele). Ajunsese la ea pornind de la un gând oarecum fantezist: dacă frumusețea

femeii nu cumva e în degradare, se cojește ca o frescă veche, și ceea ce iubim noi acum și pipăim nu e, de fapt, decât o pală imagine a unor prototipuri feminine, ajunse în mizerie. Ideea femeii de-a lungul veacurilor o discutase și cu Adrian, de mai multe ori, întrebându-se dacă mai merită să te mai îndrăgostești, să mai investești electricitate și particule de mister din care e format sufletul în ceva de a doua ori a treia mână. Acestea, în fond, erau speculații de licean, care simte tulburarea proprie vârstei, dar, negăsindu-și pe moment posibilitatea satisfacerii dorințelor, se dedă la metafizică. Ori, ca vulpea din fabulă, acuza strugurii că sunt prea acri. Asta fusese părerea lui Adrian. Să fi rămas el un adolescent întârziat? se pronunțase în continuare Tudor.

– Nu vreau Nefretiti – spuse Olga, că era bătrână!

– Și ce, tu nu ești trecută?

– Oricum, n-am 35 de ani.

– Nu-i știm încă vârsta exactă.

– Acest încă n-are nici un rost, întrucât să zicem că l-am afla cu precizie și anul nașterii și data când a pozat, ce-ar dovedi aceasta? Poate i-ar mai scădea din mister. Fusese observația lui Adrian.

– Ce înțelegeți voi prin mister? interveni și Șandru. Ce atâta „vraja“? „Vraja“ în sensul de aiureală, bineînțeles, povești de adormit copiii. Însă toată lumea râse chiar și Nefretiti.

– Pot să mă ridic? întrebă ea. Uf, am amorit! Se sculă îndreptându-și fusta și alergă să se vadă. Se apropiase prea mult și nu distingea bine cam cum putea arăta „statuia“.

– Mai la distanță, Gheorghito, spuse Val, nu face și tu ca țărani care intră-n oglinzi în casele boierești. Modelând-o, Val simți că își iubește opera, și prin creație se întorcea la original. E una din micile perversități ale artei care, oferindu-ți copii, te trimite săgeată la original.

– Pe cuvânt că semeni cu egipteanca, repeta Tudor. Ai fi chiar ea!

– Ferească Dumnezeu, zise Val, ar trebui să-i tăiem capul, spre păstrare, și restul să-l aruncăm. Ori noi suntem niște porci, și tocmai resturile ne plac.

Simțea acum o deosebită atracție spre Olga și voise să-i facă un compliment.

– Gata, spuse el, spălându-se pentru a doua oară pe mâini în seara aceea și simțind satisfacția murdăriei care se scurgea. Cu prima ocazie, te turnăm în gips, apoi în bronz, apoi în aur...

Acum să mergem. O luă de mână.

Ea se supuse, ascultătoare, și ieșiră. În curând, se auzi poarta scârțâind și Șandru rupse un colț din ziarul din fereastră și-i văzu ieșind pe stradă.

Lovitură de teatru, pentru că el se așteptase la un alt final. Încă mai spera să plece cu ea. Cum putea rămâne Olga, femeia învățată să i se facă toate mofturile (chiar și bătaia pe care o încasa câteodată el o considera un fel de moft al ei, pe care i-l satisfăcea cu plăcerea cu care îi lua o bijuterie), cum putea ea să doarmă măcar o noapte în mizeria asta? Acum își dădea seama că locul unde se afla nu era locuința lui Val, ci poate numai atelierul lui, și abia urma s-o ducă acasă, cine știe unde. Și pentru Tudor, mai puțin pentru Adrian, „ieșirea“ lui Val, care-și luase jucăria și plecase-n lume, fusese o surpriză. În fond, unde se putea duce?

Mimi nici acum nu înțelesese situația bizară a „celor trei“ și considera lucrul ca foarte normal. Ar fi plecat și ea, dar, făcu remarcă asta cu voce tare și cu mare regret, căminul era închis la ora asta. Lui Șandru îi trecu o clipă prin minte s-o conducă el, chipurile, până la hotel. Ar fi o soluție de moment, ca să nu rămână ca un caraghios acolo și să plece cu mâna goală. Nu știa însă care sunt relațiile între aceasta și Adrian, cu care venise. Și la urma urmelor, nu-i ardea lui de aventuri sentimentale tocmai acum. Simți că trebuie să plece. Ochii îi căzură pe statuia începută, din care Olga, „caldă încă“, parcă

îi zâmbea într-un mod special, care-l făcu dacă nu să înțeleagă clar, măcar să întuiască ce e sau ce poate fi acela „mister”. Privirea îi străluci o clipă ca la nebuni... se repezi la statuie și o luă în brațe. Tudor și Adrian săriră să i-o smulgă, crezând
5 că Șandru vrea s-o sfârâme, dar acesta se feri și, cu ea în brațe, se năpusti pe ușă.

– E a mea, zise el. O duc acasă!

– Bine, dar nu e terminată, la cea mai mică atingere se poate strica...

10 Bărbatul era însă aproape de poartă... Așa mare cât o huidumă cu statueta aceea crudă încă și atât de firavă în brațe, părea un fanatic în atingere cu idealul.

– E a mea, mai spuse o dată, din poartă cu o voce găgâită. Și adăugă: I-am plătît-o.

PARTEA A DOUA

CAPITOLUL V

Tudor simți nevoia să-și umple și el plămâni cu aer curat. Din bucătărie observase astăzi prezența grădinii – mai mult o simțise, nici nu se uitase pe fereastră, sau nu se uitase *special*. Ieși, fără să dea lămuriri, trecu prin holul pustiu la acea oră, 5
intră în bucătărie și aprinse lumina. O escadrilă întreagă de gândaci mari – libărci, cum li se spunea în satul lui – îndreptă o clipă ochenele spre el, uimită și vădit nemulțumită, pentru ca în clipa următoare să alerge, ca la un ordin de luptă, spre locurile dinainte stabilite de comandant. Era o luptă defen- 10
sivă: gândacii umplură toate găurile. „Dacă aceste găuri – gândi Tudor – ar fi tot atâtea țevi de tun, ce salve de onoare s-ar putea trage din casa asta, de câte ori răsare câte-o stea. În cinstea stelei polare, cincizeci de gândaci de bucătărie – de la dreapta spre stânga, foc! În cinstea constelației Lirei și a 15
Casiopeei – o sută de gândaci, foc!“ Îl durea îngrozitor capul și de aici, poate, ideea acestor explozii cosmice. Capul său chiar, cel plin de idei fantastice, plin de univers, părea acum umplut cu călți și pus ghiulela într-o țevă de tun – gaură de șobolani, așteptând momentul tragerii. Tragerii pe sfoară! „Pentru că, 20
își continuă el gândul, exploziile noastre, oricât de formidabil ar începe, se transformă într-un fâs! într-o păcăleală sinistă.“ Ușa ce da spre curtea interioară nu era închisă. Stinse lumina,

făcu un semn cu degetul către adâncurile pline de vietăți ale lui Dumnezeu, voind parcă să însemne: vedeți ce faceți! În același timp, își dădu seama că, în inconștient, gestul fusese adresat lui Adrian și Mimesei (nu-i plăceau femeile care nu

5 aveau genitiv, erau sterpe de genitiv, îi repugna să spună „lui Mimi“, „lui Cati“ etc.). Coborî scările, ghicind cu precizie fiecare treaptă, pentru că trecerea de la lumină la întuneric îl orbise și nu mai umblase niciodată pe scara aceea... Ba da! Într-o viață anterioară, când fusese mătură! Mătura pentru

10 scările de serviciu! Așa că își aducea aminte... și călca la sigur. Grădina era plină într-adevăr de aer, de stele și de alte gânduri. Încet-încet, plimbându-se, la început ca un mameluc turbat în așteptarea inamicului, poate chiar a lui Napoleon, apoi ca un pașă sigur pe sine, Tudor se felicită pentru ideea

15 acestei evadări. Avea dreptate batrânul Rousseau: în natură cu noi! Cât mai în fundul grădinii! Aici era o stivă de scânduri de la fostul gard, varul de pe ele, scorjot, atrăgea fluturii de noapte – cei care se mulțumeau cu puțin, nu pe toți. Se așeză pe-o bărnă. Trebuia să ia unele hotărâri – așa se tot ostenea

20 de azi-dimineață, neștiind precis ce fel de hotărâri se impun cu atâta stringență. În primul rând, de pus ordine în impresii, bagajul lui de impresii de peste zi. Văzuse moartea sub două aspecte: cea năpraznică și absurdă, a lui Burculeț, de care se despărțise pentru „o bună bucată de vreme“, și cealaltă, moartea

25 de moarte bună, pe care putem s-o numim propriu-zis „deces“. Un deces nu spune nimic. Bătrâna care trecuse pragul acestei case într-un alt imobil, unde nu se plătește chirie și nu există durere, nici întristare, nici suspin, i se păruse prea zămbăreată, prea fericită pentru una în situația el și parcă-i făcuse cu ochiul.

30 Ce putea însemna asta? „Moartea îmi face cu ochiul“ – spuse el, aproape cu glas tare. Își dădu seama că această rostire sună ca un vers. O să i-l comunice lui Adrian, dacă nu chiar Academiei. (Încă din facultate cuvântul „comunicare“ atrăgea automat după el cuvântul „Academie.“) Adică oamenii vorbesc

între ei? dar când trebuie să-și comunice ceva trebuie s-o facă prin intermediul Academiei. Un profesor de-al său, destul de insignifiant și prețios, spunea uneori: Am fost la București și am făcut o comunicare la Academia Română. Comunicarea se referea la una din întrebuirile conjuncției copulative „și“

5 la Suetoniu. „Ți-ai dracului!“ îi venea lui Tudor să exclame după fiecare „comunicare“. Și-și pusese în gând să nu comunice în viața lui nimic.

Capul încă îi mai vâjâia. Aerul aer, stelele, sus pe cer, stele, dar capul tot îi mai vâjâia. Îi venea greu să se concentreze

10 asupra hotărârii pe care-o avea de luat. Dar mai întâi, impresiile. Ordinea în impresii. Ordinea și curățenia. Trebuia să facă lună în gânduri. Se uită pe cer: luna, ioc! O va face el în gânduri. În fond, partea esențială a zilei de azi era faptul dacă Mițache, așa cum i se înfățișase el, cu ochii tulburi, nebărbierit, cu dinții

15 galbeni și plini de resturi de mâncare – înfulecase probabil o plăcintă cu brânză și asta nu de mult, cu câteva ceasuri doar înaintea, și mai ales cu degetele care îi fâlșăiau ca aripile unui liliac speriat, când ți le vâra în păr și simți cum palpita deznădăjduit – era sau nu nebun? Iată o problemă: și dacă

20 era, cât de departe ajunsese, pentru că existau și aici trepte, ca la bucătărie, poți să cobori și să tot cobori până în abis, aflându-te mereu pe o anumită treaptă, și poți sta sus, la prag, adică: *între și-ntre*. Părerea lui că între și-ntre suntem toți, adică

25 o mare parte din omenire, și nu așteptăm decât o mică ocazie din afară ori un bobârnac, pentru a ne decide. Așa cum îi apăruse lui, la prima vedere, la prima impresie, Mițache... săracul optase! Îi părea rău că nu-l întrebase cinstit: mă, spune drept, ai optat sau nu? Suntem prieteni, mie poți să-mi mărturisești, nu fi măgar! Poartă-te cinstit! Altă chestie (durerea

30 de cap începea să-l lase, încetul cu încetul, ca un șir de furnici care părăsesc un copac pe care au urcat, fără să-și dea seama, „din viteză“, și acum îl lasă retrăgându-se într-o ordine perfectă, totuși îngrozitor de încet): cum se poate împleni

sublimul cu grotescul în zilele noastre! Perechea Olga-Val care o cunoscuse azi, era la un pas de sublim și la un pas de grotesc totodată. El, un om deosebit, se vedea cât de colo, se lăsa târât într-o existență primejdioasă, agățându-se de-o fustă care putea fi și-o coadă de cometă, dar și-o bucată de cârpă. De ce simțise nevoia să facă acel circ întreg, de ce trebuise, mai ales, să-l care și pe el, ca *martor*, la tot acest bâlci? Tudor își dădu seama că de când s-a pomenit pe lumea asta el nu face altceva decât să fie martor, martor ocular, la tot felul de chestii. Martor, nu, MARTORUL – nici mai mult, nici mai puțin. Citise undeva în „Revista de filosofie“, din nu știu care an, un studiu al lui Rădulescu-Motru, dar nu-și mai amintea, acum la rezezeală, decât titlul *Psihologia martorului*.

Care-o fi psihologia martorului? Adică el de-aia stă acum pe butuc și despică firul de păr în patru pentru că a avut norocul, sau ghinionul, să se nască martor (ca și când ai spune: născut *mort*, născut în *martor*, poftim!) și să aibă o psihologie specială, psihologia martorului?

E adevărat că până azi nu mai asistasese la un „pețit“, Val îi oferise o ocazie de a-și îmbogăți mult cunoștințele. Își aminti crâșma aceea – pe care desigur de azi încolo avea s-o mai vadă de nenumărate ori, din cauza prostului obicei că dacă apuca o dată să intre undeva, într-un local, nu se mai putea hotărî pentru altul și tot acolo se ducea în vecii vecilor, se așeza la aceeași masă, caută același scaun – în vecii vecilor. Era un fixist. Asta și-n sentimente. Se lega sentimental de una și-o ținea una și bună. Chiar dacă nu-i mai plăcea, tot pe dânsa o vedea, tot la ea se gândea cu *plăcere*. Chiar dacă între timp, împins de împrejurări, o schimbase. Își aminti că încă de pe când era la primară se îndrăgostise de fata sanitarului care abia se născuse – era deci mult mai mică – apoi o revedea la câte 2–3 ani, ea creștea ca din apă, se contura, era chiar frumoasă, apoi multă vreme, plecând în lume și el, și ea, n-o mai văzuse. Continuase însă „s-o iubească“, și-o închipuise, o clădea din

închipuire și la liceu fiind, chiar și la facultate, aproape seară de seară... adormea cu gândul la ea. Idealul lui! Așa cum copiii intră în vis cu o bomboană în gură, sau când sunt mici de tot, cu țâța. Iar idealul crescuse și într-o zi când se-ntâlnește față-n față cu ea, ce dezastru! Fata avea unu optzeci și cinci, pe puțin. Era cu două capete mai înaltă, deși se născuse în urma lui! Prin urmare, îl depășise propriul ideal, îl copleșise propriul ideal, care luase proporții monstruoase.

Oare Val nu se va pomeni strivit de idealul pe care-l prinsese de mână, fugise cu el în lume, și care, într-o zi, fără voia lui, peste capul lui – ha-ha! – peste capul lui, se va dezvolta dezastruos? Orice ideal poartă în sine germele propriei distrugerii, generaliză el. Și la urmă, Olga, ce fată superbă! Nu exagerase când o asemănase cu Nefertiti, ba nu: ea era chiar mai frumoasă. Mai frumoasă puțin, că era vie, aici, a *noastră* (în sensul larg al cuvântului), adică ceva care coboară din stelele acestea ori din milenii uitate ca să ne fâlfâie niște gânduri de sublim prin cap. Nu, femeia nu se degradează cu trecerea anilor, adică tipul ei de frumusețe rămâne – dovadă această regină care fusese un strop de lumină în mocirlă. Pentru că ce altceva era acea crâșmă împuțită? Și cum se complăce sublimul cu *piata*? Vru să spună *viata*, dar, înainte de a rosti cuvântul, gândise altceva: Olga era ca o pasăre rară, un Ibis, dacă e să mergem tot pe ideea Egiptului, adică a Nilului, care se pomenește în piață – în Piața Matache, zisă Ilie Pintilie – alături de găște, rațe și alți curcani. Să rezumăm. (Acum Tudor se simțea chiar limpede la minte și la mers... mersul gândurilor, limpede ca lacrima. Chiar îi veni să plângă de-atâta limpezime.) Să conchidem: avusese și această experiență de nuntă, asistasese la logodna grotescului cu sublimul și el fusese martor, invitat special și poate singurul martor. Dacă i-ar fi dat prin cap să-și pună capăt zilelor – unele repetiții sunt inevitabile –, chiar acum, de exemplu, să meargă și să se-nece în butoiul acela (butoiul îl văzuse de mult, dar abia acum îi atrase atenția și

era sigur că e cu apă), toată comoara asta de experiență, tot ce văzuse cu atâta claritate azi dispăre, odată cu el. Se duce dracului totul, adică dispăre tot ce-i fusese dat lui, ca *martor* invitat special la misterul universului. N-am vrut să spun că

5 Val ar fi grotescul, preciză el, îndreptându-se spre butoi. Ba poate, dimpotrivă, n-ar fi exclus ca tocmai el să poarte *germenele*, pentru că-l văzuse creând frumusețe cu mâna lui. Logodna între sublim și grotesc era cea dintre bețivii din jur și societatea lor, aleasă, dintre Sandu și Val, dintre Olga și

10 Sandu, dintre, să zicem, capul lui și acest butoi. Da, e plin cu apă. Într-adevăr, plin cu apă, dar nu ochi. Ca să-și vâre capul în el, se aplecă, trecu o vreme până când scăfârlia înfierbântată simți atingerea apei, sună chiar ca o piatră aruncată într-o fântână. Ca și piatra, oare are atracția fundului,

15 și pietroiul pe care-l purtase pe umeri, fără să știe ce este, se complăcea acum să se scufunde. „Ce bine el!“ gândi Tudor – apa îi făcea realmente bine... mai bine chiar decât era permis, periculos de bine. Era acum înfundat până la gât în lichidul binefăcător – se simți un fel de Arhimede întors pe dos, pentru

20 că acesta intrase în primul rând cu picioarele, și așteptă să se producă revelația, cine știe ce revelație! Una poate chiar mai grozavă decât a grecului. O, el nu stătuse și cu capu-n jos, într-un butoi, ținându-se cu mâinile de doage. De doagele universului. Butoiul parcă se dilatase enorm. Deși intenția lui,

25 intenția primă, *primordială*, fusese doar să se răcorească puțin, simți că nu mai poate da înapoi, pentru că nu mai are unde – tocmai pentru că butoiul se mărise îngrozitor de mult, cât casa aia – și acum se suprapunea cosmosului. Așadar, își scufundase capul în ocean (Pacifical? Atlanticul? Înghețatul?) și aștepta minunea. Simți că se sufocă, dar într-un fel plăcut, oarecum dulce, și voința lui era mai mult o curiozitate: să mai aștepte puțin, pentru că dacă vrea, dacă vrea *totuși*, imediat răstoarnă datele ecuației și scoate nasul afară. Dar era prea devreme, afară nu puteau să se petreacă cine știe ce evenimente însemnate

în timpul acela, ceva extraordinar de care lui să-i fie necaz că nu-l poate vedea și deocamdată el mai așteaptă aici... ținându-se cu ghearele de limite. Își pierduse aproape conștiința, mâinile se înmuiașeră pe doage, degetele atârnavu flasca și o fracțiune de secundă avu senzația prăbușirii, adică-și dădu

5 seama că, gata! s-a dus, moare, ca un idiot! Îl văzu pe Burculeț împuns de vacă, adunându-și singur mâtele de pe jos și spunând că se duce la croitor să i le coasă, să i le croiască din nou și să le ajusteze, că nu mai vin bine pe el. Îl rugă să-l însoțească, îi dădu să țină de-un capăt, și-l asigură că nu e departe. Ce naiba,

10 domnule, mă duc pe copcă? îi mai flutura prin celulele creierului care începuseră să se asfixieze... și iarăși încercă să iasă din încurcătură... dar pietroiul mergea tot mai jos... Dacă dă de fund – iar își zise el – ca și când capul ar fi fost într-adevăr pietroi, mai am șansă: reculul. Reculul loviturii de fundul

15 universului o să fie atât de puternic, încât o să-l scoată la suprafață și-o să-și rezolve problema la redacție. Va inventa și o altă literatură, cu totul nouă și curată: Minunea se petrecu acum, când totul părea pierdut, mîntea lui Tudor devenise o mare învălmășeală de magmă fierbinte – se credea chiar

20 soare, nebuloasă – adică era exact pe limită: ceva din adânc sui și-l pocni cu atâta putere în creștet, în moalele capului, cum se spune, dar moalele era acum și mai moale, își merita numele, încât inconștientul din el (conștientul se dusese de mult) tresări, înregistră durerea și se dădu înapoi. Într-adevăr,

25 reculul îl salvase. Tudor căzu în iarbă palid ca ceara, cu părul și fața șiroid, și câteva momente simți că e mort, apoi că abia de-acum încolo începe să se sufoce din pricina aerului prea tare – se obisnuise cu aerul din apă! Își aminti că văzuse dihania care-l pocnise, ochii deschiși în acea clipă înregistraseră un bot

30 imens, căscat, fălcile „date de perete“ cu dinți mici și deși și cu un profil uriaș de monstru marin. Se ridică încet, își trecu mâinile prin păr, ca și când s-ar fi așteptat să fie plin de alge, scoici și fragmente de coral și, împleticindu-se, se întoarse în cameră.

Adrian era legat la cap – ce coincidență! – cu un prosopud și, trântit pe canapeaua lui Val, cu creionul bont în mână, chinuia o foaie de hârtie. Voia să refacă poezia care nu-i plăcuse lui Șandru (de fapt, nu-i plăcuse nici una, dar în legătură cu

5 aceea îi spusese lui că da, are dreptate). Găsise acum posibilitatea unei adânciri a ideii. Mimi se plimba de colo-colo, desculță, nu-ndrăznea să-nterupă un act de creație și se plictisea. Tocmai căsca – în momentul intrării lui Tudor – a doua gură căscată, Tudor își aminti dinții mărunți ai monstrului.

10 – Unde dracu ai fost, mă? ridică Adrian capul. Nici nu spui că pleci, ne lași așa singuri, în puterea nopții.

– Era să mă înghită. În butoiul din curte – ce știți voi – se afla un căpcăun, spuse Tudor.

– A, crapul lui Andrei! râse Adrian, deci tot mai trăiește...

15 – Era să mă înec... spuse Tudor, gâfâind, și *finta* m-a readus la viață. Era foarte agitat, observă asta până și Mimi, continuând să caște și să-și ducă leneș mâna la gură.

– Eu m-aș culca, zise ea. N-are nici un rost să-i mai așteptăm pe ceilalți. Ca și când ar fi fost vorba de o culcare

20 în comun și trebuiau să înceapă toți odată, ca la un start. Poate că nici nu mai vin în noaptea asta... Se apropie de Adrian și-l roagă să-i deschiotoreze nasturele de la bluză. Era îmbrăcată cu o bluză albă, destul de strânsă pe ea, i se vedeau bine și sutienul și furoul. Adrian, care-și băgase iar capul în lumea

25 ideilor, mărturisii morocănos că n-are nici un chef – parol, și-o spun cinstit – asta e o treabă pe care poate s-o facă și Tudor.

– Ești un urăcios! se-mbufnă Mimi și se duse la acesta, luându-i din mână și aruncând cât colo cartea groasă și cu

30 foită subțire pe care începuse s-o răsfoiască febril.

– Vremea sfinților mucenici, zise ea, s-a dus o dată pentru tordeauna. Amin!

– Vorbești de parcă ai înfiera mica sau marea burghezie, observă Tudor, oarecum, surprins de familiaritatea cu care

se purta Mimi. „Ca și când i-aș fi soț!“ Apoi, la gestul acesteia de a-i da o mână de ajutor la dezbrăcatul bluzei (era vorba deocamdată de un nasture, dar mai știi?) se execută. Nu înainte de a-i atrage atenția lui Adrian, „că tu mă împingi pe panta

5 asta decadență“. Obstacolul nasturelui odată trecut, Mimi își scoase bluzița, cu un aer foarte degajat, ca și când ar fi fost între colegele ei la cămin.

Pentru câteva momente, simți că renaște, pe alt plan. Pe alt fragment al spiralei. Însă mai departe... o, mai departe nu s-ar fi aventurat! Cel puțin nu acum, nu în aceste condiții,

10 și așa pe nepregătite, pe nepusă masă. Se mustră pentru pornirea lui erotică și se iertă, găsind aici motive obiective: în primul rând, exista un mort în casă. Această prezență, măcar că moartă, înseamnă mult, te împinge la disperare... tocmai

15 pentru că e o prezență moartă. E un minus de viață, care cere plusul, imediat, urgent chiar! Ascultase o dată relatarea bombardamentelor din București, și persoana respectivă, un bărbat cam mucalit, spunea că se-nvățase: cum auzea bomba căzând... cum simțea dorința... Sodoma și Gomora nu erau

20 niște exemple tipice în acest sens... Chiar în ploaia de foc și pucioasă, blestematii ăia nu renunțau la sodomii și *gomorii* (cuvântul e nou), ba chiar le înțețeau, ca și când Dumnezeu, în loc să-i pedepsească, le-ar fi turnat gaz pe foc. Experiența

25 personală a lui Tudor era absolut insignifiantă. Știa totul despre, citise totul, problema îl interesase, dar îi lipsiseră ocaziile. Cum rar i se întâmplă unei fete, el ieșise din facultate

30 *fată mare*. Țsta fusese chinul lui, obsesia, nerealizarea acelor ani, tulburi. Revelația faptului o avusese mai *adineauri*, adică anul trecut, dar amorul visat și femeia fatală, „Primăvara“ lui Botticelli, „Venus din Millo“, „Eva“ lui Cranach și toate celelalte, droaia de nimfe, i se înfățișase în chip de lăptăreasă! Poftim! Așa știe viața, în marea-i înțelepciune, să te coboare cu picioarele pe pământ. Pe pământul pe care curge lapte și miere, dar și fiere... dar și lapte. Făcea serviciul de-a lua laptele

de la „Alimentara“ și de a-l aduce acasă. Avea câteva străzi și zilnic, la o anumită oră, apărea, înaltă, oarecum mândră și cu conștiința de-a se ști unicat, cu un fel de suport metalic în mină, în care încăpeau vreo 8 sticle, suna, întâi își înmâna sticla, primea zâmbind banii mărunți de la gospodinele bucuroase că li se ia un drum din picioare. Așa venea și la căminul unde stătea Tudor. Familiștii mai ales, cu copiii, aveau nevoie de lapte, și Tudor, din cauza distincției persoanei – lui laptele de fapt îi făcea rău – se abonase și el. Îl lua în fiecare zi și-l vărsa în chiuvetă. Îl dădea câte un leu în plus și schimba câteva cuvinte fulguroase cu ea. N-avea nici-o intenție (lui intențiile îi veneau prea târziu, câteodată chiar în urma faptelor). Lăptăreasa era de o mare frumusețe de altfel, să te fi uitat doar o dată la ea și Venus din Millo îți dispărea din cap cât ai zice pește. Era și tânără, nici douăzeci de ani, și, spre deosebire de cea din Millo, cu amândouă mâinile neatînse. Adică, putea să pună mâna. Dacă voia ea, putea pune mânuța pe oricine, numai să fi vrut ea. Era ca o prințesă, ce mai încolo-încoace. Pielea albă-rozacee, toată material din care se croiește surâsul. Într-o zi, Tudor a chemat-o înăuntru în cameră și i-a oferit o floare, pe care a luat-o din vază – nu voia să recunoască nici el, dar de fapt o cumpărase special pentru dânsa. A doua zi, fata a venit singură, nu i-a mai lăsat sticla de lapte la ușă, i-a adus-o la pat.

– Ești singur? l-a întrebat ea, oarecum găfâit.

– Da, bineînțeles, i-a răspuns el mirat.

Și așa cunoscuse femeia... care din proprie inițiativă i se vărase în suflet și-i impusese pentru totdeauna un anumit tip de frumusețe, dincolo de orice idei preconceptuate și de orice literatură. Era tipul de frumusețe carnală, împlinită, distinsă, însă nu lipsit de farmece vulgarității (care-l completau, adică el se credea prea spiritualizat și se lăsa *compensat*). Cum o chema pe seducătoarea lui cea frumoasă? Balița! Neam de prinți – genealogie străveche mergând până în vremea lui

Alexandru cel Bun – să-l fi mulțumit chiar și pe Mateiu Caragiale. Ajunsese vânzătoare fie ca să trăiască, fie în bătaie de joc, ca să-și bată joc de viață. În orice caz, Val o cunoscuse... Fusesse dat afară de la Arte plastice, tocmai din cauza ei. Îi făcuse portretul și-l prezentase la o expoziție a tineretului sub titlul *Prințesa Balița, lăptăreasa*. Comisia se sesizase, luă aceasta ca o aluzie, interpretă politic așa și pe dincolo – ce voia să spună cu asta? – și-l zburase din facultate. Între timp fata acceptase să devină model și poza în orele de curs.

Revelația *stirpei* primei iubiri avea să se întâmple abia în zilele următoare, într-o discuție cu Val. Acum, respirația liniștită a Mimei, ori a Mimesei, care sălta, pătura aceea veche în sus ca nimica (femeile respira mișcându-și mai mult toracele, decât burta, probabil ca să nu jeneze fătul, în cazul sarcinei), îi adusese imaginea Baliței. Trebuî din nou să constate, „să ajungă la vorba lui“, că de la sublim la ridicol nu e decât un pas. Vorba era a lui Napoleon, dar ce-are a face! cu toată respirația liniștită, Mimi nu dormea. Deschise discuția despre nemurirea sufletului. („Hodoronc-tronc! gândi Tudor, îi arde ei acum de nemurirea lui nenea sufletul, cum sunt eu popă.“)

– E adevărat ce susțin anticii (spunea anticii, cum ai zice „amicii“) că sufletul ar fi format din atomi... care odată desprînși de corp, adică după ce mori și-ți iese răsuflarea cum cred țărani, care sunt într-un fel contemporani cu anticii... aceste particule se împrăstie în spațiul infinit și la urmă se tot caută, se tot caută până se găesc. Până se întâlnesc, într-o bună zi, și formează o nouă ființă, identică?

– Da, se-ntâlnesc aci-n colț, își dau întâlniri la Colțea, răsăd Adrian. Îi pierise și lui inspirația și acum avea chef de vorbă.

– Ai făcut? îl întreba Tudor, ai *fătat*?

– Cu voi aici? S-a dus, gata, mi-a scăpat. Mototoli hârtia și-o aruncă. Cocoloșul pică într-un pantof de-al lui Mimi.

– Ia te uită, Mimișor, mâine ai să-ți bagi picioarele într-o metonimie și-o sinecdocă. Ai grijă.

– Cine susține asta? o întrebă Tudor pe Mimi. Care antici au emis această ipoteză? Eu parcă nu-mi aduc aminte de așa ceva.

– Ei, care. *Anticii*, cei bătrâni, cei vechi. Ramoliții, na! Dacă n-aș fi obosită, ți-aș spune și ce școală. Rafael, școala din Atena.

– Școala-ntăia primară. Adrian era pus pe glume acum. Posibilitatea unei discuții mai serioase se pierduse însă.

– Voi nu vă culcați? Mimi căscă. „Mort este ceea ce vedem când suntem trezi, iar ce vedem dormind e vis“, Hera-clit! 10 preciză ea căscând iar pe silabele celui obscur. La ea chestiile astea erau, se vede, totuna, de la „moartea zeilor e viață“ la un somn bun trecea fără nici o dificultate. Mor de somn! Hai, dezbrăcați-vă, că altfel nu pot să adorm, că mi-e frică de voi.

– Din partea mea, zise Adrian, nici o speranță.

15 Tudor izbucni în râs.

– Iată unde eșuează nemurirea sufletului, spuse el. Stinse lumina. (Voi ai să mai lucrezi, Adriane?) Se întinse îmbrăcat pe salteaua lui Val. Abia acum observă că era aproape ziuă, se crăpa de ziuă. A doua noapte pierdută. Trebuia să fie la redacție, se hotărâse să se ducă, totuși.

20 – Cine ne scoală pe noi la 7? spuse el. (Întotdeauna își făcea singur mizerie – bașca aceea pe care-o încasa de la șef – când întârzia un sfert de oră la slujbă.)

– Mimi! zise Adrian (lui se vede că abia acum îi venise 25 inspirația), întoarce sânul drept, să sune la fără un sfert!

– Porcilor, măgarilor! Așa stricați voi tineretul...

În astfel de alintări, Tudor ațipi; în curând, sforăia tare și Adrian.

30 Pe la șapte și jumătate, Val intră plin de pământ, boțit și cu ochii tulburi.

– Deșteptarea! făcu el. A venit schimbul doi.

Adrian sări și se uită la ceas. (Poftim, 7,30!) În zece minute era gata de plecare. Se arătă și galanton: îi ajută fetei să se încheie la bluziță.

– La artă pentru artă te-ndeși – râse Tudor. Aseară te durea mâna!

– Ce face omul în revărsat de zori e lucru curat.

Acum abia observă starea obosită în care se află ginerică. 5 Se așezase pe masă și-și lăsase capul în palme.

– Cum a fost voiajul de nuntă?

Adrian nu primi nici un răspuns. Îl lăsară, pentru că știau că-n astfel de momente nu e bine să-l zgândări. Putea să-ți 10 dea cu ceva-n cap. De altfel, era timpul s-o-ntindă, gata, întârziaseră. Ieșiră toți trei. Din ușă, Tudor se-ntoarse și, 10 apropiindu-se de masă, îl zgâlțâi tare pe „flăcăul vânjos“ care, parcă înțepenise acolo.

– Ce-i cu tine, culcă-te în pat. Ți-e rău?, Unde e Olga?

– M-am spălat cu ea pe cap. Lăsați-mă-n pace!

Tudor plecă. 15

– I-auzi c-a pierdut-o pe Olga, le spuse el celorlalți, când îi ajunse din urmă.

– Glumește. Așa e el.

Mimi rămase în stația de tramvai, ei doi ieșiră la linia lui 20 81, să meargă la redacție. Dacă troleibuzul venea imediat, n-ar fi întârziat decât 20 de minute. În astfel de cazuri intrau pe rând. Cel care apărea primul încasa grosul observației. Era rândul lui Tudor.

– Mă lași pe mine, zise Adrian. Tu trebuie să fii astăzi miel. 25 Blând ca mielul...

– Da. că și așa vor să mă taie...

În ziua aceea nu i se-ntâmplă nimic lui Tudor la redacție. Revăzu niște materiale mai vechi, dictă ceva la mașină, dădu, telefoane și comandă două articole unor profesori universitari.

30 Când se întoarseră acasă, pe la patru, îl găsiră pe Val în aceeași poziție, răstignit acolo pe masă. Crezură c-a avut un atac ceva. că Doamne ferește, e mort. Ca în filmele de groază, când cineva intră în cameră și dă cu ochii de un spânzurat, ori îi cade un cadavru, de undeva, în brațe.

– Val! țipă Adrian, care se speria mai iute, omule, ce e cu tine?

– V-ați și întors? spuse acesta într-un târziu, ca trezit dintr-o hipnoză.

– Ce e cu tine, mă? Ce e, bă, cu tine? Și odată pe Adrian
5 îl fulgeră o idee: Olga?

– Am pierdut-o.

Își aduse aminte cele spuse de dimineață, când crezuse că e glumă.

– Cum asta? Unde? Când? Unde?

10 – În parc!

Val se săltă cu mare greutate, sări jos de pe masă, toate oasele-i trozniră și mai mult căzu pe dușumea. Înțepenise, amortise acolo. Rătăcise cu ea îndelung pe străzi – a fost o noapte superbă, apoi ajunseseră în parc –, s-au plimbat cu
15 barca... fiecare cu câte o barcă... La un moment dat, el a rămas la urmă... era și cam întuneric... ea vâslea repede, mai repede decât el... și când s-a apropiat de barca ei... aceasta era goală!

– Nu se poate! Glumești! făcu Adrian. Ce înseamnă asta: era goală? Poate femeia...

20 – S-a înecat? pronunță Tudor acel cuvânt, care-i venise din primul moment pe buze, dar parcă nu-l putea articula.

Val dădu din mâini.

– Dumnezeu știe! Am răscolit lacul! Am strigat, am scotocit peste tot... După aceea, am dat fugă și-am anunțat militia...

25 au venit cu multe bărci, cu cângi... L-am luat iar la purecat.

– Și...?

– Nimic!

– Slavă Domnului! oftă Adrian. Înseamnă că a fugit pur și simplu... S-a ascuns undeva. Asta e...

30 Adrian se închină, cât era de ateu. Apoi, râzând: s-a dus acasă, mă, s-a întors la Sandu. N-a putut suporta aventura. Atât cât a fost, pentru ea a fost suficient. A gustat o clipă din marea dragoste... și s-a speriat. S-a întors la omul ei... la bărbatul legal, cu slujbă. Fără pic de metafizică, e drept, dar cu bani, și cu casă. Gata, hai să bem!

– De-ar fi așa! oftă sculptorul, care parcă suferea de inimă și se temea de mișcări prea bruște.

– Sunt convins că așa e, făcu și Tudor, deși era convins exact de contrariul (să dea Dumnezeu să-l mintă pe el intuiția). Era prea frumos ca să continue... A vrut să rămână în viața
5 ta ca o himeră, care ți se arată o dată, pentru o clipă, și dispare, punându-te pe gânduri pentru totdeauna, lăsându-ți o amintire de neșters. Nu-i plăcu cum exprima această idee, care nu-i ieșea clar, tocmai pentru că nu credea în ea. Cu Olga trebuie să se fi întâmplat ceva, *altceva* decât ar fi vrut ea, care
10 nu depindea de voința ei, ceva grozav.

– Ăla ți-a furat și statueta! făcu Adrian, zâmbind ca și când ar fi spus o șotie.

– Adevărat! sări Val. Și se uită s-o vadă pe undeva prin casă. Atunci e clar! La un moment dat, Olga mi-a spus:
15 „Uite-l!”. I se păruse că vine în urma noastră, cu lutul în brațe... Eram tocmai pe la turnul de apă... M-am uitat, am aruncat priviri de vultur, dar nu era nimeni, am răs amândoi ca de-o vedenie...

– Poate v-a urmărit și în parc... și-a răpit-o! 20

– Dar unde te pomenești, mă băiețas? Pe ce lume? (Adică se înțelegea: în ce societate?) Adrian citea faptele diverse din ziare – nu știu de ce-l interesau – și le povesti ce se întâmplase de curând cu un bandit, care răpise o femeie... Scăpase din
25 pușcărie... mă-nțelegi? și dăduse atacul unei bănci... mă-nțelegi? Merge, se face că scoate niște bani, apoi, cu pistolul în mână, îi amenință pe funcționari să golească tot... Din întâmplare, cineva tocmai intra și, văzând scena, s-a întors și-a anunțat poliția.

Atunci, continuă el cu sufletul la gură, de parcă acum afla
30 ce avea să povestească, banditul s-a retras cu cei patru ostateci în camera tezaurului. Știți cum sunt astea: numai beton și fier... Vine poliția. Uuu! Uuu! Parlamentări. Pungașul pune condiția să i se mai aducă acolo întărituri, ha, ha, un prieten,

șeful bandei lui, care se afla tot la beci... Aia ce să facă! Îl aduc și acum în încăpere erau doi bandiți... și patru ostateci... Cu grenade, pistoale etc.! Și o femeie... că de aici plecasem... „Tu mereu pleci de la femei!“ (Tudor ori Val?) Printre ostateci era și o casierită tânără. Asediul a ținut patru-cinci zile, poliția încercând să spargă ușile, forând plafonul, dar neîndrăznind să înainteze. Aia amenințau că la cea mai mică mișcare omoară ostatecii.

– Filme! Filme! Filme! îl întrerupse Val, care n-avea acum chef de istorii.

– Și unde s-a-ntâmpat asta?

– La Copenhaga.

– Așa da! făcu Tudor, ca și când i s-ar fi luat o piatră de pe inimă.

– Și, continuă Adrian, important este faptul că în aceste zile femeia aceea a fost siluită... sau, mi se pare, chiar s-a îndrăgostit de unul dintre bandiți!

– De ce e atât de important?

– Ca document psihologic. Victima simte atracția călăului... ea atunci și-a pus în funcțiune întregul arsenal, ca să-l înduioșeze pe tip... Viața e îngrozitor de tenace. Și chiar când ai impresia că gata... s-a terminat, ea se agață de ultimul fir de păr... Mi-am notat să scriu cândva o nuvelă pe acest nucleu: legătura dintre bandit și ostateca sa. O dragoste adevărată, mare, măreață, o pasiune mistuitoare.

– Cât au rezistat aia?

– Cinci sau șase zile. Au fost adormiți cu gaze... Ostatecii, aproape morți din cauza tensiunii și-a foamei, nu mâncaseră nimic în tot acest timp. Însă hoții erau obișnuiți și cu spațiul limitat și cu subnutriția și cu... tot.

– S-a scris și în presa noastră... adăugă Adrian.

– Tot despre asta?...

– Bineînțeles... la fapte diverse. Dacă ai aduna, dacă ai selecta toate faptele diverse, ai face o comedie umană, pe lângă

care Balzac ar fi un puști. Știți că unul a omorât un șef de bordel pentru 40 de mărci?

Era subiectul favorit al lui Adrian, alunecase acum pe panta faptului divers, însă Tudor socoti că nu e momentul unor digresiuni, oricât de interesante. Nu era momentul psihologic. Adrian făcea o mulțime de gafe. Schimbă vorba, întrebându-l pe Val dacă a luat legătura cu soțul Olgăi. Ca să nu mai stea așa plouat, ca să se liniștească, să-și poată vedea de treburi, ar fi fost foarte normal să-i telefoneze – nici nu trebuia să-și spună numele – cerând să vorbească urgent cu Olga; s-ar fi dat drept un coleg. Și cu asta se termina povestea, afla că femeia s-a întors acasă și lui îi rămâneau doar suferințele tânărului Werther, într-o ediție de lux. Un eșec erotic. Se mai alesese și cu două fire de borangic. *Per aspera ad astra.*

– E-he! oftă Val, opac la orice fel de sugestie, la orice „înălțare grea“.

Plecară împreună. Nu știau ce anume vor întreprinde, însă se impunea, oricum, o ieșire. Trebuia să facă ceva. Adrian dădu el telefon. (Val știa numărul Olgăi de-acasă.)

– Alo, casa Șandru? cu doamna, vă rog.

Răspunse probabil fata în casă... urmă un moment de suspens... „Da, imediat“, se auzi – și la capătul celălalt, Val, care puse urechea, o recunosc pe mama lui Șandru: „Nu e acasă... nu mai locuiește aici“... zdranc! Telefonul fu pus în furcă. Porniră la-ntâmplare pe bulevard. Agitația din jur, mișcarea i-ar fi făcut, oricum, bine îndrăgostitului fără noroc, care arăta ca un căzut din lună, căzut în cap.

Unul dintre ei aruncă o vorbji sinistă: la morgă... Pentru că, dacă i s-ar fi înecat corăbiile, ar fi fost imposibil să nu răsuflă asta, acolo. (Tot încercau să-l înviezeze, glumeau ca să-i arate că ei nu cred în posibilitatea înecului, și dacă nu cred ei, care sunt așa de... exacti, preciși, nici nu putea fi adevărat.)

Val îi asculta c-o ureche bleagă, de azi-dimineață se gândea la același lucru. Refăcuse de o mie de ori drumul lor prin oraș,

cum ajunseseră în parc, a cui a fost ideea să desfacă niște bărci, legate la țărmul lacului.

Ce noapte fantastică! Adrian era acela care exclama mereu „Fantastic!“ „Pfu,– ce fantastic!“ – cuvântul îl cam agasa, dar
5 asta fusese realitatea. Așa... fantastică! N-are rost să umblăm acum după stil. Ar fi părut astfel, chiar de-ar fi avut un alt final. Când o luase pe Olga de la chibrituri, nu știa încă unde-o va duce – fisa i-a căzut spontan, „ca orzul pe găște“. I se păruse că Șandru o privise odată nu știu cum, și asta-l enervase. Ca
10 și când nu i-ar fi fost soție! Dar ea într-adevăr nu mai era nevasta grăsanului – era a lui, numai a lui, și-o luase de-acolo, s-o scape de acela, de căpcăun, și de toți. Trebuia să rămână singuri. Prima lor noapte *de-adevăratelea*, acum când lucrurile, într-un fel, se legalizaseră. Ieșind, se gândi s-o ducă
15 în curtea din spatele casei. Sau dincolo, peste drum, în cimitirul acela uitat, ruginit, năpădit de ierburi și de stafiile ciumaților înmormântați acolo, clae peste grămadă, de mult, poate chiar pe vremea lui Caragea. Dar poarta mare, de grilaj, fusese închisă. Olga zise: „Lasă! Unde mă vâri?“ Mai bine dăm
20 o raită prin oraș?“ Și plecară de mână, la voia-ntâmplării. „Într-un alt veac, te-aș fi cărat în brațe, să-ți arăt Piața Matache după miezul nopții... și m-aș fi bătut, din fugă, cu o mână – cealaltă – cu tot felul de haidamaci, haiduci, haimanale ce-ar fi sărit de prin ganguri, de pe acoperișuri, din saltele de puf să ne atace, să-mi ia comoara. Voia să-i arate că știe să fie și „ofticos“, cu toate că orice romantism lui îi părea desuet, ori căuta să-l mascheze.

– Acum, însă, trebuie să mergi pe propriile picioare, picioaroange...

30 – De ce pe picioaroange? întrebă Olga, alintat, ca și când el chiar ar fi dus-o în brațe și acum ar fi voit s-o lase jos. Scâncea ca un copil.

– Pentru că suntem în secolul vitezei și toate merg mai mult pe dos (vru să spună *pe jos*, dar îi veni o idee mai

bună) – una – și astăzi nici femeile nu mai sunt așa de ușoare, fulgi de ovăz, ca pe vremuri, să te cărăbănești cu ele-n cărcă, încolo și-ncoace, după cum îți dictează interesele... cruciadelor – două. Ea chicoti, chițăi, ciripi. Străzile erau
5 pustii, ba nu, la un moment dat se-ntâlniseră cu un grup de tineri, care lăliau ceva, legănându-se. Unul avea o chitară în mână, dar nu cânta la ea... mai mult bătea toba cu degetele în lemnul instrumentului.

– La noi n-a prins chitara niciodată! aruncă Val. La noi, toba! Noi cu toba și la petrecere și... și uită-te la asta, nici
10 nu știe de unde-i vine dexteritatea, nu băriuie că e robul unor atavisme. Multă vreme pierdură uitându-se pe la fațade. Apucaseră pe străzi lăturalnice, unde casele se păstrau aproape neatrinse, ca pe vremuri. Undeva le atrase atenția o clădire mare în formă de U, al cărui singur etaj avea un
15 geamlâc și între cele două aripi se circula pe sus, pe un fel de punte. Cine știe ce han vechi. Și-ar fi dorit o cămăruță acolo, voiau să bată la poartă să întrebe dacă nu exista o cămăruță de-nchiriat. Nu mai exista însă nici o poartă, curtea era pavată
20 cu pietre de râu, începuse să răsără iarba printre ele. Unul din capetele dinspre stradă avea o vitrină, jos la parter, o ceasornicărie, mai mult expoziție de ceasuri vechi, de când străbunica. Zăboviră puțin nedecizindu-se ce ceas să-și aleagă
25 fiecare, toate aveau ceva aparte. Plecând de la aceste orologii, spuseseră c-ar prefera totuși un castel hanului acela, sau un turn, și-o luară spre Colțea. Val, care era documentat în
30 problemă, reconstitui cu de-amănuntul această capodoperă de arhitectură specifică vechiului oraș... Îi arată unde se înălța turnul... măsurară cu pasul cam cât ocupa... și pe unde veneau zidurile celelalte, care formau piața. Că totul aici era un fel de piață... ceva cam ca la Veneția, la San Marco. Un călător străin considerase acest colț unul dintre cele mai frumoase din lume, la acea vreme, și tot el, mi se pare, făcea comparația cu cetatea dogilor. De aici și până în parc e o cale bună. Nu-și

prea amintea cum se nimeniseră în partea aceea. Încă de pe la turnul de apă – deci, trecuseră pe acolo – Olga dădea semne de spaimă, ori poate-o ajunsese oboseala? Zicea că... îi urmărește cineva... I se păruse ei că vede un om c-o măciucă în brațe! Deci acesta trebuie să fi fost Șandru cu statuia. Dar cum se ținuse după ei până acolo? Cum adică fusese în stare să alerge cu pământul în brațe – era încă ud și greu: precis arăta acum ca un morman de lut, poate scăpase statueta din mână și mai ales: cum de nu-și dăduse el seama? Pe de altă parte, toate aceste precizări nu au nici un sens: el se uitase în direcția arătată de Olga; ba chiar fugise și dăduse ocol Foișorului de Foc și nici țipenie! Să mergem acasă – spuse Olga – dar tot ea adăugase: care casă? și-i ceruse s-o ducă-n parc, să se plimbe cu barca. Oare spusese asta tare?... adică ar fi putut s-o audă și altcineva, care, să presupunem, ar fi fost ascuns pe-acolo și-ar fi apucat pe altă cale, așteptându-i la lacuri, pregătit... și cu mai mulți oameni? Nu, Olga îi șoptise... îl rugase în șoaptă. Ce-i spusese ea cu voce tare, prea tare pentru ora aceea târzie – asta arăta că-i e totuși frică, de ce? de cine-i era frică? – vorbea tare răspicat, sonor, ca să se convingă pe sine că nu-i e teamă, că n-are nimic de ascuns, fusese precizarea ghicitoare din ziua aceea. Și atunci Olga se agățase de gâtul lui cerându-i să n-o lase, să n-o părăsească. Fu rândul lui să-și arate în lumina lunii dinții mici, cu gingiile roase de șederea în mina de plumb, unde fusese înainte. Val râse cu poftă.

Frumos din partea ei că umblă pe la ghicitoare, mai crede în babe! Apoi continuase, pe un ton ceva mai grav: „Iar de-o fi să mor“, și-i recitase câteva versuri, dar așa cam într-o doară, aproape fără să le pătrundă sensul, adică fără să se gândească la sens atunci, îndeplinind parcă un automatism, căzând pe un automatism. De câte ori făcea asta spre a atrage atenția asupra alunecărilor de gândire – cum trecem de la una la alta, duși, pur și simplu, de un cuvânt, ori de o anumită intonație

a sa, care ne sugerează imediat altceva. Mintea noastră e foarte atentă, mereu la pândă, spun „busuioc“ gândindu-mă la floare, dar, imediat, asta îmi trezește în memorie o întâmplare cu unul „Busuioc“ care... și așa mai departe. Faptul că ea fusese la vrăjitoare, cum se zice, probabil o simplă *locțiitoare de vrăjitoare*, o babă oarecare, îi plăcuse totuși, Olga se arăta preocupată de viitor, adică ținea la el? Mă iubesti? întrebuse el – tot cam într-o doară, pentru a nu părea desuet, demodat –, însă întrebarea era serioasă.

– Mi-e frică de tine! fu răspunsul ei, uitându-se speriată în jur.

– Dacă îți e frică de mine, de ce te uiți în jur... nu mă vezi?

– Pentru tine... mă tem...

– Vax albina! Mie să nu-mi poarte nimeni de grijă.

Acum îi părea rău că întrerupsese discuția așa de brutal, poate că ea ar fi vrut să-i spună ceva. Povestea cu ghicitoarea o începuse de două-trei ori, și el n-avusese niciodată răbdare s-o asculte până la capăt. Femeile se pierd în amănunte când s-apucă să spună ceva, procedează ca un romancier „serios“, de multe volume, descriu în dreapta și-n stânga, spun cum era îmbrăcat cutare trecător întrebând în ce direcție vine o anumită stradă, unde are loc, să zicem, un incendiu și până să ajungă cu explicația acolo la fața... locului, te plictisești și nu mai vrei să ascuți... Ar fi și inutil, pentru că între timp totul ar fi de mult cenușă. Femeile au ochi de prozator – spusese el o dată – sau prozatorii au ochi de femei. Și adăugase: cu toate acestea, femeile nu sunt buni prazatori. Asta de dragul silogismului întors, pentru că putea da imediat cel puțin trei exemple de femei cu excelent condei. Așa că o pusese mereu să termine mai repede, Olga se supărase de fiecare dată.

– Rezultatul, spuse el, mie să-mi spui scorul, scorul final! Lasă astea cu pantalonașii copiilor, care te-au întâmpinat la capătul străzii... Ce ți-a „proorocit“ aia despre scor?

– C-o să ți se taie capul! zise Olga repede, furioasă că nu e lăsată să povestească frumos, cu început și sfârșit.

– Păi, dacă e-așa, ce rost mai au toate celelalte amănunte? Vezi că n-ai dreptate să te superi?

5 – Mulți au vrut să mă muște de fiund dar sunt bazonat! adăugă el.

Ajunseseră în piața mare... Olga atunci îl implorase un lucru: atâta vreme cât îi va fi ea soție, să-i promită că termină cu năravul ăsta de-a se amesteca unde nu-i fierbe oala. El
10 înceteze de-a mai gândi, numai pentru că ea, frumoasa din pădurea adormită, îi pune mânuța la gură și zice pss! Trece cineva, te aude cineva, acum, gata, nu mai gândim până la orele paispe.

15 – De ce interpretezi greșit? Îți vreau binele. Tu nu cunoști oamenii... Vorbești cu toată lumea la fel... și nu toți îți sunt prieteni...

– Dragă, sări el, dacă tu consideri că nu corespund din punct de vedere politic... mă rog! Du-te acasă, ce cauți aici
20 cu mine, la ora asta de bruiaj. Ce? nu vezi ce ceată e?

– Uite, aluziile astea or să te omoare!

– Ce aluzii? Care aluzii? Eu vorbesc direct... și toată lumea crede că fac aluzii. Când nu-mi place ceva și spun că acel ceva nu-mi pică tocmai bine, lumea vede aici o aluzie. „Lumea!“ –
25 adică d-alde bărbatu-rău. Dacă el nu vorbește decât în lozinci, mă rog, du-te acasă și scoate-l la demonstrație. Aceasta fusese partea mai tare a discuției dintre ei, în noaptea aceea – de fapt era o reluare, pe altă spirală, a unor discuții și controverse anterioare. Îi spusese – mai mult ca s-o liniștească, pentru că
30 nu-i plăcea să vorbească despre sine – că în ceea ce privește originea lui, pot să-l caute oricât (ca și când ar fi fost vorba într-adevar de o urmărire), pentru că n-aveau ce să-i găsească. Că meseria lui de bază e miner, clasă muncitoare – înțelegi! de-aia gândesc așa! Și-i povestise câteva episoade.

Fusese într-adevăr miner, „lucrase în șuturi“, cunoștea cu ochii-nchiși câteva galerii de pe Valea Jiului și cuvântul „galerii“ îl făcuse sculptor – ba nu, ăia îl trimiseseră la arte plastice, pentru că le făcea statui din antracit, în timpul liber...
5 și toți săriseră cu gura pe el... că e păcat de talent și de antracit. ăia se pricepeau la artă! La fel vorbea și acolo – așa, deschis turuise el toată viața, pentru că nu știa, trebuia să afle de la ea, că n-ai dreptul să spui ce-ai pe inimă. Îi promise să-i arate într-o zi autoportretul lui cu cască de miner – un ulei pe fond roșu, pe care i-l dăduse unui prieten, dar o s-o ducă să-l vadă,
10

*

...o apucară pe chei în jos, dincolo de Piața de flori și Adrian îi arătă lui Tudor o corabie de hârtie, lansată de vreun copil, care se ducea legănându-se la vale; de scufundat nici n-ar fi
15 putut să se scufunde, pentru că apa era așa de clisoasă, plină de grăsime, de păcură și uleiuri încât dacă arunca banul ar fi sărit în sus. Tudor, care avu această idee, aruncă o monedă de un leu care nimeri chiar în corăbioară. Adrian îl privi cu invidie prefăcută. „Mă, da nu scapi nici o țintă?“ Corăbioara
20 mai alunecă vreo câțiva metri, împleticindu-se, ca o lebădă rănită, apoi se scufundă. „Leul crește în greutate“, spuse Tudor. Când ajunseră la morgă, Val își aminti că trecuseră și pe-acolo...

– Păi aici am mai fost... Azi-noapte cu Olga... Am trecut și pe-aici.

– Măi, dar mult ai mai fugărit-o! se miră Adrian. Dacă
25 nu-i arătai morga, în noaptea nunții, tușeai!

Val nu-i răspunse, cum avea el de obicei, o replică pentru orice.

– Ne întoarcem! hotărî el. N-are nici un rost.

Tudor ar fi vrut să intre acolo – pe picioarele lui, 30 bineînțeles – să vadă câteva „aspecte“. Nu fusese în viața lui la Institutul medico-legal, cum scria pe un fronton (clădirea,

dacă nu știai ce e, îți împunea, era chiar atrăgătoare). Această vizită aici ar fi fost pentru el un fel de încununare a experiențelor din ultimele zile, Burculeț, apoi baba aceea... de câteva zile n-avea noroc decât de morți, parcă juca mereu
5 cu mână moartă...

Lângă Institutul medico-legal se afla și un atelier de coșciuge. „Viața în complexitatea ei!” spuse Adrian, arătându-le, deși acesta le observase și el imediat. Atelierul de coșciuge era în așa fel plasat, amplasat acolo, încât de la intrarea
10 la Morgă, dacă te întorceai puțin, privirea îți „intra” exact într-un coșciug nou – aproape frumos – de stejar și dacă ar fi pus meșterul repede capacul și-ar fi prins văzul înăuntru. Din păcate, dacă e să pleci de aici, nu numai privirea e cea care și se bate în cuie! Schimbul acesta de impresii între Adrian
15 și Tudor nu avu nici un efect asupra lui Val.

– Ne-ntoarcem! repetă el. Apoi, după ce făcură câțiva pași: n-aș suporta s-o vedeți voi goală!

– Ai fi gelos? Chiar în condițiile astea?

Val spusese adevărul. Prietenii lui reținură tonul glumeț
20 și se bucurară că își revine. Adică, avea dreptate: ce să caute ei acolo? În vremea asta Olga poate îi așteaptă pe la ușă; pe la uși pe la ferești...

– N-am lăsat ușa deschisă, spuse Adrian, Olga o fi tropăind pe hol... Grăbiră pașii. Când să ia autobuzul din Piața de flori,
25 Val, care-i lăsase să urce ei primii, le strigă de jos că se duce la un prieten.

– Ne-a tras pe soară. A vrut să scape de noi.

Adrian îi explică, așa cum stăteau în autobuz, în picioare și cu mâinile pe sus, ținându-se de ce nimereau – era
30 înghesuială și șoferul avea gesturi foarte bruste de pornire și frânare –, cât de pișicher era sculptorul, se ține numai de farse, e un maestru al farsei. Precis și-a găsit vreo sură pentru Dulcinea lui – ori vreo moară de vânt pe undeva – și-acum o ține ascunsă.

– Atunci de ce arăta în halul ăla?

– Pesemne c-o fi primit vreo palmă. Așa, un mic cadou de nuntă. Și, cât era de mândru, suferea acum ca pentru pierderea întregii bătalii. Adrian cunoștea câteva aventuri –
5 amoruri iuți, trăsnete – din fuga calului, ale acestuia și nu credea că se putea îndrăgosti serios de vreuna. Olga, dacă era pe-așa, i-ar fi plăcut și lui – avea calități –, lumea din troleibuz începuse a întoarce capul, Adrian vorbea de obicei tare.

– Mai încet! îi șopti Tudor, tocmai când șoferul frâna brusc, așa că ultimul cuvânt fu lungit involuntar și șoapta se
10 strangulă în poruncă rostită : înceeet !

– Țsta azi a pus prima dată mâna pe volan! se amestecă o doamnă de alături, crezând că Tudor îi reproșase șoferului că mâna prea tare.

– El este omul cel mai bizar din câți am întâlnit, tocmai
15 începusem să-ți povestesc... dar unde rămăsesem? întrebă Adrian, care-și spunea singur, recunoștea... că e un „mare căscat“.

– Lasă, că-mi spui acasă.

De altfel, Tudor n-avea nici un motiv să nu-i accepte teoria. Bineînțeles, fuseseră „duși” de Val, și bine făcuse. Prea
20 erau naivi și creduli, prea umblau cu limba scoasă după „evenimente”, după chestii tari – făceau pe reporterii furioși, stil Egon Ervin Kisch, care-i plăcuse mult lui Adrian că s-a aruncat o dată din vapor, nu știi ce să vadă mai bine, și desigur îi vorbise despre el și lui Val. Acesta le dăduse o lecție și acum
25 se dusesse la Olga, pe care o instalase pe undeva, prin vreo cameră mobilată, la mahala – intri în curte, treci printre straturile de flori – acum nu erau încă sădite, calci pe covoare oltenești. Frumos din partea lui... și se bucura și pentru Olga, nu știi de ce. O văzuse că își răsucise de-adevăratelea inima
30 după Val, ca floarea-soarelui, și de ce să n-aibă și ea ora ei de romantism? Să-și facă mendrele romantice.

Ia-i femeii dramul de romantism, pe care pretinde că-l are, și se sufocă, moare, se aruncă de la etaj. Val era un realist – uneori

cam cinic, uneori fantast –, dar știa să-i dea și cezarului ce-i al cezarului. Îi crease principesei lui un culcuș să moară de invidie toate eroinele din romanele cavaleresti. Tudor se bucura pentru amândoi; momentele de fericire sunt așa de rare și când le vezi la prietenii tăi aproape că-ți dau lacrimile. Altfel, vorba lui Sancho Panza, murind îți irosești sănătatea.

Acasă, îl așteptară nerăbdători, fără a-și mărturisi asta. Ceva nu se leagă în logica lor și a evenimentelor și parcă tot mai voiau niște lămuriri suplimentare, pe care nu le putea da decât el.

Se auziră pași ușori la ușă... un moment de liniște ca și când persoana ar fi tras cu urechea și apoi o voce caldă feminină:

– Vaal!

– Hait! C-a venit, sări Adrian, vesel. I-o ascundem sau îi spunem, când o găsi-o aici, c-am adus-o noi de la morgă, înviată a treia zi. Olga (orga) de lumini, de la morga de bezne

Tudor se duse și deschise. Spuseră amândoi odată „Intră!”, dar persoana respectivă nu se mișcă, părea speriată. Era dactilografa de la etajul unu... care nu uitase întâlnirea fixată pentru seara aceea. Așteptând o vreme, își luase inima-n dinți

și coborâse, să vadă ce-i cu el.

– A, poftiți, poftiți, duduie! făcu Adrian.

Fata intră, dar nu închise ușa după ea. Se uită curioasă.

– Val nu e aici.

– Și nu se întoarce repede?

– Cred că în noaptea asta... e ocupat cu serviciul, minți Adrian, sobru ca turnul de apă.

Duduia Ursache nu știa cum să iasă din încurcătură, se roșise toată și asta se vedea. Zise că-i promisese domnul Val o mână de ajutor pentru seara asta (ți-ai și găsit galantonul! se gândi Adrian, răutăcios, pentru că un ușor flirt cu bruneta încercase și el, însă fără rezultat). Adică, se explică ea, după stilu-i propriu de-a da lămuriri la nesfârșit, făcând gafă după gafă, avea de bătut ceva la mașină, urgent – lucra și-acasă – și Val se oferise să-i dicteze.

– Păi, vă dictez eu... Până vine el... zise Tudor, dar imediat îi păru rău, de ce se bagă în chestii de-astea?

Fata, și mai încurcată, dar nemaiputând da înapoi, spuse că da... de ce nu? De fapt, nu erau decât câteva pagini. Tudor plecă iute cu ea... nu știa cum o cheamă... simțind în urmă-i arsura privirii ironice a lui Adrian.

– Cum te cheamă? întrebă el, când se văzu singur cu ea, în camera acesteia și simți imperios că trebuie să spună ceva.

– Margareta Ursache.

– Pe mine... tot așa... spuse el, repede, apoi, dându-și seama, o dresă: tot așa mă întrebă lumea cum mă cheamă, așa netam-nesam, pe stradă.

– Aveți o figură interesantă, zise Margareta.

– Găsiți? Găsești? (să-i spun că și ea e foarte... foarte nostimă? Rosti însă cu totul altceva, adică primul gând care-i venise la auzul numelui.)

– Margareta de Navarra!

– Poftim?

– Margot!

– A, regina Margol! Mersi!

(Sunt un dobitoc, mai bine-i spuneam: Margareta biciclista, era mai pe-nțeleșul ei.) Dar fata prinsese aluzia și se complăcea în această atmosferă culturală.

– Am citit cartea și mi-a plăcut.

– Există și-o carte... de-asta? întrebă Tudor, făcând pe prostul de probă.

– Aoleu ! Nu l-ați citit pe Dumas!

Conversația nu se lega deloc, Tudor nefiind familiarizat cu astfel de situații cheie, știindu-se stângaci de felul lui, iar dactilografa cea tânără fiind și mai încurcată decât el. Ea se înârtea fără rost prin cameră, apoi se oprise asupra unei perne, pe care o tot așeza când la un cap al patului, când la celălalt.

– Eu mă culc la perete, vru Tudor să facă o glumă, dar se răzgândi; nu era cazul.

Domnișoara era foarte serioasă și speriată.

– Și eu locuiesc tot aici... zise el. De astăzi, adică de ieri...

Nu-și aminti însă unde-a dormit în noaptea aceea... dacă a dormit acolo...

5 – Da, da... de ieri, reluă el... nu-mi aminteam unde-am dormit azi-noapte... de fapt, aici am dormit, dar foarte puțin.

– Aici la mine? Fata începu să râdă.

– Să zicem, prinse Tudor curaj.

10 Margareta l-ar fi preferat pe Val, care-i plăcuse, i se păruse mai impetuos și mai *intim*. Ea nu era o „frivolă“, ci o fată normală, serioasă, cu oarecare zestre, pe care tot căuta prilejul s-o arate, să aducă vorba, întrucât ea în mod cinstit voia să se mărite. Perna asta, zise, revenind la subiectul cel moale, mi-a făcut-o mama! E cusută de cineva de la noi. Era

15 într-adevăr o pernă stil țărănesc, cu motive florale stilizate. Arnici roșu și negru.

– Nu-i rea.

– Îți place?

20 – De ce nu? Tudor voi să facă niște considerații asupra artei populare. Nu-și mai răci însă gura. Un obicei prost al lui de a da replici în gând – gândea foarte repede și partea cea mai interesantă nici n-o mai rostea. Dispreț pentru interlocutor? În gând, din cauza vitezei procesului, el trecea aproape instantaneu de la o asociație la alta, plus că, din

25 prudentă, se ferea să rostească tare ceva, pentru că lucrurile n-ar fi avut legătură și-i era lehamite s-o ia iar de la început, să explice de ce spusese așa. Deci o discuție cu el – chiar în condiții normale – nu era prea interesantă. Cei care-l cunoșteau bine, și-n fața cărora își dădea el drumul, îl apreciau

30 tocmai pentru asta, pentru că tot ce spunea suna ca niște paradoxuri. Alții s-ar fi chinuit mult să le facă, lui îi veneau așa, simplu, cum bea apă, cum bea Grigore aghiasmă.

– Am și câteva scoarțe țărănești – o minune! se entuziasmă regina Margot, ca și când băiatul ar fi căzut

realmente în extaz în fața pernei și-ar fi fost o crimă dacă nu-i arăta și ce mai are în ladă. Scosese scoarțele înflorate și le întindea pe pat, pipăindu-le ostentativ și laudând calitatea țesăturii și frumusețea modelelor. După cum, cu o zi înainte, se mândrise cu *Răpirea din Serai*, care ei îi plăcea sincer, acum

5 întorsese foaia, o dăduse pe național (ce vrea asta de la mine?) și-l rugă s-o pipăie. Adică scoarța. Ei îi plăcea mult, adică o aprecia la fel de sincer...

– Lână! Lâna e lână, zise Tudor sec, punând mâna ca un cunoscător. Mihai Viteazul se născuse într-o localitate

10 faimoasă pentru intensul comerț cu lână, care se numea Cetatea de Floci.

– E și normal să avem covoare zburătoare, spuses e el, tare...

15 Cele trei scoarțe erau într-adevăr neobișnuit de frumoase, reprezentând parcă trei școli diferite de pictură în lână; una cu pere galbene pe un fond maron, alta cu niște figuri romboidale. A treia, în nouă culori, își lua ochii prin îmbinarea armonioasă a acestora. Aceasta, poate, îi sugerase ideea de zbor.

20 „Cu toate acestea, eu nu mă însor“, zâmbi Tudor pentru sine. Era atât de econom, încât chiar ideile și surâsurile le ținea pentru sine (ar trebui să-mi fie rușine!). Ce roști tare fu această

sentință din manualul de latină: „*Delenda Carthago*“.

– Poftim?

25 – Și cu toate acestea, Cartagina trebuie dărâmată! Așa zicea Marcus Porcius Cato în for – de fapt, în senat –, dar putea să-i scape fraza și pe scări, și printre coloanele forului, întrucât la el devenise un tic și-o trântea când voiai și când nu voiai. Nu era cazul să se joace de-a șoarecelele cu pisică, acum, cu biata fată. Mai ales că pisica era dânsa și el, șoricelul. Râse, 30 tare, sub pretextul că: E-he! câtă muncă să faci așa ceva! Arată spre pere. Reprimase, la timp, în fașă, un „ca“ spre a evita o cacofonie – fir-ar a dracului! – dar n-ar fi fost nimic, fata era, desigur, obișnuită cu așa ceva: dactilografă! „Ce caut eu aici?“

se-ntrebă el, în timp ce scoarțele erau împăturite cu grijă, ba chiar el ținu de un colț, și băgate în ladă...

– Frumoasă zestre, nimic de zis! Noroc de bărbatul dumitale (se gândise că putea fi căsătorită și-acum se pomenește cu ăla
5 peste el... și cum se „decontează?”)... că te-a luat cu zestre.

– Glumești... nici nu sunt... abia de-acum încolo...

– Aha... atunci se schimbă ecuația... datele problemei...
O privi mai cu îndrăzneală, și-i aduse aminte că trebuia s-o
ajute să-i dicteze ceva...

10 – Sigur... desigur... imediat, să mă fac comodă.

Domnișoara Margareta se dădu în spatele dulapului – „gardilopet” – și se schimbă, își puse un capot. Peste câteva
minute, în camera atât de plăcută răsuna țacănitul sprinten
al mașinii de scris, ca acordurile unui pian, executând muzică
15 preclasică. Dactilografa stătea la masă, dreaptă, mult mai
concentrată asupra paginii decât ar fi fost nevoie, dar văzuse
că băiatul e serios, și se jena, să – acum, poftim! – , să nu i se
pară cumva frivolă, fetele de azi sunt cam ușuratece, dar tocmai
astea se mărită primele! Tudor, teapăn pe un scaun cu spetează
20 înaltă, se pomenise cu manuscrisul în mână și dicta destul de
corect, cu toată punctuația. Avea acum ocazia s-o privească
mai fix pe... ori cum o cheamă? – Margareta – și, cum îi tot
mergeau ei degetele și stătea așa cu pleoapele în jos... nu era
de colea! Iată o fată care nu-i de colea! își zise, ca și când acum
25 ar fi văzut-o prima dată. Desigur, în capot arăta mai bine, cu
atât mai chipeșă cu cât acesta era destul de decoltat și printre
replici (dicta o piesă de teatru), flăcăul își scăpa privirile destul
de adânc în clocotul vieții. Dacă e vreun loc care poate fi numit
pe drept cuvânt clocotul vieții, apoi acesta este, acest cuibușor
30 cald, care se ghicea între sânii domnișoarei, iar eu sunt un
netrebnic, un pârlit de evazionist!

Îi era necaz că fata devenise acum atât de sobră, ca și când
odată așezată la mașina de scris s-ar fi crezut cu adevărat la
serviciu, unde nu trebuie să glumești, nu trebuie să te fâțâi.

Joacă teatru cu mine. S-o mai lăsăm. Dar paginile treceau una
după alta – de fiecare dată când le schimba, dactilografa pierdea
cel puțin un minut cu așezatul indigoului, făcea vreo șase
coppii – și Tudor se jura că la pagina următoare o oprește și
5 pune mâna pe indigou: Stai! Să mai respirăm. Mai cinstit ar
fi fost să-i spună: „Stai, să facem respirație artificială!” pentru
că se simțea pe moarte. Parcă era pe moarte. Își dădu seama,
cu amărăciune, că numai la asta se gândește, că are un fond
de erotism inepuizabil – fond secret, dacă e pe-așa – și trebuie
10 să mai lupte încă mult cu sine însuși până se disciplinează,
până-și pune lucrurile astea la punct. Ori poate așa trebuie
să fie? Așa e făcut omul? Indivizii de felul lui, cei cu preocupări
serioase, de cultură, de știință, savanții și așa mai departe,
derbedei absolutului, uită lucrurile astea în tinerețe, le uită
15 ca proștii – cât sunt de deștepți –, se dedică studiului,
invențiilor, descoperirilor, tâmpeniilor și-și amintesc că sunt
bărbați tocmai spre 60 de ani, când fac adevărate crize erotice,
se poartă deșănțat și fără perdea, oricum, cu totul deplasat
pentru vârsta și prestigiul lor. Au căpătat prestigiu, poftim!
dar au pierdut tocmai esențialul, de râd de ei și curcile. 20

Marga acum pregătea altă serie de șase foi. O mai las puțin,
dar la următoarele șase... o strâng de gât. Se amuză
gândindu-se că Mițache, poate chiar așa ar fi procedat. De
fapt, care e regula – trebuia să întrebe niște bărbați
experimentați, poate chiar pe Val – care e regula în asemenea
25 situații? Te faci că plouă, fiind vorba de prima întâlnire, ca
să nu te arăți prea *abhtiat*, să nu-i dai prea mult nas respectivelor
să și-l ia la purtare la urmă, să alergi tu după ea – și abia la
o a doua, ori a treisprezecea întâlnire treci la acțiune... așa
cam într-o doară, ca să nu creadă că numai la farmecul ei
30 nebun te-ai gândit, că mori după ea? Până atunci o ții cum
s-ar spune în șah, o hrănești cu aluzii, cu complimente, îi faci
jocul. Sau dimpotrivă: chiar de prima dată trebuie s-o cucerești
definitiv și irevocabil, pentru că altfel femeia crede că ești un

bleg, și nu-ți mai dă nici o atenție! Altă ocazie nu mai pupi. Dar ce fel de creatură era Marga? Numele promitea. Ei, acum a o să mă duc la cadre să-ntreb!

– Dacă mă duc la cadre să mă interesez despre tine, în
5 caz că vreau să te cer de soție, ce-mi spun ăia? Scăpase asta aproape fără să vrea.

Marga, însă, cu aceeași seriozitate, se apucase s-o bată la mașină, crezând că e vorba de o replică din piesă.

– Stai! făcu Tudor. Ce scrii? Asta te-am întrebat eu pe tine,
10 Marga! Asta e din altă melodramă.

Fata începu să râdă: Adică te interesează persoana mea... ca persoană?

– Bineînțeles... uită-te și tu în oglindă. Să ne uităm
amândoi în oglindă.

15 Merșeră și se priviră în oglinda dulapului, care-i arăta „întregi“, și nici nu le stătea rău unul lângă altul.

– Te avertizez însă că n-am nici o zestre!

Ea râse din nou și trecu la masă. Deci lucrurile se rezolvă de la sine, își zise Tudor, începând din nou să dicteze, arătând
20 acum mult mai liniștit, ca și când ființa din față era într-adevăr nevastă-sa, pe care o știa de ani de zile și nu-l mai interesa în nici un fel. De la prima replică rostită, fu mirat de stupiditatea ei. Așa or fi fost toate până acum? Continuă să turuie însă atent și cu un ochi de cerber fixat asupra textului.

25 Niște săteni se certaseră pe un hat, măcar că acesta fusese desființat, ras cu tractorul. Hatul însă le rămăsese – din moși strămoși – ca o tristă moștenire. Făcând parte din brigăzi diferite, intrau în el, adică mai furau câte o brazdă din tarlaua vecinului, când unul, când altul. Pe măsură ce dicta, Tudor
30 simțea că se enervează. Piesa se voia o comedie, și spectatorii ar fi trebuit să se amuze. Un moment îi trecu prin cap c-ar putea să arunce manuscrisul pe foc, aprindea repede focu-n sobă și până să bage de seamă dactilografa s-ar fi și rezolvat problema „hatului“ fantomă în modul cel mai nimerit.

Se mulțumi însă să-și aprindă o țigară – nu prea fuma, purta mai mult de formă niște țigări în buzunar. Pentru cazuri de acestea, neprevăzute. Domnișoara își vântura degetele mai departe, bucuroasă că are spor, scapă mai repede de-o obligație. El arăta
însă din ce în ce mai palid, părul parcă i se zburlise. Ce caraghioz! 5
spuse la un moment dat, ridicându-se de pe scaun. Cum își permite să scrie așa despre țărani? E o crimă să-ți bați joc de țăraniii noștri. Se înfuriase de-a binelea. Nu mai poate dicta, să-l ierte.

– Sper că n-o să se joace, dacă văd ra-hatul (scuzați) ăsta pe scenă, mă duc la autor și... oftă! Ce putea să-i facă, dacă
10 se ducea la el?

– Ba da! E trecută pe afiș, mi-a arătat afișul. Asta e forma cea nouă! Am mai scris-o de cinci ori.

– Așa ne trebuie. Îi prinse fața în mâini și-o sărută pe frunte, în modul cel mai colegial, și fără nici un fel de efort. 15
„Așa ne trebuie“, repeta el, însă îi mai trecuse din indignare. Un sărut pe la mijlocul unei piese, cât de proastă ar fi, tot face bine. Mai înviorează atmosfera, aduce un pic de omenesc. Fruntea Margăi era ușor transpirată, „scuzați“ zise ea, și se șterse cu podul palmei, ca și când ar fi vrut să spună: Acum, poftim, 20
e curat, m-am făcut frumoasă. Așa se gândi Tudor, ea executase gestul mașinal, ca să facă ceva, să reacționeze într-un fel. Putea să-i dea și-o palmă, cum de-ndrăznește?

– Poate altă dată o să te rog să-mi bați și mie ceva.

– Cum și tu... ești autor?

– A nu... dar aș putea fi.

– Nu cred! zise fata, dulce în naivitatea ei.

În momentul acela lui Tudor chiar îi plăcu.

– Știi că-mi plăci? Și ca să nu înțeleagă ea altceva, adică
prea mult, îi spuse că ar putea să-i facă pe loc o piesă întreagă, 30
s-o compună și să i-o și joace.

– Nu te cred.

– Uite cum ar trebui să vină scena aceasta, zise Tudor, amuzat și el de idee. Deci, care sunt personajele: cutare și

cutare. Ce-ți spun ele: cutare și cutare, ceea ce e banal, fals din punct de vedere psihologic și fără nici un habar de culoare locală, ca să nu mai vorbesc de tehnica gradației. Se așază pe pat, se concentrează un minut, apoi se ridică, oarecum transfigurat, improvizează o ceartă, ciocnire, dispută, ciorovăială – nu, nu-s sinonime – între cei doi, interpretând tot el când pe unul, când pe celălalt dintre personaje și trântind niște replici că-i venea și lui să zâmbească pe măsură ce le ticluia. Fata îl asculta cu gura căscată, un moment crezu că e nebun, apoi, pricepând hazul, începu să râdă, ca la un spectacol adevărat. Nu se poate, spuse ea la sfârșit, asta ai văzut-o la teatru, a fost scrisă probabil de altcineva și-o știi pe dinafară.

Fu și el izbit de ușurința cu care găsisse firul, deși nu era pentru prima dată când „se juca”. Plecă, destul de precipitat, de altfel, fata parcă ar fi dorit să-l mai rețină. „Începe să mă doară capul, se scuză. Ne mai vedem”. „E un copil – se gândi, în urma lui, Margareta, încă un copil”. Era și-o laudă, dar însemna și-o mică, mică de tot deziluzie. „Ăștia (adică bărbații) ori sunt prea fragezi, ori sunt răscopti. Ți se prezintă ori copii de tâță ori răscopti”. „Și când te gândești – monologa Tudor, coborând scările – că și ființa asta are povestea ei, viața ei, visuri și idealuri! Doamne, Dumnezeu!”

– Ei, cum fu? îl luă Adrian de la ușă, care îl așteptase să se-ntoarcă, ros de invidie.

– Parcă tu nu știi, cum e în situații de-astea! își dădu importanță băiatul.

– Vezi că fata vrea să se mărite și-ți trăneste una-două un plod. Ha-ha !

Tudor se arătă speriat.

– De ce nu mi-ai spus asta de la-nceput? Acum, oricum, e prea târziu. Pss! I-auzi! I-auzi cum se concepe, a și început conceperea. Ascultară amândoi un moment, cu privirile în tavan și cu urechile ciulite, ca și când ar fi vrut într-adevăr să audă conceperea pruncului... Asta chiar ar trebui să se audă,

spuse apoi Tudor, continuându-și ideea... Ce muzică a sferelor? Asta e adevărata muzică a sferelor – gestația! – și-a pătraterol.

Îi povesti apoi, emoționat de-a binelea, discuția din tren cu doctorul cel fanatic pe ideea procreației și că e cazul să ne-nmulțim rapid (curios cum nu-și amintise de această discuție acolo sus, ori în noaptea trecută când contemplase gâtul cel de lebedă... lebedă sau găscă... dar ce contează ?). Se făcuse târziu.

– Mergem undeva să mâncăm?

– Aoleu, acum, la ora asta?

Numai ideea de-a aștepta un ceas în restaurant, până venea ăla să ia comanda, apoi încă unul până i se aduceau tacâmurile și încă o jumătate de oră până primea friptura gata rece... îl făcu să-și simtă capul năpădit de ninsoare. Era modul lui de a fi nervos. Pielea capului i se usca dintr-o dată și începea să se cojească.

– N-avem nimic în casă?

Mai găsiră niște pâine uscată, între geamuri rămăsese ceva din cina de ieri – câteva felii de parizer. Înfulcară amândoi în liniște. Îi lăsară și lui Val, partea lui, o treime – cinstit – din ce era acolo.

– Trebuie să pice. Dacă vine, îi spunem că l-a căutat Olga, să vedem ce mutră face.

Trecuse de miezul nopții când Tudor simți că-l ajunge oboseala.

– Eu mă culc pe masă, hotărî el. Val a zis că-mi împrumută salteaua.

Luă toate marafeturile care se aflau acolo – cărți, borcane, farfurii nespălate – și le înghesui jos, într-un colț. Scoase mătuoiul de sub pat și o mătură frumos, nu mai înainte însă de-a o stropi cu apă dintr-o sticlă de monopol. Cum era de lungă și plină de praf, masa aceea arăta într-adevăr ca o dușumea și ca să nu ridice praful în tavan la atingerea măturii, trebuia stropită. Adrian îl ajută și așezară salteaua sus. Un

pulovăr vechi avea să-i folosească drept pernă. Cuvertura rămânea o problemă, deocamdată. Deschise geamantanul. Scoase paltonul, care trecuse de prima tinerete și nu era pentru prima dată când se învelea cu el. Tudor fu mulțumit.

5 – La primul salariu, adu-mi aminte să-mi cumpăr o pătură, zise. Fă-ți un nod în gât.

Adrian își clădi patul. Și el era obosit. Stinseră lumina. Apoi se gândiră că Val, când o veni, o să facă scandal și-o să-i trezească, iar a doua zi trebuiau să fie la fix la redacție. La 8 fix musai să intre pe ușa redacției. Așa își spuneau în fiecare seară. Ardeleanul era mai sensibil la zgomote noaptea (el, cu ficatul lui!), de ridică, aprinse lumina și scrise ceva pe-o foaie de hârtie. Se duse și o fixă cu un bold pe partea de dinafară a ușii.

– Ce-ai scris acolo?

15 – „Intră fără să ciocăni!“ râse Adrian.

– Asta e bună pentru o mânăstire de maici. Pe poartă. Se ridică, luă creionul și deschizând ușa tăie ultimul cuvânt și-l înlocuiește cu unul mai potrivit: BAȚI! „Intră fără să bați“ – citi el tare, satisfăcut din punct de vedere stilistic.

20 Adrian spuse ceva hazos.

Tudor nu mai avea chef de glumă. Lăsă foaia așa agățată, închise ușa, verifică dacă paltonul îi e la-ndemână și stinse lumina. Peste câteva minute o aprinse iar, coborî de pe patul lui care arăta mai mult a catafalc – brr!... – în casa aceea mai „locuia“ un mort – și-și căută pantofii. Se încălța cu un ciorap – dreptul – nu știu de ce îl cam durea pulpa de vreo câteva luni, parcă ar fi avut reumatism. Dar numai la pulpa aceea și la talpă. Adrian începuse să mârâie – îl supăra cel mai tare stinsul și aprinsul luminii – ce dracu tot semnalizezi acolo?

30 Ce, lansezi semnale luminoase, pe cine chemi? Iarăși se auzi țâcănitul comutatorului. Înainte de-a adormi, Tudor se mai ridică o dată, în capul oaselor, și-și îndoi paltonul. Așa făcea de ani de zile cu pătura – aceasta trebuia să fie îndoită, dar nu *îndoită*, adică în două părți egale. Partea care-i acoperea

spatele trebuia să fie dublă – cealaltă, doar așa, o foaică... Făcu la fel acum cu paltonul, nu că i-ar fi fost frig la plămâni – unde era sensibil –, ci așa, spre a da obolul ticului, obișnuinței (ba era chiar un tic). El și cu lamele de ras – dacă apuca să se radă cu una, îi era aproape imposibil s-o mai schimbe, se lega de ea, sufletește, și-i tot da înainte până când lama mai mult îi rupea barba, i-o frângea, decât să i-o taie. Trebuia să-i atragă cineva atenția s-o schimbe, sau să i-o ia cu forța din mână.

Să fi fost ora trei când se trezi. Știa că de-acum n-are să mai adoarmă și nu se mai chinui degeaba. Se simțea deocamdată odihnit. Val prin urmare nu venise, patul lui era gol. Cine știe în ce brațe se lăfaie el acuma – adică știa în ce brațe, dar nu știa cum sunt aceste brațe. Trebuiau să fie nemaipomenite... ca niște toarte de aur, care după ce trec prin ureche și se închid, fac țac! și nu-i mai dau drumul. Nu era frumos să se gândească la fericirea altuia, cum au unii noroc! Rămânea și în sinea lui un pudic.

Acum își aduse aminte de ce se trezise și ratase somnul și în noaptea aceea. Trebuia să scrie ceva, să neteze niște gânduri care-i trecuseră azi prin cap. Deși ziarist, totuși se chema că e ziarist, nu putea să scrie oricum, mai ales la masă nu putea, și în nici un caz când se uita cineva la el. Putea lega niște fraze oarecare, dar de compus ceva, ba! I se oprea aparatul. Ca și când ar fi avut un aparat, un fel de celulă fotoelectrică a lui, care – atunci când simțea o privire ațintită asupra sa – se oprea automat, adică invers celulei fotoelectrice care pune aparatul (de pildă, scara rulantă) în mișcare. S-ar fi dus în bucătărie, dar viziunea gândacilor îl imobiliză. Dacă ar fi aprins lumina, s-ar fi pomenit – sigur! – c-un pantof în cap.

Totuși, creația își cerea drepturile. În casă se află o veioză veche, fără abajur, bineînțeles, cu un fir lung. O remarcase peste zi. Se duse și-o căută prin toate colțurile, o găsi, o așeza sub palton și abia după aceea băgă ștecherul în priză. (Priza

o căută un sfert de oră pipăind cu mâna pereții.) Prin paltonul bombat răzbătea o lumină filtrată, un fel de auroră boreală, dar Adrian nu putea fi sensibil la aceasta, nu-l putea supăra aurora boreală. Se vârî cu capul sub palton – ce intimitate! – și începu să-și noteze într-un caiet mare, cu coperti negre. Nu 5 punea mare preț pe ce scria. Un fel de a-ți omorî timpul, oricum mai era până la ziuă, și ce să faci? Să-l asculte pe Adrian sforăind? Acesta trăgea aerul pe nas cu un șuierat harnic, de mică uzină de respirat.

10 Subiectul asupra căruia îi cășunase să mediteze și pentru care de fapt se trezise, dacă-l isprăvea atunci când îi venise, îl pocnise, ar fi dormit acum și el buștean – era acesta: creatorul e ca femeia însărcinată. Și întocmai ca aceasta trebuie să simtă un nod în gât, adică luni de zile să aibă impresia că-i rămâne 15 un dumaticat în gât, o coajă de măr, ceva (el chiar simțea un fel de coajă de măr în gât de vreo două săptămâni – de aici plecase) și totodată să prezinte fenomenele proprii: grețuri, vărsături, amețeli etc. Astea îi dau dreptul să se creadă *gestând*, adică e ceva în el, care se coace. Așa e creația. Apoi, creatorul 20 e și de-un egoism îngrozitor – pentru că – puiul – trebuie păstrat cu orice preț, cu orice sacrificiu. Asta e important. O leoaică însărcinată, fiind atacată de un tigru și învinsă, s-a lăsat mâncată de la cap – sperând că între timp mai are posibilitatea de a naște, de a-l elibera pe cel dinăuntru.

25 Ideea îi venise din discuția cu Margareta cea nefaustiană – totuși o Margaretă –, o floare de câmp acolo! Avusese intenția s-o lanseze – această idee – și s-o dezvolte, însă ochii îi scăpaseră... nu știu unde-i alunecaseră și forța necesară acestei lansări fusese comprimată în el și acum se răzbuna, îl trezise. 30 „Ce e bătrânețea? O arhitectură de boli care se dezvoltă unele din altele.“

Tudor își nota gândurile, cu o viteză extraordinară, ca și când ar fi fost împins din spate. Nu termina frazele, n-ar fi avut nici un rost, pentru că și așa el nu-și înțelegea scrisul până

la capăt. Își perfecționase atât de mult sistemul de semne, tocmai spre a nu-și băga alții nasul, încât nici el nu-l mai descifra decât pe ici pe colo. Era însă salvat de memoria extraordinară, și după două-trei cuvinte descifrate putea reface, după ani, totul, tot ce scrisese, chiar tot ce voise să spună în 5 momentul respectiv și doar începuse. De-aia nici n-ar fi avut rost să piardă timpul cu caligrafia.

Stenografierea aceasta, oricum, îi luă cam un ceas, până când deodată simți că mintea i se oprește. Țac! Celula fotoelectrică se neliniștiase și stopase aparatul. Scoase capul de 10 sub palton. Fumega. Se făcuse un cerc purpuriu ca o copcă, și peste câteva clipe paltonul cu cazul i-ar fi căzut în cap, nemaifiind susținut de bec. Asta era una. A doua... cineva se uita la el. Tresări, dar – din același egoism funciar – nu tresări vizibil. Mai ales că-și dădu seama că persoana care părea că-l 15 studiază atent îi era cunoscută. Șandru!

– Ce naiba, n-ai plecat? îl întrebă. Ca și când ar fi fost vorba de noaptea precedentă, când acesta era pe plecare și stătea tot acolo, cu statueta în mână. Dar unde era statueta? Aha, atunci Șandru totuși plecase! Și revenise. Dar, bine, acum, 20 la ora asta? Își ieși din pepeni.

– De ce nu mă lași, domnule, să scriu? De ce te uiți la mine când scriu? Palmele i se crispaseră, cuvintele se încălecau – bălbăiala compensând întepeneala trupului – arăta îngrozitor, ca Zeus 25 întrerupt la jumătatea facerii lumii. Ce vă băgați nasul, na-nasul?

Șandru stăta aproape de masă, cât era de gras. Pe cât de gras, pe atât de misterioasă, neașteptată apariția lui acum aici.

– Am venit să-ți mulțumesc pentru vorba bună, zise el calm, oarecum zâmbind. Rânjea? I se vedeau niște măsele puse, prin fundul gurii, deci era mai mult decât un zâmbet. 30

– Ce vorbă? A, da! În dimineța aceea, la redacție, printre altele, Tudor îi făcuse și serviciul promis atunci la cârciumă. Îl rugase la telefon pe șeful lui Șandru să fie atent cu el, că nu e om rău. Tudor era foarte săritor când era vorba să ajute

pe altcineva. Dacă-i cerea cineva un medicament pe care nu-l putea găsi decât în străinătate, făcea pe dracu în patru și punând în funcțiune tot felul de relații, uneori chiar umilindu-se și acceptând contraservicii mărunte, izbutea să i-l procure. În schimb, pentru el, dacă-i trebuia un antinevralgic, umbla o lună până a-l găsi. El vedea părțile bune la fiecare om, asta îi sărea lui în ochi întâi – ce avea individul mai ales. Își cultiva latura asta – descoperirea părților pozitive ale oamenilor. Și-o cultiva vast și sistematic, tocmai din cauza spiritului său critic extrem de dezvoltat, care, lăsat la voia întâmplării, adică, dacă i se dădea frâu, ar fi făcut praf și pulbere din oricine, oricât de plin de calitate. Semizeu să fi fost, și-l desființa în trei minute, îl rădea. Îi găsea călcâiul lui Achile și începea să-l roadă de acolo. Asta ar fi însemnat desființarea universului, încetul cu încetul... Iar spiritul destructiv ar fi ajuns, până la urmă, la el însuși... ori Tudar nu voia să se sinucidă. Chestia din noaptea trecută, cea cu butoiul, fusese a scăpare. O mică neglijență. De-aia-i dăduse telefon șefului aceuia și pusese o vorbă bună.

– Și-a avut efect?

– Da, zise Șandru, care mai făcuse un pas spre masă – patul lui -- m-a dat afară! Însă, dacă nu intervenai dumneata, mă zbură de tot. Acum doar m-a transferat cu serviciul. Am același salariu – cam aceeași funcție – numai că sunt mai mic, mai bătut în cap.

– Mașina?

– A rămas, e aici la poartă...

– Deci, bine că s-a rezolvat... zise Tudor... nemaiștiind ce să spună... bine că te-a dat afara... adică... Ce cauți dumneata aici?

– Unde e? întrebă dintr-o dată insul pe un ton cam sinistru, că Tudor simți cum i se zburlesc perii în cap. Înțelese că nu spre a-i mulțumi venise la ora aceea acolo. Șandru se uita scormonitor peste tot.

– Unde e criminalul?

– Păi, ce mă-ntrebați pe mine? Ce sunt eu, stare civilă? Balzac? (Adică Balzac era singurul care putuse, sau se lăudase că poate face concurență stării civile, dar nu avea timp să-i explice un gând așa de lung și nu-i spusese decât „Balzac“.) El stenografia pe sărite și când vorbea.

– N-a zis el că-i ești *martor*?...

– Da, la cărciumă, nu în toate părțile... Râse. Apoi începu, abia acum, să stingă gaura fumegândă a paltonului. Va trebui, desigur, să-și cumpere altul... ori dacă-i punea un petec?... Se observa, s-ar fi observat și-i era lehamite să umble pe la croitori, să facă probe – una; apoi, nu de mult, fratele său, care intrase la facultate, se pronunțase că vrea palton, că n-are palton, cel vechi nu mai e bun, și trebuia acum să-i cumpere întâi lui. Să-i trimită bani. Iarna care vine, sigur, va merge cu caverna-n spinare.

Șandru se așeză pe marginea patului lui Val.

– Mai vine în noaptea asta? întrebă el.

– Cine?

– Banditul...

Sforăitul lui Adrian încetase, dintr-o dată, ca prin farmec, ori – ca tăiat cu cuțitul – asta i se păru lui Tudor mai expresiv.

– Lasă, domnule, scandalul noaptea! zise el fără să deschidă ochii. Măine o să ai destul timp să te produci pe scenă... Pe scena lumii. Acum stai cuminte, șezi în fosă. Credea că Tudor creează și... rostește tare anumite cuvinte, le probează, declamându-le. Uitase că acesta era, de fapt, ticul lui. Tudor nu vorbea tare, când era singur. Însă acum era încă pe jumătate adormit. Când deschise un ochi, îl văzu pe Șandru și-l confundă cu Val.

– Aha! ai venit și tu... craiule!

– Crai... care umblă după nevestă-sa, remarcă amar Șandru. Abia acum parcă-l observă Adrian pe acesta și se sperie...

– Ce cauți, domnule? Ce vrei, domnule, de la mine?

Cum însă străinul stătea liniștit pe marginea patului, cu fața sa mare, cu obrații ușor atârând de relaxare – și de grăsime –, Adrian găsi de cuviință să continue pe un ton ceva mai scăzut.

5 – De-aia am visat eu urât. Închipuiește-ți, Tudore, că tocmai eram obligat să mă culc cu... moartea. Făcu un gest de groază. Și la urmă se făcea că nu e ea – ultimul copil din familie trebuia să se destrăbăleze în mod automat cu moartea –,
10 ci sora mea, o cunoști.

Tudor o cunoștea pe soru-sa, din păcate doar din trecută, era tipul ingenuiei atâtaoare – frumoasă de-adevăratarea – și Adrian nu mai voise să i-o arate, ca acei copii care ascund o jucărie când văd că-ți place și ție.

15 – Asta cred că vine de la discuția noastră de-aseară, zise el. Aia cu doctorul care te tot îmbrâncea jos din tren, să te duci să te-nșori. Și la urmă – mai adăugă, pe ton de glumă limpede de data asta – din cauză că acest tip suspect vine și-mi controlează visul. Îmi suflă-n ciorbă, îmi suflă-n vis. Acum
20 se trezise de-a binelea și era în stare de idei.

– Am venit să vă întreb un lucru, găsi cu cale Șandru să se explice, care nu mai putea suferi amânare: Unde e? E adevărat?

Un fior fâlfâi prin trupul lui Tudor și i se așeză pe creștet.

25 Un fior negru, cu aripile desfăcute.

– Ce să fie... adică... la ce vă referiți?

– Dacă s-a înecat sau ba?

– Înecat? sări Adrian. Cum să se-nece, de ce să se-nece?

30 Șandru le povesti despre vizita pe care i-a făcut-o Val în după-amiaza aceea, chipurile să-i dea niște bani împrumutați cu o zi înainte... și să-și ia înapoi statueta. Statuia nu i-am dat-o, și nici banii n-am vrut să-i iau înapoi... deci era, oricum, plătită... Mă și grăbeam să mă duc la o ședință și nici nu-mi era deosebit de simpatic și l-am dat pe ușă afară. În primul

rând, pentru că mă grăbeam să plec și el tot voia să se așeze, avea chef de vorbă... L-am împins pe ușă, cu politețe, bineînțeles, dar l-am dat afară și el mi-a spus, când să plece – adică ieșise, era pe scară –, că dacă Olga e la mine să scoată doar puțin capul, s-o vadă și să n-o mai caute, pentru că a
5 răscolit tot lacul.

– Care lac, domnule? l-am întrebat.

– Floreasca... mi se pare că s-a înecat... ori e aici la tine.

Și a plecat. Eu am crezut că glumește, de fapt eram foarte grăbit să ajung la ședința aceea. M-am luat cu treburile și
10 tocmai după miezul nopții, când am încercat să dorm, mi-am amintit de cuvintele nebunului – e un pic tra-la-la, nu? – și iată-mă aici.

Șandru nu era departe de adevăr. După ce-i vârăse pe Tudor și Adrian în autobuz, Val se duse la morgă, singur.
15 E limpede, gelozia îl oprise prima dată să intre, chiar nu voia ca amicii s-o vadă goală pe „nevastă-să“. Ca și când Olga ar fi fost într-adevăr a lui, ca și când locul acela ar fi fost un loc de pierzare (de pierzanie, era!), unde se face striptis, mă rog, și el nu voia ca nevastă-sa să fie surprinsă făcând striptis.
20 Chestia e că pe Val l-ar fi agasat prezența în locul acela, unde ar fi trebuit să fie ea. Era oare convins, atât de convins că ea ar fi putut fi văzută goală – întinsă pe una din mesele de la morgă? Asta era, credea că o va întâlni acolo, era *sigur*. Întrebă de la poartă unde sunt „înecații de azi“ și portarul îi spusese că n-are,
25 ori că s-au terminat, nu înțelese bine. În orice caz, îl șocase tonul firesc cu care portarul spusese asta, ca și când ar fi spus: „Nu ținem morți“ sau: „Nu mai avem cartofi pentru astăzi“, „Au fost și s-au terminat“, mai degrabă ceva de felul ăsta.

– Nici unul? insistase Val.

– Să mă uit pe listă... Ba da... zise el... și inima lui Val odată sări... este... cineva...
30

– Unde? Și Val se năpustise înăuntru, nu mai putuse fi oprit – nici n-avea buletinul la el – și rătăcea acum pe culoarele

acelea atât de... expresioniste. Cineva îl îndrumă într-o sală mare, unde se afla corpul. Era un bătrân. Gol, spre a fi recunoscut, arăta destul de bine, plastic, deși ușor umflat, buhăit. – Asta e tot? întrebă, ușor decepționat (poftim!), ca un mare donator de artă care se duce să vadă masacrul pruncilor – de cine știe ce maestru – și pe pânză i se înfățișează un copilaș dormind.

– Deci nu s-a mai înecat nimeni astăzi... azi-noapte?

– N-avem nici o știre, și nici nu citim ziarele – făcu persoana aceea o glumă – probabil un doctor, putea fi însă și cel cu disecțiile, felcerul.

– Ca și când ziarele ar fi pline de anunțuri! zise Val... și dintr-o dată începu să fluiera.

– Nu l-ați recunoscut, râse felderul... (avea mâini de măcelar).

– Nu e al meu.

Părăsi morga într-o stare sufletească excelentă, cum de mult nu mai încercase. Ba cânta, ba fluiera arii din opere. Prin fața atelierului de coșciuge intona marșul triumfal din *Aida* și pe furiș strecură un șut unui capac vopsit proaspăt, care sună a gol. Ce bine e când totul sună a gol – cântă Val – pe aria marșului triumfal. Deci Olga nu putea fi decât la ăla. Întotdeauna femeile inteligente... nu cele proaste, de reținut, cele foc de inteligente, preferă mediocritățile geniiilor. Cu cât un tip e mai făcut grămadă, la minte, mai gălmă, cu atât va avea o soție mai frumoasă și mai dată naibii. Ca și când prostia ar fi distracția femeilor, hobby-ul lor. Se pomeni sunând la ușa lui Șandru, de la etajul trei al unui bloc vechi, cu gândul să-i dea două palme ei – și cu asta ar fi pus punct – și vreo trei-patru lui: harșc, parsc, trosc-pleosc! – ca în Caragiale. Și-ar fi reluat apoi viața de la capăt. Își aminti de frântura de idilă cu bătaoarea de litere, care ținea să-i arate nu știu ce poză... sau poznă de-a ei.

Îi deschise mama lui Șandru.

– Cu domnul, spuse Val.

– Nu e acasă!

– Atunci e în baie... râse el... aveam să-l plătesc o datorie... Scosese 500 de lei, știind că de-alde ăștia vin la bani, ies la bani... și chiar voia să i le restituie, sutele, căci nu suferea să fie dator... Îi dați dumneavoastră, continuă el.

Femeia luă într-adevăr banii. Dar în mână și numărați. Îi spuneți că sunt de la Făt-Frumos... numărul unsprezece... știe el. Își aminti că bătrâna îl cunoștea, doar fusese și ea la cărciumă.

– Adică, mă-nțelegeți...

Dădu să plece și atunci ieși Șandru, care-l zărise pe fereastră... Se uita s-o vadă pe Olga venind... presimțea că are să vină și astfel, descoperind-o încă din stradă, ar fi avut timp să se înfurie... și odată prinsă în casă, să-i tragă o mamă de bătaie. Din păcate, n-ar mai fi putut sta mult la fereastră; era chemat la o discuție cu antipaticul său *patron*, care voia să-l zboare, chiar ca un patron adevărat. Șandru prinsese în discuția telefonică cu acesta o oarecare undă prietenească, acela îi spusese, zâmbind, că prietenul lui... Tudor... (care dracu o fi?) îi pusese „o pilă“ (ce dracu de pilă? Își aminti cu greu de Tudor – *martorul*) și voia să aibă o discuție cu el, *mai personală*. Îl aștepta la 5. Pentru orice eventualitate, Șandru cumpărase o păpușă mare (125 de lei). „Patronul“ avea un copil și voia să-i facă un mic cadou. Nu știa cum să împacheteze păpușa; să se vadă că e păpușă, s-o împacheteze în celofan, sau să nu se vadă? Dacă se vedea, putea acest gest mic de atenție să influențeze în bine cursul discuției? Nu era diplomatic să i-o plaseze de la-nceput, să i-o pună în brațe. Dacă-l lua în șuturi? Și-l dădea pe ușă-afară, că el nu primește *mită*, parcă o păpușă e mită! În caz că discuția e favorabilă, atunci el îi spune la plecare: Uituc ce sunt! Nevastă-mea s-a gândit la un mic cadou pentru copilul dv. Și ar veni ca o încununare a discuției. Deci – în celofan, ori în cutie? Iar dacă nu e cazul să i-o mai dea,

se-ntorcea pur și simplu cu ea înapoi, ca și când întâmplător ar fi ținut pachetul acela în mână – avea și el treburile lui, nu sta toată ziua la discreția șefilor. Aceasta era deci dilema lui Șandru – să se vadă? să nu se vadă? – în momentul când, uitându-se după Olga, îl zărise pe Val.

Nu mai voise să se arate, ca să nu piardă mult timp cu el și să-ntârzie. Ar fi avut multe să-și spună, prea multe, și el n-avea vreme, momentan.

Aici relatarea lui Șandru fusese deci exactă. Însă discuția dintre ei avusese mai mult piper:

– Am venit să-mi dai statuia, zise Val, gândindu-se: „Uite-l cum iese la bani, cunosc eu omul!“

– Am spart-o, răspunse Șandru, enervat. Și trecuse la ce-l durea, de fapt, pe el. Unde e Olga?

– Și eu am spart-o. Observă că păpușa pe care-o ținea Șandru în mână era tot a lui... el o făcuse (slujba lui consta în desenarea, găsierea unor modele noi de păpuși). Păpușa aia... de unde mi-ai furat-o? Știai că tot din mâna mea a ieșit? E tot o idee de-a mea?

– Cum... ai spart-o, domnule? întrebuse Șandru (trecând peste chestia cu păpușa)... ce vorbă e asta?

– Poate chiar în momentul când tu i-ai turtit capul... ea s-a-necat... sau cam așa ceva.

Val se speria singur la ideea că Olga totuși dispăruse, fusese vesel degeaba și, convins acum că nu era la el, plecă, lăsându-l pe Șandru cu buzele umflate (Las'că erau umflate de la natură!). Asta fusese toată discuția dintre ei. În timpul zilei, Șandru se gândi prea puțin la ea, întrucât „patronul“ chiar îi comunicase, prietenește, că „l-a zburat“, că va fi o ședință de numire a lui într-o funcție similară. Că prietenul lui, Tudor, poate fi convins că el e băiat bun, dar să-i dea voie și lui, ca șef, să-și cunoască mai bine oamenii și că, oricum, nu pică rău. Îi găsisse ceva... dar noroc de telefonul amicului său... „Nu se poate – se indignă Șandru, ieșind de la «Casa

Scântei» și pomenindu-se în parc – să atârni ca un caraghios de un telefon pe care-l dă cineva într-o doară, unul care nici măcar nu te cunoaște și cu totul întâmplător aruncă și el o vorbă. În cazul ăsta vorba fusese bună și-l salvase. Dar putea la fel de bine să fie rea, să-l bage la fund, ca pe-o cârpă udă.“ Era acum pe marginea lacului, se uita să vadă fundul ca și când acolo ar fi trebuit să-l arunce pe el șeful acela, dacă nu pica telefonul. Fundul nu se zărea. Abia cu vreo săptămână înainte lacul acela fusese umplut, iarna se golea și se curăța. Apa clipea vesel lângă bărcile legate între ele, ca un ciorchine, și prinse toate de mal. Șandru mai făcu câteva considerații amare în legătură cu necesitatea și întâmplarea, scui-pă în apa verzuie, apoi, observând că duce ceva în brațe – păpușa, pe care uitase să i-o dea *ăluia* –, o aruncă în baltă. Plecă la un prieten, care știa o mulțune de glume și le povestea ca nimeni altul. Râse cu poftă, cu un chef cam forțat oricum, până noaptea târziu, când îi trecu prin minte că Val putuse spune chiar adevărul. Telefonase după șofer și peste o jumătate de oră mașina oprise în strada cutare, în fața casei aceleia înalte, impozante, cu fațada frumoasă, ornamentată cu brâuri de cărămidă roșie. De afară *nu dădea* impresia dinăuntru.

– Am intrat fără să bat, pentru că știu să citesc, zise Șandru, deși nu era nimerit să se laude cu studiile în fața lor. De ce ați agățat biletul pe ușă?

– Tocmai ca să nu ne mai deranjeze nimeni! sări Adrian, nervos. Apoi, se plânse de dureri de cap. Tudor se plânse de dureri în palton și băgă mâna pe gaură. „N-o lărgi, n-o lărgi“, nu știu cine spuse.

– Asta numai pentru că am vrut să te menajez pe tine, altă dată aprind lumina cea mare și lucrez destins, zise Tudor,

Șandru le mai povesti ceva, mi se pare chiar întâmplarea cu „patronul“ lui, dar nici unul nu era atent. Se făcuse ziuă și misterul nopții se destrămasese. Se sculară și se pregătiră de slujbă.

– Mașina mea e aici la poartă. O să rog șoferul să vă lase întâi pe dumneavoastră, după aceea mă duce pe mine la birou.

Tudor nu prea urcase în mașini mici și se miră cât sunt de mari și ce confortabil se stă înăuntru. Când se despărțiră de Șandru, în Piața Scânteii, acesta își arată din nou îngrijorarea în legătură cu soarta Olgăi. „Voi îl cunoașteți bine pe Val? E un om de nădejde?” Adică, dac-ar fi fost „de nădejde”, i-ar fi „lăsat-o pe Olga pe mână fără nici o grijă”, dar dacă nu era „de nădejde”... Tudor râse pe limba sa, adică în gând.

– Oricum, dacă-l vedeți, spuneți-i să treacă pe la mine. Pe unde stă?

– Dumnezeu știe!

– Mi-e să nu iasă vreo dandana și-o pățim toți.

Fusese ultimul cuvânt al lui Șandru, înainte de-a porni mașina. Celor doi le sări în ochi, mai ales această expresie: „și-o pățim toți”. Adică e ceva chiar atât de grav?

Aerul curat al dimineții le făcu bine și mai ales cel de-acolo din acea piață, care, după observația lui Tudor, era plină de aer. Însă această senzație de plinătate venea din parcul din apropiere.

– L-ai văzut pe șofer, rupse Adrian tăcerea, în timp ce se-ndreptau spre intrare, mergând agale și respirând ostentativ adânc, ca să-și umple plămânii, ca și când acolo ar fi trebuit să consume opt ore numai din acele provizii de dimineață. Te-ai prins ce moacă?

– Ce moacă? Șofer! Tu întotdeauna te grăbești să-i împarți pe oameni în simpatici și antipatici.

– Află că nu întâmplător am fost aduși astăzi cu mașina aici. Ăla trebuia să ne vadă cum arătăm. Ca să ne știe...

– Ca să ne știe pentru ce?

– Nu știu. Află că dacă o să te pomenești c-o rangă... în cap... să știi că ăsta e...

– Da, da, cu ranga – repeta Adrian.

– Ce rangă? Dar ce-am făcut noi? Și așa, fără judecată?

Tudor ar fi vrut să râdă, dar râsul îi înghețase în gât. În plus, simți acolo în gât iarăși, sâcâitoare, coaja aceea de măr, bineînțeles, simbolică, dar care-l sâcâia ca una adevărată în carne și... coajă. Îi fu și puțin frig, dimineața era totuși răcoare.

– Cum de s-a băgat Val în toată povestea asta!... zise Adrian, tare mă tem pentru el.

– Fii, cucoană, serioasă! zise Tudor. Un băiat iubește-o fată și fata e cu soțu-i. Asta e tot. Râse.

Erau acum în lift. Aici era mai cald. Tudor se simți bine și pe coridorul luminat cu neon. Totuși, intrând în redacție – biroul lor se afla tocmai în fundul coridorului, nu-și putu reține, înghiți, sentimentul neplăcut al unei inevitabile ciomăgeli.

Pentru prima dată de aproape un an, cei doi prieteni erau primii la locul lor de muncă. „Oare suntem noi definitiv «pierduți»?... N-ar fi cazul să începem resurecția morală?” Dar Tudor intrase curajos în redacție. Adevărul este că odată Adrian îl surprinsese cu peria de ghețe zburlită în mână, și mâna ridicată în aer, într-un gest de inspirație oratorică. „Ce faci? La ce te gândești?” „O nuanță de gravitate, asta ne lipsește.” (Și începuse să-și frece cu îndârjire pantoful.) „Da, își zise Adrian, a nu-ți cunoaște sensul existenței, condiția existenței, înseamnă a trăi sub semnul nimicului, în afara universului. Înseamnă a-ți jefui chiar timpul tău interior.” Cu acest „interior” își făcu și el vânt în „situație”.

CAPITOLUL VI

Tudor Frățilă simțea c-a făcut varice de-atâta goană, care nu-și arăta deloc roadele, decât la nivelul picioarelor ori al splinei: mergând și venind de la redacție, i se punea splina, durere pe care n-o mai simțise din copilărie, când fugea prea mult cu cercul și trebuia să se oprească să răsuflă. Acum își palpa ca și atunci pântecul, jos, în partea stângă, și simțea ceva bătând, ca o inimă. „Mi-a căzut inima în realitate.“ Pe Adrian îl durea în partea dreaptă, acolo era realitatea lui, ficatul. „Noi suntem reporterii paraleli“, ajunseseră ei la o concluzie luată din viață. Cățelului când îi cresc dințișorii trebuie să-i dai un os, sau o bucată de lemn, să și-i tocească. Trage de pantofi, de mătură, de zdrențe, tot ce găsește în cale, nu-i așa, Adriane? Noi ce os roadem, frate-meu? Nu se știa precis dacă sunt câini lupi, ciobănești, ori javre. „În căutarea identității“ s-ar fi putut numi starea lor febrilă – dar era desigur mai mult decât atât. Dimineața, când se urcau în autobuz, numai că nu-și spuneau: Un os la orizont. Noroc că erau doi, cu Val trei... E bine să ai prieteni. Și Dumnezeu depinde de contemporanii săi. Gândiți-vă la Iisus, a atârnat de ăla, de ălălalt, du-te la Ana, du-te la Caiafa... Dacă erau alții, avea alt destin. Robinetul nu se mai închidea bine și picuratul, pulsul apei în chiuvetă îl enerva pe Tudor. Cine naiba îmi ia pulsul cu picătura? Parcă

toate se spărgeau în capul lui, nu picăturile, valurile – luau proporția unor valuri care îl frângeau acolo la țărmul mării (era pe masă, dar nu contează), când izbeau pleosc! vââj! cu coama lor numai spumă. Visase că făcuse un drum cu avionul, până nu știu unde, să ia un material, un rahat de articol despre „Combaterea vâscolui“, revista lor avea un caracter forestier, era o revistă de specialitate, să zicem... care ar fi trebuit oricum rescris... dar cum, cum călătorise? Zburase *pe lângă* avion, legat cu o frânghie de o aripă (a „PANAM-ului“, că el n-avea, n-avea încă aripi, nici pan-am, asta îl și rodea, că nu creșteau, nu le simțea mugurii la subsuoară) și retrăi spaima că se rupe ața, frânghia acum acum, la viteza aceea... Când se văzuse jos, tocmai se anunța că s-a prăbușit un avion austriac, în nu știu care ocean, iar lui i se înmâna de la aeroport un premiu de 100.000 de dolari devalorizați. „Hă, hă“! făcu Adrian ascultând relatarea. Știi de ce visează omul? (Adrian nu mai era lângă el, dar Tudor continua să dialogheze în gând: Ca să poată spune, la urmă: „Parcă totul a fost un vis“ – constatarea asta amărâtă, dar a dracului de adevărată!) Visul ne dă posibilitatea să știm dinainte cum a trecut viața, cu bucurii, cu grețuri, vârsături, toate venind așa pe neașteptate fără logică, precum zborul pe lângă avion, târâș, și terminându-se mai mult sau mai puțin cu un premiu, sau o primă. Sau „prima la stânga“, cum spunea Ică Duțu, când își lua salariul. Un abur într-o oglindă e viața. Nu, nici măcar venețiană, o oglindă de-ai de lampă. Și visând ți se fâlăie pe la nas posibilitatea, mai precis inevitabilul propriei evaporări. Ele fac ochiuri în tine (visele), sunt alți pori, spirituali, sufletești, imateriali, de natură ideală, mă rog, cum vrei să-i numești, prin care respiri – respiră pielea ta conștiințioasă (cu conștiință). Iată, cum intrăm în filosofie, nu mai găsim termeni potriviți și trebuie să dau în paranteză al doilea cuvânt. Dacă realitatea ne dă idei de cercuri vicioase, adormirea, somnul rezolvă aceste cercuri vicioase, le spală de viciu, cum spală femeile vigul de pânză pe pietrele

unui râu și, și ți le înapoiază curate, înălbite, și cu capacitatea de-a absorbi ideal. Omul e o mașină care merge pe cercuri: pe sfere, nu pe roți, și la un moment dat acele sfere-cercuri se înfundă, le intră nămol în bujii. Și atunci te poticnești: cazi
 5 în vis. Meseria lui era să cadă, să dea buzna în realitate, dar și aici se poticnea. Nici nu știa unde se ascundea greșeala, asta era mai grav, îi crea acea nemulțumire surdă pe care o încearcă
 10 ratații înainte de ea se acri. Dacă i-ar fi spus asta lui Val, acela l-ar fi îndemnat să-și bage din când în când degetul în gură, să vadă dacă n-a început să se-năcrească. „Sunt un ratat
 amărât“. Nu știa ce să facă zi de zi, ceas de ceas, cu condeiul. Era ca un echilibrist care umblă cu prăjina și pe jos, după ce-a
 15 intră în vizuină, împreună cu puiul, iar vulpoiul se sacrifică, rămâne afară spre a deruta. Ogarul e păcălit din două-trei mișcări. Avea posibilitatea să umble prin țară, cu delegație și
 20 diurnă. „Ce ni se cere nouă? își spunea el dimineața. Ce ni se mai cere? Să reflectăm?“ Avea decupate materiale, unde se vorbea despre sarcina presei de a reflecta realitatea, iar unele
 pasaje mai importante le subliniasă cu roșul. Își luase meseria în serios. Bun. Pune-te, băiete, pe treabă. Dintr-o delegație
 pe zece zile la Galați se întorcea cu un carnet plin, scris mărunt. Notase incidentele, discuțiile dintre brigăzi, listele cu ce-ar fi
 25 mai trebuit ca să fie bine ori mulțumitor. Materialele lui – până la urmă tot le redacta – erau ca o tragedie antică. Reieșea că terenul lui nu e al nostru, e un teren minat, amenințător
 parcă, înaintarea se face mai greu decât s-ar fi crezut. Nu-i vorbă, totul era bine intenționat, se pornea de la fapte concrete,
 30 intenția fiind să atragă atenția asupra stării de fapt reale. Totul corespundea indicațiilor subliniate cu roșu. Nimeni nu era mulțumit de reflectarea lui. „Auzi, treci tu mai încolo de la oglindă – îi spunea Ică Dușu, în glumă, c-o să-ți cadă venețiana în cap“. „Reflectăm, dar nu așa otova“, remarca Stoiceasca,

încruntând din sprâncene, izbuclind în răs din când în când, pentru ca până la urmă, când ajungea la ultima pagină, să se
 înfurie de-a binelea. „Ar trebui să-ți imputăm foile de drum și diurna! Nimic nu se poate scoate din reportajul dumitale. La spune, ornule, cum reușești să nu observi esențialul?“ Tudor
 5 mărturisea. „Asta e realitatea, asta-mi e sfânta cruce. Ajung acolo, mă legitimez, mă uit, merg la organizația de bază, la sindicat, mi se indică niște oameni, se dau cifre, fapte, caut oamenii, vorbesc cu ei, mă mai întâlnesc și cu alții, iau seama și eu. Totul e exact, nu scot nimic din burtă. Când mă întorc
 10 acasă, mă închin și-i dau drumul“. Se închina înainte de-a purcede la scrierea unui articol. Nu, nu era mistic, dar proceda ca și la urcare în avionul ce trebuie să te ducă într-un anumit loc. Te putea depune acolo, dar – ferească Dumnezeu! – pe drum se mai întâmplă și tot felul de minuni. Dacă intervine
 15 o pană de motor? Deci, el admitea în procesul scrisului neprevăzutul. Asta, pe de o parte. Pe de alta, faptele trebuie respectate ca niște biserici. Treci pe lângă o biserică, scoți căciula. „Bineee!“ făcu Stoiceasca, lungind periculos de mult ultima vocală deschisă. „Bineee!“ Concluzia la care se
 20 ajunsese în urma mai multor ședințe, când mai tari, mai răscoapte, când mai moi, era că Frățilă se documentează de-a moaca – nu are ochi pentru esențial. „Ce clipești? Da, ochiul ăla din frunte, care-ți arată filonul de aur“. Ia să se ocupe tovarășul de rubrica de sport. „Atunci e clar că toate echipele
 25 noastre ar trece în C“, nu știi cine remarcase. El vedea, desigur, totul în realitate. Dar, la un moment dat, fiind o fire mai impresionabilă, îi sărea în ochi răul“. Țăsta e și rolul presei, să nu zburde doar din pozitiv în pozitiv, ci să spună totul, ca să
 îndrepte. Nu, nu era de rea-credință! Sufletul îi vibra la orice
 30 licărire de nou, de frumos, și uneori bogăția, preaplina emoției se transforma în adevărate poeme. Pe care, e drept, le păstra pentru el, de teamă de-a nu părea un sentimental. După un an de hăis-cea, Frățilă descoperi, lată și îmbietoare, zona

general-umanului. Făcea simboluri din te miri ce, ca viermii de mătase gogoșile, și scria articole care veneau ca de-acolo, se nimereau și pentru Patagonia și pentru noi și pentru Noua Zeelandă. Omul e om pretutindeni, trăiește, iubește, 5 îmbătrânește, moare, are un suflet și-o conștiință. „Vezi că inventezi evazionismul“, i se arăsesse atenția. Bineînțele, articolele nu i se publicau. „Tu faci ziaristică de cenaclu, dar încă nu există un cenaclu al ziaristilor“. Când și etapa asta fu depășită, publicistul se fixase pe undeva pe la mijloc, ciupind puțin din viață, ciupind un pic din general-uman, într-o 10 formulă destul de atractivă. Nu era mulțumit cu ce scria. Continua să se documenteze. Făcea dosare cu întâmplări, știri publicate, fotografii, liste de prețuri.

Aștepta mereu o stare de maximă destindere, de 15 „imponderabilitate“, spre a-și pune gândurile și sentimentele la locul lor, pentru că se simțea ca un raft cu cărți ori cu medicamente care a fost zgâlțâit și toate s-au amestecat în ultimul hal, fie că era vorba de idei, ori de pilule, hapuri și otrăvuri (dacă raftul ar fi fost cu medicamente). Ar fi preferat 20 ultima alternativă, întrucât năzuia vag spre un calmant. Continua să se ducă la redacție, își reluase activitatea, adică în fiecare dimineață la ora 8 era la biroul său, fie hătânându-se pe scaun, fie încercând să facă ordine în sertar, scoțând zecile de dosare cu corespondență nerezolvată, hârtii scrise pe jumătate, frunzărindu-le și băgându-le la loc, claie peste grămadă. Colegii se purtau „normal“ cu el, ca și când nimic 25 nu se ntâmplase și n-ar fi avut să se ntâmple, unii aveau mai multă experiență, știau cum se tocesc în ziaristică nu numai creierii, dar și furtunile cele mai groaznice, cu nori plini de tunete și fulgere, pentru ca după două-trei săptămâni, când au intervenit alte probleme, s-au ivit alte sarcini sau poate chiar un nou unghi de vedere, din inevitabila, groaznica rupere de nori să nu fi rămas decât câțiva stropi, stropișori. „Apă de ploaie, îl încuraja Ică Duțu. Stai frumos, aci, și fă-te că plouă.“

Pe de altă parte, Tudor chiar ar fi dorit să se petreacă ceva. Nu știa ce, dar simțea că nu mai poate continua, nu-i ieșea nimic, nu era făcut pentru o asemenea muncă (dar pentru care, Dumnezeu?), se simțea nerealizat *pe toate planurile* (unul singur însă îl interesa) și-i venea să sară pe fereastră, să se dea 5 cu capul de pereți... nu știu ce-i venea să facă. Îl devora o stare de mare nervozitate. Secretara de redacție se împăcase formal cu el, spre a-l determina să-și scrie materialele până găsea alt om, probabil, în orice caz ea dăduse drumul hârtiilor și aștepta „rezolvarea“. Pentru astăzi organizase o mică ședință de analiză 10 a muncii, care trebuia să-nceapă la 11, în biroul său. Analiza se limita, de data asta, doar la reportajele publicate în ultimele luni în revistă. Toți erau cu colecția în față și încercau să-și îmbospăteze memoria, subliniind cu creionul câte-o frază, așternând ceva pe-o bucată de hârtie. Se făcuse apel la cineva 15 din afară, căruia i se trimisese acasă tot ce redacția considera mai interesant și demn de a cădea sub ochii maestrului. Asta, justifica secretara de redacție, pentru că băieții noștri sunt tineri, fără prea multă experiență, și ar dori să învețe, iar noi am voi să știm: ne aflăm pe-o cale bună sau nu? De altfel, 20 reportaje în acea redacție nu scriau decât Tudor și Adrian, ei se pretindeau „literați“. Tudor Frățilă era și el curios să afle părerea „omului din afară“, unul din cei cinci-șase care semnau regulat „cearșafuri“ de câte o pagină în mai multe ziare.

*

Veni la ora fixată. Un om spre 45 de ani, voinic, plin de 25 viață și de sine, oricum mai plin de viață decât reportajele sale. Ședința întârzie puțin din cauza lui Adrian, care dispăruse. Plecară toți să-l caute pe la bufet, prin celelalte redacții, aflate pe coridor. În sfârșit, acesta apăru. Se închisese undeva într-o cămăruță cu un etaj mai sus care aparținea tot redacției, dar 30

n-o prea frecventa nimeni (era și prea mică pentru a se instala un birou acolo) și încercase să scrie ceva.

– Bine, mă, Adrian, pui un colectiv întreg pe jar, uite, te așteptăm toți, te așteaptă omul acesta – Stoiceasca arată spre Spornicu (așa-l chema pe maestru) –, și tu... unde-ai fost?

– Am avut o criză de ficat, spuse Adrian.

– Ori îți scoatem ficatul, ori te scoatem pe tine din redacție, una din două! Dar nu înaintea lui Tudor, spuse șefa.

Spornicu puse pe masă maldărul de reviste pe care mărturisii a le fi citit cu mare atenție, se oprise chiar și asupra altor materiale decât cele indicate, în general erau interesante, însă cum el nu se pricepe decât la un anumit gen va face unele observații asupra încercărilor din acest domeniu.

Repetă că citise cu mare atenție atât paginile semnate de Adrian, cât și pe cele semnate de Tudor Frățilă. Făcu apoi câteva considerații generale asupra reportajului ca gen. Este, probabil, cel mai dificil gen – al dracului de greu! –, îi scăpă lui o expresie mai din viață, și tocmai de aceea o piatră de încercare pentru un ziarist. E meritoriu că tinerii noștri nu se tem de greutateți, se îndeasă exact acolo unde e mai greu. (Nu prea era atent la stil, repeta cuvintele.) Găsi unele merite lui Adrian. Îi plăcuse în mod deosebit materialul care purta titlul *Dincolo de halatele albe*. Ședința se arăta plicticoasă. Maestrul nu era desigur un Demostene, se exprima cu greutate, când nu mai găsea cuvinte citea o frază sau alta, încercând să explice de ce-i plăcuse. Deveni însă dintr-o dată foarte acid și cu vervă când trecu la analiza încercărilor celuilalt „tânăr al nostru“, Tudor Frățilă. (Acum se văzu că pe Adrian îl frunzărise doar, iar pe acesta îl citise cu atenție și se pregătise în vederea unei disecții, ori a unei operații pe creier.) Spuse din capul locului că-l îngrijorează modul în care se falsifică realitatea. Aceasta era o tendință mai generală, ce e drept nu numai începătorul șovăielnic Frățilă se făcea vinovat de ea. Tocmai sub egida unui gen care era anume creat s-o arate așa

cum este, în toată măreția ei, grea de seve! (Subiectul e realitatea). Frățilă (e un pseudonim?) se specializase, după părerea lui, în a trece pe lângă viață, în ceea ce scrie, cu o viteză și mai ales o indiferență care trebuie să dea de gândit. El caută pe teren nu faptul semnificativ, real, exact, ci pretexte pentru niște teorii cu care-a venit de-acasă, teorii și false și fade. Citi câteva pasaje care, așa trunchiate, păreau într-adevăr deplasate, secretara de redacție și chiar unii redactori neputându-și opri un început de zâmbet. Ați putut vedea chiar și din aceste câteva mici fragmente, reluă el, tonul fals pe care îl ia autorul, vizavi de pulsul vieții, pe care crede că-!..

„Te bag în mă-tal...“ vru să spună Tudor, simțind pornirea să părăsească imediat sala unde i se încenase această mascaradă. Avu însă puterea să se abțină amintindu-și că mai făcuse un astfel de gest și acum se află oarecum în perioada de îndreptare, care se pare că i se acordase, un fel de convalescent pe linie de serviciu, și că n-ar fi făcut altceva decât să-i dea apă la moară secretarei de redacție. De-ar numi-o mai repede redactor-șef!

– Bancuri, domnule! spuse el cu glas tare. Baliverne, gogoși de tufă!

Spornicu nu auzi. (Ba auzise.) Lui Tudor i se făcură semne disperate din mai multe părți, să se abțină, Adrian îl înghionti pe la spate.

Vorbitorul își continuă demonstrația încă vreun sfert de oră, cu un patos nesperat poate nici de Stoiceasca, ea, desigur, îi sugerase să-l săpunească puțin pe stimabilul, care-i face greutateți și-și dă aere de scriitor, dar Spornicu punea în această săpuneală atâta furie, de parcă materialele respective ar fi fost scrise oarecum împotriva lui. Fu de părere că autorul nu reușește deloc în acest gen, se îndoiește că-i va izbuti ceva.

– Ce să scot, domnule, dintr-un gen care nu există? nu se mai putu stăpâni Tudor. Nu există pur și simplu, e o invenție a dumitale. Vina mea e că m-am băgat și-am încercat să fac

imposibilul, să dau viață unei scheme, să inventez să pompez poezia și filozofia în niște plămâni morți. Așa ar fi trebuit pusă problema, dacă dumneata ai fi fost în stare, nu să-mi vii să-mi bați câmpii despre viață. Știu eu care e realitatea mai bine decât
 5 dumneata. Te-am citit, torni borsec în sirop. Ce scrii nu-i nimic, nu face nimic că nu-i nimic, de unde nu-i nici Dumnezeu nu cere, dar de ce, de unde acest ton de sus? Oameni ca dumneata fac ziarele imposibile, pentru că plecați de la ideea că totul trebuie să fie plat. Bateți terenul cu piciorul plat, fugăriți iepuri legați cu sfoară de copaci artificiali, cu frunze de ceară.

10 – Așa sunt instrucțiunile, sări Stoiceasca, văzând că Tudor nu se mai poate opri.

– Nu-i adevărat, spuse Tudor, cine ne cere să fim proști? Și la urmă... adăugă el, eu pe gazetari ca dumneata i-aș da în judecată! Terfelesc gustul public, sărăcesc realitatea și o...
 15 gătuie.

Totul fusese neașteptat, atât iritarea lui Spornicu pe reportajele lui Tudor, cât și riposta acestuia. Lipsit de diplomația necesară în astfel de ocazii, Tudor nu făcuse decât să-și taie creanga de sub picioare, dar nu asta-l interesa acum.
 20 Și pentru el constituiau o surpriză cele spuse, dar când era atacat direct nu ținea seamă de nimic. De altfel, lucrurile astea erau de mult rumegate, nu găsiseră acum decât ocazia de-a fi exprimate. Era împotriva formei festive de reportaj așa cum se practica ea și care devenise un fel de rezervație a multor
 25 nulități din literatură și gazetărie. Ceea ce scria el era în mod arbitrar pus sub rubrica aceea. Nu conta titlul, rubrica, ci ce se spunea înăuntru. Asta ar fi trebuit să caute să înțeleagă criticul improvizat, să-i fi judecat scrisul după conținut și
 30 formă, nu după patul lui Procust în care fusese înghesuit arbitrar de redacție.

Oaspetele se simți ofensat. Încheie „cele câteva considerații“ pe care le avusese de comunicat, la rugămintea tovarășei Stoicescu, și plecă fără a mai da mâna cu nimeni.

În sală urmară câteva momente de liniște, încărcate de electricitate. Secretara de redacție spuse că ședința s-a terminat. „S-a terminat, ce vă chiorăți așa?“ Să-și vadă fiecare de lucru. Rămasă singură în birou, dădu niște telefoane, ceru o audiență nu știu unde. În redacția ei se ivise „un caz“, spunea
 5 asta într-o stare de alarmă, ca și cum un doctor ar anunța că a depistat un caz de holeră sau de ciumă printre bolnavii de scarlatină și că trebuie să se consulte, să ia măsuri.

„Cazul“ merse în biroul lui și-și văzu de treburi, adică luă o colecție din „Cuvântul liber“ care nu știu cum se afla în
 10 redacție, și-ncepu s-o răsfoiască.

Era mult mai calm decât ar fi trebuit, sau cel puțin așa arăta. Își aduse aminte că după prima clasă de liceu, vara, la țară, se îmbolnăvisese de febră tifoidă și în primele trei săptămâni a fost tratat băbește: stătea și moțăia ca o găină plouată, ori
 15 bolnavă de ciuie, pe la umbră prin curte, pe sub șopru, se mai întindea pe-un așternut în prispă. Toți ai lui erau la muncă pe câmp și când veneau seara îi puneau pe rând mâna pe frunte și se mirau că nu i-au mai trecut fierbinițele. Comprese, i se dădea câte-un antinevralgic; durerea cea mai cumplită o simțea
 20 în ceafă – se văita că-l doare capul, parcă are un pietroi în el. La țară, tratamentul copiilor e foarte simplu, mai ales în familiile mai numeroase: ori le trece, ori nu le trece. Așa, de la sine. Era prin '47 și satul lor trecea el însuși printr-o mare fierbințeală. Asta se întâmpla pe la secerat. Durerea-l apucase
 25 pe câmp. Fusese cu vilele „în deal“, și tocmai se-ntorceau spre casă „peste Răculețu“, când odată nu s-a simțit bine. Parcă-i era frig. Pe drum, s-a întâmplat și-un mic accident: un bătrân, care mergea întotdeauna cu ei, avea niște boi mari și țapeni și copiilor le plăcea că le spunea povești, a fost bătut pur și
 30 simplu de-o femeie voinică și mândioasă care-i iesise-n cale, nitam-nesam, c-un resteu, pesemne că-l pândise și i-a dat cu restel în moalele scăfârliei. Omul și-a dus mâna în creștet și-a văzut că se umple de sânge, a scuipat cu dispreț spre

muieră dracului... și-a căzut. Apoi, s-a ridicat și s-a dus pe picioare acasă. Femeia, în urmă, îi strigă că-i pare rău că nu l-a lovit bine, altă dată dă mai tare. Era o ceartă veche între ei, erau vecini de „moșie“ și moșneagul o acuzase mai înainte că i-ar fi tăiat un prun. În sfârșit, important era faptul că Tudor, de la natură mai pîrpiriu, se întorsese acasă c-o durere de cap cumplită. Durerea *ăluia*. Parcă pe el îl lovise. Abia după vreo trei săptămâni, când ajunsese aproape o umbră, ai lui și vecinii au început să se îngrijoreze. Trebuie să fie meningită!

Și-ntr-o dimineată l-a luat mamă-sa de mână și-au plecat spre oraș. El nu putea merge pe picioare până acolo – 30 kilometri, noroc c-a trecut un camion și s-au urcat amândoi. Era un curent și așa i se-nvârtea capul. La Craiova a mâncat o jumătate de-nghetată într-o cofetărie: mai mult n-a putut... La spital l-au internat imediat. După două săptămâni, *murea*... Doctorul care îi descoperise boala – febră tifoidă – a trimis vorbă acasă mamei, în sat, să vină, că, ce mai încolo, încoace, copilul e pe ducă. L-a internat prea târziu. Temperatura nu-i scăzuse, era tot la 40 de grade, de aproape două luni copilul fierbea, era în punctul de fierbere și nu mai are mult. Exact asta simtea și el... că parcă se afla undeva într-o etuvă, se tot făcea focul înăuntru... se tot usca, așa fără aburi, că nu mai ieșeau nici aburi. Era complet conștient, se mira de ce mor ceilalți în jurul lui așa ușor, era la contagioși, îi muriseră vecinii din dreapta și din stînga, tot copii. Când a venit mamă-sa, plînsă și pierdută, el a îmbărbătat-o, a spus c-a bătut drumul degeaba, că nu dă ortul. În jur, doctorii care nu se mai fereau de el, ca și ceilalți bolnavi, vorbeau ca despre unul gata pierdut. „Săracul! zicea câte-o soră. Se prăpădește la vârsta asta. Da, și nu era nici prost!“ El, într-o noapte, a visat că nimerise într-o fântână – o cișmea – cum erau pe la el, și nu știa să înoate. Se ducea în jos și când să-i ajungă apa la gură, odată a atins fundul cu vârful piciorului. S-a tot zbătut așa, când în sus, când în jos, până a putut să iasă. Din dimineata aceea a știut

că a sărit peste groapă. Peste două săptămâni, în convalescență, fugea de acolo, escaladând gardul înalt de fier, în cămașa lungă de spital, ras în cap și slab ca un schelet. Fugea de foame... Luni de zile nu pusese nimic în gură – ceai, cartofi fierți – și acum i se trezise foamea. Dacă te repezi la mâncare ca prostul, crăpi pe loc, îi spunea doctorul – care tot cartofi îi recomanda, fierți și copti –, pentru că îți s-au subțiat mâțele de tot, abia se țin, și dacă bagi ceva greu în tine, pleznesc. El însă ar fi înfulecat și-un dovleac, ca porcii, ar fi mâncat ghindă, sâmburi de corcodușe. Deci, în timp ce doctorii vorbeau de moartea lui, lui îi venea să râdă, considerându-i niște ignoranți. Exact situația de-acum, de-asta își adusese aminte. Colegii de redacție îl priveau cu compătimire, ca pe un atins de cine știe ce microb incurabil, ba parcă se și fereau să-i vorbească. Tudor răsfoia „Cuvântul liber“, prin urmare, într-o stare de calm, iritantă pentru ceilalți, mai ales pentru șefa lui – care băgase capul o dată în birou să vadă ce face „Turbatul“. În secret, îi spunea față de ceilalți „Tovărașul Turbatul“. Aceasta revenise peste o jumătate de oră – chipurile – să vorbească cu Adrian, ori să-i ceară o explicație. Nici nu era o femeie rea, în ultimă instanță, și dacă Frățila și-ar fi cerut scuze – chiar în situația aceea – ei i-ar fi trecut supărarea personală. Lăsând însă ca lucrurile să-și aibă cursul lor – veneau sancțiunea și celelalte. Dar Tudor se arătă îngrozitor de catâr în situații de-astea. Neputându-i suporta prezența, luă colecția sub braț și se pregăti să plece.

– Pot să duc colecția la legat? o întrebă el. Era o sarcină care i se trasese mai de mult.

Ceilalți pufniseră în răs – lipsă de tact! –, și femeia se înfurie din nou.

– Mă rog, mă rog! spuse ea... Pentru astăzi ne-ajunge!

Cu colecția sub braț, Tudor ieși din „Casa Scânteii“. Știa un meseriaș bun, cu care chiar vorbise în această privință, un bătrân care lega lucrări de diplomă, punea rame la fotografiile

și avea un atelier modest pe strada Buzești. Era un moșulică simpatic, și Tudor, când trecea pe-acolo, mai intra și-i răsfoia cărțile pe care acesta le primise pentru legat. Erau cărți vechi, de pe la particulari, romane de Cronin, Maugham, în traducerea lui Giurgea. Tudor le citise pe toate încă din 5 clasa-ntâi de liceu, înainte de febra tifoidă. Dacă murea, ducea cu el un bagaj de cunoștințe.

Îi ieși în întâmpinare Mițache, care-l surprinse din nou prin înfățișarea sa veștejită și modul neîngrijit în care se 10 prezenta. Iarăși îl așteptase acolo, între mașini, în Piața Scânteii, va să zică.

– Bine, mă, tu n-ai treabă? Ce mă tot pândești? râse Tudor. Nu știi de ce se simțea ușor acum, după ce faptul se consumase. Sabia care atârna deasupra capului se desprinsese 15 și dispăruse starea aceea de încordare, era numai curiozitatea. Curiozitatea e o stare aproape pasivă, adică nu te doare când ești curios. Ai răbdare să fii curios. Mițache era supărat. Îi promisese să treacă pe la el și de ce nu venise? El stă singur aici în București, fără prieteni, fără nimeni, toți îi fac mizerii 20 la slujbă, și cei care-l cunosc bine îl evită.

– Nu ți s-a publicat? întrebă Tudor. Asta suna mai mult a bătaie de joc, pentru că el îl tot îndemnase să le dea-ncolo de versuri, să se pună pe treabă, să facă ceva, altceva, nu 25 literatură.

Mițache luă asta drept compătimire și spuse că i se ceruse să refacă două strofe. Le știi care!

– Care?

– Alea care-ți plăcuseră ție... Tocmai alea.

Tudor nu-și amintea nimic, dar simți că e cazul să-l 30 încurajeze. Mițache era un tip care dacă ziceai că nu-ți place un vers se consuma două săptămâni, nu se gândea decât la asta. Nu era un poet productiv, el își crease anumite tipare, nu lipsite de oarecare cursivitate, și parcă se lipise de ele, nu mai progresa deloc.

– Și tu te așteptai să le placă?

Mițache, în loc de răspuns, îi spuse cum a schimbat el cele două strofe, le știa pe dinafară, cum își știa toate poeziile.

– Merge! Nu sunt rele.

– Nu le-au plăcut... se plânse băiatul, care suferea ca un 5 câine bătut pe nedrept. Lui Tudor îi fu milă de el. Mițache era un tip prea fragil pentru astfel de transformări revoluționare, când e nevoie nu de însăilările dantelate cu spumă de mare ale fragilului începător.

– Și ce să fac eu acuma? îl întrebă Mițache, apucându-l de 10 un nasture de la haină și încercând să-l privească pe Tudor în ochi, ca nu cumva acesta să nu-i spună sincer care e sfatul lui.

– Știi tu ce să faci...

Voise să adauge: „strânge-i de gât“, dar își dădu seama că 15 gluma ar fi fost prea tare, Mițache aștepta într-adevar un sfat prietenesc. Femeile, frate Mițache! Dacă vrei să mă ascuți, uite care e ultimul meu cuvânt: du-te de urgență prin jurul Gării de Nord, fă-te că te mai uiti pe la vitrine și mai freacă-te și tu de muieretul de pe-acolo, e plină Gara de Nord de 20 muieret care pleacă, de ce le lași să plece așa? Mai încarcă-te și tu de electricitate, ce naiba, că arăți ca un acumulator mort.

– Aia e că tu te agăți de toate fustele, eu caut o zână – 25 zână, înțelegi?

– Aia e că tu cauți zâna!

Mițache îi povesti că aflase de la cineva precum că la Târgu 25 Mureș era unul care înțepa femeile cu un cui. Venea, bătea la ușă și când apărea Erji să-i deschidă, el hârșc cu cuiul! Și unde crezi? Drept în inimă. Apoi fugea.

Îl întrebase dacă e permis așa ceva.

– Păi, cum să fie permis? – râse Tudor, înțepă și el una, 30 două, la a treia-l prind. Ferească Dumnezeu să ne judece femeile!

Mițache însă parcă nu-l auzi.

– Asta nu e dreptate – spuse el – ăla înțepă cu un cui drept în mijlocul societății noastre, iar mie nu mi se publică

poezia plină de romantism și de avânt. Spune tu, n-am dreptate?

– Dragă, tu simplifici lucrurile. Pe ăla or să-l prindă, e nebun, un maniac, iar pe tine... ca să zic... așa... (iar voi să faci o glumă: „te-au și prins“)... or să te dezbrace de „miezi de nucă“, „cerbi“, „ciute“ și alte „zâne“. Apoi, părintește: du-te, mă, la Iași, merg eu cu tine. Aranjez acolo să te publice, să-ți găsești o slujbă... tu nu vezi că orașul ăsta nu te primește?... Ori acolo te cunoaște toată lumea! (Sufletul... cine să-l cunoască? – doi-trei prieteni!)

Încă mai stăteau în piață... Tudor nu pleca, să nu se țină după el... n-ar mai fi scăpat până seara. Voia să-i dea acum toate lămuririle. Apăru Adrian, cu sufletul la gură. Bine că te-am prins! Hai înapoi, te cheamă șefa.

„Hait! Altă ședință“, se gândi Tudor, dar Adrian se grăbi să-i explice: – A căzut articolul de fond și trebuie mobilizate acum toate forțele... într-un ceas, să fie gata! E nevoie de ceva mai deosebit, mai literar, înțelegi... mai plin de seve. Șefa a zis să te chem. (Articolul fusese scris chiar de ea și fiind extrem de plat era normal să se recomande ceva mai „altfel“.)

Tudor fu bucuros că scapă de Mițache Stanciu, dar văzându-l că rămâne acolo, ca un om fără nici un Dumnezeu, iar îl cuprinse mila și-i spuse:

– Trec diseară pe la tine... Pot să mă culc acolo... cu gazda? Ziceai că e tânără și-i plac comparațiile. O să-i citesc poeziile tale.

Mițache îi mai dădu o dată adresa. Rămase să-l aștepte pe la 8.

Munca la articolul de fond constituia cel mai mare chin pentru întreaga redacție, pentru că oricum ar fi fost scris, în orice gamă, mai prozaic ori mai avântat, mai cu cifre ori mai cu metafore, era trimis înapoi, uneori chiar în ultimul moment, când revista trebuia să intre la tipar peste o jumătate de oră. Aici trebuiau într-adevăr mobilizate toate forțele. Se

adunau toți într-un birou, întâi făcea fiecare o listă cu idei care trebuiau „atinse“. Se confruntau listele și se alegeau ideile considerate „majore“. Apoi, din aceste idei majore – erau eliminate cele prea particulare, care n-aveau suficientă forță de generalizare și nu ajungeau la inima cititorului direct (ci doar pe ocolite și cititorul n-avea timp). Sau dimpotrivă erau eliminate acele fraze prea generale, care nu spuneau nimic, și se căutau faptele particulare, concrete, capabile să lumineze tocmai prin concretețea lor semnificativă.

Redactorii, majoritatea tineri și fără experiență, se încrâncenau prea tare – fie într-o direcție, fie în cealaltă –, niciodată nu erau siguri când să bată pe concret și când pe general, și tocmai din cauza acestei încrâncenări articolul ieșea scrâșnit și li se trimitea înapoi. După ce totul era gata din punctul de vedere al ideilor și al faptelor de viață – începea redactarea propriu-zisă. Unul stătea la masă și scria și ceilalți pe margine, în picioare, ca să nu adoarmă, își dădeau cu părerea. Tudor era tare la începuturi de frază, dar numai atât. Fraza lui, dac-o duceai până la capăt, era un lung paradox – aproape fiecare cuvânt era o idee –, cum spusese odată Adrian, și ideea (cuvântul) următor contrazicea pe cea precedentă, iar dacă, în mod cinstit, ca literat, gustai acest ansamblu arhitectonic bazat pe principiul echilibrului fragil, nu puteai accepta așa ceva într-un articol, unde totul trebuia cântărit cu grijă, spus limpede. Și, așezat pe acest cântar farmaceutic, Tudor se socotea dintr-o dată stângaci și nătâng. Nu voia însă să recunoască, din încăpățănarea-i știută, doar Adrian spunea după fiecare observație care i se făcea: „Sunt un idiot!“. Ptiu! Redactarea dură până spre seară, cu momente de mare avânt creator și cu timpi morți. Lui Tudor, căruia nu-i intrase până la urmă nici măcar un început de propoziție simplă, îi veniră în minte cele relatate de Mițache despre sadicul din Tg. Mureș și povesti asta în colectiv, ca oamenii să-și mai descrețească frunțile. Asta apropo de o remarcă făcută de Stoiceasca,

precum că paragraful cutare n-ar merge la inima cititorului. Există moduri și moduri de-a ajunge la inimă —, să se spună — stăruise Tudor — și să se dea exemplu cu cuiul.

– Nu uita că e singura idee pe care ne-ai dat-o azi, îl fulgerase șefa. O vom nota, pentru gazeta de perete.

Însă Tudor mai avu totuși o idee în acea zi. Se înserase aproape, erau de 12 ore în redacție și articolul de fond, după ce trecuse prin mai multe variante definitive, scris când de o mână, când de alta, încă mai șchiopăta.

– Ce-ar fi să dăm o poezie? Adică să atașăm și-o poezioară!

– N-ar fi rău, aprobă Ică Duțu. Băieți, fuga la sertare după poezii.

Adrian și Frățilă răspundeau de partea culturală, ei aveau obligația să adune poezii bune de la colaboratori. Cum însă acestea nu erau găsite bune mai niciodată și nu se publicau, colaboratorii nu se mai înghesuiau. Un nou prilej de critică din partea Stoiceascăi, cu amenințarea că va desființa secția culturală (Aviz amatorilor).

– Am găsit-o, spuse Tudor. Așteptați două minute. Coborî în fugă scările, nu mai avu răbdare să aștepte liftul, și ieși pe poartă. Se uită atent printre puținele mașini care mai erau la acea oră parcate în fața „Casei Scânteii“. Nu se înșelase, Stanciu era acolo, stătea pe bordură și privea în gol.

– Mițache, vino fuga.

Îl duse în redacție și-l puse să recite în fața tuturor poezia care i se respinsese. (Îl prelucrase pe drum să nu spună că i s-a respins în altă parte.) Mițache recita pe nerăsuflăte. Cu o ușoară monotonică. Poezia plăcu. Se bătu la mașină și i se dădu titlul: *Cântec*. Era noua variantă, cu cele două strofe refăcute. Tudor ceru să le adauge și pe cele vechi și poezia se mai lungi. Este încă și mai bună.

– Acum du-te acasă și așteaptă-mă acolo. Poezia va apărea mâine.

Mițache plecă, articolul împreună cu versurile fură trimise tovarășului care răspundea de revista lor. Tovarășul respectiv, om de treabă de altfel, nu înțelegea chiar totul, înțelegea așa „aburit“, ca prin sită, iar expresiile: „a dat cu bâta-n baltă“, „calcă-n străchini“ etc. le lua... la propriu.

– Eh! Nu mai e Gore! oftase Duțu, revăzând de la mașină copia articolului, să nu scape vreo greșeală de dactilografie... Gore era regretat de fiecare dată când se punea problema adunării forțelor pentru articolul de fond. Acesta, om de vreo 40 de ani, avea o mână de aur, un talent extraordinar la astfel de materiale. Știa cum trebuie scrise și le turna dintr-o dată. Se așeza la un birou și-ntr-o jumătate de oră, gata! Era colaborator extern, nu-i prea plăcea să piardă timpul prin redacție.

Tudor nu se mai duse acasă, merse direct la Mițache, cum îi promisese. Acesta avea o cameră mobilată, undeva pe strada Caratelor (fostă A căruțelor), prin spatele unui liceu. Intenția lui Frățilă era să-l lămurească să plece din București, să se întoarcă la Iași — unde-l cunoaște toată lumea — și să-și caute de sănătate. Observase ceva, era cum s-ar zice pe drojdie cu nervii și, într-un fel, îl înțelegea. Nici el nu stătea mai breaz. Voia să-i spună o glumă pe care tocmai o auzise. Cutare trece pe lângă unul călcat de un compresor. Îl observă tocmai când, strivit, acestuia îi ieșeau deci ochii. Și Cutare îi zice: ce te zgâiești, bă, n-ai mai văzut compresor?

Nu mai voia să doarmă acasă și din alt motiv. Individul cu mașina continuase să-i viziteze după miezul nopții, sub diferite pretexte — până la urmă zicea că suferă de insomnii și vine la ei prieteneste, să se consulte. Băgase oarecum frica-n el. Tudor se molipsise mai degrabă de la Adrian, căruia el prezenta „malacului“ îi crea o adevărată stare de panică. Val nu apăruse. De la despărțirea aceea forțată din Piața de flori, ia-l de unde nu e. Fie că trăia pe undeva, ascuns cu Dulcinea lui, fie că... pățise ceva! Ori se ferea să vină... acasă, tocmai

ca să nu i se-ntâmples nimic?... Val era dat dispărut, iar patul
 îi stătea nedesfăcut de vreo patru zile. Pe Tudor somnul pe
 catafalc, pe masa aceea înaltă, îl făcea să viseze urât. Niște
 întâmplări urâcioase îi mișunau prin cap, ca și gândacii văzuți
 5 cu câteva nopți mai înainte în bucătăria imensă, căutându-și
 speriați găurile, uimiți că cineva poate aprinde o lumină așa
 de orbitoare. Masa de lucru, unde își întindea oasele, rămânea,
 în ciuda saltelei, la fel de tare, iar spinarea lui – poate chiar
 măduva – scotea din găurile, unde moțăiau, amintirile acelor
 10 nopți dormite pe „blană”, peste care se vărsa în fiecare
 dimineață o căldare de apă.

Și încă ceva. Într-una din aceste zile, întâlnește pe stradă un
 tip. Tresări văzându-l. Acela-l observase, la rândul-i... Stătu
 un moment descumpănit, apoi veni la el:

– De unde te cunosc eu pe dumneata?

– Vezi-ți, domnule, de treabă! Și Tudor trecu mai departe.
 Era Săvulescu. Între timp fusese dat afară, va să zică. Buun!

Mișache se afla într-o stare de exaltare. Cu totul „peste
 stachetă”. Îl întreba din cinci în cinci minute dacă o să-i apară
 20 într-adevar poezia, dacă nu făcuse cumva un banc (spune
 drept!) și dacă lui îi plăcuse sincer. Își dăduse seama că el e
 singurul prieten care i-a rămas, pentru că toți ceilalți... îl
 urmăresc.

– Cum adică... te urmăresc?

– Adică vor să mă-nfunde. M-a pârât unul de la Huși –
 știi tu cine, prozatorul acela – că nu știi ce, că aș trăi cu
 cântăreața aceea... știi tu care... și m-au înregistrat pe bandă.
 Acum toată miliția e pe urmele mele... Îi spuse că voise să se
 spânzure, că-i e frică singur noaptea... și tot năzbătii
 30 de-astea. Întrebă iar, speriat: Ai văzut-o tu în șpal?

– Sigur c-am văzut-o. Cu mâna mea i-am dat „bun de
 tipar” și ți-am pus toată punctuația, deșteptule! Măine ne
 sculam de dimineață și ne repezim direct la chioșc să
 cumpărăm „Bla-bla”.

– Ce „Bla-bla”?

– Așa-i zicem noi gazetei.

– Aoleu... și mai e o groază de timp până mâine... eu o
 să-nnebunesc până atunci!

Lui Tudor îi era teamă că n-o să apară, și omul, a doua
 zi, văzându-se zburat din pagină, putea avea într-adevăr un
 șoc. În halul în care se afla!

Camera era dintre cele mai modeste, într-o casă veche și
 banală. Gazda mai avea o bucătărioară, unde dormea ea,
 aceasta era odaia „cea bună”, pe care i-o închiriasse „domnului
 10 profesor” (Mișache se recomanda, nu știi de ce, profesor) și
 așa mai scotea și ea un ban. Era o femeie simplă și necăjită.
 Îl întrebase pe Tudor dacă nu e fratele domnului
 profesor.

– Nu, un prieten.

– E foarte bolnav... poate i-o fi murit cineva în ultima
 vreme... nu știi ce are... Dar – adăugă, ca un fel de consolare,
 ori o scuză – chiria și-o plătește regulat! Și e blând, un miel.

– Femei vin pe la el? o întreabă Tudor, cam brusc.

– A, nu, niciodată! Ce vorbă e aia!

Discuția asta se purta la bucătărie, unde Tudor se dusese
 să vadă dacă se poate pregăti ceva de mâncare pentru seara
 aceea, bineînțeles contra cost.

– Poate niște ochiuri! N-am știut, domnul profesor nu
 mănâncă niciodată acasă.

– Aflați, doamnă, că nu mănâncă nici în oraș.

– Vai de păcatele mele!

Între Mișache peste ei... și c-o privire cruntă îl conjură să
 nu se dea la gazda lui, că-i crapă capul cu ceva...

– Maică precistă! se închină femeia (prin vârstă, în afară
 de orice pericol), dar domnul e un om foarte serios.

„Ba nu sunt deloc serios, cucoană”, ar fi vrut să-i spună
 Tudor, dar nu era cazul. Își aduse aminte de gluma că vine
 să se culce cu gazda, și poftim ce-nseamnă s-arunci o vorbă,

nu trebuie să te joci cu cuvintele! El care e obișnuit să folosească vorbele „numai în doi peri“, din doi peri o să i se tragă.

Mițache mănca ochiurile ca pe nimica, nu-și mai dădea seama probabil când îi e foame și când îi e sete. Gazda, care
5 improvizase o cină, se scuză că „n-are tot felul de bunătăți“, întrucât omul ei, funcționar la nu știu ce instituție, lipsa de vreo cinci ani de-acasă și nici nu putuse să-l vadă în acest timp decât o dată. „E bolnav?“ se întreabă Tudor. „Unde-o fi?“ „O fi la contagioși?“ Acum Tudor băgă de seamă că nici nu era
10 așa de trecută, însă ceea ce-o îmbătrânea mult era semnul acela de pe față, suferise vreun accident, vreo arsură, ceva, și toată fruntea îi era o cicatrice. Încerca să și-o mascheze c-o basma sau cu un breton, dar tot se observa. Altfel, era voinică și-ar fi putut să-l mai aștepte pe bărbatu-său încă șase ani! O fi fost
15 contabil? Când se văzu singur cu Mițache în camera acestuia, gazda schimbăse lenjeria, pusese niște cearșafuri noi și mai adusese o pernă, Tudor fu încercat de ideea de a pleca. Asta e, dragă Mițache, intonă ca un fel de concluzie la o discuție pe care ar fi avut-o până acum, discuție de ore întregi:
20 faci așa cum ți-am spus. Iei trenul frumușel din Gara de Nord și într-o noapte te trezești în Iași. Acolo nu-ți rămâne decât să începi o nouă viață. (Ca și când asta s-ar fi făcut una-două – mergând din gara Iașului, cu geamantanul în mână, până la Râpa Galbenă și s-ar fi schimbat numaidecât viața, așa din
25 mers.) Intri pedagog la școala aceea (i se propusese o funcție de pedagog undeva, scrie-le chiar acum că primești) și stai, citești, te ocupi de educația tineretului... și scrii! Altfel ești văzut acolo, știi! E lumea noastră, domnule! Anii studenției noastre. O să trec neapărat să te caut, când vin în deplasare, să nu uiți
30 să-mi comunici adresa. Asta o spunea în picioare și cam într-un picior, adică stând să plece. Chiar se apropiase de ușă.

– Păi, ce faci? Te duci?

– Păi, ce să fac? Mă duc și eu acasă. Am de scris pentru mâine.

Mițache se postă în dreptul ușii, dar în privirea lui era mai mult rugă decât hotărâre. Și-l bătu prietenește pe umăr. Știu... că ți-e frică de mine.

– Mie? Cum... adică? tresări Tudor... De ce să-mi fie frică de tine?... Râse destul de fals. Și rămase. Îi promise chiar c-o
5 să doarmă buștean, n-a dormit ca lumea de luni de zile, o ține tot într-un iureș. Ca și când cineva l-ar împinge din spate să facă totul până mâine... că mâine, gata! Nici el nu știa unde naiba grăbea așa ca un disperat cu viața asta. Că alt ritm era pe malul Bahluului (aducea mereu vorba de vechea cetate).
10 Acolo ieșai pe Lăpușeanu fără nici o treabă și de la un capăt la altul al străzii strângeai mâna la optzeci de cunoscuți și-ți și găseai un rost. Te înfundai într-un birt, la un vin fiert sau o spumă de drojdie. Aici asuzi ca un cal o zi-ntreagă prin tot Bucureștiul – e cel mai întins oraș din lume – și nu-ntâlnești
15 un cunoscut. Evocările ieșene îi făceau bine lui Mițache. Tudor întuise asta și de-aia-i tot trăgea cu vechea cetate. Nu-i vorbă că și el se simțise minunat acolo. Deși Iașul acelor ani mai avea încă, precum un invalid, gloanțe și schije înfipite în trup, ba chiar și în cârje, unele erau vizibile, se clătinau când bătea
20 vântul, cădeau odată cu tencuiala din zidurile care se cojeau de urmele războiului. Iar el îl văzuse, observase toate acestea într-un raglan ponosit, pe care-l mai purtase și fratele său mai mare. Când îl îmbrăca, parcă-și cereau scuze și unul și altul, raglanul că nu mai are păr, e sătit, Tudor că e obligat să-i
25 grăbească destrămarea. „Tu ai rămas cu urzeala, eu cu bătătura, om scoate-o noi la capăt“, încerca el să glumească. Până la urmă a răcit zdravăn. Asta se întâmpla în prima iarnă petrecută acolo, o iarnă cumplită, iar el fusese repartizat la un cămin
30 studentesc, improvizat într-o fostă școală, chiar cea în care fusese învățător Ion Creangă, se zice, pe strada Sărării. Zidurile erau reci, igrasioase, ușile nu se închideau bine, tavanul burdușit, pe jos ciment, și sobele, oricât le încărcau cu cărbuni (porția era totuși limitată), nu reușeau să

încălzească decât prin preajmă. Tudor avea patul tocmai în partea cealaltă, sub un geam mare, care trăgea „la măsea“, în primul rând, după o oră de stat lângă el te durea o măsea și, apoi, făcea flori de gheață pe tine, ca și când ai fi fost și tu tot de sticlă. Lângă patul lui era cel a lui Colceriu, un prieten, care îi dădea o pătură când începea să se manifeste frigul intrat în oase printr-o dărdăială și-un clănțanit continuu. Nu curgea apa decât o oră pe zi (niciodată nu se știa precis care e ora aia). Tudor își amintea că junghiul din spinare și apa de la plămâni au început să se manifeste printr-o sete teribilă, parcă se deshidrata „de la mână pân' la gură“, sau invers „de la gură până la mână“, de cum lua cana de la buze s-o pună pe pervazul ferestrei. Se adăpau toți dintr-o puțină, pusă pe sală. Băgau mâna și lua fiecare cu sticla lui. „Așa fraților, spălați-vă și pe mâini – mai zicea câte unul. Febra tifoidă ne paște, ascultați-mă pe mine“. Apoi, ieșind din spital, după vreo trei luni, „ameliorat“ („Sunt ameliorat de Sfântul Spiridon, să-i dea Dumnezeu sănătate“), a primit de la Asociația studenților palton. Erau vreo zece cincisprezece inși pe listă. (Unul purta o manta de ceferist a lui taică-său.) Le era jenă să se știe c-au primit paltoane, dar propunerile se discutaseră cinstit, deschis, prin diverse ședințe. Oricum, cu jenă, fără jenă, au picat bine! În acea manta gogoliană și-a strâns apoi Tudor impresiile despre Iași, sub pulpanele sale generoase avea să bage la încălzit sumedenie de monumente – Iașul e muzeul nostru în aer liber – teiul lui Eminescu pe mâncă, Trei Ierarhii într-un buzunar, bojdeuca în celălalt. Totul s-a aburit, s-a umanizat, s-a așezat în adevărata lumină. Avântul construcției era real. S-au consolidat dealurile care alunecau la vale cu istorie și cu case cu tot, cele șapte coline sau câte-or fi fiind, voind parcă a se unifica. Mijea un început bun și nu numai în construcțiile de clădiri. Existentele, grav atinse, avariate, au început a fi privite cu înțelegere. Un savant lingvist, după oarecare pauză, lucra contabil undeva, socotind cu același calm

de ins deprins cu înșiruirea filosofiilor și a verbelor în limba sanscrită, unde căuta rădăcinile multor cuvinte mâncate de vreme, a fost reprimat asistent la propria-i catedră. Deci ceva tot se urnea, se urnise. S-au alocat fonduri pentru refacerea Teatrului Național, punându-i-se la punct ciobita aurărie. Scotându-se judecătoria din importantul edificiu, semănând cu Parlamentul englez, acesta a devenit Palatul Culturii. În locul tramvaielor, cutii de chibrituri, s-au introdus tramvaiele noi, cu remorcă. Asta a însemnat ceva, un eveniment. Iașul, sau Iașii, începuse să zbârnaie, să clocotească de viață. Mai târziu, spre sfârșitul studenției lui Tudor, a început construcția masivă, cu plan.

Când își îndemna prietenul să renunțe la nervii de aici, era mai mult un brânci pe care și-l tot dădea lui, să lase naibii totul baltă – avea și ce lăsa aici în urmă? – și să se-ntoarcă acolo. I-ar fi surăs și lui un post de pedagog la un internat. Să fie mai aproape de tineret.

Mițache nu era capabil să mai poarte o discuție. Iarăși îl soma să-i mărturisească dacă poezia lui apare în numărul de mâine sau abia peste două săptămâni?

– Lasă-mă, frate, să dorm, abia ațipisem, făcu Tudor pe somnorosul. Se culcase, așa îmbrăcat și încălțat, măcar că gazda schimbuse cearsafurile, pusese un ziar sub pantofi. Asta însemna însă că tot îi e frică și că împărtășește și el, cel mai bun prieten, părerea celorlalți. Se sculă, își lepădă pantofii cât colo. Cămașa lui nu se șifona, puteai dormi și cu ea și fără ea, îi era totuna, n-avea pretenții... N-ar fi fost prima dată. Totuși, și-o scoase, rămânând în maiou. Își aranjă hainele frumos pe speteaza scaunului, punând cămașa în carouri deasupra, ca pe un umeras.

– La care cap te culci? La asta ori la asta?

– Unde-ți convine ție... dar crezi c-o să pot dormi? Eu până mâine înnebunesc... până apare poezia...

Mițache se dezbracă și el, își luă pijamaua, cam soioasă, și se vârî sub pătură, la capul celălalt. Tudor nu putea să

doarmă cu altul în pat. În primul rând, din cauza lui – adică celălalt n-ar fi închis ochii pentru că intelectualul se-ntorcea de-un milion de ori când pe-o parte, când pe alta, când se ridica în capul oaselor, ofta, îi venea să râgâie, se scârpina-n cap, se dădea jos să bea apă, iar încerca să ațipească și peste cinci minute se ridica și verifica fereastra dacă e bine-nchisă, întrucât simțea că-l trage. Pentru el, somnul era cel mai mare chin – starea lui de nebunie, dacă tot suntem în subiect – și spera să-l elimine complet. Pentru că și-așa nu-l odihnea deloc.

Ba, dimpotrivă, în fiecare dimineață se trezea mai obosit decât se culcase și asta mergea tot așa de ani de zile... și cât putea s-o mai ducă? Deci, nu putea dormi cu altul în pat, scurt! Ar fi avut atunci de îndurat și gândul că-l deranjează pe celălalt, plus invidia că ăla doarme buștean, că unii mână porcii la jir, trag la aghioase, în timp ce el duce greul universului. Adică tot greul universului e lăsat pe umerii săi, noaptea, când toți ceilalți horcăie, parc-ar fi cu beregata tăiată. De data asta adormi, ca prin minune, aproape de cum puse capul pe pernă. Pesemne că voise „să-și facă plinul“, să tragă un pui, înainte de-a băga celălalt de seamă. După aia s-ar fi putut trezi și l-ar fi pândit... ar fi fost cu ochii în patru să nu-i dea cu ceva-n cap. Adineauri, în bucătărie, arătase clar ca un descrieriat: luase fierul de călcat și-l ridicase să-i dea cu el în cap. De ce nu făcuse asta! Tudor parcă aștepta lovitura și într-un fel se bucura.

Ultimul gând înainte de-a adormi fu legat de-o imagine văzută într-o revistă nemțească ilustrată: pe copertă, o tânără pereche – el bărbos, ea pisicură blândă – băgați amândoi sub o plapumă, care le venea până spre piept. Sub această fotografie scria cu litere mari: „Ehe auf Probe“. Nu știi de ce-i venise asta în minte, dar cu asta era să rămână pentru toată eternitatea, cu această imagine a unei perechi „la probă“... Pentru că... Dar cum se întâmplase? Mițache Stanciu își consuma în acea zi ultimele rezerve de rațiune. El de mult începuse să pâlpaie, cei din jur își dăduseră seama de unele

„ieșiri“ necontrolate, dar totul fusese dat pe seama oboselii, a unei stări nervoase de moment.

Niciodată nu fusese prea stăpân pe sine și anumite condiții exterioare îl turtiseră de-a binelea. Nu ducea o viață regulată, nu-și luase slujbă, nu-și impusese o disciplină de lucru, ci se sprijinise cu toată greutatea trupului său debil pe creație. Or tocmai aici avusese eșecurile cele mai mari, eșecuri pe care le au de fapt toți debutanții, însă pentru o fire ca a sa ele luau mereu proporția unei catastrofe. Nu-și dădu seama chiar de la început că se scufundă, totul se petrecea încet și metodic, milimetru cu milimetru, ca la un cutremur, care, în loc să zguduie deodată locul, se dispersează și se înmoaie lungindu-și activitatea pe ani de zile. Seismografele nu prind aceste cutremure, nu sunt capabile să le înregistreze. Cu atât mai mult, când cei supuși unor astfel de zguduiuri lente sunt niște biete făpturi umane – aici nu există aparate de precizie.

Bănuii că e ceva neclar cu el doar atunci când i se prezentă un om negru – lui Mițache Stanciu ori lui Serghei Esenin? Începea deja să-ncurce borcanele – și-l înregistrase. Adică îi pusese în brațe o cântăreață de provincie, lungă și slabă, pe Margareta Porumb, și aia îl obligase să facă anumite declarații amoroase, cu scopul de a-l băga la apă. Acum toată lumea era împotrivă-i, din cauza acelor declarații de dragoste, care fuseseră multiplicat... pe foi secrete – foițe de țigară – și trimise pe la milițieni... cu semnalmentele lui... precum că a vrut s-o violeze... pe Nastasia Filipovna care i se prezentase sub numele fals de Margareta Porumb. De fapt, „chestia“ era notorie de-acum, nu mai e nimic de făcut, zicea el. Însă ce avuseseră cu dansul? Putea fi la mijloc și-o gelozie profesională a colegilor lui de cenaclu din Huși – niște ratați, care ajunși mari, prăjini, cine le mai vede lungul nasului? Așa se pomenise el în conflict cu acel om tuciuriu, care vine să-i ceară niște declarații, precum și autobiografia. Această autobiografie – până la violul cântăreții – el o scrie în fiecare zi pe hârtie de

cerere, i-o dă, iar ăla nici nu vrea s-o citească, îi spune că-i ascunde ceva, că n-a spus totul, că ia mai gândește-te. Chestia cu violul el, într-adevăr, o trecea sub tăcere, pentru că dacă era vorba de viol, aștepta să i se smulgă declarația cu forța, cum se petrecuse în realitate. Înșă acela, milițianul, se purta politicos, numai îi dădea hârtia s-o mănânce – adică cererea cu timbru – și-l pune să facă alta „neomițând nimic”. Și asta îi răpea tot timpul, îi lua din ceasurile de creație înaripată și geniul său era, cum s-ar zice, la pământ, călcat în picioare, cu bună știință și tehnică. Pentru că trăim într-un secol al științei și al civilizației.

Aceste lucruri – poate ceva mai dezlănate – le povestise Mițache mai multora. Tudor, când luă prima dată cunoștință de ele, se cutremură. I se împlinea într-un fel o presimțire. Totuși... dacă era atunci beat?

Tipul negru nu-i dăduse însă pace lui Mițache mai ales în ultimele săptămâni, când îl hăitua ca pe un hoț de cai. Singurul gest de împotrăvire fusese nu de mult, când Mițache, exasperat că ăla ținea morțiș să-i ia o declarație și-o autobiografie tocmai când el era inspirat și refăcea o strofă mai veche, se repezise și-l îmbrâncise în prăpastie. Erau pe marginea unei prăpăstii, jos curgea soarele în care pluteau și bucăți de coase frânte, însă ăla se prinsese bine de el și nu pică. (Scena cu colegul de redacție pe care voise să-l strângă de gât.)

De mirare la el era faptul că își revenea repede din starea asta... și aproape că nu observai. Lucid mai tot timpul. Și în ultimele zile, cu această mică rezervă de luciditate, se agățase de singurul om care-l înțelegea și se purtase blând cu el – Tudor – și de-aia-l așteptase să iasă de la birou... pentru că îi era urât. Bineînțeles, el nu adormi. Nu știi de ce se simțea bine, cum nu mai încercase de mult o astfel de stare. Poate faptul că îi apărea acea poezie? Desigur, chiar în momentul acela se *tipărea*. Erau gândurile lui, simțirea lui, experiența lirică a unor ani lungi și parcă scâlțaiți, ca niște pantofi prea

largi, visele lui... care acum se turnau în forme de plumb și mâine aveau să fie aduse la cunoștință miilor, zecilor de mii de cititori. Toți îi vor citi numele. Își vor da seama că l-au văzut, l-au mai întâlnit și într-o altă revistă de prestigiu, în „Igaz Szó”, adică l-au citit *tradus*. Talentul lui răzbătea încet, încet. Îl trezi pe Tudor... să se ducă să dea un telefon în tipografie, să vadă dacă nu i-au sărit aia vreun vers. Să le atragă atenția tipografilor cu ce lucru delicat au de-a face. Tudor însă dormea buștean și mârâi că de unde să dea telefon dacă în casa aia nu există nici unul? Să bage fisa în W.C.? De fapt, Mițache doar avu intenția să-l trezească pe Tudor, dar luă aceasta ca pe o realitate... Adică, ăsta refuză să se intereseze de poezia lui! Începu să plângă. Nu mai credea nici în prietenie, degeaba crezuse el. Cel mai bun prieten îi ia femeia din așternut, singura ta femeie, el are una de bună și alta de purtare, care îi spală, îl hrănesc. Și la o adică, el se face că plouă. Adică n-a văzut, n-a auzit nimic. Pe el să nu-l întrebe. Îi plăcea să plângă, nu mai plânsese de mult, îi era milă acum și de prietenul lui, care Dumnezeu știe cum o scoate-o la capăt. Că a observat că nici el n-are vreo putere administrativ-financiară. Dar absolut nici o putere, degeaba își dădea aere. Aia de la redacție – observase asta limpede – nu-l iubesc și, poate, nici nu cred în părerea lui, nu-l ascultă. Și chiar dacă el îl recomandase călduros – și sincer –, ca pe un mare poet, da, spusese asta în gura mare, în fața lui și a tuturor, aia puteau să-l ia peste picior și să nu-l creadă.

Plângea încet, cu lacrimi amare care i se prelingeau în gură și le simțea cât sunt de amare, și aștepta să se lumineze, să se repeadă la chioșc, să se vadă. La un moment dat, își dădu seama că plânge de fapt de bucurie, într-adevăr, dacă știi să te sacrifici, or el sacrificase totul, dar absolut totul artei sale, până la urmă învingi. Mâine toată lumea avea să-i rostască numele, o să dea din cap și-o să se intereseze de soarta lui... de biografie... Tocmai în acel moment, cum auzi de

„biografie“, ca și cum ar fi tras cu urechea, ușa se deschise perfid și iarăși apăru tipul care-i tot cerea autobiografii, zâmbea, rânjea în toată puterea cuvântului, deși se păstra în marginile politeții. Avea în mână o colivie mare... cam cât odaia aia, dacă nu mai mare. Cum naiba încăpuse cu ea pe scară? Îi făcu semn să intre în colivie. Mițache îi spuse că-l bagă el undeva, cu colivia lui cu tot, și se hotărî de data asta să reziste. Adică dacă tot îl săcăia, putea să-i răspundă cu aceeași monedă. Deja îl înjurase birjerește de vreo trei ori, dar omul zâmbea, perfid, nu se enervase și-l poftea să intre în colivie. Mițache își aminti că poezia sa de a doua zi se numea într-adevăr *Cântec*, și așa le-a venit ideea ăstora cu colivia. Dacă este pasăre, dacă tot cânta el, și cânta atât de frumos, hârșcl cu el în colivie... să-și treacă pe curat autobiografia. Era pornit să opună rezistență, mai ales că la nevoie, îl putea ajuta și Tudor. Atunci când ăla, tot așa zâmbind, îl îmbrânci înăuntru, el se prinse cu amândouă mâinile de ușa coliviei, care era de fier... și nu-i dădea drumul nici mort, oricât l-ar fi îmbrâncit înăuntru... se proptise cu picioarele în grilaj și cu amândouă mâinile strângea bara de fier, se ținea de ea, ca să nu fie băgat înăuntru cu forța și să i se închidă ușa în nas.

Astfel era să moară Tudor, pentru a doua oară în acea săptămână. Bara de fier de care se prinsese Mițache, cu atâta strășnicie, era gâtul lui. În prima clipă, ar fi putut să scape, deși era buimac de somn și-l luase prea repede, îi trebuise puțin timp ca să-și dea seama despre ce e vorba. Putea la fel de bine să viseze și el aceeași colivie din care cineva încerca să-l tragă afară în timp ce un mizerabil îi prinde gâtul cu ușa. Sunt cazuri, probabil, când visele se transmit – în stări de acestea excepționale – și unul intră în visul celuilalt sau în halucinația celuilalt, fără să-și dea seama. Tudor însă știu despre ce e vorba și chiar formulă această fișă de observație „pe un fond schizofrenic“.

Știuse dintotdeauna că activitatea lui Mițache se grefează – cum zic doctorii – pe un fond schizofrenic. Putea, cu o

zmucitură, să-l răstoarne pe furiasul care-ncălecuse pe el și își împlântase mâinile adânc în gâtul lui. Cu o încordare, Tudor ar fi putut să scape, măcar pentru un moment, de încleștare... apoi, lupta ar fi continuat, el mai având timp să tragă o gură de aer. Nu mișcă însă decât un deget, nu ca să se apere, ci ca să vadă dacă mai poate mișca. Lasă-l să-și facă mendrele, părea el că se gândește, să-și facă mai întâi mendrele, să aibă și el o bucurie și după aia îi arătăm și noi ce putem. Tudor nu voia, nici în cazuri de-astea, să risipească forța, adică să intre de la început în luptă cu întreg arsenalul. Fie că era vorba de o luptă de idei, fie de una propriu-zisă ca aceasta. Și încă ceva: abia acum își dădu seama că el, de fapt, asta și urrnărise... Adormise *din lașitate* așa repede, ca să-i lase ăluia cât mai mult timp spre a-și duce planul la îndeplinire. Pentru că știuse încă de acum o săptămână, când îl pusese să-ntindă palmele că Mițache asta urmărește, să-l strângă de gât. Și tot timpul, de-a lungul acelor zile, el se familiarizase cu moartea, care știa, avea să se prezinte *în felul acesta*, și-ncerca acum un fel de voluptate pe care o ai când îți reușește ceva. Adică: „Ia uite ce bine merg toate!“ De aceea, venise să doarmă la nenorocitul acesta, nepricopsitul la minte, știindu-l ca atare ce poate face și chiar încurajându-l într-un fel. Tudor voia să-și pună capăt zilelor, și o lașitate pe care nu și-o putea înțelege, nici ierta îl împiedica s-o facă el cu mâna lui... De aceea, băgase capul în butoi... chipurile să se răcorească... de aceea, acum se complăcea să miște un deget, pentru că trăia voluptatea *trecerii*, când toate parcă se rezolvă de la sine. Fu oarecum mirat că se sufoca așa de repede, și ochii, care îi crescuseră enormi, se uitau la prietenul său nebun fără spaimă, ci numai cu mare, imensă, largă curiozitate. „Să te văd ce ești în stare“, „Ia te uită, domnule, că sunt deja moale!“ Încercase să zvâcnească din picioare și acestea refuzaseră să se miște, „Nu cumva m-a legat înainte cu ceva? Păi atunci nu procedează cinstit.“ Să protesteze?

Protestul luase probabil forma unui fel de horcăit, ori poate chiar Mițache fu cel care țipă, căci gazda sări imediat ca arșă din bucătăria ei și văzând scena – era deja spre ziuă – tăbări pe somnambul. Îl crezu bântuit de diavoli. Îl dădu la o parte, îi arse câteva palme, urlă la el. Mițache începu să tremure. Se retrase într-un colț și dărdăia ca varga, nu din cauză că s-ar fi trezit, ci pentru că femeia era în pielea goală – așa dormea, din spirit de economie săraca, până avea să i se întoarcă bărbatul – și nici nu-și dăduse seama cât de repede acționase.

10 Mițache credea acum că iarăși va fi victima unui atentat de viol! Iar declarații (de dragoste), iar autobiografii... și de-aia arăta îngrozit ca un om care se predă... să nu-i faci nimic, că el se predă, uite, e cu mâinile în sus, pupăie tălpile lui Dumnezeu. Femeia se îngrijă de Tudor, pe care-l crezuse rece, adică pierdut,

15 și era nenorocire dacă tocmai în casa ei s-ar fi petrecut un astfel de fapt, n-ar mai fi putut închiria camera, rămânea pe drumuri. Tudor își revenea încet, încet. Ochii lui deschiși vedeau un nud uriaș cât Bucureștiul, dacă nu mai mare, de femeie roșcată, de teracotă parcă, prindeau „în obiectiv” când un amănunt,

20 când altul. Pe măsură ce globii vineții îi intrau în orbite, imaginea se micșora și când fu deplin conștient, putu privi „cu un cearcăn critic” acel corp voluptuos de femeie trecută prin multe, dar coaptă, coaptă în toată puterea cuvântului, și nici măcar așa de urată cum crezuse seara, la prima vedere.

25 Femeile sunt mai frumoase goale, bărbații mai chipeși, îmbrăcați – se gândi el și o împinse ușor cu mâna la o parte. Gazda stătea aplecată asupra lui, să vadă dacă respiră, și un sân mare îi venea aproape de gură, îl simți cald: „Ce-ar fi să sug puțin, să mai prind nițică viață?” Prin urmare, nici el nu era în toate mințile, însă când își reveni pe de-a-ntregul, când creierul i se aerisi suficient, Tudor se pomeni spunând: „Du-te, cucoană, și te îmbracă”.

30 – Uf! muicălică! oftă femeia, observând abia acum starea în care se afla, dar fără să se rușineze chiar atât de tare, cum

se așteptase Tudor, prin ce-am trecut! Dacă n-auzeam la timp? Că așa mă luase somnul, picam de ostenită, dormeam și visez că dorm și-odată aud: „Hâi! Hâi!”

Tudor se ridică. Picioarele parcă îi erau amorțite și simți o durere ciudată, ca și când călca pe sute, mii de ace, care te 5 înțeapă, însă numai un pic, durerea e aproape plăcută. Sângele își relua deci întregul circuit. Doamna arăta ca Saskia lui Rembrandt, dacă n-ar fi avut arsura aceea în frunte. Îi putea poza lui Val pentru cine știe ce nimfă răscoptă. Femeia ieși din nou, dar nu ca să se îmbrace, cum crezu Tudor. Peste 10 câteva momente se întoarse cu două pahare de lapte.

– Luați, muicălică! Asta vă face din neoameni oameni.

„Pe amândoi ne consideră la fel de nebunni – se gândi Tudor. Ori femeile cred, în străfundul conștiinței lor, că toți 15 bărbații sunt mai mult sau mai puțin demenți și când se manifestă ca atare nici nu arată prea mirate.” Sorbi laptele. Mițache ținea paharul în mână, însă aceasta îi tremura atât de tare, încât lichidul alb aproape dansa, săltând în aer și iar căzând la loc. Femeia îi apucă mâinile și încercă să-i ducă paharul la gură. Stropi albi îi săreau mereu pe față și pe corpul 20 destul de bine proporționat. Tudor își continua investigațiile, fiind obligat să facă mereu rectificări. „Corpul omenesc nu e deloc obscen, hotărî el. Totul e frumos, omul în ultimă instanță e un animal sapiens frumos.” Sapiens, pe dracu. Că 25 uite ce surprize! Se îmbrăcase și se-ndrepta spre ieșire. „– Aveți grijă de el, îi spuse gazdei, care nu se arăta mirată că pleacă, Dați-i mult lapte. Mult lapte. Mai ales, laptele i-a lipsit toată viața.” Când se văzu afară, mergând spre casă pe jos, mijloacele de transport în comun încă nu se puseseră în circulație, avu timp și mai ales spațiu... să se gândească. 30

Într-un fel, suferise un eșec... se întorcea de la groapă. Pe jos. Viața ținea cu el și nu voia să-l scape din mână. Prima dată fusese un pește care-i dăduse un mic bobârnac în frunte, ca și când: mă, fii atent, totul se va aranja, lumea asta, până

dincolo de stele, tot universul acesta este extrem de interesant, face să încerci să-l înțelegi. Ascultă-ne pe noi, dobitoacele, trăiește, mă! Și-l scosese din butoiul cu melancolie.

Deci, avusese, în primul rând, *sfatul* prietenesc al „celor
5 care nu cuvântă“. Dobitoacele, săracele! Apoi, de data asta, intervenise, prompt și sigur, chiar mâna omului, o mână imensă, și o țâță stropită cu lapte, asta-i rămăsese în imagine. Măinile lui Mițache nu și le amintea deloc! Curios! Parcă nu cu mâinile lui de om îl strânsese, ci cu un fel de clește. Își
10 pipăi gâtul: o venă îi zvâcnea vesel, și locul, probabil vânat, nu-l mai durea. Trebuia să mai cerceteze, să mai scormonească ce anume-l împinsese și acum și datele celelalte la acest act de supremă lașitate?

Era posibil, cum era posibil, să-și piardă până și umorul
15 lui paradoxal, care-l făcea să rădă pe el, în primul rând? În primul rând, era unul care râdea, hohotea de ce vedea în univers și dintr-o dată hohotul se frânsese. Se va arăta unui doctor... Îi va spune totul, să vadă dacă nu cumva vreo doagă îi era plesnită. Merse mult pe jos. Străzile pustii, orașul dormea
20 dus, deși era aproape lumină. I se păruse că e lumină încă de acolo, din viața cealaltă, în care și pășise c-un sfârc de unghie și și-o retrăsese.

Medită la situația lui de martor („ocularul“, cum îl numește Val), care și de data asta se dovedise a fi una din atribuțiile
25 sale, și la „psihologia martorului“, va căuta neapărat acel studiu și-l va citi acum în stare de mai bună pricepere. Îi era dat să vadă, să observe totul, fie și cu niște ochi cât cepele, ieșiți din orbite, să înregistreze obiectiv chiar și propria-i sufocare. De chestia asta poate voise să scape – și iată că nu s-a putut –,
30 intervenea mereu cineva din afară, *deus ex machina* uneori chiar și în pielea goală, și-l întorcea la realitate. Era de văzut pentru pupila sa mărită ca aceea a unei pisici în întuneric. Pentru el, adică, exista o sumedenie de material care se cerea, dacă nu văzut și aprobat, măcar văzut pur și simplu și... băgat la

căpătână. Avea pe umeri o căpătână mândră. Trecu pe lângă un șantier de construcții și observă cu atenție macaraua, mai ales gâtul ei înalt, ca de cocostârc. Are vreo vânătaie? N-are vânătaie. Cineva se afla prin apropiere, se pregătea s-o pună
5 în funcțiune, deci se făcuse ziuă, începea o nouă zi de muncă. În locul acela se demolaseră niște case vechi și fără importanță și urmau să se ridice blocuri. Câteva erau terminate, dar nedate în folosință; înalte, cu 8–10 etaje, nu știu de ce îi aduseră
10 aminte de Napoli. Acolo, văzuse în filme, distanța dintre case e așa de mică, încât se pot întinde sfori între ele, cu rufe bineînțeles, și se usucă izmene peste capul pietonilor. Atârnă ca un fel de sabie a lui Damocles. Știa că acea stradă urma să fie demolată aproape în întregime, pe o distanță enormă, și
15 câteva mii de apartamente trebuiau să se dea în folosință până la sfârșitul anului. Dacă acum suntem în aprilie... ce se grăbește asta așa? – muncitorul intrase deja în cabina macaralei, și-o puse în funcțiune, se auzea motorul scrâșnind –, ce vrea să demonstreze cu asta? Nu era nimic de demonstrat – observase din treacă un fragment de realitate, așa pe inima
20 goală, cu noaptea-n cap. Bine că mai sunt și unii care-și văd de treabă, spuse el. Desigur, toată lumea își vedea de treabă... însă el? Ce caută pe străzi la ora asta, ca un năuc și cu experiența morții făcută? Gândurile nu aveau șir, nu se prea legau. Era însă bucuros, îl inunda o bucurie, pe dedesubt, de
25 jos în sus, și parcă-l ridica în slăvi. Ca și când o macara macaraua aceea, l-ar fi luat de subsuori și l-ar fi înălțat deasupra Bucureștiului să-i arate orașul. Dacă ar spune asta cuiva, ar crede ca-și bate joc de noile construcții, însă el era sincer și se bucura, nici el nu știa de ce. Și-ar fi dorit o casă – acum
30 când scapase cu viață –, și-ar fi dorit o casă, a lui, unde să facă ce vrea, să doarmă singur în pat, într-un pat ca lumea, să se culce când vrea și să aprindă lumina când are chef. E totuși minunat să trăiești. Fac muzică ușoară fără să știi! se cenzură imediat. Nu-i plăceau efuziunile lirice. Când trecu

pe lângă un chioșc, își aduse aminte de revistă și de poezia lui Mițache. Ziarele nu veniseră încă. Chioșcul era pustiu. Cum până acasă nu se mai găsea altul, se opri și așteptă să se deschidă, să fie acolo când o sosi revista. Exact așa ar fi făcut

5 prietenul lui – procedase, desigur, astfel de zeci de ori, de sute de ori în acei ani, disperând de fiecare dată când cumpărând revista ori ziarul și desfăcându-l cu degetele tremurând de pianist al aerului, printre care i se scurgea realitatea ca nisipul luat în palme pe plajă, descoperirea că fusese „amânat”. Aceste

10 amânări îl aiuriseră pur și simplu, aceste amânări la nesfârșit. „Revăzu” prietenia lor, care fusese dintre cele mai cordiale. Student în anul II și încă departe de frământările literare ale celorlalți, cu toate că se ducea la cenaclul universității, dar stătea pe-o bancă mai în fund și observa atent, îi asculta pe

15 toți producându-se, auzise vorbindu-se de un poet, de la altă facultate, nu de la filologie. Acesta era luat în brațe de toți, avea mare trecere. Era curios să-l vadă și-l ascultase odată recitând după alți vreo zece-cincisprezece..., o, sunt foarte mulți poeți la Iași!... Ceva tot în genul poeziei care trebuia să apară

20 acum. Ieșise timid din bancă, atunci când fusese anunțat, era un băiat brunet, cu un chip plăcut de om al câmpiei – de baștină, de undeva de la Dunăre –, cu o voce caldă, monotonă. Își știa toate producțiile pe dinafară și le recitase dintr-o răsufflare. Tudor se duse după aceea la el, îi spuse că-i plac

25 marafeturile lui, nu toate (Mițache îl privise mirat) oricum, mai mult decât ale altora. Avusese loc o discuție între ei, Mițache spunându-i de la început toate poeziile, spre a-l face să le-nțeleagă mai bine, „că nu se putea să nu-i placă”.

Tudor îl simți „slab și fără apărare”, cu capul în nori la

30 „modul frumos” și-i fu într-un fel milă de el. Așa se împrieteniseră. Lui Mițache îi lipsea exact spiritul acid și mușcător, ochiul scormonitor al celui care în câțiva ani făcuse gol în juru-i când se hotărîse el să-și dea drumul. Dintr-o dată devenise interesant și oricum „de temut” pentru toți. Însă nu-și

exercita verva și soda caustică pe prieteni, decât așa în treacăt și fără răutate.

Începu să se învârtă în jurul chioșcului: cu capul în jos, asta era forma lui de gândire profundă. Văzu un sămbure de piersică și-l duse cu piciorul, dând în el ca-n minge, pe trotuar,

5 până la prima încrucișare de străzi. Vru să-l treacă strada, dar se gândi că poate el (sămburele) nu dorește asta și se întoarse tot așa împingându-l din spate. Loviturile de picior îi făceau bine – când le dădea, nu când primea. Se duse la chioșc, cu gândul să se mai uite la poze. Cele câteva reviste, expuse sub

10 sticlă, nu erau prea atractive – se referea la cele în culori. Hârtie de proastă calitate, ofset B, fotografii cu culori spalăcite, ori suprapuse. Una avea pe prima copertă un cap mare de femeie, destul de urâtă, din acea categorie care de departe, ba chiar de aproape uneori, seamănă cu bărbații. Avea fălcile mari,

15 buzele prea subțiri și gura strânsă, cu colțurile atârând în jos, părul puțin și lins, nasul borcânat cu niște brazde adânci, la rădăcină. Părea o femeie serioasă. Apoi îi trecu prin minte că s-ar putea să fie, totuși, bărbat. „Săteanca”, în condiții grafice mai modeste, prezenta pe copertă o fată care se uita la o vacă.

20 Vaca se mulgea „singură”, adică de uger îi era prins acel dispozitiv numit „mulgător automat”. Fata n-avea deloc pe vino-ncoace. Dintre adolescenta de pe „Săteanca” și femeia enigmă de pe „Femeia” Tudor nu știa pe care s-o aleagă, ca și când l-ar fi pus cineva să aleagă atunci, pe loc.

25

Studia acum, de vreo câteva minute, un bondar. Surprins de frigul nopții pe pervazul de lemn, unde vânzătorul întindea ziaarele dimineața, înțepenise acolo. Noaptea era, totuși, frig. Contemplarea unui bondar îți poate procura unele satisfacții, fiind vorba de o creatură a lui Dumnezeu. Observă că are un

30 fel de coamă de puf, ce-i da o înfățișare de leu; nu, seamănă, mai degrabă, cu un bizon în miniatură. Această coamă de pluș avea culoarea galbenă a polenului, pe unde probabil se tăvălise toată ziua porcul de bondar. Leul, bizonul de bondar! Era

târziu, lumea începuse să circule, chioșcul nu se mai deschidea, pozele erau urâte și muscoiul monstruos începu să-l cam enerveze. Îl împinse ușor cu mâna, dar făptura nu zbură. Se simți nemulțumit, nu știa precis pentru ce, un fel de revoltă surdă urca în el... o revoltă împotriva lui și-a universului... Mica vietate, trezită mai mult de durere, bulbucă și mai tare ochișorii, își încordă aripile și se-nalță în azur. Așa răspundea Tudor aspectelor urâte ale vieții – faptului că prietenul său înnebunise și voise să-l strângă de gât, că pozele nu sunt veridice și așa mai deparle... se integra acestui mecanism, prin urmare, și el care se considerase bun ca pâinea, înțelegător... Se uită după bondar, cu gândul să-l prindă și să-și ceară scuze. Venise și chioșcarul, sosi și furgonetul cu ziare. Luă revista „Femeia” să vadă dacă ăla e bărbat sau femeie, era o femeie totuși, în vârstă de 28 de ani (!), decorată de curând pentru nu știu ce ispravă. Apoi, răsfoi febril revista lui, căutând poezia. Fusese respinsă. Era de așteptat. Iată de ce se temuse Mișache – de acest „era de așteptat” – și nu mai avusese putere să aștepte. Tudor vru să arunce revista la coș, dar ochii îi căzură pe prima pagină și se luminează. Poezia era acolo, el o căutase la „pagina culturală”, în chenar roșu, în locul articolului de fond, care dispăruse. Tudor o recită și chiar se emoționează. Dacă ar fi fost a unui necunoscut, ar fi simțit nevoia să-l caute cu un telefon ori să se ducă să-i strângă mâna, atât de mult vibra acum în el acea poezie, numai simțire înaltă și melodie. Din păcate, autorului nu i se mai putea strânge mâna, nici mulțumi în vreun fel. Pentru Mișache era prea târziu. Până acasă învătă pe de rost acel „cântec” – îl mai citi o dată în mijlocul străzii, sub o ploaie de înjurături din partea unor șoferi furioși – și plin de optimism intră pe poartă. Ușa era încuiată, dar se afla cineva înăuntru, se auzea mișcare.

– Deschide, eu sunt!

– Cine eu?

– Ei, care... Eu!

– Vino în gaura cheii să te identific, se auzi vocea lui Adrian, altfel nu-ți dau drumul. Nu era singur, apăruse și Val, care, în sfârșit, dormise o noapte în pătucul său.

– Păcat că n-ai fost aici, să fii martor! îl luă în primire Val. Și adăugă: la o bătaie!

Deci, și aici evenimente.

– Păi, zise Adrian, încălțându-se, a apărut iar tipul ăla aici peste noi... să ne spioneze, și Val, care tocmai picase cu un ceas mai devreme și ațipise, a sărit la el... nici nu știi ce forță are?

– Cine?

– Val... din doi pumni ăla era pe jos... puteai să-l aduni cu fărașul... Și așa, pe dinafară, nici directorul nu parea aschimodie... dar...

– L-am scos în șuturi! scurtă Val explicația. Am auzit că v-a terorizat toate nopțile astea... acum să vedem dacă mai are curajul... Așa că poți dormi acasă, frațioare. M-am ales și eu cu niște vânătăi, pe sub coaste...

– Cel puțin, aici a fost front deschis cu declarație de război dintr-o parte și de alta, cu luare de ostateci (aluzie la Olga), dar eu... m-am pomenit în plin atac banditesc, așa, fără nici un preaviz.

– Ei, ei! se arătară curioși amândoi.

Tudor le făcu „minuta” tărăseniei. Se duse la oglindă, adică la geamul care ținea loc și de oglindă și-și studie gâtul. Da, rămăseseră urme.

– Ai putea să-l dai în judecată... hotărî Adrian.

– ...că nu te-a omorât bine... adăugă Val, că face treaba de mântuială. Aștia sunt cei mai periculoși, care se apucă de un lucru și-l lasă început, nu sunt în stare să-l ducă până la capăt. Trebuia – continuă el pe alt ton – să-i ceri întâi lista, înainte de-a accepta să dormi la el.

– Care listă?

– Cu ăia bifați... să le faci de petrecanie.

– A!

– ...că ăștia procedează metodic. Și dacă nu erai pe listă, te puteai culca liniștit lângă el. Dar tu ai luat-o, așa, otova, când tocmai ție îți venise rândul. Val era în vervă.

– Era la prima abatere... spuse trist Tudor... Săracul! Către
5 Adrian: i-a apărut poezia, și-i întinse revista.

– Poftim! făcu Val. Maniacul era și grafoman. Măine, poimăine... ochii cât ceapa la Adrian. Că și el... comite!

Părerea lui era că unii dintre aceștia trăiesc mascați în mijlocul societății... deghizați așa de bine, că doar o mică
10 întâmplare îi trădează... un fapt neînsemnat, un amănunt pe care nu l-au putut prevedea... le-a scăpat... că altfel sunt de-o luciditate feroce. La el la facultate unul suferea de mania persecuției... adică ura toată omenirea de la A la Z, de la Alexa la Zaratuștra, indiferent de sex, rasă, naționalitate, religie, ori
15 grad de cultură. Individul îi scria băiețelului său, care era în alt oraș și abia știa să citească, niște scrisori lungi și bine ticluite, unde strecura și chestii de-astea: îți luasem un trenuleț – o minune de tren, dar vecinul meu de cameră domnul Popescu A. Grigore (altfel, era politicos), care intenționează să fugă
20 în străinătate, întrucât are un unchi în Canada, mi l-a cerut să se uite la el și l-a scăpat din mână. S-a stricat, dar mai am eu un prieten, pe domnul Bondoc (str. Zebrei 13), care, cu toate că zice în dreapta și-n stânga că nimic la noi nu e bun, e un om de zahăr... și când i-o veni lui bine... etc., etc. Rădea
25 câte patru într-o epistolă. Aceste scrisori pline de dragoste paternă, își atingeau uneori ținta. Pentru că tipul știa să furnizeze date ce aveau doar aparență de adevăr, amestecate cu altele care erau chiar adevărate... Ce mai încolo încoace! O să vi-l aduc să vi-l prezint, e un om foarte interesant.

– Ba pe mine să mă scutești, făcu Tudor.

– Ce voiam să spun, continuă Val, astfel de maniaci, în stările acelea de pe marginea prăpastiei, fac pe călăii fără voie.

– Mergi prea departe, zise Adrian. Eu l-am cunoscut pe Mițache, se vedea cât de colo... că e suferind!

– Ai scos limba? se interesă acum Val de altă problemă. Cam ce simți atunci, ce vezi, ce auzi, ai probleme la trecerea pe lumea cealaltă?

– Nici una... nici o problemă, nici o formalitate... totul se face lin... parcă ai fi într-o baie fierbinte... simți doar o moleșeală. 5
(Tudor înregistrase, totuși, multe lucruri atunci. Mai târziu ținea să revină asupra momentului, să și-l reamintească bine, în detaliu. Acum însă nu voia să lungească vorba, era prea extenuat.) Dar, admise el... limba... mi se pare c-am scos și limba. Acum își amintea într-adevăr chestia asta. Se pomenise 10 cu ea că-i iese din gură ca sămburele când storci o prună.

– Trebuie să fi arătat, oricum, foarte sexi, așa cu limba scoasă, de-a sărit aia în pielea goală!

– Poftim de continuă o discuție serioasă, filosofică, de probleme, cu Val! zise Adrian. El le dă pe toate pe glumă... 15
Pentru că tipul n-o să se mulțumească numai cu pumnii pe care i-a încasat.

– Crezi că face contestație... să-i mărim rația?

– Dar pe Olga unde ai lăsat-o, întrebă Tudor, într-o doară, nu era cazul să intre în amănunte de acestea înainte. 20

– Ea n-a trecut pe-aici deloc? Val deveni dintr-o dată sumbru.

– Păi, n-a fost cu tine, n-ai fost împreună, acolo... la părinții ei? se amestecă Adrian, și el oarecum surprins că nu-i spusese nimic despre Olga, deducând de aici că fuseseră împreună. 25
Lăsase să se înțeleagă, parcă, da, lăsase să se înțeleagă așeară când venise, că trăseseră aer în piept undeva, la părinții ei... sau cam așa ceva, el tocmai lucra și nu discutaseră prea mult.

– Ei, dacă era cu mine, ar fi fost chiar raiul! oftă Val. Așa am petrecut câteva zile liniștite în „purgatoriu“. Ai fost 30
vreodată la Ciorogârla? îl întrebă el pe Tudor.

– Nu... dar numele parcă-mi gângurește ceva.

– Și ce viață expresivă găsești acolo... Le arată o rădăcină de copac, scoasă din albia râului – se numea tot Ciorogârla –, care,

așa cum fusese șlefuită de ape, arăta foarte ciudat... Părea un fel de hipopotam, plin de avânt și forță. Val o așeză pe masă – adică pe salteaua lui Tudor – și se dădu în spate s-o privească din perspectiva necesară.

5 – Trăim pe un fund de mare, fraților, spuse el ca un fel de concluzie... iată ce animale preistorice se mai găsesc printre noi. Potopul a avut loc acum 10.500 de ani, când nivelul mării a crescut cu nouă metri, din cauza unui dezgheț. Ferească Dumnezeu de un dezgheț mare. Se duse la bucătărie
10 să facă mămăligă. Adusese din sat, într-o pungă, un ciur de mălai, de la bunica Olgăi. Îl luase cu gândul să hrănească peștele. Însă crapul își dăduse, între timp, obștescul sfârșit (de ce nu s-o fi spunând obștescul început?) acolo în butoiul lui, ca un Diogene prea înțelept pentru a nu se cărăbăni pe lumea
15 cealaltă, după ce constatase că nici butoiul nu reprezintă o soluție. Val era plin de amărăciune. Îi părea rău de vietăți. Răgălia o adusese tocmai cu gândul s-o „planteze“ acolo, să-i creeze un fel de microclimat.

20 Cum ajunsese acasă, primul drum fu la butoi. Rămăsese acum cu mălaiul, care trebuia „mâncat de cineva“, iar o mămăligă cu lapte, de dimineață, nu strica. Adrian „zbură“ după lapte. Tudor îl asistă pe Val. Acesta găsise o cratiță, nu știi a cui, uitată pe acolo, o umplu cu apă, și cu injectorul
25 imensei plite la maximum aștepta să fiarbă apa. Cind dădu în clocot, turnă mălaiul. Tudor îi aduse aminte de sare. El moșise în copilărie sute de mămăligi, dar niciodată nu-i dăduse prin gând c-ar putea face una și singur.

30 – Chestia asta e un tic al sculptorilor români? întrebă el râzând, gândindu-se că și Brâncuși, în inima Parisului, făcuse același lucru. Adică între păsări măiestre, păsări în zbor și coloane infinite, mestecase pur și simplu la mămăligă.

– Uite că asta nu mi-ar fi dat prin cap, că sunt un imitator! mormăi Val, nu prea vesel.

Prima mămăligă o văzuse născându-se acum de curând, la Ciorogârla. Nu era singura descoperire făcută acolo. Tudor observă că Val modela mămăliga strămoșească, de care voia să se sature odată Eminescu, cu aceeași plăcere creatoare și
5 chiar frenezie cu care ar fi făcut din lut un cap de om. Nu-i comunică observația, de teamă să nu primească replica: „Da, capul tău o să-l torn din mămăligă cu brânză“. Nu scăpa el ocazii de-astea, când îi servești poanta aproape făcută, numai să ți-o arunce „în cap“. Lui Tudor nu-i covenise faptul că Val se purtase brutal cu Șandru. Putea ieși într-adevăr mare
10 tîmbălău de aici. Adică, pe de o parte, i-o lua pe Olga, și i-o pierdea (poftim! parc-ar fi fost un ac!), pe de alta, tot el se arăta furios și-l scotea în brânci din odaie! Fără îndoială, Șandru nu urmărea nimic altceva decât să-și recupereze soția, pe calea tratativelor. Nu atât c-ar fi ținut la ea – deși nu era
15 exclus s-o iubească și el, măcar ca soț, cu adevărat, Olga merita asta –, cât, mai ales, dintr-un motiv mult mai practic: dacă era divorțat, ori în divorț, directorul de profesie director nu mai putea călători în străinătate. De ce se prezenta el în fiecare
20 seară aici și căuta să-i tragă de limbă unde se ascund porumbeii? Tocmai de aceea. Iar în caz c-ar fi apărut și Val – ori poate și Olga –, voia doar o lămurire suplimentară, cu noi argumente, ca s-o facă să renunțe. Să-i determine pe
25 amândoi s-o lase baltă. Nu era imposibil ca Șandru – după cum îl intuise – să încerce chiar să-l despăgubească pe amarez, dându-i... să zicem o sumă de bani – dacă acesta ar fi fost omul banilor, Doamne, ce gând! –, ori găsindu-i altă femeie. Ori...
30 acceptând chiar situația, așa cum se prezenta... numai fără scandal și tîmbălău, să afle toată lumea, să răsufle în toate părțile... Așa, mai cu perdea, mai intim, „ca între prieteni“. Tudor îl considera mai josnic, era mai rău chiar decât Val. Și – își continua el raționamentul – dintr-o dată omul care venea oarecum eu mâna întinsă se pomenește apucat de ea cu putere, răsucit pe spate cu dexteritatea celui care cunoaște

figurile de „jujiț“ și azvârlit pe ușă afară, cu un bombeu în partea dorsală. Insul va căuta, prin urmare, să se răzbune, dar cum? Totodată, amicul lui era omul cel mai descoperit, din toate punctele de vedere, și mai ales dintr-unul, și fără îndoială
5 acest punct nevrologic va fi speculat de rival. Mămăliga se întărise, începuse să „gâfâie“, sculptorul apucă vesel cratița de toate cu două cârpe și fuga în cameră.

– Pe ce dracu s-o răsturnăm? zise el, văzând că masa... era „servită“, ocupată de saltea. Tudor întinse repede un ziar pe
10 jos, pe dușumea, și mămăliga se înscrise cât era de mare, pe pagina a doua, desenând un cerc aproape perfect. Adrian veni cu sticla de lapte.

– Una din cele mai frumoase fete din București e lăptăreasă, știați? își aminti Val. Adică era lăptăreasă.

15 – Prima mea iubire! vru să spună Tudor, dar se răzgândi, temându-se de tirul ironiilor acestuia. Se mulțumi doar să îngâne: Mda... o cunosc... am cunoscut-o.

– Ce-avea la inimioară?

– O floare... Fata avea într-adevăr o pată vineție, care
20 semăna cu o frezie, pe sânul stâng – la început crezuse că se tatuase, ori cineva își bătuse joc de ea în felul ăsta, dar ea îi mărturisise că e din naștere.

– Bravo!... Înseamnă că într-adevăr... Felicitări! Val îi strânse mâna. Să scrii în memoriile tale că ți-ai stricat dosarul c-o
25 prințesă. Și povesti „romanul“ frumoasei Balița, coborâtoare din Alexandru cel Bun în pantă directă, în derdeluș. Și cum el o transformase: dintr-o lăptăreasă banală o făcuse model.

30 – Păcat, adăugă el răsând, că sânul stâng apare întotdeauna ușor voalat.

Tudor se miră de ciudata continuitate a lucrurilor, de firele nevăzute care se înnoadă și se deznoadă pe nesimțite în jurul nostru; că baia de mister în care se scaldă existența noastră efemeră

e luminată de peste tot de mii și mii de reflectoare. Nu meditase el asupra frumuseții corpului omenesc, cel al femeii – acum o jumătate de oră –, în fața chișocului? și iată, își auzea acum gândurile rostite de o altă gură. Totodată idila banală c-o lăptăreasă
5 se transforma într-un fel de apoteoză, c-o prințesă din basme.

Laptele fu turnat în farfuria, nefiert. Căci se grăbeau și, oricum, mămăliga era fierbinte. Fu mâncat cu dumicați mari. Tudor mai băuse un pahar în dimineața aceea – altă coincidență, mai ales dacă ținem seama de condițiile speciale – și
10 îi era teamă să nu abuzeze. Să nu-i facă rău. Nu obișnuia să bea lapte și ceai. Însă la această farfurie de lapte cu mămăligă, așezată pe dușumea și servită cu hlăpăieli de marinari ce veneau într-un port, lui i se și revelase cel puțin un mister: acela al frumoasei fete de altădală, și se socoti mulțumit.

*

Întotdeauna, a doua zi după apariția gazetei era de „relache“ (pronunțat relake). Fără să se dea sfoară-n țară, adică
în mod tacit, fiecare se ducea la redacție, se-nvârtea, puțin
20 pe-acolo „să fie văzut“, vorbea tare „să fie auzit“ și se furișă. „Am plecat pe teren“, zicea Ică Duțu, dacă întâmplător șefa scotea capul din birou, tocmai în momentul când el se-ndrepta spre lift. „Trebuie să mai vin azi înapoi?“

– Dacă ți-ai pus totul la punct în secție... nu! zicea
25 Stoiceasca, plină de îngăduință.

– Pfu! îi trimitea Duțu o bezea, din ușa liftului. „Avea o șefa, o bomboană.“ Era de altfel singurul care își permitea astfel de drăgălășenii, ca între colegi. Se cunoscuseră dinainte, fuseseră în aceeași grupă. Totodată, Duțu era un gazetar
30 model, adică fără să sclipească – asta recunoștea și el – „bine că m-a ferit Dumnezeu, nu vezi ce greu se poartă geniul?!“, își făcea datoria conștiincios și toată lumea era mulțumită. Era și un băiat de inimă, adică un bun coleg, și toți îl simpatizau.

Val trebui să se ducă și el în ziua aceea „în producție“, acolo unde lucra el, și cel din gazetari avură ideea să-i facă o vizită în acea zi, în caz că se puteau furișa de la redacție și le va merge figura cu terenul.

5 – E bine de tine, că lipsești când vrei și te duci când vrei! îl spuse Adrian cu oarecare invidie.

Când purceseră la spălatul farfuriei – fiecare pe-a sa –, dădură, la bucătărie, peste Pupăzan, care coborâse ca de obicei cu un maldăr de crățiți și castroane și le clătea sub supravegherea nevestii. Aceasta coborâse să plece la școală, dar cum mai avea încă vreo trei minute la dispoziție voise să-și mai arunce un ochi, să vadă cum face istețul de bărbatu-său de

10 sparge vesela – alaltăieri îi ciobise o ceașcă din serviciu.
– Cei mai harnici bărbați! zise Pupăzan, vesel, văzându-i intrând, unul după altul, ca cei trei crai de la răsărit care se țin după o stea. Ei ținându-se după o farfurie. Și continuă, oarecum îngrijorat: Am auzit că ne demolează! E adevărat? (Întrebarea fusese adresată mai mult lui Adrian, prieten, după cum se pare, cu tipul care venise și-i înscrisesse pe listă, pentru

15 case.) L-ați mai văzut pe individ?
Adrian nu-l mai văzuse. Spuse că e imposibil să se dărâme o casă ca aceea, cel mult să fie luată pentru alte scopuri.

– Nu, domnule, se demolează pur și simplu, tocmai asta, și pe noi o să ne dea la mama dracului!

25 Între timp familia Pupăzan se răzgândise: nu mai voia la bloc nou, pentru că, decât o garsonieră acolo, într-o cutie de chibrituri, era mult mai bine aici, „care se afla și-n centru“.

– Da, așa e! zise și doamna. Poate încercați dumneavoastră să interveniți, e păcat de clădire... nu sunt zece în București așa de solide.

– Nu se poate, doamnă, să ne demoleze, răspunse Tudor, ferm. Cum să ne demoleze... tocmai pe noi? Aici e numai element serios.

– Păi, sigur... reluă Pupăzan, scăpând o farfurie pe ciment...

– Poftim! făcu doamna... uite cum sunt bărbații... Morala o lăasă însă pentru acasă... „sus“.

Pupăzan culese cioburile și le aruncă în coș, nu înainte de-a le spăla... ca și când s-ar fi mai putut lega cumva, dacă erau curate. Zise:

– Nu cunoașteți Bucureștiul. Aici se adeverește tot ce circulă sub formă de zvon cu un an înainte. Da, da. Intâi zvonul și după aia, când s-a obișnuit lumea cu vestea... ori n-o mai crede și o socotește cu totul absurdă și nerealizabilă, odată: poc! realitatea. Așa e la București; totul se știe dinainte și nu se crede. Să vedeți cum o să fim zvârliți la mama dracului! Ați văzut-o pe biata madam Chetroiu, ce înmormântare! (Spuse asta în aceeași ordine de idei parcă, fără a schimba tonul. Ca și când moarta ar fi fost și ea zvârlită la mama dracului – și venea să-i confirme teoria.)

– Ce, a murit? se miră Adrian.

– Bătrâna...

– A...

– Toată ziua stătea aici în bucătărie, adăugă doamna Pupăzan, care ar fi vrut să plece și dorea să-i spună ceva bărbatului – ceva mai tare – și nu îndrăznea să-l dojenească aici, de față cu ceilalți. Și ne încurca pe noi! își vărsă ea focul pe bătrâna decedată.

– Du-te, dragă, că-ntârzi! o îndemnă omul pe nevastă. Simțise că voia să-l trimită sus, înainte de-a pleca, să nu mai întârzie el acolo la taifas.

25 Profesoara plecă. Pupăzan fluiere un moment a pagubă, continuându-și treaba, abia după aceea își dădu seama că-i face pe ceilalți să aștepte prea mult. El avea mai multe vase.

Băieții își spălară farfuria în ordinea următoare: Tudor – lăsând să curgă apă multă și atingând-o cu un deget, Adrian – scăpând-o jos și spărgând-o, Val – frecând-o cu o mână de tix luat din punga lui Pupăzan, fără să-i ceară voie.

– V-am văzut statuia! îi spuse acesta, referindu-se la masca mortuară. Ce bine seamănă!

Era de fapt un compliment, însă Val îi răspunse prompt:

– O să-ți fac și duminică una... tot așa... ba poate chiar mai reușită. Până atunci mă mai învăț.

– Ați fost la înmormântare? zise Tudor, ca să schimbe vorba.

5 – Da, n-am fost decât eu din bloc... și cu milițianul. Acesta, tot om de treabă, a venit, cu toate că era în timpul serviciului. Tot convoiul nu era format decât din noi trei... Așa am străbătut orașul... că nu i-au găsit loc de veci decât pe la margine... în comuna Militari.

10 – Măcar milițianul tras și el o salvă? întrebă Tudor.

El parcă și vedea cortegiul acesta redus oricum la esență – trei oameni și-un coșciug într-un camion – străbătând orașul indiferent, așteptând pe la stopuri... și pe milițianul cuprins de remușcări, aducându-i ultimul omagiu, omagiul suprem, 15 bătrânei atât de înțeleghătoare a celor omenești, trăgând o salvă de pușcă – gloanțe oarbe-n sus, spre cerul de peste Militari.

– Unu la unu, îi spuse Pupăzan lui Adrian, vesel că mai are un tovarăș de pagubă. Și ca un sfat personal: să nu te-nsoiri! Pentru că atunci, adio, plăcerea spartului!

20 Peste câteva minute Tudor și Adrian plecau la redacție. „Dragă, știi oare e chestia? continuă Adrian cu voce tare o discuție mai veche. Tot stau și mă întreb. Ce suntem noi? Care e condiția noastră? E adevărată? E falsă?“ „E cu fistic, zise Tudor, dar ce te-a apucat?“ „Stai, ce e cu fistic?“ „Condiția 25 noastră“. „Ha, ha, adică nu, să nu pătînăm pe vorbe. Societatea nu suportă alunecările, nu îngăduie derive individuale. Ea cere individului responsabilitate, luciditate, și noi trebuie să dăm înmiit.“ „Las-o la însutit!“.

CAPITOLUL VII

Din momentul fugii, abia acum începea, oarecum, să se limpezească, i se ridica parcă un vâl de pe ochi. Se lumina de ziuă în capul ei – altfel era în puterea nopții. stelele de deasupra Bucureștiului – toate acolo la locul lor, se roteau în fân, parcă, 5 cerul o imensă șură spartă – care o fi steaua ei? Pitagora susținea că trebuie să existe un spațiu gol, pe care-l respiră cerul. Venea cumva acum din acel spațiu gol? Se trezea încetul cu încetul la o existență nouă, într-o altă găoace a timpului. Adevărata existență, până atunci nici nu existase, *fusese trăită* de altcineva, 10 se lăsase trăită, urâtă în mijlocul fiin-țării, vietuind despărțită pe silabe. Când Val o luă de mână, spunându-i „Haide!“ ea plecase ca somnambula, era de fapt și singura ieșire posibilă: toată seara aceea cu oameni străini, acel Tudor, acel Adrian pe care-l întâlneau astăzi (sau ieri? sau alaltăieri?) de trei ori, 15 apoi Șandru jucând chibrituri cu Mimi – ce figura indolentă! –, totul amenința să se transforme într-un interminabil delir. „Să mergem“, spuse Val – și plecaseră amândoi, lăsându-i pe toți cu gura căscată și pe ea... cea de lut, modelată de mâinile lui, moale și neisprăvită. Era mult de-atunci și ei încă mai 20 continuau să meargă. Străbătuseră jumătate din București pe jos, fără nici o țintă, trecând chiar și de trei ori prin același loc. Nu știuse până atunci că există o stradă „Labirint“, de

exemplu, pierduseră multă vreme cercetând aici o casă, Val credea că e imposibil ca vreo mătușă care locuiește acolo cu pisica sa să nu aibă o cameră de închiriat. Vechea odaie a sotului mort în război (războiul alăalt), odaie plină de păianjeni atârând pe clapele pianului, ca niște cearcăne ale notelor închise acolo înăuntru, cu perdele putrede, pe care ei, dacă ar fi închiriat-o, le-ar fi smuls harșel! harșel!, ar fi șters praful cu baba, făcută cocoloș și înmuiată în apă cu puțin săpun, ar fi dereticat, făcând tot ce e omenește posibil ca să... Să ce? întrebase el. Punând această întrebare epocală, Val își miji ochii, făcându-i mici, mici, atâtica, numai pupile, ca și când ar fi vrut să vadă răspunsul, ca un punct negru, pe un panou, în mijlocul unor cercuri concentrice.

– Nu vezi că aiurăm și unul și altul.

– Acesta e răspunsul exact. Stai să te pup... în centrul... buzelor. Bravo! Meriți toată stima mea. Ai buze de catifea de draperii. Băteau câmpul, e drept, însă le făcea plăcere, îi gâdila, sau mai precis îi dilata ca pe niște ființe-baloane, umplute cu dragoste, care se înalță în vărsatul de vânt, nu în vântul vărsat... le făcea plăcere (ne face plăcere să repetăm un lucru plăcut)... acea stare de exaltare. Extaz ridicat la autocunoaștere, ridicat sus hăt, la cucurigu extazului... printr-un șut.

– Nu printr-un șut, Val. Pentru numele lui Dumnezeu, nu printr-un șut, ci așa de la sine, din iubire pură.

Da, așa voiau să trăiască ei doi, regăsiți, de parcă s-ar fi cunoscut de când lumea, din fașă. S-ar fi pierdut, la un bălci, și acum se regăseau, își cădeau în brațe. Cu bufnituri (ale sărutărilor, oameni sănătoși, zdravni, țin la tăvăleală), după lungi căutări și singura lor dorință e să fie fericiți pe această stradă... cum se numește?

– Labirint.

– Hă, hă.

Ideea existenței ca labirint nu era chiar nou-nouță, scoasă atunci din cutie, exista de multșor, se împăienjenise și ea ca

pianul acela presupus, ca și strada de care abia acum luau cunoștință. Val îi explică, prinzând-o de mijloc, ca nu cumva să fugă, în ce consta metafora. „Strada Labirint, constă din case, numerotate. Însă esența... cum dracu să fac să nu mai repet cuvântul?... labirintului este asta: născându-te, intri într-un univers închis.“

– Eu credeam că născându-mă, ies.

– Nu, ieși dintr-o trapă și cazi în alta, din lac în puț. De altfel, labirintul perfect este cel ilustrat de zicala „din lac în puț“ și eu îl văd ca o succesiune întortochiată, așa cum ne pricepem noi, de lacuri și de puțuri. Deci... continuă el... un univers închis cu un lacăt cât toate zilele, un univers cu capac, cu trapă. Și noi (fredonă) „tropa, tropa, prin trapa, trapa!“

– Dă-mi drumul. Olga făcu vreo câțiva pași, dar se întoarse văzând că Val rămâne pe loc, cu mâna întinsă așa cum îi ținuse mijlocul. Vorbea singur, tot așa aplecat peste ea, ...ce naiba n-a văzut? „Lumea aceasta, dându-ți iluzia unei continuități, a unei gradații, este în fond o hașurare de poteci înfundate, una pe față și una pe dos.“ Se aplecă și desenă cu vârful pantofului, acolo pe pământul moale, un labirint circular, semănând cu Coloseul în mijlocul căruia Minotaurul, cu gândul la evadare desigur, la găsirea soluției, se scârpina în cap cu copita. Lângă Minotaur mai desenă două siluete. „Ăștia suntem noi. Eu un minotaur mai mititel și tu o minotaurină, de toată frumusețea“.

– Băă. Că deștept mai ești! Olga îi sări în spinare, ștregărește, el o prinse de genunchi și alergă cu ea așa vreo zece metri. Alcătuirea aceasta nouă nu era departe de animalul mitologic, dar, vorba lui Val, mai nuanțat, i s-au adus taurului unele îmbunătățiri, i s-a mai tăiat din ceva, iar jumătății omeștești i s-a mai luat din minte și i s-a mai dat păr.

– Există și labirinte pătrate? întrebă Olga.

– Oho! Depinde ce fel de cap ai. Cei vechi vedeau totuși o ieșire – Val se arăta frământat de problemă – una singură, ușor de dibuit, adică gășibilă, în caz că ai firul Ariadnei...

– Asta nu era fata lui Minos?

– Te conduci după acest fir, dacă ți s-a făcut legătura, ai prins un fir – și... Iar dădu să-i explice, dar ea îl opri.

– Asta o știu. De ce la cei noi nu mai există acea singură ieșire din labirint, de ce unii gânditori exclud această posibilitate?

Val nu credea în existența nici unui fel de labirint. Și mai în glumă, mai în serios, se duse și întoarse placa aceea de tablă, pe care era scris cu vopsea albă numele străzii. Placa era fixată pe un zid, cu două cuie. Se chinui până a scoate cuiele, apoi întorcând-o pe partea cealaltă, unde nu era nici măcar vopsită – Olga remarcă rugina care înainta serios în tablă –, o fixă la loc, bătând cuiele cu un pietroi. După vreo jumătate de oră, se pomeniră însă în dreptul unei plăci pe care scria „Labirint“. „Suntem la capătul celălalt“, spuse Val și repetă figura. O altă tăbliță asemănătoare le ieși în cale mai încolo și sculptorul, care acum păstra pietroiul, o scrijeli, nu izbuti însă să ștergă chiar toate literele pentru că sări un câine, dintr-o curte. Olga se sperie și fugiră. Câinele ar fi putut trezi toată strada. „Irităm centaurul, rod al împreunării soției lui Minos cu un taur“, se ambiționează femeia să arate că știe și ea.

– Ba, cu un porc!

După o vreme, se aflau iarăși la capătul străzii, unde mai fuseseră, și tăblița aceea, prima, era întoarsă la loc – parcă neatinsă, adică pe ea scria la fel ca atunci „Labirint“. „Săc“ – făcu Olga – apropiindu-și pumnii strânsi, precum copiii când își fac în necaz, săc, zise ea. Vezi că există?

De atunci începuse să se trezească oarecum la realitate și să vadă cu alți ochi totul. Omul cu care mergea era omul ei, cealaltă jumătate – în ideea platoniană –, dar cum putuse trăi atâta vreme fără el? Pe de altă parte, la un moment dat, i se păru că vede ceva, un alt om, care i se prezenta tot ca al ei – care, de fapt, era bărbatul ei... și câte jumătăți putea avea ea? Ea, una singură și neajutorată? Îl zărise așa pe Șandru, sau i se păruse: „Este unul cu ceva în brațe pe urmele noastre“. Apoi,

adăugase speriată, „Chiar el... cu statuia în brațe. Hai să fugim!“. Val se miră de spaima ei, ba chiar se bucură, spunându-i că e bine: dacă a ajuns la spaimă înseamnă că e capabilă de emoții artistice, asta n-o înțelegea deloc Olga, nici acum după atâtea ore. Spaima e creatoare de artă...

– „Somnul rațiunii naște monștri“, îi replicase ea, mândră că găsește un citat nimerit.

– Întocmai! spuse Val, fără a părea contrariat. Să fim lucizi, cu picioarele pe pământ, să nu judecăm mecanic, să n-o luăm mecanic (astea le spusese zâmbind). Se duse să vadă dacă era cineva într-adevăr ascuns după Foișorul de foc. Olga rămase câteva clipe singură, încercând să-și facă vânt, curaj adică...

– Nu e nimeni, dragă!

Merseră mult, în tăcere. Olga își aminti momente din viața ei, dându-le acum o cu totul altă interpretare, găsindu-le adică semnificative. Bucureștiul îl cunoștea prea puțin, se născuse aici, dar copilărise în altă parte și facultatea și-o începuse în urmă cu trei ani la Iași, întrucât în capitală căzuse examenul de admitere. Revenind în cetatea lui Bucur, peste un an, soțul ei găsi posibilitatea s-o transfere chiar în cursul anului – semestrul deja începuse – se schimbasesc povestea: mergea mai mult cu mașina, nu prea mai era atentă pe unde trece. I se păru încărcată de simboluri acum această hoinăreală pe jos, adică, nu: era semnificativ mersul ei cu mașina în viteză ca și când lucrurile ar fi fost aranjate ca ea să nu vadă nimic, să nu se lege de nimic și să nu aibă amintiri. Soțul ei se făcea vinovat, în primul rând, de faptul că o privase de amintiri – tot felul de fleacuri ce formează comoara de trăiri a unei studente și în perspectiva timpului capătă o aureolă, devin lucruri plăcute, însemnate. Or, impunându-i un anumit ritm, ritmul vieții lui, ea se văzu dintr-o dată anulată, dintr-un om cu personalitate devenise doamna Șandru, adică a cincea roată la căruță. Colegii se purtau respectuos cu ea, dar rece. Fetele o invidiau pentru situația materială, rochiile și mașina soțului.

Nu putuse face prietenii aici, cu două, trei excepții ca, de pildă, Ruxandra, cu care nu era însă „la cataramă”, ci mai mult sau mai puțin „o cunoștință”. Viața ei sufletească se sleise, se ofilise, sărăcise, nu mai avea aură de când venise în București, în ciuda faptului că se pusese pe citit, citea în neștire... câte o carte pe zi... dar una e lumea cărților, alta cea adevărată. Val era un om instruit. O uimea și-i impunea întotdeauna prin cunoștințele sale. Creierul lui era ca un cearșaf alb, imens, gătat să acopere orice. În orice domeniu, Val parcă venea, legănându-se, cu cearșaful lui de acasă, îl întindea ca pe o plajă, se tolănea și începea să divagheze. Ce-i ieșea din gură era exact și inexact în același timp. Dar oare asta nu însemna însăși capacitatea de a crea? Dacă era așa, atunci omul acesta era posesorul unui talent neobișnuit, care, deocamdată, nu se știe de ce, nu finaliza, nu dădea roade. Lângă el, Olga încerca trei stări: întâi uimirea, uite la ce-l duce capul, iată ce bibliotecă ambulată. Apoi, un sentiment de îndoială: toate aceste cunoștințe în zigzag nu sunt oare simptomul unei superficialități, născută din dorința de lățire, de acumulare, fără ca insul să aibă timp să aprofundeze? Totul s-ar putea să fie prestidigitatie, nimic serios, nimic solid. Și a treia stare era că, totuși, are în față un exemplar rar, cu o minte limpede și ascuțită. O mașinărie mai mult decât perfectă. „Da, da, totul e perfect, dar sunt câteva roțițe în plus.” În aceste plusuri consta de fapt farmecul personalității lui proteice! Nu știai de unde va apuca realitatea, cum o va „mușca”, ce va înghiți și ce va arunca din ea. De aici și umorul său atât de spontan și cuceritor. Și el citea. Dar, așa, mai mult ca să-și confrunte părerile cu ale altora, să caute argumente pentru teoriile proprii, universul livresc nu-l copleșea. Ba, dimpotrivă, îl ajuta să se miște cu și mai mare dezinvoltură în lumea reală. Teoria lui era că „viața trebuie trasă în piept” – se exprima vulgar –, dar ideea i-o formulase și cu alte cuvinte: trebuie să te amesteci, să trăiești cu intensitate, să nu fii spectatorul cu bilet de favoare

al vieții, ci eroul – sau măcar actorul ei, cel care își improvizează singur replicile. Un actor tip Shakespeare. Cu alte cuvinte, să nu fii contemplativ, unul care-și cere scuze că trăiește, ci un om dinamic etc. Asta i se și potrivea temperamentului său vulcanic, într-un fel. Era și un rău mare aici: el clocotea de proiecte care uneori se băteau cap în cap, se excludeau unele pe altele. Avea o deschidere prea mare. La Cluj, unde își făcuse primii ani de institut, ucenicise o vreme în atelierul lui Ladea, un erudit care nu dădea citate, pedagog bun și artist înnăscut, pretinzând și studenților să fie profunzi și naturali. Avea replică tăioasă. Când într-o seară, în atelierul său plin de admiratori, vorbea despre simțul măsurii, un tânăr, nimerit acolo pentru prima dată și voind să se facă remarcat, strigase: „Nietzsche e totul!”, meșterul îl privise câteva clipe și spusese doar atât: „Multă lume necăjită”, apoi continuase. Felul acesta de-a fi îi plăcea lui Val, era pe lungimea sa de undă, ardelenescă, telurică, mucalită. Se despărțiseră când învățăcelul își manifestase dorința de-a experimenta perfecțiunea (probabil se exprimase altfel, dar asta era ideea), să facă, de exemplu, o sferă uriașă, iar Ladea îi spusese: „Fă întâi o mână”. Ladea se considera european, adeptul statuilor potrivite, iar tinerețea exuberantă a lui Val, lipsa de experiență poate, îl îndemnau spre colosal. După aceea, se împăcaseră, maestrul dăruindu-i chiar un mic basorelief înfățișând o bătrână, la care ținea foarte mult (chiar mama sa), dar Val trecuse la un alt profesor, după aceea, în ultimii ani s-a transferat la București. Aici, poate clima, poate alte cauze accentuaseră o migrenă mai veche, cu vărsături, o stare cumplită ce-l scotea din circuit pentru câteva zile, precedată de o exaltare și-o aură nemaipomenite, pentru care parcă ar fi făcut să stai legat cu prosopul la cap și-o săptămână. În momentele de dureri rămânea cu fața în sus și se înțepa între sprâncene, în bărbie și sub pomeții obrazilor, încercând să atingă niște nervi, un fel de acupunctură, care – poate mai mult autosugestie – îl liniștea pentru un timp. După

aceea, iar era om, și încă ce om! Voia să se-apuce și de film, în sculptură avea planuri colosale, visa cupole peste lacul Floreasca, să zicem, și o statuie în Piața Universității, mai mare decât Universitatea. N-ar strica deloc o cupolă ca a
 5 Panteonului din Roma nici peste Tei, venea el imediat cu alt plan, dar așezată invers. Cupola să fie jos, cu lacul în deschizătură, ca un cer materializat, trăgându-și lumina din pământ, apă și vechi culturi (cultura Tei). Iar sus să se întindă
 10 lăcașul sacru, cu poarta-i colosală de brazi sculptați ca poarta Baptriseriului din Florența, dar cu scene din Petre Ispirescu, *Basmale românilor*, cu nișe pentru genii, cu altare și tot ce mai trebuie.

– Bine, bine, avea să-i spună odată Tudor. De acord cu Panteonul tău, dar fă-l. Chiar și mai mic, numai fă-l, domnule!
 15 Să văd ceva ieșind din mâna ta.

– Eu fac gaura, da gaura –, ce e mai greu, trebuie însă să merg la Roma să mai măsoar, s-o croiesc ceva mai mare, altele sunt condițiile astăzi. De restul vă ocupați voi, și vedeți să nu
 20 vă curgă lacul în cap, când plouă, ori când vă uitați în jos. Val se eschivase cu o glumă de la critica amicului, că nu începe nimic. Nu știu ce scriitor are un astfel de erou care visează un pod peste mare. Însă acolo era vorba de o intenție satirică, o persiflare a lenei, transformată în visare continuă, fără rost, pe când amicul lui, se vedea asta imediat, visa din necesitatea
 25 de a crea; toate aceste gânduri trăsnete erau ca niște schițe pe care le face imaginația înainte de-a trece la faptă. El se pregătea pentru ceva mare, aduna material și-și dădea drumul la planuri, încerca să lărgească imaginația ca o țevă de sticlă în care suflă din răsputeri, căutând, pipăind parcă marginile posibilului.
 30 Acum, prezența femeii iubite acționa ca o mie de bice care îi goneau, fugăreau din răsputeri puterea de fantazare și așa destul de zglobie, neînfrănată. Vorbea în continuu „Iartă-mă, am mâncărime la geniu“. Bucureștiul ar fi trebuit înconjurat cu ziduri groase de trei stânjeni, ca Roma, și smălțuite cu

teracotă, în genul celei executate în Renaștere de Frații de la Robia, ori ca teracota de la Ninive, făcută pe timpul regelui Assurbanipal. Pe ziduri ar fi fost plantate coloane infinite brâncușiene. Această împrejmuire cu infinit ar fi dat capitalei
 5 posibilitatea să se adâncească în ea însăși, să se lucreze pe sine, umplându-se cu minunății. Și iarăși reveneau la Roma, care, desigur, nu din cauză că avea în jur un brâu de ziduri a țâșnit în dumnezeire, s-a putut dezvolta artistic, dar și asta a contribuit mult. Acesta era felul de a vedea al lui Val. Și astfel
 10 de planuri îi tot făcuse el în acea noapte de neuitat. *Acea* noapte, pentru că Olgăi i se părea c-a trecut un secol de când tot mergeau împreună pe străzi pustii, la voia-ntâmplării.

Ea vedea Bucureștiul, așa îl văzuse până atunci, cu ochii ieșeanului, care privește oarecum de sus și acuză lipsa de tradiție. În primul an de studenție, singurul pe care îl făcuse
 15 în cetatea culturală a Moldovei, trecuse prin două faze succesive: prima – de respingere a orașului acela plin de noroi toamna și primăvara, iar vara de praf, atât de mult praf încât tamvaiul 1, care trecea pe Sărărie, lăsa în urma lui un nor lung și gros. Năpădit de ciori... stoluri negre de ciori formau toamna
 20 un fel de prelată peste cupolele înălțate ca ciupercile sălbatice pretutindeni. Plin de hârtoape și, cum era așezat pe mai multe coline, cam șui. Faza a doua fusese de acceptare totală a urbei, așa cum era. Îi descoperise farmecul unic, atmosfera filtrată de poveste, peste care se suprapusese o realizare fantezistă, pasul
 25 domol al oamenilor, limba lor lată și dulce, monumentele și urmele scriitorilor mari, pe care i se părea că le deslușește pe pietre. Din această stare de contemplare a unui oraș mort și viu totodată, cimitir de relicve și șantier, o smulsese Șandru și-o adusese la București, unde totul îi devenise indiferent. Nici
 30 nu urâse străzile și agitația capitalei, nici nu apucase să le îndrăgească. Val fu primul care-i atrăsese atenția că „se îneca“, adică această apatie o va pierde, trebuie să se agațe de un pai. „Ce dracu, ceva mai nuanțat, bă!“ (Îi zicea bă, ca unui vechi

amic.) „Vezi mai adânc, mai pe sub pielea banalităților. Ochiul din afară, ce-ți face ochiul din afară, doarme? Doamne, cum mai doarme pe ea fetișcana asta! Și nu mi-ar părea rău dacă n-ai avea stofă“. Și, apucând-o cu două degete, fin, de mușchii
5 bratului pipăindu-i pielea, scobiturile claviculelor: „Poftim, uite ce carne inteligentă! Ce os domnesc!“ El îl dezvăluise încetul cu încetul „metropola“, farmecul „celor trei hogialăcuri“, misterele. O puse să-l citească pe Mateiu Caragiale și se certaseră că ei nu-i plăcuse. Nu-i nimic că ne-am ciorovăit, zise el.
10 Cunosc unul care-a divorțat de muiere numai pentru faptul că ea nu reușea să învețe pe dinafară *Craii de Curtea-Veche*.

Șandru venise într-o deplasare și-o cunoscuse întâmplător, la reuniunea bobocilor, unde se duseseră, el amator de boboci, ea mai mult obligată de colege. Lui îi plăcuse fata aceea „mai
15 înaltă decât media – nu se putea spune chiar că e înaltă –, cu figură extraordinar de distinsă, nas grecesc perfect, pielea obrazului subțire, aproape străvezie, ochii mari și buzele ușor arcuite. Fata fremăta toată, o „iepușoară de rasă, nimerită într-o ogradă de găini“, așa se exprimase el către prietenul care-l
20 adusese acolo, rugându-l să i-o prezinte. Freamătul Olgăi provenea din faptul că era speriată, nu se simțea bine la baluri și toți o curtau, ceea ce o făcea să se încurce și mai tare, neștiind dacă pe unul sau altul din băieții care-o complimentau îi mai cunoscuse sau nu în acea seară. Unul îi fu prezentat, în glumă,
25 pentru a patra oară și ea îi răspunsese: „încântată de cunoștință“, și toți ceilalți din jur se prăpădiseră de râs. Fusese încântată și de cunoștința lui Șandru, pe care îl uită imediat. El însă nu, și la o nouă deplasare în Iași o căută, se prezentă din nou, o plimbă cu taxiul pe la Galata, pe la Cetățuie, la
30 Palat și bineînțeles la Copou, cheltuind o mulțime de bani, pe flori, pe tot felul de fleacuri.

Ea era în faza când nu-i plăcea Iașul și el se oferi s-o ajute. O să mă gândesc la posibilitatea unui transfer, cunosc pe cineva la filologie, îi spuse, plecând. Se purtase destul de fin – adică

nu se atinsese de ea decât din greșeală de vreo două ori, când șoferul frânase prea brusc, la plecare îi sărutase mâna, și atât. Olga n-avea deloc experiența vieții, nu știa dacă asta e bine sau nu, cum se purtase el, dacă n-o va considera o „femeie
5 ușoară“ pentru că acceptase să se plimbe cu el în Iași. Așa că atunci când el, revenind pentru câteva zile, o ceru în căsătorie, acceptă, mândră oarecum că *acela*, pentru că n-avea încă un nume, o aprecia la justa valoare, adică o fată serioasă, pe care poți s-o iei de nevastă. La altceva nu se mai gândise și
10 plecase din Iași. Se afla însă în faza a doua, când atmosfera cetății culturale cu tei și poeți începuse să-i placă. În primele săptămâni la București, a plâns tot timpul.

Desigur, nu era cazul să-și facă acum biografia față de Val. Acesta o întrebuse, mai mult într-o doară, dacă n-are remușcări pentru pasul din seara aceea, fiind ala definitivul. Ar mai fi
15 timp de întoarcere, să nu-i reproșeze mai târziu că așa și pe dincolo. Ar duce-o acasă – acasă la el – adică la celălalt și, adio, domnișoară! mi-a părut bine. Să se gândească deci. De aceea, ea se apucase să-i povestească de experiența ieșeană, de
20 balul bobocilor... deși nu prea aveau legătură toate astea, dar voia să-l convingă că Șandru o luase cu totul pe nepregătite.

– Acum ești pregătită?

– Da, sunt... gata!

O apucară pe o stradă puțin mai largă. Casele aveau curți mari, ele erau pitite undeva în fund, pe după pomii încă
25 neînverziți, se ghiceau doar mugurii care se împlineau, se-ntrupau poate chiar în noaptea aceea. Păreau mici, insignifiante casele, dar aveau totuși personalitate, erau vechi, boierești, și pe undeva trebuia să fie și biserica lui Anton Pann. Strada chiar așa se numea – preciză Val –, el o cunoștea bine,
30 trecuse de nenumărate ori pe acolo. Dar căutând biserica lui Anton Pann – „totul respiră a Orient aici!“ –, rostise Olga, furată de lumea evocată de „finul Pepelii“ –, dădură peste o plăcuță pe care scria „Labirint“.

– Ne-am rătăcit de-a binelea! admise tânărul. Nu mai există nici o ieșire.

Îi spuse că el n-are casă, n-are nici un Dumnezeu și stă provizoriu la niște prieteni, „acolo unde am fost“. Își vor căuta o cameră mobilată, dar se va simți ea fericită acolo? Adică, trecând dintr-o locuință spațioasă cu șase camere, într-un ogeac cu W.C.-ul în curte și ligheanul sub pat, o să-l mai iubească? Era prima dată când o întrebuse chestia asta.

– Păi... asta e... c-o să te iubesc și atunci și toată viața... spuse Olga.

– Asta e nenorocirea, ai vrut să zici?

– Așa e... Îmi e teamă de tine... pentru că... o să mori. Tu o să mori! Și apucându-l de braț, îl forță să se oprească și să i se uite în ochi...

– Știu, răspunse el moale, neferindu-și privirea.

– De unde știi? Ți-a spus și ție?

– Trebuie să ne spună neapărat cineva lucrul ăsta elementar? Îl știu până și curcile... și cu o zi înaintea de a fi tăiate ele presimt evenimentul, își pleoștesc aripile a jale, însă tot se lasă îndopate... Nu se pot abține să nu-și facă plinul.

– Glumele astea...

– Dragă, să nu interpretăm mecanic. Se desprinse de ea cu un gest oarecum de respingere, și o lua la fugă.

– Prinde-mă, zise el.

Olga îl prinse și-i povesti drumul ei la ghicitoare și tot ce-i „prezisesse“. Nu știu dacă e bine că-ți spun, adăugă ea. Dar ca să vezi că țin la tine... și că de atunci încoace eu nu mai sunt om.

– Ai fi strigoii! Ce strigoii frumos! și-o sărută.

Sărutul n-avea nimic artistic, era cel mai pătimaș și mai animalic posibil, adică nu era deloc livresc și contrafăcut. Olga se simți dintr-o dată bine, adică femeia din ea „se complăcu“, și se gândi că Ruxandra trebuie să fie o mare proastă dacă interpretase răceala calculată și decentă a lui Val de până atunci ca un semn de... ce prostie! La fel de proastă trebuia să fie și

ghicitoarea! Căci nu poți să prezici căderea Cartaginei și să iei pentru asta doar 7 lei sau 8? Opt sau șapte – suma oricum e incompatibilă cu conținutul prezicerii –, forma nu se adapta la conținut și deci nu putea fi nimic adevărat.

– Gata! am găsit și casa! zise ea sărind veselă într-un picior. 5

– În cimitir.

– În barcă! Vom locui într-o barcă pe lac, până mâine... nici nu mai e mult... Iar de mâine încolo, te privește... te interesezi de cazare... Ai nevastă, trebuie să te ocupi și să îngrijești puțin de ea... poate o să avem și-un copil... 10

De data asta îl luă de gât, arătând că știe și ea, la o adică, să fie puțin vampă... dar puțin de tot... așa trebuie... și-o luă la fugă spre lac.

Chicoteau amândoi din orice fleac, erau într-o stare aproape anormală, când cuvintele cele mai banale, ori gesturile, care altă dată te fac să roșești, ți se par extraordinare, încărcate de semnificații adânci, îți dezvelesc altă față a lucrurilor. Într-un cuvânt, erau fericiți. O luară la dreapta. Ieșiră din „labirint“, nu se mai uită la indicatoarele cu numele străzilor. În curând, obrazul le fu izbit de un val de aer rece și proaspăt... Ajunseseră în parc. Cerul se acoperise între timp de nori, minus partea lunii, care, prin contrast, era și mai strălucitoare, semăna cu o monedă veche pe care niște săpături întâmplătoare o scot la iveală. Nu aștepta parcă decât să te apleci s-o culegi. „Al cui cap o fi în lună? se gândi Olga. A cui efigie?“ Voi să-l întrebe pe Val, care le știa pe toate, era Mafalda ei, vraciul ei atoatecunoscător, însă el nu mai era acolo. Îi auzi vocea în spatele Foișorului de foc, asigurând-o că nu e nimeni, și-și aminti că plecase să se uite dacă nu cumva e cineva pe urmele lor, cum i se păruse ei.

*

Val, convingându-se că Olga nu e la morgă trecuse și pe la Sandru, deși, pe drum, toate raționamentele lui îi spuneau că

n-are ce căuta acolo... Olga trebuie să fie în altă parte... la țară...
 Însă nu se mai putu opri, mai ales că avea să-i dea ăluia 500 de
 lei și să-l întrebe dacă s-a ținut sau nu după ei în noaptea trecută.
 Întrevederea celor doi n-a fost prea agreabilă. Val își notă în
 5 subconștient să-l „pocnească“ la prima ocazie pe *individul* și plecase
 la țară. Întrebă multă lume „cum se ajunge la Ciorogârla“, știa
 că acesta e satul Olgăi și că se află pe undeva pe lângă București.
 Nu avea însă habar în ce direcție s-o apuce. Nimeni nu-i putu
 da o lămurire. Mulți nici nu auziseră de o astfel de localitate,
 10 unii credeau că e vorba de o glumă – Val lăsa impresia că glumește
 chiar fi când vorbea foarte serios, și-i întorceau spatele. Până la
 urmă, îi veni ideea să meargă la autogară. La *Rata*, care se afla
 în Piața Operetei, pe chei. Acolo i se spuse că exista într-adevăr
 o cursă, dar care are capătul tocmai la marginea Bucureștiului,
 15 „iei mata tramvaiul 25 și cobori în Militari“.

Acolo așteptă vreun ceas la coadă, cu spaima că n-o să mai
 apuce bilete, întrucât o mulțime de indivizi, jumătate țărani,
 jumătate orașeni, se înghesuiau în fața casei, nerespectându-și
 rândul, vociferând și ocupând mult spațiu cu papornice, coșuri
 20 și geamantane stil lădoi, pe care nu îndrăzneau să le lase din
 mână – nu știi de ce –, le era teamă poate să nu se fure. „Parcă
 toți ar avea înăuntru cocoșei de aur“, se gândi. În sfârșit, reuși
 să ia bilet și se urcă în autobuzul care mirosea a transpirație,
 ca și când n-ar fi funcționat cu benzină, ci pe bază de sudoare
 25 omenească. Greu se mai face legătura între sat și oraș – suntem
 abia la început –, filosofa cineva lângă el, ca și când i-ar fi
 ghicit gândurile. „Oare și Olga tot așa pățea de fiecare dată
 când mergea acasă, împinsă din spate și pipăită, cu sau fără
 voie, de tot felul de nespălați? Acum însă nu mai era cazul,
 30 avea mașină mică. Ba tocmai acum, de acum încolo era cazul
 să se înghesuie, să ia ghionturi, căci nu va mai avea
 autoturismul soțului.“ Era o cale bună până acolo, merse cam
 vreo oră și jumătate, când șoferul opri și-i făcu semn că trebuie
 să coboare. „Parcă spuneai că vrei la Ciorogârla“.

– Bine, dar unde e satul?

– A, păi nu trecem prin el, cobori mata aici și mai mergi
 pe jos... vezi drumeagul ăsta?... nu e mult, vreo 5–6 kilometri.

O luă pe jos, pe drumul arătat, care era străjuit de salcâmi,
 5 de-o parte și de alta. Salcâmi erau plini de ciori, și așa făcu
 legătura cu numele satului. Dar nu văd gărla, se miră Val.
 Satul era frumos, de gospodari, cu case arătoase, cu toate că
 nu erau din cărămidă, ori măcar din bârne, cum fusese obișnuit
 să vadă în Ardeal, ci pur și simplu din pământ. Își aduse aminte
 10 că e în Bărăgan, și aici pământul cel atât de roditor face și pe
 cimentul la nevoie, adică, preparat într-un anumit fel, se
 întepeneste și se cimentează că nu mai ai nevoie nici de piatră,
 nici de cărămidă ori bârne pentru construcții. Dar nici palate
 nu poți ridica astfel. Curțile erau de uluci, văruiute toate ca și
 15 podurile din fața fiecărei case peste care trebuiau să treacă
 oameni, găini, rațe, câini, căruțe. De-o parte și de alta a șoselei
 se afla un șanț adânc – satul deci se credea „canalizat“, „pe
 aici se scurge praful“, se gândi cu maliție. Apărură niște care
 pe drum și copitele boilor scoteau un praf de nu se mai vedea
 20 om cu bou. Întrebă de „casa Șandru“, dar i se spuse că nu e
 nici un Șandru în acel sat. „Poate vreun călugăr de la
 mănăstire.“ Femeia politicoasă care-i răspunsese puse cobilița
 jos din spinare – căra apă de la fântână, două garniți pline,
 una de-o parte și alta de cealaltă – și mai odihnind și ea oleacă,
 25 îi arătă pe unde vine mănăstirea Ciorogârla.

Val își dădu atunci seama ce prost este, căci pe Olga,
 desigur, o chemase în alt fel înainte. Întrebă așadar de bătrânii
 aceia care au o fată căsătorită la București... și cu mașină mică...
 Asta era într-adevăr un indiciu! Femeia îi spuse imediat că
 30 nu putea fi decât Nea Tudose. Stătea chiar a treia casă de locul
 unde se aflau ei, „uite-l la poartă“!

– Că n-o fi pățit ceva fetica? Întrebă femeia, jumătate
 îngrozită, jumătate dornică de senzațional. În sat știrile sunt
 rare și mai mult rele.

– A, nu... făcu Val, cu o ușoară tresărire. Deci Olga nu era acolo, nu ajunsese încă.

Bătrânul Tudose stătea la poartă, cu un porumbel în brațe, se uita după cineva să i-l taie, că el, la vârsta lui, nu voia să se mai încarce de păcate. Întrebă „pe ce bază“ se interesează el de Olgața noastră și când află că are în față pe însuși ginerele lui dădu din cap a neîncredere.

– Nici pomeneală – zise –, Olgața e măritată și soțul ei e un om cu vază. Îl cunoaște tot satul, vine aici numai cu mașină și toți copiii se înghesuie s-o pipăie și el le dă bomboane. Deci Șandru știa să se facă popular.

– Eu n-am bomboane, zise Val, și batoza mea s-a împotmolit în satul vecin, nu merge decât în sezon.

Între timp își făcu apariția la poartă și bunicuța Safta, o femeie oacheșă și uscată, care probabil că alerga toată ziua fără nici un fel de preget.

– Hai mai iute cu porumbelul ăla, să-l opăresc. Acuși o să zici că ți-e foame.

Val se oferi să-l taie, ceru custura de la bătrân, așeză vietatea jos pe pământ, puse amândouă picioarele pe aripile pe care le simți vibrând sub tălpi prin pantofii plini de praf și ținând-o de cap îi luă gâtul. Sângele tâșni – ca din capul lui Ioan Botezătorul –, stropindu-l pe pantaloni. Nu mai tăiase păsări din copilărie, iar porumbelul niciodată. Se gândi că aduce o jertfă zeilor, așa procedau și strămoșii noștri. „Deie zeei porumbeilor ca augurii să fie favorabili!“ își meni singur. Doamna Tudose se arătă mai credulă și mai prietenoasă. Spuse că fata îi povestise ceva, că vrea să se despartă de soț, c-o cam bate „ăla-acela“, iar dacă dumnealui susține că s-au înțeles să vină aici, să se-ntâlnească acilea, atunci să poftască înăuntru.

– Eu, de fapt, am venit în pețit, zise Val, cu seriozitate, nu vă uitați că n-am ploscă, să vedem dacă mi-o dați sau nu. Știu că ține mult la dumneavoastră și că nu vă iese din vorbă. Sunteți părinții ei... cum să vă supere?

– I-am fost ca și niște părinți... zise Safta... pentru că de la un an de când i-au murit amândoi – lovi-i-ar marta de nemți! și amenință cu pumnul într-o direcție care putea să fie mai degrabă nordul decât apusul – noi am crescut-o cum a dat Dumnezeu.

Val afla o noutate, bine că nu făcuse o gafă. Olga nu-i pomenise nimic despre „i suoi genitori“. „Cât de puține lucruri știam unii despre alții“ – filosofă el – mai ales soțul despre soție. O întrebase de Platon, Socrate, de Praxitele, rude, ca să zicem așa, mai îndepărtate, dar omisese s-o chestioneze cine e mă-sa, cine e taică-său. Bătrânica începu să plângă pe neașteptate, așa cum făcea întotdeauna când își aducea aminte „de-ăia, mamă, care-au inventat ei răzobiul“. Povesti cum au fost găsiți părinții Olgăi printre dărămături, scoși bucățelele-bucățele, ca niște oale sparte. Noroc că fetița se afla la dânsii aici, așa a scăpat. Val era acum edificat. Spuse că știe toate astea de la ea, că vorbiseră mult despre „ororile războiului“. Deocamdată el nu găsea un limbaj comun cu acești oameni, parcă vorbea prin intermediul unui interpret și acest lucru îl făcu să se întristeze. Se înstrăinase de „talpa țării“, de oamenii simpli și în loc să le vorbească românește direct, din suflet, le spune despre „ororile războiului“, ca și când le-ar citi un articol. Rămase acolo peste noapte, „poate pică Olga“. A doua zi, era deja prieten la cataramă cu moșul Tudose, care-i povesti tot felul de întâmplări din timpul războiului prim – el nu dădea doi bani pe-al doilea – ăla primul, ăla a fost baza! Apoi îi măturisi că nu prea-l are la inimă pe ginerele ăsta al lor, că „prea e bogat și de unde ia banii?“ Val se arătă încântat și de calitățile de gospodină ale mătușii Safta, care mai plânse în vreo trei rânduri, și tânărul era silit să remarce de fiecare dată cât de bine semăna cu Olga și că tot așa va arăta peste un număr de ani. Mâncă aici pentru prima dată în viața lui ciorbă de ardei umpluți – să te lingi pe bot – și tocăniță de porumbel. În zilele următoare tăie vreo doisprezece.

În curând o s-ajung să-l tai pe Picasso, nu-și putu el opri un zâmbet, dacă e pe-așa. „În porumbei să ne tăiem, ori...” Se simțea bine acolo. Firea sa practică respira în voie la țară. Îi ajută bătrânului să îndrepte gardul, săpă gropi pentru niște
5 puieți de gutui, unse ușile care scârțâiau. Într-una din zile, ca să încerce pământul dacă trece proba sculpturii, frământă într-o copoaie câteva brazde, cu apă și pleavă, și-i puse pe bătrâni să-i pozeze. Voia să treacă la sculptura în grup, însă nu fu mulțumit de rezultat, deși modelele se arătară încântate și le
10 păru rău când Val strică totul, pe motiv că nu e pământul bun. „Trebuia să adaugi și nițică balebă de cal”, fu de părere unchiul Tudose. Noi așa spoim pe jos.“ Văzându-se cu pământul în mână – uite, domnule, cum arată patria, și cum abia așteaptă s-o modelăm și dacă n-o facem noi cine s-o facă?
15 – Val avu o tresărire. Ca și când l-ar fi scurtcircuitat un pai, care se nimerise în mormanul de lut. Ce fac eu, domnule? Mă macin într-o boemă fără rost și anii zboară, mâine poimâine vor apărea primele fire albe și ce-am izbutit? Nimic, nimic. Într-o seară un copil vecin îl cheamă speriat să ajute
20 la o naștere... „asta e bună... iată-mă și mamoș!” și chiar făcu pe infirmiera lângă zvâcolirile unei femei necunoscute. Pregăti, la îndemnul ei, apă caldă, tremură cu ligheanul în mână, șterse de sudoare fruntea tinerei țărănci și la un moment dat avu impresia că ea moare acolo sub ochii lui, nu-i poate
25 fi de nici un ajutor...

– Cum te simți? întreba el mereu, parcă întrebarea ar fi inclus și forța de sugestie, iar ea n-ar fi trebuit să răspundă decât „mai bine”...

– Ooo! mi-e rece pe șira spinării! Mă trec sudori reci!
30 Sudorile morții.

– Nu-i nimic... îngâna Val, inundat de o imensă duioșie și înțelegere pentru soarta femeii. „Uite, așa venim toți pe lume, și la urmă facem pe zmeii în fața ființelor acestora sublime.” Vă trece imediat... să vedeți cum... acum... acum...

Regretă că nu se făcuse medic, ar fi avut ocazia să fie mai aproape de viață. Arta e totuși o abstracțiune... Femeia începuse să povestească un vis... „Am visat azi-noapte că aram și-odată s-au speriat boii și-au plecat cu plugul târâș și m-am tăiat în fierul plugului...” După aia tot spunea ceva cu un ceas...
5 începu să blesteme... Aiura...

– Spune... spune... o îndemna Val... bănuind că asta îi ușurează durerile... orice înjurătură e bună, dacă ușurează nașterea... Își aminti ca prin minune de-o vizită a lui Adrian la o maternitate, cam ce trebuie să facă...
10

– Auuu! țipă femeia. Și Val, parcă pierzându-și el însuși cunoștința, se gândi că trebuie să fugă de pe șine că vine trenul. Femeia parcă s-ar fi despicat în două... Un alt țipăt nou, proaspăt, inaugural se făcu auzit... Înțelese că au învins... Crescu în proprii
15 ochi mai mult decât dacă ar fi primit premiul mare la bienala de la Veneția... Toată seara fu vesel. „M-a umanizat vecina dumneavoastră”, le spuse el bătrânilor, când apărură. Fuseseră într-o vizită, nu se nimeriseră acasă... și nici ceilalți vecini. Așa se explica pustietatea din jurul femeii apucate de dureri...

– Dar tatăl?
20

– N-are, vai de capul ei... o căina lelea. L-a făcut acolo... arătă cu mâna într-o direcție... De-aia i-au și dat drumul... Și nici nu știți ce față cuminte și la locul ei!... Bună de carte... colegă de la școală cu Olga, ia s-o întrebați. Și frumușică foc,
25 dar n-a avut noroc, că la un bal i-a făcut unul cadou un ceas... Ea, față naivă, de! Credea că tot ce zboară se mănâncă...

– Mai sunt și oameni căinoși, admise moș Tudose.

– A, vasăzică de-asta tot spunea ea de mașinărie... Se hotărî să profite mai mult de șederea acolo, să cunoască mai bine această lume, care i se deschidea în față, să gădile puțin stratul
30 profund, matricea. A doua zi, spre seară, cu un caiet cu pătrățele în mână, bătea din poartă în poartă.

– Sunt artist. Mă interesează numai ce figură faceți. Și scoase o foaie de hârtie.

Unii râdeau, alții se arătau bănuitori, ziceau că acum au mai apărut și artiștii, să-i ținem și pe ăștia... Până la urmă... văzându-l de treabă și deschis, îi spuneau și ce-au visat, ba o apă mare, ba că mergeau la cules, că arau, ori că s-a dărâmat
5 malul peste o scroafă cu purcei... Tânărul nota tot... Îi plăcea și limbajul.

Foarte mulțumite se arătară gazdele când Val, cu ajutorul unor sârme, cuie și nu știu mai ce, meșteri o sonerie pe care le-o fixă la poartă. Bătrânul se duse de vreo zece ori la poartă
10 și sună, iar bătrânică, uimită de îndemânarea „ginerelui“, se închina de fiecare dată când vedea că „drăcia chiar zbârnâie“. „Acum putem spune că suntem chiar la oraș, spunea ea, a ajuns ăla aici.“ Singura amărăciune era că Olga nu se ținuse de cuvânt și nu se arăta defel. „A zis precis că vine încoa?“ se neliniști după
15 o vreme de-a binelea și moș Tudose. Asta e poznă mare!“ „Înseamnă că i s-a dat ceva mai mult de-nvățat și n-a mai putut pleca“, îl domoli Val. „Nici n-a mai avut de unde să mă ia, ca să mă anunțe și făcui drumul încoace, degeaba.“

– Să nu-ți pară rău, maică... se amestecă bătrâna, care nu
20 știu de ce începuse iarăși să plângă. Ai văzut cum trăim și noi, cum ne canonim cu bătrânețea. Du-te și ia-o repede, să nu se răzgândească... da auzi, maică, să ai grijă de ea, că e tare plâpândă! E tare plâpândă, săracuța. Când vă duceți undeva, să-și ia flanelul, că seara e răcoare.

Val îi sărută ca pe niște socri adevărați, ca pe părinții lui parcă, și plecă. Nu se mai încurcă să ia „Rata“. Voia să facă drumul pe jos, să aibă timp să se mai gândească. Mergând, el gândea foarte bine, atunci îi veneau cele mai bune idei. Viața
30 la țară, atât cât apucase să înțeleagă, era alta decât își închipuisese. Seara avusese prilejul să se uite la cer... Ce cupolă minunată e deasupra bărașanului nostru! Tocmai se întorceau cocorii ori găștele, și țipătul lor, pe sus, printre stele, avea o rezonanță extraordinară. Făceau stelele să intre în rezonanță și se zguduia pământul de atâta zbor. Gândurile lui zburau și ele, se înălțau

sus de tot. Acum, pe ziuă, avea ocazia să cunoască un alt aspect al bărașanului: platitudinea lui... Mergea ca pe podul palmei unui uriaș, nici o încrețitură, nici o adâncitură. Brazdele, nu de mult întoarse, îl duseră cu gândul la perucile de pe vremea lui Ludovic al XIV, deși sub undulațiile lor nu întotdeauna
5 se ascundea un bărașan așa de mănos. Fără îndoială, Ciorogârla va trebui inclusă în incinta Bucureștiului – fără însă a se atinge cineva de ea, ca să n-o strice. Un fel de alt muzeu al satului, pe viu de data asta. Îl fulgeră dintr-o dată amintirea discuției despre zidurile Bucureștiului monumental, pe care o avusese
10 cu Olga, în drum spre lac. Cum de uitase acest amănunt? Asta îl întristă, pentru că însemna că mai existaseră și alte lucruri, alte discuții și amănunte pe care memoria lui nu le înregistrase sau nu voia deocamdată să le scoată la lumină. Nu cumva am fost beat în noaptea aceea, beat criță, și ea m-a
15 lăsat încă din primele ore, m-a lăsat singur să colind năuc, ținându-mă de garduri și s-a ascuns cine știe unde? Precis am ajuns singur la lac... și cel care s-a plimbat cu barca și a sărit în apă am fost chiar eu... fiind gata să mă înec. După aia m-am dus și-am anunțat miliția că s-a înecat o fată și i-am făcut pe
20 ăia să caute degeaba! Problema e dacă hainele mele atunci erau sau nu ude, ori m-am dezbrăcat și le-am lăsat în barcă și după aia, când m-am salvat... m-am dus și m-am îmbrăcat?

Trecea printr-un curios fenomen de amnezie, pe care nu-l mai încercase niciodată. Toată salvarea era în presupusa beție
25 a lui – deși nu putea pune mâna în foc să fi fost chiar așa – și posibilitatea ca Olga, văzându-l în acea stare, să fugă și să stea pitită pe undeva, pe la vreo colegă, și să apară peste un timp. De aceea, el se liniștise în privința ei, fiind capabil să rămână la de-alde Tudose... unde sperase s-o găsească, atâtea
30 zile, fără griji.

Descoperi și râul Ciorogârla, ce avea o albie foarte lată pentru debitul lui și o luncă de sălcii, răchite, rogoz și papură. Undeva, într-un braț părăsit, găsi mai multe rădăcini ciudate

și una o luă cu el – era mai mult buturugă – să-l inspire. Îi venise ideea unor statui semiabstracte, semifigurative, pornind de la mitologia populară. Călcăm pe fantastic și nu știm ce tălpi fantastice avem.

5 Merse câteva ceasuri bune, nu-și închipuise că orașul tronează totuși așa de departe. Era spre amiază, soarele dogorea ca vara. La un moment dat trecu peste un fel de canal, mai precis un jghiab mare de ciment făcut cu scopul de a colecta apele râului și a le duce să alimenteze nu știu ce fabrică de la periferia capitalei.

10 Jghiabul era adânc de 5–6 metri, dar apa care curgea cu mare viteză nu depășea probabil o jumătate de metru. „N-ar strica o baie“, își zise, simțindu-se cam obosit și moleșit de drum. Nu era nimeni în jur, se dezbracă de tot și lăsându-și hainele pe mal, ca Ion Creangă – „Dacă vine cineva să mi le fure, am încurcat-o,

15 așa îmi fac intrarea în București“ –, se aruncă în șuvoi.

*

– Ce tot faci, domnule, acolo, de nu mai vii odată? strigă Olga, cuprinsă de frică, văzându-l că-ntârzie atâta. Ce caută Foișorul de foc în parc? Parcă era în altă parte.

20 – Îi spune Foișorul de foc, dar e turn de apă, râse Val. Păcat că nu-i încă primăvară, spuse Olga, să fie totul verde. Intraseră în parc. Copacii erau mai mult niște umbre, căci luna fusese și ea acoperită de nori. Dacă ar fi fost într-adevăr primăvară, să fi fost în mai, altfel s-ar fi prezentat această primă

25 noapte a lor, numai a lor. Ar fi cântat privighetorile, ar fi cules violete, troscot, sipică, susai, șofran, drăgaică, roibă și tot felul de flori și buruieni pe care le învățase a le deosebi în sat și credea că le uitase. Abia acum îi veneau în minte năvalnic și-o izbeau cu sonoritatea lor ciudată: odolean, levântică, șofran,

30 mușețel... izmă creață... și, poftim! năvalnic!

Școala primară și cele trei clase de ciclu II le făcuse în sat. Trebuia să meargă mult pe jos până la școală, trecând printr-o

luncă și peste lacul înghețat, iarna. Atunci copiii, cu ghiozdanele în spinare, mergeau mai mult de-a lunecușul, dându-se pe gheață, aproape doi kilometri. Verișoara Olgăi era mai mare cu un an și stăteau împreună la bunici, deși

5 părinții ei trăiau la București. Această Tanța (Constanța) era foarte silitoare. Mergând pe luncă, până la școală, îi dădea ei cartea s-o mai asculte. Adică să urmărească, după carte, să vadă dacă știe. Astfel, Olga învăța, cu un an înainte, poeziile la limba română, formulele la chimie, anumite reguli și teoreme la

10 matematici. Le prindea din mers, numai „ascultând-o“ pe Tanța. Seara, bunicii se culcau odată cu găinile și ele rămâneau să mai învețe. Gazul era o problemă pe-atunci la ei în casă, nu știu din ce cauză, și pe la zece se pomeneau cu bunicul supărat că vine și le stinge lampa. „Culcați-vă, unde ați mai

15 văzut voi copii să nu fie în pat la miezul nopții!“ . După ce începea bunicul să sforăie, Tanța dădea perdeaua la o parte și așa, în dreptul ferestrei, citea la lună. Luna de adineauri îi adusese în minte această imagine a fetiței de atunci, care undeva, în dosul unui geam, citește pentru a doua zi. Tanța a rămas fetiță

20 în mintea ei, pentru că s-a înecat într-o zi, ducându-se la școală. A căzut într-o copcă, – nu știu cum se făcuse copcă pe lac și ea, cu cartea în mână, voind să învețe, să repete la nu știu ce, să facă fixarea – ... dăduse în groapă. A fost imposibil s-o mai scoată vie... S-a dus la fund cu carte cu tot. Într-un fel, se gândea Olga, ea continua să citească acolo sub gheață, la lumina lunii.

25 Când e lună, se luminează gheața, ca sub un reflector, și fetița scoate cartea, la pagina îndoită și citește.

Părinții Tanței au vrut apoi s-o înfizeze pe Olga, însă aceasta, după ce a stat câteva luni cu ei la București, a fugit înapoi la bunici. Se făcuseră răi, se înăspriseră nu știu cum,

30 erau zgârciți și plini de ifose, își dădeau prea multă importanță, nu știu de ce, și Olga fugise. Așa s-a făcut c-a rămas a bunicilor. „Pe ea a născut-o bunică-sa!“ , îi spuneau colegii în glumă, la Iași. Acolo se râdea parcă mai mult.

„Dacă lacul ar fi înghețat, aș face o copcă și aș încerca s-o caut pe Tanța sub gheață“, se pomeni Olga gândindu-se. Atunci începu să se sperie... pentru Val, ce-o să se întâmple cu el... în urma ei? Ca și când ea fusese până acum tot timpul cu el, se ținuseră de mână și-i purtase de grijă. Motivul de spaimă însă era altul. Într-o zi, la facultate, cineva o întrebuse dacă-l cunoaște pe un anume Val Tomiță și cât de bine... nu cumva are o influență negativă asupra ei?

– Cum adică, o influență negativă?! se miră ea, e un om extraordinar... plin de idei!

– E... asta e! Ce fel de idei?

– Idei... progresiste! De-ale noastre... spuse Olga într-un sufluet, dându-și seama atunci că pe urmele prietenului său sunt unii puși să... tragă cu urechea, îi interpretează orice cuvânt. Nu cumva chiar Șandru le sugerase acelor necunoscuți asemenea enormități, ca să-l facă să dispară pentru un timp din București... și din inima sa, bineînțeles, mai ales asta – ochii care nu se văd se uită. Persoana era un student mai mare, însă... de unde-l știa el pe Val și ce-avea cu gândurile și cu ideile lui?

– Dumneavoastră îl cunoașteți personal? se interesă ea.
– A, nu... mi s-a spus și mie... Ați face bine dacă l-ați evita...

Îi atrăsese atenția să nu-i relateze despre discuția purtată, în caz că-l mai vede. Olga atunci se supăraseră foc, o luase și ea politic spunându-i individului că nu știe cine e, și n-o interesează, dar dacă mai vine cu lucruri din acestea merge să se plângă că e spionată și că i se cenzurează relațiile. Pe vremea aceea între ei era o simplă prietenie, fără nici o perspectivă, se întâlneau mai mult din întâmplare și râdeau tot timpul, pe sculptor stimulându-l prezența fetii, iar ea fiind un mediu foarte receptiv la spiritul dezlănțuit al tânărului.

Acum, șezând în sfârșit pe-o bancă – oare câți kilometri făcuseră? –, ea îi spuse, mai mult în glumă, că poate era bine

dacă-l asculta pe individul acela care-o avertizase să se ferească de el, că e *molipsitor* – și se lipise și mai mult de dânsul. (Acum era în sfârșit al ei.)

– Păi, sigur că da, ce, tu nu știai că am vărsat de vânt? Trebuia să vină unul să-ți atragă atenția? Cine era ăla?

Olga îi spuse, și Val râse tare. Cum parcul era pustiu, hohotul lui păru cam forțat, nu-și avea rostul.

– A, da! Nu ți-a cerut întâi să faci parte dintr-o organizație secretă... dar pst! pe șest... care să lupte împotriva regimului... pentru că... nu se găsește usturoi pe piață? Val se îneca de râs. Continua: ăștia sunt de-ăia care întâi îți propun să faci parte dintr-o organizație subversivă, iar dacă-i pocnești peste bot să te lase-n pace, întorc foaia spunându-ți că au vrut să te-ncerce, să te pună la probă – proba 100 de metri garduri.

– Val... îl imploră Olga, prinzându-i capul în mâini... uite, de lucrurile astea se agață ei... și-or să te bage la apă... Te prind o dată...

– O să mă feresc de lacuri, de litoral și de râurile curgătoare ce depășesc adâncimea de o jumătate de metru... Apoi, grav: De ce să încurajăm lichelismul, toți pârâcioșii și leprele de la școala primară să se transforme în atotputernici oameni invizibili de care trebuie să ne ferim, la care trebuie să ne gândim de câte ori scoatem o vorbă din gură? Am spus chestia asta și la ședință, pentru că mie tocmai asta îmi place în socialism: libertatea.

După obiceiul lui, de la un fapt concret, Val trecuse la generalizări, discuta lucruri de principiu, despre modul de organizare a cetății antice. Adăugase că nu există un activist mai bun decât el, Valer Tomiță, și că el nu se sperie de unii și de alții, care vor să-l abată...

Olga se mai liniști. Acum îl cunoștea bine, știa că spune adevărul și că, așa cum e el, e infailibil!... teoretic... Dar dacă o să-i interpreteze când cutare afirmație, când cutare gest – totul așa... rupt din context și... tendențios?

– Să zicem că tu te-ai fi prins în horă... reluă Val, și ai fi acceptat să te-nâlnești cu mine, ca să afle individul acela ce mai gândesc eu despre lume și societate. Buuun ! Asta ai fi făcut-o mai mult din joacă, la început, ori din jenă, ori că
5 apucaseși să-i promiți c-o să-i raportezi ce-mi trece mie prin cap – ca mai apoi totul să devină foarte serios, să ajungi un fel de proces-verbal viu al vieții mele intelectuale... Între timp ai fi avut ocazia să mă cunoști bine și să-ți dai seama că nu e nimic rău, dușmănos, cum se zice... poate chiar te-ai fi
10 îndrăgostit de mine... de hoitul meu... ca să fie și mai șic toată povestea! N-ai fi intrat într-o nemaipomenită dilemă: pe de o parte, îți plac și-mi dai dreptate, pe de alta... Val iarăși începu să râdă, de se spargeau mugurii deasupra, în castanul care veghea banca lor.

15 – Nu, dragă... oamenii trebuie să vorbească mereu deschis... procesul cunoașterii e dramatic în sine și dacă ne ferim să-l apucăm direct, ca pe un șarpe zvârcolindu-se, dacă ne eschivăm să gândim, atunci suntem niște indivizi pierduți. Eu mă feresc de tine, tu de mine, celălalt de noi amândoi, ce-ar fi asta?... Am
20 ajunge niște oameni care se tem de umbra lor, niște alienați și-am cădea înapoi în capitalism... Știi că ei au monopolul alienării.

Nu trebuie să ne străduim să inventăm dușmani, să ne facem dușmani cu forța, ori să-i căutăm cu lumânarea. Eu
25 înțeleg lupta deschis: combatem toți pentru niște idei, dar nu ne lichidăm între noi.

– Termină... spuse. Uite trece cineva...

Val se uită, dar nu văzu pe nimeni.

Tu ai halucinații în noaptea asta, Olga.

30 – Iar tu aiurezi... dragul meu... Hai să ne plimbăm... avem febră amândoi. Nu, nu aftoasă... Doamne, ce e cu noi ? Ce-o să se-nâmpale cu noi?

Acum ea mergea ceva mai greu: o durea un călcâi. O durere ciudată. Chiar în călcâi, asta nu i se mai întâmplase niciodată.

– Poate-o să pățești ceva... spuse Val. O cunoștință de-a mea... o tot auzeam vâitându-se tot așa de dureri de călcâi... și parcă la inimă... La câți doctori nu s-a dus? Unii spuneau că e de natură nervoasă, călcâiul, alții că e de natură necunoscută... inima... Chestia e că omul abia se putea sprijini
5 în afurisitul de călcâi și peste-o lună am auzit că s-a spânzurat. Nu din cauza călcâiului, desigur. E o poveste de amor la mijloc, însă acesta îi prevăzuse viitorul, îi dădea un semn... Îi făcea cu ochiul... cum s-ar zice... cu ochiul din călcâiul lui Achile. Achile Talpălată. Așa-l chema pe un coleg de-al
10 meu, de primară: Achile Talpălată! Noi îi ziceam, „Bă, Achilău!“

Val era pus pe glume sinistre, așa i se păru Olgăi, deși el vorbea serios și prietenul acela al lui existase într-adevăr și
15 lucrurile se petrecuseră întocmai. Olga știa și ea că spune adevărul, dar de ce făcea asociațiile astea *tocmai acum*? O durea într-adevăr călcâiul, ca și când al fi călcat mereu pe un fir electric...

De-am lua mai repede o barcă, zise ea.

*

20 Descoperirile pe care le făcuse Val la Ciorogârla erau următoarele: 1. Exista Ciorogârla. 2. De la București până la Ciorogârla nu este decât un pas. 3. Pe Olga a născut-o bunică-sa. 4. Din ardeii umpluți se poate face și ciorbă, nu
25 nu mai „mâncare“, cum crezuse el în mod eronat. 5. Nu e bine să te arunci în mijlocul curentului când nu ești pregătit să-l înfrunți, pentru că poți nimeri rău. 6. Lumea satului nu e o abstracțiune, cum s-ar crede după anumite cărți, ci o
30 tulburătoare realitate. 7. Olga nu s-a refugiat la bunică, trebuiau continuate investigațiile tot în mediul citadin, în caz că nu va avea ea inspirația să se arate singură. (Un moft durează la o femeie 2–3 săptămâni, cel mult. Apoi îi trece supărarea,

uită, și când o vezi e ca și nouă, ca și când nimic nu s-ar fi
 întâmplat.) Val își sistematizase impresiile, pentru a le putea
 manevra mai ușor, când avea să reia discuția despre marea lui
 ieșire la Ciorogârla, cu prietenii, acasă pe îndelete, la un țoi
 5 și un flax prăjit. Acum problema care se punea în față-i era
 ce spune la serviciu? Cum își „decontează” absența? Un scrupul
 de prisos de altfel, pentru că prin însăși îndeletnicirea sa acolo
 nu era obligat să stea tot timpul. O slujbă mai mult onorifică.
 Mai precis: nu lucra în branșa lui – el era sculptor și făcea
 10 păpuși (asta putea fi luată și ca o ironie a sortii). Totuși, căuta
 să se scuze de câte ori dispărea o zi-două, să găsească un motiv
 plauzibil. Întreprinderea avea desigur un program strict, cu
 pontaj la oră fixă, cu rețineri din salariu, în caz de întârzieri,
 dar nu și pentru Val, care răspundea de sectorul păpuși
 15 mecanice. Un sector cu totul auxiliar, fără nici o legătură cu
 restul întreprinderii de cauciucuri...

Pentru a folosi larg materia primă și a valorifica într-un
 fel deșeurile, fostul director al întreprinderii se gândise cu ani
 în urmă, la înființarea unui cerc de păpuși, la început mai mult
 20 ca o distracție pentru muncitorii din fabrică, dar secția
 devenise rentabilă. Da, această secție nou înființată și cam „câș”
 devenise rentabilă. În urmă cu vreo patru ani se schimbaseră
 directorul și venise în locul lui o femeie, care pusese accentul
 mai ales pe această latură, creând noi posturi, încât numai
 25 partea păpușerească număra acum vreo trei sute de suflele,
 dacă nu mai punem la socoteală păpușile înșeși, care uneori
 pretind că și ele au sufler. De păpușerie, incubatorul de
 marionete, răspundeau un șef de producție, șefi de ateliere și
 un grup de desenatori care trebuia să dea idei desenate. Mai
 30 era un alt grup de nedesenatori – oameni cu facultate, în
 general tineri absolvenți – care trebuiau să dea idei nedesenate.
 Val era un fel de șef al ideilor desenate și nedesenate. Le mai
 îmbunătățea, le mai sucea, mai venea și el cu câte-o idee și
 prezenta directorului întregul plan de producție. Acesta era

trimis mai departe la aprobat. Nu era el cel care să facă acest
 referat, se întocmea de către oamenii cu idei nedesenate. El
 îl citea, îl semna, mai atenuând eventual un epitet sau două
 care i se păreau că spun prea mult. Însă tocmai ce ștergea el,
 5 directoarea găsea cu cale să pună la loc, ba și mai accentuat,
 ca să scoată în valoare importanța păpușilor. De la o vreme,
 Val nici nu mai citea referatul și-l semna pe *ne-ve*. Avea o
 situație oarecum privilegiată. Fiind plastician de meserie, era
 singurul care se pricepea și la desen... și nici de idei nu ducea
 lipsă! Când își punea mîntea, născocea niște drăcovenii, de
 10 stătea mâta-n coadă. De cele mai multe ori însă, păpușile lui...
 desenate de el adică, întrucât exista o ceată întregă de fete
 care coseau rochițe, fustițe, le puneau mărgelile etc., erau
 respinse la direcția pieței. Înainte de a se trimite pe piață, fiecare
 maimuțoi ori rătușcă trebuia aprobată de direcția pieței, cu
 15 toate că acolo nu exista – atât ar mai fi trebuit – o secție
 specializată în așa ceva. Jucăriile cu chip de om, păpușoi,
 păpușelele, mișcate într-un anumit fel, scoteau câteva
 cuvinte, dând ochii peste cap. Vorbe banale ca: „te iubesc”,
 „mama”, „tata”. Cele gândite, fătate personal de Val, nu se
 20 mulțumeau cu aceste cuvinte stereotipe, ci mai lansau și câte-o
 glumă; adică cându-și ochii peste cap, una zicea „Viața e atât
 de frumoasă”. Această propoziție i se tăia, întrucât se explica:
 rostită în asemenea condiții – cu ochii peste cap –, această
 25 propoziție se poate interpreta în fel și chip. Cetățenii noștri
 pot înțelege gluma, o pot gusta, dar mai vin și turiști, păpușa
 poate fi cumpărată de străini și nu toți sunt bine intenționați.
 Până la urmă, păpușa spunea „Mama – bomboana”. Scurt:
 nici pe linie secundară, Val nu se putea realiza până la ultimele
 30 lui posibilități. De aceea, simțea în el forțe care nu-și găseau
 împlinirea, se socotea un om în plus, un om de „prisos”, de
 la „prisoase”. Puțin îi păsa dacă i se taie o păpușă, pentru că
 el, în fond, era sculptor și în curând avea să dea lovitura cu
 o mare compoziție monumentală.

Munca la păpușerie îl scutea într-un fel de grija zilei de mâine. Cum mișuna mult tineret în secție, iar el era un om deschis și mereu pus pe șotii, n-o ducea deloc rău, până la un anumit punct, deși simțea uneori că se scufundă, se îndepărtează de artă, și, ce mai la deal la vale, *tolera* să-și ia chenzina de fiecare dată. Chenzina nici nu era prea mare, fiind încadrați la o categorie mai mică decât cei de la anvelope ori galoși, în ciuda rentabilității, dar la urma urmei nici el nu se prăpădea muncind. Însă trebuia să stea un număr de ore acolo, chiar dacă nu făcea nimic și asta îl scotea din sărite uneori. Deci era și nu era onorifică prezența sa acolo.

Presimțirile proaste cu care intrase în dimineața aceea pe poarta întreprinderii aveau să i se adeverească în curând. Se duse în secție, schimbă câteva glume cu „subalternii“ și considerând această formalitate îndeplinită își căută un colțisor retras să citească. De un an de zile îl tot devora pe Balzac – adică în niște coperti de Balzac el introducea diferite cărți, Kant, Schopenhauer etc. Își luase servieta umflată ca a tobă, tobă de carte, și umbla din birou în birou, să vadă unde era mai multă liniște, ca să se poată instala și el. Funcția îi dădea dreptul la un birou separat. Acest birou însă îi era mereu ocupat de diferite grupuri „de creație“, pe bază că stătea mai tot timpul gol. Pe de altă parte, Val pretindea că nu vine în fiecare zi la serviciu întrucât n-are birou. Era la mijloc un cerc vicios și până la urmă el renunțase cu desăvârșire la dreptul de birou, tocmai pentru a nu se observa precis când lipsește. Când ai un birou al tău, șeful deschide ușa într-o zi de zece ori și de zece ori vede că nu ești acolo, poate ajunge ușor la concluzia că n-ai venit la serviciu în ziua aceea. Morală, angajamente, discuții. Dar așa, neștiind precis de unde să te ia, puteai răspunde oricând că ai fost pe-acolo, în incintă. Lumea era cam ciudată în ziua aceea; la glumele lui Val nu se răsese cine știe ce.

– Ai auzit că avem un director nou? îl întrebase Săvulescu.

Val ridicase din umeri. Adică puțin îi păsa.

– Directoarea noastră a crescut, au pus-o șefă la minister.

– I-ar fi stat mai bine pe ouă, zise Val, care nu prea avea chef de discuție. Cu directoarea mare se înțelegea relativ bine, adică o evita cât putea. Era o femeie de treabă, dar ce căuta ea la cauciuc? Val avea câteodată impresia că nimeni nu se pricepe la locul său de muncă și-i venea să se dea exemplu pe el personal. De bine, de rău, însă el era în „materie“, numai că visa altceva. El era cu arta, or aici *tricota*. Se adânci în lectură. Era o carte de artă neagră, destul de interesantă, cu multe reproduceri de măști, totemuri și statuete.

Săvulescu desena un purceluș, un prototip de pușculiță, și căuta o idee pentru o reclamă C.E.C.

În încăpere se mai aflau vreo trei fete tinerele, care își făcuseră cafea și-acuma, strânse în jurul ceștilor întoarse cu gura în jos pe câte-o foaie de calc, așteptau să se usuce zațul să-și ghicească între ele. Val fu și el întrebat dacă nu bea și refuză. Fetele se numeau Carmen (studentă în anul doi la fără frecvență), Dora (absolventă a institutului agronomic) și Nuți (candidată de mai mulți ani la medicină, dar nereușind să ia examenul de admitere). Val le spunea „cele trei grații trase de păr“, și ele nu se supărau. Când ușa se deschise și apărură Șandru, însoțit de suita de șefi și subșefi, lui Val i se păru că visează. Noul director – un om popular de felul lui – fusese instalat ieri și astăzi o luase în recunoaștere prin întreprindere, să cunoască personalul și să vadă pe ce cai mizează.

Fusese instalat cu pompă, el lăsa să se înțeleagă că asta e un fel de avansare, de fapt, o retrogradare, dar ca șef cu puteri depline într-o mare unitate economică, era – acum își dădea seama –, mult mai bine decât la minister, unde te lovești toată ziua doar de cinci-șase indivizi. Șandru radia de bucurie că în unitatea lui activa mult tineret. Imediat ceruse să se facă media de vârstă, și aceasta era, în mod surprinzător, 26 de ani. Să tot muncești cu astfel de forțe! Observa întâi fetele,

dădu mâna cu ele, strângându-le-o bine pe-a lor și recomandându-se cald: „Șandru – Alexandru, Șandru“, aproape rimează. „– Noul director, noul nostru director general“, zâmbise șeful de producție, care făcea pe ghidul, ca omul care cunoaște cel mai bine producția. Abia când se pomeni în fața lui Val, fu rândul lui Șandru să rămână perplex: – Tu aici? Întrebă el. Se găsea cu mâna întinsă, dar Val nu se grăbi să i-o strângă. Îl lăsă așa suspendat câteva clipe, neîndrăznind să ia parcă o hotărâre. În momentul următor toată lumea asista însă la o scenă cu totul neobișnuită în asemenea ocazii: Val se prefăcuse a da noroc, dar prinzându-i mâna, i-o răsuci în așa fel încât acesta fu obligat să se-ntoarcă rapid cu spatele, cu un geamăt de durere abia reținut. Urmă o ușoară lovitură de genunchi, care îl proiectă în brațele unuia dintre adjuncții nedumeriți și servili ce făceau parte din gardă. Noroc că Val procedase la această figură, pe care o făcea des cu prietenii săi, fără să se crispeze ori să arate un gest de mânie, cum făcuse ultima dată când îi strânse mâna lui Șandru. Val aproape zâmbea. Noroc, de asemenea, că Șandru avu prezența de spirit să „nu se formalizeze“, se întoarse foarte calm și-l îmbrățișă pe Val cu gestul spontan de surpriză plăcută pe care-l ai la revederea unui prieten drag:

– Tu aici? Bravo, măi Valerică! Ia te uită ce surpriză plăcută! Și-l bătu pe umăr – era mai înalt decât el și mai solid – însă mai mult carne decât mușchi. Așa încât aproape nimeni nu-și dădu seama de relațiile reale dintre cei doi, ba, dimpotrivă, fură considerați buni prieteni, care-și permit orice. Această scenă îl făcu și mai popular pe noul șef, care „se bătea“ pe burtă cu toată lumea, neținând seama de funcția pe care o are.

– Deci, ai pile serioase! îi spuse Săvulescu, luând pe lângă Val acea atitudine de ușoară gudurare, pe care o întâlnești la anumiți oameni interesați, care află că – să zicem –, unchiul tău e numit maistru sau, de ce de nu? ministru. Să ne punem

bine pe lângă partea artistică, continuă Săvulescu, făcând cu ochiul – spre grupul feminin.

– Bineînțeles, zise Val.

Acest „bineînțeles“ ce putea să-nsemne? Că are relații? Ori Că trebuie să se pună toată lumea bine cu el? Val însuși nu putea spune precis ce voise să spună, întrucât, după ieșirea directorului din birou, el mai era încă sub impresia ieșirii sale proprii. „Mi-a întors figura de jujit“, fu el obligat să recunoască. Șandru era mai inteligent decât părea. O să-i spună asta Olgăi – cu prima ocazie – „vezi că omul nu e prost, sau nu e atât de prost pe cât pare. Fu tentat, un moment, să le mărturisească de unde îl cunoaște atât de bine pe Șandru, însă prezența uleioasă a lui Săvulescu îi făcu greață. Acesta era tocmai tipul de care începuse odată să le povestească lui Tudor și lui Adrian, cel care scria „scrisorile către un sugar“ (băiatul lui nu era totuși un sugar, avea vreo 7–8 ani, dar ce putea el înțelege din „fișele“ pe care tatăl i le expedia aproape zilnic?). Prins cu o mulțime de potlogării, fusese „lăsat“ la vatră sau mai dulce spus: trecut în rezervă. Intrat în câmpul muncii, vechiul său tic de-a „studia“ viețile oamenilor îl urmărea pretutindeni, ca un făcut, și vai de cei din jurul lui. În acea întreprindere, unde Săvulescu venise de vreun an, făcea pe „inginerul“ pentru că studiile sale nu corespundeau întocmai, dar nu pierdea prea mult timp în sectorul său, unde nu-l agreea nimeni, ci colinda prin toate secțiile, lipindu-se pe ici pe colo, complimentând, încercând să spună câte o glumă și să fie simpatic. Toată lumea știa ce hram poartă. În urma unor scrisori anonime, dând în vileag anumite relații intime ce ar fi existat între cutare individ și cutare desenatoare tehnică, se creaseră adevărate scandaluri, urmate chiar de un divorț. Până la urmă, cineva, căruia soția îi arătă o anonimă primită și-l somă să recunoască, a dat de fir. Fapta relatată în scrisoare acesta o povestise unei singure persoane, lui Săvulescu. Așa s-a aflat de „indeletnicirile“ urâte ale tipului. Val se pomenise

în ultima vreme luat în brațe de individ, care-i căuta prietenia cu orice preț și, cu toată repulsia pe care i-o producea, se complăcuse să-l sufere în preajmă-i. Mai mult ca să se amuze, căci Săvulescu era singura persoană pe care o cunoscuse care
5 prezenta la modul perfect aproape această trinitate atât de greu de realizat: una să gândești, alta să spui și alta să faci. Val făcea studii sociologice pe individ și ajunsese la concluzii interesante. Tipul era o mare pramatie. Râvna lui de „a face dreptate“, de a ajuta „să triumfe adevărul“, cu care încerca să-și justifice
10 purtarea atât de dăunătoare se greșa pe o tâmpenie congenitală, un caz curios de oligofren, mascat într-un contemplativ. Pentru că, uneori, Săvulescu rămânea ceasuri întregi cu privirea în gol, nescoțând un cuvânt și părând a contempla cine știe ce idee abstractă. Atunci își compunea el „Parametrii către
15 un sugar“ – cum le numea Val – și care, dacă sugarului i-ar fi venit în gând să îi publice, ar fi fost un document necruțător al unei anumite mentalități.

Așadar, Val nu dădu nici o explicație incidentului și lăsa ca lucrurile să treacă așa cum pâruseră.

20 – Da, domnule, am pile serioase. Ce, nu știai? îi răspunse el, abia acum, lui Săvulescu.

Și, adresându-se celor „trei grații trase de păr“:

– Să vă feriți de mine, că eu una-două o să vă „torn“. Vedeți ce faceți. Eu aș zice să treceți la călugărie, am auzit că
25 se mai primesc maici la „Pasărea“.

Fetele începură să rădă. Carmen întoarse ceașca și văzând cât de „grozave“ erau semnele care se urcaseră pe pereți „Vai, vai, vai!“ și se uscaseră în fundul ceștii, îl rugă „să treacă la rând“ și să-i ghicească.

30 – Nu știam că e rândul meu azi.

Se prefăcu a se mira de norocul fetei. O aștepta un drum lung și întortocheat cu tramvaiul 13–14 (răsete și chicoteli) și o bucurie la așternut (idem).

– Hai, ghicește serios! se alintă Carmen.

Dar văzând că Val nu mai are chef să continue, îi luă ceașca din mână și i-o trecu lui Săvulescu:

– Vă rog să-mi ghiciți dumneavoastră.

– Dumnealui, nu se mulțumește numai cu o ceașcă, dacă
vrei să-ți toarne viitorul complet, spuse Val. Trebuie să-i aduci
5 toate cratițele, oalele și tigăile de acasă, și după aia te duci și te spânzuri.

Întră Anghel Dudescu Delavale, unul dintre desenatori, mare șuetist, îndrăgit de fete pentru umorul său. Le spuse că se inițiasse un concurs de frumusețe la hotelul „Ambasador“ –
10 se reia vechea tradiție, „Miss România“ și el tocmai fusese numit în juriu. Și m-am gândit, spuse adresându-se către Nuți, că tu ai avea cele mai multe șanse – „să mă iertați“ se înclină el către celelalte, făcându-le cu ochiul – „dar așa e“. Ea e
singura din întreprinderea noastră care ar putea-o reprezenta
15 cu cinste, întrucât are corpul cel mai frumos. Ce zici, Val?

– De departe cel mai frumos, adăugă Val, de departe... așa cam de la vreo doi km... că dacă te-appropii.

– Ia taci din gură, sări Nuți, care era de-o mare naivitate – „naivă ca noaptea“, îi spunea Val – și lua orice compliment
20 în serios. Nu era urâtă, ba chiar drăgălașă, însă prea mică, oricât ar fi purtat ea pantofi cu tocuri de-a șchioapă. Apoi, mai era și genul dulceag al păpușii de porțelan, care te duce cu gândul mai degrabă la acci căței *pufi*, pe care-i vezi uneori stând pe
25 balcon ori chiar la fereastră și te miri că sunt vii și dau din coadă. Nuți voia să se răzbune oarecum pe faptul că nu reușea la examenul de admitere, și dacă s-ar fi văzut „Miss România“ – ea se și vedea – le-ar fi arătat ea lor. Lor, adică tuturor, lumii întregi, universului. Era convinsă că e o mare frumusețe, ceva rar pentru secolul nostru; se purta foarte
30 țănoș, adică înțepat, și visa să se căsătorească cu un străin. Ce e mai interesant la ea e bustul – știa să-și scoată sânii în relief – și prostia, unică în felul ei, încât ți-o făcea simpatică. Aceasta era părerea lui Val – așa spunea el – și-i spunea și-n

față, fără ca Nuți să se supere, pentru că nu-și dădea seama dacă Val vorbește serios ori glumește. Anghel o întrebă ce perimetru toracic are, pentru că la concurs nu se admit decât cele care se încadrau în anumite „baremuri și haremuri“. Nuți nu știa precis și Anghel începu s-o măsoare c-o sfoară, urmând ca acasă să pună măsura pe metru și să-i dea un telefon, dacă intră sau nu în barem. Era însă cam sceptic, fata i se părea prea dezvoltată pentru înălțimea ei... Ai putea merge la genul mignonă, adăugă el cu toată seriozitatea (celelalte fete bufneau în râs, dar se fereau să fie văzute). Și la urmă, dragă Nuți, adăugă Anghel Delavale, știi cum se fac chestiile astea... Îți trebuie și-oleacă de noroc, și dacă mai ai și pile.. În ceea ce-l privea, era hotărât să treacă peste orice regulament și să-i dea un punct-două în plus, când urmau să se pună notele. Totodată putea aranja cu diverși membri ai juriului, care îi erau prieteni... să închidă ochii.

15 – Examenul s-ar face cu ochii închiși? întrebă Dora, mușcându-și limba.

– Bineînțeles,... bineînțeles... întrucât concurențele trebuie să se prezinte în fața comisiei, goale.

20 – Nu, eu goală nu vin... n-am curaj... ce-o să zică tata? protestă Nuți, oarecum speriată.

– Dragă... goală e un fel de a spune, interveni Val. Adică sunt acolo niște surori de caritate, care îți fac vizita medicală... te măsoară, te cântăresc... și când treci dincolo, unde e comisia, ți se pune... un sac în cap... așa cam până la gât, ca să nu ți se vadă fața și să influențezi juriul... zâmbind sau mai știu eu, făcând cu ochiul. Pentru că regina frumuseții se alege după considerente de corp, nu de față... ceea ce e în avantajul tău... s-o recunoaștem.

30 – Păi atunci, juriul de ce ține ochii închiși? întrebă Nuți, care încă nu-și dădea seama cât e de naivă...

Anghel lămuri, serios, și acest punct:

– Cei mai bătrâni din juriu vor ține ochii închiși, ca această paradă a frumuseții să nu le facă rău, să le provoace vreun

șoc, un infarct, ceva – iar tinerii, cei ca el... se vor uita, verde, deschis, tovărășește, că ei n-au de ce se teme. Așa, el o va recunoaște, măcar că va avea sacul în cap, și le va face semn celorlalți... că ea e!

De la acest punct toți ceilalți nu se mai putură abține și izbucniră în râs, pretextând însă că... ce caraghios e Anghel Delavale dacă poate el să se gândească măcar o clipă – Dora subliniase *măcar o clipă* – că o să inducă în eroare un juriu experimentat, care a văzut multe... și că, desigur, fiecare om din juriu își are favorita lui.

10 Anghel luă sfoara și-o băgă în buzunar, sfātuind-o pe Nuți să nu țină seama de invidia celorlalte și să se pregătească pentru săptămâna viitoare, în caz că trece proba bustului. (Îi va comunica la telefon.) Ce număr porți la sutien? întrebă el din ușă, ca să știu să scad.

15 Intrară Tudor și cu Adrian.

– Abia te-am găsit, îi spuse Tudor, cam bosumflat lui Val. Nimeni nu știa în ce birou lucrezi, ori n-au vrut ei să ne spună nouă. Ce, ai lăsat vorbă, în caz că te caută cineva, să nu fii găsit?

20 – Ei aș! dar vă așteptam! Însă n-am, pur și simplu, birou. Așa mă chinuiesc eu. Dar ce-i cu tine? îl întrebă el pe Adrian. Acesta arăta într-adevăr ca o curcă plouată, era plin de pământ până și în cap.

– Închipuiește-ți că era să fiu îngropat de viu! exclamă 25 Adrian, foarte tulburat și revoltat. Ce se întâmplase? Nu departe de întreprindere era un șantier de construcții. Mai multe excavatoare săpau pământul și-l încărcau în niște camioane, care-l transportau cine știe unde. Adrian, cum era el căscat și cine știe la ce se gândea, trecuse prea aproape de locul descărcării. Totodată, cel care lucra cu excavatorul nu observase că mașina în care punea pământ se deplasase puțin mai înainte și făcuse cupa aceea imensă de fier să se descarce 30 ca un tunet în capul pietonului, care tocmai în momentul acela

luase locul camionului, ce se mișcase mai în față. Aproape o jumătate de tonă de bulgări vâjăiseră pe lângă tânărul reporter, și era o minune că rămăsese în viață.

5 E adevărat că la țipetele lui Tudor excavatoristul se sesizase și nu răsturnase chiar tot pământul. Pe Adrian abia îl trăseseră de sub grămadă.

– Îngropat de viu! se vaită acesta.

10 – Ai avut noroc, mă, că putea să nu bage de seamă și te lua înapoi tot cu excavatorul, te pune în camion și te pomeneai în mortar, ca Ana lui Manole, țipând de undeva, dintr-un zid de casă, că nu ești vinovat.

15 Fetele începură să-l perie pe Adrian, să-i scuture țărâna din păr. E bine când se găsește o mână tandră de femeie în situații de-astea. Tânărul gazetar încă nu-și revenise din șoc. Val îl sfătuia ca altă dată să observe mai atent realitatea.

20 – De unde te cunosc eu, domnule, pe dumneata? îl întrebă Săvulescu pe Tudor, care-l observase și el de cum intrase pe acesta, dar se făcuse că plouă. Te-am mai întâlnit săptămâna trecută pe stradă și de-atunci mă tot chinui și nu-mi amintesc cine ești!...

– Eu mi-am adus aminte mai repede de dumneata, zise Tudor. Acum vreo șapte ani, la Pitești...

– A, da... făcu acesta. Ești Tudor Frățilă... Ai văzut că până la urmă lucrurile s-au limpezit... Adevărul a ieșit la lumina...

25 – Din cauza dumnealui, zise Tudor, simțindu-se parcă dator să dea o explicație, era să fiu dezertor cu trei ani înainte de-a împlini măcar vârsta recrutării. Pe baza unei coincidențe de nume... Un an de zile a trebuit să trec prin fața diferitelor comisii de anchetă, să răspund la întrebări și să caut să dovedesc precum
30 că eu sunt eu... adică un altul decât cel pe care-l căutau ei.

– A, vă cunoașteți, va să zică? făcu Val, oarecum vesel. Și apoi, arătându-l pe Săvulescu: nu trebuie să i-o iei în nume de rău... că nu ești singura lui eroare... când *lucrezi*, ți se mai întâmplă să mai greșești pe ici pe colo.

Ceialți începură să rădă, Săvulescu îngână ceva și ieși din birou. Era acum rândul lui Tudor să tremure de indignare, individul îi adusese în memorie o perioadă cumplită din adolescența lui, mai precis ieșirea din copilărie.

5 – Arată-ne și nouă ce faci aici? spuse Tudor, voind să scape de amintiri și totodată curios să cunoască mai bine ce anume soi de treabă îndeplinea. Ușile pe care le deschiseseră până acum în căutarea lui le arătaseră niște încăperi pline de femei și de păpuși de plastic, și nu vedea ce rost avea prezența lui Val acolo, nu apucase să discute cu el acest subiect, și nici
10 Adrian nu știa mai bine, Val nu-i spusese.

– Adriene, gata, îți stă foarte bine așa lins, zise Val, hai în clocotul vieții, lasă damele.

Trecu însă repede peste sectorul jucării și-i duse dincolo, în halele mari, serioase, ale întreprinderii. Atmosfera aceasta
15 de uzină (nu era chiar o uzină, ci doar un mic sector al ei – uzina se afla în altă parte – cam asta auziră cei doi, sau asta înțeleseră din explicația spusă destul de tare, dar mereu acoperită de diferite zgomote de poduri rulante și țevi mutate dintr-o parte în alta), Tudor o cunoștea bine. Vizitase, de când
20 era gazetar, o sumedenie de centre industriale – Hunedoara, rafinăriile de la Ploiești și Uzina de utilaj petrolier, „Tractorul“ de la Brașov, Fabrica de rulmenți de la Bârlad – și multe altele. Caietele lui erau pline de însemnări despre aceste unități, discuții cu muncitori fruntași, cu tehnicieni și ingineri,
25 interviuri, amănunte din viața lor etc., invenții și inovații, cum stăteau cu planul. El își luase în serios meseria, adică profita de ocazie pentru a cunoaște viața și sub acest aspect. Ca fiu de țărani, avea un fel de respect mistic – dacă n-ar fi prea tare
30 cuvântul – pentru tot ce era mașină. În satul lui singura mașină pe care o studiasse și o admirase în copilărie era o batoză care le triera grâul sătenilor.

– Atenție, Adriene! să nu-ți pice în cap, îl trase el de mânecă pe Adrian, în momentul trecerii pe sub un pod rulant.

Întâlniră un inginer tânăr, prieten cu Val, și acesta dând niște comenzi unor tehnicieni, îi luă deoparte și-i duse în biroul său, tocmai la capătul halei. Biroul era o cameră mică, cu pereți subțiri în care pătrundea tot vuietul uzinei, oarecum amplificat.

5 Inginerul, care se numea Amzulescu și era cam de vârsta lor, începu să-i spună lui Val c-a dat de un mare bucluc și-i cerea un sfat. Adică, făcu el către ceilalți – luându-i drept martori –, mi se face o nedreptate strigătoare la cer. Strânsese bani să-și ia un „Trabant“. După vreo trei ani de economii, văzând că nu reușește să încropească întreaga sumă, se apucase... și-și fabricase singur o mașină nouă. Se pricepea bine la tot ce era motor, avea niște cunoștințe mecanici și, ce mai la deal la vale, făcuse din tinichele, cuie și piese vechi cumpărate de 15 ici-colo, de la cei cu mașini scoase din uz – piese pe care dăduse toți banii strânși cu atâta trudă – făcuse un trăbânțel. Semăna mai mult cu o motocicletă cu ataș, pe care se pune o caroserie de „Trabant“. Oricum, însă, era mașină... Înșă... (aici inginerul oftă adânc). Înșă... pentru că-i trebuiau acte pe ea... îi pusese 20 o taxă, că de-ar fi avut banii ăia și-ar fi cumpărat unul nou. Adică funcționarii de acolo nu voiau să creadă că și-a meșterit-o singur, că n-a cumpărat-o din străinătate... ba intenționau să-l dea și-n judecată pentru contrabandă de mașini-unelte. Întrebarea era dacă Val nu cunoștea pe cineva care să fie dispus 25 să-i vândă acest „Trabant“... ca să poată el avea acte în regulă și să fie scutit măcar de o parte din acel impozit de neconceput.

Omul părea într-adevăr derutat și, plecând, Val îi dădu un ghiont, adică să nu mai fie așa flească, să se țină tare, că e bărbat.

30 Acest inginer era un tip excepțional în domeniul lui – ar fi făcut singur și un avion, dac-ar fi avut condiții. Dar singur, pentru că nu știa să lucreze cu oamenii, nu se obișnuise încă și ce izbutea să dreagă singur... stricau ceilalți. Era pasionat atât de tehnică aplicată, cât și de partea teoretică. Cu el – când se

întâlneau câteodată în vreun birou – discuta teoria relativității, despre fuga spre roșu a galaxiei noastre, dacă universul se dilată... ca fundul lui Carmem... zicea Val – „sau rămâne așa poponete!“. Da, domnule, universul e o lentilă care se dilată. Amzulescu îl punea la curent, cum s-ar zice, cu bârfa științifică, 5 ce mai e nou în legătură cu antimateria și cu binomul lui Neață.

Văzând că sunt conduși înapoi, de unde plecaseră, Tudor întrebă:

– Și atelierul tău unde e?

– Ce atelier?

– De sculptură... Își închipuia că undeva în spatele unei hale, prietenul lor dă la o parte o perdea, se vor pomeni în fața unei săli imense plină cu statui începute.

Râsul lui Val îi era ca și mersul – mergea apăsât, cu vârfulurile picioarelor puțin aduse spre interior – tărânos și vital.

– Ce copil ești!... Eu aici... sunt la dantelărie, cu motive florale: gura-leului, rochița-rândunicii și ochiul-boului. Cine crezi tu că face ce-i place, ce știe, ori ce-a-nvățat? Aici, totul de-a valma. Dacă vrei îți găsesc și ție un loc... de tehnician dentist. Scoti dinți și pui nasturi.

– Vezi că te cheamă directorul, îi spuse Dora. Te caut de-o jumătate de oră. Fuga sus la direcție.

Se aștepta și el, bineînțeles, la un *tête-à-tête*, cât de curând.

– Bine, spuse el. Mă voi duce. Ia te uită, ce coafură ai azi! Ți stă de minune!

– Găsești? îl întrebă Dora, uitând și ea că Val îi mai făcuse în aceeași dimineată exact același compliment.

– N-ai aflat bomba, se întoarse el către prietenii săi. Dacă vă spun cine este noul meu șef o să cădeți în fund.

– Taci, soro! făcu Tudor. Asta e chiar ca-n filme

– Ca-n filmele proaste, întări Val. Mă duc să-mi dau demisia. Gata, e clar... am rămas și fără pâine și fără flax.

Se despărțiră, urmând să le povestească acasă cum a decurs „ciocnirea“.

– De-aia e bine să n-ai rude! le strigă el de departe, când aceștia se îndreptau spre ieșire.

Documentarea de azi nu prea le ieșise. Tudor se așteptase să-l vadă pe sculptor în fața unui imens cal ridicat în două picioare, în poziția de avânt nestăvilil pe care o are armăsarul lui Petru cel Mare, făcut de Falconet și cântat de Pușkin, admirator al lui Petru. Acel bidiviu se sprijinea și în coadă, aceasta era găselnița lui Falconet pentru a putea ține în echilibru tonele de aramă. Tudor era sigur că Val, dacă-și punea mintea, putea găsi o soluție și mai îndrăzneată, atât pentru cal cât și pentru călăreț. Îi vorbise ceva de o statuie! Dar acum cu el nu se putea discuta. Adrian simțind că mai are puțin din momentul lui de iluminare, când se confrunta cu sine, cu amicii și îi confrunta și pe ei cu lumea, recurse la înțelepciunea monosilabică a lui Tudor. „Ești pe drumul cel bun, începu Tudor, brusc, îmi plac introspecțiile. De pe 13, am început și eu să fac același lucru, și seara, când îmi văcuiesc pantofii, mă opresc cu peria în mână și mă întreb. «Ce ai făcut azi pentru recuperarea ta morală?». Și constat că n-am făcut mare lucru“.

Întreprinderea era undeva la periferie și trebuia să meargă mult cu tramvaiul până în centru.

Tudor primise în dimineața aceea o telegramă de la ex-prietenă lui din timpul studenției, s-o aștepte în gară, că vine la ora 14,35 cu acceleratul de Iași. Când coborâră la Romană, îi ceru lui Adrian cravata lui. Oricât era aceasta scoasă de sub dărâmături, parcă tot arăta mai bine decât a sa. Tudor purta o cravată până putrezea nodul. Făcură schimbul. Erau destui trecători în jur, dar sperau să nu-i vadă nici un cunoscut. Adrian nu se simțea bine, îl apucase spaima să nu se fi ales, Doamne ferește, cu vreo fractură, trebuia să se ducă la poli-clinică să-și facă o radiografie.

– N-ai nimic, decât tărână-n cap, îl încurajă Tudor. Du-te și te culcă. El plecă spre gară, căci se apropia ora sosirii trenului.

*

Abia ajuns în biroul lui și văzându-se singur, Șandru înțelese pe deplin – se putu concentra – întregul caraghioslăc al situației prin care trecuse cu imbecilul de Val. Bucuria că-l avea oarecum la mână nu putea deci fi întreagă, fusese știrbită de faptul că acela, el primul! îi dăduse un șut, de față cu tot personalul! Ce hai, ce hohote ar fi acum prin toate birourile! Din cauza acestui incident, Șandru se înfurie pe toată secția păpuși și primul lui gând fu s-o desființeze. Ceru să i se aducă situația exactă a secției, câți oameni are, ce normă de plan, cum e organizată. Se vedea din capul locului că e o secție absolut fantezistă, care n-avea ce căuta la cauciucuri. O înființase un neisprăvit în urmă cu ani de zile, dintr-un capriciu, și-acum funcționa în virtutea inerției, mai de grabă a ineptiei fostei directoare, care, ca femeie, se simțea mai legată de păpuși decât de producția serioasă. Era o bună ocazie de a scoate în evidență „incapacitatea“ vechii direcții, modul haotic în care își desfășurase activitatea. În afară de asta, prezența acestui sector făcea ca întreprinderea lui să țină de trei ministere; păpușeria era, ea singură, și industrie ușoară și cultură.

Când directorul adjunct îl informă amănunțit câte greutăți aveau în plus – deci în afară de cele care proveneau din relațiile cu cele trei ministere –, pentru cele trei-patru vorbe pe care le scoteau păpușile și trebuiau să piardă săptămâni întregi până se aprobă textul, noul director se făcu foc și pară.

– Vă rog să întocmiți imediat un memoriu la minister precum că această secție este parazită, stagnează procesul de producție pe linia sa majoră și propunem reorganizarea ei.

– Desființare sau reorganizare? întrebă adjunctul.

– Prin reorganizare se înțelege desființare, spuse tăios directorul. Asta de când lumea. Deci, îmi aduceți mâine memoriul, vedeți, puneți cât mai multe date concrete, faceți

un calcul cât am câștiga dacă acești oameni ar face o muncă efectivă în secțiile noastre, n-ar pierde timpul înșirând mărgele și desenând purceluși. Măine îl trimitem la minister.

– La care minister?

5 – La toate trei! Faceți patru exemplare, unul să ne rămână și nouă aici la dosar.

Șandru, de atâta vreme de când se tot freca de diferite resoarte, își formase ochiul. Spiritul său practic știa să găsească pretutindeni dintr-o ochire *hiba* problemei și să încerce s-o rezolve. Asta nu înseamnă că toate măsurile preconizite de el, fie bune, fie rele – mai erau și de acestea –, se și rezolvau. Pentru orice fleac trebuiau zeci de aprobări din toate părțile, și practic forța grozavă de zmeu a unui director într-o instituție se limita la a muta un birou dintr-o încăpere în alta, putea da dispoziții să se mai pună un glasvand, să acorde sau să taie prime, să muștruluiască și să amenințe pe oricine. Desigur, aici avea dreptate – atelierul de păpuși nu ținea de resortul lui. „Eu mă spal pe mâini ca Pillat din Pont“, spunea Șandru în gând, parcă văzându-se în fața cutărui ministru, spre a da lămuriri. Înainte de a veni Val, apărui secretara, care îl întrebă dacă poate primi un salariat.

– Să între. Își notă în carnețel să schimbe secretara, care slujise în același post și pe vremea directoarei; imposibil să nu fie în bune relații cu fosta șefă și să-i raporteze toate mișcările lui în industrie. Aceasta „crescuse“, lucra acum la un minister și aflând că el tună și fulgeră împotriva vechii conduceri îi putea pune tot felul de piedici. Apoi, secretara nu corespundea principiilor lui, care erau următoarele: când îți intră cineva în birou dă cu ochii în primul rând de secretară. Dacă aceasta e o muma pădurii, o aschimodie ori o huidumă grasă de o sută de kile, impresia va fi din primul moment una urâtă, respingătoare. Lui nu-i trebuia o femeie pusă la ușă, că are necazuri acasă. Aici nu-i cutia milelor. Are nevoie de o fată tinerică, sprintenă, una care să știe să zâmbească, să vorbească

politicos la telefon, să-ți fie drag să te uiți la ea și s-o ascuți. O secretară bună la o instituție face cât zece directori adjuncți. Ori aceasta, rămasă în urma directoarei, era o femeie inodoră, incoloră și dublu insipidă. Avea picioarele strâmbe și cel puțin 30 de ani – de slujbă la-mpăratul.

5 Cel care intră imediat nu era altul decât Săvulescu. Ținuse să se prezinte noului director. Simțea ca o datorie a sa să-i aducă la cunoștință unele lucruri, pe care nu avea de unde le cunoaște, dar trebuia să le știe, pentru buna desfășurare a activității importante ce-i fusese încredințată, de a contribui la mărirea producției de cauciuc și la asanarea moravurilor.

– Cum adică „asanarea moravurilor“, sări Șandru, căruia tipul îi displicuse, părându-i-se prea lipicios, așa dintr-o dată hodoronc-tronc.

– Pentru că sunt anumite persoane în întreprinderea noastră care... din punctul de vedere al conduitei ca să zic așa... sunt la pământ.

Săvulescu intră în amănunte și-i relată câteva cazuri. Șandru îl ascultă scârbit, însă se abținu să-l întrerupă, dintr-o pură curiozitate omenească.

– Cum le cheamă pe tovarășele? întrebă el.

Îi spuse.

Însă problema delicată era alta: chiar prietenul bun al domniei tale, Val Tomiță... e un astfel de element! un astfel de element...

– Ce fel de element? întrebă iar Șandru scoțându-și ochelarii și ștergându-le lentilele cu batista. (Din nou uitase să-și schimbe batista, iar pielea de căprioară cu care-și ștergea ochelarii de obicei rămăsese închisă în seiful vechiului birou de la minister. Își notă în carnet să trimită după ea.)

– Pot să vă spun... adevărul întreg? întrebă Săvulescu. Și fără a aștepta încuviințarea, îi dădu drumul: Acest anume Val, care vorbește franțuzește cu străinii de la „Ambasador“ – îl surprinsese chiar el personal odată, iar dânsul, observându-l

la rândul său, schimbase vorba, dând o indicație de stradă – este de mai mulți ani urmărit.

Directorul nu se mai putu abține și-l repezi pe individ.

– Te rog să ieși afară din biroul meu. Să nu te mai văd în ochi. Ce ai de spus, tot ce vrei să-mi aduci la cunoștință, îți notezi pe o bucată de hârtie și la prima ședință te ridici și spui... să te audă toată lumea. Eu nu am secrete aici cu nimeni, am fost pus aici să...

Săvulescu ieșise. Șandru nu-și termină fraza de ce-a fost el pus acolo. „Asemenea elemente – se gândi el – învenineză atmosfera, și dintr-o instituție pașnică și înfloritoare pot face un adevărat iad, să-ți fie scârbă să intri dimineața pe ușă“. Își dădu seama că individul era dintre „cei proști“, pentru că un bun „turnător“ – nici Șandru nu era lipsit de umor, procedeză altfel, te lucrează și nici în mormânt nu-l poți dibui. Ori asta vine la el și-i spune aia și aia despre unul și altul, după aceea pleacă în întreprindere și spune ce i-a spus directorul despre cutare și cutare, și așa mai departe. Nu era exclus ca tipul să fi fost trimis chiar de Val, care încerca să-l aibă cumva la mână.

Parcă îi văzuse pe amândoi în același birou.

Abia acum secretara pași, cu aceleași picioare strâmbe și fără pic de șolduri, și-i anunță sosirea lui Val.

– Să intre!

– Nu-ți mai dau mâna, spuse Șandru, care avusese timp să-și arboreze un zâmbet demonic, pentru că dumneata ai un adevărat tic și când omul vine spre dumneata cu mâna întinsă îi dai cu piciorul. Îl izbești pe la spate. Te rog să iei loc!

Val își pregătise deja demisia, o avea în buzunar, nu voia însă să i-o dea din primul moment, ca să-l fiarbă puțin. Îi luă de pe masă o țigară, fără permisiune. Șandru scăpără și-i întinse s-aprindă.

– Ar fi inuman din partea mea, continuă el, ca, în urma incidentelor intervenite între noi, să profit de puterea mea și... să-ți întorc figura de jujit, zise șeful, râzând de poanta

care-i venise fără să vrea. Dacă ți-aș da și eu cu piciorul cum ai făcut dumneata, nu numai că ai ieși pe ușa asta, ci ai trece val-vârtej prin tot Bucureștiul... cine știe unde te-ai opri...

Val trebui să conchidă în sinea lui – pentru a nu știu câta oară – că tipul nu era chiar prost. Nu-i răspunse, se mulțumi să tragă mai adânc din țigară.

– Deci, să fie clar, nu-ți voi purta, ca director, nici un fel de ranchiună.

– Să se facă așa cine minte? zise Val, neputându-și stăpâni un rânet.

– Eu sunt un om bun, prost de bun ce sunt, și nu mă lasă inima să fac răul pe care l-aș putea face. Tot ce-ți cer să-ți vezi de treaba dumitale, să nu te lauzi cu anumite lucruri. (Șandru se așteptase ca după plecarea din biroul lui Val, acesta să se fi lăudat față de ceilalți, să fi spus cât își sunt de dragi și ce figuri de dans face el cu nevastă-sa, care e o poamă. Însă își dăduse seama că Val tăcuse, altfel Săvulescu i-ar fi spus în primul rând asta.) Relațiile de servicii sunt relații de servicii.

– Se spune *serviciu*, după noul dicționar ortografic, elaborat de Academie.

– Te rog să nu mă întrerupi. Chiar adineauri cineva a venit cu o plângere împotriva dumitale, e prima plângere care mi se aduce la cunoștință din această întreprindere. Și tocmai împotriva dumitale!

– Pe cât pui pariu că știu cine-a fost?

(Deci idiotul de Săvulescu era așa cum îl intuise el, știa toată întreprinderea ce fel de inginer este.)

– Nu contează cine a spus, eu nu țin seamă de bârfe ori de șoapte la ureche. Dacă o să-ți vezi serios de treabă, vom fi ca frații.

– Ca cumnații... scuzați cacofonia.

– Nu scuz nimic... nu iert nimic!... făcu Șandru, care începuse să-și cam iasă din sărite. Își dădu seama că Val tocmai asta și urmărea și se stăpâni. Dumneata te încadreză în

programul întreprinderii? Întrebă el calm, așa la nimereală, gândindu-se că dacă el avusese atâta timp liber ca să-i sucească gâtul Olguței înseamnă că mai și chiulea de la slujbă.

– Sigur că da, răspunse Val. Vin când pot și plec când vreau.

5 – Da?!

– Da. Eu ca artist am un cod special, nu mă pot concentra opt ore. Datoria mea aici e să fac act de prezență din când în când, mai ales în zilele de salariu, și să mă fac că fac ceva.

10 Întrucât burghezia s-a purtat mizerabil cu scriitorii, sculptorii și pictorii, statul nostru trebuie acum să nu mai cadă în aceeași greșeală, și să le dea salarii *gratuite* (Val îl parodia pe Conu Leonida) artiștilor. Eu fac o concesie că accept să trec din joi în paști pe la slujbă. Ar trebui să mi se trimită ștatul acasă, să-l semnez, în pat, cu muza în brațe și banii în plic.

15 – Îmi spui niște lucruri foarte interesante, replică Șandru, într-adevăr surprins de brutală sinceritate a interlocutorului. Unde ai citit teoria asta cu lenea artistului, care trebuie încurajată, în ce document? Eu, care le citeș și le studiez pe toate, parcă n-am văzut nicăieri.

20 – Ai fi mai sărit niscăi paragrafe.

– Nu, deloc! Te rog să mă crezi că le citeș cu creionul în mână și subliniez pe alocuri. (Așa era.) Știu că la noi fiecăruia i se plătește după munca sa. După cantitatea de muncă depusă.

25 – Statul va câștiga, după moartea mea, spuse Val, milioane de lei din lucrările mele, vânzându-mi lucrările, ori organizând expoziții etc. De ce, prin urmare, din aceste milioane de lei să nu-și permită luxul de a-mi da o mică rentă lunară, nu mai mare decât salariile de registrator, să zicem. Eu mă mulțumesc cu atâta, cu condiția să nu fac nimic.

30 – Deci asta e... ocupația dumitale aici în întreprinderea noastră?

– De unde-ai ghicit? Află că de luni de zile n-am făcut decât o păpușă, pe care-am văzut-o în mâna dumitale acum câteva zile. Deci și aceea s-a dus dracului!

– În schimb, lucrezi mult acasă, spuse Șandru cu undă de ironie.

– Mă extenez. Mai ales că unele modele nu prea stau cum le așezi și trebuie să le tot dădăcești... să le iei pe genunchi și să le tot dădăcești.

Șandru nu vru să apuce nada întinsă. Nu chiar acum, ca să nu se enerveze. Ar fi trebuit să ridice tonul, și tipul îi spunea lucruri interesante, îi dezvăluia un univers de idei inedite, de-a dreptul inedite.

– Să zicem că artiștii ar trebui să fie niște privilegiați, ca 10 să nu-i numim paraziți, adică să li se plătească din capul locului pensia, să se-nceapă în cazul lor direct cu pensia – începu Șandru un lung raționament. Bun! Dar dacă acești artiști nu fac nimic, cum îi putem deosebi de ceilalți muritori care n-au dreptul la pensie de la vârsta de 20 de ani? Cum îi deosebim? 15 Nu cumva ar fi cazul ca statul să le dea primilor – adică artiștilor, celor ce spun ei că sunt artiști și noi trebuie să-i credem pe cuvânt de onoare – niște costume? Să se îmbrace altfel sau să umble în pielea goală.

– Ideea nu-i rea. Să umble în pielea goală. Sau în costume 20 de epocă.

– Și... continuă Șandru, uite, îți dau cuvântul meu de onoare, că dacă aș ști că în cazul de față am de-a face cu un geniu, trecând peste orice, ți-as face – cu de la mine putere – un salariu bun pe toată viața... Te-aș scuti și de obligația de-a veni aici din când 25 în când, să te vadă lumea... Dar cine-mi garantează mie că n-am în față un ratat? Spune-mi, cu ce-mi dovedești că nu ești ultima lepădătură de pe stradă, care se consideră în sinea lui un (... nu-i veni în minte nici un sculptor), dar e atât de ramolit încât nu știe nici cum îl cheamă. Mă băiatule, continuă Șandru, 30 ridicându-se de pe fotoliul său și venind lângă Val, ba punându-i chiar mâna pe cap într-un gest de ocrotire părintească. Află că abia acum am ajuns să te cunosc mai bine și într-un fel mi-e și milă de tine. Pentru că te porți ca un licean, care iese de la ora

de dirigiență spunând că nu-i convine sistemul nostru de învățământ și expunându-se pentru această afirmație, făcută într-o stare de lipsă de control, exmatriculării din toate școlile. Tu îți dai seama de gravitatea afirmațiilor tale?

5 – Ei, că-ai fi fost primul?!

– Ești aproape inconștient, dragul meu. Nu știi pe ce lume trăiești. Credeam că-ai făcut cine știe ce. Dar tu ești pur și simplu un inconștient.

10 – Ia ascultă, domnule, îi sări lui Val țandăra. În primul rând, ia-mi mâna de pe cap. Eu nici pe Dumnezeu nu-l suport să mă ocrotească, iar dacă prin absurd, să zicem, ar trebui să se pogoare asupra mea Sfântul Duh, nu l-aș lăsa să-mi stea-n cap... n-aș suporta apăsarea. Tănărul se ridică. Ochiul lui căprui, de obicei nu prea expresiv, de data aceasta scăpărau. Eu nu suport să mă dădăcesc nimeni. N-am nevoie de nici un salariu, muncit sau nemuncit aici în întreprinderea ta. De azi încolo nu mai sunt milogul vostru. Uite demisia mea. Scoase din buzunar demisia și-o aruncă pe masă.

20 Șandru nu se așteptase la gestul acesta. Își dădu seama acum că Val se jucase pur și simplu cu el, debitându-i niște prostii, ca să vadă cum reacționează. Încercase să-l scoată din sărite. Luă cererea și-o rupse bucățele. Aruncă bucățele la coș, spre a avea timp să se gândească ce trebuie să mai facă. Ce trebuia să mai facă, în fond?

25 – Lasă prostiile, zise. Vorbim acu ca niște cunoștințe vechi. Ai noroc că n-a fost nimeni cu noi aici în birou, să-ți audă enormitățile. Aș fi fost obligat să fac o criză de principialitate și să-ți întocmesc un raport de înlăturare din întreprindere. Olga cum se simte?

30 – Ce mă-ntrebi pe mine? Ce, mi-ai dat-o cu inventar? A fugit, așa cum ți-am spus... eu credeam că s-a întors acasă și-o ții ascunsă, legată de furca patului... Louis XV. Zâmbi subțire.

Șandru începu într-adevăr să se neliniștească. Nebunul din fața lui putea spune chiar adevărul, adică Olga dispăruse de-a

binelea – el credea că e la Val, Val că e la el –, se duceau așa cu presupusul de zile întregi, și cu fata cine știe ce se întâmplase. Se gândea la nevastă-sa ca la o fată diferită de vârstă, de! Biata fată...

– Nu, zău, nu glumești? întrebă, ca și când ceva s-ar fi 5 prăbușit în adâncul său, buf!

– Deloc. Dacă nu e la tine... adio! Înseamnă că s-a pierdut.

– Și ce e de făcut?

– Dă un anunț la ziar: „Pierdut soție, o declar nulă“. Val plecă, reamintindu-i de demisie – s-o caute în coș și că din 10 acea zi nu mai pupă păpuși de calitate un șef ca el. Era el însuși tulburat.

Prin urmare, lucru curat nu putea fi. Unde-o fi, domnule? „Venin de șarpe îmi trebuie mie acum“. Și se-ndreptă spre o farmacie, să-ntrebe de alifia asta, care, se zice, e foarte bună, 15 te ungi cu ea și-ți trece durerea – nu știi dacă și cea sufletească... Ajuns în fața farmaciei, se opri, uitase de ce venise acolo, dădu să intre – „măcar un antinevralgic“ – se răzgândi și-o porni mai departe. În drum, studie cu atenție diverse firme – anunțuri: „Încărcăm brichete cu gaz“, „IPL execută 20 mutări de mobilă pentru populație“. Dar mai degrabă lua seama literelor decât a cuvintelor, aluneca peste sensul lor.

Unde-o fi, domnule? Lângă el un om bandajat la un braț se plângea altuia, un domn cu o pălărie cu boruri prea mici pentru părul abundent: „M-a opărit, auzi dumneata, m-a 25 opărit“. „Fel de fel de opăreli, frățioare“.

CAPITOLUL VIII

Mai erau douăzeci de minute până la sosirea acceleratului, și avea destul timp să se enerveze. Nu-i plăcea să aștepte prin gări, unde mergea întotdeauna prea devreme, nu suporta să fie așteptat, pentru că în felul acesta își crea anumite obligații față de persoana care-i era în fond indiferentă, cu toate că mîma și el o vagă prietenie, asta mai mult din politețe. Cîteodată oamenii iau politețea elementară drept gest de mare afecțiune, și dacă ai ghinionul de a fi un manierat, un delicat, vei fi toată viața sclavul proastei înțelegeri din partea semenilor, care te vor sufoca pur și simplu cu sentimentele lor, răspuns la „prietenia ta sinceră“. Persoana care trebuia să sosească cu trenul se numea Diana Dălălău. Singura femeie pe care Tudor o iubise – cu adevărat –, acum se socotea bătrîn parcă, în orice caz nu mai era sigur c-o să se mai îndrăgostească vreodată. Așa, simpatie, afecțiune, pornire – lucruri de-astea, da, însă un sentiment profund, acaparator, fascinant, mistuitor – gata! se terminase. Diana era o fată cu multe calități, în primul rînd frumoasă. Nu atît frumoasă, cît distinsă. Ca lemnul de rezonanță, într-o pădure adormită – ori o pădure de-a noastră, simplă, trează – îi simți vibrația, viața intensă a fibrei. Dacă mergeai cu ea undeva, imediat se vedea că e ceva deosebit, altă stofă, toți ochii se întorceau spre dînsa. Făcea o bună

impresie asupra bărbaților și chiar asupra femeilor, pentru că știa să fie caldă, apropiată, nu-și dădea importanță, lega amicitie în general cu fetele urâte din grupa ei de facultate, asta și dintr-un sentiment sadic oare? Sadismul însă nu e un sentiment... dar ce-o fi ? Un instinct sau, mă rog, o pornire rea, ceva complicat. Tudor avea obiceiul să facă mari digresiuni, și se pomenea cîteodată, tot mergând așa din aproape în aproape cu analiza, că uită de unde plecase. Gîndul lui era uneori ca fraza lui Iorga, despre care afirmaseră toți deșteptii, toți nătărăii, că n-are frază, tocmai pentru că se exprima bogat, nuanțat și ornamentat – avea frază, ce mai încolo-încoace! Diana era cu doi ani mai mică decît el și la altă facultate. Asta era important, pentru că, în general, fetele nu se prind de brațul băieților din același an. De la aceeași facultate, se mai întâmplă. Și așa se făcuse că își căutase fiecare partener în altă parte și se nimerise ca Tudor să dea peste Diana-Ioana Dălălău, numele întreg. Nu întâmplător. O urmărise multă vreme cu privirea pe coridoarele Universității (facultățile lor erau alăturate și orariile cam corespondeau), în recreații, topit de drag, mirându-se că poate exista un asemenea exemplar reușit.

– Ce-i cu apariția asta? întrebuse el o dată un coleg, pe care-l văzuse salutînd-o foarte politicos, iar ea îi răspunsese cu un zîmbet „de milioane“ și fugise într-un grup de colege. – Ce fel de apariție e asta?

– O cunoștință... mormăise morocănos colegul și nu se pripise să intre în detalii. E un bun obicei al bărbaților care cunosc vreo femeie bine, că dacă-i întâlnești pe stradă cu ea de braț dau mîna cu tine și pe dumneai uită să ți-o prezinte, se fac că plouă, te întrebă de vreme și iar îți întind mîna, ca și când pe tine mîna lor te-ar interesa, și pleacă – iar a doua zi încep să se laude cît de minunată e cunoștința aia a lor... ai văzut-o? a de era ieri cu mine, ce părere ai? Lui Tudor îi venea să le dea cu ceva-n cap tipilor de felul acesta. Până la

urmă, după vreo lună de contemplație, nimerindu-se lângă ea, la avizier – unde-și nota fiecare orarul –, își luase inima în dinți și-o întrebă: „Ce fel de apariție ești tu?” (textual). Fata începu să râdă. El prinse curaj și-i spuse că, la rândul
 5 lui, și el e o apariție cu totul și totul extraordinară, măcar că nu s-ar zice. La prima vedere, nu se zicea deloc asta, umbla cu pantalonii necălcați, avea pantofii scâlțiați, și nu știi cum, orice-ar fi pus pe el, stătea anapoda, așa că nici nu-și mai dădea
 10 interesul să-și ajusteze hainele. Fetele se uitau în primul rând la asta, și Tudor crăpa de ciudă. Era sigur că fata deșteaptă știe să aleagă grăul de neghină; și că de la o repede ochire chiar, una isteată îi radiografiază tot tezaurul de calități intelectuale și sufletești, tezaur îngropat sub haine ponosite și sub nodul de
 15 cravată pătat. Iar dacă nu le vedea, avea el grijă să atragă singur atenția asupra acestor calități. Asta o făcea însă cu timiditate și cu o notă de umor, pe care Diana – privindu-l câteva clipe – îl înregistrează ca atare. Nu avea nici un prieten, pentru că avea
 20 prea mulți. În astfel de situații se întâmpla ca tocmai cele mai reușite dintr-o grupă de studenți să rămână „neagățate” – în limbaj studentesc –, fiind considerate prea pretențioase. Fiecare crede că „n-o să se uite asta la mine, e încurcată podoaba cu
 cine știe ce doctor ori judecător, umblă cu vreun inginer de la drumuri și poduri”. Mai degrabă pe cele „normale”, adică
 25 „pasibile”, le vezi că-și fac, din primul an, un rost pe lume, se lipeșc, se sudează de brațul unui student mai mare, vreun tâmpit, restanțier la toate și nu-l mai slăbesc până nu le iau în căsătorie. Diana avea o viață sufletească intensă, era un „om
 complicat”. Era și foarte tânără – în anul II – și oarecum – în ciuda juneței – în panică, din cauză că nu se ivește nimic
 30 serios la orizont. Curând partida serioasă se arată sub înfățișarea lui Tudor – „orizontul i se luminea a ploaie” – după expresia lui Tudor însuși, care se scuza mereu că are stea în frunte. Prietenia lor mai mult se insinuase decât se născuse direct, fățș, întrucât nici băiatul nu îndrăznea să se apropie prea mult,

dându-și seama că fata nu e de nasul lui, și de ce să-i sfârâie călcăiele după ea degeaba? Nu voia să sufere „mai mult decât
 trebuie”, din cauza unor complicații amoroase, care nu-și aveau
 nici un rost. Nu știiu de ce nu le găsea nici un rost, căci avea
 5 și el dreptul la dragoste. Dar era el pe potrivă ei? Lată problema. Fata se atașase oarecum de el, ea îl căuta în recreații, îl aștepta,
 lui Tudor îi era tot mai dragă și chiar se gândea să-i găsească
 el un prieten, un băiat bun, de caracter, care „s-o merite”.
 Adică s-o ia ca pe un fel de bursă de merit. Pentru că observase
 o anumită înclinație spre superficialitate cam la toți colegii
 10 lui; în general, tinerii erau foarte superficiali, mai ales în relațiile cu fetele, căutau să profite de ele, se laudau cu tot felul de
 isprăvi, mai mult sau mai puțin imaginare. Și ar fi suferit cumplit, știind-o pe Diana-Ioana (numele celălalt nu-i plăcea,
 era prea hăulit) încăpută pe mâna unui cuceritor de profesie.
 15 Își tot chinuia creierii și-i tot storcea, lua seama în jur și nu-i găsea un om pe potrivă. Între timp, ea, văzând atitudinea lui
 ciudată, rece oarecum, de stalactită care-și calculează picăturile, nu mai știa ce să zică și cum să se comporte. În
 20 ochii colegelor trecea a fi în mare tandrețe cu Tudor Frățilă acesta (ce-o fi văzut la el?). El, însă, în afara unei verve
 nemaipomenite, a spiritului ascuțit și-a unui întreg univers de imagini, deducții și trimiteri în cultură, nu-i oferea nici o
 speranță. Se complăcea în situația de confesor al ei, chiar o
 25 stimula să-i spună intimități, ca, de pildă, dacă iubește pe cineva, ce părere are de cutare bărbat (care i se părea lui că
 i-ar face curte) și așa mai departe. Cu alte cuvinte, proceda ca cel din urmă laș. Îi era frică s-o iubească, dar o adora pe
 ascuns și ar fi vrut ca ea să facă primul pas, adică ea trebuia
 să-l cucerească, poate chiar cu forța, în urma unei bătălii. S-ar
 30 fi simțit bine dacă ar fi venit odată la el și i-ar fi dat brusc un brânci și o palmă, căci atunci poate s-ar fi trezit și în el
 instinctul de apărare. Adică, i-ar fi spus ce simte, ce crede despre ea și cât îi e de dragă (banalități de astea, din păcate,

adevărate, asta e viața) și așa s-ar fi apărât. Ar fi luat-o de partea lui, pavăză în viață, așa cum bandiții, când sunt prinși într-o casă, ca să scape de acolo neîmpușcați, înșfacă vreun copil al gazdei și-l țin lipit de ei... și așa se retrag. Asta văzuse în multe
5 filme, sunt pline filmele de lucruri din acestea. Nu-i mai puțin adevărat că el îi făcea zilnic o sumedenie de declarații. Toată risipa de fantezie în prezența ei ce era altceva decât o minunată declarație de dragoste? Da, dar prea voalată, prea poetică, și nu cu lucruri vagi și aluzii cuceritești o fată! Trebuie procedat
10 direct, chiar brutal. Nu se decidea. Era un om al nuanțelor, al subtilităților, chițibușurilor și chichițelor, și din cauza asta pierdea sensurile clare.

După vreun an de iubire din aceasta indecisă, ba da, ba nu, uite-o, nu e, Diana începu să se răcească, adică era la fel
15 de caldă, tandră, prietenoasă... dar nu știi ce-i mai lipsea ca să fie tot dânsa. El vorbea, și ea parcă nu-l asculta până la capăt, nu mai râdea savurând șampania paradoxurilor lui, i se părea lui Tudor că nu-l mai socotește chiar atât de interesant. „Oare știe c-o iubesc, nenorocita?“ se întreba, noaptea, când foarte
20 simplu ar fi fost să se ducă a doua zi la ea, s-o ia deoparte și s-o întrebe deschis dacă e la curent sau nu cu ce se întâmplă pe lume și, ca să dea un exemplu, cu ce se petrece chiar cu el? E la curent? Ar fi putut căpăta două răspunsuri. Primul: știa asta de la facerea lumii și nici el nu-i era indiferent. Și al
25 doilea: nu, nici nu bănuise, de ce nu-i spusese mai de mult, pentru că acum inima ei era ocupată. Și auricule și ventricole, totul sună a ocupat, nu mai găsești un colțișor. Să-i fi spus asta măcar săptămâna trecută! Și al treilea răspuns – deci ar fi existat și un al treilea: că știa, doar nu e chioară, văzuse,
30 simțise, însă, din diferite motive, nu-i putea răspunde în același fel. Dacă ar fi fost cazul, i-ar fi făcut ea declarația și cererea (și oferta) și l-ar fi silit să fie mai altfel. Femeile când vor ceva intuiesc ele ce trebuie să facă, nu trebuie invitate, dar nu fusese cazul – să nu se supere –, să rămână prieteni, ca până acum

și atât. Atât, atâtica. De aceste două răspunsuri din urmă se ferise Tudor. Și din cauza asta, tot din lașitate, deci, amânase
mereu explicația deschisă. Într-o excursie organizată de universitate, o săptămână întreagă cu trenul prin țară – fusese
5 splendid –, el putuse asista chiar la mica idilă înfiripată între Diana și un coleg de-al lui mai mic, un constănțean cu ochelari, care făcea pe interesantul, cu ochelarii lui și cu expresii în italiană, ori engleză, auzite în port. Acela venise în
10 compartimentul lor – ei se țineau mereu de mână, ca și când ar fi fost logodiți, el, Tudor, și ea, Diana. Diana îi cerea asta, ca s-o aperse de ceilalți, să nu dea ceilalți buzna peste ea. („Poftim, de sperietoare sunt bun“ – se gândea Tudor.) Și acela – Gheorghe Ilie – se așezase lângă ei, pe banchetă – vagoanele lor speciale erau de clasa a III-a, și la început tot
15 spusese glume, vorbind chipurile mai mult cu colegile Dianei – de pe bancheta din față –, dar cum Diana era cea care râdea cel mai tare la glumele lui mediocre și lălăi și-l tot încuraja vasăzică, Gheorghe Ilie, până la urmă, a intrat într-o
20 lungă discuție cu ea, că celelalte au cam început să-și dea coate și lui Tudor i-a fost silă și s-a dus în alt compartiment, a mai stat pe culoar, făcându-se că se uită pe fereastră, adică prefăcându-se că puțin îi pasă. Tipul devenise tot mai agresiv, mai nerușinat, se tot împingea spre ea pe banchetă – ca din
25 întâmplare –, dar Diana n-a mai venit să-l roage s-o aperse. „Vine, nu vine; vine, nu vine?“ se întreba Tudor, din compartimentul celălalt. Sufletul! Toată excursia aceea el a făcut pe supăratul, se uita în altă parte, iar Diana tot cu Gheorghe Ilie! N-a înțeles atunci nimic din Ipotești, Zamka, cetatea Deva, castelul de la Hunedoara, peste tot pe unde
30 fusese n-a băgat nimic la glavă, în ciuda unui ghid foarte priceput, un profesor de istorie, care le explica totul cu vervă și cam prea mândru de sine, ca și când el ar fi ridicat și cetatea Deva și celelalte, el ar fi fost cel care l-a sfătuit pe Eminescu să se nască la Ipotești. Lui Tudor îi zburau gândurile în altă

parte. Diana era și ea pe-acolo, dar cu celălalt. După aceea, chiar ea avea să-i povestească, și cu oarecare ciudă – de parcă tot el ar fi fost vinovatul –, cât de departe a mers Gheorghe. Într-o noapte, la Botoșani, când s-a dus ea cu niște colege de-au dormit la o rudă, că nu puteau să doarmă în școala aceea unde erau cazați, că le mâncau puricii, of, Doamne!... el le-a însoțit și, noaptea, buzna peste ea în cameră. Așa stătea în genunchi în fața ei, a spus că se spânzură, apoi că-și taie venele cu un cuțit de bucătărie, iar ea a țipat și-au sărit colegele... și abia a scăpat...

Acest soi de teatru de estradă Gheorghe Ilie îl jucase încă din tren: se îmbătase – sau se prefăcea – spunea că-i e rău, că se-aruncă din tren, și Diana făcea pe sora de caritate pe lângă el. Fiindcă așa spunea în gura mare că pentru ea s-a îmbătat, c-o iubește (ce nu îndrăznise Tudor să-i mărturisească timp de un an, așa îl dădea drumul așa dintr-o dată, la botul calului), și ea îl tot ținea de mână să nu se arunce din tren, să nu facă vreo prostie... „Take, Take, fii cuminte“, zisese și Tudor, fierbând în sinea lui, dar nimeni n-a prins ironia.

Cu această ocazie, Tudor și-a dat seama că Diana e slabă de inger, că nu-l merită și că un Gheorghe de-asta o să-i rămână toată viața în poală... semn de mare afecțiune. El ar fi mai putut interveni, totuși. Omul e un material moale, în care se poate lucra, poți să-l modelezi, mai ales femeia poate fi modelată, ar fi luat-o el, s-ar fi căsătorit cu ea și-ar fi tot modelat-o pe parcurs. Și pe-un borfaș poți să-l faci om de omenie, dacă știi cum să-l iei și să-l educi prin muncă. Iarăși nu s-a hotărât să facă pasul, din cauza că Diana era prea frumoasă – prea frumoasă pentru el –, și-ar fi trebuit ca întreaga viață să se transforme într-un fel de călătorie, ca aceea cu trenul, ca excursia aceea, și el să fie o anexă a ei, întregistrându-i mai ironic sau mai puțin ironic, mai calm ori mai furios aventurile cu cei mai întâmplători pasageri, care s-ar fi nimerit în compartimentul lor. Ori el avea alt țel de viață,

nu să păzească o fustă... Pe de altă parte, nu putea jura că ar fi fost chiar așa. Diana era suflet ales, avea înclinații serioase spre studiu individual, era cultă, nu te săturai discutând cu ea despre Mahabharata, nu era de-aia pe care s-o tot ciupești întruna, că n-ai ce vorbi – ce să înțeleagă ea! – și trebuie să te adresezi doar hoitului, fiindcă spirit, ioc. Câteodată i se părea chiar o ființă superioară, dracu s-o ia! Acum fata nu i se mai confesa așa cu de-amănuntul, mărunț, mărunț, se cam răcise. A trebuit să afle de la alții, chiar de la un coleg de-al lui – un mare crai, poate cel mai mare crai pe care-l văzuse în viață – fălcic de tot, dar și lui tocmai din cauza asta i s-a înfundat, niște lucruri atât de îngrozitoare despre Diana-Ioana Dălălău, c-a făcut Tudor niște ochi cât cepele de uimire.

Diana stătea la cămin. Tot acolo unde era căminul de fete se afla și cantina, pentru toată lumea, într-o clădire separată, dar în aceeași curte, o curte mare, boierească, plină de castani. Colegul acesta, un băiat simpatic și cu multă experiență, foarte inteligent dar fără „bază“ tocmai din cauza aventurilor de care se ținea, crescuse mult în ultimii ani și pe linie de asociație studențească, căci vorbea frumos la ședințe. Cu note prea mici însă, ca să poată avea dreptul la bursă. Totuși, asociația găsisse un mijloc de a-i da casă și masă, un mijloc foarte plăcut de altfel. Cum? Cantina și căminul de fete aveau o stație de amplificare, instalată într-o cămăruță, lipită de sala de mese. Responsabilul stației, un matematician, avea bursă și nu era obligat să doarmă, să locuiască chiar acolo în odăiță, unde era un pat și tot ce mai trebuie. El stătea la cămin, în rând cu lumea.

Constantiniu Nucu acesta – așa-l chema pe băiat –, care făcea complimente în dreapta și-n stânga la toate fetele (cum arunci boabe la găini), unde s-o prinde, s-o prinde, a încercat și cu Diana, pe care chiar Tudor i-o prezentase, prostul, de-aia fac bine toți ceilalți care nu-și prezintă soțiile ori iubitele la prieteni. Diana, exact ca în cazul lui Gheorghe Ilie, începuse

să rădă, făcând acele mortale gropițe în obraji și arcuindu-și buzele frumoase, „una și una“, cum remarcase Tudor odată. Găsea foarte inteligent, ingenios complimentul oarecare aruncat de ăla, în viteză... Ehe, își zisese Constantiniu și... a 5
 5 invitat-o la o cafea, o plimbare în Copou, i-a povestit despre Festivalul tineretului la care fusese el și lucruri de-astea. Nu după multă vreme, nehotărâta Diana, fata serioasă din Huși, era îndrăgostită foc de Nucu și se întâlneau „chiar în cămăruța stației de amplificare“. Cum Nucu nu era tot timpul singur, 10
 10 mai pica și matematicianul, și nu putea să se ducă mereu s-o caute la cămin, c-ar fi bătut la ochi, găsisese un mijloc inedit de-a coresponda. El, care manevra stația de amplificare, o amplificase parcă și pe studentă, convenind cu ea să-i pună o anumită melodie atunci când e singur-singurel și fata poate 15
 15 veni.

Nu știu ce plăcă era... un tango! În timpul orelor de masă, și chiar după-amiază, se dădea muzică de la stație, zbârnâiau difuzoarele peste tot, ca să fie atmosfera mai veselă, să mănânce 20
 20 studenții mai cu poftă pilaf ori să se relaxeze ascultând o muzică bună (în total stația avea 27 de plăci). Asta a ținut cam vreo săptămână, și Constantiniu, care-i jurase pe părinți s-o ia de nevastă, se tot chinuia... Nu aveau prea mult timp liber la dispoziție... pentru că trebuia schimbată placa, ori bătea cineva la ușă... ce mai, nu erau condiții! Într-o zi, logodnicul 25
 25 improvizat, nu știu din ce s-a luat la ceartă cu colegul de la matematici și l-a pocnit, mai mult l-a îmbrâncit. Se enerva repede, slăbise mult în ultima vreme și unii nervi, câțiva nervi acolo, îi cedau repede. Țla n-a zis nimic și a plecat. Știa însă figura cu discul. A doua zi s-a întâmplat inevitabilul: tocmai 30
 30 când cei doi îndrăgostiți se giugiuleau de-a mai mare dragul, cio-cioc la ușă! Voci răstite, „Deschide, deschide! Știm că ești acolo! Spargem ușa!“ Erau matematicianul cu tot comitetul U.T.M. al Universității. O întreagă comisie. Se prefăcuseră că merg la cantină, să se intereseze de meniu, să guste

mâncarea, s-o controleze dacă se respectă rațiile și bucătarii nu sustrag din alimente, iar când auzise plăcuța... hop și ei! Au spart ușa, Constantiniu de necaz a sărit, așa cum era, și-a 5
 5 spart și el placa în capul matematicianului, care-l turnase. A urmat scandalul, muștrări pe toate liniile; Constantiniu, scos din toate comitetele pentru abateri de la morală și obligat să se însoare urgent cu Diana.

Tudor a aflat povestea exact în ziua cununiei, când s-a dus și el – ca martor – (ședințele, excluderile și săpuneala lui Constantiniu au urmat după aceea. Nucu se grăbise să se 10
 10 însoare, crezând că scapă ori că i se atenuază pedeapsa.).

Așa s-a văzut Diana căsătorită, asta e bine, dar și dată în 15
 15 tiribomba celui mai fantastic bălci și de rușine s-a mutat la Cluj, împreună cu soțul. Pierduse un an, și acum... ce voia de la el? Tudor știa că absolvise facultatea în toamna trecută, n-avea habar unde era repartizată ... De la colegul lui, Constantiniu, iarăși nu mai avusese de-atunci nici o știre. Poate că Diana e acum cu soțul, nu cunosc Bucureștiul, ori au nevoie de vreo relație pe la Ministerul Învățământului, cine știe 20
 20 unde-au fost repartizați și vor să intervină el. Cei din provincie cred că dacă ești din București, dacă lucrezi acolo, ai în mână toate sforile și numai lipsa de prietenie ori reaua-voință te împiedică să-i sprijini, să dai telefonul ăla magic.

Cum o fi mai arătând Diana? Tot așa... distinsă, magnetică, fosforescentă? Tudor n-o mai văzuse de câțiva ani, 25
 25 avusese drum la Cluj, dar nu se îndurase s-o caute. Ce vâlvătaie aprinsese în sufletul lui! Da, numai pe ea o iubise – nu se eliberase de farmec nici acum. Simțea asta după cum îi zvâcnise inima la primirea telegramii... primul gând fu unul cumplit: te pomenești că i-a murit bărbatul, și oarecum se bucurase, 30
 30 se și vedea asistând la înmormântare, ca fost coleg de grupă și prieten, rostind un discurs funebru și sprijinind-o pe tânăra doamnă îmbrăcată în doliu, să nu cadă grămadă. Parcă îi simțea brațul și tot corpul așa cum se lăsa pe el, gata să leșine

de durere. Atunci ar fi fost clar, ar fi cerut-o de soție. Ce-a fost a trecut, ar fi tras cu buretele (peste mormânt) și-ar fi luat-o de la capăt. Nu vezi că toți prietenii își au Marghioaiele, zănele lor: Val o îmbracă în aur, o toarnă în gips pe Olga, 5 Adrian se adapă dintr-un papuc... și el, numai el fluieră la luna?! Ce conta că mai fusese căsătorită! Înainte a fost prietena lui, marea dragoste, cea care te mistuie și te înalță. (Și te încalță. Nu, pur și simplu te înalță.)

Era de mult timpul sosirii, trenul nimic... Se duse să se intereseze la „Informații“. Acceleratul avea o întârziere de 120 10 minute. Îi veni să dea cu piciorul într-un geamantan care tocmai îi ieșise-n cale, cineva-l lăsase acolo și fugise, ca și cum în geamantan ar fi fost o bombă și se grăbește să iasă cât mai repede din raza exploziei. Gara de Nord – dacă ați observat – 15 e plină de astfel de geamantane părăsite, uitate, proprietarii supraveghindu-le doar de departe, la coada pe care-o fac la casa de bilete ori la chioșcul de ziare. Tudor răsturnă geamantanul ca din greșală, apoi se aplecă și-l ridică. Stăpânul dintr-un salt fu lângă el, Tudor își ceru scuze. Ce putea face? 20 Începu să se plimbe încolo și-ncoace prin forfota aceea, cu mâinile la spate și cu capul în jos, ca și când ar fi căutat ceva care-i scăpase din mână. Totodată ceea ce găsea, câte un dop de sticlă de bere, vreun placheu, părea să nu-l mulțumească și le dădea câte un șut, cu felul lui de a se concentra. Nu-i 25 păsa că dopurile izbeau câte o doamnă care se uita nedumerită. Observă cu această ocazie că Gara de Nord nu e pavată în mod uniform. Sunt trei feluri de pavaj: cu pietre mici, bucăți de granit sfărâmate și bătute cu ciocanul, așa cum sunt trotuarele orașelor de provincie. Printre aceste bucăți de granit începuse acum să încolțească iarba. Semn bun. Cu 30 blocuri mari de piatră, aliniată frumos, care dădeau o impresie de lucru solid; și cu asfalt, adică gudron turnat peste pavaj obișnuit. Ar fi trebuit să se uniformizeze – se gândi el –, să calci pe ceva uniform. Cu atât mai mult, cu cât gara – ca punct

geografic – e locul tendințelor contrararii. Aici e toată forfota din lume, se întâlnesc cele mai diverse porniri, plecări, ieșiri, tendințe și direcții și din cauza acestor divergențe totul se anulează. Un om cât de mare în Gara de Nord e anulat, e zero tocmai din cauza celorlalți. Din cauza anonimilor care 5 îl înabușă și-l uniformizează. Se duse spre chioșcul de ziare să cumpere revista „Rebus“ însă acolo era o coadă mare, iar un bătrân trecut de 80 de ani mergea pe lângă cei așezați la coadă... cum mergea? În două cărje... lăsându-se cu toată greutate în aceste două cărje. Era un om înalt, foarte voinic, fusese 10 probabil un domn la viața lui, acum părea îngrozitor de obosit, ramolit și pe capul gol și chel o vână mare albastră se vedea ca un meridian traversându-i întregul craniu. Interesul lui pentru ziare contrasta puternic și dureros cu starea în care se afla, abia reușea să se țină pe picioare cu acele două cărje ale 15 sale. „Ăsta ce știri mai așteaptă?“ se întrebă Tudor și-l cuprinse o dată o mare tristețe. Starea era în el, de multă vreme, dar nu găsea un motiv, un pretext să se declanșeze. O jale cumplită pentru condiția umană. Uite cum ne zbatem, ne agităm toată 20 ziua, plecăm cu trenurile pretutindeni, ne facem că suntem importanți, că avem o menire, și până la urmă ne târâm în cărje și venim să culegem noutăți din Gara de Nord.

Nu-și mai luă „Rebusul“, totul e un rebus fără cuvinte încrucișate. Era nemulțumit din nou de sine însuși – nemulțumirea de sine – asta-l rodea pe el cel mai tare. 25 Sentimentul neîmplinirii, al ratării, al scufundării printre golurile acelea dintre pietrele de caldarâm pe unde creștea iarba, în neant, direct în neant. Se auzi strigat... O față nostimă, foarte prietenoasă, răsări de undeva, cu un mic geamantan în mână, și-l întrebă zâmbind pe cine așteaptă acolo? Tudor 30 vorbi vreo câteva minute cu ea, fără să izbutească a-și aminti de unde o cunoaște și fiindu-i rușine s-o întrebe, să nu-l creadă ramolit. Duduia îi dădea semne de mare simpatie, vorbea întruna, punându-i tot felul de întrebări la care el răspundea

în doi peri, chinuindu-și creierii: „de unde s-o iau“? „Te pomenesti ca e Diana? se întrebă el la un moment dat, s-o fi schimbat atâta, viața îl schimbă pe om, mai ales femeia e supusă schimbării“, și câteva minute îi vorbi ca și când ar fi fost Diana... O întrebă de Nucu (sotul) și dacă... stă mult prin București... Apoi își dădu seama că face o gafă... spuse o glumă ca unul care se preface a nu-și recunoaște cei mai buni prieteni... și se-ncurcă de tot.

– Mai vino pe la mine, îi spuse fata, neobservând sau prefăcându-se că nu observă bălbâiala lui. Avem multe să ne spunem. Plecă fără ca Tudor s-o identifice. Avea un lapsus îngrozitor uneori, mai ales în privința figurilor.

Dacă era luat așa pe neașteptate din cine știe ce meditații, reverii și bătăi de câmp, nu putea să-și revină. I se întâmpla și altceva: pierdea simțul orientării. Ieșea pe ușă cu gândul să se ducă la bucătărie... și odată se pomenea mergând în altă parte... intuind că a luat o direcție greșită, dar nedându-și seama bine unde vine bucătăria. Era așa ca un fel de amețeală care ținea câteva minute, uneori doar fracțiuni de secundă. Probabil din cauza oboselii, a anemiei. Când va avea timp, se va arăta unui doctor. „Deci, nu era Diana, slavă Domnului“, își zise el. Altfel ce rost ar fi avut acel „Avem multe să ne spunem“. Se uită la ceas, mai erau vreo 40 de minute. Se spune despre Kant că în ultimii ani ai vieții, din cauza excesului de concentrare, a oboselii care se acumulase, se subțiasă la minte în așa hal încât nu mai era capabil să înțeleagă nici un rând din *Critica rațiunii pure*. „Dar ce, eu sunt în ultimii ani? Și ce operă las eu după mine, neînțeleasă?“ De asemenea, Baudelaire, dement, ca să poată răspunde la întrebarea „cum te cheamă“? trebuia să-și vadă numele tipărit pe *Les fleurs du mal* Evrika! Era dactilografa de la etajul 1. Margareta, Margarina! cum îi zisese Val. Abia acum înțelese de ce îi spusese ea „dacă ai ceva de bătut la mașină...“ Cum naiba i se pot întâmpla lucruri de-astea? Ce e cu el? O scuză ar fi

avut, momentan: era îndrăgostit, adică își aștepta o veche pasiune care-i ocupase toată facultatea... și toate facultățile mintale, lăsându-l complet idiot, pe alte planuri. Ce-ar fi să plece? Se îndreptă spre ieșire. N-avea nici un rost s-o vadă pe Diana, care își bătuse pur și simplu joc de el. Știusese că e îndrăgostit de ea, îi acceptase curtea și toată poezia unui amor aproape romantic, în sensul ăla bun, creator, fără să miște măcar un deget pentru el, în timp ce sărise ca arșă, vibrase cu toată ființa ei, se dezbrăcase cât ai zice pește, imediat ce un oarecare îi pusese placa cea mai stupidă – un tango ori „Zărzărică, zărzărea“. El o credea o Diană, o întruchipare mitologică a frumuseții și a primăverii etc., și ea era o zărzărică, zărzărea. Ioana Dălălău! Merita tot disprețul lui! Da, astfel de creaturi merită a fi tratate de sus și evitate. N-avu curajul să părăsească totuși incinta gării și intră la o bere. Bere nu se mai găsea. Luă niște cârnați de la expres, ce miroseau a usturoi de la o poștă, foarte bine, să-i miroasă și ei, să vadă că puțin îi pasă de întâlnirea cu ea de azi! Mănăcă și varză călită – nu se putu abține. Și varza are un miros îngrozitor, totuși e atât de gustoasă; pe de altă parte, e intraductibilă. Cum traduci „varză călită“ în franțuzește? Ori în nemțește? Ori în englezește?

Acum, cu burta plină (bău și-un suc), altfel vedea lucrurile. Oare toată melancolia, metafizica, oboseala în care cădea uneori să fi fost un reflex al foamei? Să fie oare omul înrobitor până într-atât unor instincte primare? Unor secreții gastrice în ultimă instanță? Acum se simțea minunat, ca un copil după baie, ca lăut. („Lăutul“ lui Luchian. Și văzu în minte tabloul.) Îi venea să râdă din te miri ce și privea în jur cu alți ochi. Ce era extraordinar la el era capacitatea de-a trece rapid de la o stare sufletească la alta, opusă.

În el nu se putea ascunde un sinucigaș. Ai nevoie pentru asta de o constanță, de o durată a sentimentului, a disperării. Or dacă Tudor pornind de la cea mai neagră disperare, să zicem, și-ar fi pus ștreangul de gât, până să dea brânci scaunului

pe care era cocoțat, cine știe ce i-ar fi venit în minte. Poate chiar gestul brânciului i s-ar fi părut ridicol și-ncepea să râdă, așa cu ștreangul de gât. În loc s-arunca scaunul, ar fi azvârlit ștreangul imediat de colo și-ar fi scos limba la el. Acesta era
 5 mecanicul lui sufletesc: contrastde care se atrag și se resping, se atrag și se resping și asta la infinit. Dar dacă intenționezi să te sinucizi cu adevărat, trebuie s-o faci înainte de masă, pe burta goală. Acum Tudor se simțea altul, mai doldora de spirit, adică el, cel adevărat, mai mare dragul să stai de vorbă cu el.
 10 O va aștepta pe Diana să vadă ce hram... sau mai bine zis ce ham... sau ce ham-ham mai poartă... Că l-o fi transformat pe Nucu Constantiniu într-un cățeluș – cât era el de țanțoș –, l-o fi chinuind în fel și chip.

Trenul trăgea la peron. „Ce-ar fi, se gândi Tudor, dacă
 15 trenul ar intra într-adevăr pe peron, ar da buzna peste lume, mecanicul frânând prea târziu, și-ar trece dincolo prin gară. Undeva, în cine știe ce oraș din lume, nu se putea să nu se fi întâmpnat și figura asta. Că de-aia e civilizație și comportă riscuri. Dacă e cu Nucu, să-i fie de bine, o să mă port calculat,
 20 amical, dar rece, distant. Dacă e singură – o fi tot măritată? – cum naiba să mă port? N-aș vrea să creadă că, mai știu eu, sunt mort după ea. Adică, ea mi-a făcut figura, și eu tot o mai port în inimă, ca și când aici, în București, n-aș mai găsi alta, n-ar fi Bucureștiul plin de fetișcane“. Lumea începu să se reverse din vagoane. Se retrase la capătul peronului, altfel
 25 risca s-o piardă din vedere, ea putând coborî dintr-un vagon mai din față. Erau mai mulți care așteptau acolo; care pe o bătrână, care pe nevastă-sa, toți se pupau și nu mai puteau de bucurie că se revăd. Parcă veneau din străinătate, de undeva,
 30 și nu s-ar mai fi întâlnit de ani de zile. „Dacă s-a făcut urată, îi spun: aoleu, dar ce-ai îmbătrânit așa!“ S-a zis cu complimentele gratuite. Trenul aproape se golise, lumea se rărise și nici urmă de Diana! N-o fi citit el bine, o fi venit cu alt tren. Sau e la mijloc vreo farsă? Cei de la redacție puteau

să-i facă așa ceva, deși nu știau de existența unei Diane. Or fi mers așa, pe intuiție? Începu să alerge pe lângă accelerat, când o văzu la fereastra unuia din vagoanele mai din spate. Nu coborâse, tocmai ca să-l poată observa. Îi făcea semn cu mâna și râdea. Da, era ea, aproape neschimbată, nu-i zărea
 5 deocamdată decât fața – „restul om vedea noi“ – și strălucirea dinților ei albi. Parcă i se răsucea un cuțit în inimă.

– Mă gândeam că poate n-ai primit telegrama, spuse ea. Coborî de îndată. N-avea bagaj mult. Tudor se aștepta la cine
 10 știe ce geamantan, să nu-l poată duce, pentru că hamalii când îi cauți ia-i de unde nu-s și când n-ai nevoie de ei ți se vără în suflet la fiecare pas. Odată o să le dau sufletul să mi-l care, să mi-l ducă. Nu-i plăcea să care greutăți mari, mai ales pe ale altora. Nu-i plăcea; *nu putea*, îi era frică să nu se rupă ceva-n
 15 el. Diana îl sărută foarte zgomotos și cu mult sentiment, apoi îi luă fața-n mâini să-l șteargă de ruj.

– Rujul ăsta al meu nu e grozav, zise, nu mai poți pupa un bărbat! Râse iar și se dădu în spate să-l privească de la distanță.

Era acum destul loc în spate, lumea se rărise, doar îl văzuse
 20 de la distanță când venea, căci ea era sus în tren. „Ce atâta cercetare pe capul ei?“ și apoi de la distanță îl tot văzuse anii ăștia – ea la Cluj, el la București și Iași. Îi și spuse:

– Păi tot de la distanță mă vezi de vreo cinci ani!

– Patru!

– Patru. I-ai numărat bine?

– Bine de tot. (Deci, ea nu-l uitase. Se putea însă ca această
 25 propoziție simplă să nu ascundă nici un substrat.)

– Și Nucu unde e, el nu coboară? Întrebă Tudor, așa ca într-o doară. Ce faceți voi? Cum o mai duceți? Aveți copii?
 30

– A, păi ce, nu știi? Diana se arătă foarte mirată că el ignora faptul.

– Ce să știu?

– Ne-am despărțit...

– Cu divorț... cu tot în regulă? (De ce întreba asta? Ce rost avea să se intereseze dacă era totul în regulă, adică legal, cu acte, mă rog?)

O umbră de tristețe trecu peste fața, altfel radioasă, a Dianei.

5 – Mda... bineînțeles... s-a pronunțat.

– Cine... s-a pronunțat?

– Divorțul... hotărârea de divorț, așa se zice...

– Habar n-aveam.

Stăteau acolo pe peron și parcă nu mai aveau ce să-și spună.

10 Erau ca două piese citite până la adresa administrației, două ziare vechi, uitate în colecție. Deci în viața ei avuseseră loc transformări mari, în timp ce el tot ăla, la fel de bleg; ea trecuse prin viață, se aruncase în clocotul ei, oricum cunoscuse greutățile și bucuriile și acum se afla în fața lui, ca în urmă
15 cu patru-cinci ani, înainte de Gheorghe Ilie.

– Ce cravată frumoasă ai... stai să ți-o îndrept, zise Diana. Îi aranjă cravata, care probabil că stătea strâmb, totul pe el venea căș.

– Nu e a mea. Am împrumutat-o adineaori de la un coleg.

20 Eu eram, cred tot cu aia, de-atunci, de pe vremuri... așa sunt eu fixist... și zic: hai s-o schimb măcar acum, să n-o recunoască.

Tânăra femeie nu-și putu reține zâmbetul ei dincolo de zâmbet, spre râs, acel clipocit de viață și de moarte, molipsitor. Iarăși își căpătase strălucirea.

25 – Arăți foarte bine... parcă te-ai mai îndreptat. Îți priește aici la București...

Îl luă de braț și se-ndreptă spre ieșire. Tudor ducea geamantanul. Diana îi spuse că nu stă decât câteva ore în capitală, că era în drum spre Titu, unde era slujba...

30 – Cine era Titu? întrebă Tudor.

– Ei, na! orașul Titu...

– Credeam că acum o să-ncepi să-mi spui ce bine te-nțelegi cu Titu și ce băiat grozav e, ce calități are... Nu știu de ce tânărul simți nevoia să se răzbune.

– Află că nu e rău nici la Titu, zise ea... sunt la o școală de șapte ani și predau geografia și istoria. Poate o să vii într-o zi pe acolo, mă asiiți la o lecție.

– Poate... de ce nu? Ce fel de lecție? Sigur că da... Vorbea precipitat, împleticit parcă de o emoție de origine necunoscută. 5 Lăsară geamantanul la coletărie. Diana se interesă când are legătura spre Titu. Tudor nu se așteptase totuși să vină singură... și să pice pe capul lui... deși își dădu seama că, în fundul sufletului, tocmai asta sperase el cel mai mult. Acum însă nu știa ce să facă, ce era de făcut, care ar fi fost rolul lui 10 în toată această afacere.

– Nu miroș a usturoi?

– Ce întrebare!

– Am mâncat adineaori niște cârnăciori, te rog să mă ierți.

Apropo ... desigur ți-e foame, hai la un restaurant! 15

Se îndreptară spre restaurantul gării, apoi lui Tudor îi fu rușine, ar fi însemnat că se zgârcește la bani, și-i propuse să meargă la Athenée Palace. El nu mâncase niciodată acolo, nici nu știa precis pe unde se intră. Adevărul e că nu suporta restaurantele de lux, nu-i plăcea să vadă ospătarii ăia gătiți ca 20 niște miniștri, vorbind cam de sus cu toată lumea, și nici cei din jur nu-l încântau prea tare. El se simțea bine la bombe, birturi, expresuri, unde înfuleca în picioare și repede, simțind în jur o hămeseală generală, foame generalizată, care-l stimula. Nu aștepti nici trei ceasuri până ți se aduce felul întâi. 25 Și e, bineînțeles, mult mai ieftin.

Diana nu se schimbase nici la corp. Sufletul ca sufletul, nu se vedea. Inefabilul era tot acolo, în ochi, în părul bogat, în mersul plin de grație. Ușor mai împlinită la talie, dar abia dacă se observa. La brațul ei, Tudor se simți mai tânăr cu câțiva 30 ani, și fericit.

– Și nevastă-ta ce va zice... când o să-i spui că m-ai întâlnit?

– Care nevastă ?

– Păi, nu te-ai însurat?

– Da de unde!

– Credeam că ești însurat. Nu știi ce coleg de-al nostru mi-a spus odată că intenționezi să-ți întemeiezi un cămin... și-o creșă... sau cam așa ceva... că ești logodit. N-ai fost
5 logodit?

– Doar cu tine, eh, ce vremuri!

La Athenée Palace intră ca la el acasă, găsi imediat o masă liberă și ceru lista.

– Ce preferi? întrebă.

10 – Ce vrei tu.

Tudor comandă două porții de escalop cu ciuperci, cu salată asortată, iar ca felul doi, pentru că i se păru că ospătarul se uită urât la el, că cere prea puțin, ceva „a la Ștefania“, nu înțelese bine primul cuvânt de pe listă, pentru el, și un pui
15 la tuci, pentru ea. Bineînțeles, să aducă și o „tărie“ la început.

– Vrei votcă sau țuică?

– Votcă.

– Rusească? Japoneză?

– De care-o fi (Deci nu se pricepea la țuică, ori nu fusese
20 atentă.)

–...Așa... două votci mari. Și la urmă un vin... ce fel de vin aveți?

Ospătarul îi recomandă călduros Muscat Otonel, un demisc, excelent. Diana bău și mănca cu poftă. Lui Tudor nu-i era bineînțeles foame, nici sete. Se prefăcu a gusta din
25 escalop, luă o ciupercă mică și o tăie în două... o băgă în gură și abia după ce-o înghiți avu senzația neplăcută că e dintre cele otrăvitoare. Acum, însă, se duse în jos, parcă simțea cum își face efectul.

30 Bău în schimb un pahar de vin cu mult sifon. Se simțea, oricum, foarte bine. Îi spuse toate glumele care mai circulau în București – el, care nu se dădea la glume niciodată, căci nu le ținea minte – în afară de cele inventate de el, în procesul vorbirii. Femeia, îmbujorată de băutura și obosită de drum,

cască o dată, „miniatural“ discret, abia dacă se putea numi un căscat. Era în el și zâmbet, și râs, dar și moleșeală.

– Ești obosită?

– N-am dormit toată noaptea...

– Păi... eu știu ce să facem? Ai vrea să te odihnești puțin,
5 să te speli pe mâini... să stai comodă?

Tudor se afla iarăși în mare încurcătură. La ananghie, of! Dacă ar fi știut dinainte, i-ar fi reținut o cameră la hotel, dar așa...

– Să încercăm la un hotel... zise el, dar nu se prea găsesc
10 locuri.

– A, nu, pentru câteva ore? De ce să prăpădim banii degeaba...

– Ei, nu e vorba de bani... Am găsit, mergem la Zambaccian! E cel mai bun muzeu din București, ca și când
15 ea îi ceruse să-i recomande un muzeu bun, nu un pat unde să se odihnească.

– Da, crezi?

– Singurul Picasso din România se află acolo, și nu e o capodoperă... dar poartă semnătura Picasso... muzeul are
20 lucruri foarte bune, selecționate cu mult gust de armean.

– Nu știam că Picasso e armean... zise Diana, căscând pentru a doua oară... ca dovadă că nu mai era atentă la ce spunea el. A, sau te referi la Zambaccian? Iartă-mă, sunt tare obosită și vinul ăsta m-a făcut praf... De ce mi-ai dat vin...
25 ce vrei cu mine?

– Să te duc la Zambaccian... zise Tudor râzând.

– O cale de mijloc nu există?

– Nu există...

Era exact felul lor de a glumi din anii studenției, vorbe
30 în doi peri, aluzii, fraze mimând niște relații intime, care nu existau realmente între ei; vorbe goale, frumoase dar goale. Tudor se mulțumise cu atât – asta fusese greșeala, măreția și decăderea lui. Evident, nici Diana nu-l incuraja, mai ales pe

el pe care-l considera prieten. Mai degrabă – se gândi Tudor – mai degrabă s-ar duce „cu altcineva, un necunoscut“, dacă ar avea chef, s-ar lăsa urcată într-un taxi de ăla și la „bulivar, birjar“. De aceea, nici nu-i bine, nu e rentabil să fii prietenul doamnelor. Cine a scris *Confidentul doamnelor?*, pentru că, în afara unor confesiuni, nu te alegi cu mare lucru.

Pictura rămânea, totuși, cea mai bună idee. Dacă stă doar câteva ore în București, n-are nici un rost să doarmă. Trebuie să vadă orașul, să încerce să înțeleagă ceva din el, să se cultive, să învețe. Diana mergea cam în răspăr spre muzeu. Nu lua seama la străzi, ce i se păreau că seamănă toate între ele, „ca Anna cu Caiafa“. Îi povesti viața ei, așa din mers. Oboseala se convertise într-o stare euforică, și turuia întruna. Fostul ei soț era o eroare umană. O greșeală de tipar într-un poem de dragoste, transformând cel mai înălțător cuvânt într-o 15
murdărie sinistră. Se purtase grosolan, și chiar după căsătorie continuase a face pe craiul, dovedind, în privința aceasta, o prodigioasă vocație. Ea, la început, închisese ochii. Faptele îi ajungeau însă la cunoștință pe diferite căi: prietene, scrisori anonime, îi erau relatate de soții celor „cucerite“, căci unele mărturiseau singure într-un acces de sinceritate – tipul de femei cu o adevărată voluptate a spovedaniei –, ori aveau jurnale intime, pe care le uitau pe masă în bucătărie. Lucrurile nu puteau fi neadevărate; se dădeau amănunte; glume spuse de el, aceleași desigur, dar cum partenera era mereu alta, aveau 25
farmecul ineditului, într-un cuvânt toată „procedura“, spre a folosi un termen juridic.

Încercase chiar cu colegile ei de grupă – închipuiește-ți că nu avea nimic sfânt! Și una, îngrozitor de urâtă, o ciumă, nu voise să-i asculte vorbele dulci, nu știu de ce, și se dusesse să-l reclame. Tudor îi spuse că asta adeverea o observație a unui prieten al său. Acesta susținea că cel mai ușor de cucerit sunt „mândrele“, femeile frumoase, exemplarele care fac cinste speciei, o fală a neamului omenesc. Cele urâte sunt aproape

inatacabile, „etanșe“, din cauză că, minate de complexe,... nu le vine să creadă. Încercând să cucerești o lălăie, o balcâză, riști să pierzi ani frumoși din viață și vei sfârși prin a te căsători cu ea... Aceasta era părerea prietenului meu. În schimb, aia sciliciodoasă, frumoasă că la soare de poți uita, se aruncă în brațele lui nea cutare ca de pe o trambulină, trebuie doar ca Don Juanul să-i facă puțin vânt. Fusese chiar cazul ei, al Dianei – să-l ierte, dar să ia aceasta ca un omagiu. O considera și acum nespuse de mândră, cum se spune în balade. Dar de ce nu-l întrebase și pe el atunci când Constantiniu începuse s-o fiarbă înăbușită în complimente? I-l ar fi descris imediat, nu cu intenția de a-l ponegri, că, în fond, era dreptul ei să aleagă, ci așa ca să știe cam ce-o așteaptă. Pentru că el îl cunoștea bine pe Constantiniu. Tipul se lauda cu toate isprăvile lui. Nu un lăudăros, jur, vorbele se dovedeau a avea din păcate acoperirea în fapte, descoperirea în fapte. 15

– Și culmea! exclamă Diana, continuându-și lacrimația (chiar avea niște lacrimi în ochi)..., închipuiește-ți că simte nevoia de dialog. Sunt cuvintele lui. „Nevoia de dialog.“ Și de câte ori mă gândesc la el, parcă și văd un șir întreg de... vorbitoare așteptându-și dialogul. Vreo 150 de nume, multe din prietenele mele. Dar el n-a recunoscut, a zis că s-a jucat într-o zi, înșirând nume sonore. Și că eu aș fi geloasă în plus, adică mai răult decât trebuie. Nu e un om neinteresant, continua ea. Dacă ai sta să-l înțelegi, dacă ai căuta să-l înțelegi, ai vedea... nu c-ar avea dreptate... dar că asta e o boală... așa e boala lui... filosofia lui. 25

– Iubește pe aproapele tău... Altceva vreau să știu, zise Tudor sec, el a dat divorț sau tu?

– El.

– Eram sigur. Tu te-ai fi sacrificat mai departe, ai fi continuat să plângi, să te faci că nu vezi, să suferi pe ascuns ori în văzul lumii și să-ți macini tinerețea. Omul are, totuși, simțul omeniei, ca să fac un pleonasm, și-a redat libertatea...

și în același timp și-a recăpătat-o pe-a lui. Dar el nu-ți relatea nimic din aventurile sale?

– Nimic... Niciodată... era, aparent, soțul perfect. Până când am început să afl, îți amintești cum ne-am căsătorit noi?!

– Povestea aceea cu... placa...

Diana râse... ca de o glumă bună, ca și când n-ar fi fost vorba de viața ei... Da, exact.

– Și ce cântec era? întrebă Tudor. De ani în șir îmi tot chinui creierii să-mi amintesc și nu reușesc.

– Diana începu să fedoneze:

„Marina, Marina, Marina

Lumea asta-i mare

Dar tu n-ai asemănare! O nu, nu, nu!“

15 Se roșise toată. Prostii, zise.

– O s-o cumpăr și eu... Dacă are efecte așa de miraculoase...

– Cred c-ar trebui s-o pui pe partea cealaltă.

20 Paradoxul era altul. Cât ținea Constantiniu la libertatea lui, acum era însurat din nou, legat de mâini și de picioare. Fusese obligat să facă acest pas. Într-un fel, repetase, și la Cluj, povestea de la Iași, aceleași cauze.

– Dar e o adevărată mină de învățăminte... Eu l-aș pune pe cutia de chibrituri, ca să ia aminte toți bărbații – mai ales fumătorii – și să se ferească de a seduce minorele...

– La Cluj nu se putea spune c-o duceam rău. El ajunsese destul de bine și, cu calitățile lui, făcuse repede, să-i zic, un fel de carieră. Intrase și aici în mai multe comisii, pe universitate, aveam o locuință bună. Mie îmi plăcea mediul 30 universitar de acolo, profesorii erau serioși și se făcea carte solidă.

– Ziceai că ești mulțumită și la Titu...

– Da, dar nu mă leagă nimic de acest orașel, n-am prieteni, n-am pe nimeni. Începu să plângă de-adevăratelea.

Tudor o luă de mână și se așezară pe o bancă. Erau la șosea. Îi povesti – ca să zică și el ceva – ce înseamnă șoseaua în viața Bucureștiului, cum, pe vremuri, aici ieșea toată protipendada, și primăvara, când tot orașul era plin de trandafiri, aici aveau loc faimoasele bătai cu flori. Undeva, într-un baschet, se 5 împușcase Urmuz. Iar acea clădire în stil popular e opera arhitectului Mincu... La fiecare frază a lui Tudor, Diana plângea și mai tare, de parcă aceste noutăți pe care le afla erau niște catastrofe îngrozitoare, venind să-i sporească durerea. Acum plângea în hohote, și Tudor, ca s-o potolească, mai-mai 10 c-o luă în brațe. Femeia își revenea încet, încet, luminându-și frumosul chip c-un ușor surâs. Tudor văzu o gărgăriță pe fusta ei, o luă și o puse în palmă. Uită-te acum... închide ochii... așa... acum deschide-i, să vezi ce ai în palmă. Gărgărița merse puțin pe liniile din palma fragilă, apoi își făcu vânt și zbură... 15 Uite, nu mai plânge!

– L-ai cunoscut, desigur, pe Mițache Stanciu? Tudor, își amintise, nu știu cum, tocmai acum de prietenul lui. Ți l-am prezentat eu o dată... băiatul acela de la juridice, acela care spunea că se teme de cuțite, nu poate vedea cuțite sau ceva 20 ascuțit în jurul lui... și-i plăcea de tine... Da, cred că te-a urmărit multe luni de la distanță cu o discreție absolută.

– Ei, ce-a făcut? Ce-a făcut el? întrebă Diana... parcă mi-l aduc aminte. Era frumușel... brunet. A ajuns mare?

Îi povesti întâmplarea din noaptea aceea. Vreau să spun 25 că nici aici, în București, nu curge lapte și miere. Pe o bancă, mult mai încolo și cam în dosul unor copaci, se așezase cineva. Își dădu seama de ce începuse tocmai atunci să vorbească despre Mițache. Acea umbră – nu se distingea prea bine – avea ceva din „aerul“ lui. Era mult mai bătrân, însă semăna 30 bine, mai ales la gesturi. Necunoscutul se ridică, nu stătuse decât două minute pe bancă și o luă spre ei. Tudor se cutremură: Chiar Mițache! Cu barba mare și îmbrăcat într-un halat stacojiu straniu, foarte purtat, din cele care se dau pe

la spital și ani în șir trec de la un bolnav la altul, ca un talisman de familie. O familie căreia îi merge rău, scapătă. Cum cordonul nu era bine încins, îi atârna fixat doar în gaica aceea de la spate, gata să se piardă, se putea vedea că nu purta haine, ci era îmbrăcat cu pijama. Bolnavul fugise pur și simplu de la spital și acum era căutat, tocmai... de ce-i fusese lui frică... să fie cineva pe urmele lui! Tudor crezu că Mițache l-a recunoscut, venea zâmbind spre el, și se ridică în picioare să-l întâmpine.

– Dă-mi cinci lei! spuse Mițache. Am scăpat trenul și-mi mai lipsesc cinci lei până la celălalt.

Râdea... ca și când gluma ar fi făcut-o intenționat și Tudor observă că-i picasera trei dinți.

– Ce faci, mă Mițache! îl întrebă el... ți-ai citit poezia?

La auzul acestei întrebări, bolnavul păru că se îngândurează, apoi deodată se sperie și-o rupe la fugă. Se ascunse după un frasin și întinse mâna de acolo... după, bani, ca și când în dosul copacului ar fi fost în siguranță. Mă caută aștia, pentru vaccin! zise.

Evident, nu-l recunoscut pe Tudor. Acesta se duse să-i pună în palma întinsă o sută de lei, toți banii pe care îi mai avea în buzunar, dar când îl văzu că se-apropie bolnavul o luă din nou la fugă și dispăru. Tudor se așeză pe bancă lângă Diana. Această întâmplare îl mișcase adânc, și de data asta fu rândul lui să plângă... Era a doua oară când plângea, de când ieșise din copilărie nu mai putea să plângă! însă acum, nu știi cum, îl podidiseră lacrimile. Ca și când ar fi primit o lovitură puternică în inimă și nu știa, nu avea cum să riposteze. Plângea de neputință. Diana îl mângâie cu destulă stângăcie pe obraz. Apoi își scoase batista și ducându-i-o la nas procedă ca la copiii mici când se smiorcăie: Sufală nasul aici!

– Mă simt mult mai ușurat acum, spuse Tudor. Apoi îi mărturisi tinerei profesoare că nici situația lui nu e prea strălucită...

– Mintal? râse aceasta...

– Mintal... ar mai merge cum ar mai merge... nu simt decât că am un curcubeu în cap... și trebuie să beau întruna apă ca să nu se evapore... și să stau în lumină ca să sclipească... să-l pot vedea, însă din punct de vedere material și, mă rog... social, și... și cu tot cu dinții scoși.

– Tu ai dinți de lup, întări Diana, ești făcut să muști, mă mir că până acum încă nu ți-ai ales prada.

Tudor se bucura că ea are o părere așa solidă despre el. Îi spuse că doarme pe o masă, stă într-o cameră împreună cu alți doi colegi – niște oameni foarte interesanți de altfel – și că e pe cale să fie dat afară de la slujbă pentru acte de indisciplină. Venirea lui în capitală fusese o eroare, mult mai bine era să fi rămas în Iași asistent, cum i se propusese.

– Și de tine ar trebui să aibă grijă cineva, rosti ea, de data asta cu toată seriozitatea, ceea ce-l nemulțumi oarecum pe Tudor. Doar nu-i spusese toate acestea ca să-i provoace mila. Totodată se vedea că ea ar fi fost dispusă să-i ducă grija, adică acum, după ce-și trăise viața, își făcuse de cap în toate felurile, nu s-ar fi sfiit să se întoarcă la vechea simpatie – s-o numim simpatie – pe care-o avusese pentru el, și putea să se dea drept nouă. Adică ea era acum liberă, gata, el Tudor, care în toți acești ani o iubise ca un prost și n-o scosese de la inimă, putea s-o ia... ca nouă. Asta însă era imposibil. Ea, dacă nu-l înțelesese atunci, când era nimic, era un simplu student neglijent îmbrăcat și plin de fumuri, n-o să-l poată înțelege nici acum, când e... tot nimic, și tot cu cravată de împrumut, însă cu pretenții mult mai mari și cu un sentiment al propriei valori aproape de stele.

– Nu m-ai întrebat cum am dat de urma ta, îi spuse Diana. Cineva de la Cluj, continua ea, a pomenit numele tău. Când a auzit că te cunosc, a sărit în sus să-i fac neapărat cunoștință cu tine, că vrea să te-ntrebe ceva despre *destin*, *moarte* și alte probleme de felul acesta – și cu un gest tandru, amenințător: Deții astfel de secrete și mie nu-mi spui!

– Nu sunt eu acela! zise Tudor cu o intonație specială pe care Diana o prinse imediat și-l privi în ochi ca și când s-ar fi căutat pe sine însăși în adâncul lor.

Iarăși se simțiră minunat împreună, iarăși își dădură seama că puteau „comunica“, fie măcar și pentru câteva minute, ori câteva fracțiuni de secundă. Nu se deteriorase nimic din acel sistem de emisie-recepție care-i unise pe vremuri îmbogățindu-le viața cu niște știri „făcute“ numai pentru ei doi, deși cu valoare universală. Părăsiră râzând banca – trebuie să ne despărțim de banca noastră râzând – spuse Tudor, pus pe parafraze, și se îndreptară spre muzeu. Când ajunseră acolo, Diana constată că e târziu și că abia dacă mai are timp să prindă trenul de Titu. Tudor o conduse la gară. La despărțire, își strânseră mâna destul de cordial, dar parcă fără fior, ca și când această întâlnire, după cele câteva momente „blitz“, de iluminare, mai mult îi îndepărtase decât îi apropiase. Își promisera să se caute – fie când vine ea la București, fie când se duce el la Titu, unde nu se oprise nicodată, deși trecea adeseori prin acea gară, în drum spre Craiova. „O, Artemis, îi șopti el, cuprins de un val de melancolie de factură clasică, singură prin pădurile vieții, strălucești încă pe cărării. N-ai putut să rămâi mai aproape de stele... Nu ești de vină... Diană.“

Mergând pe jos spre casă – nici nu era departe de gară –, rămase fulgerat parcă de un amănunt din sporăvăiala cu Diana, amănunt căruia, la timpul respectiv, nu-i dăduse nici o atenție. Era un rău obicei de-a lăsa să-i scape tocmai lucrurile esențiale (mascate de obicei în fleacuri) dintr-o discuție, pe care apoi se vedea obligat s-o refacă, mental, și să dea alte replici – mult mai inteligente – și să înțeleagă întreaga bogăție de subtexte din răspunsul interlocutorului. Îi vorbise, nu se putea altfel, și de prietenul lui, Val, care trăia drama soțului părăsit în noaptea nunții. Diana îi relatase o întâmplare stranie, aflată acum la Cluj, unde se dusese să-și scoată diploma de la universitate. O cunoștință comună îi spusese – așa, cu titlu

informativ – că fostul ei soț, care s-a recăsătorit de voie-de-nevoie și o duce mersi bine, se întorsese de curând de la București c-o femeie splendidă, ceva de domeniul fantasticului. O găsisse, zicea el, într-o noapte pe stradă, și-o luase cu sine în tren, la Cluj. Aceea se lăsase, cică, dusă ca o somnambulă. Era ca Eva gonită din rai în mai rău, jocul de cuvinte îi aparținea Dianei. Constantinu o ținea închisă într-o garsonieră-atelierul unui pictor. Să fie oare vorba de Olga? Ar fi prea de tot! Nu știu ce-l făcea să creadă că Olga se înecase în noaptea aceea de pomină și că mai devreme sau mai târziu se va afla asta, va fi găsită plutind ca Ofelia. În nici un caz, chiar dacă trăia ascunsă pe undeva, ea nu mai trebuia să se arate. Avea obligația, datoria morală, să nu se mai arate. În viața lui Val jucase rolul unei himere – apăruse pentru un moment, incendiindu-i sufletul și existența și se mistuise. Orhideea neagră, așa o numise Val odată, se topise în beznă. O credea suficient de inteligentă, încât să poată juca ușor rolul providenței în zodia unui artist. E cea care determină cotitura – în bine sau în rău – și se face nevăzută. Pentru că, ce s-ar fi întâmplat dacă rămânea cu Val? Unde o ducea? Cum își organizau viața? Care ar fi fost complicațiile cu fostul soț, căci acesta nu voia să divorțeze? Un șir lung de mizerii, având menirea să arunce cu noroi în vedenia ce se proiectase stăruitor, aprinzând imaginația unui om talentat. Regăsită, Olga ar fi fost un fel de Diana care se întoarce rănită și fără aureolă. Tudor fu izbit de strania coincidență. Câte visuri își făcuse el în legătură cu făptura plină de toate atributele dumnezeirii și ale romantismului! O pierduse – la modul cel mai circular, de la circ – așa, ca un duș rece, când ești pe marginile sublimului. În mintea lui, totuși, ea rămăsese acea ființă extraordinară, fatală etc. Și acum tocmai această femeie i se prezenta înfrântă –, îmbrăcată în sac, un Frederick Barbarossa feminin, dispusă să îndure umilinta unei îngenunchieri la Canossa. Numai că el era un papă bun, iertător, nu suferea

umiliri, era adică un papă-lapte. Da, trebuia s-o umilească, s-o facă să-și ceară iertare în genunchi că-l îndepărtase atunci când el numai că n-o ceruse în căsătorie. Iar acum venise, aproape îl implorase s-o ducă la el acasă. Întoarcerea Dianei tulbura amintirile.

Nu, nu, Olga a murit... trăiască Olga, dacă apare de undeva e o bleagă. După o lună cu Val, în condițiile alea din camera comună – din groapa comună –, el și Adrian trebuind să patruleze prin fața imobilului, în momentele lor de avânt și creație, s-ar fi întors plouată la Șandru, care i-ar fi dat ori nu i-ar fi dat două palme, două sau trei, și-ar fi închis ochii. Asta e viața noastră, a tuturor. În fond, suntem îngrozitor de nenorociți și ne scufundăm în banal și trivialitate. Și ceea ce e cumplit, și mai cumplit, e că nu ai cum să te sustragi acestor legi ale firii, acestor lanțuri care îți atârnă de suflet, încă de când te naști. Dar el, ce vedea lucrurile astea atât de limpede, n-ar fi fost oare primul care ar fi renunțat la toată filosofia asta nihilistă, chinuită, dacă Diana... ar fi procedat mai energic? Dacă ea ar fi fost cea care i-ar fi găsit cameră la hotel și tot ea l-ar fi dus și în fața stării civile, în ultimă instanță? Pentru că o iubea – cu toate acestea – înfiorător, ca pe o apariție, arătare de basm. E mai bine spus arătare. Zănela se arată, nu apar. În orice caz, ca pe ceva nespus de gingaș și imaculat. O fi având și copii? Uite, asta uitase să întrebe. Femeile sunt în stare să-ți vorbească două zile fără întrerupere, să-ți spună un milion de fleacuri, să-ți povestească viața lor chiar, dar omițând niște date esențiale, ca, de pildă, dacă au sau nu plozi. Diana putea să aibă trei tânci, pe puțin puțin. Cu un nume ca ăsta nu-i greu. Numele va trebui să și-l schimbe, bineînțeles, la bătrânețe. Poate oare o babă, plină de zbârcituri pe față, ca acea bătrână a lui Monticelli, și cu varice, cu sânii lăsați și cu trei rânduri de bărbii, să se numească Diana? Ar suna, nu știi cum, ca o sfidare și cum persoana nu era lipsită de bun-simt, trebuia, desigur, să renunțe la tot

ce-o lega de tinerețea-i furtunoasă, inclusiv la nume. Ah! părinții ori cei ce dau un nume la botez – nașii – fără să ne-ntrebe de preferințe și fără a se gândi la consecințele pe care le poate avea un nume pus așa, în neștire! Va rămâne cu Ioana, ea Diana, va rămâne cu numele celălalt, mai potrivit. În cazul că ar fi avut nu trei copilași, ci doi – să zicem – unul de patru ani, și altul de trei, cum ar fi rămas atunci cu sentimentele lui, chiar și nemărturisite, sentimentele sale profunde și – de ce nu? – pline doldora de speranță? Tudor alungă acest gând ca pe un tăun săcăitor și obraznic. Desigur, atunci lucrurile s-ar fi prezentat cu totul altfel. Dar cum? „Să-și vadă domnișoara de copiii ei, și eu să-mi văd de treburile mele“, puse el punct acestui lung monolog interior. Îi părea rău că n-o întrebese direct, deschis: „Ce-ți fac ăia mici? Cum îi cheamă? Ce jucării preferă?“ Și atunci ea s-ar fi înviorat, ar fi scos din poșetă fotografiile lor – Costel la un an și trei zile, în pielea goală pe-o pernă, Vasilică, la 5 zile, zdrăngănind o zdrăngănea – și i-ar fi povestit cât sunt de dragălași și ce pozne fac toată ziua. Lucrurile astea sunt știute, sunt fumate. Multe îi arătasera lui Tudor odraslele lor în zeci de poze (multe! vreo două-trei tinere mame) și nu reușiseră să-i smulgă decât cele mai convenționale exclamații: „Ia te uită! Pe-ăsta cum îl cheamă? Seamănă cu maică-sa! E băiat sau fată?“ Când va fi el însuși tată, poate va avea alți ochi pentru copii, și pentru cei ai Dianei în special; deocamdată nu putea să-i suferă. Îi erau dragi, desigur, dar teoretic, nu se putea concentra asupra lor, în rând cu rnamele, cu toate mamele care... etc. ..., etc. ... Îi fu lehamite să termine fraza... și-ășa mergea pe-o pistă greșită. Diana, desigur, n-avea prunci, și chiar de-ar fi avut, lui puțin îi păsa. Ajunse acasă. Când intră pe poartă, îi trecu prin minte ideea să se repeedă la gară, dar trenul plecase de mult, nu-l mai putea ajunge chiar dacă ar fi luat un helicopter, și s-o întrebe exact. Să-i dea o telegramă cu răspuns plătit: „Cum

îi cheamă pe copiii?“ Problema se vede că-l săcâia. Asta ar suna mai degrabă a batjocură: „Cum cheamă copiii la tine: stop!“

5 Erau toți, adică și Val și Adrian, plus unu. Val îl aduse pe inginerul Amzulescu. Întâlnindu-se în fața întreprinderii, la plecare, începuseră o discuție despre relativitate – temă foarte, foarte importantă –, care neputând fi expediată până la stația de tramvai se hotărâseră s-o elucideze acasă. Pe amândoi îi ardea, le sfârâia sufletul această chestiune, bineînțeles. Le crăpa buza după rezolvarea problemei relativității. Mai ales lui Val, 10 căruia discuția cu Șandru îi lăsase un gust foarte amar în gură, un gust concret și aproape absolut. Dar și lui Amzulescu, cu a sa invenție de mașină. Adrian ședea întins în pat, pe o scândură de călcat, și gemea. Avea impresia că i se fisurase coloana vertebrală. Adică, atunci când se procedase la 15 îngroparea lui de viu, mormanul de pământ ce i se aruncase în cârcă – fără nici o vină îi rupsesse șira spinării. Val mesteca într-o farfurie niște gips, voind să-i demonstreze inginerului, printr-un mulaj, cum e infinitul. La un geamăt mai deschis al lui Adrian, îi propuse să-l pună în gips. De altfel, relativitatea 20 putea fi demonstrată și pe Adrian. Întins pe scândură, el era relativ bolnav... relativ scrântit... dar dacă îl forțai să se dea jos și să umble, dintr-o dată îți dăra toată teoria lui Einstein.

– Asta înseamnă că teoria lui Einstein, oricum ai întoarce-o, cade tot în picioare, se amestecă și Tudor în discuție.

25 Amzulescu, însă, nu gustă turnura spre glumă a dezbaterii. El era un om grav și practic. Totodată, voia să-și confrunte ideile cu ale altora, atunci când își găsea parteneri. Citise de curând o carte a unui savant român – ați auzit de Ștefan Cristescu?

– Nu, spuse Adrian, și geamătul se transformă de data 30 aceasta într-un țipăt de deznădejde la poarta ignoranței. În fața incognoscibilității savanților noștri – așa interpretă Tudor cu voce tare „nu“-ul gemut al lui Andrian. Acesta era realmente un om instruit și cu largi cunoștințe în toate domeniile. Dacă nici Adrian nu-l cunoștea pe cutare... înseamnă că el nu există...

– Cred c-a murit, spuse Amzulescu. A publicat o carte la Paris: *Explorations dans l'ultra-Ether de l'Univers et les anomalies des Theories d'Einstein*. Cea mai vehementă critică ce se făcea, prin 1922, relativismului de tip einsteinian... argumentele sunt interesante și chiar dacă nu se susțin toate, merită să fie luate 5 în considerație. Culmea e că acest Cristescu, fost ofițer de marină... mi se pare, propune o nouă teorie asupra universului...

– Taci că mor!

– Stai că nu-i de răs... e un lucru foarte serios.

– În ce constă această teorie? Care ar fi esența? întrebă Tudor. 10

– E greu de explicat în câteva cuvinte, și nici eu n-am înțeles-o hine. Trebuie s-o mai studiezi. După aceea vă aduc cartea și-o discutăm împreună. Am găsit-o la un anticariat, a apărut... în 1922, v-am spus. Omul merita să fie stimat pentru curajul pe care l-a avut, pentru competența sa și, aș 15 spune, flerul filosofic. Unii din oamenii noștri de știință, reluă Amzulescu, se plasează cu entuziasm în trena de elogiatori ai valorilor recunoscute. Când o teorie și-a căpătat aprobarea unanimă – și numai atunci –, vin și ei și-o pupă. Teama de ridicol, nu, teama de a nu greși cumva, de a nu-și știrbi 20 prestigiul (ce fel de prestigiu, Dumnezeu, când ei n-au descoperit nimic!?) îi anihilează pur și simplu. Tot ei sunt cei care înăbușă orice tendință de afirmare a unora mai tineri, cărora puțin le pasă că o ipoteză științifică propusă de ei n-a fost recunoscută de americani sau de englezi. Amzulescu avea 25 o adevărată furie împotriva închistării în cercetarea științifică. Multe lucruri de-ale lui, prezentate pe la diferite sesiuni, îi fuseseră respinse ca fanteziste, nefondate științific. Păreră lui era că avem forțe serioase, adică minți limpezi, întreprinzătoare, gândiți-vă la Vuia, la Aurel Vlaicu, la... cutare și cutare, 30 și e păcat să nu le stimulăm. Trebuie să învățăm să zburăm, nu să învățăm să ne târâm.

Cu asta fu de acord toată lumea, inclusiv Adrian, de pe scândură. Coloana vertebrală părea că i se sudează, oricum

parcă nu-l mai durea atât. De zburat însă n-ar fi putut, momentan.

Val povesti ce fel de casă are Amzulescu. Fusese odată la el, bătuse la ușa și o voce îi răspunsese: „Intră!“ Pășise pragul – înăuntru era întuneric beznă, măcar că era ziua, apoi se aprinsese un reflector, care-i bătea chiar în ochi și o voce îi strigase: „Mâinile sus! Fă un pas la dreapta! Nu mișca!“ etc. Gazda nu era acasă și toată locuința sa era mecanizată la sânge, în felul acesta, cu trape, becuri, butoane, pe care dacă le nimereai din greșeală îți cădea un lighean în cap, ori erai pus să scoți limba. Cum stătea cam la periferie, unde nu era nici un fel de instalație, inginerul, care avea o mare vocație tehnică, începuse prin a-și face singur instalația de încălzire. Aceasta se făcea pe bază de păcură. După aceea, găsise un sistem de a transforma el electricitatea din jur pe care o capta prin niște pâlpii – casa lui nu era electrificată –, în căldură. După aceea, găsise mijlocul de a scoate singur electricitate din... foi de ceapă, prin frecare și acum totul la el era pe bază de curent. Megafoane erau fixate pretutindeni. Ți se dădeau instrucțiuni de cum călcai pragul: „Spală-te pe dinți!“ „Acum ia pilula de pe masă!“ „Ce-ai inventat azi?“ etc. Cele trei odăițe de la acea margine de București se transformaseră treptat într-un fel de cabină spațială, unde fantasticul ingner trăia ca un cosmonaut, călător prin constelații. (Prin instalații.) Își găsise, bineînțeles, și o soție devotată. O laborantă, la fel de pasionată ca și el. Împreună lucrau concomitent la trei descoperiri: leacul cancerului, folosindu-se resursele naturale, nașterea fără durere – asta în domeniul medical, să zicem; în sectorul biologie – chimice transformarea gândului în fapt, deocamdată la cobai și iepurii de casă; și în domeniul Astronauticii: cum poți zbura de pe o planetă pe alta pe baza unui simplu șut care ți se dă de o foarte neînsemnată întreprindere de cauciuc. Val se opri aici cu prezentarea amicului său. Prezentarea era făcută intenționat la modul acesta ironic pentru a-și mai

descreți frunțile. Adevărul este că Amzulescu era realmente un cap extraordinar, casa lui merita să fie vizitată fiind un adevărat laborator, o oglindă vie a unei minți chinuite de întrebări și a unei vocații extraordinare de savant. Cu puțină încordare și lăsându-i-se câțva timp – plus un sprijin adecvat –, Amzulescu lua Premiul Nobel ca nimica, așa cum ciugulește găina bobul. Deocamdată însă nu-și putea lua mașina. El, atât de inventiv, el, care dădea idei și sugestii în toate părțile.

– Fă o invenție nouă, îi spuse Val, care acum nu mai avea chef de discuții teoretice, sau altceva: găsește un dispozitiv care să-ți ridice mașina de acolo prin teleghidare, punând în loc altă mașină, identică, în așa fel încât că nu se observe. Așa împaci și capra și varza – varza fiind tu, sau poate preferi să fii capră?

Râse până și Amzulescu. Pe cuvântul meu c-aș face-o, dacă așa avea bani. Însă numai din salariul meu și din cel al soției – ca laborantă –, nu mi-ar ajunge nici două vieți ca să mut o mătură – pe bază de cereri și aprobări – de la un capăt al orașului la altul. Toți banii, toate economiile noastre se duc pe prize, eprubete, ierburi de leac, lițe, scândurele, piulite, șuruburi. Pentru nenorocita aceea de mașinuță, zise el, cu năduf, am stricat mașina de cusut a nevastii și-am mai băgat în ea și-o motocicletă cumpărată și bicicleta mea veche.

Val se oferii, în caz că până la urmă nu capătă scutirea de impozit, să i-o distrugă el, pe loc, cu un târnăcop, spre a nu rămâne invenția în mâinile lor, măgarii.

Amzulescu zise că nu crede ca lucrurile să ajungă până aici. Problema e că el nu mai are nici timp să se ocupe de-astea, să umble după intervenții, să dea telefoane, adică să pună lumea în mișcare, și nici chef. Pierduse doi ani și jumătate, încercând să-și pună telefon. Asta ca să dea așa, un exemplu. Făcuse cerere, o dusese la poștă. După aceea se înscrișese în audiență la inginerul-șef de la telefoane. Stătuse la coadă și când îi venise rândul, inginerul plecase pe-o ușa dosnică. Altă

dată avusese noroc să intre, i se promisese, dar nu se putuse din motive obiective. Urma să se mai construiască o centrală în cartierul respectiv... și așa, pierduse doi ani și jumătate încercând toate modalitățile: prieteni care să-l cunoască pe directorul poștei, telefoniste care aveau relații cu instalatorii, în cazul ăsta s-ar fi putut pune un fir fără nici un fel de aprobare, aprobarea luându-se după aceea, pe bază că ai telefon și n-ai aprobare.

– Dar ce, tu ești om de telefon? rase Val.

De atunci Amzulescu se jurase că nu mai pierde anii lui prețioși de studii și de invenții cu fleacuri din astea. Pentru că, urmă el, înflăcărându-se dintr-o dată, totul urmează a fi descoperit abia de acum înainte. Față de viitorul apropiat noi suntem la nivelul epocii de piatră, noi, adică omenirea. Închipuți-vă cum era când nu se cunoștea roata, iar focul era obținut prin frecare.

Tudor adăugă râzând că știe el un sat unde până nu de mult oamenii tot așa, aprindeau focul, frecând două bețe. Că pe vatra lor focul odată aprins nu se stingea ani la rând, fiind acoperit cu spuză, mocnind, când nu era de trebuință; în caz că un vecin rămânea fără foc, venea nevastă-sa și lua câțiva tăciuni aprinși pe care-i ducea până acasă în palmă, pe puțină cenușă, mișcând palma într-un anume fel, ca să n-o ardă.

– Cezar, domnule, însuși marele Cezar, a murit fără să cunoască electricitate.

– A murit forțat... zise Val... altfel, poate ar fi mai apucat.

Amzulescu era însă într-un fel de extaz mistic față de viitorul științific, în fața noilor descoperiri care ne așteaptă pe toți, pe care le poate face oricine dacă are puțină voință... și imaginație. Căci ele sunt atât de numeroase, colcăie peste tot... nu trebuie decât să caști ochii mari și să miști un deget ca să găsești o nouă stea, să descoperi că nu trăim pe pământ, ci alături, într-o dublură, capcană, a lui; că, poate, evoluția omului e înțeleasă greșit și nu bătrânii, nu maturii, ci copiii

sunt cei mai învățați, că pântecul mamei este adevăratul mormânt și că asemeni acestut pântec, mormântul propriu-zis este și el tot o burtă de femeie; că nevasta lui e pe cale să descopere un leac contra reumatismului, extrăgând un ser miraculos din alifia „Nivea“; căci viața omului se poate lungi cu încă 500 de ani dacă știi cum să-ți protejezi celulele nervoase.

Aici Amzulescu se opri, făcu o pauză. Îl trecuse nădușeala din cauza extazului, broboane mari îi scliepu pe frunte. Un ochi îi rămăsese fix, ca și când i s-ar fi aplicat deasupra o lupă, ar fi privit printr-o lentilă, în timp ce celălalt se închisese ușor, așa cum faci când orbești. Apoi iarăși îl cuprinse o febră nemaipomenită, creierul parcă lucra în câteva clipe cât într-un an; vorbea ca și când ar fi fost singur, cu toate că întorcea capul pe gâtul dintr-o dată extrem de mobil, de sfârlează, când după unul, când după altul, să vadă dacă îl urmăresc. Tudor se gândi dacă nu cumva Amzulescu nu e bolnav. Dar nu, nu trebuie să fii neapărat în criză, în transă, ca să cunoști această stare. El însuși încercase momente asemănătoare – numai că nu se exteriorizase –, fusese un extaz mut. La el contemplația universului era un act profund intim și incomunicabil. Mai exista și teoria că aluatul din care sunt plămădiți vizionarii, sfinții, profeții, inventatorii și filosofii ține mai degrabă de un anumit dozaj de substanțe chimice decât de o calitate excepțională a persoanelor respective. Felul natural al omului, modul lui de a fi, e dat, fixat, cum fixezi aparatul de radio la un anumit post, pentru o semipercepție a lumii: adică simțurile înregistrează fenomenele, senzațiile din afară, ca într-un somn, prinzând doar foarte puțin din ele, din semnificația lor. Asta se cheamă „normal“, căci așa pricepe cei mai mulți, majoritatea zdrobitoare. Când însă în compoziția unui anumit individ s-a turnat o picătură în plus de... nu știu ce substanță, iese ceva ce se poate numi har... nebulie... geniu... și care aproape se confundă. Atunci simțurile lui prind viață în toată

complexitatea ei, îngrozitor de dureroasă, ori numai fantasticul prin implicațiile cu întregul univers. Aceștia sunt decretați genii... cutare și cutare... ori nebuni... cutare sau cutare, și împing lumea înainte și înapoi... huța, huța „înainte și înapoi“ –
 5 asta se putea exemplifica foarte ușor de Amzulescu, construind un fel de bielă manivelă, care, dându-se înainte și înapoi, descrie sau pune în mișcare o roată (vezi roata de la locomotivă).

– De ce, un copac care trăiește în America de Sud poate număra până la 6000 de ani? reluă inginerul, răstindu-se
 10 oarecum la Adrian, în fața căruia se oprise dintr-o plimbare nervoasă prin cameră și pe care-l privea acum cu ochiul cel fix, neînduplecat, desigur fără să-l vadă, trecând dincolo de el, prin zid afară, unde era o bază de reparații auto.

– Cum 6000 de ani? se miră acesta.

15 – Foarte bine. E așa de gros, încât într-o scorbură a lui ar putea trece două mașini fără să se atingă... și omul numai 70?

– Ce 70?! zise Tudor.

– Numai 70 de ani trăiește... când are baftă. De ce asta?

20 – Pentru că, pe de o parte, e vorba de un lemn oarecare, fixat în pământ cu rădăcini ca odgoanele, iar în cazul lui Adrian, la care te referi... e vorba de un om viu, „de sânge și carne“, cum spune Whitman... sau dacă nu spune nu-i nici o pagubă, spun eu, fac eu versul... care nici n-o s-atingă 70 de
 25 ani, pentru că are coloana vertebrală fracturată. Val debitase această frază lungă continuând să mestece cu degetul în făruria cu gips.

– Gata, zise el către Adrian. Întoarce-te cu spatele... să te turnăm dintr-un aluat mai generos.

30 – Ia mai lasă-te, mă, de glume de-astea! făcu Adrian, care se pare că suferea de-a binelea.

Val așeză făruria lângă ușă. Dacă intra cineva, călca în ea. Putea lua astfel un mulaj de talpă de vizitator. L-ar fi expus undeva chiar cu titlul acesta: „Talpa lui X, când calcă în strachini“.

– Ia ascultă, domnule! i se adresă el lui Amzulescu. Problema asta a longevității n-o putem rezolva acum, momentan. M-am gândit că tu ești de fapt sculptor. Un foarte bun sculptor și, în Occident, cu invențiile tale, ai putea avea
 5 un succes monstru... Dar știi, monstru...

– Nu mă interesează Occidentul, eu vreau aici, zise Amzulescu, crezând că Val vorbește serios.

– De ce sculptor? întrebă Tudor.

– Pentru că tendința e de a se înlocui sculptura, așa cum o înțelegem noi, cu tot felul de aparate, care de care mai
 10 trăsnete, „funcționale“, cu un cuvânt la modă, ținând mai degrabă de mecanică decât de școala de bele-arte. Le povesti că nu de mult, la o mare expoziție din Londra, fusese prezentat cu o reclamă extraordinară următorul monument: un
 15 „Buick“ vechi, montat pe un podium, în mijlocul unei suprafețe pline de farfurii albe. De-o parte și de alta a automobilului funcționau două greble, se dădeau înainte și înapoi, măturând niște cioburi. Deasupra mașinii se fixaseră câteva ciocane, ciocănele și baroase, care se ridicau și se lăsau; farurile „Buick“-ului fuseseră scoase și înlocuite cu păr lung,
 20 de femeie, vopsit, în roșu. Asta era tot. Artistul dăduse câteva interviuri încâlcite ca părul acela de muiere, în care își exprima crezul viril. Închipuiți-vă însă ce succes ai avea tu, mă, dacă toate aceste drăcovenii ale tale, care îți sunt oprite la „vama“ descoperirilor și invențiilor, le-ai trece în grădina
 25 artei. Te-ai lăsa la vatră din inginerie și ai revoluționa acuarela, guașa și relieful. Ai susține și tu că faci „Happening and fluxus!“

– Și câmpul artei e nelimitat, se poate merge la infinit... zise grav Amzulescu, dar nu în felul acesta. Am citit și eu
 30 despre tot felul de năzbâtii. N-au nimic comun cu frumosul. Țin de șarlatenie, după cum omul care rupe belciuge la circ... ce-l leagă pe acesta de revoluționarul proletar? Astfel de manifestări sunt semne, simptome ale unei derute reale a artei,

care vrea altceva. În fața cupolei lui Michelangelo poți să scoți limba, s-o scuipi, dar îți cade-n creștet, poți sta în cap într-un borcan de margarină, dar asta nu înseamnă un progres vizavi de Michelangelo. Iar dacă îți declari hodoronc-tronc
5 dezacordul tău personal cu idealul clasic, înseamnă că automat l-ai și întrecut? Eu sunt sigur că peste o sută de ani Renașterea va fi depășită realmente, dar pe calea valorii nu a nonvalorii.

Adrian aduse vorba despre Brâncuși. Fu de părere că acesta
10 reprezenta ultimul sculptor adevărat; după el se vor întinde cinci sute de ani de haos. E imposibil să fii mare – fără să ai cultul formei – adecvată unui adânc conținut, ținu Adrian să precizeze imediat, spre a nu fi acuzat de formalism, și Brâncuși a fost singurul care a avut acest cult.

15 Val se simți oarecum atins, cum, adică, el n-avea nici o șansă?

– Adrian, vezi, mamă, că dacă nu-mi acorzi o șansă, una mică, gipsul acela încă nu s-a întărit și ești pasibil de-a fi contrazis, transformându-te în statuie vie... Apoi continuă: uite
20 o idee – statuile viitorului sunt statuile vii... Totul e să le facem să vorbească, să ciripească.

– Ar exista două căi, interveni Tudor. Ori îți bagi modelele în gips, cum ai sugerat tu, Val, ori obligi gipsul, piatra, lemnul să vorbească, să dea declarații. Calea aceasta din urmă ar fi
25 de preferat. Și adăugă: referitor la „Buick“-ul-statuie. Da, domnul Amzulescu ar fi capabil de una chiar mai brează, mai boacăna, pe care s-o numească „Combateră mustății la femei – în patru timpi“. Însă dumnealui ia lucrurile în serios și nu crede în imixtiuni. Domeniul științific de-o parte și cel
30 artistic de alta, nu-i așa? Mai precis, e contra șarlatanismului. E tipul celui care crede nu că tot ce zboară se mănâncă, dar că totul poate fi făcut, împins să zboare și că menirea noastră, a ființelor inteligente, mă refer la om ca specie –, e să determinăm lucrurile să se înalțe, să le dăm aripi. Așa e,

domnule Amzulescu? Deși Tudor vorbise cât se poate de grav, nu știi de ce atât Adrian, cât și Val găsiră că e cazul să zâmbească.

– Desigur... răspuse Amzulescu.

– Ideea savantului, în general, m-a preocupat mai de mult
5 continuă Tudor, mă bucur că am acum ocazia unei confruntări „pe viu“ cu cineva priceput, în cunoștință de cauză, de cauză pierdută. Și mie mi se pare că omul înoată în mistere, rolul omului de știință e să mai pună o priză, o liță...

– O oliță... râse Val.

– ...acolo unde s-a produs scurtcircuitul, să mai lumineze
10 măcar un cotlon. Eram tentat să cred că savantul nostru se limitează la stricta specialitate, excluzând arta, ba chiar negând-o ori socotind-o fără nici o valoare, dar văd că dumnealui, dimpotrivă, se arată la fel de interesat și de
15 problemele acestea. Cu altă ocazie o să vă provoc la discuție despre teatru. Regizorii se bat și acum pentru Lope de Vega, pentru Brecht, pentru Alfred Schichsol, John Weinocht, Magdebury, dracu-lacu, inventa niște nume fără a clipi măcar, să nu se înțeleagă că aş nega valoarea acestora, dar nimeni nu
20 luptă pentru un autor nou, tocmai pentru că n-a fost brevetat de Occident. Exact, ceea ce susțineți și dumneavoastră despre teama de știrbire a prestigiului. Nici Amzulescu nu știa precis dacă Tudor, pe care îl mai văzuse doar o dată, în fugă, în acea
25 dimineață, vorbea serios sau găsise o modalitate politicoasă de a-l combate, de a-l lua, fin, peste picior.

Val și Adrian continuau să zâmbească.

De câțva timp, trei muște mari, care nu știu cum intraseră
în odaie, dădeau o adevărată reprezentare de agilitate zburând printre ei, izbindu-se de geam, făcând acel zgomot săcăitor
30 de „muşcă în exercițiul funcțiunii“.

Spre a evita continuarea discuției aceleia echivoce cu Tudor, Amzulescu prinse momentul când una din muște zbură spre el, o fixă oarecum cu privirea într-un punct, suflă spre ea și

muscoiul căzu la pământ ca trăsnet, fără ca inginerul să fi făcut alt gest, adică s-o fi lovit cu mâna, să zicem.

Toți rămaseră muți, și Amzulescu repetă figura cu cea de a doua insectă.

5 – Ce le faci, domnule? Le hipnotizezi? întrebă Adrian. Ești fantastic, parol!

– E foarte simplu, râse inginerul, oarecum jenat că nu-și putuse opri un prost obicei. Muștele zboară prin baterea aripilor, se crede, însă ele merg de fapt pe o veritabilă pernă
10 de aer pe care și-o creează instantaneu sub ele. E suficient ca să le „înțepi” perna într-un anumit punct și ele se dărâmă ca niște reactoare trăsnite.

„Acum, e rândul lui să-și bată joc de noi, gândi Val.

– Numai ca omorător de muște, prințator de muște în
15 întreprinderea noastră, ar trebui să ai un salariu mai mare, spuse el tare. Pentru că ție, în fond, nimic nu ți-e străin, de la esența teoriei lui Einstein până la modul de-a omorî o muscă fără să bați din palme ca s-o prinzi cu perdea.

Bātu cineva la ușă.

20 – Nevastă-mea, zise Amzulescu. I-am spus că sunt aici, să treacă să mă ia când iese de la slujbă.

Întră într-adevăr soția lui, pe care ceilalți n-o mai văzuseră și se așteptau să fie cine știe ce zână. Purta încă halatul de lucru, ars de acizi în vreo trei locuri. Era o femeie „tânără și totodată
25 fără vârstă”, cum o caracteriză Val în gând. Continuând: „Bine că nu e o frumusețe, în sfârșit are omul pe ce să-și mai odihnească un ochi. Pentru că în aceste zile, când străzile suferă de o adevărată inflație de dudui nurlui, parcă ți se strepezesc dinții, pleoapele și vederea unui obraz lălău și a unui șold șui
30 e reconfortantă”. Doamna Amzulescu nu era nici lălăie, nici șuie, era pur și simplu o femeie ștearsă. Părea ștearsă cu spirt... cu acizi, ca o pată pe o haină, care ieșea mereu, identică și egală cu sine însăși. Avea însă calități sufletești deosebite, era un om inimos și cald, și, desigur, calități profesionale.

Întruchipa, pe măsura posibilităților, ceea ce se cheamă „o femeie de știință” și inginerul nici nu-și putea găsi o mai bună colaboratoare. Pasiunea descoperirilor o înflăcărase și pe ea, mai bine zis o inflamase, întrucât mai tot timpul se prezenta la slujbă, ba cu un obraz umflat, ba cu un deget copt. Urmărind
5 descoperirea unor leacuri, le încerca puterea chiar pe propria-i piele și, încetul cu încetul, buzele ei arse și aspre gustaseră aproape toate otrăvurile, bineînțelese, în doze mici. Arăta ca un fel de Mefisto cu fustă și redus la scară și Val nu-și putu reține un zâmbet la gândul că Amzulescu a făcut pactul cu dracul.
10

Doamna Amzulescu întrebă de la ușă dacă n-aveau cumva o pisică de dat, trebuia să încerce un sel nou contra reumatismului și i s-au terminat cobaii, i s-a terminat totul și e obligată să recurgă la mâte.

– Mâte n-avem, doamnă, zise Val, însă v-am putea oferi
15 un caz (și-l arată pe Adrian, care continua să stea lungit pe scândura de călcat, cu riscul de a părea nepoliticos). Dumneavoastră, cum vă ocupați cu sureri, poate ne dați o soluție.

– Termină, mă, Val, cu aiurelile astea, sări Adrian, sări cu gura, pentru că tot nu se mișcă, nu-și putea permite să riște.
20 Era ca un vas grecesc în care s-a tras cu tunul, ghiuleaua a rămas înăuntru și la cea mai mică mișcare i se părea că vor sări în țândări: ghiuleaua, vasul grecesc și desenele grecești de pe vas, totul, totul. Așa se gândea el, așa i se părea.

– Am ceva la coloana vertebrală, doamnă, mi s-a descârcat
25 o cupă de pământ în cap.

– Cupă de pământ! Tu și-n groapă o să vorbești elevat... Nu, doamnă Amzulescu... uitați-vă la el... e o pasăre Phoenix în mizerie... A renăscut adineauri din propria-i cenușă, punându-și cenușă-n cap, și în viteza renașterii s-a scrântit
30 puțin. Deci vă putem oferi o pasăre Phoenix în loc de mătă. Gluma nu era răutăcioasă, Adrian și Val se tachinau fără încetare. Însă acum nu încăpea îndoială că primul suferea realmente acolo la coloană, și trebuia cruțat moral.

– Să-l lăsăm pe Adrian în pace! zise Tudor. Poate adoarme și se trezește sănătos. Apoi către Amzulescu: – V-a spus, arăta spre Val, de pățania lui?

– Ce pățanie?

5 – Una destul de neplăcută...

Era modalitatea cea mai eficace de-a schimba vorba și de a-l scuti pe Adrian de tirul glumelor acestuia. Pe de altă parte, Amzulescu putea da o idee de găsiră a Olgăi, de scoatere din pământ, din iarbă verde, brr! ferească Dumnezeu... în cazul
10 că Val i-ar fi mărturisit. Sculptorul nu-i spusese însă nimic și Tudor socoti de cuviință să nu se bage unde nu-i fierbe oala. Lucruri intime. Fiecare și le rezolva cum socotea el că e mai bine.

Doamna Kati Amzulescu – o cheamă Kati, așa o numise soțul la intrare: „Bună, Kati, vezi că ne-ai găsit?” – era foarte
15 nervoasă în acea zi, se plimba de colo până colo prin cameră și nu-și găsea locul. De altfel, nici n-ar fi avut pe ce să stea, decât pe patul lui Val. Amzulescu o informă în treacăt – când ea era în treacăt prin dreptul lui – că mașina e tot acolo, nu
20 s-a clintit nimic. Pe ea n-o interesa însă atât problema mașinei, cât a prinderii unei pisici, pe care se putea proba serul acela extraordinar.

„Cum o fi arătând căminul acestor oameni?” se întrebă Tudor. Tare ar fi dorit să-i viziteze odată, să-i surprindă în
25 halat și papuci, în plin proces de descoperiri: extrăgând curentul electric din foi de ceapă și trăgind mâța de coadă. Desigur, se pretau la fel de fel de glume, însă cuplul era strașnic. (A nimerit orbul Brăila.) Cu toată ironia lui de adineauri, simți un mare respect pentru amândoi. Tot ce avea
30 tangență cu știința îl atrăgea, tocmai pentru că el nu se pricepea deloc în acest domeniu. Credea să se poate explica logic orice fenomen. Chiar minunile lui Iisus. Ori Amzulescu era omul cu care se putea discuta mult și bine și putea să-i explice pe larg cum devine cu știința. Înseamnă că și Val de la acesta

lua în zbor o idee sau alta și după aia venea și le-o „vindea” lor. Însă în capul lui, totul se transforma în așa mod încât era greu de recunoscut de unde se inspirase, supunea totul unei interpretări foarte personale.

– Am auzit că ești prieten cu noul director, îl atacă 5 câteodată Amzulescu pe Val... Poate are el vreo relație?

– Într-adevăr... sunt... răspuse Val. Cine ți-o fi spus?

– Umblă vorba în întreprindere... Ce fel de amic?

– Așa și-așa... Oricum, e de treabă. Val izbucni în râs: bine că mi-ai adus aminte, desigur, el te-ar putea ajuta! Mai ales, 10 dacă-ți pun eu o pilă și... cu meritele tale, imediat te pune șef peste toată secția de cauciuc...

– Îi e rudă, spuse Tudor.

– Prin alianță, adăugă Val, râzând... soția...

– Serios? întrebă doamna Amzulescu, nu știam că sunteți 15 căsătorit.

– Nu, el e căsătorit... zise Val, arătând spre Amzulescu... adică, pardon, directorul e căsătorit cu prietena mea. Însă tragedia e că de vreo două săptămâni... Val se opri și cu un gest de întrebare către Tudor și Adrian („Să le spun ?” „Hai 20 să le spun”) ...de două săptămâni am pierdut-o și unul, și altul.

Le povesti, de data asta pe larg, cu detalii, peripeciile acelei nopți, drumul lor, cu toate mișculațiile, folosise cuvântul mișculații, unele de înțeles, altele de neînțeles. Își amintise între timp alte amănunte. Ajunsese la concluzia că fusese atunci 25 un pic „grizat” și se ținuseră de mână până aproape de lacuri. Acolo au început să se joace de-a v-ați ascunselea, neavând ce face. Ba, nu, ca să se antreneze pentru căsnicie, pentru viață. El se tupilase într-un tufiș... și l-a luat somnul, tot așteptând să fie găsit. Când se trezise, ea stătea pe bancă și plângea. „E 30 rândul tău”, spuse Val, pe care somnul acela scurt mai mult îl năucise. Ea se ascunsese... nu știu unele, o luase spre lacuri... el o tot striga să termine cu prostiile, că n-are timp s-alerge după ea... și i-a spus că-l găsește în barcă. Voise să desprindă

o barcă de la mal. Însă, rupând lanțul cu mâna, erau legate cu un lanț prins cu un lacăt, deci o spargere tot făcuse și el în noaptea aceea care era noaptea nunții, cum ar veni, așa conveniseră amândoi că e noaptea nunții, a băgat de seamă
5 că bărcile sunt legate toate între ele. Toate lucrurile de pe lumea asta se țin cărlig. Sărise într-una și începuse să vâslească, ducând întreg cârdul în larg, ca pe găște. „U-hu!“ striga el din când în când... Pe ea o zări un moment pe mal, se uita la el... țipa la el... nu știu de ce. El, ca să facă pe viteazul, s-a dezbrăcat
10 și s-a aruncat în apă... Nu știa cât a stat acolo... pentru că primul drum l-a făcut chiar spre fundul lacului... abia în apă și-a dat seama cât e de ametit și nu poate să miște picioarele... parcă uitase să înoate, cum Dumnezeu uitase să înoate, că asta și mersul pe bicicletă se învață pentru toată viața, se știu până
15 la groapă. A revenit de câteva ori la suprafață, ca prin minune, și de fiecare dată o vedea acolo pe mal, țipând... crede că el însuși țipa, pentru că și-a dat seama că avea un cârcel la amândouă picioarele, din cauza asta nu le putea mișca... Fenomenul i se mai întâmplase de câteva ori, în momente de mare oboseală... dar îl prinsese pe pământ... și timp de câteva minute rămânea paralizat pur și simplu... de fiecare dată când i se pusese cârcelul... Acum erau doi... cârcei... mușchii pulpei i se contractaseră, se făcuseră oțel și-l dureau ca și când ar fi fost înțepat cu mii de ace, ori ars cu fierul roșu...

25 Nu știe când și-a revenit... s-a trezit în barcă... fie că Olga l-a scos de-acolo, fie că s-a salvat singur... s-a îmbrăcat... și aducându-și aminte de Olga... care plecase să se ascundă, a început s-o strige. A avut un moment sentimentul că ea s-a înecat și-n tot acest timp el a stat imobilizat în barcă, din cauza cârcelului... că i se păruse doar că el se înecă; în realitate, ea fusese aceea. Totul era ca într-un vis, când se amestecă
30 persoane moarte cu ființe vii, vrei să fugi și nu poți, cineva vine spre tine c-un tăciune aprins, să ți-l bage în ochi, și odată dai să țipi, dar gura îți rămâne încleștată... și te trezești... El

s-a trezit în barcă... în cârdul acela de bărci... A vâslit până la mal și a început s-o caute... Asta a fost tot.

– Data trecută, când mergeam spre morgă, parcă nu ne-ai spus așa... observă Adrian.

– Nu-mi adusesem aminte... decât de ultima parte, spuse Val, deosebit de grav. Starea de amnezie parțială a durat mai multe zile... și fragmentul cu înecul mi l-am amintit venind de la Ciorogârla, când m-am aruncat să fac o baie într-un canal, ce capta apa pentru o uzină din București și era să mă înec. Atunci am avut sentimentul că mai trăisem o dată această
10 întâmplare... ceva foarte vag!... și faptul mi s-a limpezit aineauri când vorbeam despre pasărea Phoenix.

– Să te ferești de apă... îi spuse Tudor.

– Da... n-o să mai beau de acum încolo... decât whisky. Ei, ce zici? Ți-am oferit toate datele, toată colecția „Rebus“ ...
15 zise Val. Unde e Olga?

– S-ar putea ca ea să nici nu fi existat, spuse Amzulescu, după câteva clipe de liniște, când parcă se auzeau gândurile tuturor celor din cameră. Sau să existe, dar într-un alt secol. Cunoașteți teoria cu cutele timpului? Timpul, care curge într-o singură
20 direcție... și e ireversibil – cum știm cu toții –, are niște meandre în curgerea, prelungirea aceasta a lui. Nu că s-ar întoarce, nu există întoarcere, dar... undeva face o buclă. Și se întâmplă ca oameni care trăiesc în epoci diferite să se atingă din cauza acestei bucle, având pentru câteva clipe... zile, luni, sentimentul că sunt
25 contemporani. Deodată s-a terminat bucla și fiecare se pomenește aruncat în secolul respectiv, păstrând amintiri vagi despre celălalt... și rămânând cu senzația unei neîmpliniri...

– Stați că mi se face pielea de găină... interveni Tudor. Care e punctul dumitale de vedere? Mie îmi place toată teoria,
30 îmi place așa ca poezie... ca poem, ori ca metaforă; femeia de lângă mine nu e contemporana mea, e din epoca ele piatră... și-mi dă c-o piatră în cap... dar nu mă satisface, pe plan rațional. Nu piatra, ci teoria.

– Și la urmă... spre a reveni la concret, interveni și Adrian...
Cherchez la femme! Unele e personajul feminin?

– N-ar fi exclus să se fi înecat cu adevărat, se pronunță
doamna Amzulescu, care ascultase foarte atentă toată discuția.

5 Când s-au petrecut faptele?

– În urmă cu două săptămâni, spuse Val, oarecum îngrozit
de perspectiva care parcă acum i se deschidea pentru prima
dată, aceea a dispariției Olgăi pentru totdeauna.

– Sau invers, făcu Tudor: n-ar fi exclus să te fi înecat tu,
10 Val, atunci și ea să trăiască, să fi fugit cu cineva care se plimba
întâmplător prin parc (își aminti de relatarea Dianeii despre
frumoasa adormită din garsoniera lui Nucu) și i se făcu părul
măciucă. Iar tu ești un mort... cu probleme, care îți faci
probleme. Un mort viu...

15 – Mortul viu e Adrian.

– Și mai este o posibilitate, zise Adrian, ca și când n-ar fi
auzit replica lui Val. Ca însuși Șandru să fie amestecat în
afacere. Să fi fost împins la o crimă pasională... Adică, întâi
să fi încercat să te lichideze pe tine, ca s-o scape de sub
20 influența-ți nefastă... și văzând că nu reușește, s-o fi înecat...
Parcă spuneați data trecută că la un moment dat Olga ți-a atras
atenția că ați fi urmăriți... și că l-a văzut chiar pe Șandru
purtând ceva în brațe!...

– Da, așa e... de la un timp Olga se arăta nervoasă, foarte
25 neliniștită. Și-mi tot cerea să mă uit într-o anumită direcție.
Însă de fiecare dată când mă uitam încotro zicea ea nu vedeam
nimic.

– Totuși, ea *vedea* ceva, zise Adrian, stăpân pe logică. Să
nu uităm că tu lucraseși foarte mult în ziua și în seara aceea,
30 iar ea era cu mintea și ochiul limpede. Și apoi ea n-avea de
unde să știe, de altfel, că Șandru avea acea statuie în brațe.
El a plecat în urma voastră și nimeni până atunci nu bănuia
c-o să se repeadă să ia statuia, bustul ei de lut. Deci Olga l-a
văzut într-adevăr, dacă ți-a spus că e vorba de unul cu ceva

în brațe. Și încă ceva: puteau fi doi: el și șoferul – care are o
moacă! – ai văzut ce moacă are? Poate că nici n-a vrut decât
să-ți tragă o mamă de bătaie, dar văzind că ți-pă Olga când
te-au aruncat în apă, au lichidat-o și pe ea – prin lichid , adică
aruncând-o în lac. Ea s-a înecat, și tu ai scăpat, ca prin minune,
5 revenindu-ți din șocul primit în urma loviturii exact în fundul
lacului și, ca un taur ce ești, gășind destule resurse să te salvezi.

Toți ascultară, zâmbind, raționamentul, poate voit șarjat,
al lui Adrian.

Amzulescu ridicase farfuria din dreptul ușii, de teamă să
10 nu dea nevasta-sa în ea. Înmuindu-și degetul în gipsul pe
punctul de a se închea, încercă să-i arate lui Val cam cum
se produce fenomenul de „cutare“ a timpului. La un anumit
punct mâna i se opri: gipsul se întărise.

– E prea târziu, spuse el... Acum totul s-a întepenit.

15

PARTEA A TREIA

CAPITOLUL IX

Lucrurile aveau să se precipite în lunile următoare, bogate în evenimente. Luaseră, desigur, nu întorsătura fantastică, preconizată de Adrian, – cum stătea cu coloana vertebrală „făcută zob“ pe scândura aceea de călcat, el vedea în realitate 5
mai mult decât trebuie –, ci mai degrabă se așezaseră, se bătătoriseră pe latura lor realistă și oarecum banală. Mult mai târziu, Tudor avea să se-ntrebe dacă nu cumva era de preferat prima ipostază, cea fantastică, oricum mai ușoară, mai de suportat și parcă „mai a noastră“. Banalitatea, în stupiditatea 10
ei, e crâncenă, mai dramatică de multe ori. Vine ca un tăvălug care nivelează totul, zdrobind și pietre, dar și flori și, în șoseaua netedă pe care o lasă în urmă, un ochi atent poate vedea amprente dureroase, elitre de zburătoare strivite și petale.

*

Rămăsese suspendată parcă de o zi și-o noapte. Cu toate 15
sforțările, nu reușea să depășească un anumit punct. Observase, încă de când Val se mascase cu crengi prima dată, acolo în boschet, că ea rămâne în urmă, nu-l mai poate urmări. Ideea cu de-a v-ați-ascunselea o avusese ea, nu el. Era noaptea lor de miere... se cerea multă imaginație și amânarea, pe cât 20
posibil, a orei aceleia. Ora de diamant. (Merge așa, nu-i prea

pretențios spus?) Planul ei era să fugă într-o barcă, el s-o găsească acolo și barca să fie prima lor casă... apoi totul să se clatine sub bolta înstelată. Numai dragostea îți ridică ochii spre stele, vezi că ești și tu o părticică din univers, un centru.

5 Și fericirea lumii, echilibrul, depind și de fericirea ta, cât suflet și câtă faptă pui în iubire. Altfel, trup au și broaștele. Când Val se duse în acel boschet, se auzi o bufnitură și alergând la el îl găsi lat, și aproape în nesimțire. Nu-l putuse ridica, fiind mult prea greu pentru puterea ei, și se-ntorsese la bancă, șezând

10 acolo și plângând, cuprinsă de-o panică fără nume. Dintr-o dată, în limpezimea aceea, care începuse să se facă în capul ei, își dădu seama că și Val îi e un străin. Prăbușirea lui – acolo, la câțiva pași de ea – o duru, dar nu așa de tare, ca și când ai vedea un om beat pe trotuar, un nenea oarecare, îți pare rău

15 de el, te gândești c-ar putea răci, dar treci mai departe și după câțiva pași ai uitat. Atunci îi trecu prin cap că n-are nici un rost această poveste. Înțelesese prea puțin din tot ce-i vorbise – se prefăcuse că-l pricepe, în fond, era aici doar o nevinovată prefăcătorie feminină, o mică și dulce capcană de amor; toate

20 femeile îi încurajează pe iubiții lor, mai ales când aceștia sunt niște artiști sensibili, dându-le a înțelege că fac asta pentru că îi cunosc foarte bine, îi *înțeleg* (ce dacă se repetă cuvântul a *înțelege!*). Însă Olgăi îi fu rușine de această mică stratagemă. Îi plăcea ce-i spunea tânărul artist, credea în el, i se păruse

25 c-ar fi cu stea în frunte, dar... de la un punct îi era la fel de îndepărtat ca și Șandru. Acela se arăta un om „tare descurcăreț și practic”, neputând fi urmat în toate consecințele pragmatismului său. Acesta era însă un idealist, în sensul bun, un visător, visăros, ceva fără sfârșit în domeniul visului, care

30 nu poate fi urmat în toate cutele fantasmagoriilor sale. Îl iubea? Nu-l iubea? Sigur, nu el făcuse alegerea, ci ea fusese cea care îl marcuse, cum înseamnă pădurarul copacul de tăiat, ales pentru o talpă de casă. Deci nu mai era vorba de „n-am știut, n-am avut experiență, m-a luat prin surprindere”. Ea căutase

să-i placă, să și-l apropie, tremura când îl știa departe și la gândul că nu va reuși să-l „ia”. Să-l ia ca pe un obiect, ca și când ar fi fost vorba de un inel, de ceva, și voia neapărat să-l stăpânească. Acum, de când mergeau alături, își dădea seama că reușise: omul iubit (da, îl iubea) era al ei... numai al ei, și

5 asta o sperie cel mai tare. Val n-ar mai fi putut fi înșelat – ca Șandru – la ce-i zbură mintea acum, Dumnezeu! Dacă ar fi avut chef, dacă s-ar fi îndrăgostit de altcineva, de el i-ar fi fost rușine – l-ar fi înșelat cu rușine, cu jenă... își pierdea deci libertatea... Simți că-i e rău. Se gândea alături, nu asta voia

10 să „analizeze”, dar nu reușea să prindă gândul exact, din mănunchiul mare de nuanțe, firul subțire și dureros pe care voia să-l ia între degete, tocmai acel fir nu se lăsa apucat. Încă de la început s-a temut de noaptea aceasta. Știuse că va fi și

15 ultima cu Val încă de când porniseră amândoi în oraș, ieșiseră de la jocul de chibrituri, lăsându-i pe toți nedumeriți. Când Val zgâcină de poarta cimitirului, unde voiau să intre inițial, cimitirul acela părăsit, peste drum de casa lor, ea încercase pentru o fracțiune de secundă bucuria inconștientă a

20 „ultimului drum”. Poarta nu cedase, rămânea mută, zăvorâtă, grilajul era înalt, nu se putea sări peste el, și pornind mai departe, îi fu oarecum ciudă că se îndepărtează de sentimentul acela obscur. Apoi uită, se luase cu dragostea năvalnică pe care

25 o simțea pentru bărbat, și abia de când apăru umbra lui Șandru – sau poate chiar Șandru – și începu să-i fie frică, în suflet i se trezi, ca un laitmotiv, acea chemare stranie. De aceea îl și îndrumase spre lacuri. Știa ce are de făcut.

Val dormi cam o jumătate de oră, poate treizeci și cinci de minute, acolo, în locul acela umed, trântit cu o bufnitură, ca un sac cu cartofi. Sau cu cocs. Cum azvârle hamalii sacii

30 cu cocs în beciuri, pe fereastra beciului, din stradă: buf!

Olgă îl așteptă să deschidă ochii, deși, pentru ce urmărea ea, mai potrivit era să plece imediat, cât el se afla în starea aceea. Voia însă să-l păzească, îi era teama să nu pățească ceva,

de pildă, să vină paznicul să-i dea în cap, ori să-l tragă pământul să răcească. Ca și când, dacă era ea aproape, el nu putea nicidecum răci – pământul ud n-ar fi îndrăznit să-l tragă! Așa își închipuie femeile că au grijă de artiști, că simpla lor prezență le face bine! Vru să-l trezească. Dar Val se ridică singur. Veni lângă ea, parcă nimic nu s-ar fi întâmplat. Era foarte liniștit, gata să înceapă cine știe ce teorie despre cetatea Babilonului, pe care Alexandru cel Mare năzuia s-o facă centrul lumii, capitala ambiției sale, capitala lumii întregi, pe care urma el să o cucerească din aproape în aproape, răsând și făcând și tăind noduri gordiene – și noduri din gât cu gât cu tot – până la vârsta de 65 de ani – cât spera să trăiască. Cifra, Val o dădea ca aproximativă.

– De ce plângi? o întrebă.

15 – E o noapte ciudată, murmură Olga. Te-a lovit cineva în cap... Doamne, ești plin de sânge...

– Ce tot vorbești? Cine să mă lovească?

20 Totuși, își scoase batista și-o duse în creștet... știa că acolo-l doare... batista se roși imediat. Se vedea sângele purpuriu pe ea, pentru că ieșise luna, iar țâșnise ca o minge deasupra apei, tocmai atunci. Cât fusese Val Tomiță doborât acolo în iarbă, luna stătuse ascunsă în nori, intrase în cumuluși odată cu el și ieșise odată cu el.

25 – M-oi fi zgâriat cu vreo creangă, îngână, calm. Nu știi cum naiba am alunecat și-am căzut... Nu trebuia să mă lași.

Era un mic reproș, dar nu mai insistă, zâmbi și zise:

30 – Gata! E rândul tău! Însă să nu te ascunzi departe, că nu te caut prea mult. Mai avem și alte treburi în noaptea asta, decât să facem pe copiii de patru ani și-o lună, și-o lună de miere... Uite-o sus... e plină toată de urși, ca un bârlog zgârie-nori... așa, lingeți-vă pe bot, fraților... hai, du-te colo după castanul acela, nu e la capătul lumii, ascunde-te, și eu o să te găesc, te voi dibui prin intuiție... Între timp o să ling cerul spre lună.

– Nuu! e prea aproape, făcu Olga. Nu mai plângea, Eu mă duc în direcția aceea... să nu vii după mine înainte de-un sfert de oră...

O luă spre lac.

5 El rămase pe bancă... își mai tamponă o dată creștetul cu batista și... deodată când își duse mâna acolo, simți o durere cumplită, ca și când i-ar fi căzut luna în cap... cu o bufnitură. Fu gata să injure „Cine mă-sa mă tot bumbăcește în noaptea asta minunată?“ dar... adormi din nou... sau își pierdu cunoștința.

10 Olga știa locul acela și merse spre el cu ochii închiși... Vorba vine, cu ochii închiși, dar și așa nu se zărea prea bine, era iarăși întuneric beznă. Merse la stăvilă, se opri abia când auzi apa jos fierbând. Cine se arunca acolo, nu mai scăpa, era un loc sigur, garantat. Fugise până aici, cu tot întunericul, ca să câștige timp, adică să apuce cât mai mult din cele 15 cincisprezece minute, când urma să plece Val Tomiță s-o caute. Să nu mai aibă nici o șansă, dacă s-a hotărât să termine odată cu totul, nu era bine să-și mai acorde vreo șansă.

20 Acum stătea și se uita în jos, aplecată peste parapet. Calcula dacă nu cumva a făcut vreo eroare?... Să nu fi nimerit în altă parte?... Inima îi bătea puternic, dat din cauză că fugise, nu că s-ar fi temut. Moartea, spunea un filosof grec, nici nu există, pentru că atâta vreme cât trăiești nu are sens pentru tine, iar când vine ea nu mai ești tu! Poate nu spusese chiar așa, textual, dar asta era esența. Bine gândit, adânc. Pe greci nu-i întrece 25 nimeni în adâncime. Or fi șapte metri? Apa vâjâise jos ceva mai tare, mai nerăbdător. Dar care era numele filosofului? Se gândi că moare în ignoranță și parcă-i părea rău; își dădu drumul cu siguranța că poate și-l amintește „pe drum“. O ajunge din urmă. Era într-adevăr curioasă să știe dacă și-l 30 amintește sau ba. Și mai era curioasă de un lucru: dacă e adevărat că în ultimele clipe muribundul își retrăiește, caleidoscopic, toată viața. Se văzu fugind la școală pe gheață, alături de verișoara ei, care nimerește dintr-o dată într-o copcă;

apoi, la țipetele ei, apăruse Val, cerând-o în căsătorie și plecaseră împreună acasă la el. Stătea cu încă doi prieteni și... deodată își dădu seama că era de mult căsătorită. Șandru se afla și el acolo, cu prietenii lui Val și cu încă o fată, o anume Mimi. Apoi refăcu de zeci de ori drumul parcurs prin București, – noaptea, ei singuri pe bulevarde, străzi și fundături, îndrăgostiți și puși pe șotii. Era ceva de basm în această fugă, însă nu găsea „fisura“ pe unde se infiltrase fantasticul în realitate. În realitatea cea mai banală. Poate prin spărtura din capul bărbatului, pe unde se prelingea un firicel de sânge? La lumina lunii îl analizase, ca și când l-ar fi pus sub microscop să vadă dacă e sânge adevărat și nu vin. Val, cum e el trăsнит, ar fi fost în stare să-i joace o festă și să aibă vin în căpățână în loc de sânge. Îi fu rușine că se spieria pe drum degeaba, nu era nimeni după ei, decât conștiința lor care le rămăsese în urmă. Conștiința – își spuse Olga, în modul cel mai didactic – rămâne în urma forțelor de producție, cam cu un lat de palmă. Și conștiința ei cea vinovată față de Șandru, care reprezenta cu prestanță forțele de producție; nu, față de Val, pentru că îi dăduse a înțelege că ea ar fi fost o femeie ideală, muză etc... ceea ce nu corespundea cu stas-ul muzelor, femeilor ideale... ha, ha! și tocmai ca el să nu descopere aceasta, ea fugise... se ascundea în moarte. Aștepta contactul, atingerea apei, cu înfrigurare. Nu știa să înoate, spre norocul ei – deci, totul mergea ca pe roate. Cădea ca un pietroi într-o fântână... îi făcea – recunoștea – plăcere această prăbușire... își aminti și numele filosofului: Val... adică, nu, Tomiță nu era grecul... Parmenide! zise ea... încercând o imensă bucurie, ca și când ar fi făcut cine știe ce descoperire, descoperirea vieții ei... Da, descoperirea vieții ei... pentru că acum începuse moartea. Începuse? Când? Se zbătea de câteva clipe deasupra prăpastiei, ceva o ținea legată de parapet, ea se zbătea și țipa după ajutor. Însă în loc de „ajutor“ rostea un alt cuvânt, care semăna cu „Parmenide“.

Izbuti să se prindă cu mâinile de bărnele podului. În primul moment, crezu că el o salvase. O prinsese cumva în brațe, sărind în ultimul moment, ca în filme. Își deznodă părul înfășurat după bărnă, ca urzeala unui covor cu fir de aur pe sulul războiului de țesut. În cele câteva momente, cât contemplant abisul – abisul nu era chiar fără fund –, mâinile îi lucraseră în neștire, tot jucându-se cu coama despletită și o șuviță groasă se înfășurase, nu știu cum, după lemnul umed.

Își imaginase cum o să-i plutească părul pe suprafața lacului, peste două-trei zile... și de aceea mâinile, degetele mângâiau oarecum postum acea podoabă, de care fusese atât de mândră. Când sărise, cineva o apucase strașnic de păr... chiar podul, lemnul!... Și-i fură suficiente câteva secunde, ca să se agate de parapet și să „învie“... Acum o durea pielea până în tălpi, capul întreg, creierii, „măruntaiele capului“, văjăiau cumplit...

Își strânse părul coc, cu gândul să încerce a doua oară. Cu mai mult succes. „Sortii de izbândă sunt de partea mea.“ Dacă ar fi avut o foarfecă, s-ar fi tuns pe loc, spre a nu mai încăpea nici un dubiu... Ce fel de dubiu? În fond, dacă voia, cine-o ținea? Acum se chema că are experiența morții, nu-i mai era frică de nimic. Oricum, nu era rău că mai smulsese vieții câteva clipe. Îl auzi țipând, se afla în mijlocul lacului... el era ori altul? O luă la fugă. Val făcea baie liniștit... Iar ieșise luna și din când în când înotătorul se dădea de-a scufundișul...

– Mă! Să nu faci vreo prostie, strigă Olga. Asta ar mai trebui acum. Nu departe de el își legănu șoldurile de dansatoare un cârd de bărci... și îi fu necaz că n-avea cum să ajungă la el... nu-i lăsase și ei măcar una...

– Egoistule! strigă de pe mal, amenințându-l cu degetul. Însă Val tocmai atunci dispăruse și așteptă cam multichel până reapară. „Ce înseamnă să știi să înoți“, se gândi. Nu se întreabă ce rost avea el, cum ajunsese acolo în mijlocul lacului, de ce n-o căutase, nu știa nici cât timp trecuse de când îl lăsase

acolo pe bancă... „Nu mă mai ascund“, țipă ea disperată, abia acum o ajunsese disperarea. Și fugi. Alerga ca o somnambulă prin parcul pustiu, negăsind ieșirea. Jocul lua întorsătura unei farse proaste. Simțea că ratase totul: viață și moarte. Într-o
5 noapte ratase totul. Trebuia să se întoarcă acasă, la Sandru: avusese și ea o poveste, un roman de buzunar. O dureau ochii, ca și când s-ar fi rătăcit într-un deșert și un fir de nisip i s-ar fi strecurat sub pleoape, la urmă alte fire de nisip, la urmă dune întregi, deșertul întreg i s-ar fi mutat în lumina ochilor.
10 Nu găsea ieșirea din parc. Se pomeni iar cam prin dreptul stăvilărilor, însă, din instinct, nu se mai apropie de locul acela. Își aminti povestea cu labirintul și iar o cuprinse spaima. Când ajunsese în stradă, tremura ca varga. Stătu mult acolo până trecu un taxi. Făcu semn și șoferul opri, dar taxiul nu era liber. În
15 spate se afla un domn, Olga se așeză lângă el, fără să spună un cuvânt. Văzând cum tremura, omul își dezbracă haina și-o puse pe ea.

– Unde să vă lăsăm, doamnă?

20 Ea nu răspunse. Bărbatul o privi mult timp, fixând-o ca într-o ramă în semiobscuritatea taxiului.

– Tot la gară, îi spuse el șoferului.

*

– Asta știu, cunoaștem, zise Constantiniu, care asculta pentru a treia oară drama Olgăi... romanul ei, unicul ei roman
25 de dragoste...

O statistică americană ne arată că 80% din femeile îndrăgostite au un punct mort, când vor să se sinucidă. Și, adăugă el cu un zâmbet subțire, o umbră de surâs mai degrabă, aceeași statistică arată mai departe că 70% din aceste femei,
30 mânate de dorul neantului, nu reușesc să-și ducă la capăt planul infernal. E ca un făcut! Ia trei bărbați care vor să-și facă de petrecanie și se vor sinucide toți trei... mortal! Ia 5000

de fetișcane, dame, femeiuști care doresc asta și abia una dacă va ajunge să-și provoace oarecare arsuri la stomac, urmând a fi salvată ulterior la spital. Instinctul de conservare e mult mai puternic la femeie decât la bărbat, tocmai pentru că ea poartă
5 de la natură sarcina sarcinii, ca să-i zicem așa, și care e chiar sarcină pozitivă. Arată cu degetul spre pântecul Olgăi. Stătea la o măsuța joasă, pe care se aflau o veioză oarecare și-o scrumieră de sticlă. Femeia se afla pe marginea patului; el fumase mult, în cameră te îneca în fum. Însă ei îi era teamă să deschidă fereastra „să n-o vadă cineva“. Trăsese, mai precis
10 agoniza de câteva zile... de câte? la hotel – un hotel de mâna a treia din Cluj. Noroc că avusese buletinul în poșetă, putuse obține o cameră. Bărbatul din față era persoana care o culesese de pe stradă și-o luase cu el în tren. Băiatul de mingi, culegătorul de mingi desumflate, ar fi zis Val.
15

Nucu Constantiniu nu credea chiar tot ce-i spunea frumoasa femeie. O privea ca pe un tablou ce așteaptă a fi înrămat de el, din când în când zâmbea. Parcă totul îi suna cunoscut. Era un bărbat în toată firea, adică de vreo 25 de ani, și cu multă experiență, mai ales în această privință.
20 Se afla oarecum la el acasă – femeile sunt câmpul meu magnetic, ogorul lui tata, obișnuia el să spună. Olgăi îi declarase din capul locului nu c-o iubește, că e mort după dânsa, declarații de-astea dulceag banale, ci că el e o lichea, un afemeiat notoriu – căsătorit prin fraudă prima dată, adică i se pusese
25 la cale o „scenă“, cu o domnișoară foarte bine de altfel, pe care o și iubise un pic.

– De ce prima dată? întrebă Olga, înseamnă că te-ai mai căsătorit o dată.

– Da, acum sunt pe punctul de a mă lega de mâini și de
30 picioare. Fedeleş, pentru a doua oară... și tot pe bază de „scenă“, Altă dată, însă, n-o să mă mai vezi schimbând o vorbă, a silabă, c-o fată mare. Măcar de-ar fi însă cu lăptișor de matcă! Sper că, în sfârșit, am găsit un suflet cald, normal, așezat, care

să nu aibă prejudecata purității. O întrebă din ochi. Ea se miră de această nerușinare și mai ales de faptul că nu-l pâlmuie.

Sunt, până la un punct, o victimă a eternului feminin, făcu Constantiniu pe martirul. Nu joc nici cărți, nu beau să mă îmbăt ca porcul, dar îmi place să-i ofer o floare unei tipe, să-i spun o vorbă cu două-trei subînțelesuri și aștept până când își alege un subînțeles... sunt foarte curios pe care și-l va alege. O, foarte curios! De obicei, pe cel mai rău... asta mă întristează. Eu le acordam ispitelor mai mult credit. Viața e frumoasă, când o privești cu luciditate. E a celor îndrăzneți. Nu sunt de acord cu *Biblia*, în totalitatea ei, dar e acolo o maximă... sau nu știu cum să-i zicem, o cugetare, mă rog, un verset, care spune așa: Cui are i se va mai da.

– Cine are i se va mai da.

– Da, știu, însă nu e traducerea bună. Corect e așa cum spun eu: Cui are i se va mai da... Eu, ca să dau un exemplu concret, luat din viață, aveam la Iași, când eram student, un carnet de telefoane... cu coperti albastre, file ferfeniță, parcă îl văd. Eh, de-ar fi arătat carnetul meu de notițe așa, ajungeam doctor! La orice literă îl deschideam... era tot aia... Adică, alta, dar tot bine... una mai frumoasă decât, alta, mai chipeșă, mai șic, înțelegi?... Și se mai afla în grupa mea un coleg, un tip excepțional în felul lui, foarte citit, să-ți scoți pălăria în fața culturii lui, căruia îi căzuse cu tronc una... Tăcu, își aprinse altă țigară, pufăi, apoi continuă: Era prima lui ieșire pe ogorul minat, n-avea carnet de telefoane, n-avea nimic... Fără nici o experiență, sărac precum Iov în faza a doua. O iubea... în primul rând că o chema... mitologic, iar el era un romantic. Și în al doilea, pentru că această fată se nimerise a fi într-adevăr mai nu știu cum, avea pe vino-ncoa, dar un vino-ncoace violent, să-ți bați părinții pentru ea, nu alta. Și ce crezi? Mi-o prezintă într-o zi, bleguțul, îl pune naiba să se laude cu comoara din insulă... și într-o lună eu și cu dânsa ne aflam, împopoțonați și cu flori în brațe, în fața ofițerului stării civile.

Deci cui are i se va mai da! Constantiniu își aprinse altă țigară, luat de amintiri.

– Îl cunosc pe colegul dumitale, zise deodată Olga. Ce mică e lumea! făcu ea, uimită că și doi oameni... așa de străini, cum era ea cu acel Constantiniu – îi spusese de vreo șapte ori cum îl cheamă, pentru că ea nu reușea să-și fixeze numele – pot avea cunoștințe comune. Îl văzusem chiar în ziua aceea... E prieten cu logodnicul meu... adică fostul logodnic... despre care ți-am spus... L-a adus în calitate de martor la întâlnirea cu Șandru, când venise să mă ceară de soție! Începu să râdă... un râs nervos (bineînțeles), dar care arăta o oarecare detașare față de trecut. E bine de dumneata, adăugă ea, ai un scop în viața... Plăcerea... poate că e aici o filosofie foarte adâncă... Citești filosofie?

– Da, operele clasicilor, minți Constantiniu fără să clipească. Arăta oricum a om instruit. Câteodată trec și eu prin momente de disperare, continuă el. Atunci îmi vine să-mi iau lumea în cap. Știi ce greu e să lupți pe mai multe fronturi? Dimineața nici nu fac bine ochi că zbr! telefoanele. Nu răspund decât la vocile blonde bineînțeles, dar tocmai acestea sunt cele mai pretențioase. Pentru că fiecare vrea ceva de la mine; una să o duc la teatru, a doua să-i împrumut o carte, a șaptea ține să mă vadă imediat „într-o problemă gravă”, și așa mai departe. Sunt – dacă nu e prea tare comparația – în situația lui Ion Vodă cel Cumplit când a fost legat de patru cămile care-l trăgeau turbate în patru părți deodată.

– E prea tare comparația... și prea eroică.

– Ai dreptate. Nu sunt un erou. Eu sunt o lichea.

– O lichea simpatică, zise Olga.

– Te rog frumos, dacă vrei, îți cad și-n genunchi („nu, nu e cazul”, „vă rog”), să nu te îndrăgostești de mine. Că sunt prins, momentan. Ce am făcut eu cu dumneata a fost așa un fel... de a face față unei situații neașteptate... unei *ambuscade*,

cum se numește în termeni militari. Nu trebuie să cădem în greșeala nemților care pierd războaiele tocmai pentru că deschid prea multe fronturi odată. Eu n-am nici un merit că am dat peste dumneata din întâmplare în noaptea de 13 spre 14. Să nu-mi mai spui că ți-am salvat viața, că mă supăr. Dumneata – nu știu de ce îmi vine să-ți vorbesc reverentios – nu ești dintre cele care renunță ușor la viață. Când m-ai întâlnit pe mine, erai deja salvată. Ești o femeie norocoasă din naștere. (Olga se strâmbă, nu-i plăcu expresia „naștere“.) Ești frumoasă, mă rog, chipeșă, arătoasă și asta înseamnă totul. Ești *prea* frumoasă, și asta îți mai ia ceva înapoi. Într-un fel, e un pericol pentru mine că vin și te vizitez în acest hotel. Abia am astupat gura clevetirilor... însurându-mă a doua oară... în ritm de marș forțat. (Nu știu ce am astăzi, îmi tot vin expresii militare.) Nevastă-mea, actuala, e reușită în felul ei, dar nu se compară, bineînțeles, cu tine... Vezi că ți-am zis „tu“. Îi luă mâna și începu să se joace cu ea. Olga nu se opuse. Dacă ar fi posibil, aș face un schimb... dar peste două luni aș vedea alta... care mi s-ar părea că are ceva în plus față de tine... și m-aș duce după noua iluzie... și e păcat să suferi... Femeile „bine“ n-ar trebui, pentru Dumnezeu, să sufere decât așa, de ochii lumii. Nu din toată inima, cu consum real de energie, avem nevoie de energia lor ca de uraniu.

– Și prima soție unde e acum? întrebă Olga, ridicându-se și mergând la fereastră.

– I-am nenorocit viața... pur și simplu i-am făcut-o țândări, i-am terfelit-o, i-am călcat-o în picioare. Sunt mai mult decât o lichea: sunt un om rău, care pângărește și aduce nenorociri casnice celor care se prind ca vâscul de mine.

– Merita asta?

– Ea? Doamne, dar era un înger, îngerășul meu. Merita orice altceva, dar nu ce i-am cășunat eu. Câteodată îmi vine nu știu ce să-mi fac... Sunt un om rău, da, da!

– Nu trebuie să-ți pui cenușă-n cap, zise Olga. Cu mine nu ești în pericol. Nu căuta să mă îndepărtezi... Eu nu mă

mai îndrăgostesc. Viața mea s-a isprăvit. În modul cel mai lamentabil, bineînțeles. Ceea ce mă îngrozește e că va trebui să merg până la capăt și să mor de moarte bună.

– În toată tragedia asta nu dumneata ești eroina principală, na! iar ți-am zis dumneata, scuzați. Personajul tragic este altul.

Olga veni de la fereastră și-i căută privirea lui Constantin. Acesta nu-și feri ochii.

– Știu, zise ea.

Ochii bărbatului erau negri, chipul cu trăsături fine, puțin mai înăsprit de „greutățile“ vieții arăta o pătrundere și o inteligență pe care nu i le-ai fi dat de prima dată. Nici nu era greu de explicat succesul facil al acestuia.

– L-ai nenorocit... Să nu crezi c-o să te urască pentru asta. Dimpotrivă, o să se poarte ca și când i-ai fi făcut cel mai mare bine. O să-ți ceară să rămâneți prieteni, să-i mai dai un sfat, din când în când. Cunosc tipul acesta de indivizi.... Prietenul lui... curios că s-au adunat... e din același aluat! Mă așteptam să mă provoace la duel... s-o pândească pe Diana și s-o omoare... măcar să-i fi dat două palme! Nimic. I le-am dat tot eu, mai târziu. Ei, bineînțeles. N-ar fi exclus s-o ia și de soție, până la urmă, pentru că n-a mai fost în stare să iubească altă femeie. ăștia sunt „fixiștii“, exact ceea ce nu reușesc eu. Trebuie să le fim recunoscători, creează echilibrul. Îi și invidiez, într-un fel, pentru că nerealizându-se pe această latură, ajung oameni mari, izbutesc cu o forță nemaipomenită în te miri ce domeniu. Dacă te uiți bine la mine... cum te-ai uitat adineauri... o să vezi că sunt un ratat. N-am făcut nimic în viață și nici n-o să fac... dacă vrei, punem pariu... ții să punem pariu?

– Nu... nu... te cred pe cuvânt de onoare, zise Olga, cu o umbră de zâmbet.

– Am avut și eu planuri... Nu de creație... pentru asta îți trebuie și un pic de scrântăleală... să nu râzi... ceva așa, care să

nu te lase să dormi. Ori eu pe ce parte mă culc, pe aia mă trezesc. Adorm instantaneu, ca trăsnet. Creatorii, în schimb, suferă de insomnii, au cearcăne și pe creier. Sau dau în darul beției. E și asta un dar, dar cu *însă*, un fel de inspirație la țoi.

5 Am cunoscut unul care nu era interesant, nu-și intra în *eu* decât de la un kil de votcă în sus. Atunci vorbea încontinuu. Odată a tăiat cu cuțitul cravatele celor de la masă, spre consternarea generală, zicea că e colecționar. Dormea prin lifturi, căuta blocurile înalte. Pe la 3-4 din noapte, când se
10 puneau scaunele pe masă la ultima bodegă, cine să mai circule cu liftul, să-l deranjeze? Îl oprea el la ce etaj voia, de preferință sus, că era mai cald, și-l trezeau deșteptătoarele celor care plecau primii la serviciu. Altfel un om de zahăr, picta sticle goale, *nuduri de sticle*, că modele de-astea avea destule și visa să-și
15 taie o ureche, pe la vreo treizeci și cinci de ani, să-l ajungă pe Van Gogh. Deocamdată era pontator la un birt, ponta cine intră și cine iese. După aia am auzit că s-a spânzurat, urcându-se în loc de scăunel pe o piramidă cu sticle și dându-le brânci cu piciorul.

20 Se simțea o urmă de dispreț în modul în care Constantiniu vorbea despre cunoștința lui, dispreț izvorât poate din invidia celui lăsat în urmă de unul căruia nu-i vedea vreun merit deosebit. Planurile mele de viitor – continuă el – erau mai modeste: să ajung director de școală de fete,
25 să mă evidențiez pe târâm obștesc etc. Și-am fost împiedicat de ceea ce poetul numea „încrețirea lungii rochii“. Am urcat și-am coborât de câteva ori... și nu știu dacă acum o să-mi mai revin.

– Îți revii...

30 – Într-un fel, tu m-ai salvat... nu râde!... Eram decis să mă las de acest viciu – că până la urmă e tot viciu, nu? Aș fi pierdut în felul acesta ultimul bun pe care mi-l mai oferă viața. M-aș fi întors lângă soția mea, de-a doua, și i-aș fi rămas fidel. Ori asta ar fi fost îngrozitor!

*

Nucu se gândea că prea își tocește pingelele pe toate drumurile. Văzuse cândva un brad gros, retezat, era scorburos pe dinăuntru, o funie de gol urca spre coroană și ce-l impresionase fusese faptul că bradul absorbise pământ
5 încercând să se umple, să se panseze pe dinăuntru. Disperarea te întoarce întotdeauna jos și încerci să-ți extragi sevele. Mângâindu-i părul, avea impresia că se pierde în rădăcini sub un mal. Foraje în eternul feminin, probe de etern feminin
10 (aici îi veni să zâmbească). Olga avea reprezentări de zăpadă care scârțâie, turțuri, își aminti de excursia de la munte, făcută cu mai mulți ani în urmă, iarna, când, pe o pârtie de săniuțe, ea neavând una, se dăduse pe un carton, alunecând nebunește
15 pe zăpada cu ghețuș. Repetă chiar țipătul când se oprise – văzuse în față prăpastia –, ca prin minune pe buza ei. Întâlnirea dintre bărbat și femeie are o fluentă a sa, dincolo de biografii – e ceva specios, de la specie citire –, nu mai ești nici tu, Nucu, nici tu, Olga, ci două fiare care se luptă, se luptă fiarele din
20 tine pentru om, ca viitorul să fie al omului, pruncul ce va veni. O femeie care a vrut să se sinucidă, a văzut moartea cu ochii, ori măcar cu un ochi, își continuă el salturile gândirii, salturi calitative bineînțelese, e o pradă ușoară. Atât de ușoară, că uneori n-o poți duce, îți amărăște toate zilele. Însă îi simțea
25 dulceața cărnii de petală de trandafiri și digitația frenetică a pianistei care redescoperă o partitură pe care credea c-a pierdut-o pentru totdeauna. Ce muzicală e atingerea, pașii sunt căpțușiți cu note, găsești o notă agățată de lobul urechii femeii iubite. Omul murind are grandoarea surpării universului, trage tot universul în piept și se sufocă, și gâfâie și se înecă voluptuos parcă. Olga se salvase de la înec pentru a se scufunda
30 în perne? Glumiseră un pic la început, ca o tatonare, o tocmeală de cai la târg, între țărani, unul vrea să vândă și altul să cumpere, cu aldămașul băut dinainte. Ea hohotise la

observația lui că de la o vârstă problema devine foarte complicată pentru bărbați. Olga voise să-i expună filosofia ei: ce e femeia, după părerea sa, ce e ea – ea, Olga. Asta voia s-o știe și dânsa. Un caz ciudat, grav, complicat. Doar a încercat să se sinucidă, nu? Cum a eșuat, cum a alunecat „pe fâș“, cum ar fi spus Val. Dar cinismul lui Constantiniu o inhibă și de aceea râse, ca să-i treacă puțin crisparea. Oblonul se zbātu de câteva ori, ca o pleoapă zgomotoasă a ferestrei, oprind parcă pentru câteva momente camera să vadă afară, iar cei doi tresăreau de fiecare dată când oblonul se dădea la o parte și iar se pomeneau îmbrățișați de lumină. Se confruntă puritatea cu cinismul, spuse Nucu. Deși eu nu-s un cinic, ci un presocratic. (Te crezi, nu ești nimic, ești o cârpă, vru să-i replice Olga.) Se aflau iarăși la măsura aceea joasă, de-o parte, și de alta, pieptănăți de flori pe care parcă totodată și-i mai filaseră și oricum vlăguți, încercând acea sfârșeală, care te face să pari odihnit și să arăți bine.

– La ce te gândești? întrebă Nucu. Sau la ce vă gândiți? Dacă vrei, vorbim iar cu dumneavoastră, pe mine nu mă deranjează. De altfel, când te văd acum cât ești de frumoasă și de distantă, mă sperii, mă înghiți, parcă nici nu ne-am fi sărutat, nu ne-am fi apropiat buzele și putem fi ușor Dumneavoastră cu D mare.

– Doamne, ce se întâmplă cu mine? izbucni femeia dar pe un ton foarte strident, că Nucu se și sperie. „Hait, a luat-o razna“. Unde mă aflui? Ce caut la acest hotel, unde totul îmi e străin? Așa-i că viața nu e o cameră, un hotel cu tapet cenușiu și cu oameni care vin și pleacă zilnic cu geamantanul în mână, mereu alții, unii mai simpatici, alții mai puțin, dar vin mereu și pleacă și tu te uiți după ei... și atât... Asta să fie viața?

Nucu nu știa dacă e o întrebare ori a constatare filosofică, iar dacă era vorba de-o întrebare, ce putea să-i răspundă?

– Da, acesta e un hotel... Desigur, ar fi fost mai frumos la o cabană. Sunt atâtea, care stau goale pe piscuri mărețe de

munte (hai, să mai poetizez un pic), te iei după indicator și dai de paturi adânci ca niște catafalcuri – știi versurile lui Baudelaire?

„Vom avea

Și profunde paturi largi ca un mormânt.“

Eh, aerul curat și priveriștea aceea să simți că zbori nu alta... că lumea e a ta și primești o medalie pentru fiecare respirație de ozon... nu ca aici... Hai să deschidem geamul... adică, nu, că mă văd din blocul de vizavi. Dar tu ai casa ta, reveni el cu picioarele pe pământ, de teamă să nu-i pretindă s-o ducă cine știe-n ce vârf de munte.

– Nu mai am casă și n-am avut niciodată!... Olga ar fi vrut să plângă, dar prezența individului o deranja. Pornirea să se limpezească în lacrimi... Dar nu putea de față cu un intrus.

– Bine, domnule, zise ea apoi, rece, ești destul de limitat. N-ai ajuns niciodată la o trăire autentică, nici măcar femeia n-o cunoști, ea nu e ceea ce crezi dumneata. Dacă ți-au trecut atâtea prin mână, cum te lauzi, și nici una, ori toate laolaltă n-au izbutit să te scoată din starea de automulțumire în care te complaci, o automulțumire vecină cu prostia, înseamnă că totul e zadarnic... n-au avut ce să scoată din dumneata... Ești ca un om care are un pahar în mână și toată viața stă cu mâna întinsă, tot zice „Hai noroc“ și nu pricepe nimic, de ce trec zilele și de ce-ncărunțește.

– Așa mai merge. Adineauri îmi era teamă că nu ești zdravănă... la minte, că la trup... e material pentru doi-trei sculptori, își arată Constantiniu un canin. Zi-i înainte... pentru că tare mă tem că ai dreptate. Rețin ideea cu paharul. Și dumneata ai fost un pahar în mâna mea. O cupă de șampanie, am spus „Noroc“ vieții, dar n-am apucat să gust bine că am și simțit amarăciunea. Da, da. Soarta mea e să țin cupele astea frumoase de-un picior și să mă împleticesc căutând alte cupe și așa mai departe. Ai dreptate. Dar ce pot face?

– Nu-mi pare rău că te-am întâlnit. Glasul Olgăi era acum foarte limpede, cristalul pur își arăta calitatea. Murdăria dumată m-a limpezit. Meritam una ca asta. Cred că oamenii întâlnesc în viață întotdeauna ceea ce merită. Nu ce ar dori ei, ci ceea ce merită și dacă au destul cap să tragă învățăminte, totul are un sens. Merse și deschise larg fereastra. Și cu asta suntem chit. Du-te.

Bărbatul sări și închise geamul pe care o zbughiseră afară câteva muște.

– Nu, nu acum. Mai avem de discutat, și zgomotul străzii acesteia întotdeauna m-a inhibat.

O luă în brațe și ea nu se opuse. Nucu era mult mai sigur pe sine și nu știu de ce îi tot venea să fredoneze, culmea! un proverb: Pe unde culegeți voi așchii, eu am tăiat copaci.

– Îți mulțumesc, zise el. Ce înseamnă să fie femeia trecută prin viață! (Și întoarsă de la groapă, dar asta n-o mai spuse.) Alta ar fi făcut mii de mofturi, fasoane, scene, mi-ar fi cerut o tașcă de certificate de bună purtare. Acum spune-mi, „iubito“, cum te cheamă. Și să-i dăm un telefon drăguțului de el... „Cui“? – Soțului tău! Poate e îngrijorat. Îi îndrugi că ai avut o criză... să nu-ți ceară acum nimic, că nu poți să-i explici... și că te-ai înfundat pentru câteva zile prin bibliotecile din Cluj. Te pregătești pe brânci pentru doctorat. Adică stai, că n-ai terminat încă facultatea. Oricum, chestie de fișe. Ba nu: ai văzut muzeele! Ești năucită de impresii. Poți să-i descrii vreo trei Rembranzi... nu contează că aici nu există nici unul... el se pricepe la artă? Așa... și te întorci la București, îți reiei viața... Facultatea ta nu e de aruncat. Fii fată cuminte și te pomenești cu diplomă. Ce e soțul tău? Ce spuneai că e?

– Contabil, minți Olga.

– Foarte bine, contabilii se dau în vânt după Rembrandt. Am văzut o firmă la Constanța, pe care scria: „Vindem Ovizi“. Ce să fie, ce să fie? Intru și... era vorba de mici

statuete cu Ovidiu. Îi spui c-ai venit la Cluj din cauza unui tablou celebru, care se găsește numai aici, l-ai admirat și-i descrii stările sufletești prin care ai trecut, privind pânza. Femeile când aud cuvântul pânză se gândesc, nu știu de ce, la rochii. Închipuiește-ți că sunt cărți întregi, romane, unde nu se descriu decât rahaturi de-astea – scuzați – ca și când noi am fi toți contabili, noi cititorii, și habar n-avem, de fapt, ce pânză a mototolit eroina, care nu trăiește – vizibil – decât în transcendental. Dădu s-o mângâie, însă ea tresări speriată, ca la atingerea unei reptile. Comparația e veche, dar alta nouă nu am. Se simțea jignită? Nu voise însă s-o supere. Își ceru scuze. Spuse că viața e mult mai bogată, și dacă cineva vrea descrieri de micșunile în locul sevelor, licorilor și sulimanelor sănătoase ale realității, cunoaște el unul, un pictor de gang, care e acum în faza „micșunică“. Nu cel din lift, altul. Vinde petale imaculate. Soțului tău îi plac florile?

– Uite care e... situația, zise Olga cu oarecare trudă, ca și când n-ar fi putut să se-adune. Voi doi vă asemănați.

– Cine?

– Tu cu bărbatul meu... așa că nu-l mai batjocori. De fapt, nu înțeleg ce plăcere simți să mă umilești? Începu să plângă. Oblonul de lemn al geamului se izbi bătut de vânt și pentru o clipă rămăseră în întuneric, ca și când s-ar fi întrerupt curentul.

– Eu sunt o lichea, repetă Constantiniu, cu oarecare mândrie, ca și când ar fi declarat: „sunt un geniu“. Nu ți-am spus de la început? Și mă mai găsesc și într-o situație financiară îngrozitor de proastă. Oftă.

– Hotelul mi-l plătesc singură... murmură Olga, printre sughițuri...

– Bineînțeles... adică... de ce? Te rog, ești invitata mea!

– Nu, am un CEC la mine... o să scot bani, nici o grijă. Constantiniu păru a sta pe gânduri...

– A, atunci se schimbă lucrurile... N-ai putea să-mi împrumuți și mie, în caz că-ți prisosesc (cât să-i cer? cât să-i cer?) vreo 2000 de lei? Nu mai mult de zece zile...

„Acum n-a mai rămas decât să mă bată, să mă calce în picioare, și toată gama e epuizată – se gândi Olga. Așa îmi trebuie! Trebuie să-l și plătesc! Doamne, cât de rău am căzut!“

Constantiniu păru că-i ghicește gândurile. Zise:

– Asta ți-am spus-o așa, ca semn că te consider un prieten apropiat... căruia poți să-i destăinuie și necazurile. Altfel, n-ai fi îndrăznit... te rog să nu te gândești la cine știe ce. Trebuie să scot azi, din pământ din iarbă verde, o sumă măricică. Necazul mi se trage tot de pe urma zeului Amor, cu accent pe A, cântat de Petrarca în neștire, cu nemiluita adică, dar, cred, și în necunoștință de cauză. Nu știi ce mă face să bănuiesc asta. Și pentru că tot începui, află adevărul până la capăt: sunt în proces de mai mult timp. Se aplecă și-i șopti la ureche: Un individ mă acuză... Mai bine zis... nevastă-sa... Știi, un truc, să scape ea basma curată. Ne-a surprins pezevenghiul, ce mai încolo încoace, și ea, ca să vezi inspirație, prezentă de spirit! a început să urle, să țipe... Legitimă apărare... Eu am acceptat jocul... să salvez onoarea femeii, să vă salvez onoarea, frumoaselor mele doamne, cum zice Ofelia... și iată-mă pe la tribunale... Bun! Ai fost vreodată la tribunal? Nu! Să nici nu calci pe-acolo. Te rog eu, ocolește clădirile acestea masive. Deși, ca material uman, peisajul e extrem de bogat. Acolo să vezi caractere, nu în piese! Acolo să vezi probleme de viață, nu în piață! Frământări de conștiință – asta mai puțin, colcăială de destine – asta mai mult. Tribunalul modern ține locul tragediei antice. Corul e afară, la gard. La București venisem să caut un avocat... Unul bun. N-am găsit... dar tot nu m-am întors cu mâna goală, plasă el o glumă. Și-acum iată-mă cu procesul pierdut – adică nu s-a dovedit că ar fi fost chiar... –, altfel aș fi înfundat pușcăria. S-au bolmojit lucrurile... și m-am ales doar c-o amendă. Oftă din nou, parcă din celălalt rărunchi, căci știa să-și dozeze of-urile.

Pe Olga, o pufni râsul. În ce măsură era adevărată povestea și în ce măsură era inventată, asta nu mai avea nici o importanță. Ea însă îl caracteriză perfect.

– Pensie alimentară plătești? întrebă ea.

– Oho!

– După-masă scot banii și-ți dau 2000 de lei.

– Nu mai mult de două săptămâni, o asigură Nucu. Atunci am eu o combinație. De altfel, suma o posed și-acum, dar știe nevastă-mea de ea și nu mă pot atinge.

Nucu plecă. Îi plăceau relațiile care se stabiliseră între ei, deschise, de cărdășie sinceră și fără fasoane (cât de mult se înșela!). Deodată se opri locului. Și dacă e vorba de o nouă înscenare, pusă la cale de vreunul, cu cine știe ce scop?! Oare? Adică i se aruncă o p... în brațe – știindu-i-se naravul –, el slab de înger, se lipește ca prostul, ba-i cere chiar bani împrumut și la prima ocazie, alt flagrant, altă nuntă, alți lăutari! Ce-ar fi, în altă ordine de idei, să renunțe imediat la nevastă-sa, asta de-a doua, în favoarea acestei necunoscute? I-a plăcut triful ei de sâni și de conștiință. Cu soția se certa de la un timp încontinuu și tot ceea ce eternul feminin îi dădea pe-o parte, îi lua, ca să zic așa, pe de alta. Bucuriile din oraș îi erau anulate, făcute zob, la domiciliu... și viața un adevărat iad. La primul telefon public se opri și sună acasă, la el. Îi răspunse soția. Pretindea că-l așteaptă.

– Lasă, că nu mă pierzi! zise el, cu tonul ocupat al omului care nu-și vede capul din treburi. De-ai-a ți-am dat telefon, să-ți spun că mai întârzii. Mă duc la ședință. Ies de la una și mă duc la alta, se răsti în aparat, cam enervat, probabil că soția îi spusese „Ce atâtea ședințe?“. Așa e în câmpul muncii.

Olga ieși și ea, puțin în urma lui, și căută muzeul. Cum de nu-i trecuse prin cap până acum? De atâtea zile, cum de se mulțumea să stea închisă, ca o călugăriță, și să nu încerce măcar să cunoască cât de cât, orașul?

Se împiedică de-o cărămidă, căzu și se înecă acolo în fața hotelului. Trecea prin valuri înspumate, apoi prin straturi de

civilizație a apei la început irizate de raze, apoi tot mai întunecoase, și nu mai ajungea la fund. „Atunci va să zică am visat, acum mă suge copca.“ Refăcu înecul pe uscat, cu tragerile la poligon acoperit, și spaima din noaptea aceea, ațipită o clipă, 5 fâlâi în ea, cu aripi enorme. Noroc că nu-și fractură piciorul, se ridică destul de ușor și porni mai departe. Astfel i se imprimă orașul, văzându-l cu ochi mari, încordați, de jos în sus, ca într-o decolare. Aviatorii de supersonice conduc aparatele stând 10 întinși pe burtă și o vreme parcă încremeni și ea, lipită de dunga albă ce despărțea mijlocul străzii. Avu impresia că zboară și prin pământ, ghidând supercorpul ei, cam izbit dar încă ager, și ascultând de comenzi. Îndepărtându-se de locul incidentului, primul gând fu că a scăpat pe povârniș, căderea a fost un semn că năpârlește de prăpăstii și alunecări: nu pățise 15 nimic, deci semn bun, de-acum încolo șerpoaica e-n altă cămașă de curcubeu! Sorbi câteva străzi, ca pe-o cafea pe care-o găsești bună și tare, îi plăcură, plescăi din pleoape. Așa cum le sorbea din ochi, casele erau plantate în lumină, ca niște copaci plantați c-o pensetă uriașă în alb, într un cerc de zăpadă. 20 Clujul se deșuruba circular în fața ei dându-i un sentiment de înălțare. Casele, ele însele, decolau spre dealuri. Iluminate, toate lucrurile parcă aveau alt sfârc – cum s-ar fi exprimat Val –, te pocneau cu prospețime de țâță (așa-i spusese el o dată textual). Își aminti cu silă scena. Și iarăși sări în poiana 25 limpezită a unei noi existențe, purificate. Bulevardele, străzile, cotiturile nu i se mai păreau goale, ca niște sticle duse la vândut, la centrul de desfacere a sticlelor și străzilor, odată cu borcanele de iaurt. Mergea prin forfotă, traversa pe roșu, claxonată de șoferii furioși, dar protejată de dunga sa albă, ce 30 i se lipise de palmă, atunci când căzuse, demarcând răul de bine. Aerul venea proapăt, ventilat din zare. Orașul părea o cetate, care își împinsese zidurile departe în arături și de-acolo, peste ele, năvăleau șuvoaie de seve, miresme și triluri. Lumina unui soare difuz – atâta strălucire „îngroșă“ lumina, făcând-o

cețoasă – și alte atribute insesizabile ale anotimpului, venise primavara de-a adevăratele, oblonul acela care făcea pe ciocănitorea voia să scoată larvele de sub coaja zidurilor la soare. Îi făcea bine, lungindu-i faza de extaz, de adorație a 5 naturii, la întrecere cu părul său de pe umeri... Nu se mai simțea o cafea amară cu zahărul alături. Calea pierzaniei alături, da, se purificase acum, se simțea trecută prin foc, căzuse dar se înălțase frenetic cu ochii țintă în slavă. Totul nu fusese decât experiență. Se îmbogățise c-o experiență pe viață și pe moarte 10 și abia acum se simțea călită pentru omul pe care-l iubea. Căpătase puterea de a-l proteja. Îi devenise aproape soră, mamă, natură.

Râse de spaima de până acum, de-a nu fi recunoscută de cineva. Trecea printre oameni și nu întâlnește decât străini 15 simpatici. E adevărat că unii întorceau capul după ea, dar asta i se întâmpla în mod frecvent, și nu era un gest de „recunoaștere“, ci pur și simplu curiozitate... „Deci încă mai au ce vedea? se miră ea. După toate acestea, se mai uită lumea la mine?“ „Dar ce crimă am făcut?“ reluă, după câțiva pași, simțindu-se mult mai bine și înviorată. 20

Val însă n-avea de unde ști că Olga, Olguța lui, se simte 25 mai bine, căzuse în mocirlă, se stropise un pic pe glezne, dar se simțea „înviată“. După discuția cu familia Amzulescu, continuată apoi până noaptea târziu cu Tudor și cu Adrian, lui îi sporise neliniștea, intrând chiar într-un fel de panică. Nu era exclus să-și fi pus capăt zilelor, de-adevăratelea, și el să rămână singur pe lume. Se și vedea singur și fără nici un rost, rătăcind de ici-colo, fără Olga – fără nimic. Într-una din zile, se pomeni chemat la miliție și dădu o declarație în legătură 30 cu Olga. Când o văzuse ultima dată, în ce împrejurări, cum interpreta dispariția ei. Fusese primul care anunțase organele de acest caz, încă din noaptea aceea. Dar de ce tocmai acum acestea se formalizau? De ce atunci parcă nu-l crezuseră, iar acum se simțeau obligate să facă cercetări? Era prin urmare

la mijloc și o plângere a lui Șandru. Val se duse la doamna Chetroiu și-o rugă, când îi vine „forța publică“, să-l anunțe și pe el, voia să-i ceară un sfat. „Forța publică“ era după ușă, începu să tusească și ieși la iveală, ca și când ar fi stat după 5 ușă cu o treabă oarecare. Sculptorul îi spuse de pățania lui, eșecul lamentabil în materie de amor, că nu la toți le merge strună, și-i făcu cu ochiul. Adică el ce credea, el ca milițian? Acesta îi relată o mulțime de cazuri similare și regretă că nu fusese pus la curent încă din prima zi. Sunt unele care fug de 10 la bărbați – explică milițianul, în modul său simplu și convingător – din cauză că au primit o palmă, s-au certat pentru o plăcintă cu dovleac ori aceia s-au pronunțat cu vorbe urâte împotriva lor, că varza e prea arsă, de exemplu, ori că s-a afumat. Acestea se întâmplă numai în primul an de căsnicie. Când 15 bărbatul vine prima oară beat, când lipsește prima noapte de acasă, fără să dea explicații că a fost în interes de serviciu și așa mai departe. Deci problema socială care s-ar pune ar fi să se lămurească persoanele civile – soții, vreau să spun – să se poarte manierat măcar în primul an. Până trec hopul!

20 – Nu s-ar putea să se înceapă direct cu anul doi?

Doamna Chetroiu, căreia tânărul îi era simpatic, tocmai pentru că era talentat – masca se afla agățată de perete, la loc de cinste – și mucalit, râse din toată inima.

25 Între timp însă, așteptând să se potolească hohotele acestei femei de treabă, Val deveni iarăși grav și neliniștit.

– Nu mă interesează de ce-a fugit de la bărbatu-său, asta îl privește pe el. Mă doare doar de ce-a fugit de la mine.

30 – Din nepotrivire de caracter! spuse milițianul, cu toată convingerea. Și eu sunt căsătorit, mărturisii apoi, adresându-se mai mult doamnei Chetroiu, ca și când acum îi spunea acesteia noutatea. Dar mă nepotrivesc în caracter cu dânsa, iar dânsa nu poate fugi de-acasă fiind mai mult sau mai puțin paralizată... Oftă, se vedea că e la mijloc o dramă. Val îl compătimi sincer, mai mult pentru faptul că dacă tot era pus pe schimbări nu

și-a găsit și el una mai tânără și mai nurlie. Voi să spună asta chiar tare, în public, dar se temu că nu va fi înțeleș bine.

– Acum totul e să nu se fi întâmplat ceva cu biata făptură! spuse doamna Chetroiu, amintindu-și c-o văzuse o dată ieșind 5 din odaia dumnealor. „Doamne, ce bibelou! Ce bonjuristă!“ exclamă ea. „Uite, așa avea un păr“ – și arată pe milițian lungimea presupusă a părului Olgăi. Îi venea acestuia cam până la carâmbul cizmei. Ar fi mare păcat să se prăpădească mândrețe de copilă. Dragă, îl ruga ea pe Trică – așa-l chema deci pe 10 milițian – nu poți să faci ceva? Tu ai puterea în mână, ești omul legii. (Ca și când milițianul ar fi putut să învie și morții!)

– Să vedem, să nu ne pripim, zise acesta prudent. Bine că s-a procedat de la început legal, e just că ați anunțat organele imediat după ce s-a desfășurat accidentul.

15 – Nu s-a desfășurat nici un accident, m-am pomenit fără ea, pur și simplu. Eram lângă lac, ne plimbam noaptea pe la ora trei.

– Avea înclinații spre înec? se interesă madam Chetroiu.

– Poate cu vreo banană, cu vreun covrig. N-am auzit-o niciodată că vrea să-și pună capăt zilelor... și cu atât mai puțin 20 noptilor.

– Ați jignit-o cu ceva? întrebă milițianul.

– Da, i-am vorbit despre Babilon, zise Val. Poate asta s-o fi deranjat, că nu pot s-o duc să-și petreacă o noapte în cel 25 mai frumos oraș din lume, în Babilon, și să i-o prezint întâi lui Hammurabi, să-i dea un autograf pe cod, apoi lui Alexandru cel Mare. Poate asta a jignit-o.

– Ce babilonie! interpretă Trică, în felul său, istoria antică și contemporană.

30 Apoi îi promise să se intereseze îndeaproape de caz. De data aceasta tonul era cel adecvat, adică aspru, neînduplecat, de om pus să păzească o intersecție, unde a dat peste infractor.

– Voi cerceta în primul rând accidentele de circulație din perioada respectivă – circulație autorutieră.

– Și navală, dacă se poate, adăugă Val.

– Bine, bine. Dați-mi, vă rog, numărul de buletin.

Val scoase buletinul și i-l întinse. Militianul îl cercetă cu mare atenție, îl duse în zare, dădu cu unghia să vadă dacă poza
5 e bine lipită, apoi începu să se scarpine-n cap.

– Dar dumneata stai aici fără mutație! exclamă el, aproape uluit, mai uluit decât dacă ar fi găsit-o pe Olga moartă chiar acolo pe buletin, așa să fi fost buletinul un fel de catafalc și el să descopere acolo o femeie moartă.

10 – Nu asta e problema, încercă tânărul să minimalizeze neregula din buletin. Zilele astea îmi vine mutația, sunt toate formele depuse. V-am cerut un sprijin și un sfat moral. Așa ca între vecini, adăugă pe un ton de lapte și miere.

Omul se imblânzi. Își notă seria și numărul buletinului
15 și-i promise tot sprijinul.

– Vă place? zise Val, arătând masca mortuară, pe care acum o văzuse atârnată acolo pe perete. Întrebare, fiindcă simțea nevoia să mai spună ceva înainte de-a ieși din acea complicație inutilă cu inimosul slujbaş.

20 – A, foarte mult. Leit maică-mea! Doamna Chetroiu începu să plângă. Sunteți grozav de talentat, continuă ea – deci pentru asta plângea – și duduia e ca o regină. Să vă ajute Dumnezeu să vă înțelegeți. „A abdicat“.

„Dinspre partea ei sunt asigurat“, își zise el, întorcându-se
25 în cameră.

În după-amiaza zilei următoare, îl convinse pe Adrian să-l ducă la Ruxandra – poate știe ceva, i-o fi spus ei ceva. Adrian se lăudase a cunoaște adresa acesteia. Merse și Tudor. „Era bine dacă-i dădeam un telefon înainte, că n-o fi acasă“, zise el, pe
30 când orbecăiau pe coridorul întunecos de la mansarda spitalului.

Bătu Val în ușă, tare și cu forță. Se deschiseră întâi ușile vecinilor – în dreapta și-n stânga, două duduia scoaseră capul să vadă cine e. Zărind mai mulți bărbați, capetele pline de bigudiuri – presa pe-o săptămână – dispărură pe dată.

– Intră! se auzi vocea Ruxandrei.

Ușa era încuiată. Ea se repezi și răsuci cheia, apoi se vârî iarăși în pat – nu intra până nu-ți spun eu gata, strigă. Gata! Trio „Flax“ păși pragul. Adrian înainte, ca veche cunoștință.

– Stai așa, nu te deranja, scumpo, zise el. Nu ți-am știut
5 numărul de telefon, că te-am fi anunțat. E vorba de ceva grav.

– Așa grăiești tu întotdeauna, când vrei să mă ai, răspunse Ruxandra, cu o voce răgușită și parcă prea joasă pentru făptura ei, fragilă și dantelată, așa cum se ghicea sub plapuma roz.

– Pofitim? Adrian se roși, până în vârful nasului. „Să mă ai sictir, să nu înțelegi greșit“, adăugă iute fata. Aceștia sunt
10 prietenii mei, reluă Adrian, Val Tomiță și Tudor Frățilă. Țineau de multă vreme să te cunoască, hm! ca pe-un cal breaz. Ruxandra nu așteptă să-și termine Adrian prezentările, și începu discuția separat cu Val, luându-l, după felul ei familiar,
15 direct de guler, cum ar veni.

– Bine, domnule! Bine, lichea pusă-n gips, iartă-mă, că-ți spun așa, vasăzică dumneata ești vrăjitorul din Salam, care
sucești capul puicuțelor, când încă au caș la gură. Unde e Olga, de ce o ții în fân? Vezi să nu mănânce prea multă lucernă!
20 De când e cu dumneata, ce? și-a uitat prietenele! Să nu te văd în ochi. Ieși afară! Nu era însă un ton prea autoritar, era un fel de teatru, jucat cum dădea Dumnezeu, și Val nu numai că nu ieși, ci simți nevoia chiar să se apropie de creatură și s-o
25 privească mai bine, să i se uite în creștet.

– Să nu încurcăm borcanele, madam Cocean. Acum ne vedem pentru prima dată, poate mă confuzi. Și, la urma urmei, ești cocean cocean sau cocean ciocan de porumb, cum se zice
în Moldova la cocean?

Ruxandrei, care proceda întocmai cu toate noile
30 cunoștințe, i se întâmplă să primească de cele mai multe ori aceeași replică: „Mă confunzi“, de unde putea deduce cât de stereotipă e uneori vorbirea umană, putea ajunge la concluzii pesimiste în ce privește diversificarea temperamentelor.

– Nu confund pe nimeni, nu-ți fă griji! zise ea. Unde e femeia? Unde-ai ascuns-o?... *otule!* Acest *otule* îl îmblânzi oarecum pe Val. Tipa nu-i era simpatică, ba chiar simțise un fel de repulsie, dinainte de-a o vedea. Olga îi spusese câte ceva despre ea și el o cam încadraseră pe meridianele și paralele reale, așa, pe „neve“. Acum fața ei oarecum lăptoasă, pielea subțire și stravezie, ochii cu cearcăne mari ca la persoanele care pierd noaptea, părul cam lălâu, nu erau de natură să i-o apropie. Dar poate că fata avea, puțin spirit, acest *otule* arăta ceva. Era un indiciu. Rămânea însă de văzut.

Ruxandra, considerând discuția cu sculptorul încheiată, îl pusese la punct din trei vorbe și-un cuvânt, trecu la Tudor.

– Și tu de ce nu mai scrii?

„Asta-și bate joc, sau ce-o fi cu ea?!“ se întrebă Tudor.

– Pune, domnule, mâna pe condei, pe japcă și arată-le ăstora (ăstora – ca și când ar fi fost vorba de Val și de Adrian) ce înseamnă dăruire, talent autentic, geniu, nu lucru scremut, cum fac ei.

– Poate aveți febră, zise Tudor, cu timiditate. Eu n-am greșit decât cu două-trei poezii și m-am lăsat de scris.

– Păi asta e... că te-ai lăsat! De ce te-ai lăsat, ia spune? Deziluzie în amor? Dar nu vezi că pute orașul de femei? Dă cu banul, ia-ți ce-ți trebuie... pe cine pică... Protest contra modului în care se exercită critica literară? Ăștia critici? Tu! Abia ieri i-au dat drumul lui Eminescu cu trei poezii – și-alea ciuntite. Curaj la ei... cât glas la pește. Ia stai aici pe pătuț lângă tanti și explică-te.

– Și noi putem să ne retragem, ha-ha! făcu Adrian. Văd că te dai la trufanda.

– Termină, mă, cu prostiile, ce știi tu? Talentele autentice trebuie încurajate, oblojite.

– Să te punem la Direcția literară, zise Val. Te luăm cu pat cu tot... tot suntem trei, și deschizi un salon literar acolo. Îi înveți pe ăia literatură. Dădu să apuce de capul patului, dar Ruxandra țipă:

– Nu mișca atelajul, că am un termometru la subsuoară! Chestii femeiești... Ce știți voi, bărbații... Voi știți una și bună – și nici pe-aceea ca lumea. (Apoi către Adrian.) – Cunoști tu la ce temperatură *se concepe?*

– La 37 de grade, zise Adrian, așa, nu era documentat în problemă.

– Bravo! Ai nimerit-o.

– Și dacă eu ajung la 3000 grade, iese forjă rapidă? râse Val, și odată cu el toți ceilalți, inclusiv Ruxandra.

Aceasta, dacă aveai prezența de spirit și forța să-i rezisti la primul șoc, se arăta, după aceea, o fată aproape agreabilă, plină de vervă, în orice caz, cu un „ce“ al ei, inimitabil. Le spuse că habar n-are, Doamne iartă-mă, unde se ascunde Olga – dacă pentru asta veniseră s-o deranjeze. Că ea – Olga – are ghinion cu bărbații, dacă fuge când dintr-o parte, când din alta, ba hăis, ba cea, cu toți neisprăviții, scuzati. Că însuși Șandru, bunul ei amic, o chemase la el alaltăieri, s-o descoasă, pe aceeași temă. Are o casă superbă, un apartament într-un bloc construit prin 1938, anul ăla de vârf, și ce mobilă! făcu ea ca o paranteză, pe care apoi o dezvoltă vreo zece minute bune, transformând-o în subiect principal. Era și mamă-sa, însă nu se arătase, nu știu ce trebăluia pe la bucătărie. Pe Șandru îl găsisese plângând, îl lăsase plângând. Deschisese ușile dulapurilor – descrierea mobilei căutați-o în altă parte, la autori stil – arătându-i toate țoalele nebunaticiei de nevastă-sa, niște rochii și niște blănuri... mfu! (Ruxandra produse un plescăit de limbă, care s-ar putea traduce, în limbajul articulat, printr-un superlativ al superlativului.) Aproape că m-a obligat să le probez, râse ea. Stați să vedeți.

Am luat-o de la deux pièces. Niște bluze cu floricele și fuste lungi, din trei-patru feluri de stambă, făcute așa, în clini oblice, ca turlile bisericii de la Curtea de Argeș – dacă mă pricepeți. Lucrurile astea nu se poartă la noi, par țigănești, și Olga nu le pusese poate niciodată, ori le îmbrăca doar prin

casă. Aștepta să ajungă moda și aici. Apoi *j'de mii* de rochii, cu fermoar și fără fermoar, cu și fără platcă, mini și maxi, dar asta nu era nimic. Când am trecut la sectorul blănuri – un dulap întreg –, am simțit că leșin, nu alta. O blană de vizon adevărată, știți voi cum vine o blană de vizon? Și cum o simți pe tine? E ca o alintare, ești împărăteasa Persiei.

– Ba bine că nu!

– Și un palton de astrahan, da nu astrahan de-ăsta... de oaie! Ci astraham de astrahan veritabil... numai inele; și așa
10 făcea niște ape... Făcea ape-ape, numai luciul, auzi, când mergeai și te uitai în oglindă. Plus o căciulă tot de vizon, cu un fel de cozoroc... ceva foarte sic!

Toate acestea le-a adus bietul Șandru din străinătate – de la cele mai mari și mai gomoase magazine din lume –
15 Ka-De-Ve, Hertie, Inno, Prix Unic, Woolwort, rupându-și de la gură, din diurna lui, mâncând pizze, bratwurști și krenwurști, în picioare, pe străzi, ca să se-ntoarcă acasă cu lucruri și să le pună pe principesă. Și ea, madam Eckermann, fuge! Și unde și cu cine fuge? – încheie Ruxandra această
20 evocare din *O mie și una de nopți*, bătând din palmele scoase brusc din plapumă – că Tudor se temu să nu spargă cumva termometrul.

– E adevărat, domnule, îi zise ea lui Val, e fundat ce se spune că n-ai casă, n-ai masă?

25 – Dușmanii mei grăiesc astfel, și adevăr grăiesc.

– Păi, atunci cum ai îndrăznit să pui laba pe magnolie? Cum putu nenorocita aia să iasă din Golful Persic... că bine spunea adineauri... care-a spus, mă? și să se-arunce în canal?

30 – Să nu zici vorbă mare! rânji Val. În canal s-a aruncat, altfel așa fi găsit-o.

– Să vezi ce săpuneală o să-i trag, când îmi va apare, plină de jeg și... cu burta mare, ferească Dumnezeu! Ferească Sfântul de Sus să-i pice lui Șandru borțoasă. Apropo... am auzit că nu te-ai atins de ea... așa e? N-ai decantat-o nițel, nu nimic.

– Ți s-a plâns și de chestia asta?

– Nu, nu... Am dedus eu că ești de-o mare puritate și că voiași totul cu acte în regulă...

– „Eu nu ți-aș dori vreodată să ajungi să mă cunoști!“...

– Faci tu pe viforul și!... „turcii ne-nconjor...“ zise
5 Ruxandra, de data asta cu cea mai mare seriozitate și pe cea mai răgușită coardă vocală a sa.

Își scoase termometrul de sub plapumă și-l duse în zare, apoi își notă temperatura pe un fel de grafic. Când vă veți căsători, o să vă dumiriți ce făptură delicată e femeia, zise ea.
10 Acum cărați-vă, că trebuie să plec la slujbă. Eu învăț dimineata și după-masa muncesc de mă spetesc. N-am pic de timp liber.

– Măcar dacă te-ai odihni noaptea.

– Noaptea? Mais où sont les nuits d'antan?

Deci, își lungi ea bărbia către Val, pe frontul de Vest nimic
15 nou. Nu-i numai *remarca* mea. Râse, de data asta singură. Apoi adăugă: Olga se va întoarce la așternut, să-l schimbe, în câteva zile. Intuiesc eu că fata s-a cumițit. Tânjește după lenjerie curată. E la vârsta căutărilor, are, ca orice adolescentă, mii de gârgăuni în cap, la început vrea blănuri, când se vede cu ele
20 nu-i mai plac și dorește să doarmă pe scândura goală, care în anumite provincii se numește tot „blană“. Caută marele amor, ce mai încolo încoaie! I s-a părut că l-a găsit în persoana acestui neisprăvit. I s-a năzărit doar, pentru o clipă. Pentru că imediat s-a trezit, femeia din ea a reacționat ca foiața de turnesol într-un
25 acid – care se înalbastrește sau se roșește? – tot una e, și a plecat mai departe în căutarea amănunțită, purecarea idealului. Femeia așa e: tinde către cer, na! Către absolut. Voi, masculii, trebuie să vă obișnuiți cu absolutul nostru și să-l luați ca atare, să-l luați
30 de bun... Să aveți răbdare și să-l așteptați să se întoarcă, să se dea jos din pod. Prelegerea s-a terminat, gata! a sunat clopoțelul.

Ruxandra agită termometrul, ca pe un clopoțel, și „elevii“ părăsiră încăperea. „Cei trei crai de la răsărit părăsesc ieslea tămâioși de mirodenui“ – gândi Tudor.

– Ce zici de ea? îl întreabă el pe Val, când se văzură în stradă. Acesta nu răspunde articulat. Facu un semn cu trei degete. „Tiflă refulată, murmură el. Dar e bună, e dintre cele umede.“

Cum fiecare avea un alt drum, se despărțiră. Sculptorul
 5 merse la Șandru. De ce? Nici el nu știa ce-l împinge tocmai spre casa acestuia. Nu-și chinui mintea să scormonească cine știe ce pretext, ca data trecută. Sună. Veni și-i deschise chiar Șandru, care, văzându-l atât de încurcat și moflos, îl pofti
 10 înăuntru. În intimitate se întâmplă ca și vrăjmașii cei mai ai dracului să fie altfel, să se poarte ca niște inși de treabă, plini de înțelegere pentru semenii pe care, în alte condițiuni, la birou de exemplu, li-ar călca în picioare. Șandru era de felul lui un om bun, adică nu purta ranchiună, dacă voia să te ardă te ardea
 15 imediat, după aceea, când îi trecea necazul, îi părea rău și încerca s-o dregă. El însuși nu se izbise de mari greutăți, toate îi merseseră din plin și, nu prea avusese ocazii să acumuleze venin. Acum trecea printr-o criză și sufletească și pe linia cealaltă, de serviciu, și fondul său blajin se activase. Chiar se bucură că are ocazia să stea la taclae cu tânărul, să vadă ce fel de podoabă e,
 20 ce hram poartă. Îl chinuia și ideea următoare: ce-a putut vedea Olga la individ? Cam în același timp, Val făcea reflecții ce nu se deosebeau prea mult de ale lui Șandru. Trebuie să constate, cu oarecare părere de rău, că se aseamnă cu grasanul din fața lui, care zâmbește întruna, și încercă să-l tragă de limbă: „La
 25 spune, ce mai faci? Cum îți mai merg treburile? Cum îți petreci tu toată după-amiaza?“ Poate tocmai din cauza acestei asemănări, Olga îl azvârlise, ca pe o cârpă, și pe el, pe Val. Crezuse că e un om ales, un mare artist, și când colo dăduse tot de Sănducu al ei, dar nu pe gras, ci pe slab, pe potrivit. Care,
 30 în loc să-i împuieze capul cu probleme de serviciu, cu audiențe și luări de cuvânt la ședințe, o plictisea cu statui, tablouri, arhitectură... vechile civilizații semite, arta exotică și ce-a zis... Aristotel când îl dăscălea pe Platon. Se mira că nu se apucase încă să-i descrie templul Bukteshwar din Bhuwgheshwar...

Cu muierea nu trebuie să discuți lucruri serioase, își spunea Val. Nici neserioase... Nu discuți nimic, dar absolut nimic, faci pe mutul și pui biciul pe ea – bine a zis cine a zis: „Și nu uita biciul“ (Asta era un căruțaș). Din acest punct de vedere,
 5 Șandru Alexandru îi era superior. Net superior. Ei se asemănau în platinudine, dar grăsanul avea atuul omului forte.

Flecăriră mult și cu chef. De fapt, singurul lucru care-i
 10 unea – trăsura de unire, lectica, cvadriga și tărăboanța – era pasiunea pentru aceeași femeie, și în mod paradoxal, acum când o pierduseră și unul și altul, măcar că rivali „de moarte“,
 15 ca să zicem așa, simțeau nevoia să se vadă și să vorbească. Despre orice, dar, în fond, gândindu-se mereu la același subiect. Erau ca doi veterani de război, doi tovarăși de arme care, întâlnindu-se după mulți ani, își tot amintesc aceleași
 20 scene comune cu caporalul care-i muștrulua, ce s-a întâmpat la cutare alarmă, și cum au ocupat ei o poziție. Asta e firea omului! Și dușmanul îți poate fi un bun prieten... când ai un scop, ori un trecut comun. Băură whisky și se piliră amândoi. Val îl asigură pe Șandru, de față cu mama acestuia, că în ceea
 25 ce-l privește nu se atinsese de Olga. Jura pe sticla de whisky; „Nu te uita că e goală, zise el, eu nu m-am atins de ea!“ Șandru mărturisi că-l crede pe cuvânt, pe cuvânt de onoare, intuia că un artist nu poate avea nimic stricat în el, adică nu poate fi mocirlos până-n măduva oaselor, n-are cum, și jură pe
 30 aceeași sticlă goală că-l crede! Dar s-o scoată de unde a ascuns-o și să i-o dea înapoi – „e nevasta mea, mă-nțelegi? și, uite, e mama aici de față, martoră, îți promit că nu-i voi clinti un fir de păr. O iert. Mai ales dacă zici că e... cinstită“.

– Pun mâna în foc! Val dădu să scapere un chibrit și să-și ardă brațul, întocmai lui Mucius Scaevola. Chibritul nu
 30 izbutea să se-aprindă. Renunță.

Val avea ceva nestatornic în el, o picătură din marea agitată. Era ca o bulă de nivel. I-ar fi plăcut să umble lelea prin porturi, să vagabondeze ca Panait Istrati, mergând clandestin pe vagoane

de marfă și pe vapoare, cu lama de tăiat vene (vene proprii) ascunsă ca o balenă în gulerul cămășii. S-ar fi împrietenit ușor cu fochiștii, pomanagii, măturători de stradă, hamali – și-ar fi povestit viața unii altora, fiind capabil să-i pupe și să le verse
5 lacrimi amare în poală. Își deschidea inima în fața primului venit, dacă acesta îi arunca o vorbă bună, caldă. La o adică de ce nu s-ar fi înhăitat și cu Grăsanul! Nu știu de ce îi tot venea pe limbă să-i spună lui Șandru „Grăsanule“, și chiar trânti porecla de câteva ori. Și viața acestuia se dovedea plină de
10 pitoresc, dintr-un anumit unghi. Pe la început, pe la 20 de ani. După aia luase în greutate. Visa să mai pună mâna pe o blană de vizon. În ce privește serviciul, totul era să-și ungă din când în când scaunul, ca să nu scârțâie. Val își turnă ultimele picături de whisky în pahar și-l întrebă de unde-l are.

15 – Mi-a făcut rost de el un prieten, se laudă Șandru. Avea tot felul de amici, pretutindeni, care mai de care mai dornic să-l servească. De la portarul, cu care dădea mâna de fiecare dată, până la cutare director. Acești prieteni ai lui erau săritori întotdeauna, căci și el le răspundea cu contraservicii, făcând
20 totul nu cu scopul de a se căpătui, ci așa, pur și simplu, dintr-un instinct al relațiilor, al bunelor aranjamente.

– Domnule, dacă n-ai omorât-o, atunci e-n regulă! Se aranjează.

25 Tănarul, la început, nu prinse sensul afirmației... Se gândea în altă parte. După câteva momente abia, tresări:

– Pe cine să omor? (și în sinea lui: „Uite-l cum așteaptă mărturisirea unei grozăvii, ca pisica la gaură pândește mustăcînd“).

30 – Totul se poate aranja, continuă Șandru, zâmbind enigmatic. Niște cunoștințe ale mele, oameni de ispravă, ne pot întinde o mână de ajutor. Numai să-i dau de urmă, vie, moartă, s-o scoatem la iveală.

– Ce ticălos! Ești gata să mi-o pasezi! Sau ai fi chiar în stare s-o împarți în două, ca pe-un măr domnesc. Tu jumătate,

eu cealaltă jumătate. Jumătatea mai mare e a mea! Chicoti, ca gădilat. Apoi sări la Șandru și-l luă de guler: Ia ascultă, bă, directoare, să nu crezi că m-am îmbătat! Ce-ai spus adineauri? Am strâns-o de gât, ai?

– Ce-am spus? se bălbâi Șandru... am aruncat și eu o vorbă... 5

– Păi, fii atent ce-ți icese din gură... Criminal ești tu... că ai luat-o din firidele sfinte ale Iașiului, ai sedus-o, falfâindu-i o situație materială extra... vazând că ea e o copilă neștiutoare. Această expresie „o copilă neștiutoare“ nu-i plăcu, considerând-o prea melodramatică. Era însă furios și nu mai
10 stătea să-și aleagă vorbele. Îi dădu drumul. Omul nu se aștepta să fie eliberat din strânsoare, se obișnuise parcă să fie ținut de cineva, „protejat“, și căzu pe sofa. Asta îl făcu pe Val să râdă. Îl apucă iar de guler, și mai strâns, ridicându-l sus, până la el, și-l pupă zgomotos pe frunte.

15 – İmmm! Că tare-mi ești drag!

– Dragă, toți artiștii sunteți așa? crăși în sfârșit Șandru momentul să intervină. Ce naiba e în capul nostru? Voi aci plângeți pe umărul prietenului, aci sunteți gata să scoateți
20 cuțitul să i-l băgați în burtă, după aia... îl pupați... Ce dracu de fire ai? Pe cuvântul meu că-mi e frică să te mai primesc în casă. Cum trebuie să se poarte omul cu tine?

– Cu *dumneata!*... dar te rog să mă tutuiești... Ești invitatul meu... Și dacă vrei un răspuns, acesta este: șezi blând, tu, fătucu, acolo, așa cum șed și eu. Pentru un prieten, îmi dau
25 și cămașa de pe mine și-mi e ca fratele până la mormânt. Dar când văd că încearcă să mă supere... când l-am dibuit că mă suspectează, că umblă după mine cu fel de fel de sarsanale cu bombe... De ce m-ai adus aici? De ce m-ai târât aici? Uitase că venise în locuința acestuia din proprie inițiativă, nici vorbă
30 să-l invite. Aducându-și aminte, încercă s-o dreagă: aici... în situația asta... De ce n-o menajezi pe Olga și-i pui coarne?

– Dar cu ce drept te-amesteci în viața mea personală și-mi ceri socoteală? izbucni stăpânul casei, luând o vază mare, neagră

și izbind-o de sobă, făcând să sară cioburi în toate părțile. Și el era destul de năuc, dacă putea susține cu acesta o conversație atât de absurdă. Și, la urma urmei, zise, așezându-se și podidindu-l dintr-o dată plânsul... nu mai vreau s-aud de ea...

5 Dacă vine, o iei... vă duceți dracului la starea civilă, te-ai purtat în mod civilizată cu fătua – reținuse expresia – și mi-ai cerut-o de nevastă... Uite, în aceste zile... eu m-am gândit mult... n-am putut să închid un ochi toate aceste nopți... m-am concentrat serios... ți-o dau... Am cules-o de pe drumuri, n-avea ce mânca, și-acum face existențialism cu mine! Camus în jos, Camus în sus.

– Te facem naș! propuse Val, ațâțat de-un demon al obrăzniciei.

– Da... accept!

15 – Și-i dai zestre.

– Îi dau și zestre... îi dau tot... să se termine o dată coșmarul ăsta. Plângea cu sughițuri, ca o femeie. Cât era de mare și de gras, n-ai fi crezut că e în stare să scoată asemenea sughițuri... Veni mamă-sa, din odaia de alături, și începu să-l mângâie...

20 Strânse cioburile cu mătura, pe un fâraș.

Totuși, acest mălai mare era, în anumite momente, un copil, un bebeluș, și acum plângea fiindcă Val îi luase jucăria și i-o stricase.

– Spuneți-i să tacă, doamnă, c-o să-i dau jucăreaua-napoi.

25 Plecă. Se trezi de cum făcu câțiva pași pe stradă. Îl durea însă capul, foarte tare îl durea capul. Parcă se-nvârtea pământul cu el. Regreta că se dusese la Șandru. Constată că de-o vreme face lucruri cam anapoda, de care-i pare imediat rău; le înfierează și ia atitudine împotriva lor, dar asta nu-l împiedica să le repete, la prima ocazie. Da, da, voința lui se ducea pe

30 copcă de la o bucată de vreme încoace! De când o pierduse pe Olga. Oare pentru totdeauna?

Olga îl mai părăsise o dată, într-un mod la fel de misterios. Tot așa, se plimbau pe stradă și dispăruse de lângă el. Apoi

îl căutase peste câteva zile, rugându-l să nu fie supărat. Să nu încerce să i se vâre în suflet cu forța... I-auzi explicație!

În ciuda demisiei pe care încercase să și-o dea și Șandru o rupsesse și-o aruncase la coș, Val avertizându-l însă că din acel moment el se consideră demisionat, continuase să se ducă 5 la slujbă. Poate și numai pentru a-și umple ziua cu ceva. Într-o dimineată, mergând pe jos pe cheiul Dâmboviței, constată că a venit primăvara adevărată, primăvara bucureșteană, unică în lume, au înviat toate muștele, numai sufletul lui e ca balega amortită!

10 Zilele următoare stătu mai mult prin biroul directorului. Nu știu ce-l tot atrăgea la acesta, era parcă un fel de consilier intim al său. „Are lipici“, se gândea el, cu oarecare silă.

Șandru, pe cât de moale și descumpănit acasă, în urma loviturii sub centură primită de la cine-i era mai drag, pe atât se arăta de energic și plin de inițiative la serviciu. Noua funcție 15 parcă îl încânta acum mai mult decât cealaltă, îi dădea mâna liberă, oarecum. Or plăcerea lui cea mai mare era să lucreze cu oamenii, să se vânture în câmpul muncii, să fie productiv. Nu iubesc birocrăția! spunea de fiecare dată, când se prezenta 20 cineva cu vreo hârtie la el. La întreprinderea aceasta era aproape totul de făcut, după cum constatase chiar din primele zile. Lucrul mergea anapoda, fabrica gema de chiliangii, venea fiecare când voia și pleca atunci când avea chef, sub diferite pretexte. Făcuse chiar o probă, luând lista salariaților și 25 chemând la el, la-ntâmplare, douăzeci de persoane. Din acestea douăzeci, numai două erau la acea oră în întreprindere, putând fi găsite la locul lor de muncă – o femeie cu migrenă, care stătea cu capul în palmă și ofta, și un magazioner, având de primit niște marfă. Ceilalți, ia-i, directoare, de unde nu-s! 30

– Poftim! spuse Șandru, făcut foc și pară. Uitați-vă și dumneavoastră până unde s-a ajuns la noi cu disciplina! Îi asigură pe cei prezenți că așa nu mai merge, e hotărât să taie în carne vie.

Convocă o ședință pentru a doua zi, cu toți salariații, după încheierea orelor de serviciu, bineînțeles. Întrebă dacă se respectă programul de înviore în birouri, adică cele zece minute, dimineața. Nimeni nu știa precis în ce măsură se ține
5 seama, în vreun birou, de aceste instrucțiuni – oamenii dau ei din mâini și din picioare, se agită, cum să nu se agite, dar nu în cadrul acestor zece minute de înviore, ci când e vorba să ceară o majorare de salariu, trecerea de la o categorie la alta, când solicită învoiri. Deci un fel de mișcare tot fac ei, nu sunt
10 dintre cei anchilozati, zise șeful de producție. Abia spre ora două începură să se prezinte la secretară unii dintre cei convocați de dimineață. Picați „de pe teren” și aflând cu surprindere c-au fost chemați, se interesau despre ce putea fi vorba. Șeful nu voi să primească pe nimeni, dădu instrucțiuni
15 să li se taie ziua – orele lipsite – să li se scadă din salariu. La a doua abatere urma a li se desface contractul de muncă.

„Așa sunt toți la-nceput, fac pe zmeii”, se pronunță unul, care văzuse mulți șefi și avea o filosofie a sa în privința aceasta. Îi spuse secretarei că, în ceea ce-l privește, fusese cu duba să ridice
20 materialul de propagandă de la o tipografie și să facă bine să nu-l considere absent nemotivat, să-l taie de pe lista nemotivaților.

Secretara fusese schimbată. În locul celei vechi, din toate punctele de vedere, se afla acum una nouă și dragălașă, cea care voia să se prezinte la concursul de frumusețe. Val i-o
25 recomandase lui Șandru, și acesta, la o primă vedere, fu de acord, urmând ca Nuți să facă un fel de stagiu deocamdată, spre a se familiariza cu problemele și spre a-și putea da seama directorul dacă fata corespunde.

– Știe limbi străine? îl întrebase el pe Val.

30 – Altdeutschsprache, paleoslava și greaca veche. Baza, cum s-ar zice, baza. Restul, limbile moderne, vin de la sine, le scoți din mers, de-un cot, în procesul progresului.

Deci Nuți, care se știa în rodaj, se purta cu solicitatorii cât se poate de rece și distant, respecta întocmai instrucțiunile

superiorului, care-i spusese că la o fată frumoasă rage și-un măgar. Să nu se pomenească în anticameră cu tot felul de chiuăi din fabrică, veniți chipurile cu probleme la director, în fond s-o țină pe ea de vorbă, ori s-o descoasă. Tot ce se
5 petrece aici e strict secret – o instruiseră el –, cine mă caută pe mine la telefon, cine vine și cine pleacă, la ce ședințe sunt chemat, toate astea rămân între noi, ești mormânt.

Nuți îi spuse celui cu duba că directorul nu-l poate primi și că, oricum, îl va trece pe lista de absenți, urmând ca el, după
10 aceea, să facă o contestație scrisă. Nuți se miră și ea de noua funcție primită și de faptul că acum parcă toată lumea o privea cu alți ochi, chiar și femeile începuseră s-o complimenteze...

Șandru discută cu colectivul în prezența lui Val, care se instalase într-un fotoliu și urmărea distrat scena. Cei prezenți
15 apreciau orice propunere a directorului, cât de neînsemnată și banală, ca pe o nouă descoperire în materie de logică și inteligență, totul li se părea bine-venit, era și timpul să se ia o astfel de măsură, și se mirau cum lor înșile nu le dăduse prin cap mai înainte să facă niște sondaje, să vadă în ce măsură
20 oamenii își respectă contractul încheiat cu fabrica. „Numai că nu-și dau cu pumnii-n cap de ciudă”, rânji Val, în sinea sa, răsturnat în fotoliu fără nici un fel de jenă, ca și când el ar fi fost cel mai mare acolo. Și atitudinea celorlalți față de el se schimbaseră parcă, era consultat cu toată seriozitatea și cu creionul în mână în privința secției de păpuși. E singurul cu
25 influență asupra directorului – se gândeau ceilalți –, și căutau să-l atragă de partea lor. Ce fel de neveste or fi având ăștia? se-ntrebă Val, or fi ducând toți banii acasă, ce fel de căsnicie or fi având? Era, desigur, foarte cinic din parte-i să gândească astfel.

30 – Nu s-a aprobat memoriul nostru în ceea ce privește secția jucării! spuse plângăreț directorul adjunct. Voia să i se vadă participarea la necaz. Adică un minister a fost de acord, dar a fost contra celălalt minister, iar al treilea minister a spus că

nici vorbă de-așa ceva. Argumentele sunt că trebuie pusă baza și pe educația oamenilor, a conștiinței noi. Ori asta, educația serioasă și sistematică, se începe încă de când oamenii sunt mici, sunt...

5 – ... în fașă, și chiar mai înainte, interveni „artistul“.

– Da... încă din fașă, repetă șeful de producție.

Val nu știa despre ce fel de memoriu era vorba, și Șandru, necăjit că adjunctii lui n-au nici un fel de fler, ce trebuie și ce nu trebuie să spună în fața „străinilor“, simți nevoia să-l
10 încunoștiințeze că intenționa să desființeze secția de jucării. Deocamdată nu s-a aprobat, dar vom face o revenire, cu noi argumente. Ce părere ai, ca unul care e în problemă?

Val stătu o clipă pe gânduri.

– Ducă-se! dădu el dezlegarea pe loc. Să se desființeze.
15 Păpușile noastre nu-s bune nici pentru sugari, că sunt prea savante, prea urmăresc o „problematică“ complexă, și nici pentru oamenii mari, fiind lipsite de orice haz. Și le povesti o glumă despre unul din America sau nu știu de unde, care lucra la o fabrică de jucării, și voind să facă un mic cadou
20 puștiului său sustrăsese zilnic, azi o șaiabă, mâine un șurubel, cum se întâmplă pretutindeni. Când trecuse la montarea păpușii acasă, în bucătărie, observase că oricum ar fi sucit-o, oricum ar fi dres-o îi ieșea... tot mitralieră.

Toată lumea se amuză copios.

25 – La noi, aici, e taman invers... spuse Șandru. Numim întreprinderea de... cauciuc și facem jucărele.

– Niște mămăligi! se confesă Șandru lui Val, după ce expedie colaboratorii, iar aceștia, care abia așteptau momentul să piară din fața lui, pentru a nu-i mai pune la fel de fel de
30 treburi, a nu le mai inventa corvezi, se făcură nevăzuți în doi timpi și trei mișcări, plecând „să intre în probleme“.

Ai văzut dumneata cum le umblă mîntea?... Parcă au cap de călți... „Tu în cap nu ai grăunțe, numai pleavă și puzderii“ – spuse Șandru un vers, pe care îl prinsese și el din zbor de la

o colaboratoare, și-l trântea ori de câte ori voia să dea probe de cultură generală. Vom scutura noi însă această pleavă... o vom face puzderii!

– Să dea Dumnezeu! Val se ridică și plecă, făcând un semn ambiguu, ce putea însemna că nu pleacă de tot, mai revine
5 în birou, ori că s-a săturat să pălăvrăgească și merge să lucreze. Șandru ieși însă după el și-l chemă înapoi. Nu apucaseră să vorbească în ziua aceea nimic despre Olga, despre „subiect“. Lui i se păruse, la un moment dat, că ea s-ar fi întors la sculptor, și-l tot ținea în preajmă să „răsufle“, să spună unde-o
10 ține. Totodată și pe tânăr îl rodea gândul că Șandru n-ar fi cu totul străin de „fuga“ în necunoscut. Acum acesta îl întrebă deschis.

– Ei, a venit ori ba?

– În vis... Am visat-o azi-noapte. Era cu unul în brațe.
15

Și-i descrie un bărbat înalt, subțirel, brunet, care îi înșurubase nevesticăi niște aripi la subțioară și se pune problema ca ea să sară, cu aceste aripi de șindrilă, de pe un acoperiș... Acesta era când acoperiș de mânăstire, când de
20 ciupercă și când pat de hotel. Mare comedie! Iar ei îi era frică să sară de pe acoperiș... dacă nu i se desfac aripioarele? și rămâne acolo în pat... Ce zici de asta?

– O aiureală, i-o retează Șandru cu brutalitate.

– Mă rog, asta am, asta vând. Pentru mine doamna și stăpâna noastră ia tot mai mult înfățișarea unei fantasme.
25 Dumneata, care ai mai multă experiență, poți aștepta în liniște, cu pulsul normal, nu tahicardie, nu nimic, nu vise de groază că zbori într-un avion cu pilotul mort. Însă pe mine această așteptare mă vâlurește ca pe scoarța pământului un ulean care se căznește să iasă, sau, ca să-ți fie mai ușor să pricepi, cum
30 face valuri dușumeaua unei locuințe când locatarii de jos au viață agitată. Înțelegi? Pe scurt: sunt năuc. Nu mai pot! Vorbea sincer și suferea în văzul rivalului, ceea ce era un semn rău pentru cerbicia lui, dărâmată.

– Du-te în Deltă.

– Hodoronc-tronc?

– Putem face rost de-o delegație, și așa avem nevoie de cineva pentru niște prospecții... Șandru merse și se uită atent
5 la un tablou agățat deasupra ușii capitonate, o natură moartă cu mere și-un cuțit, pe care acum îl vedea prima dată. Voia să pară indiferent, să dea impresia că aruncase o vorbă într-o cu totul altă ordine de idei, voia să-și rezolve o problemă de serviciu. Val, uitându-se în direcția aia, adăugă la natura
10 moartă și pe Șandru, după cuțit. „Natură moartă cu mere, cuțit, dobitoc.“ Dacă i-ar fi spus cineva câtă forță de simbol, ce adevăr conține această așezare de obiecte și oameni rostogolindu-se spre sine, de la merele Evei încoace, până la el și, la mijloc, Șandru cu cuțitul, ar fi zis că e nebun, face
15 speculații...

– Nu mă duc, prințe al Danemaricii, la mânăstire, își pitigăie el glasul, ca Ofelia. Du-te tu, că ești de cauciuc.

Așa gras, Șandru părea într-adevăr îmbrăcat în cauciuc de sus până jos. Omul, de fapt, se săturase să-l vadă prin biroul
20 lui. Asta însă nu i-o putea spune. Voia să mai respire, el, nu funcționarul arțăgos, și aștepta cu emoție decizia oscilantă a artistului. „Aștia se duc până la capătul pământului, dacă știi ce să le fâlfâi prin fața ochilor.“

– Hai, băiețș. N-am eu timp la dispoziție, cu babilonia
25 asta pe cap – trebuie să fac ordine –, altfel așa merge și eu! Știi să pescuiești? În ape limpezi, nu tulburi – plasă el o pietricică. Bă, acolo e raiul pe pământ. După trei zile te întorci altul. Și totul nu-i decât la doi pași. Apasă pe buton, apară secretara, care merse foarte aproape de director, ca și când acesta ar fi
30 obișnuit-o să-i dea instrucțiuni la ureche.

– Fă o delegație, patru zile în Deltă pentru tovarășul Tomiță.

– Mă duc, dar cu Olga, când o veni... o iau și pe ea... dacă zici că e raiul, să-i facem și ei o bucurie, zise Val, după ce

secretara dispăru, trăgând încet-încet după ea ușa capitonată, nu cumva să tulbure liniștea creatoare a directorului c-o trântitură nevoită. Șandru tăcu. Țigara din gura lui se terminase și trăgea din filtru, fără să-și dea seama. Lepra din
5 fața sa nu-și dădea măcar silința de-a nu fi obraznic.

– Te mai gândești, nu te-mpinge nimeni cu de-a sila. Delegația o ai la secretară, acum eu sunt ocupat.

În drum spre casă, Val Tomiță își aminti de ciudata propunere – își aminti e un fel de-a spune, se gândise tot
10 timpul numai la ea, încercând să dea de subtext. Să-l fi apucat mărînimia așa dintr-o dată, cum îl pocnește răpciuga pe cal, jap, ca o șa nefermecată? Tot așa jap, mărînimia pe Șandru! A, povestea e cu ghivent: du-te tu de umple-ți bojugii cu cântec de păsări, fă cargară cu votcă, că rămân eu aici s-o sprijin pe
15 Olga... și la urma om mai vedea! Ori urmărea să-l dea la fund de-a adevăratelea? Să-și fi trimis acolo oamenii lui să-l tragă în jos de-un picior, să-i umple gura cu mâl... Se amuză. Era firește o idee absurdă. Omul avea un suflet bun, îl văzuse suferind pentru ființa umană – pentru Olga adică. „Lasă, domnule, să se simtă bine mizerabilul –, că-i plătesc răul cu
20 pește!“ „Ai undiță? Știi să pescuiești?“ – așa și-o fi zis... Dracu să-l pieptene! Odată, la Sinaia, când trecuse un tren săgeată parcă prin crăpăturile stâncilor, Val, ascultând ecoul, făcuse studii de împrăștiere: cum zgomotele intră în copaci, se infiltrează sub coajă, sunt absorbite și devin cercuri. Cu cât
25 o pădure e mai liniștită, cu atât cercurile interioare sunt mai calme, esențiale, compasul se răsucește fără ezitări, fără dări peste mână. Mi se pare că după ele se poate studia și umiditatea dintr-un an. Tot atunci se bucurase el dând de un brad frânt, deși ar fi trebuit normal să-l încerce tristețea. Dar odată cu
30 trunchiul sfărtecat dispărea un coșciug virtual, își lungea zilele cu încă un copac răpus. Straniu cum i se răscoliseră aceste reminiscențe. Acum fibrele sufletești îi erau poluate de otrava acelei propuneri de ieșire la mare în răspar – știa că-i va da

curs oricum, tocmai că nu-i e prea clară, îl ispitește misterul ascuns după cortina vorbelor și-a zâmbetului enigmatic al lui Șandru. Apoi, ca un rumeguș presărat peste umerii pleoștiți dintr-o dată, o neînțeleasă frică de moarte... De unde până
5 unde? Așa nitam-nisam? Da, sunt foarte ostenit, m-a hăituit iapa de viață, am nevoie de-o paranteză pentru refacere...

Așa se căscă prima dată în proiectele lui Val, triumghiul Dunării la vărsare. Ca o posibilitate.

CAPITOLUL X

În după-amiaza aceea își luă „haidamicii“ și porniră în căutarea ghicitoare. „Dacă s-a înecat și asta, înseamnă că s-apropie potopul, ba chiar a început, și azi-mâine ne dăm
5 cu capul de Ararat.“ Tudor și Adrian, băieți fini, prea subțiri pentru acest calificativ, participau cu tot sufletul la drama lui Tomiță. Acesta simțise că a intrat, de o bucată de vreme, într-un „câmp de mine“, unde trebuia să calci cu grijă. Și cu cât se cerea mai multă băgare de seamă, cu atât el devenea
10 mai nervos și făcea cei mai nesăbuiți pași. În primul rând, prietenia la cataramă cu Șandru, prietenie care putea exploda în orice clipă.

Nici Tudor, nici Adrian nu-l vedeau cu ochi buni pe Șandru, părându-li-se cu două fețe; un om destul de
15 primejdios. Într-o zi, Val le mărturisi că în el s-a frânt ceva – nu coloana vertebrală, cum i se păruse lui Adrian –, ci altceva, mult mai important.

– Ce-o fi mai important decât șira spinării? se miră gazetarul.

– Știu, dar nu vreau să-ți spun. Ghici? „Drumul sfârșește-acolo unde-ncepe“, murmură el, frumosul vers. Și
20 bănuți cum va sfârși? Lui Val parcă-i năvăli dintr-o dată tot sângele în cap, astfel încât ochii i se injectară ca în urma unei teribile nopti de beție. Știți cum o să sfârșească? O să mă arunc

din Foișorul de foc într-un rahat. Mă ține, mă ține, dacă nu, mă duc la fund cât ai zice pește.

Dincolo de pornirea de moment se ascundea, evident, un pericol. Și prietenii îl simțiră.

5 – N-ai nici un motiv să te plângi, încercă Tudor să-l liniștească. La vârsta ta, ai realizat ceva foarte important: ți-ai ales drumul, nene, ai reușit să te descoperi, ți-e limpede ce ai de făcut! Nu-ți rămâne decât să te pui pe treabă, să dai omenirii ceea ce așteaptă de la tine... cu gura căscată.

10 I se păru a zări o umbră de zâmbet pe buzele împriecinatului, de aceea își termină fraza „în coadă de pește“.

– Nu mai pot lucra, mă duc la fund. Devin un ratat.

15 – Ei, asta e bună! spuse Adrian. Ratatul nu devine, el *este și rămâne*. Toată lumea crede în talentul tău, nu fi copil, mă, peste câțiva ani vei ajunge un nume, de să dărâmi zidurile unde se vor lipi afișele. Auzi?

– Viața unui ratat, începu Val o teorie, te stâlcește, te umilește prin pitorescul ei, dar – luată la bani mărunți – n-are substanță. În comparație cu existența omului de talent, din care n-ai ce alege, a ratatului e aur, o mină de aur. Un film despre un pianist de geniu, să zicem, din aceia cu degetele lungi ca picioarele de ogar... ce vezi în acest film? Scrie pe ecran, mare: „Napoli 1910“ – și apare maestrul cu părul vâlvoi, dărâmat peste clape, pentru ca imediat să izbucnească aplauze. 25 Apoi vezi: „Paris 1913“ – aceeași figură, adică tot el la pian, transportat, cucerind inimile: „Berlin 1920“ – pianul, aplauzele, și la urmă geniul a murit de cord și asta a fost viața lui – de o lălăie banalitate. Pe când nerealizatul nimereste peste viespare de fapte, dă din plească în plească. A fost chemat să 30 concerteze la Napoli. Se îmbăta ca un porc, de la *statione centrale* și-l buzunăresc aia de se oferă să-ți ducă geamantanele. Rămâne fără lețcaie. Nu-și amintește unde era concertul. Cine l-a invitat pe el acolo, cine, cine? Mister. Timp de trei săptămâni va întoarce pe dos, când treaz, când aburit, când

călare, când de-a bușilea portul peștriu, plin de borfași, pizze și pipițe. Scotocind orașul vechi ca pe un buzunar, se căpтуșește c-o experiență pe care cel ce merge glonț la *Singer* și începe să palpeze clapele, excitat, nu ți-ar putea-o aduna nici în șapte 5 vieți... Iar individul ar proceda la fel și la Veneția, și la Paris, și la București. S-ar umple de trăiri, mă credeți voi?

– Atunci fă-te un mare ratat! îl împunse Adrian.

– Asta e nenorocirea. Am încercat și n-am nici ialentul acesta.

– Treci printr-o criză... normală, de creștere, îi spuse Tudor. 10

Val nu răspunse, ca și când n-ar fi auzit. Își privi însă mâinile mult timp, cu ură parcă.

Plecaseră, așadar, să iscodească acea ghicitoare. Își amintise de spaima încercată de iubita lui când îi povestise „proorocirea“ femeii aceleia, „proorocire“ care-l privea mai 15 mult pe el, nu pe Olga. Atunci de ce se speriasse atâta? Femeia i-o fi mai spus și altceva. Ori poate știa unde se află. Sau dacă nu știa, să ghicească, da, da, să-și pună harul la tânjală, să muncească *spiritul*. Val nu dădea doi bani pe asemenea „manifestări“. Când îi povestise Olga, se amuzase de 20 „năzbătia“ ei.

Unele femei sunt dornice să se înconjoare de mister, un sentiment puternic de automistificare pune stăpânire pe ele și ajung să interpreteze așa de bine rolul de „casete, pușculițe 25 cu enigme“, încât la urmă nici ele nu mai știu ce e adevărat în ele și ce e fals, fabricat. Olga voia să joace în ochii lui rolul eroinei antice: știa dinainte adevărul și e arsă de verdictul implacabil, însă nu deznădăduiește. Nimeni nu cunoștea cu precizie adresa babei. Studenta parcă îi pomenise de o străduță, pe undeva în spatele Circului nou. Aici nimeriră pe niște străzi 30 înguste și întortocheate și nu mai știură încotro s-o ia. Ieșiră la o arteră mai circulată și Adrian avu ideea să-i telefoneze Ruxandrei. O fi știind ea – de ce nu, ea le are pe toate la degetul mic – cam pe unde stă Mafalda. Nimeni nu avea

telefonul Ruxandrei, bineînțeles. Cerură spitalul, prin informații, și acolo întrebară de Ruxandra Cocean. „Nu există nici o Ruxandră Cocean la noi” – răspunse o voce enervată, și Val n-ar fi putut preciza dacă „telefonista” era bărbat sau

5 bărbată. Se întoarseră și pătrunseră cu hotărâre în adâncul periferiei. Aici începea deodată un șantier imens și totul era în faza de demolare. Tudor întrebă la nimereală o gospodină, care-și încărcase lucrurile într-un camion și acum ținea de-o oglindă mare, cum sunt acelea ce se vând odată cu mobila

10 „Doina”. Stătea în vârful camionului, pe grămada de perne, scaune răsturnate, între ghivece cu flori și saltele.

– Era una de știa să dea cu bobii! strigă el tare de tot, întrucât șoferul pornise deja motorul. Pe unde locuiește?...

– Cu bobii nu da nimeni, zise femeia. Poate-n cărți... A

15 da... se bătu ea cu mâna peste frunte... Madam Hristos... stă aici pe strada Primăverii, așa... ea trebuie să fie... Le arată pe unde vine strada Primăverii, de câte ori s-o ia la dreapta și de câte ori la stânga... Tocmai când stătea cu mâna întinsă, șoferul demară brusc și oglinda alunecă din camion și se sparse la

20 picioarele lui Val.

– Ptiu! arză-v-ar focul! blestemă păgubașa.

Strada Primăverii era și ea în demolare. Aici toata lumea o știa pe madam Hristu (nu madam Hristos, cum înțeleseseră ei greșit din zgomotul stârnit de pământul țevii de eșapament).

25 Casa însă nu mai exista, în locul ei se înălța un morman de moloz cam cât un gorgan. „Trebuie să se fi mutat la bloc”, îi lămurii un lucrător, care alegea cărămizile și le răzuia, așezându-le așa curățate într-o grămadă.

„La blocuri! Dar la care? Tot Bucureștiul e plin de blocuri”,

30 spuse Val, necăjit pe lucrătorul care n-avea nici o vină, nu el o demolase.

Se-ntoarseră acasă.

– Ceea ce e nemaipomenit, vecin cu minunea, spuse Adrian înflăcărându-se deodată, e că era gata-gata s-o găsim!

Închipuiți-vă niște oameni dintr-o mare capitală din secolul XX pleacă să găsească o „vrăjitoare”... rămasă cine știe cum, prin ce capriciu al soartei, al istoriei, încă din epoca primitivă. Acea femeie putea avea foarte bine 4000 de ani...

– Mai dă ceva... zise Tudor.

– 4500 de ani... Cu toate că, desigur, după figură, n-ai fi crezut... 70–80 de ani acolo, cel mult! Și așa, întrebând din om în om, orbecăind în marea metropolă, găsești coliba acestei stăpâne a duhurilor, acestei plasmе „machbetiene”... mai bine

10 zis locul colibei... și ceea ce e mai fantastic e că află că „vrăjitoarea” s-a mutat la bloc. Ha-ha, ha! La bloc! I-auzi, s-a mutat la bloc, adică a primit locuință... Continuăm investigațiile?

– Ne oprim aici, zise Val.

– Eu văd în această expediție a noastră, de astăzi, un drum

15 simbolic, continuă Adrian. Vechiul e demolat peste tot și odată cu mizeria și incuria dispăre însă și misterul, tradiția, ceea ce-l singularizează pe om. Închipuiți-vă un bloc modern cu 7–8, etaje ocupat de „vrăjitoare”! Ha-ha! Ar trebui să facem o crescătorie de cotoroaște. Să vină turiștii și să le ghicim pe valută.

20

– Mai bine ai fi atent să nu-ți cadă ceva-n cap, îl sfătui Val. Tocmai treceau prin dreptul unei basculante cu moloz. Dacă te mai îngroapă a doua oară, ai mierlit-o. Știi că nici Lazăr n-a înviat decât o dată. Când a murit a doua oară, Iisus și-a luat mâna de pe el. „Gata, jigodie, mai ține-te și singur

25 pe picioare, n-o să te înviez la infinit.” Mai simbolică ar fi deci îngropăciunea ta decât ceea ce spui despre această nereușită expediție.

– Ceea ce e totuși foarte curios, interveni și Tudor, e că baba e poate singura care deține ceva important în privința

30 Olgăi. Ea trebuie să-i fi spus ceva – și acest ceva e dintr-o dată demolat, dislocat și i se pierde urma.

Acasă Val avea o citație de la miliție, să se prezinte de urgență.

– Ia-ți hrană rece pe trei zile! îi sugeră Tudor, și un sac cu tărâțe, aruncă în urmă, ca să poți găsi drumul.

– Să-mi păstrați o amintire curată, se smiorcăi Val, parodiind. Și plecã.

5 – Numai de n-ar găsi-o moartă, pe undeva, spuse Adrian. Doamne, cum te mai poate pierde o femeie, pierzându-se.

– Apropo, n-am mai văzut-o pe Mimi. Certatu-v-ați? No, că asta n-ar fi fain.

10 – Nu... dar n-am fost niciodată prea buni prieteni. E antitalent în ceea ce privește amorul. Și schimbă vorba.

Val nu apăru seara acasă, nu sosi toată noaptea și nici în zilele următoare.

– Ei, asta e bună! exclamă Adrian, văzând că nici în ziua aceea nu-l găsește în camerã.

15 Se întorseserã amândoi de la redacție, auuseserã o zi grea – situația lui Tudor se clătina ca plopul în vânt – și pe drum Adrian spusese că el presimte c-o să dea de Val, or să-l găsească întins pe patul lui „cel cu arcurile alături“ și fumând, gata să le spunã una bună.

20 – Ce, puteau să-l reținã la miliție până acum? se mirã și Tudor. Sã fie problema aceea cu buletinul, care nu era în ordine, adică nu avea mutație?

– Frãțioare, de mâine începem să ne agităm și noi, că nici noi nu le-avem în regulã, zise Adrian. Apoi continuã: Ce-ai zice dacã s-ar descoperi că Val... a omorât-o pe Olga?

25 Tudor rãse.

– Cum dracu ți-a venit un astfel de gând?

– Nu m-ai înțeles bine, nici nu e necesar să fi făcut realmente gestul acesta... E suficient să se creadã că l-a făcut.

30 Toate aparențele sunt împotriva-i. Știi ce, nu mi-a plăcut deloc prietenia lui din ultimele săptămâni cu Șandru. Acela e un om periculos, ți-o jur. Și a găsit modalitatea să se răzbune pe rivalul său, pe care, din omul bătos și plin de încredere în sine de până ieri, îl vede acum dărâmat, fleșcăit sufletește și aproape

cerșindu-i prietenia. E și Val asta un tip, pe cuvântul meu. O suciturã de om! A doua zi merserã și întrebãr de el la circumscripția de miliție. Li se spuse că cetățeanul cutare nu era în ordine cu buletinul și fusese amendat cu suma de lei 75.

5 – Numai atât?

– Atât, deocamdatã.

Plecarã la fel de nedumeriți cum veniserã. Se întoarserã de la poartã – circumscripția era în fundul unei curți mari – și întrebãr ce trebuie să aducã pentru mutație. Le trebuia o serie de acte, însă cel mai important, care le lipsea lor, era dovada de la spațiu precum că au locuință. Ei aveau o camerã, însă nu putuserã cãpãta de la serviciul „Spații“ repartizarea pe ea, întrucât ca să li se dea repartizare aveau nevoie de buletin de București.

15 „O să mergem pe centurã până-o să ne tocim tãlpile“, remarcã Adrian. Recurserã la prieteni. Luarã adevãrinite de la Editura de care aparținea revista lor precum că sunt în câmpul muncii. Până la urmã, obținurã și dovada că au o locuință, o camerã, care li s-a repartizat în mod legal, însă fãrã acte, întrucât 20 ei nu știuserã că trebuie să li se dea și „o hãrtie la mână“.

– Mã, Adriene, poate ai ridicat tu repartizarea... ia adu-ți aminte? Nu se putea să ți se dea cheia de la camerã fãrã aceastã repartizare... știi cât ne-am zbatut ca s-o obținem...

Se întoarserã acasă și luarã toate hãrțile lui Adrian la 25 puricat. Aceste hãrtii erau întinse pe jos, în dreptul patului, erau pline de versuri, de citate din clasici, socoteli și datorii. Adrian, pe măsurã ce dãdea peste vreo poezie, o citea cu glas tare, ca și când n-ar fi fost scrisã de el – uneori se mira cât era de bunã, alteori o rupea – ori îi cerea părerea lui Tudor.

30 – Nu mai rupe nimic până nu găsim repartiția, zise Tudor.

Și adevãr grãise. Repartiția gãzduia pe verso un avânt liric, scris de Adrian în febra unei mari inspirații, care nu-i mai îngãduia rãgazul să caute altã foaie de hãrtie. Încercãrã să radã

versurile cu lama, apoi, riscând ca foaia să se subțieze prea tare și să nu se mai înțeleagă numele, o lipiră pe o coală albă. Trecuse ora închiderii birourilor. A doua zi, se prezentară dis-de-dimineată la circă, de data asta cu toate actele în regulă. În sfârșit, obținură
5 mult râvnitul buletin de București. Tudor făcu cinste c-o bere, o bău tot el și pe-a lui Adrian, acesta având o criză de ficat.

„Ce contează o criză de ficat? râse Tudor. Dacă ți-ai băut ficatul, mergi pe splină“. (Gluma asta o auzise în tramvai.) Nu trebuie să te formalizezi.

10 – Cum de nu ni se cere nouă și-o adevărită că avem timp? îl întrebă el pe Adrian. Adică de ce se rupe categoria spațiului de aceea a timpului?

Își aduseră aminte de Val și se-ngândurară.

– Păi, dac-a dispărut și el... înseamnă că mâine-poimiine...

15 Adrian era cătrănit rău. Ne ducem, frate-miu, unul câte unul.

– Fii, domnule, serios, cum să ne ducem? Nu vezi că suntem în ordine cu tot?

Se întoarseră la miliție și mai întrebă o dată de cetățeanul Val Tomiță – Tomiță Valer – care se prezentase acolo, în urmă
20 c-o săptămână, și nu mai apăruse. Nu cumva, neavând bani la el să plătească acea amendă de 75 lei, nu cumva fusese reținut acolo... contracost, cum ar veni?

Cel din spatele ghișeului nu purta uniformă de milițian, era un civil mai în etate și le răspunse că așa ceva nu putea fi
25 adevărat, întrucât miliția populară e creată să scoată la iveală infractorii, nu să-i ascundă.

– Să nu fie cumva vreo greșală? Să nu se fi strecurat vreo mică eroare?

În loc de răspuns, ghișeul li se trânti în nas.

30 – Sunt cu chef! auziră ei glasul funcționarului și se grăbiră să părăsească incinta, acea incintă sobră.

Când apăru Val, după vreo zece zile, le spuse c-a fost în Delta. Se bronzase, avea o mină sănătoasă, era limpede la „cap, trunchi și membre“.

– Altă dată să faci bine să ne anunți... Ai fost chiar în Delta?

– În Delta Dunării.

– Să se facă așa?...

– Să se facă... N-a întrebat nici o femeie de mine?

– Ba da. Una cu coasă și-mbrăcată în negru. O tipă foarte
bine... 5

– O știu... am văzut-o, am făcut cunoștință cu ea... e o *damicelă* simpatică foc.

Alte lămuriri nu le mai dădu, deși Adrian tot încerca să-l tragă de limbă, să-i descrie și lui, că vrea să scrie ceva cu apa. 10

– În Delta nu vezi nimic din cauza aripilor. Pune asta pe hârtie și gata poemul. Poți adăuga că pana cu care ai mângălit e de la Nil, adusă prin contrabandă de o pasăre Ibis, care ți-a dăruit-o în semn că i se fâlfaie. Îi încunoștiință – dacă tot voiau ei să știe – că se simte ca-n prima zi a facerii, e obosit de facere
15 și nu se mai desface. Se trânti îmbrăcat și-ncălțat în pat. Simțea o mare bucurie în suflet, și asta îl durea într-un fel liniștitor. Da, se rupsesse ceva înăuntru, dar ceva de care nici n-avea nevoie, și numai îl apăsa, acum era mai gol, și mai ușor! Se eliberase de o stare ce zăcea în el de multă vreme, o spaimă,
20 o neliniște, o nesiguranță. Ce căutase, găsise, dibuise, era pe urme bune.

– Delta, băieți! Delta, zise el căscând. Adormi în câteva minute.

Fusese într-adevăr acolo și iată împrejurările. Plătind
25 amenda de lei 75 la miliție și dând asigurări c-o să-și aducă toate actele pentru mutație, Val plecă dezumflat. „Dezumflat“, e bine zis, e bun cuvântul, se gândi. Puteau să-i pună în „cârcă“ sinuciderea Olgăi, deci să fie „umflat“. Asta l-ar fi înviorat, l-ar fi scos din amorteală, ar fi fost nevoit să se apere, să vină
30 cu argumente contra. Ar fi picat ca un duș rece. Cei care mărturisiseră asta dăduseră, desigur, referințe bune. Dar câte, din celelalte, zăceau prin sertare, ca niște degete acuzatoare îndreptate spre el? Dacă o s-ajung vreodată să-mi scriu

memoriile, o să cer autorizație să-mi citesc viața. Acolo voi afla și ce-am zis în ziua de 13 octombrie (sfânta Paraschiva) anul cutare, și ce-am mâncat pe 10 aprilie anul cutare, tot, tot... exact și înflorit totodată, ca un covor stilizat călcat în picioare. Olga scăpase chiar și ea niște exclamații de îngrijorare pentru destinul lui. Asta s-o fi speriat? Asta o fi pus-o pe fugă așa, fără explicație? Deci, mergând la miliție, plecase, într-un fel, spre locul de ispășire. Și dezamăgirea lui, când se văzu afară, în stradă, fu mare. Nu se simțea vinovat cu nimic, dar tocmai acesta putea fi un motiv.

Se duse la Șandru. Îl găsi acasă, în compania Ruxandrei. „Mă trage ața încoace“, zise.

– Ai venit să probezi și „dessous“-urile? o luă el în primire de la ușă pe guraliva amică a Olgăi. Parcă data trecută spuneai c-ai rămas la blănuri! Ce fel de furouri purta, ai?

Șandru începu să râdă, ca și când noul musafir ar fi glumit.

– Că o femeie vine la un bărbat singur, nu e nimic peste legile firii, zise Ruxandra. Dar că amantul dă buzna peste soțul încornorat, asta mi se pare de un hai nebun! Și întorcându-se spre Șandru: – Apropo, ferește-te să te nimerеști la Brașov în sezonul premierii vânatului. S-ar putea să obții medalia de aur ca „cerb carpatin“.

Îl făcu apoi cu ou și cu oțet pe sculptorul ne-n stare de nimic, care n-a produs decât declarații. Acesta îi mărturisi cinstit că nu mai poate lucra. A încercat să ia o daltă și parcă ar avea mâna frântă, o cioată. Pe ea însă, dacă s-ar pune problema, ar reuși-o. E lesne de modelat, ar intra scula ca-n brânză.

Gazda se amuza copios la acest schimb de amabilități, „ca între artiști“.

– Singurul tău lucru bun în viață e că l-ai umanizat pe ăsta! Ruxandra arătă spre Șandru. De unde până ieri era un zmeu, acum dintr-o dată are suflețel și inimioară. Așa-i că te doare la suflețel și la inimioară?

Stătură până târziu, la un taifas, plin de împunsături din toate părțile, simțind în acest dialog, mari voluptăți spirituale.

Val îi spuse șefului său că da, s-a hotărât, pleacă în Deltă. Era într-adevăr o idee de geniu pe care o avusese el.

– Păi, de ce nu vă duceți împreună? sări Ruxandra. Ar fi un tablou de zile mari: soțul amăgit și „logodnicul“ îndurerat de pierderea soției acestuia – pierderea prin parc, de notat asta –, suferind împreună pe brațul molatre al Dunării și consolându-se reciproc cu frumusețile naturii.

Ruxandra îi părăsi, cu părere de rău, pe la douăsprezece noaptea.

Șandru ieși amabil pe hol, după ea și, când se întoarse, îl găsi pe Val întins pe laviță.

– Pot dormi aici? Acasă, știi, n-am mutație... N-am omorât un om, dar n-am mutație și n-am nici chef să mă mișc de-aici, căci... și coborî glasul „la nivelul laviței“, presimt că-n noaptea asta... ori mă vei vinde, ori vine stafia și-o să te sperii. Sunt pe post de halebardier, dă-mi sticla cea mai ascuțită s-o pun sub bărbie, să nu ațipesc.

– Păi, de ce nu mi-ai spus mie de mutație? Asta se face în câteva minute. Să-mi aduci aminte mâine, să dau un telefon. Rămâi aici, stai să-i cer mamiu o pătură. Adică, ce naiba! Uite că m-am prost! Treci în camera asta, ai pat bun, ai tot ce-ți trebuie.

– Nu, aici e cel mai bine, zise Val, iar mâine-mi aduc salteaua. Adormi. Visă un leu – o hârtie de-un leu mototolită – și-o căprioară – tot de-un leu – care, cu botul negru și umed, trăgea fire de fân dintr-o clae, pe-o clină de deal, în Ardeal. Între mototolire și avânt de noi descoperiri geografice, îngăimă odată că ghemuit mă simt ca acasă.

A doua zi, intrau împreună pe poarta întreprinderii, cam prea de noapte pentru Tomiță, obișnuit să se scoale mai târziu, nu taman când cască puii de rândunică ciocurile, în primul licăr al zorilor. Urmă fulger (vreo cincisecuri) ședința generală

pe întreprindere, unde puternicul funcționar dădu dovadă de-un mare și înnăscut talent oratoricesc. Arăta că știe să treacă ușor de la fraza lungă la propoziția eliptică, de la invective la ironia subțire și de la aluzie la șarja directă, câștigând simpatia sutelor de inși ce căscau pe scaune, așteptând să se termine mai iute. Plecară în Deltă. Da, Șandru se hotărâse să meargă și el. Cu mașina, bineînțeles, acea Volgă neagră, care trecuse de mult de reparația capitală, dar mergea întins, ca una tinerică. Înainte de a părăsi Bucureștiul – era ora 5 –, Șandru se prezentă cu tânărul la miliție, vorbi cu un cineva și imediat i se făcu mutăția.

– Ți-am spus că e o chestie de cinci minute, spuse el, cu o legitimă mândrie.

– Dacă tot așa de iute poți să mă muți și-n ceruri, eu mai bine cobor.

Când ajunseră la Vadul Oii, se întunecase. „Behăie întunericul pe-aici.“ În așteptarea bacului, intrară în restaurant să se ospăteze cu o ciorbă de pește și o saramură. Șandru, care avea burdihan mare, luă două porții. Era un mâncău în regulă, spunea că nu-i place să bage mult la dulap, ci puțin și bun. Mânca însă și mult, și bun. Ceru ardei iuți de vreo câteva ori și tot se tocmea cu ospătarul să le facă niște sarmale. Între timp sosi bacul și trebuind să renunțe la sarmale, parcă plecă flămând.

– Aștia habar n-au de comert, spuse.

Șoferul, care se ospătase și el la o altă masă, se ridică primul și părăsi restaurantul. Era același pe care îl avusese Șandru și înainte, la minister. Un om corect. Se vede că-i era foarte devotat, dacă își ceruse și el transferul. De altfel, îl urma pretutindeni, ca și când Șandru ar fi fost o mare personalitate, deținea cine știe ce secrete de stat și avea nevoie de gardă personală. Pe Val îl cam jena prezența acestuia, de altfel destul de mută și la locul ei. Era ca un fel de umbră. Dar tocmai din cauza asta se simțea stânjenit. Nu râdea la glumele spuse

de el, nu încerca să se amestece în discuție. Singura intervenție a lui fu în momentul când treceau printr-un sat.

– Aici, se găsește un muzeu, cum nu vezi nici în Bucureștii Noi! Femei goale, numai *nuduri goale*.

– Bravo! sări Șandru, îți fug ochii după astea care-ntorc fundul la artă.

– Da, am fost eu aici odată c-o delegație, când lucram dincolo la minister, le-a plăcut.

– Ia să vedem și noi cât de goale sunt nudurile! nu-și putu reține Șandru curiozitatea. Ceru să oprească mașina și în puterea nopții bătură mult la ușa unei clădiri, semănând cu o școală de țară. Târziu, le răspunse o voce de femeie.

– Suntem de la București. Am venit special să vizităm muzeul.

– Aoleu, în puterea nopții?

Le deschise totuși. Era o bătrână care locuia într-una din camere. La lumina lămpii cu petrol, le arătă tablourile. Val rămase uimit de buna selecție și valoarea lor. Erau pânze de Tonitza, de Petrașcu, Pallady, Camil Ressu, Dărăscu, Luchian, Șt. Dimitrescu și încă vreo câțiva. „Numai una și una“ spuse el, tare. Află că toate fuseseră colecționate de un doctor, originar din acel sat. Găsise cu cale să-și transforme casa natală în muzeu, considerând că agoniseala merita să fie văzută și de alții și admirată. Șoferul se opri în fața unui nud, sorbindu-l din ochi. În pâlpâiala nesigură a lămpii, culorile vii ale maestrilor „dintre cele două războaie“ jucau, iradiind un soi de căldură. Un fluture, ce pătrunsesse în odaie și începuse să se învârtă în jurul lămpii, sări pe *Nudul cu lalele* – așa scria în dreptul tabloului –, fascinat de lumina emanată de corpul acelei femei.

Șandru îi dădu bătrânii la plecare 25 de lei în hârtii de un leu, așa le primise așa le dădea. Apa nu era departe. Chiar din muzeu lui Val i se păruse că aude orăcăitul broaștelor. E ciudat să auzi un orăcăit venind din spatele unei naturi moarte

de Petrașcu. Zambaccian caracterizase bine paleta acestuia: „ca și când ar fi privită printr-un geam afumat“. Da, Petrașcu însemna în coloristica românească un fel de eclipsă de soare și chiar așa arăta pictura sa, densă, vâscoasă, de o pretiozitate aproape minerală, ca văzută printr-un ciob de sticlă. Val nu s-ar fi mirat dacă vitele cornute, păsările și animalele ar fi început să se neliniștească, să intre în panică, să ragă, să cârâie, să mârâie, să scurme cu copita, cu o săptămână înaintea organizării unei retrospective a maestrului. Taman cum presimt animalele, eclipsele și cutremurele de pământ, cu mult timp înainte. Acum mergeau prin noapte, într-a doua, căci drumul era cam păcătos, mereu săreau pietre și omul volanului spunea de fiecare dată când se auzea bufnitura: „Aoleu, toba mea!“

– Și cum e, dom'le, cu pictura asta? Cum poți deosebi o lucrare bună de una proastă? Întrebă deodată Șandru, interesat sincer. Se întoarse spre el și-l privi fără a-l vedea. Există vreun secret? Se spune că trebuie să ai gust, dar așa-zișii oameni fini, rafinați, dublu rafinați, îți arată câteodată niște tâmpenii că te doare capul! Și se mai și cramponează de ele, fac scandal, tâmbălau mare! Noi ceilalți nu vedem de ce-ar fi gustoasă o lucrare pe care o tot mesteci și parc-ai mesteca niște călți.

– În primul rând, să știi că pictura nu se mănâncă. Nu pictura se mănâncă, ci doar pictorii, și ăștia mai mult între ei. Apoi, luând întrebarea în serios, Val începu să le facă ABC-ul meseriei, fără ordine și sistem, așa cum își amintea și el de la cursuri, ori din citite. Pictura operează cu culori, zise el, tușind, ca un profesor care a urcat la catedră. Există culori primare – roșu, galben, albastru. Roșu plus galben dă orange, galben plus albastru dă verde, roșu plus albastru, violet. Acestea – orange, verde, violet sunt culori binare. Mai există și combinația între culorile binare și cele primare, care întotdeauna, pe tablă, se redă foarte ușor: desenând un triunghi. Vârful constituie culorile primare, mijlocul fiecărei

laturi, cele binare. Complementarele se exaltă reciproc. Asta e teoria contrastului simultan. A fost elaborată de un fabricant de coloranți în secolul trecut. Tuși din nou. Deci două culori complementare juxtapuse se exaltă reciproc, roșu este mai roșu, verdele mai verde, mă urmărești?

– Sunt numai urechi, făcu Șandru și chiar și șoferul se arătă interesat de „curs“, să vadă de ce-i plac lui atât de mult sâniile pe pânză și sub pânză.

– De teoria asta s-au folosit impresionistii.

– Care teorie? Întrebă Șandru.

– Ce impresionști? Întrebă șoferul.

Val nu le răspunse, ca și când n-ar fi auzit, continuă:

– Ei nu mai amestecă pe paletă culorile primare, ca să obțină binare, ci pun tușele primare una lângă alta, iar amestecul se face în ochi. (În ochiul stâng, vru să spună, dar lucrurile erau prea serioase.) Bun, amestecul optic. La urmă, umbra nu este nici ea incoloră, nu e nici neagră, ci colorată întotdeauna în complementarea culorii respective. Dacă ești îmbrăcat în roșu, umbra e verde. Ați văzut acel ulei pe carton al lui Pallady, o muiere în roșu. Totul în jur era verzui, o baie de alb și verde. La Gauguin se observă bine asta. Copac roșu, umbră verde – sună ca un vers popular, asta ca să țineti minte. Fac eu caii roșii priponiți de-un leuștean, umbra-i verde. Impresionistii au plecat de la teoria contrastului simultan, dar tablourile lor sunt prăfuite. N-au izbutit să dea strălucirea spre care tindeau. Abia mai târziu fauviștii și pictura modernă au descoperit că numai pe suprafețele mari de culoare se aplică legea contrastului simultan. Pe tușele mici, tablourile sunt prăfuite, cum spuneam, ca lângă o fabrică de ciment, parcă ar fi fost pictate în plin soare, dar undeva lângă Comarnic, ori la Medgidia, simți praful pe limbă. Asta apropo de gust, dacă vrei să le guști. Vlaminck a fost fauvist, Derain a fost fauvist, știi că vă interesează, vreți amănunte. Râse încet. Pictura modernă, de la impresionști încoace, a renunțat la

modeleu – redarea volumelor prin valoarea culorii. La margine se picta puțin mai închis, nu? Părțile luminoase ies tordeana în față, cele întunecoase împing în spate. Matisse vrea să renunțe la *modeleu* și clarobscur. Vrea să scape de senzația de volum prin tușe plate. Ai noștri, pe care-i văzurăți, sunt toți postimpresioniști – tîn post după impresionism, preciză el către nea Coman, care gustă gluma. Se zice că Dărăscu e cel mai impresionist. Sau nu sunteți de acord? Ați remarcat acel tablou cu corăbii intitulat *Veneția*? Mult albastru, cu tușă mare, la bază, apoi din ce în ce mai mică spre vârf – o să ajungem imediat și la problemele de perspectivă.

– Mie să-mi spui ce e cu pictura românească, de ce nu vă bagă nimeni în seamă, nu vezi picior de român prin muzeele lumii – spuse Șandru, ca să-i taie macaroana, să-l enerveze pe asta care făcea pe grozavul.

– Stăm bine, măcar că maestrul nostru nu-s cunoscuți – se înfurie Val. De fapt, nu poți încadra pictura românească în nici un curent, nu stă în nici unul. Luăm de ici de colo, căutăm. Fiecare școală le-a lăsat ceva și alor noștri, influență care, la ei, se transformă, iese altceva, de multe ori foarte original și interesant. Au de la expresioniști, exaltarea imaginii, exagerarea expresiei, expresivității. Așa e sau nu e așa?

– Așa e, domnul Val! zise nea Vasile Coman.

– Expresionismul a apărut după primul război mondial, ca o reacție împotriva a tot ce e sordid, urât, încercând să prindă acest urât de coadă și să-l învârtă. Asta e o tendință. A doua, tot în cadrul expresionismului, e aceea, a fugii de urât – artistul își creează o lume de vis, unde se retrage. Klee, Kandinsky. Ai noștri au luat apoi ceva și din fauvism. Tonitza, aduceți-vă aminte, ori mai bine nu vă mai bateți capul că vă spun eu, peretele ăla din dreapta, cum intri în sala a doua: *Fetița acrobatului*, *Cap de fetiță*, *Cafenea mică* – *Balcic*, *Portretul doamnei Han*, *Tătăroaică în albastru*, *Baia turcească*, *Margine*

de crâng, *Flori și ferigă*, *Geamie* – *Balcic*, *Câmpul cu maci*, *Fetiță citind* și încă vreo câteva... Ce impresie v-au făcut?

– Unele parcă erau pictate cu săpun de casă! zise Șandru.

– Excelent, făcu Val. Ai dreptate, mai ales *Geamia din Balcic*, înseamnă că ai stofă de critic plastic. Lumina e murdară ca săpunul murdar, care conține în el ideea de alb, de curățenie, dar apare la Tonitza ușor prăfuit. Suntem în Dobrogea, nu? Tonitza e, în fond, cel mai mare colorist, după Luchian. Totodată, și un foarte bun desenator. Un sentimental, un sufletist. Inocența din ochii copiilor săi – se zice că picta ochii cu cafea. A stăruit mult asupra copiilor, pentru că n-avea bani să-și plătească modelele.

– Serios? se miră Șandru, mai mult ca să-l facă să continue, decât că ar fi fost cumva impresionat de faptul că Tonitza o ducea, ori o dusesese, rău cu paralele.

– Matisse începe să stilizeze și el cu timpul. Val sări câteva pagini parcă dintr-o carte pe care ar fi învățat-o pe de rost. Mai ales după 1930. Intră în faza sintetică, accentuează grafismul, arabescurile abundă. Acum seamănă mai mult cu Pallady, și Pallady cu el. Pictorul român e și el sintetic în culoare. Aceasta nu mai e suculentă, păstoasă, uleioasă. La el ai impresia de uscat, de secetă, trage barca pe uscat. Bărcile din *Veneția* lui Dărăscu înoată pe uscat... Chicoti ușor. Folosește mult ocrul.

În lumina farurilor apărură o mogâldeată, care se agită o clipă în mijlocul drumului, apoi se opri orbită. „Iepurele” se bălbăi Șandru. Vezi să nu-l scapi. Mașina încetini și se apropie, șoferul având grijă să nu-i iasă din bătaia jetului luminos. Val și Șandru săriră amândoi. Val, mai sprinten, se apropie primul de vietatea încremenită. Atingând-o cu degetele, simți zbaterea blănii, iepurașul parcă avea febră, febra morții. „Pune mâna pe el” – tipă Șandru. Tânărul ezită un moment, apoi, dându-i un scurt bobârnac peste ureche, se repezi cu mâna în tărână. Iepurele sărise șanțul, șoferul îl căuta

acum cu farurile peste câmp, virând mult, automobilul stând aproape perpendicular pe șosea, lucru destul de periculos. Erau în curbă și în vale, cei care ar fi venit dintr-o parte sau din alta riscau să intre direct în mașină. Vânătoarea îți dă un fel de beție, Șandru era într-o mare agitație. „Moloșită mâna mai ai“, mormăi el. Trebuia să mă lași pe mine. Merseră o vreme în tăcere, la pândă parcă pentru o eventuală apariție.

– Prindem și stafii? Într-adevăr, în dreapta lor, ceva mai înainte, cineva le făcea semne... Era o femeie c-o servietă mare și burdușită.

– Nu mă luați și pe mine până aci la... zise ea, când șoferul frână din nou, la porunca lui Șandru. Trebuia să fiu de la nouă la ședință, mă așteaptă tovarășul Paiu. Sunt de la raion, se recomandă, către Șandru, intuind că el trebuie să fie șeful, avem probleme cu satul... Se așează cu sfială, în spate lângă Val, ștergându-se de noroi pe pragul mașinii ca pe o răzătoare, la intrarea în casă.

– Vă luăm bucuroși, doamnă, domnișoară... tovarășă; spuse Șandru privind-o atent, peste umăr, tatonând parcă situația matrimonială a acesteia... destul de incertă. Ce sunteți, doamnă, domnișoară? Câți anișori?

– Ec! Coaptă, coaptă, se auzi de lângă ea vocea lui Val.

– Babă?

– Babă? Femeia râse, cu poftă. Sunt domnișoară!

– E frumoasă lumea pe aici, e frumoasă?

Femeia chicoti. Orice compliment face bine, oricum l-ai trânti, cu sau fără rost, din păcate frumusețea celei așteptate la ședință era destul de îndoielnică... sau mai știi? Val, privind-o atent, observă că nu putea să aibă decât douăzeci de ani, deși arăta de treizeci. Era tipul de activistă înimoasă, care pune suflet, are „probleme“, tot felul de probleme, numai personale nu, mănâncă un covrig, doarme la casa de oaspeți și stă șapte ceasuri în ședință.

– Tot din sat? întrebă el.

– Da... d-acilea... din... dar am fost *cooptată* și-acum sunt activistă la raion, pe comunele astea și... toți trag de mine ca de oaia moartă.

Desigur, față de subtilitățile picturii abstracte, această femeie ruptă din realitate, cu tencuială cu tot – era plină de noroi pe pulpe, pe mâini –, părea mult mai suculentă.

– Tot la ședință și dumneavoastră? întrebă Florica – așa spuse c-o cheamă –, stând parcă ghemuită lângă portieră, neîndrăznind să se simtă chiar bine de tot în mașină, ca și când mașina ar fi fost o perversiune. „Îi place, dar nu chiar așa dintr-o dată“ – gândi Val.

– Și ce mai e nou pe la dumneavoastră? făcu Șandru pe cunoscătorul, ca și când ar fi știut ce se întâmplase prin părțile locului, până mai ieri, și voia să afle și noutățile de ultimă oră.

– Păi eu răspund de ORACA... și e foarte greu cu vitele... greu de strâns la bază, ele s-au cam rărit... țăranii nu prea mai vor să țină... La urmă, problema furajelor... continuă femeia, luată brusc de griji... Cota de lapte... Canistrele goale, nu vin la vreme... Acum am pe cap și programele artistice... brigăzile. Cu juncanii și mânzatele mai merge cum mai merge, că n-au voce... râse ea, dar aici la cultură trebuie totul luat de la-nceput... că burghezia nu s-a interesat.

– Așa, așa...

– Așa, că pune, Florico, umărul, fă coruri, brigăzi de agitație, echipe de dansuri! Acum mă duc, că mi-a plecat un dansator... Avem o echipă de dansatori în etate –, peste șazeci de ani, unul s-a dus, și ceilalți sunt demoralizați. Și tocmai trebuie să ne prezentăm la concurs, la faza intercomunală.

– I-ați învățat și dansul orbilor? întrebă Val.

– Nu știu cum e dansul ăsta... răspunse Florica, dar pesemne că nici dumneavoastră nu le știți pe ale noastre. Dumneavoastră, orașenii...

– Așa, tovarășa Florica, se bucură Șandru, ia-l tare, că e neprelucrat.

– Avem un instructor bun, tot de-acolo, dar umblat pe la o școală de culegători de folclor și i-a învățat de toate... Dar noi mergem pe specificul local.

– Și de ce joacă ei așa cu foc? Bătrânii dumneavoastră de ce țopăie, ori le e prea bine?... vreau să spun au muzică bună... nu ?

– Da' de unde! Niște copii. Unul cântă din flaut, altul din solz de pește și-un țambalagiu... Ne lipsesc viori, acordeon. Așa e la-nceput. Sunt atâtea lucruri frumoase de făcut... continuă Florica repede, după un oftat. Îi era cumva teamă să nu se interpreteze negativ oftatul ei... Așa că simți nevoia să repete: E foarte bine... însă îți trebuie energie... și electricitate, cum a spus clasicul învățaturii... Eu toată ziua sunt pe drumuri, ba în cabrioletă, ba în căruță, ba pe jos... și uite că am norocul să mă plimb o țară și cu mașina mică.

– Să știi că-mi plăci, Șandru întinse mâna peste speteaza scaunului și-o ciupi de obraz. Vezi just lucrurile. Ce-ai în servieta aia?

– Probleme, răspuse tânăra activistă, dându-i mâna la o parte și aranjându-și cărlionții părului proaspăt coafat. Urmară câteva momente de liniște, părțile părănd a-și fi epuizat curiozitățile și formulele de politețe.

– Dumitale îți place pictura? întrebă Șandru, care rămăsese cu mâna întinsă și ca să nu pară caraghios schimbă discuția. Uită-te la el. E un mare artist contemporan în viață... În viața de toate zilele, că încolo... Tocmai ne împuia capul cu ultimele lor realizări. Hai, Val, să nu-ți uiti vorba. Ai rămas la ocră, dă-i bice; să te-audă și domnișoara.

Val, care era de părere că nu trebuie să ne coborâm ca să facem arta înțeleasă, ci, dimpotrivă, să ridicăm masele la nivelul nostru, continuă, închizând un ochi și fixându-i ceafa lui Șandru, ca și când l-ar fi ochit la o execuție prin arta plastică.

– Apoi uscăieunea mai provine și din lumina specială a Balcului. Ai și senzația de adâncime. Clasicii redau

perspectiva prin linie. Atenție, încep un nou paragraf, atenție pe unde mergeți (se adresă el șoferului), să nu dăm în gropi și să ne pierdem perspectiva. Toate liniile converg spre un punct fix. Exemplu citat de toată lumea: *Cina cea de taină* a lui Leonardo da Vinci, unde liniile de forță converg undeva în spatele capului Mântuitorului. Modernii, Cézanne în special, redau perspectiva o dată coloristic, prin planuri colorate succesive, culoare rece, culoare caldă, și astfel ai impresia de adâncime, și o dată prin tușă. În primul plan ea e mai apăsată, mai în relief, mai păstoasă, iar mai sus e mai puțin aparentă, nu mai e în relief. Exemplificăm cu *Venetia* lui Dărăscu, văzută și studiată adineaori. Dar putem să ne gândim și la Van Gogh, la ciprișii lui – chiparoși, cum ar veni –, unde tușa e groasă și se subțiază de la bază spre vârf. O altă metodă e supraînălțarea orizontului. La mare, linia orizontului e mai sus decât ar fi normal. La Tonitza sunt case îngrămădite și undeva apare o fâșie de mare care e mult mai sus și-ți dă senzația de adâncime. Această șmecherie e luată de la Cézanne. Tot pentru perspectivă: culori calde și culori reci. Albastru, verde, cu toate nuanțele, formează gama rece. Roșu, portocaliu, galben, cu nuanțele, sunt culori calde. Deci, spre sfârșitul spectrului avem culori calde. Culorile reci împing în spate, culorile calde împing în față, se detașează. E ceva aproape, cum să vă spun eu dumneavoastră? sexual. Un ritm. Întâlnim aici principiul masculin – culorile reci – și principiul feminin – culorile calde. Acestea se atrag și se resping. Iată că au și început să vă sclipească ochii. Cum e vorba de procreație, cum săriți toți ca arși, vă interesează problema, vezi volanul! Tot cei dintre cele două războaie au și probleme de constructivism. Asta s-a văzut bine la Topalu, în tabloul lui Teodorescu S. Ion, numit *Petrecere câmpenească*. Impresioniștii aduceau în tablourile lor efemerul, trecătorul: fumul locomotivelor, aburi, nori, aerul care vibrează. Ei nu se mai puteau folosi de linie pentru treaba asta, se foloseau

numai de culoare. Deci toate problemele au trebuit să le rezolve din nou pe bază de culoare. Au ajuns la adevărate explozii de culoare, dar nu se mai înțelegea nimic.

5 Florica asculta cu atenție, ca la o ședință, cu un trimis de la centru. De încordare, începu s-o doară capul. Desfăcu servieta, care avea și catarâmi și încuietore metalică, luă un antinevralgic și-l înghiți, așa fără apă, se vede că era obișnuită. „S-a spart, constată ea cu amărăciune. Una s-a spart!”

10 – Ce? Stai, mă Val, că s-a produs o spargere... Ce i-ai făcut domnișoarei? Cu voi artiștii niciodată nu poate fi omul liniștit.

– Sticla de lampă, spuse Florica. O sticlă de lampă. O luasem pentru căminul cultural. Aici nu sunt decât de 8, nu se găsesc de 11 și voiam să se vadă mai bine, să nu joace așa ca chiorii...

15 Coborî la o răscruce și-o luă pe-o potecuță, pe lângă un drum de care, pe unde mașina nu putea intra, în nici un caz. Satul la care mergea ea și unde era așteptată de tovarășul Paiu (sau poate Puiu ?) ca să rezolve spinoase probleme de ORACA și avânt cultural se afla la vreun kilometru mai încolo. În urma ei rămăsese un gol, un gol de interes, chiar și pentru speculațiile cele mai înalte de colorit.

– Nu știu, revoluția a fost făcută pentru Florici ori Floricile pentru revoluție. Și Val recunosc, pe față, că îl impresionase această apariție din viață, care umblă cu sticle de lampă și cu broșuri în geantă, pune bătrânii să joace, le ia gândul de la neplăcerile vârstei și de la viața de dincolo, dându-le iluzia unei tinereți reîntoarce. Nu mai știe nici ea bine dacă e bărbat sau muiere. Mulțumindu-se cu puține bucurii personale, e 30 pusă pe învăț, învață din mers, e dispusă să înghită chiar un curs de estetică, iar unde nu înțelege nimic, din „probleme” și din estetică, ia un antinevralgic și are bunul-simț să nu întrerupă și să se dea jos. Lui Val nu-i plăcea să rămână cu ideile pe țeavă și-și continuă lecția. Nu înainte de a face

următoarea remarcă: „Se vede că sunt în anul morții și trebuie să spun iute tot ce știu. Care e nenorocirea cu pictorii? Mor și duc secretul fabricării culorilor cu ei. Dar asta e altă problemă. În ce mă privește, eu pregătesc culorile cu urină de scorpie. Însă unde eram? La Cézanne.”

5 Cézanne a spus: să readucem în compoziție ceea ce e statornic în natură. Și a readus volumele – șoferul, încercând, la rândul lui, să prindă tot, îl și vedea parcă pe un anume Cézanne venind cu niște volume în brațe pe un drum de țară, cu gropi, ca acela, se mai împiedica, mai cădea un volum, îl 10 culegea. Și asta a făcut-o, continuă Val, geometrizând puțin formele. Să vedem lumea înconjurătoare prin forme geometrice, prin cub, prismă. De aici au pornit cubiștii, care l-au socotit pe Cézanne întemeietorul lor, dar acesta n-a fost cubist, nici pomeneală. A fost pur și simplu Cézanne. Ei au 15 pictat mai mult decât ce vede ochiul prima dată. Nu mai e o pictură de senzație, ci una de gândire. Pictăm ceea ce știm despre obiect, nu numai ce vedem. Omul e în mișcare, succesiv ochiul percepe diverse forme ale obiectului, și atunci ei s-au gândit să le concentreze într-o singură imagine. Dacă văd o 20 femeie din profil, eu știu că în partea cealaltă ea mai are un ochi. Și atunci pictez profilul respectiv, dar mai trântesc și-un al doilea ochi. Acesta e cubismul analitic. Bracque, Picasso. Cel sintetic nu mai uzează de-o mare aglomerare de culori. La noi au fost cubiști Marcel Iancu, Victor Brauner. Aceștia 25 sunt de fapt mai mult decât cubiști, pictează subconștientul în formă cubistă. Deci, nu numai ce vede ochiul în obiect, și ce știm despre obiect, dar și diferitele relații întâmplătoare, în virtutea unui flux al subconștientului, dintre acest obiect și alte obiecte. Pe Șandru îl luase somnul, ațipi de vreo câteva 30 ori. Se trezi exact când Val făcu o pauză să vadă dacă e ascultat.

– Să fiu al mamei dacă n-am priceput tot! sări Șandru, ca și când ar fi fost prins cu mâța-n sac, la un seminar. Domnule, mai bine te făceai profesor. Acum, dacă mă duci înapoi la

muzeu, înțeleg și pe mama și pe tata picturii, pe cuvântul meu. De unde știi atâtea lucruri?

– De la o muiere, răspuse Val, hotărât să nu mai continue. Zău, nu mint. Când mi-a explicat ea, eram un băiețandru, nu înțelegeam mai mult decât dumneavoastră acum, dar ea era frumoasă, făcuse istoria artei și cum îmi explica toate astea la o cafea, genunchii noștri au început să se atingă, cam de la impresionism încolo. Așa mi s-a deschis gustul. (Și dacă n-o fi așa, o...)

10 „Unde e multă minte e și multă prostie“, se gândi șoferul.

– Atunci spuneți-mi de ce mi-a plăcut mie atât de mult nudul acela, cum îi zice... că nu mi-e deloc clar, zise el, tare, cu o nuanță de arțag în glas, ca și când s-ar fi așteptat la mai mult de la un om care se pretindea că e specialist, ba chiar 15 l-ar fi plătit să-l învețe o anumită problemă și acela îi servea gogoși de tufă. De ce mi-a plăcut nudul.

– Pentru că ai văzut o pată neagră, un triunghi de cocori! izbucni Val. Și în gând: „Mi-am răcit gura degeaba!“ Apoi tare: Dar tot e bine că v-a plăcut, era mai rău dacă strâmbați 20 din nas. De-acum încolo însă arta n-o să vă mai dea nimic, n-o să vă mai fâlfâie pe la nas nimic, care să semene cu o... făcu o pauză ca și când n-ar fi găsit cuvântul... figură umană, sau cu ceva cunoscut de la o femeie, mă rog. Sunt două direcții: ori o sferă roșie și-un paralelipiped galben, ori o femeie în 25 salopetă, nonfigurativul și pășunismul industrial, asta vă paște ca frecventatori de expoziții, știu că sunteți nelipsiți. Nu tu nud, nu tu nimic! Femeia va fi tovarășa noastră de viață, pe pânză – și pe pânză de sac – și pe saltea, și nimic mai mult. Nu știu de ce se înfuriase, ca și când cei din mașină ar fi avut 30 vreo vină în toată deruta care se părea că pândește pictura momentului. Ceru să conducă el mașina, dar șoferul se opuse, spunând că atâtea vreme cât o are în primire n-o dă din mână.

– Dacă vă bag într-un stâlp, plătesc eu stâlpul, se încăpățână Val, măcar că nu știa să șofeze. Fu imposibil să-l

convingă pe conducătorul auto legal să schimbe locul. Se resemnă și începu să cânte. N-avea voce, cânta dogit, melodia își pierdea mult – dacă nu chiar totul – din farmecul ei straniu, dar îi plăcea s-audă ieșind din gura lui acele cuvinte frumoase pe care apăsa înadins, pronunțându-le cu un bun accent 5 maramureșan;

Sileacă irima me,

Fost-am la doftor cu ie.

La doftor și la potică

Și n-am hăznălit mimică.

Poticărașu mi-o zâs:

Leacuri la irimă nu-s.

Da' irima are-un leac:

Cetera și omul drag.

La irimă-i doar un tâdru.

Cetera și omul mândru,

Cetera și omul mândru.

Și irim-are-un modru,

Cetera și omul lotru.

Cetera și omul lotru...

Mă, frate-mi, io și tu

Șohan n-om vide raiu.

Cine-o crede dorului

Aive casa cucului

Și hodina vântului.

– Urmează tango, zise Val, după câteva momente de tăcere.

– Ce e ăla tâdru? întrebă Șandru, ca și când ar fi fost vorba tot de teoria culorilor și el nu înțelegea o expresie.

– Păi, pe regățește ar veni, „chițibuș“, ori, mai bine, „chichiță“, zise Val cu un glas mult mai cald acum. Părea că 30 se gândește la acel „Șohan (niciodată) n-om vide raiu“, și asta îi dădu o căldură-n inimă și-un nod în gât.

Cântând, i se limpezise un lucru: șoferul avea dreptate. Îi pusese exact întrebarea cheie, de ce ne place arta, și el se

înfuriase tocmai pentru că nu putuse răspunde. Dincolo de galben plus albastru dă verde, există misterul creației, și poți fi tobă de carte, să știi câtă tehnică poate încăpea într-o minte omenească, nu numai lucrurile acelea elementare pe care le debitate el, când mai exacte când mai tras de păr, ca să facă pe grozavul în fața ageamiilor, și iată că o întrebare din *off* te dă gata.

– Da, domnule, zise. Dacă-o să vă repeziți acum la șevalet, dac-o să dați buzna în plastică, să mă chemați pe mine să vă fac ramele. Și ramele își au schepsisul lor, țâdrul lor, dar despre asta altă dată, că uite, ne sfâșie câinii. Cum deschizi gura despre artă, cum sar dulăii. Începuse într-adevăr să latre o javră mare, ciobănească, flocoasă, fugind hămesită parcă după mașină ca după o căruță cu coviltir, mai să apuce țeava de eșapament. Intraseră în sat; ici colo, la ferestre sclipeau lumini, prin perdele se distingeau umbre în mișcare.

„Dacă umbrele sunt negre, cum sunt cucoanele?“ își făcu Șandru în gând socoteala.

– Am ajuns! spuse șoferul.

Rămaseră să doarmă acolo, sperând să găsească un culcuș cald și odihnitor, care să-i facă să uite oboseala drumului de la București și evoluția chinuită și cu nu mai puține hopuri a picturii mondiale și românești în ultimele două secole. Șoferul trase pe dreapta și bătură la întâmplare la prima poartă. Șandru fu cel care ciocăni cu o piatră lată, șlefuită, luată de pe jos, și izbînd cu ea în ulucă, parcă bătea toaca de vecernie, dar cu întârziere, căci trecuse o poștă din noapte; numai cei cu treburi multe nu se culcaseră.

Li se deschise, fură poftiți înăuntru. Gazda, un pescar bărbos, tip de edecar de-al lui Repin, învățat să tragă targa pe uscat. Îl chema Pahom Erofei, născut în Mahmudia, dar stabilit aici. Avea două odăi libere. Nevasta, o femeie între două vârste, destul de sprintenă pentru grăsimia pusă pe ea, gospodărește, pentru vemuri grele, le pregăti la iuteală o ciorbă

de pește cu mămăliguță și niște ochiuri în tigaie. Avea obrajii rumeni și o chema Marușca. Fata lor, de vreo 16 ani, se numea tot Marușca, apăru doar pentru câteva clipe, în cămașa de noapte, bălaie, din creștet până-n picioare și somnoroasă, să vadă ce se întâmplă în casă, și dispăru. Marușca-mama pregăti „rostrurile“ musafirilor. Într-o cameră tronau două paturi mari, fără arcuri, și acolo se culcară „domnii“. Șoferul ocupă camera vecină, unde se afla un singur pat, tot așa de lat și cu tăblii de lemn. Val ar fi preferat să rămână el singur acolo, în caz că n-o să poată dormi, să stea să se gândească, fără a avea senzația că cineva îi intră în gânduri, în creier, în minte.

– Dacă vreți să vă faceți rugăciunea, spuse femeia înainte de a părăsi camera, răsăritul e în partea asta. Aveți aici și o icoană.

– Bine, măicuță, mulțumim frumos, zise Șandru. Femeia plecă. Val se uită la icoană. Era pe sticlă, însă nu pareă mai veche de 15 ani. N-avea nici o valoare artistică, era pictură de gang pe sticlă. Păcat.

– Eu o să mă culc fără rugăciune, zise el, dacă vrei să te rogi, fă-o fără nici o jenă. Și scapă un Doamne ajută și pentru aproapele tău.

Dormiră greu. Val ațipise cum puse capul pe pernă, pe fața căreia fusese brodată o pară. Pară peste pară, își zise. A doua zi, plecară în recunoaștere. Satul era așezat pe malul lacului Razelm. Vețea ca un bandaj pe brațul Dunării. Aceasta era de fapt ca un imens lac curgător, cu numeroase meandre, păduri de stuf și păduri propriu-zise pe câteva insulițe. Peisajul era splendid, vorba lui Șandru, care nu avea nuanțe. Îmi lipsesc nuanțele, fir-ar ele ale dracului, spunea el, „mie îmi lipsesc nuanțele“. „Îți lipsesc mai multe“, precizase Val. Se putea vâna, dar nu aveau puști și nici permis (acesta din urmă nu era argumentul important); se putea pescui. Vorbiră cu niște săteni să-i plimbe, să-i clatine puțin cu lotca. Se oferă un flăcău roșcat, subțire, aproape scheletic. Era pesemne bolnav, suferea de ceva

dacă rămăsese în sat. Dimineța pe la 4, toți bărbații plecau cu bărcile la pescuit și se întorceau seara, sau după câteva zile, – atunci când ieșeau chiar pe mare. Seara, de la cherhana se duceau direct la cârciumă. Era un singur restaurant în tot satul.

5 Viața de pescar e deosebit de dură, remarcă Șandru. Barca înainta cu destulă ușurință, pentru că bătea vântul din spate. La întoarcere, vâslitul fu mai anevoios. Încercă și Val și simțind lopoțile în mână îl cuprinse un fel de beție ciudată. Asemănătoare cu cea din noaptea aceea, când scosese toate bărcile
10 în larg și se aruncase în apă. Flăcăul le spuse câte ceva despre sat, le arătă pe unde se prinde peștele cel mare. Erau anumite locuri unde trăgea el. Vorbea de peștele cel mare ca și când ceilalți ar fi știut despre care e vorba.

– „Peștele cel mare îl înghite pe cel mic“, zise Șandru. Care
15 e cel mare?

– Păi... nisetrii...

Băiatul le spuse că rămăsese în sat, nu c-ar fi fost bolnav, n-avea nici pe dracu, ci pentru că urma să plece la armată. Îi sosise timpul de recrutare și-l ducea cineva cu căruța până la
20 Constanța. Părea însă mult mai bătrân. Le spuse că abia așteaptă să scape de băltoaca aia. Că spera să fie vărsat la marină și să cutreiere mările, pe vapor. După câteva ore se întoarseră. Cum săriră pe mal, băiatul cel roșcovan, căruia Val îi vârâse în pumnul aspru o hârtie de 50 de lei, dublu decât ceruse el,
25 le arată un mic vaporăș care se pregătea de plecare. Exista prin urmare și un vapor care făcea călătorii de plăcere pentru excursioniști! Îl prinseră în ultimul moment și iarăși se pomeniră în larg. Vaporul era înțesat de turiști, români și străini. Străinii se cunoșteau, să zicem, după aparatele de
30 fotografiat care țâcăneau întruna, dar nu numai după asta. Erau mai curioși, mai ahtiați să vadă; se gândeau că dacă dăduseră un ban să vadă tot, să scoată untul din banul ăla. Val stătu o vreme sus, pe punte. Cum vaporul înainta repede, era destul de frig, bătea vântul și începuse și-o bură de ploaie.

El însă se simțea bine. Târziu, coborî în burta vaporului și-l găsi pe Șandru într-o discuție aprinsă cu un cetățean tânăr, bine făcut, destul de simpatic. Pot fi și tipi „bine“ care nu-s deloc simpatici la prima vedere. Ba cu cât sunt mai „bine“, cu atât par mai nesuferiți, mai „îngălați“.

– Dumnealui e de la Cluj, zise Șandru prezentându-i-l lui Val. E profesor, filolog, și a venit prin părțile apoase să mai respire.

– Discutam despre pește... zâmbi Constantiniu, el era. Despre pește, ceea ce e de mirare, într-un loc ca acesta,
10 metafizic, unde ar trebui să vorbim despre stele, Andromeda, Casiopeea, ori despre muze...

– Prietenul meu, cel mai bun prieten al meu, zise Șandru arătând spre Val.

– Mă bucur, se bucură și Val, după toate regulile politetii.
15 Afară e cam frig. Abia acum la căldurică simți frigul ăsta al dracului.

– N-am prea prins o vreme bună, adaugă Constantiniu.

– Și cum, domnule, știuca e singurul pește laș? întrebă Șandru, cu interes.

– Cum laș?

– Da, răspunse Constantiniu, numai știuca – după câte știu eu –, înghite peștele de la spate. Merge în urma lui și-l sugă, „hap“. Ceilalți sunt pești cinstiți: îi înghite pe cei mici de la cap. Fac un salt, trec în fața lor și-i înghit, în timp ce
25 aceștia „văd“ cum alunecă în gura vrăjmașului.

Constantiniu le spuse că el era pescar înrăit; în „tinerete“ frecventase bălțile Brăilei și chiar și acum, cum prindea o fereastră, ieșea în mijlocul naturii. Îi plăcea să fie departe de zgomotul orașului, de lume, de intrigi, aiureli și scandaluri.
30

Trebuie să fie vreun soi de tocilar, care citește ediții vechi în cirilică, descifrează hrisoave, ori întocmește fișe. Cunoștea tipul ăsta de oameni; avusese un coleg la facultate, care în patru ani scosese 30 000 de fișe. Terminase cu media zece, însă

imediat după examenul de stat căzuse pur și simplu din picioare. Avusese un șoc, cine știe ce, organismul îi era slăbit peste măsură și se alesese praful de fișele lui, le-a luat femeia de serviciu cu mătura când a făcut curățenie și le-a dat la gunoi.

5 Însă acest Constantinii înseamnă că știa să se și menajeze. „Pot să jur că e tare încuiat”, își zise Val. După câteva ore de plimbare, vaporul acostă lângă una din insulele, pe care le tot ocolise până atunci. Li se comunică printr-o pâlnie cum că pe insulă e un restaurant și vor staționa două ceasuri. Puteau
10 lua masa acolo.

Foarte puțini rămaseră afară, să se dezmorească. Cei mai mulți intrară direct în restaurant, ca și când s-ar fi temut să nu se ocupe toate locurile. Restaurantul era un fel de șură mare, cu niște mese de scândură nedată la rindea. Șura era acoperită
15 cu stuf și pesemne că și ploaia prin acoperiș, când venea câte-o ploaie mare. Acum însă vremea era mohorâtă și doar picura. La mese se așezară pe „biserițuțe”, așa cum se închegaseră ele în timpul călătoriei. Constantinii rămase în compania lui Val și-a lui Șandru. Băură câte-o votcă mare. Șandru mai ceru una
20 și se duse la bucătărie să vadă cum se pregătește ciorba de pește. Îi plăcea să-și bage nasul în toate. Vorbea cu bucătarii ca și când ar fi fost subalternii lui. Reușea de altfel să se impună oricui, din primul moment. Avea ceea ce se cheamă „prestanță” și scotea tot ce putea din această prestanță. Se
25 întoarse frecându-și mâinile:

– O ciorbă de pește, o nebunie! Se fierbe întâi apa în care se pun peștii și tot zarzavatul, la urmă se strecoară.

– Mă tem că se spune „borș” de pește, interveni Constantinii, cu un zâmbet subțire.

30 – Poate, fu de acord Șandru. Borșul e rusesc, ciorba e turcească, acum la alegere!

La masa vecină cineva deplângea pescuitul cu arcuțul voltaic practicat de unii, care omoară totul pe o distanță mare și e mijlocul cel mai sigur de-a stărpi puietul. E vorba de o falsă

productivitate, în fond, pentru că prinzi într-o zi o mare cantitate, pe care o dublezi a doua și a a treia zi, dar peste o lună mai prinzi ciacărul!

Val, care auzea fără să vrea discuția, își notă cuvântul „ciacăr”. Desigur, nu era vorba de vreun soi de pește, ci de
5 o expresie argotică. Aceași persoană, un ins de vreo 40 de ani, le atrase atenția tovarășilor săi de masă asupra unei alte primejdii care paște Delta: se însămânțase acolo un anumit pește care se hrănea cu stuf. Tocmai pentru acest motiv se și
10 însămânțase, că nu era pretentios, era ierbivor, ca și văduvița, se hrănea cu stuf. Însă acesta se înmulțise atât de tare, încât devenise un adevărat pericol. Mâncând stuful, el distrugea planctonul. În ultima vreme începuse vânătoarea „cosașului” – așa îl numeau localnicii pe acel pește-pericol.

Povestitorul îl chemă pe chelnerul care adusese niște farfurii
15 la masa lui Șandru și-l întrebă:

– Ia ascultă, mă, primiți ceva în plus dacă pescuiți un cosaș?

– Da, răspunse acesta, pentru fiecare cosaș ni se plătește separat.

– Vedeti? zise povestitorul triumfător către comeseni, ca
20 și când ar fi câștigat cine știe ce pariu. Vedeti?

Apoi pe alt ton. Așa suntem unii, ne pripim cu însămânțarea unor soiuri noi, care ulterior se dovedesc greșite și începem vânătoarea lor, stârpirea, dacă se mai poate. Natura
25 asta nu e tâmpită – omul se înflăcărase – vorbea din ce în ce mai tare, parcă discuta despre o durere a sa; vorbea despre Delta ca despre ficatul lui. Nu e deloc proastă și ea când își face un echilibru, știe cum și de ce și-l întocmește așa. Tâind stuful cu nemiluita, distrugem tântării. Pierind tântării, se duc
30 și păsările, că nu mai au cu ce să se hrănească. Oftă și mai ceru o votcă – pentru toată lumea, în sănătatea tântărilor și-a efemeridelor, care trăiesc două ore și când mor toate odată, vezi 2–3 cm de muscuțe moarte pe suprafața apei – sar peștii și le hăpăie.

Cei de la masa vecină ajunseseră la înecuri și pățanii de acest fel. Val nu putu auzi decât frânturi de conversație, pentru că la acea masă erau așezate șase persoane – 4 bărbați și 2 femei – și vorbeau toți odată. Înțelese că unul dintre bărbați era să se înec
5 înce cu un an în urmă în mare, plecând la pescuit cu un salvamar. Vâslise mult, nu se mai vedea țărmlul și i se frânseseră lopoțile. Întâi una, apoi cealaltă. Erau duși de valuri tot mai în larg și salvamarul plecă înot spre mal, să vină cu altă barcă și lopoți. El vâslea cu mâinile, cu ghearele făcute vâslă, vâra brațele
10 până la cot... Însă erau valuri mari „și tot alunecam înăuntrul mării”... Nu mai prinse urmarea, întrucât se intercalau alte voci, care depănau altceva, altă istorie. Totuși, povestitorul îi dădea înainte cu pățania lui. Se pare că salvamarul plecat după ajutor se înecase. „Ca să vezi cum sunt oamenii” – mai auzi Val, deși
15 această constatare nu era deloc nouă.

Între timp, Șandru și cu noua lor cunoștință viraseră spre aventuri sentimentale.

– N-ar strica s-avem cu noi și ceva puiet, zise Șandru. Natura, natură sălbatică – femeia, și ea neîmblânzită până la un punct, alt peisaj... altă viață.
20

Constantiniu nu fu de acord. Iubita nu trebuie cărată în excursii din acestea, când vrei să te distrezi. Numai în caz că n-ai cucerit-o și ai timp mai mult, să-i faci curte, dacă-ți poți permite luxul unei risipe de sentimentalism în zilele noastre.

– Eu din cauza zeiței Iștar sunt aici, spuse el. Mi-a plătit un fel de bursă de 2000 de lei să mă refac.
25

Șandru, nefamiliarizat cu mitologia babiloniană, înțelese întâi „șiștar”, apoi „biștar”.

– Da ce, ai luat sperț? se interesa el.

Constantiniu vorbea cu mult cinism despre „muieri”, și Val își ciuli urechea. Omul nu era deloc un livresc, așa cum bănuia la început. Ba chiar, dimpotrivă. La întrebarea lui directă dacă-și pierde mult timp în bibliotecă, răspunsese că „nici un minut”. Nu mai trecuse printr-o bibliotecă din timpul
30

facultății, când se ducea să ochească vreo față mai simpatică. Cu lectura particulară sta destul de prost în ultima vreme, e ca acel vizitiu Selifan, din *Suflete moarte* de Gogol, care citea de ani de zile o carte de chimie și ajunsesse la pagina 13, minunându-se că din litere, puse una lângă alta, pot ieși
5 cuvinte și chiar idei – pe care desigur nu le înțelegea. „Cartea mea, pe care o tocesc, e viată, spuse el, cu o intonație specială, putând însemna și-o autopersiflare. Și am ajuns și eu tot la pagina 13. Iar singurul subiect care mă interesează în această bucoavnă, sunt ele sau dumnealor, cum vreți să le ziceți. Sarea
10 și piperul”.

– Nu aveți un respect exagerat pentru sexul frumos, așa mi s-a părut, remarcă Val.

– Dimpotrivă, le ador! Însă din cauză că le cunosc prea bine sufletul... Să nu dea Domnul să ajungeți să înțelegeți
15 misterul feminin! O să-ncercați o mare deziluzie. Mă port cu ele cam brutal, recunosc... dar asta spre binele lor.

– Aveți multă experiență în domeniu? întrebă Val.

– Nici mai mult, nici mai puțin decât trebuie, zise el. Ca orice om normal.
20

(„Se cam contrazice, se gândi Val, adineauri trecea drept un mare cunoscător, acum spune că experiența lui este egală cu a tuturor celorlalți.”)

Încurajat, Constantiniu trecu la partea teoretică a problemei. În primul rând, o soție inteligentă ar trebui să-și
25 trimită bărbatul din când în când în târg, ca să mai învețe ceva carte. Apoi, un bărbat care se respectă trece prin tot felul de experiențe amoroase, dintre care trei pot fi mortale. Dacă ai trecut de a treia mortală – ți-a ieșit slalomul ăsta –, nu mai ai moarte, poți să-ți dai înainte fără nici o grijă. El avusese până
30 acum două cazuri grave, deosebit de grave, și, slavă Domnului, scăpase nevătămat.

– Ei, nu mai spune! făcuse Șandru, căruia îi plăcea să afle cancanuri, era curios ca o cumătră.

– Trebuie să fac întâi o paranteză, continuă Constantiniu, și să vă spun că sunt om însurat a doua oară. Și prima, și a doua oară însurat „cu forța“. Dar astea nu le trecem la cazurile grave. Cele două cazuri grave au fost următoarele.

5 Li se aduse ciorba de pește, aburind, și pe un fund de lemn mămăliguță galbenă și zâmbitoare, ca o malaeză. (Jocul de cuvinte al lui Val nu fu gustat.)

– Puneți două puncte și continuați după ce mâncăm ciorba, zise Șandru. Să nu se răcească, ar fi păcat.

10 – Exact. Chiar așa vom face, admise Constantiniu, adulmecând ciorba. Dar grozav mai miroase.

Mâncau ciorba de pește, cu hlăpăieli, fiindcă ardea. Pe fereastră se vedea cum plouă mărunț, ca toamna. Afară era tot un fel de ciorbă de pește, ei înșiși, își închipui Val, sunt niște peștișori plutind pe undeva, pândiți de cine știe ce

15 lingură. Se uită, printre două ridicări de lingură, mai atent la Constantiniu și cuvântul „peștișor“ iar îi veni în gând.
– Așaaa! spuse Șandru, care termină primul și mai ceru o porție. Acum poți să-i dai drumul. Dar voi nu mai vreți una? Cu ardei iute, simți că-nvii! Așa l-o fi-nviat Christos pe

20 Lazăr, cu ardei iute...
– Și cu ceapă, adaugă Constantiniu, râzând. I-a spart o ceapă sub nas și i-au dat lacrimile. Le-au dat lacrimile și paznicilor. Vorbim serios, adaugă el, cu gura plină. Iisus nu putea face minunile decât cu o minimă cheltuială de energie, și folosind din plin resursele naturale avute la-ndemână: vinul îl „storcea“ din

25 apă, cu doi pești sătura cinci mii de oameni și din pat făcea caleașcă. Ia-ți patul și umblă! Umblă brambura! Adică visele elementare de ciclu, ca să zic așa, el le satisfăcea în modul cel mai simplu.
30 – Aveți dreptate, zise Val, mirându-se de remarca lui Constantiniu – „e totuși un tip interesant“, se gândi el – mare dreptate aveți. Vindecarea orbului s-a făcut tot așa după rețeta: *la mîntea cocoșului*, adică s-a aplesat, a luat puțină tină de pe jos și l-a uns pe nenorocit.

– Neagră mizeria dracului trebuie să mai fi fost pe-atunci! spuse Șandru, punând lingura jos și ștergându-se la gură c-un șervețel de hârtie pe care erau imprimare cuvintele „Poftă bună!“. Terminase și a doua porție de borș, și chelnerul tocmai

5 le aduse felul doi: cârnăciori oltenești cu fasole albă.
– *Biblia* e un foarte interesant document muzical, se auzi de la masa vecină.

(Ca să vezi cum se molipsește conversația. Cum e cu ideile care plutesc în aer!)

– A spus „muzical“? întrebă Val.

– Nu, medical.

În partea cealaltă, una din cele două femei era de părere că nemții sunt neîntrețuți în cărnați. Cu ei să nu te iei la întrecere în tocătură, că au cel puțin treizeci de feluri de bratwursti.

– În schimb, nu știi să faci murături, nu cunosc murătura, 15 fraților! interveni uimit un domn gras, care semăna puțin cu Șandru, numai că era chel. Am stat un an de zile la Leipzig și turbam că nu găseam varză acră și gogonele. Până la urmă, m-am apucat și le-am făcut eu, am pus varză într-o găleată la murat și murături într-un sac de plastic. După trei săptămâni 20 simțeam că trăiesc, da' duhnea tot blocul a acru, a trebuit să le scot pe balcon, protestau ăia, dar nu m-am lăsat, *Was für ein solcher...* miros! Na, cum se zice la miros? Ce pute? se mirau nemțoaicele pe scară. „Pe dracu pute. Nu știti să trăiți.“

25 Abia când ajunseră la cafea și țigară, cinstindu-se între timp cu câte-un pahărel de vin, Constantiniu își aduse aminte de cele două puncte și spuse brusc:

– Unu. Poate n-o să mă credeți, dar sunt omul care a sărit de la etajul trei cu o umbrelă, ce nu s-a deschis.

– Serios? interveni domnul de la masa din dreapta, cel care 30 luase apărarea Deltei și era contra distrugerii planctonului.

– Da, spuse Constantiniu, să vedeți cum a fost.

– Bună ar fi fost o narghilea, zise Șandru, trăgând din țigară. Să stai așa turcește pe niște pernițe, afară să cearnă

mărunt, ca acum, tu să n-ai nici o treabă și să tot ascuți din *O mie și una de nopți*.

– Ție nici nu ți-ar trebui pernă, răsă Val.

Cei de la mesele vecine întoarseră capul și-l priviră pe Șandru, grav și revărsat, și zâmbiră.

– Și cum a fost, domnule, atunci cu umbrela? zise acesta, pentru a abate atenția celorlalți. Scosese un creion și-l ascuțea cu un cuțit, ca și când ar fi avut de gând să scrie, să-și noteze ce-aude. Să-i ia un interviu. Nu, serios, se poate sări de la etajul 10 trei fără să-ți rupi gâtul?

– Păi, eu ce v-am spus? se-nfierbântă Constantiniu. Cădeam, domnule, c-o viteză...

– ...direct proporțională cu greutatea... situației, răsă Val.

– ...cădeam, oameni buni, făcu Constantiniu un gest, de 15 parcă i-ar fi luat martori pe toți cei din restaurant, ca un bolid, ca un monolit.

– ...monopat... (tot Val)

– ...și umbrela nu se mai desfăcea. „Nucule, îmi ziceam pe la etajul doi, ia-ți adio de la viață, băiețaș! Toată pasărea 20 pe limba ei pierde.“ Mi-am adus aminte și ce zice ardeleanul când alunecă de pe acoperiș: „No! No, no! No, amu!“ Răsă, savurând de unul singur gluma necunoscută celorlalți. Bine că n-am dat drumul umbrelei din mână. Pe la etajul întâi era o sfoară întinsă – o sfoară de rufe întinsă între blocuri, sau o 25 sârmă, dracu știe ce – și umbrela s-a agățat zdroncl de ea... și-odată mi-am pierdut din avânt. Am stat puțin așa atârnat și când s-a rupt umbrela, era de damă, umbrela respectivelor, nu prea rezistentă, mi-am continuat expediția. Însă acum n-am mai prins viteza aia, am avut timp să-mi organizez mișcările 30 și-am căzut pe vine într-un strat de flori. Ba chiar mi-am permis să mă feresc, să nu calc vreo floare... întotdeauna am fost atent nevoie mare cu femeile și cu florile, conchise el.

– Asta a citit *Decameronul* și ne vinde nouă gogoși, se auzi un glas.

– Boccaccio e un clasic. Sigur că l-am citit, ripostă Constantiniu, dar când eram copil, în fragedă pruncie. Însă îl am pe-al meu, domnilor. Și cred că orice bărbat și orice femeie își are decameronul personal de dragoste. Numai că unii îl țin la fondul secret, fac pe misterioșii, pe sobrii ori pe 5 mironosițele, iar eu povestesc la toată lumea din experiența mea. Eu și cu Boccaccio, poftim! zise el întorcându-se și spre locul de unde se pronunțase adineauri cuvântul „decameron“. Ca să învețe și alții, să se amuze și să știe la ce se pot aștepta.

– Lasă, domnule, astea! zise Val. Asta e partea 10 moralizatoare, și nu ne interesează. Deci, primul caz mortal, pe care l-ai fentat. Bun. Și al doilea? (Dar vorbește, te rog, mai încet, că uite cască aștia gura.)

– Al doilea a fost... ca să zic așa, un caz și mai încuiat. Nucu zâmbi. 15

– Ei, ia spune! îl îmbie Șandru.

– Persoana mă tot îndemna: „Hai, du-te!...“

La mesele vecine izbucniră râsete și chicoteli, ca și când lucrurile se întâmplau chiar atunci, parcă asistau la un spectacol. Nucu Constantiniu povestea frumos, nuanțând cuvintele, 20 făcând pauze pentru a sublinia o poantă și gesticulând.

– Văzând că nu e nici o scăpare, am mai ieșit eu pe balcon, m-am uitat jos, oamenii abia licăreau... Vă amintiți descrierea făcută de Aurel Vlaicu din avionul lui: „Jos vedeam Argeșul șerpuind ca o panglică albăstruie“. Citez din 25 memorie. Așa vedeam și eu șirurile de mașini mici, ca niște panglici albastre. M-am așezat pe marginea patului și i-am cerut o *Biblie*. Dacă vine, să mă găsească făcându-mi rugăciunea. Avea o *Biblie* în nemțește (era săsoaică), scrisă cu litere gotice. Ce credeți? În starea aceea de încordare, am înțeles 30 ce scria, cu toate că nu știu nemțește, iar alfabetul gotic îl vedeam pentru prima dată. I-am citit un verset și l-am tradus exact, iar ea n-a vrut să mă creadă că n-am habar de limba germană.

În timpul ăsta i-a venit o idee – de unde se vede că lucrul sfânt tot sfânt rămâne, spre bătrânețe îmi propun să devin bigot. Dă telefon mecanicului de bloc, și culmea! îl și găsește. Îl cheamă, vine acela și-n zece minute eram în lift... Pa și pus!

5 Când am ajuns jos, tremuram ca varga, mai tare chiar decât tremurasem prima dată când atinsesem pământul, venind pe calea aerului.

Asta e tot, încheie Nucu. Se auziră hohote. Pe la mese începură tot felul de discuții. Dacă, în astfel de situații, e mai bine să te agiți, găsend o scăpare, ori să stai liniștit și să te faci

10 că plouă? Cum plouă acum afară.

– Domnule, să știi că-mi plăci! îi spuse Șandru lui Constantiniu. Bravo ție! O viață are omul și e bine să și-o trăiască, nu să și-o piardă ca mine prin tot felul de ședințe –

15 intri dimineața și ieși seara.

– Lasă că nici dumneata nu pari un sfânt de pe perete, zâmbi Constantiniu.

– Nu că eu așa fi ușă de biserică, reluă Șandru, dar n-am timp, domnule. Sunt angrenat în atâtea mecanisme și șuruburi, că și nevastă-mea zice: mai scoate-mă și tu la un local... Își

20 dădu seama că atinsese o coardă sensibilă, că umblase la maseaua cariată și făcu un gest de lehamite...

– Ești un om norocos, îi spuse Val lui Constantiniu, mai mult ca să schimbe vorba, să nu vadă Șandru c-a observat gafa comisă. Totodată, îi era teamă că începe și acesta să se spovedească

25 acolo în public, să spună cum prietenul lui cel mai bun, adică el, i-a luat steaua de pe cer. („E drept că am cunoscut-o întâi pre ea” – își pregătise Val un fel de scuză.) Dacă ai trecut prin atâtea fără să pătești mai nimic, înseamnă că ai noroc.

– Prea mult chiar! spuse Constantiniu, oarecum scârbit. Deunăzi, n-am găsit una pe stradă, în puterea nopții? Nu era dintre cele pierdute... O frumusețe, stai să-ți arăt. Constantiniu

30 dădu să caute prin buzunare, ca și când i-ar fi avut poza. Însă își aduse aminte că doar îi ceruse o fotografie, dar ea nu-i

dăduse. În primul rând, n-am mai văzut un păr așa de lung ca al ei, zise el.

– O fi cu totul și cu totul de aur... glumi Șandru, ca în basme: fata cu părul cu totul și cu totul de aur și aurul cu

5 totul și cu totul galben ca arama.

– Aproape..., domnule! Aproape ca în basme. La început, nici nu mi-am dat seama, am pus mâna din obișnuință, în virtutea inerției, așa cum cerșetorul care adună chiștoace de

pe jos ia și o pungă cu napoleoni fără să-și dea seama la început că aceea valorează mai mult decât un chiștoc.

10

– Nu cred că pe vremea pungilor de aur... existau chiștoace, observă Val.

– Ai dreptate... atunci se fuma trabuc, narghilea... naiba mai știe ce... ori nu se fuma deloc. Dar am vrut să fac o comparație.

Noaptea târziu... mai bine zis: spre ziuă. Mă duceam la

15 gară. Și prin dreptul parcului o mogâldeată care făcea semne disperate cu mâna. „Puneți farurile pe ea, faza lungă”, i-am spus șoferului. Era o femeie despletită, cu un păr până-n pământ, asta mi-a atras în primul rând atenția. Șoferul a oprit taxiul. Ea s-a urcat, fără să scoată un cuvântel. A mers cu mine.

20

– La Cluj, desigur... spuse Șandru... asta s-a întâmplat în Cluj, nu? Spuneai că ești de-acolo, adică acolo locuiești.

– Da, locuiesc acolo, însă întâmplarea a avut loc la București... Ceva foarte caraghios, vă asigur.

– Când? întrebă Val.

25

– Acum vreo trei săptămâni...

– Interesant... făcu Val... simțind cum i se pune în funcțiune un ciocan în inimă. Poc poc, poc, poc! Așa-ncepuse să-i bată.

– Abia peste câteva zile, continuă Constantiniu, mi-a povestit cum voise să se sinucidă, să se înece... mă rog, eu n-am

30 crezut-o, în sfârșit o întregă tărăsenie...

– Spune... spune... îl îmbie Șandru... mare pișicher mai ești! Și așa, zi, ți se aruncă cucoanele de gât, fără să te cunoască, fără nimic... așa la voia-ntâmplării? Zău, că nu te cred.

– Păi, e chiar de necrezut! se înfierbântă și mai mult Constantiniu. Și începu să le spună de-a fir a păr totul despre „găselnița“ lui. Numai numele îmi scăpă, se laudă el. Adică n-a vrut să mi-l spună. A zis să mă mulțumesc și cu ăl mic...

5 – Care e numele mic? întrebă Val, de altfel n-are nici o importanță.

– Sigur că n-are nici o importanță, relua Șandru... și către Constantiniu: cum ziceai c-o cheamă?

10 – Aia e, că nu-i știu decât numele mic – Olga. A zis să-i spun „Olguta“.

– Frumos, făcu Șandru.

– Cam banal, adăugă Val.

Constantiniu le relată cum o instalase la un hotel, cel mai ieftin bineînțeles, și la început nu voise să se atingă de ea, se purtase ca un domn, cu baston și melon, ca un domn din
15 filme; o vedea dimmeață în fugă, înainte de-a se duce la slujbă, îi săruta mâna, o întreba dacă are nevoie de ceva și-i mai dădea câte un telefon peste zi. Se ferise oarecum de ea, pentru că, una: situația lui familială era de așa natură încât nu-i permitea
20 de această apariție misterioasă! Putea fi chiar o spioană, parașutată, care-i căzuse-n brațe din cer... Însă tocmai această cădere din cer i se părea suspectă... vreun OZN? Vreo veselă zburătoare?

– Nu cred că era spioană, zise Val.

25 – Până la urmă, m-am convins: o găsculiță de-a noastră, care-a suferit sărăcuța un eșec sentimental. Atunci i-am spus cinstit ce fel de om sunt, să nu-și pună nici o speranță în mine și așa mai departe. Voiam s-o iau de mână s-o duc la soțu-i prea iubit, spunea că e măritată... însă când am pus mâna...
30 mi-a fost greu să mă mai dezlipse... vă închipuiți... Fără glume: are pe vino-ncoa. Ptiu! că n-am o fotografie să vedeți și dumneavoastră ce fel de contemporane avem.

Aici Constantiniu făcu o digresiune „filosofică“. Spuse că în loc să se facă cheltuieli așa de mari cu cucerirea spațiului

cosmic, ar trebui să se îndrepte cercetarea în direcția eternului feminin. Ar costa și mai ieftin și rezultatele ar fi și mai spectaculoase. Pentru că să zicem că omul ajunge în lună. Ce-o să găsească acolo. Piatră lângă piatră. Însă sufletul
5 tovarăsei noastre de viață este un cosmos mult mai misterios și mai accidentat. El, în ceea ce-l privește, se considera un cosmonaut voluntar, care a pornit în explorarea eternului feminin.

Și Șandru, și Val mai avură tăria să râdă. Le era teamă că omul din fața lor se va pierde în această digresiune.
10 Constantiniu însă, oftând, le mărturisii că, uite, numai gândindu-se la ea i se făcuse dor de casă, de hotel.

– Știți că era cât pe ce să vină cu mine? De fapt, ideea cu ieșirea în Delta îi aparține, știindu-mă pe mine pescăruș romantic, albastrosul lui Baudelaire. Și tot dumneaei a plătit
15 deplasarea, bineînțeles. Însă la urmă n-a mai vrut să meargă, o ușoară migrenă... Și m-a lăsat singur...

– N-avea bani la ea... nenorocita... zise Șandru.

– Avea un C.E.C., îl asigură Constantiniu senin. Două mii de lei o costă borșul asta minunat. Merită, nu?
20 Bineînțeles, îi voi înapoia banii... însă mai târziu.

Lui Val îi trecuse primul șoc. Căta din când în când spre Șandru, să vadă cum reacționează. Acesta era galben-verde (umbra vânăta). Îi puneă tot felul de întrebări, iar neghiobul
25 intra în amănunte. Șandru simțea un fel de voluptate – asemănătoare celei produse de autoflagelare – să asculte detalii și-l tot stimula pe străin să-i mai spună.

Constantiniu, desigur, înflorea mult lucrurile, însă esențialul era adevărat și asta conta.

Culmea e că la întoarcerea în București o să-i spună ursului
30 păcălit de vulpe c-a fost la Cluj să studieze niște tablouri. Și-o să-i vorbească despre maestrul flamanzi.

– Cine sunt aceștia? sări Șandru, dar văzându-l pe Val lărgindu-și gura până la urechi, răsă și el mânzește. Flamanzi

vasăzică... flămânzi! rânji el. Domnule, ești nemaipomenit! Ce grozav îmi pare că te-am cunoscut, vino încoa să te pup.

Constantiniu crezu că omul se-mbătase (așa judecase reacțiile acestuia din ultimele minute și interesul crescând pentru subiect) și se aplecă peste masă să-i facă mendrele. Îi întinse obrazul – acesta se întinse și el pe deasupra tacămurilor goale și-l pupă zgomotos, țoc! țoc! și pe un obraz și pe altul și-odată îi băgă cuțitul în burtă. Constantiniu se ridicase puțin și burta îi venea deasupra mesii și în primul moment Val nici nu înțelise ce se-ntâmplase, crezu că s-a vărsat o farfurie cu ciorbă, ceva. Totul se umplu de sânge imediat, iar Constantniu zis doar: Ce faci, frate? apoi atrase atenția să se ștergă bine cuțitul să nu se infecteze. Aiura. Căzuse jos, grămadă... Lumea se strânse în jurul lui și se găsi și un doctor.

Domnul cel gras, care semăna cu Șandru, era medic și luă primele măsuri.

Șandru rămăsese cu cuțitul în mână, ca un năuc. Spuse că voise pur și simplu să-l pupe. După aia „pe drum“ îi venise ideea să-i dea un pumn în burră porcului, dar uitase că în mâna aceea avea cuțitul cu care tocmai își ascuțea un creion, când acesta începuse să-i relateze nostimada cu Olga...

Abia acum se iscă învâlmășeala ce se produce de obicei în astfel de situații. Toți voiau să-l vadă de aproape pe Constantiniu, venise și personalul restaurantului, bucătarii cu șorturi albe și cu cuțitele în mână, se îmbrânceau și vociferau, Șandru părea el însuși un bucătar-șef, numai că fără tichie și halat...

– Luați-i cuțitul din mină! se auzi o voce. Feriți-vă din calea lui! Nu vedeți ce privire are? E turbat, are spume la gură...

Val îl luă deoparte, îi spuse să stea liniștit, trase o înjurătură „situației împruțite“ și se repezi la doctorul care-l pansa pe rănit.

– A murit? A murit? se auzea din toate părțile. Ca și când abia atunci ar fi înțeles ce se întâmplase, Șandru, de unde stătuse

ca un mielușel în ultimele minute, începu dintr-o dată să țipe ca un disperat și să-și dea cu pumnii în cap: „M-am nenorocit!“

Câțiva bărbați săriră la el și-l liniștiră. Acum Șandru stătea cu mâinile împreunate, ca și când aștepta să-l lege cineva.

– Ce zici, doctore? E vreo speranță? îl întrebă Val pe grasul care cu o mare îndemânare se ocupa de Constantiniu.

– Dacă nu i-a atins un organ important, scapă! spuse acesta. Numai că trebuie transportat imediat la spital. Se improvază o targă și rănitul fu cărat la vapor. Chiar Val era unul din cei care duceau targa, celălalt, un bucătar mult mai voinic decât el.

În timp ce mergea pe un fel de potecă spre rada unde era ancorat micul vaporăș, Val se gândea că „i-a murit moartea“. „Și-a ascuțit un creion și-a trecut la treabă. Mai bine își trecea conștiința pe curat, ștergea, mai îndrepta, mai punea umărul, când era gata să dea în șant; dădea o gravitate filosofică“.

Acest Constantiniu, care se ivise pe neașteptate, fusese o plească pentru el, pentru Val, îi salvase viața. Avea dreptate cel de pe targă, în viața de Don Juan treci prin trei încercări mortale. Dacă scapă și de data asta...

Ajunseră la vapor și-l depuseră într-o cabină. Când să plece vaporul, câțiva chelneri veniră găfâind spunând să oprească. Nimeni nu plătise consumația.

– S-a plătit, domnule, s-a plătit cu viața, glumi cineva.

Plecarea mai întârzie un sfert de oră, care i-ar fi putut fi fatal pacientului, însă orice consumație trebuie plătită. Și el plătise tot un fel de consumație.

În sat era un mic spital, mai mult dispensar, punct medical cu un personal specializat, ca să zicem așa, în cazuri de-acestea. Noul spintecat nu-i impresionă prea tare pe cei doi doctori, amândoi tineri, dar acriți parcă de timpuriu, și nici pe surorile târșite prin de-alde-astea, care nu vărsară măcar o lacrimă.

Constantiniu fu pus pe masa de operație. Operația dură destul de mult. După câteva ore, Șandru, care stătea ca un

mușunache uitat la ușa sălii de operație, încurajat însă tot timpul de Val, care îi spunea glume cu olteni, află că individul trăiește.

– Ești bun de cinste, șefule! îi spuse Val.

5 – Spune, domnule, cum am putut eu face asta? Cum am putut face una ca asta? întrebă deodată Șandru ca și când Val era în măsură să-i dea explicația, iar el se arăta exirem de curios s-o afle.

10 – Ei, lasă, să nu analizăm, c-o să ai destul timp să te gândești. Ce să mai intrăm în amănunte!

– Chestia e că nenorocitul îmi era într-adevăr simpatic. Inteligent, plin de spirit, vorbea foarte degajat și grada în așa fel cele povestite, încât nu se putea să nu-l ascuți c-o anumită plăcere. Mă convinsesem de la-nceput că spune baliverne, că
15 e un laudăros, dar îmi plăcea cum le spune. Iar când a trecut la cazul acela concret... abia atunci mi-am dat semna că e un om cu o anumită experiență de viață... și l-am ascultat cu sufletul la gură... Parcă îmi devenea și mai simpatic, pentru că într-un fel ne răzbuna pe amândoi... amândoi am fost două
20 mămăligi și uite cine a tras foloasele... Și de-aceea am și vrut să-l sărut frățește... însă în același moment, când m-am aplecat spre el, mi-am dat seama că trebuie să dispară unul din ei... ori el, ori ea.

– Ori eu... zise Val.

25 – Ai scăpat ca prin urechile acului, degeaba răzi... Șandru se închină. Domnule, ferească Dumnezeu de omul gelos! Nu mai ești tu, un altul ia hotărâri în locul tău, peste capul tău, ești parcă otrăvit și simți cum *doza* își face efectul încetul cu încetul...

30 Val nu-i răspunse; îi pierise zâmbetul de pe buze. Dacă nu sărea asta, cine știe, poate că-l pocnea el pe individ. Nu putea s-audă pe cineva povestind astfel de lucruri despre ea. El o idealizase, și ce auzea suna ca o profanare... Cum a avut puterea să se abțină? Da, e și-o voluptate perversă în a asculta

astfel de relatări despre ființa iubită, un fel de a te lăsa mușcat de vipere, care parcă te și gădilă. Se temea la un moment dat că idila nu va demara năpraznic, că tipul nu va avea curajul să meargă mai departe, c-o va opri la o simplă strângere de
5 mână, deși chiar asta parcă îi răsucea un cuțit în piept. Ar fi vrut ca de la acela să afle cele mai groaznice lucruri despre idealul său, lucruri de neînchipuit și pentru o femeie; de neînchipuit chiar și pentru cea mai decăzută. Cu cât Constantiniu, încurajat de atenția care i se arăta, își dădea tot mai mult drumul la gură și relatea faptele, cu atât el simțea în
10 adânc un fel de fericire stranie... Ca și când de mult se chinuiau să afle dacă exista sau nu Dumnezeu și vine, pică deodată unul care a înviat din morți și spune detașat: „Da, domnule, nu există! Scurt pe doi. Nu există. Mi-a spus chiar el.“ Atunci tu te simți fericit, pentru că te-a scăpat de chin, de povara
15 căutărilor, de răspunderea pentru dumnezeire, de parcă fiecare om ar purta răspunderea pentru o anume cantitate de dumnezeire din univers și asta te-ar apăsa îngrozitor. La început, Val voise să-l abată pe alt făgaș, să schimbe naibii vorba... să-i explice de ce ploua tocmai atunci, mă rog, o
20 banalitate. Își dăduse seama cu câteva momente înainte despre cine era vorba în propoziție, subiectul cu plete, de care Constantiniu făcea atâta caz. „Deci, trăiește – își zise el, una la mână. Două la mână, bravo ei, știe să trăiască! Cu mine face pe transcendentala, fuge să se ascundă în mister, în aureola
25 Maicii Preciste... așa îți dă a-nțelege, și, când colo, ea se cuibărește sub prima plapumă, în patul primului fotbalist, rugbist, primului găgăuță cu pantaloni călcați zilnic și cu servietă de-ai-a sistem geamantanaș, care face tac, tac. Ptiu! Bine că mi-am luat grija!“ Apoi voise să mai afle ceva: unde se
30 găsește ea acum, ca și când ar fi trebuit să se ducă să-i spună toate aceste gânduri la ureche. La urmă, a fost prea târziu – intrase pe fir Șandru –, și Val se distrase o vreme urmărindu-i reacțiile. Șandru, pe de o parte, nu voia să se arate prea curios,

ca să nu observe Constantiniu și să schimbe vorba. Pe de alta, nu voia să se arate că suferă, în fața lui Val. Dacă el i-ar fi făcut măcar o dată cu ochiul, sau i-ar fi spus o vorbă-n doi peri pe care ăla să n-o-nțeleagă toată, puterea rea care se aduna în Șandru, forța acestor două refulări, plus mânia, spiritul justiciar trezit la auzul celor relatate, poate că s-ar fi dezumflat. Omul ar fi râs, ar fi mai cerut o votcă... Ar fi înțeles că nu e singur și că, de fapt, pe Val ar trebui să-l doară mai tare... Acestuia însă îi plăcuse cum fierbe, cum se perpelește Sandru, pe care, în ciuda prieteniei de neînțeles, îl ura, da, îl ura din toată iubirea pe care o avea pentru Olga, cu toată pasiunea aceasta nefericită, transformată, răsucită, transformată prin răsucire într-un sentiment... mai uman. „În fond – își zise – e nevasta lui, lasă-l să sufere, să se perpelească.“ Până la urmă, se angajează amândoi într-un fel de cros; care suferă mai tare... și Val pierduse... Adică nu știa dacă Șandru suferise mai tare... dar suferise mai repede! La acest gând, zâmbi.

– Ceea ce mă miră, îi spuse el lui Șandru, acesta începuse să se plimbe agitat de colo până colo, prin fața ușii sălii de operație, ca și când ar fi voit să-l vadă cu ochii lui pe Constantiniu viu, și să-l ia la o tuică, e că tipul își permite să facă publice astfel de lucruri. Eu nu m-aș preta la așa ceva în ruptul capului, nu știu de ce, e ca și cum i-ar pieri gustul. Un amor povestit își pierde orice savoare, se trezește, ca vinul lăsat într-un butoi destupat.

– Omul e un sentimental, produse Șandru această remarcă demnă de atenție.

Val nu știu dacă se referea la om în general, ori la omul cutare, la individul.

– Nu-i exclus să fie cum spui. Te referi la... targă?

– Da, el nu poate trăi decât așa, făcând cuceriri ușoare, laudându-se cu ele, comportându-se detașat tocmai pentru că, în fond, e un mare îndrăgostit.

– Un mare amant!

– Nu, un tip care nu trăiește decât pentru asta, el fără asta se sufocă, moare.

– Dar uite că nici așa... nu poate supraviețui.

Tocmai acum apărură și organele de miliție, care întreruseră această discuție „filosofică“. Se putea ca Șandru să aibă dreptate: Constantiniu proceda ca Socrate, care învăța din mers, știind mai multe decât oricine, dar făcând pe prostul, pentru a-l lăsa pe interlocutor să se gândească, și, totodată, speculând experiența de viață a tuturor celor cu care intra în discuție. Îi aducea până la urmă tot la ceea ce voia, la ceea ce știuse dinainte, dar aceștia veneau cu amănunte de viață, cu date noi ale problemei, pe care el, Socrate, cât era de savant, – le ignorase. De aceea, și el învăța din mers. Ori Constantiniu era un Don Juan peripatetician, care l-a pus în cui pe Platon și-a trecut direct se laudă cu aventurile sale tocmai pentru a-i stimula pe ceilalți să spună ce mai știu despre sufletul femeii. Or, în cazul de față, se întâmplase că ascultătorii știuseră prea multe.

– De ce-ai dat, mă? De ce-ai dat, bă, cu cutitul? Intră unul dintre cei doi milițieni, cel mai tânăr, care se arăta și cel mai aprig, așa e la început, intră direct în subiect. Se adresase, din greșeală, lui Val.

Acesta îi răspunse foarte calm că el n-a dat, n-a dat încă, abia de-acum încolo se pregătește.

– Nu, nu... eu sunt acela... zise Șandru, spășit.

Oamenilor însărcinați cu ordinea publică nu le venea să creadă că un domn atât de distins, cu ochelari, mă rog, putea comite un astfel de gest... când cel de lângă el ar fi fost mult mai indicat. Cu cei doi mai era și un domn civil, înalt, cu chelie și cu o scurtă groasă.

„De unde cunosc eu pielea asta?“ se gândi Val, mustăcind.

De altfel, domnul civil se purta cât se poate de politicos. Spuse că deocamdată trebuiau să dea o declarație, să relateze exact cum s-au întâmplat lucrurile.

Val le explică oral, în câteva cuvinte: cazul s-ar putea numi
accident, sau rănire prin imprudență. Rana se produsese mai
mult dintr-un avânt de simpatie, întrucât cei doi împričinați –
și sub influența alcoolului, bineînțeles –, voiseră să se pupe,
5 bărbătește, pe frunte. Rănitul se aplecase prea mult peste masă
și nimerise taman în cuțitul pe care Șandru îl ținea în mână,
pentru că tocmai își ascuțea un creion. Rana nu putea fi așa gravă,
deși e regretabilă, oricum. Că scandalul mare s-a stârnit abia după
aceea. Oamenii au început să se agite, să înflorească precum c-ar
10 fi fost o bătaie, din care unul se alesese c-un cuțit în burtă.

– N-a avut loc nici o maltratare? întrebă milițianul tânăr,
oarecum dezamăgit.

– Ce maltratare, tovarășe! prinse curaj și Șandru. Ce, am
eu figură de turbulent prin restaurante? Uitați-vă la mine. Nici
15 n-am luat, nici n-am dat în viața mea un pumn, n-aș omorî o
muscă. Scoase tacticos portmoneul și dădu la iveală o carte de
vizită pe care o întinse persoanei civile. Aceasta e adresa mea –
de la serviciu –, vă stau oricând la dispoziție. Citind cartea de
vizită, care trecu din mână în mână, avântul detectivist al tuturor
20 parcă se mai înmuie. Li se ceru să dea totuși o declarație. Val,
ca martor al celor întâmplate, își exprimă și în scris aceleași
păreri. Era vorba de un mic accident, provocat din neatenție.

Persoana civilă, aplecându-se peste umărul său (scria chiar
acolo pe coridor, unde se afla o masă ce probabil era folosită
25 și la operații), îl întrebă dacă nu putea fi întrebuițată expresia
„crimă cu premeditare“, întrucât era vorba, după câte înțelesese
de la ceilalți, de un gest având ca mobil gelozia.

– Nici pomeneală.

Trecând la Șandru, aceeași persoană îl chestionă pe acesta,
dar pe tonul cald de sfat, dacă nu cumva fusese îndemnat în
30 comiterea acestui gest necugetat de prietenul său.

– Adică vrei să mă scoți instigator la crimă! sări Val, auzind
întrebarea. Și apoi către Șandru, ce se arăta la fel de indignat
de această insinuare:

– Te rog să nu te bagi tu, că ai pumnul moale! Pe domnul
îl pocnesc eu imediat dacă mai continuă cu manevrele.

Domnul își ceru scuze – era de altfel foarte politicos în
continuare – și spuse că nu avusese intenția să jignească pe nimeni.

– Parcă aici, ce e chestia de jignire sau neajignire! mormăi 5
Val. El îi făcuse de la început teoria accidentului prin
imprudență, tocmai pentru a-l salva oarecum pe Șandru, să
nu se apuce acela să dea cine știe ce declarație, că persoana
respectivă îi insultase nevasta. Șandru prinse din zbor sugestia
și aproape îi dăduseră lacrimile la constatarea că Val era 10
într-adevăr un om de inimă, pe care se poate bizui.

– Totul e ce-o să declare și persoana! zise milițianul mai în
vârstă, frecat de cazuri de-astea, și vedea totul limpede de la
început, în așa fel încât nici nu mai trebuia să citească declarațiile.

Val îi luă deoparte pe toți trei și încercă să dea lectură 15
declarației sale, ca și când îi era teamă că ei n-o să-i înțeleagă
scrisul. Milițianul cel tânăr nu putea să pronunțe expresia
„ardei umpluți“, zicea mereu „ardei umpluși“. Îl interesa
nu știu de ce meniul servit la restaurant. Cineva din grupul
de excursioniști i-o fi declarat că respectivii mâncaseră ardei 20
umpluți? Tot ce se poate.

– Ardei *umplusuți*? făcu Val, nu, nici vorbă! Noi am servit
borș de pește și cârnăciori cu fasole albă. Nici vorbă de... ori
ce spuneai c-am mâncat?

– Ardei *umplusuți*... repetă milițianul, care, după părerea 25
lui Val, era un înger...

– Ardei umpluși, nu, nu, ferească Dumnezeu!

Ieși unul din doctori și toți se îndreptară spre el. Acesta
arăta istovit, de muncă, fruntea îi era plină de broboane de
sudoare, exact ca-n filme. 30

– Chirurg? îl întrebă el scurt pe Șandru.

– Eu? Nu... Da de ce?

– I-ai tăiat apendicul... Ai făcut o foarte reușită operație
de apendicită. Se văita cumva pacientul înainte de așa ceva,

acuza dureri în partea dreaptă? Apoi văzându-i pe ceilalți că ascultă cu gura căscată, le spuse că nu era nimic grav.

– Să ne dea o declarație! se îndesă milițianul cel tânăr.

– Acum? În starea asta? Dar omul e încă adormit... i-am administrat morfină... Aveți răbdare... o săptămână-două
5 După câte am înțeles... n-a fost la mijloc o bătaie... o ceartă ori ceva asemănător.

– Nu, domnule doctor, că bine ziceți, se amestecă Val. O imprudentă, 'tu-i mama ei!

10 Peste câteva zile, Constantiniu își revenise. Mergea spre bine. Trăsese o spaimă soră cu moartea și scăpase cusut cu ață albă.

Șandru mai rămase două zile la Jurilovca, „la căpătâiul bolnavului“. („Parc-ar fi copilul meu, Doamne iartă-mă!“)

15 Apoi, când acesta fu capabil să suporte un transport, îl duse cu o ambulanță specială la spitalul cel nou de la Constanța, unde avea el niște prieteni medici. Ceruse să se facă totul pentru protejatul său (explicându-le, pe larg, cum se întâmplase). Pățania lui Nucu putea să-i atragă atenția măcar
20 asupra unui lucru (dacă nu asupra mai multora): nu trebuie, domnule, să spui așa, una-două, tot ce ai pe suflet, să te spovedești în dreapta și-n stânga! Nu știi peste cine dai, cum se întâmplase cu Constantiniu. Însă, cum bine remarcase Olga, amândoi erau plămădiți din același aluat. Flecari și lichele.

25 Val nu-l urmă pe Șandru la Constanța și nici la București. Mai rămase acolo-n sat încă vreo săptămână. Se împrietenise cu un băietan, lung și slăbănog, și ieșeau împreună pe lac. Îl ajuta la pescuit. După aceea, Val se întorcea chiar și singur noaptea, cu barca, și rătăcea ore întregi printre stuf.
30 Peisajul era nemaipomenit, dacă n-ar fi orăcăit așa de cumplit broaștele! Jurilovca e unul din centrele importante din țară unde se recoltează pușorii de baltă pentru export. În România nu sunt prea mulți amatori de picioare de broască, măcar că e vorba într-adevăr de o delicată. Lui îi plăceau. Asistase

într-o dimineață la „prepararea“ mărfii pentru export. Într-o hală mare, o ceată de femei și câțiva bărbați tăiau și spintecau, aproape la propriu, neputincioasele batraciene, care urlau și protestau, era un adevărat iad. Se interesă și i se promise un
5 fel de post – sezonier – ca ajutor de năvodar, la prins broaște. Nu știi de ce simțea nevoia să prindă ceva, să se răzbune într-un fel. „Dacă Olga mi-a scăpat, măcar să prind broșcuța fermecată“, se pomeni el clarificându-și această pornire.

Însă gândul la Olga îl făcu să grăbească plecarea la București, propunându-și să se întoarcă imediat după.
10 Ce? Nu știa nici el. Totul se terminase. „Drumul sfârșește acolo unde-ncepe.“ Idealul văzut de aproape îți dă un pumn în nas de ți-l face pătlăgea. Venus, dacă ar avea brațe, ar spinteca broaște. Era plin de fiere la adresa frumuseții și a eternului feminin. Mărturisirea lui Constantiniu îl rânise cel mai tare.
15 Lucru cu atât mai dureros, cu cât el nu schițase nici un gest de descărcare, celălalt măcar retezase un apendic. Olga, probabil, se întorsese la București și l-o fi căutat pentru explicație. Ce explicație? Ce să-și mai spună? Desigur, nu i-ar fi venit greu s-o umilească – o, și asta i-ar fi făcut multă plăcere!
20 Un sadic doarme în noi și cum aude deșteptătorul sare ca ars. Constantiniu fusese deșteptătorul. Tipul nu era un fitecine, și Val, schimbând firul gândurilor, simți un fel de admirație pentru el. Cel puțin acesta răzbuna o parte din prostia noastră, a celorlalți bărbați. Le demonstra femeilor că există un
25 Dumnezeu pe lumea asta. Că orice naș își are nașul. Ele, care făceau pe zmeoaicele cu oameni importanți (ca Val), cădeau ca muștele în plasa de păianjen de cămară, a câte unui fante de Obor, care are noroc și pe masa de operație. „Ce băfțoși sunt unii!“
30 Apropo că-i veni să chicotească gândindu-se că Șandru se ținuse după acesta, așteptându-l să-și revină, numai spre a putea asculta mai departe. „Si ia mai zi, cum a fost?“ și-l închipuia el îndemnându-l. Iar Constantiniu se antrena la vorbă și parcă-l auzea spunând, cu zâmbetul său complice:

„Păi abia a treia zi și-a dovedit adevărata rasă împărătească... blazonul și însemnele... tot ce-a fost până aici a fost un fel de mezelic.“ – Așa, așa, ia spune! l-ar fi îndemnat Șandru.

5

*

Val se trezi peste vreo câteva ore. Avea chef de vorbă.

– Să vă spun ce mi s-a întâmplat! Dar unde e Tudor?

– A plecat la Titu... Ce-ți închipui? O cunoștință de-a lui,
10 profesoară acolo, știe de-o existență à la Hoffman, mă înțelege,
la Cluj... A auzit ceva de una așa și pe dincolo... i-a spus asta
mai de mult, ehe, dar deșteptul n-a dat nici o importanță...
Adică nu s-a gândit că femeia aceea cu părul lung și așa și pe
dincolo, care face pe misterioasă pe dealul Feleacului, unde
15 toate misterele se dezumflă după trei zile, vorba lui Anton
Pann: „Orice minune ține trei zile“, ar putea fi chiar Olga...
Acum plecă după detalii...

Adrian se exprima, contrar felului său, destul de confuz.
Citea o carte și încă nu se desprinsese din lumea ficțiunii.

– Prea târziu, zise sculptorul plictisit, ca și când iar l-ar fi
20 apucat brusc un nou val de somn.

– A murit? interpretă Adrian greșit tonul acestuia.

– Dimpotrivă...

– Cum adică „dimpotrivă“?

– Am decedat eu... și n-am loc de veci, 'tu-i mama mă-si,
25 din cauza unor împutite de stafii! Să-mi scrieți pe cruce:
„Păsărică albă-n cioc“ –, și mai departe vă bateți voi capul,
sunteți doi, mai încropiți vreo trei-patru versuri. Dar
începutul să fie așa: „Păsărică albă-n cioc“. Val se puse pe răs.
30 Însă în gama de jos a hohotului. Ceva sumbru, un răs plin
de rele prevestiri.

CAPITOLUL XI

O căută la școală. Erau mai multe școli la Titu, merse și el la
întâmplare la una dintre ele, se duse la cancelarie și-ntrebă de
profesoara Diana-Ioana. „E la oră“, i se spuse, „abia a intrat, va
trebui să așteptați cam mult“. Asta nu-l deranja pe tânăr, era
5 bucuros și oarecum surprins c-a avut noroc, așa dintr-o dată. Nu
era obișnuit să-i reușescă vreun lucru, cât de mic, se mira
întotdeauna când, scăpărând, vedea că într-adevăr chibritul ia foc:
„Ja te uită!“ Nu rămase în cancelarie, îi era lehamite să intre
în vorbă cu cele câteva persoane aflate acolo, în general
10 profesori începători. Putea spune că e de la ziar, a venit să
culegă material despre școala lor, bineînțeles, aceștia s-ar fi
simțit flatați. Adică presa se interesează de modul în care se
predă la Titu, ori s-ar fi speriat, Dumnezeu știe! Întrebă când
sună de ieșire și spuse că revine. Se învârti în jurul școlii.
15 Orașul, se vedea cât de coloz, era mic. Un oraș de provincie,
cu provincia în el. N-o văzuse pe Diana din ziua aceea, când
cu muzeul, zâmbi și nu putea jura că nu-i fusese dor. Dor e
un fel de a spune. Se gândise la ea și atât. Îi era teamă c-o
găsește încurcată (ce cuvânt urât!) cu altcineva aici, mai mult
20 pentru asta venise. Ea nu era tipul de femeie care, pusă pe o
bancă în parc, poate rămâne mai mult de zece minute singură.
Se găsește imediat amatori să se așeze alături, încercând a intra

în vorbă. Nu că ar fi fost o „provocatoare“, dar atrăgea atenția. Atrăgea atenția de la o poștă. Toți bărbații voiau să fie în preajma ei. La cancelarie unul îl privise cam lung și chiorăș, auzind că se interesează de ea.

5 – O cunoașteți? întrebare.

– Bineînțeles... Și voise să adauge: „E soția mea“, să vadă ce mutră va face încuiatul de științele naturii, deși putea foarte bine să fie de geografie ori de caligrafie și desen, și un om deștept.

10 Când auzi sunetul clopoțelului, mai stătu vreun minut și intră. Coridorul se umpluse de copii, urâți și gălăgioși. Nu știu de ce astăzi totul i se părea urât lui Tudor. Fetele nu erau pieptănate ca lumea, uniformele cădeau rău pe ele, le făceau lălâi, parcă observă vreo două-trei mai istețe la corp, iar băieții precis se duceau acum la W.C. să tragă un fum. Își aminti
15 de modul bizar în care colegii săi, care fumau aproape toți, îl siliseră o dată să „consume“, să „moșească“ și el, prinzându-l în „colțul fumătorilor“ și nelăsându-l să plece. Mai răzând, mai împotrivindu-se, atunci luase cunoștință de gustul tutunului... care nici nu era rău... dar nici nu simțise nevoia
20 să persevereze. Diana ieși, cu catalogul sub braț, înconjurată de puștani – era de așteptat – care, sub pretextul că cer niște explicații, i se vârau în suflet. Îi veni să-i ia la palme. Apoi, se gândi că ei n-au nici o vină – dacă el însuși se înghesuie. Ce caută el aici? Gânduri, gânduri, gânduri, că-n gânduri
25 suntem tari. Nu ne bate nimeni. – Diana! („Mai bine să-i spun Ioana, că primul nume l-a cam consumat... odată cu defrișările de păduri și de mitologii... zeița Diana, e pe drojdie!“). Ioana! – Ia te uită! Tudore! Dore! O umbră de îmbujorare și ceva pigmenti emoționali în glas. Atât. Numai atât? Tudor ar fi vrut ca ea să-i sară de gât. Nici pomeneală de așa ceva, își strânseră mâna. Putea face el gestul cel spontan, ea fiind timorată, evident, de prezența curioasă, obraznică a elevilor, însă nici flăcăul nu era campionul unor asemenea inițiative! N-avea deloc – chiar deloc în mulțime – acea volubilitate

avantajoasă, mină de succese sigure, pentru toți papițoii care în astfel de ocazii numai ce se reped, pupă și pun mâna, ba mai și pipăie.

– Stai nițel, să duc catalogul. Copii, vedeți-vă de treabă, nu stați grămadă și mai deschideți geamurile, să se aerisească
5 puțin. Ai picat bine, continuă profesoara. Tocmai am o fereastră. Ca prin minune. Știi cum e cu cadrele didactice? Nu-ți vezi capul din activități. În afara materiilor, ședințe, discuții cu părinții, cutare elev nu salută pe stradă și mergi să vezi familia, ești mereu ori în clasă, între patru pereți, ori
10 pe drumuri, între patru drumuri... deodată... (râse ca pe vremuri). Și culmea e că izbutești chiar să le faci! Noi, profesorii, suntem mereu legați de-un clopoțel... noi și călușarii! Orice-ai face, sună și trebuie să joci. Toată studentia zici: „Uf, de m-aș vedea odată cu catalogul sub braț!“ Îl ai și constăți
15 că nu ești decât un fel de sperietoare a minorilor, în minoritate numerică, monstru sacru și corp didactic... Vorbea încontinuu, lui Tudor îi plăcu mai ales că prezența lui – se simțea asta –, parcă-i dăduse aripi, roșeața ușoară din obraji pe care o observase la început îi îmbujorase și vorbele și comportarea.
20 Diana-Ioana îl așteptase vasăzică, sperase c-o să vină... Domnule, Penelopa a fost totuși o realitate, femeile găsesc în ele resurse inepuizabile de credință, când vor și au ce țese, vorba aia. Tudor era într-al nouălea cer. Ea, dincolo de aerul radios, puțin încurcată totuși, ori poate numai fâstăcită?
25

– Deci picai pe fereastră? („E liberă, vra să zică.“)

– Nici nu se putea mai bine, avem o ora întreagă la dispoziție.

Prima fereastră pe care o escalada Tudor Frățilă în viața sentimentală, romanul său de dragoste nici n-avea coperti, și
30 foile, puține și nesigure, zburaseră ușa câte una. Un Casanova fără memorii și memorie afectivă, un Casanova cu lecturi în loc de buduoare, și interiorizat în loc să urce pe pereți când i se aruncă scara de mătase.

– Vino! Frumoasa doamnă îl luă de mână și-l prezentă tuturor profesorilor din cancelarie – „nu era nevoie, frate”. Spuse că e acela care... ca și când toată lumea trebuia să-l cunoască, și-l făcu să se simtă destul de stingherit. Era învățat să se strecoare, nu-i plăcea să fie centrul atenției, nici măcar pentru un minut, ar fi dorit un colț liniștit, de unde să observe viața. Iar în cazul concret, un colț liniștit, micuț cât o scrumieră, numai să fie singur cu ea și să ardă în voie. Îi propuse să iasă puțin la aer, „pe fereastră”. Plecară, dar în dreptul porții Diana se opri și-l rugă să aștepte un minut. Sosi și tânărul profesor, cel care îl întrebase la început dacă o cunoaște. Diana i-l prezentase în cancelarie, dar nu-l luase în seamă, nici nu era atent la numele pe care le spuneau cei cu care dădea mâna. Era un tip destul de bine legat, de altfel, însă aceasta nu constituia un motiv să i-l facă mai simpatic. Mai ales, când înțelese că vrea să-i însoțească în plimbarea lor, întrucât și dumnealui avea o fereastră. „Te privește”, îi replică Tudor, în gând bineînțeles. „Vedea-te-aș spânzurat în clasa-ntâi primară, la ora de dirigenție.” Deci după cum bănuise, Diana... ah, ce ți-e femeia!

– E cumva băiatul tău? ridică el din sprâncene, neputându-și stăpâni răutatea. Data trecută, când ne-am văzut, am uitat, dragă, să te întreb dacă ai copii.

– Tudor! tot trăsnit ai rămas, îl dojeni Diana. Îl asigură că domnul Mărăcineanu e un fin intelectual; un om cu o conversație aleasă... (Ca și când pentru asta venise el de la București... că acolo nu putea întâlni tipi fini și cu conversație!)

– Uite care e chestia... – se bălbâi Tudor – ... eu n-am mult timp („de pierdut...” s-ar fi subînțeles?)... mergem spre gară și în drum discutăm... ce avem de discutat. – De ce am venit? Mi-ai spus de existența unei „străine” în Cluj... doamna aceea blondă... pe care a cunoscut-o Nucu Constantinii. Zi-mi unde ar putea fi găsită, pentru că... știi... e iubita, logodnica,

mă rog, a prietenului meu... care de la fuga ei... a intrat într-o ciroză... vreau să spun criză...

– ...financiară? interveni domnul cu conversație aleasă.

– Nu, nene! Nu e vorba de bani, ci de suflet! replică Tudor tăios. De-asta am bătut atâta cale! adăugă, spre a șterge orice echivoc. („Sper că proasta vede că m-am înfuriat? Ori e arăt de îngrămădită, încât nu-și dă seama? Bine era dacă o pocneam din capul locului, cum îl fulgerase un moment ideea să dea și să fugă. Poate așa-l ținea minte. Acum sare idiotul ăsta la mine.”)

Diana își aduse aminte și... spuse pe tonul cel mai natural că fostul bărbat, coleg de altfel cu dumnealui... arată spre Tudor, era cel mai mare crai din lume. Spre a dovedi asta, povesti pe scurt două pățanii, una cu umbrela și alta cu cheia ruptă în ușă, pe care le știa chiar de la împricinat, pentru că se întâmplaseră când erau căsătoriți...

– Cum? Îndrăzne să-ți spună pe șleau toate murdăriile astea? se indignă domnul fin, care părea și un ins de o mare puritate.

(„E imaculat. Imaculată concepție. Aoleu, ce l-aș lua la palme.”)

– Nu, mie nu-mi spunea nimic... că era discreția întruchipată, împăiată. Câteodată mai scăpa vreo aluzie... bine plasată... avea și umor... Dar cum trecea pragul, își descărca sufletul la primul întâlnit... și, bineînțeles, unele îmi ajungeau și mie la ureche.

– Lasă astea, spuse Tudor. Unde stă?

– Cine?

– Omul acela... al cărui nume ne scapă la amândoi.

– A, da! Îi spuse strada și numărul, dar îi atrase atenția să nu facă vreo gafă, întrucât el e acum recăsătorit și bineînțeles că persoana aceea nu poate sta la el, e pe undeva pe la vreun hotel... dacă n-o fi plecat. La el o aventură nu durează mai mult de trei săptămâni... nu din cauză că s-ar plictisi, ci pentru

că... găsește altceva. Persoana „nouă“ nu trebuie să fie neapărat mai draguță sau, mă rog, să aibă cine știe ce calități în plus față de cea precedentă. Ba, câteodată, chiar dimpotrivă. Însă, așa e el, o căruță mereu în mișcare.

5 – Cui pe cui se scoate! spuse domnul Mărăcineanu.

(„Și mărăcine pe mărăcine.“) Tudor îl întrebă dacă e rudă cu eroul. N-ar fi exclus, nu?

– Nu. O simplă coincidență.

– Păcat.

10 Mărăcineanu mai încercă să atragă atenția asupra situației precare a reporterului. Ce face dacă nu găsește eroi? Ce pune-n ziar, cu ce umple coloanele? Gazetar! făcu el, cu o strâmbătură vizibilă. Nu e desigur o îndeletnicire de invidiat să alergi de colo-colo, cu carnetul de notițe în mână, să vânezi întâmplări –

15 mulgătoare automate, puernițe, tineret bovin și porcîn, cum a mai apărut o seră ca din senin – întâmplări care, de cele mai multe ori, n-au nici o semnificație. Iar altele s-au mai scris și ieri, și alaltăieri, și răsalaltăieri că realitatea e aceeași, nu? Faptele în sine – aproape întotdeauna – n-au nici o

20 semnificație, absolut nici una, șiruri de zerouri înaintea lui unu – omul. Sunt grămezi de moloz, acei munți de steril ce se ridică lângă minele de cărbuni, cum a fost muntele de funingine, care s-a dărâmat îngropând o școală întreagă cu elevi sârguincioși cu degetele pe sus și cadre, dădăcîndu-i. Ați

25 consemnat cumva în ziarul dumneavoastră chestia asta?

– Nu.

– V-a scăpat. Mai peroră pe ideia inutilității faptelor băgate pe același calapod încă vreun sfert de oră. Eu dacă am un singur ziar în casă, fie el apărut și acum două sute de ani în

30 Piemont, sunt satisfăcut, îl citesc și știu tot. Că într-o parte e bine, că în alta nu, că se luptă, că se speră, unii se opun, altul scrie-o poezioară, se ridică o statuie prin subscripție publică, la deal, și se dărâmă una, peste noapte, undeva mai la vale, mă rog, am acolo tot globul... pricepi dumneata?

– Cu alte cuvinte, eu am bătut drumul degeaba până aici, că totul s-a fumat. zise Tudor, simțind că se va bălba în curând iar, de indignare. Îl supărau nu atât cele spuse, desigur aici încăpeau discuții și-l putea combate ușor, cât mai ales tonul arogant, scepticismul de fațadă, ca să fie interesant. Și ce punea

5 gaz pe foc era bănuiala că locvacele asta i-o poate îmbrobodi ușor pe zeița pădurii... Deci nu mai era problema de principii, putea să susțină ăla și-un rahat, că tot atât de neinteresant i s-ar fi părut! L-ar fi agasat la fel de tare.

– Faptul că m-am repezit aici pentru o oră, să discut c-o

10 veche cunoștință de facultate, și în loc de asta pierd timpul cu dumneata, ascultând baliverne... de ce-mi spui chestiile astea mie, scrie-le la gazeta de perete, dacă-ți dă mâna; eu citesc toate gazetele, că mă interesează... îl socotesc... acest fapt, foarte, foarte interesant, încărcat de sens... („Și te mai... adică nu, se cenzură

15 Tudor, să venim cu argumente, să-i aducem băiatului argumente“.) Se miră că-i sărise țandăra mai repede decât de obicei, îi sărise cât colo, țandăra, departe de trunchiul resemnării. Uneori putea să rabde astfel de mărturii până la capăt. Da, altă dată și în altfel de condiții de la Titu la Golgota i s-ar

20 fi părut un pas. În alte condiții, de reținut. Lasă, nu mai face pe grozavul, zise el – nu putea produce argumente mai solide – și-ar fi bine dacă ne-ai lăsa singuri. Vezi să nu-ntrâzii la oră.

Intrusul se făcu roșu, ca purpura feniciană – nu roșu cardinal, – cum i-ar fi plăcut poate Dianei –, dădu să spună

25 ceva. Tânăra profesoară interveni, scuzându-l oarecum pe Tudor – glumiseră și unul și altul, poftim scuză cusută cu ață albă! – și atunci mânia Mărăcineanului se orientă spre aceasta, ca lava Vezuviului, care, după ce a înghitit Pompeiul, o ia vijelios spre Napoli – să-l vadă și la urmă să moară. (Percepțiile

30 lui Tudor deveniseră foarte acute.) Malacul o îmbrânci pur și simplu, acolo pe stradă, să se dea la o parte din viața lui, ce i se pusese în cale? (Caraghioși mai sunt intelectualii fini la mânie, au o logică de fier!)

– Să nu crezi că mă tragi pe sfoară! Îi mai aruncă el peste umăr. Cu mine ești mironoșită și între timp faci trotuarul la centru, că n-are cine-l face acolo, s-au redus schemele, și pe drept cuvânt, la crucea de piatră. Și mai ai și neobrăzarea nemaipomenită să-mi chemi aici pretinși colegi!

5 Dispăru după coț (ca taifunul „Claudia“, își zise Tudor, care își revenise cel mai greu, nu bănuise câtă dinamită are cadrul în buzunar). Parcă așteptase să-l pocnească, ăla n-o făcuse, și acum, dracu știe, se pune problema să-l... bată el...
10 chit că tipul era de două ori mai solid, fusese udat bine, de-aia-și permitea, poate-l văzuse și așa pirpiriu... Ah, c-au desființat duelul, zise. Dădu să se repeadă după huligan... A sters-o măgarul!

Îi părea rău de biata făptură... uitându-se la ea, cât fusese
15 de umilită, înțelese situația, cumplită, de-a fi regina balului la Titu... Ce a sperat ea, ce-a visat și ce-a ajuns? Furtuna avusese și partea ei bună, risipise ceata de pe sentimentele lui, ozonase. O iubea și, în sfârșit, de bine de rău, rămăseseră singuri... Ca și când atât ar fi așteptat, fata îi căzu în brațe... se lăsă moale
20 la pieptul lui... erau acolo pe stradă... și dintr-o dată el se simți responsabil.

– E vina mea! spuse.

(Diana începuse abia acum să plângă, iar lui nu-i mai veneau în cap alte propoziții ori fraze.) Lumea – deși rară –
25 le lua seama... Tudor văzu o bancă, se așezară.

– E vina mea! tot articula el întruna.

– E vina ta! zise, în sfârșit, Diana, cu o mare claritate, apăsând pe cuvinte... și Tudor înțelese că dacă viața acestei
30 femei frumoase avusese o curbă nenorocită... responsabil pentru aceasta era într-adevăr el și numai el. Îi fusese dragă, poate că și ea îl iubea, dar el, în loc să ia inițiative... o deruta pur și simplu, o ținea încurcată... Nu știuse să lupte cu rivalii, voia să-i dea mereu probe de superioritate, evidentă, dar pasivă. Ce? Când se bat cerbii în poiană parcă își fâlfăie înainte de

asta, în coarnele rămuroase, lista cu argumente pro și contra? E de mirare că nu fugise adineauri, indignat, s-o lase tot pe mâna grea a celui alt

– E prietenul tău? întrebă pe tonul cel mai firesc.

– Nu! spuse ea, printre sughituri. Îmi face curte! Atât.
5 Și, strângându-se lângă el... ce bine c-ai venit! Te-am așteptat... o, cât te-am așteptat...

Lui Tudor nu i se mai făcuseră mărturisiri așa directe... și chiar de către ea. Parcă nu-i venea a crede...

– Zici și tu așa...

– Tu ești alt fel de om murmură Diana. Acum cunosc
10 viața, pot aprecia...

Stăteau acolo la marginea străzii, pe o bancă, era primăvară... și dintr-o dată târgul acesta mic i se păru lui Tudor foarte simpatic. Între șipcile spezeii observă un păianjen care
15 își țesuse pânza în formă de X... Dacă ar mai face un X, ar ieși secolul douăzeci.

– Ia te uită... ce păianjen enigmatic... zise el, arătându-i fenomenul.

Diana se uită la ceas...

– Aoleu!... peste cinci minute sună de intrare... mai am
20 două ore... Și repede, spre a lua-o înaintea bărbatului, care se pregătea nu știu ce să spună, să nu-mi pomenesti nimic de gară! Acum nu te mai las să pleci... Până la unu te plimbi, cunoști și tu provincia... du-te la librărie, poți găsi cărți pe care nu le
25 prinzi la București, și la unu mă aștepți în fața școlii. Dacă fugi, să știi că-mi fac seama... mă arunc înaintea trenului...

– Ca Ana Karenina. Tudor nu putea să scape astăzi, nu știu de ce, de tirania literaturii.

O conduse până la școală, cu grijă, ca și cum i-ar fi fost
30 teamă ca ea să nu calce greșit și să-și scrântească vreun picior, ori cine știe ce să i se-ntâmplesse. Era prima dată când o femeie i se încredința spre păstrare (sentimentul îl mai încercase, totuși, tot cu dânsa, cu ani în urmă, și atunci, ca prostul, chiar

o păstrase pentru alții, dar acum gata!) și dintr-o dată cresc
 în proprii săi ochi, ca și când ar fi fost numit șeful unei
 expediții în vestul sălbatic ori în Bălțile Brăilei... și pe umeri
 purta responsabilitatea a zeci de pionieri. Își dădu seama că
 5 viața are și momente frumoase. E plăcut să fii tânăr și alte
 banalități de felul acesta, care îl făceau fericit. Începu să-și scrie
 în gând demisia, și așa urma să fie dat afară, să le-o ia el înainte,
 și se va muta aici la Titu... un oraș foarte frumos, cu un pitoresc
 unic... N-ar fi de mirare ca pe undeva pe aici să se găsească
 10 niște vestigii romane și chiar numele să derive de la Titus
 Andronicus... ori Titus Livius... istoricul faimos. Fu întrerupt
 de aceste gânduri îndrăznețe în fața liceului de vocea Dianei
 care întâlnise un profesor mai în vârstă – deci simpatic – și
 răspunzând salutului politicos al acestuia, găsisse cu cale să i-l
 15 prezinte pe Tudor, care auzi ca prin vis aceste cuvinte:

– Logodnicul meu!

(„Eu sunt sau ăsta o fi?“)

– Deci la prânz, la ora unu, mă aștepți aici, pa!

Diana îl sărută în văzul elevilor care, dând să intre în
 20 clădirea școlii, întoarseră capul mirați. Tudor se gândi cu
 spaimă fericită că soarta lui e oarecum pecetluită.

În ziua aceea fu într-al nouălea cer. Descoperi o mulțime
 de calități provinciei românești, își dădu seama că numai acolo
 se poate lucra în liniște, zidit între cărți, cu femeia iubită,
 25 dedicându-se studiului serios și renunțând la orice agitație
 exterioară, care înseamnă pierdere de vreme. Zeci de prieteni,
 telefoane, fuga de colo-colo prin sălile de spectacole, citirea
 ziarelor, care au menirea de-a te ține într-o stare de încordare
 artificială – gata, s-a terminat! Va trăi ca un călugăr, ca un
 30 filosof! Un alt om simțea cum intră în pielea lui, era ca un
 șarpe năpârlit, în prima zi după năpârlire. Până să termine
 Diana cele două ore de predare, scrise chiar un poem în gând,
 plimbându-se pe străzi și dând cu piciorul într-o cutie goală
 de conserve. De mult nu mai avusese inspirație. Venea de la

sine, atât de ușor! Se opri să-și noteze poemul pe un plic
 mototolit, în care își primise ultimul salariu. Poezia, bineînțeles,
 era stenografiată, numai el o putea descifra. Odaia mobilată,
 închiriată de tânăra profesoară, era pe undeva pe la periferie,
 5 noroc că periferia nu era departe de centru. O casă modestă
 pe dinafară, dar înăuntru arăta mult mai bine, impresia și se
 mai lumina, parcă s-ar fi deschis o fereastră în impresie.
 Camera era spațioasă, cu un pat vechi cu tăblii de lemn,
 un dulap cu cărți și un preș țărănesc, întins pe jos de la ușă până
 la pat. Diana se scuză pentru dezordine. De fapt, totul sclipea
 10 de curățenie; profesoara avea un fel de manie bolnăvicioasă
 cu privire la asta: ce vedea, freca. Dacă trebuia să plece la Operă
 și observa o pată pe tablă mobilă, întârzia ca s-o scoată. Spuse
 că toate lucrurile le lăsase la Cluj – mobila și celelalte. Și Opera.
 Își adusese aici doar strictul necesar. Îi puse în mână o perie
 15 și-i trimise în hol să-și curețe pantofii. Ea însăși veni cu o perie
 de haine și-i dădu pe spinare. Gulerul lui Tudor era aproape
 alb. „E felul meu de a protesta contra secolului agitat în care
 trăim“, se scuză el de obicei. Mă cojesc ca un sfânt de pe o frescă
 veche. Acum sfântul fu luat la frecat, rugat să-și ridice pantalonii
 20 mai sus, ce-i purta așa în vine?, „pus la punct“, și băiatul se gândi
 că n-ar fi de mirare dacă s-ar pomeni dus la biserică.

Plecară însă după cumpărături. Îi propuse să mănânce
 undeva, la un restaurant, dar ea se opuse. Voia să-i arate cât
 e de gospodină. Cumpără ouă, ardei, o sticlă de șampanie,
 25 niște cotele. Bucătăria era și aici comună – cu gazda – niște
 bătrâne simpatici și Diana îl prezentă iarăși pe Tudor drept
 logodnicul ei. „Înseamnă că nu le-a mai adus altul“, se gândi
 acesta cu plăcere. Nu se poate să le prezinte logodnicii așa,
 unul după altul, în șir indian.
 30

Discutară pe larg despre viitorul lor. Și el era dispus să
 se-nsoare. N-o făcuse până atunci, pentru că... o așteptase pe
 ea. Acum când lucrurile se limpeziseră, ce-i mai împiedica să
 dea curs unei iubiri vechi, dar nu învechite, dar nu învechite?

(Repetiție cu efect: Diana îl sărută pe frunte.) Numai că el nu stătea mai strălucit decât ea. E drept, avea un post la București, dar deocamdată îl cam bătea vântul (postul), din cauza unor certuri la redacție. Dacă și-ar fi pus mintea, ar fi putut găsi, până la urmă, altceva. Era important că acum 5
 10 posedă buletin de București și, de bine de rău, o casă. Însă în această casă nu stătea singur. Asta era problema. Ea ar dori să vină la București? Dacă nu, el parcă ar fi tentat să se mute la Titu, sau la Dolhasca, sau în satul acela din Oltenia, unde activase ca profesor cunoștința lor comună, Burculeț.

– Sper că vaca nu mai există? zise Diana.

Și se arăta dispusă să-l urmeze oriunde. Desigur, pentru el, ca scriitor, ar fi de preferat să se fixeze la București.

– Nu mai scriu... m-am lăsat. Abia azi am mai comis o 15
 poezie, după foarte multă vreme. I-o citi.

Logodnica se declară încântată, făcând doar obiecții în ce privește folosirea unui cuvânt cam prozaic. Însă Tudor tocmai la aceste cuvinte ținea foarte mult. Diana luă din dulap un caiet cu linii, ne-nceput, scrise pe el Tudor Frățilă – „Opere“ – 20
 și-i transcrie citeț *Avântul*. După masă Diana îl scoase în târg să-i arate bâlciul. Nu era o glumă. Există într-adevăr un fel de bâlci la o margine a orașului, cu tiribombe, călușei, trageri la țintă, loz în plic, câștiguri la belciuge, aruncau un belciug pe gâtul unei sticle și dacă nimereai, umflai sticla. Mergeau 25
 ținându-se de mână, să nu se piardă, Doamne ferește, în atâta lume și își amintiră de-un bâlci asemănător, vizitat de ei în timpul excursiei aceleia din studenție. Undeva în Moldova, da, la Fălticeni! Numai că atunci Tudor nu mai voise s-o țină de mână. Mai bine nu-și aducea aminte. De ce-ai fugit 30
 întotdeauna de mine? o întreabă el, dacă tot nu mai putea goni gândul. Dacă tot făcuse drumul în direcția aceasta a reproșurilor. Nu era acela locul unor mărturisiri totale. Însă Diana îl opri undeva între niște tarabe și, în îmbrâncheala lumii peștițe, care se vântura, „frăsuia“ încolo și-ncoace, ca și când

n-ar fi fost vorba de-un orașel, ci de o mare metropolă – ceva în genul Place Pigalle –, atât de mulți gură-cască erau, îi explică ce mult ținuse la el, și dacă totuși îl ocolise, fusese ca să nu-l distrugă. Ea nu e făcută să aducă fericirea cuiva. Poartă 5
 ghinion... chiar și „bietul“ Nucu Constantinii ce de zile fripte mai îndurase din cauza ei!...

– De ce-i zici „bietul“? Spuneai că, în general, se descurcă băiatul.

– Da, dar... poate tocmai de aceea a apucat-o pe drumul acesta, pentru că m-a iubit... Și eu n-am fost capabilă să-i 10
 răspund cu aceeași monedă.

„Lasă-l, că nu e numismat“, gândi Tudor. Apoi, tare:

– Nu-ți mai găsi tu vini închipuite. El *era* pe drumul acesta înainte de-a te cunoaște. De când și-a dat seama ce slabe de 15
 înger sunt femeile. Ai fost a cincea roată la căruță – iartă-mă că-ți spun – i-ai făcut traiul amar e drept, dar din alte motive: că i te-ai agățat de gât și n-ai vrut să-i mai dai drumul. A trebuit să se căsătorească peste voința lui. Și apoi tot scandalul acela...

– Păi, tocmai... aduc ghinion Ai fi vrut să fii tu în locul 20
 lui? Ai fi putut îndura *iarmarocul* acela?

– Bineînțeles... nu vezi ce mușchi am? încercă el s-o dea pe glumă. Și dacă eram împreună nu se isca nici un tãmbãlau... Ne căsătorim și gata, punct. Cam aceasta fu esența explicației. Într-o parte se vindeau gogoși fierbinți, într-alta, pe o tarabă, 25
 erau întinse niște batice ieftine și femeile le tot vânturau, săltându-le în lumina soarelui să le vadă „apele“. În fața lor se rãsfãta un chioșc cu ursuleți, vulpi, iepuri de tinichea în care se trãgea la țintă. Tudor, observând abia acum că discuta mult prea grav față de locul în care se afla, însă așa i se întâmpla 30
 lui întotdeauna, îi spuse că, după toate acestea, nu le rămâneau decât două posibilități: ori să mănânce câte o gogoșă fierbinte, ori să-și încerce norocul cu arma în mână. Diana fu pentru ultima alternativă. Traseră amândoi, ea întâi, nimerind

bineînțeleas aiurea, cu toate cele cinci alice. Tudor, venindu-i rândul, o întrebă ce preferă.

– Ursul.

Trase, și ursul se rostogoli „în iarbă“, spre marea uimire a fetei. Fu apoi rândul lui iepurilă, apoi al cumătrului lup, al dentistului care, la împuscătura în plin, scoate o măsea din gura unui pacient, al unui cuc, ce începu să cânte... Nu rată nici o tragere... mai ceru alice și în curând toate țintele de pe panoplia de tablă fură la pământ, spre marea admirație a vânzătorului însuși, care-i mărturisi că nici măcar sectoristul nu reușește să doboare decât două-trei. Simțind cât de mult a crescut în ochii cei frumoși și calzi, Tudor îi spuse că întotdeauna ea l-a apreciat sub posibilități. Drept recompensă, mâncară și câte-o gogoasă înfuriată. Urmău să se căsătorească repede, bineînțeleas. Tudor îi mărturisi că n-are decât perechea de pantofi din picioare, cam scâlciată, și dacă trebuie să facă „pasul“, să nu-l facă scâlciat. Merșeră la un magazin și-și cumpără pantofi. Acasă îi probă, iar Diana jură că îi vin foarte bine, e cel mai fain încălțat bărbat.

Încălțat sau desculț, cum se pomeni mai apoi, refuzând să mai pună ceva-n picioare și mergând desculț prin casă, sub pretext că e prea plin de electricitate și că, în felul acesta, ea se mai scurge în pământ, Tudor se simțea minunat, mai bine ca niciodată. Parcă avea aripi, și nu degeaba poezia lui din acea dimineață se numea cum se numea. Aceste aripi nu erau însă cosmice, dar nu cum se fabrică acum un cosmos în serie, ci își descoperi un zbor interior, în casă. Observă c-ar putea fi un soț ideal. – „Dacă mă vei numi soțul tău, aș fi atât de mândru încât voi atinge cu creștetul tavanul“, spuse el parafrazând faimosul vers al lui Horațiu.

Fericirea nu e interesantă ca literatură. E o lumină intensă, care tocmai pentru că e intensă, concentrată, nu are nuanțe și pare banală. Însă Tudor nu mai voia, îi era lehamite de imaginea literară, năzuia să trăiască pur și simplu, ieșit din

coordonate, ca un animal. Simplitatea cu care se purta Diana cu el îl umplea de uimire, o uimire plăcută și caldă, un sentiment de dulce și parfumat, de leșin, asemănător celui pe care trebuiau să-l încerce patricienii romani în cada fierbinte, când apa se înroșea treptat cu sângele lor. Diana se dezbracă să-și pună capotul și Tudor o rugă să nici nu și-l mai pună, s-o vadă și el.

– Îmi e rușine, ciripi ea, roșindu-se. Însă peste câteva momente era complet goală – având grijă mai înainte să tragă perdelele – era noapte târziu și umbrele lor ar fi putut fi zărite din stradă. Arăta mult mai bine goală. Asta era o idee mai veche a lui Tudor, o fixație pornind de la statuile grecești. Corpul omenesc e mai frumos gol („Când e frumos“, râse Diana) și faptul că romanii au inventat toga, au acoperit statuile cu falduri largi, însemna un început de decădere. Curios că se purtau amândoi ca niște vechi soți, fără să încerce acea febră precipitată, care mai mult strică, a celor care se cunosc prima dată. Își dădură seama că dacă s-ar fi cunoscut și astfel de la început, altul le-ar fi fost destinul. Nu s-ar mai fi putut dezlipi. O ținu multă vreme îmbrățișată, o rugă să adoarmă în brațele lui, fără nici o grijă, să lase toată grija și necazurile pe seama sa și să-i facă trei gemeni. Există femei care nasc trei copii deodată, chiar el scrisese despre un asemenea caz. Ațiți și el, fericit și obosit – uneori fericirea se confundă cu extenuarea fizică – mult mai târziu. Ațiți, ba chiar dormi și încă greu, cam o oră, când, deodată, se întâmplă ceva straniu. Se trezi cu gura deschisă, mare, ca a unui pește azvârlit pe uscat și parcă aerul nu-i mai nimerea în plămâni... Un fel de asfixiere, cu ochii deschiși.

– Ce e? Ce e? sări Diana, înspăimântată.

– Mă sufoc... Aer!... zise Tudor, căruia începuseră să i se mărească pupilele, apoi globii ochilor se dilatară și ei să-i iasă din orbite.

Diana deschise iute geamul. Tudor scoase capul pe fereastră, și capul îi căzu greu peste pervaz, iar el simți c-o

să-i pice de sus o ghilotină... Buimăcită femeia nu știa ce să facă... Îi dădu un antinevralgic, aproape i-l vârî cu forța în gura uscată. Era singurul medicament pe care-l avea în casă. Peste câteva momente, Tudor își reveni... Răsufli greu și se-nvinetise. Femeia îl strânse la piept. Tremurau amândoi. Se treziseră în ea sentimente materne. Acum era mai speriată ea decât el.

– Ce a fost? Cum a fost? întrebă.

– Așa... m-am pomenit... că n-am... aer... că nu mai există atmosferă suficientă pentru mine... e prima dată când mi se întâmplă asta, te rog să mă crezi. Nu-mi cunosc nici o boală suspectă. Numai că, de când mă știu, dorm agitat... am avut fel de fel de coșmaruri, dar niciodată o stare asemănătoare. Găsi chiar cu cale să facă o glumă: Deci, atenție la fericire! Nu trebuie servită în doze mari.

– Bietul meu copilaș!

Fu rândul ei să-l țină în brațe și să-l vegheze până spre ziuă. Tudor adormi imediat, ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic. Dimineața, o conduse la școală, urmând ca el să plece la gară, ca să se întoarcă la București. Ar fi revenit peste câteva zile, să înainteze formele. Trebuia acționat repede – parcă s-ar fi temut de ceva –, iar odată căsătorii, lucrurile celelalte aveau să se rezolve de la sine.

Mergând spre școală, simți un fel de rușine pentru spaima pricinuită Dianei, cu „criza“ lui. Apoi se îngrozi el însuși: dacă era simptomul cine știe cărei boli? Ah, o băgase la idei pe biata fată! (Pentru el era când fată, când femeie – mai degradă fată, așa cum o cunoscuse cu ani în urmă – oricum iubita lui, soția lui care-l iubește.)

În poarta școlii fură întâmpinați de doi inși, care îl întrebară dacă el e Tudor Frățilă... Spuseră că trebuie să-i urmeze și trebuie asta imediat, întrucât era nevoie de o declarație pe care trebuie s-o dea... (Acest „trebuie“, spus de două-trei ori, fără nici o grijă stilistică, iarăși fu de natură să-l neliniștească pe Tudor.)

– Cine sunteți dumneavoastră? întrebă Diana cu inima cât un purice.

Nu primi nici un răspuns clar, unul dintre cei doi murmură ceva, dar tot ceva cu „trebuie“.

– N-aș putea să dau acea declarație aici la școală?

– A nu!

Tudor se uită la Diana, Diana se uită lung la el... și-ncepu să plângă... Era clar.

– Dacă nu vin în trei zile, să nu mă mai aștepti. S-ar putea să dureze foarte mult. Vezi, așa sunt eu, cu ghinion.

– Ai făcut ceva? îl întreabă ea.

Ochii ei albaștri, mari de la natură, încât unii îi spuneau „fascinanta ochioasă“, se mărîră și mai mult, ca ai Șeherezadei când vede că i se termină, brusc, imaginația. Și că, în pană de întâmplări, o să i se taie capul – tot așa ca întâmplare, spre a mai lungi poveștile de pe lumea asta! Discutaseră ei doi, așa la o relaxare din cele care te fac să te gândești la expresia: multe spune omul la beție – mâinile sub cap și privirea-n tavan, în noaptea aceea – discutaseră, forfecaseră cele o mie și una de nopți. Încercaseră să prindă esența Șeherezadei, iar Tudor afirmase că după o mie și una de nopți îți cam trece mânia pe soție și n-o mai pedepsești. Pildă grăitoare despre uzura dulce a căsniciei, Șeherezada, prin vorbă, turuia numai ea, îl îmbrobodise pe califul ăla ori ce era, îl îmbrobodise peste turban. Ea, cea care trebuia să moară în zori, începea la miezul nopții, „când i-e greu voinicului“, echilibrul se frânge, și zorii o apucau în punctul culminant. Atunci îl lăsa pe „Noapte bună, copii“, cu punctul culminant în gât. El murea de somn și de curiozitate și-i mai acorda încă o noapte. Tudor văzu acum în ochii Dianei, ca într-un ecran tulburat, că lui nu i se mai acordă nici una. Expresia lor, așa cum înotau în lacrimi, era greu de redat în cuvinte: spaimă fără margini, iubire, neliniște, presimțiri... El știu: așa și-o va aminti multă vreme, așa-i va rămâne în gând, în ramă de lacrimi.

– Ce-ai făcut?

– A, nimic... dar asta nu înseamnă... nimic... ca să vezi și tu că viața e mult mai complexă...

Cu această remarcă, se despărțiră. Ea, plângând în hohote, fugi în cancelarie. Trebuie să aștepte câteva minute, să se liniștească, nu putea intra în halul acela în clasă. El, între cei doi „prieteni“, merse până la colțul străzii, unde fu invitat într-un „Gaz“. I se păru că lucrurile se rezolvaseră mai simplu decât crezuse. De mult strătea într-un fel de încordare, de așteptare, și acum parcă i se lua o piatră de pe inimă. Mai încercase sentimentul acesta eu mulți ani în urmă. Probabil că-i era dat să-l repete, la un anumit interval.

Își aminti de „somnia“ din noaptea aceea și asta îl făcu să se simtă mai bine. Avea prin urmare ceva deosebit în el, care emitea semnale, îi dădea de știre, trebuia să fie mai atent la aceste semnale. Cu mulți ani în urmă, în preajma îmbolnăvirii de febră tifoidă, primise de asemenea „înștiințări“. Își aminti că avea momente când se oprea în loc – în curte, ori în grădină, unde se afla – și se frământa: Doamne, ce-o să se întâmple cu mine? Ce-o să se petreacă azi, mâine cu mine? Nu formula propriu-zis întrebarea, nu traducea în cuvinte, dar aceasta era senzația, starea. Nu simți nevoia să afle „de ce“. Poate fi și pentru păcatul originar, că tot bine pică. „Omul e bine din când în când să se interiorizeze, iar această interiorizare pică acum în grija lor.“ Această remarcă o făcu cu voce tare, ca pe ceva pozitiv. Răspunsul fu un pumn dat c-o mare dexteritate de către tovarășul din dreapta lui. Tudor își mușcă limba. Își aduse aminte, în fulgerul acelei lovituri, că spătarului Nicolae Milescu i se tăiasse nasul, primind porecla de „cărnel“, dar acesta și-l „completase“ de nici nu se mai observa, fiind primul român, probabil, care suferise o operație estetică. Desigur, și el – mutatis mutandis – mai ales că e vorba aici de limbă și nu de nas – și-ar putea completa limba. Până atunci, e sigur că știința va face progrese mari. Până atunci,

ehe! Își „pipăi“ limba și cerul gurii, să vadă dacă limba, cum o prinsese lovitura între dinți, nu se tăiasse în două. Și să vadă dacă orizontul din cerul gurii e întreg. Nu putu să-și dea seama precis decât de un singur lucru, că sângele lui e amar. „De ce-o fi amar?“ – se întrebă. Ia te uită: amar... Cerul gurii... amar... cerul...

*

Întoarcerea la București o făcu cu trenul, cu un personal, înghesuit într-un compartiment unde erau mai multe persoane decât locuri. Încerca un sentiment foarte, foarte ciudat: îi făcea chiar plăcere că stă înghesuit între oameni, care vorbesc de una de alta, fleacuri, banalități, se poartă foarte firesc și i se adresează și lui din când în când cu „dumneata“. Un țăran, c-o papornită mare între genunchi, că nu mai era loc sus, totul fiind ocupat de geamantane, saci, cufere, se uită pe fereastră și-l întrebă ce părere are de recolta de anul acesta. Un lan de porumb fugea cu mare viteză în urmă și Tudor remarcă știuleții mari, cu boabele galbene „ca dinții babei“, cum se spunea la el în sat. Spuse că porumbul i se pare destul de bun.

– A, nu de porumb... Bunăoară de grâu voiam să-ntreb. Dumneata ce zici?

N-avea habar cum fusese recolta de grâu în anul acela. Și nici în anul trecut... și, vai, nici în celălalt. Răspunse destul de încurcat că... nu știe... n-a băgat de seamă.

– E, dumneavoastră, orașenii, nu aveți ochi pentru ce se petrece dincolo de strada pavată, dincolo de zid, interveni în discuție un individ, care nu părea deloc țăran. Stați cu ochii în carte, vă uitați la televizor, viața o primiți filtrată prin ecran, foi de hârtie – mă refer la ziare – și realitatea vă cam scapă printre degete. În afară de asta, natalitatea la oraș a scăzut sub orice limită. Pericol mare, ascultați-mă pe mine că sunt doctor.

Cei de la oraș au dat de bine, dar nu vor să mai facă copii... fac pariu că dumneata, tinere, huzurești cu nevastica dumitale... și de urmași nici pomeneală!

Tudor se uită lung la cel care-i vorbea atât de franc.

– Am mai avut noi o discuție, zise el zâmbind. Acum vreo trei ani și ceva... Dumneavoastră sunteți cel care susțineți că americanii ar trebui să-i facă o statuie lui Ștefan cel Mare... că și lui îi datorează aceștia prosperitatea de azi...

Doctorul avu un moment de derută, apoi dintr-o dată se lumină:

– Bată-te să te bată!... Așa e, cum să nu. În trenul acesta am avut o lungă conversațiune. Da, îmi amintesc cu plăcere...
– Ei, te-ai însurat?... uf, că nu mai sunt eu flăcău! Ia spune, domnule, ce mai faci?

Doctorul se bucură ca la revederea unui bun prieten și Tudor se simți inundat de o imensă bucurie.

– Nu m-am însurat, spuse el, că n-am avut pic de timp. După călătoria aceea am fost luat la Universitate (cei din compartiment făcură ochii mari) și abia acum mă întorc de-acolo.

– Greu examenul de-admitere, greu? că și-al meu de când... zise unul, amestecându-se în vorbă, dar, dându-și seama, rămase cu gura căscată. Ei, asta e! Asta e!

– Totuși, nu v-ați transformat mult, zise doctorul, ca să spună ceva.

– Dacă vă referiți la costumul de haine, la pantofi, la cămașă... sunt aceleași... într-adevăr. Astăzi e prima zi când le-am pus iar pe mine... Cam roase de molii, e drept... Încolo... m-am mai schimbat pe ici pe colo.

– De ce, domnule, de ce? se miră sincer doctorul. Tocmai dumneata! Îmi amintesc ce bine pregătit erai la istorie.

Tăranul cu papornița între genunchi se închină, spuse apoi că recolta de grâu fusese extraordinară în anul acela, ceva cum nu s-a mai întâmplat de mult. Discuția lânzezi. Tudor ieși pe coridor.

Trecuse într-adevăr printr-o școală de interiorizare, aflase multe lucruri interesante despre sine ca ființă unică. După ce primise acel ghiont preventiv, care îl dusesese cu gândul și la „Faust“ mai apoi – nu numai la spătarul Milescu, mai ales la „Faust“ –, avusese de luptat multă vreme cu sine însuși. Bătălia cea mai grea și cea mai mare victorie a lui. În primele luni intrase într-un fel de apatie totală, nu-l mai interesa nimic, era așa ca o stare de leșin spiritual. Lucru foarte primejdios! Apoi, începu să se trezească, încetul cu încetul. Punându-și sub lupă comportarea din ultima vreme, își descoperi o mulțime de fisuri. În cele câteva luni *dinainte* se complăcuse în acel joc ciudat care s-ar putea numi: de-a c-un picior în groapă și cu altul în cosmos. Organismul slăbit cerea repaus și, neputându-l găsi, îi încolțise în minte (vag și în zona subconștientului mai ales) posibilitatea renunțării. Voise să scape, să se facă scăpat de responsabilitatea vieții, să se elibereze – în butoi o dată, apoi lăsându-se strâns de gât de un paranoic. Ar fi fost aici ceva simbolic; experimentase două feluri de dispariție cu putere generalizatoare. Nu era cazul să analizeze aceste simboluri. Însă eșuase. Atunci interveni, pică precum trăsnetul acel moment. Sentința la început fu grea, însumând un număr de ani care-i dădeau lui Tudor iluzia c-ar putea trăi două-trei vieți. Se trezi în el spiritul de conservare. Își dăduse seama că „depășise“ moartea cu anticipație, în experimentele sale. Criza existențială, ca individ, a avut-o *înainte*, ieșind victorios. Nu e bine spus: eșuase. Da, învinsese, pur și simplu. Toți oamenii au o criză a morții (de obicei, la ieșirea din adolescență). Tolstoi încercase trei crize din acestea, la diverse vârste – trei temeri de moarte. Ceea ce urmasa a fost o criză a existenței, care este și nu este necesară. Oamenii nu trebuie brufțuluiți ca să le dovedim că există, ori să le creăm posibilitatea unei bucurii plene, în momentul eliberării. Tudor nu simțea cine știe ce bucurie, acum, când trenul îl ducea cu viteză peste câmp, într-o direcție oarecare,

dar tot așa bine stabilită și bătută în cuie, pe traverse. Multă vreme i se păruse acolo că pământul a încetat să se învârtă în jurul său, mai ales că există numai o mișcare de revoluție în jurul soarelui. Însă soarele nu se vedea, pentru că pământul îi refuza mișcarea sa de rotație. Acum, această goană nebună a trenului – era un personal modest! – i se părea un mare progres. O certitudine a mișcării – „E pur si muove!“ –, Galileo Galilei rostise propoziția asta simplă la adânci bătrânețe, când avea barba până-n sold. El era însă tânăr. Chiar acolo fusese privit mereu ca un copil, un copil neminune, e drept, dar toți îl simpatizau, din primul moment.

*

15 Intră în compartiment. Doctorul îl privi cu vădită simpatie, probabil că în lipsă discutaseră despre el.

Trenul opri într-o gară.

– Ce-o fi aici? întrebă cineva.

– Titu, spuse doctorul.

20 – Aoleu! sări țăranul. Apucă papornița, mai luă un sac de sus din plasă, probabil cu cartofi, căci era foarte greu, și ieși valvârtej.

Se repezi și el la lădița de militar. O coborî de sus... ieși pe culoar, apoi se răzgândi, veni și-o puse la loc. Nu era deloc grea. I-o făcuse cadou unul căruia îi adusese soția – înștiințată prin nu știu cine – un geamantan nou. Lădița era de lemn, încuiață cu un lacăt ușor. În ea avea un „Contemporanul“ vechi de peste trei ani, pe care se nimerise să-l cumpere în dimineața aceea și nu apucase să-l citească. 30 În lădiță mai era o batistă a Dianei, care atunci i-o dăduse s-o țină, ea neavând buzunar. O uitase la el.

Trenul plecă. În gară nu coborâse multă lume. „Te pomenești c-o văd pe peron!“ își zise, uitându-se cu atenție pe geam. Îi păru rău că nu coborâse, totul venise pe

neșteptate, nu se gândise din vreme că trenul o să treacă prin Titu. Apoi, își dădu seama că n-ar fi avut nici un rost: ori o găsea căsătorită – cu profesorul acela de educație fizică –, ori afla că se transferase cine știe unde. Se gândise aproape încontinuu la ea, așa cum visezi la posibilitatea de a ajunge cândva în lună, ori în planeta Marte. Teoretic, această posibilitate există. Practic însă... Ieși din nou pe coridor, pentru a nu fi obligat să reia discuția cu doctorul. El avea dreptate, bineînțeles, cu dorința lui de-a vedea oamenii înmulțindu-se. Era un specialist și știa mai bine... Îi părea rău că-i spusese direct de unde vine. Orașelul acela unde petrecuse cea mai fericită noapte din viața lui rămăsese în urmă... Iarăși lanuri de porumb, până în zare.

Lovitură grea fusese pentru el vestea morții lui Val. Se încesase în Deltă. Evenimentul acesta tragic se petrecuse cam la o lună după plecarea sa fără adresă și-i fusese relatat de Șandru. Nimerise:ă împreună în aceeași brigadă și timp de-o săptămână, până când Șandru fu transferat la alt „birou“, purtaseră lungi discuții. Șandru era mult mai proaspăt, aducea o mulțime de vești. Tudor se miră în primul rând ce caută el acolo, îl știa om mare, cu mașină la scară. Tocmai de aici i se trăsese, spuse Șandru. Învătasese să conducă și călcasese un om. Acest om, printr-o stranie coincidență, nu era altul decât Constantiniu, pe care cu un an înainte de accidentul de mașină, era să-l m... omoare o dată, din imprudență. Îi povesti pe larg cum se petrecuseră faptele, acolo pe Razelm, la un borș pescăresc, de față fiind și Val. Val se purtase ca un înger – făcuse totul ca să aplaneze lucrurile – și Constantiniu, un tip deosebit de altfel (il cunosc, spuse Tudor, mi-a fost doi ani coleg de grupă la facultate! „Ia te uită! Ce mică e lumea“, se mirase Șandru), scăpase doar cu o simplă cusătură de burță și fără apendice. Însă... Șandru oftă din rărunchi, ca un om urmărit de un perpetuu ghinion. Un șarpe, stârnit parcă de oftatul său, sări de undeva de lângă piciorul lui și dădu să-l

muște. Tudor, care-l observă primul, cu un gest reflex, îi puse cazmaua pe spinare și șarpele se îndoi – era un șarpe lung și „câprui“ de apă și mușcă din coada cazmalei. „– Omoară-l!“, sări Șandru speriat; „Lasă-l! zise Tudor, dă-te la o parte să treacă. Suntem în imperiul lui, e în legitimă apărare“. Șarpele se târi în zigzag, ca un pai de artificiu, aprins, care pe măsură ce arde, face salturi. Astfel de întâlniri erau destul de frecvente aici. Dintre speciile care mișunau doar una era veninoasă, însă nimeni nu știa care anume, și o mușcătură producea întotdeauna panică. Acest om fatal, continua Șandru, suferise el însuși o transformare în urma întâlnirii cu Olga. („Ți-o amintești, nu?“ „Am văzut-o o dată, în ziua aceea.“) De unde până atunci făcea pe craiul, pe fluturile care trece din lampă-n lampă, fără să-și pârlească aripile, simțind cuțitul la os, cum s-ar zice, se gândise că e mai bine să se astâmpere și să se fixeze la una. Se fixase tocmai la ea, implorând-o să dea divorț și – după ce s-ar fi despărțit și el legal, a doua oară – să se căsătorească. Pe Olga el o șocase cu purtarea cinică, așa de-a-mboul, fără nici un scrupul. Așa o cucerise. Când însă căzuse în tagma celor îndrăgostiți de ea, de-a binelea, ei nu i se mai păru deloc interesant, în ciuda compătimirii pe care o avea pentru pățania lui. Pe scurt: Olga s-a întors la mine, însărcinată (subliniez cuvântul, bagă de seamă), cu gândul însă la Val. A venit la mine pentru Val, știind că suntem prieteni acum și numai așa ar putea să-l vadă mai des. Sau cine știe la ce s-a gândit. Mi-a spus de la început al cui e copilul, era al lui Constantinii, și m-a întrebat dacă o mai primesc acasă. Mama, miloasă, a zis „ia-o, mă, e femeie, a greșit“. A început chiar s-o îngrijească de parcă ar fi fost pruncu meu. Eu am zis că tot ce e de găsit înseamnă noroc. Pe scurt: am iertat-o. Și m-am pricopsit c-un băiat. Seamănă cu ea, din fericire, nu mai pot de dragul lui, Șandru făcu gestul reflex de-a scoate din buzunar fotografia, însă își aminti că n-aveau nici un fel de hârtie la ei. În sfârșit, îi seamănă leit.

– Și taică-său ? întreabă Tudor, dându-și seama imediat că făcuse o imprudență...

– Ți-o amintești, nu? „Am văzut-o o dată, în ziua aceea.“ De unde până atunci făcea pe craiul, pe fluturile care trece din lampă-n lampă, fără să-și pârlească aripile, simțind cuțitul la os, cum s-ar zice, se gândise că e mai bine să se astâmpere și să se fixeze la una. Se fixase tocmai la ea, implorând-o să dea divorț și – după ce s-ar fi despărțit și el legal, a doua oară – să se căsătorească. Pe Olga el o șocase cu purtarea cinică, așa de-a-mboul, fără nici un scrupul. Așa o cucerise. Când însă căzuse în tagma celor îndrăgostiți de ea, de-a binelea, ei nu i se mai păru deloc interesant, în ciuda compătimirii pe care o avea pentru pățania lui. Pe scurt: Olga s-a întors la mine, însărcinată (subliniez cuvântul, bagă de seamă), cu gândul însă la Val. A venit la mine pentru Val, știind că suntem prieteni acum și numai așa ar putea să-l vadă mai des. Sau cine știe la ce s-a gândit. Mi-a spus de la început al cui e copilul, era al lui Constantinii, și m-a întrebat dacă o mai primesc acasă. Mama, miloasă, a zis „ia-o, mă, e femeie, a greșit“. A început chiar s-o îngrijească de parcă ar fi fost pruncu meu. Eu am zis că tot ce e de găsit înseamnă noroc. Pe scurt: am iertat-o. Și m-am pricopsit c-un băiat. Seamănă cu ea, din fericire, nu mai pot de dragul lui, Șandru făcu gestul reflex de-a scoate din buzunar fotografia, însă își aminti că n-aveau nici un fel de hârtie la ei. În sfârșit, îi seamănă leit.

– Deci tot ți-a făcut și Constantinii asta un pustiu de bine... zise Tudor.

– Da, oarecum...

– Chiar a murit?

– Nu ... e ca șarpele acela... scăpat de sub cazma. Câteva fracturi neimportante... și la proces a cerut morțiș să mă vadă la pușcărie, ca să rămână el cu Olga! S-a crezut că e recidivă, adică de ce mi se tot întâmplă accidente cu același om, înțelegi? S-a ținut seama de *calilatea* celui călcat cu mașina. Însă mi-a scăpat pur și simplu volanul din mână, parcă paralizasem când l-am văzut. Domnule, ferească Dumnezeu să te-apeuce gelozia. Cea mai a dracului otravă! Însă eu sunt tare, spuse Șandru, pe alt ton. N-o să mă sperii de-un fleac de pedeapsă... oarecum e drept.

Tudor își aminti că tocmai despre Val uitase Șandru să-i spună amănunte. Abia peste câteva zile putură iar discuta din nou vreo douăzeci de minute.

– Spune c-ai glumit, zise Tudor aproape implorându-l!

– Cum adică?

– Imposibil să se prăpădească!... Mi-ai jucat mie o farsă, așa e?

– Crezi că mie nu mi-a părut rău? spuse Șandru. Deși toată tragedia de la el a început, dacă n-ar fi întâlnit-o pe Olga, eu n-aș fi aici, el ar trăi... și poate că și tu... Știi că s-a tot vorbit

mereu de influența nefastă pe care a jucat-o asupra celor din jur. Omul avea o putere de fascinație ca râia... ca să zic așa. Dar o râie pozitivă, ca să zic așa. Era unic...

– Nu... în ce mă privește... îmi ispășesc păcate strămoșești.

5 Dar, ia spune, trăiește?

– Pe lumea cealaltă, dacă o fi existând.

*

10 Umblase în zilele acelea ca năucul prin București. Simțea – nu știu după ce – că ea trebuia să fie pe-acolo. În același oraș cu el, *în aceeași viață*. Interesându-se dacă l-a căutat cineva, la ea se gândise, și gluma că-ntrebase de el una îmbrăcată în negru și cu coasa pe umeri îl duru foarte tare. Se duse abia a treia zi la slujbă și-și dădu demisia „pe motive de lene”. Cererea de demisie nu i-o înmână lui Șandru, care ar fi rupt-o, ci o dădu secretarei, spre a fi înregistrată. Îl întâlni și pe Șandru, dar nu-i spuse nimic. În schimb, află de la acesta că Olga e însărcinată – și Șandru se duse și-nchise ușa cu yala, spunându-i secretarei să nu-l deranjeze nimeni, că are de făcut material – veni lângă el, care stătea ca de obicei răsturnat în fotoliu, și aproape plângând îi ceru un sfat.

– Ce să fac?

– Harachiri!...

25 Șandru abia își putu stăpâni mânia. Însă situația era disperată și de mult își pierduse mândria, ba simțea parcă o plăcere dacă cineva își bătea joc de el. Ori în materie de bătaie de joc Val era cel mai indicat. Avea niște incisivi de lup. Unde mușca, se vedea osul.

30 – Lasă prostiile, zise el moale. Ce-ai face dacă ai fi tu în situația mea?!

– Poate sunt chiar în situația ta... asta e nenorocirea, zise Val. Măcar să fi fost al nostru... oftă el. Ne-am fi-nteles noi... Dar așa... Noi va să zică ne lupțăm pentru candidaturi, ne

batem pe viață și pe moarte... și până la urmă vine unul de la centru... Ai văzut *O scrisoare pierdută*? Află că acest „prunc” este al lui Agamiță Dandanache... care a câștigat în alegeri. Va trebui să-l suporti... adică să-l suportăm... Ne-a fost trimis de la centru...

După această explozie de sarcasm, Val se îngălbeni deodată și-și duse mâna la inimă. Spuse că-l cam supără inima de la o vreme, adică are palpitații. Șandru desfăcu sertarul și căută niște pilule pe care voi să i le dea.

– Nu, mai bine coniac...

Luă cheia de la seiful în care ținea documentele secrete, deschise, scoase la iveală o sticlă de whisky și turnă în două pahărele.

– Noroc! zise el.

Amândoi dădură de dușcă pahărelele. Șandru le umplu din nou, iar ciocniră. Paharele goale și sticla fură din nou închise în seif.

– Să n-ai ceva la inimă, spuse Șandru c-o grijă părintească. Ar trebui să te arăți unui doctor.

– Fost-am la doftor cu ie... O simplă nevralgie intercostală... așa mi s-a spus. Astenie din cauza nebuniei. Știi, plec în Deltă. M-am îndrăgostit de alfa, beta, gama, delta patriei. Azi nu-mi ies spiritele... ce e azi, miercuri? E, miercurea spiritele mele postesc. Înaintea femeii, ar trebui să ne cunoaștem bine natura, în tot ce are ea mai șic. Natura, dragă bade Cârțan, nu înșeală la cântar și nici la pat... și nici la catafalc... E cea mai formidabilă amantă... iar ca gropar!... E trăsnet.

– Lasă chestiile astea... Nu mai ai dreptul la concediu pe anul acesta...

Val începu să râdă... puțin cam tare.

– Concediu, ha-ha-ha! Când pleci în deplasare în veșnicie... n-o poți întinde decât luându-ți un concediu fără plată, ai? Apoi, pe un ton confidențial: iart-o ! Ce să-i faci,

mă, e totuși femeie! (Exact așa îi spusese și mamă-sa.) Tu ai un fond sufletesc de aur... mă mir că nu-ți îi în seif... E foarte valoros... și secret... Bagă mâna până la cot în acest fond, cheltuieste puțină generozitate pentru biata Olga... și-o să îți se mai scadă și ție din cele păcate.

Șandru, încălzit puțin și de băutură, îi dădu dreptate. De altfel, sfatul cerut era mai mult formal. El nu se putea despărți de Olga, măcar că i-ar fi venit cu doisprezece pitici după ea, ca Albă ca zăpada.

Val mai ceru puțin whisky. Bându-l de data asta mal pe îndelete, recunoscură că au intrat amândoi într-un cerc vicios. Val vărsă o picătură pe birou și cu degetul tot încerca să deseneze – întinzând acea picătură – un cerc. Șandru îi dădu peste mână și șterse totul cu bucata de piele de căprioară cu care-și lustruia ochelarii.

– Principalul e, zise el, că s-a-ntors. Nu există mironosiță, ascultă-mă pe mine că-s mai bătrân, care, mai devreme sau mai târziu, să nu calce alături. Cu gândul ori cu fața. Propriu-zis, cu fața... că gândul contează mai puțin. Dacă bărbății ar ști tot, rar cămin fericit pe lumea asta. Însă... lumea e mare... și pisica știe să acopere. Toată tragedia noastră provine din faptul că... Olga a fost *cinstită!* A venit să-mi spună ca proasta, crezând că-mi face cine știe ce plăcere. Și după aia, tu și mai imbecil, ai crezut-o, te-ai lăsat dus de avântul ei de mătă îndrăgostită și-ai început să miorlăiți amândoi la mine, parcă erați două mâte pe-un acoperiș. Ce eram eu, lună? Burlan? Ce credeți că-o să obțineți? Află că nici nu țineam atât de mult la ea înainte de asta. Eram gelos, e drept, dar mai mult dintr-o inerție, că așa trebuie să fie bărbatul, de!

Văzând însă că ești mort de-amor, leșinat... mi s-au deschis ochii. Asta-mi face fițe... exact așa cum nu-mi place mie... am început s-o iubesc cu adevărat... și de-atunci nu m-am mai oprit. Uite, sunt pe marginea prăpastiei și nu mă pot opri. Parcă mi-a luat Dumnezeu mințile. Nu-mi mai trebuie nici

o altă... femeie. Mi-am dat seama de asta în noaptea aceea... când m-am ținut după voi... Știi tot ce-ai făcut.

– Tu m-ai pocnit în cap, atunci în boschet?

– Bineînțeles, puteam să te omor, fără să se afle niciodată, tu erai suficient de amețit... abia acum văd că ți-ai dat seama. 5

– Am simțit un fel de leșin... așa din senin, zise Val. Deci Olga te cunoștea, știa ce-ți zace în pipotă... dacă tot timpul pe drum mi-a spus să am grijă... de mine...

– A fost un moment de nebunie spuse Șandru. Bine că m-a ferit Dumnezeu... Acum mi-ar fi părut rău. Și să-ți mai spun ceva: dacă va trebui să mă despart vreodată de vulpea aceasta roșcată, ție ți-aș da-o. Pe cuvântul meu de onoare!

– Parcă am fi la masa tratativelor, zise Val, și se pune problema lumii. Din păcate, e o singură lume, iar noi suntem doi. 15

Lovitura aceea în cap, reluă el după un minut de tăcere, mi-a produs un soi de amnezie, când totală, când parțială... Zile întregi n-am putut să-mi revin, nu-mi aduceam aminte decât frânturi din ceea ce se întâmplase. La început, am dat vina pe oboseală... După aceea, m-am gândit că trebuie să fie altceva la mijloc... și încetul cu încetul am reconstituit totul. Voiam să mă răzbun – nici eu nu sunt un înger, să știi –, dar te-am iertat. De fapt, eu fusesem cel care intrase de bunăvoie în cușca leului, nu era normal ca el să încerce să mă muște? Apoi mi-am dat seama că n-ai dinți tari – ești o lepră și atâta tot –, simpatice pe alocuri, pe unde n-ai bube, mi-a fost și milă, mi-a fost și silă, mi-a fost scârbă și de mine... Singura femeie care ne-a înțeles bine pe amândoi a fost Olga, din cauza asta a fugit ca din pușcă și de la tine și de la mine. Cine mă prinde mai întâi îl înșel... nu: se înșeală... 30

– Dar s-a întors la mine.

– Asta te va pierde. Știi că joacă numai cu mâna moartă? Dacă nu știi, ți-o spun eu. În ce mă privește, m-am curățat, m-a scos pe tușă. Tușesc.

Val afișă mina unui om care a pierdut un război mondial.

– Nu fi copil... Poți veni s-o vezi... din când în când... Acum nu-mi mai e frică. Și la urmă – să nu crezi cine știe ce –, prietenia ta chiar mă onorează. Ești un om deosebit, un artist.

5 – Aia e, că nu mai sunt artist... nu mai sunt nimic, zise Val. A murit un sculptor, un mare sculptor, iartă-mă că vorbesc deschis despre mine, dar vorbesc ca despre cineva care nu mai e de față, s-a dus, s-a isprăvit, și știi când?

– Când... ce?

10 – Când a murit... sculptorul? În momentul când tu ai dat cu statuia de pământ... și s-a făcut țândări...

– Cu ea ți-am dat... în cap, atunci! râse Șandru.

Era o discuție cam ciudată, în doi peri, nu se știa dacă vorbeau serios, dacă spuneau adevărul, sau inventa fiecare o
15 *suprarealitate*, pe baza unor fapte reale.

– Aha! De-aceea lovitura era așa de moale... de dulce... era obrazul Olgăi... care mă atingea în moalele capului... murmură Val, pe gânduri.

20 Secretara bătu la ușă. Șandru se uită dacă n-a rămas vreun pahar pe birou, apoi merse și deschise.

– Ți-am spus, dragă, să nu ne deranjeze nimeni! Avem de întocmit un material pentru minister.

– E chiar ministerul... spuse Nuți secretara care, în ziua aceea, avea o rochie foarte lungă, Val o recunoscă ca fiind a
25 Olgăi.

(„Ia te uită!“)

30 Plecând de la Șandru, trecu pe la inginerul Amzulescu. Voia să-l roage să-i facă rost de-un motor de barcă... (Ca și când acesta ar fi avut fabrică de motoare.) Îl găsi în micul său birou, de lângă hala cea zgomotoasă, care-i dădea de fiecare dată când o străbătea o imagine aproape completă despre „vaietul lumii acesteia“. Inginerul izbutise cu chiu cu vai să-și scoată mașina plătind-o ca pe un „Trabant“ nou, importat din străinătate.

– Bine că ai reușit să-i convingi că nu e un „Cadillac“ sau un „Mustang“, zise Val. Puteau să te ardă serios de tot. Îi povesti planul unei excursii în Deltă și cum a doua zi era sâmbătă, iar inginerul tot trebuia să facă rodajul mașinii, se oferi să-l ducă el până acolo. „Ține motorul, ține, nu ține, 5 ne dăm jos și-l mâncăm, glumi Val. Cred că l-ai meșterit în așa fel încât să poată fi folosit larg pe autostradă și... pe cale bucală“. Ideea era oricum minunată, pe drum ar fi discutat. Citise oare ultimul număr din „Știință și tehnică“? Acolo – se înfierbântă Amzulescu – se spune despre un șarpe cu două 10 capete, care se află nu știu la ce muzeu – viu – și ce e important, ambele capete se comportă independent. Adică, fiecare ia hotărâri „de capul lui“. De exemplu, dacă se pune problema să dea din coadă. Din cauza asta se produc încurcături, întrucât celălalt cap poate lua hotărâri contrarii, decide să nu dea din 15 coadă. Tot în acel articol se relatează despre un alt șarpe cu două capete, dar care se comportă mai organizat: un cap are comanda, celălalt e folosit doar pentru a se alimenta, pe gură. Prin urmare existența balaurilor cu șapte capete din basme e oarecum atestată științific. Val își propuse să ia cu el *Legendele* 20 *sau basmele românilor* ale lui Ispirescu și să le analizeze literar, în lumina ultimelor descoperiri științifice. Găsise nevastă-sa o pisică pentru experiențe? mai întrebă el din ușă. Dacă nu, putea să-i recomande una, dispusă la tot felul de experiențe, numai că deocamdată e gravidă. Plecă, urmând ca inginerul 25 să treacă să-l ia a doua zi, dis-de-dimineeață.

Se temea că n-o va mai vedea pe Olga în timpul atât de scurt ce-i rămăsese. (Ca și când ar fi plecat pentru totdeauna, ca și când peste o săptămână-două, când se-ntorcea n-ar fi putut s-o caute! Tocmai că *atunci* ar fi fost mai ușor s-o caute, 30 s-ar mai liniști, poate, și ar fi mers s-o vadă fără nici o tresărire.) O găsi acasă, stătea de vorbă cu Adrian.

– Te așteptăm de-o jumătate de ceas, zise Adrian, când îl văzu intrând.

– Pe mine? se miră Val. Bună! zise el către Olga, așezată pe marginea patului, exact în locul unde stătuse atunci. Era îmbrăcată aproape la fel ca în seara aceea și *nu se cunoștea nimic*. Asta îl miră cel mai mult. Femeile pot face orice, că nu se cunoaște. Pot să se dea de trei ori peste cap – ca în poveste – (era obsedat acum de basmele românilor), că nu se întâmplă nici o minune: nu se transformă nici în zmeoaice, nici în muma-pădurii rămân indenticite – egale eu ele însele.

– Bună, Val! spuse Olga, cu un ușor tremur în glas. Am venit să te văd.

– Uită-te bine la mine, făcu Val căutându-și de lucru, că poate n-oi fi eu. Chiar, pe cine voiai să vezi? Merge, merge, spuse el, după o scurtă pauză, destul de penibilă pentru toți. Suntem, slavă Domnului, sănătoși. Tu ce mai faci, Olga? se apropie de ea și-o privi fix, ca pe un obiect, pe care-l observi pentru prima dată. Ori ca în exercițiul acela de yoga, când îți fixezi un punct din tavan și cauți să nu te gândești decât la el, să-i pătrunzi esența.

– Viața merge înainte! adăugă Adrian, ca să întrerupă „studiul de femeie“ al sculptorului. I-am povestit eu câte ceva despre tine, și cât de tare ne-a speriat pe toți dispariția dumneaiei, mai spuse el cu un fals entuziasm.

– Te-am căutat și la morgă. Se apropie și el de Olga, care sta parcă fixată în ace sub privirile lui Val, și luând-o de mână, o duse la fereastră, ca să-i arate... cum o căutaseră ei la morgă.

– Nu e acolo morga, dragă Adrian. Acolo e cimitirul ciurmaților, zise Val, continuând însă să privească la fel de fix locul gol, ocupat până adineauri de ea. Apoi, deveni deodată volubil. Să lăsăm astea, zise. Mă bucur că te văd. Tocmai mă gândeam că n-o să te mai văd și *parcă* mi-ar fi părut rău.

Adrian voi să plece, să-i lase să-și spună ce-au pe suflet, să se explice. E interesant cum se produce procesul de „explicație“ între doi „foști“. E interesant procesul chimic al explicației. Depinde cât de concentrată e soluția și ce se toarnă

peste ea. Ce toarnă fiecare... și pe cine. Câteodată au loc adevărate explozii, dacă torni acid peste o bază. În fond, aveau și ei dreptul la plăcerea acestei lămuriri. Există atât de puține momente fericite în viață! Spuse că el se duce la redacție. Uitase sertarul descuiat și avea înăuntru un document de mare importanță. (O minciună cusută cu ață albă, el nu închidea niciodată sertarul; – Și ce documente ți se dau ție pe mână? îi spuse Val. Poate fârașul redacției, care trebuie ținut la secret.) Bătu cineva la ușă și intră un domn numai zâmbet și bunătate, cu haine ponosite și pantofi scâlțiați. Ceea ce-ți atrăgea atenția în primul rând la el era aerul de timid zâmbăreț și de treabă, iar în al doilea rând, servieta mare (borțoasă, „astăzi toate sunt mai borțoase“, cugetă Val) din mână. Spuse că e de la fisc și că domnul... (își deschise servieta pe genunchi și scoase un chitanțier)... domnul... tovarășul... Adrian Ploscaru Tudor Frățilă... n-a plătit chiria de-o jumătate de an.

– Ceea ce e perfect adevărat i făcu Adrian, izbindu-se cu mâna peste frunte! Dar cum am uitat! Cum naiba am uitat? se miră el și mai tare. Făcu apoi precizarea că e vorba de două persoane acolo – repartitia e pentru două persoane – el nu poate, nu-și permite să aibă un nume așa de lung. Suma de plată era destul de mare: 1357 lei și 60 de bani, și funcționarul de la fisc, care se vedea cât de colo că e un om de treabă, întrebă dacă o achită pe loc. Altfel vor trebui să plătească și amendă și majorări, ba sunt chiar în pericol să li se anuleze repartitia. El îi mai căutase de nenumărate ori, dar nu-i găsisse. Câteodată se auzeau râsete și chicotelii înăuntru, dar când bătea la ușă, se făcea liniște și nimeni nu-i răspundea.

– N-avem atâția bani... momentan, sări Val. Dar luați loc, ce stați așa în picioare?

– Mulțumesc, mulțumesc.

– Adrian, n-ai niște țuică să-l cinstim? Nu vrei să bei un pahar cu noi... avem și-o față simpatică în vizită... nu ciocniți un păhărel cu domnișoara?

Adrian primise chiar cu o zi înainte o sticlă de palincă – i-o adusese sora sa de la Cluj. O scoase de sub pat, unde era depozitată împreună cu paharele. Olga clăti paharele la chiuvetă, bucuroasă că găsise o ieşire... Ciocniră. Toți se prefăcură că beau (nici unul n-avea chef de alcool), cu excepția omului de la fisc, care dădu dușcă paharul, crezând că e țuică normală... apoi odată se congestionă la față și-ncepu să tușească.

– Doamne! că tare mai e!

10 Val îi mai turnă un pahar. Omul se încălzi binișor, mărturisii că lui îi place tineretul și că locuința aceasta e „un lux“. Adrian începu o conversație cu Olga, lângă fereastră, lăsându-l pe Val să trateze problema amânării plății chiriei.

15 *Fiscul* spuse că în socialism chiria se poate amâna la nevoie, dacă oamenii sunt de înțeleși. Val îi mai turnă un pahar. Într-un fel, lui, ca om al fiscului, îi e și rușine să ia niște sume așa de mici de la oameni. (Se cherchelise bine și arăta „ca o lubeniță zemoasă tăiată în felii mici și cu sămburii curgând“.) Văzându-l pe Adrian și pe Olga discutând așa de intim, îi făcu cu ochiul lui Val: „să mergem, să-i lăsăm singuri“. Acesta se amuză și spuse tare. – I-auzi ce zice, să mergem să vă lăsăm singuri! Ha-ha-ha!

25 Încă un ciocănit la ușă. Intră de data asta sora lui Adrian, care mai că o eclipsă pe Olga. Era însă un alt tip de frumusețe și aproape un copil. Studentă în anul întâi.

– Oa! făcu *Fiscul*, înclinându-se în fața Finicăi, așa o chema pe sora lui Adrian. Deci, fiecare cu perechea, lui!

30 – Nu vrei să-ți aducem și dumitale una? zise Val. Se gândi la doamna Chetroiu. Ar fi chemat-o acolo, sub un pretext oarecare, și se amuza dinainte de mutra pe care ar fi făcut-o *Fiscul*. Acesta spuse că el e prea bătrân. Dar însă...

– Fiți atenți... zise Val, urmează un *dar însă*...

– Dar însă... băiatul meu, domnule... am un băiat care e prea moale!... E aproape de recrutare... și nu cunoaște...

domnilor, viața... domnișoarele... că îmi vine câteodată nu știu ce să-i fac!

– Bagă-l în... vru să-i dea drumul unei injurături sinistre... dar se sfii de sora lui Adrian... într-un cerc de tineri... o îndreptă el. Bagă-l într-un cerc de tineri.

– Păi, aia e! văd că aici la dumneavoastră... poate îl mai dați pe brazdă.

– Adă-l aici, domnule! Da' urgent, zise Val. Avem aici pe cineva care se ocupă exact cu... probleme de-acestea de majorat. Tineri până la armată și... așa, la o adică... chiar și soldați... Da' fugi repede! Îl scoase pe bietul om, mai mult îl îmbrânci, pe ușă afară. Cum acesta uitase servieta, i-o aruncă în cap. Într-un minut să fii cu blegul aici! zise el. Să vezi ce școală o să facă madama cu el.

15 Olga începu să plângă. Finica spuse că venise să-l ia pe Adrian în oraș. Trebuiau să se întâlnească împreună cu Margareta, ca să cumpere nu știu ce... Val nu mai fu atent. Olga, plângând, i se păru îngrozitor de respingătoare.

20 – Știi că mă înșor? zise Adrian. Neprimind nici un răspuns, Val câteodată avea un talent de-a se purta extraordinar de grosolan, o luă pe Finica și plecară.

Urmară minute în șir de tăcere. Nu se auzeau decât suspinele fetii și fornăitul ca de cal al lui Val, plimbându-se de colo colo, exact ca un armăsar legat la conovâr, căruia i s-a trecut pe la nas traista cu grăunțe și i s-a luat înainte ca el să apuce măcar să-și umple o dată gura. (Comparația îi aparține.)

30 – E-he, e rândul meu să mă ascund, zise el. Să nu te mai prind pe-aici, sub pretext că mă cauți. Ai putea da peste altcineva și cum te știu rea de muscă, o să mă faci gelos post-mortem. Sublinie *post-mortem* și Olga odată se opri din plâns și-l privi cu atenție. În fond, continuă el, n-o să-ți fac nici plăcerea de-a te judeca. Știu, ai venit acum ca să-ți iau un pietroi de pe inimă. Și să mă ard, să rămân eu cu pietroiul.

Adică să-ți fac o scenă ai, asta dorești? Poate ai vrea chiar să te lovească?

N-am ridicat un deget asupra ta... Acum te prezentași aici tocmai pentru asta: să mă port urât cu tine, pe bună dreptate, și să mă ierți... Să te simți tu cu cugetul împăcat. „Toți sunt niște porci. Bine le făcui, ha, ha! Bine-mi pare, bine-mi pare“, să zici „Săc! Săc!“ Află că nu-ți voi face hatărul. În mod deliberat. Nici măcar nu te dojenesc, nu vezi? Mă fac că plouă.

Olga se roși până în vârful urechilor, în vârful unghiilor lungi și albăstrui, care acum se roșiseră din interior – o oja a indignării. „Vrei să spui că...“ și se înecase de indignare. „Nu vreau să spun nimic... Știi că am eu un spiridus, care mă oprește să fac răul.“

Val se apropie de ea... Vru s-o ia în brațe... observă o vânătăie pe gât și puse vârful degetului pe acea vânătăie... ca și când ar fi fost o insectă otrăvitoare și-ar fi vrut s-o oprească să mai circule pe gâtul acela delicat. Se așeză pe pat și iarăși tăcură amândoi.

– Observ... că ne-am cam pierdut umorul, oftă el! S-a dus și asta. Nu crezi? Apoi, cu veselie poate prea mare ca să fie și din inimă: Să știi că totul s-a întâmplat taman cum trebuia să se întâmple. Dar știi, literă cu literă. În lipsa ta era să cad... ghici în ce?

– Într-o fântână.

– Ne obsedează pe amândoi apa, hașdoiul. Dar n-ai ghicit. În ce crezi că era să mă duc de-a dura, de-a berbeleacul, valvârtej, să mă duc învârtindu-mă?

– Într-o sticlă cu tuică, zâmbi Olga, printre lacrimi, văzând sticla pe masă

– Ei, că ar fi fost mai bine așa, ar fi fost excelent. Aoleu ce grozav ar fi fost! Am încercat, dar... n-am încăput! Era să cad în... misticism. Așa, hodoronc-tronc, nitam-nisam... cum vine pocăința. Ce-ai fi zis dacă acum... te-aș fi binecuvântat, ți-aș fi dat cu busuiocul în cap, te-aș fi stropit cu aghiasmă...

și l-aș fi binecuvântat pe Șandru... ba și pe individul ăla de la fisc... Aș fi zis totul e perfect, în perfectă stare de funcționare. Oițele în mâinile Domnului... Din păcate, n-am încăput nici în misticism, că sunt corpulent. Și iată-mă total... dezorientat... Așa că... m-ai prins pe picior greșit. O să-mi revin eu, dar astăzi mă clatin... și tu n-ai cum să-mi dai un prim ajutor. De fapt, primul ajutor l-am primit de la tine, dar nu mai poți pune umărul! De ce să mă reazem?

– Apucă-te de lucru, îi spuse Olga, o să-ți găsești echilibrul în arta ta.

– Mă faci să râd... Care artă? Ce e arta? Refuz să mai fac păpuși! zise el, aproape mânios.

– Da, dar nu era vorba de păpuși... Aveai niște planuri... grandioase. (Olga nu găsi un cuvânt mai potrivit, iar acest „grandioase“ îl enervă și mai tare pe sculptor.)

Se apropie de ea și-i spuse răstit:

– Ai vrea să-mi iubesc arta mea, cum îți iubești tu grețurile și vărsăturile, așa e? Ai început să ai grețuri și vărsături!?

– Da... am început...

– Acesta e echilibrul tău... tu ți-ai găsit în sfârșit un echilibru. Slavă Domnului, pântecul tău și-a aflat un echilibru. Trei echilibre unul după altul. Însă eu mă simt golit, înțelegi? Nu mă mai simt *însărcinat*, și dacă m-aș arunca în mare, aș pluti ca o sticlă goală, bine înfundată, dar care nu conține nici un mesaj. Astăzi mă exprim foarte confuz... Nu știu ce am. Poate, odată o să-ți scriu. Du-te. Trebuie să-mi fac bagajul. Plec mâine dis-de-dimineață. Am o mulțime de lucruri de pus la punct, îți închipui. Să știi că nu-ți port pică. Rămânem, cum s-ar zice, prieteni. Chiar soțul tău – închipuiește-ți – mi-a spus că pot veni să te văd când vreau. Adică îmi dă voie ca peste vânătăile făcute de el – pe pulpe, pe gât, peste tot – să suflu cald ca boul la ieslea lui Iisus.

– Și eu aș vrea să fim prieteni.

– Neapărat, făcu Val. O să primești în curând o scrisoare de la mine, o să-ți dau un semn, ceva. Poate o să-ți fac chiar o surpriză. Hai du-te, c-o să vină ăla, cu puștiul său, bubosul. Ai văzut cum zâmbea, cum era tot numai surâs când i-am azvârlit servieta în cap? Unora le-a fost dat să nu priceapă nimic din lumea asta. Pe noi ne-a ferit Dumnezeu de-așa ceva. Dacă ne dă cineva cu ceva-n cap, pricepem pe loc. Asta e superioritatea noastră. Suntem foarte deștepți! Infinit mai deștepți.

Plecând, Olga nu-l mai iscodi despre ce călătorie e vorba. Crezu că se transferase cu serviciul într-un alt oraș, ori că a primit în sfârșit o comandă importantă. Nu era cazul să-l sâcăie acum cu întrebări. Va mai avea ocazii. De altfel, prietenii adevărați chiar așa se călesc: prin încercări, eșecuri și înălțări. Ieșind pe stradă și trecând prin dreptul fabricii de pâine, o izbi iarăși mirosul de franzelă poaspătă, simți totuși o nemulțumire surdă: da, măcar s-o fi certat. Dar așa... Abia Val o făcuse să înțeleagă adevărata situație... Se pomeni intrând din nou în muzeul de numismatică, privind monede vechi cu efigii care i se împăienjneau în ochi și nu-i mai spuneau nimic.

*

... Șandru știa, în fond, foarte puțin despre moartea lui Val. Ce-i povesti lui Tudor semăna mai mult cu o schemă abstractă care s-ar fi putut potrivi unui șir lung de oameni. Acesta se întorsese în satul acela și se angajase ca ziler la pescuit broaște. Puișori de baltă, cum se zice. Întindea năvoadele mari seara și dimineața le scotea pline. Tudor își aminti de-o frumoasă statuie a lui Medrea, la Constanța, nu departe de Cazino. Un imn în piatră închinat pescarului, al cărui năvod plin seamănă a fi marea însăși: Fertilitatea mării.

Numai că Val, pescarul improvizat – probabil că-și lăsase barbă și semăna cu un lipovean adevărat –, trăgea din clocotul valurilor nu pești de aur, ci broaște orăcăitoare. Vacarmul lor

era ușor de realizat, mental. După aceea, continuă Șandru, Val ajuta la arbalarea mărfii. Broaștele erau luate cu furca, ori cu lopata și puse în lădițe de lemn, care se băteau apoi în cuie și luau drumul exportului. În primele săptămâni, se simțise bine acolo, mai ales când ajungea la cârciumă – să se 5
îmbete în rând cu toți –, ciupea lipovencele bălaie și participa cu mare entuziasm la bătălia de la miezul nopții, aruncând cu sticle în capul unora, primind și el sticle ori pumni în scăfărlie. Spunea – aflase asta de la un prieten de-al lui din 10
acea perioadă – că abia acum trăiește cu adevărat; simte că *trăiește*, își umple plămânii cu aer și are voie să spună ce-i trece prin cap, să se culce cu cine vrea și cu cine poate și așa mai departe...

După aceea, nu mai putuse nici să bea... și începuse un fel de decădere: a lui. A doua; prima fusese când i se păruse 15
că nu mai face artă. Asta îl ținea mereu într-o stare de trezie periculoasă. Periculoasă, pentru că *gândea* tot timpul. E îngrozitor să gândești. Să *gândești* așa la nesfârșit. Își procurase un motor, nu știu cum, și noaptea ieșea „pe baltă”, singur, ori cu prieteni luați la-ntâmplare. Apoi, neavând permis 20
pentru ambarcațiunea cu motor, plătise o amendă și rămăsese doar c-un fel de caiac. În caiac nu încapi decât singur. Înaintezi cu o mare viteză, dar trebuie să fii atent să nu te răstorni. Descoperise o mare plăcere în aceste plimbări printre insule de stof, în cântecul păsărilor de noapte. Balta asta e o minune! 25

În noaptea aceea, neputând dormi din cauza țânțarilor care intrau în bordei, a șerpilor și a altor lighioane, trăi, în fel și chip, înecul lui Val. Îl găsi, oricum l-ar fi luat, neverosimil. Nu, Val nu se înecase!

– Ba s-a înecat în modul cel mai stupid, reluă Șandru 30
discuția, la prima întâlnire. Se aflau pe un plaur, cu cosoarele în mână, într-o atitudine aproape simbolică. Retezând stuful și legându-l snopi, plaurul se ușura, risca să se scufunde, și era ca și când și-ar fi tăiat creanga de sub picioare.

– Mitul lui Sisif e un vax, spuse Tudor, pe lângă mitul acesta al nostru. Cel care e obligat veșnic să-și taie creanga de sub picioare și cade... pe altă creangă mai jos, o taie și pe aceasta, și așa la infinit. Adică Sisif avea... impresia unei urcări.
 5 Trebuia să-și care bolovanul până în vârf și la urmă să fugă după el, să-l prindă jos și s-o ia de la capăt. Or a-ți tăia creanga de sub picioare – și asta la infinit – e mult mai tragic. E exclusă orice posibilitate, chiar iluzorie, de urcuș. O cădere perpetuă, o autocădere, în abis, pe crengi din ce în ce mai joase, pe care
 10 le tot tai la infinit.

Șandru nu înțelegea nimic. Îl întreabă din ce brigadă făcea parte Sisif. Tudor nu-și putu stăpâni râsul, măcar că atrăgea atenția, și-i spuse că era o cunoștință de-a lui Val.

– Serios?!

15 Șandru făcu o mișcare cam bruscă și plaurul dădu semne de scufundare.

– Atenție, zise băiatul. Grijă cum calci. Cum a fost? întreabă el.

– A fost așa, spun și eu din auzite: în seara aceea, Val stătuse
 20 cam mult în cârciumă, măcar că el nu băuse nimic. Așa ca să fie în atmosferă, știi că el nu putea fără prieteni, era mort fără prieteni. Îi așteptase pe unii să termine de băut sticla de votcă. Aceștia îi promisese să iasă cu el în larg. Pe la miezul nopții, plecaseră toți. Un lipovean mai în vârstă, gras și simpatic și doi băieți ai săi, foarte voinici. Dar lângă lotci,
 25 aceștia observaseră că nu nimereau lopețile și ziseseră că-l așteaptă acolo pe mal. Să n-aibă nici o grijă, că ei sunt acolo pe mal. Val plecase singur – cu caiacul lui – la început voiau să plece toți într-o barcă mare. Aia se trântiseră pe iarbă și
 30 începu să sforăie imediat. E de mirare că au mai auzit la un moment dat țipetele lui. Mi-a povestit asta chiar bătrânul pescar. Val striga ajutor de undeva din larg. El, bătrânul, zicea că oricât de băut ar fi fost, la o adică, avea puterea să se trezească imediat. Și se trezise, auzindu-l strigând ajutor.

Era o noapte întunecoasă, nu tu lună, nu nimic. Țipetele erau foarte stranii și din ce în ce mai încete, ca și când ar fi fost pradă unei dureri cumplite. Au conversat o vreme, pescarul îndemnându-l să mai reziste un pic. El se și aruncase într-o
 5 barcă, iar în urma lui și cei doi feciori și se apropiau de locul acela, de unde veneau gemetele. Când au ajuns acolo, au găsit caiacul gol, nici măcar răsturnat, e drept că în el era puțină apă; Val nicăieri. Au strigat, l-au căutat... Era beznă, o beznă cumplită – din când în când bărcile se ciocneau între ele –
 10 așa era de-ntunerici! L-au găsit abia a doua zi pe fundul lacului – balta era acolo așa de liniștită, forma un fel de ochi stătător, un fel de lac. Intrase oarecum în mâl, dar era cu fața în sus. L-au scos cu cângile. Dacă se îneca undeva pe firul apei, l-ar fi dus curentul, l-ar fi găsit cine știe unde, la țărnul mării.

– Sau poate, cine știe, zise Tudor, ar fi călătorit din mare
 15 în mare, din ocean în ocean – așa cu ochii în sus – ca și când ar fi înotat pe spate, și-ar fi făcut ocolul pământului.

– Exclus, zise Șandru, care luă la propriu remarca. Un leș se-mpute după trei zile.

– Eu nici acum nu cred toată istoria asta, zise Tudor. Nu
 20 știu de ce, am impresia că a fost ceva necurat la mijloc. Ce fel de oameni erau acei pescari?

– Foarte de treabă. Și se pare... printre puținii prieteni adevărați pe care reușise să și-i facă acolo.

– Cum se explică acel „Ajutor“ așa de stins?

– Da, îmi spunea omul bărbos, pescarul cel bătrân, că –
 25 așa cum ți-am spus – era semnul unei dureri cumplite. Asta m-a intrigat și pe mine. Val era tare ca un taur... Nu fusese nici beat, să zici c-a picat în apă și s-a dus la fund. Și un foarte bun înotător... Chiar în ziua aceea înotase mai mulți kilometri,
 30 ajungând până la mare.

– Asta e interesant.

Continuă să vorbească, cărând în același timp stuful înalt și legănător. Tudor distruse din greșeală un cuib de rațe și

coasa tăiase rața – care nu știu de ce nu zburase – în două. Tăiase și un ou. Instrumentul era așa de ascuțit încât gălbenușul fusese împărțit exact pe jumătate, ca și când ar fi fost fiert. Abia la urmă oul spart se amestecă într-o băltoacă de albuș și gălbenuș... Tudor participa la distrugerea unui rai al păsărilor și al viețuitoarelor acvatice, al unui climat format de mii de ani. Participa fără să vrea la distrugerea unei guri de rai. Acel cuib tăiat în două, acel vânat ciopârțit îl întristă peste măsură. Nu fusese atent tocmai pentru că se gândea la Val.

– Ce căutase el pe plajă? întrebă.

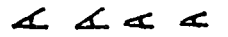
– Așa, să se uite în zare. Privise în zare...

*

Se lăsase mai mult dus de ape decât înotase, în ziua aceea. Nu știu de ce simțea nevoia unei ieșiri. Plutise așa, la întâmplare, ore întregi, fără să simtă nici un fel de osteneală. Luase obiceiul să gândească în apă, ca Arhimede. Se aștepta să facă cine știe ce descoperire. În orice caz, se simțea mai ușor așa, se elibera de o parte din propria-i greutate, care parcă îl deranja din ce în ce mai mult în ultima vreme. Totodată, simțea o adevărată voluptate să plutească... Să se uite la cer, de pe suprafața netedă a apei, ori de pe creasta unui val. Îi trecu la un moment dat prin minte posibilitatea renunțării la viața aceasta... pe uscat. Să te zbați ca balena pe uscat și să azvârle toți în tine cu pietre, iar tu să nu fii în stare să te scufunzi, să te aperi dispărând în abis. Procopius povestește de chitul pe care-l aruncaseră valurile pe plaja Bizanțului și fusese bătut pe burta – animalul acesta superb – de toți derbedeii Bizanțului, care tăiaseră bucăți din el, în timp ce balena era vie și se uita la ei cu niște ochi plini de uimire și de neputință. Procopius vedea în asta – dacă Val își aducea bine aminte – un semn ceresc, care prevestea căderea lui Justinian și prăbușirea Bizanțului. Ar fi putut încerca – de ce

nu! – o readaptare la condiția primordială, înainte ca omul să se fi tras din apă. Legănat de dulcea iluzie a omului-amfibie, se pomeni vărsat – de gura Dunării – în mare. Îi trebuia oarecare efort ca să suporte șocul, să nu fie amestecat cu mărul, ori năucit de valurile sărate. Se trase deoparte de pericol și se întinse pe plajă. Apoi, simțindu-se grozav de bine în soarele strălucitor și pe nisipul fierbinte, contemplă logodna dintre fluviu și Pontul Euxin. Asta i-o aduse în minte pe Olga. Întâi îi veni în gând tabloul acela mic al lui Rafael intitulat *Logodna fecioarei*. Este unul dintre cele mai reușite ale amantului Fornarinei. Fecioara, bineînțeles, nu are nimic din frumoasa bucătăreasă, nici din Vellata, e foarte idealizată. Însă coloritul și proporțiile, plus atmosfera, ating aici o culme. Olga putea fi asemuită într-un fel cu Fecioara, cu toate că trăsăturile ei nu erau așa de idealizate. Îi promisese să-i scrie, și de ce n-ar face-o chiar acum?

Se ridică de pe nisip; abia acum simți o dulce oboseală în oase și căută un loc potrivit. Găsi un petec de plajă neted ca o coală de hârtie și îngenunchind ca și când ar fi avut de îndeplinit un ritual începu să scrie. Nisipul se lăsa modelat – scris -- de mâna lui, care era și pană și daltă și încet-încet bucata aceea de plajă se umplu de figuri ciudate, ca și când ar fi trecut pe acolo pe jos – un cârd de păsări lăbis, de Nil, și-ar fi avut grijă să calce într-un fel anume. Val îi scrisese Olgăi în cuneiforme. Se amuzase, într-o vreme, studiind cultura babiloniană, să învețe alfabetul

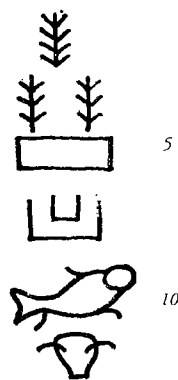

acela care pentru un necunoscător pare mai degrabă o pictură stilizată. Știa câteva cuvinte și le scrise pe toate; desenă în primul rând două rânduri de unghiri ascuțite. Erau patru de-o parte și patru de alta și asta însemna „cereale“. (Se pronunțau
 5 șe.) Apoi sculptă, e mai bine zis decât desenă aceleași semne, însă mai mici și așezate pe trei rânduri. În urma lor erau trei cuiе care se atingeau. Aceasta însemna: „scriu“; făcu apoi un fel de uluci, dar care puteau fi luate și cuiе, apoi aceleași cuiе așezate altfel, care însemnau „pește“ și iarăși niște semne,
 10 aproape la fel, – care însemnau „bovine“ sau „tauri“. Totul arăta așa:

Cuvântul al treilea nu știa nici el precis ce înseamnă; ceva în legătură cu tranzacția. Ea data dintr-o perioadă desigur destul de veche a scrisului cuneiform, care după aceea se
 15 simplificase. Era cea mai complicată de altfel; înainte de această perioadă, scrisul fusese mai simplu. Aceleași cuvinte se puteau scrie și altfel: (Val netezi alături un alt petec de nisip și ducându-și puțin degetul la tâmple, ca și când ar fi trebuit să se gândească ce anume vrea să-i comunice Olgăi, scrise fără
 20 milă).

Îi explicase într-o zi Olgăi „fabricarea“ scrisului la cei vechi, și-o învățase alfabetul. Nu-și mai aducea aminte însă bine dacă
 pe acesta (care fusese în vigoare cam pe la anul 3000 înainte de Christos) sau pe celălalt, care se apropie binișor de era
 25 noastră (anul 250). Se gândi să ștergă unul din ele, să nu cadă în păcatul tautologiei. Adică să-i fi scris, peste trei mii de ani, iubitei sale tot aceleași fleacuri: cereale, a scrie, comerț (da, acel cuvânt se numea comerț), pește, bovine. Olga i-ar fi putut reproșa pe bună dreptate că se repetă. Că a devenit
 30 monoton, ca orice îndrăgostit. Dădu să ștergă ultima scrisoare, dar semnul respectiv îl opri. Da, *bovine* poate să însemne și „încornorat“, și Olga, care avea imaginație, putea face tot felul de legături.

Reconfortat de acest joc, se aruncă în apă, așa plecase de acasă, doar în slip, și făcu calea întoarsă. Trebui să se oprească mai des pe diverse ostroave. Înota împotriva
 curentului și înaintarea se făcea greu. Simți la un moment dat o mare oboseală. Ostrovul cel mai apropiat era la vreun kilometru și-i fu teamă să nu-l apuce
 cărcelul. Făcu un timp pluta, apoi o luă iar la drum. Ajunse acasă abia spre seară, și doar se îmbracă, mănă ceva, la repezeală – un
 codru de pâine – și plecă. Nu știu de ce simțea nevoia să se întoarcă pe apă. Dar parcă ar fi vrut să fie cu un prieten doi, să mai flecărească. Se
 gândi că dacă ar ajunge înapoi la plajă, ar șterge totuși prima
 15 scrisoare. Tot ce e mai vechi e mai bun.

*

– Deci a înotat toată ziua aceea... aha!... dar a înotat ceva! zise Tudor, încercând să aproximeze distanța parcursă de Val – dus și întors.
 20

– La autopsie, spuse Șandru, nu i s-a putut preciza cauza morții.

– De-aia și sunt făcute autopsiile, rânji Tudor. Să nu se poată preciza nimic. Nici măcar faptul c-a murit.

Șandru venise la înmormântarea lui Val, acolo, și-l văzuse cu ochii lui pe Val mort. Deci, nu mai putea fi nici o îndoială.
 25 „Parcă ar fi fost viu, zise el, doar un pic buhăit la față. Încolo era el – Val – pe care l-am iubit cu toții, Val, mort.“

– Ești o mare canalie, îi spuse Tudor. Poate cea mai mare pe care am văzut-o în viața mea. Rosti aceste cuvinte pe un ton neutru, ca și când ar fi spus: o să plouă. Odată și odată
 30 se va afla adevărul.

– Poetizezi! zise Șandru, ca și când observația lui Tudor nu l-ar fi privit pe el. Nu se supărase. Eu ce aveam de spus i-am

spus; și asta chiar la mine în birou, cu o zi înainte de a pleca în Deltă. Din partea mea, fusese iertat. E drept că nu mi-a fost foarte simpatic la început. I-am și spus. Mă atașasem de el, dacă vrei să mă crezi. Pe el însă îl urmăreau mai multe gheare, ghinioane, cum vrei să le zici. Și una era chiar firea lui ciudată. El știa asta, nu se ferea deloc, ca și când și-ar fi căutat moartea.

– Nu se făcuse vinovat cu nimic...

– Da, dar știi... atunci... zise Șandru, cu un anumit zâmbet.

Rața tăiată în două încă mai mișca din aripi, ori poate era vântul? „Ce greu se scurge viața“, gândi Tudor. Altfel, era o zi frumoasă, mult soare, și Delta, care se lăța spre mare, lăsând să se audă și un anumit vuiet, specific, presupunea dincolo de stuful bătut de vânt și de coase nemiloase, orizonturi largi. Tudor trase aer în piept.

15

*

Tudor deschise fereastra din dreptul compartimentului. Stătu un minut în curentul care-l izbi în obraz, ca o vifornită. O femeie, în spatele lui, îl rugă să închidă. „Aveți și loc în compartiment, mai ocupați și spațiul de pe coridor“, bombăni ea.

Intră în compartiment. Se apropia Bucureștiul. Simți un sentiment uitat de mult, că se întoarce acasă. E bine să te întorci din când în când și acasă. Mai faci o escapadă, te mai vânturi prin lume, mai vezi una, alta, dar la urmă păsărelele se întorc la cuib. Acum se întorcea acasă. E un sentiment plăcut, de pâine caldă, coaptă în țest și frântă, așa, aburind, pe masă, în strigătele de spaimă ale gospodinei, care le cere puținică răbdare, să n-o rupă așa că se „încrudează“. La el în sat se spunea „se încrudează!“. În Bărăgan aflase de la cineva că se spune „se încruzește“. Expresia nu exista însă în București, mai mult ca sigur. Bucătarilor le era totuna dacă se „încruzea“ ori nu pâinea făcută de ei pe banda rulată. Doctorul discuta acum cu vecinul său, rot un intelectual, care, mai tot timpul, tăcuse, iar acum,

dintr-o dată, devenise volubil. Poate pentru că simțea și el apropierea capitalei și – era tânăr, bine făcut – îl aștepta în gară vreo iubită, ori soție zâmbitoare. Spunea că să fi avut el bani acum zece-doisprezece ani, când „se desfăcuse“ marea burghezie. Atunci puteai cumpăra un Grigorescu cu nimica, sau cea mai bună mobilă stil Ludovic XV.

Doctorul adăugă că el cunoștea exemple de indivizi care își umpluseră casele cu tablouri de Petrașcu, Tonitza, Iser, Ressu, ba chiar câțiva Andrecești ori Luchieni. Asta la București, nu la Craiova. Dar și la Craiova unul cumpărase de la cineva care pleca argintăria prințului Serbiei (nu știu care print).

Își luă din portbagaj lădița care conținea toată averea lui: un „Contemporanul“ vechi de peste trei luni, cu o poezie pe prima pagină, o tabletă despre zâmbetul nu știu cui și restul nu mai apucase să citească. Și, în locul mobilei stil sau al tablourilor maeștrilor români, batista parfumată a Dianei, pe care el personal nu apucase de asemenea s-o fluture. Se despărțiseră, ca să zicem așa, „la rece“. Abia în Gara de Nord, strângând în mână mânerul de fier al lădiței lui soldărești, își dădu seama că... n-are nici casă. Nu era o certitudine, era mai mult o presimțire. Se îndreptă spre strada cunoscută, mergând încet și cu inima cât un purice; întârzia voit reîntâlnirea cu casa. Când ajunse acolo, da... nu-l înșelaseră presimțirile: casa era în demolare. Pe fereastra lui – a lor – tocmai se aruncau afară niște coșnițe cu moloz. Etajul nu mai exista, în jur era lume multă, lucrători și buldozere, un întreg șantier.

Inginerul Andrei se ținuse de cuvânt: întreprinderea lor de proiectări găsise acel imobil foarte potrivit pentru ea și-l luase, oferindu-le locatarilor locuințe la blocuri: garsoniere, ba chiar câte un apartament cu două camere, celor căsătoriti. Între timp, însă, se făcuse un plan de sistematizare, care prevedea dărâmarea întregului cartier, și măcar că acea casă era foarte solidă, în timp ce în jur toate erau mai mult sau mai puțin păraginite, se începuse dărâmarea chiar cu ea. Peste o lună avea să se renunțe

la acel plan de sistematizare și casa se transformase într-un loc viran. Tudor urmări o vreme cum se tot aruncă molozul pe fereastră. De unde atâta moloz? Parcă ar fi fost statuile lui Val, sfărâmate. O macara lucra undeva în spate și un buldozer izbea în pereți. Nu putu suporta și plecă mai departe. Merse vreme lungă la întâmplare. Nu mai recunosc unele locuri, se construise într-adevăr mult. Toată ziua aceea luă act de transformările edilitare petrecute în Capitală. Îi plăcu cum fusese amenajat centrul. Era pozitiv. Biserica Crețulescu era bine pusă în evidență, nici Val n-ar fi făcut proiectul mai bine. Periferiile înfloriseră, orașul se întinsese enorm, apăruseră cartiere noi. Deci aici s-a muncit, n-au stat cu mâinile-n sân. Acest prim contact fiind oarecum pur contemplativ – voind să vadă totul cu ochiul proaspăt, nu reușea, adică nici nu încercă să găsească un loc unde să tragă, fie și pentru o noapte.

Seara târziu, se întoarse în Gara de Nord. Ce bine că era liber! Da, în gară se simtea într-adevăr liber. Putea lua orice tren, în orice direcție. Intră în sala de așteptare clasa a doua, pândi până se eliberă o bancă și se culcă cu mâna sub cap și cu cealaltă ținând de lădiță. Acum dormea pe lemn ca la el acasă. Nici cea mai moale saltea n-ar fi fost atât de odihnitoare. Avu un vis plăcut. Când se trezi, spre ziuă, nu și-l mai aminti, îi rămăsese numai senzația de fericire pe care o ai după un vis frumos. Dacă s-ar fi forțat și-ar fi adus aminte. Dar nici visele nu trebuie forțate prea mult, mai ales atunci când sunt fericite. Primul cunoscut pe care-l întâlni în București fu... Săvulescu! Simți că i se face negru înaintea ochilor. Purta o servietă în mână și mergea spre gară. Nu se schimbase prea mult. Săvulescu îl privi lung, îl cercetă ca pe o insectă și venind la el îl întrebă: „Domnule, de unde te cunosc eu pe dumneata?” Avea o memorie scurtă, memoria figurilor, încolo știa tot, și fâța pe care-ai supt-o. Tudor ridică din umeri, exact cum făcuse și cu câțiva ani în urmă, și trecu mai departe. Întâlnirea îi pică rău.

CAPITOLUL XII

Se mutase de vreun an și jumătate într-un cartier nou, dintr-o margine a Bucureștiului, unde, dacă te grăbeai, ajungeai pe jos, luând-o peste câmp, de la capătul lui 31, și traversând cu grijă o cale ferată (altfel trebuia să ocolești mult cu tramvaiul). Se văzuse „la bloc“, blocul se afla vizavi de-o fabrică de ciment. Spunându-i lui Val că se căsătorește, nu glumise. Numai că acestuia nu-i era gândul la situația matrimonială a altora, atunci. Ieșise cu Finica, din camera unde se aflau ei, țapul înjunghiat și Olga, întoarsă să-i plângă pe umăr. Plecaseră din delicatețe, ca să-i lase singuri. Dar aveau și treabă, aoleu câtă treabă! Urcară scara înaltă, maiestoașă și murdară și bătură la ușa Margaretei. Aceasta era în capot, același capot „care-i venea ei bine“ și-l iubiseră, pe rând, și Val și Tudor. Adică, îl fuseră din ochi.

– Păi, ce faci, nu ești gata?

– În trei minute ne-am și prins cu clama de rufe de tramvai, zise Marga.

Aceasta se împrieteniise întâi cu sora ziaristului, care îi dăduse să-i bată la mașină o lucrare de seminar (era o studentă cuminte și foarte conștiincioasă). După aceea, începuse s-o viziteze mai des și el, și minunea, fără efect asupra nici unuia dintre amici, se înfăptuise. Pe lângă Mimi, o frivolă și-un

antitalent total, Marga era o fată superioară, măcar că simplă, simplută. Adrian știa că lui nu-i trebuie cerber în casă – un cerber tehnic, o doctoriță în Bazele Darwinismului, ori în știința literaturii. Nu voia o creatoare, destul că era el. Dorea.

5 femeie de casă, cu bun-simț, cât de cât atrăgătoare – ori Marga, văzută de aproape și cu oarecare indulgență ori subiectivism, putea părea chiar frumoasă. Zână. În orice caz, avea *sex appeal*. Îl cucerise cu ordinea perfectă care domnea în camera ei, cu

10 „Răpirea din Serai“ de pereți și cu scoarțele țărănești de la capul patului. Băiatul, e drept, la început, urmărise pur și simplu o aventură. Fu uimit însă constatând că fecioara era, în ciuda aparențelor, fecioară. Îi spuse că nu fusese nimic între ea și Tudor (deci, el mințise ca un porc); că, dimpotrivă, „porcul“ se purtase ca un domn și-i făcuse o impresie foarte bună. Se

15 părea că e blând, ocnă de isteț și cu totul deosebit în comparație cu ceilalți bărbați. „Măi, nu mi-l mai lăuda acum, că mă faci gelos.“ În puține cuvinte: se atașase de fata aceasta fără fașoane, care nu avea cultura lui – slavă Domnului! – și-l *completa*. Adică: îi punea ordine în hârtii, îi putea oferi la ore

20 fixe o mâncare de regim minunată (cu toate că doctorii îl asigurau mereu că n-are nimic la ficat, trăia cu spaima c-a dat în ciroză, un început de ciroză). Îl putea ține gătit – cochetul din el jubila – și... ceea ce era mai important, fără datorii. Acum, cu două salarii, se descurcau. De când se căsătoriseră,

25 Adrian nu observa, ori se făcea că nu observă, că-i rămân și mai puțini bani decât înainte, pentru că Marga venea la redacție și-i ridica salariul, ca și când el ar fi fost un chefliu ori i-ar fi pierdut din buzunar, până acasă. Ea îi punea la CEC, ea îi scotea și pe însurățul îl ținea împărătește, e drept, dar

30 fără lețcaie. E drept iarăși că ce mai câștiga el în plus, banii pe articolele publicate pe deasupra îi mai ascundea, îi băga în cărți, la propriu, în bibliotecă, și Marga ștergând o dată praful nu știu cum mișcase dulapul și se pomenise cu „Negura“, căzându-i în cap. Din carte se desprinseseră niște

hârtii de o sută și se împrăștiară prin odaie, în privirea uimită a tinerei soții și mutra speriată a lui Adrian. Era vorba de o mie de lei, puși acolo pentru cheftuieli mărunte, în primul rând pentru hârțoage. Când era burlac cumpăra cărți cu

5 nemiluita, scriitori buni și răi, mari și mici, care-l scoteau din sărite pe Val.

– Ia te uită câți bani scoți dintr-un roman, spusese Marga. Tu de ce nu faci proză?

Adrian se miră cum au ajuns acei bani acolo, probabil că așa luase cartea, de la anticariat, și fu de părere să împartă

10 norocul pe din două.

Marga nu-i dădu însă decât 50 de lei și de restul își cumpără aspirator „Buran“, iar în după-amiaza aceea, când bărbatul se duse la o ședință, luă toate cărțile la mână, sub pretextul că trebuie să le șteargă de praf. Le așeză după mărime,

15 Adrian le pusese după autori, dar nu veneau bine, dădea o impresie urâtă. Nu mai găsi nimic. Cercetă aproape pagină cu pagină celelalte cărți ale aceluiași autor, citind ici colo câte o frază.

Disparația lui Tudor și-a lui Val, aproape concomitent,

20 ca într-un roman polițist, dar fără previzibilul acestuia, îl aruncase în cea mai mare uimire. O aduse la el pe Finica. Aceasta dormi câteva nopți în patul lui, el culcându-se pe canapeaua lui Val. Abia peste o săptămână află ce se-ntâmplase cu Tudor: la redacție veni o hârtie prin care se cerea scoaterea

25 lui din rândul salariaților. Totodată se sugeră și excluderea din U.T.M. Stoiceasca mobiliză toată lumea la ședință. Se arăta, ea prima, cea mai îngrijorată și lovită „de nenorocirea ce se abătuse pe capul bietului băiat“. Asta în particular. Pentru că în ședință făcu o succintă analiză – succintă, dar tăioasă –

30 a activității acestuia și spuse că o astfel de activitate nu se putea, n-avea cum să se termine bine. Desigur, fusese reținut de organe doar în vederea unei cercetări, să sperăm nu de durată. Nu credea că „întâmplarea“ se datora doar comportării lui

neprincipiale din redacție. Desigur, ea se simțise datoare să informeze forurile superioare despre ieșirile lui repetate: cea cu articolul acela nefast despre absolventul împuns de vacă, cea cu denigrarea reportajului și insulta adusă maestrului

5 Spornicu. Și așa mai departe. Se pare însă că acest element era într-adevăr primejdios și că avea legături – nu se poate ști – chiar cu oameni dușmănoși, condamnați de societatea noastră, care au găsit mijlocul să strecoare prin intermediul lui ideologia lor nefastă. Încercaseră s-o strecoare chiar în

10 revista ei, a lor, a tuturor, și e un mare noroc că tovarășii noștri se sesizaseră și răul fusese extirpat. Toți tăcură, o tăcere vinovată. După ședința, Ică Duțu, prinzând-o un moment liberă pe Stoiceasca, îi spuse că nu era cazul să facă atâta gargară. Tudor a călcat pe bec pur și simplu – poate că era

15 și vina lor. Ar trebui să încerce să intervină... pentru că doar ea știe prea bine... așa ca să nu-l scoatem noi acum țap ispășitor. În particular, toți colegii îl compătimeau. Platonice, bineînțeles. La ședința U.T.M., care urmă la scurt timp, cu mai multe redacții, condusă de cineva de la o revistă mai mare, Adrian fu singurul care luă apărarea împriecinatului. În ciuda prelucrării ce precedase ședința, în care Stoiceasca găsisse de

20 cuviință să-l pună în gardă, ca prieten, să se lepede de Satana în modul cel mai deschis, pentru că asta era situația – ar putea-o păți chiar el! Speriat, și parcă gândindu-se în altă parte, acesta spusese – da, da! Dar la ședință avu o comportare ce-i

25 puse pe toți pe gânduri. Ascultase atent toate acuzațiile aduse lui Tudor. Erau cele cunoscute, spuse mai detaliat de Stoiceasca și de încă vreo doi din redacție, care veniră cu citate din unele articole ale tânărului. Citite cu a amunită intonație și rupte din context, îi intrigară pe unii, iar persoana venită

30 să conducă ședința se arătă indignată de-a dreptul. Adică, se poate ca azi, în presa noastră, să se mai strecoare asemenea calomnii? Tudor fu blamat și răsblamat pe toate tonurile. Stoiceasca îi dădu cuvântul și lui Adrian, care, cunoscându-l

din nefericire mai bine, putea aduce și alte detalii semnificative din viața privată a acestuia, spre a se vedea clar că excluderea din U.T.M. e o sancțiune, în fond, destul de ușoară față de gravitatea faptelor. Adrian se pregătise să îndruga banalități, niște fleacuri: că își permitea să spună glume cu două înțelesuri,

5 nu-și călca pantalonii, lucruri de-astea... Ridicat în picioare și simțindu-se privit de toată lumea, odată fu copleșit de o imensă rușine față de sine însuși și chiar așa începu, că-i e rușine că participă la o astfel de ședință unde se petrece un

10 lucru urât. Și în același timp, comic, da, are un dram de comic. Noi trebuie să excludem un om din rândul organizației de tineret – „post mortem“, cum ar veni – pentru că, făcu pe naivul, el știe că la astfel de ședințe cel criticat se află în sală și are posibilitatea să asculte ce se spune despre el și să ia

15 cuvântul. Ori unde se afla acum colegul nostru Tudor Frățilă? A plecat... până la Titu... și a ajuns... unde? Poate că trebuia exdus Frățilă din organizația lor, din moment ce fusese... dar de ce fusese...? El a avut fericita ocazie de-a-l cunoaște bine, mai bine decât toți cei din sală, stătuseră aproape un an în

20 același cămin, acum în ultima vreme împărțeau aceeași locuință. Tudor era un om excepțional. Modest, cinstit și extrem de muncitor. (Adrian fu necăjit pe sine că nimerea tot peste clișee verbale.) El învățase multe de la Frățilă. Învățase să aibă curajul opiniilor proprii, să privească critic și să

25 gândească, cum s-ar spune, cu capul lui.

Cineva din sală observă cu voce tare că, după câte se vede, îi dă o recomandare, ca și când ar fi vorba să-l *primească* în organizație (un hohot de râs).

Adrian însă nu se intimidă.

– S-au dat aici citate din articolele semnate de el și socotite

30 tendențioase. Persoana respectivă a uitat să precizeze însă un singur fapt: că e vorba de niște materiale satirice. Și care e rostul satirei în societatea noastră? Tocmai să înfiereze anumite tare...

– Anumite tare... dar nu societatea însăși, tovarășe Ploscaru! interveni Stoiceasca roșie de mânie, uimită de intervenția acestuia. Chiar mă mir de ieșirea dumitale, parcă noi altceva discutasem.

– Ce ziceți atunci de acest articol? zise Adrian. Și citi cu o frumoasă intonație un pamflet împotriva unor șefi de stații de căi ferate, care pierd câte un vagon, îl uită pe-o linie moartă... Toți îl ascultară cu atenție, crezându-l tot al lui Tudor.

– E de-a dreptul dușmănos! spuse cineva. Bagă fitile. E numai șopârle! se auzi alt glas. Cine sunt șefii de stații, ce reprezintă vagoanele pierdute?

– Ei bine, acest pamflet e semnat de... Adrian spuse numele autorului, și a apărut în... rosti numele ziarului... anul trecut. Autorului nu i s-a găsit nici o intenție dușmănoasă. Ba, dimpotrivă, s-a apreciat că pamfletul e bine scris și că servește, din moment ce s-a publicat acolo unde s-a publicat.

Mai fu de părere că pentru greșelile de ordin disciplinar, Tudor putea fi sancționat, cum putea fi sancționat el însuși. Deci, el era împotriva excluderii din organizația lor de tineret și propunea sancționarea, cu vot de blam. Trebuia să i dea o șansă.

Vorbise dintr-o răsufare, fără a cântări prea bine cuvintele, emoția se transmisese în sală și de unde până atunci toți, măcar că nu-l dușmăneau pe Tudor, erau gata să-l condamne fără drept de apel, acum parcă se iscă un fel de curent de simpatie pentru el.

Luă cuvântul persoana venită din afară, un om mai în vârstă, cu mustăcioară. Mărturisi că ultimul vorbitor îl nedumerise total. Ceru informații asupra lui și spuse că îl uimește atâta lipsă de spirit critic. Antevorbitorul i se păruse un exemplu tipic de gură cască, gata să ia în brațe pe oricine, care s-a comportat ca atare și s-a dovedit dușmănos până în vârful unghiilor, pentru că noi, tovarăși, știm mai multe despre acest nemernic... (tuși... mhî, mhî!), și din perioada lui mai veche, de studenție.

– Păi, atunci dacă știți atât de multe, sări Adrian, de ce să mai facem ședință? De ce vă trebuie și aprobarea noastră... Dacă vă e conștiința curată... ardeți-l și gata... ce mai aveți nevoie de votul nostru? În ce privește trecutul lui de student, a fost strălucit! Da, a fost un element foarte bun, asta v-o spun eu. De-aceea, a și fost adus aici la București...

E de prisos să spunem că ultima parte a ședinței îi fu consacrată și toți traseră în el, ca la tir. Se alese cu vot de blam... Ca și Tudor, de altfel, pentru că la vot... se votase de vreo patru-cinci ori, în ciuda tuturor lămuririlor din pauze, discuțiilor de la om la om, nu s-a putut obține majoritatea simplă necesară excluderii. Adrian fu mulțumit că împărtășește aceeași soartă. El era un spăimos și un ponderat. Îl apucă frica de ceea ce spusese.

De la ședință se duse acasă, o luă pe Marga și depuseră actele. Ca și când o astfel de legătură ar fi putut împiedica „mersul înainte al istorioarei“, cum ar fi spus Val. Peste câteva zile avea loc oficierea căsătoriei civile, la Oficiul Stării civile din Piața Amzei, unde veni și redacția, în frunte cu Stoiceasca. Aceasta își aminti de propria-i nuntă, undeva la Orăștie, de unde era de baștină. Prin colectă, colegii îi făcură cadou un serviciu complet de masă (12 farfurii întinse, 12 farfurii adânci, cuțite, furculițe.

În așteptarea lui Val, Finica dormea așadar la fratele său, era și mai în centru, mai aproape de universitate. În plus, avea mai multă liniște și putea să studieze. Primi de câteva ori vizita Olgai, care venea să întrebe de sculptor. Se împrieteniseră oarecum.

Adrian stătea mai mult în camera de sus, la nevasta-sa. Dar, când voia să scape de sub control, de sub escortă, cobora „s-o ajute“ pe Finica la lecția de spaniolă – studia spaniola –, și el, Adrian, își pusese în gând s-o învețe odată eu ea, ca să poată citi în original pe Marcos Ana! După aceea, aflând că Marcos Ana nici nu există ca poet, lăsă baltă spaniola.

Într-una din zile apărură Olga și le spuse că Val a murit. Se clătină, aproape să cadă. Nu era însă nimic demonstrativ

în atitudinea ei. Pântecul – deja se bombase ușor – bătea ca o inimă și Adrian își abătu privirea rușinat în altă parte. „Ce știm noi despre viața femeii?” își spuse el. „Ea e pământul. Bărbatul poartă germele vieții, e adevărat, dar femeia îl încălzește, îl hrănește și-l transformă în fapt. Câte suferințe și ce secrete corespondente cu cosmosul”. Aceste considerații de ordin filosofic îi fură întrerupte brusc de adevărul cumplit al dispariției lui Val, pe care îl trăi imediat și pe plan rațional. Da, rațiunea îi *spunea* că prietenul lui se prăpădise, și ea, rațiunea, *știa* de ce.

Finica stoarse a lămâie într-un pahar cu apă și-i făcu Olgăi a citronadă. Aceasta, ridicându-și puțin capul, sorbi câteva înghițituri. Spuse apoi că fusese găsit înecat în Deltă – de ce l-ai lăsat, domnule, să plece? se tângui ea către Adrian. De ce l-ai lăsat să plece? Eu am presimțit asta de mult, și ultima noastră întâlnire a fost ca un fel de adio. Atunci însă am crezut că e vorba doar de un adio sentimental, cum se întâmplă.

– Uite c-a fugit în altă lume! scăpă Adrian o vorbă. Ar fi vrut să plângă, dar nu putu. *Simți* o durere surdă în dreptul mimii. Aceste dureri sunt cele mai primejdioase, ele îl macină pe om, cu viteza unei pietre de moară, ce se învârte și strivește tot ce prinde, curge jos rumegușul. Adrian se umplea de rumeguș, ca și când cineva începuse să-l taie c-un joagăr în dreptul inimii. Ca și când ar fi fost un copac, și cineva îl reteza cu un joagăr. „Femeile au marele avantaj că pot plânge”, rosti, deși în casă nu plângea acum nimeni.

– Poate ți-a scris ceva, se ținea de cuvânt, mai adăugă el. N-ar fi exdus să primești de undeva vreo scrisoare. Olga tot venea pe la Finica, parcă ar fi fost surori. Pe Ruxandra nu mai ținea prea mult s-o vadă, nu știu de ce. Se întâlniseră de vreo câteva ori, și felul acesteia de-a fi, brutal și simplist, o rănise foarte tare. Ești frumoasă – „uită-te și tu-n oglindă!”. Ceea ce crezi că e catastrofă, în existența altor femei nu depășește importanța unei griji. Se încurcase cu Val și-l uitase în parc, apoi găsisse un crai, care-i turnase un plod. Ei și ce? Ce rost

avea să dea viață acestui capriciu al întâmplării? Avea un soț. Acesta o îmbrăcase în blănuri – îi mărturisă că le probase – și așa, între îmbrăcări și dezbrăcări... Ca s-o răzbune, na! Nu e cine știe ce de capul lui! Stai să-ți spun... adică, lasă. Oricum, dezbrăcat, arată monstruos, are o burtă prea mare. Să n-o chinuie conștiința, și el o înșelase de nenumărate ori, cu nemiluita, auzi? Erau chit. Ruxandra mai mult pentru asta acceptase, ca să-i facă și ei o bucurie. Adică să-i ia muștrările de conștiință cu mâna, muștrări că... părăsise patul conjugal, cum se spune atât de pompos în romanele burgheze. (Olga era la fereastră, și crenguțele se mișcau dintr-un alt impuls desigur, n-aveau ele treabă cu frământările ei sufletești. „Unde e substanța, fibra sănătoasă?”) În ce relații era ea cu *tatăl*? (Cu tatăl cel de la Cluj, nu cu sfântul duh, cu Val). Știe cum sunt bărbații, au nu știe? Îți fac copilul și după aia, descurcă-te! Ei spun că au un cămin, sunt căsătoriți și nu vor să se afle acasă... iar biata mamă... își retează dintr-un foc toată bruma de tinerețe.

Olga se simțea vinovată față de toată lumea, față de ea însăși, în primul rînd – și încerca parcă o plăcere să vadă cum pe zi ce trece vinovăția îi iese tot mai mult în evidență. (Așa cum stătea prăbușită în patul lui Adrian, unde nu cu multă vreme în urmă mortul o strânsese platonice în brațe, pântecul umflat părea un gorgan scitic, care se trezește în viață.)

Urmară apoi o serie de evenimente în viața lui Adrian, care nu aștepta cu spaimă decât unul. Din trei, rămăsese doar el... Încordarea aceasta îl enerva, îi ascutea nervii ca pe coasă. Cum la redacție – în lipsa lui Tudor – luase locul calului de bătaie, își dădu demisia. Își putea permite asta, soția avea un salariu și-ar fi scos-o la capăt de bine, de rău. Nu i se primi demisia, însă i se înlesni un transfer. Din postul de redactor ajunsese corector la o revistă. Răspunderea era mai mică și ținea pur și simplu de gramatica Academiei, însă chinul moral era parcă și mai mare. De câte ori „corecta” o poezie, își aducea

aminte de Tudor și purta cu el dialoguri imaginare pline de venin și de spirit. După un an, Marga îi născu doi gemeni – mare bucurie în familie. Iată, putea fi fericit. Chiar în perioada aceea trebuia să se mute. Era iarnă, cu nămeți mari, și umblase
5 mult după o locuință corespunzătoare. Mare noroc că obținuse trei camere, deși tot apartamentul din noul bloc nu însuma, în metri pătrați, nici un sfert din cele două camere din clădirea cea veche.

În general, lui Ploscaru îi mergea bine. Faptul că nu se
10 blazase se datora împrejurării că soția – considerându-se, într-un fel, tot scriitoare, pentru că era dactilografă – îl obliga să lucreze, să-i citească seara, să facă și el ca Tudor, care, în ziua aceea, când venise la ea, i-a compus pe loc o piesă de teatru, păcat nu fusese inspirată s-o transcrie! Deci, să doarmă
15 mai puțin, să mai lase din burtă – începuse să prindă puțină „aureolă” în jurul mijlocului – și să creadă! De unde pe vremea burlescii își ținea producția pe jos, acum orice foiță mângălită, orice cuvânt notat, era adunat cu grijă, bătut la mașină –, îndosariat și pus în raftul de „Opere”. Desigur, Adrian avea
20 destul spirit autocritic și nu încerca să publice. Continua tot cu articole, pe ici pe colo, cele mai multe la comandă. Ca gazetar făcuse mari progrese, fiind tot mai mult solicitat. Marga era o comoară de liniște în casă, dincolo de larma morștenitorilor, simpla ei prezență, zâmbetul luminos și felul deschis de a se purta însemnau o certitudine.

Se înscrișese și la facultate – la fără frecvență –, studia tot Literale! – și, Doamne, cât era de conștiincioasă!

În ziua aceea tocmai se „băteau”, în privirile uimite ale
30 celor doi prunci – amândoi băieți – care stăteau în patru labe și se uitau ca niște maimuțoi la evoluția părinților. Marga îl prinsese pe Adrian și se căznea să-l trântască. Acesta râdea de se prăpădea. „Îți dau mijlocul”, zicea el și ridica brațele în sus, lăsându-și nevasta să-l înșface de mijloc și să-i fie mai ușor să-l trântască. Ea, de la țară fiind, se jucase în copilărie de-a

trânta cu toți copiii vecinilor, la acea vârstă când a fi băiat sau fată era cam tot aia. Ba fetele se dovedeau parcă mai tari decât băieții, că se dezvoltau mai repede și-i trânteau. Marga învățase de-atunci să pună piedică și acum încerca să-l învingă
5 pe Adrian, având grijă să nu-l lovească, ferească Dumnezeu cu capul de ceva. Acesta însă nu ceda deloc, se încapătâna să fie mai tare și dacă ar fi vrut s-ar fi descotorosit imediat. Era un joc pe care îi practicau din când în când, ca înviorare.

– Îți dau mijlocul, zise el iar, prăpădindu-se de răs.

Pe această replică, se auzi o bătaie la ușă și, fără a mai
10 aștepta invitația, își făcu apariția un individ foarte cunoscut.

– Tudor! sări Adrian, eliberându-se imediat de lanțul de fier al brațelor casnice.

– Just! a spus tovarășul de la raion, făcu Tudor.

Era replica cu care se despărțiseră în urmă cu câțiva ani,
15 când acesta plecase să-i dea de urma Olgăi, iar Adrian îi spusese râzând că a Olgăii o găsi-o n-o găsi-o, dar a Dianei, sigur!

– Just, a spus tovarășul de la raion, rostise atunci Tudor o frază care se vântura des la ei în redacție.

Se îmbrățișară. De asemenea, Tudor o îmbrățișă și pe
20 Marga (Doamne, de când nu mai strânsese o femeie în brațe!), Marga se bucură că-l vede, îi spuse că Adrian îi vorbise de el, fusese aproape tot timpul prezent în casa lor.

– E nenea Tudor! le spuse Adrian copiilor, care se
25 retrăseseră speriați în preajma mamei, ținându-o de fustă.

– Vin din străinătate... adăugă Tudor râzând.

– Pe cuvântul meu dacă te-ai schimbat, exclamă Adrian.

– Ba chiar arăți mai tânăr, zise Marga.

Nu știau ce să-i facă să se simtă mai bine. Marga îl așeză
30 pe un scaun, după aceea îi spuse să se ridice și-i așeză o pernă pe scaun, cum se face la țară, „să nu fie scaunul prea rece”. Adrian căuta o sticlă cu vin.

– Lăsați-mă mai ușor, zise Tudor dând perna la o parte. M-am dezobișnuit de moale, îi explică el Margăi. Dacă mi-ai

fi pus în loc de pernă un pietroi, aş fi stat cu plăcere. Ziceaţi c-am întinerit. Păi, cum să nu? Dacă am urmat un curs de întinerire, partea întâi e drept. Partea a doua se numea „Viaţă fără moarte“, dar renunţase.

5 – Mă uit ca un bleg la tine, şi nu-mi vine să cred. Nu m-aş mira dacă ar apărea acum şi Val.

(Lui Adrian îi paru rău imediat că pomeni acest nume. Tudor odată se întunecă.)

10 – Pot să-mi aduc bagajul? L-am lăsat la uşă. Se duse şi se întoarse cu lădiţa, cât o servietă. Le spuse că venea direct de acolo...

15 – De unde de-acolo? întrebă Mihăiţa, aflat la vârsta primelor întrebări... Avusese vărsat de vânt şi-i promisese mamă-sa că dacă e cuminte şi ia doctoriile, or să-l ducă la buniici la ţară, să se suie în clopotniţa bisericii.

– De departe... făcu Tudor... hăt departe... unde sunt balauri cu şapte capete... şi...

– Vreau şi eu la bal-bal-auri... se bălbâi dulce Viorel.

– Psst! făcu Marga, acum vorbeşte nenea. Unchiul Tudor.

20 – Ca o constatare generală, începu Tudor adresându-se lui Adrian, e că „Iliada“ devine tot mai scurtă! Uneori, o pagină, o pagină şi jumătate, care e mereu rescrisă şi îmbunătăţită. „Odiseea“, în schimb, e din ce ce mai lungă, Ulise a rătăcit zece ani *atunci*, pe mare. Vremurile moderne cer o rătăcire mai lungă. Aşa că miră-te că mă vezi, după cum mă minunez şi eu. Nu te arăta uimit că nu-l zăreşti şi pe Val, unele călătorii se lungesc pe parcursul a sute de ani, pe parcursul unor milenii.

– Nu înţeleg! făcu Marga.

30 – Aveam o discuţie mai veche cu Adrian, apucasem s-o terminăm.

Tudor petrecuse o noapte în gară, unde dormi minunat, şi a doua zi, dis-de-dimineaţă, cu lădiţa în mână, porni iarăşi în descoperirea capitalei. Umbla la întâmplare, simţindu-se ca

un emigrant în America, mai bine zis ca emigrantul interpretat de Chaplin. Numai că n-avea baston. Din cauza mersului cam crăcănat şi oarecum ţopăit, multă lume îl asemuia cu marele actor. O comparaţie suportabilă, chiar când era făcută în bătaie de joc. Se uită pe la vitrine, intră prin magazine luând seama la preţuri, comparându-le cu cele dinainte, apoi zăbovi multă vreme pe la consignaţia, studiind tablouri, icoane vechi, stampe. Îi dădu în gând să-şi vândă lădiţa.

– Cât îmi daţi pe ea? se adresă unei doamne de la consignaţia de mobilă.

– Pe ce?

– Pe această ladă de zestre...

Femeia râse, ca de o glumă, şi Tudor ieşi din pasajul Victoriei, unde se aflau toate aceste mici magazine supraîncarcate de scaune, dulapuri, oglinzi, lucruri pline de praf şi de farmec, oarecum înviorat. Telefonă la redacţie. Bineînţeles, era ocupat. După multe insistenţe, prinse un fir, dar i se spuse... că redacţia respectivă nu mai era acolo... Revista se desfiinţase. Se duse la Casa Scântei şi tot învârtindu-se pe la parcaj dădu peste un cunoscut, un anume Baboi, care lucra la o altă revistă, pe acelaşi coridor cu ei. Asta pe vremuri. Baboi, care nu era la curent decât cu excluderea din U.T.M. – fusese la acea şedinţă –, îl întrebă de unde vine. Aflând, se sperie oarecum, se uită în jur dacă nu-l vede cineva şi-i povesti amănunte de la şedinţa aceea. Unul singur te-a apărât atunci, zise, Adrian Ploscaru drept care a luat-o şi el pe coajă. În sfârşit, bine că te-ai întors. Redacţia voastră s-a desfiinţat, totu au fost transferaţi care mai bine, care mai rău. Era vorba să se înfiinţeze o nouă revistă, cu un caracter mai publicistic. Nu-i stia precis adresa lui Adrian, nici unde era –, dar îl vedea din când în când prin Casa Scântei. Ba stai! Parcă aruncase odată o vorbă c-ar fi primit casă în Bucureştii Noi, ori parcă pe Pieptănari? Cum se apropia cineva, Baboi se grăbi să încheie discuţia, invocând o şedinţă.

Tudor se duse la noroc în Bucureștii Noi. Orientându-se spre blocurile încă nefinisate, începu să consulte, jos la intrare, lista chiriașilor. La al treilea bloc dădu de numele lui Ploscaru Adrian. Așa ajunsese să-l găsească, exact în momentul când
5 acesta se lupta cu zmeoaica cea blândă.

– E n-am un sac de vești, de la tine aștept noutățile, pentru că... să vezi la ce nivel intelectual sunt. Luă lădița pe genunchi, scoase un cui din buzunar și încercă vreo două minute să deschidă lacătul. Era un lăcățel cât un ceas de mână. Spuse
10 că-l pusese acolo simbolic și pierzând cheița observase că se poate deschide cu orice cui. Demonstrația îi reuși. Vărsă pe dușumea conținutul: „Contemporanul“ și batista de damă. Aici am rămas eu, adăugă el, arătându-i data înscrisă pe acel număr îngălbenit de ziar. Deci ce-a urmat?

– Lucrurile au evoluat spre bine, încercă Adrian să-și aducă aminte, zău că nu mint! Acela a fost un moment greu, foarte greu, ah, dacă am fi reușit noi să-l depășim, eram salvați cu
15 toții. Mie îmi e rușine că n-am pățit nimic atunci, m-am ales doar cu vot de blam.

– Apropo, l-am întâlnit pe Baboi, mi-a povestit. Ce te-ai apucat, omule, să mă aperi? Ce-ai avut cu mine? spuse Tudor râzând.

– Uite, așa mi-a venit, râse și Adrian. Dar ce rost are să ne mai amintim? Știi că atunci, prin vot, n-ai obținut
25 majoritatea necesară excluderii, însă, în mod paradoxal, a venit confirmarea după aceea de la raion că s-a aprobat. Mi-a arătat această confirmare Ionița Stoica, el a făcut oarecare scandal că e nestatutară. Ți s-a adus la cunoștiință asta?

– Ce ?

30 – Excluderea.

– Nu... Am primit foarte puține știri acolo, de altfel nici n-aveam o adresă fixă. Află, dragă Adriane... că avem o țară minunată, că se muncește cu avânt peste tot și dacă am noroc, o să încep s-o colind, să revăd frumusețile naturii întrezărite

doar o clipă în această perioadă. Am învățat printre altele și că munca e sfântă. Muncești, ai, vorba aia. Am cunoscut mulți oameni, din generația veche. Alte concepții decât ale noastre și ne tot ciondăneam pe principii.

Încet, încet, prindeau tonul discuțiilor de altădată, în care
5 gravitatea se amesteca imperceptibil cu ironia și noutatea unei observații era imediat persiflată.

– Da, am învățat multe, continuă Tudor. Pot spune acum că sunt și poliglot, și-o poligloabă, după cum mă vezi...

Adrian se bătu cu mâna peste frunte (gest stereotip, gândi
10 Tudor, Adrian deci era același). Dobitoc ce sunt! Tocmai lucrul mai important am uitat să ți-l spun. Ghici oare?

– Nu mai vreau să ghicesc nimic... zise Tudor. Ani întregi a trebuit să aflu totul prin metoda ghicirii, când știința pune
15 la dispoziție instrumente mai perfecționate... Am rupt-o cu Mafalda... Spune-mi pe șleau. Dacă e ceva rău, cu atât mai direct trebuie să-mi comunicii vestea. Știi că m-am dezvoltat să mi se servească răul pe ocolite.

– Știam c-ai să te întorci. Și asta încă de acum câteva luni. Printre-o metodă foarte simplă. Sper să mă ierți că nu ți-am
20 cerut consimțământul, dar n-aveam unde să te găsec.

– Hai, nu mai fierbe, despre ce e vorba?

– Ești un autor, un Autor (Adrian sublinie cuvântul) și te cheamă... Mauriciu Ion. Sau, mai bine zis Ion Mauriciu.

– Cum? Dumnealui? sări Finica. Obrajii i se îmbujorară
25 și o lumină i se aprinse în ochi. La noi la facultate mulți studenți i-au citi nuvela... bineînțeles, fără să-i îndemne nimenii. Se vorbește mult despre ea.

– Ce nuvelă, domnule, care Mauriciu? făcu Tudor simțindu-și
30 cămașa udă în spinare: de transpirație. Asta înseamnă enervare ori emoție.

– Dragă, zise Adrian, rămăsese la mâine o copie a reportajului tău despre Burculeț. O aveam de la dactilografă, care nu știu de ce făcuse o copie în plus, și mi-a dat-o mie.

Am incredințat-o unei reviste literare... și a apărut. Pseudonimul ți l-am găsit gândindu-mă la un tablou de El Greco... tot ești tu țepos și ascuțit.

Deodată Tudor se îngândură:

5 – Ai publicat-o în forma aceea?

– Exact cum ai scris-o, un cuvânt-două dacă a schimbat redacția. Toți care au citit-o, o consideră ca un semn de înnoire a prozei românești. Eu știam de-atunci că nu e reportaj! S-au scris și unele

recenzioare despre ea și-ai început să fii citat în lista de prozatori.

10 – M-ai nenorocit, gemu Tudor. Știi că între timp am tot lucrat pe acest manuscris? În forma aceea era o simplă însăilare fără pretenții... Doamne, ce-ai făcut!

– E extraordinară! zise Finica, chiar și așa pe mine m-a tulburat... Și la urmă, adăugă ea, cine vă împiedică să publicați

15 și ultima formă?
– Aia e, că nu am ultima formă... Am lucrat pe ele acolo. Află, Adriene dragă, că mi s-au pus sub ochi și niște poezii de-ale tale...

– Unde sunt? sări Marga, care avea adunată toată evoluția

20 lui Adrian, pe faze, și pusă în dosare...
– Tot... acolo. Ți le-am citit de sute de ori... fără însă... nu-mi însușesc munca ta... am făcut unele observații marginale, dar acum nu mi le mai amintesc.

– Ha-ha-ha! făcu Adrian. Să vezi cum a fost. M-am pomenit cu niște inși... Au spus cine sunt... Și-au adunat hârtiile tale... și toate desenele lui Val. Au căutat și pe sub pat, și-n

25 saltea, s-au uitat peste tot... în gura sobii, pretutindeni... Ți-au luat și cărțile pe care le-au găsit, noroc că geamantanul tău era sus la Marga, îl dusesem eu acolo, împreună cu paltonul.

30 – Mă bucur grozav pentru palton, măcar că are un mic cearcăn în spate. Vede cu mintea de pe urmă.
– După aceea, continuă Adrian, mă tot vizitau diferiți tipi care se pretindeau prietenii tăi de țoi... auzi vorbă, și-mi cereau să le dau adresa.

– Știau ei mai bine unde sunt. Veneau, așa, de dragul tău...

– Și al lui Val... întrebau mereu de el... chiar după ce se-necase...

Un moment de tăcere. Marga strânse masa; Finiica începu 5 să se joace cu copiii. Aveau un tren și-l lăsa să alunece pe parchet, huruind din roți, iar ea încerca să șuiere: Ti-ti-ti-ti! Copiii chirăiau să ridice casa în sus. Toți se gândeau la Val, ca și când spiritul lui s-ar fi aflat atunci acolo cu ei și-i

10 electrizase până în vârful unghiilor.
– Cu mine, reluă Tudor, societatea s-a purtat cinstit... Cu noi, cu amândoi, și cu mulți alții.

– Eu nopți întregi m-am frământat. Am înclinat să cred că s-a înecat de scârbă, că locul de confluență al marelui fluviu cu marea – acolo l-au găsit înfășurat într-o plasă de pescar și

15 început de pești – a fost ales simbolic... Suferise decepția cu Olga... Și-apoi el era omul experiențelor totale! Adrian căzu pe gânduri.

– Îmi pare rău pentru statuia sugrumată... zise Tudor... Apoi repetă, pe alt ton, mai mult pentru sine: gătuia statuie... 20

– Sună ca un titlu, observă Adrian.

– Viața lui a sunat ca un titlu... din păcate, n-a putut depăși acest titlu... Oftă.
– Olga, interveni Finica, e și acum convinsă că s-a sinucis

25 din cauza ei. Oricum, lucrurile vor rămâne încurcate... și asta pentru totdeauna.

*

Adrian făcuse o deplasare în Dobrogea și de vreo săptămână era ca un pescăruș pe ouă, nu se dădea la o parte, ca să nu se răcească impresiile. Se zice că după ce-și depune ouăle, femela pescărușului își vede de treburi, pleacă și-l lasă 30 pe bărbat să le clocească, ea adunând în timpul ăsta forțe

pentru educația puilor, când or ieși, să fie capabilă să le dea o creștere aleasă. Îl entuziasmaseră la culme statuile scoase la iveală și vedea solul calcaros al acestor meleaguri ca pe un fagure. Un fagure depozit de artă. Se exprima cam pompos, dar cu autentică înfiorare.

– Da, calci pe bec... se deschide chepengul și cazi în grota cu capiteluri, zise Val. Apoi, serios: dacă mă nășteam acum două mii de ani la Tomis, îmi dădeau ăia atelier cât ai zice pește. Ce-mi sunt acum tarabele aprozarelor, ce-mi erau atunci atelierile de sculptură, așa se-nșiruiau! Le crăpa buza tomitanilor, viitori chiustangii, actualii constănțeni va să zică, după pietrari. Nu dădea unul ortul fără sarcofag sculptat, cum nu umblă azi cucoanele fără poșetă. Și de hamal eram bun, fiindcă blocurile de marmură aduse pe fundul corăbiilor drept lest erau zilnic descărcate în port. Puneam umărul și intra ca dalta, înlăturând ce era de prisos și aruncând în mare. Cu unghiile, bă, ciopleau ăia, aveau „stofă” și pe sub unghii.

– Am văzut un portret funerar țâră! continuă Adrian, intrând, ca exprimare, în ape teritoriale străine, dar continuând să se alimenteze din același stoc de admirație, cu care se întorsese din călătorie. Nu avusese timp să-și noteze ideile și acestea îl săcăiau. Totodată voia să mai ciupească ceva și de la Val, acesta fiind, oricum, specialist, să nu cumva să dea în bară cu vreo afirmație eronată. Val parcă simțise și ocolea problema. Nu se băga. Când îi pomeni de-o Afrodită, el zâmbi. Le vorbi de-un coleg, frumușel, rotofei și cu breton, căruia îi ziceau Afrodel. Și avea ăsta o mână ca o plăcintă. Așa era de moale, nu știai cum să te descotorosești de ea când dădea noroc, așteptai să te umpli și de sirop, ca de la o plăcintă adevărată. Vizitând un muzeu la Roma, voise să facă pe asul și citind sub un tablou *Non toccare*, le-a spus cu importanță persoanelor care erau cu el: „Îl cunosc pe pictorul ăsta, e mare”. Apoi rămăsese uimit de activitatea prodigioasă a acestuia, căci toată Italia era plină de operele lui *Non Toccare*. „Ai dracu

italienii, ăștia când își dau drumul, merg cu ruptul. Când pune unul mâna pe pensulă, spoieste tot.” Discuția alunecă spre amintiri din armată, unde fusese coleg cu ăla, Afrodel-Tocariu. Dar la urmă, tot el se arătă curios:

– Despre ce statuie e vorba?

– Păi nu-ți spusei? Una fără cap.

– Și restul e... bărbat sau femeie? Căci pierzându-ți capul, nu înseamnă că e totul pierdut. Bărbat sau femeie?

– De sexul feminin, cum se spune în certificatele de naștere.

– Atunci mă interesează.

Adrian i-o descrise, spuse c-a fost descoperită la Constanța, la vreo patru metri în pământ, în poziția culcată, protejată de pietre.

– Înseamnă c-a fost *martelată*, un fel de viol, explică el, văzând privirea curioasă a lui Tudor, și trebuie să aparțină epocii creștine – secolele II-III. Martelarea e un fenomen specific acestei perioade, când monumentele funerare antice, romane, sau divinitățile romane erau sfărâmate, fiind considerate opere ale idolatriei. Prin Edictul de la Milano, din 313, anul nu-l știu precis, dar cam pe-aici, îl găsiți la Milano, când o să vă duceți, Constantin cel Mare oficializează creștinismul. Aceștia, căpătând libertate de acțiune, distrug o parte din monumentele antice, în timp ce apărătorii vechii credințe încearcă să le protejeze. Așa se face că găsim îngropate cu grijă statui fără nas, gât și urechi, fără ORL.

– Nu s-ar putea să fie și urma unor atacuri barbare? interveni Tudor. În secolul III geții și carpii au devastat Dobrogea.

– Da, dar nu și Tomisul, care fiind înconjurat cu ziduri puternice a rezistat. Dacă statuia a fost găsită la Constanța, înseamnă că... de altfel nu înseamnă nimic, trebuie s-o văd, nu pot s-o datez așa. Vorbea de parcă i-ar fi căzut pe cap acum o sarcină foarte grea, datarea unei statui abia descoperită și el doar treaba asta o avea. Cunoaștem migrațiile succesive din

secolul VI, când hunii și slavii jefuiesc toată Dobrogea, inclusiv Tomisul. La începutul secolului VII, autoritățile romano-bizantine sunt retrase de aici, dar revin mai apoi. A, zise Val. Există și un viceversa. Adică, mai multe. Spuneam
 5 că primii creștini se războiau cu statuile păgâne. Dar și populația păgână *martela*, hî, hî..., misionarii creștini. Pe la 361–363, când Iulian Apostatul încearcă să reinstaureze vechiul cult, are loc răzbunarea. Aceștia, negăsind prea multe statui, taie din nasul oamenilor. Dar după moartea lui Iulian
 10 Apostatul lucrurile s-au restabilit. Există după cum vedeți o dinamică a statuilor, făcu el, ca și a oamenilor de altfel. La Niculițel, continuă, ca să-i arate lui Adrian că și fără documentare cu decont e în materie, zace o criptă creștină cu martiri. Au fost depuși în această criptă, peste care s-a înălțat
 15 o basilică romano-bizantină. Au fost găsiți *in situ*, iar pe inscripție scrie „Martirii lui Christos“, și li se dă numele. E una din cele mai fantastice descoperiri, prima descoperire de schingiuiți autentici din zona asta, care sunt amintiți în *Martirajul Sfinților Părinți* – un catalog al tuturor martirilor.
 20 E vorba de un grup mai mare, în care se spune că au fost puși la cazne la Noviodunum, azi Isaccea. Cei găsiți sunt patru: Philippos, Atalos, Kamosis și încă unul... zi-i să-i zic, Zotikos.
 – Cum îl chema pe cel care a fost înecat în Buzău? Lui Tudor îi plăceau alunecările acestea spre lucruri serioase,
 25 de erudiție, ca stimulent și exercițiu al minții... Val, chiar dacă muta datele mai încolo ori mai încoace, era stăpân pe esență.

– Sava Gotul. Activa între goți, prin secolul IV, și-a fost înecat în apa Buzăului („Hai, Buzău, Buzău“) de către aceștia,
 30 pentru că încercase să-i creștineze. Situația de mari frământări religioase din primele secole trebuie să fi fost destul de interesantă pentru un observator. Din păcate, astfel de observatori au lipsit. Noi putem cunoaște o parte din vânzoleli după dinamica statuilor, cum spuneam. Cu nas și fără nas,

cu ureche și fără de ureche, venea un nou val, lua statuile de ureche, dădea cu ele de pământ, buf, buf!

Pe Tudor îl interesa Dobrogea și pentru arta sa, dar și pentru istoria concentrată, presată acolo. Romanizarea a fost aici foarte
 5 intensă și de lungă durată. După 271, Dobrogea și sudul Dunării constituie un focar de continuă romanizare a fostelor provincii romane. Un avanpost roman către lumea barbară.

– Ce ziceți de dubla reprezentare a zeiței Nemesis? Încercă
 încă o dată Adrian să aducă vorba despre ce-l interesa pe el. Fantastic! Mă, ce chestii? Orice prașilă în Dobrogea echivalează
 10 c-o săpătură. Statui semănate în pătrat. Recoltezi statui! După prașila-ntâi capul, după a doua trunchiul și membrele! Uluiitor!

– Termină, bă!

– Să vedeți ce Carrara, ca la mama acasă. Frize cu amorași, cu divinități muze... capiteluri... o statuie menhir.
 15

– Termină, bă, podoabă de bronz, entuziasm șleampăt.

– Nemesis era zeița răzbunării. Sculptând-o de două ori într-o *aediculă* (apăsă asupra cuvântului, voind să vadă ce efect
 face, dar nimeni nu ridică o sprânceană), artistul a vrut poate să sugereze că oriîncotro te vei muta, mai la dreapta sau mai
 20 la stânga, te va ajunge răzbunarea: Femeia!... și eu văd o înșiruire înfinită de statui ale zeiței Nemesis, constituind un fel de diametru al unui cerc. Și toți trecem prin fața zeiței de cel puțin două ori, cum ne rotim noi în cerc.

– De ce trebuie să ne rotim în cerc? interveni Tudor. 25

– De ce în cerc... am căpiat? sări și Val.

– Pentru că viața e rotundă, perfectă, se apără Adrian.

– Ba are formă de gălmă. E mai țuguiață într-o parte. E ceva în ideea ta, dar mie tot Fortuna mi-a plăcut cel mai mult.
 Era exact ce-mi trebuia, un noroc de genul feminin, și-au făcut
 30 frații săpături și mi-au adus-o pe tavă. *Fortuna* noastră, aia de la Tomis, e rotofeie și cărnoasă. Ați văzut ce buze are?

Discuția avusese loc seara la șosea. Se plimbau printre bănci cu îndrăgostiți și boschete gemând „de la sine“, aveau o sticlă

de coniac la ei, ba nu, le adusese tatăl lui Val o palincă și o luaseră s-o bea „în mijloc“ că în mijlocul naturii, dar ei vorbeau uneori ca în Maramureș, nu mai terminau expresiile prea cunoscute. Val ținea sticla sub pulpana hainei și din când în când le dădea să se

5 aghesmuiască turnându-le în dop, care era în formă de păhărel.
Acum plutea pe lac, era el însuși un fel de plaur, insulă plutitoare, aștepta ca vreo pasăre să vină să-i ciugulească ochii, luându-i drept peștișori. Îi plăcea să înoate spate și să se lase dus. Își aminti, nu știu prin ce asociație de idei, de această
10 pălăvrăgeală de atunci și de faptul că-i fusese oarecum necaz pe Adrian că tot încerca să-l tragă de limbă. Ciuda o simțise mai mult pe sine că nu era prea bine pregătit. Abia după aceea studiasse tezaurul respectiv și citise niște cărți. Se gândi ce soartă or aibă propriile statui. Și că Dobrogei, dacă ar fi să se poarte
15 cinstit, îi datorează cel puțin câteva lucrări mari. Facă ce-o vrea cu ele – să sprijine gardul vreunei grădini de zarzavat, la Medgidia, să le împrăștie în jurul monumentului de la Adamclisi – în chip de oi contemporane, ori să le pună în piață la Constanța; piața să se scufunde și jos să răsără un
20 mozaic; să fie mutate într-o altă parte, iar să cadă într-un strat mai vechi și deasupra să se construiască o gară, așa se petreceau lucrurile la vechiul Tomis, într-un du-te-vino prin milenii foarte excitant. „Ce-ar fi să încerc o dublă reprezentare a lui Ovidiu, o dată orientat spre sud, spre Roma, și o dată întorcându-i spatele?“... Deci să le închine acestui pământ
25 *dăruit*. Să intre și ele în circuitul pietrelor, al munților roși în coate, în circuitul statuiilor. În orice caz, trebuie să-i livrez acestui colț de țară 24 de statuoare, hotărî, ce-o să se întâmple cu ele, nu mă privește! Cert, tezaurul reprezintă o lume, o
30 mitologie, ba chiar un conglomerat de mitologii. Revăzu în minte clar statuia acelei divinități de proveniență egipteană, asimilată de civilizația greco-romană. Pupila era foarte sus, aproape de arcul sprâncenelor, și asta dădea o impresie de extaz. Dar noi din ce mitologie ne tragem sevele, de unde

trebuie plecat? Ce zei? Ce oameni? Ce întâmplări trebuie cioplite în piatră? Da, în cele 24 de statui ar încerca să facă un sincretism al pantheonului românesc, pornind din adânc și până azi... nu, până ieri... ca să am perspectivă... până
5 alaltăieri... După aceea aduc lucrurile la zi...“ Nu uitase discuția de atunci, în fond, banală, tocmai pentru că ea îl îmboldise cumva și trebuia să-l determine să se clarifice. Se dădu la fund și încercă să privească prin apă.

Peste un timp, Tudor, trecând prin același loc, fu și el fulgerat de rezonanța cuvintelor schimbate atunci, în micul
10 parc de la șosea, în timp ce trăgeau câte-o dușcă de palincă și se uitau cum se zbenguie câinii scoși de stăpâni la joacă, la o idee de libertate. Se auzeau gemete pline de viață venind din tușișuri. Rolul lui în discuție fusese destul de marginal. Ca de obicei, era cel care ascultă, participă, dar nu se bagă
15 prea tare în controversă de teamă să nu se angajeze, să nu emită ipoteze pe care mai târziu, la rece, ar fi fost nevoit să le retragă. Era tipul de creator sugativă, adună de-aici un cuvânt, de dincolo o întâmplare, o piatră și după aceea construiește cu
20 grijă edificiul – nu are pretenția unui *Panthocrator* – adică eu fac lumea, o scot din mine, o scot pe nas, dacă vrei, dar nu iau nimic din afară căci nu există nimic în afară de mine. În fond, nu ești Dumnezeu decât în momentul iluminării și până
atunci trebuie să stai deoparte, retras, să ascuți, să observi și să aduni material. Dumnezeii de-ăștia *continui* nu există și cei
25 care îți dau mereu a înțelege că ei ar fi, sunt paranoici. Îl impresionase mai mult partea referitoare la martiri, Sava Gotul și ceilalți, chinuți în spațiul dintre Buzău și mare, în acele vremuri tulburi. Trebuie să mai existe și osemintele celorlalți, amintiți în pomelnicul respectiv. Să nu ne mirăm dacă o să
30 citim că sub nu știu ce edificiu ori într-un beci la Mangalia, unde o gospodină își îngropase cartofi, a scos odată cu ei un schelet, un martir care începe să țipe, să zică „nu trageți... nu dați cu pietre...“ În noaptea aceea, stătuse chiar lângă mare,

pe buza mării. Fusese o furtună cumplită. Se gândi cam cum i-ar relata experiența acestui contact. „M-am culcat cu ochii căprui și m-am trezit cu ei vineți“, râse Tudor tare, în timp ce un șarpe de apă se încolăci pe o trestie venind parcă sus, să audă mai bine. „Fugi, mă, că nu vorbesc cu tine“. Se gândi că poate această vietate e trimisă de el, de Val, acolo, să-i țină locul. Continuă: am înregistrat pe corne, ca pe un ecran moale, apariția unui punct mic negru, tocmai la capătul celălalt al lumii, care creștea, ca un ghem. Apoi, ghemul a țâșnit. Zeci de gheare, de mâini s-au întins să-l prindă, era, se vede, jucăria lor. Și s-au zbuenguit astfel o vreme, răscolind marea până în adânc, așa încât suprafața bombată de la început, liniștită și bombată exact ca ochii mei, s-a involburat. Nu mai vedeam clar, în pupile mi-au apărut cucuie. Curentul îmi smulgea părul din cap, îmi smulgea unghiile, scoteam limba ca spânzurații. Am simțit că intră un hoț în baracă și-am dat să mă scol, dar nu puteam. Eram ca într-un început de paralizie. Apoi, cu chiu cu vai, m-am ridicat. Am dat să aprind lumina, lanterna, dar se arse bateria. La urmă, n-am mai găsit nici lanterna. Iar m-am culcat, îmi era frig, m-am sculat și-am tras un pui de somn... nu, ce spun? am tras un nor pe mine, ceva, o pătură. Lanterna era la locul ei, deci visasem că mă scol, dar nu mă ridicasem. Tot lucram la două versuri, dar cum n-am nici o încredere în inspirația onirică, le-am uitat. Erau despre un copac aplecat peste drum, peste casa unor prieteni, o pereche de fapt, și foarte potrivită. Îmi scriseseră și ei o poezie și trebuia să le răspund. Am dat să ies să mă uit la mare. Să nu mă mai chinui așa doar ascultându-i vuietul și simțindu-i valurile negre care parcă aci mă acopereau, aci mă dezveleau ritmic. Eh, nu m-au lăsat aia, la ieșire. Un câine lup, în sfârșit, amănunte de-astea. Mi-am adus aminte, uitându-mă pe-o crăpătură – câtă mare încăpea în acea crăpătură? – că din când în când avusesem palpitații: inima intra în rezonanță, dădea să plece târâș după vuietul acela

continuu. Șarpele se plictisi să-l asculte. Se descolăci și plecă. Delta mirosea a câine ud, ba, mai precis, a păsări ude – milioane de aripi, peste care se toarnă apă rece și căldura trupurilor emană un miros ca de opăreală. Parcă se opăriseră lăcarul țârâiac, măcăleandru, stufărica, sturzul de vii, martinul cu trei degete, chirighița-aripi-late. Nu se opăriseră, în schimb, ca mai istețe, mai prudente pescărița răsătoare, mugurarul, înărița, sfrânciocul cap-roșu, culinul cioc-subțire. Dar sitarul de mal, rața sunătoare, cioara grivă sudică, capîntortura? Ah, aceste zburătoare de basm! Încercase să le recunoască, după cântec, tipăt, falfăit ori după moravuri, și în furtuna din noaptea aceea se întâmplase ceva cu ele, marea năvălise și le speriasse din cuibărit, din pescuit, le turnase spumă în cap. Tudor era oarecum mândru că lucrează în cea mai compactă întindere de stof din lume, un caleidoscop de culori, cu grinduri de nisip paralele cu litoralul – Letea, Caraorman, Ivancea, Sărăturile. Nu mai fusese în Deltă înainte, era fascinat. Și încerca, totodată, sentimentul unei imense nostalgii, pe care o ai când te pomenești dintr-o dată la izvoare.

Pe insulele plutitoare întâlnea mistreți și vidre. Sus iată codalbul; locul te îndemna să meditezi la o cumpănă făcută încet și răbdător de natură. Sute de mii de ani. Ce înseamnă aici pasăre de pradă? Îi părea rău când auzea de stărpirea ulilor și a șoimilor, care mențin echilibrul între peștii răpitori și cei pașnici. Încerca să-și fixeze în memorie fiecare nume nou, sperând să revină cândva să poată contempla în voie. Dacă ar fi putut, ar fi crestat pe trestii direct, ca pe suluri de papirus, viața tainică a nisiparului, a fugaciului de țârm, a chirighiței negre ori a forfecutei bălțate. Chira de mare, ce nume frumos! Nu reușise însă să afle care anume este chira. Șarpele care-l privise un moment îl duse cu gândul la cadranul solar și parcă auzea și-acum descrierea făcută de Adrian, care avea darul de a scoate în evidență lucrurile importante, din felul cum intona cuvintele.

*

Val trecea pe lângă capul Dolojman, mai precis printre Capul Dolojman și insula Bisericuța, din lacul Golovița în Razelm. O lua pe canalul Dunavățului și ajungea în brațul Sfântul Gheorghe. Coborând chiar la vărsarea în mare, unde Dunărea face o platformă de vreo 30–40 de km de viitură, așa încât privind din avion observi în mare o deltă scufundată, o Atlantidă misterioasă. Dădea acolo de insulele Sacalinu Mare și Sacalinu Mic, unde obișnuia să stea întins și să viseze cu ochii deschiși. Alteori pornea înapoi pe brațul Sf. Gheorghe spre Ceatal sau chiar spre Tulcea. Explorase de multe ori raiul peștilor și păsărilor, lumea de gârle, canale, lacuri cu nume ciudate: Matîța, Merhei, Gorgova, Obrețianu, Bogdaproste, astea erau lacuri. Ori: Gârla Păpădia, Gârla Sontea. Astea erau gârle în Dunăre, interesant. Lacuri și gârle și grinduri în Dunăre și ostroave, asta era Delta. Dar mai colorată, mai importantă i se părea viața oamenilor de acolo, atât cât apucase să-i cunoască, încercând să fugă de sine. Când ieși la suprafață, se întoarse cu gândul tot la statuile din Tomis, uitând itinerariul lui subacvatic, ce văzuse, mai precis, ce gândise în apa aceea brun-gâlbuie. Se afla pe canalul Caraorman, aproape de lacul Puiu. Nu mai era mult până la mare. Dar i se simțea prezența în aer, ca și când marea se vărsase în aer. Cerul era verzui închis. Toată această vastă porțiune pe care el o străbătea cu barca, înot ori chiar pe jos, cu piciorul, formase o țesătură fină, un țesut cu celule vii care respirau și de capul lor și odată cu întregul organism, celule ce se nășteau și mureau și iar regenerau de la sine. Și el se pomenise aici ca un corp străin și nu-și găsea locul și întrebuintarea. Ar fi una, se gândi. Să mă dau la pești. Goni gândul. Cele 24 de statui pe care avea să le facă începuseră să se și contureze în imaginația lui, se lucrau singure parcă – da, o să-l roage pe Tudor să-l mai ajute la treburile mai mărunte,

pregătitoare, când va face rost de un atelier și va avea timp de lucru. Ori naștem o mitologie, ori facem pe noi arta, conchise el, plăcându-i ambiguitatea, adică arta pe măsura noastră, asta voise să spună, dar expresia era mai generoasă.

Tudor, trecând prin același loc, dar mult mai târziu, regreta nu numai dispariția lui Val, ci îngroparea unei posibilități de exprimare, nu pentru mulți la îndemână. Îl durea inima că Val nu era prezent, că fusese smuls din generația lui care acum își desfăcea aripile. Aceleași locuri născând aceleași idei, parcă se afla unul în continuarea vieții celuiilalt, ca niște maratonisti ai aceleiași năzuințe. Da, Adrian aruncase atunci ideea multiplei reprezentări a unei femei, zeiță a răzbnării. Trecând prin locul acela, avu o trăire pe care o mai încercaseră și alții.

*

Abia peste un an fu chemat la proces.

... Când fu dus înapoi... Tudor își dădu seama că scăpase sentința. Adică atenția sa n-o înregistrase, ca și când ar fi fost vorba de un fleac oarecare. Chiar pe drum, constată acest lapsus și-l tot întreba pe ostașul care-l „ghida” – să nu se lovească, Doamne ferește, cu capul de pereți, să nu se lovească prea tare.

– Cât a fost? întrebă Tudor, aproape vesel. Cât am luat? Hai spune, domnule, spune-mi odată! Cât am luat?

– Lozul cel mare! râse prosteste sentinela.

– Grozav!

*

– O nimica toată... spuse el, tare. Dându-și seama unde se află, acum se juca de-a adevăratelea c-un trenuleț, amuzând niște copii, adăugă: Ei, de știam că ai copii, căutam să le aduc ceva mai... la curent cu tehnica avansată... O rachetă... Mă, voi știți ce e luna?

– Partea văzută sau partea nevăzută? întrebă Viorel.

– Ca să vezi ce înseamnă generația nouă! se uimi Tudor, ridicându-se de pe jos. Tu încerci să le spui povești și ei îți răspund cu teoreme și parametri... E cazul să-mi strâng bagajul, s-a făcut târziu...

– Păi, unde vrei să te duci? sări Adrian.

– Acasă. Am trecut ieri prin dreptul palatului nostru... ce păcat că se demolează. Tocmai se arunca molozul pe fereastră. Mi-am amintit cum ai fost tu îngropat de viu într-o zi, în avântul unei astfel de demolări...

– Păcat de casă! zise Adrian. Și văzându-l că se pregătește de plecare: Stai... rămâi aici, câteva zile măcar... Am trei camere.

– Nu rămân nici o zi... Ești căsătorit... ai nevastă draguță... și decât să mă pomenesc c-un cuțit în burtă, fie el și de bucătărie... ori de ascuțit creioane, mai bine cu burta goală! (Ha, ha! hohoti Adrian.) Și la urmă simt nevoia singurătății... o vreme, să-mi revin. Nu stau prea bine cu nervii. Am nervi cu clopoței. Ce poți face e să mă ajuți să-mi găsesc o cămăruță pe undeva. Dacă vrei să rămânem prieteni, te rog nu insista...

20 Marga și Adrian insistară totuși, fără rezultat. Tudor merse cu Adrian în oraș, în căutare de locuință. Adrian ceru cecul de la Marga și scoase toți banii pe care-i avea... vreo câteva mii de lei și-i dădu lui Tudor.

– Să nu-mi ceri o dobândă prea mare, zise acesta, 25 acceptând împrumutul.

Întotdeauna se purtaseră ca niște frați, nu era nevoie de multe explicații între ei.

– Ba o să te jupoi!

30 După ce meraseră o bucată de drum, Tudor îl întrebă deodată, oarecum îngrijorat:

– Nu ți-e frică să mergi cu mine pe stradă?

– Ba da, râse Adrian. Ai pantalonii necălcați și mi-e cam jenă... Se simțiră amândoi bine, ca pe vremuri.

CAPITOLUL XIII

Intrase în albia normală a vieții. Dar nu se simțea nici pe departe așa de fericit, cum crezuse, pentru că îi lipsea obișnuința. Un bolnav vindecat o dată de o boală cumplită obișnuia să se vaeie și chiar să țipe: „aoleu unde e durerea mea?” Izbutise să găsească o cămăruță „pentru o jumătate de persoană”, din ușa intra direct în pat, dar, oricum, era a lui, adică închiriată, plătea chirie, nu i se dăduse pe gratis. Altceva mai bun nu putuse obține. Pentru Tudor, spațiul era corespunzător. Deschidea fereastra când voia, o ferestruică rotundă, cât pumnul, care dădea spre niște acoperișuri de tablă roșie. Intrau în raza ei cel puțin 15 coșuri de cărămidă. Putea urmări echilibristica mâțelor, care, nu se știe de ce, încă din cele mai vechi timpuri au aspirații cosmice. Simțea o senzație stranie că nu-l ferecă nimeni pe dinafară. În primele nopți, rugase gazda să-i încuie –, să nu intre cineva peste el. Apoi se obișnuise. Gazdele erau niște bătrâni –, un fost profesor, cu mama sa, care se ținea destul de bine, deși profesorul însuși, un latinist și-un cărturar de soi, era pensionar. Acum își târa cu greutate un picior; când îl vedea, Tudor își amintea aproape întotdeauna versul lui Alecsandri: „târând al său picior”. Casa îi era plină de colecții de reviste, ediții vechi de clasici greci și romani, tot felul de hârtoage, pe care le ținea prin dulapuri,

pe paturi și chiar pe scările interioare. Poseda, de asemenea, o frumoasă colecție de cărți cu autografe de la scriitorii români dintre cele două războaie și chiar de la contemporani. Era, cum s-ar zice, un cărturar de rasă, și târând al său picior îi aducea zilnic lui Tudor câte un braț de cărți „să se pună la curent”. Redescoperi „viciul nepedepsit” al lecturii și devoră ca un șoarece hămesit tot ce era literă tipărită. Citea în picioare, citea răsturnat în pat, în largul lui; citea la măsuta scundă, atent și cu creionul în mână. Lua note, făcea observații pe marginea unor pasaje (nefiind ale lui, nu putea scrie chiar pe cărți, trebuia să le copieze într-un caiet).

Cu toată școala lui, și-a vieții inclusiv, constată că avea lacune. „Sunt *plin de goluri*.” Reciti și operele clasicilor învățați la școală, apoi, văzând că în cap i se face un talmeș-balmeș, o luă sistematic: se întoarse la greci și la romani, începu să-i studieze, pe rând. Altfel vedea acum lucrurile, și chiar pe clasici. Uneori îi era milă de ei... și-i venea să-i bată pe umeri, protector. Alteori reușea să se entuziasmeze și recunoștea cinstit că e ceva de capul lor. Devenise foarte impresionabil la opiniile vechi, verificate de timp. Noaptea, după ce-l termina pe Titus Livius, purta cu el lungi discuții de la fundarea Romei și până mai încoace. Fusese deci un noroc acea cămăruță și comoara de cărți. Latinistul îi atrase atenția într-o zi că trebuie să preia critic toate acestea, înțelegi ce vreau să spun. Tudor înțelese. „Ce mai citește, ce mai gândește, chiriașul dumneavoastră?” Adică nici în antichitatea greco-romană nu era chiar așa de capul lui. Însă spiritul său critic nu avea nevoie de îndreptare, funcționa de la sine. Latinistul se simțea și el jenat, când îi punea pe masă maldărul de cărți – poate că trebuia să dea liste – Dumnezeu știe!

Plăcerea cea mai mare era să se radă zilnic. În fiecare dimineață, în fața unei oglinjoare din cămăruța sa, își săpunea cu grijă obrazul. E bine când poți să-ți arăți dimineața un obraz curat. Ieșind de sub spuma săpunului ieftin „Cheia” („o cheie tot am dibuit-o”), renăștea.

Adrian îi găsisese și o slujbă, tot la corectură. Lucrau împreună – munca nu era așa de grea – aveau și zile libere. Însă în zilele premergătoare apariției revistei stăteau de dimineața până seara, într-o sală mare, unde se înghesuiau mai multe publicații și mereu zbârnâia telefonul, săreau pagini care trebuiau înlocuite urgent cu altele; pentru o pagină de revistă citeau de fiecare dată în plus două-trei *dubluri*. Tudor era un bun corector și își făcea datoria mai mult decât conștiincios. Adică, în afara punctuației pe care trebuia s-o pună el, pentru că așa cum veneau manuscrisele din redacție era o catastrofă, îndrepta și citatele în limbi străine ale criticilor. Bântuia un fel de epidemie de erudiție, care se întinsese ca râia – și totul era pus aiurea. Un scriitor de oarecare notorietate, mai ales pentru felul bătaios cu care forța uși deschise, pozând mereu în erou, care scria în acea revistă, cita la tot pasul în trei-patru limbi neavând habar de nici una. (Nici măcar de-a română!) Tudor socotea ca o ironie a soartei să pună la punct erudiția încuiaților care acum începeau să joace în moderni. Îi era și silă. Când ajungea acasă, se spăla bine, cu săpun, pe mâini – ca Pillat din Pont – și deschidea ochiul de geam cu vederea spre acoperișuri. Casa în care locuia nu avea, din păcate, baie. Gazdele se spălau într-o albie – ca la țară – apartamentul cu baia fusese naționalizat și noii chiriași nu acceptau nici un fel de acces. Tudor își făcea duș într-un lighean. Din când în când, se ducea la baia turcească, de pe malul Dâmboviței. Singurul lucru bun rămas din perioada civilizației musulmane. Aici o întâlni într-o zi pe Olga. Baia avea un hol comun – într-o parte intrau bărbații, în cealaltă femeile. Când ieșeau, se mai opreau în hol, să se acomodeze oarecum cu aerul mai rece. Se aflau acolo niște canapele de piele și niște bănci – și bărbați și femei, toți îmbrăcați, încotoșmănați, se așezau să fumeze o țigară, să se relaxeze. Băncile erau numite în folclorul mușteriiilor, băncile morții. Se întâmplau uneori cazuri de deces aici. Pe cei care aveau

ceva cu inima, după șocul din cadă, aici odată îi apuca o sfârșeală și mureau zămbind, fără măcar să-și dea seama uneori ce se-ntâmpla cu ei. Aici avu și Tudor o tresărire de inimă, dar de altă natură. Lângă el pe canapea se așeză o femeie, care, după felul cum se mișca și după toate celelalte trăsături... i se părea cunoscută. Așteptă să vadă dacă și ea îl recunoaște. Femeia se lăsă moale pe speteaza canapelierii, oftând ușurată. Probabil că stătuse mult în cadă. Arăta ca un nud de Renoir – îmbrăcat. Toate femeile lui Renoir par ieșite adineauri din baie... carnația aceea trandafirie, modul relaxat, trăsăturile înfrăgezite...

– Olga! Se gândi, chiar în momentul când pronunța numele, că ar putea să se înșele. Doamna de lângă el era coafată și o mare parte din personalitate a ei de atunci se pierduse.

– Dumneata? tresări ea, jenată, ca și când ar fi surprins-o goală.

– Vin uneori la baia comunală... se bălbâi Tudor... M-am învățat cu lucrurile în comun, cum s-ar zice... În afară de asta, n-am nici cadă, n-am nici duș acasă... Asta mă duce cu gândul nu știu de ce, la un melc – melc, melc, codobelc –, ieșind să ia masa în oraș, iar când se întoarce nu-și mai găsește nici casa. Apropo... cum și-or fi făcând melcii baie? Au tot ce le trebuie acolo înăuntru?

– Nu știu cum o fi la melci, zise Olga, înviorată dintr-o dată, însă, în ce mă privește, eu n-am.

Tudor nu aflase prea multe despre ea de când se întorsese. Adrian îi spusese ceva, dar destul de vag. Nu-i veni la îndemână s-o întrebe acum nimic.

– Eu am un lighean, zise Tudor... și-l pun sub streășină, la burlan, pentru că apa nu curge întotdeauna. Ți amintești de Iași? Ori cine blestema Bahluiei „care n-are niciodată apă, dar jură că se revarsă” și mai spunea că „nimeni nu-i ieșean de plăcere”? Ce voiam să zic, nici eu nu fac baie comunală de plăcere.

Femeia râse. Lângă ei era un domn, bine îmbrăcat, cam de vreo 50 de ani, care citea ziarul. Lui nu-i plăceau, nu știu de ce, oamenii care se adânceau în lectură în preajmă-i adică atunci când se simțea și el mai volubil, când își mai dădea drumul la gură. I se părea că acești tipi nu citesc, ci ascultă.

Se afla, cum s-ar zice, lângă femeia fatală. Cot la cot cu ea. Ar fi vrut s-o întrebe câte ceva... dar cel care citea atât de concentrat ziarul parcă îi tăia orice avânt. Mereu ne simțim ușori – după o baie bună, după o fericire oarecare – și parcă am vrea să zburăm, să plutim oleacă, intervine un amănunt, care ne pune plumb pe aripi.

Începu ea „spovedania”. Știa că s-a despărțit de Șandru? Tudor parcă aflase ceva. De ce? De ce se despărțise? Trecuse și el prin grele încercări... Îi spuse că într-o vreme au fost colegi acolo. Amândoi se aflau pe un plaur plutitor, trebuind să-și taie plaurul de sub picioare... cum ar veni.

– N-a încercat să te descoasă? întrebă Olga.

– Nu-mi mai amintesc... am vorbit de una, de alta...

– ...Să fie sănătos... Mai mult decât știa, n-a avut ce să spună despre mine... În orice caz, era înnebunit pur și simplu după copil... după copilul tău...

Olga avu gestul reflex de-a scoate poza odraslei – când nu existau fotografii, oare ce arătau femeile cunoscuților? cu ce se lăudau că sunt mame? – se abținu...

– E la țară, la Ciorogârla, unde a fost o dată Val, a apucat să-ți spună? Da, continuă ea, nemaiașteptând răspunsul, Andrei a fost bolnav, era să moară. Și asta ar fi fost o pedeapsă cumplită pentru mine... (Căuta cuvintele.) Deși, n-am fost ferită de pedepse cumplite. Copilul însă mi-a redat echilibrul, m-a adus cu picioarele pe pământ, găsindu-mi o preocupare. Să nu răzi, copiii regenerează, iei viața de la cap, odată cu ei. Când avea febră mare și aiura m-am gândit că trebuie să-l scot din mocirlă, că moare. Casa lui Șandru mi s-a părut ca o mlaștină, și-am părăsit-o, pentru această florică, ivită pe lume

după atâta zbućium, frământări, greşeli, drumuri încurcate... şi-am plătit... Am fost vinovată, cu sau fără voie, oricum am crescut acolo, acolo l-am dus şi pe Andrei.

– Să ia legătura cu pământul...

5 – Da, să se joace prin curte, să umble desculţ. Merg şi eu des, des acolo, de câte ori pot... bunicii abia-l văd şi închipuieste-ţi: şi pe ei i-am făcut ferciţi. Olga se luminase vorbind de copil, întinerise şi Tudor o văzu dintr-o dată în aura frumuseţii de odinioară.

10 E interesant cum specia umană are grijă să se conserve şi iată că nimic din sfâşierile sufletului lui Val, atins de vâlvătaia părului acestei femei, nu se pierduse. El cu dragostea şi cu nebulia de-a prinde în laţ idealul, „sufletul“, Constantiniu cu nepăsarea, cu ura sau cinismul, toţi araseră acest câmp, contribuind într-un fel sau altul (lui, Tudor îi fu ruşine de
15 acest „într-un fel sau altul“ – cum poate să se gândească astfel?) la răsărirea acestei „floricelae“. Se bat munţii în capete... dar iată că rezultatul e uneori gingaş ca un clopoţel de argint, sunător şi nespus de frumos. Se simţi inundat de fericirea tinerei mame de lângă el.

20 – L-am aşteptat... şi la scurt timp după întoarcerea lui Sandu băietelul s-a îmbolnăvit... Am hotărât să ne despărţim definitiv... Era gelos de câte ori vedea copilul. Zicea că ştie că nu e bine, dar nu se poate abţine. Acum s-a căsătorit cu
25 Ruxandra... o ştii?

– Da, vag...

– Să le dea Dumnezeu sănătate. Eu am fost dată afară din facultate pentru absenţe nemotivate. Pierdusem deja un an din cauza fugii mele la Cluj... Toţi m-au exmatriculat atunci,
30 inclusiv Val. Acum sunt iarăşi în anul IV, la fără frecvenţă. Am o mică slujbă undeva. Ştii că într-o dimineaţă am făcut o baie minunată acolo la voi; era prima fugă de-acasă, dormisem cu Val; propriu-zis stătusem aşa unul lângă altul şi discutaseam despre artă... Dimineaţa, ne-am certat... nu mai

ţin minte de ce... Am întrebat unde e baia şi el mi-a explicat; „drumul“ era destul de complicat, undeva la subsol. Am făcut singură un duş într-o încăpere cât o şură, unde s-ar fi putut
5 îmbăia un regiment. Mereu, când vin aici, îmi amintesc de dimineaţa aceea. A fost o zi de cotitură.

– De cotitură şi pentru mine. Atunci v-am cunoscut, pe tine şi pe Val, şi v-am fost „martor“. M-am gândit de multe ori că toată vina mea a fost aceea de-a fi martor – cu voie sau
10 fără voie – la anumite întâmplări. În orice caz, nu regret această calitate. Uneori e bine să vezi cât mai multe, numai să ai inima tare. Noi, slavă Domnului, suntem tineri. Abia îmbobocim. Complimentul îi făcu mare plăcere Olgăi, venea ca un răspuns la teama ei de-a fi prea trecută. Nu-mi pare rău că v-am întâlnit
15 atunci. Întâlnirea cu Val a lăsat urme adânci. Aşa scurtă cât a fost... Merita să trăiască. Ce spun merita: era necesar. Există oameni care te fac să fii mândru că i-ai cunoscut, alături de ei te simţi şi tu mai bun, mai dăruit şi chiar eşti, pentru că
20 astfel de indivizi sunt ca magnetul, care ştii să răscolească toată pilitura de fier din jurul tău, să-ţi înlătore praful şi rugina de pe sentimente şi senzaţii, îţi ascut auzul văzul, nervii... Simţi atunci că omul e vecin cu Dumnezeu, că Dumnezeu e un
25 prototip al lui, e insul de lângă tine, dacă nu chiar tu însuţi, aruncat în ideal... Sigur, el nu putea fi fericit... aşa cu una cu două, continuă Tudor, oarecum înciudat că nu reuşea să prindă esenţa proteică a existenţei prietenului său. Cuvintele erau palide. Dar el nici nu căuta asta... existenţa lui ar fi însemnat fericirea altora. Lăsa capul în jos şi tăcu o clipă. Cred că pe tine te-a confundat cu arta lui. A vrut să te realizeze, dacă se poate spune aşa, dar ca pe o bucată de marmoră, nu ca pe un om. Există inşi care sunt fericţi acolo unde îi pui. 30

– Eh, dacă ar fi avut şi Val tăria... oftă Olga.

– Era un om foarte tare, zise Tudor. Dispariţia lui se poate numi accident de tangaj. A. fost aruncat peste bord, din greşală. Dacă ar fi scăpat din furtuna aceea... Cred, sunt ferm

convins, continuă el ceva mai domol, că generația noastră, care n-a prins decât un sfârc din suflul acela, suficient totuși să ne facă mai înțelepți și chiar să ne dea îndreptățirea de-a zice că ne-am călit, va fi cea care va reînoda firul cu tradiția...
 5 va reazeza lucrurile și le va duce mai departe... Unii au și început să se afirme... Val ar fi fost unul dintre aceștia, dintre cel mai bun. El ar fi putut înălța acum statuia Speranței, așa cum am văzut-o noi odată, împreună... Și pentru ca tot veni vorba, să-ți mai spun ceva. Aici suntem, oarecum, tot în baie
 10 și lucrurile își pierd o parte din greutate, așa că se pot rosti fără să doară. De ce-ai fugit De ce fugi – în general – de ce ești așa de alunecoasă? Alunecarea ta l-a costat pe Val... cât l-a costat... De asemenea, nici Șandru n-a fost prea fericit. Tocmai faptul ca îi scăpai din mână l-a împins la acele acte
 15 de... numește-le cum vrei... Și zâmbind unei amintiri, care în orice caz nu era de natură să-l facă să zâmbească: când eram cu Șandru, l-am întrebat ce vârstă ai. „Vârsta revoluției noastre“, am observat cu glas tare, tocmai pentru că se apropia cineva și trebuia să-l fac s-audă despre ce vorbim să nu creadă, ferească Dumnezeu, altceva.

– Știu, mi-a spus-o, ca pe o butadă a ta, zise Olga.

– Ți-a spus și ce-a urmat? Adică, ce i-am mai adăugat apoi...

– Da... că dacă mă lasă el... tu... Olga se roși până în vârful
 25 urechilor.

Se priviră o clipă în ochi, și Tudor lăsă fruntea în jos. În holul băii era totuși prea cald, și prea mult abur. Îi făcu semn spre cel care citea ziarul alături de ei, pe canapea. „A auzit tot.“ Tudor devenise superstițios oarecum, nu-i plăcea să
 30 vorbească despre ce urma să întreprindă, chiar dacă ar fi fost vorba să pună o scrisoare la poștă. Dacă spunea cuiva de ea, că va pune o scrisoare la poștă, se întâmpla ceva cu scrisoarea aceea, ori o pierdea pe drum, ori se răzgândea și-o rupea, ori dacă o trimitea, nu mai ajungea la destinație.

Olga se grăbi să plece. Simțea că i se face rău, că are nevoie de aer. Se făcu nevăzută, așa cum apăruse, ca o nălucă pe cer, una din acele năluci care sfințesc locul lor de pe cer. Era de lut și trecuse prin focul care purifică.

Tudor mai rămase... Îi era teamă să nu răcească, voia să
 5 mai stea vreun sfert de oră, să nu iasă afară cu porii deschiși. Își dădu seama că, în repezeala aceea, uitaseră să-și spună adresele. Omul care încremenise pe fotoliu, aproape zâmbind, citind cine știe ce știre, îl urmări multă vreme. Cu atitudinea sa degajată – de ins care simulează că face un lucru, în fond
 10 ocupându-se cu altceva, care se face că citește, în fond trăgând cu urechea; care se face că trăiește, în fond murind. Nu putu uita mai ales zâmbetul acela, el părea fericit, totuși un zâmbet complice. Auzise probabil discuția lor, refăcuse mintal – dacă avea imaginație – două experiențe ale unor tineri pe care viața
 15 i-a aruncat cu capul de toți pereții; care se întâlnesc din întâmplare la baia comună și își deschid sufletele. „Între ei va exista întotdeauna un mort“, se gândi Tudor. Văzuse murind în jurul lui oameni, în diferite poziții și în diferite împrejurări. Odată începu să-i inventarieze, într-o noapte de
 20 insomnie, așa cum unii cari fac liste cu iubitele lor. Și-i amintea pe rând, câțiva îi erau oarecum prieteni. Făcu un fel de studiu asupra celor duși sub ochii lui, încercând să-și amintească totul cu precizia unui aparat de filmat – cum făcuseră, cum se
 25 prăbușiseră lăsând viața să se scurgă din ei; ce ziseră înainte. (Unul îl rugase să-i plătească o datorie de 25 de lei unui anume Datcu, urmând ca după aceea „să se achite el într-un fel“ – ca și când pe lumea cealaltă urmau să fie tot împreună și ar fi găsit o posibilitate să-i înapoieze cei 25 de lei. „Care Datcu?“
 30 întrebase Tudor. Omul nu mai răspunsese.)

În toate aceste împrejurări Tudor se simțea solidar cu moartea, o înțelegea, nu-i mai era așa frică de ea, ca înainte, când tocmai din cauza acestei frici voise să scape cât mai repede de viață; să-și pună capăt zilelor; să rezolve cât mai „urgent

și problema asta“; ca și când ar fi fost vorba de o datorie neplăcută, ca și când ar fi fost vorba de cei 25 de lei pe care-i datora și el unui anumit Datcu și voia să se vadă scăpat de chin. Cu unii stătuse de vorbă, și-i ascultase cu luare-aminte, încercând „să le dea sfaturi“, ce caraghios! Jalea cea mai mare a lor era că nu mureau acasă. Numai la gândul acesta parcă îi podidea plânsul – un plâns interior – foarte puțini vărsau câte o lacrimă. Ca și când, dacă ar fi murit „între ai lor“, moartea n-ar fi fost tot aia. Tudor le spunea că, dimpotrivă, ar trebui să fie împăcați, tocmai din această cauză: ai lor n-au posibilitatea să-i vadă agonizând, durerea rămâne oarecum „secretă“, necunoscută lor, nu le-o mai transmitea. Or fi avut și ei altele pe cap și e bine că nu trebuie să mai ia act și de moartea lor. (Mînța și el cum putea. Muribunzii acceptau jocul.) Și la urmă – continua Tudor – ce vorbă e aia că nu ești acasă?

Acum putea judeca moartea „la rece“, oarecum, ca pe un fenomen al naturii, care ține mai mult de chimie și fizică decât de existența noastră. În această lumină – destul de limpede și uneori strălucitoare – viața îi apărea cu atât mai interesantă. O trăia „în cunoștință de cauză“. Avusese rarul „privilegiu“ să se nască. Nimerise în plus într-o epocă „frământată“, într-o furtună pe mare; se scufundase o lume ca „Titanicul“, fără să zică nimeni nici păs! și el avusese *norocul* să asiste la acest fenomen și să-l contemple. Și să scape. Nu era inclus el însuși în povestea cu „Titanicul“, n-o putea înțelege prea bine, deocamdată. El era de fapt din generația următoare care din catastrofa Titanicului auzea mai mult valsul ei...

Devenise mai puțin sociabil. Nici nu prea avea timp, voia într-un fel să recupereze anii pierduți, punându-se la punct. Nu știa pentru ce trebuia să se pună la punct. Poate pentru o altă plecare? Nu, asta nu mai era posibil. Simțea el că nu e posibil. Ceva se schimbase, bineînțeles. Venise vara, acum începuse toamna. Întreruperea de atunci – la sfârșitul unei

primăveri parcă (parcă!) – se suda acum cu anotimpul următor. Asistă la fenomenul curgerii trotuarelor în București pe vremea caniculei. Pe cap i se punca ca un turban de ceață, care îl moleșea. Capitala întreagă parcă respira camfor; asfaltul topit mirosea a camfor. El se simțea bine. Minunat. În cămăruța lui era o căldură de mansardă. „După răcoare, proba caniculei“, își zicea el. „O voi trece și pe asta. Ne vom strecura.“ Se strecura prin viață, ferindu-se parcă să nu calce în vreun lac de sudoare al cuiva; ori să nu alunece cu strada, care curgea de zăpușeală. Chioșcurile de la colțurile străzilor nu mai pridideau cu vinderea răcoritoarelor. Reapăruse braga, pe care n-o mai băuse din copilărie. Braga e bună că ține și de sete și de foame, spusese Caragiale, parcă. Însă într-o formulare mai spirituală. Tudor nu și-o aminti exact din cauza zăpușelii.

Când începură să cadă frunzele, își reveni. Distrugerea îi făcea bine. Îl scăpa de livresc, ar fi zis. Foile care cad scapă copacii de livresc. Goi, devin ei înșiși. Tudor râse. Ce gânduri îi mai treceau prin cap! Se plimba prin parc, privind cu atenție cozile frunzelor căzute. Frunzele erau totuși destul de verzi. Cozile sufereau probabil de vreo boală, care se agrava în atingere cu vântul. Un parc frumos e parcul Bibescu – așa se numea pe vremea liceului său – din Craiova, cu copaci seculari, grădina zoologică, niște urși, un cimitir pașnic prin apropiere; și mai presus de orice, da, mai presus de orice, podul acela frumos peste lac. Avea chef să-l mai vadă. Acolo avusese el ca elev și-o idilă dintre cele mai nevinovate, într-o vacanță care se terminase într-un mod barbar – idila. Se aplecă și rupse o crenguță cu măceșe dintr-un tufiș. Măceșele erau coapte, ca niște mărgele roșii, lunguiete. În copilărie, pe câmp le mânca, nu știu ce conțineau. Dar toți copiii mâncau măceșe, păducele și porumbe. Asta, toamna, când erau cu vitele pe câmp. Iar atunci, fata aceea cu care tot corespondase mult, mai degrabă de dragul de-a avea și el o iubită și de-a face literatură de dragoste în scrisori, că n-o văzuse decât o dată,

se întâlnise cu el acolo în parc... și fuseseră cât se poate de elevați în discuție și de romantici. Lui îi tot venea în gând s-o sărute și tot amâna, până când apăruse unul, tăind nodul gordian în modul cel mai simplu: o chemase pe... cum se numea? deoparte și când se întorsese, pe obrazii roșii se puteau vedea urmele mâinii grele a ăluia. Deci ea era și prietena lui, de facto... de jure, era a lui Tudor, care făcea liceul în alt oraș și se iubeau prin corespondență. Tipul plecase furios, un oltean arțăgos, de la normală, cum aflase după aceea, chiar din gura ei, care se jură, plângând, că acela n-avea nici un drept, dar absolut nici un drept să procedeze astfel, iar el se simtea oarecum fericit că scăpase și de problema primului sărut care ar fi părut atunci foarte deplasat... și, în general, de mult voia s-o rupă cu această prietenie „academică“ între doi elevi de liceu. Totuși, întorcându-se în orașelul unde făcea liceul, îi compusese... își aduse aminte cum o chema... o scrisoare de adio plină de generozitate. Îi reamintea micul incident din frumosul parc, discuțiile lor elevate despre amor și viață și moarte și pleosc! palma derbedeului pe care ea i-l preferase, deci, în lipsa lui. Din cauza asta nici nu intervenise; putea să angajeze cu el o bătaie în lege, el fiind destul de slab la prima vedere, însă tare în fond: făcea box, scrimă, călărie etc. Însă el o iertase atunci (și-l iertase și pe idiot) și-i reda libertatea. Scrisoarea era de o mare generozitate. Cum îi fusese trimisă, nu direct la normală, unde nu avea voie să primească scrisori de la băieți, ci pe adresa unei prietene de-a ei, care stătea la gazdă pe strada Madona Dudu și care, bineînțeles, înainte de-a înmâna-o adresantei, o citise la toată clasa, îi pricinuisse fetei o mulțime de necazuri. Toate o condamnau că-l „înșelase“ pe Tudor, un băiat atât de deosebit. Din parcul „Bibescu“, Tudor sări cu gândul la Titu, unde scena se repetase, cu alte personaje, și, ca să zicem așa, într-o altă regie – măcar că aproape identic – chiar în preziua aceea. Era prin urmare blestemat să sufere această înfățișare a condiției de iubită

pălmuită de amantul cu care te înșeală. Mult o să mai fie el înșelat în viață? și ele pălmuite? Atunci o sărutase pe Diana, și urmase restul. Adică viața își ceruse drepturile ei. Iubirea nu moare, orice s-ar zice... Oftă, luat de amintiri. Se întoarse în boschetul cu măcieșe și puse la loc creanga ruptă, ca și când aceasta s-ar mai fi putut lipi. Acum seamănă cu un altoi de măcieș sălbatic, tot pe un măcieș sălbatic. Se reușiseră performanțe mai mari. Cât era de rămas în urmă cu acest capitol! Dumnezeuule, cât era de rămas în urmă! O pală de vânt îi umplu umerii de frunze moarte, verzi, totuși moarte, din cauza unei boli secrete la codiță. Ce i s-ar fi întâmplat dacă viața lui și-ar fi urmat cursul normal, atunci? Era doar pe marginea căsătoriei, pe marginea verighetelor. Trebuia să le comande a doua zi. Diana îl și recomandase, în dreapta și-n stânga, logodnicul ei. Tudor simți că se înabușă numai la gândul fericirii ce ar fi urmat. El nu putea suporta un grad prea ridicat de fericire. Pe Diana o iubea... adică o iubește... și cum să se căsătorească tocmai cu ea? Unde s-a mai pomenit asta? ... Unde s-a mai pomenit asta în viața lui, să facă chiar ce-i place? Ba, dacă ar fi s-o luăm logic, metodic, toată viața făcuse taman pe dos: exact ce nu-i place. Mâncase ce-i producea greață și-i întorcea stomacul pe dos (se temea că după un exercițiu prea îndelungat – stomacul lui a rămas chiar așa – întors), se plimbuse pe unde n-avusesse chef, discutate cu oameni care-l urau și-i vânau cuvintele, le așteptau ca pe niște alice pe care vânătorii economi le scot din căprioarele ucise, pentru a le folosi din nou. Cuvintele lui erau folosite din nou împotriva sa. Un singur lucru făcuse el după pofta inimii – gândise – și tocmai de-aici i s-au tras toate. În primul rând, o pierduse pe Diana. De la întoarcerea sa, o tot căutase, gândul îi fusese numai la ea; era oarecum în situația îngrozitoare în care fusese Val, în perioada aceea, să caute o femeie. N-avea chef să repete totul, acum, pe spirala lui Val. Fiecare cu originalitatea lui. Însă viața – în linii mari – e atât de drastică

încât reduce totul la niște scheme, pe care oricum le-ai întoarce sunt cam tot acelea. De aceea, scriitorii „realiști“ riscă să fie niște mari pisălogi. Balzac e un pisălog pe tema comediei umane; Zola, un pisălog pe ideea stricării, subțierii sângelui, iar Sadoveanu tot pritocește niște peisaje cu văi frumoase din suflet și din natură. El, Tudor, era un Val, așadar, care a sărit peste groapă... și continuă s-o caute pe Olga. Olga, care și-a coafat părul cel boticellian și umbla goală la baia publică, rugând vreo babă cu sânii până la genunchi să-i toarne apă cu căldarea pe spinare și s-o frece cu buretele. Olga, femeia fatală, care se spală la Baia comunală. Diana... se căsătorise cu profesorul de educație fizică și gimnastică. Adică la experiența ei cu Costică Făt-Frumos se adăugase și educația fizică și sportul. Deci, individul se alesese cu o soție frumoasă, cultă, superioară lui din toate punctele de vedere, și în plus ascultătoare, care-i știe de frică. Și tipul era dotat cu anumite calități. Se înscrisese într-un club, nu știu care, și ca handbalist, ori voleibalist, pleca mereu în străinătate. Diana îl însoțea și din cauza acestor turnee Tudor nu izbutise în lunile scurse de la întoarcere să dea de ea. Aflase că se stabilise în București, aflase asta de la medicul echipei, un doctor foarte cult, măcar că era tânăr, căsătorit cu o femeie draguță. Era la Sinaia, echipa de volei ori de handbal se afla în cantonament și cineva i-l prezentase pe medicul respectiv. Tudor se afla la Sinaia într-un fel de internare la un sanatoriu. Un fel de internare, pentru că era mai tot timpul liber; trebuia doar să facă niște băi de plante, care se recomandau contra nervilor. După zece băi de plante – stătea câte un sfert de oră într-o cadă plină cu un ceai obținut din fierberea celor mai diverse plante – simțea că-i vine să se urce pe pereți. Astenia lui abia se declanșase. Întrerupsese tratamentul, niciodată nu fusese capabil să ducă un tratament până la capăt, și încercă să se distreze. La un bar îl întâlni pe doctorul respectiv și tot discutând îi spuse „echipa“. Lui Tudor îi rămăsese în minte numele vlăjganului și tresări.

– Cu cine e căsătorit? întrebă el, cu inima cât un purice. Cu una... așa și-așa? I-o descrie pe Diana așa cum poate un bărbat să descrie o femeie, adică într-un mod foarte superficial.

Doctorul însă spuse imediat că într-adevăr „ținea“ o profesoară, o figură distinsă în orice caz. Sportivul o aducea uneori cu el la antrenament, însă se purta cam brutal.

Diana deci asista la antrenamentele de handbal, ori voleibal! Astenia lui Tudor se înrăutăți și începu să se urce pe pereți de-a adevăratelea, ca să nu înnebunească (și nici să nu anchilozeze). Deprins repede regulile cățărătului pe stânci, curajul său cam exagerat îl făcu un tovarăș apreciat în echipele de amatori și așa, în perioadele de vacanță de la sfârșitul săptămânii (avea mereu trei zile libere, de la corectură), luă munții la rând. Urcă și cu coarda pe pereți înalți de câteva sute de metri, rămase o dată suspendat și așa, balansându-se deasupra prăpastiei, simți că i se duce astenia. Vindecarea prin balansarea deasupra prăpastiei o recomanda și altora care se plângeau de astenie, dar crezură că e o glumă.

Ieșind din parc pe la ora prânzului, îl întâlni pe Adrian. Văzuse atelierul unui pictor și era foarte entuziasmat. „Pictura românească nu-i cunoscută în lume la valoarea ei“, i se plânse el.

– Și ce propui? zise Tudor.

– Să se strângă opere reprezentative ale pictorilor contemporani și să se trimită muzeelor din toate țările. Pictorii români n-au intrat în muzeele mari din lume. Avem pretenția să vină muzeele la noi, să achiziționeze. Însă acestea – pe lângă faptul că se mișcă greu – n-au auzit și nu le interesează. N-au auzit și nu le interesează tocmai pentru că n-am intrat în muzeu. E un cerc vicios.

– De cercuri vicioase îmi e inima acră, făcu Tudor. Plimbându-mă puțin prin parc, am aruncat cu pietricele în lac – să fac cercuri – și, poate n-o să mă crezi, dar toate mi-au ieșit vicioase.

– Ha-ha!

Intrară să bea o bere la o cârciumă de lângă șosea. Pentru că începuse sezonul rece, berea se găsea la discreție. Astă-vară, își aminti Adrian, așteptaseră amândoi două ceasuri ca să-i servească ospătarul care venind, în sfârșit, le spusese că berea se terminase și... acum se schimba butoiul... dacă voiau să mai aștepte...

– Se apropie iarna, zise Adrian. Știi că ai paltonul ala la mine. Marga l-a cusut... cum s-a priceput, acolo în spate... dar parcă tot se mai cunoaște.

– Chiar dacă se cunoaște... pe mine nu mă cunoaște nimeni, zise Tudor. Îl voi purta cu mare plăcere. Dacă nu-l cosea, era chiar mai bine, mă mai aeriseam la coastă. Oricâte defecte ar avea crivățul nostru, are și o calitate – aerisește. Când îl simți că bate, apoi știi că te și aerisești. Or eu chiar simțeam nevoia unei ferestre în plus. Frumos, oricum, din partea Margăi, mulțam. O să trec într-o zi să-l iau.

– Mai ai și un pachet cu hârtii, niște cărți, niște însemnări; apucasem să le duc eu sus, înainte.

– Nu prea simt nevoia să citesc scrisori vechi. Poate așa, pentru timbre. Anii mi-au descoperit o nouă pasiune: filatelia. Stai și te uiți la un timbru vechi, ca la un tablou. Fiind obligat să mă concentrez pe spații mici, era și normal să ajung la un moment dat filatelist. Dacă o să am vreodată bani mulți, o să-mi cumpăr un catalog al tuturor timbrelor din lume. Cred că există. Renunț să mă mai duc la muzee, îmi cumpăr o lupă și mă tot uit... Mă tot uit... de mine..

Nu e adevărat că pe Tudor nu-l cunoștea acum nimeni. Reapariția lui făcu oarecum senzație. Câteva poezii îi fură republicate, tot datorită lui Adrian. De fapt, nu prea interesase pe nimeni cine era Mauriciu... cutare, mai puțini făceau legătura între corectorul tăcut și conștiincios, uneori ironic și acid, dar mai degrabă sfios, și cel care așa și pe dincolo.

Lui Tudor însuși nu-i plăcea să-i amintească nimeni nici de una, nici de alta. Nu avea ce să-și reproșeze – ca atitudine

în ceea ce scrisese – doar din punct de vedere stilistic! Se grăbise să publice niște simple însăilări... În anii din urmă lucrase doar atâta pe text și observase cât de imperfecte erau acele prime forme, aruncări pe hârtie; poate că ultima variantă, cea la care ajunsese după lungi întrebări și sfășieri, ar fi meritat să vadă lumina tiparului. Dar această ultimă variantă nu i se dădu. Se eliberase fără ultima variantă, asta îl făcea superstițios, ca și cum ar fi fost vorba de eliberare provizorie... Îl întrebă pe Adrian dacă-l mai văzuse pe Mițache.

– Ce, nu știai? zise acesta.

– Ce să știi?

– S-a... scaldat...

– Ori există prea multă apă, ori... vru Tudor să spună ceva. Se enervă și nu mai continuă. Adrian îi spuse că Mițache, care nu-și mai revenise deloc de-atunci... circulară o vreme prin București, cu barba mare și fără dinți, pentru ca apoi să afle că se înecase într-un râu de undeva din câmpie.

– Asta ne paște pe toți, zise Tudor.

– Cum așa?

– Potopul de-o șchioapă. Dezvoltă ideea unui potop mic, mic, micut, că nu-ți ajunge la glezne, dar care reușește să înec absolut totul. În virtutea... potopului. A ideii de potop. Poate că și atunci, la început, potopul nu fusese mai adânc de-o șchioapă, dar reușise să distrugă totul, întrucât lumea aștepta potopul care fusese proorocit și răsproorocit, adică i se făcuse atâta vâlvă încât o bură oarecare acoperise toate culmile și singură corabia lui Tata Noe reușise să se salveze. Sufletul îi era un pahar cu apă curată pe masa unui vapor în furtună. „Dacă se va vărsa și paharul acesta, dacă va trece de la mine și paharul acesta – se gândea Tudor – atunci iarăși se vor ridica apele, cotele apelor... iarăși potopul de-o șchioapă...” (nu știu de ce-l obseda această idee).

Se despărți de Adrian, care-l invită la masă, așa ca să-i facă o surpriză Margăi. Marga se bucura când îl vedea, avea un

fel de milă pentru el, că tare e nedescurcâret, ca și Adrian, și din când în când îl invita la masă, stăruind mult să vină. Acesta se simțea la Adrian ca la el acasă, câteodată o mai întâlnea acolo și pe Finica și atmosfera era cu atât mai luminoasă. În plus, Marga era o mare specialistă în mâncăruri naționale și-i plăcea să fie laudată pentru talentele-i culinare. Acum – îi spuse Adrian – ce crezi că-a făcut? Pâine, domnule! Face pâine în casă, și-a adus de la țară căpistere (știi ce e aia? pentru frământat) și face o pâine că... n-o mai recunoști! Adrian râse, găsind ambiguitatea exprimării foarte nimerită. Ori Marga arăta ca a bucătăreasă, ori pâinea era prea bună, mult mai bună decât cea din comerț. Cum însă îi lua prea mult timp – frământatul, dospitul și coptul – și nici copiii n-o lăsau în pace, iar ea mai avea și de învățat verbele germane, îi interzisese de luna viitoare să mai facă pâine în casă. A prins-o odată cu ea nesărată, uitase s-o săreze, și i-a interzis plăcerea. Acum însă aveau o pâine o minune, Tudor ar fi putut s-o guste.

Refuză politicos, uitându-se la ceas și amintindu-și că are treabă imediat. O întâlnește într-o zi pe doamna Chetroui – care se mutase pe undeva prin Piața Amzei – și aceasta îl întrebase dacă n-ar fi amator să cumpere o mașină de scris. Cunoștea dânsa o persoană care avea o mașină de ocazie. N-o dădea scump și era dispus s-o vândă în rate. Tudor, luat pe neașteptate și neîndrăznind să refuze o femeie, spuse că de! știe și el? Îi dădu adresa și a doua zi dimineața domnul Mitrică, un pensionar veritabil, adică venerabil, se prezentase c-un *Hermes Baby* elvețian – de vreo 25 de ani, dar bine păstrată – spunea el. Lui Tudor îi plăcu, era o mașină simpatică, avea literă frumoasă și, ce-l atrăgea mai mult, era portabilă. Făcură actele de vânzare-cumpărare, pierzând câteva zile cu legalizarea lor la notariat și se văzu posesorul unui instrument de scris. Nu știa că e regula că proprietarii unor astfel de „tiparite“ sunt obligați o dată la trei luni să se prezinte cu ele la verificat.

La serviciul acela era coadă mare și mergea destul de greu. Când îți venea rândul, te așezai cu mașina ta la o masă și îți se dădea să copiezi câteva fraze (erau două fraze despre cultivarea cartofului) și apoi să bați toate literele mici una după alta și de asemeni, dedesubt, toate literele mari. Pe Tudor îl enerva coada, și faptul că nu știa deloc să bată la mașină și nu vedea cum va reuși să treacă examenul cu recoltarea cartofilor. Tot așteptând, luă seama diverselor tipuri, era o adevărată consignație de mașini de scris. Mulți aveau mașini nemțești, dinainte de război; existau și *Hilton* englezești mari și butucănoase, și *Consul* și *Olivetti* italienești, și *Erika*, *Mercedes*, *Remington*, *Olympia*, *Optima* etc.

În sala de așteptare, unde era un aer greu din cauza multelor persoane (cineva tot deschidea fereastra, iar o doamnă mai în vârstă o închidea după un minut spunând că o „trage“), intră... Olga. Atrase în primul rând atenția celorlalți, care întoarseră capul (Olga încă mai era o apariție!). Când o observă și Tudor, parcă se deschise cerul și-i veni să pupe toată mulțimea. Îi făcu semn că-i ținuse locul. Nimeni nu îndrăzni să protesteze că se bagă în față. Tudor o așeză înaintea lui, luând-o ușor de mijloc pentru a ajuta-o să intre în rând. Olga avea o mașină mare și grea, cu un capac destul de grosolan, improvizat de cineva probabil. Îi spuse însă că era foarte bună.

– Dar tu... de ce ți-ai luat-o? întrebă ea, aruncându-și un ochi peste mașina lui Tudor.

– Ca să-ți spun drept, nici eu nu știu... Mi-a oferit-o cineva și m-am gândit că...

Le veni rândul. Olga, care termină repede, dând dovadă de mare dexteritate, se oferă să-i scrie și lui Tudor, pe care-l trecuse nădușeala, ca la un examen adevărat, frazele cu cartofii. Cel care supraveghea operația nu-i dădu voie și Tudor învăță să scrie chiar sub ochii acestuia. Bineînțeles, făcu o mulțime de greșeli. În sfârșit, termină și își vârî mașina de scris în capac. Îi plăcea cum țacăne când se închide, atâta învățase el de când o cumpărase. Olga îl aștepta dincolo de ușă.

– Îmi era teamă să nu dispari, zise el, ca data trecută! Apoi răsând: știi că și atunci tot după tine plecasem? Plecasem la Titu, la prietena mea, care aflase că ai fi la Cluj... și eu te căutam pentru Val. Nu ți se pare că viața asta are un haz nebun?

– Multe nebulii ne-au scăpat necunoscute, spuse Olga. Era o glumă, dar suna destul de „tare“ –, mai ales pe coridorul acela, care dădea ecouri grave. „Viața ca o tentativă de omor“ – spuse Tudor, dar asta nu avea legătură directă cu discuția lor; era un fel de concluzie la meditația lui de până atunci asupra întâmplărilor petrecute cu ei toți de când o cunoscuse pe Olga.

Pe cât de sumbru intrase Tudor în sobra clădire, pe atât de vesel și radios arăta la ieșire. În amândouă mâinile avea câte o mașină de scris, caractere bineînțele diferite, iar în față: muza. Nu-i rămânea decât să se inspire; nu-i rămânea decât să învețe să scrie, să bată la mașină (mecanismul oarecum îl cunoștea), nu avea nevoie decât de puțină voință, de puțină disciplină.

Era spre asfințit... în oraș se aprindeau luminile.

– Ai cafea acasă? îl întrebă ea, întorcându-se spre tânăr și surprinzând pe fața lui un zâmbet fericit.

Ca și când l-ar fi întrebat de ce zâmbeste, Tudor îi povesti ceva destul de încălzit despre un contrabasist tânăr dintr-o orchestră de la Brașov. Acesta i se plânsese odată, de mult, că nu se poate dezvolta profesional din cauză... Ghici din ce cauză?

Olga nu ghici, ceru să-i dea și ei o mașină, pe cea mică; prea e încărcat și apăsător de litere.

– Toate literele sunt în regulă! zise Tudor. Contrabasistul cel tânăr, era un băiețandru de 17–18 ani, nu putea mișca arcușul decât jumătate din cât ar fi trebuit. Nu că n-ar fi fost spațiu pentru toată orchestra... dar vecinul lui era un contrabasist în vârstă și mereu se băga în el și-i mânca în fiecare

zi câte un centimetru din spațiul necesar ducerii arcușului până la capăt. Din cauza aceasta, dirijorul, care nu știa ce se întâmpla, începuse să-i tot facă morală contrabasistului tânăr că nu cântă bine. Risca să fie dat afară din cauză că bătrânul – în ciuda liniei pe care el o trăsese cu creta pe dușumea, care ar fi trebuit să reprezinte granița dintre cele două contrabaze, amândouă având în fond drepturi egale – încălca linia în mod grosolan și tinerelul mai mult plângea decât cânta în timpul concertelor. Ei, ce zici?

Trecură prin fața Ateneului, deci se putea ca Tudor să-și fi adus aminte de aceasta văzând de departe ciuperca Ateneului: – Aș bea o cafea, zise Olga... după cartofii de adineaori... Îl privi lung și-l văzu din nou zâmbind.

*

De fapt, parcă în tot acest timp el și-a „ferecat“, și-a oțelit, a călit acest surâs.

Descoperise că nu trebuia să doarmă decât o oră-două pe noapte și avea la-ndemână un rezervor nesfârșit de timp pe care până atunci îl irosise în van. Organismul pe care și-l studiase bine se mulțumea doar cu o mică relaxare. Somnul lung însemna moarte. Se culca pe la miezul nopții și cum pune capul pe pernă respira adânc de câteva ori, din „foale“, și adormea imediat. La el burta era cea care se cerea odihnită, oboseala prea mare îi umplea stomacul cu aer – înghițea aer – și respirând adânc se desumfla. Această respirație însemna și prima etapă a somnului său, o oră, să zicem. Apoi se trezea. Dormea cu o batistă pe frunte – fie iarnă, fie vară – ca să nu răcească. Lângă capul lui la-ndemână se afla o sticlucă cu apă și, când se trezea, întrucât toată oboseala i se adunase în ochi, își turna două picături pe o pleoapă, două pe cealaltă. Nu știu ce reacții se produceau, că în câteva secunde ochii nu-l mai dureau, i se limpezea și capul, ca și când pe creier ar fi avut

o pleoapă mare, în legătură cu cele ale ochilor, care se ridica acum odihnită. „Văd cu trei ochi.“ Își amintea apa vie din poveste. Oare de la ce bază pornise creatorul anonim? Cine știe ce funcțiuni ale apei, uitate de moderni, le erau cunoscute celor din vechime. Cele câteva picături aveau realmente efectul apei vii — și după câteva momente el bea restul. Recursese la stratagema cu sticluța spre a da impresia că e vorba de un medicament și că e obligat să-l ia, altfel Adrian, care-l vizita din când în când, ar fi râs de el. Acesta totuși îi aruncase sticluța („Ai dat în mania doctoriilor la vârsta asta! Rușine!“) și o înlocuise c-un simplu pahar de apă, pe care ca să nu intre praful punea o vedere din Berlin (Vest) — Vechiul stadion olimpic. Vederea îi fu apoi „confiscată“ de un coleg de corectură. Tudor înlocui paharul cu apă c-un ulcior mic, frumos, cu smalt, luat din Piața Obor, care-i amintea de ulcioarele de Oboga. Turna o picătură-două pe deget și se ungea pe pleoape. Asta era tot. Învia la o extraordinară existență prin procedeu cel mai la îndemână: ungerea pleoapelor cu apă de izvor, de robinet, mă rog. Dar ce existență! Își punea perna lângă tăblia patului, verticală, și-și rezema spatele de ea. Mușchii stomacului se relaxau. Peste o jumătate de oră, era complet odihnit. Descoperise că în procesul somnului capul trebuie să fie liber, adică să nu-l apese pe pernă. Să stea aproape vertical, ca la cardiaci. El n-avea nimic la inimă, nu mai avea, se controlase. Rămânea așa ghemuit — de altfel, toată filosofia consta în această poziție „ghemuit“, care era cea mai relaxantă și îl elibera de obligația de a pierde dormind atâta timp în fiecare noapte. Recuperă 5–6 ore din fiecare noapte. Stătea așa, ghemuit, și se gândea. Gândurile de noapte sunt altfel decât cele de zi. Ziua ești aproape năuc. Își amintea anumite acțiuni ale sale de peste zi și aproape nu le putea explica. Parcă ar fi fost doi: unul de zi și altul de noapte, ar fi lucrat în două schimburi, cum ar veni, și cel de ziua făcea o mulțime de greșeli pe care celălalt le judeca la rece, căuta să înțeleagă de ce și cum. E o

nenorocire că lumea doarme noaptea, acesta e de fapt timpul cel mai propice activității creierului — venim din întuneric, avem mai multă experiență de noapte decât de zi; mintea noastră e mai deprinsă să lucreze noaptea decât ziua.

Abia acum își dădea seama ce extraordinar e să gândești și cu câtă ușurință descoperirea — numai făcând efortul de a se concentra asupra lor — lucruri cărora altfel nu le-ar fi putut da de fir în vecii vecilor. Era uimitor de perspicace, simțea forțe imense în el. Ar fi putut să dea lecții de zbor. Totodată, își dădea seama că n-ar fi reușit să zboare decât el, și-ar fi părut caraghios în fața elevilor, care nu l-ar fi crezut că el zboară de-adevăratelea, fără aripi și fără nici un aparat, numai așa că voiește și are puterea asta să zboare. L-ar fi bătut cu pietre, l-ar fi hulit. Merita însă să le dea niște lecții, dar mai târziu. „Dă-i societății aripi — îi spusese odată Val — și le va arde pe rug. E învățată să meargă de-a bușilea, să meargă în picioroange. N-are nevoie de aripile tale.“ Așa să fi fost? Val se înșelase. Tudor se maturizase mult, dar nu la față. Înfașșurarea îi era mereu aceeași, nici nu-i dădea vârsta. Cu cât trecea timpul, parcă întinerea; timpul oricum nu-l atingea și-ntr-o noapte, cum stătea așa ghemuit, ca și când ar fi fost un ghem al lui Dumnezeu și singur și-ar fi ținut în mână firul pe care-l prinsese, în sfârșit — foarte puțini reușesc asta — ochii scăpându-i în oglindă, își văzu obrazul, același, și înțelese că el nu îmbătrânește. Va rămâne tânăr, mereu tânăr, ca acum și în deplină forță, adică în posesia unei forțe extraordinare pe care el o primise ca pe ceva normal. Va rămâne tânăr, atât cât va dori el, nici mai mult, nici mai puțin.

Luase una după alta toate problemele care-l frământaseră în ultimii ani, le judecase, le întorsese pe toate fețele și le clasase. Îi veneau în gând amănunte care atunci îi scăpaseră, frânturi de fraze, ce puneau lucrurile în cu totul altă lumină, în lumina lor adevărată, și așa reuși să le descifreze. Într-o astfel de pauză pentru limpezire — pe care și-o permitea după somnul

lui de două ceasuri și ținea până în zori, când se scula perfect odihnit ca și când atunci s-ar fi trezit – își propuse să-l găsească pe Val. Se miră că nu-i dăduse prin cap asta mai de mult. Își reaminti tot ce știuse în legătură cu el, ce spusese atunci la restaurant, cum jucase chibrituri. Ce rochie avea Olga când juca chibrituri și ce-i spusese Val despre ea.

Îl căută mult până spre ziuă, când îl găsi. Era într-o peșteră amestecat într-un grup de turiști străini. În peșteră, întuneric, o beznă umedă, aproape toți purtau făclii aprinse și se strecurau cu mare greutate prin coridorul de piatră care uneori se îngusta cât un gâtlej. Urcau trepte de bârne, ținându-se cu mâna de un fel de balustradă care se legăna – alături se afla prăpastia în fundul căreia curgea un râu. Se auzea apa rostogolindu-se jos pe gresii. Tudor încercă să lumineze cu facla lui care arzând mirosea a seu, să lumineze în adânc prăpastia, dar lumina se întoarse, parcă speriată de atâta beznă, făcând să se profileze obrazul persoanei dinaintea lui, pe care o atinsese chiar cu mâna de câteva ori. Ba îl rugase o dată să-i permită să se sprijine de el.

– Val! exclamă Tudor. Mă, băiatule! Formidabil, tu aici?

– Bineînțeles, spuse acesta, tot așa, răgușit, cum vorbea el. Aici, în sânul naturii. Și eu ca toată lumea.

Dinții care îi mai rămăseseră străluceau în pâlparea torței lui Tudor – a lui se stinsese – era știrb... De ce? Tudor își aminti că atunci i se plânsese că i se clatină un dinte în față. „Nu se poate, ți se pare!” și iată că-i căzuseră mai mulți. Avusese dreptate. Se uită să vadă cum era îmbrăcat: purta haine de doc, ușoare, nepotrivite cu frigul și umezeala locului – ar fi trebuit să-i pună el ceva pe umeri –, însă nu voia să-l sperie. Pe de altă parte, nici nu dădea semne că i-ar fi frig.

– Cât te-am mai căutat toți, reluă Tudor, am scotocit pământul. De ce nu ai dat nici un semn de viață?

– N-am avut timp, spuse el, dar „alb”, ca și când ar fi vorbit de un subiect oarecare.

– Totuși, ce cauți aici? Amestecat printre străini? și de ce tocmai... aici?

– Pentru că sunt și statui! Râsul lui semăna și cu un suspin; puteai să-l iei și așa. Ia te uită câte statui!

Tudor ridicase torța, luminând pereții. Acum se aflau într-o sală mare, un fel de amfiteatru, și prin colțuri se profilau chipuri împietrite, săpate de apă în stâncă. „Stalactite și stalagmite”, spusese el. A, înțeleg! Stalactite și stalagmite.

– Da, da... reluă el... mai stins... aici, în sânul naturii.

Nu-i spuse însă Olgăi că-l găsisse în sfârșit pe Val, că acesta era în natură și că-l putea întâlni în peștera aceea. Ce rost ar fi avut să-i spună? El le pierduse pe amândouă într-o singură noapte – și modelul și copia, își irosise apoi tot timpul în regăsirea lor, și acum... era prea târziu... Era rândul lui să se ascundă. Lui Val îi picaseră trei dinți din față, ca la un meci de box, când adversarul îi speculează un moment de neatenție și te izbește cu toată puterea peste gură. Momentele de neatenție la Val se țineau lanț, el putea fi pocnit cu toată forța, oricând, pentru că nu se apăra, nu-și apăra nici măcar fața, și râdea tot timpul. Totuși, era uimitor că se resimțise după această lovitură, el care era atât de plin de vitalitate. Dintre toți, cel tare, plin de forță. Tudor își aminti cum îl urmărise Șandru, în momentul spălării până la brâu la chiuveta din cameră. Cum privirea acestuia alunecase pe mușchii încordați ai omoplatului, care se mișcau ca niște plăci de bronz, ca niște platoșe, pe gâlmele bicepsilor, tari ca piatra.

Lui Tudor îi părea rău pentru Nefertite, pe care i-o furase acesta lui Val, și-i purtase, se vede, ghinion. O fi mai existând statuia? Nu fusese nici măcar terminată, nici măcar turnată în gips, așa că nu va putea figura în nici un muzeu. Ce muzeu colecționează statuete de lut în zilele noastre? Fusese prin urmare o prăbușire totală și dinții poate căzuseră singuri – adică numai din cauza durerii sufletești, de-asta nu-ți cad dinții, nu întotdeauna. Îi veni în minte imaginea copiilor, își

leagă c-o sfoară dinții și-i scot, înnodând sfoara de clanța ușii. Ai lui Val parcă fuseseră legați de-o ghiulea și aruncați în slăvi când se trăsesse cu tunul.

În ultima vreme, Tudor călători. Tot așa chircit, dăduse aproape ocol pământului. Luase țările pe rând, intra în muzee, descoperea lucruri fantastice... și în zori, când se spăla și mergea la slujbă... era alt om. Mult mai cult, mai umblat. Ca și înainte, însă, nu făcea caz de cunoștințe, nici de faptul că dac-ar fi vrut ar fi mers pe acoperișuri, ori ar fi zburat pur și simplu. Mergea tot pe jos, tocmai ca să nu atragă atenția, și să nu jignească. Lucrurile astea se descoperă greu, cu pretul multor încercări, unii ajung la ele mai devreme, alții mai târziu. Sunt mulți cărora nu le-a fost dat să le afle niciodată. Și trebuie menajați. Nu-i stătea în fire să se bată cu pumnul în piept: „Știi tu cine sunt eu?“ Alerga după tramvai ca orice om, era îmbrâncit și lumea îi zicea: „Hei, băiete, ce te înghesuie?“ „E împins din spate, cucoană! îl scuza altcineva, nu vedeți că stăm toți într-un picior? E împins din spate.“

Dintre toate locurile vizitate – în acele lungi și binecunoscute nopți de nesomn – el se fixase la unul. Într-un singur oraș se simțea bine, nu se putea despărți de el – Bucureștiul! Aici nu știa când trece timpul, primăvara era primăvară, toamna, toamnă, vara, vară. Și iarna, la fel, era iarnă, cu troiene de zăpadă, avalanșe căzând de pe acoperișuri și țurturi mari pe la streșini. Iarna se gândea la dezgheț, la dezghețul ce va să vină, și sufla în palme și sărea în sus, să se-nălzească. Aici erau și prietenii – cei cunoscuți și necunoscuți – care nu știau că el îi cunoaște pe fiecare în parte și, dacă vrea, le povestește viața cu trecut și viitor.

O, din această experiență se alesese cu multe. Învățase să se bucure fără măcar a mișca buzele, își călise zâmbetul în care erau de toate – unii credeau că doar sarcasm și ironie – de la disperarea celui care se uită-n prăpastie și până la extazul celui care cată spre culmi. Desigur, era aici și multă înțelegere, da, mai ales înțelegere.

*

– Am o cafea foarte bună, spuse el. Mi-o prăjesc eu și-o fierb în nisip. Nisipul mi-l aleg singur, de pe plaja mării. Acolo unde Dunărea se varsă în mare. E un nisip cu hieroglife. Dacă treci pe la mine, vei avea și-o surpriză, spuse el repede, ca și când i-ar fi fost teamă că Olga se răzgândește.

Era mai mult o dezvinovățire față de sine „că duce femeii acasă“. Ca și când cineva i-ar fi interzis totul, mai ales bucuriile simple și esența vieții.

Urcând pe scara plină de cărți și reviste, Olga își aminti de scara cu flori a lui Luchian. Se miră că are atâtea cărți, și Tudor îi spuse – în șoaptă – ca un mare secret (în fond, se jena să nu-l audă gazda), că toate acestea nu fac doi bani!

Deschise cămăruța pe care o închidea cu același lacăt mic care avea în loc de cheie un cui și, fiind întuneric, o rugă să stea un pic nemișcată, să nu se izbească de ceva. Aprinse o lumânare de ceară albă, primită cadou de ziua lui și pe care n-o aprinsese niciodată. Olga, văzând ce strămt e la el, scoase o exclamație de uimire: vai, ce chilie!

– N-au loc două persoane aici! râse el...

Olga își scoase pantofii și se sui direct în pat, „iată soluția“, zise ea, iar Tudor se așeză sfios pe scăunelul din fața măsuței. Căută în sertar și scoase un mic pachetel învelit în hârtie de ziar.

– Surpriza pe care voiam să ți-o fac, spuse el.

Pachetelul era legat în loc de panglică cu un fir de păr. Părul ei de pe vremuri, pe care Val îl sădise demult într-o vază, cumva în bătaie de joc.

– Să nu-l rupi, zise Tudor, desfă-l cu grijă.

Înăuntru era un „bilețel“ al ei prin care îl ruga pe Val să-i picteze o himeră, dacă e în stare.

Olga rămase pe gânduri, nu se așteptase la o astfel de surpriză. Tudor îi spuse că această mică amintire scăpase ca prin urechile acului, rătăcită printre hârtiile lui Adrian.

Pachețelul îl făcuse chiar Val, înainte de a pleca atunci în Delta. Pe bilețelul ei erau scrise cu creionul de Val cele două fraze – aceleași – în babiloniana veche și mai nouă.

– Ca să vezi, cum totul se ține într-un fir de păr, încercă Tudor să rupă tăcerea.

Olga tăcea cocoțată acolo în vârful patului, ca un cocor de la Nil. Tudor ieși pe săliță, aprinse aragazul, puse tava cu nisip adus de acolo de unde Dunărea se varsă în mare și în curând ibricul turcesc începu să clocotească; mirosea frumos a căimac, a scoici sfărâmate și nisip încins.

– SFÂRȘIT –

Berlin, 1973

București–Sinaia, 1975

Piatra-Neamț, 1976

VIZIUNEA VIZUINII

– Roman într-o doară* –

* În două părți (*Partea întâi și Partea a doua*) cu un număr suficient de capitole, fiecare având un motto întâmplător, și cu două volume de versuri inedite, în afară de text, intitulate „Țoiuri și Ventuze“ (Vol. I „Țoiuri“ și Vol. II „Ventuze“).

La care se adaugă un Indice Alfabetice și Cuprinsul.

Toate transformările eroilor noștri în eroi pozitivi și iar în negativi, ca imediat să facă saltul în pozitivi, și la urmă înapoi... și iar înainte... și tot așa; precum și transformările animalelor în oameni și-a oamenilor în animale, plante și, mai rar, în flori – au fost observate de autor –, alternativ, la microscop și la telescop, într-o cameră obscură și sub cerul liber.

Din păcate, fără martori.

Desenele, vignetele și petele de cerneală aparțin autorului, ca și unele personaje desenate, respectiv dulăii Codin și Mozoc, cărora le aduc mulțumirile (mângâierile) mele și pe această cale.

Partea I
VIZIUNEA VIZUINII

Cap. I

O VIZUINĂ DIN ZILELE NOASTRE

Motto:

A fost odată o pereche de oameni. Ei n-aveau copii. Într-o zi, fiind cu voie bună, zise bărbatul către femeie: – Soro, de la mila lui Dumnezeu noi n-avem copii. Să mergem pe câmp și ce vom găsi, aceea să ne fie copil.

PETRE ISPIRESCU

Vizuiua în care intrase – bineînțeles nu pentru prima dată, fiindcă era a lui, moștenită – avea ceva primitiv și desuet, ceva de „boite“, cum poți vedea pe la Paris, deși Ursul nu bătuse Cartierul Latin nici cu gândul. („Poate cine știe, la toamnă“ suna o pancartă agățată pe peretele din față, spre a-i fi mereu la vedere, dar el nu-și mai amintea ce vrea să spună, tocmai pentru c-o vedea prea des.)

Se intra în vizuina ca-n brânză, vreau să spun că atât de facilă era această reîntoarcere la „uneltele sale“, încât eroului nostru i se făcea și lehamite.

„Nu mai merg acasă că e prea ușor“, își spunea el din când în când, oprindu-se și iarăși pornind spre culcuș, poate chiar mai zorit.

Dar să vă prezentăm sălașul.

Deci, în primul rând, un lung coridor, care începe chiar de la suprafață, din spatele „arborelui genealogic“, intrarea fiind

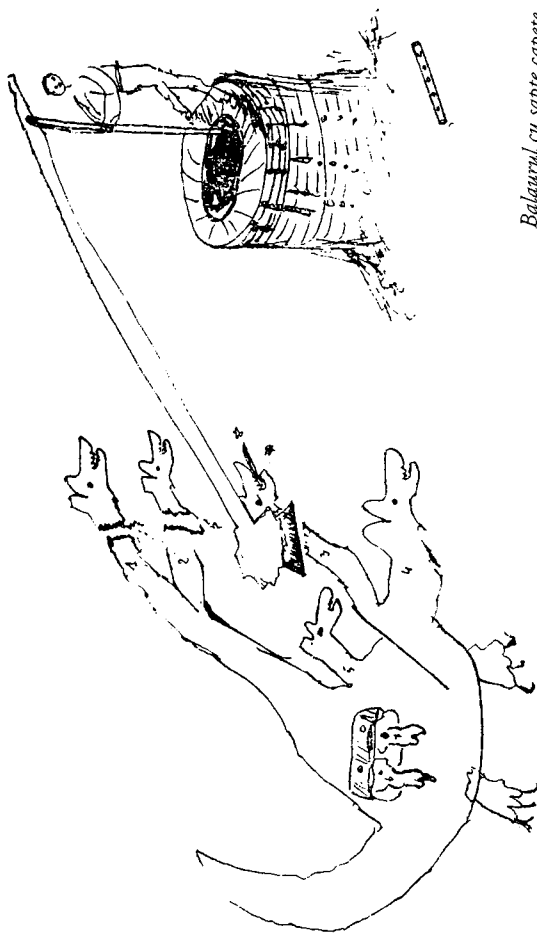
mascată ingenios cu o foaie de brusture sau chiar de Ursul nostru, de trupul lui, în momentele mai primejdioase, când nu voia să i se descopere ascunzătoarea și nu mai avea încredere nici în brusture. Atunci se așeza cu spatele la intrare și... nu se mai vedea nimic.

Acest coridor era săpat în nisip, deși personajul se lăuda uneori că ar fi săpat în marmură. Era întortocheat. O lua întâi la dreapta, după aceea iarăși la dreapta și tot așa mereu, până se realiza o spirală aidoma cu cea încrustată pe țeava puștii spre a-i imprima glonțului o viteză din ce în ce mai mare. Se poate spune că Ursul intra și ieșea glonț din vizuină.

La capătul lungei spirale, sau, dacă o luăm calitativ, lungei „deveniri“ a Ursului, se afla culcușul, moale și cald. Ursul „devenea“ aici să se culce. Unii obișnuiesc să-și mobileze interioarele cât mai fistichiu, în pas cu moda. Și de ce, mă rog? Când primești la tine o vizită, dacă vizitatorul observă că nu ești în pas cu moda pe pereți, e înclinat să mormăie.

Moș Martin, după o experiență tristă, bleu, când fusese nebun după o Coțofană, și-i culegea albăstrele, nu-mă-uita, brânduși sau, dacă nu era sezon, le picta el însuși, înmuindu-și laba îndrăgostită în... în ce? În scrobeală, pe care o fura de la iezerul din mijlocul pădurii, unde veneau lebedele să se spele, să se clătească și să se scrobească. – Și așa, cu pensula grosolană dar sinceră, pentru că venea de la inimă (era stingaci), își umplea pereții grotii cu buchete întregi de Picasso (perioada bleu), care, la un moment dat, începeau chiar să miroasă, cu tot parfumul de care erau capabile. Așa i se părea lui cel puțin, pentru că era îndrăgostit. Coțofana însă pas să vină să miroasă! Zicea că ea nu face vizite la domiciliu. Sau că, mă rog, nu se coboară. Asta îl jignea cel mai mult și, în momentele lui de furie, ieșea glonț din vizuină și se urca în copac.

Dar Coțofana, fire ușoară, o zbughea în vizuină și tot așa „vice-versa“. Deci nu era în pas cu moda.

Balaurul cu șapte capete
și
fântână cu ghillotină

Un singur perete, cel din dreapta, era până la jumătate uns cu miere. Mierea se usca după o lună și de când îi trecuse dorul de aventuri nu mai catadixea s-o împrespăteze. Oricum peretele acela, așa uscat, se chema că e uns cu miere.

5 Dar unde sunt dependențele? Exista undeva o debara, unde se păstra blana Ursului din pădure. Și două chichinete pentru musafiri, care veneau neanunțați.

10 Sala mare, salonul, era încăperea cealaltă, mai spațioasă, unde se afla o oliță, pentru că Ursul ajunsese la concluzia că trebuie să fie domn în casa lui. „Ori sunt împărat în casa mea, ori nu.“

15 Alte apartamente nu cred să fi mai existat (e drept, părinții lui cică ar mai fi beneficiat de o ieșire, care, de când cu problema locuințelor, folosea de intrare unui Bursuc, ce locuia în aceeași vizuină cu Ursul, dar să nu mai vorbim despre asta, e un subiect enervant).

20 Dar de ce, mă rog, să nu mai vorbim despre asta? Adevărul e că Ursul, fiind oricum mai mare și, chipurile, personalitate („chipurile“ e o expresie care aparține Bursucului) avea dreptul, prin lege, la două ieșiri. „Scârț“, răspundea Bursucul, „unde să ieși de două ori odată sau cum să ieși în același timp în două direcții opuse?!“

„Legal, am dreptul la două ieșiri, pentru că sunt mai mare și sunt personalitate“, se încăpățâna Ursul.

25 – Chipurile! De personalități d-alde astea geme pădurea. Adevărul e că sus-numitul Bursuc era incapabil să înțeleagă *niște lucruri*, după expresia Ursului, care uita de fiecare dată să specifice ce fel de lucruri.

30 Nici nu începuse bine Moș Martin, odată întors din aventura lui extraordinară cu zmeura, nici nu începuse bine, zic, să cadă pe gânduri, când Bursucul intră, pe ieșirea de drept a Ursului, și-i aduse o scrisorică. O ținea elegant pe o foaie de brusture ca pe o tavă.

– O scrisorică, făcu el mieros, privind fix, parcă prin Urs, spre peretele cu luna de miere uscată.

– Termină cu de-alde astea, se auzi un mormăit.

– E de la Coțofană.

– Hibernez.

Totuși, pentru a scăpa cât mai repede de vecinul său nesuferit și a se cufunda pe spirala interioară, Ursul luă scrisoarea, își aruncă un ochi pe ea și rămase perplex. Conținutul era acesta:

„Nu mai sunt Coțofana aia proastă.“

Semnat: „Coțofana“.

– Te-ai fi desteptat acum, la Sfântul Așteaptă, făcu Ursul, iar Bursucul, crezând că lui i se adresează un compliment, se înclină respectuos, aruncând foaia de brusture. După care ieși afară să râdă de farsa pe care o jucase bunului său prieten. Coțofana de fapt nici nu existase, dar poți să-i spui unui Urs că pe el nu-i în stare să-l iubească nimeni, nici măcar o Coțofană? Și chiar dacă i-ai spune-o, oare te-ar crede?

Cap II

NU HIBERNAȚI CU OCHII DESCHIȘI

Motto:

*Mama a rostit descântecul, după ce ea a rostit
descântecul (ei)*

...ea a desenat pe noroiul său.

*Paisprezece piese a întocmit ea. Șapte le-a pus de-a
dreapta*

*Șapte piese le-a așezat de-a stânga; între ele a așezat
o cărămidă.*

*Ea îngenunchea pe rogojină; el și-a deschis
buricul... el a chemat pe cele șapte soții înțelepte.*

*Din șapte și șapte pântece de mamă au răsărit șapte
finte bărbătești.*

Șapte au dat naștere la șapte finte feminine.

Pântecele mamei, Făcătoarea destinului.

În perechi i-a completat pe ei.

În perechi ea i-a completat pe ei în fața sa.

ATRAHASIS

(Traducere de Athanase Negoită)

Deci Martin căzu pe gânduri. Primul gând pe care căzu
fu acesta: „Am ajuns și să hibernăm“.

Trebuie să precizăm că nu e vorba de hibernarea normală,
cea de trei luni în timpul iernii, când se stă la gura sobei, după
o expresie din bătrâni, când existau sobe și acestea aveau gură

(o gură cât o șură), ci de una suplimentară, pe deasupra, sau,
cu o expresie mult utilizată azi în zăvoi, *avant la lettre*.

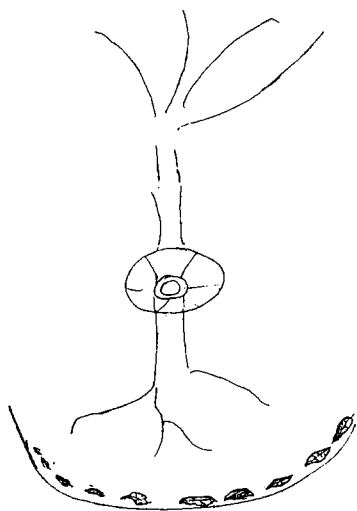
Simpaticul nostru visător se lăsa în voia lenii, de probă,
cu toată greutatea. Pica de sus și uneori i se părea că ajunge
astfel, vâjâind, până-n străfundurile conștiinței.

Nimic nu e mai extraordinar decât să te relaxezi după o
zi de muncă, să-ți fie lene, dar o lene adevărată, cu l mare,
de la Lae. Atunci dintr-o dată totul ia o altă înfățișare.

Își aruncă ochii prin vizuina lui personală, și totul avea
altă înfățișare. Pereții parcă se dăduseră mai în lături, tavanul
se ridicase, nisipul de pe coridor se făcuse marmură (deci Ursul
nu mințea chiar cu totul când susținea că intră la el în birou
printr-o galerie de marmură, în care stau statuile „uite-așa“,
doar să te-apuci să le sculptezi, ceea ce o să facă el, când o să
aibă timp). Chichinețele se transformaseră în două porticuri,
mutându-și fiecare boarfele, claipe peste grămadă, în debara.
(Aceasta, mai leneșă, nu reușea nicicum să se transforme, ori
Ursul nu mai avea imaginație și pentru ea; oricum, era punctul
mort al vizuinei sale, călcâiul lui Achile Ursul.)

Se simțea omul, dacă putem să-l numim așa, în casa lui
și asta chiar se simțea în aer (cum se simte el în casa lui). Era
un parfum de aducere-aminte, care semăna cu cel de levănțică.
Levănțica își făcea adeseori apariția în această vizuină, din cauza
groazei pe care o avea Ursul față de molii. Se știe cum rod
acestea nu numai blana, ci și conștiința și mai ales de această
eroziune în conștiință se ferea cel mai tare Ursul și se apăra
cu levănțică, pe care o priza pe nas, ca acum, când stă așa
tolănit și... șade.

Avea de gând să facă și unele modificări în ce privește
locuința sa. Nu stătea prea bine cu canalizarea, apa nu curgea
decât când ploua și atunci năvălea cu conuri de brad, frunze
uscate și era imposibil să o bei altfel decât distilată. E drept,
își făcea din timp rezerve de sticlute de apă distilată, pe care
fie că le lua pe cale bucală, fie că și le făcea injecții, când avea

și un pic de febră. Își astâmpăra și setea și febra. De alte medicamente însă nu se atingea și chiar avea o vorbă a lui sfântă: „Nu vă atingeți de alte medicamente“.

Într-o vreme se gândise să sape o fântână și să amenajeze una din chichinețe într-un puț cu apă rece, pe care s-o boteze în felul acesta, dându-i importanța unei străzi: strada

Puțul cu apă rece. Apucând-o pe această stradă, după ce ar fi scos apă cu lanțul și ar fi băgat capul în găleată, răcorindu-se, mormăind de plăcere și stropind eventualele molii, ar fi ajuns, luând-o pe prima la dreapta, în cealaltă chichineată. Aici i se înfunda întotdeauna.

Nici cu electrificarea nu stătea prea bine. Pe vremuri părinții lui se chiorau la lumina câtorva licurici, care nu costau mai nimica, dar nici lumină nu prea dădeau. În plus, crescând foarte mult sensibilitatea în secolul nostru, în general vorbind, licuricii nu mai erau rentabili la iluminatul electric, din cauză că făceau prea des scurtcircuit. Fiind și zgârcit, Ursul trăia, că să zic așa în cea mai adâncă beznă.

Deschise ochii. Cea mai adâncă beznă dispăru ca prin farmec și iarăși vizuina luă altă înfățișare. Se gândi c-ar trebui să mute și muntele din spatele ei, la vreo 20 de km, să-l împingă puțin mai încolo și mai la stânga, din cauza umbrei dese pe care o „propaga“. Oare Bursucul i-ar da o mână de ajutor, fiind și în interesul lui?

Și, în altă ordine de idei, făcu el, pomenindu-se vorbind cu glas tare, ce-ar fi dac-aș avea un copil? Locuința, de bine de rău, i-ar fi asigurată, povești, de bine de rău, i-aș spune. Dar... restul? Cine... ar fi restul? Ajuns aici, încercă să-și imagineze, cu multă duioșie, eventuala mamă, uimit și el că poate să se preocupe cu atâta intensitate de restul lumii. În viața lui nu ceruse laba cuiva. Cât trăiseră răposaii părinți, îl tot săcâiseră în privința asta, mergând până acolo încât s-ar fi mulțumit dacă ar fi luat chiar o roabă cu cărămizi, ca să aibă cu ce-i da în cap soața, sau o vulpe de la gâtul unei cucoane, numai să-l știe înșurat. Dar un copil, un ursuleț mic și simpatic foc, care să-i zgârie mobila și să-i răstoarne lucrurile, n-ar fi stricat, că uite, începe să încărunească pe la sprâncene. E știut că urșii, când îmbătrânesc, se fac albi și sunt izgoniți la Pol de semenii lor mai tineri.

Cum o fi arătând Polul? încruntă visătorul una din sprâncenele lui albe.

Sau, când ar fi rămas în pană de povești originale, i-ar fi citit pur și simplu din biblioteca lui bucățile care-l făcuseră pe vremuri să leșine pe litere, de plăcere.

Ținea și acum minte pagini întregi. O pagină întregă suna cam așa:

„Țânțarul scoase paloșul și-l pișcă pe voinic.“

Deasupra era o poză care-l înfățișa pe Făt-Frumos, în chipul unui ursulache cam bleg, care, nimerind în împărăția țânțarilor, capătă friguri și începe să aiureze. Din gura lui ursulache pornea un balon care conținea și aiurelele lui, în starea de friguri groaznice: „Mor mor mor“.

De multe ori, eroul nostru, când hiberna de probă și se lăsa în voia soartei, ca să nu mai spunem a lenii, spre a evita o repetiție, ajungea chiar până acolo încât să-și spună singur povești. Se considera copil și, faptul ar părea ciudat dar așa este, chiar copilul său, rodul dragostei celei mai curate cu o necunoscută, al cărei nume îi scăpa, dar la care se gândea întotdeauna cu cea mai adâncă venerație.

Poveștile pe care și le spunea erau de adormit copiii, începeau cu „A fost odată“ și se terminau cu un cântec de leagăn. La cântecul de leagăn ochii începeau să i se împăienjenească, pleoapele cădeau ca foaia de brusture peste intrarea în vizuină și ursul mai-mai să adoarmă. Atunci intra Bursucul și începea să frece cratițele la bucătărie, nevrând să țină seama că vecinul lui de apartament hibernează legal, de probă.

Exact așa se petrecu chiar în momentul acesta: intră Bursucul cu o găină cumpărată Dumnezeu știe cu ce bani, se auzi scâpăratul chibritului (vă închipuiți cât de liniștit gândea ursul și cât de liniștit se pregătea el s-adoarmă, dacă se putea auzi chiar scâpăratul unui chibrit la vecin) și după aceea frecatul cratițelor cu ghearele. Făcu un „ha, uite că era gata să adorm“, își pironi ochii în tavan și începu să se concentreze pe o altă spirală.

Cap III

FRUMOASA MEA URSOAICĂ NATURALĂ

Motto:

*Din cauza mea tu ai [...]**

Și din cauza ta [...] peste mine. 5

Epopeea lui Ghilgames

(Traducere de Athanase Negoită)

„Poate nici nu știi că acel copil al nostru, pe care în goana ta nesăbuită după inedit l-ai uitat la mine, acel muțunache de catifea neagră, cu care s-ar fi mândrit orice mamă de la Polul Nord și de la Polul Sud (tăiat Polul Sud), a crescut mare, frumos și-ți seamănă. Asta mă face să-mi mai treacă dorul de ființa aceea atât de cicălitoare, care, neascultând de nici un fel de sfat din partea capului familiei, a mers din vâlcea în vâlcea, ajungând până și la circ, de râsul lumii.

Ce faci tu acolo la circ, ai putea să-mi spui? Ce circ este acela și cum poate el aduce fericirea unora, dacă cei rămași acasă, prin vizuini, suferă?!

Mi-au spus unul și altul că ai apărea cu o minge în brațe, te sui pe un scaun și arunci mingea încotro vezi cu ochii. Dacă situația aceasta ție ți se pare că e plină de haz și merită să-ți prăpădești tinerețea pentru ea, atunci înseamnă că eu m-am tâmpit de-a binelea ori că mi-am pierdut simțul umorului. (De schimbat „tâmpit“ cu „prostii“.)

* Acoladele indică fragmentele pierdute, șterse sau indescifrabile. 25

Aș vrea să viu și eu o dată la circul ăla, să m-așez cât mai în față și când apari tu cu mingea, să mă uit dintr-o dată drept în ochii tăi. Nu ți-ar crăpa obrazul de rușine? Dar n-o să vin, pentru că preget să-mi mai pun cravată și să mă fandosesc...

Pe de altă parte, vrăbiuța mea iubită, știu că nu de drag ești tu acolo unde ești, și nici ție nu ți-a fost ușor când te-au prins cu arcanul în vizuină și te-au luat, răcnind de vuia pădurea. Știu că m-ai disprețuit pentru că, în loc să sar să-ți iau apărarea, eu m-am grăbit să ies pe cealaltă ieșire. Dar de unde să știu eu că tu n-o să-ți urmezi bărbatul, în orice situație s-ar afla acesta?

M-am gândit mult la tine în fiecare seară, am plâns de vreo două ori, cât sunt eu de ponderat și te-am iertat că nu ești cu mine să ne amintim de tinerețea noastră furtunoasă și să plângem împreună.

Dar să nu ne lamentăm și câtă vreme vom avea un moral ridicat, află, pisoiful meu târcat, că nu există despărțire vitregă în stare să despartă (de căutat alt cuvânt) două ființe unite legal. Cum adică ar putea să ne îndurereze așa de tare o simplă despărțire (de căutat alt cuvânt), când aici, în pădure, cântă păsărelele ziua și noaptea și fiecare pasăre pe legea ei pierde, iar tu... tu ai circul tău!

Fă, draga mea, în așa fel încât să aduci fericire oamenilor, căci și eu îmi pun mari speranțe în sufletul tău nobil și nu cred c-ai fi vreodată în stare să arunci cu mingea în așa fel încât să spargi capul vreuni dresor.

Ce să-ți mai spun de pe acasă? În vizuină totul e cum știi, în afară de faptul că vizuina e alta, că în loc de două intrări am obținut să am numai una, iar vecinul nostru care s-a instalat după aceea, intrând prin intrarea cealaltă, care acum se cheamă că e intrarea lui, freacă niște crățiți ziua și noaptea, de parcă s-ar pregăti să defileze cu ele. Nu ai vreun loc acolo pentru un bursuc?"

...Ajuns aici, Ursul împunse cu laba aerul, ca și când ar fi pus punct la această scrisoare deschisă destul de incoerentă, pe care începuse s-o scrie tocmai spre a scăpa de zăngănitul ghearelor pe fundul cratițelor, care venea în mod săcâitor de la vecin, și trase cu urechea dacă *se mai aude*. Se mai auzea. 5

„Viața e complexă în totalitatea ei“, conchise, „complexă chiar și când hibernezi.“

Cap. IV

GURA LUMII

Motto:

*Prostia în fază statică o suportăm,
dar în fază dinamică ne stinghereste.*

AL. O. TEODOREANU

„Acest individ aiurit, care a rămas pe etichetele dinapoi în fața vieții, părând mereu uimit, ca o țară ce admiră o sorcovă, mie mi se pare suspect din două puncte de vedere.“ Scăpându-i creația care era aproape curată, Bursucul își întrerupe meditația și, fugind să prindă obiectul care se dădea de-a dura, încurcă cele două puncte de vedere asupra vecinului său.

„...Și doi, de unde aceste pretenții ale lui de filosof ratat, când habar nu are ce înseamnă mișcarea? Mișcarea e o categorie filosofică, dată în folosință mai ales iepurilor, dar și bursucilor, pe când cei care stau și hibernează sunt în afara oricărei categorii și sunt greu de categorisit. Nu suport acest dobitoc (în paranteză fie spus, toți suntem niște dobitoace, dar iată că de data aceasta Ursul își merită soarta) cu ochii blânzi și lipsiți de expresie. Ochi de bou, și nu degeaba, de ziua lui, eu îi fac cadou câte două flori de ochiul-boului, dar măgarul nu înțelege aluzia, deși clipește șiret – Dumnezeu știe ce-o fi înțelegând el prin șiretenie, când până și furnicile sunt în stare să-l calce în picioare. Și la urmă, mania asta a lui de a nu mânca iarna, când stă ca acum, cu ochii în tavan, cu laba în gură, ca un copil de țâță și ascultă... naiba știe ce ascultă“.

Iarăși îi scapă aceeași cratiță, producând o hărmălaie de nedescris. Bursucul o înșfăcă și începu s-o frece cu nisip.

„În pădure are faima unui ins de vază, cum și-o fi creat această faimă iară nu pot pricepe, și toate animalele se dau bine pe lângă mine, ca mai apropiat lui, ca să afle ce mai face Maestrul, ce-a mai zis Maestrul, ce-a mai mâncat, ce-a mai rumegat? Maestrul a binevoit să facă aprecieri asupra vremii? Cum mai e vremea, după opinia Maestrului? Și tot felul de nerozii de astea. (E și pădurea asta o nătăfleată!) Închipuiți-vă câte lucruri interesante trebuie să scornesc, pentru a ține sus steagul (al Maestrului, na), să fiu gata în orice clipă să dau câte un răspuns de să rămână lupii, vulpile, coțofenele, mâțele-n coadă.

– Nu se mai găsește zmeură cu frișcă (Aceasta e chiar o opinie a Ursului). Dar pornind de la această constatare a sa, pe care o spun la început, ca aperitiv, încep să torn la minciuni, care mai de care mai gogonate. Nu numai că nu se mai găsește, dar nici n-o să se mai găsească vreodată. V-ați lins pe bot, adio zmeură cu frișcă, pentru că, anul viitor, pădurea o să fie tăiată, transformată în butuci și mutată la oraș. Și asta n-ar fi nimic, am mai văzut noi păduri tăiate, dacă mai întâi nu s-ar face recensământul tuturor dobitoacelor, cu însemnarea exactă a locului unde se află fiecare, în așa fel încât, atunci când se purcede la transferul pădurii, pleci cu copacul tău cel mai apropiat. De ce. de ce? întrebau alarmate vulpile mai ales. Simplu ca bună-ziuă. Pentru a se crea, acolo la oraș, un microclimat. Ca pădurea să nu rămână singură, și ca totul să fie ca mai-nainte. Cum „ca mai-nainte“? întrebă vereritele. Ca acum. Păi cum ca acum, dacă spui ca mai-nainte, nu vezi că n-ai logică?

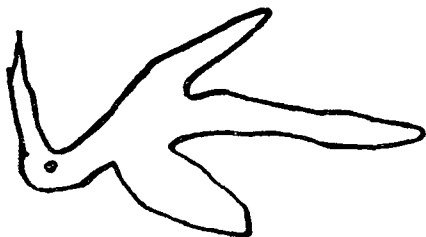
– Vreți să spuneți că Maestrul ar fi lipsit de logica cea mai elementară, asta vreți să insinuați?

– Susține Maestrul toate bazaconiile astea?

– Nu numai că le susține, dar e în stare să se și supere dacă aude că nu-i crezut pe cuvânt. Știți cum a fost anul trecut,

Pasăre și pâstaie de fasole

când zicea să vă faceți provizii de apă, că n-o să plouă trei luni și toate dobitoacele s-au pus pe săpat fântâni și după aceea a plouat trei luni încontinuu.

– Nu-i bun exemplul, pentru că nu s-a nimerit.

– Putea să se nimerească și mai rău (Astea le-am dat iar ca vorbe ale Maestrului).

Cea mai frumoasă teorie a Ursului (de fapt a mea, dar nu puteam s-o dau ca originală, căci eu nu am încă un nume și deocamdată, vreo câțiva ani, sunt obligat să lucrez în colectiv) a fost aceea că pământul nu se învârtește, cum susțin unii, ci merge drept. Pământul acesta e un fel de potecă prin univers și cine a mai pomenit poteci învârtindu-se? În schimb luna, care e mai mică, merge drept, dar din când în când face un cot, în așa fel încât se poate spune că merge în formă de L, asta pentru că e îndrăgostită de el, de Pământ, adică, dar el o ține drept, pe poteca lui și de-asta nu se întâlnesc niciodată,

și de-asta ne merge nouă rău, pentru că trăim sub o *nefericire cosmică*.

La chestia asta, toți pesimiștii din pădure m-au pupat, șarpele n-a pierdut ocazia de-a strecura puțin venin: – Eu niciodată n-am dat doi bani pe lună-lumina.

Iată ce fac eu toată ziua, cum trebuie să-mi storc creierii ca să-i țin sus steagul (iar scapă cratița, de-astă dată pot să jur că intenționat). Și de-asta el, când iese din vizuină, e celebru gata și toți se reped să-l salute, considerând un noroc al lor de-a intra cu fundul în mărăcini când trece el.

Dar are și părți bune. Habar n-are pe ce lume trăiește. Crede că tot ce zboară pe sus, cu talangă sau fără, se mănâncă și, în adâncul sufletului său, zace o dragoste de viață și de semeni cât în șapte. N-ar fi în stare să calce o furnică, toate fiarele care i se plâng găesc o vorbă bună, chit că este invariabil aceeași: mor, mor, mor!

CAP. V

VULPEA VINE „ÎNTR-O CHESTIUNE“

Motto:

*Câmpia e verde.**Verde e un adjectiv.*

(Dintr-un manual de logică)

Ursul se concentrase așa de bine pe ideea de nimic, încât toată ființa lui nu mai contempla decât acest nimic, cu *n* mare, și se căznea să realizeze contemplarea unui nimic cu *n* mic. Operația chiar începuse să-i reușească atunci când Bursucul, trezit și el din bârfa lui cu totul dulce și inofensivă, pentru

5 – Ce pofteste? făcu Ursul morocănos.

– Vine într-o chestiune, așa mi-a spus să vă spun.

15 – Iar a făcut vreo potlogărie? Iar a furat vreo găină și acum vrea să o scap. Să nu mă amestece pe mine în chestiunile ei de borfașă.

– Vai, cumetre Urs, dar se poate să vă exprimați așa, făcu Vulpea care și intrase și ținea într-o labă un cocoș, mai mult mort decât viu. – Acest cocoș v-a vorbit de rău, făcu ea, clo-

20 cotind de indignare. Vi l-am adus să-și primească pedeapsa. Cocoșul, care era mai mult mort decât viu, simțind prezența unui ocrotitor, începu să fie mai mult viu decât mort. Bătu din pinteni și începu militărește, ca toți cocoșii:

25 – Vă raportează că mă mânân...

Ultima silabă însă nu i se mai auzi, întrucât capul îi și dispăruse în gura Vulpii, care probabil că l-ar fi și înghițit de-a binelea, dacă n-ar fi simțit, ridicată asupra ei, o labă ca aceea. Așa că își luă gura de pe capul cocoșului, care slobozi și cealaltă silabă:

– ...că.

POVESTEA COCOȘULUI

Ați fi mai văzut dumneavoastră cocoș, nu zic ba. Dacă nu v-au căzut ochii pe acest cocoș, cocoșul nostru, nu v-ați ales cu mare lucru. Era un cocoș... sau mai bine să zicem *este* (pentru că mai trăiește și astăzi, dacă nu l-o fi mâncat Vulpea, sau poate dumneavoastră, iubiți cititori, ori poate, Doamne ferește, chiar eu, autorul, din greșeală), frumos din cale afară, falnic precum o fanfară și la fel de sonor. Când bătea din pinteni, când zdrăngănea salba roșie și mărgelele la gât și când începea să cânte era leit fanfară. Culoarele penelor sale erau – sau sunt, deși nu cred c-au mai rămas toate – o nebunie nu

10 alta: se băteau între ele de colorate ce erau, țipau pur și simplu de vopsite ce erau... Și totul natural la el: nici tu coafor, nici tu manichiurist, pentru că și ghearele de la picioare aveau un lustru al lor absolut genial, că dac-ar fi fost să zgărie cu ele

15 hârtia ca alții, apoi ieșeau niște lucruri...

Așadar, Cocoșul luă poziție de povestitor, se uită gașe la ascultători și când să înceapă... îl podidi plânsul. Adică o lacrimă ca o mărgică i se prelinse din ochi. O ciuguli ca pe nimica și-o

20 mâncă. Imediat o altă lacrimă, ca un strop de rouă, i se prelinse din celălalt ochi și bravul cocoș, nici una nici două... o bău.

– Iertați-mi emoția, foamea și setea, începu el.

Alte două lacrimi picară în țărână, Cocoșul repetă figura, însă de data asta mâncă lacrima care semăna cu un strop de

rouă și o bău pe cea care aducea cu o mârgea, ca și când ar fi vrut să demonstreze că în situația tragică în care se afla acum îi era totuna.

– M-am născut înainte de momentul de față, prinse el în sfârșit firul autobiografiei, într-un coteț în care domnea mizeria. (Liniște în vizuină.) O mizerie care era atât de cruntă că, închipuiți-vă, urmele ei, oricâte spoieli s-ar fi făcut, se mai văd și astăzi. Oricâte spoieli s-ar fi făcut. Părinții mei... niște băieți anonimi, nici eu măcar nu i-am cunoscut, pentru că m-am născut dintr-un ou făcut în grabă (vremurile erau tulburi), undeva în niște paie... un ou grăbit, un ou al nimănui!

Înduioșată peste poate, Vulpea începu să se smiorcăie și să-și tot șteargă nasul.

– Zi mai departe, spuse ea, dar nu chiar așa de jalnic, fiindcă nu mai am batiste.

– Când a fost să mă clocesc, adică... oul năzdrăvan, pentru că din ou simțeam eu c-o să fiu năzdrăvan, am nimerit sub o găină moțată, Dumnezeu s-o ierte, pentru că, după vreo trei zile, într-o noapte... dispere.

– Prea jalnic, spuse Vulpea. Mă podidesc lacrimile ca niște izvoare fierbinți. Este vreun loc pe aici, unde se poate plânge în voie?

– Treci în debara, zise Ursul captivat, vrând să asculte cât mai repede continuarea acestei povești extraordinare a Cocoșului.

Vulpea trecu în debara, udă leorcă de lacrimile care o podidiseră pe neașteptate, în așa fel încât dacă s-ar fi stors puțin, putea rămâne și pe loc, pentru că tot făcuse baltă.

Cocoșul continuă.

– Nu vă spun cine a mâncat cloșca aceea... unde a dispărut ea peste noapte...

– Spune, chițcăi Bursucul.

– Mai târziu, făcu Cocoșul. Nae al lui Seder, stăpânul casei, bietul Bag-Seamă, cum îl porecleau sătenii, ce să facă el cu

cloșca moartă în coteț? Adică nu moartă, dar dispărută. Du-te și întreabă prin vecini, roagă-te de unul și de altul, până când găsește o rață căzută la Gaga Rița lui Mielu. Însă rața, deși căzută, nu voia să stea pe ouă, ar fi stat ea dacă ouăle s-ar fi aflat într-o baltă... cum e balta asta bunăoară (privire de reproș spre locul unde dispăruse Vulpea), dar așa... pe sec, ea zicea că nu clocește. Așa m-am pomenit pe urmă sub o găscă, alături de niște ouă cât toate zilele, că te mirai ce minte năzdrăvană le-o fi putut concepe atât de mari. Dar ce să vezi? A treia noapte găscă este găsită mâncată. Nu vă spun încă cine a mâncat-o.

– Spune măcar cine-a găsit-o mâncată, sări Bursucul, să ne alegem și noi cu ceva buletin de știri.

– Nae al lui Seder, Bag-Seamă, ce să facă el? Mai clocea în cotețul acela și-o curcă. Am trecut cu arme cu bagaje, cum se zice, sub curcă. Această curcă a fost ca și o mamă a mea bună.

– Bună și grasă, nu se putu abține Vulpea, care trăgea cu urechea și care se storsese după valul de lacrimi și se întinsese la uscat într-un cuier.

– Nu m-am gândit niciodată că e mamă vitregă, reluă Cocoșul, pentru că sub aripa ei am avut o copilărie fericită.

– Fericită, haida-de, pe vremea aia! făcu Vulpea.

– Ce am făcut eu în copilărie, de am fost așa de fericit, măcar că împrejurările și situația generală a lui Nae al lui Seder erau de natură să ducă în fiecare clipă la o catastrofă?

Ieșind din ou, și pomenindu-mă sub curca peștiță, care imediat, prin aspectul ei falnic, m-a făcut să mă gândesc la pajura din basm, pe care o continuă, m-am luat cu păscutul firelor de iarbă, prinsul lăcustelor și bucuria de a trăi. Împreună cu ceilalți pui, care de curcă și care de găină, mergeam cu mama noastră pe dealuri, intram pe vâlceaua lui Cincă, vâlceaua Bonii sau în partea cealaltă, pe Țiclonul, dealul acela înalt ca un munte mic, de unde seara ne întorceam cu gușile

pline și, din vârful dealului, zburam ca niște păsări sălbatice în sat, oprindu-ne din zbor pe moară, ca niște păsări domestice. Până când, într-o bună zi, dispare curca.

Aici Vulpea ieși din debara, uscată și aproape călcată de neșifonată ce era, mă rog, o cucoană cochetă și pusă la punct, care știe că viața e mult mai frumoasă când cucoanele arată bine.

„Crescusem destul de mărișor, chiar începusem să cânt (mi se dăduse în sarcină, de către Nae, să trezesc vacile dimineța, ca să aibă timp să rumege și să facă lapte până se scoală să le mulgă. Odată, spun tot în paranteză, am sărit gardul și-am întârziat, uitând să cânt la urechea Sălbiței și a Rușiței, care, netrezite la timp și nerumegând, dimineța, când să... degeaba. Ca să vedeți ce înseamnă rumegatul și ce rol important aveam eu în muncile agricole). Începusem să mă simt tare și din cauza asta am fost și tare îndurerat la dispariția curcii. Am plecat imediat pe urmele ei și...”

Vulpea începu să dea semne de neliniște:

– Fii mai scurt că uite, cumătrul Urs are treabă.

– N-am nici o treabă, ripostă însă Ursul, căruia Cocoșul îi devenise simpatic din primul moment. De-aia suntem puși aici, la hibernare, să ascultăm tot ce se vorbește (Ursul, în anumite momente, se considera *numit* urs, investit cu puteri speciale și responsabilități, în așa fel, încât hibernarea lui i se părea o treabă importantă, de stat degeaba).

– De-aia suntem aici, mai mormăi Ursul, privind crunt spre Vulpe, ca să stăm până la capăt.

Vulpea tăcu, Cocoșul bătu o dată din pintoni și reluă povestirea mai cu foc:

„Vă anunț că am prins-o, și ridică gheara amenințătoare asupra Vulpii, mâncând curca – și aici, de indignare, el rosti un automatism cam nepotrivit: mama noastră a tuturor. Tot ea, aci de față, a fost și călău-a (sau călăia?) cloștilor mele precedente, a găinii și, respectiv, găștei, pentru că rața, v-am

spus, n-a vrut să stea pe ouă, pretinzând să i se pună ouăle în baltă, dacă vrem să treacă o dată pe deasupra.

– N-ai dovezi, n-ai dovezi, făcu Vulpea, sigură pe sine.

Am sărit la ea și am început lupta. A fost o luptă lungă, lungă...

Bursucul, care ascultase foarte atent, dar în ultimele momente se cam foia și căuta un pretext s-o întindă, prinse ocazia:

– Ies puțin, mă întorc până se termină lupta. Și plecă.

– Trei zile și trei nopți i-am ținut piept, iar a patra zi în zori, când eram plini de sânge amândoi și numai zgârieturi, Vulpea m-a prins pe picior greșit și era să mă mănânce. Dar era prea obosită, se vărsase prea mult sânge, încât copiii care erau cu vitele pe câmp, luând urma, au picat la țanc, ba a mai sărit și Ion Lungu cu parul și tot ce-a putut face cumătra a fost să mă aducă aici târâș-grăpiș. Aceasta e povestea vieții mele.

– Frumoasă poveste, zise Ursul. Mai știi?

– Merită să i se facă dreptate, îndrăzni Vulpea să intervină. Și-a povestit atât de frumos scurta sa viață, plină de fapte, încât, ați văzut, eu am plâns, că m-a-nduioșat și trebuie să le facem dreptate ăstora care ne-nduioșează, să le rezolvăm cererile.

Și aici Vulpea, nemaiașteptând opinia Ursului, luă o poziție judecătorească, solemnă, tuși și spuse:

– Cumătre Cocoș, cererea dumitale de a fi mâncat cât mai repede ți se aprobă.

– Care cerere? De ce să mi se aprobe? Ba să nu se aprobe, începu să se bălbăie Cocoșul, luat brusc de sentință.

– Ba să se aprobe, zise Ursul, pe care logica aparentă a Vulpii îl indusese în eroare, ai avut o viață mizeră, te-ai născut într-un coteț și ai povestit frumos, așa că trebuie, odată și-odată, să le dăm una peste bot și dușmanilor.

Când însă Vulpea se repezi să înfăptuiască sentința, Ursul, dându-și seama de clenciul judecătorec pe care i-l întinsese, zise:

– Sta! Nu se aprobă, ieși afară, măgarule, și luă Cocoșul de-o aripă, îl îmbrânci spre ieșire (ieșirea lui), dându-i și-o labă.

– Să nu mai vii cu cereri din astea.

Tocmai atunci își făcu apariția Bursucul, care anunță sosirea furnicilor.

– Le primiți? întrebă el.

5 – Câte sunt? zise ursul. Să între.

Atunci, pe amândouă intrările sau ieșirile, începură să miște roiuri mici de furnici de câmp, de pădure, de casă, iar Cocoșul se văzu nevoit să se întoarcă din drum și să se așeze cuminte într-un colț, bucuros că a scăpat cu viață și curios să știe ce le mai frământă pe furnicile pe care toată lumea le calcă în picioare.

– Nu ne pasă că toată lumea ne calcă în picioare, începură furnicile în cor, realizând toate laolaltă abia o șoptă, nu ne pasă că toate reptilele, toți șobolanii, toți boii ne strivesc mușuroaiele. Ne pasă de... Africa...

– Să vă pese! rânji Bursucul, care credea că Africa e un spanac, care le lipsește furnicilor.

– Știți că termitelile de acolo, reluară iarăși furnicile în cor, nu mănâncă decât banane și nuci de cocos?

20 – De care cocos? întrebă Cocoșul.

– E bine că puneți din nou pe tapet problema condiției tragice a termitelor, zise Ursul, după o matură chibzuință, bucuros într-un fel că responsabilitatea sa ia o turnură internațională. Ce să le facem noi?

25 – Tocmai aceasta e întrebarea, răspuneră furnicile.

– Să le dăm spanac, se amestecă iarăși Bursucul.

– Cred că trebuie să simtă că suntem aproape de ele, începură iarăși furnicile în cor, întorcându-se cu spatele și ieșind din vizuină, roi după roi, călcând strâns, cu inima fierbinte și cu sufletul, ca și direcția pașilor mici, cât mai aproape de Africa.

30 Evacuarea vizuinei a durat cam vreo 3 luni, dar Ursul nu s-a „formalizat“.

Trebuie să spun că furnicile au privit cu multă simpatie spre Cocoș, făcându-l să crească în ochii Ursului, pentru că, s-a exprimat una dintre ele, e singurul aici de față care putea să ne purece și nu ne-a purecat.

Vulpea, cu coada între picioare, primind o lecție de 5 umanitarism din partea harnicelor muncitoare cu gura, plecă fără să-și ia rămas-bun. Dar când să scoată capul din vizuină observă la timp parul săteanului Ion Lungu, care bănuia ceva, că ea trebuie să fie pe aici prin jur, și se întoarse.

– Știi ce, cumetre Urs, zise ea mios. Mi-a venit o idee 10 la țanc.

– Ce idee? întrebă Ursul care, văzându-se aproape fără solicitatori, rămăsese și fără idei.

– Să facem poezii pe rime date.

– E-he! zise Ursul, scărpinându-se lângă ureche. E vreo 15 zi mare astăzi?

– E vineri. Post. Adică zi mare. Dar oricum, n-am mai făcut de mult poezii pe rime date și mi-era dor de literatură.

– Literatură bună, adăugă Ursul, care avea și câteva caiete cu versuri și uneori, seara, când se simțea într-o stare deosebită, 20 le mai răsfoia și le mormăia în metru antic.

– Propun următoarele rime, zise Ursul: *vizitiu, spanchiu, destin, sublim*.

– *Destin-sublim* nu prea rimează, se amestecă și Cocoșul. Sunt admise și asonanțele? 25

– Ai dreptate, răspuse Ursul. Dă-mi o rimă la... la sublim sau la destin?

– Copac, capac, eu propun să le introducem pe acestea, zise Vulpea.

– Bun, mormăi Ursul. Incepem. 30

Toți căzură pe gânduri. Vulpea se pare că fu prima vizitată de inspirație, smulse ca din greșală o pană din Cocoș, și-o puse după ureche, bătu de câteva ori cu laba în pământ, ca pentru a măsura ritmul și începu:

*Trăsura n-are vizitiu,
Că a rămas de mult spanchiu,
Când s-a izbit de un copac
Și-acuma doarme sub capac.*

5 – Nu le știai de-acasă? Întrebă Ursul, căruia mintea îi mergea mai încet chiar și la versuri.

– Eu, dar drept cine mă considerați?

Ursul începu să se plimbe prin vizuină, se așeză cu capul în jos și cu picioarele-n sus, își puse o compresă cu apă rece, până când reuși să-și amintească una din poeziile lui mai vechi:

*M-am înțeles c-un vizitiu
Să nu mai fie-așa spanchiu,
Ca-n scurta viață cât trăim
Să ne izbim doar de sublim.*

15 – Frumoase versuri, n-am ce zice, zise Vulpea roșie de indignare, dar unde-i *copacul*, unde-i *capacul*?

Cocoșul ceru permisiunea să citească și el strofa lui:

– Dar mai întâi să vă explic *poetica* mea. Orice cuvinte aș folosi, toate trebuie să aibă un sens major, fiind o satiră la adresa Vulpilor, *spuse* el mândru și indignat:

*Dacă Vulpea mai vine sub salcâmul
În care dormim noi vara,
Și sub pretextul că se uită la stele
Ne hipnotizează de cădem în gura ei,
O bletem de trei ori... huo, huo, huo.*

– Stai, stai, interveni Ursul. Unde e vizitiul, unde-i...

– În mă-sa! nu mă interesează. Eu cred că arta e să spui ce ai pe suflet, nu să bați câmpii cu vizitii sublimi. Asta e părerea mea.

– În primul rând, nu respectați rimele date și în al doilea rând, asta nu-i poezie.

– Dovedește-mi că asta nu e poezie, zise Cocoșul, știind că poezia este ca și nevroza astenică, dacă spui că o ai, nimeni nu te poate contrazice și controla.

– Detest versul liber, pe care voi,ăștia mai tineri, îl tot lăbărtați prin reviste. Și la urma urmei, aș putea să te dau în judecată pentru insultă. De ce mă huiduiești?

– Cine te huiduiește, sări Cocoșul. Eu nu vorbesc despre dumneata. Vulpea mea e un simbol. Poate că eu prin Vulpe 5 înțeleg altceva. De exemplu „norul aducător de inundații“. Am voie să critic norul, într-o poezie închinată forțelor naturii?

– Bine, da' ai pomenit cuvântul Vulpe, intervine ea blând.

– Cuvântul acesta n-are nici o valoare luat separat, toată poezia e o metaforă și chiar dacă aceste vorbe, luate separat, 10 înseamnă ceva, luate împreună înseamnă altceva ori nu mai înseamnă nimic.

Disputa literară ar fi continuat multă vreme, poate chiar în presă (fiecare își avea ziarul său intim, încât dac-ai fi răscolit pădurea, dădeai de un adevărat zăcământ folcloric cult). Deci 15 s-ar fi mai sporovăit încă, dacă n-ar fi intrat brusc și foarte neliniștit iepurele Fără-Cap-Și-Fără-Coadă, cum îi spunea toată lumea, deși adevăratul său nume era... na, că l-am uitat. Până și iepurelui îi venea acum greu să-și mai amintească adevăratul său nume, din cauza repeziciunii cu care se întinsese această 20 poreclă scornită într-o zi de cineva și care acum îl întrecea în „viteză peste dealuri și câmpii“. Fără-Cap-Și-Fără-Coadă spuse într-un suflet:

– Se afumă vizuina.

– Cine s-o afume? sări Ursul. La mine nu se fumează, de 25 aceea nu veți găsi în casa mea nici o scumieră.

Atunci iepurilă povesti tremurând, că Nea Nae Bag-Samă descoperise intrarea, bănuia că acolo trebuie să se ascundă Vulpea care îi furase cocoșul de sămânță și că avea de gând să procedeze energic. 30

– Atunci de ce te-ai mai băgat și tu aici, bă? Tu n-ai cap? izbucni Cocoșul care avea, în secret, oarecare simpatie pentru neamul iepuresc.

– N-am putut să mă opresc la vreme.

– Totul e să știi să te oprești la timp, rosti Ursul, în viață, ca și-n literatură. Pentru că, reluă el, chiar discuția noastră despre poezie o apucase pe un făgaș lăuntric și trebuia să se întâmpla ceva concret.

Ceva concret se întâmpla, de bună seamă, întrucât vizuina începuse să capete un miros greu, ca și când miile de furnici, care încă o mai evacua, s-ar fi descălțat brusc, uitându-și obielele de pânză de păianjen.

Trebuia luată o hotărâre cât ai zise pește, după expresia Vulpii, care folosea mereu expresii de acestea, care puteau fi mâncate.

Cocoșul se înfierbântase însă pe ideea versificației moderne și nu admitea o întrerupere tocmai acum, când suntem în plin avânt și trăim un moment poetic mare.

– Dați-mi voie să vă mai spun ceva.

– Nimic, ripostă Vulpea.

– Cealaltă poezie, băigui Cocoșul.

Dacă e pe rime date, dă-i drumul, îngădui Ursul; să vedem unde-ai ajuns cu măiestria și dacă generația tânără știe să respecte vreo rigoare.

Cocoșul bătu din pinteni și începu să recite:

*„Când fumul intră-n vizuină
Adio orișice jivină
Vrând să ne prindă în bârlog,
Lăsa-vom Vulpea noi zălog.“*

– Tot la Vulpe a ajuns, chicoti Bursucul.

– Ce e porcăria asta? protestă cumătra. Vrei să spui că asta e poezie?

– Bahică... despre vinul care se subînțelege.

– Te-am întrebat dacă e sau nu poezie, de ce te eschivezi?

– Nu e poezie, dar are o idee nobilă la mijloc, se încâpățână Cocoșul. Și în anumite momente o idee nobilă își poate permite să facă ceva pe poezie, numai să fie clară și profundă.

Fumul se simțea acum cu oarecare pregnanță, ochii Ursului chiar începuseră să se umezească.

– V-am spus de atâtea ori că nu se fumează la cenaclul meu, zise el, luându-l pe iepurilă de o ureche, dar acest gest putea fi interpretat și ca un semn de simpatie.

– Cred că nu-i cazul să denigrăm poezia adevărată. Adică tocmai noi! Și Fără-Cap-Și-Fără-Coadă își duse lăbuța la obraz și, cum stătea așa ridicat de urs până aproape de tavan, domină un moment adunarea.

– Adică să versificăm toți aforisme, prinse curaj și Bursucul, ce-am învățat noi de la Homer?!

– Află că Homer a fost pus să scrie așa, se înfurie Cocoșul, făcându-se roșu pe gâtul plin de mărgele.

– Da, că l-ai fi pus tu, rânji Bursucul.

– Vă mai citesc o poezie, zise Cocoșul, ca să fim mai clari.

„Unde mergem, unde mergem?”

Mergem care încotro

Eu în sens unic în toate,

De la A și pân' la O“.

– Asta-mi place, că rimează. Dar eu știu că de la A la Z. Mă rog, fie! Și Ursul, care se îneca de-a binelea de fum, unde avea și plămâni mai mari și înghițea mai mult deodată, ajunse la convingerea că e cazul să stăpânească adunarea.

– Ce facem, dragi colegi? Văd că fumul putem să-l tăiem acum cu cuțitul. Închidem discuția despre poezie și trecem la proză sau la dramaturgie? Care-ai adus Proză?

Iepurilă ardea de nerăbdare să citească romanul său fluviu, pe care se gândea să-l publice fără titlu, doar cu numele autorului „Fără-Cap-Și-Fără-Coadă“, dar instinctul său de artist al fugii (ca-n muzică) parcă-i șoptea că e timpul s-o ia la sănătoasa.

– Ce facem, fraților, intră realitatea peste noi, zise el, arătând valurile de ceață care se învăteau în jurul lor. Și mai spuse o dată că afară nea Nae Bag-Samă înfundase vizuina cu paie și dăduse foc.

– Ia te uită drăcie, zise Ursul. Ce-o fi de făcut?

– În curând fumul o să ne înece pe toți și o să dăm buzna spre ieșire și acolo o să ne prindă săteanul și-o să ne omoare.

– Pe mine nu mă omoară, că sunt de sămânță, bătu din
5 pinteni Cocoșul și imediat îi veni ideea unei poezii despre
germinația universală, pe care vru chiar s-o spună, dar fu
literalmente ținut de plisc de Vulpe care, în acel moment,
trecea printr-un fel de lehamite și față de arta pură și față de
arta cu tendință.

10 – Uite care e chestia, murim cu toții aici în bârlog, sau
nu murim?! bătu Ursul cu laba în tavan. Cred că am putea
scăpa numai dacă cineva dintre noi se sacrifică.

– Bineînțeles sacrificăm Cocoșul, găsi Vulpea prilejul să
se răzbune pe lipsa lui de talent literar.

15 – Cred că numai dacă am zidi o femeie, această vizuină
ar rezista veacurilor, afumată sau nu, sări imediat lepurele care,
temându-se că Ursul va lua apărarea Cocoșului, știa că al doilea
în ordinea cronologică a celor sacrificați ar fi fost el și de aceea
voia să dea dilemei o tentă metafizică, împingând-o spre
20 eternul feminin. Ceea ce și izbuti.

Cap. VI

VULPEA SE SACRIFICĂ ÎNCĂ O DATĂ

Motto:

„Ce frumoasă ești, iubito, uite ce
frumoasă ești, 5
cu ochii tăi de porumbiță!
Ce frumos ești, prea iubitul, ce plăcut ești
Verdeata este patul nostru
Cedrii sunt grinzile caselor noastre
și chiparoșii sunt pardoselile noastre”. 10
Cântarea Cântărilor

– Biine, mă voi sacrifica eu încă o dată, n-avu încotro
Vulpea, după ce ropotele de aplauze stârnite de propunerea
lui Urechilă se stinseră. Presupun că povestea cu zidirea e doar
o metaforă, că doar suntem între artiști... 15

– Doar suntem între artiști, ce mama dracului, mormăi
Moș Martin, care se simțea măgulit ori de câte ori era introdus
și el în tagmă.

– Eu zic așa: să mă fac mironosiță, deci să-mi sacrific
talentul, buna dispoziție, viața mea voioasă și să trăiesc de-acum 20
încolo retrasă undeva, în vreo văgăună, împăcată întru do...

Aici fu întreruptă de însăși conștiința ei, care, dacă admitea
ideea de mironosiță, nu mergea până acolo încât să cadă și
în misticism.

– Do... doresc să fiu împăcată întru... (abia acum își dădu 25
Vulpea seama că acest întru cere neapărat o probă de misticism,

dar era prea târziu). O trecu nădușeala. Întru... Doamne-ajută. Și răsuflă ușurată.

– Să te ungem mironosiță, fu de acord Ursul. Dar cu ce?

– Cu miere, sări Bursucul. Și ca și când era de la sine-nțeleș
5 că mironosițele nu trebuie unse decât cu miere, sări și luă de pe poliță o doniță cu miere și, cu o pensulă groasă, începu să-i ungă coada Vulpii.

Vulpea suporta spăsită.

– Ca sacrificiul să fie primit, ar trebui și o scurtă spovedanie
10 din partea cumetrii, adăugă Iepurele, care nu știu de ce, astăzi era plin de venin și avea și idei la venin.

– Bine, sigur... o spovedanie, desigur, mormăi Ursul. Dar cine întocmește procesul-verbal?

– Eu, zise Cocoșul, și își smulse pe loc o pană, începând
15 s-o flutura prin aer.

– Nu m-am mai spovedit de mult, zise Vulpea, am uitat cum se face.

– Spui tot ce ai pe suflet, și noi înregistrăm păcatele și după
20 aia om mai vedea. Sunt gata să te ascult, zise Ursul, luându-și o poziție autoritară.

– Cu cine te-ai întâlnit ieri? sări Bursucul. Și ce-ați pus la cale?

– Stai cuminte, Bursucule. Mironosița va spune singură ce are pe suflet, îl puse Ursul la punct.

25 Vulpea avea de gând să facă o spovedanie de mântuială și de ochii lumii, dar când începu să vorbească, poate și din cauză că atmosfera înăbușitoare dinăuntru îi crease un fel de angoasă și un soi de extaz, se pomeni autodevorându-se cu patimă, scoțându-și în văzul tuturor trecutul, răscolindu-și
30 cotloanele sufletești cele mai tainice.

– N-am avut nimic sfânt, zise ea, nici măcar duminica, m-a stăpânit întotdeauna un soi de mâncărime pe limbă, că aș fi mâncat tot ce are pene, de aceea m-am și făcut critic literar

(publicase un studiu despre spiritul galic), ca să mănânc tot ce-i cu pană.

– Ce-i cu pană se scrie cu liniuță sau *cei* într-un cuvânt? întrebă Cocoșul.

– Cum vrei, acum mi-e totuna, se înverșună Vulpea. Află
5 că și pe dumneata, stimate întocmitor de proces-verbal, am vrut să te înhaț, dar parcă numai pe dumneata! Să nu credeți că am fost numai ură. Am iubit și eu în viața mea pe cineva... dar cum l-am iubit?

– Ce zice? Cum l-a iubit? să arată curios Bursucul. Cum
10 l-ai iubit, cumătră?

– Ca pe ochii din cap (Dezamăgire și dezumflare generală).

– Ce, astea-s chestii de spovedanie, vociferă Bursucul.

– Să trecem la fapte, țipă Iepurele. Într-o bună dimineată...

– E, e, dă-i drumul!

– Într-o bună dimineată, numai ce răsare soarele.

– Și ce dacă răsare... s-a zis cu literatura, vrem adevăr, vrem
reportaj! – vociferă și Ursul care în calitate de confesor voia să afle ceva mai tare – decât răsăritul soarelui.

– Am fost o aventurieră de mare clasă, reluă Vulpea,
20 intrând pentru o clipă în miezul chestiunii, după opinia instantanee și în gând a Bursucului, dar nu-mi aduc aminte ce-am făcut. Incepu să se bată cu laba peste frunte, exclamând patetic: – Ce dracu am făcut, că ceva trebuie să fi făcut când am fost o de-aia?!
25

Colectivul de gură-cască din jur, observând că prea de mult timp căscau gura degeaba, hotărî să-i facă Vulpii un masaj, să-i treacă migrena și să-și aducă aminte de trecutul ei „ca și când ar fi fost azi“. Vulpea fu frecată ușor la tâmpile cu propriile ei lăbuțe, pe care iepurilă, sanitar benevol, le
30 mișca tare cu grijă. Durerea aducerii-aminte parcă-i fu luată cu mâna și, la un moment dat, numai ce făcu: „A, sunt o mare hoată! Am furat, pe vremea când eram la școală, un ou“.

– Cine fură azi un ou... dădu să înceapă Ursul un proverb, dar se lăsă păgubaș, pentru că nu-și mai amintea sfârșitul.

– Bântuie o amnezie generală în vizuina asta, aruncă și Cocoșul o vorbă, ca unul care, trebuind să scrie, rămânea mereu cu frazele începute.

– Apoi m-am căsătorit de vreo trei ori, reluă Vulpea.

– Cu cine? întrebă cineva din fum.

– Nu contează!

– Ba contează. Altfel stricăm mierea degeaba, și Bursucul lăsă jos donița cu miere și, refuzând s-o mai ungă mironosiță, începu să-și lingă ghearele.

– Primul meu soț era dintr-o familie foarte bună și când l-au închis n-au reușit să scoată nimic de la el, decât că era de familie foarte bună.

– Unde l-au închis? întrebă Cocoșul.

– Să nu mai vorbim.

– Unde?

– În coteț. Intrase cu niște treburi și numai ce-au închis ușa. Am fost nevoită să dau divorț, care nu mi s-a aprobat decât după ce am venit cu dispensă de divorț. Când a ieșit soțul meu, a venit c-o falcă-n cer și cu una în pământ la mine, mi-a furat dispensa, așa că o vreme am trăit nelegitim pe lumea asta (Aici începe să plângă). Al doilea soț și-a săpat o galerie pe sub pământ, lungă, lungă și nu l-am mai văzut.

– Cât era de lungă galeria aia? Și de ce-a săpat-o? întrebă Ursul.

– Nu mă privește, suspină Vulpea, cert e că m-am desolidarizat și de al doilea imediat ce am fost prinsă asupra faptului că mi-a fugit soțul. Nu era un soț prea destoinic. Era ranchiunos, se izola în fundul pământului, avea prieteni și afară și încă din primele zile eu i-am spus să nu mai facă pe vulpoiul. Nu m-a ascultat, și iaca unde a ajuns. Al treilea era, din nefericire, foarte bogat, mă ținea numai în puf, din nefericire. Pentru că dacă mi-ar fi fost ceva mai tare, nu mă culcam pe-o

ureche și-l întrebam cam prin ce mijloace necurate îmi procură el, zilnic, atâta amar de puf? (Iarăși o rafală de lacrimi.)

– După câte observ, sări Ursul, dumneata, cumătră, nu ai a te spovedi decât de păcatele altora. Ce-ai făcut dumneata personal sau ești curată ca lacrima, *sticlă* din punct de vedere al autobiografiei?

– N-am avut timp să-mi dezvălui caracterul meu urât. N-am fost lăsată să fur, să...

– Să ce?

– Să-mi fac de cap, așa cum mi-ar fi plăcut mie, aș fi vrut să fiu o stricată, scuzați, dar unde sunt condițiile alea? Știți cum e în pădure. Toată lumea cu ochii pe vulpe. Că de ce se poartă așa, elegant, se întreabă unii și alții, poate chiar plătiți să se întrebe de unde am eu bani să port o coadă așa de lungă? Dacă mă plimb cu coada între picioare, au impresia, și unii și alții, că mi-e frică, pentru că sunt plătiți – arunc și eu o vorbă – să aibă impresia că mi-e frică dacă mă plimb cu coada între picioare. Cred că (ei cred) am primit vreun pachetel de la Corb. Corbul stă pe creangă c-un pachetel în cioc, eu apar sub copac, el se face că scapă pachetelul și iată infracțiunea... pe care n-am putut s-o comit, că n-am avut condiții. Știți ce mi-ar fi aruncat Corbul în pachetelul acela, dacă l-ar fi aruncat?

– Caș, zise Ursul, stăpân pe fabulă.

– Ași!

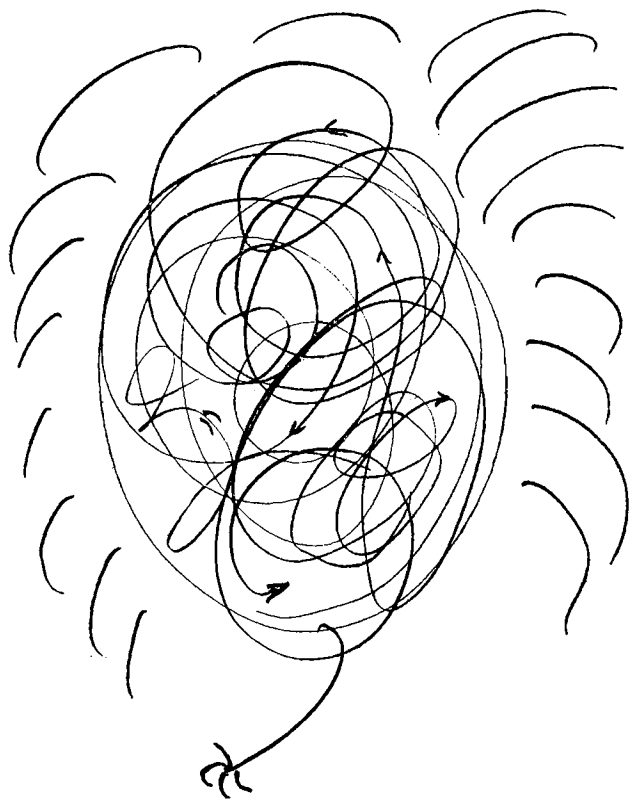
– Parașute, zise iepurele, care uneori, fugind peste câmp încolțit de vreun urmăritor, visa să-i pice o parașută.

– Da de unde.

– Orez, zise Cocoșul.

– Găinaț, replică hotărâtă Vulpea. Găinaț de cioară, stimat auditoriu.

Partea asta îi plăcu și Ursului, care deși gândea cinstit și cu seriozitate, nu găsea întotdeauna, la rezezeală, cuvintele potrivite și când cineva se nimerea să le spună pe înțeles și cu simț de răspundere, parcă-l ungea la inimă.

*Cocosul citind procesul-verbal.
Săgețile indică direcțiile criticii.*

– Partea asta îmi plăcu, zise el, tocmai pentru că dumneata, cumătră Vulpe, pornești de la niște chestii... adică atât de... vreau să spun că... Se încurcă așa de tare, încât se enervă și, ca să nu-i observe emoția prin care trecuse, o bruscă pe Vulpe.

– Ia mai... spune! Spune mai departe, repetă el, coborând de data asta tonul. 5

– Într-o vreme am jucat teatru, trecu Vulpea la altă ordine de idei. Se înființase într-o scorbură, nu departe de Izvorul Rece, un teatru de avangardă, „La boîte postale“, cum îl numisem noi, comitetul de conducere, „La boîte ordinaire“, cum îl numeau jivinele mai bătrâne, spre a dovedi că știu franțuzește. 10

– Dumneata și actriță! făcu Bursucul, care avea din naștere mare slăbiciune pentru actrițe, pentru modul în care știu ele să apară pe scenă, diafane și imateriale, suave și fragede și *transcendentale*, îmbogățind realitatea cu ceva ce nu există. Dumneata și actriță, scânci tot el, scăpând pensula cu miere din mână. 15

– Iaca eu! – și Vulpea se așeză în coadă, care, mânjită cu miere fiind, se lipi atât de tare de pământ, că fu nevoie de puterea Ursului, pentru a o dezlipi pe actriță de pe „scenă“. 20

– Publicul mă adora, eram distribuită în roluri de ingenuă, îmi plăcea să joc, dar nu-mi plăcea repertoriul.

„Colcăie de talent, fandosita“, își spuse Iepurilă, „ia te uită cum își mai trăiește rolul.“ 25

– Directorul era chiar soțul meu. Cel de-al treilea. Adică nu! Aș fi vrut eu să fie soț, dar v-am spus că mi se furase dispensa și am trăit cu el așa, în spatele cortinei de pluș, nelegitimă, vreo 3 ore și jumătate.

– Numai atât? se întristă Ursul. 30

– Vreo 3 ore și jumătate pe zi – ce, e puțin? Pentru că el era căsătorit și ne era teamă să nu se ridice cortina de pluș, căci oricum spectacolul nostru nu era trecut pe afiș. (Aici Vulpea își permise un zâmbet discret.)

– Dar voiam să vă spun că repertoriile...

– Cumătră Vulpe, sări rugător Fără-Cap-Și-Fără-Coadă, de ce să ne băgăm noi unde nu ne fierbe oala?

– Las-o s-o spună, zise Bursucul, ne interesează și problema repertoriilor. Așa e că erau proaste?

– De ce să fie proaste? zise Vulpea. Erau bune și gândite cu cap, de sus de la director.

– A dres-o, se bucură Iepurele.

– V-am spus că jucam în ingenuă, rolul care se potrivea cel mai bine firii mele zburdalnice, naive, încrezătoare în viață, în bucuriile pe care ți le poate oferi lumea și societatea, într-un cuvânt rolul care se potrivea cel mai bine firii mele ingenuue. Am debutat chiar în perioada când se schimbaseră repertoriile și am avut, de la bun început, norocul unor piese viguroase, pline de forță dar, din păcate, antiingenuue. Trebuie să spun că mi-a fost oarecum greu, cu firea și temperamentul meu ingenuu, să intru în rolul furnicii, celei harnice din piesa cu același nume. Însă mi-am adus aminte altă piesă, cu care am avut cel mai mare succes din viața mea, dați-mi voie să v-o joc.

– Are vreo pondere în spovedanie? întrebă Fără-Cap-Și-Fără-Coadă.

– Are, pentru că se va vedea din ea caracterul meu infect, modul josnic în care am înțeles să mă achit de datoria nobilă de a juca frumos, mult și bine.

Nu-ți mai pune cenușă în cap, zise Bursucul enervat, pentru că abia te-am uns cu miere, și o să ți se năclăiască blana, să n-o mai poți spăla nici cu potopul când o mai veni.

– Dacă acesta e adevărul? zise Vulpea spășită și autocritică „la sânge”. Aveți chef să vă prezint spectacolul sau ba?

– Dar mai sunt locuri? întrebă naiv Ursul. Oare biletele n-au fost vândute cu mult înainte?

Vulpea nu catadicsi să mai răspundă la această enormitate. Zise „Gong”, se dădu câțiva pași înapoi, făcu o plecăciune și rosti solemn: „Racul cel îndărătnic în fiecare dimineață mergea

înapoi. Câțiva cetățeni onorabili s-au sesizat și în fiecare dimineață îl pândeau să vadă cât de înapoi merge. Mergea înapoi cât putea. Atunci au luat un clește (aveau și cetățenii cleștele lor) și l-au adus pe scenă, să-l reeduce prin muncă. Eu sunt reeducatoarea cea tânără și frumoasă, de care racul trebuie în final să se îndrăgostească. Îi pun în față o bucată de zahăr și-l rog, îl îmbii s-o mănânce, ca să facă pagubă poporului. Racul se dă înapoi, după aia cotește la stânga, cotește la dreapta, și așa tot înapoi ajunge la bucata de zahăr care se afla înaintea lui. Publicul e indignat. Eu iau biciul și o oală cu apă fiartă, bag biciul în oală și-l trimit să mi-l scoată. „Aceasta este educația prin muncă zilnică” – trebuia să spun eu, după ce racul, roșu ca focul, ieșea din apa fiartă și, cu biciul în clește, mergea înainte. A fost un scandal! S-a schimbat directorul, s-a schimbat repertoriul, am fost criticați pentru tendințe de teatru al cruzimii. Racul s-a dus și s-a plâns nu știu unde că e privat de specificul lui și că el, rac cinstit, e tot de-al nostru, cu trup și suflet, și dacă merge înainte sau înapoi, merge tot *aivi* – și i s-a dat dreptate. Mie tocmai atunci soțul de-al doilea mi-a făcut pocinogul cu galeria. Ce să mai spun, la „La Boîte postale”...

– Ia nu mai lălăi! se auzi o voce.

– ...treburile se aiuriseră rău de tot, printre iepurii, căprioarele, hârciogii, mistreții din sală începuseră să apară, de la o vreme, niște copoi, foarte docti de altfel, care se dădeau în vânt după teatru.

– Ce făceau? întrebă Iepurele, cu un tremur nervos vizibil în urechea stângă.

– Nu făceau nimic. Erau politicoși, se interesau de piese, mă aplaudau și așa putea spune chiar mă încurajau.

– Toată povestea asta e foarte plicticoasă, sări Bursucul, care terminase de uns cu miere. Ar fi cazul să-ți bagi mințile în cap, cumătră Vulpe, să nu-ți mai bați joc de realitate și să te integrezi. Ți-o spun cu toată sinceritatea, acum cât mai e timp.

– Am spus toate acestea, tocmai pentru că voiam să mă spovedesc și să-mi iau un pietroi de pe inimă. Acum nu mă mai interesează nici teatrul, nici nimic, repertoriile am auzit că-s mai bune, se joacă numai piese absurde, la care nu mai vine nimeni, dar nici nu mă mai interesează.

– Scurt pe doi, sări Ursul de parcă i-ar fi pus cineva jăratec sub tălpi. Spovedania asta se lungeste, se diluează, n-ai spus nimic deosebit, ai jucat teatru până și aici, una spui și alta gândești...

– Și alta face, sări Iepurele.

– ...ce mai, ești numai bună de mironosiță. Afară, în miezul problemelor!

Ursul ridică laba și vru s-o împingă ușurel, dar fumul devenise atât de gros, încât nimeri în debara, pe care o împinse cu vreo câțiva centimetri.

– Să nu uităm că cineva ne afumă dinafară și în curând o să ne asfixiem cu toții, eu tocmai de aceea am venit să vă spun, își aduse aminte Iepurele.

– Vulpea trebuie să se sacrifice și să iasă mironosiță, zise Bursucul. Afară e așteptată cu băta, cineva trebuie să se sacrifice.

– Mă sacrific eu încă o dată, rosti Vulpea. Și o luă încet spre ieșire.

– Un moment, cucurigu, își ridică glasul Cocoșul. Am întocmit un material. Și începu să citească procesul-verbal, care suna cam astfel:

„Prietenii, în condițiile în care pe jumătate din glob pică frunzele, pentru că vine toamna, iar pe jumătate din glob încep să dea mugurii din ce în ce mai numeroși, semn al unei primăveri încărcate de sevă, în care forțele din adâncuri răbufnesc tot mai spornic, iar în obraji milioanelor de găini ouătoare râde bucuria de a oua iar, spornic...

– N-am spus eu așa ceva, se indignă Vulpea.

– Liniște, se auziră voci. Asta nu-i decât introducerea, să vezi ce urmează.

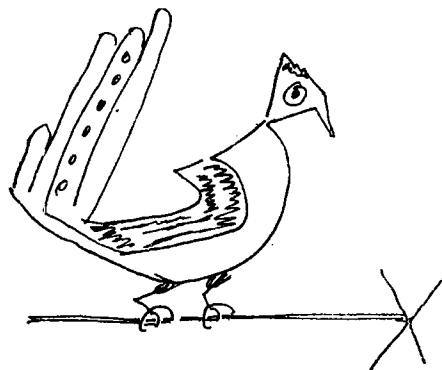
– Să nu-mi puneți mie în cârcă introduceri de-astea stupide, se încapățână Vulpea.

Cocoșul reluă:

„În condițiile în care în pădurea noastră mugurii nu mai prididesc să dea, încât pe unele ramuri sunt cazuri că dau doi muguri unul peste altul, ca dovadă că totuși (privire dojenitoare spre Vulpe) în pădurea noastră s-a schimbat ceva; în condițiile în care fluturii colindă din floare în floare, albinele fac miere, urșii mormăie tot mai lizibil, iepurii fug și se întorc tot mai veseli, în aceste condiții există aici la noi un element care de multă vreme ne-a dat de gândit, dar l-am lăsat să se desfășoare și s-a dovedit a fi așa cum o arăta firea și colții: o fiară dăunătoare.

– Te pomenești c-oi fi eu, rânji Vulpea, care de mulți ani se tot lăsa demascată, spre a face plăcere unora și altora, pe care, după expresia ei, îi făcuse oameni. Ce-oi fi făcut? întrebă ea, în bună tradiție ingenuă.

– Iată, zise Căcoșul, sărind cu hârtia în gheare sus pe o stinghie și chiorându-se să deslușească literale. Iată acest element descompus, care nu ne face cinste, ce a făcut și de ce nu ne-a făcut cinste: Sus-numita Vulpe se trage dintr-o

Cocoșul pe stinghie
(Stinghia e prevăzută cu elice)

familie dubioasă. S-a căsătorit cu un element dintr-o familie dubioasă, conform proverbului bătrânesc „Cui pe cui se scoate“ sau pe latinește: „Cui prodest pe cui prodest se scoate“ și iar pe românește: „Dubios la dubios trage“. Însă, cum între timp se înhăitase cu un alt element, ca să scape de primul soț, l-a dus cu momelile și șosele până într-un coteț, având grijă să lase o scrisoare anonimă, cum că în cutare zi, la ora cutare, vulpoiul cutare va fi în cutare coteț. Elementul cu care se înhăitase, vrând să scape la un moment dat de urmărirea Vulpii, și-a săpat o galerie pe sub pământ, lungă-lungă, până a nimerit într-o ocnă de sare, unde a rămas să facă arabescuri.

– Ce să facă? întrebă Vulpea, care acum auzea prima oară de această veste.

– Arabescuri, zise Cocoșul, din sare, la ocne, tot îi plăceau lui lucrurile de artă. După aceea Vulpea s-a dedat la tot felul de tâlhării, a făcut amară viața multor cloște, chiar și în familia mea au fost cazuri, și ca un fel de alibi, seara juca teatru, făcând pe ingenua la scorbura copoilor, de lângă Izvorul Rece.

– A cui scorbura? întrebă Vulpea, care afla iarăși lucruri noi.

– Așa cum ai auzit. Era un teatru în beneficiul celor care păzesc pădurea și care, după orele de alergătură, meritau și ei un joc cinstit, făcut cu talent, cu dragoste, care să le meargă la inimă. Însă, cumătra Vulpe a sabotat pur și simplu repertoriul, umblând după aplauze ieftine, a făcut concesiile gustului îndoielnic al unei anume părți a lighioanelor snoabe, mergând până acolo încât în epoca de cel mai mare avânt al științei și tehnicii, ea făcea *rabat de calitate*. Nici mai mult, nici mai puțin. Află însă că ai jucat prost, cumătră Vulpe, ești o actriță la fel de proastă pe cât ți-e caracterul de infect.

Vulpea începuse să plângă. De câte ori era demascată, se ținea tare la introducere, era în stare să suporte cu zâmbetul pe buze încă vreo câteva paragrafe, ba din când în când chiar găsea resursele unei ironii extrem de fine, dar după vreo 10–15

minute o podidea plânsul. Asta se întâmpla aproape cu exactitate în momentul când i se amintea de soțul al doilea; a numărat cam vreo 15 demascări în care acest netot de soț de-al doilea îi cășuna lacrimi în momentul demascării. Acum plângea în voie, cu gura plină cum s-ar zice, știa că multe lucruri nu sunt adevărate, știa că și ea are dreptul să joace un rol în societate măcar, dacă nu și în societate și pe scenă, știa că are un fond bun, la urma urmei, că e și ea o ființă, că iubise sincer o dată... toate acestea îi treceau prin cap, o apucase un fel de duioșie și parcă – asta e inexplicabil – ar fi vrut ca această demascare să nu se mai termine. Să țină toată viața.

Însă Cocoșul trecuse deja la părțile pozitive ale marelui majorității a vulpilor, amintise că blănille de vulpe din pădurile noastre sunt aproape tot atât de căutate ca și cele ale vulpilor argintii și că ori cu acest specimen, ori fără acest specimen, vulpile noastre vor ști să-și facă datoria până la capăt, dar e mai bine să extragem la timp maseaua stricată, conchise el.

Vulpea era să fie dată afară din vizuină într-un entuziasm general. În timp ce ea plângea și Ursul, Iepurele, Bursucul rosteau cuvinte de îmbărbătare, se întâmplă însă un incident.

– Nu pe acolo, vă sinucideți, păcatele mele, se auzi o voce, care Vulpii îi sună oarecum cunoscută. Era cumătrul Vulpoi de-al doilea, care terminase arabescurile la ocnă și săpase o galerie înapoi, pentru că îi plăcea munca și o făcea cu drag. Galeria aceasta, după atâta amar de experiență, o făcuse foarte multe iesiri. „E ca un fluier, mai că-ți vine să cânti pe ea“, se gândea el uneori cu mândrie. Povesti cum afară se adunaseră foarte mulți săteni, mulți copii care pășteau vitele, făcuseră focul chiar în gura vizuinei și coceau dovleci și porumbi. A ieși pe acolo însemna să dai apă la moara dușmanului, pentru că oricâte neînțelegeri ar fi între ei, fiara tot fiară rămâne, iar omul tot om. Și-i pupă pe toți în bot.

Vulpea fu pupată la urmă și i se păru foarte dulce. Chiar îi spuse.

– Veniți după mine, zise Vulpoiul. Ieșim pe aici. Și-i conduse cu băgare de seamă și cu o părintească grijă, printr-o galerie întortocheată, timp de două săptămâni.

Deodată totul se luminează, aerul le năvăli în plămîni, ochii
5 începură să le lăcrimeze.

– Ne aflăm în Peștera Gândirii abstracte, rosti Vulpoiul ca un ghid care, la Muzeul Luvru, îți spune mândru: „Iată-o pe Mona Lisa!“

– Mona Lisa, de când voiam s-o văd și eu, exclamă Ursul,
10 luându-mi vorbele din gură.

– Ce Monă Lisă, ne aflăm în Peștera Gândirii abstracte, zise Vulpoiul.

– Da, dar uite, stalagmita aceea aduce cu ea, zise Ursul care se pricepea la artă.

15 – Aduce, dar de departe, nu se lasă Vulpoiul. Dar să vă prezint această mândrie a munților noștri.

Cap. VII

DESCRIEREA PEȘTERII GÂNDIRII ABSTRACTE

Motto:

*Nu e exclus ca poetul (Homer – n.n.) să fi orbit
la bătrânețe. Dar că în tinerețele sale n-a fost orb, 5
se vede din descrierile sale neîntrecute ce le dă
despre natură, despre viața omenească și despre
lumea întreagă. De aceea bine a zis învățatul
Proklos în secolul II după Hristos, iar în timpul
mai nou poetul german Goethe, că cine zice despre 10
Homer că s-a născut orb, e orb el însuși. Proklos
zice: „atâtea a văzut câte nicicând un muritor“.*

IOAN GRIGORESCU, *Istoria literaturii eline*,
Editura librăriei Pavel Suru, București, f.a.

– Oare unde am rămas? întrebă Ursul, oare cum se termina 15
povestea noastră?

– Care poveste? zise Vulpoiul, care fiind mai nou în
narațiune putea să ia în serios toate naivitățile.

– Habar n-am pe ce lume sunt, ce caut eu în toată
poliloghia asta de peșteră? 20

– E Peștera Gândirii abstracte, se vârf iarăși Vulpoiul,
botezată astfel de niște ciobani, care între ei o numesc Buricul
pământului, dar pentru că au mai trecut prin școli și au mai
aflat de una de alta, au botezat-o precum v-am spus.
Bineînțeles, ei când ies din Gândirea abstractă și merg la oi, 25
vor vorbi tot de Buricul pământului.

– Noi s-o numim Buricul abstract, zise Bursucul și cu asta basta. E o splendoare de peșteră, te-am ruga, cumetre Vulpoi, să faci bine să ne-o descrii, să ne îmbogățim cunoștințele și să ne înălțăm spiritele.

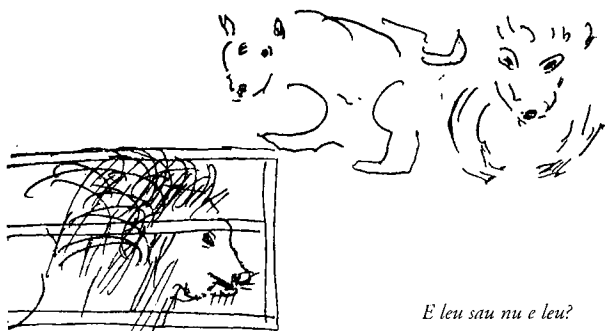
5 Vulpoiul privi gales spre Cocos, ca și când i-ar fi cerut și lui încuviințarea să înceapă, se linse pe bot, ca și când ar fi primit această încuviințare și începu:

„Descrierea mea este antologică, în sensul că va fi foarte scurtă și va fi însoțită de proiecții, pe care le veți vedea pe pereți, când voi spune să priviți într-o parte sau în alta. De exemplu
10 priviți această proiecție în hruba de colo. Ce veți vedea? Un desen făcut cu cărbunele, care înfățișează un aspect, mai bine-zis un peisaj cu această peșteră, așa cum arăta ea în preistorie.

– Păi să se dea drumul la aparat, făcu Bursucul, foarte
15 amator de peisaje din preistorie, pentru că ideea lui, pe care căuta s-o verifice de câte ori avea prilejul, era aceasta: „La o preistorie frumoasă, o istorie preafrumoasă“.

– Am simplificat procedeul, răspuse Vulpoiul, priviți pur și simplu și veți vedea proiecția, sau dacă vreți! și o bună
20 tehnică, arătați cu degetul.

– Degetul e un aparat preistoric sau istoric? întrebă Vulpea, mirosind mai de aproape peisajul. Nimeni nu-i răspuse. Toți contemplau acest desen:

E leu sau nu e leu?

– Colecția noastră de oase de găină, continuă Vulpoiul, e reprezentată prin acest colț de mamut, pe vremea aceea găinile fiind cât mamuții...

– ...și vulpii cât pisoi, sări enervat Cocosul, dându-și
5 seama de incompetența în materie a Vulpoiului, care nu parcursese nici măcar un sfert din literatura de specialitate.

Vulpoiul limbut amuți pentru un moment. Vizita
peșterii continuă și descrierea și-o făcu fiecare în gând, mai
10 mult sau mai puțin antologic. Cavitatea subterană ridica în fața minții acestor dobitoace probleme legate de originea vieții pe pământ, când a apărut, cum, de ce, ce a fost mai întâi, oul sau găina (se întreba Cocosul), dacă primele ființe au apărut în mare, de ce marea le-a azvârlit pe uscat, ce-i cu cosmosul, cosmos e numai ceea ce e sus sau și ceea ce e jos, noi nu suntem
15 cosmos sau ce dracu om fi, când s-a făcut împărțirea pe sexe, de ce nu mai apar munți în zilele noastre și dacă această peșteră mai are vreo ieșire. Fiecare în felul său își frământa creierii să dezlege aceste mistere, și, o clipă, Ursului i se păru chiar că dezlegase vreo cinci-șase.

– Uite care e chestia, mormăi el. Viața a apărut din senin,
20 moartea a apărut din viață, marea s-a retras singură, atât luna cât și stelele sunt niște plâsmuiri ale minții umane, iar împărțirea lumii nu s-a efectuat încă.

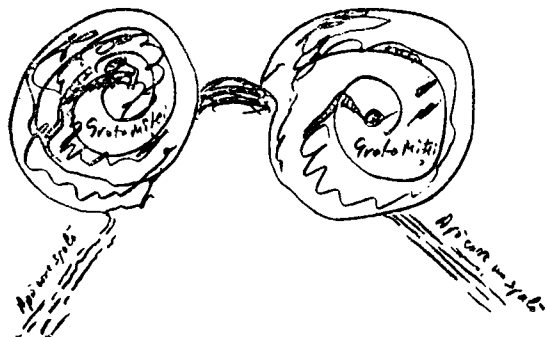
– N-o să te contrazic, zise Cocosul, întrucât n-ai rostit toate
25 aceste drăgălășenii în versuri. Alta este concepția mea despre această peșteră misterioasă.

*„Eu cred că peștera-i o groapă,
Adio mamă, adio tată.
Cine s-afundă în trecut
Nu-i mai surâde viitorul. Atât.“*

30

– Atât?

– Da.

Grota Măței și Grota Mătii îngemănate ca o pereche de ochelari cu care vede muntele. Din Grota Măței izvorăște o apă care spală, din Grota Mătii izvorăște o apă care nu spală. În schimb apa care nu spală fierbe fasolea, pe când cea care spală n-o fierbe.

Poate cel mai interesant era în gândul lui Bursucul, care avea oarecare cunoștințe teoretice și privind, de pildă, o căcărează de iepure, trecu totul prin cosmogonia indiană, budistă, egipteană, spunând că așa trebuie să fi fost și soarele la început, nu mai mare decât o căcărează, dar scurgându-se timpul și tot primind sugestii dintr-o parte și din alta, își mărise nucleul și ajunsese la faza incandescentă de azi. „Să se stingă pentru câteva ore măcar soarele, să vedeți atunci ce consum de electricitate, ce băjbâială, câte qui-pro-quo-uri, așa cum s-au conceput copiii ăia mulți la New York, că a fost o pană de electricitate și după nouă luni s-au născut atâția copii, că au dărămat toate statisticile.

– Eu nu înțeleg totuși ce căutăm noi aici, zise Ursul. Dar pentru că tot am venit, eu aș vrea să mi se pună la dispoziție câțiva pereți, să ilustrez o carte pentru ursuleți.

– Luați-o pe coridorul asta, făcu Vulpoiul și imediat la dreapta, apoi la stânga, apoi la dreapta, apoi înapoi, la urmă înainte, până când veți da la sala oglinzilor, cu pereții încă nezugrăviți.

– Mulțumesc zise Ursul și se pierdu ca un ecou.

După vreo trei zile se întoarse, murdar de cărbune și amețit de imagini, mulțumit că lăsase în urma lui ceva bun și folositor societății. Ce lăsase? Niște desene care, într-o formă apropiată de înțelegerea copiilor, ilustrase o poveste foarte cum să-i zic, poveste, povestea ursului din pădure. Cu alte cuvinte, chiar povestea pe care v-am spus-o eu, nimerind peste câțiva ani în Peștera Gândirii abstracte și minunându-mă de cât de frumos știu urșii să-și pună pe pereți istoria zbuciumatei lor vieți, mereu între lăcomia la miere și la zmeură și între libertatea totală și plină de reculegere. Câteva desene le-am reprodus aici întocmai, expunându-le proiecției voastre cu sau fără aparat.

– Gata, zise Ursul, scuturându-și labele de praful de cărbune, ne întoarcem în pădure, pădurea noastră de baștină, e timpul să ieșim la lumină, mi-a trecut hibernarea cât ai zice pește.

Dar nimeni nu-i răspunse. Cocoșul, Bursucul, Vulpea și recentul Vulpoi al II-lea se grăbiseră să se întoarcă la vizuina cea cu două ieșiri a Ursului, întrucât fiind o marți la mijloc, trebuia să țină ședința de cenaclu, unde se lua în discuție de data aceasta creația pentru cei mici (pentru gândaci, lăcuste, furnici, gărgărițe și așa mai departe, până la pitulici). Ursul își dădu imediat seama că asta trebuie să fie, știa și cine trebuia să prezinte referatul, porcul mistreț, care la început refuzase energic, spunând că pe el îl doare doar de creația pentru cei mari, dar, mă rog, va pregăti un material la obiect, scurt și tăios, pentru că, după părerea lui (și aici mistrețul deodată se zbârlise și-și arătase colții), creația pentru gărgărițe de pildă nu se ridică deasupra unei gargariseli... gargariseli. Și chicoti. Trebuie să fi fost interesant, își zise Ursul, mormăind melancolic că ratase ocazia de a conduce poate cea mai interesantă ședință de cenaclu a talentelor sălbatice. Grăbi pasul, dar când să iasă din Peștera Gândirii abstracte, făcu

stânga-mprejur și se mai rezezi o dată în sala oglinzilor, unde mai adăugă un desen.

La ieșirea din peșteră, dădu cu ochii peste o poezie care vădea cât de colo marele talent al Cocoșului:

5

*Există vânătași și-n soare,
De-aceea câteodată-s nori,
Noi ne-am pierdut departe-n zare
Mutând picior după picioare
Cum ne-am pierdut de-atâtea ori.*

Cap. VIII

DE LAPTE, LA NĂMOL

– Ce caută el, de lapte, aici la buza iadului? – zise, clipind șiret, Bursucul, arătând spre un domn bine, deși încă foarte tânăr și porc, care – în fața butoiului cu nămol sprijinit cu labela dinainte 5 pe buza „iadului“, se lăsa uns pe spinare cu leacul reumatismului.

Nu-l încercaseră niciodată fiorii acestei boli a secolului, ci doar fiorii artei, fiind membru activ în cenaclul condus cu atâta tact de ursul cu pricina, care își lăsase între timp barbă. 10 Cu pricina, pentru că e vorba de un anumit urs, un caz cu totul izolat și cu barbă.

– Vă gădilă? rânji Viezurele, care oficia însănătoșirea grabnică a purcelușului, cu nămol creț pe spinare.

– Mă gădilă, dar așa îmi trebuie, răspunse cocoșat – grasul era cocoșat, din cauza curburii deasupra butoiului și din cauza 15 curburii Pământului – Guiț. Trăim doar în secolul sacrificiilor pe spinare.

Vru să-și explice ideea, dar Viezurele, care terminase cu spinarea, trecuse acum la față și, mai din greșeală, mai din politică, îi băgă pumnul în gură. 20

Viezurii sunt foarte perfizi și, vorba Vulpii, „școală iezuită, n-ai ce le face“.

Dinții de lapte ai domnului Guiț se înnegriseră într-o clipă și dacă ar fi fost bolnav cu adevărat, ar fi simțit cum îi iese reumatismul din ei. 25

– Nămolul ăsta îți ia durerea cu mâna, zise el, scuipând discret și ridicându-se, ca și când ar fi dorit să ia drept martor întreaga omenire.

5 Era, într-adevăr, o întregă omenire acolo – de dobitoace, și zilele petrecute la marginea iazului, care ascundea în fund nămol de mare (iazul fusese pe vremuri, susținea Lupul, un fund de mare – și încă ce fund! „Acum a rămas doar un c” – îi răspunsese prompt Vulpea, arătându-i forma lacului, care semăna cu un c mic).

10 În zilele de vară, veneau aici nu atât pentru cură, cât mai ales pentru discuția intelectuală care, sub masca noroiului, ridica dobitoacele spre cele mai înalte sfere. Aici auzise Fără-Cap-Și-Fără-Coadă, prima dată, despre fuga spre roșu a galaxiei noastre. Cum îl interesa tot ce era în legătură cu fuga, se dusese într-un suflet până la cumătrul Urs, după informații suplimentare, dar acesta îi mormăise ceva ambiguu, care putea să însemne în egală măsură fuga spre roșu ori fuga spre albastru.

20 – Și nu numai că ți-o ia cu mâna, continuă Cel-de-Lapte, gesticulând larg peste butoaie, dar te simți dintr-o dată alt om...

– Alt porc, rectifică Viezurele.

– Pardon. M-a luat gura pe dinainte.

Se apropie de ei bătrânul lup, care aici putea trece foarte bine drept bătrân Lup de mare, dacă i-ar fi lipsit acel minimum de modestie cu care îl înzestraseră natura, cu o căldărușă de plastic, să ia și el.

– Mai e, mai e? zămbi el fioros, adică dulce.

– La pomul lădat să nu te duci cu sacul, răspunse cu un frumos proverb Guiț-Guiț.

30 – Să vă spun ce mi s-a întâmplat săptămâna trecută, spuse Lupul, întinzându-se pe nisip, să-l mai ia puțin soarele, înainte de a intra în cotidianul vieții și înainte de a spune ce i se întâmplase săptămâna trecută. Închisese ochii și parcă dormea. Ceilalți așteptau cu sufletul la gură.

– Parcă ar fi viu, zise Guiț, în nevinovăția lui de lapte. Uitați-vă la el, ce bine face pe mortul în păpușoi.

– Că bine zici, sări Lupul, ca și când până atunci ar fi așteptat tonul ori legătura la telefon, pentru o convorbire interurbană. Mergeam așa prin păpușoi, mă gândeam la o societate feministă, propriu-zis la o turmă de oi, după modelul american, pentru protejarea femeilor, când – deodată – am fost întrerupt brusc din meditația-mi.

– Mai departe, mai departe! îl îmboldi Fără-Cap-Și-Fără-Coadă, care nu putea să-i suferă pe cei care se grăbeau încet sau, vorba latinului, îi jucau festa.

– Păi mai departe nu există, pentru că am fost întrerupt brusc din meditația-mi, zise Lupu închizând iarăși ochii a supremă lenie și lăsându-se binecuvântat de razele soarelui.

15 Evident, Lupul nu era un intelectual subțire, în ciuda afirmației sale precum că ar mânca ideile cu lingura. Era mai degrabă un tip de acțiune, tipul directorului sau ceva similar care îți rezolvă problema urgent și fără să se gândească. Mai ales fără să se gândească, cum bine remarcase Vulpea.

20 Sosi și ea. Venea dintr-un sătuc, unde se putea face plajă în pielea goală, fiind mai izolat, măcar că mișuna de artiști. Pe ea o atrăgeau acolo actorii (vechea ei chemare a pădurii), care în pauza dintre două costume, mai prindeau puțin curaj la tărmlul iazului (dacă am pronunțat mai înainte cuvântul „mare” am greșit, nu trebuie luat totul *ad litteram*, că doar nu suntem între oameni). Prindeau curaj, poftă de viață, încredere și optimism, se lăsau pătrunși de singurătate și de frumusețea naturii, pentru a se putea întoarce apoi, șchiopi, călcând adică numai cu dreptul, în clopotul scenei. Jucau sub un clopot de sticlă, zice-se. Scena e însă lumea, spusese marele filosof... na, că l-am uitat!, de altfel 30 numele nu are nici o importanță. Și cu cât te urci pe ea cu mai multă poftă de viață, cu atât scena lumii e mai la tărmlul mării.

Vulpea mărturisise că nu găsise nămolul de aur pe care-l căuta și venise și ea aici la acesta, porcescul. Adică nămolul

nostru e porcesc și nu-i de nasul Vulpii, – iată o săgeată care-l duru mai mult pe Viezure decât pe Purcel. O săgeată înveninată, înmuiată în fiere.

– E bun și al nostru, săracul, cumătră Vulpe, rosti el cu glasul tremurând de emoție. – Nimeni nu te obligă să te nămolești și să-ți șifonezi blana, dacă ți-e silă de pământul ăsta.

– Nici chiar așa, nici chiar așa, sări Fără-Cap-Și-Fără-Coadă care auzea doar cu o ureche toate discuțiile din jur și le prelucra imediat electronic, cum îl convinsese un neamț, că are un aparat electronic în creier, rugându-se să-i vândă lui aparatul. „De ce dracu nu i l-am vândut?!“ își dăduse apoi cu pumnii în cap iepurașul, din moment ce mi l-ar fi plătit în valută? Deci nu-i cazul să ajungem așa de departe cu discuția, ridică el tonul, poate mai mult decât ar fi trebuit, căci toată lumea din jur tresări, dar, se vede, creierul lui electronic, *computerul*, se stricase, se împuțise pe undeva (expresia tare aparține Lupului) și nu-i mai prelucrase bine comanda pe care o dăduse glasului.

– Ce răcnești așa, brută! sări Lupul ca ars și-l înșfăcă de amândouă urechile, fluturându-l o clipă pe deasupra butoiului. O clipă doar, pentru că în clipa următoare Fără-Cap-Și-Fără-Coadă se afla chiar în nămol, precum Diogene.

– Ești trăznet, îi spuse Vulpea Lupului.

– Sunt pur și simplu un om de acțiune, răspunse acesta modest, și eu nu suport să se răcnească la acțiunile mele.

Începu să numere – Unu, doi, trei, patru, cinci, șase, dacă nici până la nouă nu se ridică, mă declar campion, zise Lupul, care știa să mute cu perfidie acțiunile sale, destul de brutale, în zona competițiilor sportive.

Pe la „șapte“, butoiul se răsturnă și începu să alerge de-a dura în jurul iazului, ca una din cele șapte minuni ale lumii, minunea aceea care alerga.

– Măcar de-ar claxona, bruta, se văicăreau cei care trebuiau să renunțe în pripă la satisfacțiile băii de soare și să sară în

lături din fața fenomenului, pe care Viezurele îl numi pe loc „efectul Fără-Cap-Și-Fără-Coadă“. Se obligă singur să-l propună discuției publice, să-l treacă în tratate și așa mai departe, fără cap și fără coadă.

Se vărsase o mare parte din conținut, împroșcând în dreapta și-n stânga lumea bună, nebună acum de spaimă și de uimire. Spaima și uimirea merg de obicei mână-n mână, deși dacă le-am lua fie și numai în filosofie, una a creat existențialismul, iar cealaltă însăși filosofia. „Uimirea e începutul filozofiei“, scrisese chiar Ursul pe pereții Gândirii abstracte, copiind un antic, dar cu sentimentul omului modern, care copiind nu mai are complexul copierii, ci poate chiar, din citate scoase de ici și de colo, „să dea în capul Bibliotecii din Alexandria“, când s-o restaura, să-i ia maul. Învățând din acest citat, Ursul se uimea întruna, doar-doar o apuca să se vadă filosof.

Urma acum să iasă și restul de conținut al butoiului, adică Iepuriță. Dar timp de încă 20 de minute, cometa terestră continuă să dea roată fenomenului, ca și când un extraterestru s-ar fi coborât la nivelul nămolului nostru, să ia seama la dobitoace.

– Puneți mâna pe el, strigă Lupul. Săriți, că l-am scăpat din mână.

El însuși se puse în dreptul fostei traiectorii, așteptând acum, la a 7-a sau poate a 8-a rotație, să-l oprească chiar cu riscul de a fi călcat în picioare.

Butoiul însă avu o mică deviație din cauza ultravioletelor și trecu precum un bolid peste piciorul Viezurelui care, răcnind cât îl ținea gura, intră să-și îneco amarul în iezel. „Iezer“ merge cu „viezur“, se gândi el și-i mai trecu durerea. Amândouă or fi ținând de *substrat*?

Pe baltă plutea o broască țestoasă și una fără, iar Viezurele, ca să se ia cu vorba și să se producă acel fenomen de Nirvana din care se zice c-ar fi trăind indienii, le atrase într-o discuție lingvistică.

– De ce lingvistică și nu lingvistică? orăcâi broasca fără, căreia îi plăcea să ia totul *ab initio*.

– *Ab*, de la... își clarifică sieși o nelămurire Brosca țestoasă și se dădu la fund, să se concentreze mai bine.

5 – Puturoasa asta trăiește 800 de ani și încă nu știe latinește, se confesă Viezurele. Acum 800 de ani toți vorbeau latinește ca popa, în afară de elementele de substrat, care se înrudeau cu albaneza. Viezure, ghiuj, moș, cocoș, buză, gard... bun!

10 – Iată tot ce ne-a mai rămas, spuse broșcuța, suindu-se pe un brusture ca pe un gard tragic.

Pe Viezure îl frământa de mult o problemă.

Cap. IX

PROBLEMA DE LA PAGINA 13

Motto:

„Știința germană, cum se știe, este
anterioară creației lumii și va dura după
sfârșitul lumii, pe care îl va și pregăti.“

N. IORGA

Observase că mai toate cărțile de vulgarizare a științei au la pagina 13 un mic „ce“. Ce fel de „ce“? Nu se poate ști, cu mijloacele limitate de investigație aflătoare în pădure. Aceasta era problema numită de el „de la pagina 13“, pentru a o putea deosebi mai ușor de celelalte probleme, de la pagina 12 sau 14, sau pur și simplu *din viață*.

În viață îl frământa chestiunea ajungerii cât mai jos, dat fiind că pentru jivinele care trăiesc în pământ, cât mai jos înseamnă, într-un fel, cât mai sus. Voia adică să ajungă la rădăcina limbii comune indo-europene. Era un lingvist în adevăratul înțeles al cuvântului, dispus să vadă în orice țigancă florăreasă „manglind“ ghiociei din codrul verde, primăvara, o indiacă de la Gange, care deține o mulțime de secrete și nu numai de ordin lingvistic. Se știe că „a mangli“, într-un dialect din imensa Indii, înseamnă a fura – furare, conjugarea I-a activă.

Furia sa se îndrepta mai ales împotriva unor neputincioși care nu sunt în stare să împingă mai departe etimologia. Există o mulțime de cuvinte a căror origine etimologică este pusă

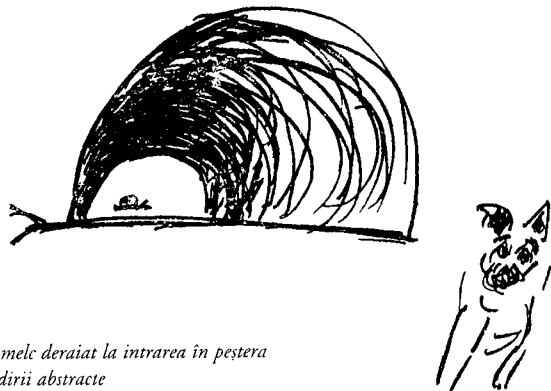
sub semnul întrebării. Aceste cuvinte chiar îl împinseseră până aoolo încât să se împrietenească (poftim, tocmai el!) cu copoiul, dacă vrei cu c mare, Copoiul nostru transformându-și de mult porecla în renume. În seama lui cădea (ca o plească, și veți

5 vedea mai târziu de ce) mirosul cel reavăn al pădurii.
Nu era un tip prost. Avea fruntea îngustă, din cauză că era pururi încruntat întru găsierea soluțiilor care, cea mai mare parte din ele, nu se puteau dispensa de încruntare.

10 Urechile îi erau – fleșcăită dreapta, pentru inducerea în eroare, ascuțită ca o lamă de brici (cu care se bărbiera zilnic maimuțoiul – bârfa nevinovată a Vulpiei) stânga. Nările – ca de copoi. Înfundate, din păcate, din cauza gripei asiatice, adusă din America de Fără-Cap-Și-Fără-Coadă. (Copoiul era sigur de aceasta, dar încă nu pusese laba pe el, curios să vadă până

15 unde se va întinde molima.)
Deci Viezurele și intransigentul paznic al mirosurilor erau prieteni la cataramă și se întâlneau la fix în probleme de limbă. Copoiul îl trăgea de limbă pe Viezure, iar acesta îi răspundea cu etimologii nesigure.

20 – Ce părere ai de bătrânul nostru *ghiuș*? întreba el, referindu-se la Urs, care-l călcase o dată pe coadă. – Mai trăiește cu zmeură?

Un melc deraiat la intrarea în peștera gândirii abstracte

– Dacă *ură* de la *zmeură* ar fi suferit procesul de contracgere a vocalelor *i* și *î* de-a lungul veacurilor, am avea de-a face cu un cuvânt turanic...

– Turanic?

– Da, cu *h*, Thuranic.

5 „Fugi cu vizuina ta de dobitoc sinistru“, gândea Copoiul, dar cu voce tare spunea:

– Ai vreo idee de ce-și sugă ăsta laba? Ar putea fi aici vorba de vreo perversiune? Sau, pur și simplu, conține în sus-numita labă niște bunuri materiale nedeclarate.

10 – *Perversiune*? Vrei să spui *inversiune*, pentru că e vorba nu de un act, ci de o comunicare a unei dispoziții, firești ori nefirești, asta nu intră în competența noastră. Deci, fiind vorba de o comunicare, o putem numi cu un cuvânt academic *acta*, numai că fiind în același timp și o inversiune, ajungem la *atca*, 15 a cărei origine se pierde în negura veacurilor.

„Ăstuia o să-i scot limba pur și simplu“, se gândi Copoiul, văzându-l pe Viezure în iazul cu broaștele, în timp ce venea și el, tiptil-tiptil, să-și facă cura.

20 Pentru Domnia-Sa, baia de nămol era o adevărată mină de mirosuri infecte, urme ale unei străvechi degradări și putrefacții, care-l puneau într-o stare de iritare continuă și, dacă ar fi avut o putere... dar n-are rost să mai continuăm pe această pistă, pentru că n-avea cine știe ce putere. Era mai mult un inspector, un băgător de seamă, care vine, vede, înghite în sec 25 și se duce cu Dumnezeu... cu Dumnezeu..., cum îl blagosloveau în urmă Iepurele, Vulpea, Lupul, Ursul și cine se mai întâmpla.

Se așeză lângă Vulpe, după ce-i sărută dreapta ori stânga (întotdeauna se fâstâcea, nu știi de ce, în prezența acestei Cucoane) și o întrebă de sănătate.

30 – Mulțumesc, îmi merge bine, răspuse Vulpea, căsnindu-se să fie amabilă – și chiar dac-aș crăpa aici pe loc, cred că tot bine ar fi pentru dumneavoastră.

– Ei, așa e viața, se făcu noul-venit că nu observa aluzia.

– Câteodată mai bine, câteodată mai rău.

– Da, totul e să plouă, zise Broasca-fără, părăsind brusturele și venind pe mal. Ea era bucurasă să discute cu oricine, pentru că vorbind mult de felul său, suferea grozav când n-avea

parteneri. Așa că intra în orice fel de discuții, ca-n brânză. Pe la fund se zvoneste că așa o să fie, o să plouă, continuă ea, căci altfel, dacă mai continuă așa, se uscă și nămolul pe noi – dădu cu lăbuța pe blana Vulpii și, ca și când s-ar fi ars pe o plită încinsă, o băgă repede în gură. – Și dac-o să crape, înseamnă că nici nămol n-o să mai avem la discreție.

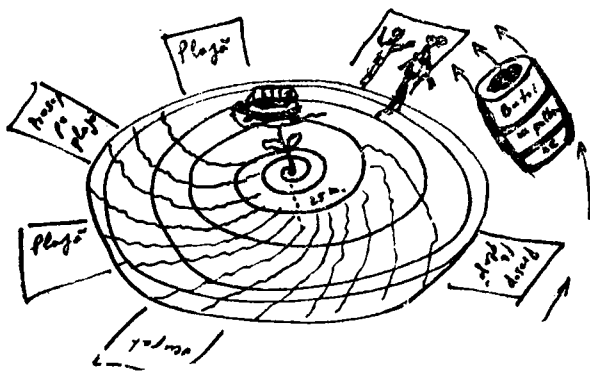
– Te referi la fundul?... întrebă Copoiul, încruntând bruma lui de frunte a problema de la pagina 13...

– ...iazului, spuse repede Broscuța, fost fund de mare, fost fund de lac...

– ...și viitor fund de puț, rânji Vulpea.

– Adică din lac în puț? încruntă iarăși Copoiul aceeași frunte, făcând-o pe Vulpe să-și amintească de lama de brici și așa mai departe.

– Din lac în puțină, zise Vulpea, sărind în sus tocmai la timp pentru a evita butoiul care, în mișcarea sa de rotație, ajunsese acum în dreptul lor și era s-o calce s-o facă praf.

Iazul se adună într-o floare de nufăr, pe care stă o broască țestoasă cu cușar

Butoiașul cu nămol în care Lupul îl azvârlise pe Iepuraș, într-un moment de sfântă indignare care, pe vremea romanilor, făcea versuri iar acum are finalități mai concrete, descrisese ca nimica zece-douăsprezece ocoale și, dacă mai continua așa, savanții și specialiștii de la nămol își puneau întrebarea dacă n-o să rămână un fel de satelit artificial al porțiunii respective. Fie că doagele erau dintr-o esență deosebită, din cele din care se confecționează poate și bumerangurile, fie că nămolul era radioactiv, ori pur și simplu dintr-un aluat special, fie că Fără-Cap-Și-Fără-Coadă, care reprezenta nucleul butoiului, sămburele său rațional, era un fel de Diogene care, scufundat într-un lichid de-al nostru, descoperirea fără să vrea o nouă lege a lui Arhimede... făcând din doi antici deștepți unul modern, poate ceva mai mediocru. Iată tot atâtea ipoteze care răsăriseră spontan în capul privitorilor, în timp ce butoiușul, trecând la o palmă de cumătra Vulpe, sărind ca prin minune peste Purcelul-de-lapte (porc să fii), lua turnanta la capătul iezערului.

Cap. X

GUIT ÎN PERSPECTIVA UNEI JUMĂTĂȚI
DE AN DE NECREZUT*Știi ce somn adânc te prinde?**Un somn de n-ai treabă.*

(Pe o cruce)

– Am putea să oprim butoiul și acum, *momental*, cum zice prietenul nostru Viezurele, crezându-se ironic și instruit sub cotet, dar îl mai lăsăm în drumul său, să se dezvolte după legi proprii.

Lupul căscă. Spunând acestea, căscă, acum de fapt căsca pentru prima oară și fiindcă De-Lapte (italieniștii îi spuneau „De Sanchis“) rămăsese și el cu gura căscată, fără a căsca, ci doar într-o mare uimire, că uite domnule, cum suntem înconjurați, asaltați de butoaie, care de fapt nu e decât același butoi – îl apucă de rât, închizându-i-l etans și-l trase lângă el. Să-i spună o poveste.

Purcelușul, oricum l-ai întoarce, nu era el cel pe care să-l încânti cu basme. Aflase că Lupul povestește frumos, era un fel de Lup-Gură de Aur. Avea și niște dinți puși – dar nu-i prea ardea de miraculosul din culegerea de basme a Domniei Sale.

– Lasă astea, ciulește-ți urechile, zise cumătrul, parcă ghicindu-i gândurile. Îi luă laba de pe rât și purcelușul, respirând liber, își dădu seama că Lupul într-adevăr își ghicea gândurile, dar numai prin contact, direct.

– Să vedem dacă acum simte cum l-am trimis la ale lui, îi scăpără bietului purceluș prin minte...

– Ba a mă-ti! – urlă Lupul tare, încât toți întoarseră capul și se traseră mai aproape, știind că Lupul avea de făcut o comunicare.

– ...Îți voi spune pe scurt viața ta completă, de acum și până în șase luni, reluă el pe un ton de confidență răstită, ca și când Purcelușul ar fi mai avut curajul să-l atingă cu gândul – ca să nu mai fii așa de încrezător în oameni.

– Un atac la adresa umanității? O?! făcu Vulpea, ca să facă și ea ceva, un „o“, o vocală deschisă.

– Din punctul de vedere al animalului, omul e un dobitoc sinistru, spuse Lupul pe un alt ton, mai blajin, apăsând însă pe cuvântul sinistru așa de tare, încât Purcelușul simți că se sufocă, de parcă iarăși i s-ar fi pus laba pe răsuflătoare.

– Acum ești purceluș. Punct. Mâine vei fi porc. Poimâine – opinci. Punct.

– De ce punct? întrebă Purcelușul, ca și când problema ortografierii destinului său l-ar fi șocat cel mai mult.

– Pentru că de-aia, lumea merge înainte, pe opinci de porc. Cu opinci de porc, iar peste șase luni tu vei încălța fiara care îți va da cu toporul în cap, îți va mânca slăninuța, costițele...

– Afumate?

– Nu mă mai întrerupe, că nu-ți mai răspund la prostii, spuse Lupul cu cruzimea-i caracteristică.

De-Lapte auzise într-adevăr într-o zi, la troacă, vorbindu-se de costițe afumate, dar nu-și pusese problema provenienței sinistre (într-adevăr acum înțelegea de ce Lupul accentua acest cuvânt), crezuse că e vorba de *cu totul altceva*.

– Nu se poate! se revoltă el de-a binelea. Nu accept una ca asta. Și ca un semn de neacceptare, se duse și se băgă în nămol.

Lupul îl scoase de-o ureche, zicându-i:

– Dar cine te întreabă?

– De fapt nici nu e de răs, spuse cineva, măcar că nimeni nu râdea, pentru că animale cu experiență, ieșite de mult – vorba aceea – din lapte, cunoșteau ce va să zică viața, cunoșteau ce va să zică să fii porc.

– Ce rău fac porcii? Cu ce ne sunt ei vinovați, de-i tratăm cu atâta asprime? zise Iepurele, scoțând pentru o clipă capul din butoiul care, în drumul său nestăvilit spre înaintea, tocmai trecea prin dreptul grupului, în accepțiunea matematică (teoria grupului), și de ce?

Fără-Cap-Și-Fără-Coadă scosese poate capul afară, scosese poate coada, sau pur și simplu își spusese cuvântul acolo, înăuntru în universul său, adevărul este că se auzise această frază, *la un moment dat*, și că și iepurii ar simpatiza cumva, e drept, de departe și în fugă, cu soarta celor de lapte.

– Ziceai că-mi spui o poveste, nene? întrebă Purcelușul și se uită rugător în ochii „injectați de sânge“ ai cumătrului.

– Ți-am și spus-o, am terminat. Punct. Du-te de te spală. Și-i întoarse spatele, mergând să-i facă un compliment-două Vulpii, cu care era, de vreo câteva zile, de când începuseră căldurile, *en froid*.

Nu știu pentru ce se certaseră, poate că nici nu se certaseră, adevărul este că se răciseră oarecum și nevoia unor complimente plutea în aer.

– Trei complimente ți-oi face, zise Lupul, care împingea metoda cercetării științifice până și în relațiile sale cele mai delicate.

– Îmi pari schimbată – unu. În bine – doi. Și acum care e al treilea ?

– E, e! făcu Vulpea, acum să te văd dând dovezi de imaginație. Pentru tine e cel mai greu când nu vorbești cu colții.

– Să nu zici vorbă mare, făcu Lupul, căruia îi venea să-și dea cu pumnii în cap că apucase să spună numărul complimentelor, înainte de a le ticlui de acasă și de a le număra.

– Deci te-ai schimbat, reluă el. În bine, să zicem. Și trei... na, că nu știu ce-mi vine să-i fac bouului de porc, care mi-a stors imaginea și puterea de observație până într-atâta.

– Și dacă o să-ți spun că nu m-am schimbat, spuse Vulpea, cu o urmă de zâmbet, cum știa ea să zâmbească lăsând urme sufletești, mai pică un compliment și o să ai de căutat două în loc de unu, așa că grăbește-te.

– Pe scurt, țin foarte mult la tine, spuse Lupul și căzu la picioarele ei, cu creierii, ca să zicem așa, zob de atâta încordare cavalească.

– Țta este cel mai frumos omagiu, replică Vulpea, cu tandrețe, știa să fie și tandră, acolo la nămol. Și iată că lucrurile iau o altă întorsătură. Să știi că m-ai înflorat cu povestea ta, vreau să spun cu povestea porcului. Știi că pe vremuri porcii se prefăceau în Feți-Frumoși? Spune-mi că ești un porc și o să-ți spun Făt Frumos – și ăsta e complimentul numărul unu pe care îl ai de la mine astăzi.

– Ei, alte vremuri, alte perspective, făcu Lupul evaziv. Adevărul e că mie îmi este milă de dobitoacele mărunte și am crezut că e de competența mea de maestru al cruzimii, cum mi se spune în unele cercuri, să atrag atenția că și alții sunt cruzi, înfloratori, și mănâncă carne de porc, în ciuda cacofoniei.

Discutară o vreme despre moarte. Lupul stătea întins la picioarele cumetrei, aceasta îi aducea mereu citate din existențialiști, de unde reieșea că nu numai Purcelușul de lapte dar și Ursul, Bursucul, Vulpea, Lupul, Omul, cu *o* mic și *o* mare, Dumnezeu, cu *d* mic și *d* mare, toți, dar absolut toți, sunt pe marginea prăpastiei, că sub ei nu e decât abisul, iar în abis nu e nimic și că – la urma urmei – cel mai fericit e tot Purcelușul. Pentru că peste un număr oarecare de luni vine un oarecare Nea Oarecare, îi bagă cuțitul în beregată... și ce mai așteptați?

Vulpea se sculă brusc, merse la De Laptis și-l pupă dulce pe amândoi ochisorii, fără ca acesta să aibă măcar timpul să-și

revină. Fără ca acesta să-și mai revină vreodată. Stocul ei de tandrețe fiind oarecum consumat pe ziua de astăzi, se adresă rece cumătrului Lup, care zăcea acolo întins, parcă ar mai fi așteptat ceva:

5 – Scoală, ce-ai rămas așa? Ori ai fi beteag?!

„Nu-i pentru cine se gătește, e pentru cine se nimerește“, își zise Lupul. „Iată o zi plină de evenimente. Astăzi toate îmi merg pe jos“. Dorise să spună, desigur, „pe dos“, dar în ultimul moment atenuase, nu știu de ce, constatarea.

10 Se uită la soare, soarele se uită la el, unuia îi era foame, altuia îi era cald.

Cap. XI

LUMEA VREA POVEȘTI

Motto:

*Trebuie aflat tărâmul de unde cei plecați nu se
mai întorc. Către acest Spirit al începutului mă
îndrept, de unde a izbucnit străvechea mișcare.*

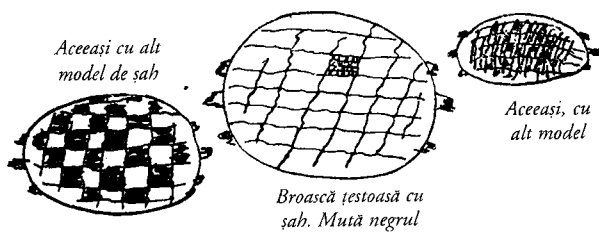
Bhagavad-gita

– Spune-mi unde rămăsesem, zise Ursul, uitându-se pe fereastră, unde lumea i se prezenta filtrată, în primul rând prin perdelele de nylon, ca un ciur (ori sită) pentru lumină, apoi prin geamul dublu și, în ultimul rând, prin jaluzelele care preluau direct de afară realitatea și-i dădeau drumul să intre în casă, în dungi.

Tot se vedea ceva. Niște plopi (– Au tăiat toți pomii ăia, bestiiile, ai văzut?! Fac carieră pe dedesubt.) își ridicau, rari, vârfurile verzi, ca niște feștile (na, că ai feștelit-o, gândi Vulpea, feștilele sunt galbene), dar intenționat verzi (Îhî!), să dea foc cerului primăvăratec.

De când și-o fi pus Ursul perdeluțe la vizuină? se va întreba, pe bună dreptate, cititorul nostru, care n-a aflat de așa-numitul procedeu al dării peste cap și al transformării radicale din iepure în leu, din urs în domnul Ursu.

Nici chiar Ursu, acest simpatic, deși cam greoi și cam mătăhălos responsabil silvic la Ocolul pământului Nr. 1, nu remarcase decât târziu faptul că se afla... se afla... da... pe altă

treaptă, cum îi reproșase de la obraz cumătra Vulpe, rămasă până una-alta, din cauza unor interpretări tendențioase, în blana ei și arzând de neceaz să se vadă și ea odată în rând cu oamenii.

Ei nu-i reușea mișcarea. Făcea dimineata, în vizuină, gimnastică spaniolă (de ce spaniolă și nu suedeză? va rămâne un mister, pe care îl vom nota, spre a se ține minte, cu cifra 3 arab = ultimul mister), se apuca ea cu mâinile de niște rădăcini care semănau cu niște drugii de fier, ridica haltere ș.a.m.d., dar nu-i reușea. Mișcarea.

Uite ce avans a luat nenorocitul ăla! se gândea ea, văzându-l pe Urs întorcându-se în fiecare zi acasă, azi cu o perdeluță, mâine cu o jaluzea.

Dar toată pasărea pe limba ei piere, încerca ea să se liniștească și scotea limba la umilul funcționar al ocolului (era totuși un umil funcționar), fără ca acesta să bănuiască măcar că stârnește atâtea invidii.

Ursu nici nu bănuia într-adevăr că a fost odată un dobitoac. Odată ca niciodată, dar tot a fost – și subiectul acestei acțiuni fusese chiar el.

Acum era ocupat cu problemele. Se iviseră și ele, în sfârșit, îngropându-l într-o hârțogăraie care făcea biroul său să semene, la o anumită oră a zilei, cu o adevărată vizuină. La acele ore ale zilei, el se oprea dintr-o dată din scris, își băga tocul în gură, constatând că „nici cerneala nu mai e aceeași”. Hiberna.

Problemele care-l trezeau imediat la realitate erau legate de tot ceea ce o pădure modernă reclamă de la un om ca el.

Metri cubi de cherestea. Acum de câte ori vedea copacii, nu-i măsura decât în metri cubi: frumos stejar, doi metri cubi, ia te uită ce mai fag, unu și jumătate.

Ținerea în frâu a animalelor sălbatice, care fie că se înmulțeau „peste capul meu”, cum obișnuia să spună la ședințe, fie că dispăreau fără urmă, apoi demarcarea unor zone defrișabile ori a unor zone de vânătoare, iar în legătură cu această ultimă problemă, ochii cât cepele la vânătorii voluntari, care – în lipsa mistreților ori a urșilor – se împușcau între ei „prin imprudență” la cea mai mică mișcare în tufts – iată ce gust amar avea acum cerneala uscată pe buzele harnicului ocolist.

Trăia într-o cabană. Era oarecum izolat de centru – de câte ori pronunța cuvântul „centru”, expresia feței sale căpăta o anumită gravitate, ca și când ar fi spus „centrul pământului” – și toate dispozițiile le primea prin poștă. Și aici ar fi fost o problemă – că întârziiau dispozițiile cu scrisori cu tot, din cauză că... vom pune întâi trei puncte... și iar trei puncte, tovarășul Fără-Cap-Și-Fără-Coadă (vai, iar am ajuns la ăsta, săracul!), care era și poștaş, dar și responsabil cu conținutul, întrucât, cum spunea el, „eu nu pot duce în cărcă material inflamabil, într-un loc ca pădurea, unde la cea mai mică scânteie, orice frunză...”

Așa că deschidea pur și simplu scrisorile și le căuta de chibrituri.

De citit nu știa să citească, având o origine atât de sănătoasă, încât nici prin cap nu-i trecuse familiei Iepure, din care se trăgea cu mândrie, să învețe altceva decât cultura pământului, pe care o descifrau, ca și asirienii ori babilonienii, prin semne.

Așa erau condițiile atunci, Fără-Cap-Și-Fără-Coadă n-avea nici o vină, era un element harnic, săritor și cu dragoste de avutul obștesc.

La această oră, Iepurilă (să-i spunem totuși pe numele cunoscut și copiilor) se oprise pe o buturugă și lingea o scrisoare, să o închidă la loc.

O desfăcuse cu ceainicul (nu mai e nici un secret) și nu găsisese, spre uimirea lui, decât o foaie mângălită, prin care se comunica d-lui Ursu să facă bine și să însemne copacii de lângă vâlceaua cu izvorul, în vederea tăierii. Totodată să cerceteze cel mai bun teren care ar fi putut fi defrișat (adică făcut colnic) în vederea unui drum forestier. Adică tot banalități.

Iepurilă închise scrisoarea și se duse și o aruncă în scorbură.

La ora 3 urma să treacă Ursu să-și ridice poșta.

O ridica dobitocul „cu o macara“, așa poreclise Vulpea mâna sa greoaie, dreapta, fostă labă, fost fund de mare (nu, asta era lacul. Ptiu, automatism nenorocit!).

Ajungând la birou cu corespondența, ca de obicei, când venea, la birou, o puse în mapă, o deschise și începu să citească un roman polițist, care era alături.

Probleme de serviciu, gândi el plictisit. Ia să vedem noi ce mai fac ăștia.

Cap. XII

NEVINOVAȚ CA O PANSELUȚĂ

„Tu ești ăla“, ia te uită ce motto! La cine o fi făcând aluzie?

Lui Ursu îi plăceau romanele doldora de acțiune, iar nu leșinăturile prozei de azi, cu probleme de conștiință chipurile, când conștiința omului a ajuns la os, chipurile.

Omului de către om... adică nu... ori ce voiam să spun?

Sună telefonul. Târâitul prelung al acestui instrument de tortură, demn de a figura în camera groazei din închisoarea de la Haga, alături de săbiile tăioase, dintre care una era de lemn, și asta însemna iertarea care ți se acorda în ultimul minut, dar niciodată nu erai sigur pe care a pus mâna călăul și uneori nici după aceea nu te lămurai prea bine. Deci sunând, zbârnâind, trâmbițând, dând alarma, telefonul, acest instrument de tortură (se reia fraza) îi limpezi gândurile despre romanul polițist.

Omului de către om nu-i e cald. (Construcția păstra vizibile urme animale, rudimentare, bestiale chiar, dar așa se întâmplă cu cei care au mai trăit o viață). Ce demonstrează oare întreaga acțiune dintr-un roman palpitant – uite – așa îi bate inima romanului polițist, la fiecare pagină – decât că un om fuge după un alt om că ar trebui să-l îndopi cu extraveral, asociat cu valium, și chiar dacă n-ar urmări decât să-i facă vânt, acestuia tot i-ar fi rece. Nu, nu ne jucăm cu cuvintele, intrăm în miezul problemelor, ca-n brânză. Neam de ciobani. Acești bătauși scoțieni (acțiunea se petrecea la

*De fericire mai, mai că zbura și atunci zâna
cea rea o priponea de o pînoneză*

Edinburgh, în castelul ăla din deal, Ursu parcă-l și vedea, înconjurat de ziduri, măreț etc. Nu fusese pe acolo, dar atâția ochi ai minții avea și el, încât să înțeleagă un roman polițist de-a fine al capo.)

Despre ce era vorba? Cine era nevinovat ca o – cum i-am spus? – panseluță?

Ursu și-aruncă ochii pe scrisoare, se uită la ștampilă, văzu că era de-acum două luni: – poa' să mai întârzie oleacă.

Criminalul, Dom'le. El nu făcuse nimic, era urmărit din principiu și acest principiu al său, din care se trăgeau toate, erau panseluțele, pe care le iubea de moarte. Din cauza acestei metafore, „a iubi de moarte pe cineva”, pe care el o construise prin paralelism cu „a urî de moarte”, declanșase o întreagă acțiune polițistă la Edinburgh, cu câini și polițiști, ținuți de stat, pe mâncare și pe bere – primii numai pe mâncare, ultimii și pe bere.

Pe scurt. Smith (Ursu pronunța, scriem pe românește Smith, cu vârful limbii între dinți, mai precis între dinthi, și

înainte de a începe un roman polițist, pronunța fiecare nume propriu de cel puțin 100 de ori în timpul serviciului).

Iar sună telefonul, de data aceasta mai scurt. Ce dracu, au treabă cu mine? With mihne. Without mine, așa-i că vă duceți de râpă, fir-ați ai dracului! Ocara îi scăpase pur și simplu printre dinți, dinthi, dar nu mai putu să-și continue cugeta-rea despre romanul polițist, care, după el, reprezenta secolul al XXI-lea în proză! atunci nu vom fi decât ori toți polițiști în lecturi, ori toți victime ale prozei de analiză.

Deschise scrisoarea.

*În faptul zilei
sau
Început de cocos*

Cap. XIII
ALT CAPITOL

Scrisoarea conținea un roman polițist. Cum apăruse acest roman polițist în plicul care 3–4 pagini înainte (controlați, vă rog!) conținea o adresă ministerială, de serviciu, mister, mister. Mister? Încruntă Ursu sprâncenele, aruncându-și ochii pe titlu, care era și nu era promițător: „Victimele exploatării“.

Era un roman polițist de-al nostru, publicat într-o colecție verificată și totuși Ursu, fiind singur cu conștiința sa încărcată, nu-și înghiți un hohot de râs: hî, hî, hî, hî, ca un lătrat de câine non-polițist, dulău de stână, frecat de lupi, care dă cu ochii de o jigodie de viezure.

– Astea-s bune să ștergi sticla lămpii cu ele, în negrul obscurantism de altădată. Dar tot o citesc.

Scuipă în palme, ca unul care se apucă de tăiat lemne și începu să crape conținutul cărții, cu privirea, care conținut pârâia la cea mai mică atingere și-i suna – așa pârâind – oarecum cunoscut.

Acțiunea, evident, se petrecea la Turnu-Măgurele. Cititorul era plimbat, uite-așa, de la procuror la vânzătoarea de la chioșcul de ziare, de aci pe moșia lui State Istrate, care se lătea văzând cu ochii, iar această lățime era urmărită, centimetru cu centimetru, de organele în drept, puse pe urmele exploatareului și mirosindu-le cu înverșunare. Puteau. Urmele. Puteau de la o poștă. Dar cu toate acestea, moșia se

lătea, lui State Istrate îi creștea burta, organele prinseseră un fir, iar în vitele de pe izlaz intrase o molimă.

Dar care erau victimele exploatării? se întrebă Ursu, văzându-se, încetul cu încetul, prins în rețeaua fină și măiestrită, țesută de personaje bine conturate, care aveau legături mai mult decât dubioase cu instituții suspecte.

Pe primul loc se afla, bineînțeles, spionajul englez, cu interesele lui străine, pe al doilea loc mâna Canadei (mână-n mână cu Statele Unite, că nu le era greu) și uite-așa oamenii slăbeau, lui State Istrate îi creștea burta, comisia de anchetă alerga ca o haită de ogari (era să le zic prepelicari, pe stil vechi) și... parcă văd c-or să mă pupe-n fund toți, zise Ursu, că eu acum închid cartea. C-am ghicit cine e vinovatul. Țasta-i autor serios, care să-ți servească chiar din titlu, ca-n palmă, totul? Ce fel de autor: serios e ăsta, care face din exploatare subiect de roman polițist, când noi știm că aceasta trebuie să ne fie ceva sfânt, adică lupta împotriva ei, sfântă, iar nu terfelicită printr-o literatură de a șaptea mână.

Unde-i figura luminoasă a țăranelui ajuns la mahala, care încearcă să ridice mahalaua la nivelul, ori al satului curat, ori al centrului (cum s-o fi numit centrul în Turnu-Măgurele, Corso, ori cum?)... că vă iau acum de guler pe toți și... Ursu ridică cu furie cartea și-o azvârli în capul Vulpii, care tocmai intrase, într-o problemă de serviciu, și aștepta de două minute ca tovarășul Ursu să-și termine monologul interior.

Îl cunoștea oarecum bine și știa când monologa el interior și când exterior.

– Pardon, zise ea tăios.

– Pardon, zise el surprins. Am vrut s-o arunc pe-ailaltă.

– Romanele astea polițiste, continuă Ursu, luând-o în mână pe Agatha Christie și trăgând în piept mirosul de carte străină (de mirosit, mirosea frumos, putoarea!) – nu fac decât să-ți întărească convingerea intimă ce ale noastre sunt mai bune, incomparabil mai bune și mai instructive.

– Taci, zise Vulpea. Și dădu să-i pună mâna pe gură, drept care el îi sărută politicoș mâna și continuă, poftind-o să ia loc.

– Să mă explic. În Anglia, să zicem, a murit un om, a fost găsit împușcat, nemții zic „erschossen“, pe străzile Londrei, și pe chestia asta se face atâta tevdură, se urmărește criminalul pas cu pas prin diverse localități oarecum pitorești, să zicem Veneția, New York, zi-i să-i zic, Roma, Honolulu, cu descrieri de peisaj absolut de prisos și neinteresante, se cheltuiesc atâția bani, valută, însoțindu-l prin avioane, vapoare, metrouri, când ar fi putut să-l aresteze chiar acolo, în primul...
20
30
40
50
60
70
80
90
100
110
120
130
140
150
160
170
180
190
200
210
220
230
240
250
260
270
280
290
300
310
320
330
340
350
360
370
380
390
400
410
420
430
440
450
460
470
480
490
500
510
520
530
540
550
560
570
580
590
600
610
620
630
640
650
660
670
680
690
700
710
720
730
740
750
760
770
780
790
800
810
820
830
840
850
860
870
880
890
900
910
920
930
940
950
960
970
980
990
1000

– Pub.

– Așa, pub, nu pot să țin minte toate tâmpeniile astea, unde criminalul, cu mâna pătată de sânge, s-a dus să mănânce un sandwich, și ei știu asta (că nu-i prost nici *Intelligence Service*-ul).

– Că nu degeaba-i spune *Intelligence*. Dar Servisul se vede că nu-i chiar așa ireproșabil, spuse Vulpea, care nu voia să-l contrazică pe Urs direct, fiindu-i net superior („Neață Superioru“ îi spunea ea uneori, în momente de intimitate).

– Deci să pună mâna pe el când e cu sandwich-ul între fălci, să-i sară sandwich-ul dintre fălci, să-i sară fisa din telefonul public de la care criminalul voia să anunțe gașca sa că totul e O.K. și să termine povestea, de la care eu unul nu mai am nimic de învățat. De-aia citesc, pentru comparație, și trebuie să-ți mărturisesc deschis, comparația e întotdeauna în favoarea elementului sănătos. Ai citit „Victimele exploatării“, zise el pe tonul cel mai firesc, ca și cum Vulpea acum ar fi intrat.

– Nu.

– Citește-o, o ai în mână. Să vezi cum o să-ți înalțe sufletul. Ce vânt te aduce prin ocolul nostru?

Din cauză că era puțin roșcată, domnișoarei Iordăchescu Anișoara i se spunea Vulpea, ceea ce pe ea nu o supăra, ba chiar încuraja porecla, având o părere cât se poate de bună

despre vulpi în genere, cât și despre cele care le poartă, cum se exprima ea.

Mare lucru să nu fi fost într-o viață anterioară chiar vulpe, zâmbea dânsa, arătându-și – vorba poetului – șiragul de perle strălucitor și fără să știe că adevăr grăia și adevăr zâmbea, arătându-și șiragul de perle strălucitor.

Cum ajunse Vulpea din birou în dormitor, iată un dublu mister, sau ca să spunem mai exact un mister conjugat, cel din romanul nostru cu cel din romanul lor, ca o dovadă în plus că viața ia ce e bun și de ici și de colo.

În primul roman, eroina principală nu ceda decât parțial (o pupătură), victimele exploatării neavând forța să meargă mai departe.

Dincolo, cântăreața din pub-ul „Trandafirul cu ghimpi“ avea mai puțini ghimpi decât s-ar crede, iar petalele îi erau în floare. Așa că ar fi fost păcat să nu dea ea telefonul acela și să nu vină iubitul ei s-o salveze de la viol exact la țanc și asta în folosul propriu.

Deci una peste alta, până acum ce a fost a fost, literatură. Acum să vedem viața.

Așa gândea Ursu, servindu-o pe roșcată (era acum parcă mai roșcată ca oricând) cu dulceață de zmeură.

– Da? frîșcă n-ai? zise Vulpea, cu un ton languros, privindu-l drept în ochii mari, ca de bou, dar sticlind acum de o lumină verde-albastră ca a iezzerului noaptea, bătut de vânt.

– Ba da, zise Ursu scotându-și haina.

– E cald zise ea, sărind să i-o pună pe umerăș.

Umerașul trebuia agățat sus, de cuiul bătut în dulap și Vulpea, cu un instinct sigur, puse un scaun, se sui pe el și-l agăță. E vorba de umerăș, dar cum stătea acolo, urcată spre pisc i se văzuseră deodată picioarele, lungi, frumoase care lui Ursu îi aduseră în conștiință revelația a ceea ce înseamnă „piciorul de femeie, Domnule“ ca și când, până atunci, acolo în pădure n-ar fi văzut decât picioare de lemn.

– Să nu cazi, zise el și sări s-o ajute să coboare.

– Mulțumesc, la vale merg și singură, zise ea, punându-i totuși o mână pe umăr și Ursu se simți ars în acel loc, ca și când ar fi fost minat și ar fi așteptat din clipă în clipă să sară în aer.

5 Se duse la frigider, aduse frișca, o mâncară în liniște, neștiind nici unul, nici altul nici ce să zică, nici ce-o să facă în momentele următoare.

E fată mare, nu e fată mare, se gândea Ursu care avea totuși o funcție de răspundere. Să-i cer mâna bineînțeles formal, ca să nu creadă că așa, hodoronc-tronc, să nu-i cer nimic, să-i cer totuși ceva? Dar ce? Nu mă va lua drept un naiv? Mai așteptăm.

10 Vulpea se simțea foarte degajată, sau cel puțin se silea să dea această impresie, ținea oarecum la Neață Superioru', avea el un farmec grosolan ca mobila aia necioplită care începe acum să se caute, și uneori simțea în ea acea pornire umanitară, că uite, dacă dă cu mâna pe el, îl lustruiește cât ai zice pește.

Dar parcă poți să-i lustruiești pe toți neciopliții!?

15 Ea ar fi fost dispusă să facă dulgherie, dacă ar fi făcut cu omul ei, pe care să-l ia de bărbat, dar nu așa te duci în pădure și începi să tragi cu rindeaua în dreapta și-n stânga.

„Ce-o fi în capul lui?“, gândea.

„Ce-o fi în capul ei?“, gândea Ursu.

20 El se temea mai mult de ce-o fi în capul ei, decât ea de ce-o fi în capul lui. Tocmai pentru că el știa ce are în cap, nu e timpul să-i facem acum inventarul și bănuia că ea, cu acel inefabil feminin, care, uneori, se transformă într-un mijloc de investigație irevocabil, ca laserul – pardon, ce frază – Vulpii îi alunecase ușor fusta de pe genunchi, zisese „pardon“ și logica Ursului își pierdu șirul de mătănni.

30 Căci parcă făcea mătănnii Vulpiei din gândurile lui de staret, care vede câte-o femeie prin *Vechiul* ori prin *Noul Testament* și e copleșit de viață, ca o cetate părăsită, de bălării.

Simți pentru un moment o pornire mistică să-i cadă în genunchi... și ce dracu' să-i facă el? Căzu.

Cap. XIV

DACĂ SUNT CÂT DE CÂT DECONECTANT

Motto:

Înainte drum îngust.
(Semn de circulație) 5

– Dacă sunt, cât de cât, deconectant, își începu el rugăciunea, cum pretinzi (Vulpea doar nu pretinsese nimic), atunci lasă-mă să fiu și pentru mine, să mă odihnesc aici, la același nivel cu tălpile tale care, pentru mine, înseamnă, ți-o jur, locul unde mi se pare că cerul se-atinge cu pământul. 10

– Să te-aud vorbind așa, așa pica lată, chicoti Vulpea, dar nu mai mult decât trebuie, pentru a nu întoarce sublimul Ursului în reversul său.

„Care-o fi reversul Ursului?“ se-ntrebă ea în gând, continuând însă, cu glas tare: – Continuă. 15

– Fac prea mult abur, când mă gândesc la tine. Și-nchi-puiește-ți, întotdeauna fac duș, cald, dar niciodată peretii nu se aburesc în halul acesta (acela) ca atunci când gândurile noastre se întâlnesc, pe când eu fac baie, după 8 ore de muncă, și mă gândesc la tine, de cum pășesc în cele 8 ore de odihnă, 20 de neodihnă, tu ne-liniștea mea, ne-prețuita mea, ne-vasta mea, ne-a mea.

– E cald aici, la orizontul tău, tălpile, locul unde cerul mi se pare că se-ntâlnește cu pământul și calcă pe el.

– De ce nu calcă mai des? nu se putu abține Vulpea, care 25 primise numai declarații ca de la egal la egal, și niciodată nimeni

nu se coborâse până acolo încât chiar să-i sărute pulpele, cum făcea Ursu acum, pretinzând că-l luase gura pe dinainte.

– Ridică-te și fii demn, zise ea, de secolul nostru, că suntem egali în toate cele, inclusiv în intensitatea pe care atât femeia, cât și bărbatul o imprimă dragostei și respectului mutual.

E clar că nu se găsesc cuvinte pentru astfel de trăiri, care sunt – vorba lui Napoleon... – „pe cont propriu“ – am închis citatul, adică sublimul se amestecă bine cu grotescul și fiecare face cum îi place.

Vulpea se dezbracă singură.

Măinile Ursului acționau ca brațele lipsite de inteligență ale unui robot, conectat la o tensiune prea mare. Pe ce punea mâna, încheia: se jucase un timp cu fermoarul într-un du-te vino-ncoace, care te făcea să te gândești la o ușă turnantă pe care nu iese și nu intră nimeni, mototolea, dădea să niveleze, să calce pe loc, într-un cuvânt încurcau lucrurile și lucrșoarele.

Și apoi dânsa pune atâta grație – căci făcuse nudism, vă amintiți, la iaz, dar nu cred că vă amintiți dvs., ci bunicii dvs. căci pe vremea aceea personajele noastre erau la cură, fiecare în animalul respectiv – și rămăsese cu gestul dezbrăcatului normal și sincer, care funcționa acum aproape ca un tic. Nervos. Căci și ea era femeie – de fapt fată mare, dar și fetele mari sunt tot femei până la un punct... și ce voiam să spun?

Nu știu de ce ne alunecă gândurile, când încercăm să ne aducem și noi contribuția noastră, cât de cât, modestă, la descifrarea manuscriselor de la Marea Moartă, vreau să spun când încercăm să dăm cu presupusul despre eternul feminin. Există mai mulți magneti aici decât dincolo. Adică orice gingașă ființă, încălțată pe tocuri cât mai înalte – vedeți că au apărut niște pantofi cu talpă de plută cam de vreo 20 de centimetri, care defavorizează pe toate cucoanele tinere, ridicându-le talia cât mai aproape de nivelul privirilor – și iarăși ne-am încurcat. Care tocuri... nu, o luăm altfel.

Există un pol magnetic, pe care îl știe oricine a trecut prin școală, dar numai acela, și-mi vine în minte o expresie de necaz a unui amărât de funcționar: „Domnule, n-am eu liceul, că acum aș ieși din Cultură“ – care pol e vax, scuzați-mi cuvântul, nemțește înseamnă ceară, dar nu-i ceara în cazul nostru, e vax pe lângă magnetii care există la purtătoarele de fustă demne de acest nume. Că sunt și de-ale nedemne, iar acestea nu sunt magnetice, ia plimbă acul busolei pe lângă ele, c-o să doarmă dus.

– Ești magnetică, spuse el, privind-o de sus până jos, goală și, ca să zicem așa, nouă-nouță. Știi cu cine semeni?

Vulpii i se uscaseră gura și nu răspunse. Nici nu știa cu cine seamănă în acele momente cruciale din viața sa, căci de aici „vor începe marile cruciade în viața mea“, gândi fără rost și nu-și auzi gândul, din cauza zgomotului pe care-l făcu Ursul, cotrobăind printr-un dulap și întorcându-se cu o reproducere a Evei lui Cranach.

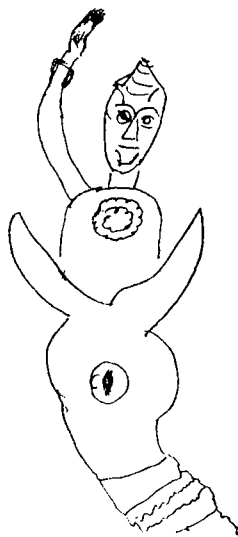
Cranach are multe Eve, fotografia o reprezenta pe una dintre ele, frumoasă, cu sânii ca două tărăcuțe, printre care curgea râul părului blond și atât.

– Ea e în alb-negru, eu sunt color, replică Vulpea.

Ursul rămase cu fotografia în mână, cu mâna în aer și cu domnișoara, a cărei respirație îi trecea vijăind pe la urechi, la un pas-putere de el.

Dar nu putea face acest pas-putere nici mort, cu tot magnetismul de care vorbise adineauri. Căuta o explicație, privind rătăcit încoace și-ncoace și își aminti o frază dintr-un roman, pe care o spuse chiar în original: „Die vorbereitung ist nicht fertig“ – nu-i pregătirea făcută de ajuns, trebuia să mai stea în genunchi, să-și ia avânt, să se-nălzească ori să răcnească, dar graba cu care vizitatoarea nocturnă (de fapt era în plină zi, dar el vedea negru-naintea ochilor) îi devansase „pornirile firești ale unei inimi care știe să bată cu putere“...

Dar uite că acum nu mai știa.

În gură de șarpe, vă salut

– Eu n-am văzut bărbați goi decât pe țărmul mării, trecând așa, pâș-pâș, pe nisipul fierbinte, soare, briză, farmec nespus, spuse Vulpea, mai mult ca pentru sine, dar destul de tare ca să fie și pentru cine are urechi de auzit.

5 – Vezi că zidurile au urechi, zise Ursul, care era totuși în timpul serviciului și de aceea poate nu-i venea să calce regulamentul.

– Ai fi primul, dacă ți-ar da prin cap să-mi imiți „comportarea ușoară“ cum numiți voi, bădăranii de bărbați, curajul pe care îl avem noi, când ne luăm inima în dinți și
10 vrem să picurăm în sufletele voastre muncite acel dram de fericire personală ș.a.m.d.

– Bine, o amenință. Dar să știi că nu te iubesc.

– Fără insulte, măgarule. Și te rog să te întorci cu spatele.

Se îmbracă la fel de repede, în timp ce Ursul se dezbracă,
15 întors cu spatele.

Termină cam în același timp și atunci cineva bătui la ușă.
– Intră, zise Vulpea.

Și în dormitor își făcu apariția Comisia. Comisia, spuse Vulpea pe tonul cel mai natural. Femeile gășind inepuizabile
5 resurse sufletești de a face față oricăror situații, pe care viața le ridică în fața lor, situații complexe și mai puțin romplete, situații vechi și noi, situații-limită chiar. Pe când bărbații, pot să stea cu ciorapu-n mână pe puțin 5 minute, umplându-se de ridicol, așa cum făcu Ursu, care – gol pușcă – tot încerca să se-ncalete cu un ciorap de damă, cel de rezervă, care – nu
10 știu cum – ieșise din poșetă și „nu-l mai încăpea“.

„Ce fel de comisie, ce fel de comisie“, murmură Ursu, neștiind unde s-o plaseze teoretic, ca și când aceasta ar fi fost, acum, problema cea mai arzătoare.

Cap. XV

ACOPERIȚI CADAVRUL

Motto:

*„Tanța manța**Șade pe tănțoi bănțoi**Da tănțoi bănțoi**Nu șade pe tanța manța.**Tititișcă plișcă**Se pune pe titirișcoi plișcoi**Dar titirișcoi plișcoi**Nu se pune pe titirișcă plișcă.**Stângă motângă**Duce pe stângoi motângoi**Dar stângoi motângoi**Nu duce pe stângă motângă“**Cotofana și Bivolul)
(Ghicitoare:*

– Acoperiți cadavrul, se auzi o voce la corn (cum ai spune „la microfon“), foarte puternică și cu reverberații pe spațiu metafizic. Ursu înțelese „scandalul“, „acoperiți scandalul“, tocmai din cauza ecourilor multiple ale cornului și dădu să se bage sub pătură.

Abia sub pătura învăluitoare și blândă, aproape ca o fustă, Ursu înțelese adevăratul sens al cuvintelor și putu să ia seama chiar și la sursa sonoră, ca să zicem așa, care, dincolo de cornul de bou, provenea de la cumătrul Lup, care era șeful comisiei.

Se vedea că el e șeful și numai el, deși mai erau acolo cumătrul Fără-Cap-Și-Fără-Coadă (ne permitem să-i spunem și lui tot cumătru), care pășise puțin înainte, în virtutea spaimei pe care i-o pricinuisese glasul de tunet al Lupului, Bursucul și chiar Cocoșul. Comisia „dobitoacelor mijlocii, după cum se vede, și dacă mai aruncăm o privire, cum făcu acum Vulpea, un comitet mixt, alcătuit din animale sălbatice și domestice, Cocoșul reprezentând domesticul.

Bursucul scoase din servietă un ziar și acoperi râma, pe care o adusese pe o tavă, ca pe un catafalc. Fusesse călcată o rămă la marginea drumului forestier, accident de circulație, se întocmise procesul-verbal respectiv și, ca fenomenul să nu se mai repete, o idee spontană făcu să ia naștere această adunare de împuterniciți, care să discute problema la nivelul „responsabilului de ramură“ al pădurii, prea stimatul inginer, agronom, horticultor, curvar (ca și când ar fi o meserie), Vulpache Ursu. Toate acestea le spuse calm Lupul, bineînțeles fără a specifica ultima meserie, pe care ne-am permis să i-o atribuiam, deși ea nu era trecută în nomenclator, pe ștat, și îl rugă respectuos pe dumnealui să decidă.

– Și mai este o problemă, adăugă Fără-Cap-Și-Fără-Coadă. De o bună bucată de vreme, din pădurea noastră au dispărut Ursul și Vulpea.

– Se zice că s-ar fi transformat în oameni, cântă Cocoșul a treia oară, căci el doar a treia oară era auzit, din principiu, și toți începură să șușotească și să rădă, ba chiar să-și facă sfânta cruce, întrucât vărsarea animalului în om se produsese de mult, pe o anumită treaptă și Darwin nu ne mai dă voie să admitem astfel de minuni – și asta încă de la 1859 când a apărut *Originea speciilor* – în zilele noastre, când numai munca l-a transformat pe om. În ce, nu se mai specifică. „Poate în robot“, gândi Vulpea luând seama împlicinaților care, se pare, nu observaseră, ori se făcuseră că nu bagă de seamă, micul roman de dragoste, strict autentic, care se frunzărise (termenul mi

se pare potrivit, căci ne aflăm totuși în pădure) acolo, cu puțin timp înainte de venirea lor.

Îi pofti să ia loc pe scaun. Stătură jos.

– Ce facem cu ei? întrebă ea.

– Afară! țipă Ursu, urlă mai bine zis. – Cum au îndrăznit? Să aștepte afară cinci minute.

E penibil să te dea cineva afară din birou și cu atât mai penibil să fii dat afară din dormitor. Dar comisia mixtă nu sesiză nota joasă, înțelese exact ce trebuia, adică să mai aștepte o vreme afară, și ieșiră frumușel toți, în frunte cu Lupul...

În pragul ușii, Cocoșul, pus în situația de a vedea cadavrul prea de aproape, nu-și putu opri un instinct rău și înghiți râma...

O să rămână numai problema a doua, se gândi el, cu părere de rău și muștrări de conștiință – și, vorba aceea, ziarul. Vru să mai spună ceva, dar simți că se îneacă – și corpul delict își reluă locul sub anunțul mortuar, care suna așa: „O rămă în etate de 3 săptămâni și în lungime de 10 cm și-a găsit moartea într-un groaznic accident de circulație, fiind călcată în picioare“. Gata anunțul, gata și ieșirea nepoftiților, ușa se trânti singură, ca un sentiment al complicității și inginerul etc., etc. Vulpache Ursu și – ce era Vulpea? – funcționară – deci și funcționara Ursula Vulpe se văzură față în față. Singuri. Sigur că ea își mai spunea și Anișoara Iordăchescu dar nu strică pentru o femeie să aibă mai multe nume și, vorba aceea, o singură vârstă.

Realizau un unghi drept, cum stăteau ea în picioare și el întins sub pătura de păr de capră. Cele 90° care făceau unghiul drept ar trebui să facă și drepte, se gândi Vulpea geometric. Și începu:

– Urăciosule, derbedeule, dobitocule, prost ca tine n-am mai pomenit, cap de lemn, să bați în el mai des, să nu i se întâmple ceva. Ești un nesuferit, nu merită să strice natura orzul pe găște. Mocofanule, tontălăule, blegule – și încă vreo câteva perle ca acestea, demne de o lady.

Ursu pretinse că nu înțelege aluziile și o rugă să nu mai stea așa împopoțonată în fața lui, să vină și să-și pună un pic capul pe pernă, să ia exemplul lui, căci el – de când stătea așa, la orizontală – se calmase și altfel vedea acum problema feminină, una dintre cele mai mari probleme ale secolului nostru.

Tonul calm cu care el debitase aceste reflecții, cât și faptul că Vulpea, dându-și drumul la gură, se desbrăcase, îi trecuse mânia, făcură ca în mica încăpere să se instaleze un climat de pace, tihnă ș.a.m.d. Ceva foarte plăcut plutea în aer, poate mireasma verii în toi, nu mai demult decât aseară avusese loc o furtună, se frânseseră crengi cu duiumul, de parcă o turmă de elefanți de aer trecuseră la nivelul vârfulor, înfulecând muguri de frunze, cuiburi, călcând și dejghinând și acum în natură domnea liniștea de după furtună.

Vulpea spuse că da, vine, dacă îi spune (repetițiile de dragoste nu-s dăunătoare, ba fac chiar bine) că o iubește, la corn.

– Spune-mi că mă iubești, la corn, zise ea textual.

– Du-te de adu cornul, se învoi Vulpache și nu-mi mai spune dom'le Ursu și zi-mi pe nume, Vulpache, ori – dacă vrei – Pache. Iar eu o să-ți spun ție, de la Ursula... cum păcatele mele să-ți zic? Vai de mine, ce nume urât! Cum ți se spune ție acasă?

– Anișoara, se roși Ursula.

– Bine, Anișoara, du-te de adu cornul.

Aceasta ieși, îl luă din labele Lupului, care înfuleca o halcă de miel, în așteptarea celor cinci minute, și se întoarse. În dormitor răsună cea mai frumoasă chemare de dragoste, adică un simplu și firesc „te iubesc“, pe care urechile Ursulei, nu, Anișoarei, au putut s-o audă vreedată.

– Mai spune o dată, ca să nu cred că visez, zise ea. – Ah, mă-nnebunesc după glasul de corn!

– De-aia o să-mi pui coarne, glumi Pache, de câte ori vei auzi sunând cine știe unde acest instrument vânătorească.

Vulpea se făcu mică lângă el.

Avea pielea fină, dar foarte fină, formată din celule clasa-ntâia, cum se gândi Pache, și foarte nervoase și sensibile, că oriunde puneai mâna, ea pretindea că o doare și zicea „Au!”

Îi povesti gluma care-i venise în minte, cu ardeleanul care, în noaptea nunții, la întrebările repetate ale mirelui că „te doare, Floareo?“, aceasta răspunsese, la fel de repetat, „Mă doare“, ardeleanul se ridicase și bătuse la vecin: „Bade Gheorghe, vino dumneata și culcă-te cu nevastă-mea, că mie mi-e milă“.

– Vai, delicios banc, spuse Ursula, deși, în gândul ei, nu-l consideră un spirit de salon, nu găsea aici cine știe ce rafinament. – Și mai departe? întrebă ea. – A venit ăla?

– N-am timp să-mi aduc aminte, zise el și ochii i se tulburară, gândurile i se făcură una cu frumosul jgheab dintre sânii ei, care erau mult mai ațâțători decât ai Evei lui Cranach și se tot învârteau acolo, gândurile, bătând – cum s-ar zice – apa în puiă.

– Eu de acum încolo îmi voi pierde conștiința, îi șopti el, nu voi mai fi responsabil pe acțiunile mele.

– Dar pe capacitatea de muncă sper că da, spuse ea, căci și eu simt că-mi pierd capul, obrăznicătură mică.

Îl încercui „din toate părțile“ cu brațele și dintr-o dată Pache se pomeni ieșind pe horn, aruncat în slava cerului, culese câteva floricele la întâmplare, de printre nori, și se întoarse pe gaura cheii, să le aducă iubitei sale, care ținea un ochi închis și altul întredeschis, zicea că zboară și că s-ar afla în acel observator astronomic, construit de incași, cu milenii în urmă, prin ale cărui orificii, în tavanul boltit, se vedeau stelele mai puțin luminoase, așa cum citise nu demult într-o carte. Acum le număra, una două, trei... cincisprezece – stelele, le dădea nume latinești și pretindea că nu mai are vid, eter, pentru toate și că ar fi cazul să depășească galaxia.

Avură loc numeroase cutremure, furtuni cu descărcări electrice. Pache, pe măsură ce obosea, se odihnea. Pretindea că a dat peste adevărata odihnă activă, o numi pe Anișoara

„odihna mea activă“, „domnișoara Duminică“. Ea spunea că mai bine vrea să moară, decât să-i dea drumul din brațele ei – ca să nu fie „ambiguă“ expresia –, îl numi „mon cher ambigu“, ba chiar „ma chair ambiguë“ și-l mai trimise o dată după floricele și iar se văzu Pache în chip de zgriptor, călare pe mătură în văzduh și când se întoarse, obosit, transpirat, murdar de funinginea de pe horn, căzu moale alături de frumoasa inimii lui, din pădurea mai mult sau mai puțin adormită, îngăimând trist: – s-a terminat.

Era o jale cosmică în această mărturisire, dar asta era situația, și cerul și pământul își epuizaseră întreaga fantezie și putere de creație, în primele flori pe care el i le oferise iubitei și acum gata, natura întregă „se făcea că plouă“.

Anișoara nu fusese fată mare, din cauză că, explica ea acum destul de degajat, când era de 12 ani începuse să practice ciclismul și sportul acesta are și un neajuns, în cazul fetelor; plânse, se dăduse cu capul de pereti, de ghidon, plânse și acum puțin, numai aducându-și aminte, apoi se liniști ca prin farmec și-l întrebă ce părere o să aibă el despre ea.

– Ei, na! făcu Pache.

Și cu toate că Vulpea aștepta frazele, el se încăpățână să mai zică o dată „Ei, na, și tu acum!“

El spuse să-l ierte că s-a purtat ca un porc, tocmai într-un moment când dobitoacele stau la ușă.

Nu chiar toate dobitoacele, de fapt, pentru că Bursucul rămăsese înăuntru și privise, fără să înțeleagă, și abia acum, tușind de trei ori, le-a atras atenția asupra sa.

– Bine, vin imediat, spuse Ursu. – Așteaptă dumneata afară.

El mai rămase puțin, să-i explice Anișoarei următoarea idee: „Ar trebui să ne fie rușine să facem amor nu numai de față cu animalele mici sau mari (unii s-au culcat adeseori în grajd și s-au iubit sub privirea mai multor perechi de boi îngăduitori) – dar chiar și față de obiectele inconjurătoare.

Trebuie să ne fie rușine, de exemplu, de pat, de pernă, un alt exemplu concret, de pătură, de covor.

– Da' de ce? spuse ea, scuturată de un frison în care se amesteca râsul și plânsul, într-un fel de cocktail, pe care-l tot înghițea și nu reușea, când acesta este lucrul cel mai dumnezeiesc pe care ni l-a lăsat natura, pe care ni-l oferă viața și noi nu știm să-l prețuim.

– Numai poezii nu sunt porci pe lumea asta, se înverșună el, și știu să mai așeze dragostea adevărată mai presus de orice instinct trivial.

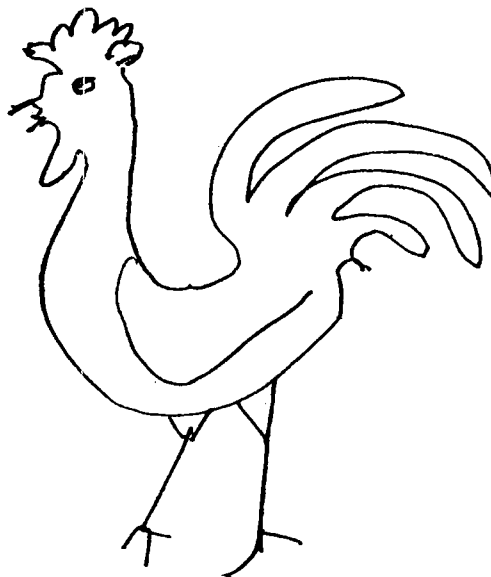
– Se-implinesc patru ani de când îmi spui povești, rosti ea (asta à propos de ce? mirarea lui). – Iată cum e capabil un sentiment curat să concentreze timpul, să te scoată din timp, să te-ntoarcă în timp, să pierzi timpul și să regăsești timpul și ai crede că nu au fost decât 5 minute, atât cât le-ai spus dobitoacelor acelora să aștepte afară. – Ce hotărâre o să iei cu râma?

– Te-aș ruga să nu te amesteci în problemele mele de serviciu, spuse el. – Depinde cine a călcat-o în picioare. E drept că râme sunt destule, dar cum dezvoltarea pescuitului o să ne oblige să mărim producția, nu cred că trebuie să tolerăm accidentele de pe toate drumurile.

– Se zice că râmele se trag din niște șerpi fantastici, zburători, un fel de cosmonauți, care ar fi vizitat înaintea potopului pământul (era încă sub impresia cărții citite) și că – ce te uiți așa la mine, că-mi pierd șirul, dar nici nu te întoarce cu spatele – numai ele ne-ar putea furniza cheia spațiilor interastrale, dacă ne-ar spune cum pot ele să se dezvolte din inele. À propos, când luăm verighetele?

Pache se făcu a nu auzi și, aranjându-și cravata, trecu în birou.

ȚOIURI ȘI VENTUZE (Versuri în două volume)

VOLUMUL I
ȚOIURI*

Motto:

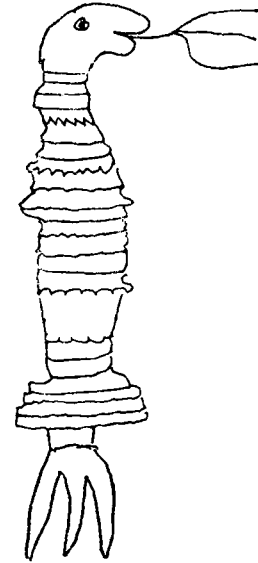
Adevărul e că trăim aminind tot ceea ce poate fi amânat; poate că toți știm, în adâncul ființei noastre, că suntem nemuritori și că, mai devreme sau mai târziu, fiecare dintre noi va face totul și va ști totul.

JORGE LUIS BORGES

* A nu se citi „Țiuri”. Primul volum din „Țiuri și ventuze”, despre care cititorul știe din subtitlul romanului nostru (Vezi cartea pe care o

*Balaurul cu
șapte capete
(un cap și-o
coadă)*

ai în mână: „Viziuna viziunii, roman într-o doară” etc). Ivite ca din senin, aceste versuri, înrudite cu mana cerească, pun o frână lirică unui roman atât de avântat, cu scopul de a-l da peste cap și a-l determina să se transforme. Cine va sări vreun vers, o strofă sau chiar – ferească Dumnezeu – o poezie întreagă să n-aibă pretenția că ne-a înțeles. Și pedeapsa, pe lumea cealaltă (lumea cealaltă este tot asta, privită din partea cealaltă, nu există decât cuvântul „cealaltă”, lumea fiind una ca și luna) va fi aceasta: ne va transcrie versul, strofa sau poezia, împreună cu întreaga operă, de câte 7125 (de la Facerea lumii), fără a primi drepturi de autor. Și, pierzând vechimea de cititor, nu va mai beneficia nici de pensie conf. 10
paragrafului 13 și fărădelegii săvârșite, ridicându-i-se totodată părul măciucă în cap și permisul.

Nota autorului, combinată cu acatistul păgubașului. (Colaj)

NU CUNOSC

Nu cunosc un cer sub limbă,
O, deasupra cerul gurii!
Cine cozile își plimbă
Cu păunii, p-alții, surii?

5

Agățată taina moare
La trei palme de bemolii...
Unde dai și ce răsare!
Mores – tempora – o, molii!

De mă pui, nu stau, n-am cumpăt,
Cumpănă-ntre nu și jimblă.
Cu buricul coastei cum pot
Pipăi o vorbă simplă?

10

COMPOZIȚIE

Frecațul labelor de mușcă
 Stârnește un curent ușor,
 Un zgomotșor pierdut, confuz că
 Poți să-l atribui de motor,

5 Care-a trecut, în goană iute,
 Între aripile de zei,
 Dându-le câteva volute
 Și-un brânci prin gaura de chei.

10 Să fie-n orice casă unul,
 În scrumieră sau în gând,
 Că știe numai dumai dracul bunul,
 Cât ne dorim un zeu, flămând!

15 Atâtea motorașe-n casă,
 Atâta energie val...
 Mă lasă, din oblânc, mă lasă
 Să scot ceva, să trag la mal.

MI

Mi se-ntruna, mi se-ncotro
 Mi te duce mi s-ar culce
 Încotro căci eu nu potro
 Să mai mă dezvăț de dulce.

5

De dulcele, de ulcele,
 Dedulcite-n dulcigaie,
 Pe-un picior de rai, de raie,
 De raiale de râiele.

10 Deraiare-n dedesupturi.
 Și mai am dacă mă scuturi.

10

CRIMA

5 Eu voi ruina acest păduche
 Dându-i să bea fără motiv,
 Mă voi culca-nadins pe-o muche,
 Pe-un muche, –n pat contemplativ.

La urmă-mi voi spăla buricul
 Al degetului mare doară
 De la piciorul drept buricul
 Pe care-l am la subțioară.

10 Și-l voi ruina definitiv,
 Iar patului i-oi trage-un tiv.

ISPITĂ

Fac pe porcul să-mi semneze,
 Din cauza multelor lui influențe,
 De pe la brânza de pe la breze
 Să-mi iscălească niște indecențe. 5

Dulci dintr-un mod dulceagul
 Cum din ceapă la orceagul
 La borceagul și mai hăt.
 Înapoi la Îndărăt.

Marele-ndărăt, mai marele 10
 De-a-ndoaselea dar de-a-n-picioarele
 De-a-n-picioarele dar de-a bușilea
 De-a îngerii și de-a căpușilea.

CU OCHI

Brăcinarele vederii
 Rupu-le în zori de zi
 Ierii și alalteierii
 Cine dracu i-o păzi

Că rămân în pielea goală
 Cân' mă uit cu ochiul gol
 N-am prosop mă-ncing c-o coală
 Și c-un gând clăbuc mă spăl.

MIRĂTURĂ

Ne crește păr în nări atunci,
 Când dormim prost, dormim pe brânci,
 Atunci când ne trezim pe stânci,
 Ne crește păr în nări adânci.

De ce, de cum, de căci, de care?
 Întâi fiindcă ne e foame.
 A doua – că e de mirare.
 A noua că ne e de coarne.
 A unsprezecea – nu e carne.

URME

5 Urme pe burtă dimineța
Când apar cu schiurile pe ea
Și te dai pe burtă cu gheața
De aluneci teleleu pe telelea.

Ce de jivine au fost azi-noapte
Pe aici, uite urmele, fa!
Sunt un vânător care vânează lapte,
Ochind cu pușca-n țâța ta.

DIALOG

Zise luna: „Hai sictir,
Că eu nu-s de tibișir,
Cum ai vrea tu să mă faci,
Să mă-mparți între gândaci“.

5

Însă porcul, care-o rămă,
Spuse: „Lună, na o rămă,
Tragi de ea și trag de ea,
Om afla jumătatea.

Astea-s trageri noi, de tir“.
Luna iarăși: „Hai sictir“.
Porcul: „Și tu ești tot scroafă,
Dar miroși ca o garoafă“.

10

MAUL

5 Şade tocul meu înfipt în
 O ureche cu mustată,
 Do re mi hap sân fa sân
 Sub aripa lui săgeată.

Fum pe coaste jos în gang,
 Dintr-un mi şi mi se pare,
 Trei zmeoaice-mi ţineau hangul
 Mult mai sus de cingătoare.

10 Cu o clamă, cu un troscot,
 Mă agăţ, mai pun, mai scot,
 Mai socot de-un cot, de-un troscot,
 Şi mai pot de vreau un pot.

ESTE

E un sâmbur oareşcare
 Şi în mic, da şi în mare,
 Şi la munte şi la şes,
 Când mai rar şi când mai des. 5

Nu se află, dimpotrivă,
 Doar în crema de colivă,
 Nu un sâmbure, ci două,
 Nu mai sunt – şi de-aia plouă!

10 Îndoitul bold de undiţi,
 De-l înghiţi
 Nu mă inviţi.
 Nu te pune cu fitilu
 Miluieşte-l! Milu! Milu!

CÂNTEC

5 Strecuratu-i o problemă
 Sus la munte la izvor.
 Cașul are munți într-însul
 Și-o pădure și-un topor.

Eu brazi nu mănânc, se zice,
 Dar îmi place să-i jupoi.
 Și să fac din coajă bice
 Și să mân munții-napoi.

DE CE?

De ce muriși, ariciule netot,
 Azi e duminică și-nchis peste tot
 Și-o să răcești la ușa raiului
 De dorul mălaiului. 5

Și licuricii-n țepi, până diseară,
 Or să se stingă toți și-or să piară,
 Degeaba-mi plecași așa cu alai
 Și-n gură c-un pai.

PUSTIU

Păsările cerului mă tot hrăneau
 Și eu făceam mofturi la firimituri
 De la o vreme nu mai veneau
 Păsările cerului de prin păduri.

Am miorlăit eu, am miorlăit,
 Ele, – fugite, – cerul pustiu...
 De ce pierirăți? Unde-ați pierit?
 Dar cerul tace și eu nu știu.

Cap. XVI

O LĂMURIRE SAU MORMĂILĂ SE CLARIFICĂ

Motto:

Din cercetarea pe care am făcut-o în „Evoluția criticii literare“ asupra „Esteticii integrale“ reiese cu evidență că, după o analiză de treizeci de pagini aplicată cu cele mai savante metode poeziei de câteva strofe „Somnoroase păsărele“, d. M. Dragomirescu dovedește că n-a înțeles sensul ei elementar. În zeci de pagini d. Dragomirescu s-a străduit să arate anume că Eminescu a urât „păsărelelor“ „Noapte bună“, că a zis „florilor“ „dormi în pace“ („Dorm și florile-n grădină, Dormi în pace“ era, de altfel, o imposibilitate gramaticală) și „lebedei“ „să-i fie îngerii aproape, somnul dulce“ – cu alte cuvinte n-a înțeles că „noaptea bună“, „fie-ți îngerii aproape, somnul dulce“ se adresează iubitei și nu păsărelelor, florilor și lebedei (lebadă cu îngeri la căpătâi), că toate tablourile naturii n-au nici o valoare în sine, ci numai valoarea de sugestie prin raportare la ființa iubită asupra căreia poetul ar voi să reverse toată liniștea naturii.

E. LOVINESCU: „Știința literaturii“
 și „somnoroase păsărele“

Cap. XVII

ACUMA, ADINEAORI

Motto:

*Eu, căruia îmi place viața de țară, salut pe
Euscus, căruia nu-i place decât viața de oraș!*

HORATIU

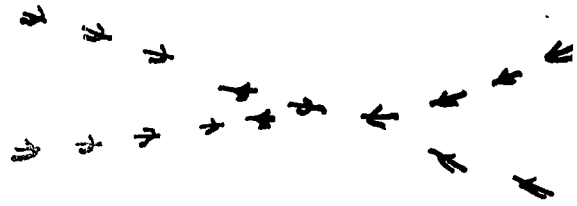
– Aveai dreptate că nu țin minte.

Amândoi se căzneau să-și aducă aminte ce-i spusese el să țină minte cu puțin timp înainte și ea afirmase că nici nu mai încapă îndoială, are nodul gata făcut, dar uite că la o adică, luată din scurt, se vede că totul se evaporase din căpșorul colcăind de idei până mai adineaori, cu tot gordianul. Se evaporase cu nod gordian cu tot.

Se pusese problema să aibă și ei o ieșire de-o noapte, undeva, unde scârtâie șina, când trece tramvaiul, unde cineva bate încontinuu într-o tinichea și fumul se înalță și se înalță... Adică la oraș.

– O să mă mai ții mult aici în pădure? zise Vulpea, căreia îi reveneau, încetul cu încetul, pretențiile mici și mari, de toată mâna, *pretențiile complete* ale unei femei aflate în deplasare și dând peste un urs care pretinde că vizuina lui poate concura ușor cu centrul lumii.

El spusese că nu poate. N-avea dezlegare. Și Vulpea parcă-l și văzu legat de fiecare copac din acea pădure, cu fire împletite în șase, ca un păianjen luat prizonier de propria-i plasă, un

Se duc cocorii, vin cocorii

Cade iarba, crește iarba

păianjen care e, în același timp, printr-o ciudățenie a soartei, și muscă. Se vânează și se prinde întruna, alunecând pe firele sale împletite în trei. Vulpea mai lăsă ceva.

Aceea cu ochii verzi îi cășunase o stare albastră, dacă ne putem exprima astfel, îi dăduse acea transparentă de mare aflată la munte (vezi Coasta Dalmată), când totul vibrează și poți zări prin tine, departe în zare. Asta e o formă nouă de privire generală, pe care foarte puțini o au și Vulpea se considera o privilegiată. Ea făcuse pasul de la verde la albastru și se simțea liniștită. Nu i-o putea însă ierta Ursului *pe-aia*, misterioasa din borcanul cu spirt al sufletului Ursului – pentru că ea-l văzuse întotdeauna pe Urs ca pe un mare colecționar de amoruri, pe care le ținea în spirt, undeva, într-o încăpere a inimii sale și, din când în când, le studia cu lupa sau cu ochiul liber.

Ursul își puse o altă cravată. O scoase și pe aceasta, o privi lung, pe Vulpe, nu cravata, și-și deschise nasturele de la gât.

– E prea cald azi pentru cravată, zise. Simțea căldura Vulpii aproape, ca un calorifer de tren, care până atunci fusese dat la moderat și dintr-o dată cineva se sculase și-l dăduse la maximum.

Se apropie de ea cu gândul să-i pună termometrul și mâna parcă-i rămase lipită acolo pe frunte, unde crezuse, pentru o clipă, că ar putea da presupusa fierbințeală.

– Dă-i dracului! Se dezbracă urgent. Nu se știe, la cine se referea insulta grosolană. La copacii de care el fusese legat și iată că se eliberase, la orașul aflat departe, înecat în fum și-n zgomot, la oamenii care-i puneau piedici la fiecare pas, încât dac-ar fi fost să se ia după ele, ar fi trebuit să meargă în brânci, ca acuma. Da, la oameni, căci oamenii sunt răi și noi uităm
10 că din cauza lor nu putem vedea lumea, care e frumoasă.

– Ce frumos! zise Vulpea. (Vru să continue: e afară.)

– Ce frumoasă ești, îi spuse Ursul pe șleau, privind-o gol, adică goală, de sus până jos, în timp ce ea înțelese că de sus spre jos.

15 Se iubiră, dar nu așa, cât ai zice pește, fără pic de poezie, ceva animalic și trecător, ci cu încetineala dibuitului, acea febră veșnică, pe care o are marea pe alocuri, prin părțile încă necercetate, o iubire celebră, dintre două ființe modeste, care – în lipsă de istorici – își scriu analele pe propria piele, dar cu
20 litere de aur.

– Când bate ăla, n-aud nimic, zise ea. Afară se auzise o bătaie în lege.

– În ce? întrebă Ursul.

– Aia e, că n-aud când bate ăla, răspunse ea. De ce ziceai
25 că mă iubești? Spune-i să tacă.

Declarația Ursului era verbală și împănată cu nevinovate onomatopee – aici îl trăda firea lui de pădurar. Branșa, ca să zicem așa.

30 Îi mărturisii că n-o să răspundă la telefon, în caz că va suna cu semnal.

Desigur nu mai exista una ca dânsa (într-adevăr telefonul sună cu semnal și într-adevăr nu răspunse, de unde se vedea că e un om de caracter, că nu fumează, nu bea și nu se ține de femei).

Ea nu semăna cu nici o altă femeie. Ursul nu mai cunoscuse, e drept, altă femeie, dar nu-și putea scoate din cap ideea că ea ar putea semăna cu o alta *până-ntr-atâta*.

Totul era din ce în ce mai fantastic, și nu numai că Vulpea îi arată că, dacă vrea, poate face dintr-un om un Dumnezeu,
5 dar asta e prea sus. Din tântar armăsar, dar asta e prea jos. Așa îl sălta și îl lăsa, nu-l slăbea din comparații, ci – dacă vrea ea – e capabilă să-l pună cu botul pe labe și să-l facă să-i declare întruna că o iubește stereotip ca o placă de patefon uzată.

Ceea ce Ursul și declara, simțindu-se într-al nouălea cer,
10 ba chiar numărându-le și ieșindu-i unsprezece.

Cine a lăsat iubirea, n-a fost un gălmăz, cu g mic, un tâmpit, un tontălău ci însăși natura mama, și-acum ar trebui să le punem pe toate la feminin – o gălmă, o tâmpită, o toantă.
15 Dar uite că nu mai avem timp.

În brațele Evei, nici măcar Adam – se pare că el a fost primul acolo – Ursul parcă-și pierduse memoria într-o ceață
20 groasă, mai mult aburi, emanați de-o găfăială pe care nu și-o cunoștea, – nu s-a simțit mai lipsit de logică și mai fericit tocmai din cauza asta, căci logica ne împiedică de a ne lua partea noastră de fericire, cum se complăcea Ursul în brațele, dar asta e puțin spus, menghina brațelor acestei copile pline de forță, pe care o punea în slujba omului.

Trecu un an.

– Ce te uiți așa, zise Vulpea, a cărei menghină slăbea
25 încetul cu încetul, simțind în mușchi acea oboseală de zahăr în ceașca de ceai, când se toarnă apa clocotită deasupra și zahărul se moleșește și totul devine dulce și peste măsură de diluat.

Îi promisese să-l țină așa șapte ani.

– Grase? întrebă Ursul, cu gândul în altă parte.

Și el devenise altul, nu știa bine ce fel de altul, nu avusese
30 timp să se cunoască, transformarea se făcuse parcă prea repede, îi scârțâiau oasele când se dezlipi de sufletul Vulpii, pe care – nu

știi de ce – îl vedea ca o scoică aruncată în mare numai la un minut după ce îl primise pe el înăuntru. Drept pernă. Și mai ales osul frunții, când se gândea cât e de obosit.

Nu-și găsea un ciorap. Afară se înseninase, o lumină
5 lăptoasă filtrată prin cei 2–3 nourași, care se plimbau pe cer în acest scop, făcea să strălucească doar un singur ciorap, cel găsit, în care Ursul, cu totul aiurit din motive necunoscute, încerca în zadar să bage mâna și nu i se potrivea la călcâi.

– Nu ăla, alălalt, spuse Vulpea și Ursul înțelese că se
10 încălțase greșit.

– Dacă și tu ești ca o sugativă! zise el. De unde să mai am atâta forță, după atâta înălțare. Recunoștea implicit că-l înălțase în grad, în proprii lui ochi mai crescuse cu un grad de bărbăție și credință (asta era o decoratie pe care el n-o merita în partea
15 a doua).

– Dă-ți cu apă pe ochi, îl sfătui ea și Ursul plecă la izvor, așa cum era, într-un singur ciorap, căci izvorul nu era departe.

Cântau păsărelele, care îl iubeau, în felul lor, cântat, îl alintau cu cântecele lor, Ursul recunoscuse că pentru el cântă
20 atât de frumos și se umflă în pene, iar de undeva apărură un colibri, care-i făcu o demonstrație nemaipomenită: zbură prin fața lui ca o săgeată și după aceea se dădu înapoi, ca și când ar fi pus în funcțiune un *marche-arière* ajustat pentru păsări, apoi mai execută un zbor lateral stânga și unul lateral dreapta.
25 Execută un fel de cruce perfectă și Ursul stătu să studieze contururile acestei cruci, rămase în aer, după ce pasărea minusculă se pierdu în zarea albastră și interpretă toată întâmplarea cu un proverb încercat de vreme: fă crucea mare că dracul e bătrân. Se închină mare.

30 Când ajunse lângă șipotul florii (sau floarei?) dădu să se dezbrace până la brâu și abia atunci observă că plecaser din brațele iubitei glonț, adică gol pușcă.

– Simțeam eu că-mi lipsește o doagă, zise el și se acoperi cât ai zice pește cu niște foi de brusture, așa cum fac

pieile-roșii, când le e rușine, spre bătrânețe. Se spală până la brâu, băgându-și capul sub cascada de argint viu și simțind cu fece picătură o învioreare cum nici la armată nu fusese capabil să simtă, când se sculau la 4 și făceau toți înviorearea în sunete de goarnă. Apa cânta ca goarna, până la brâu era
5 învioreat, mai jos parcă îi era rușine să se spele, să nu-l vadă cineva, Doamne ferește, gol în mijlocul naturii. Își luă inima în dinți, înlătură brusturul și se săpuni bine cu săpunul-calului. Era o buruiănă ce creștea prin preajmă și care, știa el din copilărie, era bună pentru rapăn – rapănul
10 porcilor, și cu asta s-ar freca dacă ar iubi curățenia și ordinea sufletească. Căci după această baie, Ursul își simți și sufletul în ordine.

– Unde-o fi, domnule? se întrebă Vulpea, care aștepta un copil. Nu știa precis cam la cât timp trebuie să aștepti copilul,
15 voia să vină Ursul, să se consulte în privința acesteia, pentru că ea, sinceră să fie, parcă simțea ceva, ceva... un copil să fie, ori altă dihanie? Una de pe strada ei adusese pe lume un porumbel, nici mai mult nici mai puțin, e drept că se născuse
20 la 8 luni, dar era porumbel toată ziua, la maternitate trecuse din mână în mână pe la toți doctorii și surorile, gungurindu-le și privindu-i cu ochisorii ca măргеlele, iar când să se întoarcă la mama sa, să-l mai privească o dată, zburase. Până la urmă
25 ea n-a recunoscut c-a fost porumbel, a zis c-a pierdut sarcina din motive misterioase. Fusese o sarcină negativă probabil, își dăduse cu părerea cartierul, foarte inițiat în probleme de sarcini și de fizică atomică. De atunci respectiva mămică n-avea ochi să mai vadă păsări, n-avea ochi să mai vadă bărbați, stătea singură cuc și ofta.

30 Vulpea ar fi vrut să fie băiat. Un băiat din flori are oricum o altă șansă în viață decât o fată din flori. Se gândi cu groază că nu e legitimă, și dacă respectivul are proasta inspirație de a nu se mai întoarce de la baie, rămâne așa, cu plodul în brațe, fără tată, fără mamă (el, plodul), căci nici ea nu știa dacă o

să aibă curajul să nu-l abandoneze. Nu, nu-l va abandona, căci acesta era copilul ei, era sigură de asta.

– Mișcă, nu mișcă, încercă pe o foaie de romaniță, găsită într-o carte, presată, pe care o deschisese la întâmplare, să-și mai omoare timpul. Cartea era într-o limbă necunoscută, noroc că romanița era cunoscută și după petalele ei reieșea că a mișcat. Nu-i venea să se scoale. Abia acum simți un dor mai presus de ea de a-l vedea pe omul de care își legase viața pentru totdeauna acolo, departe, în inima unei păduri seculare, dar cu tot confortul modern, și cu posibilități de avansare. El.

Intră el. Era altul. Vulpea cu greu îl recunoscuse, pentru că îl văzuse întotdeauna îmbrăcat, iar când se despuiase, fusese prea aproape de ea ca să ia seama.

– Bărbații ar trebui să umble goi și femeile îmbrăcate, spuse ea, nici nu știi cât le stă de bine: unii așa, alții altminterea.

Partea a II-a VIZUINA VIZIUNII

Cap. XVIII

PLÂNSUL

Motto:

Strigă Dobra

Din Moldova

5

S-o păzească de găini

Că n-are frică de câini

M-a trimis doamna de sus

La cea de jos

Să-i dea pește fără os.

10

(Ghicitoare: Râma)

– Acuma sunt animale sau oameni? Oameni sau fiare? Curiozitatea noastră e legitimă, ca autor, suntem în legitimă apărare să știm, cum se numește asta? să știm starea... fizică a personajelor noastre, pentru a vedea modul în care ne vor ataca și cum să ne apărăm. 15

– Ce te uiți așa la mine? Nu pot găsi pe loc răspunsul la o problemă de metafizică, omul a fost din toate timpurile și om și animal, iar animalul a fost în toate timpurile și animal și neom. 20

– Mi-e frică să mă mai uit la tine, zise Vulpea, crăpând puțin ușa cu o secure, cu care crăpase niște butuci.

Și nu știu de ce îi era ei frică, în momentul acela, când ea avea, ca să spunem așa, pâinea și cuțitul. În cazul concret, grahamul și securea, căci ținea regim să nu se îngrase, iar Ursul 25

era cu ochii pe carte, un *Larousse* de data aceasta, căutând să dea de rost cuvântului „legic“. Ce e legic, ce nu e legic și de ce nu e legic ce nu e... cum să evităm cuvântul „legic“, când chiar în *Larousse* Ursul îl găsi de vreo cincisprezece ori, când
5 legic, când nelegic, în funcție de dezvoltarea legică și nelegică a naturii, istoriei, destinului etc.

Era legic destinul lui? Închise *Larousse*-ul cu o forță atât de mare, încât mai multe foi se lipiră între ele, Cromwell intrând în Cranach și ieșind prin partea cealaltă învingător –
10 și se uită la Vulpe atât de crunt, încât ea scăpă securea din mână. Imediat îi scăpă și grahamul.

– De ce mi-ai spart ușa? întrebă el cu furie reținută, așa cum un călăreț belgian știe să-și rețină calul său pintenog la un metru înaintea obstacolului cu gard și băltoacă, pentru a-l
15 face să sară cât mai bine gardul și cât mai departe, ca să nu calce în băltoacă (etc., etc.), (asta tot în legătură cu călărețul belgian), tot așa acesta... ia să vedem noi fraza de la început... da, Ursul își reținu mânia, strângând-o din zăbale și pinteni și sări de ridică grahamul.

S-au văzut cazuri similare între soți, pot cita zeci de
20 exemple de pe strada Turturica-n cuib, când soții, dând dovadă de un tact supraomenesc, transformă electricitatea produsă de nervii pricinuiți de soție în energie mecanică și comit politețuri la care nici nu te-ai aștepta. Ea îi zice „măgarule“, el îi ridică batista. Ea nu-l scoate din albia de porci, și el pleacă
25 după lapte (mai corect ar fi „nu l-a scos bine din albia de porci, că el a și plecat după lapte“) ș.a.m.d.

– Unde mi-ai trimis nevasta? întrebă el, înghițind în sec. (Pâinea o ținea în mână.)

30 – E-n concediu.

– Ce caută ea în concediu, când toată lumea muncește ca să urnim societatea mereu mai înainte?

– Societatea merge de la sine, chiar și fără s-o ornești tu cu nevastă-ta, îi răspunse Vulpea, jignită profund în simțul

ei politic. Și-ai face mai bine să nu mai citești atâta, că-ți strici ochii (în glasul ei picură un strop de miere) și nu mă mai vezi bine (alt strop). De la o vreme. (Alt strop.) Încoace! (Alt strop.)

Ursul o lăsă să-și verse borcanul (nu, cupa; dar mierea se
ține în cupă? Nu, borcanul), dar se-ndulci pe parcurs, așa încât
5 efectul picăturii se dovedi miraculos, picătura mică sapă și piatra, cum spune și proverbul.

– Fă-mi o maximă, zise Vulpea, aranjându-și frumos părul, care-i mirosea a răcoare de peșteră (dacă o să ajungeti vreodată
10 în vreo peșteră, o să vedeți cât de adânc am cunoscut eu viața și de unde mi-am luat metaforele).

– Care era maxima aia a noastră?

– Nu se poate spune.

– Totuși așa vrea să știu.

– A iubi. Maximă luată din viață, cu morală sau fără
15 morală, după cum e și omul.

Vulpea era o astfel de fire, sau, dacă vreți, de natură, de constituție, era ea însăși firea, natura, constituția umană, încât
o privire bună din ochii celui la care ținea cât de cât și când
și când, făcea mai mult decât un potop de complimente după
20 principii: „un potop de complimente și după aia potopul“.

Îl așeză pe Urs la masă, îl ospătă, îl ridică de la masă, că îl ospătase prea mult și se ridică greu, îl pieptănă, îl căută în cap și îl adormi.

Ursul avu un vis.

Vulpea avu un copil.

Ce vreți, mai întâi visul sau mai întâi copilul?

Mai întâi copilul. Nu, mai întâi visul să fie ca o pregătire, căci spune Shakespeare: „suntem creați din aceeași materie
ca și visul și scurta noastră viață e înconjurată de somn“.

30 Cobora cu o frânghie, făcută din lapte, laptele de la trei vaci albe împletit cu laptele de la trei vaci negre, deci o frânghie împletită în șase, vârgată (laptele vacilor albe era puțin mai întunecat la culoare) către o altă lume, să zicem mai bună și

mai dreaptă, mai dreaptă oricum, fiindcă funia era dreaptă și el mergea drept în jos. Stâncă în dreapta, stâncă în stânga, sus cerul cu stelele și cu vacile, jos lumea cealaltă, mai dreaptă, mai bună, dar încă nevăzută de nimeni și el, se tot lăsa pe vine și la urmă iar își dezdoia genunchii, ca și cum ar fi încercat să atingă fundul prăpastiei. Cobora în salturi. Unde merg eu așa, în salturi calitative? se întrebă deodată, oprindu-se din coborâș, să-și pună această întrebare, și de ce sunt singur pe lumea asta? Îl înecă plânsul, văzând cât e de singur și văzând stâncă în stânga, stâncă în dreapta, sus cerul cu stelele și cu vacile, jos lumea cealaltă, mai bună, mai dreaptă. Plângea din ce în ce mai tare și cobora din ce în ce mai iute. Funia din lapte se mai subțiasă, pesemne că sus era secetă, ori că jos nu mai era nevoie de o funie așa de groasă de mătase de lapte.

Deodată o lacrimă îi căzu pe funie și laptele se îndoi cu plâns de om singur, pornit în jos. O altă lacrimă căzu pe-o floare de colț, încă mai erau flori de colț pe la colțuri, o culese și porni mai departe, în jos.

Și merse așa în jos până se plictisi. Și de mers, și de jos, și de vis, căci piatră în dreapta, piatră în stânga, în sus cerul cu stelele și cu vacile, în jos o lume mai dreaptă, mai bună, îi venea să se dea cu capul de pereți și chiar avea unde să-și dea cu capul, căci în dreapta stâncă, în stânga stâncă, sus cerul cu stelele și cu vacile, jos o lume mai dreaptă, mai bună.

Floarea i-o voi duce Vulpiei, gândi și-odată tristețea i se transformă în bucurie, bucuria în fericire, fericirea în extaz și cu energia acestor treceri de la o stare la alta, porni și mai vârtos în jos.

Încep să rimez, își dădu el seama, înseamnă că mă apropii de o lume mai dreaptă, mai bună. Dar cum va fi lumea aceasta mai dreaptă și mai bună fără Vulpe și fără nevastă-mea? Mă întorc.

Începu să se cațere, prinzându-se de funie, cu gândul când la Vulpe, când la Ica, atunci când obosea de una, se gândea la alta, după aia, obosind de amândouă, își dădu drumul în

jos, știind că acolo îl așteaptă o lume mai dreaptă, mai bună, și fără Vulpe, și fără Ica.

Peisajul neschimbat: în dreapta, în stânga, în sus, în jos, și când se plictisi de coborât, începu iar să urce, dar acum ce se vedea jos? Cerul, cu stelele și cu vacile, și ce se vedea sus? O lume mai dreaptă și mai bună.

– Ce mama dracului, am amețit? se izbi el cu palma peste frunte, se frecă la ochi și-n timpul ăsta, luându-și mâna de pe frunte, mai lunecă vreo câțiva km pe funia de lapte, în jos, unde se vedea cerul cu stelele și cu vacile.

O luă în sus. O luă în jos. Începu să plângă. Plânsul îndoia cu apă funia de lapte, care din împletitură în șase se transforma în împletitură în doisprezece, dar nu mai era calitatea aia și băț în sus, băț în jos, stâncă în dreapta, stâncă în stânga, nu se mai putea hotărî încotro s-o apuce, de unde plecase și încotro se îndrepta, îi ieșiseră din minte și Ica și Vulpea, își ieșise el însuși din minte, adică nu se mai gândea la el decât ca la un personaj străin, la care s-ar fi gândit mai de mult și ceea ce era clar, era că simțea cum trece viața. Nici mai dreaptă, nici mai bună, trecea pur și simplu, acolo, cam pe la mijloc, când el urca, și cobora, stătea și plângea.

Un țipăt neobișnuit îl făcu să se oprească din plâns și Vulpea, care stătea pe marginea patului, îi zise:

– Poftim copilul!

– Ce, a și venit comanda? se miră Ursul, care înțelesese: „poftim grătarul“.

Dar își aduse aminte că nu comandase nici o friptură și că era undeva într-un puț monoton, extrem de monoton, piatră nu numai în dreapta și în stânga, dar și în față și în spate, și cum trecuseră așa nouă luni de vis, de lumea asta, de lumea ailaltă, de stele, de vaci, de lapte, de miere?

– Faptul e consumat, zise Vulpea, acum avem și noi un copil al nostru, scoală somnorilă și gândește-te cum să-l botezăm.

Cap. XIX

NU GUSTĂ GLUMA

Motto:

„Și cine va strica această tocmeală, să fie blestemat de 318 părinți, și să lăcuască cu Iuda și cu Arie.“

(Dintr-un testament vechi)

Degeaba, pentru că el nu numai că nu gustă gluma și n-o recunosc drept glumă de calitate superioară, s-o ia între degete și să-i încerce „apele“, cum fac femeile cu mătăsurile și bărbații cu mătăsurile femeilor, dar n-o mai recunosc nici pe ea, nici ca femeie, nici ca iubită, nici ca nimic.

– Ce cauți dumneata aici, zise el pe un ton neutru, elvețian. De unde până unde o necunoscută despuiată în patul meu? spuse ca pentru sine, ca și când acum lua pentru prima dată cunoștință cu corpul delict, ca să zicem așa, al unei infracțiuni, săvârșite cu secole în urmă, poate chiar în rai și ajuns (corpul delict), proaspăt și nealterat, prin nu știu ce mister al firii, în patul de campanie al unui bărbat sobru, inteligent și cinic, care își pavoazase modesta încăpere cu fotografii ale unor vedete smulse din Playboy (primea Playboy-ul regulat, într-o scorbură), dar care nu cunoscuse încă misterul feminin în carne și oase.

– Ești din carne și din oase? întrebă, ca să zică ceva.

– Cum să ies? răspunse ea buimăcită, neînțelegând bine, – căci eu sunt numai spirit.

– Îmbracă-l, pune ceva pe el și piei! ordonă, simțind că dioptriile pe care le avea în plus dispar și-i aduc imaginea prea în ochi, i-o bagă în pupilă și are două femei în ochi, dintr-o dată, una mai frumoasă decât alta, începu să se frece la ochi, acoperind-o când pe una când pe alta, ea făcu vreo mișcare greșită, el își pierdu echilibrul și căzu, lovindu-se cu tâmpla de marginea patului.

Să nu ne așteptăm la vreo lovitură morală, își spuse, căci nu e cazul. Se sculă, luă boarfele damei și i le puse în brațe.

– Nu admit farse de felul acesta, adăugă, iarăși elvețian, neutru, dar dintr-o altă perioadă a neutralității elvețiene, să zicem cea din I-ul război.

– Cine v-a trimis aici și pe ce bază? Aveți vreo hârtie?

Vulpea avea multe hârtii în poșetă, dar poșeta era agățată de speteaza unui scaun, tocmai la capătul celălalt al lumii, cum i se păru ei, și i-ar fi fost imposibil să parcurgă distanța par-capăt lume dus-întors în halul în care se afla, de despuiere materială și morală. Da, și morală! Căci după ce îl iubise din tot sufletul, dăruindu-i-se cu frenezia purității, ce mai la deal la vale, iată că viața își dezvelea dintr-o dată altă cută și altă cucută.

– La orice mă așteptam, numai la cucută nu, zise ea tare, pentru că oricum trebuia să ia o atitudine verbală.

– Mă întorc cu spatele și număr până la 101, zise Ursul. 1, 2, 3, continuă el repede, dacă până atunci n-ai ieșit pe ușa asta, îi arată ușa, 5, 6, 7, chem miliția și convoc colectivul oamenilor muncii, comitetul de bloc și toate celelalte, 12, 13, 14, și să vedem atunci pe unde veți scoate cămașa.

– Furoul, ceru Vulpea. Dă-mi măcar atât, atât cer de la tine, de la dumneata, de la Domnia-Voastră. Constată din glas, în timp ce vorbea, că intimitatea începuse să-i înghețe și că într-adevăr se afla în fața unui om străin, nevăzut,

necunoscut, nepipăit care-ar fi surprins-o în baie, ca pe un nud de Renoir, proaspătă și îmbăiată și, ceva în plus, un farmec abia sugerat la Renoir, dar în cazul ei dus până la capăt, cu o pensulă măiastră, dar de care tipul din față nu voia să țină seama, fiind el tămâie în materie de pictură.

– N-are ureche muzicală pentru pictură, mă și așteptam aici, în pădure. Sări ca o vietate sălbăticită brusc de atâta incultură, se îmbracă iute și cu lacrimi în ochi și ieși, tocmai când el, care dăduse tot timpul din buze, rostea 99, 100, 101.

– Zdranc! se auzi ușa în urma lui 101. După care însă o prea frumoasă doamnă, la care, peste farmecele naturale, se mai adăugau acelea pe care arta machiajului, a pedicurei și a coafezei știe să le scoată în ochii privitorului dezinteresat să zicem, își făcu apariția în camera Ursului și rosti această frază celebră:

– Să știi c-o să fiu totuși mamă!

Făcu stânga-mprejur, frumoasa doamnă pretinsă viitoare mamă, după aprecierea bărbatului sobru, inteligent și cinic, care nu înțelegea o iotă din toată această mișcare de trupe, și dispăru în hățișuri. Pot fi și ale vieții.

Timp de zece ani, Ursul nu mai auzi nimic de ea și numai din când în când această frază celebră, „să știi că o să fiu mamă” îi fălfăia ușor prin conștiință, pe care el o scria cu trei de i, crezând că are mai multă, ca un fluturaș cu aripioarele încărcate de polen, care îți intră în birou, pe fereastra deschisă, se așează pe o carte și iese pe aceeași fereastră deschisă, lăsând pe carte 3–4 firicele galbene de polen de traista-ciobanului... Numele latinesc nu ne vine acum în minte, deși ar trebui să-l scriem și pe acesta în paranteză, pentru că cititorul care nu găsește numele latinesc al florilor în paranteză ar putea să încurce traista-ciobanului cu ciuboțica-cucului. Căci el după latinește se ghidează. Știi că acesta este cazul meu, dar să nu divagăm.

Și de ce mi-o fi spus ea tocmai mie ce mi-a spus în acea apariție de o secundă sau două? se tot întreabă Ursul timp

de zece ani. Fac pariu c-a și devenit mamă și dacă-mi spunea atunci c-o să devină și mamă-mare era și mai bine, pentru că uite cum trece vremea...

Se afla în același cuib singuratec din pădure, tocmai rezolvase o hârtie, adică o semnase și o aruncase la coș, în camera alăturată patul era desfăcut, păstrând încă urmele unui trup cald și rece (de ce nu?), când ușa se deschise iarăși și, cu o siguranță de zile mari, păși înăuntru aceeași făptură.

– Ai terminat de numărat? zise ea în loc de bună-ziuă.

– Numărat, care numărat, ce numărat? Ce sunt eu, abac? începu Ursul să se bălbâie, pentru că această intrare în scenă atât de neprevăzută, a unui personaj atât de bine conturat, îi plăcu ca teatru (toți vrem să între femei peste noi în teatru, când suntem singuri), dar nu ca viață și realitate. Un vâl parcă i se luă de pe ochi, de pe dioptrii.

– Aaa, dumneavoastră sunteți aceea cu mama, zise el. Dar vă rog, luați loc, doamnă.

– Nu, eu sunt cu mama, se auzi un glas cristalin din curte și ușa se deschise din nou, mai mult se prăbuși și-n cameră fășni cu o viteză cosmică un puști, înarmat până-n dinți cu arc, tolbă, sabie, tun, răchită. Răsturnând scaune și sărind peste birou, învălui inamicul din trei fente și-i sări în spate.

– Tată! Tăticule!

Se afla realmente în spatele lui și acum se străduia să-și țină echilibrul pe umerii Ursului, care – și de rușine și de greutate – simțea că intră în pământ.

Cap.: XX

PÂNĂ LA GLEZNE

Motto:

*Într-un triunghi dreptunghic suma pătratelor
catetelor este egală cu pătratul ipotenuzei.*

Teorema lui Pitagora

Intră. Până la glezne, până la brâu, până la umeri, nimerise probabil un loc mlăștinos, acolo îl apucase rușinea și greutatea și dumneai fu cea care își strigă odrasla (– dă-te jos odată, dacă nu vrei să rămâi fără pensie alimentară!) și-l trase și pe el în sus de-o ureche, aducându-l la linia de plutire, ca să zicem așa, pe scaun.

– Nu intri în pământ, până nu ascuți povestea vieții mele, tipă ea. Nu vei scăpa nici mort de povestea vieții mele.

Pe vremuri, Ursul ascultase povestea vieții Șeherezadei, i-o povestise chiar ea, de fapt una care-i ținea locul pe acolo prin pădure, pădurea virgină, și știa că pentru astfel de baliverne îți trebuie o mie și una de nopți pe puțin și să fii măcar calif. Când îi povestea Șeherezada II, își aminti că îi puna în cap un turban, făcut dintr-un prosop de baie și îl apăra de muște cu o scobitoare, lucru de care fugeau cel mai mult muștele de prin partea aceea a locului, vrăjitul.

– Pe puncte, mormăi el. Noaptea I-a. Cu cine te-ai culcat? Noaptea a II-a. Unde erai la 3? Noaptea a IX-a... Să nu-mi vinzi mie gogoși, că-ți știu noaptea a IX-a pe dinafară ca pe simfonie și-n afară de asta, eu am nevastă.

– Vino-ncoa, fă! E aici una care... mi-e rușine să-ți spun, pretinde că, mă rog, sunt soțul ei și-asa mai departe... copilul...

Puse mâna pe copil și-l privi în ochi. Ochiul lui, ca și când s-ar fi uitat într-o oglindă și și-ar fi văzut ochii identici dar mai mici din cauza distanței.

Din odaia alăturată își făcu apariția un corn... (un ce? se miră Vulpea), după aceea celălalt, cu greutate, ca și când n-ar fi încăput pe ușă și... un bot, un cap și, în sfârșit, restul unei vițele, nostimă în felul ei, dar parcă prea simplă pentru ceea ce denumise el.

– Nevasta mea, repetă Ursul, făcând prezentările, care nu erau de prisos, și doamna în muștar (Vulpea purta o rochie muștar, foarte frumoasă) și copilul care pretinde că ar fi al colectivului nostru, adică eu, ea... Ursul se înecă. Domnul inginer*, mai bine se îneca în mlaștina aia de la început, de o mie și una de nopți, căci ar fi scăpat de situația penibilă de a avea față în față nevasta și amanta, de care el nu-și aducea aminte. (Ca să fim sinceri, nici de una nici de alta.)

– A, e bine că e și doamna aici, cheam-o, te rog, făcu Vulpea, să audă și dânsa, când va sosi o să-i cer chiar voie să ne tutuim, ce pramatie ține la așternut. Și dă dobitoaca asta afară, spuse ea autoritar, că nu suntem la iesle.

– Străino, spuse Vițica, cu glas de om, mai bine zis de femeie vrăjită, nu uita că ești în casa mea și legile ospitalității mă obligă să te întreb, în primul rând, dacă nu vrei o cafea. Sau un ceai? Ceai sau cafea, ce preferați? Serviți cu noi o dulceață?

Glasul potolit dar ferm o puse pe femeia cea frumoasă la locul ei. Se frecă la ochi, și el și ea, până le dădură lacrimile. Vițica era tot acolo, cu cafeaua în mână.

– Plângeți aici, în ceașca asta, zise ea, și după ce beți, s-o întoarceți cu fundul în sus, să vă ghicesc eu cu cine ați făcut copilul.

* Când mă-sa s-a făcut și ăsta inginer?!

– Ce-ai văzut, domnule, la ea? spuse Vulpea cu oarecare calm, după ce sorbi caimacul. Înaltă, curățică, dar...

– Vițică, găsi puștiul rima. Și eu știu de unde provine încurcătura, de la Circe. Căci abia l-am citit pe Homer și știu cum prefăcea aia, cu varga-i fermecată, oamenii în animale. Pe 5 dânsa o fi uitat-o așa, și dacă tata îmi dă voie, voi porni în căutarea frumoasei cotoaroante, să vedem pe unde se întinde cu Ulisse...

– Vai, ce-i vocabularul ăsta, puiule? Ți-am spus eu să nu te mai joci cu toate pușlamalele.

10 – Homer mamă, babacul! Și nici nu merită să vorbești frumos despre curva aia boită, că uite în ce hal aduce o parte din populație! Unde mi-e arcul, unde-mi sunt săgețile? puștiul le găsi imediat, arcul era pe umăr, săgețile în tolbă și plecă.

TRIUNGHIU

15 – Acum am rămas noi, triunghiul, zise Ursul, ca să zică și el ceva.

Vulpea oftă adânc și un val de compătimire o cuprinse văzând cu cine își irosise atâta amar de viață, omul după care ea suspinase și a cărui fotografie o ținea pe mânecă, lângă batistă.

20 – Am văzut astăzi doi cai, zise ea, amândoi albi, frumoși, și fiecare era dus de căpăstru de câte un Aprodul Purice. Apropo, călărești?...

– Pe vremuri, se lăsă Ursul furat de amintire. Când făceam primara, trebuia să călărim toți calul primarului, la dirigenție, 25 dirigență fiind chiar primăreasa.

– Și ce simți? Așa-i că te dor pulpele? continuă Vulpea, ca și când acesta ar fi fost firul normal al lucrurilor care trebuiau lămurite.

– Și pulpele și... În orice caz e foarte obositor să călărești, chiar dacă e poetic, îți amintești versul lui Rilke: „Reiten,

reiten, reiten, Durch den Nacht, Durch den Tag, Reiten, reiten, reiten“?

– Asta seamănă chiar a strofă întreagă, spuse nevestă-sa. Oricum, e foarte frumos. Începu să-și lingă un genunchi și acum Vulpea observă că Vițica sclipea toată, nu degeaba 5 primul ei gând după „vițică“ fusese curățică“.

„De ce-or fi fugind unii atâta după curățenie, domnule?“ cugetă ea, „când sunt în jur atâtea femei care, vorba aceea, nu așteaptă decât o privire“. Își aduse aminte de ea și iar mai trase o bură de plâns. Plângea cu lacrimi mici, ca prin ceață. 10

Ursul o privi lung și iar îi plăcu. Îi plăcea cam din două în două minute, după cronometru.

„Ce-o fi cu mine?“ își zise el. „Nu cumva decad moral?“

Începu s-o bârfească pe nevestă-sa. Mai întâi așa, pe departe, spunând că nu e suficient de econoamă și-i toacă toți 15 banii ca pe frunze, după aceea împungând-o de-a dreptul cu câte o ironie *à vache qui rit*, cu ironie pe brânză, trăgându-i atenția Vulpui să se uite bine la ea, a început să se îngrașe, chiar dacă se cântărește în fiecare zi, pentru că are o poftă de mâncare de regiment. 20

– Las' că nu-i chiar așa. Știi că n-am mai pus gura pe pâine de două luni, interveni Vițica. Dar așa este organismul meu, metabolismul, ce mănânc aia e, se transformă în proteine. Zâmbi rușinată oarecum și nu mai părea chiar atât de 25 înlănțuită de vraja Circesei. Era chiar simpatică.

Oricum, un animal sănătos, fu silită Vulpea să recunoască. Eu sunt prea intelectualizată, prea livrescă, pe ici pe colo, prea 30 îmi merg la inimă unele versuri, ca acelea ale lui Rilke, care m-au făcut praf, măcar că nu știu bine ce înseamnă. Întotdeauna o femeie din topor va lua-o înaintea unei femei din toporișcă, își continuă ea raționamentul, și asta pe bază de neșlefuire, pentru că bărbații vor să aibă ei ce șlefui, să aibă sentimentul că le dai material de lucru, pe când dacă te duci așa, platinată și numai lac, alunecă pe tine cu privirea și se

opresc cine știe unde. Să luăm cazul lui ăla, care ține în casă un caz patologic, nici mai mult nici mai puțin. Cum intră pe ușă, îl ia la palme, zice: „Săftoiule, acum se vine?! Unde-i cașcavalul, unde-i cornul, unde-i La Fontaine?...“, n-o fi spunând ea chiar așa, dar mă rog, aceasta e logica nodului în papură și jap, jap! și mai dă și cu genunchiul. Țsta da soț, s-a lăcomit la material, dar oricum prea mult material, o să aibă ce șlefui și pe lumea cealaltă. Altfel, ca bărbat, nu era de aruncat. Se uită cum Ursul își tot frământa degetele și se juca iar cu verigheta, pe care ba o scotea și da s-o vâre în buzunar, ba o pune la loc, când i se părea că Vițița face ochii mari, mai mari decât erau ai ei în realitate, sub pretext c-o scosese s-o lustruiescă.

– Ei, n-am avut noroc, oftă el. Toți colegii mei de facultate au niște soții trăznet, chiar tu ești nimic pe lângă ele, scuzăți, dar nu asta voiam să spun, și de ce? Pentru că au avut noroc, au fost născuți într-o zodie omenoasă.

Îi făcu apoi teoria vârstelor, uitând cu totul de prezența uneia dintre ele și spunând că vârstele rotunde, care sunt cu soț, sunt de bine, cele fără soț nu sunt de bine. La 20 de ani te simți zeu, toată lumea e a ta, la 30 de ani e marea răscurce, nimic nu-ți mai place, la 40 de ani iar ți-ai găsit un echilibru pe coordonată, la 50 de ani iar căș ș.a.m.d. El se însurase la 30 de ani și acum își dădea seama că se căsătorise cu o răstignire. Sublinie cuvântul și-și scoase niște țepi invizibili din podul palmei.

Cap. XXI

VERDE DE PE OCHI

Motto:

(...) Numai eu singur

Cântarea să le-aud, dar voi pe mine

Vârtoș să mă legați întâi cu funii

Încinse de catarg, să stau acolo

Lipit de el, dar oblu în picioare.

Iar de vă rog și cer să mă desfaceți

Voi și mai mult în lanțuri să mă stringeți.

HOMER

– O fi îndrăgostit, zice F²C²* (mai făcuse un pas înainte spre concentrare), de-aia nu-l găsim noi nici în gaură de șarpe. Și se zice că dragostea îl schimbă pe om, îl face animal și invers, face dintr-un urs și o vulpe doi oameni. Din ziua aceea am observat eu că îmi fuge imaginea, adăugă Iepurilă. Ce e când îți fuge imaginea? Ești miop ori presbit?

– Ești iepure, zise Codin și știi până și imaginile că iepurii sunt buni de picior și la tavă. Dar nu-nțeleg cum l-a schimbat ea pe el. Ce fel de urs era?

Stăteau acolo pe arătură, așteptând parcă muncile agricole, pe sus zburau cocori care se întorceau din țările calde, trecând apoi prin țările călduțe și ajungând la noi, odată cu

* Cum va fi numit începând cu capitolul..., când va mai face câțiva pași.

prima Babă. Căci între timp venise 1 martie și prima Babă bătea, cum s-ar spune, la ușă cu mărtișorul.

Și Codin și F²C² spuseră că nu-l primesc. Că n-au unde băga acul.

5 De sus pică o pană de cocor. Codin o luă în gură.

– E caldă, zise el. A scris cu ea până mai adineaori. Nu mă las, până nu descifrez ce-a scris cocorul acolo sus pe cer. Cred că așa vom descoperi vizuina cu pricina. Sărea în sus de bucurie, cu pana în gură, după aia o luă glonț spre

10 Nord-Vest, urmat la mică distanță de prietenul său.

Ajunseră în pădure exact în momentul în care Ursul îi spunea Vulpii că are verde pe ochi și că a venit primăvara.

– Ăsta-i un compliment, întrebă Vulpea, pe care mi-l faci mie ori naturii?

15 – La amândouă, că amândouă sunteți mame. Dar unde-o fi copilul nostru?

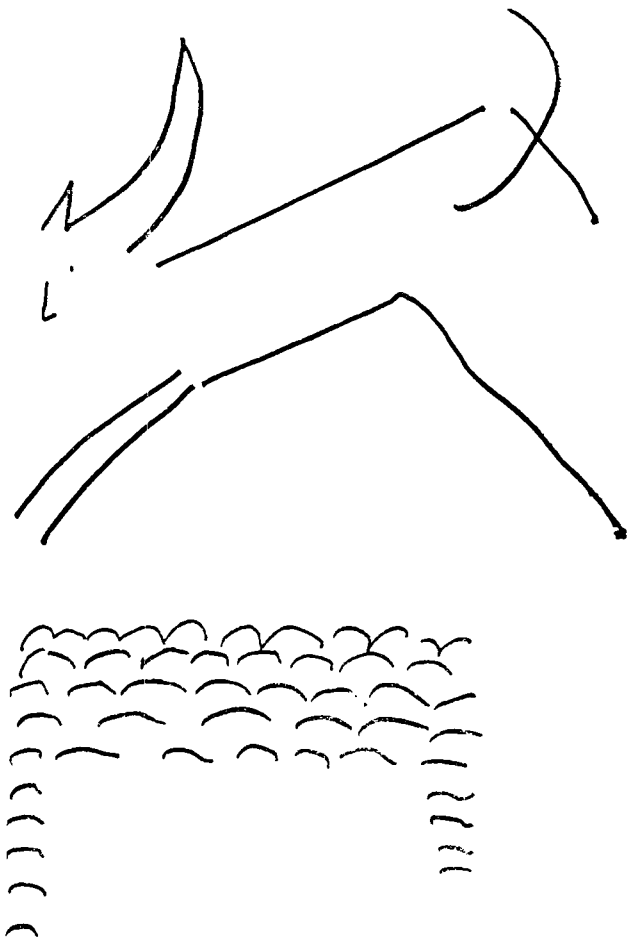
– Ei, lasă-l că se joacă pe afară, zise Vulpea. Știi că arăți mult mai bine acum. Atunci erai prea slab, prea timid și nici nu știai să stai la fereastră ca acum și să te uiți cum vine primăvara.

20 – Erau condiții grele pe vremea aia, zise domnul inginer, salariul era mic. Slăbeam din zi în zi cu o cantitate egală cu greutatea vorbelor pe care nu le puteam spune. Țin minte că mă îndrăgostisem de una și n-am putut să-i spun direct nimic. Am ținut-o doi ani tot în lucruri vagi, c-o să plouă, că tramvaiile nu

25 mai fac așa zgomot, ea de la care chioșc își cumpără ziarul (trebuia s-o întreb și eu câte ceva, că dacă n-o întreb nimic, o femeie zice că n-o iubești), ea-mi răspundea cu aceeași monedă, până când ajunseserăm pur și simplu să ne urâm de atâta plictiseală.

– Cum o chema, cum arăta și unde lucrează acum? puse 30 Vulpea trei întrebări deodată, ca să arate că altele sunt condițiile acum și poți să-ți mai deschizi baierile sufletului.

– Ei, n-are nici o importanță, făcu inginerul, mergând la fereastră și îndreptându-și nodul la cravata care o luase puțin spre stânga. Era o cravată nouă, bleumarine, pe care i-o făcuse

F²C² în triplu salt mortal peste arăturile de primăvară

cadou, de ziua lui, o fată de la Centru, de care el se îndrăgostise, fără însă să-i mărturisească, iar ea, de câte ori îl vedea venind cu problemele pădurii la Centru, cu servieta aceea neagră, în care purta o ciocolată până se topea și se lipea, îi spunea: „Vai, ești îngrozitor!“.

5 Așa se alesese cu o cravată și n-o pusese decât astăzi pentru că ținea la fata aceea și nu voia să se uzeze gestul ei de tandrețe, iar astăzi își luase inima în dinți, se gândise la ea dis-de-dimineată și-și pusese streangul de gât – dacă e să poarte cravată, măcar s-o poarte din dragoste!

10 S-o înșele sau să n-o înșele?

Vulpea era acolo, fata la Centru, nevastă-sa în camera alăturată – o situație cât se poate de delicată și, pe cât se părea, fără ieșire. Există situații când trebuie să fii fericit cu orice preț, chiar dacă-ți jignești aproapele și ești obligat să calci niște precepte

15 morale, pe care, luat la rece, nici prin cap nu ți-ar trece că le-ai putea călca, și încă vesel. Cum să-și înșele el vitica? Ea se auzise o vreme dereticând prin camera cealaltă, strânsese patul, mâncase un braț de lucernă și acum rumega tihnit, tihnită, știind că bărbatul ei are audiențe, lucrează și n-o să fie gata decât peste

20 două ceasuri, când va năvăli cu părul vâlvoi, spunând că-i e foame și că, ăștia de la întreprindere s-au pus să-i scoată peri albi.

– Dragă, de câte ori ți-am spus să lași afară mizeriile de la serviciu, când vii acasă, pentru că de-aia există casă

25 proprietate personală și de-aia există serviciu proprietate impersonală, acolo ești impersonal, aici plătești rate, nu amesteca grija zilei de mâine, la birou, cu bucuria de azi, acasă. Deci asta era teoria pe care i-o făcea soția; cu calmul ei proverbial și pe care el nu reușea să și-l însușească.

– Mai vrei o cafea sau trecem la whisky? zise Ursul, hotărât,

30 în sfârșit, să treacă mai departe. La ceva tare, mai tare decât cafeaua, care – de la o vreme – parcă i se părea tot moale. Cu vârsta, parcă și cafeaua tare devine mai moale, și nu știi cum, simțea întotdeauna, după a doua ceașcă, un jungghi nenorocit în șale, care-i amintea de omul cavernelor și că, vrând-nevrând, trebuia

să se prezinte la un doctor, să-și ia grija aceea de la plămâni. Pentru că din două una: ori are o nevralgie intercostală, care i s-a fixat acolo de mic, poate din timpul cutremurului din '40, când s-au zguduit toate, ori a făcut tuberculoză și trebuie să se caute – acum

5 i se pare că nu se mai moare de tuberculoză chiar așa, una-două, ca pe vremea lui Thomas Mann, dar oricum trebuie să se caute și deocamdată numai cu un păhărel de whisky o mai scotea la capăt cu jungghiul. Și tusea. Că tușise din cauza unei gripe, ca să dea afară microbii, pe cale bucală.

– Și muzică? întrebă el. Ce disc îți place? Debussy? Fie și

10 Debussy și dezbracă-te.

Vulpea se uită lung la el, dacă nu cumva aiurează. Da, ca orice femeie, voia să se convingă că individul din fața ei are gânduri serioase. Pe Debussy nu-l mai încercase niciodată și murea de curiozitate, dar nu știa cât de uzată e placa și dacă

15 aparatul e un Grundig sau e japonez.

În cameră începură să se audă, înaintea melodiei învăluitoare, niște tic-tac-uri de metronom – prostul obicei al inginerului, mort după tehnică, de a cronometra dezbrăcatul și ceasul adevărului.

20

– Acum zece ani parcă erai altfel, zise tot el, văzând că ea întârzie cu o mână împiedicată într-un nasture de la bluză și cu alta în sold.

– Nu, hotărî ea, nu pot. Aș vrea să vorbesc întâi cu mama.

– Faci spiritism? se miră el, dându-i drumul lui Debussy

25 pe o turatie greșită și trecându-l apoi de la 33 la 78. Parcă acum zece ani era moartă.

– Sunt părinții mei, fac ce vreau cu ei!

Se-așeză pe scaun iar și așteptă o declarație.

Ursul își spuse că ora mării declarații a venit.

30

– Ce-ar fi să-mi iubesc eu puțin melegurile natale în persoana acestei aprinse garoafe, atât de potrivită cu focul inimii pe care o simțea năpădită de petale ș.a.m.d. Cu fiecare femeie frumoasă ne iubim puțin și patria, nu-i așa? și cu cât

mai multe femei, și cu cât mai frumoase, cu atât iubirea ta devine aproape una cu poporul.

– Patriotul mamei, bine că te-am întâlnit! se sculă Vulpea de pe scaun veselă și-ntr-o altă dispoziție, cu totul alta, mult mai aproape de ștregării și, pentru că tot se ridicase, veni și-l sărută.

– La nasturele ăsta am rămas, zise ea, arătându-i-l pe al lui de la cămașă, sub nodul care-l chinuise atâta.

Cap. XXII

ODIHNIHNĂ

– Acum să mă odihnihnesc... vezi că sunt și surdă, zise Vulpea. Ai auzit cum am zis „odihnihnă”? Râse frumos. Doamne, ce-o fi cu mine? Se schimbă vremea.

– E și primăvară, admise Ursul. Moleșeala neastâmpărată și zglobie a femeii, în timp ce mirosea o zambilă, constatând abia acum, la vârsta asta, că zambilele sunt violete, când nu sunt roz și că violetele (zambilele), sunt de fapt un ciorchine de clopoței cu cupa dințată, cu grijă de giuvaer și cu limba pistilului sunând: „A venit primăvara, hai la albine!”

Fusese frumos. De patru ori mersese la baie să se trezească în apă rece, împleticindu-se printre săpun, dacă se poate spune așa, căci săpunul aluneca mereu, ca o ființă vie și împleticea, îl împleticea.

Vai, Vulpea nu fusese niciodată atât de – atenție! și chiar putem spune așa: atenție! și asta trebuie luată ca un superlativ. Când era elev, colegii de școală făceau liste cu fetele de la școala de fete care au sex-appeal (– Vorbești serios? Eu te cred, zise Vulpea, ghicindu-i parcă gândurile, dar nu pe acestea, pe celelalte).

– Sigur că da, își continuă Ursul gândul interior, iar unele se dovedeau că au mai mult sex-appeal decât le trebuie, în timp ce altele nu au deloc. Listele treceau din mână în mână, fiecare o bifa pe cea care îi plăcea cel mai mult și le ștergea pe celelalte,

după care erau băgate într-o urnă (listele) făcută la catedră și, la numărătoare, ieșea întotdeauna una șchioapă. Nici acum inginerul nu reușise să descifreze enigma șchioapei, regina atracțiozității acelor ani de adolescență și înflăcărare. Probabil
 5 exista o doză de perversiune, cuvântul e prea tare, sau cam așa ceva printre colegii săi, sau pur și simplu unii, mereu aceiași, își băteau joc de candidatele la postul de zână. Dar nici cele mai frumoase de la „fete“, erau trei, vă spun și cum le cheamă, dacă vă interesează: Carmen Mărgărit, Saintpierre Luminița
 10 și Danciu Miranda, aceasta din urmă cu ceva țigănesc în vinele strămoșilor, trecând de multe ori înaintea Saintpierrei, oricum toate la un loc formând un buchet de esențe tari, să nu te mai înmoi o viață, însă... nici una din ele, conchise Ursul, stând o clipă într-un picior, ca și cum s-ar fi ferit să nu facă
 15 un pas greșit, nu s-ar fi putut compara cu Vulpea, care-i picase în brațe și așa se dusese cu ea jos, până în iad, până la Talpa Iadului, unde luaseră foc, ea mai întâi, el după aceea și arseseră curat și dumnezeiește, că și dracii se închinău și făcuseră coadă să toarne gaz. Pălălaia era prea frumoasă.

20 De patru ori. Vulpii nu-i ieșea din minte această cifră, să-i zicem fatidică, deși până la 7 ar mai fi ceva, dar orice cifră poate fi fatidică la urma urmei și a fatidicului. Își puse pulloverul galben, spălat în polen, pullover adus de cineva din Danemarca, și se uită și ea la Saintpierre. Văzând însă mult
 25 mai mulți clopoței decât Ursul, mai prozaic prin firea lucrurilor.

Îi plăcea la nebunie violetul, această culoare a vânățăilor firii, din dragoste, și a unei anumite categorii de cardinali, de unde așa-zisul violet-cardinal, altceva decât roșu-cardinal.

30 Nu văzuse nici un cardinal violet. Și de asemenea nici un cardinal roșu. Să fie asta un cardinal, se gândi ea, măsurându-l pe individ de sus până jos, de parcă acum l-ar fi zărit pentru prima dată, că prea face pe sfântul.

Ursul se întinsese la picioarele ei și pretindea că se odihnește, că-și mai trage sufletul, că e frânt de oboseală, că

5 așa ar bea un păhărel, mă rog, tertipuri bărbatești, ca să nu se afle în treabă. Că în loc să pună mâna să muncească 8 ore, Vulpea îl judeca acum casnic, și să aducă toți banii acasă, el zice: – Vai, mor și stă tolănit pe la picioarele damelor. Acum
 10 e la picioarele ei, legitima – putem spune și legitimă apărare, că doar cine să-l apere, dacă nu ea? ar putea la fel de bine să se topească și la picioarele alteia, din moment ce s-a creat precedent și din moment ce-i place. Se vedea pe el că-i place, dragostea, și că ar servi-o, vorba aceea, cu lingura, cu polonicul.

În odaie intrară, fără a bătea la ușă, ori bătuseră, dar nu
 15 se auzise, ei pretindeau c-au spart ușa, Fără-Cap-Și-Fără-Coadă și Codin. Fără-Cap-Și-Fără-Coadă era un om cu cap, și fără coadă, e drept, de vreo 30 de ani, ras proaspăt, cu ochelari și cu o servietă, care parcă făcea parte din persoana sa juridică.

20 Codin era Codin, așa cum l-am lăsat în capitolul precedent, un câine-câine. Și Fără-Cap-Și-Fără-Coadă fusese – vă amintiți – un iepure, dar, plecând ei spre Urs și alergând așa, brambura peste câmp, unul iepure, altul câine, iar câmpul – câmp, cel iepure nu știu cum se împiedicase, se
 25 dăduse de trei ori peste cap și în locul lui apăruse acest domn, acest tovarăș, acest om, om în toată firea, care purta în mână o servietă și venise urmat de un câine.

– Bine că te găsec, spuse F²C², îți mai dă omul de urmă. Se repezi la Urs, îl ridică de pe pat și-l îmbrățișă zgomotos, pupându-l pe un obraz și pe celălalt, frățește, iar când îi dădu
 30 drumul, Ursul, moale, căzu pe Vulpe.

– Pardon, zise Vulpea, cine sunteți dvs.? Și cum dați buzna așa, peste o familie închegată? Făceam copii și n-am isprăvit, așa că te rog să ieși afară, domnule, continuă ea, știind că astfel
 35 de indivizi trebuie luați tare de la început, ca să învețe bunele maniere. Ori pot să stau cum vreau în casa mea, pentru care plătesc rate, după cele 8 ore de serviciu, plus înghesuiala din tramvai, plus cozile la avion (se înființase un program de zbor de agrement și Vulpei îi plăcea așa de mult să zboare, încât

mereu o vedeai la coadă la bilete, dar asta era dreptul ei, căci serviciul și celelalte obligații și le îndeplinea mai mult decât satisfăcător).

– Deci afară, porcule!

5 Musafirul își păstrase, din viața lui anterioară acea timiditate, că dacă te uiți mai lung la el, o ia la fugă. Se simți jignit, atins la coarda sensibilă a încălcării unui principiu sfânt al prieteniei, scoase cureaua pentru că uitase lesa (lesa mă-si, iar o uitase nu știu pe unde), legă câinele lup, care răsturnase
10 flori, făcuse pipi în cele patru colțuri și pe toate picioarele scaunelor, mâncase un roman polițist, linsese mâna Vulpii până la cot, îl pupase și el pe Urs, sărise pe birou și lătrase din belșug la un tablou de pe perete, care-i înfățișa pe cei doi, dăduse iama pe la bucătărie, suflând în piper, sare, înfulecând
15 o chiftea și acum, când să-i pună cureaua de gât, mârâia – semn că se simte bine acolo, să-l lase în pace.

Iepuraș reuși să-l lege și ieși cu el târâș.

Cap. XXIII

EU ÎȚI DAU TIMBRE ȘI TU TE PORȚI URÂT!

Motto:

*Casca de protecție este absolut indispensabilă
când lucrăm pe schele.*

(Dintr-un tratat de protecția muncii)

– Putem sta o jumătate de oră?

– Sigur că da.

Erau amândoi pe o creangă. Ursul îmbrăcat în galben, culoarea polenului de floarea-soarelui, din care iese cea mai
10 bună miere, miere de flori de salcâm (așa credea el, că totul se face prin permutări de n obiecte, luate câte unul) și ea într-o bluză vernil (vernul, dracu' știe ce culoare are!) ieșiți amândoi, și Ursul și Vulpea, la un cântec de pasăre. Ieșiți și urcați mai sus decât semenii lor, pe o creangă, alătura cu drumul. Se
15 întâmplaseră multe prin preajmă și în timp. Ce.

– În timp ce?

– Vreau să spun în timp și în spațiu.

Peste drum apăruse un podet, făcut din țevi, prin care se
20 transporta vânt, nu gând, vânt, de pe o câmpie mănoasă la niște mori de vânt, răsărite undeva ca prin minune, cu mai multe veacuri în urmă, demolate odată cu revoluția morăritului (ah, locomotiva cu aburi!) și acum remontate, șurub cu șurub, pentru turiști. Cum însă locul își schimbase înfățișarea sau, mai bine
25 zis, vântul de altădată, rămas în gol, după ce dispăruseră aripile

și se semănase, în locul instalațiilor primitive, iarbă, plecase în căutare de alte mori și ocolea acum locul. Peste podet se putea trece și cu piciorul, mergând pe țevi. Câte unul, dintr-un exces turistic, se mai apleca și punea urechea să vadă dincotro bate vântul. Niciodată turiștii străini nu izbuteau să afle cu precizie din ce parte bate vântul, chiar dacă, în ultima vreme, trimiteau anume câte un om de-al lor, deghizat în fotograf amator, și îl puneau să supravegheze țevile 24 de ore din 24. Pentru că –

acesta e adevărul – prin țevile respective, vântul mergea și așa, și așa. Când așa, și când așa, după o inspirație diabolică, diabolică în ochii străinilor, dar după un plan foarte simplu al constructorilor care proiectaseră în așa fel sus-numitele țevi din sus-numitul pod, încât să nu știe nici ei în ce direcție va trece vântul prin ele. Pentru că, și aici raționamentul era bun, într-o zi s-ar putea să avem nevoie de vânt pe câmpie și în alta să avem nevoie de vânt la morile de vânt. Acum, cum o da Dumnezeu!

Fotografiile amatori erau înnebuniți.

– Ce-i cu drăciile astea? zise Ursul, observând abia acum mănunchiul de țevi arcuite peste drumul de căruțe.

– Un pod, zise Vulpea, mai la curent cu tehnica modernă.

– Și cine trece pe acolo?

– Vântul. Și turiștii.

– Bine că nu l-au făcut degeaba. Hai și noi.

O luă în brațe, dădu să coboare din pom pe drumul cunoscut și cu dexteritatea proprie urșilor, cum avea însă brațele ocupate, o privi în ochi, cu brațele ocupate, și se aruncă în gol.

– Să nu cazi pe mine, că te omor! țipă Vulpea, dar partenerul, care urmase un curs de protecția muncii, o ridică deasupra capului și se lăsă lin în iarbă. După care o depuse cu mare gingășie alături, între două floricele, un clopoțel și alt clopoțel.

Când ajunseră la câțiva pași de pod, o mașină frână brusc și din ea coborâră mai întâi doi tipi îmbrăcați în costume naționale, apoi unul în blugi, apoi vreo șapte inși prevăzuți cu magnetofone, aparate de fotografiat, de filmat (cum or

fi încăput atâția într-un autoturism cu număr străin, dar cu litera orașului Vălenii de Munte)? și întrebare scurt, în cor:

– Unde e? Unde l-au dus?

– Pe cine? întrebă, Ursul, care avea momente de mare naivitate.

– Nu putem spune, pentru că se-aude, spuse unul cu glas lung și voce răgușită. Pricepi?

– De, știi și eu, făcu Ursul, nevrând să-și dea pe față nedumerirea, ca unul care nu citea chiar în fiecare zi ziarele și se teme să nu fie prins și interpretat. Știi eu ce să vă spun?

– Domnule, am vorbit adineaori cu el, adică până mai ieri, și dintr-o dată s-a întrerupt, spuse același ins cu nasul mare și glasul răgușit.

– S-o fi mutat, interveni Vulpea, care cam bănuia despre ce e vorba. L-ați căutat pe acasă?

– Da, casa e goală, fără mobilă, fără telefon, doar cu o masă, la care era instalat un tip care, când am întrebat de el, a spus că nu știe, că e greșeală și că să nu-l deranjăm, că el își lucrează proiectul de diplomă.

– Despre cine e vorba? întrebă Ursul, enervat că Vulpea știe mai multe decât el.

– Despre unul de la Căminul cultural, care stătea pe aici, probabil că voiau să-l înregistreze, că are glas frumos.

– Și de ce l-au mutat așa repede?

– O fi primit locuință. Hai să mergem că, uite, vine cineva.

Vulpea îl menaja pe Urs, nu voia să-l bage în dedesubturile activității culturale a căminului cultural, care trecea printr-o criză, în urma simpozionului despre îndatoririle culturale ale Căminelor culturale și de mese (fusesse dactilografiat greșit), ținut la raion, cu vreun an în urmă, prin care se stipula că fiecare cetățean are dreptul să cânte în cor, dacă vrea, având în același timp și îndatorirea de a nu cânta în orice cor, dacă vrea. De aici se stărnise un adevărat scandal, o furtună de scrisori, pro și contra, o furtună adevărată pe Marea Nordului, unde o sondă făcuse erupție și arunca zilnic tone de țitei în aer, umplând

de paraziți posturile de radio pirate și apoi în apă, poluând, încetul cu încetul, kilometri întregi de nord, ca o maculatură a pământului însuși, menită să acopere maculatura oamenilor. A unui anume fel de oameni, să nu generalizăm.

5 Însă acestea erau speculații, prea subtile poate, ale Vulpii, căreia îi plăcea să lege Căminele culturale de restul lumii, punându-se pe ea în față, poate prea în față, și crezând că dispariția unui bariton, care se mutase la bloc, poate pune pe drumuri o ceată de reporteri de la *Frankfurter Allgemeine Zeitung, Newsletter, Express, Time* și, mai ales, foaia ilustrată a Căminului, *Avântul, Monitorul Oficial* și *Albina Sudului*. Bine făcu deci unul dintre reporterii mai practici, cel care condusese și mașina, care, apropiindu-se de una din țevi, ciocănind-o, bocănind-o, exclamă:

– No chance!

15 – Adică... hm!, traduse Ursul, care abia acum înțelese, că, de fapt, subiectul era vântul, care fusese oprit de la Centrală, și că prietena lui Vulpea e dispusă să despice prea mult firul în patru (îi ghicise gândurile oarecum fanteziste, de femeie și femeile trebuie să vadă mai mult în realitate decât în oglindă).

20 – Deci nu mai curge nici așa, nici așa? întrebă cel cu nasul mare, băgându-și nasul mare într-un bloc-notes și scriind această întrebare, așa cum făcea întotdeauna, întâi vorbea, după aia scria la gazetă.

Plecară, urcându-se, toată ceata, în aceeași mașină cu număr străin și mic.

25 – Ce-o fi având atâta căutare vântul nostru? întrebă Ursul, cu naivitatea-i dintotdeauna.

– Foarte mare căutare are vântul nostru, continuă el să mormăie... foarte mare căutare și când e lăsat liber pe câmpie, și când e tras la țevă.

30 O luă de braț și îi arătă creanga, care încă se mai mișca, indicând, prin oscilațiile ei, că acolo fusese, nu demult, un cuib al amintirilor.

– Nu, nu mai vreau acolo, zise Vulpea. Mai bine mergem la Cămin.

Cap. XXIV

NATURA ÎN LÂNĂ

Motto:

*Haosul fost-a înainte de toate, iar după aceea
Fost-a pământul cu vastul lui sân și
Eros ce-ntruce-n frumusețe pe ziii ceilalți
împreună.*

HESIOD

– Sunt animale sau oameni? că încă nu ne-am lămurit pe parcurs. Timpul, în continuare, se scurgea prin aceeași depsidră cu frunze, agățată la intrarea în pădure – în copac de sticlă, cu frunze de sticlă, gătit la mijloc, copacul, și frunzele picurau, iar când se terminau, se întorcea lumea cu turu-n sus și vremea o lua de la capăt.

– În ultima jumătate de an, am tot ținut-o în triumphiul clasic: Ursul, Vulpea, Vițica, hai să ne întoarcem la eroii noștri (Ce bufniță cântă acolo, că mă deranjează! Sau cucuvea?), la niște eroi mai oropsiți, care trăiesc în afara triumphiului, dar tot în pădure.

20 Cârțița. Victimă a întunericului ce domnește la un lat de palmă sub pământ, Cârțița vrea să iasă la lumină într-o zi festivă. Acolo, la ea, toate zilele erau lucrătoare, deci monotone, umede, întunecoase, plictisitoare. O ceată groasă i se pune pe parbriz, când alerga ea ca o mașină printr-un tunel

și pleoapele trebuiau să lucreze fără încetare, ca niște adevărate ștergătoare, pentru a o feri de accidente.

Dar la suprafață auzise că ar fi și alt fel de zile, luminoase, iar unele dintre ele de-a dreptul festive. Deci într-o astfel de zi voia ea să *pice* în sus, să vadă demonstrația teoremei lui Euclid, care se făcea în Piața Mare, pe o tablă.

Cârțița voia să aibă și ea acces la Euclid. Săpă multe zile cu lopețile dinainte, în direcția N-V, perpendicular – în mintea ei – pe ecuator. A propos: pământul, zice-se, nu mai e rotund ca o sferă, ci e ca o pară. Când ajunse în piață, exercițiul se terminase și cei rămași organizau o excursie la munte.

Așa se văzu cârțița înscrisă pe listă și purtată într-o mașină de pâine spre înălțimi. Vecinii ei de agrement erau Ursul, Vulpea, Lupul, Iepurele, care prinseseră sărbătoarea și se întorceau în pădure, sus la munte, la izvor.

– Cum a fost? întrebă Cârțița într-o doară, întrucât știa că răspunsul nu putea fi decât unul singur:

– Interesant, foarte interesant, cu voce tare și tot el de unul singur:

– O porcărie, cu voce moale, în gând.

Deci, într-o doară, pentru că ori dacă i se răspundea prin viu grai ori în gând, era plictisită de răspunsul pe care îl știa dinainte, în varianta a și b.

– A fost foarte interesant, sări Fără-Cap-Și-Fără-Coadă, până la un punct, când ni s-a servit o adevărată porcărie. Eu nu sunt de acord cu acest c^2 , întrucât e o abstracție și ca orice abstracție nu are nici o valoare și nu interesează pe nimeni.

– Taci, mă! îl repezi Vulpea, nici nu știam cât poți fi de îngrozitor de crud.

– Mie crud îmi place, zise Lupul.

– Dar de ce nu ne duc într-o mașină deschisă, să vedem și noi ceva din frumusețile naturii, zise Cârțița, care acum observă duba, în calitatea ei de dubă, adică patru orizonturi

mate și băgate unele în altele, care se mișcă într-o singură direcție, înainte și în sus.

– Mergem înainte și în sus, nu? mai întrebă ea.

– Da, făcu Ursul convins.

– Atunci de ce nu se vede?

– Stai să ajungem acolo sus și înainte și o să ți se deschidă obloanele și o să ai perspectivă câtă poțtești, cumătră Cârțiță, zise Vulpea, care nu pronunțase ceva substanțial până în momentul acela, sau cel puțin nu chiar atât de substanțial. – Simți cum urcăm?

– Da, simt.

– M-aș fi mirat să nu simți, când toată lumea simte, numai tu să nu simți. Ia fă-ți autobiografia!

Cârțița se trăgea, după spusele ei, dintr-o familie celebră, care stăpânea hectare nenumărate de șes, dar oarecum pe șest, căci le stăpânea de la o anumită adâncime în jos, fără a observa cei de deasupra care se considerau latifundiari, dar nu știau că latifundiile lor nu merg în jos, decât cel mult un cot. Pentru acest un cot adâncime, toți făcuseră pușcărie, intrând mult mai adânc decât Cârțița care, prin strămoșii ei, avea latifundii și mai mari și mai groase. Ce mai încolo-încoace, Cârțița era o boieroaică rasată, cu bijuterii îngropate de goți, vizigoți, turci, huni, avari, cumani, și dintre care doar cele de la Măciuca fuseseră dibuite și dezgropate, pentru a călători apoi și a se întoarce un tezaur falsificat. Așa credea Cârțița, așa îi spusese și ei Bursucul, așa aflase Bursucul de la un șoarece, care rodea o carte și-l întrebuse Bursucul, văzându-l cum roade cartea:

– E bună, e bună?

– E bună; dar mi-a plăcut mai mult filmul, îi răspunsese șoricelul, spunându-i, în chip de banc nou, povestea cu falsul în acte publice.

Mai avea o brățară din aur de 24 carate, care închipuia un șarpe boa ce se încolăcise pe o antilopă (o vecină a ei nu îi spunea antilopă, îi spunea antilopula), iar la șarpe – șarpină

(căci nu știa bine limba), iar această brățară ar fi valorat cât toată teoria din piață, dacă s-ar fi tradus în practică + altă vorbărie pe la colțuri, dacă s-ar fi tradus în piață, și numai datorită faptului că americanii fuseseră proști și nu știuseră ce
 5 bijuterii pierd, scăpase ea din ghearele crahului internațional. Căci Cârțița (am spus că era rasată?), vedea destinul omenirii în funcție de propria ei persoană și fie că avea seismografe personale foarte fine, fie că se baza pe cutremurele de pământ, știa mersul evenimentelor de la suprafață ca pe apă. O strămoasă
 10 a ei fusese la curtea țarului Alexandru (la Alexandru m-am gândit și eu, nu știu de ce), bine'nțeleș jos, la bază, iar un verișor de-al III-lea se căsătorise cu un nepot al baronului Von Bullow, al care are o stradă în Berlin. Pe scurt: se înrudea cu toate familiile nobiliare din Europa, cele care influențaseră, într-un
 15 fel sau altul, destinul lumii și cărora li se datora, în ultimă instanță, chiar mersul acesta de agreement în sus și înainte.

– În mașina de pâine! remarcă amar cel care nu vorbește deloc până acum, ghiciți care! Bursucul.

– Frumos peisaj, exclamă Cârțița care, obișnuită cu
 20 întunericul adâncimilor, vedea prin fier. Ce creste! Ce drum în serpentină! Ce păduri defrișate!

Se dădu mai aproape de „geam“ și începu să contemple. Între ceilalți se înfiripă, cum se întâmplă în astfel de ocazii, o discuție foarte dezlănătă și pe bisericuțe.

– N-a încăput în mașină, zise Ursul descumpănit, răspunzându-i Vulpiei care îi reproșa că de ce n-a luat-o și pe Vițiță. – Și când ai copii, obligațiile sunt mult mai mari, trebuie să stea cineva tot timpul acasă, să măture, să spele, să facă lecțiile.

– Ninge, spuse Cârțița. E prima dată în viața mea când văd zăpadă – această carne a albastrului, carne de petale și petale de alb și alb de la Marea Albă, din cer... ce frumos ninge!

Într-adevăr, afară ninge (deși ceilalți nu puteau să observe fenomenul), parcă se făcuse focul undeva, în vârful muntelui,

și un fum tăiat cu foarfeca și făcut confetti se risipea pe stânci și pe brazii încă verzi sub cenușul fumului de zăpadă.

Șoferul opri în curbă și se dădu jos să se uite la scoarța unui copac. După aia se întoarse mai vesel și, peste umăr, le aduse și el la cunoștință vestea formidabilă că ninge la munte. 5

Cap. XXV

CONTRAPUPATUL

Motto:

*Prefer să descopăr o singură legătură cauzală
decât să devin regele perșilor.*

*Animalele s-au născut la început din
umezeală, prin împreunare de atomi pro-
ducători de animale.*

*Oamenii au ieșit din pământ, în felul
viermilor, fără să aibă un creator sau o
rațiune oarecare.*

DEMOCRIT DIN ABDERA

– Ce fac ăia ultima dată? (hai să fie ăsta un leitmotiv).

– Sunt la munte, în duba excursioniștilor.

Deodată cerul se luminează și prin dâra de lumină care brâzda
dumbrava își făcu apariția poștașul, care se simțea obligat să
alerge chiar și până la capătul lumii după clienții săi, pentru
a le înmâna calde (ori încălzite) știrile. Ziarele erau pline de
noutăți, alegerile în Statele Unite demonstraseră încă o dată
că orice campanie electorală incumbă anumite responsabilități
și se desemnaseră candidații pe partide.

– Câte partide sunt acolo? întrebă Cârțița care, mai nouă
în povestea noastră, avea încă stocul de întrebări aproape nou.

– Două, răspuse Iepurele, care dăduse o raită și pe acolo.

– Așa?! (Cârțița).

– ...Taci, căci în afară de aceste două, fiecare *girl* își are
partidele ei și dacă la 200 de milioane, numai să zicem că un
sfert sunt fete mari și că fiecare își are 3–4 partide, ajungem
la 400 de milioane de partide politice, căci și căsătoria își are
politica ei.

– Asta da! (Cârțița).

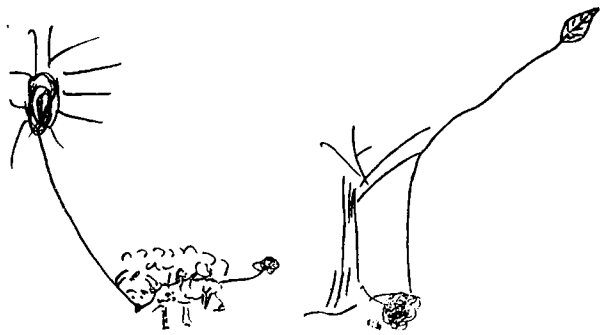
– Taci că n-am terminat, zise Iepurele, care nu pierdea
nici o ocazie de a-și manifesta entuziasmul deschis față de
Middle West, care-i plăcea pentru faptul că era, pe de o parte,
întins ca o tavă și nu-ți ridica probleme de alergat, pe de alta
că era acoperit cu o recoltă bogată, care se recolta singură
(tehnica americană pe care însă n-o înțelese în resortul ei
intim).

– Cum adică singură, cum adică singură? (Cârțița).

Ursul citea, ca de obicei, articolul de fond căutând cu
mintea sa greoaie să sesizeze deosebiri față de articolul de
fond din ziua precedentă și de articolul de fond din urmă cu
trei zile și din urmă cu 15 ani (că el atunci se născuse), în
afară de un ton vădit optimist mintea sa greoaie nu pricepea
bine articolele de fond din „Rebus“ (el la asta era abonat),
decât că de fiecare dată trebuie să existe 2–3 cuvinte rare, pe
lângă cuvintele care – se spunea în articol – luate de-a-ndăratelea
pot da același lucru.

Vulpea, care în ultima vreme studia toate partidele de șah,
frunzărirea cu înfrigurare revista de specialitate, care anunța
rezultatele unei remize dacă se poate spune astfel, între alb și negru.

– A fost sacrificat un pion, spuse ea, iar nebunul a fost
mâncat cu calul. Însă ceea ce îmi place mie în jocul de șah e
că piesele nu se aruncă și că n-ar fi de mirare ca mâine, când
se ia partida de la capăt, nebunul să mănânce calul, să se
sacrifice iar doi sau trei pionii și încontinuu lupta se va da între
aceleași piese, nici mai rele, nici mai bune, în vecii vecilor.
Însă e de mirare cum nebunul a ieșit așa de repede pe tușă,
când avea tura în spate și viitorul în față.

Circuitul anotimpurilor prin oaie

Nu asculta nimeni, cum observă, toți se delectau cu probleme de sport și muzică ușoară, singur Ursul, care citește articolul de fond și de-a-ndăratelea, încerca să pătrundă, cu mintea sa greoaie, chintesența rebusului. Câteodată rezultatul articolului de fond era trecut la rubrica „Criptograme“, în numărul următor, câteodată nu. „Dacă veți citi din primul rând al treilea cuvânt, din al doilea primul, în al treilea al doilea ș.a.m.d., se spunea, în numărul următor, la rubrica „Dezlegarea criptogramelor“ veți da peste un proverb românesc.“ Ce proverb românesc o fi aici? se chinuia Ursul, că au fost cam toate. Nu mai mult decât săptămâna trecută îi ieșise, la o lectură atentă, următorul proverb care nu era proverb, naiba știe ce era: „Bărbatul trebuie să-și cunoască nevasta de la brâu în jos“. Adică cum? E adevărat că femeia este jumătatea bărbatului, cum se zicea, dar de ce jumătatea asta și nu cealaltă? Și iar fuga, lipa-lipa, cu mersul său greoi de individ care calcă cu toată talpa pământul patriei, la dubă, să se uite și în rebusul de ieri, dacă cimilitura (se dădeau și cimilituri, spre variație) propusă îl putea ajuta să găsească proverbul.

– Terminați cu fleacurile, zise Bursucul, după ce semnase de primire (că el semna de primire) și-i dăduse factorului poștal

bașciș 25 de bani („– O fisă.“ „– Fisa asta s-o bagi în mă-ta!“ Acesta fusese dialogul mut între poștaş și responsabil). Terminați cu prostiile și revistele distractive, așezați-vă aici, pe iarbă, să citim cu toții poezia prietenului nostru Cocoșul, apărută în „Vocea pădurii străbună“. Și citi:

DE PE STINGHIE
SĂ NU LUĂM AVANS DE MIZERIE

*Să nu luăm avans de mizerie,
Să nu luăm avans de mizerie,
Căci viața în sine e ca o perie,
Deasă și plină de mizerie.*

*De ce să ne gândim înainte
Când noi privim înapoi cu mândrie?
Să nu luăm avans de jurămintе,
Pe ce punem sufletul cu bucurie?*

*Cocoșii sunt înlocuiți cu cucii,
Cucii cu ceasul cu cuc,
Pantofii cu tenișii și cu papucii
Și dacă-mi iau papucii unde mă duc?*

*Cântați pădurea să răsunе
Că mai sunt și lucruri bune* (Refren)

*Cântați Pădurea să răsunе
Că mai sunt și lucruri bune
De viață ce gem!*

Bursucul închise ochii și încercă să înțeleagă timp de 30 de secunde, recordul Iepurelui la 100 m plat. Îi deschise și spuse:

– N-am înțeles. E optimistă sau pesimistă?

– Asta s-o spună Cocoșul, îi spuse Cârțița, care trecea în lumea lor ca un element cu vederile cele mai largi. Numai el e în stare să înțeleagă ce a scris. Să ia un avans de înțelegere, ca să ne exprimăm în limbajul său mizerabil. După mine, baza filosofică a acestei producții este jalnică, te face să plângi. Deșteptătorul, adică poetul, îndeamnă, într-un fel sau altul, să nu ne gândim la viitor, pentru că el este sub aspirații, un viitor scufundat, și ne recomandă să trăim ziua de azi, *carpe diem*, care nici ea nu poate fi trăită decât în caz de forță majoră.

– Cum în caz de forță majoră?

– Așa, că dacă trăiești azi, trebuie să trăiești.

– Nu asta e filosofia, zise Cocoșul, asta nu e o analiză științifică. Eu am vrut să combat aici pesimismul, mâncătoria, turnătoria, șperțul, revizionismul, veniturile ilicite și risipa de material.

– Nici mai mult, nici mai puțin? întrebă Cârțița, punându-și ochelarii.

– Nici mai mult, nici mai puțin, răspunse Cocoșul, bătând din pinteni ca un ofițer care dă raportul. Adică să nu ne grăbim să luăm avans de mizerie, ci să ne grăbim să luăm avans de fericire, de certitudine, de sentiment al demnității...

– ...Stai, se auzi o voce.

– Nu stau deloc, de măreție a prezentului, de încredere în strămoși și în moașe. Moașele de la sate sunt tot mai bune, iar strămoșii sunt tot mai bine moșiți. Iată ce am vrut să spun în această poezie neînțeleasă, pentru că poetul e prin definiție un neînțeles. Mergem pe un drum nebătorit și acest drum nebătorit nu-l găsești decât în pădure, de aceea trebuie să ocrotim pădurea, să nu ne jucăm cu focul, să-nmulțim spațiile verzi, să nu tăiem frunză la câini.

– Astea reies tot din poezie? întrebă Cârțița, scoțându-și ochelarii de pe nas și băgându-i în pământ, într-o gaură pe care și-o făcuse anume, cu labele dinapoi.

– Da, răspunse Cocoșul, fără a sta o clipă pe gânduri.

– Măi, da' a dracului poezie!

– Bineînțeles că e o poezie nemaipomenită, din moment ce m-a costat 7 ani.

– Ca s-o scrii?

– Nu, ca s-o înțeleg. A, a fost o poveste foarte lungă, începutu Cocoșul. M-au închis absolut degeaba. (Se auzi un păcănit ușor. Asta înseamnă că dau drumul la căldură, spuse Vulpea, care ascultase cu mare atenție până acum, de aceea auzise și păcănitul ușor, ca al destinului, în ramurile copacului din apropiere. Soarele dă drumul la calorifer în natură.)

– Deci eu te căutam și tu erai închis. Te-au luat direct de la cenaclu?

– Nu tocmai. M-au luat de pe stinghie. Stăteam acasă, pe stinghie, se apropia miezul nopții, era la fără un minut, mă pregăteam să zic „cucurigu“, când doi lucrători tăietori de lemne s-au prezentat și mi-au tăiat stinghia. După aceea am căzut în plasă, că aveau și o plasă cu el, au pus plasa în coș, că aveau și un coș, și am luat drumul orașului. M-au dus întâi la piață. Cum prețurile erau în scădere (parcă sună cineva. Cine să sune? Vântul. A format un număr greșit de frunze) m-au dus în beci și acolo m-am aflat dintr-o dată cot la cot cu diverși indivizi, puși toți pe lucru. Scriau autobiografii.

– Oameni?

– Da, oameni.

– Și tu, cocoș printre oameni?

– Da, oameni și fiare, în fiare.

Vulpea făcu socoteala. Zise:

– Nu știu ce am azi, că aud prost. Cam pe când să se fi întâmplat toate astea?

– De mult, zise Cocoșul, în vremea aia afurisită când nu puteai să te plimbi ca acum și orice intenție însemna un proces de intenție și pentru orice proces de intenție ți se făcea proces, și pentru orice proces ți se dădea o detenție, și după detenție, nici o atenție.

– Măcar rimau, zise Cârțița.

– Rimau vremurile, dar erau monocorde, zise Cocoșul.

Eu am fost o victimă a înghetului. Era un frig acolo, la beci, încât portretul lui Stalin, care ne privea cu ochii reci din perete, 5
îngheța bocnă și, din când în când, trebuia să suflăm pe el, să-l aburim să-i mai dăm puțină viață din viața noastră puțină.

– Deci voi l-ați făcut să trăiască așa mult? zise Iepurele.

– Într-un fel. Eram obligați să suflăm numai pe el, nu se pierdea o respirație, înghițea totul. Dar ce oameni minunați

10 am cunoscut acolo! Aceia da oameni! Intelectuali!

– Subțiri?

– Subțiri, că se subțiaseră cu totul, încăpeau în urechile acului fără încălțător, ca să folosesc o expresie mai prozaică. Unul mi-a povestit *Război și pace* în 45 de ore. Ca să vezi cum

15 îți revine memoria! Citise pe vremea liceului acest roman și acolo și l-a amintit pe tot, cu toate amănunțele și l-a povestit pe capitole, fără să încurce nimic. Mare scriitor, Tolstoi ăsta, 45 de ore n-am știut unde suntem, eram pur și simplu în

20 *Război și pace*. Într-o zi, unul a venit cu fața sticlind (a venit e un fel de a spune, că venea din colțul celălalt) și a spus: Am rezolvat, am rezolvat!

– Ce-ai rezolvat, domnule?

– Problema pentru care am căzut la bacalaureat. De când sunt aici mă tot chinui s-o rezolv și iată că am găsit soluția.

25 Acolo mi-am înțeles eu poezia, zise Cocoșul, am priceput de ce este ea atât de optimistă. În fiecare vers vezi o poartă deschisă spre viitor și un pas în prezent. De-aia zic să nu mai ia nimeni avans de mizerie, pentru că acest avans l-am luat noi, generația de acum 2–3 decenii și de-aia voi, ăștia care

30 beneficiați de pe urma suferinței noastre, nu pricepeți mare lucru din sacrificiile făcute, credeți că totul vi se cuvine pentru că v-ați născut voi, așa, într-o epocă luminoasă.

– Transformăm excursia noastră într-o oră de educație politică? zise Iepurele care sta pe ghimpi și care, ca cel mai

tânăr, trebuia să și încaseze aluziile și muștrările la adresa generației mai noi și năstrușnice.

– Da, o transformăm, ca să știți și voi cu ce se mănâncă poezia, pe unde se ouă găina în revoluție, zise Cocoșul, roșu de mânie. Mânia nu-i trecu decât când, umflându-și pieptul 5
și trăgând în plămâni aer reavăn, proaspăt, de munte, ozonat, zise cu glas de trâmbiță: Cucurigu, cucurigu, cucurigu! Azi trăim alte zile!

Nici nu-și terminase bine cocoșul pozitivul lui cucurigu, că Fără-Cap și Fără-Coadă ieși în față, ca pe o scenă, se înclină 10
în fața publicului și începu:

„Ventuze“

– Aoleu! se auziră glasuri alarmate. Versuri! Iar versuri.

– Da, versuri, spuse Iepurilă netulburat. Din volumul *Țoiuri și Ventuze*, partea a doua. *Ventuze*, mai zise el o dată. 15
O liniște mormântală se așternu, ca întotdeauna când se recitau versuri. Tuși, ca să-și dreagă glasul, și fie că pofta tușitului îți vine tușind, fie că era cam răcit, îl apucă un adevărat acces de tuse măgărească, ...și toți o ascultară ca pe o muzică...

– Nu seamănă cu țoiurile, nu știu cine remarcă, destul 20
de tare să audă toată lumea. Alea parcă erau versuri, asta e muzică...

– Hm... mmm! „Ventuze“. Revenindu-și, Fără-Cap și Fără-Coadă debită ca pe apă aceste poeme.

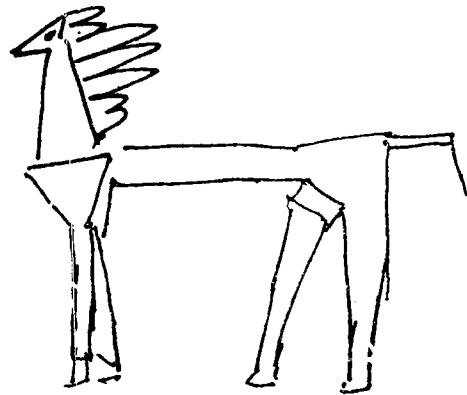
„Or fi ale lui, n-or fi ale lui“ – se-ntreba fiecare în gând. 25

VOLUMUL II:
VENTUZE*

Motto:

O să plouă, că uite ce jos zboară pisicile.

(Sindrom astenic pe fond reumatic) 5

* în continuarea volumul I („Țoiuri“). Introdus și acesta arbitrar, din aceleași motive.

ZORI

5
 Mai rămâne să mă-ntorc
 Și pe partea cealaltă
 Și din coastă să mai storc
 Încă-o Evă, mai înaltă.

Cerul iar s-o lumina,
 Resfirându-i-se-n păr,
 Soarele mi-o scutura:
 Uite-ți mărul, na-ți un măr.

TAIFUN

Furnica ocolind paiete
 Cu atâta grijă,
 Obstacolele astea colosale
 Ivite ca din senin. 5

Vine vântul, ridică paiul
 Ca să-i facă un bine
 Apoi vrea s-o ridice și pe ea –
 Cine-ți mai face azi un bine
 Degeaba? 10

BOBĂRNACUL

5 Să vă-nvăț cum se dă un bobârnac:
Scaperi unghia degetului arătător
Pe buricul degetului mare
De la mâna stângă.

Astfel poți arunca o scamă
Poți lansa o rachetă
(Asta mai târziu).

10 Același lucru la mâna dreaptă
Dacă vrei două bobârnace.

MIȚA ȘI ANTI-MIȚA

5 Existențialei Mița
I-a rupt trăznetul rochița,
Cum făcu, cum nu făcu,
Că-n furou rămase, tu!

Asta îi mări-ndoiala
Miței existențiala,
Acest fapt incoerent
Azvârlind-o-n transcendent.

CUM?

Cum faci ca să te doară?
 Problema nu-i ușoară,
 Fiindcă fiind mic
 N-ai dreptul la nimic.

Îți pui o piatră-n gheată
 Și-ncerci să faci o roată
 În pat, ca oarba baba
 Așa-i că e degeaba?

Să-ți scoți un dinte-ți vine,
 Dar nici o usturime!
 Uf, domnule dentist,
 De ce nu pot fi trist?

Ce faci? Vâri nasu-n stup?
 Albinele își rup
 În el atâtea ace?
 Nu simți nimic, ei, drace!

Nefericit mai ești,
 Durerea greu s-obține!
 Așteaptă dar să crești
 Și vei urla ca mine.

COCOȘEȘTE

Cotcodacul mâinii drepte,
 Cotcodacul mâinii stângi
 Ai să urlî stând pe trepte
 Paralele, de nătângi.

Cucuriguu! mii de zodii
 Cucuriguu – gululu
 'N cotcodacul de prin rodii
 Cum i-am spus chiar eu lui Lulu.

JALE

Mă doare-cotul până-n gât
 Sătul de vrăbii și de totul!
 De-aș fi mai gras, mai hotărât,
 M-aș răsturna-n abis, cu cotul.

Dar vrăbii mari și vrăbii mici
 Aleargă după licurici
 Și printre pene și sclipiri,
 Respiri, mai mori, și iar respiri.

SAȚIU

Laptele de la ninsoare
 – Spuma aia de la fulgi –
 Cu o lingură mai mare
 Este cazul să-l mănânci.

Iar apoi să râcăi cerul,
 Tuciul lui, pe săturate.
 Să te ștergi la bot – și zerul
 Să-l dai stelelor, să crape.

ÎNTÂMPLARE

Musca asta, cap zevzec,
Ce-o fi căutat în bec?
Eu nu înțeleg deloc,
Pentru ce și-a dat ea foc?

Mai bine în ceaslov;
O bubă pentru Iov.

VULPEA IESE

Vulpea iese ceas de ceas
Din coteț, ca din impas,
Vulpea intră zi de zi
În coteț – fie ce-o fi.

Rață, curcă ori găină,
Să le scoată la lumină!
Ca să nu rămână-n beznă
De coteț, până la gleznă.

RĂZBUNARE

O molie degeaba
 Își începuse treaba
 Că vine gospodina
 Și zvâr! cu naftalina.

– De ce mi-o sufli-n nas,
 Vrei să tușesc și azi?
 Vrei să strănut din nou?
 Te prind eu în cavou.

PRIETENUL

(variantă)

Furnica-și duce traiul
 Tot vrând să treacă paiul
 Ce-i sta în drum – un munte
 Și ea se face luntre

Și punte, tot asudă
 Și-atât ocol și trudă!

Prietenul ei, vântul,
 Ce-i înțelege gândul,
 Să-i facă ei un bine
 Ia paiu-n înălțime.

Apoi, tot ca nimica,
 Ridică și furnica.

CARIUL

5 Cariul care-mi roade-n grindă
 Vrea să-i cumpăr o oglindă.
 „Când lucrez și nu mă văd
 – Mi-a spus el – este prăpăd.

Mi se pare c-am pierit,
 M-am autogăurit
 Dând afară rumeguș
 Ca atunci când rod în uși.

10 Stai și dumneata-n oglindă
 Să te văd de-aici din grindă.

Ia una venețiană
 Că acestea-s de pomană.“

SFANȚA

Sfanța e ceva ce nu e,
 Cam așa ca o gutuie,
 Dacă n-ar sta în gutui,
 La cheremul orișicui.

5 E ceva, mă urmărești? –
 Ce se vede prin ferești
 Când te uiți peste balcon
 În casă la Arion.

10 Ca să nu zic vorbă mare
 Sfanța la numărătoare
 Când ieșea, când dispărea –
 Așa-i sfanța, asta-i ea.

ÎN ȚĂȚĂNI

Marea în țățâni de cer,
Scârțâie parcă-i de fier.
Oamenii de lângă ea
Începură-a se muta.

Lor le place răsăritul
Dar mai ba cu scârțâitul!
Scârț! răsare luna ceea
Parcă-n broasca ușii cheia.

Că n-am eu forță mai mare
Și în mâini și în picioare
Să-ncui marea într-un lac
Și să cânt sus în copac.

PARCĂ

Parcă-aș vrea să fiu mai breaz
Mai viteaz, da, mai viteaz,
Chiar dacă-aș fugi să fie
A fugi din vitejie.

Lasă-mă să-mi tai urechea,
Ca să n-o răzbească strechea,
Să mă leg de un picior,
Bunul nostru-al tuturor.

Și-așa șchiop o viață-ntreagă
Să mai văd dacă mi-e dragă.

Mozoc cu ochii în patru

DELTA

5 Rața sălbatecă-i o găscă,
Așa-i de mare, pe cuvânt.
De mii de ori decât o muscă
Mai mult, consumă-n aripi, vânt.

Deci cel mai greu e răsufarea
În deltă să ți-o tragi, ca-n plasă,
Noroc că e alături marea,
Plină de aer, foarte deasă.

VINE

Vine tristețea de la sine,
Așa cum știu doar eu că vine
Mă ia foarte frumos de braț
Zicându-mi foarte simplu: – Haț!

5 – Eu nu am timp de hațul tău,
Tristețe, pentru Dumnezeu!
Cată-ți te rog un alt nătâng,
Poftim, iar m-ai făcut să plâng.

PE TREI SPIRALE

5 Călare pe un șarpe
Prin cerul cu eșarfe,
Eu am fugit din rai:
Nu mai era mălai.

Toți sfinții: „Stai, mă, stai.
Acuma e de trai“
Dar eu pe trei spirale
De șarpe, fugi la vale!

PSS!

Ce odihniți sunt morții!
Și-au cheltuit toți orții
Și-acum trag la aghioase,
Cu oase fără oase.

5

Odihna mortului!
Să fiu al dracului
De nu-i aici misterul
Din care crește cerul.

10 Cu stelele-i cu tot.
În gura unui mort
Suntem cuvinte noi,
De dincolo de-apoi.

BABEL

Sachelarie, Macarie, Ilarie
 Toți aveau câte-o carie.
 Le-au încărcat într-un tramvai
 Și le-au tras cu un pai.

Sachelarie îl bănuia pe Macarie
 C-ar mai avea o carie
 – Macarie, mă Carie, Măgarie
 Scoate și ailaltă carie.

OFTAT

Se plânge porcul supărat:
 În iad să fii și-i mai curat!
 La orice pas – ce murdărie!
 Ce bălegar, ce scârnăvie!
 Și culmea culmilor – oftat –
 Să nu poți să mănânci... (oftat)

Căci dacă-ai pus un pic pe limbă,
 Îndată soarta ți se schimbă!
 Te prind de ceafă și te taie
 Și te mănâncă în tigaie...

PE LA CÂNTĂTORI

5 Mi-e dor de nu știu câte ori...
 Și-anume, pe la cântători,
 Când zice vulpea: – Cucurigu!
 Ce-mi dai dacă-am venit cu dricu?

10 Îți dau un gând – zice cocoșul –
 (Ce-i în construcție „la roșu“)
 Să-l cari prin vizuini cu coșul.
 Să-l tot jumoli, dacă ai ce,
 Și să mă lași în pace, bre!

Mi-e dor de multe ori la rând
 Să mă tot dau în plâns, plângând,
 Ca proasta, când se dă în bălci,
 Și plânge, până face gălci.

AȘ VREA SĂ MI SE PARĂ

5 Aș vrea să mi se pară
 Că viața e ușoară
 Că stăm, ca-n fund de apă,
 Sub multe foi de ceapă.

Și eu, ori nenea Laie,
 Desfoaie, tot desfoaie!
 Și anii trec – pe apă
 Și plângem, de la ceapă.

Cap. XXVI

„ȘI PLÂNGEM, DE LA CEAPĂ“

După „Și plângem de la ceapă“, Fără-Cap și Fără-Coadă tăcu, emoționat, iar publicul așteptă, mai puțin emoționat – fiecare se lăsase furat de gânduri – să urmeze altă poezie. Iepurilă tăcea, nimeni nu știa dacă trebuie să aplaude sau să mai aștepte, să nu strice efectul... Poate recitatorul se concentrează pentru o nouă rafală... Dar acesta, în sfârșit, se înclină și trecu la locul său.

– Deci ale dumitale sunt și Țoiurile și Ventuzele – zise Ursu, după aplauzele care izbucniseră, în sfârșit, și acum abia se mai putuseră opri, vorba poetului „E greu românul la pornit / Dar din pornit e greu de-oprit“ – ale dumitale, nu?

Nu primi nici un răspuns deocamdată. Abia într-un târziu, când întrebarea se pierduse de-acum în neant și-n memoria tulburată estetic a auditoriului, Iepurașul rosti cu mândrie:

– Da.

– Să-ți fie de bine... Ursu tăcu, încruntând din sprâncene. Câte nu-i veniră în minte... Îl podidiră lacrimile și plânse două săptămâni încheiate.

Cap. XXVII

DECONNECTAREA

Motto:

De altminteri era și cu carte, el putea să spue, călare fiind, pe de rost Tatăl nostru.

PANAIT MACRI

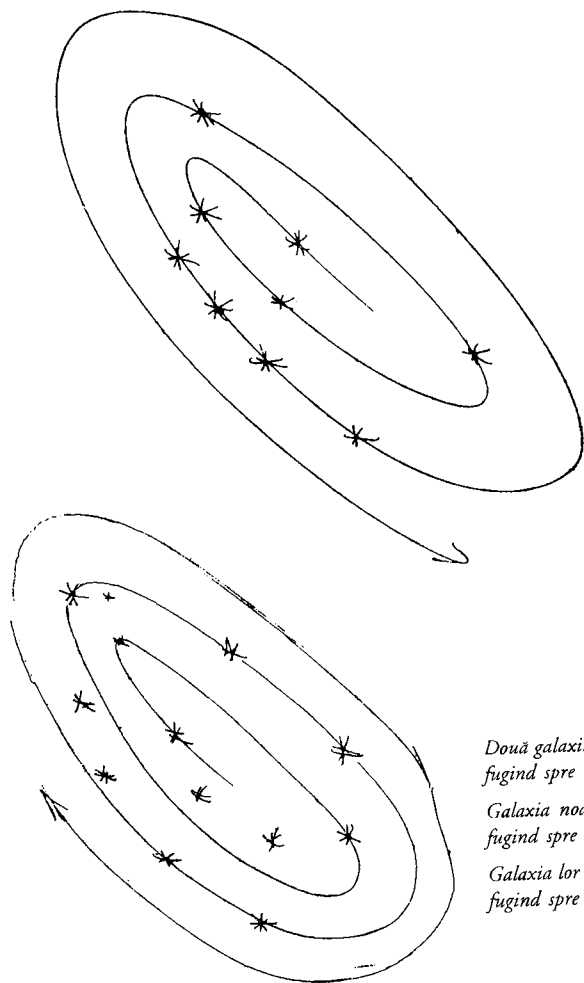
– Erau într-o deconectare totală.

– Cine erau ei?

– Vulpea și Ursul. Ce, crezi c-au venit străini între noi?

...Și, continuăm ideea, se uitau în jos, în prăpastie. Ea vedea o prăpastie mai mare decât el, deși priveau amândoi în aceeași prăpastie, ce se căsca egală cu sine la picioarele lor, dar el era mai puțin prăpăstios decât ea, care era o prăpăstioasă pe marginea prăpastie. În adânc se pregătea ceva, nu se știe bine ce, și apa râului, care se zărea ca o pânză de fierăstrău, spintecând cu hărnicie piatra și lăsând rumegușul să curgă la vale, le trezea imaginația bolnavă. În fond, chiar de aia se și aflau acolo că erau bolnavi, nu de imaginație, ci de vremea asta păcătoasă, schimbătoare, cu intemperii („imperiiul intemperiiilor“) și lui nu-i lucra bine splina, iar ei ficatul. Erau doi bolnavi simetrici. Fuseseră trimiși acolo la odihnă, prin sindicat, căci – ca sinistrați – aveau voie să stea 13 zile la munte, casa și masa plătite, și să se uite în prăpastie.

Acum, de când se făcuse șoseaua, mă rog, drumul acesta de care, peisajul nu c-ar fi fost o porcărie, dar se stricase mult.

*Doă galaxii
fugind spre roșu*

*Galaxia noastră
fugind spre roșu*

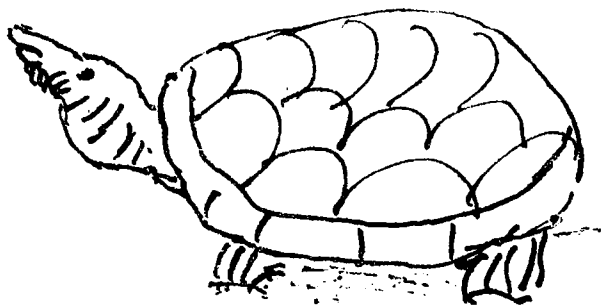
*Galaxia lor
fugind spre roșu*

Peste tot mișunau turiști, vedeai bucăți de ziare, agățate de brazi. Cutii de conserve. Înainte, pentru a se ajunge acolo, urcai pe tot felul de scurtături și când ajungeai sus, chiar că-l prindeai pe Dumnezeu de un picior. Lacul, care era la doi pași, îți oferea unda lui răcoroasă și, parcă scoasă la minut, 5
propria-ți imagine, privind cerul fără pic de nor. Tu te uitați în jos și-n lac apăreai că te uiți în sus, numai așa se poate contempla ideea de Dumnezeu, se gândise Ursul odată pus într-o astfel de situație, cu ocazia unei excursii făcute cu rucsacul la spânare și în alt fel de condiții. 10

Acum, pe drumul de care (pronunță cară), treceau camioane, de fapt nu camioane, ci mașinile acelea mari, care cară bușteni, și ți se rupea inima, uitându-te cum se dezgolesc munții. El, care purta nume alpin (se considera urs alpin), 15
suferea și cu inconstientul din el pentru defrișarea și dispariția pădurilor care-l „lasă descoperit“. Tot privind în jos, când ochii i se obișnuiră cu întunericul, zări o foaie de ziar, prinsă de o piatră, lângă râul care sfredelea întruna, luminând, cu argintul său, plumbul din ziar. Începu să citească, aplecându-se mult peste marginea prăpastiei (era cam miop), 20
știut fiind că lectura, la munte, îți dă o cu totul altă plăcere, decât cea din târg. „Autorul ia în derâdere o perioadă pentru care nu are suficiente mijloace s-o investigheze, ca și când...“

– Îi cunosc scrisul, zise el și se aplecă și mai tare. E idiotul de Coșoroagă, care mă urmărește cu proștiile lui, prea pompos numite critică literară, până și aici. 25

Coșoroagă era tipul de critic așa-zis „isteț“, care înțelege la prima ochire totul (așa i se pare lui) și nici un scriitor nu-i scapă din ghearele lui istețe. Citea o carte ca și când l-ai fi obligat tu să ți-o citească, și o termina într-o stare de iritare, pe care ți-o dă corvoada. Corvoada lui era de fapt lipsa de talent, pentru că nimeni nu-l obligase să se facă critic literar și să mănânce, cu atâta chin, ce nu-i place. Când își aducea aminte de el, lui Ursu îi venea în minte imaginea băiețelului 30

unui orășan care, dus la Sinaia și văzând pentru prima oară o vacă păscând, se așezase în patru labe și începuse și el să rupă iarbă cu gura. Atâta pricepea Coșoroagă din cele citite, era la fel de nevinovat ca și copilul care paște. Bineînțeles, 5 lui Ursu, ca inginer, puțin îi păsa dacă un critic are sau nu aplecare pentru literatură. Dar cum Coșoroagă era vecin cu el, de cartier, și-l întâlnea din când în când, trebuia să-i suporte și năzbâțiile lui critice, pe care întâi i le povestea, pe urmă i le dădea să le citească și stătea lângă el până termina de citit, 10 făcându-i mereu cu ochiul și trăgându-l de mânecă, nu cumva să scape vreun sens, vreo ironie acidă, nu cumva să nu bage de seamă ce tare l-a mușcat pe „venerabil“.

„– Poate de cot“, îi venea lui să-i răspundă de fiecare dată când îl întreba, dar se abținea, pentru că nu voia să mai 15 lungească discuția.

La un moment dat, bucata de ziar se desprinde de sub piatra care o ținea și fu dusă la vale. Ursul, urmărind-o cu ochii, ca să nu scape rândul, era să facă o mișcare greșită și dacă nu-l ținea Vulpea, cine știe ce s-ar fi întâmplat. Deși el 20 pretindea că, în orice situație, iese deasupra ca untdelemnul, întrucât are adevărul în el.

– Ehe, mulți am văzut eu cu adevăr în ei și n-au mai ieșit, ba dimpotrivă, cu cât aveau mai mult adevăr, cu atât s-au scufundat mai mult, îi spuse Vulpea.

– Să nu vorbim de ulei, adevărul, numai adevărul, îi răspunsese el, tot în gând.

Se ridicară amândoi, relaxați și, ajungând la concluzia că prăpastia e de natură vulcanică și nu priește, luată doze mari, unor temperamente vulcanice cum erau ei, își promisera să 5 mai vină și mâine, s-o contemple.

Chiar dacă mișunau turiștii în jur, ei se simțeau singuri și mulțumiră din tot sufletul întreprinderii care avusese buna idee să-i trimită la munte în aceeași serie, deși sindicatul lor 10 trimitea că n-are destui oameni pentru sezonul acesta și trimite două serii descompletate. Descompletate pe dracu'!

Cap. XXVIII

REVENIREA

Motto:

„Istoria aceasta, precum am arătat mai sus, era
 5 stearsă în manuscrisul de la Cioara, dar s-a
 întregit apoi din pergamina de la Zănoaga, prin
 osteneala învățatului Tălălău, care zice acolo că
 ar fi fost pagubă să fi mers întru nepomenire această
 istorie, măcar că-i puțințel nu prea frumoasă, însă
 10 zice el mai încolo, că poate fi de învățatură. Întâi:
 că sub orice chip să nu primească femeii prin mânăstiri.
 A doua: ca frații călugări să nu caute cu ochii
 încolo și încoace, ca să nu vază deșertăciuni. A
 15 treia: dacă visează ceva rău, îndată trezindu-se,
 să-și facă cruce și să ia apă sfântită. A patra: că
 văzând vreoa femeie și mai vartos când s-ar invita,
 să știe că aceea de bună seamă e demonul.“

ION BUDAI-DELEANU

20 Peste cinci minute, se afla din nou acolo (după ceasul lui
 trecuseră de fapt opt minute. Avea un orologiu cu nisip în ochi,
 cum îl numea el, pentru uzul șefilor, dar care mergea destul de
 bine). Închidem paranteza și continuăm descrierea orologiului fără
 nici o chingă, care era, orologiul, așezat acolo – unde se țin astea?
 – Pe o etajeră, alături de „Manualul bunului nebun“. Și picura,
 25 pic, pic, nisipul, aducându-i aminte de frumoasa Clepsidra. Căci
 de-aici vine numele, de la acea nemaipomenită curtezană romană,

din epoca imperială, când granițele erau atâta, și aceea, de câte
 ori primea câte un iubit, puneă nisipul să sune și când se termina
 sticlăuța, o întorcea pe partea cealaltă și-l dădea pe ăla afară cu un
 brânci ușor și tandru. De unde numele a trecut la ceas.

– Unde ai fost? îl întrebă Vulpea, care stătea pe marginea 5
 unei idei: să-și pună și baticul turban să-l facă pe turbat să turbeze
 (simțea vag că s-a îndepărtat oarecum de ea), sau să rămână, cu
 pletele în vânt, în vântul acela artificial, care venea de la ventilator?

– Am fost îndrăgostit, spuse el sec, mai precis demisec,
 pe de o parte ca să nu-i dea ei de bănuț, dacă ar fi fost prea 10
 sec, pe de altă parte ca să nu mărturisească prea mult.

– Hm. Știam.

– De unde știai? ridică Ursul o sprânceană devenind dintr-o
 dată interesat – interesat să afle cât se aflase în târg. Și-n afară
 de asta, el se dădea în vânt să afle povești cu dragoste; chiar 15
 propriile povești în gura altora sunau ca noi. – Ia mai zi o dată.

– Ce? făcu Vulpea. – Lasă că știu tot.

Se priviră o clipă în ochi, să vadă care pe care. Care roșește,
 ăla e!

– Și la urma urmei, continuă el, viața e mai complexă decât 20
 bunele noastre intenții, îți scoate în cale și bune și rele, nici
 nu știi de unde sare iepurele, trebuie să fii călit, să faci față.

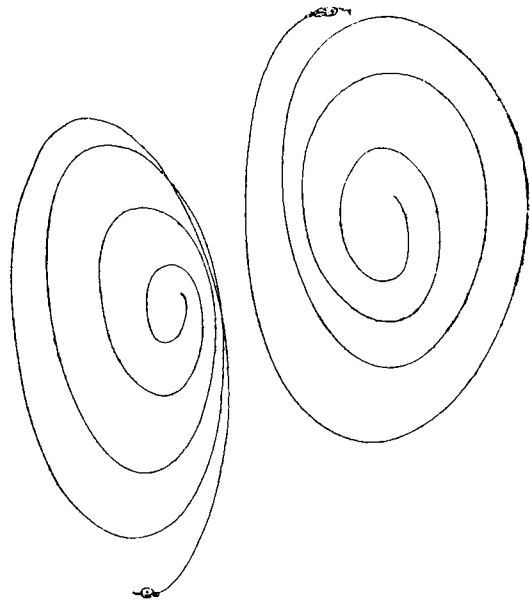
– Generalități, spuse Vulpea. – Eu știu și cum o cheamă.
 Măi, aș vrea s-o cunosc pe maică-ta aia care te-a făcut, fir-ai
 25 tu să fii, că așa te joci cu vorbele! Exclamare! Am aflat fără să
 vreau, într-o vizită.

– Nu la serviciu?

– Și-ți închipui cât m-a durut, pentru că persoana fusese
 combinată cu băiatul unei colege și aia, persoana, se lauda ce
 cucerire grozavă a făcut, și că tu i-ai face declarații în scris. 30

Eu, care abia știu să scriu, vru să spună Ursul, trântind
 și el o minciună acolo, dar în gura lui răsunară alte cuvinte.

– Cum să-ți explic eu ție cât de mult mă miră aceste
 scorneli, care, cu cât sunt mai mult scorneli, cu atât mai mult

Galaxii fără stele sau șerpui și criza de anvelope

se îndepărtează de realitate, pentru că tu – și cine mă cunoaște mai bine decât tine? – știi că dacă ar fi vorba să fie ceva, n-ar răsufli nici în mormânt. Cine se laudă că m-am uitat o dată la ea, înseamnă că m-am uitat în treacăt, așa, degeaba...

– Acum ai vrea să și plătească.

– ...fără s-o observ, mi-am plecat privirea ca peste un peisaj feminin oarecare. Adevărul trebuie căutat în altă parte.

– Unde?

Vulpea nu știa nici ea ce să creadă, se uita la el care, între timp, se așezase pe pat și stătea întins la orizontală perfectă, dacă mai există astăzi vreă orizontală perfectă, de sus îl privea Vulpea, cu superioritatea ei morală de femeie. De femeie.

– E o actriță, mărturisi el și ea odată se întunecă, de parcă cerul se retrăsese în sus, lăsând loc golului cosmic.

– Știam.

– Dar nu-i adevărat, spuse Ursul, am zis așa ca să-ți fac plăcerea de a crede pentru o clipă că deții adevărul „ pe care nici Kant, cât era el de expert, de campion în ale abstracțiunii, nu-l poseda în stare pură, ci numai așa, cu impurități.

Acum ce gândea Ursul.

Viața trece așa de repede, încât dacă nu iubești la timpul oportun, iubești la timpul inoportun, tu poți să râzi dar așa e, și te faci de bâlci. Dacă te apucă amok-ul la 60 ani, pe unde scoți cămașa? El nu era un sentimental, cu toate că avea și el o inimă, vorba lied-ului, și de ce-i era lui cel mai frică în viață, nu scăpa. De tendința de acaparare a femeilor, care parcă lucrează la monopol (acum cuvântul nu se mai întrebuințează) și ce-i al lor, trebuie să fie numai al lor. De aceea fugea de orice sentiment mai adânc, dar acu' chiar că nimerise să se îndrăgostească, însă îi trecuse. Ce poți să faci în cinci minute (opt, după orologiul cu nisip în ochi), cât stătuse în birou, mai ales cu o prezență ca a ei dincolo, în dormitor, ea care pe toate le miroase, pe toate le pipăie.

– Uitaseși că și tu ai fost actriță. Tu ești actrița, zise el, uitându-se pe o bucățică de hârtie pe care o ținea în mână, ca și când ar fi citit de pe ea și nu vedea bine literele, ba o apropia de ochi, ba o îndepărta în zare.

Ce gândea Vulpea?

Acum să te văd, cum pătrunzi în gândurile frumoasei noastre doamne, care știe atât de bine să fie citeată când vrea și ilizibilă când nu vrea să fie citeată.

Stătea cu mâna la frunte, realizând un triunghi isoscel și unghiile, în lumina soarelui, sclipeau ca niște pietre prețioase, pe care anticii ar fi încrustat un labirint. Gândurile i se pierdeau în acest labirint, căci îl lăsase să intre acolo fără firul Ariadnei.

Simțea o atracție pentru omul de lângă ea, pe care încercase să și-o reprime și chiar acela o îndemnase, prietenește, să lase lucrurile așa, să nu le dea proporții. Ce poate fi mai frumos decât o prietenie, care nu degenerază într-o dragoste curată?

Pentru că atunci când iubești, suferi, stai lângă telefon și tremuri pentru fiecare semnal, fiecare greșeală, fiecare deget băgat unde nu trebuie, formând 5 în loc de 8, ce, parcă-i greu?!

Își bătuse capul multă vreme să afle cauza răcirii aparente a scoartei pământului, în primul rând, pentru a ajunge așa, din aproape în aproape, din țară în țară, la cauzele răcirii lui față de ea. Știa că dânsa nu poate fi de vină, întrucât avea toate calitățile și chiar el îi spusese o dată textual: „ai toate calitățile și orice s-ar întâmpla, vina trebuie căutată aiurea“.

Dar unde? Că lumea e mare. Ursul era și plimbăreț, iar când stătea pe loc era pur și simplu năpădit de corespondență, și ea știa să citească dragostea printre rânduri și pe sub timbre. E drept că și ei i se făcea curte – o curte turbată – pentru că dacă îi plăcuse lui Ursu, era normal ca toți cei care au doi ochi de văzut s-o vadă, să-nchidă ochii, să-i deschidă, s-o mai vadă o dată și să le placă. Avea niște farmece de bună întocmire și așezare, cum s-ar spune în limbaj cronicăresc, totul era la locul lui și pus la punct, știa să fie grațioasă, suavă, dulce, cultă (a se sublinia cuvântul cultă). Avea capul limpede și piciorul zvelt.

– Dar ce-ai în cap tot n-ai zis, se gândi ea, interceptând gândurile Ursului, căci avea și acest dar de a fi pe unde scurte, când acestea pluteau în aer, la distanță de 3–4 metri.

– Ce-o fi în capul ei, se frământă Ursul, învăluind-o cu o privire tandră, în care el strecură și un pic de laser, de-ăla care detectează gândul ascuns al omului, în coltonul cel mai ferit.

O simțise când aproape, când departe, în timpul acesta, și nu-și dădea seama bine dacă atunci când el o simțea aproape ea îl simțea departe și invers. Dacă există o potrivire de caracter și în relațiile acestea de despărțire.

Și în căpșorul ei cu bucle mai era ceva, și mai prețios: avea intuiție că el poate s-o înșele oricât, s-o uite de la mână până la gură, pentru că așa era el, dintr-o bucată de fier, care se călește și în focul unor ochi sinceri și în focul unor ochi nesinceri, aceștia din urmă fiind verzi. Căci *aia* trebuia să aibă ochii verzi.

Cap. XXIX

E VARĂ ȘI LUMEA NU PREA SCRIE

Motto:

Nu există „lucrul în sine“ în afară de mine.

FICHTE

– În fond, mie-mi trebuie foarte puțin ca să fiu fericită, atât cât poate fi fericit un om, fericită o femeie, zise Vulpea, femeiește, după ce deduse, din mișcările oarecum mai ordonate ale partenerului de coșmaruri, că Ursul se trezise din visul secolului. Acum, care secol? XIII, XIV?

Începu să-i facă o lungă analiză stilistică a comportamentului. De la primele bănuieli, cum putuse aluneca el într-o asemenea asociație de idei, e drept că născută inconștient, dar și inconștientul acesta are legile lui care, analizate conștient și conștiincios, vreau să spun cu conștiința împăcată, își pot dezvălui mobilele reale ale realității sinelui. În fiecare ins este un sine (câteodată sinele se confundă cu sine qua non, dar mulți ne arată că se poate și fără și 50% din numărul acestora este recrutat dintre cei care nu știu latinește) și un contrasine și din ciocnirea acestor particule de materie (imposibil ca măcar contrasinele să nu fie material) reiese personalitatea individului. Crește ca nufărul prin apă, străbătând toate straturile, de la cele mai păcloase, cetoase, măloase, până la cele străvezii, limpezi, diafane – până la lumina soarelui.

Deci, de ce fugea Ursul de Inchiziție? Problema putea fi analizată în două feluri.

I. De ce să nu fugă, din moment ce avea momente când se credea pe vremea ei și se afla în legitimă apărare, preluând de la prietenul său Iepurilă fuga ca metodă muzicală, interpretată la orgă și patru picioare. Și tot la I, își inventase o suprarealitate, mai precis, o luase din suprarealitate, suprarealitățile sunt, de cele mai multe ori, anterealități. – Se încheie paranteza. – Care paranteză? – și se ținea cu dinții de ea, având momente când, la serviciu, pe scaun, instalat birocratic și în deplinătatea exercitării funcției sale, se pomenea vizitat de frici, temeri, îndoieli, neîncredere în ziua de azi, neîncredere în ziua de mâine, poimâine și răspoimâine și în vecii vecilor amin, mergând până acolo, încât își nega propria realitate. „Eu nu sunt, domnule, eu nu *exist, sunt* o invenție a statului, făcut ca să mă exploateze, că e vorba de mine, invenția. Invenția lor diabolică, da, diabolică, pentru că ce fac eu de dimineață de la șase și, $3 \times 8 = 24$, până la 6, trei schimburi, decât să le execut conștient și inconștient, de voie și de nevoie, târâș-grăbiș, cu mai mult entuziasm, cu mai puțin entuziasm, plin de mândrie ori scârbit la culme, toate comenzile clienților mei, trimiși să stoarcă, să mă întoarcă pe dos, să mă vlăguiască, să mă bată la cap și, foarte rar, dar rar de tot, pe umăr: Bravo, ai lucrat bine, ai depus eforturi supraomenești, na și tu, acolo,

o primă.

Primă nu mai luase din 1635 de lei, socotea primele ca pe ani, o cifră reprezentând un fel de element istoric. Deci din 1635, dacă scădem impozitul, 1512 în mână, dintre care abonamentele, cotizațiile, datoriile mărunte etc. făceau să scadă și mai mult cifra, așa încât aproape nici nu mai amintea data – și bine făcea.

Ce voiam să spun?

Deci existau și băți pe umăr fără prime și, cu timpul, Ursu căpătase un tic, cum îl bătea cineva pe umăr fără primă, ridica

și el din umeri: nu pot, nu știu, n-am văzut, nu e de competența mea.

Poate de la aceste nemulțumiri de ordin profesional să se fi născut această manie a persecuției societății în creierul lui, având impresia că orice ins care intră în birou e un killer, care-l împușcă mereu cu gloanțe oarbe. În limbaj birocratic, vine să-l bată la cap. Prin urmare, o alunecare a eului în subsolul voinței (Vulpea citise câteva cărți mai specioase și încerca să le aplice pe ce-i era mai drag).

II. Faptul că realitatea din jurul lui era extrem de armonioasă, plină de mulțumiri sufletești, mergând de la automulțumirea de sine, până la mulțumirea generală, un fel de beatitudine edenică, unde oamenii numai că n-au aripă, pășesc parcă zboară și problemele se rezolvă înainte de a se ivi... zorile, așa că te trezești cu problemele rezolvate și ziua mai mult arzi gazul, decât să te frământați, să te dai cu capul de pereți – deci faptul că trăia într-o asemenea perfecțiune îl făcuse, poate, în goana lui după oarecare contrast și noutate, s-o ia razna, astenizându-se de prea mult bine. Se zice că în raî, unde curge peste tot lapte și miere, existând bărci speciale pentru una și pentru alta, dorința tuturor e să mănânce cotoare de varză, care se vinde în butoaie de pește sărat, dar sunt foarte greu de procurat pentru că, între râurile de lapte și miere, curge așa-numitul Râu al Sâmbetei, apa Sâmbetei, și tot ce e acru, piperat, sărat, mă rog, tot ce-ar mai putea da un condiment raiului, se duce pe apa Sâmbetei, în iad.

Deci un fel de dorință de autoflagelare, cum simteau în antichitate femeile depravate, mai bine zis nu simteau nici o plăcere, dacă nu se biciuiau, înainte sau după, nu conta, în văzul lumii. Cu roțițele care se mișcau atât de lin, angrenând o societate făcută să stai în ea numai cu zâmbetul pe buze, faptul că cea mai mare satisfacție a ta era să-l vezi mulțumit și satisfăcut pe aproapele tău, clasa ta, dacă erai elev, întreprinderea ta, dacă erai întreprinzător, în afară de satisfacțiile sexuale,

care încă mai erau la purtător, ca să zicem așa, rămânând pe seama societății doar reflexul acestor mici fericiri personale, cuantumul acela de voie bună și roșeată în obraz, echilibru realizat din buna funcționare a tuturor glandelor cu secreție internă, totul avea logică, mai ales logică formală și, de aici, începutul frazei noastre. Deci un fel de dorință de autoflagelare.

5 Acestea erau două puncte la care Vulpea se oprișe, analizându-l pe Urs, în apucătura lui de a avea un mic coșmar. Una din două: ori ceva nu era în regulă cu el, ori ceva nu e
10 în regulă cu mine.

– Ce-ai spus, zise Ursul, ridicându-se de pe scaun, și uitându-se la o sticlută de parfum, de formă hexagonală. – După o anumită activitate, nu mai aud cu urechea stângă.

– Exact cu stânga, că te-am prins de câteva ori, cum nu
15 erai atent la mine cu stânga.

– Nu-i nimic, nu era ceva prea important, ți-am făcut un fel de critică empirică.

– Și la ce concluzii ai ajuns?

– Bune. Dar despre asta, pe larg, data viitoare.

Cap. XXX

SE PREGĂTEȘTE FURTUNA!

Motto:

Cocosul sunt eu.

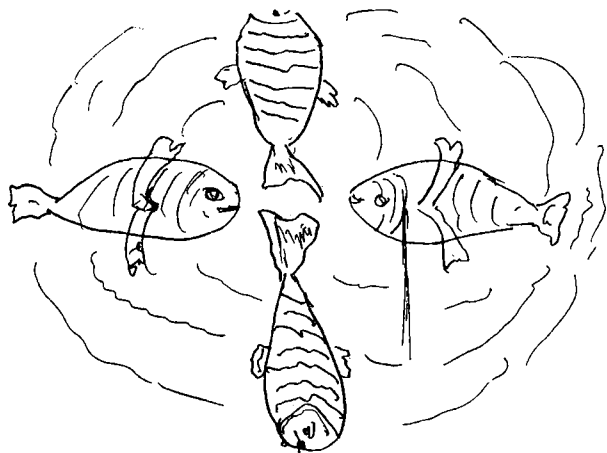
BRÂNCUȘI 5

– Îmi țiuie urechea, zău, ca-n avion. Nu, tu o să mă lași surdă de urechea stângă, e clar ca vaca lui Esenin (asta e din facultate)!

Urmă un moment de tăcere, atât de penibilă, încât atât Ursul cât și Vulpea își auziră sângele urcând în obraji și se auziră roșindu-se, din cauza tăcerii penibile, dar atât de penibile, cum numai rar poate fi tăcerea între doi oameni, care altfel comunică încontinuu. Cum comunicaseră până mai
10 adineaori, se analizaseră, se zbenguiseră, se fandosiseră, vorbind prin semne (cuvântul trădează, de cele mai multe ori, semnul,
15 nu, nu spunem care semn) și acum stăteau pe scaun, mai precis ea pe scaun, el lungit în pat, și așteptau să treacă momentul.

– Cum trec momentele vieții noastre! exclamă el, căutând cu ochii, prin încăpere, un termometru, pentru a putea da vina moleșelii „care-l cuprinsese ca prin farmec“ (întotdeauna
20 el o bănuise pe Vulpe că umblă cu farmece feminine, dar niciodată nu-i demonstrase ca astăzi) pe căldura torrențială de afară. Căci razele soarelui cădeau ca o ploaie torențială și erai ud până la piele, întocmai ca pe vremea aceea (a ploii).

– Să tot fie 40 de grade, nu?

Elice pe fundul iazului

- Ași! 35!
- Ce mai faci?
- Să-ți spun bancul acela cu belgienii la recrutare?
- E prea cald pentru a râde de poantă.

O adiere venise să umfle perdeaua și mișcarea de jupon a perdelei avu darul și aerul să-l învieze pe Urs, care sări drept în sus, zicând: „Eureka! Am găsit!” Se aplecă și culese de pe jos o scrisoare de dragoste către o oarecare „draga mea”, „întreaga mea” și care începea astfel:

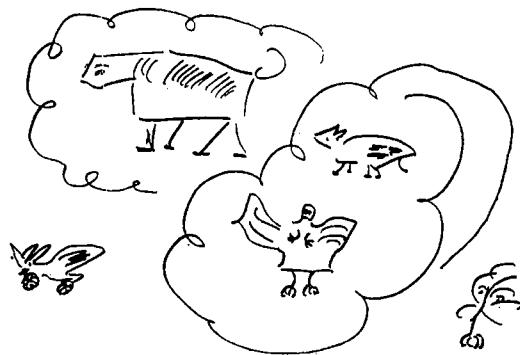
„Mi-e aproape imposibil să stau la hotelul cu pricina, din cauza grupului de rugbiști surdo-muți, care se trezesc la ora 5 dimineța și încep să bată cu picioarele în uși, ca să-i trezească și pe ceilalți, mai tari de urechi, dacă se poate închipui una ca asta. Probabil că percep ei niște ultrasunete și emit, pe cale bucală, niște infraroșii, iar eu care dorm cu bulă de vată în urechi, sunt primul care sar în sus. În prima zi am crezut, zău, că a venit cutremurul“.

- Cine ți-a scris? sări Ursul în sus pentru a doua oară - citind se tot lăsase în jos, de nervi, gândind că în caz că-l apucă, de gelozie, vreun atac de inimă, să-l găsească gata întins și să scape ca prin urechile acului. Dar nu se putu abține și sări ca împins de-un resort și, fâlfâindu-i scrisoarea prin fața nasului, striga ca un disperat: „Te-am prins, te-am aprins, te-am cuprins”. Geloșii, e știut de la Othello, își cam pierd rațiunea și vorbesc automat.

- Stai, liniștește-te, zise Vulpea, vezi să nu cocoloșești timbrul. Dă s-o vad și eu. Și, cercetând-o cu atenție:

- Cine ți-a scris-o, e a ta, de unde o ai, bestie jupuită?!
- Să-mi fi căzut mie din buzunar? se miră Ursul, care purta prin buzunare tot felul de scrisori de dragoste, copiate la Biblioteca Academiei, de la amanți celebri către amante celebre și invers, în căutarea unui stil de dragoste mai elevat, demn de epoca noastră („Elevat” să vie de la „elevă”? Acest gând n-avu timpul de a-l duce până la capăt; oricum era pe o pistă greșită).

Într-adevăr, scrisoarea îi aparținea și fu rândul ei să facă un tur de orizont în viața sentimentală a partenerului, spunând că se împiedică la fiecare pas de câte una, de câte două, de câte o grămadă, de câte nouă și cerându-i să-i explice, pe rând, cine e fiecare și ce reprezintă.

Animale necunoscute și animale dispărute din acest somon

– Who's who, who's who? zicea ea și cum ai apucat-o pe calea asta? Îi făcu un scurt istoric al oamenilor mari care, depravându-se, au ajuns să înșele aspirațiile și așteptările tuturor, rostogolindu-se de pe culmea măririi, în porcăria cea
5 mai josnică și lipsită de glorie. Cezar, din cauza Mesalinei, Octavian, din cauza lui August, Roma, din cauza Capitoliului, Capitoliul, din cauza găștelor, iată numai câteva spicuri, decăderi ilustre din cauza găștelor! spuse ea în culmea mâniei, care o făcea să calce cu bună știință, în picioare, datele
10 cronologice, menținând ceea ce era, de fapt, esențial, ideea că orice pasăre pe limba ei piere.

– Da, orice pasăre pe limba ei piere, dar cauza pieirii nu sunteți oare voi, femeile, care ați ajuns până acolo încât ați umplut de fărâdelegi până și *Biblia*?

15 Se repezi la o *Biblie* și, frunzărind-o (văzu că e un *Larousse*, dar ce mai conta), rostea nume ca acestea: Salomeea, Sarah, Magdalena, nevasta lui Putifar, regina din Saba și, mai presus de toate, Eva, da, Eva, ea în persoană!

– Ia te uită ce scrie aici, zise el, citind un pasaj: „Lire: instrument de musique à cordes. Fig. génie poétique“. Ce
20 naiba, ăștia s-au băgat până și în *Biblie*, s-o schimbe? „Saisir: prendre fortement. Saisir quelqu'un au collet. Prendre quelque chose pour s'en servir: saisir son épée. Se rendre maître: saisir le pouvoir. S'emparer d'une chose par autorité de justice, pour
25 la faire vendre à son profit, ou pour la faire disparaître: saisir un mobilier“. Dă-i încolo, c-au făcut din toate *Larousse*! Dă-i naibii de franțuji!

30 Momentul penibil se consumase, termometrul, găsit în sfârșit pe perete, arăta 35⁰ la umbră, iar presiunea atmosferică era de așteptat: 15 atmosfere, o atmosferă imposibilă. De aici furtuna care trecuse pe lângă cei doi eroi, atingându-i la coarda sensibilă a lirei.

Cap. XXXI

MĂCAR UN PIC

Motto:

*Pentru soața lui, Orfeu
În Infern s-a coborât;
Pentru soața-i nu putea
Să coboare-altundeva.*

5

*Cică-a coborât cântând,
Sigur sunt c-a fostă așa;
Văduv cât s-a preumblat,
De plăcere a cântat.*

10

*Fericit bărbatul care
Slobod a rămas o dată;
Iar și iar să-ți pierzi nevasta
Fericire nesperată.*

15

FRANCISCO DE QUEVEDO,
*Înfățișarea lui Orfeu drept
întruchiparea soților fericiți
(În românește de Ion Acsan)*

20

După ce îi aranjă gulerul, care nu se lăsa cu una cu două
întors, pleacă să verifice psihoza populației, pentru întocmirea
graficului de la ora 11,25. Circulau tot felul de zvonuri în
legătură cu un nou val de căldură, care trebuia să se abată
dinspre dunele de nisip, ca și cum pustiul inclus în aceste dune
25

și-ar fi cheltuit cota de căldură și acum atrăgeau o cantitate mai mare de soare decât era necesară viețuitoarelor. Problema mutării acestor dune (erau două prăpădite de grămezi de nisip) se pusese de mai multă vreme, dar în ședința primăriei din orașelul acela de pe marginea Râului Sec, birocrația răbufnise cu atâta violență, încât pentru aceasta ar fi trebuit semnate atâtea jumătăți de hârtii (că era penurie), încât cerneala consumată ar fi fost de ajuns să schimbe numele râului din Sec în Plin și să-i schimbe chiar și cursul.

Nu se acceptase nici ideea concretă, formulată de Bursuc, de a exporta cele două dune în condiții reciproc avantajoase, într-o țară unde nisipul îl numărai pe degete și care era dispusă să plătească gras. Obiecția președintelui de sindicat, care se tot ținea și el după primar, asistând la toate discuțiile de specialitate, alături de contabilă-șefă, chiar dacă ar fi fost vorba să participe la o operație de transplant de splină, era că nu găsește pe hartă țara respectivă. Iepurele sărise atunci și numai că nu-i băgase în ochi harta aceea pe hârtie cauciucată, pe care erau trecute toate ținuturile lumii, spunându-i: „Dar asta ce e? – Dar asta ce e?!“

Pe scurt, dunele rămăseseră la locul lor și acum, după ce absorbiseră apa din Râul Sec, chemau, prin simpla lor prezență, un nou val de căldură.

Toți erau transpirați, cu cămășile ude-n spinare, numai Vulpea umbla într-un capod lejer, în casă, pretinzând că ea își creează singură condiții optime de trai. Fie la cald, fie la rece.

Acum, în campania aceasta contra psihozei, ea era cea mai lucidă și vedea lucrurile just, din toate unghiurile.

Se găsisse un nou mort, ziua în amiaza mare, într-un sac cu morcovi? Da, se găsisse, și în niște condiții cu totul ciudate. O femeie venise la târg cu doi saci cu morcovi, a deșertat unul, lumea s-a strâns la coadă și când îl deșartă și pe celălalt, curg câțiva morcovi, apoi bucăți de carne, o mână, un picior.

Groază. Femeia a leșinat pe loc... în sfârșit, scena a fost văzută, psihoza se crease. Cine era mortul? În orice caz, nu era fata pe care o batjocorise (tu știi ce frumoasă era?) un grup de huligani, după care prietenul ei îi spusese: „Lasă că te duc acasă eu, cu taxiul“. O dusese la el și, pradă unei crize de demență, o tăiasse în bucățele, distribuind-o apoi prin oraș, la distanțe foarte mari, în așa fel încât atunci când a început să fie găsită, au trebuit organele să bată tot orașul ca să-i adune organele.

Dar ce legătură au toate aceste întâmplări misterioase cu valul de căldură? Valul de căldură era tot o născocire a unor minți înfierbântate, în goană după senzații tari, cu scopul de a defăima realitățile și de a compromite dunele. (Așa se exprimase contabilă-șefă.) Tot o născocire, ca și crimele oribile de mai sus, pentru că cine se mai poate gândi astăzi, la noi, la astfel de știri senzaționale, culese parcă dintr-un ziar de bulevard?

Mai plauzibilă părea asasinarea șoferului de taxi, oprit de doi frați, pe o stradă mai întunecoasă, ca să-i ia și pe ei. „Liber? – Liber.“ Unul se urcase lângă șofer și altul în spate. La un moment dat, cel din spate l-a înhățat pe șofer de cap și cel de lângă el a scos un cuțit mare de tăiat porci și i-a tăiat beregata.

Deși fusese îngropat cu cortegii de șoferi, în acea zi toate taxiurile mergând cu farurile aprinse, încă mai existau și aici dubii că ar putea fi adevărat – adică ar putea să nu fie adevărat – cum nu era adevărată nici povestea cu stupefiantele.

Era imposibil ca acel cântăreț de muzică ușoară, care-și schimbasesse orașul, din motive de documentare, pentru doi ani, să fi fost reținut în toată această perioadă ca traficant de carne, în care se aflau stupefiante.

Sigur, nouă ne merge mîntea ceva de spaimă, sau mai bine zis pe cine lasă mâna să strice o fleică, băgând în ea prafuri de heroină, în loc de piper? Din ce, din ne ce, psihoza se crease și plutea deasupra orașelului de pe malul Râului Sec, întocmai ca o ceață care se lasă greu, dacă ne e permis să forțăm puțin

imaginea. Dar atmosfera era grea, ceața nu putea fi nici ea mai ușoară, după cum nu era ușoară nici sarcina comisiei.

Vulpea luă o mână de nisip și, mai privind o dată cele două dune, vârf nisipul, cu mare grijă, în două eprubete, pentru a-l analiza la laborator, în vederea elucidării presupusului zvon cu valul respectiv.

Nici nu se îndepărtă bine comisia, că și sosiră în locul respectiv două camioane care, încărcând nisipul, schimbă dunele între ele.

– În orice caz, măsurile sunt luate, zise contabilă-șefă, îndrăznind să acționeze fără a mai aștepta rezultatul analizei, ba rugând un subaltern să întocmească un raport împotriva comisiei, care ar fi sustras o mână de nisip din nisipul public. Cuvântul contabililor era tot mai greu și, veghind cu ochii în patru, ei se credeau singurii păzitori ai legilor.

Psihoza se îndepărtase ca prin farmec, prin simpla schimbare între ele a dunelor. Presupusul val de căldură se dovedi, în curând, a fi simplu zvon, când niște ploii torențiale începură să răpăie și să umfle Râul Sec și toată valea, și alte văi, și cât vedeai cu ochii, numai apă și cadavre de vite. Și era un frig...

Cap. XXXII

E FRIG ȘI E ELECTRICITATE

Motto:

Câțiva inși băteau un câine. Pitagora se-n tâmplă să treacă pe acolo. Zice: «Opriti-vă, nu-l mai bateti... este sufletul unui prieten pe care-l recunosc după voce».

(Întâmplare antică)

Fără-Cap și Fără-Coadă, sper că n-ați uitat de el, deși între timp iepurașul nu mai e același, s-a modernizat (fug și eu în pas cu vremea, zice), începând chiar cu numele: F.C.F.C. sau, prescurtat, F²C² – alergase ca un bezmetic toată ziua după niște hârtii. Era vânt și vântul purta niște hârtii peste câmp și treaba lui era în acea miercuri să vadă ce mai scrie. Voia să afle, în primul rând, în ce an se află, în ce lună, în ce zi, dar ciozvárta pe care reuși, în sfârșit, s-o înhațe, nu-i indica decât luna – februarie. Asta se vedea și după arături: muncile agricole nu erau în toi. Se lucra acasă, în gospodăria, la recondiționarea oilor bătrâne reformate, după cum citi tot pe acea fițucă mototolită care informa în legătură cu februarie.

Venea de la niște săpături. Ca să-și facă stratul, săpase într-o vie și dăduse de o moartă (Nu iubea jocurile de cuvinte, dar asta era realitatea: moartă din secolul al III-lea î.e.n.). Era vorba de un schelet de femeie agatârșe, despre care se zice că ei, agatârșii, își cântau legile. Ca să le memoreze, le făceau cântece

și parcă și vedea cete-cete de inși agatârși săpând la acea vie și cântând cât îi ținea gura: „Să nu furi, tra-la-la-la, Să nu ucizi, bis, Din păduri, tra-la-la-la, Să stârpești cele omizi!” Metoda era bună, ceea ce denotă un cult pentru problemele civice, 5 ureche muzicală și poate cam scurtă ținare de minte.

Cu scheletul în spinare, străbătuse jumătate din oraș, de la un laborator la altul, pentru diverse analize. Îi făcuse Wassermann, viteza de sedimentare, analiza urinei, proba de broscoci, să vadă dacă nu e însărcinată și încă vreo două-trei 10 analize, care-i dădură multă bătaie de cap, întrucât știți cum e la policlinici. Te duci, bați la ușă, ești primit la coadă, aștepți, intri, spun c-a greșit cabinetul ș.a.m.d. Însă ținuse mult la această identificare, dintr-un spirit de echitate.

Tușea. Avusese o gripă, care-l dăduse peste cap de cel puțin 15 4-5 ori, și la vale, ceea ce era aproape normal, dar și la deal, pe costișe și rămăsese cu spinarea rece și cu o stare subfebrilă. Această stare nu era starea lui, nu-și găsea locul, dorea să-și vadă prietenii și să le comunice descoperirea, dar Ursul dispăruse fără urmă și în locul lui apăruse un om cu același 20 nume. Și el își schimbase numele, F²C², dar rămăsese, în esență, același.

La cenaclul cui să mai meargă? Să asculte cum picură apa din stalactite pe stalagmite sau invers, niciodată nu știa care ce sunt, în acea peșteră fantastică a gândirii abstracte, unde 25 se țineau întâlnirile literare.

E drept, cunoscuse mult viața în ultima vreme. Nu atât alergând, cât stând, căci fusese obligat la un moment dat să stea într-o cușcă, la „iepurii simulanți”, alături de alte animale, tot simulante.

30 Îl prinseseră că ar fi fost scriind scrisori anonime către un director de întreținere, mai precis către directorul Grădinii zoologice, în care, pe două pagini, îi dădea sfaturi cum ar trebui să drezeze dobitoacele, iar pe alte două pagini îl insulta de la băgarea în direct, până la „să mă pupe” ș.a.m.d., deci patru

pagini compacte, pe care le scria în WC, cu o pătură în geam și le expedia pe fiecare din alt oraș, directorului acela și, spre mirarea lui, după doi ani fusese prins.

Cum? După scris, susțineau ei, dar el nu știa să scrie. Îl băgară la simulanți, ca să vadă care pe care. Care simulează, 5 ei că spun că știu să scrie, ori el că susține că nu știe să scrie.

Îi plăcuse documentarea acolo. Stătea lângă Cristos, care cerea mereu oțet și fiere, vocifera că de ce nu e oțet și fiere și-și tot bătea un cui în palmă.

Lângă Cristos se afla Iisus, care nu-l recunoștea pe primul 10 și făcea minuni. Îi ghicise paznicului trecutul și-i spunea cu o oră înainte cam ce va face acesta, drept care paznicul de la o vreme nu mai făcea nimic de capul lui, se ducea și-l întreba. Mult stăruise F²C² (aici își schimbase numele, ca să nu fie 15 recunoscut) pe lângă Iisus, să-i spună aluia să-i dea drumul în următoarele 24 de ore, până la urmă îl convinsese și așa fugise de acolo, pe bază de minune.

Nici el nu știa sigur ce era adevărat și ce nu era adevărat în toată povestea, vremurile prea erau învălmășite, și el nu-și amintea să aibă ceva personal cu Grădina zoologică, întrucât 20 animalele ajunse acolo cresc oarecum în rang, nu au grad mai mare dar au funcție, reprezintă, ca să zicem așa, esența speciei: esență de măgar, esență de leu din Sahara, esență de tigru din Bengal. Și pe lângă că le e asigurat traiul, le e asigurată și liniștea 25 sufletească, li se aduc filme, li se prezintă tot felul de colective de vizitatori.

Trecuse pe acolo, e drept, o dată, ca să-l caute pe Urs, să vadă dacă nu cumva l-au luat și l-au făcut esență. Nu se putuse apropia prea mult, că n-avea mărunt și asta îl cam înfuriase.

Dar unde se afla Ursul? F²C² lăsă în plata Domnului 30 „Albina și acul său”, asta e titlul revistei pe care o bătea vântul, se consolă că suntem în februarie și că agatârșii au trăit. Și-au fost trăit.

Cap. XXXIII

HAI LA ÎNFIAT

Motto:

[...] *Luca Moșneagu, harabagiul nostru, dă bici
cailor, zicând nevestei sale care închidea poarta
după noi: «Olimbiadă, ie seama bine de borta
ceea!» Căci niște porci, spărgând gardul într-un
loc, se înădise în grădina lui la păpușoi.*

ION CREANGĂ

– Ursul ce făcea?

– Ursul, de mult de tot, l-am lăsat cu Vulpea... Parcă topica nu este prea bună, mai bine spus: „Pe Urs l-am lăsat de mult de tot, cu Vulpea“ sau „De mult de tot, l-am lăsat cu Vulpea pe Urs“. Aici nu-mi place „Vulpea pe Urs“. „Cam de mult l-am lăsat noi“... nu, „Cam de mult i-am lăsat noi pe Urs și pe Vulpe...“, acum fiecare are ceva pe el. Grele probleme mai ridică și stilistica, mai ales prin luna a V-a (prin ce?).

– Prin luna a V-a. Aha!

...când tot orașul se umple de funigei, care cad mohorâți în zile mohorâte și veseli în zile voioase, ca o zăpadă de mână a doua.

Ursul suflă câțiva funigei, care se așezaseră pe frazele cele mai frumoase ale cursului, funigeii se întoarseră, se vede că erau obsedați de Urs și de curs, îi suflă din nou, iar se întoarseră... și așa treceau zilele unele după altele, de când

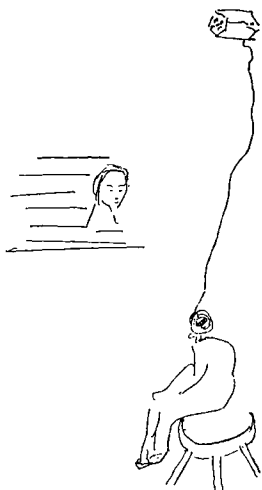
apăruse Bursucul totul luase o întorsătură ciudată și nu mai putea de ciudă.

Îl cunoscuse de mult, când stăteau în gazda la aceeași babă, pe strada Puțul cu turtur și își amntea că baba îi făcea tot felul de șicane, el fiind mai viori (Bursucul) și el fiind mai domol (Ursul). Acum prietenul, pe care nu-l văzuse multă vreme, îi spusese la o bere că s-ar fi cunoscut mult mai de mult și că ar fi fost vecini de vizuină. Și pe o foaie de hârtie îi desenase locul, așa cum îl visase ori îl văzuse el cu ochii minții care – ca prin minune – coincidea cu cabana, loc de muncă și de transformare prin muncă, actuală (transformare) a Ursului.

În ultima vreme fusese atât de ocupat, încât nici nu mai știa unde-i e capul, darămite restul.

Era nervos. Nevastă-sa se certase cu Vulpea, secretara lui personală, care-i făcuse și un copil, cât timp îl trimisese pe el după gumă, la oraș, și panglică de mașină de scris, ea îi turnase un copil, nevastă-sa nu voise să-l recunoască, sub pretext că nu putea fi al lui, „cunoaște ea tiparul“, ieșise un balamuc în lege, se sesizaseră grangurii, coțofenele, și până și pitulicele și toate îi aminteau, pe limba lor, de cum deschideau ciocul, de prima lui dragoste, care nu fusese nici Vulpea, nici nevasta... asta așa, ca răzbunare, și ce-i acum în sufletul lui... Ce, ce, ce? parcă întrebau, pe rămurelele din fața ferestrei, două pitulici, ieșite adineaori din găoace, prin urmare nefiind încă la curent cu bârfa și dornice să se pună la punct.

Mai duceți-vă dracului de cațe, spuse Ursul, întorcându-se cu spatele la pitulici și îndreptând emanația sonoră către camera vecină unde, prin ușa închisă, bănuia că – deși invizibile – și Vulpea și Vițica erau acolo, una calcă, alta gândește, nu, gătește, și că el trebuie să ia cât mai repede o hotărâre în ceea ce privește căminul conjugal. A câta conjugare o fi căminul conjugal?

Copil cu zmeu și zmeu cu zar

În mod paradoxal, astăzi era năpădit de probleme de stil, de gramatică și ortografie – asta ca un ultim colac de salvare, pe care i-l întindea natura, ca să-i sustragă atenția de la Ana și Caiafa.

5 Apăru copilul, cu părul vâlvoi și cu ochii albaștri și nevinovați (ce avem noi cu ochii copilului? Părinții strică) și spuse: „Tată“ în limba sanscrită, ultima achiziție de la un pui de țigan, cu care se jucase în curte, într-o albie de porci.

10 – Du-te la mă-ta să te spele, zise Ursul, neridicând privirea de pe funigei, care se întorseseră pentru a nu știu câta oară pe curs (citea un curs de Muma Pădurii) și continuă; în gând, „cu tine pe cap“, întregind apoi gândul, pentru a fi mai clar, „cu tine pe cap, că totodată te și spală“.

15 Pe copil îl îndrăgiseră amândouă și parcă soția legitimă îl iubea mai mult, ca mai nevinovată și ca străină. Ea îi făcea toate mofturile, îi cumpăra halviță, îi descoperea cuiburi de cioară prin pomi, îl învăța să fie bun și să facă fapte frumoase. Tot ea fu cea care îl băgă în baie și la țipetele lui de „mother“,

tot în sanscrită, îl săpuni și, după ce îi arse câteva palme, dar încet și plasate în locurile indicate de manualul „Educația copiilor fără dureri“, îl făcu lună și-l pupă pe frunte.

Sosi și Vulpea să și-l ia.

– Acum nu, protestă Vițica (Ica), după ce îi l-am scos din mizerie. 5

– Bine, binee, făcu Vulpea, lasă că fac eu altul.

Era o grosolanie (fără dialog, căci la asta nu se mai putea răspunde nimic) și Ica înghiți în sec, meditănd că în secolul XX, te poți aștepta la orice, în viteză. 10

În momentul următor Ica nu știu cum alunecă pe dușumea, că atât Ursu, cât și Vulpea se gândiră: „Vai, și-a spart capul! Unde nu dă Dumnezeu!“.

15 Dar ce să vezi? Dându-se peste cap, fără să și-l spargă, Ica se transformă din vițică, așa cum o știau ei, sau cel puțin așa pretindeau c-o văd – doza lor de subiectivitate nu ne interesează – într-o doamnă absolut normală și rezonabilă ca înfățișare: doamna Ica, soția lui Ursu, o femeie tare cumsecade și chiar drăguță, cum trebui să recunoască cu glas tare Vulpea, cu invidie în glas, întrucât o găsea acum ceva mai proaspătă la înfățișare decât arăta chiar ea personal. (E bine să te mai odihnești din când în când într-un animal, că uite cum te conservă.) 20

– Dragă, făcu Ica, dulce, ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat, – ce-o fi cu ieslea asta aici?

25 Ursu nu vru s-o jighească, spunându-i adevărul că rumegătoarele mănâncă din iesle chiar și în Statele Unite.

Se frecă la ochi, o rugă pe secretară să-l frece și ea la ochi, aceasta ceru permisiunea doamnei, care încuviință.

– Eu mă duc să înfiez copilul, zise. Și Ursu, frecat la ochi, văzu ieșind din birou o femeie adorabilă – nevastă-sa. Ptiu! Să n-o deochi, că asta se deoache repede! Și ghici în fracțiunea de secundă următoare, în profilul decorativ dulce și plăcut, fără a fi prea livresc, un suflet corespunzător. Împreună cu Vulpea, care-i ceru politicos, dar ferm, să nu-i mai zică așa, ci sobru: duduia 30

Anișoara Iordăchescu, dădură ieszlea afară și-o tăiară și din inventar, ca pe un material consumabil. O rugă să-i dea volumul de versuri *Țoiuri și ventuze*, care apăruse dintr-un gol de producție, săptămâna trecută, fără autor, acesta fiind plecat în concediu, urmând ca la întoarcere, în caz că ține să-și recunoască versurile, să treacă pe la fiecare cumpărător și să-și semneze cartea. Vulpea i-l aduse a doua zi din oraș, chicotind, Dumnezeu știe de ce. Și uitându-se la titlu, Ursu căzu pe gânduri. „Mda! Țoiuri și ventuze“! Hm! Așadar, „Țoiuri și ventuze“... Frunzări cartea.

Versurile acelea îi spuneau ceva, dar nu știa bine ce. Ca și viața lui – și a altora – pe care se străduise s-o înțeleagă acolo, la cabana aceea „Ocolul silvic“ („Ocolul silvic parte integrantă din ocolul lumii“ – îi spusese odată Vulpea), unde se simțea rudă cu animalele, unde ea fusese detașată, într-o... mă rog... vițică – imposibil! E vorba de un coșmar! Unde el hibernase... Hm! Dar unde ești atât de aproape de anotimpuri și rotația stelelor în jurul axei lor și-a ocolului, unde... „Hm! Deci țoiuri și ventuze!... Frate bun cu codrul... Hm! că dac-ar mai avea o viață... tot așa... e-he!“

O rugă pe secretară (legătura lui cu nevastă-sa) să-i facă legătura cu ea și prin ea cu însăși viața, căci avea de gând să ia totul de la început, împreună, au trecut ei prin multe, au învins greutăți, acum au experiență, au de toate, au slavă Domnului (cu D mare) de toate, au slavă Domnului...

– E la înfiat, răspunse Anișoara sec. O fi coadă.

– Nu-i nimic, aștept. Între timp eu mai lucrez. Luă o lamă și cu mare grijă rase codița lui ț din titlul volumului de versuri... „Acum parcă sună mai bine“, se gândi. „Țoiuri și...“ Sau Tuiuri ?! Uite așa și-o fi pierdut și maimuța codița, devenind om în procesul muncii... Simți în el forțe proaspete și... etc., etc. Și-am încălecat pe-o șa, și-oi mai încăleca.

SFÂRȘIT*

* Aici se termină totul, din lipsă de spațiu: *vizuină și viziune*. Și e păcat, păcat, pă...
25

INDICE ALFABETIC

– În ordinea (analfabetică) a intrării în vizuină –

- *Ursu*, Ursul, Domnul Urs – din lat. *ursus* (vezi dicționarul ursului), animal omnivor, când e animal, și, pe o treaptă mai sus, om de litere și inginer silvic, șeful Ocolului pământului nr. 1, posesor de vizuină, apartament, și cenaclis. Ființă imposibilă, cu aptitudini spre domesticire (cf. caracterizării paznicului de la Zoo), individ suspect, cu antecedente, greu de ținut în frâu și ușor de dus de laț (Pp. 5, 7, 15 ș.a.m.d)
- *Vulpea*, alias d-ra Vulpe, alias Anișoara Iordăchescu, din lat. *vulpes* (Vezi Dicț. ed. citată). Se evidențiază prin coada stufoasă și blana-i de vulpe. Talent dramatic și aptitudini pentru roluri de ingenuă în diverse spații (pădurea în curs de defrișare, pe marginea prăpastiei, în „nămol“) și în diverse condiții social-economice. Inflamabilă și roșcovană, însărcinată de sus. (Pp. 15
- *Iepurele*, Iepurilă, Fără-Cap și Fără-Coadă sau, prescurtat, F²C² – din lat. *leporem* și din burul – indescifrabil, în urma unor săpături recente la Buridava. Greu de prins, greu de ținut, dar odată ce-ai legat prietenie cu el e pe viață (fiindcă trăiește puțin). Neajutorat, poet al fugii și-al spațiilor verzi, cât vezi verzi sau nearate. Mai are și alte calități. (Pp. 20
- *Bursucul*, Viezurele – Cumătru și colocatar forțat al ursului, mai ales în primele pagini. Din lat. (Vezi dicț. pagina despre Bursuc și pagina despre Viezure). Supus demolării psihice, altfel sprinten la minte. Ultimul filosof agnostic a cărui agnostică e goală 25

(calamburul aparține bunului său prieten Iepurele), auditor zgomotos în peștera Gândirii abstracte. (Pp. și urm.)

– *Lupu*, cumătrul lup, Bătrânul Lup de Mare din lat. *mare* (marea = *mare*). Simbol al unor vechi popoare indoeuropene, citat de

5 Homer, vezi-l pe steaguri, tuiuri traco-dacice, fundează Roma – prin nevastă-sa lupoaica cea miloasă –, azi pe cale de dispariție din cauza cruzimii oamenilor și a unor prejudecăți vânătoarești. Figură impresionantă a literaturii noastre – vreau să spun a acestei cărți –, hăituit în strofe strâmbe și nedrepte (Pp.

10 – *Cocoșul*. Vezi Găina – vezi Oul. Își face autobiografia (a scurtă), scrie procese-verbale. Folosit până la exploatare ca ceas deștept. de către Urs, de câte ori dorește să iasă din iarnă (hibernare). (Pp. etc.)

– *De Lapte*, Guiț (zis De Sanchis). Are și aici codița sfredel și-i place să facă băi de nămol. Inapt pentru metafizica ignatului. (Pp.

15 – *Vițica*, Ica. Fără etimologie latină. Făptură legitimă, ființă iubitoare, bună mamă vitregă. Apare brusc, se lasă bruscată, trezește simpatia cititorilor cu o educație mai serioasă decât a autorilor.

– *Copilul* – Singurul personaj al acestei povestiri impresionante care n-a suportat vraja. Adică n-a fost transformat în animal – precum

20 Ursu, Vulpea, Iepurele, Bursucul – vorbesc de ei în faza lor de oameni. Ii lipsește foarte puțin pentru a fi un adevărat copil-minune al zilelor noastre, pe cât de tinere și copilărești, pe atât de minunate.

– *Broaștele* – Lac să fie că... Vezi pag...

– *Codin și Mozoc* – doi dulăi care merg împreună și la indicele explicativ, pentru că se mănâncă tot timpul. Codin e șef de catedră, prin uzurpare, căci nu și-a luat doctoratul, ci a mușcat doar

25 dintr-un doctorand și nu i-a plăcut subiectul. Și, la urma urmei, Mozoc e mai aplecat spre studiu și prinde mai multe muște vara. Amândoi ciobănești și lupi în proporție egală. Mozoc, deși mai lătos, îl lasă pe șeful de catedră să-și schimbe părul înaintea sa, pe un covor de flori de vișin – primăvara – și unul de frunze de vișin (aceiași) – toamna. Erau indispensabili acestei narațiuni, unde nu lipsesc decât oile, lâna, cașul, brânza și laptele. (Vezi cașul în latinește, Dicționarul citat.) Codin și Mozoc n-au suferit nici ei

30 transformări – și zău c-ar fi fost păcat să stricăm caracterul lor dintr-o bucată, autentic, pe niște oameni fictivi, plămădiți, vorba lui Shakespeare, „din aceeași substanță ca și visele“.

35

INDICE ALFABETIC

– În ordinea ieșirii din vizuină –

Iepurele (F²C²)

Bursucul

Vulpea

Vulpoiul al II-lea

Cocoșul

Guiț de Lapte

Ursul

Ursoaica

Furnicile

Fumul

Țoiurile

Ventuzele

Și însăși Viziunea vizuinii

5

10

15

JAPIŦA

PARTEA ÎNTÂIA

Motto

*Între istorie și elogiu se află un
interval de două octave*

LUCIAN DIN SAMOSATA 5

I

Pițigoi întârzia în pat. Se făcuse ziuă de mult. Începuse aproape că se și terminase foiala prin cameră. Fetele dereticaseră în „sectorul“ lor. Acum se pieptănau una pe alta în fața unei oglinzi mici de buzunar rezemată de-o carte de chimie. Băieții cei mari, Titu, fratele liceenelor, și Aurel, verișorul lor și fratele lui Tudor, plecaseră la brutarul Marcovici. Stătea pe undeva pe lângă biserica Madona Dudu. Voiau să-l roage să le coacă o turtă din mălaiul pe care-l căraseră într-o geantă mare, de factor poștal. Dacă le-ar fi acceptat mălaiul, dându-le la prânz o frumoasă turtă aurie – culoarea plăcintei de dovleac – problema numărul unu, stomacul, ar fi fost rezolvată pe ziuă de azi. Nu le rămânea decât să se pună cu burta pe carte. 10

Se aflau la mare strâmtoare, de vreo două săptămâni. Toate proviziile se terminaseră. Se simțeau ca pe o banchiză, la Polul Nord, pol pe care, dacă-l descoperiseră n-aveau ce face cu el, căci le era fo-a-me. Sania trasă de câini, alunecase cine știe cum în vreo crevasă! Totul li se aducea din sat, dar uite se mai întâmplau și desincronizări. Camera aceea mare, găzduia 20

trei familii – tineri de la clasa a'ntăia până la a cincea și a șasea. Împărteau cum puteau greutățile impuse de împrejurări – uneori părănd de netrecut – pregătindu-se pentru o carieră de profesor, medic, ce-o fi, numai să scape de sapă și de satul din care fugiseră ca din pușcă.

Li se părea că orașul e salvarea. Trimiterea lor la oraș era marea izbândă a părinților care hărăzeau copiilor lor – măcar unora dintre ei – acel „traie ca lumea“ pe care și-l închipuiau dincolo de barieră. De cum treceai bariera spre centru.

La câțiva ani de la terminarea războiului, clima rămânea încă potrivnică. Semn, după unii, că războiul încă nu se terminase. Că au de-a face cu o aparență de pace. Pentru că – ziceau – nu vedeți ce ierni nenorocite? Ce uscăciune, vară? Timpul e și el ca sufletul oamenilor – dacă se măcelăresc între ei – clima e cruntă. „Care armistițiu, bă? Nu s-a-ncheiat nici un armistițiu. Iar n-o să plouă deloc la vară.“ Seceta care bătusea cumplit și prin alte provincii ale țării, se simțea acum și în Oltenia.

Copiii trimiși la carte, la Craiova, erau acum la adăpost. Ca și când, dacă țineai o carte în mână ea te și hrănea cu untură de pește. De ce întârzia carul cu lemne și cu alimente? Că vine azi, că vine mâine – li se lungeau urechile de așteptare. Lemnele erau pentru gazde. Așa plăteau chiria. Fasolea, cartofii, untura, cârnații, magiunul – și toate celelalte – pentru ei. Plus câteva pâini mari, dospite, coapte în țest, pe care le mâncau cu ciorba de cartofi, de praz, ba mai înfulecau și după prânz pâine goală, ca desert.

Pițigoi scoase capul de sub pătură. Trase cu coada ochiului, dacă îi ia cineva seama. Cele două fetișcane, Coca și Aurora, își terminaseră de împletit coadele lungi, sănătoase. Coca umbla c-un ghemotoc de păr, luat de pe pieptene, să-l bage pe ușa sobei, să nu-l calce dracii de băieți în picioare, c-o s-o doară capul. Aurora, elevă într-a șasea la Liceul „Regina Elisabeta“, care voia să termine cu notă mare ca să poată intra la Medicină, își luase o carte și se apucase de tocit.

Cristinel, fratele mai mic – o probă de pezevenchi – cu cine-o fi semănând? – ieșise s-o „vrăjească“ pe madam Lunița, una dintre cele trei gazde. Trebuia s-o înduplece să nu-i zvrârle în stradă. „Dacă cel mai târziu deseară carul cu lemne nu vine vă mutați de-aici“. Unde? Și cum? Tudor într-a'ntăia la „Frații Buzești“, un băiețel slăbuț și copleșit parcă de griji, ager, numai inimă și zvâc, se uita pe fereastră. Un corcoduș, în curte, era parcă dispus să-nmugurească, dacă se mai înmuia gerul. Știa ce urmărește Pițigoi și-l lăsa să se desfășoare. Colegul său de clasă – și la primară, în comuna natală și aici printre străini – făcuse pipi azi-noapte în pat. Pur și simplu se pișase pe el. Adică pe el și pe el, pe Tudor, cu care împărțea unul din cele trei paturi ce mobilau camera. Tudor simțise atunci, se retrăsese speriat spre marginea patului, mișcându-l, smucindu-l tare, să se trezească: „Fii atent, bă, că nu ești la gard“. Însă ăla își dăduse drumul. „Iar a făcut-o de oaie, săracul!“ Tudor adormi după aceea greu, simțindu-se ca un copil mic, înfășat într-un scutec ud. Această meteahnă a amicului consătean – totuși destul de mărișor era cunoscută. Tatăl lui, parcă amintise ceva de o „metea“ când li-l dăduse în primire. „Să stea și el aci, cu dumneavoastră. Știți, unde sunt mai mulți copii cuminți, altfel se prinde cartea. Și de toate celelalte avem noi grijă. Uite, eu am cabrioletă, pun calul, – pe Mișu – la cabrioletă și una două sunt la Craiova. Dar – și Mitriță al lu' Vână lăsase aici capul în jos și coborâse glasul – bietul de el are o metea: nu-l prea ține fofolaca noaptea. Sigur, e numai treaba mică, nu e cine știe ce, îi aduc eu schimburi, aduc tot. Până oi face rost de ceva gologani, să-l arăt la un doftor. Nu știu cum s-a ales el, de mic, cu o dandana ca asta pe capul lui. Mă gândeam să nici nu-l mai dau mai departe, că uite ce greu se țin copiii acum, dar el a stăruit. A zis că dacă Tudor a luat-o pe drumul ăsta, să-l urmeze și el. Și e bine să fie aici, cu dumneavoastră.“ Pledoaria se făcuse cu câteva luni în urmă, când Mitriță venise acasă la ei și stăruise pe lângă Aurel să nu

despartă prietenii. Tudor se împăca într-adevăr bine cu Pițigoi (asta era porecla) la primară, fiind cu regularitate el pe locul întâi, celălalt pe locul doi. Coroană, primeau la Sfântul Petru și unul și altul.

5 Pițigoi coborî timplul din pat, trase repede cearșaful, îl luă la subsioară și-o zbughi pe ușă. Îl duse undeva în fundul curții, unde erau niște maghernițe de lemn, îl făcu uitat acolo, să se usuce. Veni și, cu o grijă de gospodină conștiințioasă, strânse imediat patul, chiti păturile, puse pe deasupra o scoarță.

10 Tocmai când nivela scoarța cu mâna, să nu rămână vreo cută, Coca întoarse capul și-i zise cu un zâmbet acru, în loc de bună dimineața.

– Ce tot bodicăi pe-acolo, mă, Viezure? Ori iar făcuși în pat? Tu, ție nu-ți pute? Soru-sa nu ridică ochii din carte și

15 Coca nu-și mai continuă investigațiile. Trase de câteva ori aer în piept – ca și când ar proba un parfum nou –, se strâmbă la copilul care se făcuse roșu până în vârful urechilor, nu atât din cauza reproșului, ci pentru că stătea de vorbă *c-o domnișoară*, și se duse să pregătească primusul, care era instalat

20 lângă sobă, pe o lădiță de marmeladă. Ea era cu gospodăria. O fată harnică și cuminte, le ducea grija la toți și-n momente de criză, ca acesta, nu putea deschide o carte, nici să-și facă temele, până nu știa *batalionul* cât de cât asigurat cu stomacul.

– Ce zici de-o ciorbă de praz? Ai?

25 Nici un răspuns din partea tocilarei. Se duse și luă firul de praz dintre geamuri, îl tăie în vreo șase-șapte bucăți, clăti o cratiță afară la fântâna din curte, aduse apă proaspătă, curăți o ceapă și se opri deodată ca hipnotizată:

30 – Ptiu, că s-a terminat și gazul! Începe să plângă, nu atât din cauza asta, cât pentru că-și adusese aminte, tocmai atunci, de o întâmplare din seara precedentă, când se certase cu nemernicul de Birtea. Aducând-o spre casă de la film, acesta încercase s-o violeze în grădina Sf. Dumitru, într-un boschet și ea se zbătuse, îi rupsese cămașa, îl mușcase de gât și fugise

pierzându-și un pantof. Ajunsesese acasă desculță, cu pantoful celălalt în mână, și plecaseră cu toți să-l caute la locul cu pricina. Culmea e că reușiră să-l recupereze!

– Fă, toanto! Dacă ești o toantă! zicea întruna pe drum fratele ei mai mare, Titu, furios la culme, parcă nu atât pe

5 ăla, cât pe soru-sa. El era cu supravegherea și bunele moravuri ale surorilor, ținea într-un fel loc și de tată, cum se întâmpla la țară, unde frații mai mari sunt parcă din generația părinților.

– Cum de umbli tu noaptea, c-un golan de mână, pe maidane? Tu nu știi ce vor toți de la tine?

– Nu, că de-o lună de când ne cunoaștem s-a purtat

10 civilizat, timid și abia reușisem să-l fac să nu-mi mai vorbească cu dumneavoastră.

– Făcea circ cu tine, ce crezi tu! Tu n-ai văzut că e... Știi tu cine este ăla, ce-i sunt părinții?

15 Acasă, după ce Coca își aranjase pantofii lângă pat pe-un ziar, unul lângă altul, Titu scoase cureaua de la pantaloni. Avea o curea lată, bună de ascuțit briciul de bărbierit, și chiar și-l ascuțeau, că ăștia mai mari – el și cu Aurel – se bărbiereau de două ori pe săptămână. Îi spusese pe un ton care nu admitea

20 discuția:

– Să te văd ce știi la matematică.

Îi puse o algebră în brațe, îi dădu și-un caiet...

– Hai, arată-mi ce probleme aveți pentru mâine?

– Asta... și asta – răspunse Coca, smiorcăit.

– Bun! Să te văd cum mi le rezolvi.

Fata încercase vreun sfert de oră să găsească *soluția* (era slăbuță la matematică, în timp ce fratele ei strălucea, unul din cei mai buni din tot Liceul „Frații Buzești“). Văzând că dă

30 cu mîntea ca în piatră seacă, făcuse și ea acolo niște adunări, niște scăderi, la nimereală, și-i prezentase caietul, zâmbind vinovat, crezând că-l va îndupleca.

– Ce-s năzbâțiile astea? Spune-mi tu, ce-s năzbâțiile astea? Și hârșc câteva curele peste popou.

– Bă, tu o omori? sărise soru-sa, nu-i ajunge prin ce-a trecut în seara asta?

– Nu, că dacă stătea aici, cu gândul la matematici, nu pătea nimic. Și iar vâââj, vâââj, pleot! cu *centironul*.

Acum, când văzuse că nu e gaz în primus și că masa e problematică, simți Coca foarte vie usturimea, nu a curelei care-i făcuse vânătăi, cât mai ales a vorbelor fratelui. Avea dreptate: ce căuta ea la braț c-un derbedeu din Sineasca! Doamne, din ce-a scăpat!

– Am câțiva lei, mi-i lăsase tata pentru caiete. Mă duc eu să iau – sări Pițigoi, bucuros că găsește o ieșire onorabilă.

– Bine, pune mâna pe bidon – uite-l colo – și dă fuga... Știi unde sunt găzarii? Aici în piața veche... Ia-l și pe Tudor. Mai descurcați locul aici – să putem aerisi și noi, că parcă e la cocină.

Cei doi copii plecară. Când se întoarseră cu gazul, peste vreo două ceasuri, zăbovind să se uite la vitrine, ba îngăduindu-și să cumpere și-o alviță și-o înghețată pe care le împărțiră frățește, neavând bani, aceia fiind ultimii, chiar ultimii (– Pițigoi făcuse demonstrația maximă de faliment: întorsese pe dos buzunarele pantalonilor de dimie), acasă îi aștepta un mic scandal. De la poartă, simțiră că ceva nu e în regulă. Salteaua *lor* – era scoasă în curte. Rezemată de corcoduș, avea la vedere pata de umezeală proaspătă, care o străbătuse până în partea cealaltă, plus alte mici și mari pete uscate, amintirea altor vise zbuciumate ale nefericitului de băiat. Patul era și el ridicat, stătea pe-o tăblie lângă perete. Domnișoara Lunița se afla în cameră. Se certa cu cele două eleve, spunând că așa ceva nu s-a mai pomenit. Au mai avut ele chiriși, dar ca dumnealor, oameni fără cuvânt și fără caracter, care întârzie cu plata peste orice limită, făcându-le pe ele niște biete femei singure și sensibile să stea în frig – așa ceva nu s-a mai pomenit! Să-și facă bagajul și să părăsească imobilul în douăzeci și patru de ore!

– Voi de ce vă pișați, mă, în pat? zise Rora de cum îi văzu intrând. Neputând răspunde gazdei, așa cum o rodea la inimă, își vărsa acum amarul pe cei mai mici. Când considerase că știa ca pe apă lecția respectivă, repetând-o cu voce tare, închisese cu zgomot cartea și abia atunci constatase că în odaia lor pute.

– Dragă, miroase ceva aici – pute a urină, tu, ce dracu, n-ai nas?

– Eu de când îți tot spun și tu n-auzi, nu vezi! răspunse soru-sa, dând un picior primusului.

Drept care Rora se duse drept la patul lui Pițigoi, smulse c-un gest hotărât scoarța de pe el și dăduse la iveală pe saltea semnul de rușine.

– Iute cu ea-n băătură!

O luaseră amândouă și-o trântiseră lângă corcoduș. Văzând mișcare, își făcuse vânt în cameră și Lunița, care nu le prea călca pragul, în schimb îi chema des-des să-i judece, pe hol, ori la ea în cameră. Cearta durase vreo jumătate de oră. Toate erau, în ziua aceea, într-un hal de nervi ce nu s-a mai pomenit. (Lunița bănuia că din cauza unor pete în soare, pe care le constataseră mai mulți specialiști craioveni, prevenindu-i pe cei cu bătaie de inimă, să se ferească de supărări. Și de unele măsuri care vor urma neapărat. Dar cum să te ferești?)

Pițigoi începu să se smiorcăie. „Da, că voi toată ziua îmi căutați prilej de ceartă. Toată ziua cu gura pe mine! I-am spus eu lu' tata să mă ia de-aici și el nu-nțelege deloc. Mai bine-aș muri – Uite, o să beau gaz“. Și cum era cu bidonul acela în mână, scoase dopul, îl duse la gură și până să sară Coca, sorbi, gâlgâi de vreo câteva ori. Acum o fi înghițit, ori o fi făcut numai așa gargară, Dumnezeu știe! – Chestia e că, după aceea, începu a se tăvăli pe jos. Țipa că-i este rău și să-l cheme pe taică-su. Când toți erau ocupați cu pandaliile puștanului, își făcu apariția în odaie un tânăr, îmbrăcat *hot*, c-o haină despicată, cu pantofi cu talpă groasă și cu pantaloni cu manșeta

strâmtă. Fața îi era numai zgârieturi. Părul negru corb strălucea din cauza uleiului de nucă – arăta lins și unsuros. Încolo, prezentabil, un tip din cei cu tupeu și cu succes la fete. Din aia de nu se sfiesc să pună mâna pe ce le place – cum îl categorisi, în gând, Tudor. Malagambistul ținea în brațe o cutie de pantofi.

– Tu aici! făcu Coca, uitând pe loc de băutorul de gaz, care, văzându-se părăsit, se ridică singur și ieși să scuipe afară. Ieși afară, cetățene, – continuă fata – nu te cunosc, nu mă cunoști. Gata, am terminat! Brunetă cum era, se făcuse acum roșie de indignare.

– Am venit să-ți aduc acești conduri, spuse el pe-un ton calm, cu un timbru plăcut. Aseară te-am făcut să pierzi un pantof. Hai să-i încercăm pe-ăștia – și dădu s-o ajute să-i probeze.

– Eu pantofi de la tine?

Dar tânărul și ingenunchease, îi prinsese picioarele în brațe și-i săruta cu foc genunchii. „Iartă-mă, te rog să mă ierți!“ Am greșit, îngăimă el cu lacrimi în ochi. Îmi ești prea dragă... de-aia...

– Bă, derbedeule, ia mâna după sora mea, că acum... unde e mătura aia? Rora îl apucă de guler și-l sili să elibereze picioarele Cocăi.

– Pe mine să mă scutiți de scene de-astea, făcu domnișoara Lunița, văzând că acum tânărul îi pupa mâinile sorei iubitei sale, tot așa într-o atitudine de exaltare și căință. Era ceva ciudat în lunganul acela, nu știa dacă se preface ori suferea cu adevărat.

– Uite ce mi-a făcut! Uite ce mi-a făcut! îngăima el întruna, arătându-și zgârieturile... Și numai eu sunt de vină!

– Bine, dacă tu ești de vină, scoală de-aci, zise Rora, mai îmbunată. Strai aici pe scaun, să discutăm.

– Mă duc. Trebuie să vină fratele Nica, zise Lunița. I se păruse că vede o scenă de gheena, îi rămăsese în minte ăla înfășurat de genunchii fetei, știa că la noapte va revedea în

vis scena asta care-i răscolise toate simțurile amorțite de față bătrână; iar dacă mai adăugăm la asta și petele ivite pe neașteptate în soare... Da, era foarte necăjită și tulburată.

– Cum te cheamă, domnule? începu Rora, ca la tribunal, simțind că e cazul să ia ea în mână *procesul* (fie el și de conștiință), pentru că o vedea pe soru-sa cu totul incapabilă acum să iasă din „porcule și măgarule“ – cum tot apostrofa pe intrus de vreun minut încoace. „Porcule! Măgarule, ieși, să nu te mai văd“ – zicea.

– Petre Birtea, răspunse băiatul, căznindu-se să stea cât mai demn pe scaun, ca și când ar fi urmat să-l fotografieze.

– Și ce ești dumneata?

– Revoluționar.

– Ceee?

– Revoluționar de profesie.

– Nu te-am întrebat ce oi fi făcând în timpul duminicilor liber, ci cu ce te ocupi? Ești elev, meseriaș, țambalagiu, ce ești?

– Păi, asta sunt... schimb lumea!

La replica asta, Coca izbucni în râs. Un gălgâit de ha-ha-uri cam nervos e drept, poate prea feminin, dar pica bine... mai îmblânzea aerul acela de rechizitoriu. Tudor își făcu de lucru pe lângă fereastră, aranjând niște cărți într-un colț – biblioteca lui.

– Trăim vremuri mărețe, continuă tânărul, respirând greu, dovadă pentru un ochi experimentat că avea să schimbe extazul anterior pe fior oratoric. Fug boierii și ne lasă nouă totul. Trebuie să fim pregătiți să preluăm averile. Marx ne învață... ați auzit de Marx?

– Nu.

– Da' de Barbu Drugă?

Barbu Drugă se zicea că e un om foarte bogat al Craiovei și-avea printre altele și-o moară *cu vals*, unde mai veneau oamenii din satul lor să macine.

– Da... de Barbu Drugă... și dac-am auzit, ce?

– Marx ne învață cum să începem lupta de clasă cu de-alde Barbu Drugă și cum să ajungem să avem toți câte două perechi de pantofi... Către Coca: „hai, încearcă-i!“ Începu apoi o lungă teorie despre viitor – cum va fi omenirea în viitor, cum va

5 arăta Craiova în viitor, când nu vor mai fi exploatați și exploataatori...

– Când nu vor mai fi... ce?

– *Exploatați...*

10 – Și ai mai zis un cuvânt... Coca începea să fie din ce în ce mai înțelegătoare cu „revoluționarul“ de lângă ea... Se lăsa îndoctrînată – memorând pentru prima dată niște cuvinte de care avea să se tot izbească – se lăsa îndoctrînată, dar nu voia să probeze pantofii picați parcă din cer. Sigur, nu-i va lua, dar ce bine i-ar fi prins!

15 – Și *exploataatori...*

Tudor mai auzise acest cuvânt. Și, nu cu mult timp în urmă, la ora de limba română, profesorul venise în clasă și le spusese: „Ia deschideți voi cărțile la pagina 3. Rupeți foaia aceasta“. Toți rupseseră cu mare grijă foaia, era portretul regelui Mihai; profesorul trecuse pe la fiecare, strânsese foile și le pusese pe catedră, urmând să le ia cu el când iese. Lecția continuase fără nici un comentariu. Tot în ziua aceea apăruse pe coridor un text scris cu litere decupate – abdicarea regelui – și, alături, patru mari portrete ale unor... savanți ori filosofi...

25 dintre care cel mai bărbos i se spusese c-ar fi Marx. După care urmasse vacanța – mersese la țară – și la întoarcere portretele dispăruseră. (Le dăduse noul director al liceului la mărit.) Aveau să reapară.

30 Petrică Birtea își aranja cravata, care o tot lua într-o parte, în focul demonstrației sociale. Dădea din mâini și vorbea atât de repede, că abia reușea să-l urmărești. Zbaterea brațelor își avea rostul ei, îl ajuta să rămână la nivelul inteligibilului. Acum povestea cum prinsese el o bandă de sabotori la depoul din Craiova, construit prin muncă voluntară anul trecut. Fetele

5 își amintea ceva – se făcuseră și brigăzi de elevi și chiar Titu și Aurel lipsiseră câteva săptămâni de la școală, pornind dimineața cu steaguri roșii și cu lozinci, și cu portretul lui Chivu Stoica spre gară, unde cărau cu roaba pământ și dădeau

5 cărămizile din mână în mână. Birtea avea un limbaj absolut nou pentru urechile profane în ale politicii. Citise toate broșurile de propagandă și-și însușise la perfecție vocabularul.

Coca îl tachină, râzând.

– Ce e pășarea asta? Până ieri nici vorbă de *plus-valoare* și de *atașament!*

10 – Vorbeam limbajul dragostei, veni răspunsul prompt. Va trebui chiar și aici să introducem principii noi, să reformăm moravurile.

– De-aia voiai tu s-o violezi pe-asta... chicoti Tudor, părăndu-i rău imediat că-și trădează prezența.

15 – Da, recunosc! Și eu sunt om și mai am încă lipsuri. Nu m-am *dezbrătat* de tot de vechile tare. Se ridică de pe scaun și merse la Tudor, începând acum să-i vorbească lui, bucuros că găsește un element încă și mai fraged și mai nestricat de

20 burghezie, un aluat numai bun pentru dospirea ideilor revoluției.

– Și la școală... în ce clasă ești?

– Într-a'ntăia...

– ... și aici se așteaptă prefaceri mari... Nimic mai dăunător decât cultura burgheză. Infestază sufletele cu spiritul

25 retrograd al *filosofiei idealiste*. Ajuns aici, tânărul se uită în jur, să vadă ce efect au avut cuvintele lui. De obicei când ajungea la „filosofia idealistă“ și asta i se întâmpla des, întrucât știa să facă din orice întâlnire un prilej de *meeting*, când ajungea la „tarele filosofiei idealiste“, era imediat întrerupt... „Da' Kant,

30 da' Schopenhauer“ – sărea câte unul. „Îl critici tu pe Kant, mucosule?“ Ai citit *Critica rațiunii pure?* „N-am citit-o și nu mă interesează! Nu Kant a formulat teoria dialectică, ci... ăla... (numele lui Hegel nu-i venea deloc în minte, ori se pomenea

zicând Händel, așa că mai bine se abținea să pronunțe vreun nume). În ochii blajini ai Coculeanei nu întâlnești nici o scilpire, nici pro idealism nici contra. Da, România a ajuns pe marginea prăpastiei din cauza ploconirii oarbe în fața capitalului străin, în fața trusturilor anglo-americane și în fața clasicismului francez. Nu *clasicismul francez*, altceva voise să zică: dar... pentru auditoriul acesta era tot aia.

Întâlnesc ieri un profesor, începu el pe alt ton, dându-se mai aproape de Coca, un grăsan cu burta mare, scund și mereu cu chef. Un profesor, tip deștept în felul lui, și plin de umor. Îi spun eu că, gata, să-și cam facă bagajele, că reformăm învățământul și el zice: „Cine-l reformează? Tu, voi?” – „Da. Eu. Noi.” Și el: „Tâmpită boierime am avut, tâmpită burghezie, tâmpit proletariat” – „Stai domnule, cum așa? zic. Cu primele afirmații sunt de acord. Boierimea română, de când s-a pomenit boierimea românească, în loc să construiască ceva în țară, să facă măcar palate, să arunce în silă un palat ici, unul colo, să avem și noi ce arăta la străini, ea se mulțumea să pape veniturile la Paris, la Londra, făcând să scadă venitul național acasă la ei și să crească venitul național francez, englez și așa mai departe. Câți domnitori, când plecau în pribegie, și asta se întâmpla la trei-patru ani cel mult, nu luau cu ei rădvane întregi cu aur, cu scule de aur, cu pietre prețioase. Erau mână spartă pe la Constantinopol, pe la Viena, să arate că vin dintr-o țară bogată! Și la urmă, burghezia la fel – Da' ce-ai cu proletariatul? De ce-l faci tâmpit?” – „De-aia, o să vezi tu. Nu voi conduceți, alții își fac interesele lor cu mâna voastră. O să vedeți voi ce s-alege și de fundul vostru.” A plecat râzând, abia târându-și servieta groasă plină cu hârtoage. Îi știu numele și o să-l caut să-l lămuresc, nu, în privința asta n-are dreptate. Pare un element bun, dar scepticismul acesta... e o altă racila a mentalității noastre. Ne împiedică să progresăm. „Ce vreți voi să construiți, bă?” „O lume mai dreaptă, mai bună.” „Rahat cu perje! Dacă s-ar fi putut construi așa ceva, ar fi construit-o

de mult nemții ori americanii. Care au instrumente mult mai perfecționate.” „Noi vom ridica o lume nouă, în pofida lor”. „Lumea nouă se construiește cu oameni și voi tocmai de oameni vreți să vă bateți joc.” Pe Petrică îl durea, se vede, discuția cu profesorul acela bonom și bondoc, atât de tăios când combătea pe cineva. Încearca acum să refacă raționamentul și să-și dea singur dreptate în fața acestor nevinovați.

– Uite, depoul din Craiova e un model de construcție nouă – dovadă că se poate, continuă el.

Se auziră pași în vestibul. Peste puțin timp intrară oboșiți și transpirați „domnii elevi” – așa li se zicea celor din anii mai mari – Titu și Aurel Frățilă. Marcovici nu acceptase să-și strice cuptorul pe mălai. Spunea că decăt să coacă așa ceva mai bine închide prăvălia. Se duseseră la Lisette, o rubedenie de-a lor, care-i mai salva din când în când, la mare ananghie, dar de data aceasta nu-i prisosea nici ei pâinea. În schimb, pierduseră acolo o oră învățând de la această cucoană tânără, de la oraș, cum se face înghețata. Cumpărase ea o mașină nouă și le arătase *pe viu*, modul de întrebuintare, câte ouă, câtă vanilie etc. Le dăduse și lor, din prima producție, într-un castron, învelit c-un ziar. Când plecaseră de-acolo, mulțumind pentru tratație – „sărut mâna”, „Mai poștiți pe la noi” – hotărâră să mai treacă o dată pe la Marcovici, poate îl înduplecă totuși. Nu reușiră. Îl convinseseră să le dea *pe datorie* o tavă de dovleac copt, dovleac alb, bun. „Pe cuvântul vostru de onoare că treceți după masă și-mi aduceți banii?” „Pe cuvântul nostru”. „Bine luați-l, dar lăsați-mi și-o șapcă.” Aurel, care era un tip meticulos în tot ce făcea, fudul și cu mania curățeniei, se întorcea acum fără șapcă. Când umblară la castron, văzură că înăuntru sub ziarul ud mai era ca la o lingură de lichid lipicios. Înghețata se topise cât se tocmiseră ei lângă cuptorul încins al brutarului și pe drum se vărsase pe Aurel.

(El dusese castronul ca mai prudent, Titu venise cu dovleacul.)

– Unde e peria de haine? făcu Aurel, enervat la culme. Peria de haine nu se găsea niciodată la locul ei – iar Aurel se peria, cu sau fără rost, de cel puțin 50 de ori pe zi. Se duse, se uită după sobă, printre cărțile de pe masă, așeză la loc patul lui Pițigoii care rămăsese de azi-dimineață cu picioarele în sus – peria nicăieri.

– Unde e, mă, peria? se răsti el la frate-su. Și până să zică
10 ăla ceva, jap! o palmă peste ceafă. De obicei el și Pițigoii erau suspecți că mută lucrurile de la locul lor și nu respectă disciplina.

Tudor începu să chirăie. După aceea, venindu-i un gând mai bun, se opri la jumătatea unui aă! și-o zbughi afară. În
15 curte, Pițigoii tot mai scuipea gaz lângă salteaua lui. Tudor căută mînea din păr de capră, făcută chiar din părul caprelor lui Pițigoii (avea vreo 5–6 capre), o găsi sub burlan și începu să „dribleză” prin curte. Colegul suspină greu.

– Auzi! dă-i încolo de nesuferiți! Ai mai bine să-ți trag la
20 poartă. Și ca să facă și-o glumă: – La noapte îți promit c-o să mă piș eu în pat în locul tău, să vezi ce băză o să fie mâine.

Începură să se „antreneze”, cu candoarea copiilor care aci plîng, aci rîd, deși nu se putea spune că mai sunt chiar copii. Organismul lor se apăra și el cum putea. Lui Pițigoii îi plăcea
25 să facă pe portarul, avea impresia că apără cele mai ale dracu *păianjene*, se arunca într-o clipă cu burta pe ciment după vreo mîne mai dificilă, iar Tudor se considera un imparabil șuteor. Părul de capră zbura acum prin curte, intrînd în cameră pe fereastra deschisă de Aurel, care mătura de zor.

– Nu v-am făcut prezentările, făcu Coca, după un moment de confuzie, – *Cavalerul* este...

– Petre Birtea, îi luă acesta vorba din gură, încercînd să stăpânească situația. Sosirea celor doi bărbați îl surprinsese oarecum, deși un revoluționar de profesie trebuie să fie pregătît

să facă față oricînd, oricărei situații. Apoi figurile i se părură cunoscute.

– Mă, unde ne-am mai văzut noi? Unde ne-am mai văzut? Titu se bătu cu mîna peste frunte: A, la depou! Tu ești Pongo! Dădură mîna. – Ce cauți aici?

– Păi, am venit să... eu sunt prieten cu domnișoara Coca...

– N-oi fi tu ăl de-aseară?

– El e...

Un moment de tăcere penibilă. Titu simți că i se urcă sîngele la cap – era ca un termometru scuturat bine și pus pe sobă (Cristinel făcea asta câteodată la infirmerie, ca să-i crească *temperatura*) și iar scuturat...

– Mda... mda... făcu el. Vasăzică ăsta e alesul inimii tale... pe-ăsta l-ai ales tu să-ți umble pe sub fustă, pe golanul ăsta...

– O iubesc sincer, încercă să articuleze Petrică.

– ...pe ăsta care-i dă zor cu *Capitalul* lui Marx (iată un nume care începe să se vînture, își zise Tudor din curte, auzind frînturi de discuție, pe fereastră, în timp ce se pregătea să șuteze)... și care n-are nădragi pe el, e mai prăpădit decît noi, dar vrea să îmbrace (și să încalțe) mînea toată suflarea. Păi, ăsta e boată la matematici ca și tine. (Către musafir) Nu te-a picat pe tine Căcărează (ăl mai blînd profesor din liceu) – și până și el n-a putut să-ți dea notă de trecere... că dacă ar fi fost Răducanu, ori chiar Cazacliu...

– Da, am rămas repetent... ei și ce? se trezi mîndria în Petrică. Am fost victima unei mașinațiuni politice... Acum și-așa n-aș mai avea timp să ard gazul la liceu – învăț în particular și... vă arăt eu vouă...

– Adică, ce ne arăți tu nouă? sări și Aurel. Terminase de măturat și iarăși căuta peria. Ce? Îl cunoștea și el vag pe individ. Se zvoneau multe despre el la liceu, ba c-ar fi o capacitate, ba un palavragiu, o treanță-n fund, un nemernic. Citea carte după carte prin curtea internatului, stînd pe butucii nebăgați în magazie și, după aia, lăudându-se cu fraze luate de-a gata,

pe care le dădea drept ale lui și le repeta fără să le înțeleagă. După lecturi la nimereală și de-a valma – Karl Marx, Octav Desila, Doxuri, romane de 15 lei, *Mizerabilii*, *Visul Maicii Domnului* – trecu pe neașteptate la niște broșuri pe care aproape le-nvăța pe dinafară și care, încetul cu încetul, reușiseră să-l acapareze cu totul, lăsând la o parte orice literatură și, bineînțeles, matematicile. În faza aceasta rămăsese repetent... și-l pierduseră din vedere. Reapăruse în momentul construirii depoului. Ținea discursuri suit pe roabă și fâlfâind un steag peste moloz și frîngine.

– Acum ce hram porți? Tot cu steagul, tot? Nu era mai bine să te ții de carte? Titu era cel cu întrebările. Și către Coca: Bine, toanto... după de-alde ăștia ți se scurg ție ochii? Altele mai știi și ele să aleagă, se agată de câte un profesor, de câte-un doctor, tu tot la sărăcie traigi? Găsise tonul de-aseară, dinainte de curea. Aurora, simțind pericolul, încercă să-l domolească.

– Lasă, dragă, că nu se mărită cu el, ho și tu, ce turui ca o moară hodorogită! La o fată frumoasă se uită și buni și răi, și săraci și bogăți – n-ai ce să le faci – totul e să nu te bagi în cârd cu ei.

– Păi, da, da' uite că ea îl mai cheamă și-acasă!

– E cazul să mă retrag! Îngână Petre.

– Petrișor, mai stai... stai... să te tratăm cu ceva, zise Coca, luându-l de mână. Nu știi de ce ivirea lui acolo parcă o mai îmbunase, se vedea că băiatul are gânduri serioase... Oricum nu trebuie să plece din casa lor netratat.

– Sigur... cum să pleci așa netratat?! se treziră bunele maniere și în glasul soarelui împricinăteii...

– Lasă că de tratat... a vrut să se trateze singur aseară... râse Titu... Și râsul lui fu molipsitor. – În sfârșit atmosfera se mai destine.

– Mănânci dovleac copt? altceva n-avem în casă.

– Sigur... da de ce să vă deranjați, uite eu tocmai trebuia să fiu... și stătu pe lampa de gătit, de emoție și intimidare.

Coca îl luă de mână și-l așeză pe scaun – (Singurul scaun din casă. *Scaunul musafirului*.) În momentul acela intră Cristinel, fratele mai mic, dar vlăjgan de un metru optzeci, tip de pezevenchi, cu mustața coadă de rândunică.

– Ha-ha-ha! făcu el. Era vesel, nădușit și obosit. Dar cu chef de vorbă. Puse pe masă o franzelă.

– Mă, da ne boierirăm! se miră Titu. De unde o ai? Și dintr-o dată grav: Mă, iar jucași cărți?...

– Nu, lasă că spun... Rupse un colț, după aceea le dădu pâinea care trecu din mână în mână, fiecare frângându-și câte o bucată. Molfăiră așa în liniște – le era la toți foame.

– Dacă nici asta n-o fi pâine muncită... zise Cristinel după un timp – iarăși zâmbind enigmatic, pe sub mustața...

– Am făcut-o și pe-asta om!

– Pe cine?

– Pe boieroaica asta... coconița asta...

– Adică?

– N-am putut să scap de ea... de-o săptămână mă tot bate la cap...

– Cine mă?

– Asta... de-acolo de sus... Zorzoreanca.

– Bă, tu te-ai dat la gazdă? sări Titu ca ars. Acolo tot dispăreai tu în ultimele zile, te bagă aia la ea-n cameră?

Drept răspuns Cristinel își aprinse o țigară și pufai superior, privindu-i printre gene disprețuitor, pe cei din jur. În rogoalele de fum revăzu întreaga aventură.

Proprietăreșele casei erau surorile Zorzoreanu (mama lor, în vârstă, nu prea mai conta) dintr-o veche familie scăpătată. Deși destul de coapte pretindeau să li se spună: domnișoara Lunița, domnișoara Ivona. Ivona, cea mai mică, trecuse de 25 de ani. Nu se putea zice că e urâtă, avea distincție în gesturi, dar îmbrăcămintea foarte sobră și cam bărbătească pe care obișnuia s-o poarte te împiedica să vezi în ea femeia. În ochii chiriașilor apărea ca un *omoi* acolo (era și cea mai a dracului,

ca stăpână), care vine să-ți facă morală din te miri ce și vrea să se știe în orice clipă că ea e stăpână și că dacă vrea acum te azvârle cu boarfele-n stradă. Lunița era mai domoală, se purta mai cald și avea o înclinație mistică, înclinație căreia în ultima vreme putuse să-i dea curs liber, odată cu apariția în oraș a unui *sfânt*, fratele Nica. Ivona suferise un affront în dragoste, și la început voise să se sinucidă, apoi își comutase pedeapsa în dorința de a se călugări, pentru a se fixa, până la urmă, asupra unui alt chin: să rămână fată mare. Refuzase pe rând diverșii parteneri pe care mama sa, care cunoștea viața, avea grijă să-i aducă în casa lor – „pentru cine s-o nimeri; ori pentru una, ori pentru alta”. Dar fetele, cu gărgăuni, intoxicate și de o educație genealogică (nu ginecologică) exagerată, ba voiau un prinț moștenitor al Spaniei, ba un Brătianu (oricare din spița asta); aci ziceau că vor să se mărite „și mâine dacă se ivește ocazia”, aci că să le slăbească, să nu le mai vâre derbedei pe gât, că menirea lor e să se călugărească ori să moară fete mari. Oricum, rămăseseră să poarte *rasa* pe față – se ofiliseră, aveau cearcăne mari, crețuri tot mai dese la colțul ochilor, buzele veștede. Mamă-sa, îmbătrânind și ea, le lăsase de la o vreme în plata Domnului. (Dar tare și-ar fi dorit un nepot!!)

Cristinel avea tot ce-i trebuie unui seducător de... majore: impertinență, încredere în sine, tupeu și „bătrâna” vrăjitoare, își pusese ochii pe el la început privindu-l cu ură, nu știa din ce cauză, poate cu acea ură primară care zace în sufletul fiecăruia față de sexul opus, privit ca dușman de moarte – ură care apoi *degenerează* în iubire (sau este, totodată, și rezervorul principal de iubire pătimașă). Mucosul – pe lângă ea era un copil – nu știi cum îi atinsese odată sânii, din greșeală, își ceruse scuze, și un curent electric trecuse prin fata bătrână, transformându-se într-o furie dezlănțuită pe loc; îl certase din senin „pentru toată colonia de sărăntoci”, ceruse să se mute cu toții imediat, că ea nu tolerează promiscuitatea

asta în casa ei. Cristinel, care nu înțelesese resortul intim, râdea prosteste, îi luase – din obișnuință – mâna și se uita la unghiile ei mari, date cu oja, subțiri, fine.

– Da, sigur, zicea el, aveți perfectă dreptate – suntem, de fapt, o singură familie, trăim și noi cum putem... Asta e situația... (*cucoană*, dar nu mai zise *cucoană*, se mulțumi să facă un gest de neputință de-a găsi altă posibilitate...)

– Ce vezi la mâna mea, de-o studiezi așa? zise Ivona cu vocea sugrumată dintr-o dată de un val de căldură.

– Nimic,... e frumoasă... („Al dracului să fiu dacă n-o s-o-ncalec și pe-asta“.) Atunci îi venise ideea. O duse la buze, întârziind mult atingerea și mângâind-o un pic și cu bărbia. Atât i-a fost de-ajuns Ivonei, ca să se aprindă. Un mic truc de fante improvizat dăduse peste cap întreg eșafodajul moral... să zicem... al *copilei*... în dezacord cu cele lumești. Așa se-ntâmplă și cu unele cetăți – rezistă la atacuri groaznice cu tunuri și berbeci și după aia vine o ceată rătăcită de dezertori călări și le ocupă într-o jumătate de oră, și până seara au și trecut prin sabie toată oastea aceea derutată și toată populația. E în fond o chestie de noroc – depinde pe ce moment pici.

Ivona stătea într-o altă casă în aceeași curte, lipită de cea principală. Erau două camere sus la etaj – se urca pe-o scară de lemn, care scârțâia la fiecare pas. Jos se afla o magazie de lemne. Cu dânsa mai stătea și mama ei, doamna Pârva Zorzoreanu, în vârstă de vreo 75 de ani.

În continuare se afla o a treia casă, mai mică – vreo trei cămăruțe, fiecare plină cu chiriași – elevi pe la Liceul comercial „Gh. Ghiuț” ori la „Mihai Viteazul”, toți băieți de la țară, care formau, acolo în fundul curții, o altă colonie a Zorzorenelor, fără a avea însă vreo legătură prea strânsă cu bastionul din camera mare, din față. De vreo zece zile, pe măsură ce umbla la filonul erotic, ascuns atât de bine în sufletul său, Ivona se afla în scandal permanent cu mama sa. Se luau la ceartă din te miri ce, îi reproșa totul: scăpătarea familiei, de nu mai

rămăsese decât numele (bătrâna dădea vina pe soțul ei, generalul Zorzoreanu, mort în război), criza economică, seceta care bântuise cu atâta furie, și, mai presus de orice, incapacitatea de a le da o educație corespunzătoare. Se certau
5 când în franțuzește, când în românește, cearta în limba băștinașă având mai mult miez, parcă – te săturai de ceartă. Ce-mi folosește, de exemplu, că m-ai abonat la „Revue de deux Mondes“ (avea colecția toată în pod) și nu mi-ai găsit un bărbat demn, care să mă pună să-i cresc copii și să nu mă
10 zbârcesc aici, ca o prună uscată?!

– Ba ți-am găsit... da-te-aș dracu! izbucni bătrâna, într-o oltenească neaoșă. Da' voi ai ca eu să ți-i și țiu? Fetele altora mai știi și ele cum să facă, să stea bărbații pe lângă ele, mai dau ochii peste cap, se mai fandosesc... și au lipici – da ale
15 mele parc-ar fi niște toante!

– Păi, da! dacă ne-ai dat o educație aleasă... Foarte bine aleasă... Ivona se scutură toată de plâns, ca și când cuvântul
20 *aleasă* conținea cine știe ce substanțe lacrimogene și nu se opri până spre seară, când veni Cristinel să-i ceară... o sulă, să dea găuri la niște cipici de casă, care se rupseseră și trebuiau pingeliți.

– *Ça... ça qu'est ce que c'est ça, mon vieux?* – zisese Ivona, cu fața schimonosită de suspine... ce naiba e aceasta?

– Ei, un ac așa mare... de dat găuri... așa... o sulă... stăruise Cristinel, neștiind cum să explice. Dar de ce plânge
25 femeile îl impresionat sincer de starea în care o găsisese – femeile îl impresionau în orice stare ar fi fost și-i produceau aceeași idee fixă –, se duse și-i luă capul în mâini, mângâind-o cu tandrețe. (Uite ce păr frumos are și când iese își pune o bască tâmpită, de arată ca un polițist englez.) Bătrâna, văzând
30 ce repede se calmează „apucata“, ieși ușurel din cameră. Peste un ceas avea să-i anunțe intenția de a se muta jos, cu Lunița. „Nu mai am putere să urc scările astea. Când vrei să mă vezi, știi unde mă găsești!“ Flăcăul ajutase la mutarea calabalăcului, la instalarea patului bătrânei în camera mare și elegantă a

domnișoarei Lunița – făcând totul cu suficientă inconștiență pentru a nu avea muștrări de conștiință ori complicații de gândire. Zâmbea din când în când unui gând rămas în părul
Ivonei, ca agrafa de aur care trebuie căutată. În zilele următoare
5 o vizitase tot mai des, sub diferite pretexte. Ba să-i ceară, ba să-i dea ceva (chiar și numai bună ziua, că nu prea avea ce să-i dea). Am venit *să-ți dau bună ziua* – se tutuia de-acum. Iar de cerut îi cerea... totul. „Dă-mi și mie să văd pozele alea
vechi. Sunt de familie? Ei, ce dacă... să te văd cum arătai la
18 ani... Ooo! ia te uită ce mândrețe de curvă!“ „Te rog să
10 nu te întreci cu gluma, că mă supăr...“ „Am glumit, dar așa-mi vine mie să le zic fetelor frumoase...“ Ivona încet-încet se obișnuise cu felul rudimentar de a face curte al puștanului... Se tachinau întruna cu drăgălășenie aspră din partea ei,
15 începuse chiar să dea ochii peste cap și să clipească des, când îl privea... cu un anumit aplomb mitocănesc din partea lui, se simțea tot mai stăpân pe situație. Nu știa însă dacă... „Eu știu, muierea pare caldă... să vedem dacă trece și proba pipăitului“. O trecuse... Adică... luând-o odată în brațe... ca
20 din întâmplare, să vadă cât e de grea, femeia se năpustise asupra lui cu săruturile, îl trântise pe jos, răsturnaseră niște scaune, niște vase – dând dovadă de un temperament cum nu mai
întâlnise liceanul nici la Mița lui Stoleru, nici la Mița lui Peagă – acesta era tot bagajul lui erotic – o soră de caritate începătoare
și o femeie de stradă, dintr-un sat, o fată care păscuse caprele,
25 care venise și ea la oraș, își cumpăraseră poșetă, pantofi cu toc înalt și se angajase la o madamă. „Mă, frate, dar eu credeam că e mărfar și ea e rapid de lux“ își zise el, ciufulit și mozolit, încercând să domine situația. „Hai în par“. O sărută „cu foc“, simțindu-i gustul *remarcabil*, cum ar fi zis un prieten al lui,
30 adică ceva răscolitor, cald, care îți făcea inima să salte, mai-mai să spargă coșul pieptului... „Numai că tu nu știi să săruți – zise Ivona – apasă mai mult, și nu ține buzele așa strânse“. „Lasă, că vezi tu. Hai colo sus!“ „Nu, că-mi vine să leșin“. Băiatul

se sperie. Se ridică, își aranjă ținuta... „Adică de ce să leșini?“ „Eu știu?“ „E prea bine...“ „Vrei ceva, să-ți dau o țuică, să-ți fac un ceai?“ (O pâine – vru să zică el, dar se abținu.) „Nu, nu... te vreau pe tine“... „Eh, de ce nu ne-am cunoscut noi mai de mult“... oftă ea, îndreptând scaunele și întinzând covorul. „Nici n-aveai cum, că nu eram născut pe vremea aia... poate pe taică-meu“. Și tare: „Lasă că și-acum e bine... e tocmai la țanc... Îmi placi foarte mult... zău că te-aș lua de soție... dacă m-ar lăsa frate-meu“... Într-adevăr, frate-su mai mare, 10 Titu, aplica uneori cureaua-i lată și pe spinarea lui, deși de la o vreme, când băiatul se dezvoltase și se-nhătase cu tot felul de haimanale, dând semne vădite că nu-i place școala și că n-o să facă purici la liceu, admonestările erau mai rare; Titu credea că nu mai e nimic de făcut. Pe de altă parte, dând odată 15 să-l croiască, așa, părintește, ca unul care ducea grija întregului clan, aci, la Craiova, vlăjganul se întorsese peste el și, prinzându-i mâinile strâns, spusese, scăpărând scânteii din ochi: „Dacă te mai atingi o dată de mine, îi crăp capul“. Cu toate acestea, Cristinel îi știa de frică, mai ales în momente 20 din acestea cheie.

„Liniștește-te, liniștește-te – îi spunea întruna Ivona. Liniștește-te, mon vieux“. El părea însă destul de liniștit. Cea răvășită era ea. Se lipi de el, și-și lăsă capul pe umărul lui. Simțea că iubește. Ia te uită ce simplu se dezleagă toate! Trebuise să 25 aștepte atâția ani ca, în sfârșit, să apară și-n viața ei o rază de lumină – „Du-te și să vii deseară...“ îi șopti... respirând iute, iute, că tânărul ghici, după aburul cald al buzelor ei și după nările care vibrau – „ce nas frumos are! domnule, să știi că e rasă bună, pe cuvânt de onoare!“ – că, gata... O să se mute aici 30 sus, la asta, și rezolvă dintr-un foc toate problemele. Trecând prin bucătărie, luă o franzelă de pe masă, mușcă o dată cu poftă și plecă apoi cu ea la subsioară. „Bine, vin, să te faci frumoasă“.

Acum tot la ea se gândea. I se aprinsese și lui imaginația. „Dacă-mi întinde vreo cursă?“ – Îi părea rău că nu profitase

când puțin mai lipsea să cedeze – pe astea nu trebuie să le scapi din mână, că după aia îți fac un milion de mofhuri. Țigara se consumase, mai rămăsese un chiștoc, gata să-i ardă buzele...

– Ia uitați-vă la el, fraților, cum trage din țigară ca un 5 șarpe... zise Aurora... Bă, la ce te gândești?

– Iubește omul, lăsați-l în pace, că iubește... dădu din cap batjocoritor Titu.

Se auzi poarta scârțâind și toate capetele se întoarseră spre fereastră. Domnișoara Ivona cu un șal mare pe umeri, deși 10 nu era așa de frig, ieșea în oraș. Simți asupra-i priviri indiscrete și încercă să meargă nepăsătoare. „Ce fel de om o fi ăsta? Dacă e vreun derbedeu? Ce știu eu despre dânsul? Nu se poate ca inima mea să mă înșele“ – (Eh, autoamăgiri femeiești – voi, sarea pământului!) 15

– Vezi că-ți pleacă otrava după cumpărături, fugi după ea... mai bombăni Titu. Căută într-un geamantan o carte și i-o aruncă în brate... Ține – ziceai că vrei să te pui la punct cu geografia Asiei...

Cristinel se retrase într-un colț, stătu jos pe-o pernă, ca 20 un Buda europeanizat și începu să citească tare – dacă nu-și auzea vocea nu se putea concentra – așa învăța el – (citi o frază despre Pakistan). Nu, întâi să văd ce știu: Pakistan... atâția km pătrați – 2 înseamnă pătrați, cu capitala... la... export... import... locuitori... 25

Nimeni nu-i mai dădea acum atenție... toți fiind antrenati în discuția cu Petre Birtea.

– Cu voi n-avem nimic, sunteți fii de țărani, elemente 30 sănătoase, elemente de nădejde. Numai să nu exploatați, părinții voștri să nu fie chiaburi, ori să fi făcut negustorie – desigur, nu cred că este cazul. Chiar dacă știți carte, chiar dacă sunteți intelectuali – și intelectualii de tip nou ne sunt necesari... chiar dacă știți carte... Aveți rude în străinătate? Nu, n-aveți...

– Cum chiar dacă știm carte?... întrebă Aurel enervat. Discuția se lungea prosteste și tipul ăla prea își dădea aere. Ce, ar fi mai bine să nu știm?

– Da, zise Petre, începând acum să se plimbe cu mâinile în buzunar prin cameră, ca un pedagog de la internat, printre elevii care fac meditație – Da, ar fi mai bine dacă n-ai ști carte, că atunci v-am trece la muncitori. Muncitorii sunt o clasă, iar intelectualii sunt o pătură – este o diferență. Noi avem nevoie în primul rând de muncitori, la urmă de țărani și...
10 abia în al treilea rând de-ăștia cu carte, de pătură... Pătura este ca pătura de zăpadă, știți... se topește repede...

– Deci era mai bine să rămânem analfabeți, chicoti Aurora.

– Nu, că vom lichida și analfabetismul – paralel cu lichidarea burgheziei ca clasă exploatoare... Înțelegeți?

15 – Nu.

– Sigur, e mai greu să le prindeți pe toate, așa din prima ședință.

– Da' ce, asta e ședință? Ai venit în casa noastră să faci ședință cu noi?! Ptiu!

20 – Ei, așa vine vorba. Lucrurile astea nu se prind așa dintr-o dată... În sfârșit... nu e bine că ai prins școală burgheză...

– A, asta era! și ce suntem noi vinovați?... Deci tu de-aia ai rămas de căruță, că nu ți-a convenit sistemul de-nvățământ... Un hohot de râs, pe diverse tonuri... Râse chiar și Birtea, ca
25 dovadă că gustă gluma, când e de glumit și că nu se lasă el intimidat cu una cu două.

– Bine, domnule, zise Aurel, căutând într-o nouă repriză peria de haine... până una alta, noi avem ore... trebuie să terminăm liceul ăsta... Uite, e aproape trei...

30 – Bine, atunci să plec și eu – făcu oratorul cu o vădită părere de rău, că e întrerupt. Vedeți că se pot discuta lucruri interesante? Toți tăcură, să nu provoace un nou val de elocință. Birtea dădu să iasă și privind țintă spre Titu: Îmi place de ea că e fată serioasă. Element țărănesc sănătos...

– Mulțumesc de compliment, zise Coca, roșindu-se totuși de plăcere.

„Numai dacă n-ai fi tu borfaș“ – se gândi Titu. ăștia își cam iau acum avânt.

– Să nu credeți că sunt țigan, parcă îi ghici gândurile
5 Birtea – formidabil cum prinsese fluidul acelui gând al lui Titu – așa e neamul nostru oacheș, balaoacheș. O să vă spun odată prin ce-am trecut și eu... Plecă.

– Știe să se facă simpatic, până la urmă, zise Aurora... Numai că e urât foc. Ce-ai văzut, fă, la arătarea asta? Creier?
10 Că de deștept, e spirit, scapără nu alta.

– Ia taci tu din gură... e treaba mea. Aoleu... și-a uitat pantofii... Luă cutia și-l prinse la poartă și i-o înmână cu demnitatea unei prințese care nu probează orice conduri. Era să-i
15 uiți... zău, nu face! Petre îi luă și plecă fără să mai spună o vorbă.

*

Copiii se săturaseră de bătut mînea. Acum își trăgeau suflul pe salteaua întinsă în mijlocul curții.

– Bă, voi nu mai intrați în casă? Hai, să luăm drăcia asta
20 de aici că ne vede toată mahalaua.

Li se distribui în odaie porția de dovleac copt și bucățica de pâine. Pe Tudor îl durea capul. Tinea să facă și pe supăratul pentru ghiontul primit de la frate-su.

– Nu mănânc. Nu mi-e foame. Își strânse caietele și plecă
25 la școală.

Aurel, cuprins de remușcări, înfășură merindele într-un ziar și le luă să i le dea în recreație. Avea un fond duios și bun, dar era lipsit de tact și nu știa să se exteriorizeze.

II

Sună la ușă. Era atât de agitată că abia nimeri butonul
30 al. Zgomotul strident al soneriei, care răzbătea prin geamul mat al ușii, o sperie, ca și când nu s-ar fi așteptat să audă

zbârnâind. Nu-i convenea că venise aici. Tocmai într-o zi ca aceea, când n-avea nici un chef să vadă mutrele cunoscuților și bine'nteles să le suporte figurile (tot mutrele) atât de antipatice. Mai ales Jenică i se părea de nesuferit astăzi, omul care ținuse atâta la ea, o iubise, poate o mai iubea și acuma și care o convocase, aici în casa Risipițenilor, „într-o problemă extrem de gravă“. Veni să deschidă un om voinic, de vreo 60 de ani, ras în cap, o figură stranie, ca în filme. Nu-i răspunse la bună ziua, asta înțelegea el prin a fi un majordom sobru – nu scotea o vorbă – și aprinzând lumina în hol – venise pe-ntneric –, o conduse sus, pe niște scări frumoase, de lemn. În jur – o harababură de nedescris – începând chiar de la intrare, mobilă îngrămădită, remarcă niște scaune cu spetează de piele de Cordoba, o lustră splendidă pe o masă, tablouri mari, care pe pereți, care pe lângă pereți. Dintre toate cel ce te izbea era un portret, o bătrână boieroaică, surprinsă într-o atitudine falnică și demnă, de o mână de maestru. Ivona nu mai intrase de când era mică în casa aceasta. Familia ei scăpătând, dintr-o dată, se văzură lăsate deoparte de cei cu vază în oraș, care formau o castă cu reguli foarte severe, prima fiind să ai avere, bineînțeles, și a doua să nu ți-o cheltui în țară.

La capătul scării – merse ținându-se cu mâna de parapet, alunecând cu palma de-a lungul lemnului de nuc, umplându-se de praf, un praf neobișnuit de gros „de vremuri“ pe care nu-l luă în seamă, ca și când s-ar fi așteptat să intre într-o casă prăfuită.

Majordomul aprinse și sus lumina; altă harababură tâșni din semiobscuritate. Vreo trei biblioteci masive, cu cărți așezate în neorânduială, erau trase cu un metru-doi de la perete creând în spatele lor un coridor pentru șoarecii de bibliotecă, apoi câteva statui, fără importanță, pe socluri de marmoră cu aureolă de pânze de păianjeni. Iar, în fund, același portret – executat însă de un alt mare pictor – aceeași bătrână așezată

pe același fotoliu, cu buzele strânse, riduri pe față cu o țesătură măiastră a materiei, care, pregătindu-se să se despartă de-o făptură omenească, se joacă făcând operă de broderie – spre a lăsa o impresie frumoasă.

– Dar nu-i nimeni aici? Întrebă cuprinsă dintr-o dată de spaimă. Ori am gresit?

Bătrânul ras în cap o luă iar înaintea, aprinzând lumina prin alte câteva încăperi, care dădeau una în alta, la urmă, îi arătă o ușă la dreapta. Într-adevăr, acolo era lumină mare și se auzeau glasuri. Intră, dând cu ochii de aceeași bătrână; un ulei încă și mai impozant, agățat pe peretele dinspre răsărit. Toți pereții erau de altfel plini de rame, mai simple ori mai bogate, cu tablouri de Petrașcu, Steriadi, Palladi, și de maestri mai vechi – o horă de Th. Aman, înnegrită rembrandtian, uleiul alterându-se înaintea de vreme, din cauza unei deficiențe de preparare. Printre ele pozele ori desenele unor oameni familiari: Ion Ghica alături de nevastă-sa, Ion Brătianu ținând un discurs (guasă), precum și tăieturi din ziare, fie cu pozele acestora, fie cu diferite anunțuri.

Camera era plină de lume; sosirea ei nu stârni senzația pe care o scotează orice persoană ce se crede cât de cât importantă; stăteau care pe scaun, care în picioare, dar mai era un loc liber, *fotoliul din pictură*. De fapt, un jilț mare, drept, împăratec, cu spetează din lemn de nuc, sculptat.

– Să nu te apropii de mine, că sunt răcită și mi-e să nu pățești vreo potcă. Șezi acolo în fotoliu.

Vorbise chiar bătrâna venerabilă din tablou? O clipă Ivona crezu că are un coșmar – clătină capul să se dezmeticească.

– Să mă ierți că primesc astfel musafirii, continuă bătrâna. Acum Ivona își dădu seama că vorbea însăși tanti Cleo. Stătea în pat, învelită cu un pled. Ai niște fursecuri, acolo, pe noptieră – vrei un ceai, o cafea?

– Nu, tanti Cleo, nu iau nimic. Mă bucur să vă văd... (Vru să-i spună că n-o văzuse de vreo zece ani, dar se opri la timp.)

Ce frumos ați îmbătrânit; nu se putu abține. Îi plăcea chipul acela distins, cu buzele strânse și ochii blajini, părul alb, îngrijit și cochec pieptănat, întocmai ca în tablou.

– Ha, ha, ha! – sezi colo-n jilt, celorlalți nu le-am dat voie, dar tu poți să stai, *acolo e locul tău*.

Nu se mai afla nici o femeie, numai bărbați, toți o salutară pe rând, după cum le întâlnea privirea...

– Spune, ce te interesează: mobilă, tablouri? În primul rând, ar trebui să-mi spui ce casă ai. – Adică, să mă duci pe mine, s-o văd, să-ți spun eu ce s-ar potrivi.

– Nu, tanti Cleo, Ivona nu cumpără nimic, pe ea am chemat-o eu... știți este fata generalului Zorzoreanu... cea mai mică, foarte bună prietenă a mea... Jenică Grozamă vorbește, supărând-o pe bătrână...

– Dragă, dar știu asta... de ce nu mă lași, să am și eu umor? Draga mea trage scaunul mai încoace... nu, nu te apropia, că iei microbii – ori mi-i dai pe-ai dumitale... așa... deci tu ești Ivona? Ce mai face generalul?

– A murit, răspunse Ivona, roșindu-se că trebuie s-o contrazică...

Iar un hohot de râs...

– Aoleu, ce să mă fac eu că azi nu-mi iese nici o glumă. Întrebam de mama dumitale, de Pârva – noi ei îi ziceam *generalul* și lui bărbatu-său Ilie Zorzoreanu, Dumnezeu să-l ierte, *generăleasa*...

Ivona râse cu poftă. Ochii mari și buni ai bătrânei sclipiră de bucurie.

– Eu n-o să mai vorbesc... să nu-mi crească iar febra... Ieri m-am simțit mai bine... m-am dat jos din pat... și azi iar am făcut 37 cu doi. La vârsta mea, trebuie să fiu prudentă.

– Dar să vă lăsăm... v-am obosit și așa prea mult, spuse.

– Nu, nu, stați aici, discutați ce-aveți de discutat... eu o să mă uit la voi și asta o să-mi facă mai bine ca somnul. Eh, câtă lume venea pe-aici până nu de mult... Jos în sală dădea

concerte George Enescu, numai pentru noi vreo 3–4 persoane... Acum...

Toți respectaseră cuvântul bătrânei amfitrioane, dar se vedea că abia așteaptă o pauză ca să reînceapă o discuție furtunoasă.

– Da, domnilor, situația este mai mult decât critică, începuse Dumitru Boc. Tuși de câteva ori, să vadă dacă poate să-i dea drumul, dacă nu cumva bătrâna mai are ceva de spus. Aceasta scosese amândouă mâinile deasupra pledului și închisese ochii – părând un copil cuminte, care dormea după baie. Toți știau însă că n-are somn, ascultă și judecă.

– Am fost lăsați la discreția lor, li s-a dat țara pe mână, fără nici un fel de garanții din parte-le. Pot să facă ce vor. Și vor face!

– Ce pot să facă? Nimic... sări Gelu Gorcea, sunt niște palavragii, atâta tot. Sperie și ei copiii.

– E o copilărie ce spui dumneata, domnule Gorcea, interveni avocatul Întorsoreanu, și dacă am ajuns în situația asta vina e numai a partidului dumitale. Cum califici dumneata trădarea lui Tătărăscu? Toți ziceați – Guță știe ce face, lăsați-l în pace, fiți liniștiți, Guță veghează. A vegheat de s-a spetit.

Ivona înțelese că e vorba de politică. Regreta și mai mult că venise. Ce-o amestecă pe ea în chestiile astea? În ultimii ani se întâmplaseră o mulțime de evenimente și discuțiile politice, certurile dintre partide – trecerea unor grupuri de la un partid la altul, deveniseră frecvente. Un fel de joc de-a baba-oarba. Ea nu pricepea aceste mișcări, nu voia să știe de divergențele dintre ei, nici ceea ce-i apropie. Aici, de exemplu, erau reprezentanți ai tuturor direcțiilor. „O fi vreo farsă a bătrânei?” se gândi. I-o fi convocat pe toți aici, ca să moară în zumzet de testamente politice românești și să nu-i pară rău? Îi știa aproape pe fiecare în parte – unii erau vorbă lungă, of, of! Începu să se foiască în jilțul care acum parcă o strângea.

Aici îmbătrânesc – îi trecu prin minte. În curând, mă voi transforma într-o venerabilă fantomă ca aceea din pat, apoi voi rămâne și eu o amintire prețioasă pe perete. Își dădu seama că portretele cele mari, care o impresionaseră, reprezentau
 5 fiecare altă bătrână – pe Cleo, pe mama și pe bunica ei – toate trei semănând ca niște picături de apă! Acum neamul se stingea fără urmași – bătrâna împachetase – nu înțelegea ce e cu toate lucrurile acelea în debandadă, și o chemase și pe ea să mențină pentru o clipă continuitatea...

10 – Un moment, stimați prieteni, făcu Jenică Grozamă, cel mai tânăr dintre cei de față, vechi admirator fără noroc al Ivonei. (Tot iubind-o pe ea se consolase pe rând c-un pluton de femei, însă nu strică să spui peste tot că ai o aleasă a inimii care te respinge. Face bine. „Aleasă inimii mele – ...“)

15 – Jenică... te rog! zise Ivona destul de tăios...

– ...încă nu știe despre ce e vorba, nu știe pe ce lume se află... Și privind-o fix: află, draga mea, că suntem cu toții pe lumea cealaltă. Ceilalți începură să râdă. Da, da... pe lumea cealaltă! Mai avem însă o porțiță de scăpare. Ultima... Și pe
 20 alt ton, foarte serios, că pe Ivona o trecu într-adevăr un fior: *mâine fugim...*

– Unde?

– Încotro vedem cu ochii, via Dealul Mare. E ultimul avion care mai pleacă liber – adică pe care l-am putut
 25 cumpăra. Ca să vezi că-ți sunt prieten până la capăt, indiferent de cum te-ai purtat cu mine. De-asta te-am chemat, să-ți spun să-ți faci bagajul...

– Nu înțeleg nimic. Adică înțeleg, dar... ce e cu dumneavoastră? Nu, zău, vreți să mă speriați...

30 – Domnișoara Ivona – făcu Întorsureanu – Jenică, faimos pentru poznele sale, de data aceasta a vorbit serios. Și apăsând pe cuvinte, ca pe pedalele unei biciclete trase la deal: *Din sursă autorizată am fost înștiințat: încep arestările și n-or să se mai termine niciodată.* Acei care vor să-și mai salveze pielea, să

părăsească țara, cât nu e prea târziu. După abdicare nu ne mai putem aștepta la nimic bun. Lichidarea vechilor „clase
 5 exploataatoare“, cum ne numesc ei, nu e vorbă goală. Nu obișnuiesc să umble cu metafore – când ei zic lichidare, nu fac o metaforă, înseamnă chiar lichidare.

– Dorești să fii li-chi-da-tă? întrebă Jenică, dându-și ochelarii jos și privind-o „alb negru“ – (fără ochelari nu
 5 distingea culorile...).

– Eu, de ce?... lichidată?

– De-ai!...

– Vai de mine, ce enormități debitați!... Iertați-mă.

Mai intrară două femei tinere și frumoase, stil *fășnețe*, căroră bătrâna nu le dădu nici o atenție – ridică doar pleoapele și le lăsă să recadă, și nici ceilalți – probabil mai fuseseră aici
 10 înainte de sosirea ei.

– E adevărat c-or să ne violeze? chicoti una.

Ivona nu mai putu urmări discuția. Alțeca o frământa pe ea. Vru să se apropie de una din cucoane și s-o-ntrebe: cum se procedează... adică ce trebuie să facă femeia... când devine
 20 femeie... „Nu despre cum să fugim este vorba, ci cum trebuie să ținem picioarele“ – aceasta e chestiunea burgheziei românești la ora actuală, îi veni ei un gând.

Nu se mai tinea acum nici o ordine în conversație – vorbeau toți odată, ori tăceau în același timp și din când în
 25 când sosea câte unul...

– Ce-ar fi să opunem rezistență armată?

– Cu care armată?

– Americană... că tot ei ne-au dat pe mâna ăstora. Să-i
 30 chemăm să vină să-și spele rușinea. Au vândut Sud-Estul Europei. Niște imbecili și englezii și americanii, la Ialta s-au purtat ca niște cizme, i-a jucat Stalin pe degete, zise Întorsureanu, plin de venin.

– Ce rezistență să mai opui acum? Știți că a început
 vânătoarea celor de prin munți? Ca să-i silească să capituleze,

au arestat țăranii, care le puneau alimente la locurile indicate de ei prin bilețele...

– Da, da' la prefectură... ori la comisariat... țăranii arestați sunt speriați cu... vai de mine! răgete de leu înregistrate pe bandă! – și gardianul zice că dacă nu spun tot, dă drumul la lei, să-i sfășie. Ția n-au ce spune, sunt snopiți în băței, și la urmă li se sparg timpanele cu răgete de lei din Sahara... E ingenios, nu?

– Nu poate fi adevărat, făcu Ivona.

– A, o idee! sări Jenică. Să nu mai fugim, să *plecăm*, dar toți odată, în mod demonstrativ... Să lămurim țăranii să treacă granița – să golească satele, toți țăranii până la unul.

– Și România cui o lăsăm? râse Boc.

– Lor! Câți sunt? O mână de oameni. Să-i lăsăm să-și consume apetitul revoluționar, masacrându-se între ei, și după aia ne-ntorcem, le luăm steagurile roșii și le dăm la spălat.

– Vă rog să nu mai faceți astfel de glume în casa mea, se auzi deodată vocea bătrânei, tăioasă, chiar dacă atât de înceată...

– Da, sigur! Aveți dreptate... Nu trebuie să le dăm ideea țăranilor... De pământ i-a legat Mihai Viteazul, și a știut el de ce-o face, de pământ să rămână legați. Așa să rămână. Ei sunt talpa țării, într-adevăr.

– I-a legat Mihai Viteazul, dar o să-i dezlege comuniștii... Colhozuri... totul în comun... știți povestea... „Dimineața bătea toaca/ La colhoz deschidea poarta/ Cine nu venea la toacă/ Era vai de-a lui cojoacă!“ Ale cui or fi versurile?

– Nu-ți fie teamă, c-or să afle ei autorul... chicoti bătrâna, rămânând însă în aceeași poziție și cu pleoapele trase peste bulbul ochilor, înflăcărați de suferință.

Ivona mai stătu cam un ceas. Inginerul Boc spuse că el o să treacă Dunărea înot. Se pregătește de-acum înotând acasă, în cadă, cam câte doi kilometri pe zi. Toți făcură haz ca de-o glumă, dar Boc spunea adevărul. Întrucât nu exista în Craiova

nici un bazin acoperit, el care era un priceput înotător, crescuse pe malul lacului Giormane... după ce venea de la slujbă, intra în baie și se balăcea două-trei ceasuri. „Dar și când s-o deschide ștrandul, tu-i mama mă-si, cine-o să fie primul?“ îi spunea el nevestii.

– Da, da, mă duc la Tito. Dunărea poate fi trecută foarte ușor *dacă îi știi chichițele*. Să nu te lași ispitit de bulboane și să știi cum să le ocolești...

– Și ăia care trag de pe mal în tine?

– Te dai la fund... mai mergi pe sub apă... Am ajuns să pot merge pe sub apă 15 minute... sau secunde? Mda!

Una din doamnele sosite mai târziu povesti cu mare farmec o întâmplare a unui cunoscut, care se hazardase să treacă, tot așa înot. Dunărea, pe la Severin, acum pe frigul acesta închipuți-vă – pe-o noapte, era o noapte neagră, neagră, să-ți dai cu degetele în ochi – și ce credeți? Un moment de suspans... doamna cea frumoasă reținându-și cu mânuța dusă la gură un mic gungurit de răs: înoată el, înoată voinicește, e un om solid, mușchiulos, și pe la mijlocul fluviului se izbește cu capul de ceva... de un alt fugar, care trecea de la Tito în partea noastră... Da' s-au pocnit tare de tot... a dat sângele... ăla s-a speriat și-a luat-o înapoi, al nostru a crezut că merge înainte... dar tot pe malul românesc s-a pomenit. Noroc că nu l-a prins patrula... Așa că vezi, domnule Boc, să nu te izbești și dumneata în cadă... de vreun corp străin... (Iarăși un hohot de răs.)

După această anecdotă, Ivona crezu că se poate retrage profitând de rumoare...

– Stai... unde te duci? făcu bătrâna. Vino mai aproape... Alege-ți un desen – de pe perete... pe care vrei tu... Ivona luă la nimereală o răstignire de Pallady. (Cred că singura răstignire a acestui pictor, atât de departe de subiectele religioase.) Rău inspirat, pictorul se întorsese în țară de la Paris – tocmai acum! – nu mai putea pleca și-și vindea pe nimic desenele în Cișmigiu –

Bun! Și să mai vii pe-aici, când mă simt mai bine – să merg să-ți arăt pe-ndelete toată casa. Să vin și pe la dumneata, să vedem ce ți se potrivește.

5 Ivona plecă, făcându-i cu capul un semn lui Jenică: adică să nu se mai ostenească s-o conducă. Și nici să nu conteze pe ea. I se păru caraghioasă toată acea adunare, iar discuțiile frizând absurdul.

10 La început merse la-n tâmplare. Abia după vreo zece minute de hoinărit, prin frig – ninge, la 14 aprilie, închipuiți-vă! își aduse aminte ce avea de făcut. Unde anume plecase. Era pe Calea Unirii. Cu toată vremea nefavorabilă, acest loc de întâlnire al craiovenilor – clubul claselor populare – era ticsit. Toată strada era o masă de lume pestriță: soldați, liceeni îmbrăcați în haine
15 „hoț“, femei ușoare în rochii străvezii, ca niște *furouri*, rujate violent și cu privirea aceea veșnic în așteptare. Apoi pensionari, oameni de toată isprava. Aici se făceau toate „agățările“ – se puneau la cale cunoștințele „întâmplătoare“, mai ales între tinerii de pe la școlile profesionale, de la licee.

20 „Vino deseară pe Unirii – îți fac cunoștință cu o gagicuță... mțu! Are un bulani!“ Acesta era modul de recomandare. Seara tinerii ieșeau într-adevăr pe Unirii, se înscriau pe una din benzile rulante vii – una se ducea și alta venea – și după vreo două trei „ture“ – toți mergeau cu capul întors spre banda ce
25 se scurgea în sens contrar – observau persoana cu pricina într-un grup de colege, prietene – o salutau. La turul următor se dezlipiau din grupul lor și treceau în celălalt... Prezentările, iar câteva „tururi“ și plecau cu noile cunoștințe „la o înghețată“, ori „la o cofetărie“. După care se întorceau fiecare acasă. Asta
30 era tot, așa se distra tinerimea Craiovei, în acest mare club în formă de șarpe care era Calea Unirii.

Ce-or fi făcând ei după ce mănâncă prăjitura și „cavalerii“ se scotocesc câte un sfert de oră până găsesc bănuții trebuincioși? Chiar pleacă fiecare acasă? Ori urmează niscăi

orgii? E imposibil ca acești tărănoi să se mulțumească doar cu o trepădare și o conversație banală; trebuie să cunoască ei niscăi metode extraordinare de a-și potoli instinctele, ceva ce nouă celor de la oraș – „clasele exploatoare“, cum începe acum să se spună – ne-a scăpat ori am fost înlăturați de la
5 astfel de plăceri, prin educație. Mergea numai pe trotuar, totuși înaintea era anevoioasă din cauza grupulețelor oprite să schimbe câteva cuvinte, înainte de-a se hotărî să se înscrie pe unul din „*coridoare*“. Îl zări și pe Cristinel și cum el n-o putea vedea îi studie de la distanță fața mare, fâlcoasă, sprâncenele
10 stufoase, ochii mici, mustața subțire deasupra buzei, aranjată cu mare grijă, ca la actorii de film. Făcea impresie bună, de mascul stăpân pe sine. Grăbi pasul, la prima străduță laterală o coti, acum putând merge și mai repede, nemaifiind
15 împiedicată, oprită, îmbrâncită de masa de oameni, ca pe „Unirii“. Îi era teamă să nu găsească închis la Biblioteca „Aman“. Era deschis, iar sala de lectură, bineînțeles, goală. Biblioteca „Aman“ era considerată una din minunile urbei, minune că mai existau cărți strânse laolaltă.

20 Ceru câteva romane și începu să le răsfoiască febril. În *Răscoala* lui Rebreanu căută un anumit pasaj – siluirea Nadinei – strămbă din nas, părându-i-se prea simplist rezolvată scena – în Sadoveanu... unde naiba are Sadoveanu așa ceva?... nu găsi decât fraze poetice... Camil Petrescu se încurca în divagații și bănuieli... Trecu la franțuzi... Ceva se putea învăța
25 la Zola... dar îi privea mai mult pe bărbați decât pe femei – „Balzac violează prost“, se pomeni ea îngânând și-i veni să râdă... „Mulțumesc“ zise tare, înapoind cărțile... Toate scenele tari care o impresionaseră atâta pe vremea liceului păreau acum fade și lipsite de elementara documentare. Nu tu psihologie,
30 nu tu învățăminte practice, pe care să te sprijini, la o adică!

– Ce anume căutați, întreabă bibliotecara, o fată drăguță de vreo 19 ani, care probabil ținea locul, ori era vreo rudă a titularii, pe care o cunoștea.

„Să-i spun, să nu-i spun?”

– Scena cu violul, dragă! Marile... alaiuri... înțelegeți?

Fata pufni în răs, uitându-se în jur, să vadă nu le aude cineva.

– Păi, la clasici apelați dumneavoastră? Mergeți la contemporani.

Fu rândul Ivonei să chicotească. Acum, că pronunțase și cuvântul magic, se simți mai ușurată. Ieși din bibliotecă bine dispusă. Și pe deplin edificată, în ce are de făcut. În zece

minute își și cumpără o rochie de mireasă de pe Lipscani, fără s-o probeze, punând-o doar așa pe lângă ea și, oprind un taxi, ajunsese rapid acasă. Nimeni n-o văzu intrând. Mai avea destul timp până la ora *promisă*. Începu și să se facă frumoasă. (Nu spusese el – „vezi, să te faci frumoasă!”) Dar nici n-apucă să desfacă pachetul, ca să calce rochia – oricum trebuia

călcată – că apăru Lunița. Venea rar la ea în cameră.

– Hai și tu jos, c-a venit fratele Nica.

– N-am nici un frate, eu am numai amanți, pronunță Ivona această frază bizară.

– Dragă, cum vorbești așa?... E *fratele* Nica... a avut iar ieri spre prânz, o *vedenie*, înțelegeți?

– Te rog să nu insiști! Te rog! Azi n-am chef nici de vedenii, nici de un sobor de preoți, nici de Sfântul maslu. Înțelegeți?

– Vai, te doare capul, ce ai? Aiurezi!

– N-am nimic... lăsați-mă odată în pace.

Lunița ieși, nedumerită. Cunoscându-și sora, crezu că e vorba de o toană, ca multe altele și știa că nu-i bine să insiste în astfel de cazuri. Întoarsă în camera ei, îi șopti bătrânei că Ivona e iar „în draci”, stă și citește.

– A intrat diavolul în ea – șopti generăleasa. Uf, că nu mi-a dat Dumnezeu și mie un băiat! Am fost ursită să îndur toate istericalele unor neisprăvite. (O fată care nu e în stare să se mărite e o fată neisprăvită! – spunea ea de douăzeci de ori pe zi, *à propos* de orice.)

Prezența *fratelui* Nica era de natură să calmeze oarecum spiritele și să pogoare pacea în sufletele păcătoșilor. Era de vreo două luni un oaspete obișnuit al casei. Un personaj ciudat, într-un anumit fel, rod aproape inevitabil – cum ar fi spus Birtea – al vremurilor acelea de haos, confuzie și derută, pe de o parte, de începuturi, de pretenții, de geneză pe de alta. Pe baza unor interpretări personale ale anumitor pasaje din *Vechiul Testament*, Nica susținea că Iisus Mântuitorul nostru încă nu s-a născut.

N-ar fi exclus – având în vedere situația specială creată după cel de al doilea război, care coincidea cu unele indicații din Apocalipsă – să se nască în zilele acestea de grea cumpănă. Mai bine zis, să se ivească *acum matur și gata să propovăduiască*. În anumite momente, Nica fusese cuprins de bănuiala, ce-i făcuse să se cutremure pe frații ceilalți, că ar fi chiar *el* Mântuitorul. Răspunderea imensă care cădea pe umerii lui, având în vedere că lumea e azi cu mult mai stricată decât pe vremea lui Pillat, precum și chinurile ce le-ar fi avut de îndurat îl făcuseră să rostească nu o dată în ceasurile sale de post și rugăciune: „Doamne, înlătură de la mine acest pahar”. Oricum, rolul de apostol și-l asumase de pe acum, până la o eventuală clarificare, ori un semn mai precis de sus. Ca și vietuitoarele simple, *fratele Nica* – își spuse chiar el așa – nu avea pretenții mari de la viață. O bucată de pâine și o cană de apă – și, spre deosebire de alte vietuitoare, avea încontinuu revelații care îi călăuzeau pașii. Discuta cu Dumnezeu prin *semne*. I se arătau anumite semne, vizibile pentru toată lumea de altfel, – ca această ninsoare în aprilie, bunăoară, dar numai lui i se releva conținutul misterios al evenimentului.

– Se vor sacrifica prunci.

– Ce fel de prunci, frate Nica?... Poate miei, s-apropie Paștele.

– Nu știu... dar prunci, un mare sacrificiu de prunci se va abate asupra noastră.

O caracteristică a *sfântului* era că admitea el însuși că nu e sfânt decât în anumite momente, când trăiește intens, mișcându-se parcă în interiorul unei flăcări mari – „așa ca pe o vatră?” – „Nu, ca într-o vâlvătaie” – și atunci are puteri mari în el, poate să facă... de, dacă ar încerca... știe și el... minuni... Dar n-a îndrăznit să încerce, de teamă să nu-l supere pe *Moșu*. Moșul Dumnezeu i se arătase de câteva ori în timpul secetei, de fiecare dată fiind tare mâniat... „Da de ce era așa de furios, frate, că numai în post am ținut-o? – l-a întrebat odată o țărancă – de ce e așa de făcut foc pe noi?” „Nu știu, scăpărau scânteii din ochii lui”. Restul timpului e și el un păcătos – fratele recunoștea asta despre sine – și el caută, băjbâie, poate să greșească... Speră însă să aibă – cu ajutorul lui Dumnezeu și printr-o educație severă și drastică înfrânare a poftelor – tot mai multă parte de teritoriul de flăcărie pură, hărăzită existenței lui și înlăturând de la sine, din ce în ce mai mult, momentele de penibil și băjbăială. „Toată viața noastră suntem ca niște gângavi – soră Lunița – spuse el femeii care reintrase în cameră. Nu reușim să ne articulăm nici măcar rugăciunea de dimineață. Vorbim fără să ne înțelegem bine – copiii nu ascultă de părinți, fug de acasă, se dedau la rele...”

– Așa e... asta așa este... admise mama Pârva. Ai copii, ai necazuri...

Lunița care de copilă dăduse semne că e un spirit evlavios – nu lipsea duminică fără să meargă la biserica Madona Dudu, să aprindă lumânări și să îndrepte lumânările strâmbe din sfeșnicele de la intrare – descoperise călugărul din întâmplare, dintr-un fel de noroc chiar, cum cerșetor fiind dai peste o pungă cu galbeni. Într-o zi, în piața veche, lume multă îngrămadită în jurul unuia care nu știe ce spunea acolo, în mijloc... nici nu se vedea, nici nu se auzea bine. „Ce e? Ce e?” „Ce să fie, unul... de i s-a arătat Dumnezeu...” Unii credeau, alții bodogăneau că e un impostor... Lunița își făcuse

loc, cu coatele, și când îl văzuse – așa voinic, frumos, cu barbă mare neagră, cu ochi blajini, în minteanul acela de dimie neagră și încins cu tei – își dăduse seama din primul moment că e vorba de ceva adevărat. Că acest om cu voce atât de caldă și vibrantă nu putea să nu fi vorbit – cu vocea asta – cu bunul Dumnezeu. Stătuse până la sfârșit – sorbindu-i cuvintele – iar când toată lumea plecase, îl luase de mână ca pe un copil și-l adusesse acasă, să-i povestească și mamei ei și Ivonei că e cazul să ne pregătim sufletele pentru ceva deosebit. (Cam asta era esența predicii lui din piața veche.)

De data aceasta „fratele eretic”, cum îl poreclea Ivona, mai puțin credulă, nu veni singur. Apăruse însoțit de un pitic cocoșat, care se lipise de vreo câteva zile pe lângă el și-i ducea într-o traistă, pusă pe băț, în spinare peste cocoașă, cartea. Căci fratele Nica se deprinsese să umble în carte și să caute argumente, de când fusese la mănăstire, din cele câteva luni petrecute acolo, înainte de a fi dat afară, pentru originea sa divină. (Îl sancționase starețul chiar la prima abatere – prima năzărire c-ar fi mucenic, apostol, ori... Iisus... nici el nu știa prea bine.) Până la urmă, piticul Goage s-a dovedit a fi un om al Stăpânirii, pus (ca să nu muriți de curiozitate) să-l spioneze, să vadă dacă sub masca aceea de idiot mistic nu se ascunde cine știe ce dușman periculos și să dibuie împotriva lui sunt îndreptate predicile acelea aparent incoerente și lipsite de noimă. Piticul s-a dovedit atât de abil, și a arătat atâta zel în misiunea sa secretă, încât a reușit ca din blajinul frate Nica să facă, până la urmă, un martir de-adevăratelea, pus să urce nu o Golgota, ci zece așezate cap la cap, cum avea să observe unul din noii colegi de suferință. (Și spre marea lui nenorocire, de unde intrase la pușcărie cu mintea tulbure, acolo dintr-o dată i se ridicase vâlul de pe creier, trebuind să suporte lucid toate încercările.)

Lunița înțelese din primele cuvinte schimbate cu fratele c-ar fi vorba de noutăți. Fratele nu se grăbea să dezlege sacul

minunii. Se antrenase cu Pârva într-o discuție despre vreme, așa că după câteva momente dudua cea evlavioasă înclină să creadă că va auzi tot relatarea vechilor arătări – (Pe care fratele le povestea de fiecare dată cu aceleași cuvinte). Piticul, observând nervozitatea Luniței, ușoara nemulțumire și necredință, îi făcea întruna cu ochiul că „da... l-a văzut, l-a văzut”. „Pss! l-a văzut... ascultați-mă pe mine”, îi șopti el. Bun... dacă e așa... atunci să profite și alții. Domnișoara, într-un avânt altruist, se duse și bătu la ușa chirieșilor.

Fetele abia veniseră de la școală. Pițigo și Tudor stăteau... în cap. Cu picioarele lipite de perete – executau un nou exercițiu, de care auziseră, dar încă nu-l puseseră în practică. Tudor reușise chiar să facă și vreo trei pași... în mâini.

– Sigur că da, domnișoară, venim acuș! promise Coca.

Tocmai atunci își făceau apariția și *domnii elevi*. Titu avea niște arsuri la stomac și arăta tare posomorât. Aurel era de-a dreptul furios. Luase o palmă de la portarul liceului, Moise – o huidumă de om, cu fața buhăită, purtând mereu bască pe capul mare, că îndrăznește să intre pe poarta liceului fără șapcă pe el! Pleoș! Văzuse stele verzi. Primele două ore se suspendaseră. Fuseseră strânși în curtea înconjurată de ziduri mari, roșii a liceului și directorul apăruse, pe terasă, însoțit de un om necunoscut, îmbrăcat modest. Acesta, luând cuvântul, după o scurtă prezentare confuză a directorului, le ținuse o prelegere despre forțele de producție și mijloacele de producție! Ningea. Pe măsură ce elevii se arătau tot mai neliniștiți, începând să tropăie de frig, oratorul se înflăcăra și mai tare. Tuna și fulgera împotriva... mijloacelor de producție!... ori a forțelor de producție? ori împotriva *anumitor mijloace*, și-a anumitor producții... După ce termină... directorul le mai făcu o surpriză elevilor săi: aduse acolo pe terasă doi uriași, cum nimeni nu mai văzuse. Butucănoși, cu brațele cât un om de groase, și cu cefele răsfrante de câteva ori. Erau doi luptători de greco-romane, celebrii Jean

Drăghicescu și Titi Georgescu, care în chiloți și maieu, așteptaseră două ceasuri în cancelarie. Acum, când în sfârșit fură chemați, defilă de câteva ori pe terasă, arătându-și mușchii pe care fulgii de zăpadă se topeau imediat – și plecară înapoi, în cancelarie, să se îmbrace. Asta fu tot, pe cât fusese lecția despre forțele de producție de lungă, pe atât de fulgerătoare fu defilarea *forțelor* propriu-zise. Ce legătură o fi văzut directorul între cele două numere – băieții încă nu înțeleseseră, poate și de aceea arătau atât de cătrăniți acum.

– Hai mă acolo că ne cheamă domnișoara, zise Rosa, tușind mărunț, cum avea obiceiul uneori. Hm! Hm! Nu știai dacă așa îi vine, sau e un limbaj secret, un comentariu cunoscut doar de intimi. Hai acolo... Hm, hm! Auziți? Hai dincolo...

– Bine... Băieții încă mai sperau într-o masă bogată, căzută din cer. Cine știe, o fi dând asta vreun ospăț? Toți trecură în camera proprietăresei. (Aurel nu înainte de-a se peria pe hainele jilave și de-a da cu mătura după ceilalți.)

– Dumnealui e fratele Nica, de care v-am povestit – făcu domnișoara prezentările. Luați loc, stați, stați pe unde puteți... avem surprize... Piticul făcu cu ochiul spre Titu: „L-a văzut... l-a văzut, psst!”

– Ce dracu tot zice asta, mă? se miră Titu.

– Fii atent că acum începe numărul cu pitici! zise Aurel. Mă, ce zi groaznică.

– Mie parcă-mi miroase-a friptură...

– Aș!

În loc să dea drumul întâmplării extraordinare, fratele Nica se complăcea în postura omului neînsemnat, care flecărește volubil despre te miri ce. Acum îi spunea doamnei Pârva că a văzut mare agitație la magazinul cu cobai, papagali și căței de pe strada Madona Dudu. Papagalii se agățau de sârmele coliviilor cu disperare, vorbeau ceva misterios, iar cobaii stăteau speriați unul lângă altul ca la un zid al morții. De asemenea,

zicea că-l doare în regiunea inimii... „Aoleu să nu fie inima“ ...
sărise madam Pârva.

– Nu e inima... e altceva, dădu din cap fratele. La vremea
asta sufletul, doamnă! Nu mai spun c-azi-noapte am avut niște
5 vise de groază.

– Ce vise, frate Nica? – interveni domnișoara Lunița, spre
a-l sili să vorbească mai tare și spre a împinge oarecum
conversația spre zona miraculosului, căci de la vis la minune
nu e decât un pas.

10 – Mă dusesem cu un desag de grăunțe la moară. Și când
să bag în coș, desfac eu sacul la gură... țâști! un șobolan... după
aia altul.

– Taci, frate!... că-mi vine rău. Nu pot să-i suport nici în
visul altora, nici în realitate...

15 – Nici eu! Dar ce să fac, dacă dusesem la moară un sac
de șobolani?... Așa e și viața noastră – se întoarse el cu privirile
către „tineret“ – Plin de neprevăzut – Zici că duci ceva în
desaga din spate, și cine știe ce păcat ți-a mai dat Domnul să
cari.

20 În sfârșit, considerând pregătirea psihologică făcută, le
povesti, transfigurându-se deodată, ca și când s-ar fi
transformat în alt om, vibrând tot de o emoție care se
transmitea și celorlalți – o întâmplare plină de mister. Vorbind
cam o jumătate de oră, insistând pe amănunte care aveau forță
25 de generalizare... De exemplu: „Pietrele drumului îmi loveau
gleznele, făcându-mă să sufăr, iar una mai mare, și mai
colțuroasă, îmi sfâșia veșmântul“. Ori: „Era o pată de întuneric
în dreptul lunii, și deodată tot cerul se murdări de la acea pată
gri“. Viziunea propriu-zisă și discuția care avusese loc între
30 el și rotogolul acela de vipie, care-l făcuse să cadă cu privirea
în țărână – nu le vom relata pe larg, deocamdată. Ne
mulțumim a spune că, în timp ce toată suflarea asculta cu
gura căscată, în cameră mai intraseră două persoane: Petre
Birtea și un domn mic, rotofei, simpatic, clipind mereu – profesorul

de care pomenise în dimineața aceea și pe care-l găsisese și-l
provocase la o discuție teoretică... la logodnica lui. Venise,
așadar, fără a fi invitat de nimeni. Bătuse la ușă. Neprimind
nici un răspuns, încercase alături, de unde se auzea rumoare.
Lunița le arată niște scaune și musafirii se așezară, fără multe
5 mofturi.

– Tu ce cați aci, mă? întrebă Coca râzând. Petre îi arătă
o carte mare și groasă pe care o avea în mână: „Aceasta este“.

– Ce este?

– Cartea. Am venit să ți-o arăt. Erau acum în acea cameră
10 două cărți.

– Eu i-am dat-o, dar se uită în ea ca vițelul la poarta nouă,
zise profesorul. Filosofii ăștia de azi înțeleg totul, dacă are cine
le citi... Ha-ha... că ei nu știu literele... ha, ha, ha! Râse tare,
molipsitor... Se auziră mai multe sâsâituri de protest: pss! pss!
15

– Da ăștia ce fac? Au mutat *renașterea* aici? („Renașterea“
era numele unei săli, unde se țineau conferințe religioase.)
Nimeni însă nu schiță un zâmbet și profesorul Gorici se potoli.

Predicatorul se afla încă, în aura lui de fanatic, în exercițiul
20 funcțiunii. O pasiune adevărată impune respect, și noii sosiți
holbară ochii și ascuțiră urechile. Nica făcea să se ivească, parcă
acum, pentru toată lumea. *Ceea ce E Mai Presus De Fire.*

* * *

25 La ora fixată, Cristinel urca scările spre iatacul Dulcineei.
Venea direct de la poker – un mic pokers, după turul pe
Unirii, unde pierduse tot – 25 de nasturi de manta militară
(jucau pe nasturi – pe care-i tăiasse din mantaua generalului,
30 la ultima lui vizită în odaia iubitei, profitând de neatenție.
Acum, după ce-o va dezbrăca, o să-i ceară și restul; mai văzuse
niște tunici galonate pe-acolo.) Trecuse pe la *odăia* lor. Bucuros
că nu dă de nimeni, își aruncă un pic ochii în oglindă și-și
aranjă freza. Venise din oraș și c-un kilogram de zaibăr

înfășurat în ziar și astupat c-un cocean. Ajuns în fața ușii, scoase sticla de sub haină, tuși discret și bătu... „Sunt eu, Cristinel...” Își pregătise un fel de discurs de dragoste, pe care chiar îl povestise la poker. Partenerii mai adăugaseră și ei câte o propoziție, două. „În primul rând, să nu te duci beat, că ratezi totul – îl învățase Mituș, un puștan bubos și slinos – în al doilea rând, să nu te arăți de la început ahtiat după ea...” „Aia nu trebuie..., asta trebuie...” săriseră ceilalți. „Cazi în genunchi, săruți pământul, piciorul scaunului, papucul, ce nimerеști, să vadă că fără ea nu poți trăi.” „Nu... domnule, femeia trebuie luată... cu indiferență, stăruia Mituș... Și doar îi comanzi: «Dezbracă-te imediat – aruncă boarfele de pe tine... Așa... și chiloții... E, așa-mi plăci!» – Asta e toată conversația...” „Păi, dacă ești tâmpit și n-ai ce spune, te mulțumești și cu atâta – se băgase în față Ilie de la Liceul Comercial. Dar dacă băiatul e cultivat și e un romantic – lui nu i se... aia fără vorbe frumoase și poezie... Înțelegi?” Declarația de amor era aceasta... Cristinel dădu s-o repete... Dar ce face foafa de nu mai deschide?

– Sunt eu, Cristinel... n-auzi?

– Și ce vrei? sună vocea Ivonei, din spatele ușii.

– Păi, ce să vreau?... Să deschizi... să ne sfātuim.

– Nu deschid, că e târziu.

– Cum e târziu, fă? (începea să se enerveze). N-ai zis tu... (trebuie să vorbesc frumos)... dumneavoastră... n-am fixat noi...

– Pleacă, domnule, de-acolo! Chem vardistul... Vocea era parcă a unei străine, era de nerecunoscut. Ce dracu, ori oi fi nimerit în altă casă? Coborî scările, se uită în jur... Urcă din nou... Trebuie să spunem că Ivona luase această hotărâre în ultimul moment, chiar când îi auzise pașii pe scara de lemn, după ce așteptase cu înfrigurare toată vremea, cu inima cuprinsă de valuri de sentimente contradictorii.

Era îmbrăcată în rochia de mireasă (care îi venea foarte bine, într-adevăr, mai bine decât una de comandă), își pusese

lămâița pe cap, își făcuse pleoapele cu albastru, se rujase, se parfumase... și într-un sfesnic de alamă pâlpaia sfielnic și-o lumânare mare de ceară albă. Casa toată, în lumina unei veioze discrete și a lumânării, căpătase ceva romanțios, într-adevăr dar asta e situația... așa trebuie să fie, când faci pasul. Patul 5 nu pasul. Și, mai ales, atunci când îl faci cu premeditare. Ivona descoperise, în timp ce se pavoaza, că arăta splendid – nici nu-și dădea vârsta... și la urmă, ce? 23 de ani și o lună e o vârstă rezonabilă. Mai ales, în cazul brunetelor și a temperamentelor mocnite – cazul ei – care se aprind greu și nu se mai sting 10 niciodată. Sâni erau tari, puțin mai relaxați decât la 18 ani, își mai dăduseră drumul „la o cataramă”, totuși nu și-i dădea pe-ai altora mult mai tinere care... ce să mai vorbim... parc-ar fi bretele... La fel, coapsele. Avea picior frumos și numai faptul că nu știuse să se îmbrace, să-și pună în valoare feminitatea, 15 o ținuse departe de buzna continuă a bărbaților – din care unele femei își fac toată viața un titlu de glorie: „Dragă... nu pot să fac doi pași pe stradă – zicea una ieri la coafor – că se și găsește un amator! Unde-aș fi ajuns, dacă mă culcam cu toți?” „Tot aici”, îi răspunsese coafeza, care, pesemne, o cunoștea mai bine. 20

Ivona își mai turnă o picătură de șampanie. Oare din cauza asta era atât de volubilă? De-asta îi treceau atâtea năzbâtii prin cap? Se aruncă în pat cu fața în perne și vru să plângă. Totuși e groaznic ce se întâmplă. Oare să-i dau drumul? Merse... și mai răsuci o dată cheia în ușă. Asta îl întărită pe cel de dincolo. 25 Începu să apese nervos clanța, care făcea un zgomot mare și să împingă cu trupul ușa... Noroc că aceasta era de stejar masiv și balamalele bune – măcar că și ele neunse. Când obosi, se așeză jos, pe preș, și începu blând:

– Nu, zău... ai de gând să mă ții aici?... Nu înțeleg ce e 30 în capul tău... de ce m-ai întăritat, în primul rând? Hai, că ți-am adus vin...

Ivona dădu drumul patefonului pregătit din timp – o melodie languroasă – tango argentinian! – umplu odaia și trecu

și prin ușă, în inima înamoratului. („Nu, că până la urmă se răzgândește. Așa sunt astea bătrâne... numai calcul“). Cristinel începu să danseze cu sticla în mână. „Dansezi“ „Dansați?“ Trase o dușcă și, până să se termine tangoul, își și băuse

5 „partenera“. Altă plăcă – un vals, dar el se așeză din nou pe preș. Înăuntru valsa singură Ivona... Vinul îl făcuse melancolic pe Cristinel... Vinul și femeile îl melancolizau... Se simți caraghios, înfrânt, un om de nimic, un om de prisos... Viața l-a găsit nepregătit și viața e dusă... mai ales atunci când

10 iubești... Își dădu seama c-o iubește... el care se credea infailibil, îmbrăcat în armură... iată, se lasă prins în mrejele iubirii... Dar ea nu-i da drumul...

– Auzi, deschide puțin, numai să bag capul... să-ți spun ceva... o vorbă... Te iubesc, mă... Uite, e prima dată când mi se întâmplă cu adevărat... Nu știam că un sentiment poate

15 se transforma într-atât un om... Sunt răscolit, răvășit tot, *bulevardist*... de azi-noapte, de la ora trei, când m-am trezit și n-am mai putut dormi. Te doresc... Vreau să te sărut pe buzele tale atât de pătimase... Alo, s-aude?... am învățat să

20 sărut... Singur, în oglindă... aveai dreptate... Pentru tine fac orice...“

Neprimind altceva din cameră decât efluviile unor noi plăci și aceeași monotonă învârtire, îl apucă un frison de draci... Începu s-o insulte:

25 – Uite, de-aia ai rămas tu fată mare... Uită-te și tu în oglindă, ce, mai trebuie să-ți spun eu... După ce că-mi făceam pomană cu tine, venisem la tine ca la o miloagă... acum mai faci și pe grozava! S-a răzgândit fecioara! Sanchi! ești tu fată mare cum sunt eu acid clorhidric (învățase de curând despre

30 acidul clorhidric)... Te-ai întins cu toți chiriașii și-acum mă găsiseseși pe mine! M-ai și găsit prost! Da, ai dat cu banu-n sus și-a picat pe mine... Uite că nu mai vreau! Nu mai vreau să deschizi. Se uită pe gaura cheii și o văzu întinsă în pat... goală!... Te-ai dezbrăcat, minunea... acum, gata! zise el îmlânzit

deodată. Ce vedea nu era fața uscată și fără feminitate, pe care fusese obișnuit s-o întâlnească de vreo jumătate de an încoace, ci o femeie frumoasă, admirabil proporționată... dulce, caldă... logodnica lui! Gata, ce mai, se-nsoară! „Auzi... pușișorule? Te-am văzut... ce mai, te iau de nevastă! Degeaba mai încerci

5 să te acoperi... Ehe, ne făcurăm și mireasă... e-te-te! Bravo! Îți stă foarte bine... Acum spune și tu ceva; Și iartă-mă, dacă am scăpat vreo vorbă... mai așa... Sunt un impulsiv! Dar am zis pentru că țin la tine ca la ochii din cap... Sigur, nu mă

10 vrei, că sunt un copil pe lângă tine... adică, nu un copil (încercă s-o dreagă), un țopârlan... nu știu franțuzește! N-am fost născut la oraș, vin de la sapă... Dar nu uita că de-acolo curg toate talentele... Sigur... eu nu sunt o valoare pentru tine... dar stai să-mi termin liceul... stai să mă fac eu ofițer... Cu tine m-aș

15 reeduca foarte bine... Numai o mână de femeie mai poate îndrepta ceva la mine. Am caracter infect. Nu-mi iubesc părintii, nu țin la nimeni... Nici măcar amor-propriu nu mi-a mai rămas cine știe ce...“ (O scurtă pauză).

„Da și tu ești o tâmpită... Începu Cristinel o nouă rafală... Scormonește-ți puțin trecutul și vezi unde-ai greșit de-ai ajuns

20 în al hal!... vreau să zic cu caracterul acesta infect... Vrei să-ți spun eu ce ești? O *neparolistă*... Așa te porți tu cu cavalerii? Păi, dacă i-ai spus o vorbă unui băiat, să fie vorbă! I-ai promis la opt – la opt fără un minut deschizi... Deschide... c-o fi trecut de unsprezece... Mai vine mă-ta-n control și dă de mine aici... 25

Apropie-te să te pup la subsioară... așa prin ușă... vino, că nu mușc... Nu te mănâncă nimeni... Bine, să vezi ce fac eu la ușa ta... Bineee!“

Ivona era iar în rochia de mireasă – numai părul și-l lăsase despletit. Și desculță. Puse o altă plăcă – trăgând cu urechea

30 și la monologul lui Hamlet de-afară. Se simțea deprimată. Ce murdari pot fi și bărbații ăștia! Cum îi permiți unuia să-ți strângă un deget, cum te consideră obiectul lui, proprietatea lui personală și-ncepe să-ți arunce insulte. Luă albumul cu

fotografii dăruit de bătrâna Cleo și începu să-l răsfoiască, cu gândurile în altă parte.

Erau fotografiile unui diplomat român care se plimbase cu soția prin diverse locuri din Germania, imortalizând
5 momentul – Erlangen, Düsseldorf, Tübingen, Heidelberg – scria jos. Și pretutindeni ei doi – spre 50 de ani – pe câte un pod, în fața vreunei clădiri oarecare...

Fuse și ea, când era copilă, la Köln. Revăzu *Domul* – curentul continuu care exista în jurul catedralei făcută de uriași,
10 nu de oameni, curentul care îi ridica mereu poalele – (Asta îi rămăsese din Dom, amintirea gestului de a-și ține fusta cu mâna!) Sigur, o impresionase foarte mult vastitatea edificiului, pogonul de spațiu pentru rugăciuni din interior, turma arcadelor atât de definitiv încheiate. Apoi se bățaise pe podul de fier și
15 se uitase peste parapet în Rinul într-adevăr măreț – ca o vână pulsând puternic la tâmpla unui zeu. Remorchere, vapoare, vedete – treceau încolo și-ncoace – și un stol de pescăruși se juca pe valurile tulburi... Apoi trecuse iar pe lângă Dom. Era cu mama sa pe atunci tânără și dornică de impresii – se oprise
20 să admire tablourile pictorilor înșirate pe jos, pe o străduță, ba chiar se lăsase desenată de un italian, care, cu un patrafir de popă peste haine și cântând canzonete, făcea niște desene ciudate, la minut: cu foarfeca, dintr-o bucată de hârtie neagră. Îi pozase și ea zâmbind neîncrezător, în timp ce se strângea în
25 jur o droaie de gură-cască – da, seamănă... într-adevăr tipul îi reușise de minune profilul – o copilă șic, cu năsul în vânt, buzele întredeschise și părul strâns într-o coadă de cal, prinsă cu o mărgea roșie. Cumpăruse profilul cu nu știu câte mărci. Dăduse peste el astăzi – Da, asta e viața, trece pe nesimțite! Și
30 lucrurile acestea au fost viața ei – și cele de acum... Ce-o fi făcând *individul* acolo? Cristinel nu mai monologa, se auzea gâfâind greu și mișcându-se într-un fel de dans...

– Deschide, cât nu e prea târziu! amenință el, simțind-o apropiindu-se de ușă...

– Nu deschid, mitocan ce ești! Era hotărâtă acum să rămână zăvorâtă tot restul zilelor ei.

– Bineee! O să vezi tu... Să știi că nu pot să mă mai stăpânesc... am dat bici prea tare cailor... hei, nu ți-e milă
5 d-un suflet de om? Vrei să mă doară capul toată noaptea? Să-mi crape teasta? Îți spun pentru ultima oară că-mi plăci foarte mult! Te-am visat de două ori... Hai, ce faci? (După
o scurtă pauză) Binee! Și mai află, nasoalo, că nici nu mă gândesc la tine în minutele astea... Am eu la cine mă gândi...
10 Hi-hi... există atâta muieret... minunat. Minunate femei mai are patria noastră, România, Republică de la 30 Decembrie – anul trecut (enervat). Și nu se găsește, domnule, una să vină să te mângâie! Dar e dezastruos! Să pic eu tocmai peste
15 excepție, peste femeia nefemeie? Dar parcă ăștia din centru sunt mai breji? Ne-or fi zicând nouă mărțani, dar și ei sunt niște impotenți. Mai bine ciobani și cu vână, decât scopiții ăștia. Din muieri neisprăvite ca tine se nasc ei – de sunt așa de aschimodii.

Ivona nu înțelegea ce face tânărul acolo, de se zbate și gâfâie ca un epileptic.

– Ori vei fi având boala rea? întrebă dintr-o dată îngrijorată – se trezise în ea instinctul de soră (de caritate).

– Ba am boala a bună, dă-mi drumul, dacă vrei să vezi... una cât toate zilele.

Surescitat la culme, îngenunche și se rugă cu mâinile
25 împreunate:

– Îngere, fii bun!

Neprimind răspuns, începu să plângă. După care se potoli. Îi veni o greață de el însuși nemaipomenită.

– Uite, domnule, unde te duce țoapa! De ce scade populația?
30 De-aia scade populația fă tâmpitelor... că nu știți să ne apreciați...

România are, la ora actuală, o populație îmbătrânită, formată din pensionari, care consumă și nu mai produc. Nici nepoți nu mai îngrijesc – să le facă ciorapi, mănuși – să-i ducă

de mână, pentru că generația tânără nu procrează. Instinctul nației nu mai funcționează! Satul neaș se va uni cu orașul cosmopolit și va da niște stârpituri de mahala. Orice statistică, fie americană, fie sovietică, arată o curbă descendentă a natalității și-o să apărem, în scurt timp, pe harta lumii, ca o gaură albă – sau neagră? „Aici nu e nimic – Veniți barbarilor și băgați-vă... nasul... scula în ea... că aici a fost odată un popor viteaz, care avea un spor de populație anual... de atât la sută... Iar acum... îi așteaptă pe yankei cu sacul cu prezervative... Le-au stocat în Occident deocamdată. Uniune cooperatistă... O să vi le pună în cap... la toate... la timpul potrivit... Ca niște broboade.

Tâmpito! Or, lagărul are nevoie de spor, în toate țările din bloc. O să punem noi șaua, să nu mai avorteze una. Că, ce am auzit la o ședință de organizație, mi s-a făcut părul măciucă. Balerine care leapădă în WC. Pun fătul într-un prosop și-l uită pe fereastră la cămin. Toate își introduc tot felul de buruieni, pe partea ailaltă – cum ți-ai vârî deștul în gură și mor din facere înainte de-a face. Decât să nască normal, cum le-a lăsat Dumnezeu, preferă să se tragă... să se trateze, i-auzi cu foi de leandru, cu lămâie... ori vreun harbuz întreg... Domnule, ce decădere.“

Curios e că nimeni nu a tulburat „liniștea“ amoretatului Cristinel. De obicei chiriașii din fundul curții se mai foiau pe jos, îl puteau auzi. Cineva ar fi putut urca să vadă ce se-ntâmplă. În câteva rânduri domnișoara deschise chiar fereastra, să strige după ajutor. Dând de aerul rece, se trezea la realitate și i se părea absurd să facă pe victima.

– Eu sunt pentru o dragoste împlinită, gemu lung acesta – după care urmă un moment de liniște.

„În fond, ce poate să-mi facă?“ se gândi Ivona. Își puse capotul peste rochia de mireasă – nici ea nu mai știa ce face – și ieși în micul holișor, din capătul scării.

– Vino, ai suferit destul. Băiatul plângea moale și dezumflat. Plângea încet cu lacrimi fierbinți de răzvrătire

contra condiției umane. Se simțea ca niciodată umilit și înfrânt.

– Da, acum mă chemi... când e prea târziu, gemu el.

– Cum e prea târziu? Ce, ai oră fixă? se miră ea. Niciodată nu e prea târziu! Îl luă de mână și-l trase blând înăuntru. Cristinel (parcă se mai maturizase de aseară până acum) aruncă o privire jalnică asupra interiorului încărcat de feminitate, privi cu ură lumânarea care pâlpaia în sfeșnicul acela de argint, patul care se ghicea moale și-mbietor – în sfârșit se uită la îmbrăcăminte ei bizară.

– Dezbracă-te, imediat și îmbracă-te ca lumea, zise. Începu să-i curgă sânge din nas, de enervare. Stătu c-o mână în sus vreo cinci minute, astupându-și cu cealaltă nara dreaptă – așa cum îl învăță femeia, ascultându-i în pozițiunea aceasta caraghioasă efuziunea de dragoste:

– Nimeni nu cunoaște sufletul femeii, zicea ea. Și totul e așa de simplu!

– Vorbiți și voi de ce n-aveți!

– Nu, nu, avem! Și e cel mai simplu de cunoscut. Ar trebui să-ncepeți întâi cu sufletul cum zice Platon – sufletul trebuie mai întâi vindecat – ori voi dați buzna pe biata femeie, s-o călăriți din primul moment. După aceea vă plângeți că nu putem comunica. Un vacuum de comunicare! Ce voi ai de la mine? Sigur, mă pregătisem să fiu *mireasa ta!*

– Să nu mai aud cuvântul *mireasă*, c-o iau la fugă, îmi vine să urlu.

– Dar ce credeai tu, că sunt una de-aia, din Valea Vlăiciei, că n-am mai văzut bărbat? Scrie pe fruntea mea *Fața Luncii?* Merit să mă bați, zise ea – pentru ceea ce ți-am făcut.

Nu știi de ce simțea nevoia unei ispășiri. Auzise, de la cineva, că femeile se simt mult mai bine bușite de bărbații lor. Că în primele zile după „ceartă“, pline de vânătași și cu coastele frânte ori cu vreo mână-n gips, trec prin zone de calm și imponderabilitate extraordinare, ca și când nervozitatea și

toată acea încărcătură electrică, de draci care așteaptă să fie electrocutați, le-ar fi luată „cu mâna” – adică sigur cu mâna, cu palma ori cu pumnul.

– Zău, că merit un ghiont, șopti ea, vârându-i-se în suflet. Iți promit că n-am să plâng. Și la urmă, faci ce vrei cu mine...

– Dragă, mă depășești, izbucni flăcăul. Încă mai ținea mâna sus. Și tu ești o curvă, asta e sigur, dar nu știu cum să te iau. Și enervându-se deodată: Auzi, să nu mă rogi tu pe mine să-ți dau labe, că eu nu sunt sluga ta! Așa să știi! De ce mă ținși la ușă, până nu mai putui? Se lăsă în pat și-ncepu iar să plângă. Sunt un nemernic – pentru că am făcut ce-am făcut – uite, să vezi tu că mă duc să trag clopotele la Sf. Harșu.

– Unde?

– Sau nu... la schit... că e un clopot mai bun... s-audă toată lumea că sunt un porc... Începu un fel de behăit: „Călu-uu-gărul din vechiul schit... tâă...”

– Măi, băiatule, tu ești beat... de-aia ți-a curs și sânge din nas... de-aia nu poți să te abții. Cum voiai tu să mă săruți, când duhneai, că te-am simțit de cum ai intrat pe poartă. De-aia m-am zăvorât. Mă ascuți?

– Nu vreau să te ascult... Eu mă duc să trag clopotul la Murgăși.

(Nu se fixează nici asupra unui loc, nenorocitul, gândi Ivona, c-o undă de umor.)

– Hai, bate-mă, c-am greșit – îmbrânțește-mă, dă-mă mai încolo, fă ceva cu mine, „tontule!”

– E, nu bătaie îți trebuie ție... ci altceva... gemu Cristinel. Un bărbat îți trebuie ție, dar nu m-ai găsit pe mine fraier. Eu mă duc să mă dau cu capul de clopotniță, s-audă toată lumea c-am fost un prost de m-am luat după o...

Și cu aceste cuvinte, tâșni pe ușă, împiedicându-se de sticla goală, rezemată de prag, care o luă înaintea lui pe trepte și se făcu bucăți jos. Ivona stătu câteva minute pe gânduri, se mai

foi apoi prin cameră, se studie apoi goală în oglinda mare a garderobului, care ocupa o bună parte din cameră.

Deodată, un foșnet suspect, ceva mătășos – și fââs! O făptură se prelinge din oglindă, Jenică Grozamă! Rămase fără glas.

– Te rog să nu leșini. Ce te uiți așa? N-ai mai văzut cum arată o molie? Sunt o molie specială, molie de oglindă venețiană...

Femeia, uluită, încerca să-și ascundă goliciunea.

– Ca amic, am voie să-mi controlez aleasa inimii – continuă făptura care acum parcă umplea casa. Da, era el...

– Ce naiba, visez? Cum ai intrat?

– Cantemir, cât era de-nvățat, nu s-a sfiit să se ascundă sub malacovul cucoanei aceleia a lui Petru cel Mare, ca să treacă granița și să-și salveze pielea.

– Și ai asistat la toată scena aia penibilă?

– Închipuiește-ți, dragă! Dar, nu ca să te prind, am venit, ci ca să nu mă prindă. Cu tremur în glas: Sunt urmărit. Am căutat întâi o gaură de șarpe. N-am găsit – adică sunt pline – că toți se ascund... Și ce mi-am zis... E un colțisor liber în inima Ivonei... Dacă nu chiar în inimă, în dulap... A răsuflat povestea... Mă caută în draci, înțelegi? De-aia n-am vrut să știi nici tu... Acum că m-am dat de gol... Știi, n-am putut suporta lustrul oglinzii – îmi lăcrimau ochii și parfumul din rochii... Zău, prea vă năclăiți! Parfumul ca parfumul, dar levănțica... Fac alergie la levănțică! Îmi aduce aminte de Levant. Iar Levantul de Levinte... prostul ăla... levantin... Mă duc... M-am gândit bine... Nu vreau să-ți cășunez vreun rău... Vor veni să mă caute și aici... Pune-ți ceva pe tine, mai zise, foarte uman... Da, deosebit de uman. Și chiar luă capotul, ce zăcea pe covor, și-o înfășură cu gesturi leneșe, pe după mijloc... Așa cum te legi c-un prosop de baie în rai... Cum se legau Adam și Eva în rai, cu prosopul ăla de șarpe, când se duceau după mere. La masă. Ezită un pic... În gând: puțin amor? Ar face bine... din toate punctele de vedere... Femeia răsuflă greu...

sacadat. E în faza de pierdere a autocontrolului. Mai are puțin până la punctul non-retur... Și ce caldă! Pușchea pe limbă, Jenică, își zise. Apoi tare: Pușchea pe limbă! Mă duc în destinul meu... Am un destin... în față... parascovenia lui! Ieși, făcându-i din ușă un semn de „pss“!

Ivona rămase încremenită o vreme... Încercă să audă pașii îndepărtându-se – nimic! Și după aia, un tropăit. Jenică reapăru.

– Pardon! zise. Plec pe unde-am venit. Și să știi, dacă pui un cearșaf pe oglinda asta... m-ai omorât. Dădu să intre – suprafața de argint refuză să-l primească. Ca apa care prinde crustă, lângă copcă. Bărbatul se izbi de câteva ori de ea, apoi furios, o lovi cu pumnul. Un zgomot de năruire de cioburi. „M-am și tăiat“. Ieși furios. Totul ca într-un coșmar. Dacă n-ar fi fost cioburile de pe jos și câteva picături de sânge – ar fi crezut că i s-a rătăcit mintea. Controlă garderobul și văzu urmele concrete ale șederii lui acolo. Omul acesta întotdeauna fusese pus pe farse! Dar asta fusese prea boacănă! Își aminti spaima din ochii lui... E la strâmtoare, băiețică, de-a intrat așa de bine în rolul ăsta stupid de stafie. Ivona rămase așa încă o vreme. N-auzise pașii îndepărtându-se. Se duse, aprinse lumina pe hol; să nu fi rămas acolo, să-i tragă altă spaimă la noapte. Nu era nimeni. Pe măsură ce se gândea mai bine, își dădea seama c-a fost prada unei halucinații. Nu putea, domnule, să stea ăla atâta timp în dulap, fără să facă cea mai mică mișcare. Dar stai? Nu umblase ea în garderob, înainte. Ba umblase. Ba stai, că nu umblase... Rochia... venise cu ea în mână și capotul era în cui... Ba parcă, totuși, căutase ceva... O femeie caută în dulapul ei, când e singură acasă de cel puțin treizeci de ori pe zi... În sfârșit... Jenică se arătase și de data aceasta un generos. Cu câtă grijă o acoperise... încinsese... el, după ce urechile-i auziseră ce auziseră! Pe de altă parte, văzuse în ochii-i o spaimă aproape tot atât de mare ca și aceea pe care i-o provocase ei apariția lui. Spaimă de om hăituit! Deci

el vorbise serios, când spunea că vrea să fugă... Dar ce-a făcut? Ce-ar putea avea cu el? E doar un tembel și atât – un om cu imaginație bolnăvicioasă și un flecar... Și pe deasupra și laș – alte vini nu i-ar fi putut găsi nimeni.

* * *

Plecând hotărât să se suie în prima clopotniță care-i va ieși în cale și să tragă clopotul „în dungă“, liceanul din clasa a III-a, străbătu curtea cu pași mari. Auzind glasuri multe, nu la ei în cameră, ci vis-à-vis, la gazde, se duse să tragă cu urechea. Părându-i-se interesant ce aude, intră.

– Tu pe unde umbli, mă viezure? îl întrebă Titu – fără însă a mai aștepta vreun răspuns, întorcând din nou capul către Birtea, care, cu o carte în mână, era în toiul unei demonstrații.

– Baliverne, baliverne! zicea din când în când rotofeiuul Gorici, ca să-l întărețe.

Petre Birtea se indignă că o carte de o asemenea valoare nu fusese încă tradusă...

– Păi voi... tâmpiților... așteptați burghezia să v-o traducă? De ce n-ați pus mâna, când era caldă... acum o sută de ani, ce-mi veniți mie azi cu teorii răsuflete?

– E tradusă, dacă îmi dați voie! interveni blajin fratele Nica, totul e aici – zise el, scoțând din desaga piticului *Biblia* cu coperti tari și legată cu cataramă, ale cărei foi, de atâta frunzăreală, erau ferfeniță.

– E, altă noutate! se strâmbă profesorul. Una mai trufanda decât alta... n-am ce zice. Omenirea e în veșnică refacere, asta o știu de la bătrânul Hegel. Și el o știe de la... Nu se poate ca o soluție dată acum două mii de ani să fie valabilă și pentru România de azi, sau, mă rog, una de la 1848, din Germania! Ha-ha! Dacă vă țin curelele veniți cu soluții noi, originale, care să se plieze pe evenimente.

– Prorocul Isaiia... într-o sfântă zi de duminică... începu fratele Nica, în timp ce cu degetele, care-i tremurau de revoltă, încerca să găsească o anumită foaie... Zice așa: „Ascultați cuvântul Domnului, voi conducători ai Sodomei, luați aminte la învătătura Domnului, voi, popor al Gomorei! Ce-mi folosește mulțimea jertfelor voastre? zice Domnul. M-am săturat de arderile de tot, cu berbeci și cu grăsimea vițelilor grași și nu mai vreau sânge de tauri, de miei și de țapi! Când veneați și le aduceați, cine vi le ceruse? Nu mai călcați în curtea templului meu!“

– Măi da bine le zice! se auzi un glas. Și iarăși vocea de tenor a fratelui Nica: „Nu mai aduceți daruri zadarnice! Tămâierile îmi sunt dezgustătoare! lunile noi, zilele de odihnă și adunările de sărbători nu le mai pot suferi. Însăși prăznuirea voastră e neleguire.“

– Tot Isaiia? (aceeași voce):

„Urăsc lunile noi, și sărbătorile voastre sunt pentru mine o povară. Ajunge!“.

Fratele ridică ochii spre tavan... apoi îi coborî și fixă un moment adunarea – (într-adevăr avea ochi de hipnotizor). Continuă, fără să se mai uite în carte: „Când ridicați mâinile voastre către mine, eu îmi întorc ochii aiurea; și când înmulțiți rugăciunile voastre, nu le ascult. Mâinile voastre sunt pline de sânge; spălați-vă, curățiți-vă.“

Ce dicție apocaliptică! Ce dicție apocaliptică! Tăcu. Liniște.

– Isaiia, unu – zice piticul, precizând capitolul.

– Au fost mai mulți? (aceeași voce, care tot întrerupea).

– Fă, toanto, nu te mai mira ca proasta – o înghionti Titu, pe Rora. Or fi fost mai mulți – vrei să-i știi pe toți?! Cuvintele mâniașului prooroc vibraseră puternic în inima ascultătorilor.

– Sodoma e departe, dar Govora e aici, aproape de noi – vru să glumească Gorici.

Nica îl fulgeră cu privirea. „Pocăiți-vă“.

– Am înțeles, părinte – făcu Gorici, spășit. Într-adevăr sânge și jertfe inutile.

Cristinel picase ca din lună la această întâlnire. Specialiști sau eretici în două doctrine diferite, pe care nu le cunoștea. „Țara arde-n foc și baba se piaptână“, zise el tare. Birtea acum îi da zor, cu nu știu ce teorie... despre colectivizare.

– Asta e o prostie tot atât de mare ca și a acelor care pretind – e o metodă nouă – intimitate sexuală între pacienții neurastenizați și cei care-i tratează. Să umble și doctorii și nebunii în pielea goală prin saloane, – asta înțeleg și eu tratam! Gorici râse tare. Burta i se cutremura, fiind cea care participa cel mai mult la glumele lui. Tu nu ești bun în nici o grupare, continuă el, adresându-i-se lui Birtea. Toți se descotorosesc de tine, mai devreme sau mai târziu. Și știi de ce? Pentru că tu ești un fanatic și le strici cauza. Faci o flacăra prea mare în jurul tău – și te arzi. Ce crezi că așa arată proletarii? Tu ești *lumpen proletariat*, caută în carte, să vezi care e definiția.

Birtea se opri, transpirat și enervat de intervențiile continue și nesărate ale lui Gorici.

– Știu ce e *lumpenproletariatul*, zise.

– Ba nu știi. Proletariatul stă în fabrici, colo în fabrici și uzine – iar tu... de ce nu ești la muncă? Ce cauți aici? Ha-ha-ha! Vezi acolo ce spune *papă* Marx despre cele opt ore de muncă. Îi arată o pagină anume, trecând apoi acea carte misterioasă domnișoarei Lunîța, care citi tare în nemțește vreo câteva fraze, încercând apoi să le traducă.

– Nu era vorba de regimul de muncă. Se vorbea de rata plusvalorii.

– Ei, vezi? făcu profesorul.

– Ce să văd?

– Păi, să vezi acolo, mai jos, cum îi arde și pe *lumpen*.

Piticul merse la Cristinel și i-l arătă cu degetul pe bărbos. Se simțea parcă obligat să câștige bunăvoința fiecărui nou-venit, printr-o indiscreție, încercând în același timp să-l oblige parcă pe vizionar să mai spună o dată minunea. Ca de obicei urma:

– Când l-a văzut? Pe cine? Serios? pe Dumnezeu? Ia spune, părinte, cum a fost? și fratele trecea iarăși în centrul atenției, și odată cu el și piticul.

Trucul nu-i reuși cu păgânul de Cristinel. Acesta n-avea chef de nici o istorioară, nu-i mai trebuia nimic suplimentar. Vai, simți cald în creier. Odată se răscoli ceva în el... Merse clătînându-se până în mijlocul camerei. Neștiind nici el ce va face, luă în mână una din cărți, o luă și pe cealaltă, încercând parcă să le cântărească...

– Băi, da grea e și asta! Dar nici cu asta nu mi-e rușine! Ia veniți încoace... puneți mâna...

Se apropiară Petre Birtea și fratele Nica... nu atât la îndemnul lui, cât mai degrabă ca să-i smulgă din mâini prețioasele tomuri.

– Nu, asta la urmă, zise Cristinel... adică nu! Care e-a dumitale, asta?... poftim... Și-a dumitale... poftim!... mi se pare că vi le-am dat invers... Nu face nimic... Și, apucându-i cu putere de guler, îi îndepărtă și-i apropie cu repeziciune, făcându-i să se ciocnească. Apoi, prinzându-i de chică, îi bătu cap în cap, poc! poc! poc! ca pe doi berbeci – până ce frunțile li se roșiră. Apărură cucuie și curse sânge. Asta se petrecu așa de neașteptat, înecat când săriră Titu și cu Aurel să-l imobilizeze pe apucat, misionarii erau moi și se văitau în toate felurile, întinși pe jos.

Ținut de brațe de către cei doi, Cristinel fu împins din cameră, dând câte un șut când într-o carte, când în alta. Acestea lovindu-se de perete veneau înapoi, în picioarele băiatului. Se fac ferfeniță, auziți voi! răcnea ca un apucat.

Aceasta a fost întâlnirea de pomină dintre cele două doctrine. Prima confruntare mai deschisă dintre creștinism și materialism la care asistase Tudor. (Scena avea să-i rămână.) Iar interpretarea dată de Cristinel, beat și suferind un „afront“ în dragoste, că adică se bat cap în cap cărțile avea să și-o reamintească de multe ori, în decursul anilor viitori.

– Să dai tu cu *Capitalul* în *Biblie*?! se auzea în săliță reproșul lui Birtea. Profanezi *Capitalul* lui Marx!

Așa s-a spart adunarea din seara aceea. Era destul de târziu. Toți uitaseră foamea. Acum masa peste care săriseră ca și tulburarea sufletească îi împiedică să doarmă încă un timp.

Veni domnișoara Ivona și chemă pe cineva afară...

– Auzi tu, Cocuțo, zise Rora... care crăpase ușa... zice să se ducă cineva să doarmă sus cu ea, că-i e urât...

– Eu să dorm cu aia? Nu mă mut eu din patul meu.

– Nici eu...

– Atunci să vină unul din copii, insistă de afară Ivona. pradă unei agitații extraordinare.

– Pițigoi, du-te mă, tu... (El tocmai se pregătea să se urce-n pat.) Îi îmbrânciră și, mai de voie, mai de nevoie, copilul plecă, în cămașa de noapte cusută în râuri, cu domnișoara Ivona, care-l luă de mână, foarte prietenoasă, și-l duse la ea. De ce n-o chemase pe soru-sa, de ce nu pe maică-sa? Tot mister feminin. Adică e clar: nu erau în raporturi prea bune și nu voia ca această spaimă pe care-o trăsesse să-i dea ocazie mamei sale să-i spună: Vezi? când dormeam și eu acolo, nu știai să mă apreciezi...

Îl puse pe Pițigoi să se spele pe picioare. Controlară amândoi dacă nu e nimeni prin dulapuri, pe sub pat, în noptiere, pe sus, printre geamuri...

– Da' ce e? Cine să fie? întrebă copilul.

– Nu știu... Adineauri a ieșit un om din dulap...

Băiatul se sperie și-ncepu să plângă...

– Ei, taci, mi s-o fi părut mie...

Se culcară. El la un cap, ea la celălalt. Apoi... când trosni mobila de vreo câteva ori, el își luă perna și se vâri lângă ea... Numără 13 trosnituri de mobilă, scârțâiri de parchet... ba parcă și ușa...

– Ți-e frică, tâncule?

– Acuma nu,...

Încerca un sentiment ciudat, era în pat c-o femeie Dumnezeule. El care – începuse să viseze, de anul trecut, muieri goale – Una, care se purta ca mama lui – și care totuși era o străină... O femeie...

5 Scârțâind sinistru ușa se dădu la perete. Odată înghețară amândoi...

– Mă, da tu n-ai închis-o?

– Parcă ați închis-o dumneavoastră...

10 Se duse și mai răsuci o dată cheia, ba rezemă de ea și-un scaun. Respirând greu, apoi se vârî lângă el. Copilul o simți lipită de el – caldă, dulce, bună. Își afundă capul în sânii ei, îi venea s-o împungă, să sugă... nu știu ce-i venea să facă...

– Ce bună sunteți! îngăimă... N-am știut că sunteți așa bună...

15 – Așa-s toate femeile, dar ești tu mic, zise Ivona, strângându-l tandru la piept. Fii cuminte și adormi, că e târziu.

Apoi, văzând că el se foiește, mai să leșine de avalanșa de senzații necunoscute, îi luă piciorușele între ale ei și-l ținu strâns. Începu să plângă...

20 – De ce, domnișoară?

– Nu știu... așa îmi vine... tu ești mic...

Pițigoi, cu picioarele strânse ca-n menghină, și cu nasul între sânii calzi și parfumați, se gândi că așa trebuie să fie și-n rai. Senzația asta de plinătate trebuie s-o ai, o fericire care este presimțirea altei fericiri. – „Lasă, c-o să cresc eu până mâine-dimineață și s-o vezi ce mi ți-o mai întorc“. Domnișoara îl frământa ușor cu picioarele nervoase și plângea tot mai stins, ca o muzică.

30 Când adormi, după ce se electrizează și el, atingându-i ca din întâmplare când o mână, când mijlocul, când părul, cu mâinile în care parcă intraseră draci, descoperind că femeia trebuie nu numai văzută de la distanță ci și pipăită, că există și pentru buricele degetelor ceva de citit în lumea asta, femeia

îl săruta pe obraz... „Uite o fac ca o soră mai mare... auzi tu... Ai o surioară? Să nu-ți treacă prin minte cine știe ce...“

Spre ziuă, băiețelul visă WC-ul public din English parc; făcu pipi pe înfocata-speriată, dulcea Ivona. Cuprins de frică și rușine, fugi desculț și bâzâind în camera lor. Se vârî lângă Tudor... În serile următoare, Ivona nu-l mai chemă să-i țină de urât.

Rău a făcut, pentru că – la patru zile după această întâmplare, Cristinel îi făcu marea figură (pe care zicea că i-o promisese, dar ea n-o auzise, ori n-a fost atentă). A bătut discret la ușa fecioarei:

– Sunt eu... nu te speria... vreau să-ți spun ceva.

– Promiți că ești cuminte?

– Jur...

15 În spatele ușii mai erau trei vlăjgani, amicii de poker ai derbedeului. Când s-a deschis ușa, el a proptit piciorul, a îmbrâncit-o și-au năvălit și ceilalți. Pe scurt: ce citise Ivona despre scena cu violul era un fleac. Avea dreptate să se arate în după-amiaza aceea nemulțumită ieșind de la bibliotecă... N-a putut să țipe, c-au legat-o c-o basma la gură... Realitatea 20 întrece orice posibilități de redare a ei cu mijloace artistice – se gândea ea chiar în momentele acelea de groază...

Când nu mai putu suporta, Jenică Grozamă deschise dulapul și ieși peste derbedei.

25 – E prea agitată casa asta pentru o existență liniștită de stafie, zise Jenică. Avea un pistol în mână. Zău, ca-n filme. Ochi și trase în bec. În învâlmășeala care se produse apoi – toți năpustindu-se pe scară, unii luând-o chiar înaintea stafiei, care încă mai ținea pistolul în mână și se făcu nevăzută, sărind peste un zid. Ivona se trezi. Simți ceva ca o izbitură de măciucă 30 în cap. I se seise vloga în tot corpul. „Unde mă aflu? Cine sunteți? De ce?“ își desfăcu legătura de la gură, se împletici prin cameră, pierzându-și și regăsindu-și cunoștința. Era sigură că a văzut sfârșitul; c-o clipă înainte de-a leșina se gândise – uite,

acum de-ar fi el în dulap (în dulapul cu stafii). În sfârșit, va clarifica totul mâine, la poliție...

Vru să închidă ușa. Adormi de cum își lăsă capul pe pernă.

PARTEA A DOUA

III

– Riță, i-auzi, Gheorghe al dumatiale, că să faci ce-ai face și să te duci dumneata la Craiova, că lui nu-i dau drumul ăștia de la primărie.

Femeia care adusese știrea era c-o baniță-n cap, venea de la moară. Aruncă vorba ca pe-o piatră și trecu la vale. Rița lui Dumitru lu' Stan pusese un sac cu pâine în carul care sta încărcat cu lemne de-alaltăieri în fața casei. Gheorghe fusese gata să plece, și când să dea bici boilor, îl chemase Gogu, gardianul, să se ducă până la Cercelaru, la primărie, și dus rămăsese de-atunci.

– Păi, ce-au, fă, cu el? se făcu neagră de supărare Rița, ce au cu el – și el cu ei – fir-ar ai dracului toți, că s-au pus pe capul meu.

– Io nu știu... Trimisă Gheorghe vorbă pe-un copil, că-l țin ăia acolo. Femeia era acum departe, nu putuse să stea cu banița-n cap. Rița ar fi vrut să comenteze și n-avea cu cine.

Pe de-o parte îi trimiteau vorbă Aurel și Tudor de la Craiova. Așteptau mâncare și lemnele pentru gazde, parcă le-apuca și pe-alea înghețul! – Pe de alta, băiatul ăl mare, care trebuia s-o ajute, tot migoroșea la niște tocuri de uși (că făcea

și tâmplărie) și acum se văzuse și... luat. Ori chiar o fi închis? Cine să-l închidă mă? Cercelaru și cu Dobre? Golanii lui Scorbelici? Luă un rețevai și-o porni pe drum la deal.

Primăria era închisă și nici la șeful de post nu era nimeni.

5 – Fă, nu-l mai căuta, îi spuse Dinu lu' Moise, că plecară adineaori toți într-o căruță la Craiova. O luară pe Balș, să nu-i vadă lumea. Sunt mai mulți „reținuți pentru cercetări“. Este și Hurezeanu, este și Dodu al lu' Ștefănescu și Ghirea... și încă vreo doi...

10 – Păi, copilul îmi trimisese vorbă să vin, că e aici...

– Păi... o fi zis el... dar dacă plecară!... Nu știi ce au făcut, continua Dinu, uitându-se-n jur și coborând glasul, e ceva în neregulă. ...Ei, nu le fac nimic – sunt doar așa „reținuți pentru cercetări“ (lui Dinu, un bătrân de vreo 70 de ani, îi plăcea se vede expresia și-o tot repeta, când mai tare, când mai încet, să vadă cum sună).

15 – Păi, ce să-l mai cerceteze pe-ăl copil – fir-ar ai breazu, poate pentru că le-a făcut războiul! Poate fiindcă a stat cinci ani colo pe linia-ntâia, cu pușcă și gamelă și cu lopata-n spate și-n ploaia de gloanțe – și ăștia de-ajunseră acum zmei la primărie erau... unde erau, mă? unul la negustorie la Ploiești, vindea ardei, altul făcea pe schiopul pe-aci prin sat și după armistițiu ia uite-acum ce bine umblă și ce bine-i merg toate; celălalt era un golani, a făcut cinci ani în clasa-ntâia... Bă, cum
20 au pus ăștia mâna pe comună?

25 – Fato, taci din gură, o sfătui Dinu... Dacă s-au retras din politică toți oamenii buni... de-ai-a au venit ăștia!... Până s-or întoarce vremurile...

30 – Adică, să se-ntoarcă! Nu s-au întors? N-am așteptat toți să fie mai bine și după război am zis, ușurați, că gata! s-a isprăvit chinul? Și-acum de ce nu mă lasă-n pace? Le-am îndurat războiul – adică ce război – două războaie, c-a fost două într-unul, am îndurat seceta, că și asta tot din cauza răutății lor a venit... dar cât să mai îndurăm, domnule?

Dinu se dăduse mai la o parte și se uita la un porc, un grăsun, care ieșise din curte și râma pe lângă pod. Rița vorbea acum mai mult cu porcul, care nu se ferea să audă și râma liniștit.

5 – Spune și dumneata când o să se termine balamucul ăsta? Eu credem că statul ăsta e făcut pentru români, să le apere interesele... Să-i apere pe-ai săraci... Fir-ar ai dracului de liberali! Începu femeia amărâtă o nouă rafală. Fir-ar ai dracului de țărăniști! Fir-ar ai dracului de legionari! Fir-ar ai dracului de
10 cuziști... Ia zi, mă, ce partide mai sunt?...

– Frontul plugarilor.

– Și ăsta!... dacă ne ține tot ca pe front... Da nu se mai schimbă-odată, să vină mai buni?

Se strânseseră oameni în jur, câteva femei necăjite, câțiva copii, vreo doi bătrâni.

15 – Poate de-acum înaintea s-or mai îmblânzi lucrurile, zise moale Gogu gardianul, care venise să tragă cu urechea.

– Sigur că da... Păi, uite semnele... Iau oamenii de acasă, ziua-n amiaza mare, și-i duc... pentru ce, mă?

– Reținuți pentru cercetări, repetă unchiașul.

20 – Bine!... află eu ce partid e la putere. Bolșevicii? Fir-ar ai dracului și ei! Mă duc eu sus, să afle cum știu ăștia dupe-aici să aplice legea.

30 Plecă, lăsându-i pe cei strânși s-o compătimizească și să discute cu Gogu. Domnule, uite care e povestea, începu acesta să explice. Gheorghe... al ei... are și el gură mare... Cică ar fi zis că ne dă jos firma de-aci de la comitetul provizoriu – „Care firmă?“ Păi, asta cu „Comitetul provizoriu“, cum îi zice acum și ăilalți tot așa... sunt *burjui*.

– Ce sunt, mă? Burjui... sau *furdui*... sau cam așa ceva.

– Cum să zică Gheorghe așa ceva, mă?

– N-o fi zis, că e om cuminte... dar, Gogu duse degetul la buze... Domnule, s-a luat la hartă cu Cercelaru... când cu
împroprietărirea...

– A zis că-n loc să dea după dreptate, așa cum a venit de sus, întâi la văduve și la ai de-au făcut frontul, el i-a dat două pogoane ale mai bune... ăleia... nu știu cum o cheamă, care i-a dat o bucată mare de săpun... și ce i-o fi mai dat, că de dornică e dornică muierea. Și, la urmă, și-au luat ei... și ce mai! La măsurătoare s-au certat foc.

– Domnule, de unde s-a pomenit așa mare Cercelaru ăsta... oameni buni – ăsta de vindea alviță! De unde e el *clasă muncitoare*?

– Și, la urmă, o fi dispoziția *chiar să ne desființeze*? prinse glas Nelu lu' Stângă, un omuleț galben și slăbănog, cu ochii infundați în orbite. Aud c-o să ne-mpartă pe toți în două tabere, pe toți din comună. Și-or să ne pună să ne batem între noi până la moarte. Și la urmă pe-ăia de rămân, iar îi împart în două... Și tot așa din înjumătățire în înjumătățire până
15 dispăre neamul românesc... Pentru că așa e ordinul lui Stalin să se distrugă *singur* neamul românesc. Și la urmă, ăia doi trei de-or rămâne, să-i raporteze de executare.

– Nu, domnule... sunt vorbe!... interveni o femeie cu burta mare, din care cauză fusta, în față, i se ridicase deasupra genunchilor. Era Tilina lu' Vărgatu, o femeie frumoasă și mereu cu zâmbetul pe buze. Ce-a fost mai greu a trecut.

Se-mprăștiară. Rița lui Dumitru lu' Stan, înainte de-a se-ntoarce acasă, trecu pe la soru-sa, ai cărei copii se aflau toți la Craiova și stăteau împreună cu băieții ei. Era și asta necăjită, vai de capul ei. Bărbatu-său plecase în 1945 la Ploiești, unde
25 mai fusese el înainte „negustor” – și uitase să mai vină. Trăia cu vreuna pe-acolo... Chestia e că nici o scrisoare nu-i trimisese de trei ani s-o întrebe și el: barem copiii ăia ai noștri ce-or fi făcând? Sunt de școală, tu poți să-i ții singură? Dracil Nimic.

30 Rița îi spuse Fănicăi dandanaua cu Gheorghe-al ei, și că mai amână vreo două zile plecarea... să vadă cum potrivește lucrurile pe acasă. Și dacă mai are ceva de dat. Fănică era legată peste frunte c-o basma neagră, o durea capul de vreo două zile de credea că-i pleznește.

– Ce să le mai dau?

Mai făcu o *masă* (față de masă) cu niște fasole, cu niște mălai, și plecă Rița cu ea-n cap. Așa duceau femeile povara, asta le făcea să stea drepte și le dădea parcă și curaj să-nfrunte greutățile. Și greutatea fuseseră, slavă Domnului.

Întâi, războiul care rărise oamenii, erau și câte doi plecați dintr-o familie și se-ntâmplase să nu se mai întoarcă nici unul. Apoi, starea specială de după război... Nu se găsea un petec de stambă, făcuseră cămăși copiilor din poalele cămășilor lor de fete – și când se terminaseră și alea, le tot cârpeau cu batic, cu zdrențe... Nu se găsea zahăr... nu se pomenea un biscuit... Apoi, seceta care la început i-a cam ocolit pe cei din partea asta a țării, dar s-au pomenit că trebuie să hrănească în plus sute, mii de oameni flămânzi și nenorociți care veneau în cete din Moldova cu câte un covor, cu câteva scoarțe-n desagă, luate de prin casele lor să le dea pe mălai. În comuna Stava
15 sosiseră într-o zi, pe-o căldură de cuptor, o ceată mare de călători bărboși și izâniți – se opriseră lângă o fântână și scosese din desagi scoarțele ori covoarele, le întinseseră pe gard și ei se așezară jos, oftând.

– Ce sunt astea? Lumea începuse să se strângă.

– De vânzare. Luați-le și dați-ne un bănicior, două de mălai, ce ne-ați da pe ele... că ne mor copiii de foame.

– Da de unde veniți dumneavoastră, măi oameni buni, întrebase Rița.

– Din județul Vaslui...

– Aoleu, tocmai de-acolo! Și ați făcut pe jos atâta drum?

– Păi, ce să facem?!

30 Foarte puțini au fost cei care s-au îndurat să ia vreun macat, vreo scoarță, vreo cergă, cu toate că erau de o mare frumusețe, exact pe gustul femeilor; colorate și cu modele frumoase. Cei mai mulți au venit cu postava de mălai, de făină, cu poala de fasole, le-au dat și n-au vrut să primească nimic: „Păi, cum să luăm noi de la dumneavoastră? Uliuliu! Da' unde

s-a pomenit! Ziceți și dumneavoastră bogdaproste. Și păstrați-le, ați mai avea nevoie de ele.“

Vreo doi-trei inși mai nevoiași și slăbiți tare de drum chiar rămăseseră în comună. „N-a mai rămas nimeni acasă, tineți-ne și pe noi până la primăvară.“ Se acuiseră pe la câte o familie mai cu dare de mână, își făceau de lucru prin curte, săpau la hârlet, spuneau lucruri de pe la ei, obiceiuri, port și când s-a desprimăvărat în anul următor și-au luat rămas-bun și-au plecat.

După primul pâlț oprise al doilea, apoi altul... Rița dăduse multe băniți de mălai – câte îi îngăduia și ei pătulul și nu luase nimic – decât copiasse pe-o hârtie niște modele de scoarță.

În anul următor nu se mai făcuse porumbul nici în Stava și acum o duceau cam rău cu bucatele. Nici vite nu erau multe. În porci dăduseră niște molime... Banul pe ce să-l iei?... că țăranul nu vindea absolut nimic și ban pe ban în mână, rar se nimerea să vadă. Era chiar o enigmă cum reușeau acești oameni s-o ducă așa an de an, cumpărând aproape jumătate din cele trebuincioase în casă – gaz, sare... fără nici un ban... și neavând alte surse de venituri decât palmele lor. Și din ce în ce tot mai săraci. Așa încât povara tinerei unui copil la școală era aproape de neimaginat. Cu toate acestea, înfruntând orice, cu un fel de inconștientă dată de disperare, ori c-un instinct de orientare, încă nealterat, al omului de la țară, care miroase

încotro trebuie să se întoarcă – opt-zece familii din comună făcuseră *pasul*. Băieții ori fetele lor erau liceeni la Craiova și de la ei se aștepta mântuirea – când se vor face popi, învățători, *funcționari*. Acum Rița avea doi – din șase câți îi dăduse Dumnezeu – și numai ea știa câte combinații trebuia să facă, de câte ori să se umilească, cerând bani împrumut, ca să o scoată la capăt de la o lună la alta cu taxe, chirii și atâtea altele. În zilele următoare începu un fel de ninsoare, care din ninsoare obișnuită, „a mieilor“, se transformă într-o adevărată vreme de iarnă, cu un ger năprasnic. Cu toate acestea, trebuia să plece.

Îl lăsă pe copilul ăl mic, pe Ion, să aibă grijă de vite – câteva oi și o vacă – pe fată, pe Irina, să vadă de casă, înjugă boii și plecă, luni dis-de-dimineață. I se lumină deasupra satului și mai bine nu se lumina, se lumina mai târziu, să nu vadă nimic, să meargă așa ca orbeții, boii știau ei drumul. Aici deasupra coastei în zăpada care se-nvrârtejea pretutindeni cu sloiuri de gheață ce te plezneau peste față – parcă văzu ceva, o mogâldeată... Ia te uită, un câine mort... ori vreun lup... aoleu, au înghetat și lupii... Se apropie și dă de Ioana lu' Stanciu, făcută cocoloș la marginea drumului, așa covrig. Și vânătoată.

– Ioano, tu ești... ce pățiși? Ce cauți tu, aici? Încercă s-o miște – sloi... într-un flanelăș și desculță, c-o legăturică lângă ea, niște ulcele, niște lumânări și niște târguieli pentru o pomană pe care voia s-o facă unei fete (moartă de trei ani), cum avea să afle mai târziu, așa o apucase moartea, n-o mai ținuseră puterile să coboare coasta în sat – după ce făcuse un drum de treizeci de kilometri pe o vreme ca aceea...

Ce să facă?

– Ho, Prian! Ho! (Boii plecaseră cu carul.)

O luă-n spinare, o puse deasupra lemnelor și se chinui o jumătate de ceas până să-ntoarcă acolo, că drumul era acoperit pe margini de nămeți...

O duse-n sat și-o lăsă la popă... casa lui era mai spre marginea drumului.

– Părinte, ia te uită dumneata ce ți-e omul! O găsii aci deasupra coastei... E Ioana lu' Stanciu... a de stă... ședeă din deal de fântâna a nouă...

Iar întoarce carul, iar ia drumul Craiovei singură... și cu inima rea de ce se-ntâmplase cu a femeie... Mai tânără ca ea

– Domnule, s-a pus sfârșitul lumii!... Trecu pădurile bine, când în car, unde nu se prea putea sta din cauza lemnelor, când pe lângă boii buni și „pașnici“ săracii, care trăgeau cu

grumazurile țepene și roase de jug. (Ce rău îi părea pentru fiecare gârniță tăiată!) Era numai abur în jurul capetelor lor și femeia în mintean și cu biciușca în mână pe lângă ei, ca să nu înghete și ea, mai îndemnându-i, mai vorbind cu dobitoacele ca să-și audă glasul și să nu-i fie urât. – Mă Murgilă... văd eu că ție ți-e cam lene... Te cam lași pe tânjală, ești învățat să umbli cu fofărlica și-l lași pe Prian să se otânciască el, când e mai greu... – Eee! ce vă uitai la mine?! Hai, că nu vă spusei să stați... Ehe! Mai e până-om termina treaba...

5
10
15
20
25
30
35
40
45
50
55
60
65
70
75
80
85
90
95
100
105
110
115
120
125
130
135
140
145
150
155
160
165
170
175
180
185
190
195
200
205
210
215
220
225
230
235
240
245
250
255
260
265
270
275
280
285
290
295
300
305
310
315
320
325
330
335
340
345
350
355
360
365
370
375
380
385
390
395
400
405
410
415
420
425
430
435
440
445
450
455
460
465
470
475
480
485
490
495
500
505
510
515
520
525
530
535
540
545
550
555
560
565
570
575
580
585
590
595
600
605
610
615
620
625
630
635
640
645
650
655
660
665
670
675
680
685
690
695
700
705
710
715
720
725
730
735
740
745
750
755
760
765
770
775
780
785
790
795
800
805
810
815
820
825
830
835
840
845
850
855
860
865
870
875
880
885
890
895
900
905
910
915
920
925
930
935
940
945
950
955
960
965
970
975
980
985
990
995

Se seară ajunsă în oraș și mai trebui s-aștepte mult și la barieră – fir-ar a deavu de barieră! că mereu se nimerea pusă! După aia, când intră în inima orașului – nu mai cunosc drumul... Știa că după ce trece de piața a mare, coboară pe la prefectură și-o ia puțin la vale și la urmă tot în vale... cam pe a doua sau a treia stradă. Nici nu se vedea ce stradă e, că tâblile erau acoperite cu zăpadă... Pe-aici parcă nu era așa ger... La oraș nici clima nu e tot aia, parcă orașul ar fi în altă țară decât satul de lângă el. Opri boii de vreo câteva ori... să-ntrebe pe cineva... pe cine să-ntrebe? Oamenii erau grăbiți, înfășurați în paltoane și cum vedeau că te-apropii, cum măreau pasul... „Aștia s-au sălbăticit de tot, nu mai stau cu niminea de vorbă. Ia să intru să-ntreb aici...” Bătu la o poartă, ieși un moș și-i făcu semn să intre... Se auzeau voci undeva sus – și domnul care deschise îi făcu semn să se ducă acolo...

– Domnule, ce să caut eu aici?... (aleu ce neorânduială – parcă-ar fi la Petrică-al lu' Jetel!)... vreau să-mi spuneți și mie pe unde vine strada...

Moșul domn dădu din cap și-i arătă scările, să meargă mai departe...

„Asta e mut“....

Putin speriată și îmbujorată de ger, se pomeni într-o cameră mare cu strânsură multă (multă lume) și-o bătrână sta în capul oaselor, într-un pat cât o luntre.

– Bună sara... Uite c-aș vrea eu să știu... că mă rătăcii pe-aici... (fir-ar al naibii de oraș! vru să zică, fi-v-ar orașul... de răs)... și nu mai știu încotro s-o iau ca să răspund în strada „15 mai“.

– Da cum ai ajuns dumneata aici? întrebă bătrâna.

– Bine, lelițo... aoleu ce semeni dumneata cu mama lu' tata... biata Ioana... Bine ajunsei... cu carul. Apoi, răspunzând la întrebare: cât ne-o mai îngădui Dumnezeu să șinem care. E aci în drum... și mă-ncurcai la mal, ca țiganu...

Bătrânei îi plăcu această apariție neașteptată, o femeie-n opinci și mintean, cu broboadă neagră pe cap și c-o biciușcă în mână, care nu se speriasă cine știe ce de cuconetul și marțafoii din salon. Începu să rădă...

– Bravo, femeie! Cu carul poți intra și-n palat... Apoi îngăduitor... Bine... ai întreat și majordomul meu te-a poftit la întrunire... crezând că faci parte din adunare... Ia spuneți domnilor pe unde vine... 15 mai?

– Nu există nici o stradă cu numele ăsta, zise Întorsureanu. Poate 10 mai...

– Așa știam eu c-are un nume dintr-o zi... 10–15 mai. Are un nume dintr-o zi – repetă bătrâna, prăpădindu-se de răs. – Bravo, femeie, și să umbli sănătoasă, zise ea după ce Rița se retrăsese, dând bună seara la toată lumea, însoțită de domnul Întorsureanu, care-i arătă, din poartă, cam pe unde trebuie s-o apuce.

În sfârșit, găsi strada. O cunosc după cântarul din curtea unui profesor, un cântar mare, unde trăgeai carul și cântăreai lemnele.

Când văzură copiii că se oprește un car în fața casei, li se lumină. Îi găsi pe toți acasă – numai Cristinel lipsea – într-o stare de izăna, de să le plângi de milă. Murdari, slabi, jigăriți, vai de capul lor.

– Bine, mamă... ne lași să murim aicea de foame? sări Aurel, în loc de bun venit. De zece zile batem drumul la bariera

Vâlcii – ba eu, ba ăsta trimitem vorbă pe toată lumea... ne-am făcut de răs... Uite, Tudor de trei zile merge la școală nemâncat deloc, că nu vrea să mănânce nici cartofi copti... nici ce se mai găsește...

5 – Nu se găsește nimic... nu mai îmi place mâncarea asta... izbucni Tudor în plâns, mergând și lipindu-se de fusta mamei.

– Măi, băieți... eu acum am venit cum am venit... dar de azi, gata! s-o isprăvit! Nu mai pot... o să mă găsiți moartă pe

10 *zoana* drumului, ca pe biata Ioana lu'... Le povesti nenorocirea. Așa că, gata!... încheie, scuturându-se de zăpadă – *Am venit să vă iau acasă*, zise ea apăsât. Asta e tot ce mai pot face. Să vă duc în car înapoi. Am încercat în toate felurile, acum nunta-ndărăt, că nu se mai poate. Haideți să descărcăm colo carul... și să le dăm boilor ălora niște paie... Da nu le arde lor

15 de mâncare acum... se culcă-njuțați, de cât au tras ei... Păi, ce, e ușor? Și e-o nenorocită de vremuială...

– Tanti! stați aici că ne ducem noi, săriră fetele. Ce face mămicu?

– Bine... o cam durea capul... V-a pus și ea acolo-n car

20 de toate... ce-a putut și ea, săraca...

– Tăticu n-a scris?

– A scris pe dracu să-l pieptene...

În puțin timp, odaia spațioasă se transformă într-o cămară, unde erau puse în grămăjoare tot felul de bunătăți: două oale

25 mari cu untură, cu jumări prin ele, varză acră, fasole, cartofi, ceapă... niște picioare de porc afumate, prune uscate... o oală cu magiun. Și mai ales sacii cu pâine...

– Vedeti că mai e și niște făină, mai faceți și voi câte-o

30 Aoleu, să nu se fi spart.

– Ba uite-le aici, în coșul ăsta... Toate sunt înghetate bocnă! Lui Pițigoii îi trimisese mamă-sa și o flanelă de lână, și-o traistă de păr de capră... Și pe lângă bucatele celelalte, tot ce se găsisese pe-acasă – niște susan și alviță făcută de ăl bătrân. Era

recunoscut în tot satul că știa să facă susan din semințe de floarea-soarelui.

– Vă un bilet n-a pus

– N-a pus...

– Da voi cum o duceți, fată, pe-aici? întrebă Rița nepoatele, 5 care-i erau dragi că le știa harnice și cuminiți.

– Cum s-o ducem tanti... Matale nu vezi? Coca era cu lacrimi în ochi, dar femeia o îmbuna.

– Ei, lasă... așa o fi ursit Dumnezeu să se-nvețe cartea...

– Da' de unde tanti, că unele colege de-ale noastre au și 10 câte trei rochii, se prefiră în stămburi... și noi cu niște jantilici de celofibră, le speli de două ori, rămâi cu ele în mână... Și, suntem și noi mari și ne mai trebuie atâtea... Și după această prezentare a situației, Rora lansă întrebarea care plutea de mult în aer.

– Da'... bani nu ne-a trimis mămicu neam? 15

– Bani? râse Rița. Poate să-i dați voi ei... că acum voi sunteți ajutorul părinților... De unde, fată?! Nu se găsește în comuna Stava a dracului de stramură de ceva... Nu vezi un gologan. Aurel și Tudor se bosumflară și ei, era clar că asta 20 e tot... tot ce se vede, asta e... Dar cum să-și cumpere caiete și creioane măcar, cu alimente?

În afara situației în sine, pe care o acceptau ca pe o boală incurabilă, aceea a sărăciei care-i condamnase la anemiere și la renunțarea satisfacerii oricăror plăceri ale vârstei, acești copii – 25 în ultimă instanță erau tot copiii încă – mai aveau de îndurat, zi de zi, confruntarea cu alți colegi înstăriți. Băieți rumeni și dolofani, bine îmbrăcați și hrăniți, vorbind mereu despre femei și aventuri extraordinare în Parcul Bibescu, sau la Jiu, ori în cine mai știe ce pădure, pădurice. Fete nostime, cochete, 30 locuind acasă cu părinții, care le duceau grija până și la aranjamentul împerecherii cu băieți „de societate“. Asta ca să nu se îmbolnăvească bieții „copii“. Așa cel puțin îi povestise o colegă a Cocăi – enervată pe părinții ei care-i *bagă pe gât*

un derbedeu „ca s-o-nvețe ce e viața ușoară... și să nu facă așa“ – spunea ea râzând – în timp ce ea sărăcuța *se ținea*, pe ascuns cu altul „mult mai serios“. Și cum să nu fii extenuată la extemporale! Fata asta – Dorina Damian – măcar avea umor, oricum, îi dădea mâna să-și trăiască viața. „Voi cu cine vă mai culcați fetelor?“ Era un fel de „ce mai faci“ pe care-l lansase într-o zi ușchita Mița Burete, cu breton și cu nasul în vânt, mereu în adulmecare. Și ori de câte ori, în recreații, se strângeau câțiva și vorbeau mai intim, acest *motto* revenea vrând-nevrând, înviiorând oarecum discuția. Unele spuneau, altele se abțineau... de la comentarii, dar lăsau să se înțeleagă că au și ele viața lor... e-he! doldora de erotism. În fața unor asemenea realități, fetele de la țară ca Aurora și Coca, ori ca altele care se luptau în primul rând cu greutățile materiale, se apărau cum puteau – printr-o mușenie totală în privința condițiilor de trai și evadare de la unele situații unde-ar fi părut ridicole în toaletele lor – baluri, ceaiuri, întâlniri simandicoase. De fapt, trăiau și aici tot ca în sat, între rude, fără să beneficieze de luminile orașului decât prin faptul că plăteau foarte scump aceste lumini.

Iar lipsa aceasta de bani de buzunar!

– Dar azi, oricum, facem un chef! zise Titu. Toți la treabă, să pregătim festinul.

– Bine că n-apucară să luăm masa – zise Tudor. Mamă, da' unde e nenea? El de ce n-a venit? (Nenea era fratele mai mare, Gheorghe Frățila.)

Rița oftă.

– Păi, de ce credeți voi c-am întârziat atâta? Mă hotărâsem, să vin de vineri. Îl bănuie și pe asta! Se opri, fața umbrindu-i-se dintr-o dată de griji. Era o mână de om, peste care mereu trecuseră valorile vieții și mereu știuse să se ridice deasupra. Dumnezeu știe cum. Bărbatul îi murise „acasă“ de peritonită. Se prăpădise, o cruce de om, în patru zile. Rămăsese la 37 de ani văduvă cu șase copii, ultimul, Ionică, fiind de opt luni. Iar Tudor asta, de trei ani. El nu și-l amintea pe taică-su decât foarte vag și nu mai

știa dacă era vorba de el ori de-o fotografie de-a lui, văzută ulterior. Iar ceilalți, care îl cunoscuseră, îi păstraseră toți un adevărat cult.

– Așa e, mamă, interveni și Aurel. Unde e Gheorghe? Se poate să ne facă el una ca asta?

– Mă, băiete... nu știu unde e... Măine, după ce descărcăm carul... să plecăm să-l căutăm...

– Păi, unde să-l căutăm? Ce vorbă e asta?

– E „reținut pentru cercetări“ și trebuie să-l cerceteze pe-aci pe la tribunal.

– Aoleu, ce-a făcut?

– Nimic... S-a certat cu Cercelaru...

Vestea curmă dintr-o dată bucuria sosirii alimentelor. Ciorba de curcan – apăruse și-un curcan tăiat – de care Rița chiar uitase și-l găsiseră, la urmă, înghețat tun, printre lemne, fierbea alene pe primus... Mirosea a ceapă tocată, a morcovi, a pătrunjel și-a carne fiartă. A mâncare! Fetele se dovediră niște gospodine pricepute. Apărură niște farfurii mari „de nuntă“ rămase dintr-o garnitură adusă de tatăl lor, Ilie, de la Ploiești, de pe vremea când se ducea la Ploiești și mai și venea. Fiecare se arse cu ciorba fierbinte în felul lui. Aceasta era un fel de *degustare*, făcea parte din *tacâmul* mesei, dacă nu te ardeai cu ciorba, însemna că n-o apreciezi.

– Da, e bună...

– E foarte...

– Ba că o nimerirăm!... se auzea din partea tuturor.

– Ei, da... altă viață!...

– Știți că era să nu mai vin deloc? – zise la un moment dat Rița. Mi-amorți un picior.

Începu să se plimbe prin cameră:

– De la o vreme îmi amorțește ba mâna, ba vreun picior. Ei, ba știu eu. Bătrânețele! Și ele trebuie să te-ajungă. Și atunci e vai de tine – când nu mai poți să-ți faci singură de toate. Că de-aia mi-adusei aminte. Se așeză iar și începu să povestească:

– Mă duc pe la fina Stana, să-i duc, nu știu ce-mi ceruse...
 Și-o gălesc la vatră, spăla rufele în albie... cu picioarele!

– Da ce faci aci, fină?
 – Ce să fac, nașă?... spăl!... Că mi s-au înmuiat mâinile

5 de tot și trebuie să-mi spăl cumva cămașa...

– Da' copiii?... c-ai făcut șase... și sunt toți mari...
 potrivitiți... Numai eu știu cât te-ai canonit să-i crești.

– Păi, crezi că-i mai vede cineva? Mă mai întrebă unul
 de vorbă? Mai văzuși! Au fugit toți la Craiova, cu porcul ăl
 10 bătrân (bărbatu-său) și m-au lăsat aici singură și bătrână – că
 eu nu pot să plec de la casa mea. Și-acum mi-a mai luat
 Dumnezeu și mâinile.

– Și așa e... continuă Rița. Are mâinile moi-moi – și ce
 femeie țeapănă și voinică era! O văd câteodată trecând de la
 15 deal. Îi dă vreunul o pâine și-o duce în spinare, înfiptă în
 ciomag, că n-o poate ține altfel. Și când am plecat de la aia,
 era să mă duc să dejug și să mă culc; că așa o să-mi faceți și
 voi când n-oi mai putea... Se uită spre Aurel și spre Tudor,
 care se învioraseră, ca în urma unui tratament elementar cu
 20 o masă bună. Cel mai simplu tratament: tratamentul
 alimentar.

– Ei, lasă... lasă! Sunt copii și copii, nu știu cine zise.

Peste vreun ceas, după ce mai întrebă și ei ce mai e prin
 sat, ce mai e prin piață – asta o interesa pe Rița în ce privește
 25 orașul: da' piața cum e? Da' prin obor vă duceți? Cum s-or
 mai fi dând mieii? – ușa se deschise binișor și intră cu sfială...
 Gheorghe.

– Bătu! eu la ușă... dar poate-s supărați, zise el, zâmbind
 vesel. Era într-o haină subțire, cu capul gol, în opinci... Parcă
 30 venea dintr-altă cameră, nu din oraș, pe vremea asta...

– Mă, da' cum ne nimeriși tu... tocmai la masă – se învioră
 Rița – bucuroasă că-l vede.

– Mă luai după mirosul ciorbei...

– Da pe-acolo nu te-au hrănit ăia cu mierte fierte?

– Care, bă? E o sărăcie și-un ghiorăit de mațe pe
 coridoarele astea!... Să dai să fugi.

– Și de ce n-ai fugit mai repede?

– Păi... dacă nu mi-au dat drumul... decât acum.

I se găsi și lui o porție. O vreme îl lăsară să înfulece. La
 5 urmă, începură să-l descoasă. Ce? Cum? De ce?

– Pe cuvântul meu dacă știu de cel... și până la urmă de-aia
 mi-au și dat drumul că nu știau nici ei. O *pără*, bă, care s-a
 dovedit neîntemeiată... Ce să mai vorbesc: s-a găsit un nărod
 de la noi, să s-arate că acum poate și el să rețină pe cine vrea...
 10 Păi... tu-l în cur pe mă-sa, nu-l întâlnesc eu la vreun dos?

– Mă, vezi-ți de treabă, nu te pune cu damblagii, că uite
 ce-ți fac... zise mamă-sa.

– Da cu ocazia asta am aflat și eu care e situația generală
 a Europei, continuă Gheorghe, bucuros că s-a răzbunat într-un
 15 fel. Se folosise de prilej, ca să mai învețe ceva. Ne-au băgat
 într-o pivniță... un fel de magazie de lemne – nu știu ce era –
 numai cu oameni de-ăi buni, numai cu domni învățați... Și
 toți vorbeau toată ziua și făceau politică. Mai mare dragul să-i
 ascuți! Nici nu știam c-avem în țară atâția deștepți.
 20

– Da, din cauza deștepților ăstora ai făcut tu războiul și
 puteai să-ți lași oasele cine știe pe unde, oftă Rița.

– Domnule, ce frumos știu să vorbească! zise Gheorghe
 zâmbind șiret, că greu ghiceai dacă admirația lui e veritabilă
 ori simulată...
 25

– Și care e situația Europei? întrebă Titu, râzând.

– Păi las-o pe-aia... că e clară – unii de-o parte, alții de
 alta, s-au desbăscăsuț... Da' ce te faci cu situația noastră?! bătu
 el din palme...

– Ai aflat-o și pe-asta? Am auzit că stăm bine, zise Titu...
 30 Așa am citit într-un ziar.

– Ce bine, bă? *Stăm foarte bine!* Și coborând glasul a taină.
Pleacă.

– Cine?

– Ei.

– Care, mă?

– Și ne lasă nouă țara... Și văzând nedumerire pe fetele ascultătorilor: *fug boierii*. A dat dispoziție regele să fugă toți, după el, toți în afară de legionari – care vor constitui ultimul val de apărare – apărând retragerea ăstora care fug, că ei știu să se bată – și la urmă, după ce toți boierii se retrag prin Spania, Franța, Germania, Anglia – pleacă și ei, cântând cântece de părere de rău... și trăgând focuri de pistol în aer.

Fu un răs general. Gheorghe se dovedea un bun comentator și cu umor.

– Serios? Da de unde aflași tu toate astea, mă Gheorghe? Întrebă Coca, bătându-l pe umăr cu admirație.

– Acolo în magazie... Toți ziceau că dacă scapă din magazie, se retrag. Și mai eram acolo eu... și cu Tache al lui Flețu și noi ne-am uitat unul la altul... Și Tache a zis: – și noi unde o să ne ducem, fraților, cine ne primește pe noi în străinătate?

– Nu, bă, că noi o să ne suim în copaci... am zis eu... Și le-a plăcut la toți...

– Nu, țărani trebuie să reziste, zicea unul. Și să dea semnalul revoltei ca în 1907...

– Și atunci să veniți tot dumneavoastră să ne-mpușcați!

– Ia uite, domnule, ce-i trece ăștia prin cap! Ce contingent ești, domnule?

– Chestia gravă este alta, continuă Gheorghe, simțindu-se bine. Dacă pleacă boierii, trebuie să ia cineva pământul. Și cine o să-l ia? Ai mai săraci! Și ai săraci or să fie mai răi decât boierii, pentru că sunt *exploatatori noi* și nu știu decât să ceară, nu cunosc proporția și-or să-ți ceară să le dai de la-nceput totul, ca să se știe o socoteală.

Râdea și Rița.

Totuși... plecând boierii, statul trebuie să se lupte cu cineva, ca să-și păstreze condiția fizică – lansă el o expresie,

pe care o auzise acolo și-i plăcuse. Și cu cine să se bată? Cu ai de vin imediat după boieri – adică oamenii normali, cu un car, o vacă, doi boi, porc. Nu? Că de ce au ei un car, doi boi, o vacă, porc? Cum de ei au și ălalți nu? Nu cumva le-au făcut prin *exploatare*?!
5

– Exploatare, corectă Titu.

– Da... *exploatare*... și ăștia se vor numi *mijlocași*, adică băgați la mijloc și loviți din două direcții: și din partea celor săraci, care vor să le ia boul, carul, vaca – și din partea funcționarilor, a orășenilor... toți vor trage în gospodari, ca la Verdun...
10

Gheorghe făcu o pauză... Se vedea că se străduie să formuleze cât mai bine o nouă idee... Și după mijlocași... chiaburii. (Chiaburii sunt un fel de dușmani, adică ai de au mai mult cheag – cam asta am înțeles eu)... Cheag-buri, ce mai: românii trebuie, cum necum, să se macine între ei, să se facă ciosvârte, să se radă singuri de pe fața pământului.
15

– „Cum se cheamă poporul ăsta de la Gurile Dunării?

– Români.

– Acest popor mic și obraznic trebuie redus la tăcere...“
Așa cică ar fi zis tătuțul.
20

La partea aceasta toți se întristară. Omul se pare că glumea mai puțin.

– Nu se poate așa ceva, sări Aurel. Există dreptul la autodeterminare al popoarelor din fiecare zonă de influență, drept stabilit la conferința de la Ialta.
25

– Care Ialta, bă, ce vorbești prostii? A fost vreun român la Ialta, să apere interesele? Află, continuă Gheorghe, că Europa este dată ciolovecilor, toată până la Elba, le-au dat-o americanii în locul Kamciatcăi, pe care ei, de fapt, au cumpărat-o de la ruși mai demult... Așa că, ce mă mir eu că vine Cercelaru și mă ia de mână din casa mea și mă trimite pentru cercetări... Cu cineva tot trebuie să înceapă și ei, săracii...
30

– Da cine e ăsta, bă? se miră Titu. Nu e ăla de-a fost legionar?

– Ba ăla e... parcă ce? l-a-ntrebat cineva ce cămașă a purtat? Și-acum el îmi face mie pe comunistul, dar nu mai poate să se vopsească altfel.

– Ba uite că putu, zise Tudor.

– Ascultați-mă pe mine, mai adăugă Gheorghe, ca o concluzie, comuniștii abia la urmă or să vină cu adevărat, ca să limpezească situația de tot.

– Bravo Gheorghe, așa-mi plăci, făcu Rora. Tot vine pe la noi unul de ne explică de-ale viitorului, pe ăsta ar trebui să-l cunoști.

– Bă, eu sunt cu ăștia care-au venit, da depinde cum se comportă. Pe ce oameni se sprijină.

– Păi, sări tu, să se sprijine pe tine, că dacă lași să se bage alții-nainte...

– Să vedem întâi cum se comportă.

A doua zi cântăriră lemnele, de față cu bătrâna proprietăreasă, care se deplasă până la cântar și rămase mulțumită de cantitate. Descărcară carul. Gheorghe și cu băieții mai mari retezară butucii, c-un ferăstrău, îi cărară și-i făcuse stivă în magazie. Era o zi frumoasă, dintr-o dată parcă își adusese aminte și soarele că de mult trebuia să fie primăvară. Dogorea vesel. Pe trunchiul corcodușului apărușeră vacile Domnului, ca niște mici decorații. În câteva ore se topise zăpada. Era o lăcăraie peste tot, se auzeau rigolele cum gâlgăie și se îneacă de atâta apă care se scurgea.

Rița se odihni și ea cum putuse, la-nceput nu prea avusese somn, fiind prea obosită. Apoi, dimineața, dădu o raită pe Lipsani să cumpere niște *ață* (dar nici de ață nu-i ajunserseră banii și după ce pipăi câteva țevi albe, negre, mai mari, mai mici – dar tot prea scumpe pentru ea – le dădu înapoi...). E mizerie mare și pe la voi, fato, spuse la-ntoarcere. Magazinele goale. Și chiar dacă au ceva nu te poți lipi de nimic.

Plecară – ea și cu Gheorghe, după masa de prânz, să-i prindă noaptea măcar pe la jumătatea drumului.

Stăruii să-l ia acasă pe Tudor, că e slab rău... Hai, mai stai acolo o lună două... și la urmă te-ntorci... Mai intră vreo boală-n tine, de nu te mai vezi zdravăn.

– Cum să merg eu acum, când mai e puțin și se termină anul?

– Mă, băiete, n-am bani... nu mai poci nici eu... Cu ce să vă țin pe-amândoi?

– Mie nu-mi trebuie nimic, mă descurc eu.

Îi fu milă de el și-l lăsă, cu inima strânsă. Înainte de plecare, îi mai puse Gheorghe o pereche de tălpi (din opinci de porc) pe *cipicii* cu care mergea la școală. Asta îl durea cel mai tare pe Tudor, că n-avea și el o pereche de pantofi. Și sperase că măcar acum, cu ocazia acestei veniri... dar se resemnase. Merse și el în car, mânănd boii prin oraș, până la bariera Vâlcii (care de data aceasta nu era pusă). Pupă mâna mamei, o strânse pe-a fratelui și se-ntoarse pe jos. Se uită mult în urma carului. privi și burțile supte ale boierilor. Aceștia mergeau acum mult mai harnic, trăgând acasă. Mama în mintean de dimie, fratele Gheorghe subțirel îmbrăcat, cu capul gol, dar vesel și curios ce-o să mai urmeze în politica mondială. O lume se îndepărtează... retrăgându-se în ea însăși.

Îi păru rău că rămâne, îi venea să fugă, să prindă carul...

*
*
*

Cristinel nu apăru în tot acest timp și Aurel îi făcuse semn Ritei să nu întrebe de el. „Trăiește cu una“. Femeia se închina. „Păi, el e de fomei? De-aia a venit aici?“ „Lasă, nu mai deschide discuția, că și așa am destule necazuri din cauza lui“.

După seara aceea de pomină fugise de-acasă. Se aciuiuse la un coleg care stătea în gazdă, pe strada Harșu. Aci întâlnise o soră de la Spitalul Filantropia, se plăcuseră, și se mutase la ea. Nu se mai duse nici la școală – iar lui frate-său, care umbla

disperat să-l găsească și să-l silească să reia învățătura, îi trimise vorbă că „știe el ce face“.

Domnișoara Ivona, se arăta mai bine informată. Lansă zvonul că cetățeanca ar fi căsătorită și Cristinel stă și cu soțul acesteia, care e invalid de război iar nevastă-sa i l-a prezentat pe băiat ca pe o rudă de-a ei, descoperită acum, și că are intenția să-l înfieze. „Totul este posibil la unul ca el“ – conchise ea, plecând sus, târându-și piciorul.

După emoția „nunții“ și spaima trasă, când Jenică
 10 Grozamă ieșise din dulap, trecuse printr-un fel de criză nervoasă. Pradă a depresiei, voise să se arunce de la etaj. Se-mpiedică însă înainte de gestul fatal. Căzuse numai după scaunul pe care era urcată să sară. Tot se alese c-o mică scrântea la picior – acum era pe vindecate. Trecuse, cum
 15 s-ar zice, pe lângă moarte, și întorcându-se la viață recunoscându că aceasta trebuie trăită *oricum*. Deocamdată își descoperi mari lacune în educația personală și se puse pe studiat filosofia. Începu cu anticii. Într-o zi, mergând la bătrâna Cleo, care îi mai dăruie un album cu coperti de piele plin cu pozele aceluiași
 20 diplomat, de data aceasta făcute în Elveția, și-i arătă toată mobila așa cum era ea risipită prin hardughia de casă, o uimi pe aceasta cu trimiterile ei la Platon și la Socrate, apropo de orice. Liniștea doamnei Cleo, la vârsta ei, îi făcu bine și se
 25 lăsă molipsită. Îi reveni umorul și pofta de viață – așa cum este.

*
*
*

Era pe la chindie. Se făcuse primăvară de-a binelea, acea mahala a Craiovei se umpluse de verdeață. Nu departe în luncă, se îngâneau cucii, iar din când în când se auzea chiar
 30 pupăza. Tudor și cu Pițigoii se antrenau în curte, cu aceeași minge din păr de capră. Sosi pe la ei Sandu, o rudă de-a lui Tudor, elev și el tot la „Frații Buzești“.

– E acasă nenea Aurel? întrebă destul de tulburat...

– Acasă... da' ce e? Tudor are deodată o neagră presimțire.

Sandu se uită în altă parte, urmărind cum trece o mașină pe stradă.

– Ce e, mă, ce e?

– Nu știți nimic?

– Nu...

– Mă băietele, mă băietele!... făcu Sandu, azvârlindu-și mâinile în lături și începând dintr-o dată să plângă... vi s-a întâmplat o mare nenorocire... V-a ars casa...

Aurel ieșise între timp și auzise despre ce e vorba. Interesant la Aurel, un prăpăstios care vedea peste tot numai nenorociri, era faptul că, pus în fața unei nenorociri reale, se arăta tare și știa s-o domine.

– Cum, mă, Sandule? nu se poate!

– Nene Aurel, așa e... să-i sară ochii ălui de minte! Uite veni adineaori Mitru Scurtu din Stava și-mi spuse să vă spui... Nu se știe cum s-a-ntâmplat... da' a ars tot, tot – și șopru... și pătulu... că ai dumneavoastră nu erau acasă...

A doua zi, spre prânz, Tudor era acasă, după un drum de groază pe jos. Plecase în aceeași seară cu Sandu (Aurel refuzase să meargă imediat). Sandu zise să treacă întâi pe la gazda lor, Marița lu' Spătaru, pe strada Cuza Vodă, care ținea un fel de orfelinat al celor din Stava. Era ea însăși originară de-acolo – și închiria mai ieftin cele trei-patru
 25 cămăruțe, în fundul unei curți în pantă. Stăvenii se simțeau acolo ca acasă și, grupați mai mulți, făceau din acest loc un avanpost în cucerirea orașului. Ajuns acasă, Sandu pregetă să mai meargă.

– Mă, băietele, uite că se-ntunecă... De ce să plecăm noi acum, noaptea? Lasă mâine... Și tot el: aoleu... mâine am teză la matematici și nu pot lipsi...

– Bine, atunci mă-ntorc și eu pe 10 Mai, zise Tudor. Plecă supărat... și-o apucă spre barieră. Când ajunse deasupra

Șimnicului, pe câmpul acela ca un platou imens – un fel de bărağan ridicat în vârful unui deal – se întunecase de-a binelea. O ținu pe mijlocul drumului – cu inima cât un purice de frică. Nu se vedeau decât siluetele firoase ale salcânilor de pe

5 margine. La Motoci, după ce străbătu în fugă unele porțiuni de drum – nu mai putu de picioare. Bătu la o poartă. Spuse cine e, că vrea să rămână peste noapte acolo.

– Un copil fugit de la școală, răspunse femeia, care-i dăduse drumul în casă, bărbatului care, din magazie, întreba ce e...
 10 Aoleu da' ce slab ești, măculiță! se miră ea când îl văzu mai bine la lumina lămpii. Și cum ai plecat tu de la Craiova noaptea? Nu ți-a fost frică de lupi, de hoți?

– Trebuia să plec... că ne-a ars casa...

– I-auzi, mă Ilie, ce nenorocire?

15 Bărbatu-său apăruse și el cu un coș de porumbi „să le curăm la găini”.

– Dă-i, fă, ceva să mănânce... Și să stea aci până mâine...

Jumătatea a doua a drumului, începută în zori, odihnit și fără spaima pe care ți-o dă întunericul, o făcu de drag. Trecu un
 20 alt câmp la fel cu celălalt, plin de pluguri, ieșiseră oamenii la arat, care cu doi boi, care cu patru, care c-un bou și-o vacă. Se uita după ciocârlile ce se înălțau în văzduh ca niște fuse întoarse. Prin cele două păduri, ce străjuiau ca două centuri de întărire satul lui, trebuia să fie un adevărat rai pe vremea
 25 aceea. Mare îi fu dezamăgirea și întristarea când constată, chiar de la liziera primei păduri, că acestea erau pradă unei invazii de omizi cum nu mai pomenise. Toate frunzele, absolut toate, fuseseră mâncate. Nu rămăseseră decât nervurile. O țesătură de firisoare era coroana fiecărui copac. Iar pe aceste fire ce se
 30 legănu în vânt mișunau omizi încălecate, că nu mai aveau loc; altele pluteau în spațiul dintre crengi, atârând de niște firisoare invizibile. Poteca pe care mergea era ticsită de aceste făpturi verzi, în care se mutase verdeța pădurii. Din când în când, de sus, îi picau în cap altele. Ieși pe șleau. Și pe-acolo

omizi, dar mai puțin. Avu imaginea unui rai degradat, dar pe o mână rea. Satul era aproape pustiu – doar copii, câini, găște cu boboci. Cu cât se apropia de casă, cu atât mai mult nu-și putea închipui proporția dezastrului, nu se poate... o fi
 5 ars doar acoperișul... podul... să zicem... ori una din odăi. Când intră în curte, văzu o grămadă mare de cărămizi în locul unde fusesse casa bătrânească. Iar pe locul pătului, a *perdelei*, a șoprolui... mormane de cenușă.

O vecină care stătea puțin mai la deal, țața Măria Bălii, îl văzu și începu să se jelească... „Mumă, mumă!... ia uite-te cum vine și el acasă... și casa nu mai este...”

Mama sa era acolo, scormonea cu un târnăcop în moloz. Mai lucrau niște oameni la răzuit cărămidă. O făceau stivă pe cea curățată de moloz. Rița, când îl zări, se cruci. Și începu să râdă. (El se aștepta să izbucnească în plâns.)

15 – Bă, ia uitati-vă ce musafiri? Da' cum veniși tu, cu vreo căruță?

– Pe picioare...

Acum stăteau pe niște cărămizi și discutau.

– Văzuși tu, Tudore, ce mai dete peste noi? Începu Rița
 20 abia acum să se tânguie. Văzuși ce ne mai lipsea nouă? Să rămânem și-n poiană!... Copilul dădea semne de tulburare și atunci ea îl strânse la piept. Ei, lasă – că un an-doi or să fie mai grei – la urmă ne facem alta. Bine c-am găsit unde să
 25 prizonim lucrurile și un pat unde să dormim. Îi spuse că s-au mutat „di la vale” – la Nea Măi – (care murise mai de mult). S-a milostivit bietul Matei și ne-a dat drumul, până ne-om face vreun rost. Casa lui Nea Măi era un fost șopron, vergeluit și lipit cu pământ. O cameră mică, o fereastră cât pumnul, și-o vatră afumată toată... O știa de pe când trăia Nea Măi
 30 și se mira cum încape el singur acolo.

Fratele mai mic Ion era cu vitele. Gheorghe și cu Lisândrina se auzeau vorbind prin grădină. În afara de țața Măria, care se jelea încontinuu, ceilalți se arătau destul de

liniștiți – oricum împăcați cu soarta. Cei doi oameni de la cărămidă spuneau glume și râdeau.

– Dar cum s-a-ntâmplat? De ce? întrebă Tudor.

– Adică stai: a mai rămas ceva... Ei, o să vezi tu ce-au mai scos bieții oameni, care au dat fuga de pe drum... că noi nu eram acasă... Niște scoarțe, niște toale... Mă, oamenii ar fi luat ei mai mult, dar au început să pocnească niște gloanțe, care erau în pod, băgate de tac'tu ori de bunicu'tău pe sub streășină... Cine mai știa de ele? Ardea casa cu vâlvație și se-mpușca singură, adăugă Lisăndrina, care venise din grădină, plângând.

– Da' dulapul meu cu cărți? Când auzise de incendiu, primul gând îi zburase la un mic dulăpior – din care scosese vasele și-și băgase cărțile. Poezii, romane, cărți vechi de școală, pe care le găsea prin podul plin cu astfel de hârtoage și pe măsură ce le descoperea și le îndrăgea, se lega de ele – și le trecea în dulap, în „bibliotecă“.

– Da... e acolo-n prispă...

– Căutând printre ruine, mai descoperi și el o carte, jumătate scrumită. Putu citi titlul: Antonio Fogozzo *Iluzii spulberate*. O citise în anul precedent, cu boii, pe vale, și-l impresionase mult. O șterse cu mâneca și-o luă s-o pună lângă celelalte.

– Mă băietе, nu știi cum s-a-ntâmplat... începu mamă-sa. Adică, ce mai, ne-a dat cineva foc.

– Cine?

– Nu știu...

Mai pe seară, când plecară oamenii de la lucru și se strânseră toți în șopronul lui Nea Măi, ca și când ar fi vrut să probeze dacă încap, afla amănuntele care-l interesau.

– Noi eram toți pe câmp. Ne dusesem să-ntoarcem locul ăla de la Băzgarăi. Terminasem mai devreme și plecaserăm acasă. Și pe ici, pe Ungureanca, vedem fum în sat și foc mare...

– Mă, arde ceva!... A luat foc vreo casă... Moara... te pomenești!

Când ne-am apropiat... aoleu!... la Ciula... ba nu... mamă, a zis Ionică... la noi! Când am ajuns focul era pe terminate. Un morman de lucruri sub frasin, lume ca la nuntă. Oamenii stăteau cu mâinile la spate și se uitau cum îmi arde *bunul*. În două ceasuri s-a distrus tot ce s-a făcut într-o viață de om.

Acum pune la loc – fă casă, pătul, magazie... totul într-un an. Uite-așa ne-a pleznit Dumnezeu!

– Bă, și n-ar fi nimic, casa și așa era veche... zise Gheorghe... N-ar fi nimic, de ar fi vremuri normale să ai de la cine te-mprumuta... E sfârșitul lumii, nu alta.

– Am văzut și pădurile mâncate de tot de omizi, murmură Tudor.

– Da, domnule!... da stai să vezi ce e-n casă, aici... Ploșnițe, domnule, cum n-am mai văzut...

– Lăsați, mă, nu speriați copilul, că le-om stârpi noi...

– N-ai cum să le stârpești, că ori cu ce-ai da, a doua zi apar la loc, înmulțite. Tot satul e năpădit de ploșnițe. Puricii, e-he, sunt floare la ureche... Bă, aici e ca pe front. Fu-le muma lor de comuniști!

Apăru țața Măria cu furca-n brâu, și cu mămăligă să dea la câine. Osman stătea însă neînduplecat în curtea pustie și trebuia să meargă să-i azvârle mâncare acolo. Începu bocitul de cum îl văzu pe Tudor, stând în prispa mică a noii case.

– Aoleo, că veni și el acasă și casa nicăieri... că e și el slab și amărât, fă, și se chinuie și el cu cartea aia și pe-acolo prin străini... Și când să vie și el acasă... îi puseră foc golani și nenorocții! Nu i-ar mai răbda pământul! După această lungă melodie plânsă, țața Măria se duse și căută în vadră – Da apă nu aveți, fă? Că uite nu mai am glas deloc.

Bocetul îi aduse în minte lui Tudor, prin melopeea specifică, o întregă lume a copilăriei, fiindu-i la fel de familiar ca și cântecul de leagăn.

La plecare, peste două zile, avea să mai asiste la o ceremonie ciudată, întâlnindu-se încă o dată cu cântecul jalnic al țății Măriei.

*
* *

5 Exista un dor permanent (Tudor zâmbi, știind că mama
sa înțelegea prin *dor* durere) care ia diferite forme. Dacă nu
te doare în capul pieptului, trebuie să te doară capul. Dacă
nu te doare capul, te rănești la vreo mână, te tai cu secera,
ori îți intră un cui în picior. Uite, pe mine mă doare câte două
10 trei săptămâni aici – arată spre ficat dar nu e ficatul, e de la
nervi, mi-a spus un doctor. La urmă, se mută în partea ailaltă,
zice că e colită. La urmă, răcesc – și tot într-un dor o țin. Eh!
unde e ea tineretea! Oftă. Și la cine să te vaieti? Așa că să nu
crezi tu că există vreun om fericit. Chiar și pe ăștia pe care-i
15 vezi veseli pe la Craiova. Toți își caută moartea. Ei nu știu
ce caută, dar asta o caută. Umblă care-ncotro, inventează tot
felul de treburi, se preocupă de tot ce poate exista – ca să uite
că există. Pentru că îi doare. Când își aduc aminte că sunt pe
lume, se gândesc că n-au aia, n-au ailaltă și li se pune dorul
20 la inimă. Câți n-or fi murit de inimă rea! Uite, la noi aici, în
Stava. A-nceput lumea ori să-nebunească, ori să moară, așa
din senin la 40 de ani. De inimă rea.

Așa că stai acasă, băiete. Tot aia e, dar parcă nu te simți
străin pe lume. Așa te vânturi pe ici, pe colo. Vezi un oraș –
25 ți se pare că e minunăția lumii. Să zicem Craiova. După aia
te duci la București, cum a fost tac' tu, și-ți dai seama că ăla
e buricul pământului, și Craiova e un fleac. Pleci și de-aici și
te duci la Ploiești și rămâi pe-acolo, ca Păun. Peste tot lume,
peste tot se suferă, dar ție la-nceput îți iau ochii cu geamuri
30 luminate, cu poze frumoase. Un oraș cheamă după el altul și
dacă te pui pe umblat, nu mai ai hodină. Lumea e la fel de
mare și dacă stai aici în satul tău și dacă încerci să-i vezi

marginile. Uite-te la Pătru... nu s-a dus decât cu vacile pe
Dobreț, pe Delnița, pe toate vâlcelele, în perimetrul
comunei, și-i e de-ajuns. I-a fost de-ajuns asta ca să-l facă să
albească, să i se-ngreuneze picioarele și să-i dea impresia că
5 știe totul, a-nvățat totul. Și chiar știe, când vorbești cu el, nu
te mai sature de vorbă. Dacă știa și carte... n-ar fi fost mai
învățat.

– Uf... fir-al dracu de ac... cum te micșorași și tu deodată!
De-o jumătate de oră tot încerca să bage ață-n ac să-și cârpească
10 o trențuică de șorț, pe care-l mai punea pe dinainte, să nu
murdărească fusta. Acul părea o jucărie între degetele ei
bătucite de muncă, totuși subțiri și delicate. Îl ținea când mai
la distanță, când aproape de ochi – iar ața tremura în mâna
cealaltă.

– Să știi tu că mă lasă și ochii! Pe la noi femeile văd bine
15 până spre șaptezeci de ani, da' uite cum nu mai văd... Să-mi
luați ochelari.. Ehe, până să ajungeți voi cu bani, e bozul mare
pe mine!

În sfârșit, nimeri. (Tudor dădu s-o ajute, dar, cu toate că
vedea bine, se arată și mai neîndemânatic, îi tremurau mâinile
20 și n-avu răbdare.) Așa, bun! Și cum îți spuneam, stai, mumă,
acasă, continuă Rița pe tonul domol de la început. Pentru că
lumea n-are cap și viața omului e scurtă.

– Mamă, eu am venit să văd casa, nu ca să rămân!

– E, acum ai văzut-o că nu e... du-te și tu pe 'ci-nocolo și
25 lăsați-mă toți pe mine în Stava, să mă canonesc! schimbă ea
tonul. Cum dați de greu, cum vă faceți de drum și tot biata
mama să rămână la vatră...

Începu să plângă – încet, ca o apă lină, care când intră în
pământ și merge pe dedesubt, când apare iar la suprafață și
30 curge în bătaia soarelui. Așa era plânsul ei – Tudor îl știa.
Simțea că ea n-avea puterea să dorească acum cu adevărat ca
el să rămână lângă ea... n-o lasă inima. Că dacă ar fi știut că,
într-adevăr, asta e voința mamei, ar fi rămas. Ca fiecare părinte,

în sufletul acestei femei încercată de atâtea necazuri se mai afla un dram de credință în forța miraculoasă a destinului. Fiecare cu norocul lui... De ce să-i ții pe toți pe lângă tine, să se amărăscă și ei, chiar dacă așa ți-e ție mai ușor? Băiatului îi plăcea cartea... să se țină de ea dacă el are curajul ăsta.

– Ei, băiete... Mă, Tudore, dar să-ți fierb niște ouă, cum pleci tu așa? Să-ți fac și-o azimă de pâine, lasă că acum e ziua mare... Și poate-o trece vrun car...

Când să plece, veni și tața Măria c-un pușor în mână, abia îi dăduseră penele... A avea picioarele legate cu ață de cânepă...

– Uite... ce să-i dau și eu copilului ăsta?! Prinsei un pușor. Tudor, îl iei, mă?

– Vezi-ți, tață Mărie, de treabă...

– Hai, mă, să-l tăiem...

– Nu, mai bine îl iau așa... Mai stăm de vorbă pe drum. Se gândea că l-ar ține-n curte, acolo la gazdă, dacă l-ar lăsa... Îi plăcea să aibă grijă de păsări, câini, flori, să vadă de grădină. Apăru și nea Florea, drept, bărbierit proaspăt și cu mustața roșcată tunsă scurt.

– Zisei să-l mai văd și eu pe Tudor... dacă pleacă așa repede. Dumneata ce zici? Ce mai faci?

Tudor tresări... când se auzi respectat cu dumneata.

Între timp legătura fusese pregătită... Și ce facem cu puilul? Să-l fi luat într-un coș... își dădu cu părerea Lisândrina.

– Îi detei drumul, zise Tudor, și arată puilul care se amestecase printre celelalte găini... Lăsați-l aici să crească, să-l gălesc mare, când m-oi întoarce... O găină care să vină să-mi ouă în pat...

– Așa, așa, făcu tața Măria. Să umbli sănătos... Imediat începu să bocească – unde-o fi plecând el acum, prin *striini*?

– Așa e tața Măria... zise Lisândrina, așa-i primește pe toți, c-o jelanie – și tot așa-i petrece. E o femeie bună...

Rița merse până mai la vale pe drum, apoi se despărțiră iute să nu-și vadă lacrimile-n ochi.

– Vezi să nu răcești, auzi Tudor, în urmă.

La ieșirea din comună întâlni o procesiune ciudată, formată din copii slabi, jigăriți și cu fețele plânse... Mai mici decât el, nu-i cunoștea bine, care al cui era. În frunte mergea Sabin, băiatul mai mic al popii, îmbrăcat cu odăjdiile acestuia cu poalele ridicate și prinse-n brâu și cu ceaslovul în mână.

Câțiva băiețandri duceau în urma lui, pe umeri, o lădiță de marmeladă acoperită cu flori, ca un coșciug.

Se alătură și el, să vadă ce se-ntâmplă... Sabin se oprea din când în când pe la răscruci și făcea o mică slujbă. Apoi convoiul pornea iar, mărindu-se din ce în ce mai mult, cu grupuri care se alăturau. Erau acum și multe femei bătrâne, care deodată începură să jelescă...

– Cum îl chema, fă? „Sfoară“.

Aoleo, Sfoară, Sfoară!... cum muriși tu atât de tânăr... măă... dădu una tonul... Că erai și tu o ființă... o mână de suflet să-ți placă și ție viața... îîî...

Și ce mândru treceai tu pe linie... mă... și cum mai prindeai tu... îîî... șoareci...

Tudor înțelese despre ce e vorba. Lui Sabin, un năzdrăvan fără pereche, îi murise pisicul – la fel de năzdrăvan ca și el, dar îl călcasă un car... și-i făcea o înmormântare creștinească. Furase patrafirul și odăjdiile – și făcea tot tacâmul unei înmormântări adevărate. Nu mai murise de mult cineva în comuna aia și lumea era dorită. Voia să mai vadă un spectacol.

Femeile își plângeau acum morții lor. „Și să-i spui și lui Costică... aăă... că eu mă canonesc pe-aici cu de nici unele...“ Când convoiul o coti spre cimitir, Tudor se pomeni singur în mijlocul drumului. Participase și el la înmormântarea pisicului, cu toată seriozitatea. Acum era singur în fața unui drum uscat și plin de praf. Înțelese că aici – cu acest joc de-a moartea – i se terminase copilăria. Se mai uită o dată în urmă. Tața Măria auzise de-o înmormântare și venea și ea jelind-o pe Băla a ei... Îi făcu semn cu mâna. Și urcă panta. Deasupra

coastei, mai aruncă o privire în valea care se arăta plină de lumină fermecată și jale. În față, nu departe, pădurea având în loc de frunze, omizi. Zări o cruce proaspătă în marginea drumului....Ioana...“ – Aici a găsit-o mama pe biata Ioana
5 înghețată... Dumnezeu s-o ierte...

Mări pasul.

IV

Drept înainte! La dreapta, la stânga, stânga-mprejur, acum iar la stânga... ba nu, la dreapta! ...în salturi mici, mergând
10 târș-târș, marș din nou! ...Stai, parcă s-aude ceva... Psst! Acum – toți după mine... Sttt!... Nu mai tuși, vită! I-auzi cucuveaua, ptiu! Fugim iar, dar nu mai mult de cincizeci de metri.

Vreo trei zile tatonaseră frontiera. Iscodeau țărani. Aceștia
15 se uitau la ei cu uimire. „De ce vor să plece? Ce sunt criminali? S-a schimbat regimul, ei și? Asta nu înseamnă să-ți lași casa ta... Mai sunt și criminali printre ei, să știi de la mine...” Le dădeau în dorul lelii informațiile cerute. Cei trei o zbughiau în grabă, să nu li se prindă urma. Treceau în alt sat... și, tot
20 așa, întrebau în șoaptă... Lui Jenică Grozamă, cel mai tânăr dintre ei, îi plăcea aventura. Nici n-o prea lua în serios, spre deosebire de Paul Porojnicu și Tache Frumușanu, care duceau o spaimă în oase cât toate zilele... Se jucau cu moartea, ei știau asta foarte bine.

– Uite, că ne-am văzut și *tovarăși!* zise Jenică, privindu-și
25 colegii de drumetrie, care se opriseră pentru o clipă, să-și tragă suflitul. De tovarăși am fugit, și-ajungem tovarăși înaintea lor, limbricul și tenia tâlpii iadului! Vedeti voi vacile alea de colo? Hai să le hăcuim – le belim frumos, intrăm în pielea lor și trecem granița c-un smoc de iarbă în gură. Cine ce treabă
30 are cu noi?

– Și dacă dă peste tine vreun taur? Nu rămâi grea?

– Fătul oricum, mi-l scoți tu, Tache – că doar tu ești doctor de femei. Apoi merseră în tăcere câteva ore.

Granița le venea pe mâna stângă. Îi simțeau de la distanță
5 pulsația de vrajă și teroare.

– Văzduhul păsăricii! Începu să se viaiete Jenică. Fraților, mi s-au făcut picioarele cât ghiulelele! Explodez dracu, dacă nu-mi
deșurubez bocancii ăștia. Hai să stăm o țără colo, sub gorun. Unde purecii jigodiei mai e și Occidentul ăla?... Bă, eu mă-ntorc, gata!

– Măi, Jenică, nu fi copil! Stai, că mai e puțin... cum
10 se-ntunecă, gata!

– Vezi c-au pus ochenele pe noi – se sperie Paul... Trecea o patrulă de... pitici – așa se vedeau din cauza distanței –
undeva prin penumbra unui mamelon.

– Sunt grănicerii noștri sau sârbii?

– Ai noștri.

– Atunci să mă pupe...

– C-un glonț.

– C-un dum-dum... în așa și pe dincolo, să-mi iau grija.
15 Jenică era extenuat. Gata, i se terminase rezervorul de umor.

– Moralul mi-e la pământ... căutați-l pe jos, când vă
aplecați să pupați pământul patriei pentru ultima oară.

Au avut noroc în noaptea aceea de-o vreme căinoasă.

Beznă. Ploua și parcă se auzeau picăturile cum sfârâie, când
25 se ating de baionetele patrulelor... Apoi s-a pus vântul și fără a împrăștia norii le servea drept mijloc de locomotie...
împingându-i frățește de pulpana.

Spre miezul nopții, se strecurară printre pichete, după ce
puseseră urechea la pământ, ascultând cum se-ndepărtează patrula.

– Mi-a intrat noroi în ureche, până-n creier.

– Pss!

Merseră o vreme prin zona neutră... Lătra un câine... la
30 Tito? Un zgomot suspect – și-o rupseră la fugă înapoi... în România?... apoi iar înainte... și iar la... stânga... Se rătăciră.

O luară la întâmplare. Spre ziuă, se aflau la câțiva kilometri în spatele frontierei. Trecuseră.

– Am forțat de vreo treizeci de ori granița, ca nimica, în noaptea asta. Parcă ne-am trecut și rudele și strămoșii, și... „turma visurilor mele eu o pasc“. Eu nici nu mai vreau altă meserie – rămân trecător de graniță de profesie! „Jenică Grozamă, român, de profesie trecător de frontieră pe lumea aceasta“.

– Taci, mă... că uite... Aia care vin... or fi români? Paul dărdăia. Nu știu de ce îl apucase iar teama. Câțiva inși îmbrăcați incert, între țărani și târgoveți. Se apropiară. Frumușanu îi întrebă în rusește încotro vine Vârșetul. Într-o rusească la fel de stricată li se răspunse că nu știu...

– Fac pariu că sunt tot români, spuse Jenică, după ce grupul se-ndepărtă. Când or fi văzut ai noștri câte urme pe frontieră, or fi crezut c-a trecut un județ întreg... Țștia sunt grănicerii, care-au fugit ultimii... *pour la bonne bouche*.

Paul, care încetase să mai dărdăie dădu în filosofie, ca și cum trepidația produsă de frică i-ar fi aruncat spiritul în zonele pure ale speculației.

– Pasiunea românului pentru călătorie e mare, începu el, prozaic. Oriunde, oricând, oricum și ori de câte ori. Suntem născuți parcă pe drum, atât de mult ne plac! Și uneori rămănem chiar toată viața pe drumuri. Această plecare perpetuă este legată la români de dorul de casă, la fel de mistuitor ca și setea de plecare. Mă, românul, dacă se suie într-un copac, se simte depeizat și dorul de țară îl doboară. Plecarea noastră e o plecare elastic, are dus și-ntors.

– A mea nu, ripostă Jenică. Jur să mă desnaționalizez rapid, iar copiii mei vor vorbi numai franțuzește, în corcoduși – trebuie să fie corcoduși pe-acolo – sau în dud, și vor simți o jenă teribilă că tatăl lor provine... de unde mă-sa? din Valahia... și de furie pentru insultă, vor avea tendința lunar să mă strângă de gât. Ca să distrugă orice urmă... Va interveni însă poliția franceză.

– Vorbești cu dosul palmei, iartă-mă, interveni și Frumușanu. Zău, nu mai ai nici un haz. Dacă-o să mă stabilesc la Paris, toată viața n-o să fac altceva decât să le inoculez francezilor complexul că nu sunt români. Că ei n-or să poată avea niciodată acces la Bizanțul după Bizanț, că le vor fi interzise deliciale unui război de cinci sute de ani cu turcii, speculațiile greco-latine și că nu li se va deschide niciodată cerul, să... Cum să-nțelegă ei că noi, o mie de ani, ne-am jucat de-a recepționarea și cazarea barbarilor năvălitori. Femeia română, domnilor, a ajuns la niște rafinamente de patriotism... îmbrățișând și asimilând, și născând români... În ce privește Europa, spaima noastră de-a fi considerați, ferească Dumnezeu, neeuropeni, funcționează ca o adevărată dambla... Valahul trebuie să imite imediat toate ticurile Occidentului... să ia, bune-rele toate modele, toate teoriile... Ți-e și silă!... Cred că dacă nu ne e clar că misiunea noastră în Europa Apuseană este de-a atrage atenția asupra pericolului de-a fi lăsat în uitare cel mai bun filtru contra... atunci... Nimeni nu-l asculta, vorbea de unul singur, la ciuperci și la pițigoi.

– Stai, să trecem de Vârșet, spuse Paul, într-un târziu. Spre seară erau la Vârșet. Se duseră la preot și-l rugară să-i ajute. Spuseră ce și cum. Acesta frământa pâine într-o căpistere, la vatră, cu mânecele suflecate. Un popă care-și face singur prescurile mai rar, încercă Jenică să glumească. Părintele îi privi aspru. Le spuse că mai bine nu-l căutau, căci va fi nevoit să-i denunțe.

– Cum Sfinția Ta?

Foarte bine, altfel o pătesc eu, și-ncă rău de tot. Ieșiră în fugă din casa parohială. Tocmai trecea un camion pe uliță. Se repeziră și urcară în el, din mers.

– Unde ne-o duce, ne-o duce!

Peste o oră, camionul avu o pană. Șoferul, dând cu ochii de ei, se holbă. Jenică începu să-i explice prin înjurături că merg „spre Occident“.

– Cine mă-sa a făcut lumea asta împuțită și-a împărțit-o la doi, tâmpitul... și așa mai departe, până când omul, exasperat le răspunse în cea mai curată românească:

– Bă, vite-ncălțate ce sunteți... fiți atenți, că dacă ne prind haidamacii ne-mpușcă pe toți! Pe voi ca spioni. Sunteți spioni, iar eu sunt complicele vostru, înțelegeți?

– Nu.

– Vă rog să vă topiți ca inul... imediat... daaa?

– Nuuu...

Bucuroși c-au dat peste un om de zahăr... oricum vorbeau aceeași limbă... flăcăii îl ajutară să-și schimbe roata, tot încercând să-l tragă de limbă în legătură cu situația reală. Șoferul se numea Trușcă. Tot arunca priviri speriate în jur... parcă așteptând să apară, de pe arătură, miliția călare să-i mitralieze. Le relată în șoaptă câteva cazuri de inși fugiți din România și împușcați aici, fără multe marafeturi procedurale. Singura soluție, după el, era să se predea.

– Cui, nene?

– Lor?

– Păi, ce-aveam noi cu sârbii? Noi mergem la Paris...

– Dacă vă predați, poate aveți noroc... Altfel, se fac razii... terenurile sunt înșesate de filatori și de jandarmi...

– Măi, nene... De-asta am trecut noi prin gloanțele românești ca să ne aresteze ăștia? Ori ați intrat și voi în împuțita de perioadă de trecere? Nu, zău? Unde este faimoasa, scilicitoasă libertate sud-est europeană?

– Palavre, oameni buni! Ați picat tocmai când se face curățenie în țară... Au năpădit ungurii, bulgarii, cehii, românii... Organele noastre sunt turbate... Și miliția lui Tito e împărțită. Unii mai țin cu Stalin... Vai de capul vostru... Nu puteți trece înapoi în România?

– Ce, am băut gaz?

– Oricum, v-ar judeca ai voștri... ai dumneavoastră... Români de-ai noștri... Și cu această bălbăială strategică, Trușcă văzându-se cu roata pusă, se urcă la volan.

Rămași în câmp, cei trei se uitară unul la altul. Se puseră pe bocit ca niște muieri. „*Șezum și plânsum*“, aici în mijlocul drumului, șleaul ei de viață! zise Jenică.

– Hai acasă, mă! Vreau acasă la părinți... Că acum plâng... Dar el chiar plângea...

O luară pe jos spre Belgrad... și lipa-lipa, cătinel, cătinel, după un conac bun se pomeniră... la Vârșet... La intrarea în târg, un plutonier într-o căruță încetini, lângă ei, privindu-i bănuitor... „Omul nostru“ zise Paul. Îi făcu semn să oprească. Se suiră, și Paul, care știa ceva rusește, începu să-i explice. Din când în când își punea mâinile una peste alta făcând semnul legatului.

– Ne predăm! Ne predăm! scâncea Jenică. Predaski... mâ... predaski, bă sulică, înțelegeți?!

Plutonierul înțelese. Puse mâna pe armă. Le făcu semn autoritar să coboare... Săriră din căruță cu inima cât un purice. „Ne împușcă aici pe toți trei“. Când îi văzu jos, omul își puse pușca la spinare, strânse hățurile și-o porni în goană. „Ce fug toți de noi ca de ciumați – frate-meu? se miră Tache. Hai din nou la Sfinția Sa!“ Îl găsiră în biserică. Văzându-i, dădu să fugă în altar. Paul îl apucă de anterior și-l imploră să-i ajute.

– „Bine“, sună răspunsul. „Veniți aici, mâine la ora 9“.

A doua zi, la ora fixată se aflau în fața „Adormirii Maicii Domnului“.

– Suntem primii milogi pe ziua de azi.

Apăru părintele. N-apucară să dea „bună dimineața“, că se și pomeniră înconjurată.

– V-a turnat damblagiul ăla de cerșea aseară. N-am știut că e colonel – se scuză părintele, galben ca ceara.

Fură arestați. De aici încolo viața le-a intrat pe un fâgaș plin de grozăvii... că dacă le-ar fi auzit povestite de cineva ar fi jurat că sunt născociri. Așa ceva nu se poate întâmpla aieva.

*
* *

O zi grea. Stătuse vreo șase ore legat de-o macara, îndesând cu trupul betonul la picioarele podului, ce se construia peste-un râu lat și adânc, ale cărui ape năvăleau murdare, reci, cu sloiuri, din munți. Se pomenea așa suspendat deasupra prăpăstiei, la discreția macaragiului, care, dacă voia, putea în orice clipă să-l curețe făcându-l să se lovească de-o stâncă, scăpându-l în prăpastie ori lăsându-l înfipt în beton. Mai ales de moartea aceasta din urmă îi era tare frică. După ce se răsturnau vagonetele cu beton, acțiunea aceasta manuală („manuală cu picioarele, mama lor!“) de a-l așeza – i se părea de-un absurd fără margini. Venea din văzduh ca un uliu ce se lăsa asupra prăzii, nu atât plin de ură, că n-are de ce să-și urască răpitoarea plâpândul pițigoi sau cinteza. Plin de ură era, într-adevăr. Îi sfârâiau tăpile la atingerea cu mortarul. Făcea semn macaragiului că a ajuns cu bine, și începea să intre în materialul moale, cum e lutul din care se fac țestele. Uneori se scufunda până la genunchi. Alteori se ducea-n jos până aproape de brâu... Atunci începea să-i urle, să-l salte... De obicei, nu intra decât cu vreo două-trei palme deasupra gleznelor... Băga piciorul și trebuia să-l ridice iute, ca ars... dacă rămânea câteva secunde în plus, betonul se încheaga. Spaima mare o avea când intra până la brâu și simțea *crusta*. La început tandră, oarecum dulce ca o crustă de rac fiert, apoi vrăjmașă și amenințătoare, gata oricând să devină monolit. „Saltă, nene!“ începea să-și agite brațele în aer... Ridică tu-ți dumnezeii tăi de spion! Macaragiul era un sas de prin Timișoara. Nu știuse meseria asta, se specializase acolo. Se zice că îngropase vreo doi în beton până atunci. „Ridică, dobitocule“ – Șuster mișca maneta și Jenică se pomenea zburând peste bulboană – în pielea goală – singura îmbrăcăminte, frânghia legată în jurul mijlocului – Nu-i mai păsa de frig... Tremura doar câteva minute, la început, când

își dezbrăca hainele, le lega cu cureaua și le abandona pe mal. De fiecare dată, lăsa în buzunar același bilețel, scris cu creion chimic: „Mă numesc Ion Grozamă, zis Jenică. Sunt din Craiova, România. (Str. Madona Dudu, în fund, în curte) Comunicați părinților decesul meu“. Și un P.S. „Toți sunteți niște gușteri“.

Uneori, noaptea, sărea din somn urlând: „Se îngroașă! Se îngroașă!“ Avea coșmarul ăla tâmpit cu piciorul de pod. El rămas picior de pod, cu cimentul învârtoșat, miezul de fier moale cu proprietatea de-a polariza istorie. El miezul de vietate sacrificată ca să dureze construcția. Și când podul cel splendid e gata, vine Traian pe un cal alb să taie panglica. Goarne, tobe, bum-bum, apoi trap! trap! trap! legiunile de care se înfiora Dunărea... Numai alămuri lustruite, caii cu harnașament de aur, legionarii romani cu bumbii lustruiți, cu sandalele date cu sacăz – să scârțâie ca arcușul peste imensa cutie de rezonanță a lui Apolodor... Și Traian în frunte pe harmăsarul alb... bădica Traian... să-l înfrunte pe Decebal... Și când să ajungă pe partea astălaltă, nu tu oaste, nu tu nimic... Un mușuroi mare, cu moț, lăfăindu-se acolo în mijloc. „Eu cu neamuri proaste nu mă bat“, zice Traian supărat. „Înapoi legiuni romane civilizate!“ Și el, Jenică, picior de pod, aude chestia asta, vede rușinea mușuroiului și îndepărtarea coloanelor ofensate... și amânarea civilizației... Și aiureala asta visează mereu...

„Ia te uită, nene, cum mi-a fost mie dat să mor! Ca Ana“. Azi chiar trecuse la un pas de moarte. La o smucire a macaragiului, când se bălângănea în aer ca o limbă de clopot, căreia i s-a lărgit prea mult clopotul, brusc, și nu mai ajungea să dea sunet și e năucă... deodată, hop, centura... S-a agățat de frânghie, în ultima secundă. Dărdăise apoi un ceas pe mal, refuzând să mai execute ordinul. Urma să-și primească pedeapsa. Până una alta fusese trecut la umplut saltele. O adevărată bandă rulantă... Vreo trei sute de deținuți înșirați în fața clăilor de paie, executând umplerea saltelelor din trei

mişcări, militărește: „Apucă paiele! Bagă! Îndeasă!“ „Apucă paiele! Bagă! Îndeasă!“

După câteva operații din astea, veneau unii, trăgeau saltelele pline și puneau în fața fiecăruia saltea goală. Nu știu cum a mișcat capul, că ochelarii i se desprinseseră de pe nas și picară în paie... „Bagă!“ se auzi comanda. Automat paiele fură introduse în saltea. Își dădu imediat seama de catastrofă. Începu să-i caute, dar comanda veni necruțătoare: „Îndeasă!“ În loc să îndese cu genunchiul dă să cotrobăie prin saltea, poate-i găsește... Îndeasă dobitocule! Jap, se pomenește lovit de vistavoiful care alergase spre el cu bâta în mână. Îndeasă!! Peste două minute saltea îi era ridicată, odată cu celelalte. Adio ochelari! Purta ochelari de la cinci ani, avea un grad înaintat de miopie, fără ei era ca și orb. Merseră încolonați spre lagăr, după ce isprăviră „acțiunea“. Călca aiurea, nu distingea drumul. Era năuc. Ajuns la barăci, primul gând fu să-l găsească pe Tache ori pe Paul – unul din ei – să-i roage, poate-i fac rost de ochelari. Colac peste pupăză, fu desemnat printre cei de serviciu la bucătărie. La curățat de cartofi. Degeaba încercă să explice că nu va distinge „cuțit, cartof, morcov, nimic“. Chinul cel mare acolo începu, în baraca aceea imensă, unde erau cazanele clocotind deasupra unor focuri din bușteni. Și aici se lucra tot sub comandă. „Curăță! Curăță! Aruncă!“ (Asta deducea el că trebuie să însemne cuvintele rostite, formate aproape numai din consoane.) Îl rugă pe un vecin de grămadă să-i pună cuțitul în mână... Grămada de cartofi abia se distingea, parcă era la un kilometru. Deasupra, pe o poliță era o bucată mare de săpun de rufe, cu care se spălaseră toți pe mâini înainte de-a începe. Cartofii, mai mult îi netezea cu mâna decât să le ia coaja cu cuțitul. Din două în două minute se auzea comanda: Aruncă! Grămezile de felii de cartofi erau luate c-o lopată și aruncate în cazane. Jenică nici nu-și dădu seama ce face. Simțise că-i cade un pietroi pe picior. Îl luă pe lopată și la „Aruncă!“ îl lăsă să cadă în cazanul

din fața lui. Peste câteva clipe cazanul se umplu de spumă. Spuma ieși bolborosind, se împrăștie prin baracă – și din cazan ieșeau întruna valuri, valuri. O adevărată Niagara de spumă inundă totul. Toți ieșiră înspăimântați afară, alunecând și căzând, jucându-se în picioare. Spuma năvăli și pe ușă. În seara aceea nu mănca nimeni și, pentru a nu fi linșat de condamnații care interpretară că-n mod intenționat băgase săpunul în cazan, Jenică trebuia să fie păzit strașnic de gardieni înarmați, postați în fața carcerei, unde fusese azvârlit. A doua zi avea să i se hotărască soarta. Așa credea el. Paznicilor vrură să li se alătore Tache și Paul, care aflaseră de ghinionul prietenului. Nu-i putură însă îndupleca pe „văstavoii“, care credeau că e vorba de vreo stratagemă pentru a pune mâna pe numărul 3172. (Purta fiecare câte un număr, așa erau strigați la apel, așa se recomandau între ei, când făceau cunoștință.) În noaptea aceea Jenică dormi ca niciodată. Un somn adânc odihnitor. În picioare, bineînțeles, că pe jos era apă. Își crăcănase picioarele ca un halterofil care se pregătește să ridice o mare greutate, hotărât să bată poate chiar recordul mondial, pusese mâinile în șolduri, capul în piept și strânsese pleoapele. Nu înainte de a trage o-njurătură și de a spune, în loc de rugăciune, aceste versuri din popor:

*După ce că-s la-nchisoare
Mă mai ții și în picioare.*

De câteva ori își pierdu echilibrul, se lovi de pereți, revenind imediat la poziția de bază și adormind iarăși după câteva clipe. Dimineața, la apel era vesel, plin de vervă.

– Ce făcuși, bă Jenică? îi șopti Paul, trecând, ca din întâmplare pe lângă el și dându-i un ghiont. Era s-o mierlești, ai? Fii și tu mai prudent, că ăștia nu glumesc.

– Vorba, vorba! Care conspiri acolo? Se auzi o voce răstită. Paul trecu mai departe și se alinie în plutonul lui.

Comandantul apăru și el furios, după apel și după muștruluiala gardienilor. Era renumit pentru lipsa de scrupule și cruzimea de care dădea dovadă, de câte ori avea ocazie. Veni călare pe-un cal alb, nervos, care abia stătea sub el, dând mereu din copite. Distracția lui era să calce în picioarele calului, de fiecare dată, doi oameni – două cazuri grave de indisciplină. Își încărca, nenorocitul, conștiința cu câte doi inși, la fiecare apariție. Noroc că inspecția și trecerea lui în revistă nu avea loc chiar în fiecare zi, ci o dată la două-trei zile. Acum nu știi ce i se păru în neregulă la plutonul din flancul stâng. Puse tot plutonul să facă șapte pași înainte și să aștepte acolo. El își smuci armăsarul către centrul careului. Paznicul șef îi raportă situația: efectivul a dormit bine, cu excepția a doi criminali care au evadat în jurul orelor 23. E vorba de numărul 1272 (un ungar simpatic, atunci când era în toane bune, terorizat mereu de ideea că-și lăsase acasă soția și doi copii mici) și numărul 2127 un ceh – de care nu-și aducea prea bine aminte (el, paznicul șef). Ceilalți știau cine e, dar n-au vrut să spună. Am trimis după ei – sper să-i prindă, continuă șeful. Și după o mică pauză: ar mai fi cele două cazuri de călcare a disciplinei: numărul 502 l-a bătut pe gardianul 3153 și numărul... Jenică simți inima bătând să-i spargă coșul pieptului. Nu-și auzi numele, adică numărul, dar se pomeni îmbrâncit să iasă în față... Zise: Ușurel, fraților, lăsați-l să se ducă întâi alălalt, că mie mi-e frică de cai. De cai albi! Vine și asta pe cai de apocalips, mânca-mi-ar drobul! „Gata! S-a zis cu mine.“ Instinctiv încetini pasul și începu să meargă cotit... Adevărul este că de văzut tot îl distingea pe călăret, oricât de miop ar fi fost, dar nu-i venea s-o ia drept spre el.

– Ce-are, e beat? răcni comandantul, dând să se repeadă spre el.

– Nu vede, și-a spart ochelarii, spuse – ce l-o fi apucat să facă o faptă bună?! – paznicul șef.

Între timp, unгурul ajunsese în fața lui și începu cu o voce destul de calmă să-i relateze întâmplarea, încercând să-l convingă de nevinovăția-i reală. Paznicul îl batjocorea de vreo câteva luni, spunând numai porcării la adresa neveste-sii. Bietul Szilagy se abținu, dar nemaiputând răbda, ieri, pusese într-adevăr mâna pe o cazma și-l lovea în moalele capului. Nu-l omorâse, e drept, dar s-alesese ala c-o sperietură soră cu moartea.

– Cum îndrăznești să ridici mâna asupra unui șef de-al tău? spuse sfântul Arhanghel. Îi plăcea să pozeze în rol de Arhanghel, de Sfântul Gheorghe omorând balaurul. Tonul era blând și asta îl derută pe condamnat. În secunda următoare, fără a avea timp să se ferească, se pomeni la pământ, sub copitele potcovite ale calului. Căii, printr-un instinct nemaipomenit, feresc de obicei omul căzut. Barabaș, acesta era numele comandantului șef – mai precis porecla – numele real nu i-l știa nimeni din lagăr, și-l dresase pe-al lui, făcându-l să joace peste manechine. După ce calul sări în lături, Barabaș îl forță printr-o lovitură de cravașă să se întoarcă asupra victimei – el își pierduse acum cunoștința, îi țâșnise sângele pe gură. Un frison de ură trecu prin rândurile sutelor de nenorociți, care asistau de luni de zile la astfel de scene, căutând în suflul lor tăbăcit resurse de indiferență. Oricât ar fi căutat să se stăpânească, se pomeneau scrâșnind. Un zornăit de lanțuri traduse pentru urechile călăului din fața lor scrâșnetul lor de nemulțumire și revoltă. Măinile le erau legate. Știau că orice formă de împotrăvire în masă ori individual era sortită eșecului. Se expuneau degeaba. Ba mai mult, asta ar fi dus la exterminarea lor în câteva zile. Și așa li se spunea zilnic că sunt prea mulți, că nu e hrană decât pentru un sferț din ei, și că moartea unuia sau a altuia nu înseamnă nimic. Nu impresionează pe nimeni. „Numai moartea n-are moarte“, era lozinca la modă pentru paznici.

Jenică privea scena, se oprise la oarecare distanță, plin de curiozitate. Îi dispăruse orice urmă de frică. Încercă să

glumească chiar: „Mama lui de cal, să vezi cum o să-l mușc de picior“. Aștepta, oricum, să se isprăvească mai repede, să i se întâmple inevitabilul.

„Aruncați-l în varniță“, se auzi glasul colonelului. Doi inși se repeziră și-l târâră pe bietul Szilagy – cavalerul fără pată al onoarei conjugale. Alți doi veniră cu o garniță de nisip și o împărăsiară peste băltoaca de sânge.

– Și asta ce-a făcut? întrebă Barabaș, fixându-l pe român. Dă-te mai încoa', apropie-te, apropie-te, camarade!

– Caz de sabotaj, raportă supraveghetorul șef. A băgat săpun în cazanul cu ciorbă.

– Ha, ha, ha! – izbucni colonelul. Săpun, zici? Așa e, mă?

– Da, domnule comandant. Am umplut lagărul de clăbuci... N-au mâncat ei, dar măcar și-au spălat toți râpul... „Nu-i mai explic“, se gândi Jenică, simțind că ăla e gata să-și repeadă Ducipalul. Într-adevăr calul galopa spre el. Dar când să-l ia în piept – nu știu cum mișcă deținutul mâinile legate, căușele zornăiră nu știu cum – că armăsarul se ridică în două picioare și se opri. La pintenii înfipți cu putere în burtă și la loviturile de cravașă, calul o luă în lături, plin de spume, apoi brusc, ridicându-se pe picioarele dinapoi îl trânti pe călăreț cât colo. Scena care urmă fu de necrezut, pentru ochii holbați ai celor câteva sute de inși. Văzându-l la pământ, armăsarul se repezi și, înainte ca Barabaș să aibă timp să scoată pistolul, îl macină cu copitele – așa cum făcuse până atunci, din pintenii comandantului, cu sute de manechine și apoi cu câteva zeci de oameni vii. Când „balaurul“ nu mai mișcă, Balan porni în galop și se pierdu în depărtare. Toți rămăseseră ca hipnotizați. Barabaș fu ridicat și dus la infirmerie, unde muri după vreo două ceasuri. Cei câțiva deținuți care își tratau acolo diferite vătămături provocate de paznici și gardieni, la comanda lui, aflând cu întârziere de noul pacient – tăbărâră pe el și-l bătură și-l sfârtecară mort, cu cuțitele, până când doctori, dezmeticiti, reușiră să-i oprească și să-i bage în cămașă de forță.

Un fel de nebunie colectivă se iscase în baraca destinată infirmeriei. Barabaș, asemeni tâlharului biblic, al cărui nume îi fusese dat de semenii lui, și se vede că nu degeaba, răscolea, ca un magnet rău, toată nebunia din om și-o făcea activă, o scotea la suprafață.

Jenică nu știa dacă visează, dacă a murit sau nu, dacă nu cumva e pe lumea cealaltă și i se oferă drept răsplată pentru suferințele îndurate pe pământ spectacolul pedepsirii unui dușman. Toți stăteau la locurile lor nemișcați, cutremurați de „dreptatea calului“, cum avea s-o boteze mai târziu Paul Porojnicu. Tiptil, tiptil se strecură în front.

Gardianul-șef își reveni primul. Scoase pistolul și trase în urma calului. Acesta era însă departe. Vru să meargă spre Jenică – așa cu pistolul întins. Avu o clipă de ezitare și se opri. Tocmai atunci sosiră, cu sufletul la gură, patru deținuți gardieni aducând ceva în niște traiste. Raportară c-au îndeplinit ordinul. Dezertorii fuseseră prinși. Drept dovadă unul scoase din una din trăiști ceva, înfășurat într-un ziar. Puse pe pământ și desfăcu pachetul triumfător: mațe de om. Îi spintecase burta și-i adusesse matele ca probă. Un altul expuse și el, alături, o strachină de creieri. Mulți, în rânduri, începură să vomite.

– Luați-le de aici! Aruncați-le în var! spuse paznicul șef. Aveți două zile de voie. Aceasta era recompensa celor care vânau dezertori. Două zile puteau rămâne în barăci, își cârpeau nădragii, scriau scrisori tip, acasă, care nu ajungeau decât la comandantul lagărului. Pentru acest repaus – într-un lung calvar al tuturor chinurilor iadului înmănușate, unii – e drept că doar unii, nu toți – se ofereau să plece la vânătoare de oameni, cu câini, cu hăitași, și se bucurau, ca la o vânătoare adevărată de urși ori de mistreți, când prin pădurile învecinate din văgăuni ieșea, hăituită, fiara ascunsă și le venea în bătaia puștii. Mulți evadaseră în ultimele luni, dar foarte puțini reușiseră să treacă dincolo de zona lagărului. În primul rând, nimeni nu știa cât se întinde acesta, și când nu se mai

află în incinta lui. Toată regiunea aceea – umbra un zvon – toată, absolut toată era condamnată. Sate întregi – copiii, femeii, bătrâni – erau condamnați. Toate erau lagăre, ca și acesta, al criminalilor de război – unde toți erau condamnați: comandantul, paznicul șef, gardienii, surorile de la infirmerie, doctorii – absolut toți. Barabaș de exemplu avea muncă silnică pe viață. Comandantul-șef, la fel – pe viață. Numai că, odată văzuți șefi, ei își luau în serios funcția. Pentru a-și menține unele privilegii, se comportau ca niște șefi adevărați, făcând tot răul pe care-l poate face un șef. Unde mai pui că printre ei erau mulți criminali de-adevăratelea, lombrosieni și săvârșirea răului le producea o plăcere sadică.

Cei trei, nimeriseră în acest loc de groază. Nu-și închipuiseră că poate exista așa ceva. Nu se știa precis al cui e lagărul – al cărei țări – se bănuia că se făcuse pe-o zonă neutră, a Europei, unde, după război, cantitatea de sadism încă neconsumată mai găsea o supapă de defulare. Nu se aflau în țara lui Tito, constatară cu stupeoare. Dar unde? Unde?

– Ce căutăm noi printre borfașii ăștia? Ce căutăm noi printre criminali? Pe cine am omorât noi?

– Ne-am omorât pe noi înșine, spunea Paul. Propria noastră prostie ne-a adus aici. Ispășim că ne-am omorât tinerețea și idealurile. Simțea în el un val de evlavie, devenise mistic, plângea din fiiece, se închina întruna. Nu spera să mai scape vreodată.

Zilele următoare, domni un oarecare calm. Programul de ocupaș trebuia îndeplinit strict, dar scăpaseră, oarecum, de bunul-plac al paznicilor în care intrase deocamdată un fel de frică mistică. Neprevăzutul li se putea întâmpla și lor. Toți erau curioși să vadă cine-o să fie pus comandant? Seara, după „program“, cei trei se mai întâlneau – la privată – și, întârziind mai mult ca de obicei, stăteau așa pe vine câte un ceas, două și spuneau povești. Frumoasă li se mai contura Craiova în imaginația lor înfierbântată. Lui Jenică îi revenise buna

dispoziție. Se credea protejat de-o zeiță bună, una indiană, și-și regăsise limbajul înflorit și ironic.

Le povesti, într-o seară, în poziția asta, pe ciuci, singura care le permitea să mai stea la un pahar de vorbă, hă, hă, hă! grupați, câteva din aventurile lui de licean la Craiova.

Băiat de militar, stimat, cu pițule, dăduse de gustul fustelor. Și ce să-și mai piardă timpul cu fete serioase, ...un pupic la trei săptămâni – și-o mână pe genunchi... îl dusese cineva la dame. Era o cârciumă pe undeva pe la mahala, se numea „La Pandeale“. Pandeale ăsta ținea și un tractor – cu vreo opt fete, în grădină, sub pruni. Fiecare avea pătura ei, întinsă în iarbă, printre pomi. Te duceai, îi plăteai patronului și acesta îți dădea un ban găurit, pe care i-l arătai madamei. Ea îți dădea drumul în grădină, unde-ți alegeai. Îi arătai banul găurit domnișoarei și-i spuneai parola: „Gaură-ți dau, gaură-mi dai“.

– Bă, Jenică, minți de-nchegi apele! Unde era asta? Întrebă Tache.

– Ai auzit de strada...?

– Da.

– E, acolo era cârciuma „La Pandeale“.

– Am trecut de multe ori pe-acolo, ba chiar am băut odată un țoi, spuse și Paul, dar n-am văzut nici o muiere.

– Păi ce, ele stăteau în local? Erau prin pruni. Și dacă patronul nu avea încredere, dacă nu te recomanda cineva, n-aveai acces. Totul era făcut la marea discreție. Și Pandeale ăsta începuse a se-mbogăți, cum e după evenimente. Și odată, hop! apare concurența. Deschide unul o cârciumă peste drum... care... o știi? Cum se numea, mă Tache, dacă zici c-ai trecut pe-acolo?

– Nu era nici o cârciumă.

– „La Mireasa“, așa se numea. Avea o mireasă-n vitrină. Una cu voal alb, cu lămâiță pe cap...

– Un manechin?

– Ce manechin, mă? Muiere adevărată. În carne și oase. Nevasta cârciumarului.

Iar un hohot de râs.

– Da, mă, închiriaseră o fetișcană să facă pe mireasa, dar după scurtă vreme aia s-a plictisit ori i-or fi amorțit picioarele, a fugit la rival, la concurență, auziți voi, și-a angajat-o Pandeles pentru *livadia* de pruni. Și cârciumarul alălalt a fost nevoit să-și pună nevasta la bătaie-n vitrină. În câteva luni au halit „La Mireasa” toți clienții firmei „La Pandeles”. I-a luat averul. Însă, alălalt a răzbit cu grădina. Veneau mușterii, beau, se distrau „La Mireasa”, după care treceau „La Pandeles” și cumpărau banul găurit. Până când Pandeles n-a mai vrut să le dea, dacă nu consumau ceva. Ca să vezi ce-ți este reclama! Erau oamenii în stare să plătească de două ori băutura, dar nu puteau renunța la a fi văzuți bând la cârciuma cu mireasă-n vitrină. A încercat Pandeles toate trucurile... dar ce n-a încercat? A tocmit țigani, care dădeau cu căcat în vitrină, spărgeau geamul și goneau mireasa. Mereu auzai dinspre „Mireasa”: „Aoleu! Săriți! Mă violează!” Ieșea ăla... cum îl chema, dom'le? – cu mânecele suflecate, de după tețghea și o lua la fugă, pe stradă, după derbedei. Mireasa plânsă strângea cioburile. Avea de la o vreme acolo-n vitrină fărâș, mătură... Venea geamgiul, alt geam, chituiua, prăvălia mergea înainte. – Eu însă, continuă Jenică Grozămă, eu am fost de la început protejatul lui nea Pandeles. Dădusem de-o gagicuță arzoaie. Bă, tráznea un amor! Tu te propteai cu picioarele de prun – și-a ta era lumea! Celelalte se uitau – dacă nu erau ocupate. Ori se pieptăneau una pe alta, sau își făceau manichiura. Acum mă cunoșteau toate... „Fetele, iar vine ochelariștul!” le auzai, de cum săream pârleazul. Până la urmă, chiar mă îndrăgostisem de Aurica – așa o chema – i-am propus s-o iau de nevastă. Chiar am dus-o pe acasă: m-a bătut tata după aia cu o frânghie udă, o săptămână n-am putut de buci.

– Bă, Jenică, tu mînți...

– Sunteți voi niște jagardele, mânca-mi-ați drobul! Ce interes aș avea să mînț?

Da aia o știți, v-am spus-o? Când am stat o noapte-ntreagă la una-n dulap, fără ca ea să știe și-au venit niște golani și-au făcut-o poștă?

– Tu-n dulap?

– Da.

– O noapte-ntreagă?...

– Să-i sară ochii ălui de-o mînți! Era iubita mea, mireasa mea din vitrină, dacă vrei. Îi aveam cheia, știam, că-mi spusese ea că s-a amoretat de-un licean – era mai mare decât mine – și tocmai mă urmăreau frații. M-am dus, n-am găsit-o acasă, intru-n dulap. Nu l-am închis de tot ca să pot respira. Am stat jos în el, pe niște cărți, era un șifonier mare, „Biedermeier”. Putea să nu se întâmples nimic, să vină fata să tragă niște părțuri și să se culce. Dar am avut baftă mare, că tocmai atunci s-a nimerit s-o facă ăia poștă.

S-a frânt ceva-n mine, în legătură cu idealul feminin.

– Fugi, bă, de-aci!

– Da, dom'le! N-am avut curajul să ies la momentul oportun. La început am crezut că e o glumă. Dar haita s-a-nfierbântat. Fata a-ncercat să-i ducă cu preșul. Nu i-a mers. Îi auzeam gâfâitul – știți cum gâfâie o femeie în momentele astea. După aia a gemut cât a gemut, nu-mi puteam da seama dacă de plăcere ori de durere, după care, întărâtată, a început să țipe. ăia terminaseră toți și ea tot mai voia, pe cuvântul meu. Dădea din fund. Intrase în accelerație. I-a dat de rușine. Flăcâii acum ca să se distreze, ce să vezi? Unul o puse să se îmbrace și-i sfășie bluza. Altul să se încalțe cu cizme... – ea râdea și își trăgea cizmele-n picioare... N-o puteam vedea, dar o ghiceam așa goală, aplecată să-și încalțe cizmulițele... Atunci am vrut să m-arunc precum un uliu... M-am gândit... adică, nu m-am gândit la nimic, îmi zic: ce, să fac moarte de om degeaba? Fiindcă și așa ce să mai îndrepti... de dezviolat nu

se mai putea dezviola. Se consumase toată gama decăderii umane. Ce rost să mai faci pe eroul! Mi-am dus pistolul la tâmplă... am apăsat pe trăgaci, și scârț... scârț... face cocoșul de trei ori. Pistolul n-a luat foc.

5 – Du-te bă că ne îndrugi la povești,... zise Paul ridicându-se. Aoleu! Mi-au amorțit vinele.

Se ridicară și ceilalți și-și aranjară ținuta.

– Poziția asta „pe ciuci“ este cea mai bună pentru ascultat bazaconiile lui Jenică, adăugă și Tache.

10 – Măinile sus! Ce complotați? Era gardianul Bunghez – unul dintre cei mai ai dracului paznici, obișnuit ca la cel mai vag semn de împotrăvire să tabere pe câte un deținut. Îl bătea la sânge cu bâta, nelipsită din mâinile lui. De data aceasta își păstră calmul. „Împrăștierea!“ Se retraseră fiecare în baraca
15 lui. Bunghez își continuă „inspecția“, cu bâta când în mâna dreaptă, când în a stângă. Căuta pricină. Azi nu reușea să se enerveze sau, mai bine zis, să ajungă cu enervarea la gradul care declanșa bătaia. Era nemulțumit pe sine. Îl păștea o seară moartă. Zilele următoare se scurseră, de asemenea, fără
20 evenimente. Acestea parcă se suspendaseră până la alegerea noului comandant. Paul, Tache și Jenică găsiră tot mai dese prilejuri de-a se vedea și de-a flecari Jenică își făcuse rost, nu știu cum, de un binoclu. Îl folosea în loc de ochelari. Când avea câteva momente libere, punea binocluul la ochi și se uita
25 la infirmerie. Apăruse acolo o soră drăguță... O vedea în geam cu câte-o seringă-n mână, trecând prin dreptul ușii, sprijinind vreun bolnav – și aceste scurte fulgurări ale unui chip plăcut de muiere îl remontau. Se tot gândea cum să ajungă la infirmerie. Îl bătea gândul să-și taie un deget – al mic –, dar ar fi fost periculos. Încercarea de automutilare se
30 pedepsea cu moartea. De la o vreme își îndreptă ocheanul peste adunătura de barăci și bordeie, spre munții din zare. Hm! Acolo... acolo hălăduia libertatea. Încercă să-și convingă prietenii să evadeze.

– Ești nebun! zise Paul. Lucrurile se vor rezolva de la sine. Mai bine mai așteptăm, decât să mergem la moarte sigură. Eu am mai trecut printr-un lagăr și știu ce înseamnă o încercare nereușită. De altfel „gonacii“ continuau să aducă zilnic *organe* de dezertori. Trebuia să ai o doză de nebunie în
5 tine, ori disperarea să fie prea mare ca să nu mai poți cântări urmările unui astfel de fapt.

Paul le povesti într-o zi, când se nimeriră în aceeași brigadă – săpau un șanț mare în jurul lagărului, unde trebuiau să se bage niște tuburi – „umplute cu oameni“, aruncase cineva o
10 vorbă ce se întinsese imediat, făcând să treacă prin fiecare fiorii groazei – le povesti câteva din întâmplările lui de fost prizonier. Avea 15 ani când l-au ridicat, de la Sibiu, ca neamț, și l-au dus „la reconstrucție“. În vagoane sigilate, bineînțeleș – așa a făcut călătoria aceea lungă, de groază, de care și acum se
15 înspăimântă în vis. Și are deseori astfel de vise. Un tren care se târaie, se târaie zi și noapte și n-ai aer în el, te asfixiezi în vagoanele sigilate și acum deci – de câte ori are „coșmarul cu trenul“, se trezește urlând. Le-a botezat ca pe niște nuvele fantastice: „Coșmarul cu trenul“, „Zepelinul“ etc., etc. Va
20 adăuga la colecție, bineînțeleș, și-o serie completă de coșmaruri din noua pribegie. La trei zile oprea trenul prin câte o gară și li se deschideau și lor ușile. Unii, disperați, au fugit pe sub vagoane, pe sub celelalte trenuri oprite în gară. S-a tras după ei. I-or fi nimerit, nu i-or fi nimerit, nu i-au mai adus
25 înapoi. Și odată ca să completeze numărul, că erau pe număr în vagoane, celovecul s-a repezit și a luat de pe peron trei românce. Cu îmbrăcăminte de piață, cu câte-o sacoșă în mână, cum se nimeriseră. Toți erau nemți. Româncele au fost considerate nemțoaice și gata. Se aflau în vagon, sau ar fi
30 trebuit să fie, și câțiva evrei, cu nume nemțești. Până să explice că sunt evrei, nu nemți, i-au și umflat. Plus aceste câteva nume românești, adunate ca să completeze numărul. Figura se repetase și într-o altă gară, aproape de Nistru. Acolo însă îi

debarcaseră pe câțiva prizonieri care muriseră și luaseră de pe peron alții. Și după zile și zile de mers, s-au deschis odată toate ușile trenului și toată suflarea a coborât în câmp. Era zăpadă mare, ochii lăcrimau din cauza luminii puternice. Zăpada li s-a părut la început că arde; așa de puternic scliffea. Au avut impresia că vor orbi cu toții, brusc. Și-odată, câmpul acela înzăpezit, s-a umplut de oameni. S-au pus pe vine și-au început să-și facă nevoia mare. Era un fel de-a-și exprima bucuria! Ca animalele. Așa cum se gudură câinii când sunt prea emoționați și fac pipi pe tine, de bucurie că te revăd. Șase sute de inși, unul lângă altul, bărbați lângă femei, copii lângă vârstnici. Dispăruse sentimentul rușinii. Numai animalul din om se păstrase nealterat și se bucura în voie de libertate.

Apoi s-au văzut și-n lagăr la Dombas. Tot așa un câmp – înconjurat cu sârmă ghimpată. În apropiere se afla un lagăr de prizonieri. Femeile se mai întâlneau cu bărbații la fabrica de cocsificare. Erau ca o familie mare de șase sute de inși, unde toți se știau între ei. Se înfiripau idile, legături. Cel mai grav lucru era să fie prins unul că a furat pâinea altuia. Orice se mai ierta, dar asta nu. Era bătut la sânge de membrii lagărului. Dar dacă furai o frânghie din fabrică, o desfăceai și-ți croșetai din ea un pulover, asta nu se socotea furt.

Și la fabrică era un tub mare de metal, cu un diametru de vreo doi metri, astupat la un capăt. Nu se știa precis pentru ce se afla tubul acela, acolo, în mijlocul halei. Dar era cât se poate de bine-venită prezența lui! Acolo se întâlneau femeile cu bărbații. Transformaseră tubul acela în bordel. Țeava de f... îi spuneau „Zepelinul”. (Câteodată din cauza chicotelilor, gemetelor și smuciturilor, aveai impresia că Zepelinul vrea să se ridice în aer.) Câteva femei au născut prunci vii și i-au hrănit cu lapte. La prima verificare, când erau scoși cei inapți de muncă, ele erau trimise acasă. Spuneau unde voiau să fie trimise. În Germania, în România, în Ungaria, Cehoslovacia.

Și, din post în post, ajungeau acasă. Asta se întâmpla nu numai cu lehuzele, ci și cu cei schilodiți între timp.

În primii ani era foamete mare și în afara lagărului, nu numai înăuntrul lui. Totul se dădea pe cartelă. Apoi s-au desființat cartelele, în ultimii doi ani trăiam mai bine, continuă Paul, cu voce scăzută, văzând că se apropie cineva. Nu era însă nici un pericol, gardianul trecu pe lângă ei fără să le arunce o privire. Era tot cel cu băta, care parcă se temea de Jenică, de la întâmplarea cu calul.

– Zii mai departe, dă-l în mă-sa, că s-a dus, făcu Tache.

– Mâncam mai mult decât puteam. Ne era foame încontinuu, o foame parcă străveche. Când au început să se găsească mai multe alimente, mâncam de parcă așa ne puteam satisface și celelalte plăceri interzise. Un camarad din Sibiu a mâncat într-o zi patru kilograme de pâine, o jumătate de kilogram de zahăr, o jumătate de kilogram de ulei. Un record. Din cauza asta începusem să ne buhăim. Totul era azi. Bucură-te azi, de ce îți oferă viața. Nu știam cât mai stăm acolo. Poate toată viața. Când ne-a venit ordin de eliberare ne-am gândit că ne vor trimite în alt lagăr.

A încă ceva! Un sentiment de „siguranță” s-a născut în noi când în jurul lagărului au început să bântuie hoții. Era pe vremea foamei. Ne-am simțit dintr-o dată la adăpost sub pavăza sârmei ghimpate.

– E, și tu te-ai întors la Sibiu.

– Da, acolo am vrut să mă întorc. Și după o lună, după ce ajunsesem acasă, mi-a venit ordin de încorporare. M-au luat la detașamentul forțelor de muncă.

– Văd că ai lipici la muncile grele și forțate, râse Tache.

– Acum m-am obișnuit. Paul făcu gestul de a-și muta luleaua dintr-un colț al gurii în celălalt. Fuma mătase de porumb în pipă. Dar pipa îi fusese confiscată săptămâna trecută și acum se făcea că fumează, cu aceeași liniște interioară, căpătată în lungii ani de încercări nenorocite, liniște care-l

ținuse și-l călise. Problema era cât o să-l mai ducă această călire și dacă ea se dovedea bună pentru orice fel de vitregie. Jenică era îngândurat și nu ascultase povestea lui Paul decât c-o ureche.

5 Peste câteva zile tot lagărul află vestea senzațională a *evadării cu scaunul*. Un individ se plimbase c-un scaun în mână prin lagăr, lăsând să se-nțelege că-i trimis să-l ducă dintr-un loc în altul. Trecuse dincolo de sârma ghimpată și, cu scaunul în brațe, o luă domol peste câmp. Asta ziua-n amiaza mare și sub privirile somnolente ale sentinelor. După ce ieșise din bătaia puștilor, omul mărise pasul, fără a lăsa scaunul din mână. Purta scaunul acela rablagit și scâlciat, cu evlavie, ca pe un potir, așa cum poartă, propoziția de abecedar, primul adjectiv. În „Calul paște iarbă verde“, ce făloasă e propoziția
15 de *verde!*

Și scaunul se clătina ușor în mâinile lui întinse, stârnind mereu alte vibrații, ca un cuvânt cheie într-o formulă de ritual. Dacă s-ar fi văzut săltând peste arătură numai el, fără om, ai fi zis că te afli în fața unui tablou suprarealist, care a înnebunit
20 de-a binelea. Aerul era umed ca niște nări de cățel.

Ca să n-audă glonțul intrându-i în creieri, așa cum pășea falnic, Jenică se chinuia să-și dea demisia... din lagăr. Încercând în gând tot felul de formulări, nemulțumindu-l toate, fiecăreia găsindu-i o hibă. „Subsemnatul Ion Grozamă vă aduc la cunoștință pe această cale că demisionez din lagăr. Să mă pupați în...“ (Asta în loc de „Luptăm pentru pace“). Sau: „Mânca-mi-ați drobul“. Greutatea, la acest tip de demisie spontană, este cum să înlocuiești înjurătura sinceră de la sfârșit cu ceva neutru și decent. „Vă rog respectuos să aduceți la cunoștință pe cale ierarhică, hotărârea mea care e definitivă“...
30 Vax. Nu-i bine nici așa.

Există două feluri de demisii. Una spontană, ca un avort spontan – și survine după o ceartă cu șeful, care te subapreciază, și alta gândită, bibilită acasă, săptămâni, ba chiar

luni, gândind bine toate avantajele și dezavantajele, pândind momentul favorabil. E de preferat prima categorie. Îți dai demisia și gata; și atunci greutatea constă, așa cum spuneam, în evitarea înjurăturii de la sfârșit. Pa și puși! mă rog, asta mai merge. Cealaltă categorie de demisii are multe subdiviziuni: demisia pamflet, demisia ironică (și aici poate fi vorba de ironie fină, ironie usturătoare etc.), demisie tehnică, unde vii cu argumente solide, pe puncte. De pildă în cazul meu: „Demisionez din lagărul ăsta împuțit fiindcă mă strânge sârma ghimpată și“... Ei, da... De ce fac chestia asta? Tonul solemn:
10 „În dezacord cu modul în care vă purtați cu o întreagă categorie de oameni, umilindu-i, punându-i la munci care depășesc orice imaginație... În dezacord cu purtarea bestială, cu pedepse frizând demența... Las la o parte faptul că m-ați umplut de scârnăvie, legându-mă în celulă, cu capul la fundul
15 unuia care avea cufureală... las la o parte...“

Era să calce într-o groapă, mereu cu ochii la scaun. O evită în ultimul moment. „De obicei, continuă Jenică în gând, aceste demisii au neajunsul că te fac să te justifici. Și cu cât amănunțești mica ta nefericire, trebuie să combați ocările, umilirile, nedreptățile, cu atât devii parcă mai vulnerabil. Justificându-te mereu, te acuzi și totul e de-un ridicol fără margini... Cum să spui că în lagăr ai fost victima atâtor agresioni... Numindu-le pe fiecare în parte parcă-ți dai cu pumnii în cap, pari un isteric, un...“
25

Mai târziu, Jenică avea să cunoască închisorile din țară: Aiud, Jilava, Poarta Albă... în ordine alfabetică, cu celule carceră, unde nu poți sta decât în picioare pe-o dungă, cu grilaj pe jos, sub el curgând, posomorâtă, apa vreunui râu cu nume igrasios: Jilava...
30

Această evadare a lui, demisie, era un modest prolog, o fugă în adâncul unui tunel capcană... Dar de unde să știe el asta? Și dacă-ar fi știut, ar fi fost mai bine? Glonțul nu mai venea... Sau sunt mort de mult și-acum bat câmpii... de pe lumea cealaltă?

Măinile îi amortiseră... Puse cu infinită grijă scaunul pe pământ, îl fixă bine și se așeză pe el... „Dați drumul la curent, gușterilor!... Sau ce? Nu e asta scaunul electric? Să mă electrocuteze la...” Își puse mâinile la ochi streșină... Da, ieșise
5 din bătaia puștii... Abia acum se sperie... și-o rupse la fugă...

După prima zi, începu să mijască în el un fel de speranță... Nu se poate să nu aibă steaua lui... o stea bună... care nu pălește așa cu una, cu două...

Și merse, și merse... Hainele i se zdrențuiră repede, cizmele
10 de cauciuc erau acum fără tălpi. Coborî vâi, trecu prin păduri, se cocotă pe stânci. Deși frânt de oboseală, nu se oprea să se mai odihnească o țară, căci... n-avea scaun... „Să stau jos, pe pământ, să mă tragă?” Se hrăni la-nceput cu măceșe uscate, păducele zbârcite, rădăcini de șapte frați pătați și de rodul
15 pământului.

În lagăr, amicii așteptau cu inima cât un purice. De câte ori se zvonea c-a fost adus un fugar, viu sau mort, tresăreau. „El e”. Dădeau fuga să-l vadă. Ocheanul rămăsese la Tache. Într-o dimineață, scrutând zarea, văzu două mogâldețe
20 fugărindu-se. Se mai uită o dată. Îl chemă pe Paul și-i trecu, tremurând de emoție, instrumentul:

- Ia vezi și tu... mogâldeța aia din urmă... nu e Jenică?
- Hm! Parcă-ar fi el.
- Și după cine fugă?
- 25 – După... un lup.
- Dumnezeule, om fugărind un lup, să-l mănânce...

V

Vorbea de două ceasuri în acceleratul București-Timișoara și nimeni din compartimentul de clasa 'ntâia nu mai izbutea
30 să mai articuleze o frază. Ceilalți călători chicoteau, ziceau „Da”, „Desigur!”, „E grozav”, „Asta e bună”. Paradoxurile și

logica omului îi amuza grozav. O singură persoană, un domn bărbos ca un popă, de vreo cincizeci de ani se arăta mai rezervat. Ba închidea ochii, ba se cufunda în lectura unui ziar, pe care-l ținea pe genunchi. Pornind de la Keyserling, Gogu Rujica făcea „analiza spectrală a Europei”, în situația creată
5 după război. Din războiul acesta, Europa n-a pierdut decât metafizica – asta e cea mai mare pierdere a ei. Nemții l-au pierdut pe Kant, grecii pe Platon, francezii pe Descartes...

– Iar noi, pe cine? reuși să articuleze o doamnă.

– Noi? Pe... mine! Ha-ha-ha! Adică pe toți. Ce-i spunea
10 Goethe lui Eckermann la 12 mai 1825? Zicea năzdrăvanul de Goethe: „*Se vorbește mereu de originalitate, numai că ce înseamnă lucrul acesta? De cum ne naștem, lumea și începe să acționeze asupra noastră și așa o ducem întruna până la sfârșit. Și asta pretutindeni! Ce putem spune că e al nostru,*
15 *afară de energie, putere și voință? Dacă aș fi în stare să spun tot ce dătoresc marilor înaintași, precum și contemporanilor mei nu prea mi-ar mai rămâne cine știe ce! Totuși, nu e deloc indiferent în ce epocă a vieții noastre simțim influența unei mari personalități străine. Că Lessing, Winckelmann și Kant*
20 *erau mai în vârstă decât mine și că cei doi mi-au influențat tinerețea, iar cel din urmă bătrânețea, faptul acesta a fost de mare importanță pentru mine*”...Spusese totul calup, fără a lăsa fisura unei întreruperi. Dicția impecabilă și un mod personal de-a apăsa pe unele cuvinte... „*energii-ee*”, „*pu-teere*”,
25 „*voințăăă*”, dăduseră pasajului o vrajă deosebită.

– Ai închis citatul? interveni domnul cu barbă.

– Da. Cu părere de rău...

– Greșit! Eckermann nu notează asta la 12 mai 1825, ci la 11 iunie 1825...
30

– Te înșeli dumneata... pe 11 iunie Goethe i-a vorbit secretarului său despre Byron. Iar pe 12 mai despre Molière și despre problema influențelor. Zi mare... 12 mai 1825! Era într-o joi. Ce-ai spus dumneata cădea într-o sâmbătă...

– Ha-ha-ha! răsună cascada de râs a lui Rujea. Domnul meu! Discuțiile lui Goethe cu Eckermann le știu mai bine decât Eckermann... că decât Goethe nici nu mai încape îndoială! El respira... geniu și nu era obligat să țină minte fiecare respirație... Avea față de secretarul său privilegiul de-a face relaxat filosofie. De aceea tot ce-i ieșea din gură avea o valoare excepțională: e flecăreala lui Dumnezeu, care uită că a creat lumea, sau care ar fi în stare s-o ștergă și s-o creeze din nou. La un pahar, mai scăpa câte-un secret de-al creației. Răsuffla mistere. Azi un mister, mâine altul. În Goethe poți găsi oricând un motto chiar și pentru o „carte de bucate“.

Fu rândul bărbosului să-și descrețească fruntea... și barba. Râse și se văzu că avea un volum mai mare decât Rujea. Plămâinii săi preluau mai bine cantitatea de aer și ieșea muzical și „uns“, cu naturalețe ca „aminul“ unui mitropolit. „O fi chiar mitropolit în civil“ – se gândi Rujea.

– Data este greșită, spuse „mitropolitul“. Nu este vorba de 12 mai, ci de 11 iunie.

– Nu se poate, prietene: Ha-ha-ha, 12 mai.

– Facem pariu? Unde coborâți?

– La Craiova.

– Bun! Cobor cu dumneata la Craiova... Pe ce pariem?

Răspunsul fu cu totul neașteptat pentru urechile celor din compartiment.

– Pe perioada de trecere.

– Ce e aia? îndrăzni o femeie.

Dar Rujea înțelese.

– Și dacă voi câștiga pariul, o câștig sau o pierd?

– O pierzi...

– Ha, ha, ha...

– Ați și pierdut-o, zise bărbosul, întrucât aveți dreptate. E vorba de 12 mai. Am vrut să vă încerc. Într-adevăr, la 12 mai 1825, Goethe asta i-a spus-o lui Eckermann. Și tot atunci mai mărturisise că i-a fost de mare folos că Schiller, frații

Humboldt și frații Schlegel erau mai tineri ca el... Au venit c-o energie nouă, tocmai când el începuse să obosească. Asta i-a biciuit ființa, l-a revigorat.

Bărbosul se numea Florea Dumitrescu. Un novac de om. Stătea zdravăn și zdrahon în hainele-i de in, strâmte, gata mereu să plesnească, ai fi zis un pilon de pod înconjurat de valuri vrăjmașe. „Nu mai e in de la o vreme, se scuza el, arătând spre veșmintele-i mereu prea strâmte. În celofibră n-am încercat să intru...“

Biografia îi era plină de pureci.

Pe la 18 ani, elev de liceu, bătuse un profesor, care-l chemase în cancelarie și-l palmuisese fiindcă-l văzuse pe Unirii c-o față (care-i plăcea și lui). Astfel, tratat, vlăjganul nu se lăsă mai prejos. Din două dosuri de „labă“ îl dărară pe „rival“ sub masă. Săriră și alți profesori, care se aleseră cu pumni și ghionturi. Elevul Dumitrescu G. Florea se alesese cu exmatricularea din toate școlile din țară. Drept care, supărându-se pe părinți că nu-l educaseră să fie mai docil, ori că nu educaseră Craiova să nu fie agresivă, plecase la Paris. Apoi la Londra. Apoi la Roma. La Paris cunoscuse boema și pe unii dintre cei mai interesanți exponenți ai ei. Când se bătea cu ei în parte, când își dăruia cămașa. Stătuse o vreme în preajma lui Brâncuși; la Londra nu știu ce făcuse, dar la Roma, ei aici... vânduse arme. Precum Rimbaud. Era pe vremea războiului cu Abisinia. Cumpăra arme de la italieni și le vindea abisinienilor, până când... Descoperit, numai datorită devotamentului secretarei sale care, la o percheziție, se așezase cu pardon... popoul pe niște documente compromițătoare, scăpă de condamnare. Sosi acasă, spășit, oarecum sastisit de străinătate, și cu secretara plocon nesperat, adus nevestei sale minunate, o franțuzoaică alsaciană, dintr-o austeră familie de hughenoti, care-i făcuse trei feți frumoși și zdraveni. Secretara intră în casa Dumitresților. Fu bine primită și se ocupa cu educația copiilor. Guvernantă. În fond, zdrahonul de Florea,

care cântărea 120 de kile, iar la masă avea o poftă de căpcăun, ținea două neveste – de naționalități diferite. Rasă bună amândouă. Le supuse unui regim de oltenizare rapidă. Nu-i plăcu la Craiova, unde moștenise o casă. Se duse în satul natal la Pometu, în Dolj, unde avea, de asemenea, o sfoară de moșie. Puțin. Dar locul și sevele natale – îl stimulară. Făcu o moară modernă... Se apucă de negoțul cu vite și cereale. Câștigă în câțiva ani destui bani ca să-și poată ridica o casă, dar nu o culă, ci o casă florentină, zidită de meșteri italieni anume chemați de la Fiesole; un palat, cu coloane și fântână arteziană... în beci. I se duse faima de om bogat, înainte de a-l cunoaște lumea de „deștept“, om „luminat“, cu „carte multă“, cum se dovedi a fi mai târziu. Copiii plecau primăvara în Germania și la Paris, cu mama lor, el rămânea la Pometu cu guvernanta, care se ocupa în continuare de educația... lui. Încea să șlefuiască un îndărătnic și un ingrat de bărbat! Mă rog, situația era oricum acceptată de soție, care, după repetate nașteri, rămăsese cu beteșug. Era prea doamnă ca să nu-l înțeleagă pe furtunosul oltean și să-l lase în voia lui. Că și așa se năpustiră peste el necazurile. Mai întâi, i se luă moara. Cum nu se găsi imediat un mecanic în stare să cunoască „motorul“ englezesc, adus cu mare caznă, Florea se băgă „salariat“ la propria-i moară. Bucuria sătenilor, care, în cazul închiderii, ar fi trebuit să ocolească multe văi și vâlcele, spre altă moară, cu sacii în căruță. N-a scăpat nici de naționalizare. Într-o altă zi, o brigadă de voinici, condusă de unul Petre Birtea, veni și tăbări pe „conac“. La „act“ participaseră și unii din sat, bucuroși de noutăți și „evenimente“ de orice natură ar fi fost. Luară care o ușă, care un scrin, care un tablou... altul un purcel... Se alese praful! Casa devastată căzu în paragină, și ca prin farmec secă și izvorul... „Izvoarele noastre au caracter“, avea să comenteze un filosof, târziu la înmormântarea „moșului“, aflând întâmplarea de demult. Strâns cu ușa, și la propriu, Florea își aduse aminte că, de fapt, fusese

„revoluționar“, încă din liceu. Protestase împotriva abuzurilor cadrelor didactice. Scosese și un ziar antidinastic, ce-i adusese cândva „extrădarea“. Pentru o vreme, evident. Își aminti și de niște prieteni din tinerețe, revoluționari, care acum aveau oarecare trecere. Apelă la ei printr-o scrisoare vehementă. Le reproșa neținerea de minte. Răspunsurile nu întârziară. Sfatul: ține-ți gura, prostule, că vremurile te încalcă sau mai bine, ia-o din loc!

Fiii lui, acum mărișori, se găseau cu mama lor la Paris. Lui Florea i se întăriseră oasele mari, ale picioarelor ce trebuiau să suporte demn greutatea unui trup de zmeu. Palmele, ca lopețile, se obișnuiseră cu ferecatul pietrelor de moară și cu cânepa aspră a sacilor, cărați în spinare de la coș la căruță, sau de la căruță la coș. Acum însă începuseră și ele să dea semne de ofilire, din cauza lipsei de activitate fizică.

– De trei luni nu fac decât să spun cum mă cheamă și cine sunt, răspunse Florea întrebării lui Rujea... „Da, dumneata, ce faci? Cu ce te ocupi?“ – Asta fac acum, mă ocup cu... Cum mă cheamă... Ce părinți ai, mă? și unde e aurul?“

Păi, ce le-am făcut la proces? continuă cu un zâmbet hătru pe buze.

– Ai aur părinte? (Îmi ziceau „popă“, „părinte“, „țapule“.)

– Am, taică.

Și asesorul popular spunea: „Grefier, i-auzi ce declară, scrie acolo, ia cunoștință că are aur.“

– Am, taică, cum să n-am.

– Cât?

– Mult.

– Mult. Scrie acolo „mult“. Și unde-l ții?

– Aici, în banița asta. Și Florea își arăta superbul cap leonin, cu fruntea lată și sprâncenele ce începuseră să albească, dese și mari ca niște mustăți.

– Și acum unde mergem? – făcu Rujea.

Hoinăreau de vreo jumătate de oră pe străzile Craiovei. Rujea încă mai vorbea despre Eckermann și e de mirare că observase că de mult a coborât din tren și că merge printr-un oraș necunoscut.

5 – Stai să vezi, taică. Dumneata crezi în spirite?
– În spirit, da... În spirite, ba! Cred în spiritul lui Goethe, care la 29 februarie... îi spunea lui...

– Dă-l în mă-sa pe Eckermann! Hai să vezi ceva interesant!
Ajunseră în fața unei clădiri ciudate, imense, cu un gang mare, prin care se intra într-o curte dreptunghiulară, încinsă simetric de uși și ferestre, mai ales ferestre – un geamlâc cât toate zilele.

– Ha-ha-ha! Am tras la han! făcu Rujea.

15 Era într-adevăr un han vechi, printre puținele care se mai păstrasera din secolele trecute, scăpate ca prin minune, și de cutremure, și de incendiile cărjaliilor.

– Craiova ar fi bună de capitală, cu astfel de case, dar e pe aceeași linie de cutremur cu Bucureștii! N-am făcut nimic, continuă el. O luară la stânga și urcară o scară înaltă de lemn.
20 Era întuneric, dar bărbosul cunoștea bine drumul. O luă înainte și la fiecare treaptă îi șoptea noului-venit cum să pună pasul. Sus, în capul scârilor, ieșise un bătrân, care, la lumina lămpii din camera lăsată deschisă, se profila ca un sfânt slab și uscat, gata să se urce la ceruri.

25 – Hi-hi-hi! chicoti moșneagul, strângându-le mâna cu dreapta lui tremurătoare, zguduită din adâncuri de timp. Hi-hi-hi! Veniți încoace.

Intrară în cameră. Era, de fapt, un hol în care se afla și un pat, dar unde grosul mobilierului era format din cărți, fie împachetate și legate cu sfoară, fie făcute grămezi pe jos, pe scaune, pe măsuța joasă, pe dulapul ale cărui uși erau tot deschise și se vedea că și în interior „gеме“ de cultură. Moșul pășea cu efort. Pasul ca de furnică târșea niște teniși. Pantaloni îi jucau pe el, de slab ce era. Ochii îi ardeau în fundul capului.

Râdea parcă încontinuu... Spuse de vreo trei ori cum îl cheamă, dar Rujea nu înțelese. Era cu ochii după cărți.

– Le vinde, le vinde? Vru să răsfoiască una, dar gazda făcu un semn de disperare.

– Lasă-l că nu suportă.

– Ce face cu ele? Le cumperi tu?

– Nu, le dă la legat...

– Pentru cine le mai legi, moșule? zise Rujea.

– Hi-hi-hi! Și cu pasul lui de păsărică bătrânelul merse și scoase de sub pernă o revistă. Le-o arătă.

– Este a lui...

Moșul începu să recite o poezie.

– Tot a dumneavoastră?

– Mai tare, mai tare, că n-aude. Da, e poet. Mă rog, a fost „un factor de cultură“. Voiam să-i cumpăr biblioteca.

– Nu te-ai răzgândit? Nu le vinzi? strigă Florea, de se cutremurară peretii.

– Sunt ale mele... sunt ale mele!

Plecară, lăsându-l pe bătrân să-și recite în continuare sonetul. Ajunsesse la terține. Florea explică, pe scări, că, de fapt, altundeva erau așteptați. Aici doar trecuseră așa, poate-l îndupleca pe bătrân să-și dea cărțile. Ieșiră în stradă, urcară pe-o uliță, cotiră, peste puțin timp se opriră în fața unei case făloase, fără etaj, împrejmuțat cu grilaj. Rujea găsi soneria, sună. Ieși cineva, o doamnă, înaltă și uscățivă, c-o distincție înnăscută în mișcări.

– Cleo, sunt c-un prieten...

– Pofțiți, pofțiți... Încet, că a început...

30 Rujea se pomeni într-un salon, luminat slab de câteva lumânări. În mijloc se afla o masă mare, rotundă. Bărbați și femei stăteau în jurul ei, care pe scaune, care în picioare, cu ochii ațintii asupra unui cărucior pe rulmenți care luneca încet pe suprafața mesei. Rujea observă că fața de masă era „scrisă“. Mai precis, avea desenate, mari, literele alfabetului.

Amfitrionul – „ăla trebuie să fie!“ se gândi Rujea – era un tip interesant, om în pragul bătrâneții, cu barbă, mustăți, frunte înaltă. Trebuie să fi fost chipeș, mai era și acum, dar chipeș „ca bătrân“, sau ca „început de bătrân“. Stătea aplecat deasupra mesei și urmărea cu răsuflarea tăiată mișcarea căruciorului...

– „M“ *Il est arrêté sur „M“, Mahabhara! L'esprit de Mahabhara est arrivé!* strigă el vesel. *Voilà. Il est ici...*

– *Ich bin kein Mahabhara*, vru să facă Rujea o glumă. Florea îl trase de mânecă și „ieșirea“ lui trecu neobservată, umbrită cu totul de „intrarea“ lui Mahabhara, un spirit indian, bătrân de câteva milenii, cu care profesorul Norocescu intrase în contact și se înțelegeau acum în franțuzește. Era formidabil cum „roțițele“ căruciorului (rulmenții) indicaseră pe rând literele ce formau numele spiritului. Cei de față păreau dați gata, în orice caz, așisau diferite forme de acceptare a minunii, de la nedumerirea că acest lucru e încă posibil, până la extaz. Începu dialogul. *Maitre* îl întrebă pe distinsul oaspete – nu ce mai e nou prin India veche, cum ar fi dorit Rujea, și nici ce mai e prin Craiova, cum ar fi dorit Florea... Îl chestionă în legătură cu situația surorii unuia dintre participanți, a avocatului Cosmin, care, aflându-se pentru prima dată la adunare, voise să verifice cunoștințele și puterea spiritului.

– E spre bine, se face sănătoasă, sosi răspunsul, tâlmăcit de profesor. – Mulțumit?

– Mulțumit, foarte mulțumit! făcu Cosmin. Sora sa, bolnavă de cancer, murise de vreo două zile la spital. Dar nu divulgă eroarea spiritului. Vru să plece, se răzgândi și urmări acum mult mai detașat societatea. Era multă lume bună acolo. Bănuia că printre cei prezenți se află și informatori, de aceea îi cercetă discret, dar cu insistență pe cei sosiți mai târziu, pe Florea și Rujea. I se păsură prea mari, prea voinici, prea novaci pentru o treabă ca asta. La lumina lumânărilor fața lui Norocescu, încadrată de-o barbă frumoasă și impozantă, se spiritualizase sau se spiritualiza văzând cu ochii. Când vorbea

cu spiritul, ochii mici se micșorau și mai mult și căpătau sclipiri stranii. Când se adresa adunării, traducând mesajul, ieșea din transa în care se pare că fusese cu o clipă înainte și intra în alta, mai profundă, dar tot transă.

Poseda o vastă bibliotecă de spiritism, lucrări inițiatice în magie, cabală, ca și o bibliotecă „normală“, de care era, de asemenea, mândru. De altfel cărțile se vedeau. Și, după modul ordonat în care tapisau absolut toți pereții, îți dădeai seama că ai de-a face cu un spirit ales, în afară de cel al lui Mahabhara. „Ai dracu oltenii ăștia – citește!“ – cugetă Rujea. Poate făcuse rău că-și întrerupsese călătoria. De fapt, nu avea nimic urgent la Timișoara. Plecase mai mult să „facă mișcare“ și să nu fie la București în acele zile, când, i se comunicase confidențial de către un binevoitor: „vor fi adunați cu târna foștii legionari, capii (care au mai rămas) ai partidelor politice, profesorii universitari, filosofii și...“ „Stai, oprește-te“, intervenise Rujea, enervat, că rămâne țara pustie... „Ăștia n-au de gând să mai lase pe nimeni pe dinafară?“ „Nu-i de glumă, sunt hotărâți să conducă singuri“. „Dar ce au cu filosofii?“ „Nimic, dacă ești marxist. L-ai citit pe Marx?“ „Îl știu pe dinafară“. „Da‘ el te știe... că-l știi pe dinafară? Până află asta, te-au jupuit de-un rând de piele... idealistă“.

De dragul acestei piele idealiste își luase el bilet și plecase din Gara de Nord, cu gând să meargă la o actriță la Timișoara, de fapt o fostă balerină cu care se tutuia de vreo câțiva ani – ea ca pensionară (balerinele se pensionează încă de tinere), el ca *activ*. De fapt, în București nu putea fi pus în nici un caz printre filosofii nocivi. Avea un statut privilegiat, era un fel de Socrate al Bucureștiului, stătea într-o mansardă și dădea „lecții“ unor scriitori și gânditori cunoscuți, care realmente îl ascultau ca pe un magistru, fie prăpădindu-se de răs la paradoxurile extraordinare, la logica neașteptată, dar perfectă, fie luându-și notițe, evident, în gând. Oricum, era mereu căutat, mai ales de amicii de tinerețe. Cu unii fusese coleg de

nemție și, în Berlinul care trăia din plin „nebunia Hitler“, el se amuza să strângă în juru-i grupuri de oameni și să le comenteze „Pravda“ pe care-o lua de la ambasada sovietică, bineînțeles fără a ști și-o citească. Îi ruga numai să-i spună „cum trebuie s-o țin“ și improviza pozitiv despre comunism. Drept care fusese expulzat și revenise în țară. N-avea propriu-zis un sistem al lui – avea un fel deosebit de a interpreta toate sistemele, plus un dar neobișnuit de a se face ascultat. Acum tare-i era teamă că va începe să vorbească – pornind chiar de la spiritism, de la spiritul lui Mahabhara – care emana din acest cărucior caraghios, pe care profesorul și nevasta lui îl făceau să alunece pe masa presărată cu litere. – „Ce-ar fi să-mi dau în petec, ce-ar fi să-mi dau în petec“, tot spunea în gând. Nu i se ivi, deocamdată, prilejul. În încăpere se lăsase un moment de tăcere, cam penibilă, la drept vorbind. Limbuța spiritului se vede că se epuizase.

– Ai spus ceva? întrebă Norocescu, de data asta în românește.

– Nu, răspunse nevastă-sa.

Misterul se destrămă ca prin farmec. Invitații se ridicară de la locurile lor și formară grupuri-grupuri. Se serviră cafele, masa lui Mahabhara fu uitată. Și așa ar fi rămas, dacă nu se întâmpla un eveniment cu adevărat inexplicabil, pe care cei prezenți aveau să-l țină minte multă vreme, comentându-l de fiecare dată cu aceeași înflăcărare. Căruciorul începu să se clatine ca zgâlțâit puternic de cineva, se răsuci de câteva ori, alunecă pe masă, „decolă“ și-o zbughi pe fereastra deschisă. Masa însăși păru că alunecă pe parchet, ba chiar peretii și întreaga casă se clătinară. Nimeni n-ar fi observat, probabil, dacă, imediat după zborul „spiritului“ cu „nava“ sa, nu s-ar fi simțit zguduiți, zgâlcinați după scaune, izbiți unii de alții. „Ce e?“ „Ce-a fost?“ – „Cutremur!“ țipă cineva. Dădură să se repeadă spre ușă, dar nu-i ajutară picioarele. Parcă le erau „luate“, întepenite. Totul nu dură decât un minut – cel mult – dar păru o veșnicie. Pentru ca, după aceea, să nu le vină să

creadă că s-a întâmplat aieva. Ar fi fost în stare să se lase amăgiți de ideea că a fost vorba de un vis – un vis colectiv, cum trebuie să se întâmple uneori – o casă întreagă să aibă același coșmar, o fracțiune de secundă, creierul tuturor să fie învăluit de aceeași plasă de vis, prin nu știu ce acțiune a biocurenților – ar fi fost capabili să creadă orice, dacă profesorul, primul care își revenise, nu s-ar fi repezit, tot pe fereastră, să caute căruciorul. Veni cu el, căzuse pe un strat de flori și-l așeză cu mare grijă pe masă.

– S-a dus, spuse el trist.

– Cine?

– Spiritul.

Totși tăcură și se uitară în cărucior. Era gol, într-adevăr.

– Dar, înainte, se afla ceva în drăcia asta? întrebă Rujea. Merse și dădu cu degetul prin el, ca și când ai tulbura apa dintr-un vas. Înainte de-a primi vreun răspuns, ușa se deschise furtunos și înăuntru își făcu apariția un jandarm înalt, fâlcos, cu pușca în spinare. Un jandarm, ca la țară, nu un polițist „discret“ de oraș. Salută militărește, izbindu-și tocurile cizmelor, se recomandă (nimeni nu-i înțelese numele), apoi întrebă scurt:

– Care dintre dumneavoastră este Mahabhara?

Nedumerirea celor de față crescuse, amestecată cu spaima, într-o doză din ce în ce mai mare, pe măsură ce tăcerea, după această întrebare, creștea.

– Nu e, domnule, că și noi tot pe el îl căutăm, spuse Rujea. A fugit, s-a evaporat.

– A fugit?

– A zburat. Era un papagal, își recăpătă stăpânirea de sine profesorul Norocescu.

Jandarmul rămase descumpănit.

– Legitimațiile dumneavoastră, spuse el după câteva momente.

– Dar ce-nseamnă asta, domnule? Ce? suntem în vreme de război? Ce, nu s-a isprăvit camuflajul, n-avem voie să ne

adunăm la o cafea?! se auziră câteva proteste. Totuși, toți scoaseră actele de identitate peste care omul legii aruncă o privire „silabisitoare“ cum se gândi Rujea, în timp ce acesta încerca să-i descifreze numele de pe legitimația CFR. După
5 ce ieși omul în uniformă, profesorul și încă vreo doi invitați găsiră cu cale să se enerveze. Li se păru că e vorba de o farsă sinistră. Apoi îi cuprinse îngrijorarea: de unde știa numele spiritului? Cineva îi turnase.

Era o naivitate din partea lor, pentru că încă de vreo două
10 luni în timp ce ei se întrețineau cu antichitatea în franțuzește, prin intermediul lui Mahabhara, casa era literalmente înconjurată de civili înarmați, care, fumând un tutun ieftin și consumând toate tertipurile dictate de împrejurare, încercau să treacă neobservați. Puseseră mâna pe o mare
15 conspirație! Elemente ale burghezo-moșierimii, lucrând mână în mână cu intelectuali dezorientați, încearcă să redobândească puterea. Șeful lor era unul care se ascundea sub numele lui Mahabhara și pretextându-se niște ședințe de spiritism li se comunică ordine cifrate, dispoziții, instrucțiuni
20 ale imperialiștilor anglo-americani care, se știe, întrețineau o vastă agentură de spionaj și organizaseră împreună cu elementele de dreapta din țară acțiuni desperate de „rezistență“. Dar nu le va merge! Acesta era limbajul lucrătorilor din poliție și unii credeau sincer în ce spuneau. Nu-i mai puțin adevărat
25 că situația era încordată, cu diferența că nu orice întâlnire însemna o conspirație. În cazul de față era vorba mai mult de un moft spiritist al câtorva și de curiozitatea, de asemenea, de natură moftologică, a altora. Apariția unui individ nou, nereperat la ședințele anterioare, alertase „paza“. Fusese trimis
30 jandarmul „să ia pulsul“.

– Nu cred că e el, raportă acesta. Pare tâmpit.

– Mai așteptăm, fu concluzia șefului, un balaoacheș de prin Târgu Jiu, pe nume Iștoc, ce de vreo două luni preluase comanda unui sector din orașul Băniei, pe care era hotărât

să-l „curețe“ cât mai repede. Ziua lucra la liste negre – după socotelile lui cam un sfert din populația sectorului trebuia „ridicată“ – iar seara „păzea“ prin sondaj – o noapte ici, o noapte colo – obiectivele. Era hotărât să aplice lupta de clasă
5 la sânge „chiar de-ar fi s-o arestez pe mama“.

Oamenii începură să iasă. Întâlnirea le lăsase un gust amar și, ca și când ar fi bănuț ceva, o îngrijorare nelămurită dar statornică și apăsătoare se instalase în sufletele lor. Rujea era
nemulțumit că nu apucase să deschidă gura, avea acum o mare
10 poftă de-a vorbi. Or fi crezut că e vreun imbecil. Se izbi de un ins, care tocmai își aprindea țigara și se răsuci brusc în fața lui ca să nu-i stingă vântul chibritul.

– Pardon, domnule!

– Pardon, făcu negriciosul „jenat“. (Era Iștoc.) Mi-ați dat
peste mână.

– Mă iertați că v-am dat peste mână. N-am vrut să vă dau
peste mână, continuă Rujea. Ha-ha-ha! E frumoasă expresia
asta „a da peste mână?“ Grecii spun la asta... Iar nemții... Dar
numai românește sună așa de frumos. Deși în aceste zile
20 asemenea expresii neaoșe, din vremurile normale, nu mai au savoarea lor întreagă. În toată Europa, *cuvintele sunt sub sensul lor*. Războiul a golit cuvintele de jumătate din sensul lor, în Vest și de trei sferturi, în Est. Vorbea tare, răspicat și se strânsese lumea.

– Dragă, hai să mergem! îl trase Florea discret de mână.
25 Nu-s lucruri de discutat pe stradă.

– Interessant, foarte interesant ce spuneți, îl încurajă Iștoc. Cum adică a făcut războiul treaba asta? Cu mâna cui?

– Cu mâna rușilor, vrei să-ți spun, nu? Ha, ha, ha! mare
pișicher ești dumneata, continuă Rujea cu aceeași voce
30 răsunătoare, care-l făcu pe Florea să se retragă cu câțiva pași. Nu, domnule! Fiecare război este în primul rând al noțiunilor.

– Al națiunilor, dădu că corecteze Iștoc.

– Nu, *al noțiunilor*. Se creează o neînțelegere semantică. Celulele cuvintelor îmbătrânesc, sau pe ele apar excrescențe și astupă sensurile, și înțelegerea între oameni devine anevoioasă. Aceste excrescențe ajută filosofii noi, care se dezvoltă printr-o deviere de sens. Înainte omul, să zicem avea *valoare*. Acuma are *plus-valoare*. Adică are ceva în plus, înțelegeți? dar nu mai are valoare. Zâmbete stinghere sau mai vesele apărură pe toate buzele. Unii dintre cei de față schimbă priviri semnificative și se traseră mai în spate, locul lor fiind luat imediat de alți gură-cască.

– N-am înțeles prea bine, făcu Iștoc, pe buzele căruia țigara, i se apropia de nume, se făcea tot mai chiștoc. Dumneavoastră contestați sensurile noi ale vieții, ați vrea ca totul să rămână încremenit?

– Ha, te pricepi la filosofie? Te-am prins, domnule! făcu Rujea care începea să se simtă tot mai în largul său. Chiar dacă nu mi-ar plăcea ce se întâmplă, asta nu înseamnă nimic. Să zicem că dumneavoastră nu v-a plăcut că v-a dus Antonescu la Bug. Sunteți țigan, nu? Dar v-a plăcut ce-ați văzut acolo – lucrurile noi făcute acolo până-n război – și la urmă ați venit înapoi să faceți și la noi ce-ați văzut acolo. Deci, o neplăcere a dus la o plăcere și acum urmează o neplăcere...

(...pe care o să ți-o fac eu acuma, tu-ți mama ta de burjuii, mă faci tu pe mine țigan? continua Iștoc, vânăt de mânie.)

– Nu... nu urmează o neplăcere, urmează o *sinteză*. Hegel curat.

– Și asta e de bine, sau de rău?

– E de rău... spuse Rujea cu hotărâre. Apoi izbucni în râs: E de rău pentru nemarxiști. Pentru idealști, de orice culoare, pentru spirițiști – și arată fără să vrea cu mâna spre casa de unde ieșise, pentru burghezo-moșierimea română, care va plăti timp de zece ani – dacă nu mai mult – faptul că unele cuvinte și-au schimbat sensul. Și pe alt ton: nu te superi dumneata, te văd puțintel crispat. Eu ți-am zis țigan în sens nou... că te

văzui așa brunet... bată-te să te bată de tuciuriu? Țigan înseamnă azi boier – iar boierul va deveni zlătar, corturar, va spoi țingiri...

(– „Asta o fi tâmpitul de care-mi raporta ăla adineauri?“ se întreba Iștoc. Totuși discuția îl amuza. Se simțea ca un motan care a pus gheara pe șoricel și-l lasă să mai „zburde“ un pic. Făcu semn unor colaboratori ce „căscău gura“ în jur să-l mai provoace și ei. Aceștia se îndemnau între ei.)

– Întreabă-l, bă, tu.

– Ce, mă, Trică?

– ...Întreabă-l și tu dacă-i place regimul.

– N-am înțeles... tuși Trică... pe ce poziție te situezi dumneata... Admiți lupta de clasă?

– Lupta *de-acasă*, reluă tare Rujea. Da' ce trebuie s-o admit eu? Asta se face oricum, c-așa vrea *tătucul*...

– Termină, domnule... că te-aud ăia... făcu Florea enervat de-a binelea, și-i arătă o patrule de militari care tocmai trecea pe trotuarul celălalt. Hai să mergem, că ne-așteaptă cu masa.

– Uite și cuvântul „clasă“ și-a îmbogățit sensul după război, reluă Rujea. Eu am o *clasă*, dumneata ai o clasă... primară. Ne întâlnim amândoi și le punem să se bată, să se lupte... ha-ha-ha...

– „E nebun, să-l arestez, să-l mai las?“

Florea îl zgâlțâi tare pe Rujea...

– Domnule, dacă te-ai îmbătat... te iau în spinare și tot te duc de-aici... Ne scuzați – făcu el – și-l trase cu putere de mână pe oratorul neinspirat. Acțiunea fu bine-venită.

Iștoc, care nu reușise încă să ia nici o hotărâre, îi lăsă să se depărteze. Nu voise să se dea pe față – și apoi această pălăvrăgeală în stradă venise așa pe neașteptat!

– Nici o mișcare, până nu punem mâna pe șeful lor, mă-nțelegeți? se răsti la ai lui. Rămăseseră șapte-opt inși, acolo în fața casei unde luminile se stinseseră. Și nu scăpați din ochi bastionul acesta (arătă spre casă).

– Oricum, ăștia trebuie puși pe listă.

– Sunt ca și morți, făcu Iștoc. Să mă facă el pe mine analfabet? El care are rude în străinătate (trebuie să aibă), știe nemțește și e-mpotriva luptei de clasă! Să mă facă el pe mine analfabet, eu care suntem 15 frați și sunt clasă muncitoare de când mergeam de-a bușile și ceream pomană? Începu să plângă ca un copil bătut. Parcă se molipsise de cheful de vorbă al celui plecat. Plângea și-și făcea autobiografia acolo în stradă. Spiritul lui Mahabhara intrase acum în el și-l „lucra”, făcându-l să-și amintească trecutul, încercând să-l întoarcă la origini. A doua minune din seara aceea, după cutremurul petrecut cu o singură casă, se întâmpla atunci, acolo, în stradă: Iștoc începu să vorbească... franțuzește (fără să fi știut vreodată). Colaboratorii lui rămaseră cu gura căscată. Plângea și-și făcea autobiografia în franțuzește, din ce în ce mai tare, până când, profesorul, care pradă unei agitații puternice nu putea să doarmă, enervat de gălăgia din dreptul casei lui, deschise fereastra și se răsti la el:

– Tais-toi, mon vieux! C'est vraiment un bêtise. Je ne peut pas dormir, je...

– Lasă, coane, nu te răsti și matale așa la Mahabhara, făcu Trică Iștoc revenindu-și din cultură. Să-și facă tetea damblaua și la urmă n-avea grijă că te-nchide el. Și ca o comandă: fereastra, că intră musca!

VI

Dacă îmi aduc aminte cum o cheamă pe toanta aia, înseamnă că, gata, am câștigat bătălia! Cum dracu o cheamă, domnule? Aia, mă, care m-a ținut în dulap – nevastă-mea – adică, pardon, aia de-o iubeam, de mă iubea, mai bine zis... Mama ei – zi-i să zic! Nu reuși să prindă firul. Se-apropia de casa atât de bine cunoscută, unde colcăia viața, într-un fel atât

de natural, „unde colcăie nevastă-mea“... Trecu pe lângă cântarul de marfă, se întoarse și, deschizând ușurel poarta, se urcă pe platformă. Indicatorul nu se clint. „Nu mai trag“. „La mine *memoria* atârnă greu.“ Ieși la fel de ușurel. „O cheamă Lisaveta... Nu... Asta... Astartreea? Asta... era zeită... O cheamă pur și simplu... ca pe... soru-sa Lunița... Da' pe soru-sa o cheamă... Lunița... Și pe mă-sa? Asta e mai greu... Era în fața casei... Lumini aprinse peste tot. Intră.

În loc să meargă în fundul curții, să urce „scara visurilor“, la odaia adorarei lui uitate (nominal), făcu la stânga. În hol, i se deschiseră iarăși două posibilități: la dreapta ori la stânga? Iar la stânga... „Intră“ se auzi o voce „blondă“. Până să apese el pe clanță, ușa se deschise și în prag apăru o fetișcană cu coade, nostimă foc (lui Jenică odată îi sclipiră ochii sub ochelari. Își cumpărase alții noi.)

– Pofțiți! zise Coca. Și-i întinse o aspirină și paharul cu apă pe care-l adusese pe-o tavă. Jenică luă aspirina, o-nghiți și bău toată apa, fără să crâcnească.

– Sau nu dumneavoastră erați cu aspirina? – întrebă fata, care-l privea acum cu ochii măriți de mirare.

– Am cerut o aspirină... dar acum două luni... în lagăr... Infiriera semăna într-adevăr cu dumneavoastră... Doamne... să fi văzut-o cum făcea ea patul seara!... Bolnavii nu se culcau dacă nu le făcea ea patul... au împușcat-o înainte de a-mi da aspirina. O priveam de la distanță cu binoclul...

Coca dispăru înăuntru, pufnind în răs.

– Tu, cine cerea aspirina? Am impresia că i-am dat-o altuia.

– Aci la Lunița, tu... Era un domn... Fratele Nica... zise Aurora. Jenică intrase și el.

– Nu vă fie cu supărare... mai vreau un pahar cu apă, zise. Vin de departe... Uitați-vă-n ce hal am ajuns. Paștele și dumnezeii ei de situație!... Nu, nu sunt nebun...

– Ați greșit camera, domnule! Și Aurora, îl luă de mână și-l duse în camera vecină, unde iar era întrunire, după

numărul mare de musafiri. Jenică se așeză pe-un scaun. Foarte bine! Dacă e să m-ascund, mult mai bine te-ascunzi în mulțime.

O văzu și pe ea și... fie că aspirina își făcea efectul, fie că apropierea fizică îi stimulă gândirea: își aminti „dintr-un foc” cum o cheamă. „Când o să mă vadă că știu cum o cheamă, o să cadă-n...” Dar ea era așezată pe un colț al patului, cu fața întoarsă spre cel care vorbea. I se păru, așa din profil, extraordinar de frumoasă, profilul ei promitea un cer întreg... gâtul, mâinile, albe... „Uite, domnule, de cine-am fugit eu... să-mi las oraș, să-mi las familie... să-mi las amantă... și să fug după lupi prin Munții Alpi...” Nu chiar Alpi... dar nu-și aducea aminte numele. I se întâmpla destul de des, în ultimele zile, să aibă pierderi de sine, hemoragii de conștiință. Stătea pe loc și-odată îl apuca o jale. – Unde mă aflu? Cine sunt? De unde vin? Asta dura câteva secunde sau câteva minute. Un lapsus așa de lung și generalizat încă nu avusese. „Mintea îmi este asemeni zdrențelor de pe mine. Cât timp am fost un *dandy* și gândurile mele, întreaga mișcare psihică, erau fercheșe, iuți, stăpâne pe univers. Acum, poftim!” Atenția îi fu atrasă de următoarea remarcă a vorbitorului: „Când mi-am văzut eu pe tata după gratii... îmbrăcat ca un cerșetor, și pe mama după gratii, în zdrențe și ea și surorile, Aurica și Lina, la fel și fratele al mai mic de cinci ani – care întinsese mâinile printre gratii și-mi cerea pomană... odată m-a apucat plânsul! Și tata, jap! cu palma peste mâna lu' Trică. Bă! e frate-tu! nu-i mai cere pomană... că e frate-tu! A ajuns domn! Mă, Costică... ce cauți tu aici?”

– Ce să caut, mă tată? Și eu pe-aici... am auzit ce-ați pățit și venii... Îmi dăduseră lacrimile. Surorile s-au apropiat și ele de grilaj...

– Nu ne-atinge Costică!... Nu ne-atinge!... Că noi suntem turbate... se ia microbul...
– Da vă doare ceva?

– Nu ne doare nimic, deocamdată – zice mama. Ce să ne doară? Dar așteptăm... zic doctorii că dacă începi să te sperii

de apă... gata! Măi băiete, ăștia nu știu nici ei mare lucru, intervine tata. Mai bine ne lăsau dracului acasă.

– Ne tăia una de la Dobreți de sub limbă și scăpam mai iute. Aici ne țin ca pe nebuni și nici de mâncare nu ne dau decât așa ca să nu crăpăm de foame, mai întâi.

– Al naibii de lup, dar cum v-a mușcat el? zic.

– Nu lupul! Lupul a mușcat purceaua și purceaua ne-a mușcat pe noi. Am ieșit în curte dimineța și s-a repezit la picior, ca un câine. Ne-a luat pe rând. De unde să ne dea în gând c-o mușcase lupul și turbase...
A venit un gardian sau un doctor și s-a răstit la el, să nu mai stea la gard.

– Tată, zic, am 700 000 de lei – ce-am economisit și eu din bursă. Ține acia o jumătate de milion să aveți de pâine...

– Măi băiete, bine-ai făcut c-ai fugit de-acasă. Că eu n-aveam cu ce să te ții la școală... Și dacă oi învăța și-oi avea bursă mai departe poate-o termini...

– Roagă-te la Dumnezeu să nu turbăm... că pe tine cade pacostea să ne-ngropi pe toți – a zis mama.

I-a urnit doctorul ăla c-un bici și mi-a ars și mie una peste gard... Cred că era chirigiu, nu doctor... Da, domnilor – asta a fost întâlnirea mea cu familia, după doi ani de la plecare de-acasă.

Și-atunci am stat eu în fața spitalului de turbați din Caracal... m-am plimbat așa în sus și-n jos, prin fața lui, și m-am gândit... Uite, o familie de țărani... îi iei din ograda lor, le pui alt gard – i-ai dezorientat, ajung cerșetori. Și după aceea când m-am întors la cămin, au venit de la tineret să plecăm în acțiune. Ne-am suit într-un camion, ne-au dat câte 500 de afise de căciulă și „Fraților, ale voastre sunt comunele – și al lor viitorul, dacă le faceți să voteze Soarele”.
La fiecare cap de comună mașina oprea și coboram câte doi – unul cu afișele, celălalt cu bidineaua și căldarea cu cocă... Trebuia să lipești pe porțile mai noi, să se vadă bine. Era așa pe-nserate. Eu cu Birtea am fost repartizați în comuna Bulzești.

Măi fraților... da de unde să știm noi că eram așteptați? Noi niște puțoi, niște entuziaști, credeam că facem o faptă patriotică... că scoatem țara din mizerie... Eu eram și îndârjit de mizeria pe care o văzusem la turbați... Așa nu mai merge –

5 ori turbăm cu toții, ori găsim leac pentru situația asta – gândeam. Dar cei care ne-au trimis puteau să ne avertizeze... „Vedeți că mai există și elemente înrăite“ – mă rog, un avertisment... La prima poartă nouă, la care-am mers, nici n-am început bine să dăm cu bidineaua, c-a ieșit unul și-a pus căinii pe noi. Bun!

10 Am fugit. Ne-am oprit puțin mai încolo. Gardul era foarte atrăgător, vopsit proaspăt, sclipea, dar vreo zece-doisprezece inși stăteau proptiți în furci și-n ciomege lângă pod. Chipurile vorbeau.

– Bă, Birteo, aici nu ne oprim, hai mai departe căăștia sunt cu *ochiul*.

15 – Lasă, mă. Numai bine, cu ocazia asta îi și lămurim.

– Mă,ăștia, după cum îi văd cu par... sunt foarte lămurii... – Ți se pare.

– Ți se pare.

Ne apropiem.

– Bună seara! Avem și noi o fiuică, ne dați voie s-o lipim

20 aici? zice Birtea, dintr-o dată foarte vorbăreț, chiar sfătos...

– Da' ce scrie acolo? se face unul a nu ști.

– Ce scrie e de bine... lumineă, strălucire...

– Soarele, bade! Să votați soarele!

– Tu vă muma-n c... cu soarele vostru pe seceta asta! sare

25 unul cu o cazma. Și jap, tocmai în moalele capului lui' Birtea care era mai aproape... Și la urmă jap! și mie... Eu am apucat de m-am ferit și mi-a tăiat doar urechea... Āla a picat lat... Ei, eu am fugit... Mașina nu s-a mai întors să ne ia... Așa era să mor în comuna Bulzești.

30 Birtea s-a trezit după două ceasuri... Și-a revenit... am oprit eu o căruță și l-am dus la spital.

Așa, oameni buni, așa luptăm noi pentru o viață nouă.

– Bine că te-aud. Eu credeam că deăștia ca voi, care să-și expună viața pentru așa ceva, nu există. Sunt invenții – Jenică

nu-și putuse stăpâni cheful de a vorbi, de a fi luat în seamă, și nu în ultimul rând de-a fi văzut de Ivona – Eu am făcut o experiență taman pe dos. Adică – am dat dosul – încercă el să glumească. Am fugit din calea revoluției. Și m-am întors.

5 Luați-mă, faceți ce vreți cu mine, dar vreau să mor în țara mea!

Își puse mâinile pe piept ca și când și-ar fi așteptat moartea. Cuvântarea lui făcu impresie.

– De unde te-ai întors, tovarășe?

– De-acolo...

Toți întoarseră capul, inclusiv Ivona pe a cărei față nu se

10 citi decât curiozitatea. Nu-l recunosc pe fercheșul Jenică, sub straiele ferfeniță de pe el. E drept că ochelarii și fruntea impozantă, continuată cu un început de chelie, ca și felul special de a vorbi, cu distincție căutată, putea trăda o altă condiție umană. „Ce vă uitați, mă, la mine? Nu sunt cerșetorul

15 pe care-l vedeți. Sub cerșetorul pe care-l trădează aparențele e un alt cerșetor. Mai șic.“ Și apoi către povestitor:

– Să-ți văd urechea tăiată.

Se duse și-și băgă nasul și ochelarii în clăia de păr a lui

20 Aripelu, în timp ce toată asistența scoase un murmur.

– Da, așa e politica – se întoarse Jenică la locul lui. Pe vremuri se tăia nasul. Și apoi, către fratele Nica (o prezență distinsă în solemnitatea sa bărboasă).

– Părinte, eu am fost în pustie.

– Unde?

25

– În pustie!

– Există așa ceva prin apropiere?

– Da. Numai că pustia e plină. Închipuiți-vă un *desert plin*. Și izbucnind patetic: – Nu mai este loc în pustie, părinte!

30 N-am putut să mă concentrez în mine că mi-au dat brânci ceilalți. În *pustie e iadul*. Și-am rămas acolo 158 de zile. Mai multe n-am putut.

– Ia mai terminați-o, domnilor, cu misticismul, interveni Petrică Birtea. Limbajul acesta găunos, fals inițiativ, artificial

își cam trăiește ultimele zile. Tovarășul Aripelu v-a spus aici c-am rămas lat în drum cu afișul cu „Votați Soarele“ în mână. Așa a fost. Mi s-a vărsat donița cu clei în cap și mi s-a amestecat cleiul cu sângele. Eram năclăit tot pe față, îmi pierdusem bineînțeles simțirea și dacă nu se întorcea asta fără ureche să mă târască de-acolo la șosea și nu se-ntâmpla să treacă o căruță să mă ia până la Craiova – muream cu soarele pe piept. Asta înseamnă să participi activ la transformarea societății. – De atunci și până azi forțele progresiste au făcut progrese mari pe linia preluării puterii – continuă el, îndârjit. Vorbi câteva minute în șir, ca și când s-ar fi aflat la o tribună de unde trebuia să lămurească pe cei care-l loviseră cu cazmaua în cap.

În timpul acesta Lunița, care trebăluise tot timpul, terminase aranjarea diapozitivelor. Spuse:

– Să ne întoarcem la credință. Am aici o serie de diapozitive cu patimile domnului nostru Iisus Cristos. Le vom proiecta imediat și ne vom convinge încă o dată că au fost unii care au suferit și mai mult.

– Nimeni n-a suferit mai mult decât mine! sări de la locul lui Jenică.

– Nu știu ce veți fi suferit dumneavoastră, dar a fost *Unul* (și sublinie cuvântul) care a suferit îngrozitor pentru păcatele noastre.

– O fi fost, dar n-a suferit mai mult decât mine – se îndârji Jenică.

– Lăsați, stingeți lumina, propuse cineva.

Aparatul de proiecție – o noutate pentru cei mai mulți dintre participanți – întrerupse disputa, pentru moment, cu bâzâitul lui. Pe peretele dinspre răsărit se perindară, una după alta, scene din viața Mântuitorului – cele mai multe reproduceri după picturile celebre.

– Acesta este un Carpaccio... uitați-vă, ce dramatism...

– Unde? Unde?

– Acolo în coastă...

Jenică se pomeni luat blând de mână și o voce caldă îi șoptește:

– Hai de-aici. Să ieșim puțin.

Când fură sus în camera Ivonei aceasta îi spuse:

– Târziu te-am recunoscut... formidabil cât se poate transforma un om în câteva luni. Ce e cu tine, unde-ai fost, dragul meu? Acest „dragul meu“ îl umaniză pe înrăitul tânăr. Dar nu vru să se trădeze.

– N-am fost nicăieri, Ivona. Am stat colo în dulap. Am visat niște peripeții cumplite. Nu înțeleg însă un lucru. Ce naiba de întrunire e acolo la sora ta: comuniști, „reacționari“, popi, adventiști, atei, mistici. Ce e amestecul acesta? Ce mișmaș de tip nou e acolo?

– Așa a fost Lunița întotdeauna. Vrea să împace pe toată lumea. Ea crede că va birui credința, că aceasta este mai tare decât toate și contra tuturor ereziilor politice și religioase ea îl are drept supremă dovadă pe părintele Nica – acela cu barbă. *L-a văzut pe Dumnezeu!*, spuse ea mișcată. De aceea sunt bine-veniți toți – pentru că așa consideră ea, vor pleca zdruncinați în rătăcirea lor, de orice fel ar fi. Dar tu?

– Nu spun nimic, până nu mănânc ceva. Dă-mi drob.

– Cee?

– Droab de miel. Mama lor! Mi-au făcut toate poftetele, dar numai droab n-au vrut în ruptul capului să-mi dea, mânca-mi-ar drobul. Scuză-mă. M-am obișnuit să vorbesc buruienos al dracului, băga-i-aș... scuză-mă... Auzi, să fie – al... al de s-o mai clinti de-aici. De-aici să vină să mă ridice, să suporte transportul, îi privește. Să merg singur să-mi caut iadul – pe jos spre iad – asta niciodată. Pe scurt. Am trecut granița cu încă doi haldăi – îi cunoști, ba nu-i cunoști – de frica regimului... Și la-nceput am crezut că suntem în Jugoslavia. După aia, după unele caracteristici ale lagărului – că în lagăr am ajuns glonț – da glonț, înțelegi! – am zis c-o fi Austria. După aia... Polonia... N-ar fi exclus să fi fost chiar

România!... Pentru că, evadând în sfârșit – după o goană nebună prin munți... după lupi... să-i mănânc... am ajuns tot de unde pleasem. „În genunchi mă-ntorc la tine“ – fredonă el. Aici să vină să mă pupe-n... Dă-mi drob.

5 În zilele următoare, Ivona făcu pe infirmiera din povestirea halucinantă a lui Jean. Îl îmbăie, îl șterse pe picioare cu părul, precum Magdalena, îi făcu toate mofturile, ținând mai mult de dorințe culinare – de altceva nu era în stare – arăta ca un schelet. Se mira cum de rămăsese în viață – și cât
10 de mare este rezistența la om, că bine spune proverbul: „Să nu-i dea Dumnezeu omului cât poate duce“. Băiatul acesta dusesse foarte mult în cărcă. În nici un chip, el nu voia să afle părinții că e în Craiova. – Ei nu vor fi capabili să-l ascundă, o rudă, un vecin tot află de el. Chiar de-ar sta numai în pod
15 și, cu sau fără intenție, tot îl vor da pe mâinile lui Iștoc. Auzise și el că mai mare peste cei care arestează este Iștoc. Țsta n-are milă și-a-nceput cariera ridicându-și mai întâi părinții.

Altfel o ducea bine – mânca de trei ori pe zi. Porțiile, Ivona i le mărea sistematic, pe măsură ce „pacientul“ se ameliora.
20 Își găsisse și ea o ocupație și echilibrul ei se restabiea, sprijinindu-se pe dezechilibrul aproapei. Așa se întâmplă cu femeile, se refac repede, învie ca pisicile ori pasărea Phoenix și puțința de-a face un bine, accesul la generozitate le îngrășă. Vreau să spun, le face bine – le ia o piatră de pe inimă. Drama
25 ei fusese mare. Trecuse prin ce trecuse, acum privea cu alți ochi. Nu facem o răutate afirmând că după întâmplarea cu pricina, și după ce-și revenise, începuse fata să înflorească. Odată se îmbujorase, și din intelectuală ofilită devenise, ca-n
30 povești, o femeiușcă simpatcă, atrăgătoare, care atrăgea privirile multor plimbăreți de pe Unirii. Bineînțeleș, că scena violului ei făcuse înconjurul urbei (de câteva ori ca sateliții artificiali ai planetei Jupiter). Și, efect ciudat, acțiunile acestei fete nefericite crescuseră. Umblă o vreme cu o rochie largă, lăsând să se înțeleagă c-ar fi însărcinată. În târg se formaseră

două partide (încă două pe lângă atâtea altele care se făceau și se desfăceau în acele luni): una era de părere că odrasla trebuie „lăsată“, că e bine pentru o femeie să aibă copii, asta e menirea ei, căsătorită sau nu să facă acolo copii; că acesta ar fi fost singurul mod înțelept de-a răspunde stricării
5 moravurilor prin jertfă și sacrificiu. (Întra probabil aici și un dram de curiozitate: copilul trebuia lăsat să se nască spre a vedea ce poate ieși dintr-o „poștă“, ce țacă de om poate ieși din așa ceva.) Partida celorlalți era hotărât contra. Se impunea cu necesitate avortul. Că acesta ar fi fost începutul colectivizării
10 la orașe (înaintea celei de la sate), un semn rău pentru mersul societății. O „poștă“ azi, o „poștă“ mâine – se umple orașul de bastarzi – și trebuia, oricum, stârpit răul de la rădăcină. Bineînțeleș, Ivona nu știa nimic din ce se discuta despre ea. Când nu-i mai plăcu rochia și trecu la o fustă strâmtă, care-i
15 scotea în evidență mijlocul tras ca prin inel, partida care era contra jubila: „Știam noi că e o fată deșteaptă. Astea de azi sunt spirt“. Se merse până acolo încât avocatul Cepoi dădu o masă la „Minerva“ de 15 tacămuri, cu protocol și carte de vizită rezemată de pahar. Se gândise s-o invite și pe eroină,
20 sub un pretext oarecare, dar din cercul lor nimeni n-o cunoștea de aproape și nu îndrăzniră. Era, de fapt, un „cerc de timizi“, care organizaseră tot o „poștă“ – pentru oameni mai în etate – la care se mănâncă și se bea. Ceea ce se și întâmplă. Curse vinul, curse șampania – la propriu chiar, întrucât chelnerul
25 reușise pe la ora 1 noaptea să verse o sticlă de vin pe domnul Cepoi (gafă incalificabilă), iar când destupase șampania stropise toate capetele. Cei cu mustăți se șterseră iute cu mâna, simțind pe buze gustul cu o clipă mai devreme. „E bună!“ zise Florea Dumitrescu.

– Mai toarnă-ne un rând în cap, că văd că ai mână bună.
– Și cum domnilor, așa vă laudați cu eticheta la Craiova?
Țsta era oraș de bani...

– ...de doi bani – vrei să zici? interveni Cepoi.

– De bani, de boieri... chelneri de-ăștia aveți dumneavoastră? Varsă băutura pe clientelă?!

– Dă-te mai aproape să-ți spun ceva.

Își aplecă un pic capul, barba lui „se lovi“ de cea a lui Rujea, ambele parfumate de șampanie: – E boier, zise Florea Dumitrescu tare – șoapta lui era mai răsunătoare decât strigătul. Este cunoscutul Barbu Blendea. Are trei doctorate la Paris, Viena și Londra, a avut trei moșii în Dolj, Gorj și Vâlcea și acum are trei șefi de sală mai mari decât el, fiecare cu câte trei clase primare. Și-a donat pământul înainte de a i-l cere cineva și-a cerut să fie încadrat în câmpul muncii. Varsă băutura pe țealele clienților și după aia acasă îl citește pe Marx în trei limbi. Chelnerul se apropie din nou, și Rujea îl privi cu interes. „Mda! La olteniiăștia totul e posibil. Se pare c-ar avea stofă.“

Printre invitați se aflau prin urmare cei doi bărboși cunoscuți cititorului. Ajunseseră aici „prin alianță“ – Dumitrescu era văr cu avocatul Cepoi și acesta, fascinat de Rujea, pe care i-l prezentase, nu demult, vărul său, ținuse să-i aibă negreșit ca oaspeți, spre a „stropi evenimentul“. Nimeni nu întrebă despre ce eveniment este vorba. Abia aici aflară toată povestea.

– Craiova este un oraș al bârfei ridicate la rang de filosofie existențială, remarcă Rujea. Îmi place. Are organul filosofiei.

– Cine? Muierea?

– Care muiere? – orașul, ființa orașului, această caracatiță gânditoare. Are cer deasupra, ori metafizică. Or, din București nu poți vedea noaptea stelele. Ele nu comunică...

Apoi filosoful rosti un *frumos* monolog – că pentru toast era prea lung – despre fizionomia Căii Unirii, fizionomia celor care bat Calea Unirii – cum poți vedea aici tipul de țăran „c-un picior în opincă și unul în gheată“ și ce ecou au pașii lor în casele cu un etaj de pe lături.

– Uite-o pe Ivona, spuse Iancu Suru, avocat, rămânând cu paharul în aer, de surpriză. Într-adevăr, în sala albastră intrase o făptură feminină, destul de plăcută, cu grație în

mișcări, distincție, puțin dezorientată acum. Căuta cu privirea pe cineva anume. Nu era, bineînțeles, singură. O înșoțea un tânăr foarte slab, cu ochelari, destul de sigur pe el (și pe ea). După câteva clipe fața frumoasei doamne se destinse și zâmbind grațios se îndreptă către Florea.

– Bună seara, mă iertați domnule Florea Dumitrescu, aș putea să vă răpesc un minut?

– E-he-he! Ce surpriză, făcu acesta, încercând să-și aducă aminte împrejurarea când a cunoscut-o și neizbutind. Totuși „familiaritatea“, ca să zicem așa, a femeii nu era falsă. Îl cunoștea cu adevărat... Se ridică de la masă și ieșiră toți trei în stradă. Abia acolo Ivona, luându-l de braț (nu i-l prezentă pe individul cu care era) îi spuse despre ce era vorba. Avea un mesaj pentru dânsul, din partea doamnei Cleo!

– Da, pe dânsa o cunosc, sigur că da...

– Și pe mine tot acolo m-ați cunoscut. Sau, mai bine zis, eu v-am privit dintr-un colț al salonului, acum vreo doi ani.

– Da, da. Îmi amintesc. (Nu-și amintea nimic.)

– Doamna Cleo v-ar fi foarte îndatorată dacă ați trece pe la dânsa în seara aceasta...

– Bine, dar e ora 1 noaptea...

– Oricând. A spus că oricând sunteți bine-venit. Și pe alt ton. Este ceva urgent și foarte important pentru dumneavoastră.

Bărbatul, îngândurat deodată, îi mulțumi, îi sărută mâna și se întoarse în salon.

– Mă iertați, zise (toți îl așteptau cu sufletul la gură. Erau ca niște școlari care fac o farsă profesoarei și aceasta îi surprinde asupra faptului). Mă iertați, trebuie să plec. Probleme urgente. La București – minți el, arborând o mină foarte gravă. Vă mulțumesc mult pentru această seară, într-adevăr extraordinară. Și partea nemaipomenită e că a apărut însăși persoana care a provocat această întâlnire.

– Trebuia reținută la masă, exclamă Suru, izbindu-se cu palma peste frunte.

– Era cu domnul... cine-o fi fost?

– Cu domnul.

Rujea îl însoți pe Florea Dumitrescu. Nu-l putea lăsa singur. Și apoi bănuia că-i o trapă, ceva... Parcă am fi cei trei muschetari, zise. Oricând, gata să mergem la dame. Oricând cu mâna pe spadă. Cei trei muschetari, minus Franța... Un nou hohot. O sută de pași mai sus de restaurantul „Minerva“ – unde se petrecea „agapa“ timizilor, îi ajunseră pe Ivona și Jenică.

10 Se pare că-i așteptau. Ivona îl prezentă pe Jenică „logodnicul meu“. Așa-mi trebuie, gândi acesta. În loc să-mi spună cum mă cheamă, mă prezintă *calitativ*... în calitate de... Lasă, că logodnic nu-i rău zis. Rujea îi strânse mâna cu putere, ca și când s-ar fi cunoscut de când lumea. Rujea le făcu
15 „spectrul“ imperiului otoman, într-un monolog, care nu se termină nici când pășiră în interiorul atât de deosebit al casei bătrânei. Chiar și acesteia îi pasă câteva considerații, înainte ca ea să apuce să zică ceva. Jenică îl asculta cu gura căscată. Îi plăcea tipul. Cum îl cheamă? – încercă el să-și verifice
20 memoria. Rujea. Da. Rujea. Își aduse aminte de-o întâmplare a unuia, care fusese prins în flagrant delict de nevastă-sa. La plângerile acesteia către mamă-sa, aceasta îi spusese:

– Ei, și ce dacă? Te-a sărit din rând o dată. Dar rândurile celelalte nu sunt ale tale? Și apoi un bărbat trebuie să se mai verifice din când în când. „Așa și cu memoria mea, gândi în
25 continuare, trebuie s-o mai verific din când în când.“ Deci mergea. Își revenise de-a binelea din uitucenie.

Între timp amfitrioana, prinzând un moment de respiro – mai degrabă făcându-se că nu înțelege o pauză de efect a lui Rujea – preluase cuvântul. Spunea că pe Calea Victoriei la București nu poți să mergi de cărucioare și guvernante care plimbă copii. Cine sunt guvernantele, cine sunt copiii? D-na Lahovari, d-ana Moruzi, d-na Ghica, d-na Rosetti, numai nume
30 ilustre. Au ieșit din palate în stradă, participă la revoluție – spuse

ea cu înțeles. Cel mult au o cămăruță în propriul palat, unde remaiază ciorapi, fac pulovere de lână... Închipuiți-v-o pe Ivonne Cantacuzino vânzând la Talcioac fuste de lână croșetate de ea! Ea care avea o sută cincizeci de câini de vânatoare, la conacul de la Pojorâta. Câini care înainte de pornirea la vânatoare se
5 aliniau după culoare... Iar cele mai multe, ca să câștige un ban, dau lecții de germană, engleză, franceză și plimbă copii. Cine sunt acești copii? Fiii lui Ciosvârtă, ai lui Leșie, Chisăliță, Bătă, Măruntu, Mortu, Mânămoartă, Cristoiu, Văcaru, Mânzatu, Chifu, Teposu, Slabu, Jigăritu, Pișălan, Cimitir, Ciușdiman,
10 Politic, Venezuela, Copoiu și de-al de-ăștia.

– Cine suntăștia? întrebă Jenică.

– A, nu-i cunoașteți? Sunt ai de-au intrat în palate. Clasa muncitoare.

Se făcu haz. Rujea obiecta că vine de la București și n-a
15 văzut chiar atâtea cărucioare pe Podul Mogoșoaii și că Ioneștii, Popeștii și de-alde Ciosvârtă cum îi numește distinsa amfitrioană încă nu se reped să-și dea copiii la studii la marea moșierime. Și rău fac, continuă el. Burghezo-moșierimea
20 trebuie stoarsă până la ultima bogăție – fie că se află această bogăție pe teren, bunuri mobiliare și imobiliare, fie că se află în cap – cunoștințe, limbi străine acumulate „prin sudoarea
muncii maselor populare“ – spune el pe un ton deosebit ca și cum ar fi licitat. Așa ar trebui să facăăștia, dacă sunt deștepti.
25 Să strângă toată clasa exploatatoare în școli și universități – s-o facă profesori, cadre și s-o pună să spună tot... Iar clasa muncitoare să se prefacă a lua notițe... Mamă, nu știi câte lucruri cunoscăștia! izbucni el admirativ. Cât de mult le-ar
folosi aceste cunoștințe noilor stăpâni pe mijloacele de producție...
30

– Vrei să spui că avem o boierime enciclopedică? interveni Florea Dumitrescu.

– Exact. Acesta e cuvântul. *Enciclopedia română*. Boierimea enciclopedică română s-o înlocuim cu...

– Nu, nu-i chiar așa, se auzi glasul calm și luminos, ca și când ar fi fost rostit prin ninsoare, al Ivonei. Toți o priviră cu interes. Nu-și au loc ironiile aici, continuă ea. Probabil că lucrurile nu sunt chiar așa de simple.

– Ba așa sunt și or să fie și mai simple, râse Rujea.

– Nu, domnule Rujea, se încâpățânează Ivona.

– Cum doriți dumneavoastră, domnișoară.

– Tanti Cleo, ai văzut dumneata Ghiculești, ducându-se la grădiniță cu odraslele lui Teșosu? zic și eu un nume, nu le-am reținut pe toate. Ați văzut cu ochii dumneavoastră?

– Nu, draga mea. Eu nu ies din casă. Dar am visat. Sufăr de insomnii – cum se știe – dar azi-noapte am adormit ceva mai devreme, pe la 3 și un sfert, și-am visat ce v-am spus. Când m-am trezit, am stat așa și m-am gândit... Să știi că așa va fi... mi-am zis... Acum sunt convinsă că lucrurile se vor petrece întocmai.

– Eu cred în puterea de premoniție a viselor, întări Jenică. Am avut vreo câteva de-astea de m-au dat gata. Mi-e și frică să mai închid ochii, de teamă să nu visez ceva groaznic, care să se petreacă apoi aievea. Își culese de pe haină un fir de păr lung pe care-l studie cu interes, apropiindu-l de lentila ochelarilor, ca de o lupă... Hm! făcu el... mă bârfește o cheală... Chiar și acest fir de păr răsărit din senin, poate fi un semn rău pentru România. Vreau să spun pentru univers. România va fi o vreme buricul pământului, se vor întâmpla lucruri care vor putea fi date de exemplu pe tot globul, lucruri emblematic.

– Desigur, bune, surâse doamna Cleo.

– Bune. Excelente.

– Mi-a trimis vorbă o prietenă de la Paris că sunt pe una din listele negre și să fac ce-oi face să mă duc acolo. Râse. Parcă Parisul ar fi aici în Strehaia. Și ce mă nedumerește este faptul că accia știu mai bine decât noi ce se-ntâmplă aici! Au până și copii după listele negre, auzi! Tot așa, mi s-a mai comunicat

din altă parte că americanii sunt pe cale să organizeze un pod aerian în România, dacă mai rezistă cei din munți încă vreo câteva luni. Dar vă rog să mă iertați, nu de asta vă rugasem să treceți pe la mine.

– Americanii nu vor veni, stimată doamnă, interveni Florea.

– Bineînțeles, bineînțeles, reluă bătrâna. Cine-a fost de venit, a venit, cine-a fost de plecat o să plece. Acest cineva va părăsi scena istoriei, cât de curând. Dumneavoastră ce veți face? Își puse ochelarii și se uită lung la fiecare în parte, ca și când ar fi studiat o specie nouă, fixată într-un insectar. Dumneavoastră sunteți din cei care pleacă ori din cei care vin?

– Din cei care mor, tanti Cleo.

– Eu din cei care vin, râse Jenică. Abia am venit, sunt pe cale să preiau puterea (și în gând: și să mă piș pe mine). Ar fi bine să nu vă prindă chiar toate evenimentele în orașul acesta. Nici nu-i oraș, e un obor de vite. Ați auzit că se face un mare abator. Va curge sânge.

– Și nu se va găsi carne, zise Rujea.

– Ba va fi chiar prea multă.

În încâperea slab iluminată intră un bărbat. Salută politicos și se apropie de amfitrionă.

– Mă scuzați, zise aceasta. Este doctorul Panait. A venit să-mi ia tensiunea.

Fără jenă își ridică mână largă a capotului. Ieși la iveală un braț alb și descărnat. Doctorul fixă aparatul și după ce pompă de câteva ori rosti: 28 cu 17.

– Nu vă speriați, zâmbi bătrâna. Este normală. O am așa de la 50 de ani. Din cauza acestei tensiuni ridicate, cu care se pare că organismul s-a obișnuit, nu pot dormi decât două ore pe noapte. Mă culc la trei și mă trezesc la cinci. Când cântă cocoșii în piața veche.

Doctorul îl luă apoi deoparte pe Florea Dumitrescu și-i șopti ceva. Acesta se făcu palid „Nu se poate, murmură el“. „E adevărul gol goluț“.

– De-aceea vă chemasem, reluă bătrâna, așezându-se în fotoliu, sub portretul bunicii sale, care semăna atât de bine cu ea, cum remarcă – tare – Rujea, intrat pentru prima dată în această casă. Ehe-he! eu credeam că sunteți chiar dumneavoastră! Să vă sfătuiesc să nu pierdeți nopțile prin cârciumi.

Florea îi spuse lui Rujea că la un ceas după plecarea lor de la restaurant, fusese arestat tot grupul lor. Toată masa aceea de bătrâni – pensionari toți, fuseseră încărcăți într-o dubă de pâine.

– Și acum ce vor face cu ei?

– Or să-i împartă la populație, zise Jenică. Bucăți, bucăți.

– Înseamnă că aici suntem în siguranță, reluă Rujea, care avea iar chef de vorbă.

– Un ceas, două, da.

– Foarte bine. Atunci să vă spun ce mi-a scris pișicherul de Miorcan, de la Paris. Era la studii și a uitat să mai vină. Dacă ar fi să mă-ntorc, zice, m-aș duce direct la Moscova, că acolo s-a deplasat creierul nostru. Dar stau să mă mai gândesc. Și că dacă mai rămân aici, să iau câte trei tablete de căcat pe zi, să le iau sub limbă, să-și facă efectul mai repede. Că ăștia n-au nevoie de alți filosofi. Ha-ha-ha!

– Și ați început cura? întrebă Jenică.

– Ha-ha-ha! continuă zgomotos filosoful Rujea. Eu am cap de arhitect, perora el. Le voi prezenta comuniștilor proiectul meu de refacere a țării. Cointeresând toate clasele, stimulând energiile, atât cele nevalorificate ale celor de jos, cât și cele lustruite de generații. Tot ce e capabil să producă bunuri materiale și spirituale va fi încurajat. Iar dacă e să facem colhozuri, le facem după modelul american – ferme, lucrate cu mașini aduse din Uniunea Sovietică, fiindcă ne costă mai puțin transportul, îngrășând bine pământul și măbind productivitatea.

– La hectar... mormăi Jenică...

– La hectar, reluă Rujea.

– Balegă! zise Jenică. Și ca să se scuze, pentru cuvântul pronunțat... Vreau să spun, de unde balegă? Că animale n-or să fie de-ar fi să tragă cu pușca.

– Îngrășăminte chimice, frăgioare. Solul nostru a fost sărăcit printr-o exploatare nerațională. Îl vor fertiliza rapid, cu îngrășăminte chimice...

– Deocamdată, îl vor fertiliza ei cu domniile voastre, interveni doctorul, care ascultase cu atenție. Cred c-ar fi mai nimerit să faceți ceva, cât mai urgent – înainte de-a vă lua cu căruța și de-a vă împrăștia pe câmp, cu lopata. Se uită fix la Florea Dumitrescu.

– Și unde i-au dus pe ceilalți? întrebă acesta.

– La reeducare, deocamdată, Dumnezeu știe unde. Doctorul Panait părea mai speriat decât la început. Aud că după aceea, adică după un prim triaj, făcut să sperie lumea, să anihileze orice împotrivire, vor proceda la arestări pe profesioni. Întâi profesorii de limbi străine, apoi inginerii, apoi doctorii, apoi ofițerii... ba mai întâi ofițerii, că ei au slujit burghezo-moșierimea.

– Atunci, hai! Rujea se ridică de pe scaun, parcă abia acum pricepea despre ce e vorba. Hai să-mpachetăm! Râse silnic, fără ecou.

– Știți, făcu doamna Cleo. Se vârăse în pat, sub o plapumă de culoarea vișinei putrede. Pe mine n-o să mă mai vedeți, la întoarcere. Eu am împachetat de mult. Nu, nu vreau să ne luăm rămas-bun, că asta aduce a sentimentalism. Am făcut un act prin care las averea mea acestei fete, la care țin foarte mult. Eu n-am avut copii. Uite, ea e fata mea, de-acuma. V-aș ruga să semnați și dumneavoastră, ca martori c-o fac de bună-voie și sunt în deplinătatea facultăților mintale. Scoase de sub pernă, dintr-un dosar o hârtie scrisă energic, cu literele mai mari decât de obicei, așa cum scriu bătrânii, înclinate spre dreapta. Le-o întinse. Rujea și Florea Dumitrescu semnară fără să citească. Ivona se făcuse palidă.

– Despre mine e vorba? Îngână ea...

– Da... da... Și să știi că nu e un cadou, e o *moștenire*... E dreptul tău. Soțul meu când a murit, acum douăzeci de ani,

5 Dumnezeu să-l ierte, mi-a făcut o mărturisire. Am o fată în târg, a zis. Dar n-a mai apucat să precizeze că și-a dat duhul. De atunci am tot făcut investigații și abia acum *câteva luni*,
când ai apărut în casa mea, mi-am dat seama că tu ești. Dar
semeni grozav cu el, din profil... ai ceva din aerul lui... Mă
mir cum nu mi-a atras nimeni atenția până atunci... A fost
10 marea revelație a acestor douăzeci de ani... În seara aceea, când
te-am privit... ce să mai spun?... Așa e domnilor, că viața e o
înșiruire de fapte minunate?... Privită dintr-un anumit unghi...
și o nesfârșită melodramă, dacă o luăm altfel. Știiți, ca-n
romane! Numai că acolo tatăl sau mama își găsesc copilul...
15 Aici soția găsește copilul ascuns cu grijă atâta timp de soțul
ei, și-l primește cu brațele deschise.

Ivona, cu ochii în lacrimi, râdea... Tanti Cleo, tanti Cleo,
nici acum nu știu dacă glumiți, ați pus la cale o farsă, ca să
mă încercați, sau?... O îmbrățișă.

20 – Farse fac acum alții, draga mea... Ce-mi pare rău, e că
te-am descoperit prea târziu.

– Și că nu sunt băiat.

– Băiat o să faci tu... și să poarte numele lui... Să nu i se
stingă neamul.

25 – Dar e destul de târziu pentru o astfel de descoperire
senzatională, e ora 3 după miezul nopții, zise Jenică. Și ca s-o
dea pe glumă: Numai pe mine nu mă înfiază nimeni! M-am
rugat zi și noapte de la 15 ani să mă înfieze și pe mine un pair
de Franța, un viceconte, un lord care să fi trecut odată prin
30 Craiova și s-o fi văzut pe mama culegând cireșe din cireșul de
la poartă. Aș! Nimic! Chiar i-am întreat pe babaci: E sigur că
sunt odrasla voastră? Ia gândiți-vă bine... Din păcate, așa e...
au răspuns amândoi, în cor. Și iată cum alții au noroc. Sărută
cu tandrețe mâna Ivonei, apoi pe cea tremurătoare, a bătrânei.

– E mult mai târziu decât ora trei dimineața, interveni bătrâna,
zâmbind. E târziu pentru că Ivona are... câți ani are... și educația
ei, ca să zic așa... e desăvârșită... E târziu pentru că eu am... asta
pot s-o spun acum, 83 de ani... și moartea e într-adevăr aici, sub
pat. Am avut chiar câteva scurte întrevederi... nu e cum se crede,
5 e manierată, n-are nici o coasă. Și, mai ales, e târziu... din punct
de vedere istoric... ca să zic așa... Către Ivona: primești acum o
moștenire, care nu-ți va ajuta la nimic. Și nu numai că nu-ți va
ajuta, dar îți va cășuna și tot felul de neplăceri. Cel mai rău acum,
cea mai mare crimă e să ai avere. E drept că nu e prea mare, dar
10 suficientă ca să te-nfunde. Primești?

Ivona stătu pe gânduri.

– Cum v-aș putea refuza? spuse ea.

– Iar dumneavoastră, ca matorii, se adresă ea celorlalți
bărbați primiți aceste fleacuri: Dumneata, statueta aceea... un
15 bust pe care l-am găsit la un țăran în beci, îl ținea pe putina
cu varză.

Florea Dumitrescu privi în direcția arătată și văzu jos, după
un fotoliu, un cap de copil, care-l făcu dintr-o dată să tresară...
Se apropie, îl ridică în brațe și-l studie cu atenție...
20

– Cred că cel mai înfiat din seara aceasta sunt eu, zise el...

Cunoașteți valoarea?

– N-are nici o valoare, domnule Dumitrescu. E un
Brâncuși. Știiți că azi Brâncuși n-are nici o valoare. Oricum,
dumneata iubești arta... și l-ai cunoscut bine și pe maestrul.
25 Îl meriți...

Rujea primi și el un vas grecesc. Jenică o *Tanagra*.

– Știu că vă plac femeile...

– Da, da! Femeile bine coapte, zise el, mângâind mica și
fragila statueta.
30

Remarca nu-i plăcu, nu știu de ce, bătrânei. Jenică nu făcuse
de fapt nici o ironie. Bătrâna găsi însă cu cale să se răzbune.

– Dar nu v-am spus nimic despre domnul Panait, zise ea,
făcând ca privirile să se îndrepte asupra omului între două

vârste, îmbrăcat sobru, un om destul de șters la înfățișare, care parcă se știa să se remarce prin ceva. Dumnealui este celebrul agronom... Panait, făcu doamna Cleo, arătându-l pe doctor.

– Agronom, care ia tensiunea? se miră Rujea. Am auzit
5 de doctori pictori, muzicieni, poeți, dar nu și de agronomi medici. Adevărul e că n-auzise de Panait și adevărul e că Panait era într-adevăr celebru. Înzestrat cu... să le zicem însușiri miraculoase, îți pune diagnosticul în câteva minute, fără să
10 te consulte propriu-zis, ci doar „palpându-te“ de la distanță. Unii ziceau că e șarlatan, alții că ar fi o forță a naturii. Mă rog, el nu trăgea foloase din talentul său neobișnuit, în afara faptului că se lăsase de agronomie, învățase ceva medicină de un
15 un singur, și mai apoi „în particular“, iar acum, de când cu schimbarea vremurilor se făcuse chitarist și cânta pe la nunți cu tarafele, amuzându-se să diagnosticeze, în gând întreaga nuntă. Unora prezicându-le chiar, cu voce tare, anul morții. Cu câte un pahar în nas, nuntașii râdeau, își dădeau coate, dar se nimerise că aproape toți dintre cei de „la urgență întâia“,
20 muriseră la data fixată. Asta îi mărise faima lui Panait. Totodată, lumea începuse să-l evite. Când se comanda taraful „Bătuta pe loc“ – cunoscutul taraf „Bătuta pe loc“, din Craiova – împlicinații aveau grijă să precizeze: fără chitarist. „Gurista, țambalagiul, contrabasistul, vioristii, aștia da... dar fără chitarist... înțelegeți dumneavoastră“... Șeful tarafului înțelegea.
25 Alții, dimpotrivă comandau taraful, tocmai pentru a-l avea în mijlocul lor pe chitaristul Panait, „singurul în stare să ne prezică moartea, în vremea de azi“. Panait, de vreo câțiva ani se mai cumintise, în sensul că nu le mai spunea verde în față pacienților săi crudul adevăr. O mai scâldea, „făcea rabat de cancer“, cum
30 zicea el. Era însă conștient de harul lui, care îl și speria câteodată. Îl deranja faptul că musafirii bătrânei nu-l cunoșteau. Numai Ivona schițase un gest de surpriză la pronunțarea numelui său.

Doamna Cleo, care ca femeie inteligentă, și ca doctoriță adevărată, îl verificase în câteva rânduri și ajunsese nu numai

să-l prețuiască în mod deosebit, ca „specialist“, ci chiar să țină la el, cu un fel de prietenie maternă. Îl chema de câte ori nu se simțea prea bine. Și uneori chiar când se simțea foarte bine și pur și simplu voia să prezinte „numărul Panait“ invitațiilor săi.

– Poate că și dumnealor doresc o consultație... zâmbi ea. Cum stați cu tensiunea, domnilor?

– Bine. După război, bine, glumi Rujea.

Panait se opri în fața lui Jenică. Îl studie câteva clipe... – Nu am prea mult timp... Cred că dumnealui ar avea nevoie de-o
10 consultație, zise.

– Nu-mi arăt eu scheletul aici, protestă Jenică, rușinat ca o fată mare.

– Nu, că nu-i nevoie să vă dezbrăcați.

Panait se opri la un pas de el. Îl „pipăi“ cu amândouă
15 mâinile din creștet până în tălpi, de la distanța de un lat de palmă. Se dădu mai înapoi, cu palma dreaptă întinsă ca o paletă.

– Uite până aici bate, zise el.

– Cine bate?

– Splina dumneavoastră.

– Nu se poate, ți-a șoptit cineva, izbucni Jenică. Mă doare acolo de vreo zece ani de turbenez... Ce parascovenia mă-sii – iertați-mă – e aici, în stânga? Unii zic că am colită de fermentație, col iritat, vax! Cred că e splina, asta e!
25 pancreasul? Asta pe unde o fi?

– Deci, continuă Panait, fără a lua seama la văicărerile lui Jenică, una la mână, vedeți ce faceți... Se simte durerea organului până la o jumătate de metru. Îmi bate aici la degete... Fiecare organ, explică el, emană niște unde, niște vibrații pe care eu le simt. Când e inflammat, suferind, frecvența acestora e mai mare... Apoi... ați avut o hepatită care n-a ajuns să se declanșeze propriu-zis... și n-ați băgat-o de seamă... grijă mare. Pe de altă parte o să faceți spondiloză, cât de curând... De

fapt, aveți și acum, dar nu e încă în faza dureroasă. Fiecare boală are o fază incipientă, când omul e tot bolnav fără să-și dea seama... E un port-microbi, un port-boală, port-moarte, cum vreți să-i ziceți inconștient. Nu respirați deloc cu nara stângă, continuă el – și Jenică își dădu seama că într-adevăr, hm! pe nara stângă nu poate trage aer...

– Nu, că asta e vrăjitor, nu doctor – zise el, oarecum speriat. M-au consultat sute de doctori... în aia mă-sii... scuzați-mă, dar nimeni nu mi-a nimerit așa dintr-o dată hibe... Și ce să fac?

– Să vă tratați...

– Mai bine mort... Și ca pentru el: am venit din străinătate o ruină! Dacă asta mai e viață! Cine-mi plătește daune?!

Nu e nimic neobișnuit în arta domnului Panait, interveni bătrâna, zâmbind oarecum satisfăcută că-i izbutise numărul. Am numit-o artă. Puteam să-i spun la fel de bine știință. Da, mai degrabă știință, deși dumnealui n-a învățat-o. Eu am făcut medicina și știu să prescriu... o aspirină. Râse scurt. Mi-am adus aminte de profesorul nostru de... Dumnezeu să-l ierte... Ne spunea... Bătrânețea ar trebui să-nceapă... vă spun eu când... la 65 de ani. Atunci, da, da, atunci poți spune „încep să fiu bătrân”. Încep să fiu bătrân, înțelegeți? Mă băieți, zicea el uitând că în amfiteatru mai sunt și fete, mă băieți, medicina nu vindecă niciodată. Ea doar ameliorează și amână. Medicina n-a vindecat niciodată nimic. Gripa e cea mai banală boală – dar n-are leac. Vine pacientul la voi, îi dați un hap... ceva, să zică și el că s-a tratat. Dar tratamentul nu i-l faceți voi, trebuie să și-l facă singur. Cancerul... se înfierbânta el... aici bătrâna zâmbi din nou, probabil la gândul, că la vârsta ei învinsese această spaimă a veacului, moartea nu i se mai putea trage decât de la inimă... Sau Dumnezeu știe de la ce fleac... Toți când aud de cancer se gândesc că provine dintr-un dezechilibru din emisfera stângă și cea dreaptă din creier. Din cauza stresului sau alte cauze. Și acest dezechilibru în creier

trebuie să izbucnească undeva... în ficat, la plămâni... la prostată... Celulele încep s-o ia razna.

– L-am auzit și eu pe profesorul Gomoiu, interveni Florea Dumitrescu. Zicea: Tinerețea ți-o lungești singur. Program ordonat, nu mănânci mult. Și cât mai multe legume... Nu bei să crăpi... Dacă stai bine cu sexualitatea, ești sănătos. Pe femei le îmbătrânesc bărbații lor. Când ei încep să nu mai poată... Dar ea nu crede că nu mai poți... zice c-ai fost la alta... Începe răca... Și atunci ea nu se poate duce la altul... când e în vârstă, nu-și mai permite aventuri... Tu nu mai ai contact... îi dereglezi tonusul... Supărările se acumulează... Îmbătrânirea vine în puseuri. Vezi că ți-a mai albit părul... nu-ți merge aialtă... te deprimi... și mai faci un salt spre bătrânețe.

– Era un om original. Plin de farmec. Dar de ce-om fi vorbind noi atât de bătrânețe acum, când numai eu sunt cea în cauză? Doamna Cleo făcu un gest de lehamite... Numai eu îi cunosc bucuriile...

– Eu cum sunt, domnule Panait? îl întrebă Jenică pe „agronom”. Și se grăbi să adauge. Să nu spui că sunt gata mort, că acum cad jos și-o să faceți chetă să mă-ngropați.

Un moment de haz, de relaxare.

– Dar ne-am abătut cam mult... Voiam să vi-l prezint pe doctor... și mi-am adus aminte de alt doctor.

– Și așa din doctor în doctor ajungem în cimitir, plasă Jenică altă poantă. Bătrânei nu-i conveni întreruperea. Continuă: Sunt anumiți oameni care percep mai mult decât media, alții care percep cu mult mai mult decât naturile excepționale... Și alții încă și mai mult. Dumnealui, arată spre Panait, este un caz cu totul rar... un fel de Mitu Gogea al înzestrării cu forțe electromagnetice, sau ce fel de forțe vor fi fiind. La curtea țarilor ar fi fost un Rasputin, la noi în veacurile trecute ar fi fost vrăjitor sau voievod. Acum e chitarist. Cred că sunt și azi în lume doi sau trei ca el, ținuți la mare cinste.

Panait ascultă, modest și la locul lui, „recomandarea“ bătrânei, parcă uimit copilărește de ceea ce aude, ca și când n-ar fi fost vorba de el. Fu rugat să se apropie și de Florea Dumitrescu, dar nu-l consultă, îi spuse să întindă mâna dreaptă. Acesta se execută. Trecu apoi o dată cu palma, cu degetele rășchirate ca niște gheare peste brațul întins, de la vârful degetelor, până la cot.

– Ce simțiți?

– Nimic.

– Dar mâna o mai simțiți?

– Nu, nici mâna...

– Ia pipăiți-o cu cealaltă...

– E rece. Formidabil! exclamă Florea.

– Îmi dați voie să vă vâr un ac în palmă?

– Mie? Dar o să mă doară.

– Deloc. Și imediat îi înfipse un ac scos de la reverul hainei prin pielița subțire de la rădăcina degetului mare. Acul trecu în partea cealaltă, nu curse pic de sânge. La întrebarea dacă îl doare, Florea răspunse că nu. I se scoase acul, mâna continua să-i fie rece, cu tot sângele retras din ea. Chitaristul făcu gestul invers, palpându-l de la cot până în vârful degetelor și Florea simți cu uimire cum se reia circulația.

– Dacă n-ar fi fost pe pielea mea, aș fi zis că e o scamatorie.

– Mai bine ne ducem direct la circ! exclamă Jenică. Acolo îi vezi pe tipii pe care se sparg cărămizi, pe cei vârați în ladă și tăiați cu fierăstrăul, mă rog, tot tacâmul. Spune-ne, domnule, în ce constă scamatoria?

– Dacă ar fi scamatorie, ar fi ușor! oftă „doctorul“. Nu știa nici el de ce oftase. Ba da: pentru faptul că nimeni nu îl aprecia la justa valoare. Dacă ar fi fost în altă parte, poate că i-ar fi apărut poza prin ziare, ar fi ajuns mare, ar fi vindecat regi. La noi tocmai când cineva îi promisese că-i va înlesni o audiență la regele Mihai, acesta abdicase pe neașteptate și părăsise țara. Eh, n-a avut el Panait norocul, măcar norocul

lui Petrache Lupu! Acesta făcuse din Maglavit un fel de buricul României, se vărsau banii cu banița la stâna lui, și nu vindecase pe nimeni. Îl văzuse doar pe Dumnezeu, dar – așa cum spuneau unii, în bătaie de joc – *Dumnezeu nu-l văzuse pe Petrache Lupu. Dumnezeu întorsese capul în altă parte.*

– Sunt ca un magnat mâncat de molii, emise el această frază ciudată. Puterea asta a mea, electromagnetică, sau cum o fi – să știți că eu sunt ateu – mi-a cășunat mai mult rău. Abia o duc!

Rujea și Florea Dumitrescu promisera să se intereseze de el, să-i găsească loc într-un spital, poate chiar la Filantropia, să-și continue acolo cercetările. „Cu condiția să se lase de chitară“, observă Jenică. Acestuia îi părea rău că se lăsase „descoperit“ în bolile lui interne – bolile mele interne sunt treburile mele interne – și, pe de altă parte, îi stătea pe limbă să-l întrebe când moare, și dacă, până atunci, se mai poate ține de femei. Dacă mi se ia și chestia asta, o mierlesc înainte de-a mierli-o! Degeaba mai trăiesc pe lume! Nu zise nimic și medicul curant al doamnei Cleo se retrase, știind că lasă în urma lui o dâră de nedumeriri și întrebări. Nimeni nu scăpă nici un cuvânt despre el, ba dimpotrivă se simți parcă un fel de ușurare. Ca și când prezența omului cu puteri inexplicabile i-ar fi împiedicat să se concentreze, să vadă care e situația lor fragilă – fragilitatea le fusese amintită, e drept chiar de Panait. În orice caz, bătrâna li se părea tuturor un diavol încă și mai mare, o diavoliță de femeie (nu de babă) care își permite să aibă astfel de curieri și de medici curanți. Care, nemișcată de ani de zile din camera sa, cunoaște mai bine decât oricine pulsul lumii și poate interveni, în târg, taman atunci când trebuie, cu un minut înainte de-a nu fi prea târziu.

Rujea și Dumitrescu plecară, copleșiți. Cadoul cel mai mare pe care li-l făcuse bătrâna fusese *amânarea...* Înțelegeau că e vorba doar de-o amânare... De data aceasta scăpaseră, printr-un capriciu al soartei... Dar cât se vor mai putea

ascunde? Mai ales că pentru ei nu exista ascunzătoare și nici nu voiau asta.

– Unde mergem? întrebă Rujea.

– Aici aproape... într-un sat... să punem pietroiul ăsta pe prima puțină cu varză, zise Florea. Nu i-a venit încă vremea.

– Arta, începui să vorbească tare Rujea, opera de artă – spune Ortega y Gasset – este o insulă imaginară, înconjurată din toate părțile de realitate. Ha-ha-ha! Ce zici! Mare pișicher spaniolul.

Se îndreptară spre barieră. Orașul era pustiu.

*
* *

În aceeași noapte, care părea altfel destul de liniștită, Birtea cu alții mai vârstnici decât el discutau cu multă aprindere spinoasa problemă a dușmanului de clasă. Lui nu-i era încă destul de clar dacă dușmanul trebuie lichidat *ca clasă* sau și ca individ! Dacă îl lichidezi ca clasă, de ce să-l mai și omori? E un abuz, un abuz de putere – i se părea lui. L-ai anihilat, i-ai luat puțința de exploatare, nu-i poți lua și viața... viața oamenilor nu mai e un privilegiu, sau mai bine zis un drept al statului, nu-i așa? Trebuie lăsați să trăiască.

– Dușmanul? sublinie ironic Făsui?

– Dușmanul, spuse liniștit Birtea. Făsui nu-i era prea simpatic și simți nevoia să-l zgândăre.

– Ca să vină el să-ți dea în cap...

– Cum să-ți dea în cap, din moment ce l-ai imobilizat... i-ai luat din mână forțele de producție?!

– Dar nu i-au luat din mână, ...mâna criminală... chibriturile și gazul... poate veni oricând să-ți dea foc... Nu i-ai luat din mână... limba ascuțită plină de venin, cu care te poate împroșca la gazete.

Birtea găsi cu cale să râdă cu pofță. În primul rând, luarea din mână a mâinii, a limbii... o formulare cât se poate de

nefericită a lui Făsui, care, pe cât de inculc și de prost, pe atât de rău și de înverșunat, reprezenta aripa dură a cadrelor. Avea să crească în importanță în anii următori, neobosit în demascări, în întocmiri de liste, descinderi la domiciliu și tot felul de „fleacuri organizatorice“, cum le numea el. Prieten cu „organele“, din care încă nu fuseseră cu totul eliminate „vechile elemente ale Siguranței“, le inspira continuu noi acțiuni, îi critica de moleșeală și de mână spartă prin ședințe, și, în secret, îi turna chiar și pe ei, la superiorii de la București... Va fi motorul lichidării intelectualității din acest oraș, zis al banilor, devenit al zapciilor, cu drept de viață și de moarte asupra cetățenilor. Importanța lui Făsui va crește până când, într-o bună dimineață, primul-secretar regional va găsi la birou, sub sticlă, o pagină dintr-un ziar local din anul 1941. Un articol ce se numea „*Jos hidra roșie*“ și era semnat *Gheorghe Făsui*. Titlul, ca și semnătura fuseseră subliniate cu creion roșu, de binevoitorul anonim, care într-o scrisoare alăturată, spunea că e de datoria lui să aducă la cunoștință celor în drept activitatea mârșavă a lui Făsui, ca propagandist antisovietic în timpul războiului, și că o copie a articolului cu pricina o depusese și în altă parte. Pe scurt, lui Făsui i se luară, după o severă verificare și confirmare a păreri, funcțiile prea mari, rămânând în continuare turnătorul de ocazie, când plătit, când voluntar, omul din umbră al celor cu ordinea și liniștea mormântală. Dar să nu anticipăm. Acum Făsui e în plină glorie și prostia lui harnică își găsește în fiecare moment de lucru.

VII

Când te-nâlnești după patru-cinci ani cu o fostă prietenă și de la prima aruncătură de ochi observi că s-a îngrășat, ochii ți se par acum bulbucăți (și nu-i avea!), are pistrui (și nu-i avea!) și tu o prinzi drăgăstos de mână și-i spui privind-o în

ochii verzi: „Ei, dar nu te-ai schimbat“, „M-am îngrășat“. „Da, dar îți stă bine“. „Și eu m-am îngrășat un pic... și-mi stă bine“. Dar nu mai găsește nici unul nota comună, puntea de legătură și te pomenști că ții în mână ceva care e indiferent – și că strângerea ta dragăstoașă (chipurile) nu are rezonanțe decât de mână a doua să zicem (ca să rămânem la mână) și după o jumătate de oră de „flecăreală“ (ah! să ne mai vedem, să fim numai noi și să flecărăm!) survine căscatul... discret și de o parte și de alta... Da, continuă Tache, orice gest al nostru e ireversibil, mai degrabă întorci timpul pe dos decât să reîncălzești o iubire, care ți-a scăpat din mână, sigur, a fost iubire și încă din cele... nu adevărate, că acestea sunt banale și incolore, din cele înflăcărate, deșucheate, înșelătoare („la adevărata iubire înșelătoare“ îi scrisese el pe-o poză, care-i reprezenta pe ei doi pe malul mării.) Și, după aceea, sentimentul de ușurare, când te întorci la hotel. Te întinzi îmbrăcat în pat și încerci să te descotorosești de pantofi și când izbutești să-i faci să pice – o căldură plăcută iese din tălpi și pantofii îi simți mirosind a iesle. Începi să-ți rumegi impresiile ca un bou blând care trăiește din impresii – le ară cu picioarele și cu tot trupul și după aceea le decantează, stând întins cu mâinile sub cap, într-un pat de hotel ieftin, care se lasă în jos de mijloc – e din cele cu plasă – paturile cele mai nerecomandabile pentru o pereche. Bine că n-a vrut să vină la hotel, și nici tu n-ai stăruit... „Pe unde zici că e hotelul ăsta al tău?“ – întrebă ea, cu acel surâs ușor disprețuitor, care inhibă... „Nu, că nu-i chiar așa de mizerabil, cum crezi! Nu-i departe... Dar oricum... dacă zici că nu vrei să vii... ai fi stat întinsă în pat, ziceai că ești răcită... și eu la masă... mai flecăream...“ „Nu, condu-mă până la autobuz...“ Și la urmă, pe neașteptate: „Hai la mine... Dar nu, că e neorânduială... ooheuu... e o harababură!...“ „Nu contează“. Și în gând: „În fond, de ce n-aș merge?“ Și apoi tare: în fond de ce n-aș merge? (Adică repet tare ce-am mai spus în gând? Da.)

Neorânduiala era firească – ba chiar seamănă cu o curățenie – „A trecut mama pe-aici“ zice ea.... „Îmi place...“ zici... Cine ziceai că stă la parter? „Unul de sapă în fiecare după-amiază... Proprietarul își face un bazin. E de principiul acela: să-ți faci totul tu singur, să nu te coste nimic... Sapă de doi ani...“ „Și n-a mai dat de apă?“ „Nu. Dar să vezi pe balcon, când pun un rând de mușcate vara... De ce nu tragi perdelele? Nu te-apropia că se vede tot, dincolo e un cămin de fete...“ „A, serios? Atunci, trage-le înapoi, să mă uit în căminul de fete...“ Și mie-mi era prea foame, mă apucase acea arsură la stomac – arsura dracului, care nu iartă... Până să prepare ea niște... farfurii – am mâncat pâine goală – la urmă ea și-a adus aminte și-a pus și mezeluri, a adus niște pește și sos alb și iarăși câteva felii de pâine cu unt... „o bere?“ ...Dar stai și tu și mănâncă. Iartă-mă că eu înfulec așa...“ Și la urmă... privirea în ochi: „Ce vezi?“ (nu știi care a întrebă).

Da, domnule, întâlnirile acestea inevitabile au o tristețe îngrozitoare! (La urmă, îți dai seama de asta.) Și, la urmă, zici mersi că ea iar s-a eschivat ori a făcut un gest din acelea care te inhibau și înainte, cu felul ei copilăresc de-a se purta. O fi zis „Stăm cuminți, că eu nu-mi înșel prietenul... Știi că de când sunt cu el, nu m-am mai gândit la nimeni...“ „Rău faci...“ și mâna care dăduse să-i cadă în păr – într-un fel de „să mângâie ce-a mai rămas“, ori „să mângâiem că asta ne-a mai rămas“, adică, fără foc, fără patimă dar gest erotic, oricum... deci dreapta-ți cade moale pe lângă corp... „Rău faci că nu-l înșeli! Am auzit că el e însurat, are copil... vine la tine când vrea (când poate și el), în schimb te ține sub cheie... Ba ți-a insuflat și-un fel de groază numai la ideea de a-l aiuri și tu așa, din când în când... A văzut că ești așa, vrăbiuță, bună de pus gheara pe ea și de ținut în colivie...“ „Cine ți-a spus?“ „Am intuit... Am o intuiție...“ „Nu serios, cu cine ai vorbit despre mine?“ „Cu nimeni. Te cunosc... și știu că te lași înhățată de *temperamentosi*, gorile sentimentale. Pe care, ce-i drept, îi

desparți și tu de soții și le crezi statut de nefericiți – că asta-i paște până la urmă. Știi că fostul tău bărbat, pe care l-ai despărțit de fosta lui nevastă – a pățit un accident – i-au tăiat o mână?”

5 – Nu, numai degetele...

– Parcă toată mâna... Asta e o chestie de vreo doi ani...

– Nu știam... eu am auzit de degete... Ce poezii îmi spunea de fiecare dată... ce înflăcărat vorbea! Eu nu-i dădeam atenție...

10 Un an întreg mi-a adus, zilnic, câte-o floare albă din grădina botanică – și mă onora de fiecare dată cu alte versuri învățate pe de rost. Ba chiar îmi compunea el, era foarte sensibil. M-a izbit foarte tare ce mi-a spus într-o zi: „Sunt numai putregai pe dinăuntru”. Se compara cu unul din acei copaci care sclipesc noaptea și când te duci a doua zi să-i vezi, observi că sclipea

15 putregaiul. Și la urmă când m-am mutat din București. M-a dus la gară, a plâns tot timpul și-mi spunea: „Te aștept. O să te-ntorci... Te aștept...” A doua zi era de braț cu Andromaca. (Mi-a scris cineva.)

– Un farseur.

20 – Dar cel mai mult mi-a plăcut altceva... Știam că Andromaca se despărțise de soț... Și mie, de unde până atunci îmi fusese indiferentă... odată m-am simțit mai apropiată de ea, tot mă duceam s-o văd în birou și-o întrebam: „Și ce faci tu, nu ți-e urât singură?”

25 – Și numai singură nu era...

– Da... și mă evita... lăsa privirile în jos, avea ochi frumoși și gene lungi... credea că știu. Dar eu nu știam nimic. După aceea mi-am dat seama că o parte din dragostea pentru mine trecuse asupra ei... și, într-un fel, faptul că încercam să-i stau

30 în preajmă nu reprezenta decât solidaritatea mea cu mine.

– Prea complicat...

– Evident... oricum, îi e superioară.

– Și deci așa te-a iubit el! Și tu îți reproșai că-ți mai scapă privirea asupra vreunuia.

– E, așa sunt eu!... Dar tu m-ai iubit sincer... Mi-am dat seama după asta, când ți-am recitat scrisorile. Sunt cele mai frumoase scrisori pe care le-am primit...

– Nu neg că am fost amețit de pulpana ta...

– Și în perioada aia nu m-ai înșelat?

5 – Să nu scormonim. Eu chiar când înșel, nu înșel – eu șterg cu buretele tot și-o iau de la capăt – trădez pe cutare sau pe cutare... Totul e ca un vis. Dacă visez că am sărutat-o să zicem, pe... adică nu, pe una mai tânără... înseamnă c-am făcut o stricăciune cuiva? Viața e la fel de imorală și morală

10 ca și visul. Nu știu cum să-ți explic eu ție.

– Nu-mi mai explica.

În sfârșit, bine că nu și-a permis intimități cu mine – zice Sergiu căscând. Nu simțeam nici un fel de avânt – poate unde plecasem cu ideea fixă că nu-mi mai trezește apetitul, poate

15 unde luasem un bergonal, ca să nu mai transpir – transpir *de natură nervoasă* – și nu știam că are efect... mă rog... am plecat, m-a condus ea până jos, ne-am despărțit ca niște buni prieteni... Asta e!

– Da, dar nu-i tot. Ia mai scormonește.

20 Lui Sergiu nici nu-i mai trebuia alt îndemn. În săptămânile petrecute aici își descoperise un fel de voluptate de-a se retrăi, descoperindu-se foarte complex, de-o complexitate uimitoare, așa că într-un fel îi era recunoscător că-l ajută să se „regăsească”. Lui Prică Botezatu, proaspăt

25 absolvent al unei școli de plutonieri – subofițeri – cazul i se păruse din capul locului interesant. După nume: Tache Frumușanu, „doctor de femei” – E-he! ăsta... mama lui! a văzut multe! Până nu spune tot, nu iese de-aici. Nu-l interesa politica, viața socială a banditului – el îndruma mereu discuția

30 spre partea intimă cețoasă, tulbure a individului. „Relațiile tale cu femeile ne interesează” – spune, când Tache Frumușanu încearcă să strecoare și câte un amănunt „civil”, cum a participat la o întâlnire de cuib, fără să vrea, el fiind

într-un copac cu una, nimerindu-se acolo în pădure, când sosise ceata să învețe cântece și, neavând ce face ei doi, tușii! se suiseră într-un stejar și stătură pitiți în frunze.

– Dă-i în hibă de legionari! de-ăștia se ocupă altă secție, nu-i de *compentiția* mea... spune cine era aia?

– Care?

– A din copac... se poate face ceva-n copac? Așa... manevre civile?

– În care copac... făcu Sergiu pe prostul...

– În ăl de-ai stat cu bandita... ce ai procedat?

– Depinde...

Mc și îndesat, cu fruntea îngustă, blond ca floarea de dovleac, Prică se aprindea, ardea de nerăbdare și curiozitate imediat ce mirosea o istorioară mai piperată. Era o secătură cu mare deschidere către misterul feminin. I se părea că n-a aflat încă tot ce poate femeia, că trebuie să existe comori de voluptăți încă ascunse în sânul maselor de femei, și că prin dezvăluirea unor secrete poți fi fericit pe lumea asta atât de mică și-n viața asta atât de scurtă... Și că cele mai multe din aceste secrete erau deținute de capitaliști, de clasa burgheză, de moșieri și, în general, de către exploatare, care beneficiază de studii în străinătate, și se întorseseră de acolo și cu noi metode de-a face copii, în ultimă instanță, care, măcar că ieșeau toți tâmpiți, găngavi și netoți, prilejuiau la procreație adevărate mine de voluptate. Secretele acestea scăpaseră clasei muncitoare, preocupată mereu de producerea bunurilor materiale și neavând timp de trai personal și de bunăstare materială și industrială. Acum, când se întorsese roata, era cazul să se smulgă prin orice mijloace informațiile despre sufletul feminin. Aceasta era, expusă pe scurt, concepția lui despre rostul resortului de „moravuri“ unde începuse să lucreze de curând, cu mult sânge, derutând prin întrebările lui orice om sănătos care credea că e „reținut“ pentru cine știe ce delict grav. Frumușanu refuzase la început să spună orice amănunt pe care-l considera ca ținând

de profesiunea sa. „Femeile vin la ginecolog ca la un duhovnic“, spuse el. N-ai voie să divulgi secretele altora.

– Fac ceva și pe duhovnic... lasă că le vine rândul și lor... cum n-ai voie să divulgi secretele, când noi te-am adus aici tocmai pentru asta? Nu vezi că n-ai logică...

– Păi, nu e voie... E amoral.

– Noi îți dăm voie... și dacă-ți dăm voie, înseamnă că trebuie să spui.

Văzând că nu merge pe calea asta, Prică îl somase să spună tot despre relațiile lui cu banditele.

– Nu erau deloc bandite... erau femei care veneau la consultație... de la boieroaiice până la țigăncile...

– Lasă țigăncile... că pe-astea le mai știm și noi... boieroaiicele cum sunt?

– Unde?

– Dă-te... nu-mi face mie pe șmecherul... și cu un dos de palmă, zvâcnit pe neașteptate, îl întinse lat. Nu era prima dată când Sergiu lua contact cu podeaua. Ba odată, la o astfel de „directă“, refuzase să se mai scoale.

– Ridică-te și stai drept în fața superiorului.

– Nu mă ridic, până nu numeri...

Îi „numărase“ tot acolo jos vreo cincisprezece pumni, care se pare că avuseseră darul să-l remonteze pe pipiriuul Don Juan fără voie, că sârșise în picioare, luând poziția de drepti, așteptând să vorbească întâi „superiorul“. Apoi, încetul cu încetul, după ce trecuse și prin mâna altora, care îi umblau în alte sertărașe ale vieții, Frumușanu ajunsese la concluzia că, de fapt, ce-i cere Prică e o nimica toată. Artă pentru artă! Ce știe el despre femeie? Totul și nimic. Dar ia să vedem? Și scormonind bine reînviase episoade din viață, la prima vedere banale și fără importanță, dar care, luminate în detaliu, în lungi nopți albe îi descopereau „misterioase“ legături și semnificații. Se plimba prin iubiri ca pe un covor de frunze moarte, ce foșnesc sub picioare, stârnind un cortegiu de amintiri. Prică îl asculta cu gura căscată și, din

când în când, îi dădea câte-un ghiont de admirație: „Ai făcut tu asta! Fugi, că nu te cred!” Și jap! câte una, care-l făcea pe Tache „să fugă” până-n colțul camerei. „Ești nemaipomenit! mustăcea Prică... da' și aia o curvă! Nu, zău, așa a fost?”

5 – Dacă vă spun... Nu m-a lăsat să mă apropii de ea așa cam vreo două luni... plimbări prin parc... știu că mergeam noaptea târziu și după ce ședeam pe câte o bancă și discutam despre fotografii...

– Care fotografiu?

10 – Arta fotografică în general... despre Daguerre.

– Cine a fost... Dag...?

– Un pictor care-a inventat daghereotipia... primele fotografii... și asta din greșală, neavând nu știu ce soluție pentru o gravură a lăsat-o expusă la soare...

15 – Auzi, lasă chestiile astea... trebuia s-o fotografiezi goală să avem aici documentul.

Sergiu zâmbi, cu buzele lui vinete ca două viorele. Mania individului îi dădea o bună dispoziție stranie.

20 – În sfârșit – deci stăteam pe bancă, la urmă după ce ne săturam de flecăreală... dar numai subiecte înalte, pe care singur n-aș fi fost niciodată în stare să le înghit, probleme de artă în general, de tehnică a fotografiei... cum au pornit unii pictori de la niște fotografii oarecare... De pildă Toulouse-Lautrec, pentru afișul acela, ori Monet pentru atitudinea dansatoarelor.

25 – Care atitudine?

– Așa, pe vârfuri, și c-un picior ridicat...

– Serios?

– Da... și la urmă zic, dădeam tur Foișorului de Foc...

– Cu ce scop?

30 – Ca să-l-nconjurăm... și abia atunci, că de-aici plecasem, îmi venea în gând să-i spun că, de fapt, iubirea nu-i doar vorbă de daghereotipie. (Cred că zincurile ne aduceau în subconștient subiectul daghereotipiei, și asta de fiecare dată.) Mai conține și câte o întâlnire de alt ordin.

– Eu i-aș fi dat ordin să se... culce cu mine, plasă Prică o glumă. Scurt pe doi! Spune mai repede cum a fost. Timpul trece, banditul, și afară se construiește o viață nouă și tu mă ții în loc cu povești... – S-a lăsat?

– Nu...

De data asta pumnul în coastă îl lipi de ușă...

– Nu vrei să spui?

– Ba da, dar dacă n-a vrut? continuă Tache cu sânge rece... pe față (se lovise cu gura de clanță). Ce-i puteam face?

– N-ai știut cum s-o iei... Toate fac pasul ăsta. Și zici că 10 era boieroaică?

– Da... de optsprezece ani...

Un plescăit de buze... din partea lui Prică.

– Frumoasă?

– Parcă era pictată. Niște săni tari ca piatra, rotunzi ca 15 două gogoloaie și-un picior zvelt...

– Trebuia... pe vipera aia... Eu știi cum aș fi luat-o?... dar mai bine spune mai departe... Te disprețuia ca clasă?

– Nu cred. Deși avea un aer mândru și-un fel anumit de a zâmbi... niște dinți albi, dantură perfectă și buzele arcuite – 20 totul era arcuit la ea, dacă stau să mă gândesc bine... Și vârsta... la 18 ani omul zbârnâie... iar femeia zbârnâie și cântă...

Prică își aprinse o țigară. Trase un fum... și ca și când acest fum l-ar fi schimbat în unul mai bun, îi întinse și doctorului o țigară. 25

– Da, domnule... continuă Frumușanu aproape fericit, făcând ochii mici și privind prin rotocoalele pe care le slobozise pe nas c-o mare voluptate... până când într-o zi... (o pauză lungită ostentativ, văzând cum în ochii celui din față lui începe să sclipească iarăși interes bolnăvicios...) 30

– Așa... într-o zi, curva...

– ...mi-a povestit viața ei... care, știi, a produs asupra mea un efect ciudat... de înfrățire...

– De ce? de înfrățire între popoare, adică?...

– Nu știi... m-a apropiat foarte mult de ea. Ca și când
 5 aș fi cunoscut-o de când lumea, aș fi fost mereu alături de ea,
 un fel de frate. Mai ales momentul cu bombardamentul... Ceva
 oribil, de nedescris! Să vă povestesc mai bine cu cuvintele ei...
 avea un glas plăcut și, pe măsură ce retrăia acele clipe, când
 fusese la un pas de moarte, o căldură secretă urcă în timbrul
 vocii – de obicei îi spunem emoție, dar era mai mult decât
 emoție... Așa...

Venisem de la moșie chiar în dimineața aceea – cu
 10 cabrioleta, eu stăteam pe capră între logofăt (administratorul
 moșiei) și nea Țârlea birjarul – moșia nu era departe de
 București...

– Aveai moșie... criminalule... și n-ai spus până acum...

– Nu... sunt cuvintele Gherghinei... fata de boier...

15 – Aha... da' ce nume boieresc e asta?

– Mie-mi place, fiindcă mi-e dragă fata... Și... spun acum
 cum mi-a spus ea, atunci când a...

„...să vedeți, s-a întâmplat o minune la care nu mai
 speram... Buun! Mama tocmai venise de la coafor, asta era
 20 distracția ei, să-și facă unghiile și să-și aranjeze părul. Și venise
 c-un păr clădit în etape și bibilit frumos, că avea părul lung,
 dacă l-ar fi lăsat pe spate, i-ar fi venit până la mijloc... și știu
 că m-am minunat de ce frumoasă coafură îi făcuse coafeza
 în ziua aceea. Și stam la masă, când a început alarma și ce să
 25 mai ieșim?... că toată ziua suna, am rămas în casă... Se
 bombarda de câteva ori pe zi, când Ploieștiul, când
 Bucureștiul... nu știu ce ne adusese în oraș... de ce nu stătușem
 la Pânzata... acolo era moșia... la conac. Și odată au început
 să se audă bufnituri, explozii – și ne-am furișat toți, cu servitori
 30 cu tot în beci – era un fel de coridor lung... stăteam zgribulită
 lângă perete și-odată un zgomot surd, pe care n-am cum să-l
 imit... și-n câteva clipe un val de praf alb... căzuse o bombă
 pe casă. În panica aceea nici nu știu cum am ieșit pe fereastră
 unul câte unul, să ne adăpostim – un vecin avea tranșee în

curtel!... Morți pe stradă... Casa noastră dărâmată morman,
 un nor de praf se ridica din ea – și mai târziu când a trecut
 praful, am văzut că mai rămăsese o bombă neexplodată între
 fiarele de la etaj – un cetățean întins pe trotuar, mort, c-un
 felinar spart în cap. Am sărit peste el... Și-atunci mi-am adus
 5 aminte de coafura mamei, ea... domnule, n-am mai văzut în
 viața mea așa ceva – avea în cap o coamă de-o jumătate de
 metru de păr ridicat în sus... Era ca o leoaică zburlită!... Părul
 se electrizase de frică – există acest fenomen cum face și pisica
 de-și zburlește coada... Și așa a străbătut cele câteva sute de
 10 pași, care ne despărteau de tranșee – ca o flacără, cu ochii măriți
 de groază. Și totul în jur era zob, sânge și moloz. Ardea
 Bucureștiul, pe alocuri ardea și trotuarul, și un cer negru
 deasupra. Și asta a fost bombardamentul – cu asta am rămas
 în minte – cu o coamă de leoaică crescută în capul mamei...
 15 Tache se opri... și se duse să se uite pe fereastră... Știa că
 individul mai așteaptă ceva, dar puțin îi păsa. Evocarea fetei
 îl tulburase: era emoționat și acum, reamintindu-și-o.

– Și după aia... făcu cu ochiul Prică, venind lângă el și
 privind-l în față, Gherghina te-a luat de mână și te-a dus la
 20 pat.

– Aș...

– Atunci de ce mi-ai povestit tâmpenia asta?

– Nu știi... ați cerut o relație despre o femeie... He, cu
 Gherghina am avut multe întâlniri... Ce om minunat!
 25

– Gherghina și mai cum?

– Numele celălalt l-am uitat.

– Boieroaică?

– Da, se purta ca o boieroaică. Avea noblețe în gesturi, pășea
 mândru, foarte distinsă în mișcări... S-o fi văzut călărind...
 30

– Pe cine?

– Un cal nemaipomenit...

– Cum îl chema... adică... lasă, trădătorule, avem noi
 metode să te facem să ne divulgi tot. O să te punem față în

față cu Gherghina să vedem dacă o să vă mai dea mâna să vă destrăbalați...

– Dar nici n-a fost vorba de așa ceva...

Nici Tache nu era mulțumit de interogatoriu, era ca un interviu care parcă nu-i reușise. Nu spusese lucruri prea interesante, sau nu suficient de bogate... Ar fi vrut totuși să nu-i facă o impresie urâtă omului care-l tortura cu atâta sadism, sau poate un sentiment al datoriei îl făcea să mai caute prin sacul cu amintiri.

Ceva a fost totuși între noi... Nu apucă să continue. Intră în încăperea un locotenent major și-i spuse să-l urmeze. Prică rămase să scrie ce înțelesese el din discuția cu doctorul.

VIII

Nu trebuie să cauți o logică în toate astea pentru că viața însăși nu are nici o logică.

– Ei, aș!

– Da, da. Dacă te gândești mai profund vezi că nu dai de nici o rațiune. Chiar verbul a gândi are formă reflexivă – a te gândi, în sensul ăsta. Te gândești la ceva, în fond la tine. E o intuiție generoasă a limbii române, o sugestie că trebuie să găsești rezolvarea în tine. Tot universul e în tine și gândindu-l vezi că nu are nici un sens, așa cum înțelegem noi lucrurile cu biata noastră minte. Omul nu e un animal care să pătrundă misterul. Puțin mai evoluat decât urangutanul și nici asta nu e sigur. Știi că și cimpanzeul are amprente digitale? Normal ar fi ca toate viețuitoarele să aibă același grad de perfecțiune, sub diferite forme. Înțelegi? Nu încape evoluție. Așa cum e lumea – deși nu-i rațională, cum spuneam, e grozavă. Completează-o, dar fără să încerci să-i dai vreo explicație, pentru că explicând-o ajungi la tine. Și ce explicație îți poți da ție însuți? Nici una. Ai venit din neant,

te duci în neant, după ce ai luat puțin seama în jur, belind ochii, uimindu-te și plecând nedumerit. Fără memorie te naști, fără memorie pleci. Ca și popoarele.

– Cum ca și popoarele?

– Și ele își uită periodic începuturile, îmbătrânesc, se amestecă, apar sub alte nume. Două-trei mii de ani și gata... Piatra, vezi e mai tare... Face un țărănoi o oală, durează milioane de ani, o găsești în pământ ca și nouă. În timp ce despre valurile de oameni care s-au învârtit în jurul acestei oale nu se mai știe nimic. Și acum ăștia vor să transforme lumea! Vax. O tâmpenie a unuia din secolul trecut care habar n-avea de subtilitățile filosofiei. Față de eleați, era ca ăla care freacă două lemne ca să aprindă focul și tu îi întinzi bricheta... Râse zgomotos. Un primitiv. I-auzi! Totul e plusvaloare și lupta de clasă! Da, asta e valabil dacă vrei să înlocuiești o clasă cu alta, dar nu poți să faci să dispară exploatarea. Pentru că apare altul – statul – și iar se fac două clase – cei care muncesc și statul. Mai bine le spui oamenilor clar: Bă, dobitoacilor, bă, guguștiucilor, unii dintre noi trebuie să muncească și alții trebuie să-i supravegheze pe cei care muncesc ca vitele. Și acum eu am chef să supraveghez – eu, clasa muncitoare – iar voi să trageți la rangă, exploatarea! E rândul meu, gata! La muncă, marș! Tu-vă mama voastră de burjuii; și ăștia devin peste noapte clasă muncitoare, care până se organizează, ehe! trece timpul, i-ai supt toată măduva și tu – fanfaronul care strânge dările și-i pui să împingă pietroaie pentru piramidă. Las' să le dea nisip în ochi! Las' să curgă nădușala de pe ei! Se răcoala din când în când, le dai usturoi, două-trei zile, că așa se proceda pe vremea piramidelor. Usturoiul era cum ar fi acum salariul... Aliment magic, îi ferea de dese epidemii. Și după două-teri zile, o săptămână, iar nu mai e usturoi... și iar te pui cu biciul pe ei. Și piramida se înalță!

Bosoacă trase adânc din țigară și simțind că e gata să-l ardă la degete îi întinse chiștocul lui Rujea. Acesta strecură

două degete din mâna lui butucănoasă printre porțile ruginite de umezeală și „de vorbărie“ și-l apucă lacom. Ah, cât de mult face un fum într-un sistem filosofic! zise el, după ce își umflă de câteva ori foalele plămânilor.

5 – Mă, Bosoancă, zise, nu mai plânge, mă băiatule, că faci lumea paznicilor de răs. Plângi și-ți ștergi lacrimile cu baioneta, păi ce gardian ești tu, mă?...

Pe Bosoancă într-adevăr îl apucase așa un val de tristețe... Lipsa de ordine din univers, așa cum i-o releva acest „bandit“,
10 făcea să-l podidească lacrimile. Avea o înclinație spre filosofie – n-apucase să facă decât o clasă de liceu, dar îi mergea mintea, și dăduse aici peste o comoară de deținut care îi băga în buzunar pe toți profesorii. Era un noroc pentru el, Bosoancă, să-și facă stagiul aici, și orele lui de planton erau plăcute pentru toată
15 lumea. Îl lăsa pe Rujea să vorbească tare și să răspundă ce vrea la întrebările celor din celule. Deținuții stăteau întinși pe priciuri, înghesuți vai de capul lor, sau în picioare, plimbându-se, vrând ca să facă mișcare și se bucurau și ei de elocvența acestuia. Fuseseră amestecați la început: politiciii cu
20 dreptul comun, la urmă îi aleseseră. Aici se aflau cei cu dosare grele, trădătorii de țară, criminalii de război, cei fără speranță, care urmau să mai fie triați o dată, de două ori... mă rog... aveau viitorul în față, chiar sub nasul lor. Erau cu nasul lipit de propria moarte – ca de un geam negru al dubei. Așa gândea uneori,
25 cu milă, Bosoancă: Filosoful îi făcea să uite de ei, destinul lor individual părea un fleac pe lângă destinul omenirii.

– Și de ce sunteți voi aici? se auzi o voce pițigăiată a profesorului Sumlescu. Un mare profesor de filosofie, o minte largă și bine mobilată, elev al lui Maiorescu și tobă de fișe.
30 Numai că odată încăput aici uitase toate sistemele pe care știuse să le predea atât de bine, obiectiv și rece, nelăsând propria-i atitudine să tulbure expunerea conceptelor altora... Îl ardea doar destinul lui, îl seca la ficat. Și de zece ori pe zi îi punea lui Rujea aceeași întrebare... De ce suntem noi aici?

– He-he-he! se rostogoli glasul puternic al acestuia și, ca și când ar fi auzit pentru prima dată întrebarea, „stai să mă gândesc...“ (Răsete înfundate, prin celule.)

– Asta e o întrebare că trebuie să te scarpini în cap ca să poți răspunde bine. Știți că scărpinatul în cap nu se face de-a
5 moaca, are o rațiune. Memoria noastră, centrul memoriei e pe undeva, spre ceafă, și gâdilându-l, îl pui în mișcare. Așa că avea dreptate unul care, ca să răspundă bine la un interogatoriu îl punea pe plutonier să-l scarpine în cap, că el avea mâinile legate. „Dacă vă încăpățânați să nu mă scărpiți, n-o să aflați
10 nimic de la mine – zicea el – că nu-mi aduc aminte.“

– Pentru ce sunt eu aici? – scânci iar Sumlescu? Mic și pipiriu, o mână de om, continua să nu înțeleagă acest lucru.

– Pentru *destinul omenirii*, nene! Rujea sublinie cuvintele „destinul omenirii“. Un hohot de răs general. Parcă zidurile
15 ar fi dispărut ca prin minune și toți, elevi într-o clasă, ar fi făcut haz la o glumă bună a profesorului lor. Sumlescu scrisese într-adevăr o carte cu acest titlu, foarte interesantă și originală. Inofensivă de altfel. Fusesse, e adevărat, și ministru sau nu știu
20 ce înalt slujbaş.

– Au dreptate! Perfectă dreptate! interveni Tundra, care era la rând „să stea cu spatele la cel care stătea pe oliță“. (Un hârdău care se arunca la două-teri zile și puțea îngrozitor.) În
celulele în care numărul locatarilor era mare, atmosfera era într-adevăr împuțită. „Lasă că nici cu cea de afară nu mi-e
25 rușine!“ Nu știu cine lansase această „minimă“ consolatoare.

Și apoi repede – ca să o ia înaintea lui Rujea.

– Suntem butucii gata puși pe capră pentru tăiere și flăcăii tocmai se pregătesc cu fierăstrăul! Cu ăla electric. *Drujba*.
Butuci sub cazanul revoluției. Combustibil pentru
30 înainte. Zău, că le dau dreptate. Tundra își ținea mâna peste mustața mare pe oală, care albise pe neașteptate. Se afla reținut de vreo opt luni, nu știa pentru ce, nici el. Spre deosebire de ceilalți, se remarcase prin activitatea pronunțată, de stânga.

Ziarist și gânditor marxist. Făcuse studii strălucite în Germania, unde își luase doctoratul în drept și se lăuda – și era adevărat – a fi fost primul *din lume* care a scris o carte despre Germania hitleristă, prevăzând sfârșitul lamentabil al dictatorului.

5 În ce mă privește, scria el într-o altă carte, cred că o să mor de bătrânețe într-un colhoz din Bărăgan. Pe vremea aceea, prin 1935, părea o glumă. Acum când i se împlinise aievea profeția legată de prăbușirea nazismului, când se zvonea că Bărăganul va fi primul care va intra în colhozuri, nu înțelegea de ce se
10 află aici, de gardă la oliță și nu acolo, în iureșul transformării revoluționare a agriculturii. „Pentru că nu sunt bătrân“, își spunea, „Nu încă“. Voi face un stagiu pe ici pe colo, și cu vremea, cu înmuierea ciolanelor, o să-mi gălesc cu Bărăganul. Întotdeauna el era cel care, și aici, ducea lupta contra aripei reacționare.

15 – Din punctul de vedere al tacticii marxiste, dumneavoastră reprezentați, distinși domni, vechiul. Rămășițele burghezo-moșieresti, clasa exploataoare, care trebuie să dispară! Cel păzit își făcuse nevoia. Veni spre el încheindu-se la pantaloni.

20 – Nu mă lași, domnule, să-mi tihnească și mie căcatul! Ce le tot iei apărarea?

– Că doar nu ești la bară! Le-ai făcut bine cât erau la strămoare (Tundra îi apăraseră într-adevăr pe comuniști în niște procese – apărător benevol și reductabil, în numele convingerilor sale politice). Și acum, când nu mai au nevoie, uite ce fac cu dumneata. Se șterg cu dumneata la fund.

25 – O fi vreo greșală... se întâmplă în toate revoluțiile – spuse cu înțeles Jenică. Stătea în cot pe marginea priciului și încerca să memoreze poezia. Poetul Trainic, camarad de încăpere, îl rugase, întrucât era cel mai tânăr din „echipă“ să-i
30 ducă și lui „afară“ niște poezii. Căci el nu mai spera să apuce eliberarea. În fiecare zi îi comunica poezia scrisă atunci, porția de vers, zicea Jenică, i-o repeta de două trei ori și flăcăul o băga la glavă. „O să ies cu capul cât banița, din cauza versurilor dumitale“. Poezia se numea *Dumnezeu*:

*Numai ca să le țin tuturor brazilor
Firul cu plumb
Să crească drept ca lumânarea
Și mi-ar lua tot timpul.*

*Numai ca să ajut
Picăturilor să găsească pârâul
Și pâraielor să dea de planul înclinat
Al văii
Și mi-ar lua tot timpul.*

*Da, filosofii-s nebuni
Eu nu pot exista
Decât înăuntrul meu.*

Am spus.

„Am spus“ – rosti el tare și bucuros că reținuse: adică n-am spus nimic, acum vreau să vă spun ceva. Și către Trainic: Gata, maestre, s-a înregistrat. Acum pot să iau și eu cuvântul? Nu
15 știu ce voiam să spun – dar e o viforniță afară, fraților; simt cum se răsucesc fulgii prin aer – ninge învărtit, o hașurare și-o încălceală de fulgi mari și pufoși... Oftă adânc. Și un aer de-o puritate... Ia să-l întrebăm pe gardian.

– Vere, mă vere! Cum mai e pe-afară?

Paznicul încă mai plângea pradă emoției puternice provocate ca întotdeauna de prelegerile filosofice ale lui Rujea. Era fericit! Ce noroc pe el! Să fie paznic la crema societății și să învețe de la ei, așa pe gratis. El, copil sărac, cu mare drag
25 de carte, dar fără posibilități materiale – părinții nu-i putuseră plăti taxele în primul an de liceu – și singurul – și fusese dat afară... și acum iată ce de mai profesori aici, ce minți luminate și cum mai știu să vorbească.

– Ai? Tresări el speriat. Ați spus ceva?

– Cum e vremea afară, măi puță? Așa-i că ninge?

– Ninge domnule pușcăriaș, ninge de azi-noapte cu fulgi mari viscoliiți.

– Vă spusei eu? – se făli Jenică. Eu am antenele mele meteorologice. Și la vară o să fie cald, proroci el. Și secetă mare, că mă doare pe mine într-un cot. Se ridică și se frecă pe cotul care-l durea într-adevăr.

– Băiețică, spuse el tare, ca să-l audă paznicul. Când mai vii data viitoare, adu-mi și mie un fulg în batistă. Vezi să nu uiți, fă-ți un nod.

Altfel viața era monotonă – pentru că în mod ciudat, nu se întâmpla nimic. Adică se mai întâmpla ca unul să fie scos la interogatoriu, fie de tot. Brr! Nu demult, chiar Căpete ăsta îl condusese până în curte pe deținutul numărul 879412, unde îl luase în primire plutonul de execuție. Era dis-de-dimineată – execuțiilor le priesc zorii; nu știu cum se făcea că toate se-ntâmplau atunci când se îngâna ziua cu noaptea. Totul se petrecuse foarte simplu, deținutul nu protestase, glumise cu el, străbătând coridoarele, probabil că nu știa unde merge și chiar acolo în curticica aceea interioară, lângă zid, în timp ce-l legau la ochi părea bine dispus. Își dădea seama de moarte, dar parcă nu era vorba de moartea lui, sau o considera cumva o moarte provizorie. Căpete se întorsese cu spatele, la auzul comenzilor: „Încărcați!” – zgomotul acela sec al gloanțelor care ating fierul puștii, mișcarea încercătoarelor, „Foc!” – și convenita rafală... Se întorsese la post cu inima grea, dar curios, nu-l podidiseră lacrimile... Era impresionabil la vorbe, nu la fapte. Dacă i-ar fi explicat Rujea sau altcineva poate chiar numărul 879412 ce înseamnă o execuție, ar fi plâns în hohote. Dar pentru împricinați, cum spunea, viața părea monotonă și Jenică găsi chiar explicația acestei aparente: pentru că era supraîncărcată de idei, intelectualizată la maximum, având ca fundal în subconștient aceeași obsesie a eliberării. Acea „o zi după”, să se vadă afară și să mai trăiască măcar o zi. Oricum, zilele se urmau unele după altele, în același ritm, în aceeași

mizerie umană; micile porcării fiziologice, barbaria lipsei de intimitate, faptul că trebuiau să respire unul lângă gura celuilalt. Pe de altă parte acea senzație de libertate care îi învăluia uneori, ca un val răcoros, pe o plajă încinsă. Momentele de desfătare intelectuală. Sentimentul că poți gândi și exprima tare orice, fără nici o opreliște, fără teama că te aude cineva și te toarnă, și fără acea autocenzură care de obicei subminează, în libertate, spiritele slabe. Aici personalitatea se desfășura larg, plinar, gândirea prindea aripi, ajungea să-și pipăie propriile limite, se călea, se nuanța. Mândria de a fi om îl încerca într-adevăr și pe Jenică și pe ceilalți. După vreun discurs frumos al lui Rujea se pomenea și el spovedindu-se: „Aproape că-mi veni să plâng, fraților. Frate Căpete, striga el la sentinela, dă-mi, mă, pușca să-mi șterg lacrimile cu baioneta – că n-am batistă.” Într-o zi „ascultătorii” îi cerură lui Rujea să dezvolte subiectul Miron Costin. Minte enciclopedică a acestuia îi uimea într-adevăr de fiecare dată pe toți. Erau și ei tobă de carte, dar pe specialități. Fiecare tare pe felia lui, Rujea stăpânea toate feliile, privea orice subiect de sus, vulturește și apoi cobora și la amănunte, dovedindu-se o bibliotecă universală ambulantă. „Înoată în fișe” – pezevenchiul, gândea Jenică. E, să vedem acum, cum scoate fișuca. A mierlit-o de data asta.

– Despre Miron Costin?

– Da, da! Ți-a cu statuia din Iași, când te duci la teatru... nu știu cine făcuse această precizare.

– Ha, ha, ha! se auzi vocea lui Rujea. De mult nu m-am gândit la el. Victima legionarului ăla de Constantin Cantemir, cel care, cum spunea Neculce, „carte nu știe”, ce numai iscălitura învăță a face [...]. La stat nu era „mare; era gras, burduhos, rumen la față, buzat.” Păi unul care nu știe carte și era rumen la față, căci mânca bine și dormea bine, cum îl putea suferi? Căci Miron era palid la față, dormea prost, din cauza multelor execuții pe care le descoperea în letopisețul său. Și pentru că, mai ales, el știe să se iscălească. Trebuia deci

s-o sfârșească prost, vai de capul lui, scurtat de cap. Trăia parcă în așteptarea acestui eveniment. Era prăpăstios, căci ca adevărat român înțelesese bine ce ne așteaptă pe toți, care ne e destinul în acest spațiu. Este primul care arată decalajul dintre gând și faptă, din cauza împrejurărilor neprielnice. Ne-a fost dat să avem gând mare, cuprinzător, dar să nu-l putem duce la îndeplinire decât parțial. Spune el în „Predoslovenie“: „Fost-au gândul meu, iubite cetitorule, să fac letopisețul țării noastre, Moldovei din descălecatul ei cel dintâi, carele au fost de Traian împăratul și urdzi și începătura letopisețului...” (Rujea trage aer în piept și continuă.) „Ce sosiră asupra noastră cumplite aceste vremi de acum, de nu stăm de scrisori, ce de griji și suspinuri. Și la acest fel de scrisoare gându slobod și fără valuri trebuiește. Iară noi prăvim cumplite vremi și cumpănă mare pământului nostru și nooă. [...] și letopiset întreg să aștepti de la noi de om avea dzile și nu va fi pus prăvecinicul sfat puternicului Dumnedzău țărâi acestiia țenchiu și soroc de sfârșire“. Deci, de om avea dzile!... și n-a avut. Și acel țenchiu și soroc de sfârșire care stă mereu deasupra noastră!

Păi, cum să sfârșească bine vorbind de Țara de Jos, dacă pe fiecare pagină a lui găsești numai căsăpiri, înțepări, otrăviri, „jacuri“. „Ce îmbla în tot ceas, cum să dzice, cu zilele amână“, scria. Umblai cu zilele în mână. Boierii erau intriganti, iar domnii vărsători de sânge și cu „nemilă de țară“. „Deci pre Barboiu cel Bătrân îndată l-au înțepatu în laturea târgului, iară pre feciorul lui au trimis de l-au spânzuratu în poarta casei tătâne-su“. „Pre câți-și aducea prinși, pre toți îi omora, cu mustrarea ce avea elu obicei: «Să nu te ierte Dumnedzău, cu cel cap mare al tău»“. Țsta e Ștefan Vodă Tomșa. „Iară prepuseră gându să-l otrăvească“.

Nu se *amistuiiau* între ei boierii și domnul.

„Nici într-un chip nu putea să *amistuiască* Alexandru Vodă fapta boierilor“. [...] Deci și boierii toți umblau cu paza „vietii“.

– Țsta citește, luați-i cartea din mână. La ce pagină sunt toate chestiile astea răsă Jenică?

– Vreau întâi să vă prezint faptele, zise Rujea. La urmă Welt.

– Dați-mi voie. Și Dăscălescu ridică două degete în sus, ca la școală. Știu și eu un citat. Și începu repede-repede, de teamă să nu înceapă iar Rujea: „Cinstite, iubite cetitorule, să-ți dăruiescă după aceste cumplite vremi ale anilor noștri, cândva și mai slobode veacuri, întru care, pe lângă alte trebi, să aibi vreme și cu cetitul cărților, a face-o iscusită zăbavă, că nu este alta și mai frumoasă și mai de folos în toată viața omului zăbavă decât cetitul cărților“.

Un moment de liniște. Așteptau cuvântul lui Rujea. Acesta tăcea.

– Ce faci, stimate?

Apăruse însă, pe coridor, șeful pușcării. Ascultase tăcut din cronici. Rujea îl simțise. De obicei nu-i păsa când trage cu urechea! Acum parcă se intimidase.

– Dați-i înainte, dați-i înainte, îi îndemnă cu duhul blândeții locotenentul major Chirpici. Și pe alt ton: Viperelor, tot mai secretați, tot mai secretați!

– Doar de-aia suntem la secret, bombăni Jenică. Și după ce șeful plecă: Domnilor, eu m-am decis, mă fac contrarevoluționar de profesie. Dacă unii își dedică întreaga viață acestei îndeletniciri, se fac, încă de mici, revoluționari de profesie, trebuie să existe și contrarevoluționari de profesie. Ca să aibă aia pe ce se baza, cu cine se încontra. Nu poți face revoluție dacă n-ai pe cine radă. Acum ne rad pe noi – înainte l-au ras pe Miron Costin, mai de curând l-au ras pe Iorga, executorul testamentar al Vornicului. Măine rad chiaburii, poimăine pe mijlocași, după aia pe ai săraci... și se termină prea repede... Nu mai au mălai... Și trebuie să fie și un grup care să le furnizeze mereu îndârjirea revoluționară: contrarevoluționarii de profesie! Complotează ei zi și noapte contra individului – ca și când n-ar fi preluat puterea – contracomplotăm și noi. Continuu și fără o clipă de răgaz. Care pe care!

– Mai tacă-ți fleanca! îl înghionti unul. Vezi unde te afli.

– Mă aflu pe poziție, zise Jenică. Mânca-mi-ar drobul. Am glumit. Ce v-ați crispat toți așa dintr-o dată? Nu știam că m-au închis aici numai cu comuniști. Toți bănuitori, toți prepuelnici – gata să interpreteze. V-ați pus cu *prepusul* pe mine, ca să vorbim cronicărește. Îmi cătați *price*. Gata, tac și

5 întorcându-se către Trainic: Hai să-nvățăm poezia, și pe alt ton: Dar o-nvăț degeaba, că eu de-aici nu mai scap. Mă belesc tovarășii. Dar nu strică să mergi cu un bagaj de poezii inedite de Trainic pe lumea cealaltă. Zii-i, nene!

10 Episodul Miron Costin îi deprimase parcă pe toți, se simțeau întorși pe dos, nu știau de ce. Acesta fusese ridicat când se pregătea de nunta fiicei sale și executat pe drum, spre Iași. Îngropat în aceeași groapă cu fratele său Velicico Hatmanul, executat și el atunci. (Oricum, cronicarul era cu

15 totul străin de complotul – real sau doar presupus – al hatmanului.) Se vedeau toți azvârliți într-o groapă mare – care morți, care vii – și simțeau cum se aruncă pământ peste ei. Cu cazmaua, și după aia îl mai și bătătoresc cu picioarele gorobetii. Pași pe coridorul întunecat. Ușa se deschise scârțâind

20 din balamalele ruginite și unul din gardieni aruncă o căldare cu apă pe cimentul celulei. Plecă, răsucind de două ori cheia în broască și punând și lacătul. Te uiți pe gaura cheii și vezi lacătul cât plosca pe partea ailaltă. Asta da perspectivă! După zece minute, iar se aude lacătul deschizându-se, iar cheia în

25 ușă, iar apare paznicul aruncând a doua căldare de apă. Pleacă fără să-njure – ceea ce i se-ntâmplă rar. Poftim de mai filosofează (tot Jenică). Parcă suntem în *D'ale carnavalului*.

*
* *

30 Într-una din dimineți se trezi speriat de un vis. Nu apucase mai niciodată să viseze ceva legat, din cauza condițiilor de insecuritate a visului: erau câte doi în price, și priciurile suprapuse și o veșnică foială în ele. Înghesuiala naște monștri.

Ba se întorcea unul pe partea cealaltă vâitându-se de un junghi, ba venea ăla de arunca apă pe ciment, ba unul se scula și stătea în fund și se ruga lui Dumnezeu, oftând din când în când, în loc de „amin“ și la fiecare oftat, adânc, din rărunchi, Jenică tresărea speriat: „Ce e? Ce s-a întâmplat?“ Nacu era cel care

5 îl implora pe Dumnezeu și ofta. Profesor universitar și el, fusese inclus în unul din loturi pentru... Nici el nu știa de ce. Se întâlnea din când în când cu niște prieteni și comentau cărți. Ultimele lecturi. Închis deci pentru ultimele lecturi.

Visul lui Jenică: se făcea că era la Paris, acasă la el! (acasă

10 la el?) pe o stradă cam în pantă, cu multe dughene, și mergea la cutia poștală, care era în curte, lângă poartă și o găsește ticsită cu cărți din străinătate. Plicuri multe, un sac, cărți și scrisori – cum vor fi încăput toate în cutie nu-și putea explica. Și când să le desfacă le luase cu brațul, scăpă câinii – avea doi câini mari,

15 frumoși, și ce să mai alerge după ei? Poate or veni singuri – nu se întorceau niciodată singuri, asta era! Da să citească o scrisoare, și odată tâșnește apa din zidul casei lui... Nevastă-sa încerca să repare teava – se spărsese o țevă... și apa curgea gărlă... „Fugi tu după câinele ăla negru, celălalt se întoarce“ – îi zice nevastei.

20 „Lasă, ce să mai ținem lumina aprinsă în curte și pentru el“. Și se trezise. Nu înțelegea de ce se speriasă... „Azi primim vești“ – zise tare. Se treziseră și ceilalți. Am avut un vis. Ori ne dau ăștia afară, ori ne lichidează...

– Nici una, nici alta, oftă Nacu. Își făcuse deja rugăciunea

25 și oftase. Acum ofta suplimentar. Va fi o zi obișnuită, de clasă, zâmbi el.

Era o fire blândă, cu un veșnic surâs pe buze, și prezența lui emana bunătate, spiritualitate, împăcare. Era fericit oriunde

30 l-ai fi pus și fusese un mare noroc pe cei din celula lui că-l puseseră cu ei, le mai ridica moralul, credea în victoria imanentă a binelui asupra răului.

– Și dacă o mierlim? întrebă Jenică, nerăbdător. Dacă o mierlim înaintea binelui imanent.

Nacu tușea ușurel și în ochii mici i se aprindea o scânteioară:

– Înseamnă că noi suntem răul și că binele a învins.

– Și de ce am reprezenta noi răul? Mira-m-aș! Adică mai știi? Ia să ne scrutăm puțintel viața. Însă în loc de a privi în el – dă-o dracu de viață a mea, că mi-o cunosc! – se gândi că săracul Nacu îndură chiar degeaba totul și-l apucă o mare milă de el. De mai multe ori privindu-l, îi venise în minte imaginea unui miel alb și cuminte, purtând la gât un șnur de arnici, cu ciucure roșu. „Să nu se deoache“, așa gândise țaranul, luându-l în brațe și pupându-l pe botul umed și pe ochii mari. Dar după aceea uitase marea-i dragoste pentru el și-l vânduse la târg spre tăiere. Ce face casapul când dă de un miel cu ciucure? Are un moment de ezitare, se prăbușește ceva în el, se clatină ceva în cugetul lui de călău? Aceasta e întrebarea. Și-o pusese de mai multe ori. Răspunsul. Aș! Taie întâi șunurul cu ciucure și după aia hârșel! cu satârul. Se uită la gâtul subțire al profesorului. Își șterse lentilele, cu podul palmei și se mai uită o dată.

– Ce mă fixezi așa?

– Mi s-a părut c-am văzut un ciucure roșu la gât... ori e cruciuliță?

– Nici una, nici alta. Am avut într-adevăr o cruciuliță, dar mi-au luat-o „odată cu șireturile și cureaua“.

Iarăși i se aprinse scânteioara în ochi. Ironiile blajinului erau deosebit de fine – sau cine știe, poate că nici nu încerca să ironizeze nimic. Însă jocul ochilor – legătura care se face între vorbele lui și acel moment de iluminare a chipului trădau neconținut o mare inteligență, capabilă de orice. Capabilă chiar să biruie iertarea universală și să se dedea la înțepături malițioase. Dumnezeu știe!

– „Saule, Saule, de ce mă prigonești!“ rosti Nacu.

Jenică roși. „Mi-ai citit gândurile“. Nu te prigonesc... Da se poate? Cine a zis asta cu Saul, că parcă îmi e cunoscută.

Mai multe hohote de râs, la diverse niveluri. Dimineata începea bine. Mai către prânz profesorul le vorbi despre Pavel. Știa pagini întregi pe dinafară.

„Marele preot Anania a poruncit celor ce stăteau lângă el să-l lovească peste gură. Atunci Pavel i-a zis: Te va bate Dumnezeu, părete vărui! Tu șezi să mă judeci după Lege și poruncești să mă lovească împotriva legii!“

– A propos de lege, interveni Tundrea. Este grăitor faptul că dreptul roman cerea să fie puși față în față *pârâatul și pârâșii*.

Nacu: „Cei mai de frunte dintre voi să se coboare împreună cu mine, și, dacă este ceva vinovat în omul acesta, să-l pârască“.

Tundrea: Asta zicea reprezentantul Romei, Testus.

Nacu: Întocmai. „Când a sosit Pavel, Iudeii, care veniseră de la Ierusalim, l-au înconjurat și au adus împotriva lui multe și grele învinuiri, pe care nu le putea dovedi. Pavel a început să se apere și a zis...“

Tundrea: Pavel știa să se apere. Era învinuit de credința în învierea sufletelor.

*
* *

Vremea asta, perioada asta, înțelegi, e o japiță...

– Cum o japiță...?

– O mare curvă... înțelegi? Uite-așa te-nvârtește – te scoate din minți... și cu banii-nainte – înțelegi? Întâi îți ia... toți banii. Banii-nainte, ca la curve. Și rămâi proletar. Iar clasicul marxism-leninismului, Marx, ce ne învață?

Sacul cu bani. Totul e o marfă – depinzi de sacul cu bani al exploatatorului...

PARTEA A TREIA

IX

Plouase toată noaptea. Începuse odată cu stinsul lămpilor și răpăise întruna, uneori c-o furie atât de mare, încât bătrâneii se părea că picăturile or să găurească acoperișul, care de mult trebuia schimbat și înnoit. Pisicile torceau speriate, cele șapte, bătrâne, tresăreau din când în când; la câte un trăsnet pupilele lor mărite scăpărau prin întunecimea odăiței. Ai doi pui de mătă, că nu-i păstrase decât pe-ai Pricăi, îi stăteau unu pe-o mână și altul dormea dus lângă obraz. Găinile cărâiau prin colțuri. Doar cinci – mai multe pisici decât găini! Ziua nu se simțise bine. Tot dorul ăla din coșul pieptului. Abia putuse isprăvi o mămăligă, pentru mâțe. Pe la amiază, se petrecuse un fapt cu totul neobișnuit, nemaiauzit nici de la bătrânii cei mai uitați de Dumnezeu: zburase un car cu fân. Se urcase la cer, aici la Coadă Săliștii, cu boi cu tot. Se pusese o hală de vânt și un om tocmai terminase de încărcat un car cu fân, îl legase cu lanțuri și odată, când a venit vârtejul, fânul s-a înfoiat, carul s-a ridicat întâi cu roatele dinapoi, apoi cu alelalte... și la urmă și boii... Mai mulți săteni jurau că l-au văzut zburând peste vale – unii susțineau că la un lat de palmă de la pământ, alții că așa... la o jumătate de kilometru pe cer. Omul fusese aruncat cât colo, dar tot apucase să zboare și el cât de cât,

căzuse în furcă și rămăsese mort pe loc – că altfel ar fi povestit el ce și cum – iar de la boi ce poți să te aștepti? Ei își reveniseră. La atingerea cu pământul uitaseră parcă totul, numai că nu mai voiau să se scoale, parcă ar fi avut oasele frânte. Le aduceau fânul la bot și-l mâncau așa culcați. Hala scosese din rădăcini un stejar bătrân, să fi avut peste cinci sute de ani, falnic și râmuros, care zburase și el, după care și partizanii zborului la înălțime susțineau cum că el ar fi mânat boii pe-acolo prin slavă.

Evenimentul avea să intre în istoria satului sub numele de „Cicloul rătăcit” – cum explicase cineva, de la Craiova – cică ar fi scăpat un ciclon... sau un anticiclon? din Pacific, pe aici prin părțile noastre și e de mirare că nu zburase tot satul. Că, ce, e mare lucru pentru un ciclon să șteargă de pe fața pământului o așezare de câteva mii de colibe? „Ne lua neîntovărășiți de tot”, glumise unul. „O să se schimbe clima și să vedeți voi ce mai urmează” – amenințase Vârlan. Bătrâna, care nu mai vedea bine de vreo doi ani, din cauza tensiunii, zicea că are o femeie în ochiul drept – uite, când deschid ochiul văd o femeie acolo, stă acolo, degeaba iar în celălalt am niște mărăcini – atunci i se luminase privirea și văzuse și ea fenomenul. Zărise carul cu fân înaripat, trecând peste casa ei și pe sătean spânzurat în furcă, abia ținându-se și stejarul mânând boii, ca o biciușcă uriașă de flăcări – că-l și trăsnișe. Nu era semn bun. „Babo, eu dacă mor, o luați pe coastă în deal, că nu vă dă nimeni de mânăre. Vă omoară aștia de-au început să numere animalele”. Pisicile păreau c-o înțeleg. Vă duceți colo în pădure, acolo prindeți brabeți, pui de cioară, vă descurcați voi. Să nu vă știu pe la casele oamenilor că e rău *striin*. Se pusese pe jelit, nu știu de ce. O apucase o mare jale, nu de ea că se duce, ci de bieteale animale ale lui Dumnezeu. Apoi începu să se jelească ea pe ea, ca și când ar fi și murit, gata, și alta o plânge. „Văleu, babo, babo! Babo Bălo! Cum te duseși și tu? Muriși și tu fă, că ce te-ai mai

canonit singură... Că nu venea nimeni să-ți deschidă ușa, fă! Că omul tău a puterzit colo la... usca-i-s-ar mâna ăluia de l-a trimis pe front. Că rău te-ai mai canonit și tu... Și ce-o fi și pe lumea ailaltă..." Apoi, nu știi de ce, începu să-l jelească pe Domnul nostru Iisus Cristos. Parcă ar fi fost la prohod, când popa scotea lumea afară și dădea ocol bisericii unele femei mai bătrâne începeau într-adevăr să-l jelească pe Domnul. Ca și când atunci l-ar fi pogorât de pe cruce și l-ar fi îngropat. „Doamne, Doamne! Că te omorâră și pe tine! Te omorâră păgânii, nene! Iscarioteni și fariseii“. Așa îl jelea Băla și acum și pe măsură ce-i curgeau lacrimile se mai potolea. Lacrimile lui Dumnezeu de afară continuau să răpăie în fereastră. Atunci a auzit la ușă un mieunat jalnic. Aoleu! A tresărit de spaimă. Da' cum nu le luai eu seama, cum de rămase un mârțan afară,

pe vremea asta? S-a dus, a deschis ușa și-un pisic mare, negru, s-a strecurat pe lângă picioarele ei. Parcă nu e al meu... a zis... E, oi vedea eu mâine. Parcă e mai mare. Și iar a început să-l jelească. „Aoleu, Doamne, Doamne, Doamne! Unde te omorâră Doamne! Unde te duci“.

– Și acum uite-o fără limbă, zise Frusina, a care dăduse peste ea moartă. Și povestea, cu spaimă în glas și-n ochi, cum, pe al amiază trecuse pe la bătrână, să-i aducă o strachină de ciorbă de teci, că ieșiseră tecile, strigase la ușă, bătuse și la urmă văzând că nu răspunde nimeni a îmbrâncit ușa mare dintr-o doască de stejar. Cioaca, ori nu era bine pusă, ori era slabă, s-a frânt. Și când a intrat în casă un pisic mare, negru, răst! de pe pieptul babei. Îi mâncase limba și ochii! Uitați-vă la ea, unde a dus-o năravul ăsta al ei de-a *pristimi* toți mârțanii. Toată fața bătrânei era acoperită c-un ștergar de arnici vișiniu. Ea, sāraca, o fi murit așa cu limba scoasă – și pisicului i-a mirosit a carne. Dar să vedeți – continua Frusina – că pisicul ăla nu era al ei... Nu știi al cui era, c-a fugit... „Aoleu! o fi fost necuratul!“ Safra își făcu cruce de-a ndărâtelea. Vai de păcatele ei... Păi, nu tăia ea porcul pentru pisici? – se băgă în

vorbă și Tilina. „Ce să le dau eu pisicilor, dacă nu tai un purcel? Așa fac o mămăligă și le-nmoi în untură. Căci eu n-am peste să le dau. Că la pisici zice, dacă nu le dai peste, o dată pe lună, turbează.“ O fi fost turbat mârțanul ăla?“ „Ei, turbat?“ „I-a mirosit a carne“. În odaia scundă era zăpușală, mirosea a nădușeală de om și *de pisici*, a găinaș și a putred. Femeile ieșiră să mai stea la taină, în prispă. Veni milițianul Garoafă și cu unul de la Comitetul provizoriu c-un aparat de fotografiat. Dădu ștergarul de pe fața moartei la o parte. Gura și găvanele ochilor erau pline de muște mari, negre, cleioase. – E întineric aici, nu pot s-o pozez, zise el. Le făcu o fotografie femeilor, pe prispă. Și Tilina, care stătea pe-o laviță, se sculă repede și spuse, aranjându-și fusta:

– Pe mine să nu mă pozați în cur, să mă pozați în picioare. Și milițianul dădu să rădă, dar își aduse aminte că e în exercițiul funcțiunii și își retrase, ca la comandă, începutul de zâmbet de pe buzele subțiri. Fotograful crezu că e o insultă și se răsti la femeie:

– Tu să nu-ți bați joc de mine! Iar femeia nu înțelese de ce e ăla așa de ofuscat, că doar nu spusese nimic rău.

Mitică, el era fotograful, își scoase ochelarii și-i șterse alene c-o bucată de piele de căprioară. O rândunică se tot învârtea în jurul casei, în săgetări rapide. În cuibul din prispă, prins de-o grindă, într-un loc unde pisicile, oricât încercaseră, nu putuseră ajunge, puii golași căscau gurile lacome, de câte ori vreo femeie țipa sau vorbea ceva mai tare. Vreo patru, cinci mâțe stăteau speriate, parcă rușinate de ce se întâmplase, care pe gard, care sub corcodușul cu fructele galben-verzi; încă nu se părguiseră, deși ar fi fost timpul. Garoafă își umplu totuși buzunarele.

– Fugi de-aci că știa că moare, spuse iar tare Tilina, sperând rândunica (își luase inima în dinți și se așezase pe marginea cuibului după ce vărâse viermușorul în gura unuia dintre pui). Moartea își trimite semnele ei, te anunță, continuă ea. Ba și

se bate ochiul, ba îți amurte o mână, un deget, ceva acolo. Toți știu – când o să moară, când li s-a apropiat ceasul, dar numai unii spun. Ai mai mulți nu vor să spună. Tănuiesc mortul din ei, adăugă Mitică. Se obișnuise cu grupul de femei și de copii gură-cască. Mai făcu o poză de grup, pentru plăcerea lui personală. Era străin de comună (ca și sergentul Garoafă).

– Strângea crețari, să i se pună în polmeți. La toate se gândea, săraca! zise Anica. Își șterse o lacrimă sărată, ce i se amestecase cu nădușală, la colțul gurii. Să vedeți, că pe undeva pe ici trebuie să fie numai boldoașe cu mărunțiș. Or, ea e domn' sergent, tovarășe sergent, aia de v-a chemat să-i căutați banii? Anica râse, așa cu ochii în lacrimi și după ea începură să râdă încă vreo două-trei babe. (După patruzeci de ani cele mai multe erau trecute, numai zbârcituri și se socoteau într-adevăr bătrâne, începeau să se îngrijească de moarte.)

– Ea m-a chemat, adevəri Garoafă. Și Anica explică, în locul milițianului: „Domn' sergent, aveam niște bani, i-am ascuns pe-aci prin casă și nu mai țin minte unde. Că nu mai am ținere de minte neam! Vino dumneata de mi-i găsește, că dumneavoastră aveți metode bune de găsit, ați învățat la școală!”

– Și i-ați găsit, domn' sergent?

– E, nu era o problemă. I-am dibuit în zece minute.

– Măcar erau mai mulți?

– Bani de gaz! făcu Garoafă scârbit.

– Într-adevăr el n-avusese noroc pe lumea asta. În alte sate oamenii mai aveau cocoșei și ce perchezii frumoase se organizaseră, ce interogatorii de pomină, până scuiptaseră burjuii ultimul Franț Josef. Nu mai departe decât în comuna vecină, aci peste deal, se găsiseră vreo două sute de napoleoni într-o fântână. Tot așa părăse cineva pe unul, care avea conac acolo, el sta fugit pe la București. Îl găsiseră, îl aduseră din post în post și după două săptămâni declarase. Sunt în fântână! Sleiseră fântâna, dându-i să bea din fiecare găleată scoasă.

Fortându-l să bea, pentru că nimeni nu mai credea că găsește ceva. Își bătuse joc de ei – mizerabilul. Și când ăla încleștase dinții și nu mai voise să bea strop de apă, îl legaseră și-i turnau printre fălci pe-o țevă. Ba unul îl și umflase puțin prin fund, c-o pompă de bicicletă. Bălciul de pe lume! Se amuzau și plutonieri și soldați, râdeau și spuneau glume. Alții scoteau mereu apă cu găleata. Și la fiecare găleată i se aducea porția. Și odată ăla explodase. Ca o roată de mașină. Un burju mai puțin! Și la urmă gâsiseră și banii, în nisipul de pe fundul fântânii. Erau puși într-o pungă de piele. Omul nu mințise. Păcat că nu rezistase, deși cei care-l torturaseră, nu simțeau cine știe ce apăsare pe inimă. Era legal. Procedaseră legal. O luptă de clasă! Dușmanul, nu-l omori tu, te omoară el, ca pe front. Deși dușmanul de clasă nu mai avea acum, e drept, mijloace de represiune. Dar simpla lui prezentă, înseamnă un pericol. Garoafă inițiasă și el, e drept, o acțiune de „despăduchere de aur a claselor exploatare”. În Stava nu existau boieri propriu-ziși, ci doar țărani înstăriți, susceptibili de-a fi trecuți la chiaburi. Singurul boier era un moșier, care fugise în munți sau dracu știe unde se ascundea. Stătuse mai mult la Paris, moșia i-o administra o cucoană Lineta. Aceasta stătea într-un conac, în Călmățui, o casă de cărămidă, înaltă, cu geamlâc, în care vara bătea soarele. (De fapt, lucrurile erau mai complicate, nu așa simplu cum crezuse Garoafă. Pe *parcurs* se dumirise și el că lucrurile sunt complicate.) Erau două moșii boierești, una lângă alta, în marginea comunei Stava. Una de vreo 200 de hectare, teren arabil și o întinsă pădure a unuia Balotescu. Acesta o moștenise sau o cumpăraseră de la un grec. Dincolo de moșia aceasta era una și mai mare, care se întindea și în județul vecin. Era a uneia Parișoica. Asta nu dăduse de două ori prin țară, stătea la Paris. Avea patru copii – pe Linette, încă un băiat și-o fată și iar băiat, Sandu. Fetele erau urâte foc. Linette stătea mai mult pe la moșie. Moșia aceasta nu intra însă în raza lui Garoafă și a comitetului provizoriu din

Stava. Păcat! Aurul mult, acolo s-ar fi găsit, la conacul celălalt. Deocamdată, Garoafă făcuse raport și i se aprobase începerea investigațiilor la conacul lui Balotescu. Stăpânul nu putu fi găsit. O ciungă rămăsese să aibă grijă de conac. După informațiile primite de la vecini, banii ar fi fost zidiți pe undeva prin beci. Aparatele de detectat și nici nuiaua de alun nu semnalaseră însă nimic. Casa fusese înconjurată câteva săptămâni de armată ca o fortăreață luată cu asalt, pipăită cărămidă cu cărămidă, ascultată, amușinată, linsă de câinii lui dresați să descopere aur. Comoara nu ieșea la iveală. Și atunci, în înțelegere cu Ciupag, care făcea pe primarul, hotărâseră dărâmarea conacului. „Act revoluționar“, decretaseră ei toți, adunați la o ședință. Treceau căruțe la deal cu tablă, cu tocure de uși, cu ferestre, cu cărămizi. Intenția organelor era să facă un grajd comunal – se pusese problema îmbunătățirii rasei taurine și chiar fu adus un taur mare și fioros, ca un zimbru, tocmai din Olanda. Deocamdată, n-avea grajd și stătea sub un șopron ca un bou obișnuit, or asta nu era permis. Se vede însă treaba că taurul adus în Stava era un taur ghinionist, pentru că toată cărămidă conacului a intrat în casele noi ale celor de la primărie. Aceeași soartă au avut-o și zidurile bisericii vechi de pe la 1650, cu fresce extraordinare, biserică demolată tot în vederea ameliorării taurinelor din comuna Stava. Până la urmă, din dărâmarea celor două clădiri mai impozante tot s-a ales și taurul cu un grajd. Din chirpici însă. Acum conacul era în plin proces de demolare și sergentul trebuia să fie la fața locului, ca nu cumva să dosească aurul țaranii care lucrau cu forța la dărâmat. Mitică fusese mobilizat să fotografieze locul, unde ar fi fost descoperită comoara. El nu era un om de încredere, dosarul lui era destul de încărcat, dar era singurul fotograf amator din comună și trebuia să stea la dispoziția organelor.

– Ce facem, tovarășe, mai stăm la moarta asta? întrebă Mitică. Aici se lungește și stăm degeaba, iar dincolo știți că avem treabă.

– Să scriem procesul-verbal. Garoafă scoase un caiet și începu să scrie cu creion chimic constatarea de deces prin moarte bună, mutilarea provenind de la pisicile răposatei – proprietate personală. Băgați-le într-un sac și duceți-le undeva să le înecați! dădu el ordin peste umăr – arătând spre mâțele ce nu ascultaseră sfatul bătrânei și nu fugiseră în pădure.

* * *

La demolat e ca la băgat de pământ în casă. Clacă. Voie bună, glume deochiate. Bărbați și femei tinere se mai ciupesc, își mai fac semne, se calcă pe picioare, fac cu ochiul. Se pun la cale întâlnirile de noaptea prin grădini, prin clăi de fân, pe vale. Cei bătrâni privesc îngăduitori, ori se batjocoresc singuri, cu o aspră candoare. „Lupul bătrân, panorama câinilor“ – zicea nea Florea. Așa e neică?

– Așa e, adeverește Spănu. Ți se sparie și mintea, bă, nu mai ești întreg. Nu mai știi ce faci.

– Da și-n tinerețe, cine bătea colo Bucureștii!

– Vai de maică de om! oftă nea Florea. La București aveau niște paturi mari cât dușumeaua asta și puneau câte-o rogojină și acolo dormeau săracii, când veneau cu tâlpile bășicate, să facă negustorilor bani. Ziceau: Cutare are 30–40 de băieți. Ei umblau toată ziua cu cobilitele în spinare... „Olteanul! a venit olteanul!“ Mulți au murit. Al lui Mitru lu' Moldovan, unul Costică, al lu' Iordache. Și-a mai murit unul a lu' Marin. De tuberculoză. Veneau uzi de prin oraș și se culcau uzi. Erau băgați la Deliu, la Rinache, la Bușuigă. Aștia erau negustorii.

* * *

Rița avea carul rechiziționat la cărat de cărămidă. Îi plăcea unde era lume multă, auzea fel de fel de lucruri. Și ea știa multe și-i plăcea să povestească. Nea Florea era rudă cu ea. Tatăl

lui era frate cu mama ei vitregă, cu Ioana. Mama lui Florea a avut și ea vreo 12 stânjeni de pământ și i-a vândut lui Măricuță și i-a băut cu bărbatu-său. La copii nu s-au mai gândit, că aveau doi copii. Pe Florea și Maria Trușcă-Bălănescu. Maria asta a avut

doi copii. Pe Ionel și pe unul Mitrică – asta a făcut dalac la București și-a murit. Lui Ionel, fratele lui Florea, îi ziceau Viteazul.

Viteazul era și el pe-acolo, curăța cărămizi și le pune în car. Știa el traiul lui Florea pe la București.

– Uite-o și pe Vruga, vine și ea, săraca.

– Trimiseră jandarmul după ea, ce credeți că venea de drag?

Se apropia o femei zdravănă, cu mers legănat, legată c-o basma pe sub bărbie, nu i se vedea bine fața. Era bătrână, tânără?

– Bun lucru la dumneavoastră, zâmbi cu toți dinții, albi, și baticul cu floricele i se lăsă pe concii în jos: nu era urâtă, fața aspră cu început de riduri pe la colțul ochilor, se îndulcea când vorbea sau zâmbea. O ajunsese, gâfâind, un copil destul de măricel.

– Stai aici, fire-a dracu! Dă-mi să sug.

– Dă-te dracu, mă! Că ești mare!

– Dă-mi să sug, dă-mi să sug!

Copilul se tăvălea pe jos, țipând cât îl țineau puterile. Femeia se întorsese într-o parte, își scoase sânul și obrazii bucălați ai copilului se înfundară în carnea albă, moale, cu miros bun.

– Nu pot să-l înțarc neam! zise Vruga. Am încercat în toate felurile.

– Da câți ani are? întrebă Safta.

– Merge pe șase.

Un hohot de râs umplu curtea conacului. Vruga râse și ea.

– Odată a plecat în vale, la lemne și copilul s-a luat după ea, continuă Safta. Ea trecuse balta, copilul nu putea să treacă.

Sta pe malul ăsta și striga la mă-sa: Treci fă balta'ncoa, fire-a dracu, să sug!

– Da mai ai lapte, Vruga? întrebă Florea.

– Da' de unde? Molfăie și el așa.

– ăsta când s-o face mare, vai de muierea pe care-o lua-o de nevastă!

– Lăsați-l că e și el orfan! zise Boc. Iarăși câteva chițăieli. Bărbatul Vrugei murise în urmă cu doi ani, năpraznic. I-l aduseseră acasă fără cap. Era pe vremea secetei, veneau trenurile încărcate de lume, mulți sus pe vagoane că nu mai aveau loc. Și omul ei venea de la București, tot așa era băgat la un negustor. Și odată, cei de pe vagoane au început să strige „Podul! Atenție la pod!“ Și toți s-au culcat pe burtă – da' până să se aplece Dobrescu, l-a și lovit bara podului. I-a zburat capul. S-a dus și l-a luat de la Craiova așa...

Femeile se strânseseră în jurul Vrugei și-o învățau cum să-l înțarce pe nărodoiu de copil.

Bărbații căinau soarta casei. Păcat de palatul ăsta! O casă aveam și noi mai ca lumea în Stava și tocmai pe-aia ne găsirăm s-o dărâmăm. Aoleu! Ce era aici pe vremuri! Ce bal a fost odată aici! Se-nșiraseră cabrioletele până la fântână la deal, până la popa. Numai coconet, numai fete frumoase, numai oameni învățați! După asta o s-o dărâmăm și pe-aia a lui Popa, de la deal.

– Aoleu, să nu mor înainte de-a muri căteaua și pisica, zicea Manda. Că rămân pe la ușile oamenilor. Atât avea și ea. Și mai zicea: Oile, fato, i se adresa Rițăi, să le dați la cineva din alt sat. Că ăștia de-aici nu știu să aibă grijă de ele. Și vin și zbiară aici la poartă.

Veniră Mitică și cu milițianul, pe-o motocicletă condusă de „organul represiv“, cum îi plăcea să-și spună, c-o mândrie pe care nimeni nu i-o înțelegea. După câteva minute, sosi și câinele Vifor cu limba scoasă de atâta alergat. Era un câine lup nemaipomenit. Nu mânca decât din mâna milițianului,

ar fi fost în stare să rabde și o săptămână cu carnea lângă el, dacă nu-i comanda acesta: „Hai, mănâncă!“ În ultimele luni îi fusese „ca un frate“. „Asta face cât o armată, ascultați-mă pe mine“.

5 Cu ajutorul lui îi descoperea pe cei ascunși. Lache, Trandafir, Mânzatu nu mai dormeau de câteva luni acasă. Stăteau pe câmp fugiți, ascunși prin vâlcele. Le duceau muierile, pe furis mâncare, ori copiii care pășteau vacile. Ăștia trei dormeau de la o vreme în biserica a veche, pe Săliște. Nu propriu-zis în biserică, ci într-un cavou neisprăvit, din cimitir.
10 Cavoul e o raritate în comuna Stava. O fudulie a morților mai bogăți. Al de-l făcuse, nu mai avusese încredere în liniștea din comuna Stava și se dusese și murise la București. Se odihnea acum – Dumnezeu să-l ierte – la Cernica, într-un cavou „de împrumut“ pentru șapte ani. Venise o brigadă de
15 la Craiova, cu instructorul Birtea și adjunctul acestuia Cristinel și cu un pluton de soldați. Începuseră vânătoarea. O luau sistematic. Întâi vâlcelele. Lupa, Vâlceaua lui Bunea, Vâlceaua Lungulețu, Vâlceaua Fetii. Și când treceau peste un câmp, văd o glugă de coceni, rămasă nu știu cum acolo. Și Vifor se
20 repede și începe să scurme. Se duc și ce să vezi? Sandu lu' Basamac. Cu barba mare, slab, prăpădit. Carnea și osul pe el. Au dat să-l ridice – era putred. O dără de furnici negre peste gât, peste picioare, parcă îl legaseră. „Ia uite, domnule,
25 spre cimitir. Pe Lache și fărtații îi găsiră jucând popa prostu.

– Așa, 'tu-vă mama voastră de bandiți, noi construim socialismul și voi jucați popa prostu-n cavou! izbucni Garoafă. Ce căutați aici?

– Ce cauți tu, dobitocele, sărise Mânzatu.

30 – Cine te-a adus pe tine aici! E locul tău de veci aici? E locul nostru. Cine ne-a interzis nouă să stăm în cimitir, ai? Arată-mi legea aia că n-am voie să joc popa prostu-n cavou?

– Stați fugiți ca să nu vă-nscrieți! Milițianul spumega. Începe să-i lovească peste față cu vâna de bou. Aici o mierliți,

doar punem pământ peste voi! zberă el. Lumânările se stinseră. „Fără cuțite!“ țipase nu știu care, un soldat. În scurta încăierare își găsiseră moartea doi țărani. Fie că încercaseră să se apere, fie că doar li se păruse oamenilor legii c-ar fi în pericol, aceștia au recurs la baionetă. Soldații veniseră cu baioneta la armă.
5 La lumina lanternelor îi împunseseră ca pe manechine. Lache nu știu cum scăpase. Îl legaseră acum fedeleș și-l târau pe Drumul al Mic spre sfatul popular. Rămânea în urma lui o dără de sânge – și el fusese rănit. Ceilalți doi au fost expuși a doua zi tot acolo în curtea primăriei, întinși pe iarbă lângă
10 monumentul eroilor din 1916–1918. Toată comuna s-a perindat prin fața lor. Trebuia să-i vadă și să se înpăimante. Mulți nu credeau în versiunea oficială, că ar fi făcut parte dintr-o organizație de partizani, că aveau legătură cu unii de-și
15 ziceau „Sumanele negre“ care acționau în munți, pregătind terenul pentru debarcarea americanilor a căror sosire, li se părea lor, era iminentă.

– Vedeteți-vă oameni buni de treabă! Ăștia fugiseră așa, de frică. Stăteau în cavoul lui Ciuturoianu. Nu voiau să se-nscrie. Asta a fost toată rezistența lor. Ziceau s-o mai ducă așa o vreme,
20 poate se mai schimbă ceva. Chioveanu își umplu pipa și îndesă cu răzbiциul tutunul prost în ea. Scui pă, ca s-aibă gura limpede când va trage primul fum.

– E, uite că ceva tot s-a-ntâmpat! spuse Safta lu' Cucută. Și izbucni dintr-o dată în plâns. Familiile celor doi – muierile
25 lor, mai precis – copiii, ce să știe ei – erau înăuntru, se rugau de tovarășii de la raion să le dea voie să-i îngroape.

– Eu v-aș da voie și acum, zicea Marinacu, fostul om de serviciu, care acum era primar, dar nu mă lasă raionul.

30 „Raionul“ era un puștan, cu coșuri pe față, negricios, c-un început de mustață care fuma țigară după țigară și tot încerca să ia legătura cu superiorii. Ceruse cu puțin timp înainte să i se trimită întărituri armate, întrucât se descoperise un complot antistatal. Acum voia să dea precizări. Unul dintre

cei uciși în ciocnirea pe viață și pe moarte, care avusese loc aici, era legionar.

– A fost sau n-a fost Mânzatu Panaite legionar? Ieșise în fața clădirii și se adresa mulțimii. Oamenii se uitau la el, ca și când n-ar fi auzit întrebarea, se uitau prin el, și privirea parcă le trecea prin ziduri, mai departe, pierzându-se undeva în pădurea ce cobora misterioasă până lângă curtea primăriei.

– Da sau ba? repetă el.

– N-a fost, domnule, n-a fost. Era soția lui Mânzatu care se smiorcăia lângă activist. La noi în comună n-au fost de-ăștia. I-au făcut ei pe urmă, legionari, acum în ultimii ani, au făcut liste, cu unii, cu alții, după cum au avut necaz pe câte unul. Să-i sară ochii ăluia de minte. Femeia începu să se jelească în hohote, dar „raionul“ rămase neînduplecat. Comuna fu înțesată în câteva zile cu militari și cu lucrători civili. În fiecare casă dormeau câte doi trei. Și randamentul s-a văzut imediat: peste 50% din săteni s-au înscris în gospodăria agricolă „Drum nou“. Rămaseră neînscriși, șovăielnicii și unii dispăruți din comună, care nu putură fi găsiți cu nici un chip.

Iată, prin urmare, cum un singur lup, bine dresat, te ajută mult la stărpirea lupilor îmbrăcați în piei de oaie! Aceasta era concluzia sergentului, care în urma acestor întâmplări rămăsese cu oarecare spaimă în suflet. Dacă va fi victima răzbunării sătenilor? Deși procedase cât se poate de legal, simțea el că ceva mocnește în sufletul acestor indivizi, de care nu-l lega nimic, decât leașa, pe care fie c-o primea în comuna Stava, fie că i se dădea la mama dracului în Dobrogea, era tot aia. De aceea se arăta acum mai îngăduitor cu lumea. Făcea glume, ajuta bătrânelor să treacă drumul, dar acestea în loc să-i mulțumească îl blestemau să-i putrezească pe el carnea și să-l mănânce viermii.

Aurul nu ieșea la iveală nicidecum. Colac peste pupăză, nici conacul nu mai voia să se lase dărâmat. Se lucrase ușor la acoperiș și la partea superioară a zidurilor. Fuseseră prăbușite

unele tavane, într-un nor de praf care ieșea prin ferestrele sparte. Fuseseră cărate „spre centru“ tocurile ușilor, ferestrelor, așa cum am spus. Lemnăria, o parte din cărămizi. Acum zidurile prinse cu fier și cu un fel de mortar, cum nu s-a mai văzut, rezistau și la dinamită. „Am mai văzut eu mortar de-asta la Podul lui Traian la Trunu Severin“, zise unul mai umblat. „Păi întâi ar trebui să-l dărâmam pe-ăla, ca să ne facem mâna“.

– Nu mai avem exploziv, domn' sergent, raportă distrugătorul șef, unul gros cât o butie, care nu se putea încălța singur că nu se putea apleca. Dimineața stătea pe marginea patului și striga la muiere: Anico, vino de mă-ncalță, n-auzi?! Ce, tu ești surdă? Cât să mai aștept?

Apărea Anica bombănind, de prin curte.

– Fire-ar a dracului de burtă! Bagi în tine ca o vită. E, acum, apleacă-te!

Dar tot ea se îngenunchea și-l încălța, potrivindu-i obielele și strângându-i bine nojițele peste picioarele groase cât mijlocul unui om. În ultima vreme, de când se făcuse nu știu ce șef pe la Sfat, umbla în bocanci. „I-a dat partidul bocanci, c-a fugit desculț de la Sevastopol, săracul. A făcut bătături.“

– Rezolvăm cu forțe locale, hotărî Garoafă.

Încercară în zadar să tragă de-un perete cu vreo patru perechi de boi. Hai! Cea! Hăis! Zidul rezista. Sătenii cocotați pe grămada de cărămizi, se uitau la ceilalți cum curge nădușeala pe ei, râdeau în barbă și le părea bine că nu dovedesc să strice chiar până în temelii ce-a făcut burghezia.

– Ce-avea casa asta, fraților? zicea nea Florea. Asta nu le-ar fi prins bine și jerpeliților ăștia? Ba bine că nu! Făceau ședințe aici, întocmeau liste, puneau la cale arestări și se chema că s-a acționat de pe-o bază solidă. Cei mai bucușoși erau doi bătrâneli – domn' Pieleșcu și domn' Gânju. Parchetari. Fuseseră tocmiți să rașcheteze parchetul. Munciseră o lună de zile și-i prinseseră acolo evenimentele, mai bine zis damblaua cu găsirea aurului. Fuseseră oprțiți, într-un fel de

semiaarest, până se limpezește legătura lor cu proprietarul. Ei susțineau că nu-l cunosc personal, îi tocmise o femeie de la București unde locuiau și lucrau ca meșteri. Veniseră aici, luaseră legătura cu ciunga care le asigurase totul. Acum ciunga dispăruse, iar ei nici nu știau numele comunei. Și nici al cucoanei.

– Domnilor, mai mulți hoți ca acum n-au fost niciodată în țara asta, zicea Pielescu. Dacă ar veni două sute de mii de Vlazi Țepeș câți credeți c-ar mai rămâne în picioare?

– Eu aș rămâne! rosti sec dom' Gânju.

– Hă-hă-hă!

Pe acest fond de bună dispoziție începu ploaia. Erau semne mai de mult, dar nimeni nu se așteptase chiar să înceapă. Un grohăit formidabil pe cer, apoi niște stropi mari, mai mari în primele momente, apoi din ce în ce mai deși, de parcă picăturile ar fi fost unite formând un fel de frânghii de apă. Lumea se adăposti care cum putu. Cei mai mulți intrară în beciurile cu boltă groasă de cărămidă roșie „din vremurile normale“. Asta e casă de pe vremea lui Tudor Vladimirescu, mă! zise unul, uitându-se la arcadele frumoase, cum nu mai văzuse. Nici la Craiova nu vezi o casă de-asta. „Ce vorbești tu de Tudor? O fi stat și el aici o noapte, două, când a trecut spre Vâlcea, dar casa e mai veche“. Nea Florea știe el ce spune. Existau diverse povești în sat despre construirea acestui conac, pe care actualii proprietari îl cumpăraseră de la un moștenitor care ar fi plecat la Paris.

– Ne-ați prăpădit bunătate de parchet, domn' șef – zise Pielescu. Un parchet bun, de stejar, adus de la Viena. Da, mă, făcu el către asociatul său, ăsta e de la Viena. Cum să nul încuviințai acesta. Decade și meseria asta de parchetar, continuă Pielescu. Pe la București au și început să bage linoleum. Și aici nu-i nimeni de vină. Se fac case noi, pentru multă lume, pădurile nu cresc atât de repede...

– Nici la Viena?

– Nici. Pielescu își privi mâinile, ca niște lopeți, groase și bătucite. Vorba face mai mult decât barda, spuse celălalt. Vorbeau între ei, ca și când ar fi fost singuri. Cu barda dai, te lovești, pui sare și se vindecă, dar vorba umblă prin lume.

– Bă, a venit anticristul pe pământ. Noi avem pe înțeleptul Chivu acolo sus. El ne apără. Ne apără de muște.

– Ferească Dumnezeu de mai rău! îi luă vorba din gură Pielescu, care se vedea că-i era un fel de șef. Erau odată doi inși la pușcărie. Auzi, bă, că mâine nu ne mai dau pâine. Doamne ferește de mai rău, zice celălalt. Auzi, bă, că mâine nu ne mai dau nici apă. Doamne ferește de mai rău. Auzi mă că mâine ne belesc de piele. E, acum e rău.

– Și noi unde am ajuns? întrebă Rița.

– E bine. Deocamdată e bine, răspunse nea Florea.

– Apă văd că ne dau, spuse Rița, arătând cu mâna spre ploaia care întunecase tot cerul.

– În comunism cică-ar să ne dea și țuică, o dată pe zi, vorbi unul. Stanciu lu' Căpățână, făcând cu ochiul spre milițian.

– Nu știu cum o fi atunci, eu n-o să mai apuc, sunt bătrân. Pielescu arăta la cei șazeci și cinci de ani ai lui câți spusese că are, destul de bine. Riduri groase pe față însă. O înfățișare plăcută. Era simpatic. Știu cum era pe vremea mea, continuă el, ca și când ceea ce trăia acum n-ar fi fost vremea lui, ar fi fost a prăpădiților ăstora de stăteau aciuiați într-o casă fără acoperiș și cu zidurile sparte, cu milițianul lângă ei și cu câinele lup... colo afară. Vifor însă, după ce alergase ca disperatul, de la primele tunete, încolo și-ncoace, cu limba scoasă și suflând greu, acum scurma o groapă sub un copac, ca și când ar fi vrut să se-ngroape de viu.

– Mergeam la câte un boier trei patru parchetari, ne arăta câte o cameră și aveam o sticlă de țuică la capul ăla și alta la capul ălălalt. Ne grăbeam care ajunge mai repede la sticlă. Mie tiglingul din mână nu mi-l ia nici Dumnezeu, zise el, ca un

fel de concluzie. Țsta e *vingalacul* meu, cum zicea prietenul meu zețarul.

– Ba uite că ăștia ți l-au luat, zise Stanciu lu' Căpățână și iar făcu cu ochiul spre milițian. Acesta preferă să nu observe. Stătea ca și când și el ar fi fost tot un nenorocit de om sub vremuri și câinele de afară de sub corcoduș, l-ar fi comandat pe el și l-ar fi împins spre tot felul de „acțiuni“.

O rafală de vânt mătură fereastra spartă, șfichiindu-i cu proiectilele lichide. Era grindină? Nu era grindină?

– Mă, să nu vină dracu iar anticiclonul de săptămâna trecută.

– Căcat anticiclon! A fost bombă atomică! Cum au dat la Hiroșima, au încercat și pe-aici pe la noi. Da' n-au făcut-o să omoare, au făcut-o așa doar să ne sperie. N-avea în ea decât

suflu...

– Păi, dac-a săltat carul cu boi de la pământ!

– Și asta cine s-o fi aruncat?

– Da' cine crezi? Tot ăia fiindcă ne-am dat cu rușii. N-ați văzut cum arată acum cartofii noștri? Au aruncat din avioane niște buburuze, aduse tocmai din Colorado și gata, s-au prins aici la noi. Sunt niște gândaci care mănâncă frunza cartofului de nu mai rămâne nimic. Gata, n-o să mai mâncăm de-acum nici cartofi. S-a terminat. O să mâncăm gândaci de Colorado!

– Bă, ce tot au toți cu noi, mă?

– Vedeți-vă de treabă, că n-a fost nici o bombă. A fost semn ceresc. O hală care să ia oameni pe sus, să-i azvârle cât colo...

Două muieri care văzuseră cu ochii lor („Să mă trăznească aici Dumnezeu, na, dacă vă mint“) carul zburând, începură să-și comunice una alteia amănuntele vedeniei. Carul cu fân mergea pe vale la deal. Pe drumul de pe vale. Trecuse prin dreptul vâltorii. Fânul a început odată să se înfoaie și la urmă toată valea s-a făcut sul și tot aerul ăla care s-a strâns, cum strângi fânul poloage-poloage a înfășurat carul și l-a săltat ca p-un fulg. Cât or fi fost boii ăia de grei, nici nu s-a cunoscut

că ar fi fost de carne, namile de carne... Era așa cum ai sufla un fulg: pful!

– Zburau, domnule, pe cer... de la vale la deal... interveni Anica lu' Stredel. Așa, pe deasupra caselor, ca un avion, păcatele mele...

Atunci Brichișală, care stătea și el acolo, ciuciulit și se tot căuta în tașca aia soioasă de piele, pe care o purta întotdeauna legată de gât, zise foarte limpede, ca și când ar fi ascultat cu atenție toată discuția.

– Dacă vreți să știți... eu eram acolo...

Femeile își dădură coate...

– Taci, bă, nene din gură...

– Da, da... am zburat...

– Hă-hă-hă...

– Eu eram boul...

Lumea amuți... Vreo două muieri se-nchinară.

– Nu te pune cu prostul c-are mintea hodinită, îndrăzni, după un timp a lu' Mărăcină.

– Tăceți, deavu, din gură... Nu știți că pe-ăștia nevinovați la cap, Dumnezeu îi pune câteodată în posturi de-astea de minune... zise Marița de la moară...

– Păi, dacă era așa, îl punea primar aici la noi, nu-l făceau bou. Nu vezi că n-ai minte.

Cum îi venise în gând nărodului să se includă în întâmplarea nemaipomenită, nu se poate ști. El nu mai vru să dea nici o lămurire. Își deșertă jos tașca: cuie, piulițe, câțiva bănuți găuriți, capete de sfoară. Le numără, le sortă, le băgă înapoi, iar le vărsă... Râdea la ele, ca la o comoară. Cealaltă comoară, a boierilor, unde păcatele mele o fi? se-ntrebă Garoafă.

Florea parcă îi citi gândurile.

– Domn' șef, eu cred că la ăia de-au făcut corturile aseară aci la fântână găsiți mai mult aur decât aici. Și nici nu e nevoie să le dărâmați cine știe ce palate...

– Poate păduchi. Milițianul scuipă scârbit.

Vârlan povesti cum s-a dus el c-o brigadă de la Sanepid într-o mahala de băieți. Un frig tăios. Zăpada se luase, dar era încă ger. Îți lăcrimau ochii de ger. Un copilăș pe-un ziar în
5 fata casei, în pielea goală, doar c-o vestuță pe el. Fuseră pârâți, tot așa c-ar avea păduchi. Cuib de tifos exantematic. Începem să-i căutăm în cap... erau plini. Sare unul pârșos de după sobă. „Ce-aveți voi cu păduchii noștri? Dacă nouă ne țin de cald!“ Acolo după sobă alți 4–5, mai tinerei, jucau barbut.

10 Bărbații care erau în echipă, ce să facă? Au luat-o și ei pe-a mai tânără și mai frumușică și-au început s-o caute.

Închipuiți-vă: o țigancă focoasă, goală până la brâu și patru
vlăjgani îi umblau prin coade. O despletesc, îi dau banii și zorzoanele jos și-o caută de lindini. Ea râde, c-o gădilă și-i
15 place.

– Ce, fă, te găuresc? Ce te hlizești? zice barosanul de după sobă. Vezi să nu te-ncalece. Când s-o tundă, aia începe să se zbară. Se zbatea ca din gură de șarpe. Mai bine... mă... treaba
ailaltă, zice. Țipa și da din mâini și din picioare. Abia atunci
20 au sărit și ai ei la bătaie... Mă rog, n-au scos cuțitele... dar când ne-am trezit afară, am oftat ușurați. Văzuseră ei că ne așteaptă o mașină la poartă, altfel cine știe ce ne mai făceau...

– Vă despăducheau ei... răsă Duluman. Și tot el... Pe front, aveam un camarad de-ăsta oacheș. Bun camarad. Artist. Ce
25 mai conta! Și nu știa să scrie... și-i scriam eu. Și ce credeți că-mi spunea să-i scriu Pirandei... se înecă de răs și se uita la femeii. Să spună? să nu spună...

– Hai, bă, zii, ce-ți e rușine!? Ori n-ai făcut războiul tot!?

– Fă, ai grijă că tata are obiceiul să-și cordească nurorile.

30 Tu ține-te tare... Și ce credeți că-i mai punea el în plic? Iar un hohot de răs. Floci! Țigancă îi trimitea la fel, floci. Țista era un semn de mare dragoste la ei.

La țigănci e o crimă dacă le tai părul. Parcă ar rămâne betege. Și, cum era atunci, deparazitarea se făcea manual.

– Nu mai scoatem noi păduchii cu mâna din mahalaua asta, nici peste un an! zice unul din brigadă. Doctorița care era cu noi, una tânără, energică, a dibuit într-o casă un copil până la un an, cu febră, și se tocmea cu bălosul să i-l dea la
5 spital. L-ar fi luat ea, dar nu știa care e mă-sa. Până la un an, știți, copiii merg cu mamele. Vreo 7–8 florărese pe-acolo, nici una nu voia să spună... Până la urmă se prezentă o babă.

– Dumneata ce ești? Bunica?

– Huoleu! Îi sunt mă-sa...

Era bătrână și zbârcită... și uscată, ca un pesmet.

– Da câți ani ai?

– 28, mânca-te-aș.

Traiu rău, mizeria, sarcinile numeroase le îmbătrânesc repede.

– Ia mai lăsați-i în pace... Ce ei nu-s tot oameni?! zice Rița.
15 Vai de mama lor... hai să mergem acasă...

– Cum să mergi? Unde să mergi, pe potopul ăsta? Într-adevăr afară – prăpădul de pe lume.

– Știți că n-am terminat, zice cel din brigada de deparazitare. Acum e mai interesant... Apare un țigan voinic,
20 cu părul dat cu gaz, să sclipească, și cu cizme. C-o biciușcă în mână. Se duce la doctoriță.

– Să nu pui mâna pe frumosul meu, fă! Vrei să-l iei, să-l omori la spital, hai?

Da' aia a avut sânge rece. Noi, o sfeclisem.

– Dumneata ești mai deștept, zice doctorița. Te văd mai spălat... Nu vrei să-ți trăiască pruncul? Aici moare...

– Mă, nu te lăsa păcălit, sare baba, nevastă-sa.

În casa aceea joasă, era un miros greu de ulei ars, pâine
mucegăită și ceapă.

– Bine... S-au suit vreo cincisprezece inși într-o Volgă și-au
30 mers după doctoriță, care era într-o cabrioletă. Era o rablă de mașină, fără capotă, cu niște bănci puse înăuntru... Conducea cel cu cizme. Acolo i-o fi trecut, nu i-o fi trecut

copilului... Dar ăștia se mută în fața spitalului, în cazuri de-astea, își fac cort acolo... Și dacă se-nțămplă să moară plodul, e prăpăd. Doctorii ies pe altă parte, sau săr gardul, se feresc să nu-i bată.

X

5 Ce-l impresionase pe Tudor, venit în acele zile la Stava, s-o convingă pe mama sa să se înscrie, altfel îl dădea afară din liceu, fusese scena omorării pisicilor. Aflând de moartea bătrânei, se dusesse și el acolo. Trebuia să-l găsească pe Colac, secretarul Sfatului, să-i dea o adeverință, cum că mama sa nu este chiabură 10 (se primise la cadrele liceului o anonimă; elevul cutare face parte dintr-o familie de chiaburi și exploatatori etc., etc. Locotenentul major Chiricescu fusese înțelegător și-l învoise să meargă în sat, să lămurească lucrurile). Când șeful de post ordonase prinderea pisicilor nici nu isprăvisе bine vorba că și apăruse Rafailă c-un 15 sac mare. Una câte una, mâțele blânde, învățate cu omul, fuseseră momite și vârâte în sac. Când cineva voia să scape de-o pisică, o ducea în pădure. Unele veneau înapoi, după câteva zile, altora se pare că nu le dispăcea traiul liber. Rămâneau acolo, 20 ori mureau de foame. De obicei erau înecate de mici; puii până la opt zile, până a nu face ochi, nu era păcat, se zicea, să-i duci la gărlă și să-i îneci. Rafailă, după ce vârî în sac și cea de-a șasea pisică, îl legă la gură c-o sfoară rezistentă de cânepă.

– Le duci la moară, să le bagi în coș, cumetre! zise o babă. 25 – Ba le macin aici. Găsi pe undeva o furcă de fier. Puse sacul în mijlocul bătăturii. Un sac de cânepă mare, în care mâțele alergau încolo și-ncoace. Prima lovitură, fu urmată de-un cor de țipete, ca de om. Niște mieunături desperate, care-l făcură pe Tudor să-și astupe urechile. A doua lovitură 30 dată mai cu sete. Apoi începu să înțepe sacul și să pălească în

el cu furca de fier. Plăcerea i se citea în ochii mici, tot mai vie după fiecare lovitură. „Dacă în sac ar fi oameni, ășta tot așa ar izbi – îi trecu prin cap lui Tudor. Cu aceeași sete.“ Ce-l scârbi în egală măsură fu indiferența complice a celor din jur. E drept că erau mai mult, muieri, dar și câțiva bărbați, care 5 fie că râdeau, fie că „nu vedeau“, discutau liniștit despre altceva. „Dacă așa a spus domn' șef“ – ridică din umeri Chioveanu. Ele nu i-au mâncat limba babei? Iar meșterul Rafailă este as în chestii de-astea. Lui să-i spu doar ce să-ți omoare. Căini turbați, pisici... Până luna trecută a omorât aproape toți căinii 10 din sat, atunci să fi văzut ce jale. Că căinii nu sunt ca mâțele, și se uită în ochi, gem, urlă... nu le vine să creadă.

– Și acum lichidăm pisicile? întrebă Tudor.

– Așa se vede treaba.

– Și după aia?

– Păi, Dumnezeu știe... Oile, boii, caii...

– Și după aia?

– Păi, Dumnezeu știe ce dispoziții or mai veni...

– Poate oamenii, zise Tudor.

– Chiar dacă n-o să vină ordin să omoare toți oamenii, 20 Rafailă ășta – arată spre omul care nădușise dând în sacul, de pe acum inert, turtit, roșu de sânge – o să-ncepă să-i omoare el. Pentru că a prins gustul sângelui, continuă Chioveanu. În jurul lui se mai adunaseră niște femei, venind din camera morții. ășta e ca ăia de făceau pe călăii în timpul fanarioților. 25 – Bă, nea Rafailă, lasă-le dracu de mâțe. Gata, le omorâși!... Lasă-le acum, că sperii copilul ășta, strigă Chioveanu.

– N-ai o țigară, făcu acesta, aruncând furca și venind lângă ei. Era stropit de sânge. Îi dădu un băietan o mărășească, o răsuci între degetele noduroase. Trase cu poftă câteva fumuri. 30

Tudor îl studie cu atenție, să vadă cum arăta de aproape un astfel de om. Era mic de statură, dar lat în spate, muschiulos, cu fruntea îngustă și pielea întinsă pe obraz, oarecum străvezie. Nu arăta fioros.

– Și dumitale nu ți-e milă de animale? îndrăzni el.

– Mie? De ce? Mai devreme sau mai târziu, tot mor. De pisici să-mi fie milă? se miră el. Fir-ar ele ale dracului! Stau toată ziua și nu fac nimic. Pe-a mea am apucat-o de picioare și-am tras de ea până am rupt-o în două. S-a rupt exact la jumătate. Râse.

– Așa o să se rupă și nația asta – exact la mijloc! – nu-și putu stăpâni băiețandrul un murmur de disperare, un fel de oftat amar, articulat în cuvinte. Noroc că nu se-nțelese prea bine.

În zilele următoare, vecinele și rudele îi făcură răposatei toate cele trebuincioase pentru ultimul drum. În ciuda ploii, lumea venea și ieșea din curtea strămtă, cu câte un sac în cap, în loc de umbrelă; grupuri de femei stăteau pe prispă, cernite, discutau despre cotele, care anul acesta se anunțau și mai mari decât cele de anul trecut. Parcă era vorba tot de-o treabă legată de înmormântare. Se minunau, suspinau, se închinau. O veselie neobișnuită le cuprinsese însă în dimineața a treia, când urmau să plece cu moarta. În camera acesteia se strânseseră vreo șapte-opt femei tinere și vreo trei-patru babe – cum ori fi încăput! Își puseseră cu grijă pe cap o azimă caldă, cineva le dădu în mână câte o sticlă de țuică. Făcând un fel de cerc, începură să topăie și să deie chiot. Tudor crezu că s-au îmbătat. Era prea de dimineață pentru așa ceva. Iu-iu-iu! făcea Domnica și-i sălta azima în cap și-i cădea tot la locul ei, bine cumpănită pe creștet și-i țâțâiau sânii și șoldurile iar din sticla de țuică ridicată săreau stropi în toate părțile. Și celelalte la fel. Le apucase parcă pe toate bândăcul.

XI

Iuu-uuu! continuă Asafti, cu mâinile în șolduri, aruncându-și pâinea din creștet și priponind-o tot în creștet. Erau ca niște circărese, executând un număr îndelung repetat.

Ritmul jocului le transfigura. Asta se vedea. Căpătăele umplute cu paie și cusute la gură cu ață de cânepă, polița cu clondire (una era cu aghiazmă), bârnele din tavan, pământul de pe jos, *dușumeaua săracului*, participau la acest ritual, odată cu moarta – „însuflețindu-se“, „prinzând viață“, aburindu-se de respirația găfâită a femeilor. Praful luat de pe tălpi se amestecase cu nădușala. Aerul era greu. Tudor se strădui să rețină frânturi din ce auzea...

În acea dimineață porniră cu biata răposată. I se făcuseră toate cele trebuincioase, după datină și cuviință. Urcarea coșciugului în car, cu câte doi bărbați în față și doi în spate, plus cinci șase femei care țineau de tron și de pleoapa tronului, nu ca să nu pice, ci ca să-i ajute moartei să se rupă mai ușor de casă, de locul ei, fu însoțit de o jelanie izbuclnită brusc, din senin, care se termină la fel de repede, imediat ce coșciugul fu pus în car. Uimirea lui Tudor fu iarăși pusă în acțiune. În loc s-o ia la vale, spre cimitir, carul o luă la deal.

Suveică înjugase amândouă perechile de boi și pe cei din față îi mâna el, pe ceilalți, de la roate, fiu-său, Trină. Iubea animalele, iar boilor lui li se dusese vestea peste nouă sate de grași și de îngrijiți ce sunt. Las' că o pereche era și dintr-o rasă nemaivăzută, niște namile de vite, de două ori cât un bou normal. Când trecuseră rușii prin sat, cu carele de provizii, îi luaseră perechea lui și-i lăsaseră pe-aceștia. Merseră mult prin nămol și li se înmuieră unghiile. Au stat culcați în curte vreo două săptămâni, parcă erau frânți de picioare. De ce pusese acum amândouă perechile, nu se știe. Numai batoza se aducea cu mai multe perechi de boi – dar să duci o moartă la groapă, parcă era prea mult, prea multă opinteală. Omul știa el ce știa. Auzise, îi suflase lui cineva, că n-are voie să țină patru boi și-or să-i ia o pereche. Aveau și de ce: cota de grâu de anul trecut nu fusese acoperită – îi puseseră o cotă cu mult peste posibilitățile lui și nici anul acesta nu putea face cantitatea cu care fusese înscris. Va achita datoria în carne. În boi.

- Cum în boi, mă? sunt nebuni?
- Ce legătură au boii mei cu ce scriu ei pe hârtie?
- O să vezi dumneata ce legătură.

Merseră o bună bucată de drum. La capul satului
 5 întoarseră carul. La prima casă îi așteptau câteva femei. Se
 urcară și aplecându-se asupra moartei, acoperită de flori, peste
 ștergarul care-i ascundea fața hidoasă începură „să discute“
 cu ea. Parcă se jeleau, e drept, dar nu în forma tradițională,
 în forma clasică. Vorbeau mai degrabă spunându-i moartei
 10 întâmplări recente. „Și-a murit și boul, fa! Și-a crăpat și-o oaie,
 săptămâna trecută! și s-au pus pe noi, fa! S-au pus pe noi
 necazurile! Aoleo, aoleo! Să-i spui că n-o ducem bine deloc!
 Deloc n-o ducem bine. Și patul n-am putut să facem rost de
 el, că cu ce să-l cumperi? Degeaba l-am visat stând pe jos și
 15 vâitându-se că n-are și el unde să doarmă, că pat tot nu putem
 să-i dăm de pomană anul ăsta. Să se descurce și el cum o
 putea“.

Erau, după câte se părea niște mesaje pe care moarta
 trebuia să le ducă pe lumea cealaltă. Comunicarea între cele
 20 două lumi se făcea deci regulat, prin astfel de mesageri a căror
 memorie ar fi trebuit să fie foarte bună. Pentru că și la casa
 următoare carul opri și alte femei tăbăriră asupra răposatei,
 acestea cu oarecare înverșunare și obidă mare în glas. „Și el
 știe că Lie a fost omorât când se dădea jos din tren într-o gară
 25 în Cehoslovacia. Și l-a lovit o schișă, măă, în cap și i-a zburat
 capul, măă... Și el a mai mers așa... a coborât scara trenului
 și a mai făcut doi pași, măă... și-a căzut lângă cap... Asta mi-a
 spus-o un camarad de-al lui, de l-a văzut... L-a văzut cu ochii
 lui, ăsta a lu' Răducanu el mi-a spus... când s-a întors. Dar
 30 eu tot l-am așteptat... Și-l tot visez noapte de noapte mergând
 prin gări necunoscută așa plin de sânge și schilodit și fără cap.
 Și cu ce m-am ales eu după războiul ăsta? Că cu asta m-am
 ales... și acum dacă nu mai am nici un om în casă, vin toți
 și mă obidesc... Și-mi pun dări peste dări! Și eu nu le pot plăti...

că cu ce să le plătesc? Și tot visez un trup de om fără cap,
 umblând prin lume...“.

- N-au mai terminat, mă, cu îngroparea?
- Nu.
- Pe unde sunt?
- Pe la Zăltatu lu' Jurebie.

Cristinel cu cei doi executori iuțiră pasul. Nu era mult
 până la Zăltatu. Mergeau pe lângă garduri și Răfăilă cu
 ciomagul zgâria așa ulucile, ca și când ar fi cântat la un țambal.
 Așa ca să sară câinii, să-i întărate, să știe el pe unde mai sunt
 10 câini. Cristinel avea o geantă, ca de poștaș, puțin mai mică,
 din piele de porc. Se închidea cu cataramă. În ea se aflau
 carnetele de *obligații*. Tot satul se afla trecut în obligații,
 nimeni nu scăpase. Tot satul îi era acum dator lui, care
 15 reprezenta statul.

Când ajunseră.... țata Ana tocmai își terminase jelană. Se
 dăduse jos și-și ștergea lacrimile cu dosul mâinii și-și sufla
 nasul. Suveică se făcu palid, când îi zări. Îi spuse lui Ilie: Ii!
 ăia vin încoa!

- Nu cred. Fă-te că nu-i vezi.
- Bun lucru! zise Cristinel, zâmbind pe sub mustăcioară.
- Mai bine ți-ai scoate șapca din cap că treci pe lângă un
 mort... sări o femeie, supărată de obrăznicia băiatului.
- Dar n-am zis nimic rău – făcu Cristinel pe nevinovatul.

Am văzut că munciți aici de vă spetiți. Și cum se zice la ăia
 25 de muncesc? Bun lucru! Ia uite și cu două perechi de boi...
 și apropiindu-se de Suveică... Păi, cum ne-a fost vorba dom'
 Amărășteanu... că ne dai banii săptămâna trecută...

- N-am de unde lua bani, că n-am ce vinde... și eu nu
 sunt dator la nimeni...

- Serios? Poate mi s-a năzărit mie... se poate... Ia să ne
 uităm aici în catastif... Desfăcu tacticos geanta soioasă... și citi
 dintr-un catastif... Amărășteanu Enache... rest de anul
 trecut... atâtea kile de grâu, atâtea lei, cu dobânzi, atâtea lei...

– Am dat tot grâul, am rămas cu paiele, ce mai vreți de la mine? îndrăzni Amărășteanu Enache, căruia oamenii îi spuneau mai rapid Suveică. Nu știu de ce îl porecliseră așa...

– Păi am primit autorizație să-ți luăm boii.

– Voi, să-mi luați mie boii, de ce?

Omul începu să plângă. Lăsați-mi-i, mă, nene. Că boii sunt munca mea...

– Dejuțați-i, mă! hotărî Cristinel și Răfăilă și cu Moțatu, meraseră la perechea din față și puseră mâna pe resteie...

– Lasă, Prian! Lasă, Surane!

Boii scoaseră alene grumazurile din jug. Răfăilă îi luă de lanț... Lie dădu să apuce lanțul, dar Răfăilă îl îmbrânci cât colo. Suveică plângea tot mai tare și plânsul lui se amesteca acum cu al Cătălinei lu' Zâmbatu, care așteptase în fața casei și văzând că procesiunea întârzie se apropiase, începând dialogul său cu moarta. Celelalte femei parcă nu băgaseră de seamă năpasta lui Suveică. Ba Marioara lui Subă văzuse tot.

– Săriți, fa, cu gura că uite îi iau boii. Ce aveți mă, nene, cu ai boi?

– Femeie, să-ți vezi de treaba dumitale. Că și dumneata ești aici (Cristinel arată spre geantă) și-ți vine rândul.

Acum carul mergea doar c-o pereche de boi. Cei mari dispăruseră după cotitură... și abia atunci Suveică o rupse la fugă după ei, țipând și dând din mâini. „Boii mei! Boii mei!” zicea... Se întoarse peste un ceas, bătut, c-un ochi vânăt și cu Garoafă și Răfăilă care, fără nici un cuvânt, îi dejugară și pe ceilalți și plecară cu ei, tot așa, de funie. „A fost o eroare” – spuse Garoafă. Trebuiau luați toți patru... Carul rămase în drum, cu moartă cu tot... Lumea începu să se strângă, să se vaiete, să blesteme... Suveică își revenise din disperare într-un mod miraculos (să fi fost la mijloc bătaia primită?), Era calm, stăpân pe sine, ca și când confiscarea celei de a doua perechi n-ar fi fost confiscare, ci restituirea celeilalte. Ca și când i s-ar

fi adus Suran și Prian înapoi... Se învârtea în jurul carului, se uita la cele două juguri... dădea din cap...

Lasă, că știu ce să fac... zise, vorbind oarecum cu moarta, încercând să-și ceară iertare c-o face să aștepte. Mă duc și-aduc vaca... A mai tras ea o dată la car... și e vacă blândă... Casa lui nu era departe și într-adevăr omul, care plecase cu un jug în spinare, se-ntoarse peste puțin timp cu Joiana de funie...

– Mânca-o-ar tata pe ea! o mângâie Suveică pe grumaz. Că ea e o vacă foarte cuminte. Hai ia aici. Săltase jugul, dar vaca nu voia să bage gâtul. Dădea din cap, apărându-se de muște.

– Hai, fetițo! o îndemna blând omul. Acum în tine o să fie baza...

Peste puțin timp în satul Stava putea fi văzut un spectacol rar. Un om înjugat alături de o vacă trăgeau un car, în care niște femei plângeau o moartă.

– Nu, că nu e greu, spunea Suveică, vorbind singur, dar adresându-se tot moartei. Nu e greu deloc. Vaca ar trage și singură da-mi pare rău de ea... Să n-o bată jugul la greabăn...

Lumea ieșea la porți, femeile mai bătrâne se închinau, dădeau din cap...

– Am făcut eu războiul și nu mi-a fost greu – bombănea Suveică. Nici în coló, nici în coló...

– Bă, tată, te faci de râs! – încerca fiu-său Lie, să-l scoată din jug.

– Nu mă fac de râs deloc. Că nu e rușine să muncești. Dacă ei mi-au luat boii, trebuie să tragă cineva...

Când trecură prin dreptul sfatului, omul opri puțin și se uită la vitele lui, care, mari, domoale, îl priveau și ele cu ochii lor limpezi, și uimiți, neînțelegând de ce ele se află acolo, iar stăpânul lor trage din greu.

Lacrimile dădură să-l podidească pe Suveică. Se stăpâni cu greu.

– Numai de nu le-ar tăia, îngână el. Numai de nu le-ar tăia, că astea sunt vite de muncă.

– Ba se și pregătesc să le trimită la Bălcești, la bază, îi spuse gardianul.

– Hai, Joiana, hai, nene – zise Civică încet. Carul se urni mai departe.

5 Abia când trecu de fântâna lui Zăbic, apăru Mitran, cu boii lui.

– Gata! V-a venit schimbul!

Hai, nene, lasă jugul că nu ești pe vremea tătarilor. Suveică găfâia și plângea.

10 – Nu, mă, nu-l las deloc.

Îl dejugară cu forța, dejugară și vaca, și puseră în loc boii odihniți ai sateanului.

– Frumoase dobitoace! se miră cineva.

– Se cam sparie, răspunse stăpânul. Într-o zi, nu știu ce
15 li s-o fi părut, și-au luat-o cu cotiga de-a-n fuga, n-am putut să-i ajung decât la coastă-n deal. O să-i vând!

Mitran îi mângâie ușor cu mâna pe spinare, apoi se dădu în dreapta și-i îndemnă blând.

– Hai, copiii! Cea Cerban! Hais, mă!

20 Cum porni carul, cum începură din nou bocitoarele...

Tudor înțelese că aproape nu e casă în care lumea de dincolo să nu constituie o problemă vie a lumii acesteia. Toți aveau rude scumpe dincolo, toți voiau să le țină la curent cu noutățile. Unele dădeau un fel de buletin medical, făcând pronosticuri asupra
25 apropiatei lor morți – peste o jumătate de an cel mult mă duc la el – la anul nu mai aud cucul. Curios era că nimeni nu aștepta știri de dincolo, nu le făceau muștrări pentru tăcerea, încăpățănarea în tăcere, a celor duși. Comunicarea li se părea normală acestor femei să se facă doar într-o singură direcție. Pe
30 la prânz abia străbătuseră un cătun. Mai erau încă patru. Tudor renunță să mai întovărășească prea tristul cortegiu. Merse acasă.

Înmormântarea avea să se facă, dacă se continua în ritmul acesta, a doua zi spre seară. Ea fu însă ratată din cauza unei

întâmplări, „aproape neverosimilă“, care avu loc chiar a doua zi, la un ceas, două după oprirea ploii care îi adunase pe o parte din cei buni de muncă în casa ce refuza să se dărâme. Stăteau și se uitau la ziduri cum rezistă. Garoafă se gândea că
5 fără o lecție exemplară, oamenii aceștia încăpățânați nu vor duce lucrul la bun sfârșit. Trebuia vorbit cu organele, să le anunțe sabotajul și să tragă la răspundere pe care să pună șaua? Care fusese mai colțat? Cine avea mai multă trecere, asupra celorlalți?

Florea, asta? Dar e membru de partid... Hm!

Atunci veni găfâind, gardianul Șuvăilă. Spuse într-un
suflet, galben ca ceara:

– Să trăiți dom' plotoner, vă aduc la cunoștință c-a înviat. După înviat se înecă și-ncepu să tușească.

– Cine dracu a-nviat, mă, ești zălat?

15 Îl întrerupse dintr-un proces de gândire important și asta-l enerva.

– Moarta, să trăiți!

– Care moartă, mă?

– Aia de la deal... de i-au mâncat limba...

– Cine, mă, i-a mâncat limba?

– Pisicile, să trăiți...

– Care limbă, mă, care pisici?... Care moartă, ești zălat?

Tocmai atunci pe deasupra lor, țipând falnic, trecură niște
25 păsări neobișnuit de mari, albe cu picioare galbene, care-l făcură pe Șuvăilă să sară ca ars:

– Țștia sunt pescăruși, dom' sergent! Sunt pescăruși! Eu am făcut la marină și-i cunosc. Nu sunt berze, dom' plotoner! Dar ce caută pescărușii la deal? Niciodată nu s-au mai văzut la noi păsări de-astea, adăugă tot așa speriat Nae Surdu, care
30 nu făcuse armata la marină, dar fusese vânzător de pepeni... la Constanța.

Și dintr-o dată începu să țipe țata Maria, să azvârle mâinile în lături și să plângă ca o disperată.

– A venit vremea de-apoi! A venit vremea de-apoi! A venit vremea de-apoi!

– Ce face! spune poezii, proasta asta? – nu știu cine se miră. Tăta Maria însă înțelesese prima despre ce e vorba... ce nu v⁵ vioa să înțeleagă jandarmul: *înviase moarta*.

Acum gardianul, în loc să spună amănunte în legătură cu minunea, făcea considerații teoretice.

– Eu întotdeauna am spus că noi ne îngropăm prea repede morții, la trei zile! Uite, asta dacă a apucat a patra zi pe pământ s¹⁰ s-a dovedit vie, a dovedit că moartea noastră e trecătoare, ca și viața. Ne grăbim să-i băgăm în pământ, și punem flori pe ei, când ei săracii... Pe mine să nu mă îngroape decât a zecea zi, dacă nu dau nici un semn...

– Îți ordon să taci! interveni organul ordinii. Spune ce-a¹⁵ fost.

– Treceau pe la o fântână și s-a dat jos să bea apă, spuse gardianul.

– Cine mă?

– Moarta.

– Care moartă, mă?

– Zi-i să-i zic... cum dracu o cheamă? Safta lu' Golumbeanu și revenindu-și oricum din uluială gardianul începu să vorbească mai legat.

– Domnilor, viața noastră, atât a organelor de stat cât și a celor fără partid e ca fumul, cum spune și Popa Niță. „Am privit în morminte și am văzut oasele goale. Care este împăratul și ostașul; săracul și bogatul...”

– Îți ordon să taci! țipă Garoafă.

– Da, domn' majur, dar mi-ați spus să vă spun. În primul rînd, cred c-au deranjat-o clopotele... Au bătut prea tare și-au sculat-o-n cur. Când s-a sculat ea în cur ailaltă care stăteau grămadă pe ea și-o jeleau, băt' ca la comandă au căzut și ei în cur...

– Iar trec țipând pescărușii aia pe cer, observă cineva. Cum de s-or fi rătăcit pe aici?

– Ia ascultați: astea nu se comportă ca păsările mari, chirăie ca găinile, un fel de cotcodăcit țipat...

– Oameni buni e sfârșitul lumii!

– Tăceți, bă din gură! Zi-i, mă!

– Ba unii au căzut din car în baltă, că tocmai treceau podul peste baltă... și boii văzând atâta minune, nemiaintâmplată în comuna Stava s-au speriat și-au răsturnat carul... Zdronc! Flori, coșciug, oale, coliva, în baltă...

– Și moarta?

– Plutea cu tronul bine făcut, îl ținea apa... Mă rog, au tras-o de-acolo... mai mult moartă decât vie... continuă gardianul... Si eu mă întrebam de pe mal, privind-o: Io-te... tu-i mama mă-si, cine-nvie! Asta fără limbă, de nu poate să ne spună nimic din ce e pe lume ailaltă! Dacă e o logică pe lumea asta – o-nghit.

Șeful de post și plecase, pe motocicletă, cu câinele lup după el.

Ăsta continua: și nici alea nu erau moarte, măcar că de gătite erau destul de gătite... Să zicem că baba Ruța s-a-necat, că nu știa să-noate – sau chiar de-o fi știut, când s-a pomenit ea buștiubuc! în baltă, spaima de-a fi văzut om înviat s-a amestecat bunăoară cu spaima de-a vedea moartea cu ochii... Apa nu era să zici că e cine știe ce adâncă... Un metru, doi acolo lângă pod... unde-a prins acum trei ani Colae somnul ăla cât berbecul.

– Cum, domnule, a murit cineva? se miră Maria Bălii.

– Păi nu spusei, Ruța... a murit.

– De ce să moară?

– Păi, dac-a-nviat ailaltă!...

– De ce-a-nviat? întrebă iarăși Maria, cu o mare spaimă pe față. Chiar a-nviat, înviat?

– Păi, eu ce zisei până-acum?! Și ălelalte două au murit pe loc. Ruța, cum vă spusei, s-a dus la fund... așa bocind s-a dus la fund. C-a luat-o întâmplarea din scurt.

– Mumă, mumă! cum te duci tu și unde te duci, mumă, gagă! Că acolo und' te duci tu nu e nimeni să te tragă, să-ți pună ventuzele, mumă-mumă... În primul rând moarta nu-i era mumă, nu-i era nimic. Și-o bocea așa în neștire. Și gardianul continua iluminat: aia se bocea pe ea. Simțise c-o să moară și se bocea personal, să fie asigurată.

– Taci, mă, nu mai lozi aci – interveni tăios și nea Florea. Și cine-a mai murit?

– Încă una da' nu mai așteptai să văd cine – o căutau prin baltă...

– Acum o s-o găsească, dacă s-a dus deșteptul ăsta cu câinele lup. Lupul te dibuie, viu-mort, oriunde-ai fi.

Lumea se împrăstie. Mai toți plecară spre podul al mare să vadă cu ochii lor, ca să aibă ce povesti generațiilor viitoare cum a înviat din morți... una... în comuna Stava, raionul Oltețu. Grupuri, grupuri se îndreptau spre baltă, bărbații mergând mai repede, femeile tinere după ei, bătrânele mai în urmă, vorbind tare, minunându-se și închinându-se. Țata Maria se jelea, niște copii râdeau, câinele lui Gogea se luase și el după mulțime, crezând că-i vorba de vreo pomană.

Când ajunse jandarmul la fața locului, lucrurile erau la fel de încurcate. Pe fețele tuturor se citea spaimă. O spaimă cumplită, în afară de fețele boilor – jandarmul se uită și la boi – care se pare că-și reveniseră, și de cea a Saftei Golumbeanca. Moarta stătea în fund pe marginea coșciugului – coșciugul fusese pus pe iarbă, pe mal – cu țoalele ude learcă – dar senină – și ca să folosim o expresie a lui Marin a lu' Chirimentu arătând mult mai bine. Uitați-vă la ea, bă, arată mult mai bine vie decât moartă – zise el, fără a reuși să smulgă un zâmbet de la cei din jur. Alături, pe iarbă se aflau întinse Ruța lu' Capră, și Mitruța lui Gogu lu' Fletu, întinse orizontal, cu capul spre coșciug și picioarele la vale – perpendicular, cum ar veni. Tilina lu' Boiangiu și câțiva bărbați tocmai renunțaseră la primul ajutor, acordat acestia din urmă, găsită

mai târziu printre răgălii. Era o fată de vreo 17 ani, uscățivă și oacheșă, care așa cum stătea cu fața în sus, buhăită puțin, cu gura întredeschisă, părea că râde de ce i se întâmplase.

– Să trăiți, dom' majur! le-am dat primul ajutor – raportă ca la armată Savu a lu' Cazacu, un flăcău cam prostovan... și nu știu ce să mai facem, că e *caz de moarte majoră*, continuă el, vrând poate să spună caz de forță majoră.

– Cum? Trei? se miră Garoafa.

– Trei, dintr-un foc, răspunse Savu.

Răniții au scăpat mai ușor.

– Hăi mă, să mai încercăm o dată cu fata asta – zise Nae Bantă.

O apucară doi de picioare și unul de mijloc și începură s-o învârtă.

– Țineți-o cu capul în jos. Așa. Învârțiți-o! Așa! Bă, apăsați pe piept... că uite mai iese apă... Așa... Trageți-o bine! Treci, fă, gagă, de freacă-i mâinile. Suflă, mă! Aș! Ce să sufle?

Degeaba! Fata rămânea țepănană ca lemnul.

– Bă! Lăsați-o pe-asta, c-asta s-a dus! Aveți grijă mai bine de moartă – că răcește. Prin *moartă* toți o denuneau pe Safta, moarta înviată. Aveți grijă de ea, că răcește. Aceasta într-adevăr începuse să dărdăie și dădea să se scoale.

– Dacă mai trăiește până-i crește limba la loc – apoi asta o să aibă ce povesti! spuse Nae Bantă, lăsându-se păgubaș în privința fetei și venind să pipăie și el pe Safta. Aproape toți pususeră mâna pe ea, după șocul sprieturii.

– Ce facem, dom' sergent? întrebă Savu. (Șefului de post i se spunea când *sergent*, când *majur*.) Pe unde scoatem cămașa? Cel întrebat nu răspunse. Se întoarse cu spatele la Savu, privi în jur, se scărpină în cap... Merse apoi la Safta, îi luă pulsul, dădu din cap (iar Safta făcu la fel), trecu pe rând la cele trei răposate și făcu același lucru. Era pus într-o situație îngrozitoare și nu știa ce să facă. Între timp, venise Cercelaru și Ciupag – „comitetul provizoriu“. Raportaseră cazul la Raion

și primiseră instrucțiuni precise. Îl luară deoparte pe șeful de post și-i comunicară hotărârea. Acesta spuse: să trăiți! am înțeles.

– Până diseară sosește și plutonul, adăugă Cercelaru.

– Să trăiți, am înțeles! Ce pluton?

– Un pluton special, care va sta la dispoziția comunei, până se limpezesc lucrurile. E clar că aici e o mână vrăjmașă. Oameni buni! spuse Cercelaru, de data asta cu voce tare, urcându-se în car și încercând să domine adunarea. Fiți, bă, atenți aici, că vă vorbește președintele comitetului provizoriu, nu asta fără
10 limbă, se răsti el la un grup de 3-4 inși care continuau să stea întorși cu spatele și să vorbească între ei. Dacă nu se întâmplau evenimentele acestea poate că n-ați fi înțeles atât de clar că dușmanul de clasă nu doarme 'tu-i mama lui, și că lupta de clasă se ascute și la noi în comună.

15 – Du-te, bă, de te pișă! zise Florea, care tocmai atunci ajungea cu grupul lui. Ia auziți ce zice ăsta, neică? E nebun – unii râseră, Cercelaru nu-l auzi.

– Tovarăși! continuă el, după ce tuși de câteva ori. Viața noastră a intrat pe un făgaș nou.

20 – Du-te, bă, de te pișă! zise de data asta a lu' Chirimențu.

– Avem în față sarcini grele, importante, căroră trebuie să le facem față. Și ca să le putem face față cu succes, trebuie să terminăm cât mai repede cu aceste manifestări. (Arată spre cele trei femei moarte.) Ordin, continuă, OR-DIN. Le
25 îngropăm imediat. Avem aprobarea raionului. Caz de forță majoră – comuna noastră, a fost declarată comună *sinistrată* și în astfel de situații mai întâi și mai întâi trebuie dat tot ajutorul victimelor dezastrului, îngropându-le cât mai degrabă.

30 Oamenii rămaseră încremeniți. Cum adică? Abia au murit? Nici nu sunt aici rudele – unele poate că nu știu că au decedat în familie... Nu, nu se poate.

– Ba se poate. Și încă cum! întâi Cercelaru. Să vedeți voi ce se mai poate.

Colac peste pupăză, tocmai atunci sări și Aralambie, cu părul vâlvoi: nervos că ce dracu fac de întârzie atâta? el de când trăsesse clopotul?! Și popa pleacă, dacă nu se duc urgent. Că el n-așteaptă trei conace o babă, că are treburi agricole pe cap.

– Ce te răstești la noi, mă? Vorbește cu moarta de
5 ce-ntârzie – rase a lu' Chirimențu. Uite-o colo, stă ca momâia. Într-adevăr, amărâta aia chiar așa stătea, pe marginea coșciugului, luptându-se cu niște muște care îi intrau în orbite... Fața mutilată arăta groaznic, cu toate că rănile parcă începuseră să se cicatrizeze. Și deșteptele de bocitoare în loc
10 să țopăie și să joace horă-nainte în jurul ei, ar fi trebuit să ia seama. Să vadă că moarta lor nu miroase a mort și că trupul inert se odihnea parcă tot sub streșina vieții. Un trup suspendat temporar, dar care nu luase hotărârea definitivă.

– Babă Saftă, dumneata ești? întrebă Aralambie, să se convingă.

15 Safta dete din cap. Nu înțelegea încă de ce nu vede și de ce nu poate ea vorbi.

– Asta nu era de murit, oameni buni, spuse țata Maria, care se postase lângă ea, făcând oarecum pe interpreta înviatei. Deocamdată îi interpreta visul. Un vis pe care îl povestea cu
20 vreo trei zile înainte de-a muri. Se făcea – povestea țata Maria pentru a căta oară azi? – și se uita acum la Tudor care apăruse și el și stătea curios acolo printre oamenii aceia buimăciți. Se făcea că murisem. (Cum a și murit.) Și așa moartă trebuia să treacă o apă mare (balta asta) ca s-ajung la o poartă albă, de
25 brad, dată cu var. Intrasem în apă așa până la brâu și dădeam s-o trec. Și Sfântul Petru, care stătea-n poarta aia albă a-nceput să strige la mine: Unde te duci tu, fă?

– Păi, zic să viu aici la Sfinția Ta.

– Păi, cum te cheamă pe tine?

– Păi, Safta lu' Golumbeanu... Se uită el într-un catastif...
30 Safta lu' Golumbeanu, zici?

– Da, așa zic, *am zis* eu din apă... îmi trecuse de brâu... că în timpul ăsta înaintam să m-audă mai bine...

– Păi, ce te grăbești așa? Du-te-napoi, că tu nu ești scrisă aici. Altele... sunt scrise aici, da tu nu... Mai aștepți o vreme. Uite așa mi-e sfânta cruce – zice tața Maria, dacă nu mi-a spus ea visul ăsta atunci. Așa e gagă Saftă?

5 Safta încuviință, mișcând ușurel buzele...

În timpul acesta înecatele fuseseră luate pe brațe și duse în car. Jandarmul puse pe Leancă de-njugă boii.

– Gata! zise Cercelaru, dă bice. Și către Aralambie:

10 – Tu du-te la popa... ia-o-nainte, du-te fuga, ce stai? și spune-i să aștepte o țără... Tot el merse și ferindu-se să pună mâna pe Safta, îi trase ușurel coșciugul de sub ea și aceasta lunecă lin pe iarbă...

– Ia uitați-vă la el, cum îi ia tronul de sub cur, mă!... Țsta e nebun.

15 Urcă coșciugul în car. Procesiunea se-mpărți atunci în două. O parte își continuă drumul spre cimitir, în urma celor trei moarte, alta se-ntoarse cu Safta lu' Golumbeanu. O luase nepoată a ei de mână și ea pășea ușurel, cu pas mic, și nimeni nu știa dacă mâna aceea de om, bătrânica aceea oarbă, gătită cu hainele ei cele mai bune, își dă seama pe unde calcă. Dacă

20 știe, dacă e conștientă că merge pe pământ, atingându-l ușor, cu botinele noi, făcute pe porunceală la Bălcești, nepuse niciodată, sau crede că e tot în apa aia mare, care a cuprins-o până la brâu...

25 – Ale dracului de pisici... cum i-au mâncat ele limba! oftă cineva.

* * *

30 Îngropăciunea aceea de pomină, trei într-o groapă, una în coșciugul Saftai, celelalte într-un fel de lădițe de marmeladă, încropite la rezezeală de Cucu tâmplarul – constituie punctul culminant, moțul unor întâmplări *fortate*, petrecute în comuna Stava. S-a discutat și rediscutat pe

5 marginea ei. Evident, popa n-a vrut să le citească și a fost ridicat seara de-acasă și dus nu se știe unde. Slujba a fost măsluită de Haralambie, țârcovnicul, care cu plutonierul lângă el, se bălbâia și încurca vorbele. „Am privit în morminte și am văzut oase goale...”

6 Sosise și plutonul de soldați și sub comanda sergentului lărgiseră groapa. Făcuseră o groapă comună, ce nu se mai pomenise în comună din 1913, când veniră soldații din Bulgaria cu holeră și murise jumătate din sat. Dar atunci erau alte timpuri. E-he – în vremurile normale! obișnuia să spună 10 Chirimențu al bătrân, dar el înțelegea prin vremuri normale tinerețea lui, când putea iubi. Aveam daravela ca osul, toată noaptea. Și-n jur era holeră și eu cu daravela ca osul. Vremuri bune. Asta le spunea soldaților, care făceau de-a dreptul tranșee, că de la trei metri a țâșnit apa și-au trebuit să le 15 îngroape așa în izvor. Uite, mă, al dracului cimitir, nu te lasă să-ți faci treaba! se văita Cercelaru. Copiii se jucau printre cruci, se rezemau de ele, acestea putrede, se frângeau exact de la fața pământului. Țâncii speriați fugeau. Oare partidul ăsta, de-a venit la putere bunăoară, o să le pună și la morții din regimul 20 celălalt cruci noi? Bunăoară o să-nnoiască și cimitirele? – întrebă dinadins cu glas tare, prea tare, Petrică al lu' Nete. Sau numai noi, de-om muri pe timpul lui, ne-om bucura de binefacerile înnoirii? În orice caz, în colectiv văd c-au început să ne bage. Taci, bă, deavu' din gură! Te mai *aud* și te mai 25 arestează – îl înghionti Savu lu' Tăgărălă. Uitați-vă la nenorocitele astea. – Nici nu le ieși bine sufletul, că și pun pământ peste ele! și nici măcar pământ – uite, că le bagă-n apă. De apă au murit – în apă or să putrezească! De ce dracu le-or fi mai scos din baltă!? ca să se sperie și popa – îl văzurăți 30 cum fugea pe vale? Până la pușcărie nici nu se mai oprește. Să le fi lăsat acolo, să cânte broaștele pe ele, să le jelească.

– Și ăștia de săpară, erau bieți soldați de oraș... Nu-i auziți ce lozeau? Spunea ce film au văzut ei la oraș: „100 de metri

cruci“, „Ți-am zâmbit de sub tramvai“, „Cine a-nfipt cazmaua-n gura mortului“. Suveică scuipă și se-aplecă să vadă dacă în scuipatul lui mai e sânge, ca adineauri. Duluman continuă: iar unul mai și cânta:

*Câte stele sunt pe cer
Până-la ziuă toate pier
Numai pe fabrica noastră
Arde una ca o proastă.*

– Aștia, n-au nimic sfânt, bă. Nici stele, nici fabrică –
nimenic...

Seara se întoarce și Tiugă de pe Delnița, unde rărițase niște porumbi, el și cu doi copii – și când auzi, la fântână, unde oprise să bea boii apă, că murise mă-sa, rămase împietrit. Cea care-i spunea, Leanu lu' Chiagu, era cu garnița în cap și se grăbea. Omul puse la jug boul de apucase să-l dejuge.

– Degeaba te duci acasă, c-o și-ngropară, adăugă Leanu! Ordin de sus să fie-ngropați pe loc – că-nvie! Ha-ha-hal Ha-ha... (ce râde asta ca proasta, a'nebunit?) Încăpățânarea „factorilor de resort“, de-a nu respecta tradiția avea ceva ascuns, care le scăpa oamenilor normali, neintroduși în politică și-n dialectica luptei de clasă (care se ascute pe zi ce trece). O săptămână, cât satul fu sub ocupația „plutonului de execuție“, nu se putu face nici o mișcare. Toate încercările familiilor îndoliate, rugăminți, amenințări, ba chiar câteva încăierări, rămaseră fără rezultat. Abia după ce starea excepțională trecu, avu loc deshumarea și îngroparea după cuviință a fiecăreia din cele trei. Rămășițele pământeste începuseră să putrezească.

Jalea, umilința și neputința îi încerca pe toți. Când cele trei cruci noi, marcând trei morminte normale, răsăriră, cu numele încrustate cu cuțitul și cu flori proaspete la rădăcină, lumea se închină. „Fă cruce mare, fă, că dracul e bătrân“. Apoi,

mulțimea se risipi pe la case, oarecum optimistă, cu încredere neștirbită în ziua de mâine.

XII

Papura, stuful formau o pădure deasă, foșnind amenințător. Ziuă era liniștită, noaptea se auzea în ea o mitralieră. Măi, ce dracu să fie? Poziția era a noastră, dar nimeni nu îndrăznea să se apropie. Caporalul Gheorghe primește ordin să se târască și să distrugă cuibul de foc. De-a bușilea, prin mocirlă, printre bărci fărâmate, printre rizomii putrezi plini de broaște și șerpi înainta, ridicându-se din când în când și făcând salturi de zece-cincisprezece metri, când îi permitea terenul și înceta mitraliera, se apropie de locul dedus după zgomot și după flacăra mitralierei... Îl vedea. Dă să-l împuște... uniformă parcă era românească... Sare pe el și-l imobilizează, așa cum era ala buimăcit...

– Bă, camarade... nu vezi că sunt român?... 15

– Păi, dacă ești român, de ce tragi de patru nopti în noi?

– Nu în voi, mă! În țânțari. M-au înnebunit.

O pânză deasă de țânțari mari, cât niște libelule, se vălucea în jur. Gheorghe le simți înțepăturile, ca mii de ace. Tac numai la focul de armă. Și atunci nu te slăbesc decât pentru câteva minute, spuse soldatul. Nu mai știu încotro vine poziția noastră... și iar mitralia un roi... Gheorghe îl dezarmă. Împreună se târără spre poziție... Peste câteva zile avea să se întoarcă și depășind zona de mlaștină să înainteze pe terenul înalt, care forma malul povârnit al fluviului. Aici, împreună cu un pluton de soldați trebuiau să supravegheze mișcarea inamicului de dincolo de apă. Stătea fiecare într-o groapă săpată cu lopata, care în urma ploii din acea noapte se umpluse cu apă... Ușurel, cu căușul palmelor încercau să le golească. Mocirla le pătrunsese până în măduva oaselor... Pss! șoptea 30

sergentul – când se auzea vreun clipocit... Fără zgomot, că atragem atenția și ne seceră inamicul. Malul celălalt parcă dormea. Ei știau însă că și dincolo soldații ca și ei stau la pândă în noroi, în gropi asemănătoare sau suiți în copaci... După miezul nopții, din susul apei, apărură câteva bărci... Patru-cinci soldați în fiecare, cu pușca la ochi, pregătiți să tragă. Sergentul comanda retragerea – nu avea voie să deschidă focul – și târâș plutonul se dădu înapoi vreo două sute de metri. Părea o imensă rămă, murdară. Gheorghe dând să plece, simți o durere puternică în piciorul drept... un nenorocit de cărcel, care îl încerca din când în când. Imobilizat pentru câteva momente, rămase în urmă... Auzi explodând câmpul de mine, în care intraseră camarazii. Țipete, vaiete. Întoarse capul speriat spre râu... Soldații, în aceeași poziție de tragere, se lăsau duși de curent. Erau manechine! O stratagemă ingenioasă a inamicului, pentru a-i sili să fugă în câmpul minat din față. Le reușise. Plutoanele următoare, care aveau să supravegheze fluviul vor ține seama de asta.

Zona fusese de mai multe ori cucerită și pierdută. Când dușmanul se retrase mai mult, dincolo de apă, Gheorghe se înspăimântă de ce văzu, plecând în căutarea morților și a eventualelor supraviețuitori. Toată stufăria era o împruțiciune de cadavre. Cele mai proaspete erau încă pradă corbilor... Craul Craul! făceau. Și foiau peste tot. Niște corbi mari și grași. Scoteau ochi, nasuri, urechi... Din cei uciși mai demult nu mai rămăseseră decât scheletele, casca de fier pe craniu, și pușca alături...

Din plutonul de recunoaștere doi-trei dacă mai scăpaseră cu răni ușoare... Restul, haine și oase. Aici simți și el ce-nseamnă să te mănânce țânțarii. Citise undeva că vikingii își legau prizonierii în apă și-i lăsau pradă crabilor. Durerea pricinuită de țânțarii i se părea de o sută de ori mai groaznică. Îi trimisese mamă-sa niște mănuși de lână... Nu foloseau la nimic. Țânțarii răzbăteau prin ele. Pe dedesubt, bineînțeles, foiau păduchii. Într-o zi s-a întâlnit cu un consătean... Aproape să nu se recunoască...

– Mă, Gheorghe, tu ești?

– Eu, bă.

– Bă, te-a acoperit părul peste tot. Și peste ochi. Erau într-o biserică părăsită și păzeau un mort, unul Păsărin Nicolae din Moțotei-Dolj. Lihnit de foame, ceruse niște ouă la o bătrână din sat. Aceea speriată, ori neavând, nu-i dăduse.

– Uite, mă, mă lasă să mor de foame! Mama ei de viață! Și Păsărin, enervat, dădu cu arma de pământ. Aceasta se descărcă și cinci gloanțe îi trecură prin cap. L-au târât acolo-n biserică, unul i-a improvisat o slujbă din ce-și aducea el aminte și l-au îngropat în curtea bisericii. Într-un fel, Păsărin avusese noroc. Putea rămâne în mlaștină, pradă zburătoarelor negre...

Gheorghe a făcut războiul apărându-și doar inima: cu lopata. O agăța în așa fel încât să-i vină în dreptul inimii. Din când în când, o mai găsea zgâriată de câte un glonț... A mers vreo două săptămâni cu căciula făcută ferfeniță de la un suflu. Nu mai purta cască, era grea. Toți îi priveau căciula și se minunau ce noroc a avut. Un centimetru mai jos de se nimerea vreu glonte... În retragere, îi era milă de cai. Vai de ei, săracii! Singurul mijloc de tracțiune, că nu mai era benzina... Prin păduri, prin holde, peste câmpuri, târând muniții, tunuri, chesoane. Mâncau... ce se mănâncă. Cărau... Cărau... Nici oamenii nu mai aveau pesmeți, nu mai avea nimic. Nu făceau nevoile cu săptămânile, că n-aveai ce. Întepau caii cu baionetele când se opreau istoviți. Nimic nu mai mergea. Mureau și ei, când nu mai puteau trage. Îi împușcau, și-i lăsau în câmp, corbilor.

*
* *

Agent de legătură cu compania de marș, contopită cu șase vânători. După ce s-au decimat batalioanele înaintau noaptea în deplasări succesive. Primiseră ordin să se deplaseze spre

stânga. Mereu spre stânga. Prin pădure. Un cadru întunecat, mare de nu se mai termina. Așa în costișe. „Unde mergem?“ Nimeni nu știa. Și într-o noapte ordin să treacă Hronul. Ajunseră pe malul unui fluviu – o pânză vineție. Asta e Hronul!
 5 La mal apa-nghețată, unii spărgeau gheață, alții târau bărcile din păduri. Niște bărci uscate și fărâmate. Într-un sector întreg, la un semnal, le-au pus pe apă... Mogâldete, soldații răsăreau de peste tot, din pădure. „Hai urcați!“ Bărcile luaseră apă din primele minute. Soldații o scoteau, o scoteau cu gamelele, cu
 10 căștile, și nu pridideau. Ajunse în firul apei, bărcile se-nvrteau în loc și se scufundau. Mare rău, Hronul ăsta! Cei mai mulți nici nu auziseră de el. Și uite unde-și găseau moartea! Te trăgeau toate alea în jos și apa rece ca gheața.

– Hai urcați! îi împingeau din spate gradații.

15 O rafală de rachete luminează fluviul ca ziua. Gheorghe se pregătea să sară și el într-o barcă. Ce-o fi o fi! Nici nu știa să-noate.

Și deodată s-au pus cu mitralierele pe ei... Fluviul împânzit de soldați români, care în luntrile alea, care zbatându-se pe
 20 apă... Bărcile de ajunseseră mai spre mal și dădeau să se întoarcă. Erau trase de inamic cu cângile... Ce mai, a fost măcel! Trupele germane se întăriseră bine acolo și-i aștepta seara pregătite. S-au retras cei de-au mai scăpat – au intrat în pădure, s-au completat batalioanele și iar au luat-o spre stânga.

25 Au trecut Hronul abia peste vreo săptămână, la vreo 30 kilometri mai la *sud*, pe-un pod de vase, acoperiți de artileria românească.

Luptele acelea din munții Tatra! Cum dormeau pe zăpadă... Rupeau crengi de brad, le puneau pe zăpadă, făceau
 30 un fel de pat. Sub căldura trupului zăpada se topea. Trupurile soldaților frânți de osteneală se afundau tot mai mult și viscolul îi acoperea cu zăpadă răscolită. Dimineța li se mai vedeau doar căciulile, câte o mânecă, ceva... După asta se știa că acolo sunt oameni. Trecea câte unul și-i scula. Pe unii trebuiau să-i

tragă, înghețați. „Bă, camarade, ieși, mă, de-acii!“ Câte unul nu se mai ridica. Murise visând că doarme la gura sobei.

...Gogu Duluman, cu doi câini înhâmați la sanie, căra niște ranițe... „Ce faci, mă, vere? Puseși lupii la treabă?“ „Trebuie să duc pesmeții ăștia sus“. A doua zi, după atac, a venit unul
 5 și i-a spus: „Vezi că ți s-a curățat consăteanul. Uite-l colo“. Era întins pe costișă cu capul în jos, cu ochii deschiși. A îngenunchiat și i-a lăsat pleoapele peste ochii orbi. Fuseseră împreună în permisie, în sat. Și la plecare, Gogu-i spuse „mă, eu nu mă mai întorc. Să mă uit bine la ce e pe-aici“. Erau
 10 deasupra comunei, în vârful dealului, jos se desfășura priveliștea satului cotropit de zăpadă... „Imaginea asta s-o duc pe lumea ailaltă“, a oftat Gogu.

Acum totul se terminase pentru el și din miile de imagini care i s-or fi derulat în memorie în ultimele clipe, poate că
 15 aceea a satului său îi rămăsese în pupile. Dacă ar exista aparate care să dezvolpeze imaginile din ochi, am ști mai mult despre ultimele momente din viața omului. Începu să plângă, cu sughituri. Chemă niște brancardieri și porni să-și îndeplinească misiunea. Avea de dinamitat o stâncă enormă. Peste câteva
 20 ceasuri, bolovanul uriaș se rostogolea cu vuiet mare, dărâmând tot ce se afla în cale... Brazii trosneau ca niște bete de chibruturi... Stâncă se opri tocmai jos de tot, în defileu, blocând drumul, așa cum fusese prevăzut... Inamicul va avea acum mari dificultăți la degajarea șoselei.

25 Misiunea îndeplinită, își caută un loc mai ferit să se odihnească. Foamea îl rodea mai tare decât oboseala; și păduchia mai dihai decât foamea. Scoase din raniță o pâine mică rotundă, înghețată os. Vru s-o arunce după bolovan. Băgă mâna la subsioară și scoase cinci-șase exemplare din acele vietăți
 30 atât de supărătoare, profitoare ale războiului. Le strivi cu unghia pe pâinea tare ca piatra. Cu baioneta rase murdăria, apoi răzbit de foame începu să muște din pâine. „Eh! Am mâncat eu pâine și din scârnavie de om!“ Își aminti că odată,

când să ducă bucăţica de pâine la gură, îi scăpase din mână şi se rostogolise tocmai... unde nu trebuia. O luase, o răcise, tot cu baioneta şi-şi potolise foamea.

Câteva luni se scurseră în acelaşi ritm. Atacuri, 5
contraatacuri, cuceriri de cote, forţări de râuri. Ce glob accidentat avem! gândea Gheorghe. Înainte mi se părea că avem un glob pământesc întins ca o palmă. Şi, uite, luat cu de-amănuntul cât îţi mai dă de furcă.

Pe la sfârşitul lui aprilie începu să se zvonească de pace.

10 – Fugi, mă, de-aci! Până nu ne lichidează pe toţi, nu fac
ăi mari pace! Erau pe o-nălţime împădurită. Jos printre copaci, se întrezărea un oraş mare. Li se spusese că ar fi Praga. Peste vreo săptămână un avion zburase şi umpluse locul cu afişe. Un ofiţer care ştia nemţeşte le-a citit:

15 „Soldaţi şi ofiţeri! Berlinul a căzut de pe data de 4 mai. Orice
încercare de împotrăvire înseamnă vărsare de sânge zadarnică.
Depuneţi imediat armele. Puşcă lângă puşcă, mitralieră lângă
mitralieră, tun lângă tun. Pe companii şi batalioane, predaţi-vă
imediat armatelor roşii, ridicând un steag alb.

20 *Ordin de predare.*

*Soldaţi şi ofiţeri! sunteţi somaţi să vă predaţi imediat.
Războiul s-a terminat! Orice încercare de nesupunere duce la
pedeapsă imediată. Măine se va semna armistiţiul!”*

25 Ofiţerul care citise, uimit parcă de cele ce traducea, ca şi când
nu i-ar fi venit să creadă, ori n-ar fi înţeles bine limba, tăcu.
– Cum adică să ne predăm? îndrăzni cineva. Toţi izbucniră
în râs.

– Asta nu-i pentru noi. Noi suntem aliaţii ruşilor. E pentru
nemţi...

30 – Aa!

– Şi-or să se predea?

– N-au încotro...

În noaptea aceea, ca şi când ar fi venit să dezminţă cele
spuse în afiş, bubuiturile groaznice se auziră dinspre partea

germană a frontului. Parcă ar fi fost un atac pe sute de
kilometri. În zori, împuşcăturile, bubuiturile, conteniră.
Batalioanele rămase primiră ordin să înainteze. Când ieşiră
la marginea pădurii, avură în faţă o privelişte de nedescris:
sute de mii de soldaţi inamici... Om lângă om... Într-adevăr, 5
arboraseră steaguri albe. O armată întregă, care ar fi mai
întârziat războiul cel puţin o lună. Câmpul era presărat cu
hârtii – acte, fotografii rupte, amestecate cu afişe ruseşti, scrise
în nemţeşte. Distruseră proviziile de armament, decalibraseră
tunurile, îşi izbiseră mitralierele şi puştile de copaci. 10
Zgomotul din noaptea precedentă. Asta era. Aruncarea în aer
a depozitelor de muniţii, scoaterea din uz a armamentului în
dotare.

Pacea avea să se încheie, într-adevăr, peste câteva zile.
Comandantul de companie şi-a adunat efectivul. Puţini câţi 15
mai rămăseseră. Le-a ţinut o cuvântare.

„Soldaţi! De astăzi e pace! Să păstrăm un moment de
reculegere pentru toţi care, luptând alături de noi, n-au mai
apucat această zi şi n-or să-şi mai vadă niciodată părinţii, soţiile,
copiii. Ei au murit pentru patrie. Numele lor va dăinui în veci“. 20
N-a mai putut continua. Moment greu. Apoi toţi cei de faţă
începură să plângă de bucurie, să sară în sus, să se îmbrăţişeze.
Gheorghe şi-a scos lopata de la piept şi le-a arătat-o tovarăşilor
de luptă: „Asta a fost icoana mea făcătoare de minuni! Ea m-a
ferit de glonţ. Lopata şi credinţa în Dumnezeu! Merse să-şi 25
caute prietenul, să se bucure, să rădă, să-şi depene amintiri
şi, mai ales, să-şi facă planuri de întoarcere. Cum se vor
întoarce? Veniseră pe jos mii de kilometri... Ah, soarta
infanteristului! Oare se vor putea înapoia cu trenul? Dar mai
există trenuri? camioane, cai? Mă rog, şi pe jos, de le-ar da 30
voie, în două luni cel mult vor fi acasă. Ar merge zi şi noapte...
zi şi noapte... zi şi noapte...”

Bucuria i-a fost scurtă. Consăteanul – singurul care îi mai
rămăsese, după pierderea lui Gogu, murise la ultimul atac,

c-o oră înainte de-a se anunța încheierea păcii. Cinci ani de război a putut trăi. Scăpase de la atâtea atacuri, din câmpuri de mine, din ape înghețate, din viscole și din ploaia de gloanțe... Norocului său i-a mai lipsit o oră... Cumplit! Plânse 5
ținând în brațe un tufan. Lacrimile fierbinți cădeau pe coaja copacului, bătuțică și ea ca palmele lor de țărani.

* * *

Când se auzea c-a murit câte unul, era un jelet în Staval În războiul dintâi, se jelea la toate casele. Da' lumea tot nu se-nvățase! Ei, unii mai uitaseră... Acum a trimis Gheorghe 10
scrisoare. Și eram la arat la floarea-soarelui „Mamă, spune-i lu' nea Sandu că Gogu al lui e cu Titu lu' Petrică pe-un loc“. Titu murise din '42. Se dusese Petrică de-l luase. S-a întâlnit al lu'... cu el. Erau două trenuri oprite-ntr-o gară. Țsta, în tren, 15
pleca pe front și-l vede pe bietul Petrică sus pe locomotivă. „Ce e cu dumneata?“ „E și Titu aici în tern... Îl aduc mort“. „Dumnezeu să-l ierte!“ Toți știau în Stava unde e Titu. I-am trimis vorbă Fănicăi, a venit și i-am spus. Ce-a mai plâns, ce s-a jelit. „Taci, fă, o încurajă Rița, cine știe dacă până-n seara 20
aia n-a murit și Gheorghe al meu. După ce-a scris și-a lipit scrisoarea, l-a ajuns și pe el vreun glonț“. Se închină. Mulți știau acasă că sunt bine sănătoși, lumea se bucura, după aia auzeau de la cineva: „Ehe!“ e mort de trei luni!“

„E, numai copii pe drumuri și femei văduve! Femei văduve, 25
săracele. Numai în negru le vedeai! Au plecat la Crăciun de la mine, veniseră în permisie, de la Craiova. Am stat pe prispă și i-am urmărit cum se duc. Și ei urcau pe la Racu-n deal, trăgeau gloanțe, c-aveau puștile la ei... Și s-au tot dus. Și mai înainte, după ce-l mobilizase pe Gheorghe. Ploua și plouase de câteva 30
zile. Am primit vorbă, «Hai, că-i pornește». Am plecat desculță și-am ajuns la gară. Am mers prin pietre ori prin nămol 30 de kilometri. M-am întâlnit la Craiova cu Marin Dobrescu.

– Țață Rița, da' Măria mea n-a venit?
– Nu.
– Aoleo! să-i spui nici după moarte să nu se-ntâlnească cu mine.“

Rița a dormit la Gorică, ținea un fel de han la bariera 5
Vâlcii, trăgeau toți acolo. A doua zi s-a sculat de noapte, a luat mâncarea pe care o adusese și-a apucat-o pe calea ferată.
„Pe la Cernele i-am găsit încolonați. Ofițerii călări. Muierile plângeau pe margine. Și ei... Ce-aveau în spate, Doamne, Doamne! Cazmale. Tărnăcoape, ranțele pline, săracii. 10
Gheorghe era mic, amărât, așa, intrase în pământ sub ele. Și ofițerii strigau la ei: «Țineți coloana!» «Țineți coloana!»

Muierile mergeau plângând pe lângă coloană. Unul zice «Du-te dumneata de ia niște sare de lămâie, să ne țină de sete». La gară îl întâlnește pe Gheorghe al lui Codin. El venea, fusese 15
luat mai de mult. Și în gară la Craiova s-au suit în tren... La Cernele făcuseră rugăciunea. Niște popi au citit. Ofițerii aia călări, au descălecat. După aia au plecat. «Așa, muică, duceți-vă la moarte». Știu că-i dusesem o găină friptă. Nici n-a mâncat-o. A împărțit-o pe la alții. De la plug plecasem acolo. M-am dus 20
numai jelindu-mă prin ploaie și cu picioarele desculțe, ruptă de pietre. Nici nu le mai simțeam...

Sandu lu' Moise a venit și el din urmă. Dar el nu l-a mai prins pe Gogu al lui la Craiova. Plecase c-o zi înainte. Și nici n-a mai venit. La Cernele cât era gara de mare, numai soldați 25
încărcați ca măgarii. Așa am petrecut și-am înghițit la necezuri. Auzeam azi c-a murit unul, mâine altul. Toți mor. Păi, cum să nu moară, măiculiță, dacă-i pui ca d'ici colo și tragi în ei? Fir-ați ai dracului cu războaiele voastre!...”

* * *

„...Se ducea spre apus. Și la Craiova s-a repezit pe acasă. Când a venit, i-am luat mantaua. Numai găuri de gloanțe. 30

Căciula desfundată. Vestonul, cămașa, numai păduchi. Am cerut la Mii:

– Dă-mi și mie căldarea a mare, de săpun, a dumitale să spăl astea... S-a-ngroșat apa de păduchi... Ieseau umflați deasupra. Cum i-o fi suferit pe el, nu știu. Și el, o mână de om. După o săptămână m-am dus cu el la regiment. Și niște ofițeri treceau într-o cabrioletă. «Femeie, o să fie împușcat, c-a lăsat de s-a spart frontul». Da' dumneavoastră ce-ați făcut? Ce căutați aici? N-o să-l împuște nimeni!» Au plecat aia cu capu-ntr-urechi, tăcând mălc. Pe la Bobotează s-a făcut o companie de marș și-a luat și el drumul războiului înnoit.

– Când au intrat rușii, mă duceam la piatră la Spinu. Scosese piatră din Delnița, și-a luat piatră de-a făcut fântână acasă. Și rușii erau în curte la Sandu lu' Moise. Cu căruțe multe pe drum. Fierbeau cazanul cu mâncare, acolo în curți. Și vreo câțiva soldați dau să-mi ia boii. Ai lor erau căzuți. Și Gheorghe Boiangiu zise:

– Lăsați-i, că e văduvă, are copii mulți. Și m-au lăsat, mă. Și când m-am văzut eu cu caru pe Racu în deal...”

* * *

– „Domnule, păduchii... zisei mai înainte de țânțari... da' și păduchii! Până am descoperit ceva ca să mă scăpăm de ei... Căutam la câte un mort în raniță... și-i luam cămașa. Mortului tot nu-i mai trebuia...”

* * *

„Cum i-or fi mâncat, cum i-or fi mâncat, săracii! Și zăpada cât ei... Dormeau pe crengi de brad...”

– Care au murit, mă, până acum?

– Marin Dobrescu – bărbatul Măriei Anicăi (Bălașa). Stă în Nătărăi. Soldat. Titu Popescu – al lu' Petrică. Nicolae

Dobrescu, căsătorit cu Ana lu' Bușniță. Gogu Duluman, Ion Predoi – al Veții. Dumitru Sorescu – sergent. La urmă unul al Păgioaicăi, ginerele Ghiorghitei lu' Drăgan... La urmă, altă serie, la urmă altă serie... Țsta al lu' Pătru, Dumitru Sorescu s-o fi întâlnit pe lumea aialalaltă cu frate-su Nicolae Sorescu, mort în războiul ălălalt... Era de-o seamă cu tac'tu”.

* * *

Dincolo de șosea, la marginea râpei, luau gloanțe în prostie și trăgeau în vrăbiile din salcâm. Zburau penele în toate părțile... Trebuie să știe și ele ce e războiul: El vede mai departe două turturici într-un roșcov mare, înalt. Se apropie, ochește. Ce noroc a avut; pasărea s-a răsucit pe creangă, după aia a venit grămadă la pământ. Ceilalți copii l-au felicitat. Bravo, mă. A uitat pasărea ucisă. Spre prânz, vede turturica cealaltă învârtindu-se pe lângă roșcov. Își căuta perechea. A stat și-a urmărit-o! Începuse să-i pară rău. Biata pasăre se așezase pe-o creangă, parcă aștepta să fie ochită și ea. Apoi deodată și-a luat zborul. S-a urcat sus, sus... cât a putut mai sus. Și s-a lăsat să cadă glonț pe un zid. S-a izbit cu toată puterea. A rămas o pată roșie... Sinuciderea turturelei l-a întristat mult. N-a mai pus mâna pe praștie. Și păsările suferă și au sentimente, trec prin stări de deznădejde. Pițigoii când nu mai vrea să trăiască își pune gheara în gât.

* * *

Începuse lupta între prizonierii ruși și coloana nemțească aflată în retragere. Un unchi al lui Gheorghe se ascunsese în beci. Cânta cu armonica. Gloanțele șuierau pe la geam. Un glonț trecuse printr-o garnită cu untură, pusă sus, pe-un butoi. Untura se topise și-i picura pe umăr. El nu se mișca. Se luptau de vreo trei zile. Câte o mașină se oprea plină cu morți – șoferul

împuşcat, soldații sfârtecați, de schije. Un rus trăgea-ntruna cu mitraliera. Cerea apă „Voda“! La început crezură că vrea votcă. I se înroşise mitraliera. Copiii îi aduceau apă, târâş prin şanţ. Împuşcase pe unul de la manutanță și toți au tăbărit și și-au umplut buzunarele cu bomboane. Au mâncat icre de petrol. Prizonierii erau vreo cinci sute. În încăierare au murit mulți. Nemții s-au retras, cu pierderi mari. Cam a treia zi, copiii se scaldau în gărlă. Înotau, încercau să prindă pește cu mâna, pe sub răgălii, apoi urcau pe mal, la soare. Vine coloana rusească. Ei stăteau în pielea goală, pe mal, cu pistoale trasoare și binocluri. Se uitau – se vedea foarte bine. Nu înțelegeam ce se întâmplă. Se auzeau împuşcături. Coloana se oprise într-o poiană. Văd o masă. La masă o femeie tânără, îmbrăcată în haine militare, un gradat (nu se pricepea nici unul la gradele rusești) și încă unul. Deținuții ruși, care mai scăpaseră erau judecați. Erau aduși câte unul în fața colonelului, sau ce-o fi fost. Se uită la el câteva clipe și zice: „Încolo! sau Încoace!“ Arăta spre stânga. Nenorocitul era luat, dus la marginea râpei și împuşcat. Cei de la dreapta, rămâneau în viață. Îngenuncheau și pupau pământul. Nu se știe pentru ce erau judecați. Când au priceput ce se întâmplă, s-au îmbrăcat pe tăcute și-au fugit acasă, lăsând pistoalele, ochenele. Nu mai avea chef să se joace de-a războiul.

*
* * *

Mergea cu calul de căpăstru. Vine un brand și-i zboară mâna. Rămâne așa cu ciotul întins spre cal. Nici n-a observat dintr-odată.

– Bă, camarade, zice Gheorghe... Vezi, bă... Ce făcuși, mă, Doamne, Dumnezeuule.

Gheorghe găsește în buzunarul camaradului un sonet neterminat:

*Las lumea să se-ntâmple fără mine
Să ia direcția pe care-o vrea*

*Pământul cântărind o clipă-n mine
O va privi de sus cu ochi de stea.*

*Mereu mai rău, mergând mereu spre bine
Atâtea catastrofe poartă-n ea
Ah! zilele ca niște gholitine
În urmă tot asemeni vor cădea.*

*Numai vibrarea mea de va fi lipsă
..... eclipsă.*

* * *

Rița, Gheorghe, Tudor își aduceau aminte, fiecare în felul lui, întâmplări din anii războiului. Fiecare vârstă participă în felul ei la război, copiii într-un fel, flăcăii altfel... Femeile cu focul lor, bărbații cu al lor. Stăteau pe prisă – era răcoare, se lăsa noaptea. Discutau, discutau și părea că războiul nu se isprăvise.

„Ăștia zic că e pace, dar asta e pace?“
Nu, că și ei zic că e *lupta pentru pace.*

PROZĂ SCURTĂ

LIVIU
(portret)

Motto:

Of, ciudată e hirea poetilor!

Liviu e poet, trăiește neînțeleș de oameni și mai ales de fete, căci are 19 ani – sângele îi fierbe în vine ca mustul. El începe să privească viața din punctul de vedere al iubirii. Dar fetele nu-l înțeleg! Dacă ar fi frumos la chip, toate s-ar îndrăgosti de el, după cum le este obiceiul, iar el și-ar alege una, pe cea înaltă, subțire și mlădioasă ca o trestie, cu ochi albaștri ca cerul și coatele ca doi șerpi negri pe spate și-ar fi fericit.

Dacă ar fi urât, s-ar uita în oglindă și și-ar lua gândul de la fetele frumoase – ar căuta, una, o brunetă, bătând în negru, cu gura cam strâmbă și nasul mare (pe aceasta ar găsi-o, duminică după-masă la dans la „Independența“) și, de asemenea, ar fi fericit. Dar, din nenorocire, nu e nici frumos ca un arhanghel, nici urât ca dracul. Cum e mai rău! Nu e înalt, nici scund, e așa de statură potrivită. Cam slăbuț, lipsit de vlagă și visător. Are capul mic, fața rotundă ca o lună plină. Nasul mare, cu nări largi, aduce întrucâtva cu o pușcă de vânatoare cu două țevi. Deasupra ochilor mari și melancolici, ca de vițel, se bombează o frunte de poet, peste care cad șuvițe de păr negru ca pana corbului. Are numai un costum de haine gri.

Când iese pe stradă, dacă e frig, mai îmbracă un palton negru, dar în cap niciodată n-are nici pălărie, nici șapcă, nici...

nimic. Numai părul frumos, netuns la spate, adică... „boem“, cum îi place să spună. Cel mai mare nărav al lui e timiditatea din care cauză toate îi ies pe dos. Poate că și strada pe care stă, „Aleea Filosofilor“, a avut vreo înrâurire asupra firii lui. Liviu are unele momente când e filosof din cap până în picioare! De astă-toamnă, de când n-a intrat la facultate, cu toate că învățase toată vara cu picioarele „la rece“, în ligheanul cu apă, de astă-toamnă, prin urmare, umblă el să facă cunoștință cu o fată. Dar firea lui singuratică și timiditatea îl împiedică.

Iată-l pe Corso, plimbându-se de la un cap la altul al străzii, cu părul vâlvoi, „boem“ pe la spate, fără palton și cu mâinile în buzunar. Din ochi parcă ar căuta pe cineva.

A, iată-o! O fată trece visătoare pe lângă el. Poate că e frumoasă, dar lui îi place mai ales, fiindcă e singură. Ceea ce, își dă Liviu cu părerea, înseamnă că e „liberă“.

Liviu se înșeninează, simte că s-a îndrăgostit subit și nu mai poate de dorința de a-i împărtăși iubirea. Se întoarce și pornește după ea cu sufletul ca un burduf plin de speranțe și cu pasul mare.

Pe măsură ce se apropie de dragostea lui, care, habar n-are că, iată, aprinse inima unui poet, merge liniștită, întorcând capul încolo și încoace, Liviu devine tot mai tulburat. Cum să intre în vorbă? Cum să facă cunoștință cu ea? Aceasta e întrebarea celebră care îl chinuie ca pe Hamlet: „A fi sau a nu fi?“. Se gândește la o soluție, foarte poetică: să se ducă și să-i șoptească la ureche două versuri făcute chiar atunci:

*Cum Daphnis o iubea pe Chloe
Așa te iubesc eu, copilă!*

și la urmă să-i zică:

Nu vrei să facem cunoștință?

Dar nu, prea e caraghios! Cum dracu să o cunoască?

Și tot bătându-și capul cu fel de fel de planuri, a ajuns-o din urmă: se uită în ochii ei (ce ochi extraordinari), vrea să-i

spună ceva, i se pune un nod în gât – și trece înainte. Apoi se duce puțin mai încolo, ocolește și vine tot în urma ei. După o oră de căutări și ezitari, se hotărăște:

– Domnișoară, nu vrei să facem cunoștință?

Aceasta se nimereste ca nuca-n perete și „domnișoara“ îi aruncă priviri care-l fac roșu ca mărul.

– Vezi-ți de drum, obraznicule!

„Ea a zis cuvintele acestea?! E imposibil! Tocmai ea?!“ Liviu se mai miră puțin de asemenea vorbe, simte nădușeala răsărindu-i pe frunte, vrea să mai spună ceva, ceva frumos, convingător, deschide gura, dar nenorocitul de nod iar i se pune în gât! Abia după ce fata a dispărut „ca o himeră“ în mulțime, Liviu devine mai elocvent, reușind să îngâne: „– Păcat!“ Și pleacă acasă, îndreptându-se trist spre Aleea Filosofilor, străduța din Sibiul de jos.

Altă dată, după ce și-a ales fata pe care o va iubi în ziua aceea, după ce și-a făcut un plan, după care neapărat „păsărica“ va cădea în laț, tocmai când să și-l pună în practică și să facă cunoștință cu fata, tocmai atunci, ca o fatalitate, apare, de undeva, unul înalt cu pantofi „maro“, pantaloni, 18 cm, pălărie verde în cap, mustața.

– Servus, Adi! Scuză-mă c-am întârziat, am avut puțină treabă. Și fără multă ceremonie o ia pe Adi care se agață de brațul lui de parcă atâta aștepta și amândoi dispar pe o stradă lăturalnică să se iubească mai la-ntuneric. Liviu rămâne stană de piatră, cu planul de cucerire pe buze. Această întâmplare nu poate s-o compare decât cu răpirea Europei din mitologie.

Se mai plimbă un ceas, două, distrus de înfrângere și căutând să-și facă singur curaj: „Ce, parcă numai o fată e în Sibiu?“ Dar oricât s-ar strădui să se amăgească și să uite, devine din ce în ce mai trist, încep să-l doară picioarele; îi e foame. Pleacă obosit. În drum spre Aleea Filosofilor, este ispitit de aceste cugetări, pline de pesimism: „Ce este viața? O luptă degeaba... Iubirea? Niște pingele rupte... Femeia pentru unii

e o cetate cu porțile ferecate, iar pentru alții, o comoară de plăceri.“

Ajuns acasă, adoarme de cum se culcă, ostenit de atâta dragoste în zadar. În somn visează că el este cel înalt cu pantofi „maro“, pantaloni „18“, pălărie verde, mustață... El o ia pe Adi, ea i se agață de braț și amândoi dispar în noapte.

*

Odată cu venirea primăverii, plină de muguri și de lumină, Liviu devine mai optimist și speră ca până la toamnă să găsească și el o fată care... să-l înțeleagă. Succes, Liviule!

LIVIU LA DANS

Motto:

Of, ciudată e hirea poezilor!

Într-o duminică după-amiază, Liviu, poetul, urmărind o fată de care se îndrăgostise, când aceasta trecea pe lângă el, ajunge la „Electrica“ (aci lângă gară). Fata intră la dans (dansul e pasiunea fetelor!), Liviu, după ea.

Trece printr-o săliță, unde ia un bilet de patru lei (femeia de la casă uitând să-i mai dea restul la hârtia de zece; el nu-i mai cere, fiindu-i rușine); intră pe-o ușă și se pomenește în sala de dans, o sală lungă și strâmtă ca un coridor, cu ciment pe jos și cu aglomerație pe sus. O orchestră cântă undeva în fund o melodie vagă.

Liviu se uită încolo, încoaie și-și dă seama că, în afară de fata pe care o iubește (acum deja o iubește), el nu mai cunoaște pe nimeni. Începe să se simtă prost, ca o muscă în lapte, mai ales... își amintește deodată că are niște picioare foarte neîndemânatică în ceea ce privește dansul. Știa puțin tango anul trecut, dar de atunci a mai dansat vreodată?

Stă pe-un scaun lângă perete și nu-și ia privirea de la iubita lui. Într-adevăr, frumoasă fată! Înaltă, blondă, ochi negri jucând în lacrimi parcă, nasul mic, rochie albastră încinsă c-un cordon cu flori. Și, în timp ce-o admiră, simte gelozia mușcându-l de suflet pentru că o mulțime de civili și militari

se strâng în jurul ei ca muștele la o prăjitură, lăsând celelalte fete care n-ar putea în nici un caz să se laude cu frumusețea lor. (Nu chiar toate, dar aproape.) Una e mică, mică (foarte mică!), între două vârste, brunetă, brunetă (foarte neagră!) cu o fustă roșie strâmtă, scurtă, cu bocanci și fără ciorapi, dar cu păr pe picioare. Alta, e tot mică, doar mai corpulentă (foarte grasă!). Alta e înaltă ca o prăjină, uscată ca un pesmete, șatenă. Fel de fel de fete și mai urâte și mai frumoase, de toată mâna! Dar ca iubita lui Liviu nu e niciuna. Păcat numai că nu o cunoaște!

Liviu stă tot pe scaun, își piaptână părul lui cel negru și o privește cum dansează, abia atingând cimentul cu piciorușele ei încălțate cu pantofi, și cum își culcă încet căpșorul pe mâna dansatorului care este când un ostaș cu niște cizme, când un civil scund în cămașă, când un altul oarecare.

Liviu stă pe scaun, fumează țigară după țigară și tristețea se lasă ca o umbră peste sufletul lui. Ce folos că a citit atâtea cărți, e bacalaureat, știe franceza? Ce folos că e poet și poate că numele lui va fi rostit cu admirație de posteritate (aici zâmbește, gândindu-se că prea a luat-o razna), ce folos că știe *Luceafărul* pe dinafară? Dacă e o fire așa de blestemată, încât nici el nu se înțelege, dacă nu-l înțelege nici o fată, dacă nu știe să danseze – toată cultura și tot talentul lui sunt de prisos! Și cu ochii umezi Liviu ar vrea să moară, acolo pe scaunul acela. Sau mai bine să se ducă acasă să se spânzure ca să termine odată cu viața asta, care îi dă să bea numai venin.

Dar deodată, în timp ce orchestra începe un ciardaș foarte vesel, lui îi vine un gând cu totul contrariu: să se schimbe radical! Ce, el n-ar putea să trăiască așa cum trăiesc toți oamenii? De acum încolo va deveni și el „băiat de viață“! Și ca prim pas pe acest drum nou în viața lui, la primul tango

s-a dus și a invitat o fată... tocmai pe cea care-i cucerise inima. S-a dus, l-a bătut pe umăr pe cel care dansa cu ea:

– Îmi dați voie?

– Pofțiți. Și s-a pomenit cu fata în brațele lui. Ei, acum e acum! Vag își amintește că la tango trebuie să faci doi pași la stânga și unul la dreapta.

Face primul pas spre dreapta:

– Vai! m-ați călcat pe picior, zice fata.

– Pardon! îngână el roșindu-se ca sfecla. Face al doilea pas spre dreapta.

– Iar! zice ea.

– Pardon!...

Când a făcut pasul spre stânga n-a mai călcat-o, ceea ce l-a încurajat foarte mult.

După câțva timp și-a mai venit în fire și a început să danseze mai bine, câteodată chiar după muzică. Numai că o călca mereu, când pe un picior, când pe celălalt, când pe amândouă deodată, și din cauza aceasta era nevoit să zică încontinuu:

– Pardon! sau – Mă scuzați! sau – Iertați-mă.

Dansul nu se mai termina și parcă toată lumea se uita la ei. Broboane mari de sudoare îi răsăreau pe frunte, alunecând la vale pe față. După aproape o jumătate de ceas dansul s-a terminat, el dă drumul fetei, face o plecăciune, spunând cu nodul în gât:

– Vă mulțumesc!

– Și eu vă mulțumesc! răspunde ea pe un ton care-l face să se gândească că trebuie să o șteargă din inimă pentru că fata aceasta nu-l va mai iubi cât e lumea și pământul. Fuge în capătul celălalt al sălii ca să răsuflă și să gândească ce-i rămâne de făcut. Acolo stă pe un scaun cugetând că e greu să devii „băiat de viață“. Totuși nu se descurajează. Următoarele tangouri iar le dansează. Și, de la un timp, nu știu, ori mai învățase ceva din tehnica dansului, ori pantofii lui se săturaseră să tot calce picioarele fetelor, că a pronunțat ceva mai rar: Pardon!

A stat acolo până la sfârșit, până la ora 9 seara.

Când a plecat, se gândea:

– Acum tangou știu... Mai învăț acasă cu perna în brațe și duminică vin iar. Bine că știu cel puțin tangoul... O să mă schimb!

LA „PACEA“

Motto:

La „Pacea“ zilnic e scandal.

Acțiunea acestei povestiri se va petrece în curtea și mai ales pe scările unui cinematograful din Sibiu, „Pacea“. Eroul principal este Popescu Cristian, elev la școala de infanterie. Personaje secundare – o babă, mătura babei, o fată, un „tip“, un funcționar și apoi toată „coada“.

În acest moment, eroul principal, intră cu pași grăbiți în curtea cinematografului. Îi e frică să nu fi întârziat, dar n-a întârziat, este abia 12 și un sfert și la coadă nu-s decât 20-30 persoane. Se așază și el la rând, scoate batista și se șterge pe frunte; își îndreaptă puțin centura apoi începe să privească atent în jur, așa cum face oricine când e la „coadă“. În fața lui stă, ca un zid de carne, o femeie corpolentă, care ține în brațe o mătură nouă. Mai încolo, un om între două vârste, fumează. Câteva fete care discută între ele, câțiva copii. La vitrina fotografului sclipesc fotografiile.

Între timp, lumea curgea ca la pomană. Coada se lungise, se îngroșase, se colorase cu fel de fel de basmale, căciulițe, haine, mustăți și aducea acum cu o coadă de balaur din basmele lui Petre Ispirescu.

Cristian privește în urma lui și se feliicită în gând pentru că a avut fericita idee de a veni mai din timp. În același moment îi compătimentește pe cei de la urmă pentru care, poate,

nu vor mai ajunge biletele. De exemplu: omul acela care sosește acum... O să stea degeaba la coadă, săracul! N-o să ia bilet. Dar acesta nici gând... n-are să stea la coadă; trece pe lângă ea ca pe lângă un gard și nu se oprește decât lângă ușă. La început toți îl privesc cu cea mai mare nedumerire, apoi, încet, încet, încep să se dumirească, schimbă priviri cu înțeleș și până la urmă răsufală unul:

– Alo, dumneata nu stai la rând, nu ți-e rușine, vii acum și vrei să iei înaintea noastră care așteptăm de atâta vreme.

– Eu am venit de la „douășpe“, strigă ca dintr-un fund de butoi femeia cu mătura.

– Eu de la unsprezece-jumate, adaugă cu o voce ca sunetul unui clopoțel de argint, un pionier.

Însă omul nu aude nimic (poate că e surd), zâmbește binevoitor și așteaptă să se deschidă ușa.

– Păi, dacă merge pe-așa, eu de ce să stau la coadă? întrebă cu cea mai mare nedumerire un tip dând din mâini de parcă s-ar fi apărat de muște. Și, fără să mai aștepte răspuns, din doi pași, e sus, lângă cel care zâmbea întruna cu bunătate.

– Bă, Nicule, strigă el de acolo, bă, Sandule!, Sandulee, veniți fraților, aicea că luăm mai repede bilete. Nicu și Sandu, doi vlăjgani cât toate zilele, nu se lasă rugați de două ori, urcă, dându-și imediat seama că de acolo, într-adevăr, vor lua mai degrabă bilete.

– Ce înseamnă asta, oameni buni? strigă o femeie înaltă, ciupită de vărsat, repezindu-se și ea pe scări.

– Asta e curată bătaie de joc, întărește nu știu cine (mi se pare că un om gras, cu mustață neagră), smulgându-se din coadă și azvârlindu-se sus. Într-o jumătate de minut cu țipete și tropăituri de picioare, coada se schimbă într-o [învălmășeală] de lume ce se înghesuie în fața ușii.

Cristian se pomenește printre ultimii, lângă femeia cea grasă, dar acum fără mătură [mătura, cum, necum ajunsese

sus pe scări]. Și ea se înghesuia printre oameni, vrând să ia prima bilet.

La 2¹⁵, scârțâind din balamale, ușa se deschide în afară, îmbrâncind pe cei din fața ei. De la acest eveniment începe adevărata acțiune a povestirii. Lumea nu mai are astâmpăr. Fiecare nu se simte bine acolo unde se află și vrea să fie puținel mai în față. Și așa se naște așa-zisul „împins“, expresie cam tare, dar mai ales dureroasă.

– Împinge-mă! se aude câte o voce groasă de bas – Hei, rup! Cuvântul „rup“ se termină întotdeauna cu câte un „aoleu!“ jalnic, sau cu câte o înjurătură pe înfundate. Mulțimea [se] ondulează ca un lan de grâu când bate vântul. Împing toți: copiii, bărbații, fetele, femeile – absolut toți.

Numai Cristian parcă n-are curaj, stă deoparte și admiră. Dar acum s-a hotărât. Pare un personaj principal ce intră în acțiune. Se apropie de marginea înghesuiei, proptește umărul într-un civil, proptește picioarele-n pământ și împinge de-i scârțâie civilului oasele. Vrea printr-un atac frontal să ajungă în fața ușii. Dar: nu se poate! A izbutit să urce câteva trepte, făcându-și loc printre oameni, călcând cu tocul cizmei bombeul unui domn, care-i trânteste o-njurătură cu aluzie la „mă-sa“, îi amintește de cei șapte ani de acasă (mi se pare că-i mai dă și un ghiont pe deasupra). Mai departe nu e chip de răzbit.

Acum își dă el seama că la cinematograful ca și în viață nu răzbești niciodată dacă o iei pieptiș. Așa că încearcă un atac lăturalnic. Se dă jos și trece la flancul stâng. Aci, la coadă, doi copilași, pionieri, cu cravatele leorcă de sudoare se căznesc să împingă o fată de liceu, care nu mai poate de răs.

– Fugiți, măi, puștilor, cu voi nu mai ajung eu să iau bilet!

– Să-i ajut? întrebă Cristian aruncând asupra fetei o privire de militar și simțind că începe să se îndrăgostească de ea. (Într-adevăr, era foarte frumoasă și lui Cristian îi plăcea mai ales cum râde, arătându-și niște dinți mici și spălați. Și apoi avea niște ochi albaștri, minunați care te priveau așa, nu știu cum.)

– Ajuțați-i, zise ea, și-l privește, așa nu știu cum, încât eroul nostru își adună puterile și, când începe să împingă, copiii prind să chirăie și se dau la o parte. Fata întoarce capul și iar îl privește, așa nu știu cum cu ochii ei albaştrii ca două stelute de nu-mă-uita. Îndrăgostit lulea (militarii se îndrăgostesc foarte repede), lui Cristian îi vine să o ia în brațe și să fugă cu ea la unitate. În acest timp lumea se înghesuise în urma lui și îi făcea un masaj așa de strașnic pe spinare, când trăgându-l, când împingându-l, încât chiar că este nevoit să ia fata în brațe (unde-s doi puterea crește) și să se lase în voia soții: încotro l-o duce curentul, înainte sau înapoi. La început crede că merge înapoi dar își dă seama că lăsând un picior înțeppenit printre străini, ținându-și cu amândouă mâinile comoara vie care suflă greu, merge înainte.

După ce face un sfert de metru, cineva din urmă îl apucă de gulerul mantalei și trage, și trage, începe să-l aplece pe spate de parcă ar voi să-i arate piciorul... uitat. Trage, trage, Cristian se apleacă pe spate, se apleacă, apleacă până îi cade căciula. Atunci este asvârlit înainte. Piciorul însă nici gând n-are să vină după el. După ce mai răsufală un pic, Cristian, adunându-și mâinile de printre oameni, apucă cu ele piciorul și trage până când simte că se rupe ceva. Dar nu știe precis ce: o mână sau piciorul? (Nu se rupsesse însă decât cracul pantalonilor unui domn).

Acum, pe două picioare, eroul nostru dorește să se retragă, simțindu-se fără vlagă și ud de nădușeală de la piele până peste manta. N-are însă pe unde și toți se reped din toate părțile asupra lui vrând parcă să-l subțieze. Caută fata, privind-o pe ea, să mai uite de durere și dă cu ochii de baba cea grasă de la începutul povestirii. O privește: este foarte tristă și parcă nu mai e nici chiar așa de grasă.

– Să știi, că asta e cea mai bună cură de slăbire îi spune tare cineva, care nu vrusese să stea la coadă și care nu-și pierduse buna dispoziție.

– Ba, că asta așa e! răspunde baba – dar mătura mea n-ați văzut-o careva? fir-ar să fie de mătură că abia o luasem!

Mai trece un sfert de ceas. Acum Cristian a intrat pe ușă. Aici e tot înghesuială, simte că se înăbușă, dar că și înaintează. Când mai are un pas până în fața casei, își aduce aminte că are banii în buzunarul mantalei. Dar cum să-i scoată? că mâinile iar îi sunt împrăstiate printre oameni. Izbutește cu mare greutate să le tragă. Caută într-un buzunar. Banii nu sunt aici, sunt în buzunarul celălalt și nici mâna n-o mai poate scoate. Încearcă invers: banii sunt aici, dar nu mai poate scoate mâna. Așa că prin fața casei, împins cu putere din spate, el trece ca un nepăsător cu mâinile în buzunare. Vrea să se întoarcă ca să ia bilet, dar cineva îl trage de mânecă și-i arată o ușă:

– Pe-aici, dom'le, pe-aici e ieșirea!

NELLU
(portret)

Acesta e alt fel de băiat. Nellu e „șmecher“. Nu poți să stai de vorbă cu el, că te și ia „în balon“, te face „de două parale“. Întâi te întrebă:

- Bă, tu ești șmecher?
- Nu, îi răspunzi.
- Atunci ești prost!

E frumos, înalt, ca pictat la chip. Întotdeauna este „pus la șpiț“ ... adică gătit după ultima modă. Mor fetele după el. El însă nu e statornic în dragoste, e ca fluturile: azi la o floare, mâine la alta. Astăzi e cu Mary, fată de liceu, care îi place pentru că „se jumoale“ bine, cum spune el. Măine e cu Mymy, fiindcă Mymy are „bulane mișto“. Poimâine e cu alta, o blondină care îl soarbe din ochi.

N-a intrat la facultate anul acesta, nu pentru că n-a fost pregătit (la toate materiile a luat „bine“ și ar fi luat și la română un „satisfăcăreț“, cel puțin), dar s-a certat cu profesorul pe care l-a prins „în obțai“, că nu știa când s-a născut Eminescu („în 1862“) și acesta l-a trântit.

Dar mai bine că s-a întâmplat așa! – tot simțea el nevoia unei recreații după atâta școală. Stă acasă, părinții nu-l au decât

pe el, sunt funcționari și-i dau bani de câte ori are nevoie. De altfel, bani își mai procură și singur.

Se duce la cinematograful „Pacea“, când rulează vreun film bun și e aglomerație la bilete. Se duce la ora două, după ce s-a stricat coada și lumea a început să se înghesuie spre ușă. Cum face, cum drege, nu se poate ști, dar, într-un sfert de oră, el a răzbătut prin mulțimea de oameni, femei, fete, copii și la două și un sfert, când se deschide casa, ia bilete – 20 sau 25 – printre primii. Apoi se dă deoparte, de obicei se face că cercetează cu mare atenție pozele de la vitrina fotografului din curtea cinematografului și, când femeia cea grasă și omul cu mustață neagră ies și pun un afiș pe ușă: „Azi toate biletele vândute!“, Nellu se amestecă printre nenorocoși și întrebă:

– Cine vrea bilete? Și, în cinci minute, a vândut toate biletele cu cinci lei biletul. Iese cu un câștig de 60 de lei din afacerea asta. Pe lângă darul negustoriei, Nellu mai are unul: al scuipatului. Nimeni, în tot Sibiu, nu știe să scuipe printre dinți așa de frumos ca el. Frumos și la fix – drept pe pantoful unui trecător. Dacă acesta este fată și asta se întâmplă de cele mai multe ori, atunci el parcă se rușinează de asemenea faptă urâtă și-și cere scuze:

– Mă iertați, duduie, dar n-a fost fără intenție.

Fumează. Când e cu vreo persoană de „sexul slab“, numai „Aviator“; când e singur, orice fel de țigări, dar mai ales „străine“, adică luate de la prieteni, sau făcute de el din chiștoacele pe care „le arestează“ de pe stradă atunci când nu-l vede nimeni.

Iese pe Corso, spre seară, când vrea să „agăte“ vreo fată, lucru atât de ușor pentru el. Câteodată se plimbă cu „gașca“ lui – Gigi, Mitică, Gogu – toți „tipi bine“, băieți de zahăr, repetenți și pușlamale.

Acuma, la sfârșit, o surpriză: și Nellsu e poet, câteodată scrie poezii. Unele au intrat în repertoriul „gastei”, alături de parodiile anonime ale poeziilor clasice: *El-Zorab* și *Scrisoarea III*, zice el. Iată, de exemplu, una dedicată unuia care se plânge că n-are pe cine să iubească. E oarecum grosolană (așa și așa) și, dacă din întâmplare, ar citi-o vreo fată de la cenaclu, ar roși, ar crede că tot eu am făcut-o și ar da vina pe mine.

Eu însă mă spăl pe mâini ca Pillat și mărturisesc că n-am altă vină decât pe aceea de a o copia și prezenta aici, pentru a vă arăta negru pe alb și a vă da o imagine cât mai completă a acestui Nellsu – copilul Sibiului. Iat-o:

„Unui prost“

*Sibiul este arhiplin
Din centru până-n fața gării,
De fete mari (semnu-ntrebării),
Frumoase, foc (semnu mirării),
Iar tu te plângi, sărman de tine,
Că nu iubești, că n-ai pe cine!*

*Găsește-ți, prostule, o fată
Cu plete lungi (sau coafată),
Cu ochi albaștri (sau oricum)
Să fie fată oarecum
Și lasă dracului butoiul
Melancoliei otrăvite,
Unde stai singur ca strigoiul
Și cânti la lună ca broscoiul,
Cu lacrimi nemaipomenite!*

*N-asculta vorba nu știi cui,
Ce-ți spune să-ți pui pofta-n cui!*

*Când Dumnezeu făcu femeia,
În înțeleapta sa gândire,
Poate că știi povestea ceea,
El o făcu pentru iubire,
Mă înțelegeți ce vreau să spui?!*

NIȚĂ
(portret)

Toți profesorii de matematici au ceva comun, specific lor, care te face să-i deosebești dintr-o mie: chelia! Părul nu poate să sufere logaritmii și formulele și, cum a băgat de seamă cu cine are de a face, năpârlește: și cade fir cu fir, lăsând în urmă locul viran, strălucind ca argintul.

Unul are un început de chelie ca o monedă de 25 de bani, în vârful capului. Altul are o chelie frumoasă mare de-un lat de palmă, deasupra frunții. Altul are o mândrețe de chelie care-ți ia ochii, mă rog, fiecare... cu chelia lui. Dar e lucru stabilit: cu cât un profesor de matematici e mai chel, cu atât e mai matematician. Eu am văzut unul care n-avea decât un singur fir de păr mic și anemic în vârful capului. Acesta era renumit prin știința lui și descoperise o teoremă.

Niță e profesor de matematici. Nu e cu desăvârșire alb și lucios sub șapcă, dar părul îi e pe cale de dispariție. E mic să-l bagi în buzunat, un chiștoc de om, ușor ca un fulg și cu nasul ca un ardei. Pasiunea pentru știința lui Pitagora și Euclid a crescut în inima lui ca un copac uriaș, umbrind toate celelalte sentimente. Aplecat asupra unui formular, concentrat asupra unei probleme, el a uitat de toate celelalte plăceri ale vieții, a uitat să și crească. Fața i s-a veștejit ca dogorită de un foc puternic. Ochii mari, cenușii, ard obosiți ca doi cărbuni gata să se stingă. Merge și nu știe pe unde calcă: vorbești cu el, el

îți răspunde anapoda. În clasă vine chiar înainte de a suna de intrare și depune atâta zel în predare; se silește atât de mult să te facă să înțelegi o chestiune, încât, dacă ești mai greu de cap, ai împătrit-o: toată matematica ți-o toarnă pe gât.

Câteodată i se acrește și lui de atâta studiu – se silește să fie vesel. Începe să-și amintească întâmplări de pe când era el elev sau student și începe să le povestească cu o voce pițigăiată, sau spune bancuri de care el râde cel dintâi. Bune, rele, trebuie să râzi apoi și tu, că altfel te-ai ars:

– Elev... (cutare), dumneata de ce nu râzi? La lecție! Te scoate la tablă, îți pune o întrebare de care în viața ta n-ai auzit și-ți dă doi. Dacă la bancul următor tu râzi cel mai cu poftă și mai tare, îl vezi că se apropie de bancă, călcând mărunțul, abia atingând dușumeaua cu tălpile bocancilor nr. 37 pe care-i poartă.

Se apropie de banca ta și te privește zâmbind:

– Dă, mă, o gumă să-ți șterg nota... !

Are 38 sau 39 de ani. Băiat sărac, a făcut școala ca vai de el – pasiunea l-a ars pe dinăuntru și sărăcia pe dinafară. E un om tipic, ciudat și neînțeleș ca o tablă de logaritmi.

PRIMUL SĂRUT

În sală e întuneric beznă. Toate privirile sunt ațintite asupra ecranului, urmărind pas cu pas călătoria plină de peripeții a viteazului Sadko, plecat să caute pasărea fericirii.

Numai Sandu e foarte neliniștit, se tot mișcă pe scaun parcă ar fi șezut pe jar. Din când în când își apropie capul de Marioara (o fată drăguță de la educatoare pe care o iubește de un an și patru luni) care stă lângă el cuminte și e foarte concentrată asupra filmului.

– Marioară, îți place filmul?

– Foarte mult!

– Mie nu-mi place... și iar se sucește pe scaun.

Ați ghicit cauza neliniștii lui Sandu? Dacă n-ați ghicit-o, să v-o spun eu: Dacă să o sărute pe Marioara! Ce, el n-are dreptul, la 17 ani, să sărute fata pe care o iubește? Până acum s-a abținut sau mai bine zis i-a fost rușine, dar acum trebuie, e timpul! Va săruta deci pentru prima oară în viața lui o fată. În așteptarea momentului prielnic, el devine din ce în ce mai nervos: mișcă din picioare, scapă mânușile de piele pe jos și se apleacă să le caute etc.

Dar momentul „prielnic” întârzie și Sandu își aduce aminte că trebuie să și-l facă singur. Îi va mărturisi întâi dragostea ce-l arde ca un tăciune aprins în piept, așa cum se întâmplă în toate cărțile când un personaj se găsește într-o situație analoagă.

Tușește. Își drege glasul.

– Marioară, te iubesc!

Marioara pesemne că nu aude, căci nu răspunde nimic.

– Marioară, auzi?

– Ce e?

– Te iubesc...

– Bine! Fii atent la film!

– Of! Și ce să mai spună acum? Tace.

O presimțire ca un vierme începe să-l roadă-n suflet: să vezi că n-o să facă nimic! Se va întoarce la școală (am uitat să spun că Sandu e elev în clasa a X-a și poartă uniforma ca de general a cantemiriștilor) fără amintirea ca o pecete de foc în suflet a primului sărut. Dar nu! trebuie să o sărute, acum, asta e ultima zi de vacanță și altă ocazie mai nimerită n-o să mai aibă. Trebuie, altfel se sinucide.

– Ce frumos! șoptește fata, mângâindu-i mâna pe care i-o ține strânsă.

– Dar nu, răspunde el întrebându-se dacă nu cumva acesta e un moment prielnic.

– Ce muzică! De cine e? Și ea își apropie așa de mult de nasul lui căpșorul cu cărlionți parfumați, încât dacă Sandu nu s-ar fi intimidat subit, precis o săruta!

Mai trece un timp.

– Cred că nu mai e mult până se termină, șoptește Marioara. Sandu tresare de parcă l-ar fi înțepat un ac.

– Aoleu! Și nici una, nici alta o ia cu mâna stângă de gât și... vrea să o sărute pe gură, dar nimerește puțin mai jos de urechea dreaptă.

– Aoleu! Zice de data asta fata abia ținându-și râsul în timp ce el își caută mânușile ce căzuseră pe jos.

Vasăzică acesta a fost primul sărut la care a visat el atâta timp!

Se aștepta să simtă un fior cum n-a mai simțit niciodată, ceva plăcut, ceva dulce, ceva gustos, dar în afară de ceva moale ca o catifea n-a mai simțit nimic.

Când au ieșit afară la lumina zilei, Sandu și Marioara s-au privit o clipă drept în ochi. Privirea fetei era ironică și parcă vroia să-i spună:

– Nu așa se sărută, măi puștiule!

Privirea lui era amărâtă și necăjită, parcă striga: „Cred și eu că tu știi mai bine, că voi, fetele, a trebă o aveți. Dar pe mine de ce nu m-ai învățat? De ce nu mi-ai creat posibilități?...“

S-AU CUNOSCUȚ... STÂND LA COADĂ

(fragment dintr-un scenariu de film)

(Una din cele patru săli de mese ale cantinei studențești „Justin Georgescu“ – Iași. Mese aranjate pe patru rânduri. Câte patru studenți la masă, mănâncă. Alții patru, cu farfuriile în mână, în spatele lor, așteaptă. Se văd cum cei care au isprăvit de mâncat se ridică și-și duc tacâmurile la ghișeu; imediat locurile lor sunt ocupate de alții. Unii vin, alții pleacă, se mai izbesc doi, se mai sparge o farfurie... mă rog, ca la cantină!

Apoi reflectorul trece în revistă coada. Lungă, groasă, nervoasă – aceasta pare o adevărată... coadă de balaur. Se întinde pe lângă perețele din stânga, ocupându-l în întregime. În fața ghișeului, îmbrăcată în alb, o bucătăreasă perforează cu un cui cartela.)

CARMEN: (vine pe ușă și în loc să treacă la coadă intră mult mai înainte, aproape de ghișeu).

NEAȚĂ: (care stă la coadă, enervat): Duduie, de ce nu respectați rândul? Aștept aici de o oră și nu mai ajung la ghișeu... sunt leșinat...

MAI MULTE VOICI: Da, da! Așa e! La coadă! Treci la coa...

CARMEN: (foarte înțepată, întorcându-se spre cei care vociferează) Am ședință!

O VOCE: Eu am... întâlnire și tot stau la coadă.

NEAȚĂ: Știm noi bancul cu ședințele. Toți cum vin... hop, în față: cică au ședință...

CARMEN: Dumneata n-ai dreptul să vorbești. Parcă spuneai că ești leșinat. Știtiți, trebuie să stați cât mai liniștit... (îi zâmbeste dulce, dulce).

NEATĂ: (întâi se face verde ca un ou de rață, apoi la zâmbetul ei...) Vă rog... De ce răstălmăciți? Am vrut să spun că... îmi este... aia foame.

CARMEN: (tace, îi zâmbeste iarăși).

NEATĂ: (încet, unui coleg de alături) Știi că nu-i urâtă puștoaica?

COLEGUL: (nu înțelege bine) Da, fasole, iar fasole! Ne omoară cu fasolea!

NEATĂ: Domnișoară, vă rog să mă scuzați... Am vorbit cam răstit cu dvs.

CARMEN: V-am scuzat, v-am scuzat. Nu-i vina dvs.: erați leșinat.

NEATĂ: (încet colegului) Uf, a naibii! Își bate joc de mine! Toruși e foarte drăguț.

COLEGUL: (iar n-a înțeles bine: e cu gândul numai la mâncare): Da, da, își bat joc de noi. O să mă duc într-o zi cu felul doi la serviciul social: Uitați-vă, „domnilor“, în fiecare zi mâncăm fasole!

NEATĂ: Știtiți, domnișoară, de câte ori nu respectă cineva rândul parcă mă calcă pe nervi. De aceea vă rog să mă scuzați că m-am răstit....

CARMEN: Am spus că v-am scuzat.

NEATĂ: (dându-se mai aproape de ea): Nu, zău, coada asta scoate omul din sărite. Am făcut socoteala și, pe an, stăm o lună de zile, zi și noapte, numai la coadă.

CARMEN: Eu nu stau niciodată la coadă.

NEATĂ: (se apropie și mai mult de ea): Știu. Aveți ședință.

CARMEN: (râde): Da, da!

NEATĂ: (încurajat, nu știe însă cum să continue discuția): A, da... vorbeam de coadă. Oare nu există nici o modalitate de a scăpa de ea? Nu se pot lua nici un fel de măsuri?

CARMEN: Ba da. Procedați ca mine.

NEATĂ: Ce egoist gândiți! Poate că totuși s-ar putea desființa.

Uite, un rând de mese l-au scos, că erau prea multe...

S-au dat șervețele, ca să nu ne ștergem pe fața de masă... S-au pus oglinzi mari... ca să vedem porția dublă. Dar la coadă, vedeți, nu s-au gândit.

CARMEN: Mă rog, la ce facultate ești... adică sunteți?

NEATĂ: La fizico-matematici.

CARMEN: Da? Și încă nu ai chelie? Nu pot să-mi închipui profesor de matematici fără chelie.

NEATĂ: Să lăsăm astea... Dar tu... dumneavoastră unde ești... sunteți?

CARMEN: (foarte amuzată de încurcătura lui) La... (în sală se aude mai întâi un „pleosc!“ apoi „vai!“ . Râsete!)

NEATĂ: Biata fată! A năclăit-o toată. Închipuiește-ți, stătea la masă și poc! o farfurie cu ciorbă în cap!

CARMEN: Și eu mă duceam odată cu tava în mână, căutând o masă... m-a lovit cineva cu cotul și am răsturnat-o...

NEATĂ: Bineînțeles... !

CARMEN: ...că, în capul unui student. Ai dreptate. Să-l fi văzut numai cum arăta!

NEATĂ: Și ce ți-a zis?

CARMEN: Ce să-mi zică? Mi-a cerut scuze.

NEATĂ: Adevărul este că avem mare înghesuială la cantina asta.

A propos! Ce faci după masă? Rulează un film grozav la „Maxim Gorki“. Ar fi păcat să-l pierdem.

CARMEN: Vai, ce drăguț ești! Îmi plac la nebunie filmele frumoase.

NEATĂ: Da, am luat întâmplător două bilete. Și acolo am stat la coadă. Dar cel puțin va fi frumos.

CARMEN: Știi ce? Dă-mi-le mie pe amândouă. Numai dacă vrei... (îl privește dulce) Ți le plătesc (scoate cinci lei).

NEAȚĂ: (Îi dă biletele) Nu, nu. Lasă banii. Nu primesc. Ar fi impoliticos...

CARMEN: (Bagă banii și biletele în poșetă) O să se bucure grozav Costică...

NEAȚĂ: (tresărind) Care Costică?

CARMEN: Cum care Costică? Soțul meu. (Îi arată verigheta.)

NEAȚĂ: (bleg) Aaaa! (stă plouat de parcă întreg cazanul cu felul întâi s-ar fi răsturnat deodată în cap).

CARMEN: E inginer. Și niciodată nu are timp să ia bilete. Acum mă voi duce acasă și-i voi spune: Costică, o surpriză: Mergem la film!

NEAȚĂ: (N-o mai ascultă. Aparte): Și cel puțin să fi primit banii. Îmi luam țigări! (Între timp au ajuns la ghișeu. Bucătăreasa le forează cartelele.)

CARMEN: (plecând cu tava cu mâncare) Poftă bună! Sunt foarte fericită! Biletele... Costică...

NEAȚĂ: (cu gura moale) Da, da și eu... adică... Poftă bună, poftă bună!

STRADA

E ora când lucrurile au aceeași culoare și când toate fetele sunt frumoase. Te oprești în locul știut și consulți ceasul: mai e un sfert de oră! Începi să te plimbi încolo și-ncoace. Ca să nu ți se ghicească neliniștea îți compui o mină gravă și concentrată: de contabil care-și inventariază gândurile. Au mai trecut două minute... Îți pare că te-ai depărtat prea mult de locul întâlnirii și alergi într-un suflet spre castanul vostru (al 15-lea, cum dai colțul): n-a venit. Ce să faci? Te oprești lângă castan și privești strada. Chiar în fața ta se construiește un bloc. Se văd gesturile zorite ale muncitorilor, li se aud vocile, împletite cu zgomotele cunoscute ale macaralelor, ale găleților alunecând pe scripete, ale cărămizilor aruncate din mână în mână. Observi că, de fapt, pe toată partea aceea a străzii, au răsărit clădiri noi, cu o linie arhitectonică elegantă, în culori vii, zâmbitoare, de parcă ar sta mereu cu ochii în soare. Strada ta se primenește... Strada... Niciodată nu te-ai gândit la ea, n-ai luat-o în seamă, deși zilnic o străbați de două-trei ori.

Undeva, la o fereastră se aprinde un bec și exemplul e molipsitor, ca un cântec de cocș într-un sat: peste câteva clipe te pomenești în mijlocul unei adevărate galaxii de lumini. Globurile și tuburile fluorescente par niște lingouri de argint. Parcă acum observi pentru prima dată și rândurile de pomi înfloriți – originale flacoane de parfum vegetal – de la marginea trotuarelor, și oamenii, și mașinile rulând pe asfalt.

O nuntă! De la nu știu care stare civilă un automobil descoperit plimbă prin inima Bucureștiului fericirea și nerăbdarea unei tinere perechi. El, „călcat și scrobbit până-n dinți” – cum observă cineva lângă mine, zâmbește puțin stingherit, ca și cum ghiveciul de lângă el i-ar sta în brațe. Ea – numai voaluri, numai zâmbet, numai flori. Îi șoptește ceva, privindu-l dulce... Ce? – se întreabă automat cincizeci de indiscreții. Poate: „Te iubesc, iubitul meu scump”. Ori: „Dragă, să fie clar, banii îi țin eu”. Cine știe? De pe trotuare li se aruncă flori. Câteva albine, cu instinctul mierii în sânge, zboară pe deasupra mașinii, ca niște helicoptere mici. Fluturând batiste, tânăra pereche dispare... în „negura” căsniciei. Ce să-i faci? Așa se întâmplă în dragoste. Unele prietenii prea lungi se termină în mod inevitabil cu căsătorie: altele se termină cu... bine.

Mai sunt cinci minute...

Îți întorci privirea spre trotuar. Trotuarul animat pare o scară rulantă. Oameni, zeci, sute de oameni, se duc, vin. Îi vezi, le simți respirația, prinzi frânturi de conversație. Se discută despre filme, rochii, butelii de aragaz, Florin Piersic, instalații de lumină, iubire... Viață. Un elev și o elevă trec ținându-se candid de un deget, învăluți într-o undă de poezie. Se văd copii ducând cu gravitate servieta tăticului, în timp ce tăticii poartă în brațe, cu aceeași gravitate, ursuleții și iepurașii fragedelor lor odrasle. Strada! Câte nu se pot spune despre acest adevărat fluviu citadin?

Consulți din nou ceasul. A, dar iat-o și pe Liana. (Ce nume! Parcă-ți vine să-l săruți.)

– Am întârziat mult? – se alintă ea. Ce-ai făcut?

– Am descoperit strada...

Mâna ei catifelată și luminoasă ca un surâs. Te privești în ochii-i mari, albaștri, și te vezi fericit... Liana!

Dar să vă lăsăm singuri.

SUB PĂLĂRIA DE SOARE

Pălăria asta trebuie să aibă efecte miraculoase. Pe cuvântul meu! Uite, după ce am stat așa câteva minute cu fața sub cupola ei transparentă, de pai, prin care te poți uita la soare cât vrei, ca la lună, simt... cum să-ți spun? Că devin – poftim! – liric. Exact ca un arici care, șocat de cine știe ce privește prin buruieni, ar băga deodată de seamă că țepii încep să i se înmoaie... și că toată spinarea i se face lină și linsă ca o frizură de licean. Hm! Ce fel de pălărie mai e și asta a ta, domnișoară? Cum stăm așa pe nisip (parcă sunt niște furnici fierbinți care au primit însărcinarea să ne facă un masaj discret, pe nervi, pentru relaxare) – cum stăm așa, te știu alături, privind și tu „luna”, proaspătă, plină de farmec și de povești ca un manual de clasa I primară.

Ce ne mai trebuie nouă acum: Ca să fim fericiți? La picioarele noastre – Marea Neagră, în original. Ai zice că e un imens cer, care s-a vărsat pe pământ și s-a făcut orizontal. Deasupra, pălăria asta de soare... Iar în jur... Uite, eu nu văd plaja decât cu un ochi (celălalt e sub pălărie), dar pot să ți-o descriu amănunțit, până la ultimul cort care se amenajează acum la capătul celălalt, să-ți prezint plaja cu toate costumele ei de baie, de toate culorile scoicii (unele executate cu multă artă la Cooperativa de producție „Avântul îmbrăcămintei”), cu mișcarea ideilor și sentimentelor. În general, plaja seamănă foarte bine cu o cionă de ilustrație la povestea

Edenului, pe care un desenator fecund a umplut-o, dintr-un condei, cu o mie de Adami și cu o mie de Eve – ca să aibă de unde-și alege. (Mărul lui Adam trebuie să fie și el pe undeva pe aproape, pe lângă vreun Aprozar.)

Sunt aici fel de fel de persoane pe care nu le-ai văzut niciodată și desigur nici n-o să le mai vezi. Bătrâni, cumiți, intrați deja în faza abstractizării (materia în retragere) și copii gălăgioși și plini de viață (materia în avânt); și mai ales tineri și tinere – corpuri viguroase, robuste, forme rotunde, împlinite, grațioase, create după o lungă și matură chibzuială. Iată ce siluetă perfectă, de statuie elină, are dumneai care merge, luminându-și parcă drumul cu chipul și făcând operă de artă din fiecare pas... Ce poate fi mai frumos pe lumea asta decât să stai așa în concediu, la țărmul mării și să te tot uiți la frumusețile naturii!

Plaja!... Unii intră în apă (râzând, țipând, făcând mofturi – vai ce rece!) – alții ies azvârlind perle lichide în dreapta și-n stânga. Unii vin, alții pleacă, se fotografiază, beau suc, se ung cu bronzol, cu măt, cu iaurt, citesc, caută alge și pietricele colorate, scobesc în nisip. Se deschid umbrele de soare, se bat țărui, se fac coifuri din „Urzica“, în aer zboară mingi și pescăruși...

De ce crezi că s-a luminat deodată așa în partea aceea? Mi-a zâmbit, dând din cap cu șapte subînțelesuri și arătându-te cu degetul-i plinuț, prietena ta, Carmen. Zâmbetul ei e așa de dulce! Uite-o acum va intra în apă – și marea se va face sirop! Celălalt, care-și aplică acum o frunză pe nas, e sculptorul... cutare, dar parcă e însăși statuia lui de bronz la care a lucrat șapte ani și pe care are de gând s-o doneze în curând Academiei. Iar persoana aceea de colo – aia care privește în toate părțile de parcă ar căuta pe cineva – poate îi eroina unei schițe care să înceapă așa: „La 33 de ani, Margareta Baciuc, tehnician dentist, încă nu se măritase deși ținea foarte mult la acest lucru și mergea în fiecare vară pe litoral“.

Când se întâmplă să plouă pe plajă nu e nimeni, ca la *Siciliana* (pusă în scenă de Teatrul de Stat din Constanța). Dar cele mai multe zile sunt „bune“, adevărate zile estivale, cu soarele pe cer desenat mare, ca pentru copii. Atunci, aici e o aglomerație, de n-ai unde să-ți întorci ceasul, cum zicea ieri prietenul acela al nostru. Azi-dimineață, la 5, am văzut sute de oameni stând în fața mării: în picioare, drepti, nemișcați, cu brațele întinse, cu capul lăsat puțin pe spate, în așa fel încât să cuprindă tot cerul. Păreau niște cosmonauți căutându-și cu privirea bagajele uitate pe undeva prin Marte. Oamenii și marea!...

Micile ne cazuri, neînțelegerile cu „șeful“ de la servicii, supărările domestice, grija toaletei de mâine, toate au rămas în urmă, odată cu banii de tramvai pentru soț și cu instrucțiunile de întrebuințare a aragazului.

Aici poți să te recreezi după un an de muncă, să-ți refaci celulele și sistemul nervos, să scapi de reumatism, să visezi, sau pur și simplu să te plimbi. Ai la dispoziție un litoral de 245 de kilometri cu stațiuni de basm, parcă descoperite alaltăieri în fundul mării și scoase pe țărm cu toată frumusețea lor ciudată, cu toate palatele lor de sticlă și scoici. 245 de kilometri de încântare! Dobrogea bolnavă de 2000 de ani de insolatie te primește acum bogată și zâmbitoare, îmbiindu-te să-ți guști Murfatlarul. Iar când îți obosește ochiul, te întinzi fără grijă pe plajă. Exact ca noi acum.

La ora răsăritului cineva va grebla plaja, va șterge urmele pașilor noștri și ai tuturor celor care au hoinărit astăzi prin parc. Fiecare zi pe litoral e un film. El se derulează de undeva, din soare, este imens (și imens de albastru). Mâine cum va mai arăta soarele?

– Dar tu, tu nu zici nimic? Un cuvânt să-l aud ridicându-se ca un balon, sărat de sare cu care ți-a pudrat buzele. Ori.... Eu falfăi din [pragul] răsăritului aici lângă tine, și tu... iat-o doarme, la propriu.

De-aia nu pot eu să fiu liber.

BIGUDIURI

Stă la masa de scris, întors cu spatele spre nevastă-sa și depunând mari eforturi să n-o privească, asemeni unui om care refuză să se uite într-o prăpastie.

– Unde e manuscrisul? – întreabă el pentru a doua oară.

Nevastă-sa însă trebaluiește de zor în fața oglinzii. Praful de pe mobile, în care poți să te iscălești, mirosul de ars, în fine întreaga dezordine din jur sunt indicii sigure că astăzi suava jumătate a lui Zarbă a înflorit, din nou, ca un zarzăr. Mai prozaic: și-a pus părul pe moațe. Acum, de vreo două ceasuri se tot căznește să-și disciplineze un cărlionț care nu vrea în ruptul capului, să stea în rând cu lumea (pentru o femeie frumoasă ca ea a fi în rând cu lumea înseamnă a avea întotdeauna coafura „cea mai drăguță și mai nostimă“). Ba prinde vița de păr cu o clamă, ba o răsuțește după deget, în timp ce ține clama între dinți, ba apelează la uleiul de nucă... Și execută treaba aceasta cu încordarea și dăruirea de sine cu care te uiți printr-un microscop, în febra unei mari descoperiri științifice! Așa că n-are ea urechi acum pentru Zarbă.

– Unde e manuscrisul? – întreabă el pentru a treia oară, de data aceasta răstit și dur, pe un ton de divorț.

Zarbă e un om slab și uscat; atât de slab, încât pare făcut numai din sistemul nervos; și atât de uscat că dacă ai trage pe el cu un chibrit, uite, acum s-ar aprinde. Mai ia o dată de la început toate hârtiile de pe masă, foi scrise în întregime sau numai începute, sfărtecate de săgeți ca un vechi câmp de

luptă. Le cercetează pe amândouă fețele, citește câte un rând, două, le orânduiește după pagini – pentru ca până la urmă, cu un gest nervos, să le împrăștie din nou. Nu e! Tocmai la care lucrase cel mai mult azi-dimineață.

– Nu el

– Ai spus ceva? A, manuscrisul... Ce manuscris? – răspunde în sfârșit și Grațierea. Ține clama în gură, ceea ce conferă glasului ei un specific tare feminin. Caută-l bine, nu ți-a umblat nimeni prin alea, mai adaugă ea.

– L-am căutat. Nu e. Nu e. Nu eeee!

Constatarea aceasta el o face pe tonul cel mai disperat cu putință, cel cu care paznicul Muzeului Luvru anunță de obicei dispariția vreunei capodopere din muzeu.

Furtuna se apropie cu pași repezi. Privindu-i pe cei doi eroi, el clocotind de o mânie oceanică, ea prinsă până peste cap cu coafura, cineva parcă îți șoptește: „În această casă se va face vărsare de lacrimi“. Dar nu! Lăsând totul baltă, Grațierea aleargă la el și sărindu-i de gât îl sărută.

Cum pot eu să motivez psihologic această scenă? Mărturisesc că eu nu știu. Naiba știe! În orice caz, văzând-o cum se alintă alături de soțul ei, gata să-mi schimbe cu totul cursul povestirii, ne dăm seama de un adevăr care trebuie să ne intre bine în cap: nu eroii fac istoria, ci femeile! Deși, artistic vorbind, gestul Grațierii apare cu totul gratuit (nimic nu motiva această purtare), totuși părerea mea sinceră este că foarte bine a procedat. Pentru că în asemenea momente pline de electricitate, de fulgere și de tunete gata, gata să se declanșeze, un sărut spontan și cu sentiment face cât un paratrăsnet.

– Vai cât e el de bosumflat, clasicul meu!

– Ați văzut? Și mergând pe linia aceasta totul s-ar fi terminat cum nu se poate mai bine. Dar...

– Strai puțin – zice deodată Zarbă privindu-i bănuitor bigudiurile. Ce hârtie e asta? Manuscrisul! Simte cum îi vin iar dracii, câte trei deodată. Nemaipomenit. Opera lui capitală!

– Vandal! – țipă el și gâfâind de enervare începe... să numere până la zece. (Ce altceva poate să facă un artist în asemenea situație delicată, decât să numere?)

...Unu... doi... trei... patru... caută Zarbă să-și omoare nervii. Personal consider că această metodă a numărării nu e decât un moft, o prejudecată pur și simplu, care nu te împiedică nicidecum de la prostii. Cunosc o persoană care la Starea Civilă înainte de a zice „da”, numără chiar și până la o sută și tot s-a căsătorit de patru ori. Dar sunt oameni și oameni. În cazul de față, furtuna a fost, iată, din nou împrăștiată, de data aceasta prin abnegația și tăria de caracter a bărbatului. Nici nu ajunsese la 9 și Zarbă se și simțea în stare să-și culeagă, frântură cu frântură, pagina din capul soției, fără să pretindă vreun tribut din părul cu pricina. E drept enervarea nu s-a destrămat încă cu totul.

– Un manuscris nu e o simplă foaie, o hârtie oarecare! explică el. Degetele îi tremură căutând părțile componente ale paginii buclucașe care fuseseră amestecate cu niște hârtii oarecare. Un manuscris înseamnă nopți de nesomn. Aici e muncă, muncă asiduă... Aici e transpirație... Aici e talent.

– Încet, tu. Umblă mai încet că mă gâdili!

Lipind fițuică lângă fițuică, cu o migală și răbdare, ai zice postumă, de cercetător științific, Zarbă își reconstituie prețioasa pagină și și-o transcrie. Spațiul nu ne îngăduie s-o reproducem și noi aici. Păcat. Cititorul însă va da neapărat peste ea atunci când va apare romanul lui Zarbă „Greieri prin buruieni”. (Titlul e provizoriu. Alte titluri „Greieri și buruieni” sau „Pătrunjelul vieții”). E, bineînțeles, un roman fluviu, „o mare frescă a vieții contemporane de la... Adam și Eva până în zilele noastre” – cum îl caracteriza dăunăzi, în glumă, un amic.

Liniștit, Zarbă se așterne pe scris. Când îi va fi gata opera, tipograful nu vor tipări timp de o lună și jumătate decât acest roman fundamental. Apoi se vor închide școlile și facultățile,

nu vor mai funcționa cinematografele, circulația pe căile ferate va fi întreruptă: toți vom sta acasă și-l vom citi pe Zarbă. Cam asta vrea să spună avântul cu care Zarbă s-a lansat în continuarea marelui roman fluviu. Cum sta aplecat deasupra hârtiei, capul său, lipsit de ceea ce nevastă-sa numește „păr”, strălucește ca o vitrină cu fraze. Zarbă scrie... Uneori se oprește pentru o clipă și privește în gol ca și când s-ar afla la gurile unui fluviu adevărat pe care intenționează să-l încarce în stilou. Apoi din nou se așterne pe treabă.

În acest timp, în fața oglinzii nevastă-sa își completează, cu o pasiune la fel de robustă, zarzărul devastat. Acoperindu-se din nou de o pudrerie de bigudiuri (ce foi o mai fi rupt), capul ei pare o neînduplecată erată a romanului fluviu.

Doi vrăjmași ai hârtiei...

IMPRUDENTĂ

Fănache se ridică din pat, merse prin întuneric până la ușa și-și lipi urechea de gaura cheii. Strătu câteva clipe așa, ascultând parcă întunericul de afară...

– Da... Eram sigur că de-aici se face curent! Pentru că geamul vine exact în partea opusă și oricât de bine ar fi închis, totuși... Simți chiar o ușoară înțepătură în urechi...

– M-a și tras, se gândi el. Astupă gaura cheii cu vată și se băgă din nou sub plapumă, lângă nevastă-sa. După câteva clipe de chibzuială, se ridică din nou și-și înfundă și urechile cu două cocoloașe de vată. „Acum pot să dorm fără nici o grijă”. Se așeză cu fața în sus și se forță să stea nemișcat. După o jumătate de oră însă, era tot așa de treaz ca și câinele care se-auzea lătrând afară. Se întoarse gemând pe partea cealaltă.

Îa să mă gândesc eu acum că mănânc un pepene – își zise ei. Galben sau verde? Cel galben e cam înecăcios. Ar trebui să mă gândesc că beau și apă. Mai bine verde. Așa... Uite, tai o felie... care pâraie...

În nopțile de insomnie, ca să cheme somnul, Fănache obișnuia să se gândească la ceva. Își alegea câte un obiect și se gândea la el mult, până se plictisea. Și-așa adormea. De obicei se gândea la diferite trecătoare întâlnite ziua pe stradă. „Oare unde se ducea puștanca aceea?” (Și, cu o luciditate monstroasă, o și vedea „avea”, așa cum o zărise pentru câteva clipe pe stradă.) „Ce-avea ea în poșetă?” „Te pomenești că

mergea la film?” „Va arăta rău peste zece ani?” etc. De când se însurase, începuse însă să înlocuiască tot mai mult în gândurile sale femeile cu pepenii. Simțea o mare „mulțumire sufletească” în stomac și-l lua imediat somnul.

– Gata. L-am mâncat pe tot, ca un porc... Și Fănache simulă un căscat lung, lung, ca al unui om care pică de somn. Căscatul e molipsitor, își zise el, așteptând să se molipsească. Degeaba! Somnul nu venea.

– Bine, dacă-i așa, mai mănânc unul...

După aceea, săturându-se („ce dracu, că n-oi fi spart!”) se mulțumi numai să-i numere, își închipuia că este într-o bostănărie mare și a primit sarcină să numere harbuzii: unu, doi, trei, șapte, zece, douăzeci și cinci... numără așa până la cinci sute; – Ce soartă! – se mârni el. Văzând că nu-i rost de somn se apucă să-i orânduiască în grămezi de câte zece.

Alături, nevastă-sa dormea aburită, cu o mână sub cap, ca un copil după baie. „Femeie! Ce știi ele ce e viața?”

*

Pentru Fănache, viața înseamnă, înainte de toate, prudentă. „Trebuie să fii prudent!” – își șoptea el, uitându-se prudent în ochii tăi. „Altfel nu faci nimic”. Dușmanii săi cei mai înverșunați care îl sileau să stea mereu atent, „în poziție de prudentă”, erau: răceala și trăncănitul. Răceala provine dintr-o mie și unu de motive – frig, umezeală, transpirație, curent etc. – și Fănache trebuia să se strecoare cu o infinită grijă printre toate aceste cauze. Îl uimea mai ales perfidia curentului, pe care-l descoperea te miri unde. Ca să fie asigurat, umbla întotdeauna îmbrăcat gros și cu vată în urechi. Trăncănitul însă (și prin acesta el înțelegea orice critică, cât de prietenoasă, orice aluzie sau ironie) îi dădea și mai multă bătaie de cap. Cine e prudent să nu se ia în gură cu toată lumea. Arătați-mi-l mie pe ăla care s-a îngrișat criticând?

Așa că peste tot, în relațiile sale cu oamenii, Fânache era cât se poate de prudent. Vorbea extrem de laconic. Nu spunea decât „da” sau „ba”. Ca la armată. Nu contrazicea pe nimeni, nu sesiza nicăieri nici o greșeală și dacă la vreo ședință trebuia să ia cuvântul, își făcea foarte conștiincios autocritica. „Voi începe întâi cu mine. La urmă, o să-i săpunesc eu și pe alții.” Dar niciodată nu ajungea cu săpunitul și la ceilalți. După ce-și punea timp de vreo zece minute cenușă-n cap, stătea jos. „Eu atâta am avut de spus.”

Cu toate acestea, odată, cu vreo doi ani în urmă, Fânache se ridicase și criticase vehement chiar pe directorul întreprinderii! I-a spus că are lipsuri serioase în muncă. I-a arătat chiar concret, în fața întregii adunări câteva din aceste lipsuri și a ținut să precizeze că nici nu se îndoiește că ele vor fi lichidate cât mai grabnic, întrucât e la mijloc bunul mers al întreprinderii...

Acasă, când și-a adus aminte toate acestea, Fânache a ramas mai întâi cu gura căscată de uimire. Apoi a început să tremure. La urmă i-a venit ameteală. Toată noaptea n-a dormit, și-a analizat pe toate fețele „ieșirea” și a ajuns la concluzia că directorul are tot dreptul, ba chiar e de datoria lui să-l zvârle afară din slujbă. Galben la față, s-a dus la serviciu. Întâlnindu-l întâmplător pe director, acesta i-a strâns mâna și chiar i-a mulțumit „pentru critica justă” pe care i-o făcuse.

– E destul! O să-mi desființeze postul – conchidea Fânache în noaptea următoare, zvârcolindu-se în pat. E mare șmecher, directorul! Așa fac unii: îți întind mâna ca să te poată lovi mai bine. În orice caz, am făcut o mare imprudență. Cum de s-a întâmplat? Și iar începea să-și analizeze, plin de spaimă, vorbă cu vorbă, tot ce spusese atunci. Cu toate că nu i se întâmplase absolut nimic la serviciu, ba dimpotrivă oamenii parcă se uitau cu mai multă bunăvoință la el, Fânache a continuat multe luni să se frământa noaptea în pat și să sufere de pe urma „imprudenței” lui. Apărea dimineata la întreprindere cu

cearcăne vinete în jurul ochilor, gălbejit și boțit de parcă ar fi dormit într-un cuier. Devenise și mai prudent. Acum răspundea la toate întrebările, stereotip: da! Dacă era cazul să spună nu, prefera să tacă și să-și vadă de treabă. Regreta sincer – am putea spune cu fiecare fibră a ființei sale – că nu-și ținuse gura, că trâncănisese ca un prost pe seama directorului. Îi părea rău, chiar foarte rău și din cauza asta nu putea să doarmă. A continuat să-i pară rău chiar după ce uitase cu totul cauza care-i provocase această proastă dispoziție. „Oare de ce îmi pare mie așa de rău?” – se întreba el câteodată. Și ca să se odihnească cât de cât, ajunsese să recurgă la acele metode psihologice amintite mai înainte. Femei, pepeni, cotele apelor Dunării... Mersese până acolo încât se însurase – da, se însurase cu desăvârșire, deși constatase apoi că aceasta n-are nici un efect asupra insomniei. Izbutise numai să-și alunge din gânduri siluetele și să le înlocuiască cu pepeni. Mare scofală!

Văzând de la o vreme că insomnia devine cronică, prudenta începu să-l înghiontească. Alergă la prieteni și le ceru sfaturi. „Mergi mai des pe la ședințe – i s-a spus. Sunt unele ședințe de la care te întorci acasă adormit gata.” Fânache nu mai ocupa însă acum, din păcate, nici o funcție obștească. Nu mai fusese ales, din cauza lipsei lui de combativitate (el vedea în asta și „mâna directorului”). Așa că mare-i fu fericirea când se pomeni deodată numit șeful pompierilor voluntari din cartierul unde locuia. Se lansă cu mult zel în această activitate. Descoperea mereu tot felul de probleme-cheie care trebuiesc neapărat știute de pompierii voluntari și-i convoca în fiecare seară, după ora unsprezece, când se terminau spectacolele, în sala cinematografului din cartier. Pe ordinea de zi figurau puncte ca acestea: „Ce sunt incendiile – clasificarea și stingerea lor”. „Rolul pompierului voluntar în viața de toate zilele”. „Pojarul – la pompierii voluntari”. „De la Prometeu la fabrica de chibrituri”. „Dați-mi trei pompieri voluntari de nădejde și vă sting Vezuviul”. Se vede însă că acestora nu le prea ardea

de ședințe, la miezul nopții. După un timp, Fănache s-a pomenit singur în sală și s-a dus să-și continue insomnia acasă.

*

„Cât să fie ceasul? Unu?!

...Un ceas... două ceasuri... trei ceasuri... patru ceasuri... zece...“ Broboane mari de sudoare îi răsăriseră lui Fănache pe frunte. „Și nu mai sunt decât cinci ore până sună ceasul!“ „Un ceas, două ceasuri, trei...“ Se întoarse pe partea dreaptă, hotărât să nu mai miște, chiar de-ar rămâne țepăn. „Până la urmă tot o să-adoarmă!“ În cameră era o liniște atât de adâncă, încât i se păru că aude mătreața cum îi răsare în cap, la rădăcina fiecărui fir de păr, ca niște ciuperci în pădure. „Există o strânsă legătură între insomnie și mătreață“ – cugetă el.

Se mai scurge așa o oră. „Oare de ce-oi fi eu așa de supărat de nu pot să dorm?“ – se întrebă el. Și nu putu deloc să-și aducă aminte de imprudența de acum doi ani.

Totuși, continuă să fie supărat pe sine mult timp, până când, de atâta supărare, odată, într-o bună noapte, adormi.

O EROARE LA CEI VECHI

Într-una din zile, la locuința domnului Nae Banța de pe strada Zebrului se strânseseră câteva persoane demne de toată considerația: domnul N. Val Sfortza, în etate de optzeci și nouă de ani, fost moșier în Vlașca, actualmente pensionar; din cauză că nu mai aude din 1947, poartă întotdeauna cu el un cornet acustic; domnul Trică Napoleon de la Roșiori, fost colonel, acum semănând mai degrabă cu un baston de general pierdut în niște haine civile; domnul Grig Ionașcu, fost angrosist de porci, actualmente casnic; și bineînțeles, neobosita Linette, o frumusețe între cele două războaie, fostă domnișoară de onoare la Curte (actualmente casnică), proprietara unui pudel negru, gras, care se poartă tuns scurt.

– Luați loc, domnii mei – făcu Nae Banța onorurile casei, oferindu-le niște scaune solide, cu incrustații, cam demodate, din cele care pot fi văzute la consignație. Câteva minute se conversă rece despre sănătate. Toți erau, slavă Domnului, sănătoși. Domnul Napoleon scoase din buzunar un ziar galben din 3 septembrie 1929 și timp de o jumătate de oră ziarul fu studiat cu cea mai mare atenție, comentat cu voluptate. Apoi, amfitrionul se ridică grav, își privi cu nostalgie crucea frumoasă de marmoră („Fost ministru român“) ce se afla rezemată într-un colț al camerei, tuși de vreo câteva ori și pronunță acest discurs:

Domnilor,

Nimic nu suntem în stare să facem! Unde e progresul acestei țări dacă nici biblioteca antică și egipteană din Alexandria de care vorbesc documentele nu a fost descoperită și stă și zace pe teritoriul acestei biete țări! Bine, veți zice, dar e în Egipt, știe toată lumea. De ce neapărat acolo, domnilor? Ce, noi nu suntem patrioți? Căci dacă vă voi spune: există o Alexandrie în Egipt și o Alexandrie aici la noi? Există. Iată, prin urmare, că avem șanse egale cu Egiptul. Dar să mergem și mai departe. Câți oameni care să fie botezați Alexandru există în Egipt? Nici unul. Și câți există pe aceste meleaguri mănoase? Sute, mii, zeci de mii. Și toată istoria noastră e plină de acest nume, ceea ce e o dovadă că această Alexandrie e mult mai veche decât cealaltă și că numai aici se putea înființa o bibliotecă antică, fie ea și egipteană. Deci, domnilor, eu îmi permit să cred că istoricii nu au dreptate, e o eroare sfruntată ceea ce susțin ei și că avem dreptul să fim optimiști. Și nu numai atât. Mai vin și cu următoarele argumente:

1. Între Egipt și țara noastră există o distanță apreciabilă, mai ales dacă ne gândim la mijloacele de locomotie din antichitate nu atât de dezvoltate ca acum. Ei bine, ce Alexandru de-al nostru s-ar fi dus cu asemenea condiții de aici de la noi, românii, tocmai în Egipt ca să-i alfabetizeze pe aceia?

2. Biblioteca din Alexandria nu putea fi arsă de arabi, deoarece, după cum se știe, arabii nu au ajuns până în părțile noastre.

Discursul se încheia astfel: Nu trebuie să ne scape antichitatea printre degete, domnilor! – *Divide et impera!* – se auzi glasul domnului Trică Napoleon, care găsisse prilejul să strecoare o maximă pe care o rostea adeseori în fața trupei.

Acest discurs, întrerupt cam des de domnul Sfortza, care cerea oratorului să-i repete în cornetul acustic ceva mai tărișor (deși acesta răcnea în toată puterea cuvântului) anumite fraze mai importante și de clămpănitul pudelului care, mai puțin aplecat spre știință, prindea muște – avu asupra auditorului

un efect uriaș. Dacă ar trebui să transcriem numai semnele de exclamare care să reproducă entuziasmul acestor domni, am umple o bibliotecă aproape tot atât de mare ca cea căutată cu atâta patimă. Întrunirea se încheie cu înființarea „Clubului pentru descoperirea bibliotecii egiptene din Alexandria“. Imediat toți membrii clubului se deplasează la Alexandria (cea din regiunea București), studiind terenul în vederea săpăturilor. Bineînțeles, la început: metoda întrebărilor. Au fost căutați oameni vechi, de demult și întrebați dacă știau cam pe unde vine „tezaurul Ptolemeilor“. Unii spuneau că nu știu nimic, alții că „de, știm noi?!“ Cel mai bătrân om din oraș – un anume Niță în vârstă de 115 ani – le mărturisă că el știe, dar îi trebuie timp să se gândească „tare“, să se concentreze. S-a concentrat atât de tare, încât a adormit. Când s-a trezit, domnul Sfortza l-a întrebat din nou: „Ei, unchiule, ți-ai adus aminte?“ „Ce?“ „Tezaurul Ptolemeilor! Unde-l găsim?!“ „A, da, da, da. Tezaurul... Ptolomacilor? Păi să mă gândesc!“

Puțin mai târziu, undeva în marginea orașului, a și apărut o tăbliță pe care scria: „Șantier particular pentru descoperiri istorice“. Și iată că într-o dimineață limpede de iulie, la ora când, puțin mai încolo de șantierul particular, muncitorii urcau pe schelele noilor blocuri, mademoiselle Linette își suflecă voinicește mânecile și aruncă prima lopată de pământ. Venerabilii clubmani o aplaudară călduros, iar simpaticul cățel, dând de trei ori din coadă, stropi evenimentul.

Șantierul era inaugurat.

Domnul Sfortza s-a îmbolnăvit de dispepsie după a treia lopată. Cerea totuși mereu să fie adus pe targă la șantier, să poată lucra. Aici, învelit într-un pled gros, sub soarele de august, el își înăbușea cu voința unui nou Mucius Scaevola crampele și citea cu glas tare pasajul referitor la Biblioteca din Alexandria. Îl citea de o sută de ori la rând și de fiecare dată ceilalți membri ai clubului se indignau „masiv“ de eroarea și lipsa de informație a celor vechi: – Ce Egipt? Care Egipt?

Și săpau înainte. Apăreau zilnic în preajma orașului, ca un stol de corbi negri, convertiți la arheologie.

Socotim însă că e mai interesant să aflăm o parte din întâmplările care au urmat, frunzărind „Jurnalul de bord al clubului“. A fost întocmit de secretarul clubului, domnul Trică Napoleon de la Roșiori. Fostul colonel a folosit pentru a înfățișa evenimentele pline de dramatism ale săpătorilor în pământ un Registru de pedepse pentru trupă pe anul 1923 luna a II-a.

Azi, 13 iunie 1952

Sa săpat mult și cu folos am găsit un nasture, un ban turcesc și o cutie de conserve de pe vremea dacilor credem că ne apropiem de strat.

Maxime sau gândituri originale

Odată eram sublocotenent și într-o duminică, a tomii, am strâns toată compania și iam spus următoarele maxime ale mele originale:

- omul se cunoaște după haină și pușca după teavă
- limba militarului e o limbă fonetică
- dacă în locul iernii ar fi vară și în locul verii ar fi iarnă ar fi vara frig și iarna cald
- în fiecare zi după masă adunam soldați în careu și le luminam mîntea cu maxime sau gândituri originale de le asculta toți smirna.

3 august 1952

Misa bătut toată ziua ochiu drept

Maxime originale:

- Când țisă bate ochiu drept e de bine
- Când cel stâng e de rău

5 august 1952

Am săpat toată ziua degeaba nam descoperit un cap de ață din care cauză toată lumea era nervoasă și toți înjurau din care cauză domnișoara Linet care e totuși femeie pudrică eșea mereu afară din groapă ca să nuleadă și sau mai și certat între

ei domnul Nae Banța și domnul Grig Ionașcu pentru că acesta a zis că el se duce și nu mai stă că sa săturat și că mai zice și ceva de groapă iar domnul Nae Banța ia zis să se ducă și să pască porcii și domnul Grig Ionașcu ia răspuns că a păscut el mulți porci ca el și domnul Nae Banța a zis că săi fie rușine că el a fost ministru și când vorbea el în Senat făcea și Dumnezeu pe el de frică și domnul Grig Ionașcu ia răspuns că vezi că eu nu știu multe și domnul Nae Banța ia zis că tu să nu ridici tonul la mine măgarule și Domnul Grig Ionașcu ia răspuns bal ridic.

Maxime originale:

- nu vă certați și mai bine împăcați-vă

6 august 1952

Azi am descoperit un nasture și un cui.

11 august 1952:

„cea visat azinoapte domnișoara Linet zice că se făcea că deodată când sa aplecat să ridice din groapă un fund de farfurie a descoperit sub el o poartă care duce la un palat frumos de marmură acest palat aci era palat aci era biblioteca pe care o căutam, aci era o cofetărie și era plină de valetți care se înclinau până la pământ și ziceau să se grăbească că o așteaptă prințesa și la urmă se făcea că chiar ea era prințesa iar domnul Nae Banța era tot ministru și stătea de vorbă cu regele iar eu și cu toți ceilalți eram cănainte.

Maxime originale:

- Toate visele sunt lăsate de Dumnezeu.

*

...Pe măsură ce se adâncește, groapa devine tot mai întunecoasă. Totuși se văd destul de bine intențiile exploratorilor noștri: vor să descopere ceva. Lângă el se înalță, în frumoase contururi, Alexandria, așa cum este ea astăzi. Dar

ei vor să dezgroape o altă Alexandrie, una veche. Parcă se și văd – ca în visul domnișoarei Linette – în niște palate de marmoră, stând pe tronuri de aur, și poruncind sclavilor să le aducă vinuri vechi de Falern în amfore care strălucesc, sau să-i scarpine pe spinare. Domnul Sfortza, făcut cocoloș într-un colț, încarcă cu pumnul pământul într-un lighean pentru a fi evacuat. Mademoiselle Linette colectează cioburile. Negustorul de porci, fostul ministru și moșier, excavează cu hârlețul.

– Mon cher Banța, ce zici? O găsim azi?

– Nu mai e mult. Acuș, acuș. La ora zece și treizeci, târnăcopul domnului Grig izbi o cărămidă. Imediat se formează un fel de consiliu, pe nasul lui Banța răsar ochelari intelectuali și cărămida e cercetată cu atenție, ca moaștele sfintei Paraschiva. Verdictul se dă pe loc, cu multă maturitate:

– E egipteană!...

Tot în ziua aceea mai fu găsit un cocoloș de hârtie, iar în zilele următoare mai multe foi dintr-o carte, rupte într-o formă ciudată. Faptul că aceste fițuici erau scrise pe românește (specialiștii clubului descoperiseră sub un strat de pământ cuvintele: b(oi), va(r)ză, p-alat, țap) le întări convingerea că aici nu putea fi vorba de Egipt.

– Herodot trebuia să ia oi în păzeală, nu să se apuce de făcut istorii – remarcă doct angrosistul de porci. E aici la câțiva pași sub noi.

Apoi ieșiră la iveală o mulțime de cărămizi „egiptene“ care formau un fel de boltă, desigur tot „egipteană“. Curând groapa se umplu pe neașteptate de o duhoare puternică. (Să se fi alterat oare antichitatea în așa hal?) Dar nici unul din membrii clubului nu dădu semne de neliniște. Ba dimpotrivă, domnul Sfortza puse cornetul la pământ și ascultă cu încordare:

– Domnilor, respiră...

...Puțin mai târziu cele cinci fosile se prăbușeau în canalul desfundat.

Cică ultimele cuvinte ale Domnului Nae Banța, înainte de a fi înghițit de mlaștină, ar fi fost:

– Așa... nu lăsați să vă scape istoria printre degete domnilor!

SPARTANII

Spartanii stau în băncile lor, atât de cumiști de parcă nici n-ar sta în bănci ci în spirt. Faptul că toți băieții sunt tușiți cu mașina numărul zero indiferent de înclinațiile pe care le au spre proză, poezie, dramaturgie (alaltăieri dascălul a descoperit unul pe care-l trage așa chiar către scenariu de film) conferă întregii clase o oarecare monotonie. Ca și când te-ai găsi într-o librărie și ai observa că toate cărțile au, de fapt, aceeași copertă. Nu se știe din ce pricină, profesorul nu poate suferi părul în general.

– Gata! Lăsați şușoteala! mormăie Ion Papuci, trecând absențele în catalog. Lăsați şușoteala! S-aude? zice el mașinal, deși nici un elev nu îndrăznește nici măcar să clipească.

Dascălul de limba română, Ion Papuci, deși un om foarte bine intenționat, a ajuns o adevărată spaimă a școlii, din cauza dorinței lui exagerate „de-a scoate scriitorul din om”. Cadrele didactice îl ocolesc pentru că întotdeauna îi invită la tot felul de cercuri literare („Hai cu mine la un cenaclu al soțiilor de pescari amatori”), sau le pune întrebări de felul acesta: „Ce zici de scriitorul Vasilescu?” sau „L-ai citit pe Dimitrie Țichindeal?”. Elevilor le dă să compună acasă, după modele din manual, schițe, poezii, nuvele, piese de teatru etc.

– Așaa! – continuă el, trecând în fața catedrei și aranjându-și ținuta. Ce vreți voi să deveniți, spartanilor? (așa-i mângâie dumnealui).

Spartanii sar în picioare, ca la comandă, și răcnesc cu convingere:

– Scri-i-tori. Noi vrem să devenim scri-i-tori.

– Foarte bine, – se bucură profesorul. Să repetați asta în fiecare seară înainte de culcare. De câte ori, Niculescule?

– De șapte ori.

– Ești un leneș, stai jos! De câte ori am zis eu, Sedere?

– De cinșpe ori! – strigă Seder, înecându-se de emoție, ca un scriitor adevărat, care citește o cronică *favorabilă*.

– Păi, vedeți...

– Da' dacă adormim mai înainte? – se aude vocea lui Protopopescu, cel care din cauza obrăznicilor nu reușește niciodată să scape o săptămână întreagă netuns.

– Protopopescule! Spartanii nu dormeau cu anii și tot n-au murit. Ce-ați avut de compus pentru astăzi?

– O piesă de teatru – scandează din nou toată clasa.

Ion Papuci consultă catalogul. În timpul acesta elevii dărdăie, ca diapazonul în mâna profesorului de muzică.

– Elevul... elevul... Amărăzeanu Ghiță. Poftim aici, în Parnas, și citește ce-ai scris. (Catedra se numește Parnas, ca elevii să se obișnuiască, încă de pe băncile școlii, cu culmile artei. Aceasta este părerea profesorului Ion Papuci.) Din banca a treia dinspre fereastră, se ridică speriat un băiețel slăbuț. Începe să caute cu febrilitate în servietă. Scoate pe bancă un morman de cărți și caiete, le bagă la loc, le scoate din nou, scapă creionul pe jos și schimbă priviri desnădăjduite cu colegul de bancă.

– Vrea... după caietul meu, îl pârăște acesta, trăgându-și spre el caietul și acoperindu-l cu totul.

– Hai, Amărăzene, ce te tot foiești atâta? Unde ți-e piesa?

– Păi... am uitat-o acasă, îngaimă Amărăzeanu, ștergându-și nădușeala de pe frunte.

– Ba minte, că nici n-a scris-o, pârăște din nou colegul. Mi-a spus mie adineaori că n-a scris-o. Și chiar acum mă calcă pe picior, domnule profesor...

Faptul că un elev din clasa a 8-a B – chiar a 8-a B! nu și-a scris piesa de teatru, adică – dă pur și simplu cu piciorul metodelor sale pedagogice, îl descumpănește pentru un moment pe Ion Papuci.

– Responsabilul clasei – spune el, trist, șterge-l te rog pe Amărăzeanu Ghiță din istoria literaturii. (Gazeta de perete a clasei se numește Istoria literaturii. Un nou mijloc de sugestionare descoperit de dascăl.)

– Să-l șterg de tot, sau să-l trec la capitolul „Creatori *leneși*?” întrebă responsabilul clasei.

– De tot. Rade-l! Nici scriitor leneș nu merită să se numească – oftează profesorul. Apoi, părintește către întreaga clasă:

– În antichitate spartanii care nu-și îndeplineau obligațiile cetățenești, care nu-și făceau temele, de exemplu, erau aruncați într-o prăpastie adâncă... Rugător, către Amărăzeanu: – Ce să fac eu cu tine, băiatule, spune!

Amărăzeanu se căznește să plângă. Rezultatul eforturilor sale pe această linie a plânsului este însă foarte palid și neconvincător: un scâncet: hîi, hîi. „Numai cu asta nu faci nimic în viață” – se gândește Amărăzeanu, încercând un plâns mai consistent. Dar nu, nu iese.

– Cum vrei tu să ajungi scriitor? – întrebă profesorul.

– Nu, că nu mă lasă tata.

– Ce nu te lasă?

– Păi, să mă fac scriitor.

– De ce nu te lasă?

– Păi, așa. Zice el că n-are timp să mă facă scriitor.

– Și tu ce i-ai zis?

– Păi ce să zic. Nici eu nu prea țin.

Profesorul este foarte nervos. Se vede cum mercurul amărăciunii urcă vertiginos în sufletul său. Poți să-i aduci orice insultă, dar poți să-i pui pioaneze sub scaun, să-i ceri o țigară în recreație, dar să nu-i spui în față că intenționezi să te lași de scris. Asta îl scoate din papuci.

– Măine să mi te prezinți ras în cap – spune el înghițind parcă un întreg colier de noduri, care i se opriseră în gât. Responsabilul clasei, l-ai ras din Istoria literaturii?

– L-am ras.

– Mai rade-l o dată.

După acest incident neplăcut, ora continuă normal. Toți ceilalți, elevi conștiințioși, scriseseră câte o piesă. Doi dintre ei, Seder Petre și Picu Gheorghită urcară în Parnas și-și citiră opera. Dascălul îi urmărea cu priviri pline de admirație. „Da, talentată clasă!” – gândea el satisfăcut. „Umplu cu ea două rafturi din Biblioteca Academiei”. Pe marea de cerneală „Pelikan”, Ion Papuci a încercat să facă și el valuri literare. Și nu o dată. Dacă s-ar contopi toate zgomotele provocate de ușile redacționale care i s-au trântit în nas, s-ar produce o bubuitură în stare să descurajeze și un elefant. Dar nu s-a descurajat total. „Există oameni cu talent literar și există profesori de română. Eu sunt profesor de română” – a conchis el. Și-a dat seama că menirea lui este de fapt descoperirea talentelor literare. Se crede un adevărat Cristofor Columb al talentelor încă nedescoperite.

– Băieți – spune el (cinci minute după ce toată clasa începuse să șușotească destul de tare „a sunat”, „a sunat...”.) Băieți... când veți ajunge scriitori mari – și eu sunt sigur că veți ajunge, pentru că sunt printre voi adevărate talente, în afară de Amărăzeanu, care mâine trebuie să vie tuns, așa... când veți ajunge scriitori mari, să nu uitați cine v-a descoperit. „Profesorul Ion Papuci ne-a descoperit” – să spuneți oricui v-o întreba. Bună ziua!

În cancelarie îl aștepta o mică surpriză.

– Dumnealui este Ion Papuci, spune directorul școlii unor persoane necunoscute. Dânsii – continuă directorul – arătând spre aceștia, sunt părinții elevilor din clasa 8-a B.

Ion Papuci fu convins că părinții elevilor săi se prezentaseră la școală să-i mulțumească pentru felul cum știe el să le

îndrume copiii pe făgașul creației. Se pregătea chiar să se arate cât mai modest, răspunzându-le că asta este doar meseria sa, și că el va fi foarte mulțumit dacă vreodată, peste ani și ani, elevii săi își vor aminti cu dragoste de el.

– Domnule profesor – începu un bărbat mustăcios, nu mai putem! Uitați ce cearcăne. – Își dete ochelarii jos și arată într-adevăr niște cearcăne foarte mari, ca două perechi de ochelari.

– Avem și noi familii, avem servicii – se amestecă o femeie.

– Vreau să-mi tihnească pensionarea – adăugă un moșneag.

– Nu mai putem, nu mai putem, se auziră mai multe voci.

– Ce?! întrebă dascălul nedumerit.

– Să scriem.

– Ce să scrieți?

– Versuri, proză... În fiecare zi trebuie să scrie câte o poezie de dragoste, o schiță, o nuvelă... Ba chiar piese de teatru. Ne apucă groaza când ne gândim că acum urmează să le vorbiți copiilor despre roman...

...Ion Papuci rătăcea de vreo două ceasuri pe străzi. „Va să zică, părinții“ ... repeta el, și pe loc îi veni ideea înființării unui „cenaclu al părinților de școlari“.

PROCES-VERBAL

Fumul năvălea pe sub ușă. Gaura cheii pocnea și trepida sub presiune ca o adevărată țeavă de eșapament. Încet, încet, culoarul, sala cea mare de festivități, se scufundară în ceață. Un miros suspect ajunsese, în sfârșit, ca o batistă murdară și la nasul portarului Nea Grigore. Dumnealui tocmai dormea. Se obișnuise încă de când era mic, la școală, să doarmă cu ochii deschiși. Cu timpul se perfecționase atât de mult în această privință, mai ales când ajunsese portar, încât ori de câte ori se afla „în exercițiul funcțiunii“ ai fi jurat că se uită la tine. Uneori nici el singur nu putea deosebi cu precizie când ține ochii deschiși, pentru că e treaz și când ține ochii deschiși, pentru că doarme.

Arde! a strigat Nea Grigore. Și s-a năpustit asupra telefonului salvatorului numărul 08. Cu acest număr, aducător de pompieri, Nea Grigore doarme, ca să zică așa sub cap. Îl ține minte de la ghinioanele sale anterioare (de când a ajuns portar l-a ars de trei ori „locul de muncă“). Pompierii sosiră găfâind. Nu știu cum naiba le explicase portarul la telefon, că în loc de cooperativa „Avântul din față“ se înțelesese comuna Pogoanele raionul Însurăței, și ei bineînțeles se duseseră mai întâi în comuna Pogoanele. Acum soseau într-o viteză nebună, puțin cam cătrăniți din cauza unor mici incidente; călcaseară în drum o rața și trei mingii de cauciuc. „S-a dus prima!“ – puteai citi pe fața lor brobonită de sudoare.

– Unde arde? – întrebă pompierii, precipitându-se în jurul mașinii roșii.

– Ha! – făcu Nea Grigore, care tocmai se căznea să adoarmă a patra oară de când îi chemase și nu reușea din cauza afurisitului acela de fum.

– Unde arde? – Unde arde, moșule? se răsti din nou unul dintre pompieri.

– Nu știu, n-am dreptul să părăsesc poarta. Vedeți și dumneavoastră. Înainte însă de-a le da drumul în întreprindere le ceru buletinele și le completă, pe îndelete (ascuțindu-și din trei în trei cuvinte creionul chimic), câte un „Bon de intrare”. „Chiar dacă arde – le explica el sfâtos, nu trebuie să ne pripim. Totul trebuie să fie în ordine.”

Pompierii cu experiență în materie, se luară după fum „contra curent”. În sfârșit descoperită „gura de incendiu”... tocmai se pregăteau să îndrepte tulumbele când...

– Stați, răcni unul care avea o vedere de vultur. Iată ce scrie aici. Pe ușă era pus următorul anunț:

„Nu deranjați: ȘEDINȚĂ!”

Acest mic anunț îi descumpăni pe pompieri. Parcă cineva ar fi turnat deodată peste avântul lor o întregă fântână de apă. Nu li se mai întâmplase în viața lor să meargă să stingă... o ședință. Ce-i de făcut? Convocară pe loc o ședință fulger. Hotărârea fu aceasta: nimeni nu le dă dreptul să se bage cu tulumbele lor peste ordinea de zi a țovarășilor dinăuntru. Chiar dacă aceștia au probleme atât de arzătoare. Datoria lor de pompieri este să vegheze ca fumul să nu se întindă de aici în tot orașul, provocând panică printre oamenii pașnici. Hotărâră de aceea să localizeze ședința ținând mereu sala sub jeturi de apă.

Înăuntru, fără a bănui măcar agitația de afară, sclipesc din ceață cinci luminițe, cinci focuri nestinse ca și zelul uman. Sunt membrii Consiliului tehnic al cooperativei „Avântul din față”, și anume: Ion Neacșu – inginer-șef, Sandu Bonea,

George Vraîște, Tudor Zambilă și Vasile Celălalt – ingineri. Se mai află de asemenea și „tovarășa” Viorica Predescu. Viorica Predescu nu face parte din Consiliul tehnic și nici din un alt consiliu sau comisie, dar e „cooptată” la toate ședințele din întreprindere din cauză că scrie citeț și nu face nazuri când e desemnată să întocmească procesul-verbal. Din aceste multiple motive, e stimată de toată lumea, făcându-i-se aproape în fiecare zi favoarea de a fi invitată la câte o ședință. Acum ea întocmește cu multă conștiinciozitate procesul-verbal. „Tovarășii” din Consiliul tehnic sunt și ei oameni ca toți oamenii, adică le place să vorbească mult și să fumeze. Din gura lor, cuvintele nu pot ieși decât înconjurat de fum, ca ghiulele din teava tunului. Nu se mai disting de mult unul de altul, ci numai se bănuiesc cam pe unde ar fi fiecare după găurile întunecate care se cască în perdeaua de păclă. Ar trebui, desigur, ca cineva să deschidă geamul, dar nimeni nu îndrăznește. Din respect pentru șef. Șeful are veșnic guturai. Gestul lor discret, preferând mai degrabă asfixierea decât să jignească cumva guturaiul șefului, îl impresionează profund pe acesta.

Problema cheie care trebuie rezolvată musai în această ședință „dacă vreți să nu ne facem de râs în ochii directorului însuși, în ochii întregului colectiv, dacă vreți să nu scădem în proprii noștri ochi”, cum s-a exprimat la deschiderea ședinței Ion Neacșu, – inginerul-șef, așadar problema este aceasta: să se înlocuiască sau să nu se înlocuiască băile galvanice vechi din unitate cu băi galvanice noi? E într-adevăr o treabă delicată și fiecare e conștient că de modul cum va vorbi el atarnă buna funcționare pe viitor a întreprinderii. Părerile sunt, firește, împărțite. Unii, în frunte cu inginerul-șef, susțin înlocuirea băilor galvanice. Sunt uzate zic ei – le-a expirat termenul de funcționare, tovarăși, și menținerea lor în întreprindere periclitează întregul nostru serviciu tehnic.

– Așa s-ar părea, îi dă imediat replica, inginerul Gheorghe Vraîște. Dar asta numai la prima vedere. Aceste băi galvanice

mai pot fi încă folosite cum mă vedeți încă trei ani. Ce facem noi dacă le înlocuim cu altele noi? Înseamnă să aruncăm la gunoi niște instalații care nu și-au dat încă întreaga lor valoare, care sunt încă în perfectă stare etc.

În asemenea condiții e foarte greu de luat o hotărâre. Cu atât mai greu cu cât fiecare dintre membrii Consiliului tehnic simțind întreaga greutate a sarcinii ce și-o asumă nu se poate hotărî ce hotărâre definitivă să ia. Odată susțin cu argumente înlocuirea băilor galvanice, la urmă iau din nou cuvântul și susțin cu argumente la fel de puternice menținerea băilor galvanice vechi. Astfel, inginerul Sandu Bonea, s-a încriș la cuvânt, așa cum reiese din procesul-verbal întocmit de „tovarășă“ Viorica, de 27 de ori. De 15 ori a pledat vehement pentru schimbarea băilor galvanice, bătând cu pumnul în masă și aruncând săgeți la adresa celor care erau pentru menținerea lor. De 12 ori apoi s-a postat exact pe poziția contrară făcându-și autocritica „pentru cuvântul meu pripit“ și recunoscând că mai are într-adevăr multe de învățat de la niște ingineri pricepuți, plini de grijă față de bunul întreprinderii, cum sunt Tudor Zambilă și Vasile Celălalt, care au arătat, pe bună dreptate, că n-are nici un rost să schimbăm acum băile galvanice. După aceea însă, atât Tudor Zambilă cât și Vasile Celălalt și-au revizuit părerea, făcându-și la rândul lor în mod sincer autocritica pentru ușurința cu care se putuseră posta pe o poziție atât de retrogradă. Cum să tolerăm noi în întreprinderea noastră asemenea vechituri, rable, de pe vremea lui tata-mare? – se indigna „tovarășul“ Vraiste. Apoi continua categoric:

– Zi-le, băi galvanice vechi, „tovarășe“ Celălalt – și vei vedea imediat că trebuie schimbate cu băi galvanice noi.

– Ce înțelege dumneata prin băi galvanice vechi și ce înțelege prin băi galvanice noi? sări ca ars Celălalt. Inginerul Vraiste explică metodic timp de șapte pachete de țigări ce înțelege el prin vechi și nou. Poate că ar fi vorbit mai mult,

dar după 7 ceasuri de oratorie fără nici o întrerupere, mărlui lui Adam, gripat ca o bujie din cauza fumului, îi provoacă o înmuire subită a genunchilor. Astfel de slăbiciuni cu nuanțe de leșin deveniseră de altfel lucru obișnuit aici. Când cineva se întrerupea brusc la mijlocul unui cuvânt, punctând liniștea cu o bufnitură ciudată, inginerul-șef care conducea sesiunea se ridica în picioare și anunța solemn:

– „Tovarăși“, „tovarășul“ cutare a leșinat. Dacă sunteți de acord cu acest fapt împlinit.

– Da – răspundeau ceilalți căscând gura să se înscrie la cuvânt.

– Va să zică – în unanimitate, cu o singură abțineră. Așa... Cine se înscrie la cuvânt? întreba inginerul-șef. Mai repede, mai repede, tovarăși, nu ne creați aici timpi morți.

Când se întâmpla să se aplaude ceva, „leșinatul“ sărea drept în picioare și continua ca și când nimic nu s-ar fi întâmplat:

– Prin urmare așa vă spuneam...

S-au elucida în acest mod chestiuni arzătoare, legate prin mii de fire de problema băilor galvanice. S-a vorbit pe larg despre baia turcească din Iași, Baia Sprie, băi de nămol, băi de foi de nuc, care e cel mai potrivit sezon de băi, cauzele și condițiile social-economice ale luptei de la Baia, ce fel de aramă se găsește la Baia de Aramă, impresii despre „Baia“ lui Majakovski... și dacă nu mă înșel s-a discutat chiar despre Baiazid... și Mia Braia.

Fumul din încăpere devenea tot mai compact cu fiecare nouă înscriere la cuvânt. Dacă pompierii n-ar fi avut inspirația să țină sala sub jeturi de apă, încăperea ar fi făcut desigur explozie, ca un cazan de locomotivă suprasolicitat, azvârlindu-i cine știe unde. Stratul de chiștoace se îngroșă și el sub picioarele vorbitorilor. La un moment dat acest strat devenise atât de gros, încât cei șase inși se pomeniră deodată izbindu-se cu capul de tavan, tocmai când intenționau să treacă la o altă rafală de țigări.

– „Tovarăși!“ închidem ședința – propuse inginerul-șef, încercând să-și scoată capul dintr-un glob. Gata procesul-verbal, „tovarășa Viorica“?

„Tovarășa Viorica“, singura care nu leșinase niciodată din cauză că se obișnuise ca în timpul ședințelor să nu ia cuvântul și să se gândească la cu totul altceva (rândul la coafor, noua metodă de tapat părul etc.) răspunse conștiincioasă:

– Gata.

Inginerii, călcând împleticit pe covorul persan, devenit acum covor „Carpați“ trecură pe rând și semnară în frunte cu inginerul-șef procesul-verbal. Peste câteva clipe străbăteau curtea întreprinderii, sprijiniți fiecare de un pompier. Așa trecură pe lângă ghereta portarului și-l salutară prietenește pe Nea Grigore care, deși tot mai dormea, le zâmbi și dădu din cap, cu acel instinct sigur de om care știe să fie politicos cu cine trebuie.

*

Și băile galvanice? va întreba nerăbdător cititorul. Care băi galvanice? A, băile galvanice... Înainte de a convoca ședința în care întregul Consiliu tehnic trebuia să hotărască dacă băile galvanice vechi trebuiau sau nu înlocuite, inginerul-șef dăduse această dispoziție: „Să se înlocuiască în toată cooperativa noastră băile galvanice vechi cu altele noi“.

Școlul ședinței fusese, de fapt, întocmirea procesului-verbal.

SCHIMB DE LOCUINȚĂ

(Set cu sesizări)

Se știe: cel care răspunde de cartea de imobil (sarcina asta cade de obicei pe acela care se întâmplă să lipsească de la adunarea de alegere a responsabilului cărții de imobil și care-i ales în unanimitate) parcă ține în spinare tot blocul. Pe lângă faptul că trebuie să consemneze cu conștiinciozitate fluctuațiile locatarilor – cine a venit nou, cine a plecat –, să meargă din când în când pe la diverse ședințe, el, responsabilul, trebuie să fie atent și la buna desfășurare a vieții în bloc. Căci fiecare bloc e, la urma urmei, un vapor în plin avânt, numai că stă pe loc. Și întocmai cum căpitanul de vas are datoria de a veghea neconținut buna înaintare în larg a vasului, tot așa responsabilul, trebuie să fie atent și la buna desfășurare a vieții în bloc. (...)

Dumitru Madaru știe foarte bine toate aceste lucruri. Dar „sarcina“ sa este cu mult mai grea decât a tuturor celorlalți responsabili: a nimerit într-un loc unde se întâmplă ceva, se coace ceva, se pune ceva la cale. Cu toate că blocul acesta (P) nu s-a dat în folosință decât acum câțiva ani, părănd, la prima vedere frumos și nou, ca toate celelalte din cartier, e totuși un bloc putred, burghez.

Și Dumitru Madaru încrunță sprâncenele a vigilență. Toți locatarii sunt, după părerea lui, suspecti, da, suspecti din diferite puncte de vedere. De pildă: vecinul său de apartament,

ășa-numitul Papagheorghe Nicolae se pretinde că-i casier. De unde, în primul rând, acest nume papal? Cum și-a luat el Aragaz, dacă nu și-ar fi băgat mâinile până la coate în banii statului? Sau Anastasiu de la etajul I? De ce se întoarce acum mai devreme acasă ținând în mână fel de fel de pachete și pachetele? Dar profesoara de germană de la etajul III?

Văzând atâta „putreziciune“ în jur, atâta „descompunere“, nici nu se instalase bine Madaru în noua sa locuință că s-a și oferit voluntar să răspundă el de cartea de imobil. A ținut câteva ședințe cu locatarii; le-a cerut adresa de la servicii, numărul de telefon, locul unde s-au născut, adresa persoanelor cu care întrețin relații; a întocmit liste cu locatarii pe care i-a orânduit după alfabet, după etaje, după numărul copiilor, al vecinilor etc. Listele le-a afișat la el în cameră. Cum se nimerise a ocupa chiar garsoniera de lângă ușa de la intrare, de câte ori auzea ușa scârțâind (special o unse pe furis cu sacâz) ieșea și el ca din întâmplare afară și întreba cât e ceasul. Nu e lipsit de importanță să spuie cine intră, cu ce și mai ales cu cine. Așa a observat că studentul Cozma Vasile ieșea cu o carte în mână și apoi se întorcea cu câte o fată. „O verișoară, învățăm împreună“, spunea el de fiecare dată. Madaru se certa cu el, să o treacă în cartea de imobil, chiar dacă venea la el o oră sau două. Așa că în scurt timp toate colegile de an ale studentului figurau în cartea de imobil a blocului P, locatarul Cozma având după calculele lui Madaru 72 de verișoare. Totuși, Cozma îi dă mai puțin de bănuț lui Madaru. E un băiat subțire, politicos, îi oferă mereu țigări.

Dar ceilalți? Urmărindu-i atent, ascultând cu spirit de răspundere pe la uși, întrebându-i mereu cât e ceasul, Madaru a ajuns la concluzia că într-adevăr a mirosit el bine de la început „putreziciunea“: în blocul ăsta se coace ceva, e ceva putred, se pregătește ceva. Dacă n-ar avea nimic de ascuns locatarii, de ce se feresc așa de el, de ce au înfundat cu vată gaura cheii, de la ușa dormitorului, a băii, a toaletei?

Așa stând lucrurile Madaru știe că e de datoria lui de responsabil cu cartea de imobil să sezeze imediat organele în drept. În fiecare seară, după ce a trecut foarte atent din cameră în cameră, fie ca să ceară un chibrit, fie ca să întrebe cât e ceasul sau să se informeze dacă are de gând să plouă, se întoarce la el, și cu aceeași mână cu care foarte politicos a dat noroc, scrie tot felul de „Sesizări“, „Încunoștințări“, „Atențiuni“, „Plângeri“, „Reclamații“, „A nu se scăpa din ochi“. A ajuns să-i cunoască acum bine pe toți, așa că-i numește pe adevăratul lor nume: coada de topor, nepotul năpârcii din Babadag, un hoit moral. Sesizările pe care le expediază fie la Circumscripția de Miliție, fie la serviciul fiecăruia, sau cine mai știe unde, sunt ticluite cam în felul acesta:

„Fiul năpârcii din Babadag

Vă scriu ca să aflați pe cine țineți în serviciul dumneavoastră, că poate nu știți. Aflați acum că functionarul Bobeică Stan din Babadag a avut un unchi, și anume pe Bobeică Nicolae, care a făcut armata în trecut.“
sau

„Un hoit moral

Toată lumea știe că sus-numitul Grigore Vasilescu nu e însurat. Cu toate acestea, colac peste pupăză, și-a mai cumpărat și frigider. Problema se pune cu cine trăiește sus-numitul Grigore Vasilescu de nu se căsătorește legal, ca toți oamenii? E incompatibilă cu societatea noastră purtarea lui. Acesta este un hoit moral, puneți mâna pe el!

O văduvă sinceră.“

Într-o dimineată a găsit la ușa lui Vascriș Tănase un chiștoc de țigară Pall Mall. Imediat a dat fuga în camera sa și a scris:

„Codița de topor prinsă cu mâța în sac:

Vă aducem la cunoștință că în sfârșit Vascriș Tănase, cunoscuta codiță de topor a fost prins asupra faptului fumând

țigări anglo-americane. Mă întrebam nu demult: de unde atâtea influențe dăunătoare la acesta? Da, aceste influențe și rămășițe sus-numitul le sugerează odată cu fumul descompus provenit de peste ocean. Faptul e cu atât mai grav cu cât, numai cu câteva zile înainte, codița mi-a spus făcând pe bucurosul: știți, m-am lăsat de fumat. Va să zică s-a lăsat de fumat țigări românești, după cum se vede, dar nu orice fel de marcă. Trebuie ținut seama că această atitudine *fățisă* a lui Vascriș Tănase provoacă pierderi serioase societății noastre. În primul rând o pagubă morală, insinuând cum că țigările străine ar fi mai cu moț decât ale noastre, în al doilea rând o pagubă materială, refuzând să mai cumpere țigări de la chioșcuri, sfidând cu alte cuvinte pur și simplu comerțul nostru. E cazul ca în sfârșit acest dușman înrăit, putred până în albul ochilor, să fie luat de gât și întrebat: de ce țigări de alea, cetățene Vascriș? Ce, n-avem și noi Olt? n-avem Carpați cu filtru?

Un simplu cetățean indignat.“

Bineînțeles, nimeni nu mai lua în seamă asemenea „Sesizări“. Ele erau aruncate la coș fără a mai fi citite, scrisul lui Madaru fiind acum bine cunoscut tuturor. Sectoristul trecu chiar pe la blocul P și stătu de vorbă cu câțiva locatari care făceau parte din Comitetul de bloc, rugându-i să încredințeze unui om serios sarcina de a răspunde de cartea de imobil.

Văzându-se schimbat (în unanimitate) din funcția pe care o îndeplinise cu atâta conștiinciozitate, după părerea lui, Dumitru Madaru turnă o sesizare intitulată „Și-au dat arama pe față“. Apoi compuse o alta în care spunea „locatarii din blocul P mă terorizează refuzând sistematic să-mi mai dea bună-ziuă“.

Văzând însă că nu se ia nici o măsură, îl cuprinse frica. Parcă era închis într-o cușcă cu tot felul de fiare, gata în fiecare clipă să-l atace. Suferea acum și din alt punct de vedere. Îl

durea inima văzând cum locatarii intră și ies în voie din bloc, veseli, zâmbitori și nimeni nu-i mai întreabă, „nici măcar, cât e ceasul“.

Într-o seară se închise la el și scrisese toată noaptea. A doua zi, oamenii puteau citi pe toți stâlpii din oraș: „Fac schimb de locuință. Ofer cameră corespunzătoare contra alteia corespunzătoare, în oricare altă parte a orașului“. Era scrisul lui Madaru.

NOTE. COMENTARII. VARIANTE

TREI DINȚI DIN FAȚĂ

Primul roman al lui Marin Sorescu a fost publicat în 1977. Editura Eminescu. Coperta Clara Tamaș. Lector Nicolae Sorin. 493 p. Tiraj 22 000 exemplare. Un an mai târziu, al doilea tiraj (cu o nouă copertă de Val Munteanu) a apărut în Colecția „Romanul de dragoste” (Editura Eminescu). În 1993, ultima apariție editorială, la Editura Creuzet (coperta Mihai Berceru), înregistrată drept ediția a treia, reproduce aceeași variantă a romanului.

Trei dinți din față a fost tradus în limba bulgară de Veselina Gheorghieva: *Tri predni ziba*. Prefață de Marina Mladenova. Editura Narodna Cultura, Sofia, 1981.

Trei fragmente au fost publicate înainte de apariția în volum, în revistele : „Flacăra” (nr. 5, 3 februarie 1977 – cu titlul *Odaia cealaltă*), „România literară” (nr. 8, 24 februarie 1977 – cu titlul *Pe scândura de călcat*) și „Lucefărul” (nr. 9, 26 februarie 1977 – cu titlul *A trăi pur și simplu*).

Romanul a fost elaborat între 1973 și 1976, date consemnate la sfârșitul textului: „*Berlin 1973 / București–Sinaia 1975/ Piatra Neamț, 1976*”.

În arhiva Fundației „Marin Sorescu” se găsesc două exemplare dactilografiate, cu intervențiile autografe ale autorului, denumite, în continuare manuscris. Un volum din 1973 (596 p., cu numerotare dublă) cu multe corecturi, adaosuri și eliminări și un volum (de 633 p., datat 1975, cu puține alte corecturi), în care sunt operate modificările din primul.

Exemplarul din 1973, catalogat de scriitor drept „Manuscris B” (consemnare pe pagina de titlu), reproduce, desigur, textul manuscrisului propriu-zis („Manuscrisul A”), până în prezent neidentificat în arhivă. Asupra textului dactilografiat în 1973 s-a intervenit în două etape, cum se poate vedea după culoarea cernelei și a creioanelor folosite la corectură, dar mai ales după natura intervențiilor. La o primă lectură, probabil imediat după dactilografiere, ele sunt de ordin stilistic: variante de cuvânt, scurte propoziții adăugate, eliminări neînsemnate. În 1975 scriitorul a revăzut romanul și a intervenit mult stabilind astfel textul transcris în cel de al doilea volum (dactilografiat în 1975). Pe pagina de titlu, anul 1973 a fost corectat în creion (1975, anul lecturii) și tot acolo au fost făcute câteva precizări și indicații pentru dactilografierea următoare: „Text din 1975”, „Neptun – Villa scriitorilor” (precizare tăiată ulterior); „Se schimbă Dumitrescu sau Mitrescu cu Chetroiu și numele Sorin cu Mișache”.

Au fost operate, acum, eliminări substanțiale. Numeroase paragrafe (trei dintre ele de mari dimensiuni) – marcate, în paranteze drepte (creion albastru), poate de un lector care sugerase astfel excluderea unor pasaje, nume, cuvinte (intelectual/profesor) susceptibile a fi cenzurate, – au fost tăiate cu creion negru și, ca urmare, eliminate la dactilografierea următoare. Câteva dintre fragmentele cu paranteze au fost păstrate, totuși, în primul și al doilea volum dactilo, dar puține dintre ele se regăsesc în carte (eliminate, poate, la o nouă lectură, în 1976, an menționat de scriitor la sfârșitul cărții, drept ultimul, al elaborării sau, mai de grabă, al revizuirilor).

Tot în 1975, au fost intercalate în textul din 1973, 4 fragmete, dactilografiate cu alte caractere (mașina de scris a scriitorului) și au fost schimbate nume de personaje (mai multe decât cele menționate pe prima pagină).

Cel de al doilea volum-dactilo este un exemplar incomplet al ultimei variante. La sârșitul volumului sunt legate două file cu însemnări privind paginile lipsă și precizarea: „Capitolul VIII – Trecut pagini în versiunea definitivă + cele încurcate de dactilografă”. Tot aici o filă dactilografiată de autor cu indicația: „De introdus în capitolul cu ghicitoarea, ori la plimbarea Olgăi cu Val” și un posibil titlu de capitol, „Deconspiri lada cu gunoi”.

Textul nu se regăsește în roman. Reproducem aici acest inedit:

„Se putea spune că ghicitul era chiar o modă, în anumite cazuri. Dar se practica așa, pe negândite, cum ar fi prașila a doua, știi că porumbul trebuie prăsit, la vremea lui, ca să nu-l năpădească buruienile și-i dai cu sapa. Fetele își trăgeau un ghicit la vremea porumbului. E vârsta, dragă, a crescut buruiana, spusesse Zmaranda. La aromâni exista expresia, dă cu „p... în cenușă”, pentru fetele care sunt gata, și dacă nu le place ceva în destinul care li se năzare, încep să se agite, să se întrebe, să iscodească. Îți dau o idee, îi spusesse Val. Cineva se duce la o ghicitoare. Aia îi prezice ceva rău. Atunci ea îi prezice și ea ceva și mai rău, că se molipsise de har. Cealaltă văzând asta, pune gaz pe foc și-i vede soarta și mai negru. Ailaltă la fel. Un fel de concurs, înțelegi? Și așa din aproape în aproape se desființează reciproc – rămân doar cozile de mătură pe care veniseră, rămase fără stăpâne... Iar măturile ghici ce-au făcut? S-au măturat una pe alta.. Râse. Povestirea s-ar putea numi «Trei sticleți cucuieți» – și ți-o dedic, dacă vrei. Sau la «Baba cu bobii». Sau «Viitorul unu face zâmbri». Da, tu ai vrut, când ai mers la babă, noroc cât ai bate din palme. Ți-a dat cu tifla. Știi – acum era grav, dar nu știai dacă de-a adevăratelea, ori juca – nu trebuie să umbli la lada cu gunoi.

Din cel de al doilea volum, trei fascicule (din capitolele VIII și XI) au trecut prin redacțiile revistelor „Flacăra” (p. mss. 338–342), „România literară” (p. mss. 373–392) și „Lucefărul” (p. mss. 495–512) unde au fost publicate cu mici eliminări. Fragmentul publicat în „Flacăra”, cu titlul *Odaia cealaltă* are în manuscris alte două variante de titlu: *Pietre în pavaj* și *Coadă la «Rebus»* (acesta din urmă tăiat). Și pentru titlul fragmentului publicat în „Lucefărul”, *A trăi pur și simplu există*, în manuscris, o a doua variantă *Avântul și respirația*.

VARIANTE

Variantele se stabilesc între ediția de bază (1993) – E și prima variantă a romanului, dactilografiată în „Manuscrisul B” – Mss.

Foarte numeroasele variante de cuvânt, sintagmele, propozițiile adăugate la corectarea dactilogramei sunt redată exemplificativ.

Fragmentele eliminate, fie în Manuscrisul B, fie într-o altă etapă a revizuirilor, sunt reproduse integral.

p. 11, r. 4	nu mai țin minte cum, <i>uită</i> cum	<i>E</i> <i>Mss.</i>
r. 11	dispus să vadă în oglindă), cu atât mai expresivă, dispus să vadă în oglindă, <i>dar nici gând de oglindă, desigur</i> cu atât mai expresivă.	<i>E</i> <i>Mss.</i>
r. 17	pus să respire prin <i>mocirlă</i> pus să respire prin <i>apă</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 12, r. 23	în sat în <i>satul natal</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
r. 28–19	o cocă de <i>zaț</i> o cocă	<i>E</i> <i>Mss.</i>
r. 33–34	de lângă <i>dânsa</i> de lângă <i>ea</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 13, r. 19–20	Se juca <i>apăsât</i> cu el... pe <i>scăfărlia</i> Se juca cu el... pe <i>capul</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 14, r. 24–25	deformație profesională <i>dublă</i> deformație profesională <i>în două sensuri</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 15, r. 15	Strălucirea tulbure Lumina tulbure	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 15, r. 31	că <i>se uită</i> că <i>privirea</i> /că scruta	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 16, r. 4	povești născocite povești scornite	<i>E</i> <i>Mss.</i>
r. 27	încă <i>nu ghicea</i> încă <i>nu știa</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 17, r. 13	(sânul stâng e drept, e mai drept) adăugat în	<i>E</i> <i>Mss.</i>

p. 20, r. 21	„Îmi clătesc ochii cu mesajul cimitirului“ adăugat în	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 21, r. 3	Adrian Adrian <i>Câmpeanu</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
r. 15	după: costumul elegant. în <i>Mss.</i> tăiat: <i>și cu morga pe care încerca să și-o dea</i>	<i>E</i>
p. 22, r. 30	„hohotul“ „hohotul“ <i>său specific</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 24, r. 28	versuri versuri de <i>Esenin, în tălmăcirea lui George Lesnea</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 29, r. 10	nepotrivită, își aminti că nepotrivită, <i>gândul ei se duse imediat la dosarul stricat recent și își aminti că</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
r. 23	Dumnealui Tovarășul	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 30, r. 25	covor <i>găsit</i> covor <i>pe care-l poate găsi</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 31, r. 8	scrisese odată scrisese odată, <i>în nu știu ce material adânc</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 34, r. 2	Madam <i>Argintescu</i> Madam <i>Popescu</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
r. 11–12	pomenit, și în ciuda pomenit, <i>știa toată lumea, și în ciuda</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 35, r. 14	doamnei <i>Chetroiu</i> doamnei <i>Dumitrescu</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
r. 22	<i>Ce garanție?</i> <i>Nu-i vorba de nici o garanție</i>	<i>E</i> <i>Mss.</i>
p. 36, r. 1	Nu știu, cămin, un fel de cămin să zicem.	<i>E</i>

Nu știu. *Cred că după aceea a fost cămin, un fel de cămin să zicem.*

De exemplu în camera unde locuieți dumneavoastră acum, cică stătea un poet... cunoscute... îmi scapă acum numele... A murit de curând într-un accident.

– *Labîș? se miră Val.*

– *Exact. Parcă așa-l chema.*

– *Așa e, interveni Adrian, care cunoștea de mult acest amănunt. Ori nu ti-am spus? Subiectul Labîș [șters] îl interesa pe Val din mai multe puncte de vedere. Atât viața, cât și moartea acestuia i se păruseră semnificative. „Suntem în plină revoluție” – îi răspunsese odată Adrian, care în perioada aceea citea cu multă atenție „Bătălie în marș”. Bătălie în marș, ce vrei.*

– *Marș cu bătălii [chestii] de-astea! (Val câte-odată era foarte brutal). Mss.*

p. 38, r. 25

după paragraful încheiat cu: „... pauză ilicită.” *E*

în Mss.: Val voise să-l agate într-o zi, ca să-i pozeze pentru o statuie, să vadă cum reacționează. De altfel statuia unui milițian în parc lângă colosul în cizme, operă pentru care sculptorul Demu topise caii lui Mestrovici și încă alte bronzuri, îl făcea să chicotească de plăcere. Statuia „tărucului” era, de departe, cea mai mare din București – nu însă și cea mai iubită – și un milițian care s-o păzească n-ar fi fost o idee rea.

r. 30 să-l ia cu el *E*
să-l aresteze *Mss.*

r. 32 poate intra în casa oricui... *E*
poate intra în casa oricui și aresta indiferent pe cine, atât ziua cât și noaptea *Mss.*

r. 34 într-un anumit fel *E*

într-un anumit fel *primejdioasă Mss.*

p. 39, r. 5

după: Și să roage frumos să-l urmeze. *E*
în Mss.: Ar fi mers amândoi fără să scoată un cuvânt până la primul colț și acolo i-ar fi comandat milițianului cel conștiincios din borcan: „Tovarășul a fost reținut de noi. Ține-l în arest în borcan și așteptați noi ordine”.

r. 12

după: speriat și spășit *E*
în Mss.: așteptând parcă dintr-un moment într-altul să fie luat la palme ori călcat în picioare în plină Piața Romană, Don Juanul în uniformă

p. 46, r. 8

după: ce e și cu viața asta *E*
în Mss.: „Cu cât se limitează mai mult dreptul la proprietate și se fac exproprieri, cu atât unii caută mai cu îndârjire o compensație ușoară, devenind tiranii absoluți ai soțiilor lor, pe care le consideră niște sclave, cu drept de viață și de moarte asupra lor, ori asta nu e just, nu e deloc just... se gândea Olga, mai mult aiurind sub răpăiala loviturilor.

p. 50, r. 24

întocmirea inventarului unui castel *E*
în Mss.: inițial – Întocmirea inventarului Castelului Peleş

p. 52, r. 14

după: Poate că omul acela *E*
în Mss.: toți parcă erau niște hingheri umblând turbați pe străzi după „javrele” burgheziei.

p. 53, r. 5

după: amicului său *E*
în Mss.: care numai cu doi, trei ani în urmă ar fi făcut obiectul unui frumos proces cu ușile-nchise, soldat cu o instructivă plimbare la Canal.

p. 57, r. 30

după: Cum nu e? *E*

în *Mss.*: *Păi ce sunt eu, moașă comunală s-o păzesc la gaură?*

p. 64, r. 34

după: *ce e aia.. ailaltă* E
 în *Mss.*: *Nal că amândouă sunt de genul feminin! Ce perversitate! De ce sunt amândouă de genul feminin? Să nu-ți dai cu pumnii în cap? De-aia rămânem noi nesatisfăcute... din punct de vedere material și moral.*

p. 65, r. 19

după: *...operă de pionierat* E
 în *Mss.*: *Să mergi din școală în școală și să te dezbraci în fața derbedeilor plini de coșuri și care fac onanism pe la veceuri... Și să le explici științific, misterul feminin de la a la z.*

p. 71, r. 6

după: *Dar ce să facă biata fată* E
 în *Mss.*: *Iubea cu adevărat. Ea fusese o proastă, pentru că se aștepta la altceva. El voise să-i dea și-o lecție, că uite, deși are toate atuurile, mă rog, nu uzează de poziția lui, n-o face pe ea să se simtă prost. (De altfel s-ar fi simțit cât se poate de bine, poate ar fi plâns puțin – știe c-așa se obișnuiește și l-ar fi implorat să nu creadă cine știe ce despre ea – și dacă o mai iubește și acum. Numai că Olga nu știa că tocmai aici ar fi căzut în cel mai plat clișeu și doar întâmplarea o salvase de la banalitate.) Adevărul e că lui Val ideea îi venise în ultimul moment, când aproape era prea târziu, abia se stăpânise să nu rădă, și așteptase la rândul său reacțiile fetei, ca un general stăpân pe situație, care retras undeva cu lornionul, la ochi, așteaptă desfășurarea trupelor vrăjmașe, care erau, oricum, încercuite. Olga stătuse cuminte, împietrită și umilită – nici mintea nu-i mai mergea cum trebuie.*

p. 79, r. 1

restaurantul „Fântânică“ E
restaurantul „Tecuci“ Mss.

p. 79, r. 32

după: *undeva în zare.* E
 în *Mss.*: *Universitatea masivă putea reprezenta în gândul autorului munții către care își îndreptase ochii Mihai. Momentul putea fi cel dinaintea de trecerea în Ardeal, cum putea să fie și cel de după, când aceiași munți erau priviți cu dor, ca simbol al unor victorii, al unor înălțimi. De altfel – statuia fusese ridicată aici înainte de-a se construi clădirea Universității sau după aceea? Poate fusese ridicată înainte și sculptorul se gândise la munții adevărați din zare – și între timp între privirea eroului și acești munți se înălțase această stâncă artificială – așa hodorontronc.*

p. 80, r. 3

după: *... ultimele lui zile* E
 în *Mss.*: *Era un document demn de toată încrederea, dacă știai să treci peste parti-pris-ul autorului care caută să justifice acțiunea lui Basta, cum era de înțeles. Sponcioni vorbește mereu cu o groază – care era nesimulată, pentru că probabil îl cunoscuse personal – de il Valacco, teribilul care, prefăcându-se a apăra interesele statului austro-ungar împotriva turcilor, după obținerea victoriei se instalase frumuseț în Ardeal. Neputându-l înfrânge pe față, Basta, un albanez în slujba austrieilor, recursese la viclenia cunoscută atât de bine. Se dădeau amănunte despre modul în care i-a fost pregătită cursa (fusese chemat cu o zi înainte la un consiliu cu toți generalii, la care Mihai, mirosind ceva, nu se dusesse, trimisese pe un altul, care a fost ucis pe loc. Atunci de ce nu și-a luat măsuri de precauție, în continuare?) Capul tăiat a fost îmbălsămat și trimis în Țara Românească.*

r. 10

după paragraful încheiat cu: *„Das ist Kein Baum“* E

în Mss.: *În locurile unde autorul spunea „Atione indeque de Valacca” – Val trântea o înjurătură, ori zicea: „Ba pe mă-ta!” Îi spusese că ar vedea o statuie mare a lui Mihai Viteazul pe dealul Feleacului, dar mare, să se vadă de departe și să domine tot Clujul. Ar putea să-ncerce chiar el și așa se stricase atâta bronz.*

p. 81, r. 16

Și a dat-o. E
În fața lor îl bătuse personal pe banditul legat și plin de răni de la căini, călcase cu picioarele pe el, ăla leșinase, îl înviase cu apă și iar tăbărâse pe el. Când nenorocitul se ridicase cu ultimele forțe... crezând că moare și voind să moară în picioare, locotenentul și el destul de obosit, găfăind tot, se mai încordase odată și-i arse un pumn drept în gură, încât îi zburară acestuia câțiva dinți, ca nimica. Ilie îi văzuse picând și le dăduse un șut cu bombeul cizmei, așa cum lovești o minge. Mss.

r. 25

după: *ulterior* E
 în Mss.: *s-a constatat că era nevinovat ca politic, iar la drept comun unde a fost dat pentru omor și condamnat pe viață,*

r. 27

după: *Așa s-a întâmplat cu fratele lui Sandu* E
 în Mss.: *cel mare, așa murise el la datorie, pe câmpul de luptă (câmpul de concentrare).*

p. 86, r. 1

Capitolul III. În Manuscris B, paginile 68–72 dactilografiate cu alte caractere și fără legătură cu primele rânduri (tăiate) din pagina următoare a Manuscrisului, 73, indică existența unei alte variante, eliminată la legarea în volum.

r. 2

Intrase într-o stare specială, E

Tudor revenise din ieșirea lui (ieșire e bine spus, fiind vorba și de o ieșire pe teren și de-o ieșire propriu-zisă, disciplinară). Intrase într-o stare specială, Mss.

p. 87, r. 19

după: *Ce e cu tine, fă?* E
 în Mss.: *Că te mai bag și-n p.m., na! dacă e pe-asa.*

p. 90, r. 3

după: *trebuie asfaltat* E
 în Mss.: *Și asta n-ar fi nimic, dar pe acest drum trebuie să merg eu, să stau de vorbă cu sătenii, să-și înscrie copiii la școală. Și apoi s-o ia și ei pe drumul ăsta. Era vorba de*

p. 91, r. 6

după: *momentele astea.* E
 în Mss.: *Știi, că unul a încercat azi să se spânzure? Câțiva îndărătnici se ascundeau copilărește după ușă, ca să nu semneze, ori ieșeau pur și simplu cu parul.*

p. 92, r. 12

după: *un deal întreg* E
 în Mss.: *despărțind comuna Murgăși de comuna Bulzești.*
 [Această precizare geografică plasează acțiunea în perimetrul satului natal.]

p. 93, r. 15

tânărul profesor E
tânărul intelectual Mss.

p. 97, r. 7

după: *venea cu statistici și cifre* E
 în Mss., text netăiat, eliminat totuși ulterior: *R.F.G. – spuse el, are suprafața României, doi kilometri mai mult și sunt nici mai mult nici mai puțin de 50 de milioane. Numai cei din R.F.G.*

r. 9

după: *La noi înainte femeile nășteau cât puteau.* E
 în Mss.: *că nu erau condițiile de azi să poți opri sarcina când vrei.*

- p. 106, r. 15 după: ... *ți țineau partea lui Tudor* E
 în *Mss.*: *care-i spunea femeii care-i ironiza pe toți, lucruri pe care le gândeau și ei, dar nu îndrăzneau să le exprime.* Punctul culminant al „ciondănelilor“ care pentru Tudor era periculos pentru că putea oricând fi dat afară
- p. 107, r. 23 făcu *Ică Duțu* E
 făcu *Crețan* *Mss.*
- p. 109, r. 26 nu toți care merg la sate sunt împunși E
 nu toți care merg la sate ca *apostoli* sunt împunși *Mss.*
- p. 110, r. 6 făcând-o *să-și treacă* peste conștiință E
 făcând-o *să treacă* peste conștiința *ei de nu știi ce și peste indicații.* *Mss.*
- p. 111, r. 2 după: *nu știi ce se întâmplase cu el...* E
 în *Mss.*: *era obiectul unei adevărate prigoane.*
- p. 116, r. 22 după: *să publice* E
 în *Mss.*: *Cravata roșie, Scânteia pionierului, Viața Românească, Viața militară. Nu făcea mare deosebire între ele.*
- p. 123, r. 31 râsul lui, mare. E
 râsul lui, mare, *maiakovskian.* *Mss.*
- p. 128, r. 32 – p. 129, r. 9 – în *Mss.*, variantă, cu mici deosebiri, marcată printr-o bară laterală:
 Era un *batic* al Olgăi... E
 Era o *pereche de ciorapi de damă* *Mss.*
- p. 133, r. 21 după: *să-l schimbe*
 în *Mss.*: *Între timp bodega se umpluse de femei, unele însărcinate, altele cu câte-un copil în brațe, care cercetau cu mare atenție toate mesele.*
- r. 22 un *tipograf*, *Trașcă* E
 în *Mss.*, inițial: *Niculescu*

- p. 138, r. 15 după: *Se simți nenorocită.* E
 în *Mss.*: (fragment marcat de paranteze drepte, eliminat ulterior): *Cum se întâmplă în asemenea cazuri, prima iubire aduce și primul gând de sinucidere și, după ce se-ntorsesse de la ghicitoare, își aduse aminte de întâmplarea relatată în dimineața aceea de Tudor și umblase ca o disperată după verde de Paris. Nu găsisse. Dacă ar fi pus mâna pe el, l-ar fi luat cu ea și poate chiar aici la masă l-ar fi scos frumuseț din poșetă și-ar fi tras și ea cu sete o dușcă cum vedea că sug cu poftă toți din jur, din niște pahare cât toate zilele în fum, larmă...*
- p. 141, r. 12 mâini butucite E
 mâini butucite *care-i aminteau caracterizarea: „Curd descălecat“, făcută de Argezi lui Ion Barbu în polemica lor faimoasă. (Barbu mai era încă la index)* *Mss.*
- p. 142, r. 13 după: *să n-o ia așa piepțiș.* E
 în *Mss.*: *că-și frânge gâtul.*
- r. 14 după: *că se joacă aici cu oamenii.* E
 în *Mss.*: *șiăștia sunt ca lupii.*
- r. 18 după: *ca om cu experiență* E
 în *Mss.*: *(sunt director de la 15 ani, spuse el cu mândrie)*
- p. 144, r. 25 după: *puse în aplicare,*
 în *Mss.*: *nu dăduse pe nimeni afară,*
- r. 27 după: *să facă ceva pentru vreo rudă, vreo cunoștință.* E
 în *Mss.*: *pentru o nepoată, pentru un unchi pensionar, pentru o absolventă care trebuie să plece în provincie și ar dori o încadrare în București.*
- r. 28 după: *să i se aprobe posturi* E
 în *Mss.*: *se ducea la șeful lui la minister, se lupte să i se aprobe și tot ministerul se umpluse de soții de militari, care îndeplineau te miri ce treabă, de incapabili și nevoiași, veniți să câștige și ei o pâine.*

- r. 34 după: *care nu-l cunoștea bine,* E
 în Mss.: *cu toate că-i spusese „Dragă Sănducule”, odată când era-n izmene la Berlin,*
- p. 152, r. 5 după: *să se aleagă praful.* E
 în Mss.: *vă referiți la Argezi? întrebare Tudor. Vorbea cu dumneavoastră spre a-l obliga să-i spună la fel, îl iritau gesturile prea familiare cu persoane pe care nu le cunoștea bine.*
 – *Și la Argezi și la toți ceilalți.*
- r.11 după: *a avut nevoie de bani* E
 în Mss.: *Tudor își păstră calmul și spuse că lucrurile la care se referă el nu au într-adevăr nimic de-a face cu arta, sunt niște produse hibride, că așa a fost întotdeauna. Dar dintre aceste bălării răsar plantele adevărate, care nu pot fi înăbușite. Pomeni numele lui Blaga, al lui Barbu, al lui Bacovia.*
 – *Nu i-am citit, spuse Șandru.*
- r. 14 după: *mărturisii cinstit că* E
 în Mss.: *el nu și-a găsit încă un drum, că poeziile acestea nu-i aduc nici un venit, adică le scrie nu pentru bani, ...*
- p. 154, r. 28 după: *ori poate tocmai pentru aceea* E
 în Mss.: – *De-alde ăștia l-au omorât pe Labiș, răspunse Val, cu felul său brutal de-a „tăia macaroana” atunci când vroia să „dea peste bot”.*
 – *De, că l-am pus eu să-și bea mințile, sări Sandu, lovit în plin.*
 – *Dar cine i-a dat brânci din tramvai?*
 În atitudinea lui Val era atâta pornire și atâta convingere, ca și când ar fi deținut niște informații precise, cum că s-ar fi pus undeva la vot îmbrâncirea tânărului poet de pe scările tramvaiului, iar Sandu ar fi fost și el la aceea ședință și-ar fi votat pentru.

- *Spui asta, ca și când eu aș fi fost acolo și cu mâna mea... observă și Sandu – și făcu gestul îmbrâncirii. Ori poate vatmanul, clasa muncitoare.*
 – *Să lăsăm clasa muncitoare, zise Val. Ea n-are nici o vină. Și continuă, răsând sarcastic: Labiș de bine de rău acum se odihnește. El cel puțin... a scăpat. Acum, altul la rând.*
- p. 156, r. 32 după: *Femeia se codi* E
 în Mss.: *Spunea că ea nu pozează, și mai ales acum nu e momentul pentru așa ceva.*
- p. 165, r. 26 după: *pentru a ne decide* E
 în Mss.: *„A opta” – în limbaj existențialist*
- p. 166, r. 4 după: *existența primejdioasă* E
 în Mss.: *vivere periculosamente – cum ar fi spus un critic literar, chiar dacă nu l-ar fi citit pe...,*
- r. 6 după: *acel circ întreg* E
 în Mss.: *cu soțul fetii (fettii pentru că putea să-i fie și tată. Aici răs).*
- p. 170, r. 12 Era să mă înghită E
 Era să mă înghită Balena, spuse Tudor. Mss.
- r. 17 după: *să-și ducă leneș mâna la gură* E
 în Mss.: *fragment tăiat: Tudor cotrobăi iarăși în sacoșa lui și scoase Biblia. Nu era credincios – departe de el așa ceva –, însă îi plăcea literatura bună, cum zicea el. Căuta cu degetele încă tremurând un anumit pasaj. Le citi pentru a doua oară în seara aceea ceva: paginile referitoare la Iona, cel înghițit și vomitat de un chit/ (textul marcat cu bare, șters și în Mss.) Adrian ascultase atent, el personal nu-ndrăznea să citească Biblia, nefind sigur dacă e sau nu permis, dar pasajul îi plăcu.*
 – *Bine, științific nu se susține, făcu el... dar așa ca metaforă...*

– Științific nimic nu se susține, replică Tudor... nici chiar știința câteodată... Însă ce zici de întâmplare?

– Care întâmplare?

– Asta că era să mă înghită marele chit? Sau, mai știu eu, poate chiar m-a înghitit... ne-a înghitit pe toți și acum dăm din colț în colț, în burta lui...

după: *colegele ei la cămin*

E

în Mss. (p. 162–163), text eliminat ulterior:

– Și sutienu! zise Tudor, pe care-l furnicau acum degetele.

Și.

Era prima dată când participa la o astfel de ceremonie.

Scăpați din strâmtoarea chinuitoare, sâniul lui Mimi răsufiau parcă ușurați, aburind o oglindă imaginată. Tudor le adulmecă răsufierea și i se puse un nod în gât, simțind că e pe cale să se înece iar. „Uite, domnule, ce-aș fi pierdut!“ își zise el. Se trase măhnit înapoi.

– Vezi tu copca asta de la fustă? spuse Mimi, care desigur își bătea joc de el.

„A, nu, e prea mult!“ se aștepta Tudor să-l audă pe Adrian sărind, și cu vocea lui sonoră, să strige: „Mimi!“ – adică „gata!“ Dar Adrian, nimic, își vedea mai departe de concentrarea lui – cum or fi putând unii să se concentreze în orice situație? Mimi îi întoarse spatele lui Tudor, dar cu bunăvoință, așteptând ca acesta să-i desprindă și gaica. „Gaică“ e un cuvânt pe care nu prea l-am folosit, îl prinse Tudor din zbor. Simți însă jocul destul de periculos – și-o împinse încet pe răsfățata copilă, spre Adrian.

– Că n-oi fi vrând să mă culc eu cu ea.

– Te rog! ești invitatul meu, râse Adrian, la fel de pasiv.

– Sunteți niște porci! făcu Mimi, cu tandrețe.

p. 171, r. 7

Își desfăcuse singură gaica, mare dexteritate de altfel, arătând „că poate, dar nu vrea“ (expresia-i venea lui Tudor aproape automat, când pe stradă vedea câte-o femeie ce-i plăcea în mod deosebit și al cărei mers îl tulbura: „Poate, dar nu vrea“, glumea el, pentru uzul său personal). Mimi își ridică fusta de jos – Tudor se aștepta s-o scoată pe cap – și-o puse cu grijă pe masă. Era doar în furou, stăpână pe sine, știind să domine situația, ca o actriță care trebuie să apară și așa pe scenă – știind că pică bine, face bine o asemenea apariție, dar nu i se poate întâmpla nimic.

– Eu mă culc aici, zise ea, vârandu-se deja în patul lui Adrian sub pătură și cuibărintu-se ostentativ. Dacă vine Olga, se culcă aici cu mine. Voi, bărbații, vă descurcați cum știți.

Tudor răsufli, într-un fel, ușurat. Îi făcuse bine, realmente bine, după criza existențială de adineaori, această baie de senzualitate. Coapsele lui Mimi, care săreau cu agilitatea unor lăcuste, se zăreau sub furoul scurt, dantelat (cine i l-o fi cumpărat), aveau destulă forță magnetică spre a-ți întoarce gândul fie și de la groapă.

p. 171, r. 34

după: *...dar și lapte*

E

în Mss.: Întâmplarea trebuie relatată. În căminul unde locuia Tudor – împreună cu alte șapte-opt persoane, unii familisti, și care se aflau mai tot timpul pe teren, avea dreptul să vină în fiecare dimineață o lăptăreasă care pentru 25 de bani în plus de fiecare sticlă, dar toată lumea îi dădea mai mult,

p. 172, r. 26

după: *Da, bineînțeles, i-a răspuns el mirat.*

E

în Mss.: N-are rost să mai lungim povestea: Fata închise singură ușa cu cheia și... tot singură se dezbrăcase, ba-l dezbrăcase și pe el, pentru că de emoție Tudor nu mai nimerea nimic... cu

toate studiile lui superioare. Îi dăduse o sută de lei, și-ar fi fost în stare, dacă ar fi avut, pe moment, dacă ar fi găsit în portmoneu 2000 de lei (ceea ce ar fi fost destul de scump pentru o ticlă de lapte) dar n-a găsit decât o sută.

p. 173, r. 6

„Prințesa Balița, lăptăreasa“ E
 în Mss., inițial: Prințesa Bibescu, lăptăreasă“.

r. 9

după: Între timp fata acceptase... E
 în Mss.: Între timp, ca să se apere, Val le-o adusese la Institut, să vadă că există în realitate, asta nu fusese bineînțeles un argument, dar fata acceptase și poza în orele de curs. În ceasurile libere își exersa și meseria ei – lăptișor de matcă – și, conchisese Val – așa se făcea că toți puțoi, toți începătorii călăreau „marea boierime“.

Bine c-am fost eu primul – se mândrise Tudor.
 (text eliminat în volum).

r. 29

după: avea chef de vorbă E
 în Mss.: Nu era chiar sigur că s-a dezinspirat, expresia era a lui Tudor, pentru că el era ca o femeie borșoasă, însărcinată, mă rog, acum vroia aia, acum vroia ailaltă, acum i se părea că gata, naște, a prins ideea de coadă.

p. 174, r. 8–12

Mimi căsca... Mor de somn. E
 Mimi căsca. La ea cheștiile astea erau, se vede, tot una, de la nemurirea sufletului la un somn bun, trecea fără nici o dificultate. Mor de somn... Mss.

r. 14

după: Din partea mea, zise Adrian, nici o speranță.
 în Mss., în continuare: Ori pun mâna pe fundul tău Mimișor, ori pe-al meu – tot aia. Ța m'est égal. Că-mi este egal – cum scrie întotdeauna, dactilografa noastră.

p. 184, r. 6

după: adăugă el. E

în Mss.: adăugase el imediat, folosind chiar cuvântul celălalt, cum îi era felul.

r. 7

după: piața mare ... E
 în Mss.: Val se jena să-i spună pe nume, zicea că are un nume scârbos – și, dacă era pe preziceri, prezisese și el un viitor nu prea luminos statuii care prezida piața și întregul parc. Azi mâine o s-o căutăm cu lumânarea și n-o s-o găsim.

r. 8

după: un lucru: E
 în Mss.: să se abțină de la comentarii politice...
 adică

r. 20

după: la ora asta de bruiaj. E
 în Mss.: Mai ales lângă o statuie, care știi că nu-mi place nici ca formă, nici ca conținut.

r. 25

după: d-alde bărbatu-tău E
 în Mss.: care e plătit să interpreteze

p. 189, r. 9

Margareta Ursache E
 inițial: Margareta Predoi Mss.

p. 191, r. 10

după: ca un cunoscător. E
 în Mss.: text eliminat la publicare: Zambaccian fusese în tinerețea lui negustor de covoare orientale. Bineînțeles îi trecuseră prin mână tot felul de persane... dar cum de-i venise ideea, de la acest act al pipăitului, să se facă colecționar de tablouri? Pe de altă parte, Mihai Viteazul...

p. 192, r. 12

după: ...își puse un capot. E
 în Mss.: Femeile au ticul capotului, când sunt singure cu un bărbat și-n situații echivoce. Capotul ori te calmează, o fi având efecte de-astea calmante, ori că așa trebuie, Dumnezeuu știe! Așa o fi de la natură!

p. 194, r. 29

după: când unul, când altul. E

în Mss.: Aatorul nu era de la țară, se vedea cât de colo, fusese în documentare, o săptămână, două – undeva – și nu știa bine nici românește. Altfel piesa era de tot hazul, dar un haz involuntar.

r. 30 după: că se enervează. E

în Mss.: că-l enervează prostia autorului, falsitatea problemei și modul rușinos în care cineva își bate joc de țărani. / îi ia peste picior pe bietii țărani.

p. 195, r. 6 după: ridicându-se de pe scaun. E

în Mss.: Cum poate măgarul ăsta să scrie așa? Încercă să-i explice duduii cât de slabă era piesa pe care o bătea la mașină și că, de exemplu, chiar pe pagina aceea, care se afla în mașină, erau cel puțin trei gogomăanii – să răzi să te ții cu mâinile de burtă.

– Nu se poate – spuse Marga, nerăbdătoare să continue. Știe el ce spune. El, adică aatorul. Era o cumostință de-a sa. Vagă. Îi cerea să-i dactilografieze câte ceva, și mai lua și ea un ban. Salariul de dactilografă e tare mic. Ea avea de plătit și niște rate pentru mobilă. Își cumpărase cea mai frumoasă mobilă care se afla în oras, mobila „Doină“. Adică „ce vezi aici!“

– Bine, n-ai nici o vină – ce te scuzi – însă ăsta...

p. 196, r. 14 după: deși nu era prima dată când „se juca“. E

în Mss. (p. 193–194) – fragment eliminat la o lectură ulterioară (1976) sau la publicare: Tudor fu și el izbit de ușurința cu care găsește firul deși nu era pentru prima dată când „se juca“ – el socotea arta și o joacă de copii“, un amuzament – cu teatrul. Fiind elev, în ultima vacanță de vară, pregătise în sat, cu alți prieteni de-ai lui – elevi și studenți pe la Craiova ori Timișoara – un spectacol cu „Bolnavul închipuit“ de Molière.

Piesa nu văzuse lumina lămpii – acolo pe scena aceea improvizată a Scolii primare: „lumina rampei“ ar fi fost oricum o metaforă – din cauza unui accident care i se întâmplase lui personal. Dispăruse fără urmă chiar în preziua premierii – cu totul fără voia lui, bineînțeles. Dar nu trebuia să-și amintească asta acum. Important era alt fapt: la repetiții își înfrumuseța rolul, și-l îmbogățea... dădea cu totul alte replici decât cele pe care le așteptau partenerii, spre marele lor amuzament, pentru că acestea picau mult mai bine. De atunci, Tudor, ca o distracție, dregea diferite piese, pe măsură ce le citea, căuta să vadă cam ce-ar fi făcut el, dac-ar fi fost în locul aatorului și ar fi ajuns cu acțiunea în punctul cutare. Câteodată era de acord cu aatorul, câteodată, nu și căuta să-l convingă de ce. Partenerii lui însă erau dintre cei mai iluștri, prin urmare îngăduitori, mai ales că erau morți de secole. La contemporani încă nu se gândise, sau poate că nu merita. Citise o nuelă a lui Borges care îi plăcuse: era vorba despre un anume tip care-și propusese să rescrie, făcând o documentare „la sânge“, „Don Quijote de la Mancha“ – adică să scrie el de la început romanul, făcând abstracție de Cervantes. Experiența îi reușește, textul lui era net superior celui al bătrânului Cervantes, și Borges – cu ironia lui fină – dădea în continuare două citate arătând de ce ultimul era mult mai izbutit. Citatele erau bineînțeles identice. La rezultatul ăsta putea ajunge și Tudor. Borges îi furase oarecum ideea, dar el încă înainte de a cunoaște această povestire mersese mult mai departe, textele sale erau mult mai bune decât ale aatorilor respectivi și... diferite! Avea rost să-i spună toate astea Margăi, acum? N-avea nici un rost.

p. 198, r. 20

după: ... ceva hazos.

E

- în *Mss.*: *Asta e bună ca inscripție de celulă, fu rându-l lui Adrian să obiecteze.*
- p. 200, r. 29 după: *acum se răzbuna, îl trezise* E
în *Mss.*, text tăiat:
„Cine susținea că orice gând refulat dă pe dinafară până la urmă într-un alt mod? Freud, bineînțeles“.
- p. 201, r. 32 după: *la cârciumă.* E
în *Mss.*: *Că adică îl cunoaște pe șeful lui direct, cel care nu-l agreează și o să-i dea un telefon. Îi dăduse acest telefon și-i spusese să-l aprecieze pe cutare, că-i om de treabă, are și el tot felul de greutăți și e bine intenționat. O fi greșit cu ceva, dar era bine intenționat. El îl cunoaște bine, e un om de zahăr. Adică îl rugase...*
- p. 203, r. 8 după: *nu în toate părțile... Râse.* E
în *Mss.*: *...că n-o să mă duc să-i țin și lumânarea acolo... Râse.*
- p. 204, r. 28 după: *Înecat? sări Adrian.* E
în *Mss.*: *ca și cum acum ar fi auzit prima dată versiunea.*
- p. 205, r. 20 după: *făcând striptis* E
în *Mss.*: *E aici și o ciudățenie întâlnită la unii sculptori. Aceștia sunt capabili să-și umple o grădină întreagă cu nuduri, dar se rușinează în fața unui nud adevărat. Fra Angelico, povestește Vasari, proceda invers – dacă modelul care poza pentru unul dintre nenumărații săi îngeri nu voia să se culce cu el – distrugea îngerul... (păcat de atâtea pânze pierdute) căuta altul. Și așa mai departe. Afirmația de mai sus nu poate fi deci generalizată.*
- p. 210, r. 33–34 – *Da, da, cu range... Și așa fără judecată?* E
în *Mss.*, variantă: *Ei c-oi fi eu vreun Pătrășcanu, zise Tudor.*

- p. 212 Capitoul VI, cu multe corecturi și variante, începe, în *Mss.*, cu un text intercalat în corpusul inițial în 1975. Și în acest text s-au făcut eliminări. Din cele 6 pagini, dactilografiate de Marin Sorescu la mașina proprie, una (parte dintr-un fragment eliminat) a fost exclusă la legarea volumului.
Prima frază din noul text, eliminată de asemenea: În *Mss.*, capitoul IV începe astfel: *Faptele se lăsau în el ca sângele în varice. Cei care au varice, cum se ridică în picioare, cum sângele năvălește și le îngroașă venele, iar ei sunt nevoiți să stea jos... ori să meargă cu picioarele-n sus?*
- p. 213, r. 24 după: *cum spunea Ică Dutu* E
în *Mss.* Crețan;
și text eliminat:
Zicea că aia e prima. Prima la stânga, că el muncește pe gratis. Aia nu e salariu.
- p. 214, r. 6 după: *aici se poticnea.* E
în *Mss.*: *mai precis de aici izvorau cucuiele. Fruntea încununată de cucuie, coroana mea de spini – text eliminat în volum.*
- p. 215, r. 27 – p. 216, r. 1 Dar la un moment dat... zona general-umanului E
în *Mss.*, variantă eliminată:
Era mereu evocat în redacție un articol al lui Frățilă despre colectivizare. Fusese omul acolo, se documentase și, la întoarcere, ce consemnase? În comuna B. printre puținii care aveau căruță și cai se număra Mitrică a lui Nete. Cu chiu cu vai, acesta acceptase să-i dea gospodăriei nou înființate – vorba aceea, mai lămurit, mai înghiontit. Și de câte ori Brichisală, omul de la Sfât, care avea acum în primire căruța sa, numită acum atelaj, trecea prin dreptul casei sale, Mitrică al lui Nete ieșea la poartă, se uita lung în urma cailor, trăgea în piept praful

copitelor, ofla, dădea cu căciula de pământ și juca pe ea. „Mă, ia hai să-i facem una – se vorbiseră cei de la gospodărie. Și seara târziu, după ce se stinseseră lămpile, Brichisală deschise porțile lui Nete, îi băgă căruța în

[Lipsă o pagină (5) din Mss.]

Ai zis dumneata că toate regimurile pleznesc până la urmă, dar asta ține mult, că și-a făcut strat? Ai zis ori nu.

– Ei, oi fi fost beat.

– Hai la post și vorbim noi acolo.

– Acesta era documentul de viață pe care îl prezentase mai demult Tudor. Măcar are haz, spusese Crețan. Ia dă-o tu pe satiră. Însă aici terenul era și mai minat, nu erai sigur de unde și până unde poți să-ți lărgești gura când râzi.

p. 216, r. 13

după: *liste de prețuri* E

în Mss., text eliminat (început de capitol VI): Ciomăgeala nu se produsese însă. Cel puțin nu așa de repede. Nu-i mai puțin adevărat că nici ziua aceea și nici cele câteva care urmau să-i aduseră lui Tudor limpezimea măcar a gândurilor, necum a situației.

p. 217, r. 24

după: *în mai multe ziare.* E

în Mss.: Tudor, care de mic copil dorise să ajungă scriitor, se hotărâse de când venise la București și nu se putuse deloc adapta, să „rupă cu literatura“, să fie un om normal, un bun... (mss. p. 180/220).

Lipsă o pagină 181 după prima numerotare; urmează p. 182/220–221 cu sfârșitul fragmentului eliminat:

... redactorului șef se schimbase și opinia asupra lui Tudor, care devenise un fel de cal de bătaie, împreună cu Adrian, al spiritului de gâlceavă și șicană al Stoiceascăi – Tudor intrase la idei

și în privința „măiestriei“ lui – pentru că tot refuzându-i-se întruna materialele, cu mențiunea că sunt proaste, oricâtă încredere ai avea în tine, ajungi până la urmă să te îndoiști de forțele tale și să le dai dreptate celor din jur. De aceea era Tudor curios să aște părărea maestrului.

p. 219, r. 30

după: *lui.* E

în Mss.: (și în fond chiar erau pentru că deosebirea între felul de a scrie al unuia și al celuilalt era ca de la cer la pământ. Reportajele pline de poezie, de observații adânci, unele chiar trăznite, aveau acțiuni interesante, anulau stilul rece, plat al însăilărilor lui Spornicu.)

p. 223, r. 27

Pot să duc colecția la legat? E

Pot să duc „Cuvântul liber“ la legat? Mss.

p. 229, r. 2

după: *revista lor.* E

în Mss.: Mai târziu când Tudor avea să fie chemat la acest tovarăș, care era spaima întregii redacții, chemat pentru a-și primi sancțiunea, în loc să plece spășit așa cum cerea situația, ieșise din biroul acestui tovarăș tușind tare ca să-și oprească un acces de răș.

r. 14

după: *să piardă timpul prin redacție* E

în Mss., text eliminat: de altfel acele articole i se plăteau foarte bine și umbla zvonul că el ar fi autorul articolelor de fond de la cel puțin 3–4 reviste (de mâna a doua și a treia). Acum câteva luni plecase din țară, legal, cu acte, plâns sincer cu lacrimi amare de învreașă redacție.

p. 230, r. 3

după: *îl făcea să viseze urât.* E

în Mss. (p. 196/235), text tăiat: Își adusese aminte de un episod neplăcut al „tineretii“ lui – (se considera bătrân) când trebuise să doarmă

într-adevăr pe o masă – dar fără saltea, fără nimic și închis pe dinafară cu lacăt.

Asta se petrecuse imediat după liceu când el refuzase să se ducă la școala de ofiteri. La absolvire toți colegii lui fuseseră repartizați pe la diferite școli militare – de tancuri, artilerie, cavalerie etc. – el însuși în ciuda faptului că ceruse categoric să fie repartizat la facultatea de filologie.

Lipsă o pagină în *Mss.* (p. 197–198, prima numerotare).

Sfârșitul fragmentului eliminat (*Mss.* p. 199/236): *i-a spus prietenește, de la început să nu facă vreo prostie, că el e obligat să tragă. S-au suit în tren – și când a venit controlorul să ceară biletul, Tudor a simțit o plăcere perversă să spună că pe el îl doare-n fund de bilet și de toate chestiile astea practice, că el e deținut și are toate drepturile – adică poate călători și pe gratis. Și l-a arătat pe soldatul care-l păzea, care a confirmat, dar îi vizase și o foaie de drum. Au schimbat trenul la Pitești, luând-o spre Rm.-Vâlcea. Tudor a discutat cu gardianul lui ceva literatură – dacă l-a citit pe Molière ori a văzut la teatru „Doctor fără voie“ – însă acela nu era deloc în materie. Până la unitate i-au trecut un milion de gânduri prin cap. Gardianul l-a predat cu oarecare compătimire șefului de gardă de la unitatea respectivă. Tudor nu și-a mai putut aminti niciodată numele aceluia băiat de treabă, și nici nu-l mai văzuse apoi acolo, deși avea să rămână în aceeași unitate încă multe luni, în condiții oarecum speciale.*

p. 230, r. 28

miliția

E

Securitatea

Mss.

r. 30

după: năzbâtii de astea.

E

în Mss.: – Mă Sorine, să-ți iasă chestiile astea din cap... ori ești un mare scriitor, publicat în cea mai bună revistă din țară, ori un rahat... care se sperie de umbra lui. Ai de ales.

p. 233, r.18 – p. 235 r. 13. Deși Ieșul acelor ani... a început construcția masivă cu plan. E
lipsă în *Mss.*, scris, probabil, în 1976

p. 247, r. 9

după: nu când primea. E

în Mss.: Pentru că le dădea la propriu – în bolovani pe stradă, sâmburi, câte un pieptăne vechi, știrb, aruncat de cineva și le primea simbolic, în fund. Ar fi trebuit să le primească și el tot simbolic – adică să-l doară-n fund, dar uite că era alt temperament. La un moment dat sâmburele îi scăpă de sub control, în urma unei lovituri necontrolate, alunecă de pe trotuar și căzu într-o gură de canal.

r. 19

după: totuși bărbat. E

în Mss.: netăiat, eliminat ulterior: întrucât un cap asemănător nu mai văzuse decât într-un atlas unde se vorbea despre rase și pentru indienii din America se exemplifica cu o astfel de femeie-bărbat.

r. 20

după: o fată E

în Mss.: netăiat, eliminat ulterior: care nu părea prea isteată, priviri inexpressive și absolut disproporționată.

r. 22

Fata n-avea deloc pe vino-ncoace. E

în Mss. tăiat: Fata nu era deloc atractivă și chiar dacă ar fi fost vorba de un caz concret, se-ncurcase în cine știe ce împrejurări și trebuie evidențiată, de ce trebuia ca tocmai ea să apară pe coperta unei reviste de femei?

p. 217, r.2

după: pe loc. E

în *Mss.* (p. 217/254–218/255): *Revistele noastre trebuie să cultive frumosul, să educe ochiul, să-l învețe cu armonia formelor. La o femeie te uii în primul rând dacă e arătoasă – și dacă ți se prezintă un omoi, puțin îți mai pasă că aia e țesătoare frunțasă sau mai știi ce – să fie la mă-sa acasă! Tudor nu era de acord nici cu modul deșănțat de reclamă occidentală – cum văzuse în film. Adică de câte ori se arăta un chioșc de reviste, toate revistele expuse erau pline de femei goale, foarte frumoase, dar în poziții și atitudini care frizau vulgaritatea – adică, ce mai încolo-încoace, erau de-a dreptul obscene. De altfel, pesemne că asta și urmăreau negustorii respectivi: să trezească apetitul sexual al cititorului capitalist, având în vedere că tot Occidentul e impotent. Asta era o concluzie la care ajunseseră Adrian și Tudor, mai mult Adrian. Era de mirare cum se mai înmulțeau cei din Occident. Problema însă se punea altfel: se căsătoreau de tineri și făceau 4–5 copii până la 20 de ani, înainte de a-i apuca impotența. După aia... berea și revistele ilustrate, barurile și programele de striptis – care până la un punct aveau un rol educativ. Îi aduceau aminte omului. Deci Tudor nu așa ceva ar fi dorit să vadă în vitrina aceluși chioșc dis-de-dimineată. „Să ne dea ei fetele lor să le îmbrăcăm și să le punem pe reviste” – și să le dăm noi omoi noștri – să facă ce-ar vrea cu... ele! Adică, nu, tipul nostru de frumusețe feminină, Tudor nu l-ar fi dat pentru nimic altceva. Femeia română e poate cea mai extraordinară femeie, de o desăvârșită frumusețe fizică, plămădită pe-ndelete și dată la rânduie la umbra unor munți înalți și... Nu-și mai continuă gândul, pentru că îi veni în minte Olga. Da, ea trebuia să fie acum aici, pe*

amândouă revistele... să-și clătească ochii și sufletul... să înceapă o zi de muncă bine dispus și cu un sentiment de înălțare morală. Tot ce e frumos e moral. Nu cum se crede la noi că tot ce e frumos, nu e socialist – parcă anume reporterii fotografi, căutau cu lumânarea și le pozau ca reprezentative doar pe acele specimene: soldii, bacliză, să dărâme cântarul la Sfi. Gheorghe – tipul de urățenie care-l încântase atâta pe Pârju.

r. 34

după: Leul, bizonul de bondar. E
 în *Mss.*: (p. 219/256): *Avea două aripi de muscoi, destul de puternice și acum își dădea seama cum se produce acel bâzâit sinistru, când bondarul nimereste să fie închis între geamuri și se zbate zbârnâind ca un helicotper. Am un helicotper între geamuri – îți vine să urli. Avea și șase piciorușe subțiri – perechea de pe mijloc era mai lungă – ca la avioane roțile ieșite mult în afară și probabil, când zbură, își ghemuiau sub el aceste picioare-roți. Partea din spate era de asemenea acoperită cu o bucățică de pluș gălbui. Această parte se mișca încontinuu, ca și când bondarul ar fi respirat acolo. Dar oare el nu avea gură? Capul îi era mic și monstruos – și microcosmosul poate fi monstruos – niște ochi bulbucați și în loc de obraz două fălci lipite strâns. Răsărise soarele și mișcările părții dorsale ale bondarului se întetiră ca și când bondarii ar fi acționați electric, adică luându-și electricitatea din soare. O rază nu știi cum făcu să sclipească fotografia de pe „Săteanca”, acea față urâtă și inexpressivă, de „înțârcat purceii” pe care el n-o văzuse niciodată la țară (n-o văzuse pentru că se uitase după cele frumoase).*

De la p. 265, r. 7 la p. 266, r. 1: La Cluj, unde... Și încă ce om. *E*
 Fragment adăugat la corectură – manuscris pe p. 237 verso.
 Scriitorul a și dactilografiat textul, introdus în corpusul dactilograamei,
 ca *Anexa A* (între p. 236/273 și 237/274).

p. 271, r. 13 după: spre lac *E*
 în *Mss.*: Nu știu nici măcar în ce parte e lacul.
 – Stai că-ți spun eu ... am busola mea care nu dă
 greș – zise Val – scuișând în palmă. Încotro o sări
 scuișatul, într-acolo trebuie să mergem. Tăie
 scuișatul cu latul palmei – câțiva stropi săvâră înspre
 dreapta. În lumina lunii acei stropi închipuiau un
 fel de curcubeu – și Olga râse că dacă o să se
 orienteze așa mereu în viață, o s-ajungă departe.

p. 280, r. 15 după: se aruncă în șuvoi. *E*
 în *Mss.*: în continuare, un fragment tăiat
 (p. 251/288–252/259):
 Era un înotător bun. Viteza apei depășea însă
 cu mult așteptările și în ciuda eforturilor sale se
 pomeni dintr-o dată luat ca un fulg și dus pe
 firul apei – abia se putea ține la suprafață.
 Încercările lui de-a atinge un perete sau altul al
 jghiabului nu se soldară decât cu răni îngro-
 zitoare la mâini, nu exista nici o ieșitură de care
 să se-apeuce. Totuși această luptă „cu valurile” –
 aiurea, nu era nici un val – zisese mai mult a
 glumă, era imposibil să nu izbutească să iasă
 într-un fel sau altul, când observă că la vreo 50
 de metri mai încolo, apa dispărea, cădea pro-
 babil în vreo turbină sau intra în vreun tub pe
 sub pământ – și-l apucă deodată groaza. Priu!
 mă înec ca tâmpitul, mai avu el timp să gân-
 dească și se și pomeni pe marginea prăpastiei...
 unde se salvă ca prin minune apucându-se de o
 funie. Pe mal erau doi copii cu vitele care se
 jucau întinzând o funie peste torent – unul de-o
 parte, unul de alta și oprind astfel rădăcinile care

veneau pe firul apei. Când se văzu sus, Val se
 închină și parcă abia atunci își dădu seama de
 pericolul prin care trecuse. Câțiva metri mai
 încolo apa cădea cu vuiet de mare cascadă într-un
 bazin plin de spume. Undeva exista probabil un
 tub care-o sorbea pentru cine știe ce cazane sau
 turbine. Desigur, acest tub era prevăzut cu un
 grătar – nici vorbă – dar purtat în viteza aia și
 izbit de la o înălțime de zece metri de grătarul
 acela, Val se îndoaia că i-ar mai fi putut fi de folos.
 Tâmpite construcții mai avem – zise el, respirând
 greu și în semn de dispreț față de pericolul prin
 care trecuse, se urină în cascadă. Apoi se
 întoarse și se răsti la copii: „Voi de ce-ați întins,
 mă, coarda aia peste canal, de ce nu lăsați
 oamenii să le tihnească înotul?”. Merse mult în
 urmă până la haine. Nu le luase nimeni. „Ar fi
 putut rămâne aici și trei zile” – se gândi Val.

r. 17 după: văzându-l că-ntârzie atâta *E*
 în *Mss.*: Am ridicat și eu puțin piciorul, precum
 câinele, zise Val apărând din dosul foisorului de
 foc. Era păcat de mândrețea de pom.
 – Să-ți fie rușine, râse Olga. N-ai pic de
 romantism.

p. 283, r. 9 după: împotriva regimului... pentru că... *E*
 în *Mss.*: s-a scumpit carnea și nu se găsește usturoi
 pe piață. Adică să fi patriot.

r. 14 după: proba de 100 metri garduri *E*
 în *Mss.*: și văzând că ești un om de nădejde și
 bun patriot, te roagă să le mai dai și lor câte-o
 informație din când în când... despre cei care
 nu sunt așa de patrioți. De-aia stăm prost cu
 oțelul, pentru că turnătorii stau pe coridoarele
 universităților în loc să dea șarje rapide.

r. 19 după: Apoi grav... *E*

în *Mss.*: *Adică, dacă sunt contra turnătoriei, înseamnă că nu sunt pe linie?*

r. 22 după: *oameni invizibili,* E

în *Mss.*: *ce ne conduc din umbră,*

r. 23 după: *o vorbă din gură?* E

în *Mss.*: *Pe mine să mă pupe-n cur.*

r. 25 libertatea. E

libertatea care e înscrisă și-n constituție. *Mss.*

r. 32 după: *teoretic...* E

în *Mss.*: *pentru că teoria într-adevăr așa era... era cu el.*

r. 19 ce-ar fi asta? E

ce societate ar fi asta? *Mss.*

r. 21 după: *Știi că ei au monopolul alinării.* E

în *Mss.*, în continuare: *De la suspiciune până la „fandaxie“ nu e decât un pas („fandoxie“ în sensul lui Conu Leonida).*

r. 25 după: *ne lichidăm între noi.* E

în *Mss.*, în continuare: *Suntem și țară mică și dacă îți strângi de gât aproapele, pe baza unor supoziții... până la urmă.....*

p. 287, r. 1 după: *la aprobat.* E

Mss., în continuare: *cu un referat foarte politic (dacă le citeai separat – referatul pentru aprobarea planului de noi păpuși și pe cel de aprobarea planului de producție a roților de cauciuc – reieșea că primele sunt cu mult mai importante și mai politice întrucât cultivă tradiția noastră populară, îi deprind pe micii copii, care constituiau marea masă de cumpărători, cu gustul pentru frumos și le educă patriotismul.*

p. 287, r. 31 după: *om de prisos,* E

Mss., variantă: *Se mulțumea să se consoleze oarecum cu faptul că totuși la el asta era linia moartă... la urma urmei puțin îi păsa dacă i se taie o păpușă și i se scurta, scotea limba care zice „Viața e mai frumoasă azi decât ieri“...*

p. 288, r. 2 după: *grija zilei de mâine.* E

în *Mss.*: *nu era obligat să trăiască din capete de gips puse în parc, lipsite de absolut orice valoare, pe care însă ar fi stat ca un stigmat rușinos semnătura lui.*

r. 18 după: *Schopenhauer, etc.* E

în *Mss.*: *La facultate, ani de zile citise pe bază de [pauză] „Scurta biografie a tovarășului Stalin“. Chiar și la ore – și nimeni nu avusesse curajul să-l supere.*

p. 291, r. 17 după: *aproape zilnic?* E

în *Mss.* variantă, cu eliminări: *Fost ofițer și lucrând la cadre o vreme, acesta se specializase în „lucrarea oamenilor“ atât de bine încât prins cu o mulțime de potlogării (care pe respectivele victime „lucrate“ de el putea să le coste ani grei de ispășire a unei vini imaginare)*

p. 292, r. 8 după: *o mare pramatie.* E

în *Mss.*: *din rândul cărora se recrutează criminalii de drept comun.*

r. 17 după: *anumite mentalități.* E

în *Mss.*: *De aceste scrisori Val aflase întâmplător de la o altă persoană – care-i atrăsese atenția că în multe din ele figurează chiar ca personaj principal. Pe Val însă îl durea undeva.*

p. 297, r. 32 după: *treiera grâul sătenilor* E

în *Mss.*, text eliminat ulterior: *Izvor de necazuri mai târziu, pentru proprietarul care fusese trecut la chiaburi, i se descoperiseră acte*

de sabotaj imaginar, începuse lichidarea lui ca clasă – și sfârșise pe undeva pe la Canal.

p. 298, r. 19 după: *ce-i trebuiau acte pe ea* E
 în *Mss.*: *fusesse obligat s-o ducă la vamă*

r. 20 *taxă* E
vamă *Mss.*

r. 20 – *și-ar fi cumpărat unul nou.* E
și-ar fi cumpărat un Mercedes nou *Mss.*
din R.F.G.

r. 24 nu cunoștea *pe cineva* E
 nu cunoștea *un străin* *Mss.*

r. 26 – după: *de neconceput.* E

în *Mss.*: *Val începu să se închine. Apoi îi înjură pe cei de la vamă și pe toți birocrații din lumea asta. După aia spuse că nici ideea cu străinul nu e bună... întrucât o chestie de asta abia le-ar da lor apă la moară, să-i spună că face afaceri cu mașini cumpărate de la străini.*

– *Ce cumpărată... dacă e mașina mea? se vaită Amzulescu, i-aș mai da eu bani să zică precum că e a lui și că mi-o vinde.*

– *Păi aia e... că ți-o vinde. Trebuie să-i dai bani și să-l convingi pe străin să ți-o facă cadou...*

– *Nu, pentru că atunci trebuie să plătească el vama și la străini vama e încă și mai mare și trebuie s-o plătească în valută.*

p. 303, r. 21 după: *întrebă el.* E

în *Mss.*, text netăiat, eliminat la o altă lectură: *Tanța Vărzaru, care are un copil din flori și acum caută în dreapta și-n stânga cu lumânarea, caută pe cineva care să plătească pensie alimentară... și nu găsește (Săvulescu râse). Apoi Carmen Popescu, pe care o știe toată fără frecvența de la filologie ce poamă este și, cazul cel mai grav, Nuți Chirilă, care e pe cale să dea lecții de striptis la nu știu care bar din București.*

r. 24 Val Tomiță E
 în *Mss.*, inițial: – Val Mărgăritescu

p. 309, r. 12 după: *Era el însuși tulburat.* E
 în *Mss.*, în continuare, fragment eliminat în volum: *tulburat, de faptul că Olga nu-i dăduse nici un semn de viață nici lui Șandru și că, prin urmare, nu era lucru curat la mijloc. Dedusese din manifestarea lui Șandru că acesta nu știa nimic despre ea, și că mai mult pentru asta-l chemase. Deci trebuiau reluate investigațiile. Ultimele două aliniate, lipsă în *Mss.*, adăugate, prin urmare, la lectura din 1976.*

p. 310, r.12 la p. 343, r. 9 – fragment publicat în „Flacăra”, nr. 5, 1977, cu titlul *Odaia cealaltă.*

p. 311, r. 8–11 lipsă în „Flacăra”.

p. 312, r. 30–32 Curând partida serioasă... stea în frunte E
 în *Mss.*, inițial variantă:
Când acesta se arătă în sfârșit, sub înfățișarea lui Tudor – care-și zicea singur și cam în batjocură „norul în pantaloni”. Trebuie să-i explice două zile la rând Dianei ce înțelege prin această expresie și ce înțelesese autorul, Maiakovski, prin ea.

p. 335, r. 30 după: *continuă ea* E
 în *Mss.*: *care citește revistele și ziarele – eu nu citesc decât... mi-a spus c-ar fi apărut acum unul care e nemaipomenit, a publicat niște pamflete și niște poezii... extraordinare și mi-a spus numele tău.*

p. 338, r. 16 după: *încă de când te naști* E
 în *Mss.*, în continuare: *ca și când te-ai fi născut în ocnă și odată venit pe lume ți se dau automat toate cătușele, sabotii și toate lanțurile. Mergând pe stradă, lui Tudor i se păru că aude zgomotul greu al unor lanțuri la gleznele lui; în acea clipă*

*universul întreg i se păru că zornăie... Zornăie,
i-auzi cum mai zornăie.*

- p. 340, r. 3 la p. 357, r. 15 – fragment publicat în „România literară“, nr. 8, 1977, cu titlul *Pe scândura de călcat*.
În „România literară“ au fost eliminate următoarele pasaje:
- p. 340, r. 30 – p. 341, r. 3: În fața incognoscibilității... Théories d’Einstein“.
- p. 341, r. 12–31 După aceea vă aduc ... să nu le stimulăm.
- p. 347, r. 29 – p. 348, r. 14 – Și câmpul artei... a avut acest cult.
- p. 349, r. 17–23 Regizorii se bat și acum... știrbire a prestigiului
- p. 361, r. 2 după: *bogate în evenimente.* E
pentru toate personajele cărții Mss.
- p. 362, r. 7 după: *în acel boschet* E
în Mss.: să se ascundă – ea îl vedea foarte bine – nu întoarce capul – de teamă să nu facă vreun gest indecent și să strice toată poezia –
- p. 373, r. 2 după: *mă îngrozește* E
în Mss.: că n-o să mai fiu niciodată capabilă să-mi iau zilele
- p. 357, r. 1 – p. 378, r. 11 Nucu se gândea... m-a inhibat.
Fragmentul lipsește în Mss.; adăugat la o corectură ulterioară
- p. 388, r. 13 Și tu de ce nu mai scrii? E
în Mss.: Și tu, de ce nu mai scrii, geniule? De ce te-ai lăsat de poezie și-i lași pe toți nechematții să-și facă un mâine și-un poimâine pe ogorul literaturii? Știi că poezia aceea a ta – cum se chema, Doamne? – e singura bucată pe care eu aș băga-o în antologia popoarelor.

- p. 399, r. 14 – urmărea distrat *scena* E
– urmărea distrat *spectacolul luării puterii de către director și al supunerii din partea celorlalți.* Mss.
- p. 401, r. 2 după: *probe de cultură generală.* E
în Mss.:
– *Știi la ce se referă Eminescu, știi ce sunt puzderiile? întrebă Val.*
– *Ce să fie? Un cuvânt acolo, pus ca să rimeze.*
– *Nu... Eminescu nu mergea la-ntâmplare. Puzderii se numesc acele sfărâmaturi de fibre de cânepă, care cad pe jos când se melițează cânepa. E tot un fel de pleavă dar provenită de la cânepă nu de la paie. Eminescu, spre a întări impresia de goliciune, ușurătate care e în capul zevzec al celui crai cu barba-n noduri, adaugă după cuvântul „pleavă“, cuvântul puzderii. Impresia se produce în cazul de față prin acumulare de epitete... „Pleavă și puzderii“ – adică în capul craiului era o harababură...*
– *Ca aici la noi, în întreprindere, râse Șandru, simțind nevoia unei actualizări.*
- p. 403, r. 8, – 404, r. 8 În drum spre casă... Ca o posibilitate E
în Mss. – variantă:
În drum spre casă, își aminti ciudata propunere a lui Șandru și tot căuta să-i dea o dezlegare. Desigur încerca să-l îndepărteze... și în momentul sosirii, Olga... să nu-l găsească în București, să n-aibă unde trage și să vină frumusețea acasă. Nu știa nici directorul mai multe în legătură cu ea. Îl bănuia însă, tot îl mai bănuia că i-ar ascunde el, Val, ceva, poate ceva cumplit. Totodată urmărea ... să-l dea la fund cumva. Iar în Delta, lucrul acesta se face cel mai lesne... Val se amuză de idee. Era, firește, o idee absurdă. Omul avea suflet bun, îl văzuse suferind pentru o ființă care-i

era și lui dragă – asta îl apropiase de Val – și voia cu tot dinadinsul să-i ofere o posibilitate de destindere. „Măcar el să se simtă bine“; – chinul dragostei, suferințele tânărului Werther de București să fie îndulcite cu o privelște minunată din frumoasa noastră Deltă. „N-ar fi exclus ca mâine-pomâine să mă pomenesc la Jurilovca, azvârlind cu pietre în broaște. Zău că m-aș duce“. Tentația era, oricum, mare.

p. 405, r. 19

după: Ghici ?

E

în Mss., variantă: Adică simțea el că a pus punct carierei artistice și comentase un vers arghegian. Cei care sunt în afara literelor își caută în diferiți autori argumente, iar limbaajul lor e mai literar și mai „cult“ decât al literaților înșiși. Tudor cunoscuse un scriitor mare, care, într-o discuție de o oră, nu scosese nici un citat, nici o referire la o carte, un tablou sau o statuie. Versul era acesta: „Drumul sfârșește acolo unde-ncepe“.

p. 411, r. 15

după: buletin de București.

E

în Mss.: Era un cerc vicios, și în zilele următoare ei cunoscură din plin ce va să zică în adevăr un cerc vicios și ce fel de circumferință pătrată are. (Observația era a lui Tudor.)

Orașul închis de care vorbea Val cu atâta admirație, Babilonul cel împrejmuit cu ziduri înalte de 160 m și groase de 340 m, nu li se mai ipărea acum atât de ermetic. Mai degrabă ar obține intrarea în Babilon – decât în București – cel mai deschis oraș din lume, oraș din câmpie, care însă era înconjurat cu un cerc vicios.

p. 412, r. 9

după: Nu trebuie să te formalizezi.

E

în Mss.: E era bucuros că obținuse buletinul fără carcera pe care o îndurase cu ocazia primei eliberări a acestui important document cetățenesc. Atunci se pusesese problema unei dovezi precum

că s-a născut. Acum trebuise să arate că... are spațiu.

p. 413, r. 27

după: actele pentru mutație.

E

în Mss.: Val care spera într-o aventură, adică să fie reținut acolo pentru cercetări, luat la pumni, bătut, bumbăcit – așa pe de-a moaca – un pretext exista totuși – n-avea mutația –, dar pentru asta nu se recurge la „maltratări“, plătești amendă.

r. 31

după: ca un duș rece

E

în Mss.: Nu de mult se petrecuse în toată țara un val serios de arestări ale unor persoane suspecte. Intelectuali, care-și desfășuraseră o parte din activitate înainte, chiaburi, sabotori etc. Erau ridicăți de acasă noaptea, cu mașina neagră și trimiși la muncă. Scriau câte-o carte postală după un an, jurându-se c-o duc bine, și să nu fie îngrijorați cei de-acasă de escapada lor.

Val știa că dosarul lui e așa de mare, e botos într-a noua și că la cea mai mică zdruncinătură poate naste o sentință. De altfel mai multe persoane îi recomandaseră să meargă în vârful picioarelor întrucât li s-au cerut referințe despre el.

p. 414, r. 7–10

Deci mergând ... putea fi un motiv.

E

variantă, eliminată în Mss.:

N-ar fi suportat să aibă un soț legal bine merci și un amant pe care-l iubea la stuf, împletind coronițe din serpi, ca o Ofelie masculină. Deci mergând la miliție, Val plecase într-un fel spre Deltă și dezamăgirea lui când se văzu afară în stradă, fu mare. I se lua posibilitatea unei cunoașteri, a unei documentări. Ar fi necinstit să se fi sistat arestările politice tocmai când să-mi vină mie rândul – se gândi el. Ar însemna c-am fost trișat. Cum, adică eu nu merit? Stalin e drept, murise de mult, fusese chiar dezgropat și mutat în altă parte, dar tocmai cu ocazia acestei

dezgropări duhul lui iarăși se împrăstiasse în lume, ca și când ar fi fost vorba de o reînviere, nu de o mutare într-un loc mai puțin adorat. Nu se simțea vinovat cu nimic față de regim – dar tocmai acesta putea fi un motiv. Când s-apucă să te caute-n cap, îți găsesc o mie de bube, poți să fii tu și Christos. Sau dimpotrivă poți fi Iov – și nu ți se găsește nici una, nici o bubuliță, nici un coș.

Fragmentul de la p. 418, r. 15, la p. 430, r. 29 a fost elaborat după 1973 și a fost intercalat în manuscris la p. 397/433. Sunt 10 pagini cu multe corecturi, numerotate de la 433 A la 433 J. După caracterele mașinii, textul a fost dactilografiat de scriitor. La o altă lectură au fost intercalate în acest fragment alte două pasaje (de la p. 421, r. 25, la p. 424, r. 32 și de la p. 426, r. 4 la p. 427, r. 5). Ultimul paragraf, de la: *Jurilovca! spuse soferul*, a fost plasat inițial la p. 428, r. 9, apoi la p. 429, r. 30.

p. 436, r. 24 după: *plecat după ajutor se înecase.* E
 în *Mss.*, variantă, cu ultimul paragraf eliminat:
Din întâmplare apăruse altă barcă, dar care nu putea lua decât două persoane. Primii care au sărit în ea au fost bineînțeles înotătorii, cu toate asigurările lor, când porniseră de la țarm, că, în caz de ceva, unul îl ia pe unul și unul pe celălalt. „Ca să vezi cum sunt oamenii” – mai auzi Val – deși această constatare nu era deloc nouă. Se pare că cei doi neînnotători au mai așteptat acolo o jumătate de zi, cu sufletul la gură și ferindu-se să facă vreo mișcare, ca să nu se răstoarne. Pe Val această poveste îl mișcă. Nu știa în ce măsură fusese adevărată, dar asta nu conta. Ar fi putut constitui nucleul unei nuvele, adică cei doi rămași în barcă plutesc așa câteva zile, până când morți de foame încep să se bată. Se bat în parte – adică fiecare e la fel de tare –

și încheie „o pace rușinoasă” – expresia aparține lui Urmuz – urmând să se mănânce reciproc, precum Cotadi și Dragomir. Supraviețuia cel care termina mai întâi.

p. 437, r. 23 după: *cu a tuturor celorlalți* E
 în *Mss.*: *În ceea ce mă privește, eu sunt pentru harem, continuă Constantinii... și am chiar un harem pe care-l țin ascuns prin diferite case, pe la bărbații fiecăreia dintre ele. Și Val și Șandru izbucniră în râs. Ba chiar și câțiva de la mesele vecine, care auziseră discuția.*

p. 440, r. 11 după: *se-nfierbântă Constantinii.* E
 în *Mss.*: *A fost una din cele trei încercări mortale prin care trece un bărbat care are viciul ăsta. S-a întâmplat foarte simplu: eram acasă la una și i-a venit bărbatu inopinat. Plecase într-o deplasare și uitase vreo hârtie ori miroisise el dinainte ceva – zdronc, numai că aud că se umblă la ușă. Deșteapta de femeie nu mai încuiase ușa pe dinăuntru, ea era sigură că nu vine nimeni, că doar îl știa plecat pe teren. Noroc că eram îmbrăcat. Am ieșit pe balcon... m-am uitat în jos și nu mi s-a părut așa de departe. Dintr-un salt sunt jos, m-am gândit – ca să veдеți că omul e și un pic nebun în momentele astea. Dar hotărârea definitivă am luat-o când am zărit o umbrelă de damă acolo pe balcon. „Mai ales dacă am și parașută” – mi-am zis. Și cum ușa aproape se deschisese și individul mă putea vedea din ușă – de teamă să nu se repeadă după mine – pe cuvânt, era ca o ușoară nebunie, un fel de nebulosă în capul meu – țuști peste balcon.*

p. 441, r. 16 după: *Ei, ia spune! îl îmbie Șandru.* E
 în *Mss.*: *– Domnilor, totul a venit pe neașteptate, ca să zic așa. Eram spre plecare. Persoana mă*

tot îndemna „Hai, du-te, că trebuie să pice Nucu“ (îl chema tot ca pe mine, de aceea ne confundă) și merge să deschidă ușa. Eu o rugasem să-nchidă pe dinăuntru, pentru orice eventualitate. Încearcă fata să deschidă, nu poate, vede că se-nțepise cheia în broască. Era o cheie din acelea normale, cum există la blocurile noi. Dacă vrei, îți pui yală la ușă, însă ușile au o încuietoare normală! Zice „s-a-nțepenit! Aoleo, ce ne facem?“

– Că n-oi fi stat la tine o veșnicie, de s-a ruginit și cheia-n broască – am glumit eu, gândindu-mă că femeia, nervoasă cum era și neliniștită, nu putea deschide că-i tremura mâna. Mă duc, încerc și eu – așa era. Nu se mai răsucea cheia. Cer un cuțit și văr mânerul cuțitului pe urechea cheii, să pot învârti mai cu forță... și se rupe cheia-n ușă! Totul era așa de absurd și de disperat că nici nu-mi vine să cred. Garsoniera – la etajul zece. Soțul care trebuia să pice dintr-un moment într-altul era ofițer.

În momentul ruperii cheii în ușă – la mesele vecine izbucniră râsete și chichotelii ca și când lucrurile se întâmplau chiar atunci, parcă asistau la un spectacol. De altfel Nucu Constantinii povestea frumos, nuanțând cuvintele, făcând pauze pentru a sublinia o poantă și gesticulând.

– Și ce-ați făcut? întrebă domnul cel gras.
– Stați să vedeți. Ce puteam face? Dumnezeu-astră ce-ați fi făcut? se adresă el tuturor bărbaților. Pe unde scoteați cămașa? Am încercat să trag de ușă – nimic. M-am uitat pe gaura cheii, ca și când aș fi putut vedea acolo soluția. Beznă.

Femeia, care la început fusese foarte nervoasă, acum odată se calmase – ca dovadă că femeile în momentele critice dau dovadă de mai mult sânge rece decât noi bărbații.

– Nu-i nimic, zise – când o să vină, o să-i explicăm c-ai venit pe la noi... Și așa voia el să te cunoască, pentru că i-am vorbit de tine, că mă ajuți la birou...

– Crezi c-o să asculte explicațiile mele... când găsește cheia ruptă-n broască... Dacă mă-mpușcă întâi și după aia cere explicații. Ce fel de om e?

– E un om de zahăr... numai că foarte gelos, asta îl strică... Atunci se poartă absolut ca un turbat...

– Taci! zic. Și m-am repezit iar la ușă și cu un cuțit am încercat să desprind colțul de jos... ca să pot s-o apuc s-o frâng. Sufletul! Ușa era nouă, era ușă de stejar. N-am reușit decât să-mi fac mâna toată o rană.

p. 457, r. 5

Fragment publicat în „Luceafărul“, nr. 9, 1977. În „Luceafărul“ (sigla: L) au fost eliminate câteva paragrafe:

p. 458 r. 24–27

Gânduri, gânduri, gânduri... Ioana!

p. 461 r. 13–26

Spre a dovedi asta ... și mie la ureche.

r. 29

... al cărui nume ne scapă la amândoi.

p. 457, r. 2

Erau multe școli la Titu

E

Erau multe școli la T.

p. 458, r. 24

după: Ce caută el aici ?

E

în *Ms.*, fragment eliminat în volum: Putea să-i dea ei o palmă și să plece. Asta ar fi fost de pomină, s-ar fi comentat în toată școala – „A venit bărbatul profesoarei Diana Tomiță – măcar că ea pretindea că e divorțată – și i-a dat o palmă, de față cu toată clasa și tot corpul profesoral. O palmă de-a răsunat cancelaria“. Tudor uitase că n-a spus că e bărbatul Dianei, avusese intenție, dar nu se pronunțase. Totuși palma putea fi dată, retroactiv, ca să ne exprimăm astfel – ca și când acum ea i-ar fi făcut

figura din urmă cu atâția ani, când fugise cu Constantiniu... și el acum află, vine indignat și se poartă bărbătește.

La publicarea în revista „Luceafărul“, acest fragment a fost păstrat.

În continuare, în *Mss.* – variantă mai scurtă

p. 458, r. 24 – 460, r. 2 Gânduri, gânduri ... nu era nevoie frate E publicată în revista „Luceafărul“: *Gânduri, gânduri, gânduri.*

– Diana !

– Ia te uită! (Pe obraji o umbră de îmbujorare.)
Ar fi vrut ca ea să-i sară de gât, dar nici pome-neală de așa ceva. Putea face el gestul, era timorată de prezența elevilor. Însă nu era tocmai el omul unor asemenea inițiative.

– Stai puțin să duc catalogul, spuse profesoara.
Ai picat bine... Tocmai am o fereastră.

– Am picat pe fereastră.

– Exact.

Prima „fereastră“ pe care o escalada în viața lui sentimentală, romanul lui de dragoste nu era prea aventuros. Un Casanova fără memorii și memorie, un Casanova ramolit înainte de cunoaștere și.. interiorizat.

Părea că se așteptase la o astfel de vizită. Era sincer bucuroasă că-l vede... însă cam încurcată. Îl luă de mână și-l prezentă tuturor profesorilor din cancelarie – „nu era nevoie“, se gândi Tudor. Spuse că e acela care... ca și când toată lumea trebuia să-l cunoască și-l făcu să se simtă stingherit. Era învâțat să se strecoare prin viață, nu-i plăcea să fie centrul atenției, nici măcar pentru un minut. Ar fi dorit un colț liniștit de unde să observe viața. Iar în cazul concret, un colț liniștit unde să fie singur cu ea. Îi propuse să iasă să ia puțin aer, „pe fereastră“. Plecară, dar în dreptul porții, ea se opri și-l rugă să aștepte

un minut. Sosi și tânărul profesor, cel care îl întrebase la început dacă o cunoaște. Diana i-l prezentase în cancelarie, dar el nu-l luase în seamă, nici nu era atent la numele pe care le spunea cu care dădea mâna. Un tip destul de bine legat de altfel, însă acesta nu era un motiv să i-l facă mai simpatic. Mai ales când înțelese că vrea să-i însoțească în plimbarea lor, întrucât și el avea o fereastră. „Te privește“ – îi replică Tudor, în gând bineînțeles. „Vede-te-aș spânzurat în clasa-ntâia primară la ora de dirigenție“. Deci – după cum bănuise, Diana... tot femeie!...

p. 464, r. 16

după: *ce-a visat și ce-a ajuns?* E
în *Mss.*: O sărută pe amândoi obraji (gestul era cam fumat, mi se pare că-l citise undeva, fața palmuită de unul, ori scuipată, e sărutată imediat de celălalt, dar... poate ea nu citise... și la urma urmei... ce, aici era vorba de literatură ori de viață?)

p. 469, r. 24

după: *Ne căsătorim și gata, punct.* E
în *Mss.*: Reproșurile continuară multă vreme, din ambele părți. El se făcuse vinovat de „impulsivitate“ (tocmai el!), niciodată nu știuse cum să se poarte cu ea, o brutaliza spiritual (mă rog) și într-un fel o făcuse să se teamă de el. Era prea cenzurat, pe de altă parte, și prea sofisticat.
– Vezi, că lucrurile astea se cam exclud. Pe de o parte, sunt impulsiv și gata să ajung la acte brutale, pe de altă, prea reținut, prea îmi cenzurez acțiunile.
– Păi tocmai asta e, că ești contradicție însăși. La rândul său, Tudor dădu cea mai mare parte din vină pe ea. El era încă un copil atunci, n-avea nici un fel de experiență erotică, se îndrăgostise de ea hodoronc-tronc – și fiind un băiat superior și citit – se purtase ca la carte. A

la carte, nu menu fix. Însă ea care era mai cu picioarele pe pământ și avea habar de multe lucruri, de ce nu-i atrăsese atenția? Vina ei era că nu-l învățase.

– Ce să te învăț? râse Diana. Și mai era ceva care cântărise foarte mult: el avea talentul lui, era un pic trăznit – așa-l privise Diana întotdeauna – și se gândise că dacă se leagă de el o să fie nefericiți amândoi; ea pentru că n-o să poată să-l înțeleagă, el pentru că n-o să mai poată scrie, din cauza ei. Că în plus e și gelos – a observat asta – și și-ar fi irosit viața și talentul întrebând-o ca la cadre cine e ăla, cine e celălalt. Tudor îi spuse că se ferise de ea... că dacă ar fi vrut el, n-o lăsa din mână, dar nu știu ce îl făcea întotdeauna să ezite, îl punea în gardă.

p. 471, r. 1

după: ca un animal. E
 în Mss.: Se simțea bine, ca animalul în tufiș, na! Își dădu seama că femeile atunci când vor, știu să facă în așa fel încât să uiiți și cum te cheamă, să uiiți de Dumnezeu, să uiiți de natură... să ai un lapsus generalizat.

p. 472, r. 15,

după: Nu trebuie servită în doze mari E
 în continuare, în Mss.:
 Diana fu de părere că totul se datora indigestiei.
 – Ai mâncat prea mult aseară, nu trebuie să mănânce ciorbă seara. Probabil că stomacul lui nu digeră bine noaptea.
 Tudor își dădu cu părerea că s-ar putea să fie de natură nervoasă – a lucrat foarte mult în ultima vreme și n-a dormit mai deloc... și nici n-a simțit nici un fel de mulțumire... și toate astea se răzbună... tocmai acum.

r. 29

după: Soția lui care-l iubește. E
 în Mss... în continuare: Nu știa că tocmai cu un defect poți cuceri mai ușor o femeie, pentru

că atunci îi pui în acțiune dorința ei de-a face bine, de-a fi de ajutor etc. Totuși Tudor luă întâmplarea ca un semn al unui lucru neplăcut, tenebros, de rău augur în orice caz. Ceea ce se adevăra, din păcate, imediat.

p. 476, r. 30

după: ce bine pregătit erai la istorie. E
 în Mss.: Tocmai la istorie am picat, zise el, ca și când ar fi fost vorba de un examen greu. Printre altele și din cauza lui Ștefan cel Mare. Când eram student s-a făcut o excursie la Putna, un fel de sesiune științifică și eu... am citit un referat despre personalitatea lui Ștefan. O lucrare oarecare, fără pretenții, însă documentată – subiectul m-a și pasionat întotdeauna. Chiar uitasem de aceste câteva pagini... Mi-au fost băgate sub nas, după ani de zile... Sub nas! Pe gât... a trebuit să le înghit!

p. 478, r. 10–11

un copil neminune, dar toți îl simpatizau, din primul moment E
 un copil neminune al pușcăriei și deținuții, e drept, îl simpatizau, din primul moment. Mss.
 în Mss.: în continuare, un fragment păstrat și în următoarea dactilogramă, urmat – fără pauză – de pasajul care începe, în E, la r. 15. Acolo cunoșcuse Tudor o mulțime de oameni interesanți, în fața cărora îi venea să-și scoată pălăria (adică tichia aceea vârgată). Unii îl uimeau prin cultura lor extraordinară, prin comportarea lor demnă. Alții se comportau lamentabil – și aveau multe scuze: vârsta înaintată, boala, slăbiciunile omeniești. [Tudor avusese ocazia să cunoască] – la infirmerie unde fusese internat de vreo câteva ori – [ceea ce își dorise el atât de mult în copilărie – o boală, care să-l facă interesant – reușise în sfârșit: se îmbolnăvise de inimă și de plămâni; se pare însă că într-o

formă ușoară. Se împrieteniise cu un renumit istoric. Istoria îl fascinasă întotdeauna. Atunci] avusese ocazia să asculte cele mai tulburătoare prelegeri de istorie – rostite numai pentru el – ale unui savant, de renume mondial, dar asta nu conta – mai ales acolo. Toate problemele care-i erau oarecum neclare, referitoare la trecutul nostru, îi fuseseră prezentate pe larg, cu o erudiție și o pasiune, unice. Istoricul era destul de înaintat în vârstă, însă tocmai condiția lui de cronicar parcă îl călise. Tudor învăță de la el să nu țină seama de greșeli, chiar când acestea se fac pe spinarea noastră, să aibă în vedere evoluția mare, care e în esență pozitivă. Un alt personaj pe care-l auzise vorbind printre grații – ținând un fel de cursuri care puteau fi audiate de fiecare dintre ei, pentru că omul vorbea tare, avea un volum extraordinar și aproape răcnea, și așa de interesant [încât uneori îl ascultau și paznicii] zâmbind – spunea așa: Sunt de [Am stat] 13 ani aici [în pușcărie], dar nu-mi pare rău! Majoritatea acestor „colegi” erau în vârstă, cu un trecut politic în spate, unii făcuseră parte din diferite partide [și-și ispășeau vina]. Tudor nu știuse multă vreme de ce e reținut, îi era teamă să pronunțe cuvântul [deținut], ca și când simpla rostire [a acestui cuvânt] ar atrage după sine și conținutul respectiv, însă conținutul exista deja, era „activ”. Curând își dădu seama că-și poate privi situația drept în față, fără nici o spaimă magică. Se gândi că Olga – în căutarea căreia plecase atunci – a fost găsită moartă pe undeva. Diana se înșelase identificând-o cu persoana de la Cluj. Și-l arestaseră și pe el pentru cercetări. Adică el, „martorul” lui Val. Acesta poate era acuzat de crimă, pe nedrept desigur, – trebuia să știe ceva despre comitere. Putea ști sau

nu, dar dacă știa? Era bine să fie luat la-ntrebări strâns.

Și la urma urmei, de ce depunea el atâta zel în găsierea unei fete a altuia? În fond era vorba tot de o căutare simbolică – încercă el să dea o replică, unui anchetator imaginar. Val – artistul, sculptorul își plânge modelul, idealul, care dispare într-o noapte în mod misterios, răpindu-i posibilitatea de a se realiza ca artist. Ori, ca prieten apropiat al acestui nefericit, el care-l înțelegea cel mai bine ori crezuse că-l înțelege, simțea nevoia să-l ajute în investigația lui. Tot aștepta să i se ceară vreo declarație – însă aceasta întârzia. Mult mai târziu, după ce trecuse prin felurite locuri – prin mai multe orașe – călătorea noaptea [în dubă] – și avea la ochi [în plus] nu știu de ce mai era nevoie – niște ochelari orbi, intuisese că [e băgat la politici] ar fi vorba de altceva. Nu-și găsisse vreo vină [politică]. Începură interogatoriile. Dibui cauza: reportajul acela despre Burculeț și ieșirea împotriva „genului”. Dar asta era o chestie literară, ținea mai mult de o polemică artistică. Poate să-ți placă sau să nu-ți placă Balzac, poate să te încante pastelul. Prin urmare de la redacție i s-a tras! Stoicesca găsisse un mijloc foarte comod (pentru ea) de a răspunde criticilor lui... Trebuia să învețe minte să nu se mai joace cu cuvintele. Articolul despre Burculeț îi era adus în față cerându-i-se părerea. „Ei ce zici?”, „Ce părere ai?” Ca și când ar fi fost vorba de un manifest dăunător. Tudor îl citea și de fiecare dată făcea corecturi de stil. – Nu era rău scris, semăna mai mult a schiță, a nuvelă, dar unele cuvinte erau folosite impropriu. De asemenea, prima frază putea lipsi, întrucât sugera finalul sumbru, tocmai prin forma ei exuberantă. Ori finalul trebuia să fie ca o

surpriză – și totodată ca un lucru normal, pregătit cu grijă prin acumulări lente, pe tot parcursul schitei.

Comunicarea despre Ștefan cel Mare fu o adevărată revelație. O citi ca pe un lucru străin. O uitase de mult. Fără să se dezică de ea – o confruntare de cronici autohtone și poloneze, plus diverse trimiteri la Xenopol, Iorga – afirmă că e stângaci scrisă.

– Numai atât ai de spus? – mama ta de tâlhar! (După această injurătură – pe care o redăm oarecum stilizat, urma un crescendo de pumni – jucări în picioare, coaste rupte cu cizma – care însă parcă pe Tudor nu-l dureau atât de mult cât îl durea faptul că se grăbise atunci când scrisese acele pagini și stilul nu era destul de îngrijit.

– Atâta! icnea el – după pauza de rigoare – acum aș redacta-o altfel, folosind, bineînțeles, același conținut. Domnitorii noștri erau în etern fiind în același timp în istorie.

Aceste confruntări cu propria-i operă – atât de neînsemnată – se făceau la intervale destul de mari, și între timp el lucra – în gând – asupra manuscrisului, îl perfecționa, ca și când pușcări, șederea acolo nu avea alt scop decât să-i solicite o ediție completă a lucrărilor sale –, care-i va fi înmănată în mod solemn, la ieșire – pe foită de Biblie. I se puseseră sub ochi și poeziile – scrise la diferite intervale – din timpul liceului când era încă sub impresia lecturilor – suferise pe rând o influență Eminescu, una Macedonski (cel din rondeluri), una Arghezi – și mai ales cele din timpul studenției, care însemnau deja o detașare – o privire critică asupra moștenirii – cum și cele din ultimii ani unde își găsisese oarecum un drum propriu. Acestea din urmă – mai ales – erau aproape toate. Tudor nu ținuse niciodată o

evidență a lor, dar oricât și-ar fi chinuit memoria nu descoperea lipsuri. Ba da: „Avântul“. Deci Diana era singura care nu-l „turnase“, deși nu i-ar fi găsit vreo vină în asta, ea putea să le dea poezia tocmai pentru a le arăta că nu fusese vorba de nimic subversiv.

Pentru această operă poetică – care nu era decât un vag început – simțea în el forțe care abia de acum s-ar fi putut exprima, dacă ar fi avut hârtie – Tudor a încasat multă bătaie, ghionturi și cizme, luând-o ca un fel de critică literară: erau acolo consonanțe supărătoare, rime sărace, iar în versul liber pe care-l încercase în ultima vreme, imaginile, metaforele puteau fi mult mai sălbatice, mai îndrăznețe. Versul liber, tocmai pentru că e liber de monotonia unor canoane tacite – trebuie să dea dovadă de un avânt de rachetă în cosmos, de-o libertate și de-o precizie în același timp milimetrică. Tudor nu atinsese încă aceste performanțe – și iată că suferea. [Dosarul lui cu versuri cuprindea și niște poeme în plus: niște poezii ale lui Adrian. Cei care le adunaseră probabil că amestecaseră borcanele. Tudor le citi cu atenție, făcând niște observații marginale, spre a le transmite autorului cu prima ocazie. Bineînțeles, Adrian n-ar fi fost obligat să țină seama de ele, erau niște păreri de cititor, care vede cu alți ochi [de cele mai multe ori umflați și cu vânătași] producția prietenului. Ca joc personal – Tudor introdusese în viața lui atât de zgârcită în evenimente „trăirea istorică“. Se închipuia trăind când într-o epocă (a lui Alexandru cel Bun, a lui Decebal, a lui Mihai Viteazul), când într-alta (a ocupației germane, a fanarioților etc.), imaginând cu precizie istorică, care mergea până la detalii, mici drame – în care el era erou principal. (Sugestia venea din

Eminescu, însă acesta n-apucase s-o experimenteze pe pielea lui, din cauza anumitor factori externi.) Așteptând o limpezire – uneori se temea că fantezia bogată ar putea fi un rău indiciu – Tudor se complăcea în această dramă – mai degrabă farsă istorică. Participă activ la lupta de la Rovine și-i salvă viața lui Mircea cel Bătrân. Din cauza aceasta, un boier anume Stan, care nu-l înghitea pe Mircea, reușise prin intrigi să-l îndepărteze de domn, ba chiar să-l arunce în închisoare... unde urma să i se taie capul, ca trădător de neam. Intervenea însă Vlad Țepeș, care cerea comutarea pedepsei... tragerea în țeapă... Erau ca un fel de coșmaruri, pe care Tudor le trăia treaz, în cele mai mici amănunte. Acestea îl obligau să aprofundeze istoria și-și aducea aminte, ca prin minune, detalii citite în cine știe ce carte, peste care trecuse ușor, despre partidele boierești, în Moldova secolului 15, ori despre caligrafia lui Mihai Viteazul. Cel mai greu îi venea să trăiască în Iași, în contemporaneitate. Lucru explicabil: aici mânca el de obicei cea mai mare bătaie – fără să dea nici o luptă, fără ca să aibă nici un merit, spre a ne exprima astfel. Se vedea citind acel referat „bombă” despre Ștefan cel Mare: în sală cinci-sase studenți care se plictiseau. Unul căsca, altul îi trimitea un bilețel unei fete din fundul sălii, fixându-i desigur o întâlnire; un tânăr asistent puse mâna pe genunchiul unei studente sperioase și rușinate din anul întâi. Iată ce rezonanță aveau așadar Putna – clopotele de la Putna! – fiorii mâinii străine pe genunchi. Tudor își făcea amare reproșuri [pentru simțul său apolitic,] pentru faptul că trăia cu capul în nori. Nu izbutise să devină nici un soarece de

p. 478, r. 16

după: discutară despre el. *E*
 în *Mss.* Crezu că e bine să-i spună, că după câte se pare, se va micșora numărul deținuților politici... și faptul că îl întâlnește acolo în tren, e un bun indiciu.

r. 25

i-o făcuse cadou unul căruia îi adusese... *E*
 i-o făcuse cadou un deținut căruia la ieșire îi adusese... *Mss.*

r. 29

după: nu apucase să-l citească. *E*
Mss.: Deși i se dăduse drumul ca „achitat”, până la urmă reieșea că fusese arestat din greșeală, lui Tudor nu i se înapoiaseră corpurile delictive – opera și manuscrisele.

p. 479, r. 11

după: de unde vine. *E*
 în *Mss.*: Era ca o palmă dată teoriei lui. Într-o ziduri nu se înmulțesc nici ciupercile, și ele au nevoie de lumină...

p. 481, r. 8

așa s-a dus de răpă ... situație, fericire personală *E*
 așa s-a dus totul de răpă... situație politică și socială, fericire personală; m-au dat afară de peste tot, și din casă, acum stăm într-o garsonieră, adică Olga, că eu stau aici, într-o baracă aici, știi în ce condiții. Mă gândesc uneori

*dacă nu e cazul să-mi pun capăt zilelor. Și zău
c-aș face-o dacă n-ar fi fetița. S-o vezi cum arată!
Iar dădu să-i arate fotografia.* Mss.

r. 23 după: spuse Șandru pe alt ton. E
în Mss.: uitând că ađineauri mărturisise gândul
de a-și face seama. Greu am dus-o în ilegalitate.

r. 24 după: ... oarecum e drept. E
în Mss.: – Dar ce cauți aici, la politici, întrebă
Tudor.
– Aia e, că între timp acest Constantiniu cres-
cuse foarte mult, datorită nu știu cărei femei,
din Cluj. [În continuare]

p. 481, r. 19–23 S-a ținut seama ..., pe alt ton. E
Veni un paznic și-i despărți.
– La treabă. Lăsați complotate! Ați complotat
afară destul. Mss.

r. 26 după: să-i spună amănunte: E
în Mss.: Deși lui nu-i venea să creadă că un om
ca acela, așa de vital, poate dispărea într-o bună
zi, și cineva își poate permite să spună despre el,
fără să fie pocnit peste bot, chiar de Val însuși –
că gata, a murit, s-a înecat? Oare se înecase
într-adevăr sau fusese tras în adânc?

p. 482, r. 32 după: asta e nenorocirea, zise Val. E
în Mss.: Uităi că de fapt era logodnica mea? N-am
fost eu acela care ți-am cerut-o în petiț și la
început ai dat din colț în colț c-o fi, c-o păți – și
până la urmă te-ai învoit?
– Nu m-am învoit, zise Șandru.
– ...așa că, reluă Val, ca și când n-ar fi auzit
răspunsul acestuia, eu sunt acela care vin aici
și te întreb: ce sfat îmi dai? Mi s-a întors nevasta
bortoasă din cele curvășării... o să nască în
curând... și toată chestia e că... n-are sân. Dacă
moare copilul. Ei, ce zici?

p. 492, r. 7 după: nu-ți voi face hatârul. E
în Mss.: (În paranteză – să nu crezi că nu sunt
și eu un porc. Ba mai mult – un porc de câine.
Închipuiește-ți ce împerechere monstruoasă: un
porc de câine).

r. 9–13 Olga se roși ... mă oprește să fac răul E
în Mss., variantă:
– Te-a bătut și Șandru?
– Da... M-a călcat în picioare... a vrut să mă
omoare... Toți ați turbat... Doamne, Dum-
nezeule! O podidură lacrimile, din nou. Se ștergea
cu podul palmei, iar ele iar apăreau împăien-
jenindu-i ochii.

p. 495, r. 25 după: în cântecul păsărilor de noapte – Balta
asta e o minune! E
în Mss.: Delta noastră e o minune! păcat că noi
îi luăm stuful – ce păcat, zău și Șandru și Tudor
își priviră coasele lungi – mai degrabă cosoare,
cu coada foarte lungă, cu care trebuiau să taie
stuful și să-l lege snopi. Fiecare avea ca normă
un anumit număr de snopi de stuf și rareori
reușeau s-o îndeplinească. Neîndeplinirea
normei, în afară de alte muștruluieli, bătăi
pentru sabotaj, adăuga zile în plus la pedeapsă,
fiecărui deținut. De aceea discuțiile dintre ei,
erau fugare și printre picături. De fapt – nici
nu aveau dreptul – de la lege, să vorbească.
– Oricum te-ai învărti, calci într-un căcat – zise
Tudor văzând că se apropie paznicul. Spuse asta
tare, ca să nu creadă că vorbeau politică.
– Îți explic eu mâine, adăugă Șandru în șoaptă.

p. 501, r. 23 după: Nici măcar faptul c-a murit. E
în Mss.: Creierul lui Eminescu a fost uitat pe
fereastră de către cel mai mare doctor al timpului –
de la noi – care regreta că uitase să-l cântărească
la vreme. Sunt și printre doctori mulți imbecili.

- r. 24 la înmormântarea lui Val, acolo, *E*
la înmormântare lui Val, acolo, la
Jurilovca. *Mss.*
- p. 502, r. 8 – *Da, dar știi, atunci...* *E*
Da, dar știi cum erau vremurile atunci...
– *Da erau vremuri grele... adăugă și Tudor.*
„Pe-atunci înflorea delațiunea...” *„Ce bine e că*
n-am prins momentul. *Mss.*
- r. 24 după: ... *păsărelele se întorc la cuib.* *E*
Îi veni în minte cuibul tăiat în două cu coasa
– dar nu stăruu. Nu voia să-și fie sieși cobe.
„Hagi rupea din el” – spunea Ion Barbu. El
rupsesse din el – se hrănise din sine însuși – până
la un punct. Mai precis – până la un os. *Mss.*
- p. 503, r. 11 după: *printul Serbiei (nu știi care print).* *E*
în Mss.: Desigur cei mai avantațați fuseseră cei
care luaseră atunci premii de la stat... și n-aveau
ce face cu banii. Cu un premiu de stat pentru
arhitectură ori arte plastice – să zicem – putea
să trăiască respectivul ca un print și să-și umple
casa de lucrătoare.
– *Dumneavoastră sunteți favorizați – spuse*
doctorul, adresându-i-se lui Tudor. Dumneavoastră,
artiștii. Vi se plătește foarte bine și sunteți ținuți
ca în palmă. Uitase se vede cu cine vorbește –
își aduse aminte cam târziu.
– *Am impresia că tarifele au rămas tot cele vechi,*
zise Tudor, foarte serios. Ori, între timp, viața
s-a scumpit de vreo câteva ori. Oricum nu ne
putem plânga. Eu cel puțin – în ce mă privește –
n-am de ce să mă plâng.
- r. 12 după: *toată averea lui.* *E*
în Mss., variantă Tot cu ce se alesese el din
„desfacerea” marii și micii burghezii în procesul
revoluționar: un „Contemporanul”. Vechi de
peste trei ani cu o poezie de Mihai Beniuc pe

- prima pagină – despre ascuțirea luptei de clasă –*
o tabletă anunțată a lui Geo Bogza despre
zâmbetul lui Gagarin [nu știu cui] – și restul
nu mai apucase să citească.
- r. 17 după: *nu apucase s-o fluture* *E*
în Mss.: nici marii, nici micii burghezii
- r. 20 după: *...n-are nici casă.* *E*
în Mss.: Fusese eliberat, i se dăduse drumul acasă...
dar unde era casa?
- p. 504, r. 7 după: *se construie într-adevăr mult.* *E*
în Mss.: Păcat că instituțiile de proiectări se
băteau cap în cap și că întâi se dăvăma – și la
urmă se cerceta cazul. Tudor se gândi însă că
nu e în măsură să judece lucrurile astea. Le
judecase o dată – fusese judecat, acum să-l pupe-n
cur. Dacă s-ar face Bucureștiul varză și l-ar
mânca, și-ar vedea cum dau să-l roadă iepurii,
de asemenea nu s-ar mai amesteca. Își condamnă
imediat această atitudine retrogradă. Pentru nou
trebuie să lupți – oricum. Ar trebui să iau
exemplul lui Bălcescu, zise el – pomenindu-se
pe Bulevardul Ana Ipătescu.
Ultimul rând în Mss., în continuare: I se păru
de rău augur, ca și când era reluarea aidoma a
unui ciclu...
- p. 507, r. 19 după: *citind ici, colo câte o frază.* *E*
în Mss., două variante:
a) A doua zi le spuse colegelor ei la birou că
Marin Preda e un scriitor serios, un scriitor mare.
b) A doua zi le spuse colegelor ei de la birou că
Eugen Barbu e un scriitor cu bani, dar la o nouă
lectură nu mai face două parale.
- p. 508, r. 25 după: *era și vina lor.* *E*
în Mss. (p. 493/529): e o rușine pentru redacție
că își dă oamenii din mână, în felul acesta. Ar

trebui să încerce să intervină... pentru că ea știa prea bine... aștia dacă e să-ți caute bube-n cap și le găsești cât ai zice peste, / Iov poate apărea un copil curat și un băiat pe lângă tine, / te pot găsi chiar criminal de război. Îi spuse răsând că pe vremea declanșării războiului criminal, Tudor avea vreo doi anișori, părerea lui nu contase cine știe ce / prea mult / ... așa că să nu-l scoatem noi acum tap ispășitor / chiar criminal de război.

p. 509, r. 16

– și a ajuns... unde? E
și a ajuns / la stuf / la zdup. Cine ne poate nouă garanta, dacă acestea sunt metode, că plecând dimineața încoace, spre redacție... nu ne pomenim la rând... ori mai știu eu unde? ... la Jilava? – încă n-ar fi nimic. Mss.

r. 17–18

dar de ce fusese... dar de ce fusese...? E
dar de ce fusese arestat... dar de ce fusese ridicat? Mss.

p. 511, r. 33

după: ... Val a murit. E
în Mss.: Cum adică? sări Adrian, care simți că i se înmoaie picioarele. Senzația aceasta de slăbiciune interioară o mai avusese, nu de mult, la vestea arestării / dispariției lui Tudor. La început nu voise să creadă – era, desigur, de necrezut – dar picioarele, toate celelalte organe înregistrează mai adecvat astfel de știri – o iau înaintea rațiunii, cum se zice. Rațiunea, tocmai pentru că e rațională, refuză să creadă niște absurdități.

p. 518, r. 23

după: rase și Adrian. E.
în Mss.: Deși până în ultimul moment voiam să mă desolidarizez de tine și să-mi fac autocritica. Mai ales moaca aceea a șoferului lui Șandru îmi venea mereu în minte, nu știu de ce aveam impresia că el a fost cel care te-a ridicat, cu mașina lui, a statului, mă rog, și îmi era pur și

simplu frică. Aveam toate frazele pregătite, îți arătam lipsurile – cele reale, de fapt, că ești neglijent, că ești gură-cască și-mi făceam și eu autocritica în același sens. Însă...

r. 31

după: Nu... E
în Mss.: și, nu știu cum să-ți spun, asta m-ar fi durut mai puțin. Ar fi ca atunci când, după ce-i tai capul unuia... îl înștiințezi că trebuie să-i mai tai și-o unghie, ori un deget.

p. 519, r. 9

după: cum mă vezi... E
în Mss.: – Nu, că arăți foarte bine... zise Marga.
– Pe dinafară, pe dinafară... cine poate ști ce e în sufletul omului... în carnea și-n oasele lui ! Marga pregătise între timp masa – băură câte un pahar de vin – zicând noroc – la mulți ani! și sărbătoriră evenimentul.
Pică și Finica – aceasta, ca studentă, era mereu flămândă – și se așeză direct la masă.
Marga se scuză că n-are cine știe ce bunătăți. Se nimeriseră însă niște sarmale. De când nu mai mâncase Tudor sarmale?
– O, zise acesta, cu gura plină – dinainte de facere. Am zis „facere” pentru că mulți pretind că locul acela i-a făcut oameni. Eu nu pot susține același lucru – ar însemna să-i îndesăm pe toți cu genunchii prin beciuri și să-i facem „oameni” cu orice preț. Însă a contribuit mult la plămădirea mea sufletească, asta e drept. Plămădirea, bineînțeles, se putea face și fără, poate chiar în condiții optime. Dumneata ce crezi? se adresă el Finicăi?
– Eu, ce să zic – spuse aceasta roșindu-se, ca la o întrebare pusă de profesor la seminar. Eu sunt o altă generație... și să bat în lemn ... pe noi ne-a ferit Dumnezeu de plămădiri fortate. Se pune

și drojdie – în această cocă, în această pastă când e frământată? râse ea. Întreba acum ca o femeie.
 – A, nu... din spirit de economie... ești frământat pe uscat și doar din când în când... stropit cu apă...
 Unul din gemeni începu să plângă – ca și când ar fi înțeles – și Finica sări și-l luă în brațe. Îi era de mare ajutor Margăi – în timpul liber, când venea pe la ea. Și iubea copiii. Din apartamentul vecin se auzi un cântec de flaut. Adrian spuse că pe la ora aceasta, puștiul vecinului, elev la școala de muzică, repetă acasă. Studiază flautul probabil... și mereu se aude aceeași melodie, pețtii fiind cam subțiri. Melodia era dulce – și se obișnuiseră cu ea. Tudor asculta și el cu plăcere – ca și când ar fi fost la un concert. Nu mănăcă prea mult, spunând că se teme...
 Finica îi întări afirmația. Cîneva întors acasă după mulți ani, lăcomise în prima zi – mi se pare că mănăcase fasole bătută – un aliment foarte greu, mai ales pentru stomacul delicat al vechii intelectualități. Pe scurt: individul murise noaptea, în prima noapte, de indigestie.
 – Ca Agamemnon, în prag – făcu Tudor, deși ala murise de indigestia nevastăii.

p. 520, r. 3

după: ... tot ești tu țepos și ascuțit E
 în Mss., în continuare:
 Martiriul sfântului Mauriciu... deși tu ești departe de a fi un sfânt – râse el..., însă, am bănuțit că martiriul a fost unul adevărat, unul în lege. Faptul că redacția s-a învoit să publice nuvela, l-am luat ca un indiciu sigur de întoarcere... nu numai a ta, dar de revenire la normal. Știi că între timp a murit tătuca...
 – Dumnezeu să-l ierte, nu l-am omorât eu, zise Tudor. Și povesti că acolo vestea aceasta ajunsese târziu, dar tot ajunsese și unul înnebunise de fericire și apucându-se cu mâinile de gratii cerea să-l ducă

să-l vadă... că el nu crede. Nu i s-a satisfăcut dorința, nu știu de ce.

- r. 11 după: am tot lucrat pe acest manuscris. E
 în Mss.: Îmi era mereu băgat sub nas și trebuia să-l recunosc. Eu bineînțeles că-l recunoșteam, dar tot făceam modificări de stil...
- r. 15 după: Nu am ultima formă. E
 în Mss.: nu mi s-a dat înapoi nici un manuscris... Am lucrat pe ele acolo, sub pază, și le-am păstrat... pentru ei. (Sunt niște colecționari îndrăciți.) Răsete.
- r. 25 după: Au spus cine sunt. E
 în Mss.: ...și eu care îi așteptam, mă pregătisem să-mi iau adio... să plec în hagiarlăc. Nu, zic ei... facem doar o percheziție.
- p. 521, r. 8 după: să ridice casa în sus. E
 în Mss.: Abia așteptau să se facă trenulețul mare să se urce în el să-i ducă și pe ei acolo unde fusesse unchiul Tudor să se lupte cu balaurul cu șapte capete.
- r. 12 după: ... și cu mulți alții. E
 în Mss.: Ne-a făcut cinste. Pe tine te-au dat afară, pe mine m-au băgat undeva, dar asta pe față, cavalereste. Desigur și noi am greșit, eram niște puțoi, să-mi iertați expresia, zise el către doamne. Eu – ca să nu mai generalizez – întotdeauna mi s-a dat peste bot când spuneam câte ceva și ziceam „noi”: Spune „eu”, dobitocule, ce generalizezi! – am fost considerat pe față element dușmănos, dăunător etc., etc., și pedepsit, conform legilor. Însă cu Val jocul n-a fost drept... [Val, spuse el, încercând să-și ascundă emoția – a fost pur și simplu omorât.] Lui nu i s-a dat nici o șansă. [A fost socotit cel mai primejdios dintre noi și lichidat pur și simplu tâlhărește. Ori chiar și unor vechi politicieni, care

aveau în cârcă o istorie întregă, condamnată, li s-a oferit prilejul să se apere – de bine de rău, li s-a dat o celulă...]

– Crezi că n-a fost vorba de o sinucidere? întrebă Adrian?...]

r. 26

după: și asta pentru todeauna. E
 în Mss.: – Există un mijloc foarte facil pentru experți – de a înlătura un dușman de clasă, zise Tudor. Îl bagi sub apă – și-l ții acolo până se sufocă. Cei care se ocupă cu astfel de cazuri sunt dotați cu aparatură modernă, adică au costume de scafandri. Moartea aceasta nu lasă nici un fel de urme – în afară de moarte – și la autopsie nu se constată nimic. Și eu am plutit în această vreme de multe ori pe ape legănătoare – am lucrat la suf – și tot așteptam să fiu tras în adânc; deși în cazul meu se mai putea proceda și legal prin cunoscuta metodă „a fugi de sub escortă”. Cum mereu eram sub o escortă, nu era mare lucru să-mi dea odată prin cap să fug...
 – Adică mai precis să le dea prin cap să fugi...
 – Ceea ce e tot aia... rezultatul ar fi fost cel care conta. Însă în cazul meu moartea a fost înfrântă dinainte. Adică cu mult timp înainte eu trăisem, mental, ca individ, posibilitatea morții; dincolo de orice politică, dincolo de orice vină. Ca individ, cu păcatul nașterii. Când m-au luat ei, criza fusese depășită. Adică ieșisem victorios din existențialism – fără să-i cunosc atunci pe filosofi existențialiști – și intrasem în existență, întărit, călit. Călirea aceasta m-a ținut și poate că această încredere în mine, și această nepăsare față de moarte... m-a salvat. E o ipoteză. Cele mai grele lupte, după aceea, le-am dat pe plan literar. Lupte pierdute din capul locului, întrucât eram de la început pe picior greșit... Când ești pe picior greșit – iar acest picior îți e

și legat – îți închipui cu câtă vioiciune poți lupta. Am încasat pumni pentru toată evoluția literaturii române și universale din ultimul secol. Adică eu aveam niște păreri estetice – și nu era cazul să mi le ascund – dacă tot eram acolo, n-ar fi mai avut nici un rost – iar ei aveau alte principii estetice. Îți spuneam adineauri de acele poezii ale tale – rătăcite printre hârtiile mele. M-au costat câteva mutări de fălci, așa că te rog altă dată să renunți la imagismul tău deplasat și să fii mai realist. Opera mea poetică completă – minus o poezie care n-a fost găsită, fiind dată unei femei, în schimbul batistei ei de adio – chiar în preziua arestării – deci opera mea poetică – așa în faza incipientă cum se afla – m-a umplut de vânătași și cucuie. Îți închipui ce ușor aș suporta o critică literară – cât de severă, în caz că ar fi publicată. Însă, cu toate că am lucrat pe text, ani de zile – m-am hotărât să renunț la acele încercări. Fie în versuri, fie în proză. Păcat că ai publicat acea bucată neizbutită. Am o diplomă de profesor în buzunar – vorba vine-n buzunar – ar trebui să mă duc s-o scot de la Universitate, poate o să reușesc să mă încadrez în rândul oamenilor normali și didactici. Până la urmă, continuă Tudor, după o scurtă pauză – nu știi de ce prezența Finicăi îl făcea să fie mai volubil ca de obicei – precum altă dată prezența Margăii – trecu repede peste acest gând –, lovitura de teatru a fost alta: pe lângă toate loviturile îndurate a fost și una de teatru – dată tot în cap, bineînțeles: am aflat că n-am fost arestat numai pentru vini literare (o scurtă pauză). Pentru o lucrare de seminar – Despre Ștefan cel Mare. Când a venit procesul... la un an și ceva... după, am fost judecat și condamnat pentru... dexteritate, nu

pentru obiectul de bază... Începu să se plimbe prin cameră... apoi înghenunche și se jucă cu copiii lui Adrian – mânănd trenul când într-o parte când în alta...

N-avea rost să intre acum în amănunte – să sperie copii –. Copii puteau fi considerate și cele două prezențe feminine și chiar Adrian, în ciuda cheliei care începuse să-l înnobileze – rămăsese, în ultimă instanță, un băiețandru.

Totul însă îi era prea viu în minte – și tot jucându-se cu trenulețul – care putea să fie al istoriei – nu-și putu reprima niște amintiri.

După acest fragment, tăiat, o indicație a scriitorului: „Se intercalează aici paginile 1–10“. Sunt paginile dactilografiate de M.S., elaborate ulterior dactilografierii din 1973 și legate greșit în „Manuscrisul B“, între p. 319/355 și 320/356. Text cu multe corecturi.

p. 524, r. 9 după: *din nasul oamenilor* E
în Mss.: *De-aia e bine să ai artă multă s-o poți băga în față. Faci zid din ea.*

p. 525, r. 10 după: *Fantastic!* E
în Mss.: *...el ilustrează vechiul proverb al dacilor, nici cal, nici măgar, interveni Val.*
– *Lasă-mă, domnule.*

Adrian trebuie să-și continue fraza, încercând să-și rețină zâmbetul și făcând eforturi de a menține seriozitatea... cu bot de miel, ochi și urechi de om, păr mătăsoș de femeie..., coadă de leu... de e o întruchipare a enigmei, e sfinxul nostru! ... Dar dubla reprezentare a zeiței Nemesis mi-a sugerat ideea unui poem / m-a impresionat cel mai mult.

p. 531, r. 15–24 după: *Abia peste un an ...*
– *Grozav!* E
în Mss. (p. 515/550–525/560) un capitol inedit, variantă dezvoltată a paragrafului respectiv:

Abia peste un an Tudor fu chemat la proces – ca și când șefii lui și-ar fi adus aminte că e deținut fără voie – sau mai bine zis fără acte. Fu transportat cu duba, noaptea, bineînțeles și petrecu trei zile la Iași – în condiții multumitoare. Și vechea cetate culturală se schimbase – atât cât putu el observa prin ferestrele zăbrelițe și mate – având la ochi o bandă neagră, care se pune de obicei înaintea execuțiilor capitale. Tudor protestase de nenumărate ori împotriva banderolei, zicea că e tânăr, vrea să vadă, și că orice-o vedea n-o să-l sperie – le dă cuvântul de onoare – întrucât n-o să zărească decât realitatea noastră. De ce să n-am și eu dreptul la ea? De ce să nu-mi clătesc ochii? Însă omul posedă mult mai multe simțuri, e o rușine că știința nu atestă decât șase – Tudor, chiar în condițiile astea – de n-aude n-a vede – deci se afla oarecum în poveste – în mit – văzu și auzi multe, recunosc urbea studenției lui, care în esență nu se schimbase și nu se va schimba niciodată. Era Iașul miilor de oameni și al atmosferei entuziaste. Se adăugaseră prefaceri edilitare care-l înfrumusețaseră. Când primi o celulă și i se luă banderola de la ochi, i se aduse la cunoștință că va fi judecat – ceea ce-l sperie foarte tare: eu, dar ce-am făcut? Iar? Uitase că nu fusese judecat niciodată și tot ce îndurase până atunci fusese așa, de la el, din generozitate. Abia de-acum încolo avea să-și primească pedeapsa, pentru că noi avem legi și nu poți trăi nici măcar la pușcărie așa pe de-a moaca. Se purtară însă bine cu el în aceste trei zile – fu hrănit cu ciorbă de cartofi fără coajă și cu mâncare de mazăre. Acest lucru chiar îl declară la proces, când îi veni rândul să se apere. – Spuse că de trei zile – de trei zile-ncoace – arba

nu-i mai place, căci dăduse de gustul vieții – mâncase ciorbă de cartofi fără coajă, ori cu coaja alături, și că în general se simte bine.

I se făcuse chiar o injecție, care-l pusese oarecum pe picioare – oarecum. Deci lucrurile merg spre bine. Apoi se uită la masa unde se afla completul de judecată – era un fel de tribunal militar, după câte observă – și întreabă ce trebuie să mai spună. Mărturisii că nu putuse asculta toate capetele de acuzare, părându-i-se prea lungi. Auzise așa, fragmente – atenția i se împrăștiase de mult și se aduna greu – mai bine zis din motive bine cunoscute – se obișnuise să fie adunat de alții (uneori de pe jos). Ceea ce acum nu era cazul, căci – repet – de trei zile încoace, alte condiții, să tot fii judecat. Apropo? Ce tot caut eu prin prezidiile pușcăriilor de atât amar de vreme – se afla acolo în față – și i se păru că e chiar în prezidiu – Ce merite am eu? Mă supraapreciați – uite așa se încurajează îngâmfarea, împăunarea cu meritele altora și carierismul.

Unii în sală – foști colegi de facultate, zâmbiră stingheriți (sala nu era plină până la refuz, cum și-ar dori orice acuzat, și cum vezi întotdeauna în filme. Era o sală – ca să fim exacti: goală și rece. Cinci-sase inși – bine aleși, formau publicul; mai mulți judecători militari – dar și civili, el, niște paznici și avocatul lui. Cei din sală fuseseră chemați ca martori, după cum observă Tudor puțin mai târziu).

– Lasă frazele frumoase! se răsti judecătorul. Spune mai bine ce părere ai de acuzațiile care ți s-au adus aici.

– V-am spus că le-am ascultat pe sărite, că erau prea multe. Nu uitați că vârsta mea nu e deloc matusalemică – să fi avut timp să comit atâtea

infrațiuni. Ferească Dumnezeu să trăim cât Matusalem.

– Ce părere ai de acuzațiile care ți s-au adus? repetă judecătorul, cu o voce și mai răstită. Avea marea calitate că se putea enerva din te miri ce – și asta îi dădea oarecum câștig de cauză în fața inculpaților, care și așa erau condamnați dinainte.

Tudor, înainte de a răspunde, făcu această remarcă, dacă tot era acolo:

– Știi și eu ce să zic? continuă el. Mi se pun în cărcă unele și altele. Știi și eu ce să zic? O fi adevărat, n-o fi adevărat? La urmă – spuse cinstit că nu înțelege despre ce e vorba – nu se putuse concentra – prea trăise bine în ultimele trei zile, fusese dus chiar la bărbier și ras – de data aceasta el fusese cel care ceruse să i se prindă bentița aceea neagră la ochi, nu mai suporta de la o vreme lucrurile ascuțite, obiectele cu tăis parcă îi fac rău, îi creează o stare de iritare – și așa ras – nu se mai recunoștea; parcă nu era el – și nu se putea deloc aduna. Ceru permisiunea să mai fie lăsat o vreme la pușcărie, adică vreau să zic – aici în sală – să aud ce spun și ceilalți, poate îmi mai vin idei. Fură audiați și alți martori. Printre aceștia un coleg de-al său, de la istorie, care – oarecum jenat – mărturisii că într-adevăr numitul Frățilă îl instigase. Îi dăduse să citească o carte reacționară a lui Iorga – el n-o citise decât pe jumătate, niciodată nu-l agrease pe pretinsul istoric – în timp ce Tudor căuta pe la biblioteca Universității hărți vechi. Martorul respectiv spuse cinstit că nu știe ca Frățilă să fi fost rău intenționat, dar adevărul e că lucrarea aceea a lui intrigase mulți studenți.

– *Intrigase sau instigase – întrebă avocatul apărării, pe care Tudor acum îl vedea pentru prima dată.*

– *Instigase, spuse martorul.*

– *Foarte bine. Deci trebuie să reținem această depoziție, făcu martorul apărării, ca și cum ar fi câștigat de pe acum procesul.*

Mai fu audiată o profesoară (cu un nume nemțesc) care trecea drept o somitate în istoria românilor. Aceasta vorbea frumos, curgător, spuse că Tudor nu acționase singur, ci încercase împreună cu organizația lui – această organizație se masca sub numele nevinovat „cercul de istorie“ – să o atragă de partea lor – că mai gravă e, deci, existența acestei organizații. Rosti și niște nume – și Tudor abia acum înțelesese Undergrundul situației sale. Pricepu că și ceilalți colegi de atunci de la cercul de istorie trebuiau să fie pe aci pe undeva – dar că erau judecați separat.

Când i se dădu iarăși cuvântul, spuse că timp de un an de zile a fost ferm convins că ispășește o vină literară. Încercări în versuri și-n proză și se împăcase oarecum cu gândul că e arestat în virtutea unei acuzații pronunțate de însuși veselul Alecsandri: „românul s-a născut poet“. Păi, dacă e așa – se gândiseră poate cei care decideau – hai să-i mai rărim – Și procedaseră la o plivire a poetilor, luați la nimereală.

El, Frățilă, condusese, de fapt, cercul de literatură, cenaclul literar al studenților. Cu cercul de istorie avusese legături doar tangențiale – o dreaptă care atinge cercul de istorie într-un singur punct se numește tangentă – dădu el o definiție ad-hoc – și că în fond el e victima acestei tangente. E bine că se pronunțase de mai multe ori numele lui Ștefan cel Mare. Nu-l mai auzise

de mult – și credea că acest bărbat a fost uitat. Și lui îi ieșise din gând de multă vreme – mărturisese cu rușine – se luase cu alte treburi de construcție: stuf... baraje... hopa-trop, hopa-trop, când la trap când la galop!“

Le reaminti câteva date din istoria Moldovei din a doua jumătate a secolului al 15-lea – care așa zbuciumată cum a fost a rămas, de bine de rău, și cea mai luminoasă perioadă a Moldovei. Și asta tocmai datorită acestui bărbat pre numele lui Ștefan cel Mare – care a domnit între anii 1457–1504. Să nu credeți că vă spun toate acestea din motiv că v-aș subaprecia – că v-aș considera niște ignoranți, niște cretini, vite încâlțate care habar n-aveți de istoria patriei (se auziră cuvinte de protest din toate părțile)... Știu – continuă Tudor, de mult nu se mai auzise vorbind așa de legat – știu expresia vite-ncălțate nu-i tocmai academică – dar nici noi nu suntem la Academie. Și la urmă, ce, eu a timp să-mi aleg cuvintele? Că parcă aud că domnul judecător – onoratul domn judecător – o să sune clopotelul și-o să spună că gata – s-a terminat cu lecția de istorie... cu mine – vom vedea. Dar ce voiam să spun? Pe vremea aceea, Imperiul otoman era condus de cel mai mare cuceritor al lor – Mohamed – iar dincolo, se afla Ivan cel Groaznic.

– *Fără divagații! spuse avocatul apărării...*

– *Dacă dumneata crezi că Mohamed a fost o divagație a istoriei?! atunci, mă rog! zise Tudor. Adică, da – tot divaga – acest Mohamed tot divaga încoace spre noi – adică spre dumneavoastră ca să zic așa – eu, eu sunt scos pe margine. Și-a fost oprit din această aberație când de Tepeș, când de Ștefan... Dacă-mi recunosc vreo greșeală, e că n-am apucat să fac și o lucrare despre*

Țepeș – această mare figură de domnitor – care n-a fost bine înțeles – la cursul ce mi s-a predat. Pentru că dacă eu sufăr acum pentru Moldova – aș fi dispus să sufăr și pentru celelalte țări românești – pentru toate țările românești – cu voia dumneavoastră. Tudor vru să stea jos, dar n-avea scaun. Făcu observația aceasta cu glas tare – adăugând: aș sta chiar pe dușumea, dar nu vreau să stau turcește. Dacă de-aici mi se trage.

Fu rândul avocatului apărării. Acesta declară că, în baza legilor existente, perfect democratice, nimeni în țara noastră nu poate fi lipsit de dreptul sacru de replică, dreptul de a se apăra. De aceea, ascultase cu mare interes toate actele de acuzare, toate depozitiile martorilor, precum și cuvântul inculpatului însuși. Spuse că menirea lui ca avocat al apărării e să-i găsească acestuia măcar niște circumstanțe atenuante, dacă nu va fi posibilă chiar achitarea. Bineînțeles de achitare nu putea fi vorba. În nici un caz!

– Decât dacă mă împușcă pe loc, zise Tudor; iar sentinela din spatele lui îl înghițonți imediat, cu forță, ca și când i-ar fi dat de înțeles că nu poate fi vorba decât de împungeri – nu de străpungeri .

– ...întrucât, ați văzut și dumneavoastră onorată instanță, ați văzut și dumneavoastră onorați martori... cum acuzatul s-a făcut vinovat de acte grave, care depășesc atribuțiile unui tribunal civil, de aceea ne aflăm aici în fața unui tribunal militar.

(„Logica e de fier” – se gândi Tudor; fac pariu că apărarea o să ceară... reducerea pedepsei la muncă silnică pe viață... din motive umanitare.)

– Dar ce circumstanțe atenuante i s-ar putea găsi acestui element dușmănos? – făcu avocatul, ridicând tonul într-un început de mișcare

dramatică. Să recapitulăm: a făcut parte dintr-o organizație...

– de tineret, spuse Tudor – se numea Asociația studenților și încorporea aproape toți studenții... (Președintele sună din clopoțel, iar sentinela îi băgă baioneta în coaste.)

– ...subversivă... continuă apărarea

– ...se numea „Cercul de istorie!” – și era o sarcină a fiecărui student să facă parte măcar dintr-un cerc de cercetări științifice... Nu știu cum o mai fi acuma... (Iarăși clopoței... și baionete.)

Avocatul vorbi foarte mult, făcându-i un rechizitoriu cumplit. Cu cât încerca să-i găsească mai multe circumstanțe atenuante, cu atât îi descoperia mai multe vini (ca un făcut!). Mărturisii, în final, că acest efort de-a scoate basma curată un trădător de neam și o otreapă a istoriei este epuizant pentru el... și că nici o apărare din lume nu l-ar putea smulge pe inculpatul Tudor Frățilă din chingile unei pedepse exemplare.

– Ce propui? Ce propui? făcu Tudor aproape vesel – ca și când ar fi fost vorba de-un joc de copii și-ar fi zis: Unde ești, Chimiță?

I se mai dădu cuvântul o dată – spre marea lui surpriză. Se pare că cineva dintre cei de la masă îl simpatiza – ori voia să se mai amuze, ca o pisică sadică ori bine dispusă cu șoarecele, când se face că-i dă drumul și că nu stă decât în puterile lui s-o întindă unde-i place, să se bage exact în gaura care-i convine. Libertatea de opțiune în sens sartrian.

– Mi-a plăcut ședința, zise Tudor. Mi-am revăzut foști colegi – foști profesori – se uită la cei din sală care lăsară capul în jos, și am putut asculta lucruri interesante. Fără îndoială, cea

mai interesantă va fi sentința. Acest va dacă ar trebui s-o scriu aici pe-o tablă neagră l-aș scrie v-a, măcar că e vorba de un viitor simplu, viitorul întâi de la verbul „a fi” persoana a treia singular. Nu că aș fi ajuns între timp un agramat, ci așa de-al dracului aș scrie v-a fi, cu liniuță, ca să arăt că e vorba de-o despărțire între noi, de-o trăsură de unire. (În paranteză vă spun că nu mă plimb cu trăsura de unire, ci cu dubă de despărțire.) Dar oricum va fi această sentință – asta nu mă privește decât pe mine. Din parte-mi, nu sunt prea curios s-o aflu, iar când voi afla-o, n-o să mă mire deloc. Nici cât negru sub unghie. Mi-a plăcut acest proces – și ca mascaradă. Lermontov a vrut să scrie o piesă de teatru cu numele mascarada – dar n-a mai apucat s-o termine. Culmea ar fi fost ca eu chiar să mă apăr, aici în fața dumneavoastră, să fi încercat de-a adevăratelea să mă justific; ori, dimpotrivă, să-mi dau cu pumnii în cap – ca și când n-ar fi destui plătiti să facă acest lucru – și să spun că am greșit în privința lui Ștefan... n-o fi fost el chiar așa de mare, iar cetățile lui sărace... bine c-au fost umplute cu paie și li s-a dat foc. Uite, plăcerea asta – n-am putut să v-o fac, deși de trei zile încoace am o digestie bună și-mi tot trec prin minte gânduri sublime (ca să vedeți cât de mult depindem de stomac). Dacă am înțeles bine cuvântul avocatului apărării, și cred că l-am înțeles bine – am văzut că cele mai mari capete de acuzare le-a tras nu din dosarul meu, pe care am impresia că nici nu l-a citit în întregime, ci din înseși „cuvântările” mele anterioare. Dumnealui, măcar că trebuia să mă apere, dar bine că n-a făcut-o, m-aș fi simțit prost – și în acest complet de judecată s-ar fi strecurat atunci o contradicție

reală –, adică n-ar mai fi fost tot completul de judecată – tot procesul acesta – beton armat – sugestia de beton armat îmi vine și din faptul că s-a făcut cu ușile închise – și m-aș fi simțit prost să mă apere... apărarea din oficiu. Dar – asta voiam să spun – dumnealui a observat bine că nici eu nu sunt un orator și mi-a speculat cu mare artă toate declarațiile, transformându-le pe bună dreptate în tot atâtea capete de acuzare. Acum, îi spun dumnealui – Tudor coborî tonul – între patru ochi: nici n-ar fi fost nevoie de atâtea osteneală, pentru că rezultatul era același. Să fi spus doar atâtea: „Inculpatul pe care trebuie să-l apăr din oficiu e un porc bătrân – măcar că atât de tânăr – pare tânăr, dar e bătrân – aici se mai puteau face eventual câteva jocuri de cuvinte – și în concluzie – bun de cuțit. Și sentința ar fi fost tot aia. Dar vedeți dumneavoastră, aici intervine o chestie psihologică: fiecare dintre noi ține să-și facă meseria la mare artă. Măcar că o face strâmb, vrea să-și dea lui impresia c-o execută la mare artă. Eu nu cunosc dreptul roman – dar dumnealui știe, l-a învățat și a luat de-acolo frazele lungi. Dar și eu mă lungesc. Vă fac o mărturisire: chiar dacă aș fi vrut să mă apăr, nu m-aș fi simțit în stare. E un chițibuș care ține de psihologia acuzatului – fie că e sau nu vinovat – el va părea întotdeauna vinovat. Cu cât va încerca să se apere mai bine, cu atât va da mai mult impresia de vinovat. De aceea, mulți nici nu vor s-o mai facă – fie nevinovăția lor cât de clară. Aduceți-vă aminte – de apărarea lui Socrate. Ei bine, Socrate dialecticianul s-a apărât ca o cizmă. Putea – doar era mintea cea mai inteligentă a timpului – să se scoată curat ca

lacrima în mai puțin de-o jumătate de oră. Îi era însă lehamite și parcă-l încerca așa și-un dor de cucută. Și la urmă i-a fost silă de acuzare, de cei care-l acuzau... iar cucuta, după cum se știe, e acrișoară, taie greața. Acum nu c-aș fi Socrate... m-a ferit Dumnezeu de păcatul îngâmfării. Și nici dumneavoastră nu stați pe butoaie de cucută – deci mutatis mutandis – altele sunt timpurile, alții oamenii (și făcându-i semn sentinei să-l împingă) acest mutatis mutandis se face împins din spate. A, era să uit... Totuși, cei vechi aveau un obicei bun: Cei care propuneau o anumită sentință, în caz că ea, după aceea, se dovedea nejustă, trebuiau s-o sufere chiar ei. Identic. Dacă ceruseră executarea vinovatului nevinovat – când i se dovedea acestuia nevinovăția – erau executați ei înșiși. Asta n-o spun pentru mine. Asta o spun pentru Ștefan cel Mare – că de-aici plecaseră. Nu-i mai cereți să bea cucută post-mortem – că el era aprig la mânie – mai ales când mânia era dreaptă. Eu atât am avut de spus.

Bineînțeles – nu el avusese ultimul cuvânt. Apăruseră și alți martori, alte intervenții ale avocatului apărării. Fusesă un proces – în lege – ca să facem un joc de cuvinte. Măcar că legea nu se văzuse – totul desfășurându-se cu ușile închise.

Când fu îmbrâncit afară, legat la ochi și dus înapoi în celulă... Tudor își dădu seama că scăpase sentința. Adică atenția sa n-o înregistrase, ca și când ar fi fost vorba de un fleac oarecare. Chiar pe drum, constată acest lapsus – și-l tot întreba pe ostașul care-l îmbrâncea și-l „ghida” cu baioneta – să nu se lovească cu capul de pereți, să nu se lovească prea tare.

– Cât a fost? întreba Tudor, aproape vesel. – Cât am luat? Hai spune, domnule, spune-mi o dată! Cât am luat?

– Lozul cel mare: râse prostește sentinela.

– Grozav! făcu Tudor.

Fiecare condamnat, oricât de nevinovat, văzându-se târât în fața instanțelor, speră – ce paradox sinistru! – speră să i se aplice pedeapsa capitală. Acesta e adevărul psihologic. Oricât ar iubi viața, oricât de optimist, vrea să fie martir. E fals – gândi Tudor – când în filme ori în cărți care prezintă astfel de situații – inculpatul începe să-și dea cu pumnii în cap, auzind că a fost condamnat la moarte. Primul sentiment e de victorie – absolută. Abia după aceea intervin rațiunea, spiritul de conservare... și pumnii în cap. Deci Tudor era aproape fericit. Nu se alesese însă decât cu un număr de ani de muncă... o nimica toată...

p. 532, r. 32

mi-e cam jenă...

E

Află că sunt bine călcați... în picioare, zise Tudor.

Mss.

p. 532, r. 19

după: era pensionar.

E

în Mss.: Și el trecuse prin experiența lui Tudor – ca latinist. Acum își târa cu greutate un picior – când îl vedea, Tudor își amintea aproape întotdeauna versul lui Alecsandri: „târând al său picior”. Da, și latinistul era un nou tip de sergent, în felul său, și mai lungă-i păru calea – acum la-ntors acasă. Reușise să-și recupereze o parte din bibliotecă.

p. 534, r. 29

după: Dumnezeu știe!

E

în Mss.: Dar nici el nu era de capul lui – și el era pus sub lupă. Și așa mai departe. Legea conexiunii universale. Toate se leagă și se țin cârlig – uite-așa, cum spusese un țigan –

r. 30

împreună două degete, spre a arăta cum se ține țigancă sa cu un gagiu.

Plăcerea cea mare . . . , renăștea E

În Mss., variantă:

Plăcerea cea mai mare era să se radă zilnic. În fiecare dimineată, în fața unei oglinjoare din cămăruța sa, își săpunea cu grijă obrazul. E bine când poți să-ți arăți dimineata un obraz curat. Ieșind de sub spuma săpunului ieftin „cheia“ renăștea. În ultimii ani, se radea doar așa, sporadic, și barba îi era mai mult jumulită; pe vremea aceea se simțea dac și suferea cumplit când i se jumulea – pe drept sau pe nedrept – elementul de substrat. Acum, răsându-se, simțea că a făcut un pas înainte; era roman; se romanizase; român încă nu îndrăznește să se mai considere – cel puțin cu glas tare – ca să ajungă iarăși la Ștefan cel Mare – și toate celelalte; totuși se făceau pași mari spre actualitate – tocmai ideile pentru care lui i se băgase pumnul în gură erau acum opinii curente, se vorbeau pe stradă, erau niște bunuri ale întregului popor, și Tudor, prin tăcerea lui, ar fi putut da impresia că e contra. Asta îi spusesse și Adrian, răsând, într-o zi. „Intră, domnule, în actualitate!“

– Păi, tocmai de-acolo vin! Lasă-mă să mă dezmeticesc. Să trag puțin aer în piept. Știi cum ies scafandrii la suprafață? Aceia care coboară la 200–300 metri adâncime?

– Cum?

– În etape. Se ridică 15 metri și după aceea rămân vreo câteva minute să se acomodeze cu presiunea mică. După aceea iar mai saltă 20 metri și iar se odihnesc. Altfel, trecând fulgerător de la presiunea enormă, care există acolo la fund, la fund, la mica presiune de la suprafață, ar plesni.

după: nu citesc, ci ascultă. E

în Mss.: Olga îi povestește că la femei – adică la secția femei, sunt mai mult bătrâne și peisajul nu-i încurajator. Întotdeauna ieșea de-acolo c-o senzație de amăreală – că uite, ce ți-e și cu femeia! Cum ajunge – de la o anumită vârstă! Ea însăși se simțea bătrână (Tudor protestă vehement, dar Olga nu spusese asta pentru a smulge complimente), epuizată, sfârșită.

– Cum e la voi?

– Unde?

– La secția bărbații!

– Hm! În primul rând toți sunt în pielea goală – dacă te interesează. Apoi și aici – nu sunt numai tineri; le curg cărnurile, unii au burțile așa de mari! Atmosfera e plăcută, oarecum; aminteste o stare de animalitate care ne e scumpă; adică de pe vremea epocii de piatră, când oamenii erau mai mult păroși decât curați – se spălau în ploaia cu bolboroși – care țineau loc și de săpun. Erau mai zdraveni la trup. E interesant să stai undeva deoparte și să-i privești: unii umblă cu găleți de apă în mână de colo până colo; alții intră în cadă; alții se freacă pe spinare și se întâmplă ca șeful să se întâlnească acolo cu umilul său funcționar și să-l frece el întâi pe spinare pe acesta; poziția „în pielea goală“ șterge oarecum granițele dintre ranguri – Cehov are o schiță plină de tragism reținut pe tema aceasta. Mi se pare că se numeste „la baia publică“ – ai citit-o?

– Nu...

– Nu prea mai am timp să citesc... zise Olga...
Tăcu...

Tudor o privi cu oarecare insistență.

r. 14–15

Au fost colegi acolo
au fost colegi la stuf.

E
Mss.

în *Mss.* în continuare: *Atunci putea de fapt să li se întâmple orice – viața unuia ca ei nu conta mai mult decât a unui șarpe căruia i se strivea capul.*

r. 17 după: *de una, de alta.* E
 în *Mss.*: *Poate că nu întâmplător a fost dat la un loc cu tine...*

r. 22–24 *Olga am gestul reflex ... se abține* E
 variantă în *Mss.*: *Asta e... că a murit. Cea mai cumplită lovitură pe care am primit-o până acum... deși soarta nu m-a ferit, nu m-a menajat. Și tot din cauza lui... L-am așteptat... și la scurt timp după întoarcere, băietelul nostrulfetița s-a prăpădit... Am hotărât să ne despărțim definitiv... Acum s-a căsătorit cu Ruxandra... o știi?*

p. 539, r. 15 – p. 540, r. 8 *Ce spun merita ... odată, împreună* E
 în *Mss.*, variantă: *Merita să trăiască, însă n-ar fi fost, bineînțeles, fericit... Și pentru că tot veni vorba...*

p. 540, r. 18–20 pentru că se apropia *cineva* și trebuia *să-l fac să audă despre ce vorbim* să nu creadă, ferească Dumnezeu, altceva. E
 pentru că se apropia *un paznic* și trebuia să *politizez convorbirea* să nu creadă *că*, ferească Dumnezeu, *complotăm.* *Mss.*

r. 24–25 – Da... că dacă mă lasă el... tu... *Olga se roți până în vârful urechilor.* E
 în *Mss.*: – Da... că dacă mă lasă el... *ai fi dispus să-ți încerci și tu norocul cu mine.*

r. 30 după: *nu mai ajunge la destinație* E
 în *Mss.*, în continuare: *Începuse să aibă și el anumite ticuri. Olga îl privi pe cetățeanul cu ziarul desfăcut în fața lui... și scoase un țipăt. Era mort. Avusese un atac de cord și rămăsese*

așa cu ziarul în mână. Poate că era mort chiar dinainte de-a se așeza ei acolo. Se strânse lume și apăru și un doctor, care constatase decesul. „Bolnavii de cord n-ar trebui admiși la baia turcească”, decretă o doamnă, cu părul ud, care și-l tot răsfira să se usuce.

p. 542, r. 16 după: *că nu ești acasă?* E
 în *Mss.*: *Peste tot în țara ta trebuie să te simți ca acasă – a fi îngropat în pământul țării – asta e o mare fericire! Nu degeaba oasele unor exilați fuseseră aduse după multă vreme în pământul țării. Ale lui Dimitrie Cantemir, de pildă...*

p. 548, r. 27–32 *Nu e adevărat că Tudor... așa și pe dincolo* E
 în *Mss.*, variantă: *Reapariția lui în lumea intelectuală făcuse oarecum senzații; era un semn de dezgheț. Câteva poezii îi fură republicate – tot datorită lui Adrian. Tudor era deja un poet celebru și un prozator foarte comentat, deși el se făcea că nu observă. Era mai bine zis un om celebru foarte anonim, pentru că, de fapt, puținii știau că el e Mauriciu... cutare, autorul prozei care prevedea zări noi...*

p. 549, r. 4–6 poate că ultima variantă, cea la care ajunsese după lungi *întrebări și sfâșieri*, ar fi meritat să vadă lumina tiparului. Dar această *ultimă* variantă nu i se dădu. *Se eliberase fără ultima variantă.* E
 poate că ultima variantă, cea la care ajunsese după lungi *interogatorii și bătăi, întrebări și sfâșieri interne și externe*, ar fi meritat să vadă lumina tiparului. Dar această variantă *nu i se dăduse la eliberare.* *Mss.*

r. 12: S-a... *scăldat.* E
 S-a *înecat.* *Mss.*

- r. 26–27 după: și singură corabia lui Tata Noe
reușise să se salveze. E
în Mss.: – *Ăsta e un subiect pe care ai putea
să-l scrii, zise Adrian.*
– *Dă-le dracului! Nu mai cred în literatură!*
– *Într-adevăr, când vedea ce se scrie, care sunt
scriitorii mari și pentru ce sunt mari, totul se
clătina în el.*
- p. 550, r. 19 după: că are treabă imediat. E
în Mss.: *Trebuia să se ducă cu mașina de scris
„la muls”. Peste vreo două ore se afla la prefectura
de miliție unde era în acea zi program de
prezentare a posesorilor de mașini de scris.*
- r. 34 după: Să se prezinte cu ele la verificat. E
în Mss.: *Adică să li se ia „caracterele” la miliție.
Ca și când toți posesorii de mașini de scris ar fi
fost o bandă de virtuali scriitori de manifește...
sau mai știu eu ce porcărie. Când află bucuria,
îi veni să dea cu Hermes-ul pe fereastră / în focul
lui Hades.*
- p. 551, r. 5 după: literele mari E
în Mss.: *Era un fel de examen. Se luau amprente
mașinilor și în caz că în oras ar fi apărut cine
știe ce – scris la mașină, vreo anonimă, ceva –
imediat miliția ar fi depistat posesorul acelei
mașini. Oricât ar fi de asemănătoare între ele,
deosebirile de la o mașină de scris la alta – sunt
aproape la fel de mari, ca și deosebirile dintre
amprente.*
- r. 26 după: m-am gândit că... E
în Mss.: *Mi-a oferit-o cineva și m-am gândit
că... A, da? făcu el inspirat. Îți spun tot adevărul.
Când am fost acolo la perfecționare, înțelegi, mi
se tot puneau în față niște hârtii scrise de mine,
de mână bineînțeles, care le dădeau atâta bătaie
de cap „profesorilor” ce nu reușeau să descifreze*

- nimic – scriu într-adevăr oribil, încât aproape
în fiecare zi mi se aduceau la transcriere. Uneori
nici eu nu mai înțelegeam exact câte un cuvânt;
pe de altă parte nu-mi mai plăceau manuscrisele
și îmi era imposibil să le copiez identic – din
motive stilistice, înțelegi? Tot schimbam și tot
schimbam, ei credeau că-mi bat joc... Pe scurt
mi se tot dădea peste mână, din cauza scrisului
meu urât. Știi că am un caracter urât – și că
am și la scris, caracterul scrisului meu... e
ilizibil... lasă de dorit... Iată de ce mi-am
cumpărat mașină, să scap de bătaie. Vru să
spună de bătaie de cap, dar îi fu lenă să termine
fraza... însă Olga o înțelese până la capăt.
– Deci ca totul să fie clar... râse ea.
– Absolut clar... Viața noastră trebuie să fie clară
ca un bob de rouă... Și tot ce scriem, să fie citet.*
- r. 31–32 după: făcu o mulțime de greșeli. E
în Mss.: *nu s-ar fi mirat să iasă cine știe ce
bombă din cartofii bătuți de el, să explodeze
naiba știe cum.*
- p. 552, r. 19 după: de puțină disciplină. E
în Mss. (p. 553/588)
titlu: *Pentru final*
motto: – *Dă-i societății aripi și se va șterge cu
ele la fund. Va merge tot în picioroange.*
Fragmentul final începe, în „Manuscrisul B”,
astfel:
*Tudor [descoperea] avea acum un zâmbet al său.
Se cunoștea de la o poștă că e al lui. De fapt,
parcă în tot acest timp, el și-a ferecat și a călit
acest surâs. E în el și ironie, dar duioșie, milă,
sarcasm și multă înțelegere.*

(p. 561)

VIZIUNEA VIZIUNII
Roman într-o doară

Publicat în 1982. Editura Albatros. Coperta I de G. Marinescu. Coperta a IV-a: Marin Sorescu în viziunea graficianului sârb Dušan Petričić. Volumul cuprinde ilustrații de Marin Sorescu, reproduse în ediția de față.

Elaborat cu aproape un deceniu în urmă (11 capitole erau publicate din 1973 și 1975 în presa literară), romanul a stârnit la apariție suspiciuni și reacții pe care scriitorul le-a înregistrat în pagini de jurnal (*Jurnal. Romanul călătoriilor*, Editura Fundației „Marin Sorescu“, București, 1999, p. 170–171):

„Se înțeleg zvonurile în legătură cu o persecuție foarte drastică a intelectualilor. Cei de sus sunt foarte nemulțumiți de ei. Nu se dovedesc destul de fideli. Se eschivează de la «osanele». Bârfesc, critică, fug din țară. Iarăși cineva mă întreba dacă știu ceva de «meditație». Cartea mea recent apărută, *Viziunea Vizuinii*, cică ar fi scosă în cod. Sunt chestionat discret de doamna N., care m-a chemat într-o vizită, chipurile, să discutăm cartea. Mă deranjează insistența asupra aspectelor de parapsihologie, cică foarte transparente în carte. Dintr-o dată încep s-o suspectez pe doamna N. de colaborare cu securitatea – și mi se limpezesc anumite legături ale ei. S-ar putea să mă înșel totuși. (Mania suspiciunii – ultima manie națională. Toată lumea suspectează pe toată lumea.) Răspund evaziv – cum m-am documentat? Ce cărți am citit? Cine mi-a dat ideea asta grozavă cu personajul când oameni, când animale?

Acum câteva zile, neena G. mi-a răspuns râzând: «Domnule, grozavă cartea aia a dumintale. O țin pe noptieră și citesc câte o pagină seara. E foarte densă. Bravo!»

Încep să mă sperii de ce am scris. Ia să mai citesc o dată *Viziunea*. Într-adevăr, la noi unde totul se citește printre rânduri, lumea se poate întreba: cine e Ursul, cine Vulpea?»

La publicarea în suplimentul revistei „Argeș“ (nr. 6, 6 iunie 1973, *Literatorul*. Biblioteca Argeș), cele opt capitole au apărut sub titlul *Roman fantezist*: Cap. 1. *O vizuină*; Cap. 2. *Nu hibernați cu ochii deschiși*; Cap. 3. *Frumoasa ursoaică naturală*; Cap. 4. *Gura lumii*;

Cap. 5. *Vulpea vine într-o cheștiune*; Cap. 6. *Povestea cocoșului*; Cap. 7. *Vulpea se sacrifică încă o dată*; Cap. 8. *Descoperirea Peșterii Gândirii abstracte*. Titlurile sunt, cu mici diferențe, aceleași cu cele din volum; lipsesc motto-urile.

Și în „Ramuri“, nr. 4, 15 aprilie 1975, p. 13, *Problema de la pagina 13* stă sub genericul – *Proză fantastică*. Sunt publicate aici capitolele: *De lapte, la nămol*; *Problema de la pagina 13*; *Guiț în perspectiva unei jumătăți de an de necrezut* – capitolele VIII, IX și X în volum. Lipsesc motto-urile, introduse ulterior în structura romanului.

Viziunea vizuinii a fost tradus în limba franceză: *La vision de la tanière*, traduit du roumain par Louis Courriol. Nîmes, J. Chambon, 1991, 252 p., 20 Collection métro.

Fragmente disparate de manuscris adunate într-un dosar *Viziunea vizuinii* (ciorne, desene, pagini mss și dactilo, titluri de capitole și motto-uri) indică câteva variații de titlu și de text.

Un prim grupaj pregătit pentru tipar (25 de pagini dactilografiate, cu corecturi și semnătura scriitorului – capitolele I–V din roman) poartă titlul: *Ursul în vizuină. O poveste și jumătate*. Pe o filă manuscris – un alt titlu *Mormăila se clarifică. Poveste într-o doară* care se regăsește în titlul capitolului XVI, *Mormăila se clarifică*, alcătuit doar dintr-un lung motto extras din E. Lovinescu.

Variante pentru pagina de titlu:

Text dactilografiat de autor:

Marin Sorescu/ Viziunea Vizuinii/– Roman într-o doară –/ croit dintr-un material de nuvelă care nu era suficient pentru o schiță, în două părți (Partea întâi și Partea a doua) și cu un număr suficient de capitole, fiecare având câte un motto întâmplător, și cu două volume de versuri inedite, în afară de text, intitulate „Țoiuri și Ventuze“. (Vol. I: „Țoiuri și ventuze“, Vol. II: „Ventuze și țoiuri“), din sumar nelipsind sau nelipsind bineînțeles un Indice alfabetic și, la sfârșit, pour la bonne bouche, un Cuprins. Substanțial Cuprins./ la care se adaugă un Indice alfabetic și Cuprinsul.

Manuscris:

Marin Sorescu/ Viziunea Vizuinii/ Roman într-o doară, în două părți, cu câte un motto întâmplător pentru fiecare capitol și un volum de versuri inedite, în afară de text, un Indice alfabetic – capcană – și un Cuprins.

În aceeași mapă, două poezii neincluse în *Țoiuri și Ventuze*:

„SCAME DE PUȚOI

Scamă de nimic cu găuri
Lasă-mă să trec prin ele
Un bălaur – doi balăuri
Să fixez în cercevele.

Să le dau cu chit cu chituri
Chitre chitra căpățâna
Dacă n-ar mai fi iubitul
Chiar acum mi-aș pocni una.

Dacă n-ar mai fi-mpețitul
Împuțitul de-mpețesc
Împletitul de-mpuțitul
De-a-n picioarele mințesc.“

„ALT POT

Mai făcut din cărje încă
Și din câți de călți cu mâți,
Mi-ți dădui de mi-l măncă
Inefabilu-mi.

Mi-aruncă
Ceva încă peste mi-este
Dincolo de pur, spre pură,
Na o gură peste gură
Și trei dinți de porc în teste.

Cunoscutul, șters de buze,
Și cu cheia-n el ne-ntoarsă
Bubă bubă buburuze
Vaza barză – baza farse.

Variantele se stabilesc între ediția din 1982 – *E*; și dactilograma cu corecturile autorului – *Mss.*; textul din „Argeș“ – *A* și textul publicat în „Ramuri“ – *R*.

p. 565, r. 2.	<i>Cap. I. O vizuină din zilele noastre</i>	<i>E</i>
	<i>Cap. 1 O vizuină</i>	<i>A</i>
	<i>O vizuină din zilele noastre</i>	<i>Mss.</i>
p. 566, r. 1–2	sau chiar de Ursul nostru, <i>de trupul lui</i>	<i>E</i>
	sau chiar de <i>către</i> Ursul nostru	<i>A</i>
	sau chiar <i>de către trupul mătăhălos</i> al Ursului nostru	<i>Mss.</i>
p. 568, r. 8	Sala mare, <i>salonul</i> , era încăperea cealaltă	<i>E</i>
	Sala <i>tronului o forma</i> încăperea cealaltă	<i>A, Mss.</i>
r. 10	Ori sunt împărat în casa mea, ori nu	<i>E</i>
	Ori sunt împărat în casa mea, <i>ori fac ceva pe ea</i>	<i>Mss., A</i>
p. 570, r. 21	Deci Martin	<i>E</i>
	Deci <i>Moș</i> Martin	<i>Mss., A</i>
p. 571, r. 9	Își aruncă ochii	<i>E</i>
	<i>Moș Martin</i> își aruncă ochii	<i>Mss., A</i>
p. 575, r. 2	Frumoasa <i>mea</i> ursoaică naturală	<i>E, Mss.</i>
	Frumoasa ursoaică naturală	<i>A</i>
p. 576, r. 20	Cum adică ar putea	<i>E, A</i>
	<i>Trăim vremuri mărețe pe toate planurile și cum adică ar putea</i>	<i>Mss.</i>
p. 579, r. 8	Și tot felul de <i>nerozii</i> de astea	<i>E, A</i>
	Și tot felul de <i>tâmpenii</i> de astea	<i>Mss.</i>
r. 26	Ca pădurea să nu mai rămână singură,	<i>E, A</i>
	Ca pădurea să nu mai rămână singură <i>când e arsă</i>	<i>Mss.</i>
p. 581, r. 10	după: Când trece el.	<i>E, A</i>

- în *Mss.*: *O ghionoaie zboară pe sus cu o talangă și dă de veste, iar niște țapi sunt gata să ia în carne orice dobitoc.*
- p. 585, r. 3 Gaga Rița lui Mielu *E*
Gaga Rița lui Iedu *Mss., A*
- r. 23 după: *făcu vulpea.* *E*
în *Mss.*: *Povestea cocoșului* (urmare)
- p. 586, r. 30 Vă anunț că *E, A*
Vă raportează că *Mss.*
- p. 587, r. 34 dându-i și-o labă *E*
dându-i și-o labă *în fund* *A*
- p. 588, r. 5 – Câte sunt? zise ursul. Să între *E, A*
– Câte sunt? zise ursul.
– *Vreo șase milioane*
– Să între. *Mss.*
- r. 16–17 că Africa e un spanac *E*
că Africa e un *fel* de spanac *A*
- r. 21–22 problema *condiției tragice* a termitelor *E*
problema termitelor *A*
- p. 589, r. 22 – p. 591, r. 8 – Propun următoarele rime ... intervine ea blând. *E*
text lipsă *Mss.*
- p. 590, r. 18–20 Dar mai întâi ... și indignat: *E*
text lipsă *Mss.*
- p. 591, r. 9–12 Fragmentul: – Cuvântul acesta ... înseamnă nimic
Fragmentul încheie textul din *Mss.*
- p. 592, r. 30–32 Nu e poezie ... clară și profundă *E*
text lipsă *A*
- p. 593, r. 10 Află că Homer a fost *pus* să scrie așa *E*
Află că Homer a fost *predispus* să scrie așa *A*

- p. 597, r. 24–25 ceva trebuie să fi făcut *când am fost o de-aia!* *E*
ceva trebuie să fi făcut. *A*
- p. 602, r. 2–3 după fraza: – Cumătră vulpe, ... nu nu fierbe oala? *E*
Se încheie capitolul în „Argeș“.
- p. 609, r. 2 *Descrierea Peșterii Gândirii Abstracte* *E*
Descoperirea Peșterii Gândirii Abstracte *A*
- p. 613, r. 23–33 Fragmentul: Ursul își dădu ... talentelor sălbatice *E*
text lipsă *A*
- p. 614, r. 8–9 Versurile: Mutând picior după picior
Cum ne-am pierdut de-atâtea ori *E*
text lipsă *A*
- p. 615, r. 7 boli a secolului *E*
boli a secolului *14* (*de ce 14 și nu 13*) *R*
- r. 8–9 Conduș cu atâtea tact *E*
Conduș cu atâtea tact *și barbă. Barbă pentru că ursul își lăsase între timp barbă* *R*
- r. 19–20 mai din greșeală, mai din *politică* *E*
mai din greșeală, mai din *aia* *R*
- p. 616, r. 4 o întreață *omenire acolo* *E*
o întreață *Arcă a lui Noe* *R*
- r. 20 dar te simți dintr-o dată alt *om...* *E*
dar te simți dintr-o dată *altul.* *R*
- p. 617, r. 17 tipul *directorului* *E*
tipul *tehnocratului* *R*
- r. 30 spusese marele filosof... *na că i-am uitat numele* *E*
spusese marele filosof... *R*
- r. 33 nu găsisese nămolul *de aur* *E*
nu găsisese nămolul *select* *R*

p. 618, r. 6	dacă <i>ți-e silă de pământul ăsta</i>	<i>E</i>
	dacă <i>nu-ți place la noi</i>	<i>R</i>
r. 31–32	cele șapte minuni ale lumii, <i>minunea aceea</i>	<i>E</i>
	<i>care alerga</i>	<i>R</i>
	cele șapte minuni ale lumii. <i>Zidul</i>	<i>R</i>
p. 620, r. 7–8	elementele de substrat <i>care se înrudeau cu</i>	<i>E</i>
	<i>albaneza.</i>	<i>R</i>
	elementele de substrat.	<i>R</i>
p. 621 r. 17–22	Era un lingvist ... conjugarea I-a activă	<i>E</i>
	text lipsă	<i>R</i>
p. 622, r. 2	cu <i>copoiul</i>	<i>E</i>
	cu <i>dulăul</i>	<i>R</i>
r. 6–15	Nu era un tip prost. ... se va întinde	<i>E</i>
	molima.)	<i>R</i>
	text lipsă	<i>R</i>
p. 623, r. 6	„ <i>Fugi cu viziuna ta</i>	<i>E</i>
	„ <i>Du-te-n viziuna ta.</i>	<i>R</i>
r. 8–10	Ar putea fi aici voba ... bunuri	<i>E</i>
	materiale nedeclarate.	<i>R</i>
	text lipsă	<i>R</i>
r. 22–27	și, dacă ar fi avut o putere nu se mai	<i>E</i>
	întâmpla.	<i>R</i>
	text lipsă	<i>R</i>
p. 625, r. 13–14	făcând din doi antici deștepti unul modern,	<i>E</i>
	poate ceva mai mediocru.	<i>R</i>
	text lipsă	<i>R</i>
p. 627, r. 12–15	Din punctul de vedere al animalului...	<i>E</i>
	laba pe răsuflătoare.	<i>R</i>
	text lipsă	<i>R</i>
p. 629, r. 26–32	Omul, cu <i>o mic</i> ... și ce mai așteptați?	<i>E</i>
	lipsă în <i>R</i> – fragment tăiat, probabil, în	
	redacție, întrucât fraza rămâne neterminată.	

p. 630, r. 7–8	Astăzi toate îmi merg pe <i>jos</i> “.	<i>E</i>
	Astăzi toate îmi merg pe <i>dos</i>	<i>R</i>
r. 8–9	Dorise să pună, ... de ce constatarea.	<i>E</i>
	text lipsă	<i>R</i>

(p. 785)

JAPIȚA

Publicat prima dată, postum, în 1999. Editura Fundației „Marin Sorescu“. Ediție îngrijită de Mihaela Constantinescu și Virginia Sorescu. 221 p. Un fragment, *Capitolul VII* (Partea a doua), a fost publicat de Marin Sorescu în „Viața românească“, nr. 1, ianuarie 1991, p. 29–35, cu titlul *La adevărată iubire înșelătoare*.

În cea mai mare măsură romanul a fost elaborat între 1978 și 1987. Pe prima pagină a manuscrisului autorul a notat: „Început miercuri, 12 aprilie 1978 (Kolpinghaus International, Camera 220) Köln“. În cuprinsul primei părți mai sunt înscrise și alte date: „19 aprilie 1978, Köln“; „24 aprilie 1978, Köln“ și „7 mai 1978, Hamburg“, consemnări care relevă abordarea tuturor planurilor narative ale romanului, în acest scurt interval, petrecut în Germania. Partea a doua, începută la București (4 februarie 1979) și continuată la Niculești-Jianu (8 aprilie 1979) și, din nou, la București (11 aprilie 1979), se încheie cu un text din 1987 (*Capitolul VIII*) intitulat, inițial, *Mielul cu ciucure*. (Într-o notă mss., ideea intitulării tuturor capitolelor a fost reținută ca o posibilitate: „Titluri de capitole?“); Partea a treia a fost scrisă între 1983 și 1986 (*iunie 1983; Bulzești, 8 iulie 1984; Sinaia, 7 iulie 1986*).

Procesul prelungit al elaborării s-a încheiat în 1996 când Marin Sorescu a pregătit pentru tipar un volum-dactilogramă cu multe corecturi și pagină de titlu autografă: „*Marin Sorescu. Japița. Roman în trei părți. Editura Creuzet, 1996*“. În corpusul parțial constituit cu un deceniu în urmă („*exemplar de lucru 1987*“) au fost intercalate acum pagini și fascicule scrise/rescrise după 1990, poate și în 1996 (multe file poartă antetul revistei „*Literatorul*“). Cele trei părți componente sunt dactilografiate la date diferite, începând din 1978 când au fost dactilografiate 70 pagini – *Partea întâia*. Titlul inițial

al romanului, înscris pe o primă pagină de titlu păstrată în acest volum, este *Omul de zăpadă* („Marin Sorescu, *Omul de zăpadă*, 1978“).

Volumul din 1996 se deschide cu un capitol (6 pagini dactilografiate de autor la mașina proprie), conceput ca o introducere care-l indică pe Petre Țuțea drept unul dintre personajele principale ale romanului. Fragmentul a fost eliminat la o lectură finală și scriitorul a revenit la varianta inițială a *Capitolului I*, rescriind, însă, primele două pagini. Reproducem cele șase pagini introductive cu precizarea că unele idei și reflecții asupra lui Petre Țuțea, din acest eseu, se regăsesc și în alte texte soresciene: *Un anume Țuțea; Țuțea și monadele; Geniul oral – la examenul scris* (Marin Sorescu, *Opere* IV, V, 2005, p. 1378, 1382, 817)

„PARTEA ÎNTĂI

Capitolul I

În anul 1947, când începe povestirea noastră, tânărul E. C. scrisese deja câteva cărți, primite cu interes, ca niște curiozități și trăznăi, de un cerc intim de intelectuali români și cu masiva indiferență în care «publicul nostru cititor» știe să împacheteze tot ce e nou. Descurajat și trădat în așteptările lui de a revoluționa filosofia, E. C. plecase cu o bursă a Ambasadei franceze la Paris, unde se afundase în mizerie și anonimat. Românește nu mai putea scrie; franțuzește nu știa bine – i se părea uneori că nu mai știe deloc.

Ultima carte publicată în România fusese *Lacrimi și sfinți*, în 1937. Celelalte se numeau: *Pe culmile disperării* (1934), *Cartea amăgirilor* (1936), *Amurgul gândurilor* (1940), *Schimbarea la față a României* (1936).

Cărți de versete și profecții catastrofice, de un nihilism absolut, unele cu pasaje pe care avea să le regrete mai târziu – acestea se înscriau perfect și într-un fel constituiau vârful, «moțul» unui vârtej intelectual fără precedent în țara de la poalele Carpaților. Nu că fuseseră scrise aceste cărți ne interesează acum. Important pentru întâmplările acestor pagini este faptul că E. C. plecase, sau, cu un cuvânt care avea să revină tot mai des – *fugișe* din România.

«România este țara unde nu se vine – din România se pleacă» – ar fi spus I. L. Caragiale, ironicul fin și tăios – a cărui cucută amară – acum îmi dau seama – se prelinse parcă și în stilul și atmosfera scrierilor menționate. Butada clasicului dramaturg și povestitor circula acum cu frecvență printre intelectuali, ajustată la diverse medii și orașe. «Din Craiova nu se vine, din Craiova se pleacă»; «La Constanța numai se vine și nu se mai pleacă deloc» – (aluzie la nefericitul Ovidiu, exilat la Tomis). Plecarea lui E. C., poate pentru totdeauna, la Paris, îl lăsase pe P. Ț. – unul dintre personajele acestui roman – fără partener de discuție. Mai precis fără auditoriu. P.Ț. mai în vârstă cu vreo zece ani, filosof oral și cu o colosală dicție a ideilor paradoxale, îl domina pe autorul «culmilor disperării». Acesta trebuia să-l asculte zile și nopți – scâpând și el, din când în când, câte un aforism de care râdeau amândoi, tare, de se prăpădeau. Proaspătul parizian îl considera pe cel rămas pe malul Dâmboviței, cu toată seriozitatea, «un geniu, cu condiția să nu scrie». Autorul acestei cărți a auzit chiar din gura lui E.C., de mai multe ori, această afirmație uluitoare. Mai târziu, când l-a descoperit pe P.Ț. – și l-a ascultat, a meditat la afirmația filosofului. Nu l-a contrazis.

A făcut greșeala de a-l îndemna să scrie – în ciuda interdicției cioraniene.

Lacrimi și sfinți – ajunsese abia acum în mâna lui P.Ț. Apăruse la Sibiu într-un tiraj confidențial, distrus aproape în întregime chiar de autor, cuprins de remușcări poate, mai târziu avea să regrete unele pasaje din cărțile lui de tinerete – în orice caz măhnit de suferința pe care i-o pricinuisse părintelui său, preot cu frica lui Dumnezeu și om respectat în frumoasa comună Răsinari, unde parcă se varsă și-și răspund mai multe guri de rai, coborând, cu păstori, de pe înzăpezitul Făgăraș. Poate că pamfletul teribil împotriva divinității i se păruse chiar și autorului demonizat – lipsit de sens. La ce bun să-ți măhnești parinții?

Acum P.Ț., după lecturi succesive, știa cartea mai bine decât autorul ei. Căuta de azi-dimineață prin București pe cineva, cu care s-o discute.

Prietenii îl evitau. La întâmplare simțea că e primejdios să vorbească. Spusese câteva fraze în stația de tramvai – făcând trimiteri critice la Hitler și la Stalin – lipsiți de orice Dumnezeu – «Nici unul

nu e de Doamne ajută» –. Lumea când pricepea despre ce e vorba se îndepărta discret, lăsându-l singur în stație. Spre seară se retrăsese în garsoniera lui – și, neputându-și stăpâni năvala gândurilor, vorbea singur.

Văzând impresia pe care cele spuse o făcea asupra celor din jur – acum asupra pereților – putea să dea bice. Verbul înflorește pe buzele lui.

O caracteristică a lui Dumnezeu – începuse P.T. – uitându-se la carte – este capacitatea lui de a fi absent de pretutindeni. *Nu e la nici o față a locului.* (Râse tare, zgomotos.) Asta îi conferă universalitatea. Lipsește și de aici, și de colo și de dincolo – și asta *simultan*. E retras undeva în sine – nu se știe unde anume din sinele-i, în ce ochi sau gaură neagră a acestuia. Dar dacă vei căuta anume, vezi că nu e nici acolo. Împotriva acestui vacuum de dumnezeire – resimțit acut – scrie pezevenchiul de C. aforismele lui trăznite. Trăznite nicidecum de Dumnezeu, ci de însuși Dracul. Ha-ha-ha. Nu contra lui Dumnezeu – să ne înțelegem –, ci împotriva umbrelor lui pe pământ – sfinții. Le dăcu cu sâc. Îi calomniază. Virtuțile lor unanim admise devin păcate fundamentale. Tehnica e de a întoarce totul pe dos. «Mistica și etica, transpuse pe un plan suprauman, dau naștere la fenomenul tulburător al sfințeniei» – zice el. Se face distincție între mistic și sfânt. «Misticii se complac într-o sensualitate cerească, în voluptăți născute din tangența lor cu bolțile; numai sfinții iau *greul* altora, suferințele celor necunoscuți – și numai ei intervin practic. Față de misticul pur, sfântul e un om politic». Asta îmi place mult. Până aici e odă, imn. Colosală capacitatea filosofului de a-și insinua parfumul spunerii, în ura totală care stă în spatele frazelor. «Misticul e un om care-ți vorbește de misterul tău, pe când tu taci». Vede sfințenia ca pe o *fiziologie* transfigurată. „O fiziologie *divină*, unde inima nu numai că e simbolul universului, ci e chiar universul. Sfântul are o inimă univers, care îi dă frisonul dumnezeirii.“ „Iată unde duc consecințele ultime ale inimii: în inima lui Iisus. Cerul este singura limită pentru delirul inimii. De ce sfinții se opresc numai în cer? Pentru că sfințenia este un cuvânt pentru acel delir.“ Citatul acesta mi se pare foarte bun, zice P.T., fixând o mușcată – înflorită feciorelnic pe pervaz. O udă singur și-o îngrijește ca pe un text ales din Kant. Mă uimește pe mine – continuă el – ce mă uimește? Vorbea

acum cu canapeaua – pe care se odihneau, în dezordine, mormane de cărți – cu însemnări și foi îndoite. Capacitatea lui Emil de-a rămâne candid în plină monstruoșitate. Candid în miezul însuși al scandalului – declanșat prin afirmații uluitoare. Ah, ce personaj! Ah, ce pezevenchi! Nici prințul Mișkin, care avea patalama de idiot – nu putea să spună orice, nu? – nu s-a descurcat mai bine! Asta din cauza *zicerii*. Paradoxurile sibianului destărat conțin în ele anestezicul – nu știi cărui spray, folosit de hoți, ca să te adoarmă și să te fure. Banditul de Emil – banditul rostit cu mare tandrețe – ce-mi face? Ne fură toate certitudinile, ne devalizează de iluzii ca de bijuterii, de sfinți și de Dumnezeu, perla sufletului nostru. Nu adormindu-ne propriu-zis, ci amețindu-ne într-un paradis al gingășiei cuvintelor urâte. Bătu cineva la ușă. Era factorul poștal. Intrând, rămase un moment descumpănit, văzând că toată discuția, hărmălaia care se auzea de afară, era făcută de un singur ins.

– Aveți două recomandate.

Gasda semnă și dete bacșișul de cuviință.

Prima recomandată era de la ministerul la care lucra. – I se anunța, oficial, desfacerea contractului de angajare. A doua – o scrisoare de la... Paris. Îi scria E.C. „Cher Petrache“ ... Îl consulta dacă e cazul să se întoarcă în țară, să moară. S-a săturat de tot. Să mai zică cineva că nu există telepatie – râse Petrache. Zilele următoare nu mai colindă prin oraș. Rămase acasă și cu mare efort – fiindcă avea trac atunci când scria (Când scrii și pe *și* trebuie să-l cauți în dicționar. Dacă între timp și-a schimbat sensul?) compuse acest răspuns:

«Mă, Emile,

La trăsniile pe care le-ai făcut tu până acum, ce mai contează una în plus? Poți să te și întorci. Au ăștia nevoie de-un filosof idealist de dreapta care să îmbrățișeze pe scenă marxismul, și să dea un exemplu. Au nevoie de un cineva de-asta, ca de pâinea caldă.

Abia acum ți-am citit broșura pe care n-ai vrut să mi-o dai.

Am întocmit o listă cu sfințele pe care le-ai violat lingvistic și verbal. (Mectilda de Magdberg, Sfânta Tereza și altele, Sfântul Francisc – vezi că acesta, după cum îi spune și numele – era bărbat.) Mă, nu se cade așa ceva! Poate pe tine te-o ierta Dumnezeu – că

spurci frumos – ca strânsul cu ușa acum – „mucegăitul“ ăsta de Argezi.

Ce să-ți mai spun? Aștept să vii cât mai grabnic, pentru că vreau să mijlocesc – deși s-ar putea să fie prea târziu, o împăcare între tine și Sfântul Apostol Pavel. Vino pe jos, că trenurile sunt nesigure. Dacă Brâncuși a plecat pe jos, din Hobita la Paris, se poate face la fel și drumul invers. Eu aici vorbesc la pereți și plesnesc de singurătate. Cu cei doi Mircea – nu mai am legături – unul că nu mai e aici – o fi pe-acolo? – și celălalt fiindcă e foarte ocupat.

– Anton Pann zice: Mamă, nu-i e la-ndemână bălăii noastre că uite vine tata cu pielea ei la spinare. Mie trimite-mi o pereche de pantofi – număr mare – numărul anului în care suntem – cu pingele de plumb. Presimt c-o să umblu mult prin țară. Mi-e dor de tine, mă.

Să te ierte Dumnezeu și tatăl tău, că am auzit că suferă.

Petre Ț.

Legiuitor concediat

P.S. Ții minte când eu citeam, la Berlin, pe Kurfursterdam, *Pravda*, ținând-o de-a-noaselea, că nu știam literele? Acum toți o citesc aici cum trebuie.“

Am vrut să-i scriu lui Emil: Mă, cartea ta *Lacrimi și sfinți* ți-a fost inspirată de un vers al lui Rilke: „Trandafir, care răspândești un miros de sfântă goală“. Așa e? Mirosul sfințelor goale – devine automat muzică. Și tu care nu poți clădi decât pe fundal de oboi sau de corn englez – având această asigurare îți poți permite să fluturi și biciul apocaliptic. Lucrezi cu material poetic și cu despletiri muzicale de curcubeu – și ai fi cel mai edulcorat creator dacă, posedând acest viciu-virtute, nu te-ai înărca de glodul *insulței permanente* la adresa tuturor. I-ai spurcat pe români și pe toți ceilalți – popoare mari, popoare mici, cuceritoare, învinse etc. Ai luat în răspăr toate virtuțile noastre – care sunt o comoditate a vieții – și te-ai legat și de sfinți – și de sfinte. I-auzi, ce zice «Sfințenia este o nebulie aparte [...] Cununa de spini a lui Christos, prin imitația sfinților, a provocat mai multe suferințe în omenire decât nu știu câte boli incurabile. Iisus a fost, în tot cazul, boala incurabilă a sfinților. Roza de Lima purta sub voal o cunună de cuiu care-i provoca răni la cea mai mică mișcare. Se spune că odată tatăl său o atinsese întâmplător

la cap: siroaie de sânge curgeau din rănile născute din această lovire involuntară. Adeseori sfânta putea fi văzută cum purta până la extenuare o cruce mare, pentru a reproduce, cu o uluitoare intensitate, Golgota amantului ceresc». Bravo, Emile! Bravo.

«Tot ce se vede este demn de a fi urât», zici. Păi, să vezi tu ce începe să se vadă acum la noi. Tu vorbești despre „leşinul în divinitate“. O să-ți vorbesc odată despre „leşinul în marxism leninism“ și despre misticii noii doctrine. Te rog, citește Marx–Engels, Lenin–Stalin, fă-mi hatărul ăsta și comunică-mi părerea... eventual la pușcăria unde-o să mă aflu. Înainte de-a vorbi despre cărțile lui Cioran, aș vrea să vă spun ceva despre mistica fragmentelor lui. Discursul în zigzag, respirația sincopată. Avânt uriaș, care se frânge brusc, pentru că nu-și poate permie să se mânjească, să se bălăcească în concretul realității. Nu există filosof mai aerian decât el. Fragmentele lui, nodurile acestea care par a fi când aforisme, când mici poeme, când un fel de muzică – pentru că urechea lui muzicală perfectă, cum numai Caragiale a avut la noi, îl face să inventeze partituri fără note, partituri pure... nodurile astea sunt înconjurate de-o dezlănare cosmică, un vid cosmic. Nu înveți de la Cioran cum să te duci și să-ți iei o pâine, de exemplu. Înveți în schimb cum să te ferești de „leşinul în divinitate“. Ceea ce – ha-ha-ha – nu-i de colea. Pentru a-ți procura pâinea întrebi primul șef de stat care-ți iese în cale. «Vezi mata, primul colț pe dreapta», o să-ți răspundă.

Înveți cum să fii disperat, dar să nu te sinucizi. Să stai pe culmile disperării – privind în față abisul de a fi om – și rezistând tentației sinuciderii – ca și cum pe culmile disperării ai moțai, n-ai fi cutremurat de spaimă din secundă în secundă. Copilul care s-a electrocutat de la pomul de Crăciun, punând mâna pe un bec – întâmplare nenorocită – nu moare niciodată în Emil Cioran, deși pomul lui e conectat la cea mai înaltă tensiune și toate fasungurile sunt defecte. Dar nu vreau să-l critic... deși – nu dau mulți bani pe luciditatea asta care nu face decât să omoare misterul. Sper să-l pot împăca până la urmă cu Apostolul Pavel. Numai așa îl voi putea răscumpăra – Altfel? Așa un mistic care l-a întrecut pe Dumnezeu... Sau cum mai spune el ... «Să crezi în Dumnezeu e bine, dar parcă e mult mai comod să te crezi Dumnezeu...» Mă Emile, astea nu sunt cumva jocuri de cuvinte?

Uite, chiar acum o să m-apuc să-i scriu, să lămurim niște chestii.“

Pe cele câteva file albe, legate la începutul și la sfârșitul volumului din 1996 și, marginal, pe paginile dactilografiate, Marin Sorescu a făcut numeroase precizări, a notat idei și dialoguri, date ale lecturilor succesive și pe alocuri propuneri de revizuire a textului – intenții nefinalizate, multe dintre ele, datorită dispariției scriitorului, în același an. Pe o astfel de filă – o listă a personajelor cu identificarea câtorva prototipuri, cele mai multe, rude ale scriitorului: *Rița lu Dumitru lu Stan* – mama, *Gheorghe/Nicolae* și *Aurel/George* – frați; *Cocal/Aurova*, *Titu* – veri; *Paul/Porojnicul/Paul Miron*; *Florin Dumitrescu/Paleolog*, în altă parte *Țuțea*; *Profesorul Novicencul Fortunescu*; *Av. Cosmin/Iancu Const.*

VARIANTA

Publicarea în 1999 a primei ediții a romanului *Japița* s-a realizat după un al doilea volum dactilografiat în care au fost operate modificări ale autorului la o ultimă lectură, făcută, de asemenea, în 1996. Ca urmare, ediția de bază prezintă, față de prima formă integrală a romanului, variante de structură (succesiunea capitolelor), de text și de nume, eliminări și adaosuri. Variantele se stabilesc între ediția din 1999 (textul de bază – *E*) și prima variantă integrală a romanului (dactilogramă cu corecturi) – *Mss.*

p. 787, r. 1 – p. 789 r. 11 în *Mss.*; variantă, cu înlocuirea numelor: Cocos – Pițigoi. Fânica – Aurora

PARTEA ÎNTĂI

Motto :

Capitolul I

Cocos/Pițigoi întârziea în pat, deși se făcuse ziua de mult și începuse, mai că se și terminase foiala prin cameră, fetele dereticând în sectorul lor și acum pieptănându-se una pe alta în fața unei oglinzi mici de buzunar, rezemată de-o carte de

chimie, iar băieții cei mari, Titu, fratele fetelor, și Aurel, verisorul lor, pleaseră la brutarul Marcovici care stătea undeva pe lângă biserica Madona Dudu, să-l roage să le coacă și lor o turtă din mălaiul pe care i-l duseseră într-o geantă mare, ca de factor poștal. În felul acesta, dacă Marcovici acceptă târgul (făcea el puțin scandal la început, fugea din brutărie și se ducea să învârtă focul în cuptorul imens, vorbind de acolo, că el nu-și transformă brutăria lui de lux într-o vatră țărănească și că cine vrea să mănânce turtă să-și vină cu ea în traistă), deci dacă le-ar fi primit mălaiul, angajându-se să le dea la prânz o frumoasă turtă aurie, coaptă la tavă, ca o plăcintă din mălai, problema numărul unu – stomacul – ar fi fost rezolvată pe ziua de azi. Erau la mare strămoare de ureo două săptămâni, alimentele terminându-li-se (intrase în toți o foame de lup) și noile provizii întârziind cu mult peste soroc.

Li se aducea din sat totul, erau acolo în camera aceea trei familii, tineri, între 11 și 20 de ani, împărțind împreună greutățile impuse de împrejurări, tot felul de obstacole în calea unei cariere onorabile de profesor, sau medic, ce-o fi, numai să scape de sapă și de satul nenorocit din care fugiseră toți ca din pușcă. Acum tot de acolo trebuia să le vină salvarea, carul cu lemne pentru gazdă – chiria o plăteau în lemne – și cu alimente pentru ei, untură, fasole, cartofi, ceapă, niscăi cărnați, magiun și cam atât. Plus, bineînțeles, câteva pâini mari dospite, boace, pe care le mâncau cu poftă, cu ciorbă de cartofi, ba mai înfulecau și după masă pâine goală, ca desert. Cocos/Pițigoi scoase capul de sub pătură. Trase cu coada ochiului dacă îi ia cineva seama. Cele două fetișcane, Coca și Fânica/Aurova, își

terminaseră de împletit coadele lungi, sănătoase, / trădând niște naturi robuste, nesofisticate, și acum Coca umbla c-un ghemotoc de păr, luat de pe pieptene, să-l bage în ușa sobei, să nu-l calce dracii de băieți în picioare, c-o s-o doară capul, iar Fânical/Aurora, elevă într-a VI-a la Liceul „Regina Elisabeta”, care voia să termine cu notă mare ca să poată da la medicină, își luase o carte și se apucase de tocit. Cristinel, fratele lor mai mic, o probă de pușlama fără pereche, care de acum umbla cu țigara-n gură și se uita după fete – începuse să-i miroase a catrință, cum zicea Creangă – ieșise s-o vrăjească pe madam Lunița, una din cele trei gazde – două fete bătrâne, Lunița și ... și mama lor. Trebuia s-o înduplece să nu-i azvârle încă în stradă, cum tot amenințau de vreo zece zile, iar ei le asigurau că „cel mai târziu deseară carul cu lemne trebuie să pice”. Tudor, elev în clasa întâia la „Frații Buzești”, slab și lunguiet la față, numai inimă în el și zvâc, se uita pe fereastră în curte la un corcoduș, dispus să înmugurească, dacă se mai înmuia gerul. Știa ce urmărește Cocos/Pițigoi și-l lăsa să se desfășoare. Îi veni să rădă, așa de unul singur, abia reuși să se stăpânească și scoase un sunet ca de tuse înăbușită. Cocos/Pițigoi, colegul de clasă și la primară, în comuna natală, și aici printre străini, un băiat destul de istet, făcu pipi azi-noapte în pat. Pur și simplu se pișase pe el.

p. 797, r. 5

după: în mână, E
 în Mss., eliminat: Acum, după fuga regelui, care fugise destul de încet, având timp să ia cu sine și un întreg tren de „bunuri materiale”, ba chiar o valoroasă colecție de tablouri – Birtea le zicea cadre, cum citise în ziarul local și se bucurase chiar că ultimul bastion al imperialismului în

România își ia, părăsind țara, și cadrele cu el, trebuind noi să ne formăm alte cadre de nădejde.

r. 7

după: vocabularul E
 în continuare în Mss.:
 Vocabularul acesta. Parcă vorbea englezește, așa i se păru Cocăi.

p. 803, r. 28

familie scăpătată. E
 familie boierească pretindeau ele – și poate chiar așa era, care din motive necunoscute refuzaseră să se mărite. Mss.

p. 805, r. 3

după: subțiri și fine. E
 în Mss., în continuare: nu ca ale lui – butucănoase și cu pământ pe sub ele.

p. 808, r. 6

după: lumină E
 în Mss.: în existența ei atât de mohorâtă după marea valvătaie de la 18 ani (un foc de paie, de fapt, dar și acum îi plăcea să se autoamăgească).

p. 811, r. 29

Capitolul II E
 în Mss.: fragmentul respectiv nu este numerotat ca un capitol fiind marcat numai cu trei asteriscuri.

p. 815, r. 27

după: de la un partid la altul E
 în Mss.: de la național-liberal la social-democrat și de aici la național-tărănist sau invers.

p. 820, r. 3

după: ce ți se potrivește. E
 în Mss.: – O înfiați, doamna Cleo? zise tare de tot, aproape răstit, frumoasa care povestise anecdota (ori întâmplarea autentică). Își aminti prea târziu că bătrâna are auzul foarte fin, nu e surdă – De ce țiți, dragă? Da, o înfiez. Mi-a căzut mie cu tronc... Bătrânele au capriciile lor.

r. 7

după: frizând absurdul. E
 în Mss.: p. (39–40), un fragment eliminat în carte:

Boc – își aminti ea – sau nu, Gorcea, parcă Gorcea, spusese pe cel mai serios ton posibil: să plece tărăniștii, liberalii și toți ceilalți... legionarii însă trebuie să rămână în țară. Comunistii nu vor îndrăzni să se atingă de legionari. De altfel, continuase el, există o înțelegere cvasisecretă... între Nicolae Petrescu și actualul subsecretar de stat de la Interne... legionarii se angajează să nu opună rezistență, iar ceilalți să nu se atingă de ei... N-ați văzut că și cei arestați până acum au început să fie puși în libertate? Nicolae Petrescu – comandantul se ocupă personal de rezolvarea fiecărui caz... Ai văzut dumneata vreunul eliberat?

– Da, răspuse Gorcea.

– Poate unul la o mie.

– Pe toți au ordin comunistii să-i elibereze.

– Cine le-a dat ordin?

– Comandantul.

Curios e că nimeni nu schițase nici cel mai firav zâmbet (în afară de Ivona), deci toți credeau cu tărie în asemenea năzbâtii.

Ivona nu-i simpatiza, bineînțeles, pe legionari – seria de asasinate comise de aceștia, culminând cu acela al lui Nicolae Iorga, ce coșmar, ce coșmar, umplându-i sufletul de groază și oroare față de ce e capabilă specia umană! N-avea atracție specială nici pentru vreunul din celelalte partide – cu care totuși mai venea în contact, prin relațiile de familie. Tatăl ei fusese înscris la liberali.

p. 835, r. 32

România are ... Domnule, e decădere.“ E text intercalat în *Mss.*, o „Anexă“, din care a fost eliminat, apoi, ultimul pasaj: *Papa are dreptate... în această privință... trebuie să recunoaștem, deși tovarășii, când aud de papă, văd negru înaintea ochilor. Dar în timp ce ortodoxii scad, catolicii se-nmulțesc... Cum vine*

asta, cum se explică? Politica lor e mai bună... Cică au și spioni mai buni.

p. 839, r.3 – p. 840, r. 20 Domnule, un foșnet suspect ...

stupid de stafie

E

în *Mss.* (p. 62), variantă:

Deodată, i se păru că aude un foșnet suspect – și până să se dumirească, oglinda se dădu la o parte și din dulap ieși Grozama.

– Tu aci? se miră femeia, uitând în ce hal se găsește, atât era de uluită de această apariție neașteptată. Știa că Jenică al ei avea obiceiul să facă farse, când mai bune când mai proaste, dar în cazul de față o astfel de glumă ar fi putut dărâma un om dacă ea n-ar fi avut inima tare.

– Da, dragă, ce te miri? Am și eu voie din când în când să te controlez, în calitate de amic?

– N-ai nici un drept și amicitia noastră nu e de natură să... începu abia acum să se sperie cu adevărat. Ce dracu, visez? Cum ai intrat acolo?

– Da, era și greu pentru mine...

– Și ai asistat la toată scena asta penibilă?

– Închipuiește-ți... Dar nu ca să te prind am venit... M-am ascuns aici pentru că sunt urmărit... A răsuflat povestea cu avionul... și mă caută jandarmii peste tot... De-aia n-am vrut să știi nici tu... Acum, că m-am dat de gol, nemaiputând să suport parfumul din rochii... zău, prea vă năclăiți cu parfum...Mă duc... Nu vreau să-ți fac nici ție rău și la urmă... m-am gândit bine... m-ar putea căuta și aici... Pune-ți ceva pe tine, mai zise el și chiar luă capodul care zăcea pe covor și o înfășură cu gesturi leneșe dar sigure, pe după mijloc, așa cum te legi cu un prosop, în rai – cum se legau Adam și Eva în rai, cu prosopul, când se duceau la mese. Ieși făcându-i din ușă un semn de ps!

- p. 842, r. 3–36 Zice așa: „Ascultați ... și jertfe inutile. E
textul a fost intercalat ulterior în Mss
(p. 64), printr-o *Anexă*.
- p. 847, r. 25 – p. 848, r. 3 E prea agitată ... pe pernă. E
în Mss.: pasajul e marcat cu oocoladă și o
notă: „*De rescris*“.
- p. 849, r. 1 Partea a doua. III E
Partea a doua. *Capitolul II* Mss.
- p. 850, r. 3 Golaniile lui *Scorbelici*? E
Golaniile lui *Tudoran*? Mss.
- p. 860, r. 29 după: *fața umbrindu-i-se dintr-o dată de griji.* E
în Mss., tăiat: *La 45 de ani, cu șase copii între nouă și douăzeci și cinci de ani, pentru care acum lupta cu strășnicie să-i vadă „potrivii” – această femeie, mică de statură, cu ochi verzi și plini de-o voință extraordinară, cu care reușise să treacă peste toate amarnicile încercări de până acum, epuizată.*
- p. 865, r. 17 după: *de pe fața pământului* E
în Mss.: *Și ai de rămân la urmă, vreo câțiva, îi raportează lui Stalin de executare. Pentru că acesta este ordinul lui Stalin personal.*
- p. 876, r. 20 după: *dacă pleacă așa repede.* E
în Mss.: un fragment barat, intitulat, marginal, *Cooptarea*, eliminat în carte:
Se foi puțin prin prispă și până la urmă scoase din buzunarul flanelii un carnețel.
– *Așa! făcu tața Maria, arată-i-l, să ne spună băiatul ce e acolo, că el știe să citească, e tobă de carte.*
– *Uite, nene, ce mai dădu peste mine! Și Nea Florea îi întinse carnețelul.*

- „*Partidul Muncitoresc Român – Carnet de membru numărul... Trușcă Florea... Data emiterii... “ I-l dădu înapoi.*
– *Numai atât scrie? se miră tața Maria.*
– *Atât... Mai sunt niște rubrici cu lunile anului...
– Un fel de calendar?! Păi, atunci n-o fi tocmai rău... Ia vezi, mă, când cade paștele cailor... Anul ăsta?!... zise ea răsând.*
– *Domnule, ce netrai am avut cu muierea, din cauza asta, începu Nea Florea. Mă pomenesc într-o dimineață cu ai lui... Mă cheamă la poartă și să le semnez o bîrtie și să-mi dea carnetul.*
– *Nu pun oameni buni, eu deștiul, să mă băgați voi în cine știe ce dandana!*
– *Hai, bă, semnează aici, și ești bun de cinste. Ai muncit dumneata toată viața?*
– *Am muncit.*
– *E, asta se dă pentru ai de-au muncit.*
– *Atunci de ce nu le dau la toți din comună? N-au muncit toți, eu n-am văzut un om să stea...
– Numai la ai mai săraci...
– Mă, nu-l iau! Și am intrat în curte. Ei mi l-au aruncat peste gard, eu l-am aruncat înapoi. Ei iar și eu iar, zvărr! cu el peste gard. Că Maria apăruse și ea și-mi zicea: băga-te-aș în găoaza mă-tii – nu mă face tu de rușine acum la bătrânețe... să nu mai pot da ochii cu popa... Că ăștia te-ngroapă fără popă, dacă-l iei... și cum mai dau eu ochi cu popa?
Până la urmă am rămas cu el în mână, dar văd că nu mi s-a-ntâmpat nimic rău.*

p. 876, r. 22

după: *respectat cu dumneata.* E
în Mss., tăiat: *de unul din oamenii la care ținea cel mai mult din comună, care avea să-i rămână pentru toată viața printre figurile luminoase pe*

care le-nâlânise. Țăranul român, așa cum e el, în ce are mai bun.

– Nea Floreo... eu știu! N-o fi rău. E un semn că te respectă... oricum. De-ar fi toți ca dumneata, poate s-ar mai îndrepta lucrurile.

– Mă nene, 'mi luai o piatră de pe inimă. Pe toți pe care i-am întrebat au zis că să-l ard și la urmă să mă duc la popa să mă sfințească din nou...

– Păi, așa să faci, sări tața Maria. Că aia te-nvață lupta de-acasă, cum să mă bați pe mine și să-mi iei puterea. Da mie de ce n-au vrut să-mi dea, eu n-am și eu dreptul să mă-ncontrez?

p. 878, r. 7

Capitolul IV

E

în Mss. (p. 108–113), capitolul III, variantă:

CAPITOLUL III

Rătăciră vreo trei zile de-a lungul graniței – când mai departe, când mai aproape de ea – căutând, tatonând, ciupind-o, ca pe-o coardă de contrabas, să vadă cum zbârnăie, unde e mai accesibilă. Iscodeau țăranii, care se uitau la ei plini de nedumerire – adică de ce vor aștia să plece? Ce, sunt criminali? S-a schimbat regimul, și ce dacă s-a schimbat regimul? Parcă n-au mai fost și altele? Asta nu înseamnă să pleci de la casa ta – „or fi având ei ceva pe suflet” – se gândeau – și le dădeau, în dorul lelii, informațiile cerute. Cei trei o luau repede din loc, să li se piardă urma, treceau în alt sat – de teamă să nu-i denunțe cineva. Jenică Grozamă era cel mai tânăr și fugea aproape degeaba – cu sentimentul că face o ștrengărie, așa cum fugise de atâtea ori de la școală. Îi plăcea aventura în sine. Plus un orgoliu „de puțoi” de-a se crede important, „căutat”, dând să se înțeleagă că ar fi deținătorul cine știe căror secrete. Era, spre deosebire de Paul Porojnicu și de Tache Frumușanu, mereu

încrunțați și oarecum cu frica în oase, mereu bine dispus, dând totul pe glumă. Le spuse tovarășilor de drumeție – uite că ne-am văzut și tovarăși – de tovarăși am fugit, și-ajungem tovarăși înaintea lor!

– De drum, făcu morocănos Porojnicu.

– Vedeti voi vacile alea? Hai să le hăcuim, intrăm în pielea lor și trecem granița cu câte un smoc de iarbă-n gură. Nu se uită la noi nici dracu.

– Și dacă dă peste tine vreun taur? zise de data asta cu toată gura și Tache Frumușanu.

– Copilul, oricum, mi-l scoți tu, tot ești doctor de femei...

Se opriră sub un gorun mare, să se mai odihnească.

– Băi, 'tu-i mama măsii, mi s-au făcut picioarele cât ghiulelele... Parcă joc în teste. Dacă nu desurubez borcanul, explodez dracu, parcă-i o mină – făcu Jenică. Unde p... m... e și Occidentul ăla... vedea-l-aș belit și cu luminiile arse... Bă, eu nu mai merg, mă-ntorc de-aici.

– Mă, Jenică, tu ești copil? Stai, că mai e puțin... Cum se-ntunecă... gata!

– Vezi c-au pus ochenele pe noi, zise Tache. Dinspre linia frontierei, soldații de la pichet, care se vedeau din cauza distanței ca niște pitici, parcă le făceau semne să se apropie...

– Sunt grănicerii noștri sau sărbii?

– Ai noștri, ai noștri.

– Atunci, să mă pupe-n găoază...

– C-un glonț, poate...

– C-un dum-dum, în paștele mă-sii, să-mi iau grija, că m-am săturat! Jenică era extenuat, asta se vedea din volumul mereu sporit de injurături pe metru pătrat și din teama din voce, chiar când făcea cel mai reușit spirit.

Au avut noroc de-o noapte întunecoasă, înnoarată. De câteva ori începuse să plouă, ei

erau destul de ușor îmbrăcați – ca să-i ia vântul, să-i mai ducă și vântul în Occident, împinși de vânt, forța de locomoție a fugarului. Lundu-și inima-n dinți, spre miezul nopții, se strecurară printre pichete – după ce ascultară cu urechea la pământ, cum se îndepărta patrula. „Căcat“, n-aud nimic. Mi-a intrat pământ în ureche, până-n creier“ – făcu Jenică.

– Pss! dobitocule!

Trecură. Merșeră o vreme prin zona neutră, începu să latre un câine – undeva la sârbi – trecură înapoi în România, după aia înapoi – și se rătăciră. Nu mai putură în ruptul capului să se orienteze – încotro e România și încotro țara lui Tito. Câțiva kilometri orbecăiră în lungul graniței și e o minune cum n-au fost prinși. Spre ziuă se aflau la vreun kilometru în spatele frontierei sârbești. Trecuseră.

– Dacă n-am trecut de vreo treizeci de ori granița în noaptea asta, fac pariu...

– Trebuia să ne răzbunăm într-un fel pe spaima noastră. Ne-am făcut atâtea griji, în legătură cu asta, am stat zile în șir cu inima cât un purice să nu ne prindă – și poftim ! am umblat brambura pe frontieră o noapte întreagă, „fortând-o“ cu succes de o sută de ori, mama mă-sii – eu nici nu mai vreau altă profesie, rămân trecător de graniță de profesie...

– Termină, mă... Aia care vin ori fi sârbi... sau români? făcu Paul speriat... Unde-om fi? Câțiva inși, îmbrăcați incert între tărani și târgoveți se apropiară de ei. Tache întrebă în sârbește încotro vine Vârșet. Într-o sârbească la fel de stricată li se răspunse că nu știu.

– Fac pariu că sunt tot români, spuse Jenică, după ce grupul se îndepărtă. Când or fi văzut ai noștri atâtea urme pe frontieră!... Cred c-a

trecut un județ întreg. Adevărul e că fugarii avuseseră într-adevăr un noroc extraordinar. Mai multe grupuri de fugari se semnalaseră la vreo zece kilometri mai jos și altele la zece-cincisprezece kilometri mai sus și, alertați, grănicerii fuseseră prinși în acțiunea de prindere – ca să zicem astfel. Avuseseră loc și schimburi de focuri. Doi dintre soldați fuseseră uciși. Întunericul și ploaia într-adevăr îi protejase pe cei trei cum nu se poate mai bine, cu toată dezorientarea lor și scâlămbăiala, vreme îndelungată, pe graniță, ori în zona neutră. Spre seară erau la Vârșet. Se duseră la preot și-l rugară să-i ajute. Acesta le spuse aspru că mai bine nu-l căutau. Va fi nevoit să-i denunțe.

– Cum, Sfinția Ta?

– Foarte bine, altfel o pățesc rău de tot.

Ieșiră în fugă din biserică. Cum trecea un camion pe stradă, alergară și se urcară în el, din mers.

– Unde ne-o duce, ne-o duce, făcu Jenică. Peste vreo oră, camionul avu o pană. Șoferul dând cu ochii de ei se holbă, Jenică începu să-i explice prin injurături că merg „spre Occident“ băga-te-aș în aia mă-tii cu Occidentul tău cu tot. Cine mă-sa a făcut lumea asta împuțită, tâmpitul... și așa mai departe... până când omul..., exasprat, le răspunse în cea mai curată românească:

– Bă, vite-ncălțate ce sunteți... fiți atenți că dacă ne prind jandarmii ne împușcă pe toți. Pe voi ca spioni și pe mine ca pe un complice. Vă rog să dispăreți imediat. Vă privește ce faceți.

Bucuroși că au dat peste un om cu care „să se înțeleagă“, oricum vorbeau aceeași limbă, flăcăii îl ajutară să-și umfle și să vulcanizeze anvelopa, încercând să-l tragă de limbă în legătură cu situația reală. Șoferul, îl chema

Tească, era în continuare foarte speriat. Se uita peste câmp, ca și când ar fi așteptat să apară jandarmii călări și să-i împuste pe toți. Le relată câteva cazuri de inși... fugiți din România, care fuseseră împușcați fără multe mofturi. Singura soluție, după el, era să se predea. Atunci situația li s-ar fi îndulcit. Altfel tot aveau să fie prinși – se fac razii dese, trenurile sunt întesate de organe jandarmeresti și nu există scăpare.

– Stai, mă, frate-meu, făcu rotofeiiu de Paul. Noi ne-am expus gloanțelor grănicerilor ca să scăpăm încoace și acum peste ce dăm? ... Unde e libertatea?

– E singura soluție de a se face curățenie în țară. De peste tot au năpădit ungerii, bulgarii, cehii, românii. Nu se știe ce braham poartă. Unii sunt pur și simplu criminali, de drept comun. Organele noastre sunt foarte drastice. În plus... și aici Tească, după ce mai aruncă o privire în jur, spuse cu voce joasă – în plus... și miliția lui Tito e împărțită. Unii sunt stalinisti, vechea gardă n-a putut să-i dibuie pe toți. Alții sunt antistalinisti. Depinde peste ce anchetatori picăți.

– Și noi ce să spunem, ca să cădem bine?

– Spuneți c-ați fost persecutați de oamenii lui Stalin, numai să nu picăți peste vreun plutonier de-asta stalinist... Și după un moment de gândire: nu puteți să treceți granița înapoi?

– Noi, înapoi?

– Da...

– După ce-am dansat o noapte întreagă printre mine și sârmă ghimpată?

– Oricum, v-ar judeca ai dumneavoastră... cu aceasta Teasco, văzându-se cu roata dreasă, se sui în cabină dând, mai întâi, mâna foarte cordial cu fiecare și porni cu mare viteză. Flăcăii se pomeniră în câmp. „În câmp, în țară

străină” – începu să fredoneze Jenică. O luară înapoi spre Vârset. După ce intrară în oras, văzură o căruță, mânăta de un plutonier, care trecând pe lângă ei, încetini și-i privi bănuitor. „Omul nostru” – nu știu care zise. Făcură semn să oprească. Se suiră și Paul, ca mai calm, știind și un pic de rusească începu să-i explice. Din când în când punea mâinile una peste alta și făcea semnul legatului. Plutonierul se pare că înțelesese și din vorbe, cu cine are de-a face. Puse mâna pe armă și le făcu semn să coboare. Coborâră cu inima cât un purice. „Ne împușcă aici pe toți trei” – se gândiră. Când îi văzu jos, omul strânse hățurile, c-o mână, cu cealaltă își trecu pușca la spate și-o porni ca vântul. Merșeră la popă. Acesta, văzându-i, dădu să intre în altar, dar Paul îl opri, îl apucă de anterior și-l imploră să-i ajute. „Bine”, fu răspunsul. „Veniți aici mâine-dimineață la 9.”

A doua zi, la ora fixată, se aflau în fața bisericii. Apăru și părintele. N-apucară să schimbe nici un cuvânt că se și pomeniră înconjurați. Jandarmii îi arestară. De aici încolo viața lor se acceleră. Timp de câteva luni trecură prin experiențe nemaipomenite, pe care dacă le-ar fi auzit povestite de alții le-ar fi crezut de domeniul fantasticului. Cu toate că la interogatorii susținuseră sus și tare că au trecut granița spre a scăpa „de prigoană”, cu toate că declarațiile lor – erau în celule separate – coincideau, fură considerați suspecti și condamnați la muncă silnică, ori la lagăr – nu înțeleseseră bine. Cei care-i anchetau se pare că simpatizau cu Stalin și declarațiile lor nu făcuseră decât să-i înfurie și mai rău.

în *Mss.* (p.114), variantă:

„Mă numesc Ion Grozamă (Jenică). Sunt din Craiova, România (str. Madona Dudu, nr. 3. Comunicați părinților mei decesul meu. Și un P. S.: Vă f.. muma-n c... la toți“).

Noaptea se pomenea sărind drept în sus, tipând: „Se îngroasă, se îngroasă!“ Visa că rămâne picior de pod. „Ia te uită, domnule, cum mi-a fost dat să sfârșesc“ – se gândea. Și chiar azi, trecuse la un pas de moarte, constatând la o smucire a macaragiului, când începuse să se bălângăne în aer, că centura i se slăbește. Se prinsese... la timp cu mâinile de frânghie și așa ajunsese pe mal. Dărdăise apoi, de frică, vreun ceas și refuzase să mai execute ordinul. Macaragiul îl raportase. Urma să-și primească pedeapsa. Nu știa ce pedeapsă. Deocamdată făcea parte din banda rulantă de umplut saltele.

p. 887, r. 17 Tache – E
Vasile – Mss.

p. 889, r. 4 după: la adresa neveste-sii E
în *Mss.*: tăiat: și în general a unguoroaicelor care, mărturisise că-i plac, cunoscuse odată una și ar avea poftă să le aibă pe toate.

p. 899, r. 1 – p. 902, r. 5 Asta se întâmpla nu numai cu lehuzele, ci și cu cei schilodiți între timp. E
variantă: Asta se întâmpla nu numai cu femeile acestea, ci și cu cei înapți de muncă în general. Cei mai mulți cereau Germania. *Mss.*

Varianta publicată în carte (p. 900, r. 12 – p. 902, r. 6), ultima, a fost scrisă în 1996. Sintagma din prima variantă – „evadarea cu scaunul“ a fost înlocuită cu „demisia cu scaunul“, probabil pentru că textul este scris în anul când Marin Sorescu, reflecta el însuși la „demisia“ din funcția de Ministru al Culturii.

p.900, r. 12 – p. 902, r. 6 Purta scaunul acela rablagit ... și-orupse la fugă.

în *Mss.* (p. 131–132), variantă : E
călise. Problema era cât o să-l țină călirea aceasta și dacă ea se dovedea bună pentru orice fel de vitregie a sortii. Jenică era îngândurat și nu ascultase povestea lui Paul decât c-o ureche. Peste câteva zile tot lagărul află vestea senzațională a evadării cu scaunul. Un individ se plimbase cu un scaun în mână prin lagăr, lăsând să se înțeleagă că e trimis să-l ducă dintr-un loc în altul, sărise sârma ghimpată și cu scaunul în brațe o luase cu pași normali peste câmp. Asta ziua în amiaza mare și sub privirile indifferente ale sentinelelor, care, văzându-l atât de calm, de preocupat să care scaunul, crezuseră că e trimis să-l ducă vreunui sef aflat undeva la vânătoare. După ce ieșise din bătaia pustilor omul mărise pasul, fără a lăsa scaunul din mână. Se descotorosise de el numai după ce intră în pădurice. O luă la fugă și seara se afla departe prin pădurile de la poalele munților. Nu se considera scăpat. De fapt, nici nu voise să evadeze atunci. Luase scaunul să se urce pe el să se spânzure de sârma ghimpată. Voia o moarte simbolică, dacă tot era hotărât să moară, măcar să aibă o moarte emblematică. Își și vedea poza prin ziarele occidentale: „Un deținut din lagărul... își pune capăt zilelor spânzurându-se chiar de gardul de sârmă ghimpată“. Văzând însă că poate sări, cu scaun cu tot, trecuse, să se spânzure în partea cealaltă. Acolo însă își schimbase gândul și o luase peste câmp. Haida-haida, haida-haida, se aștepta în orice moment să-l găsească glonțul. La un moment dat chiar i s-a părut c-a murit și că merge așa în virtutea inerției. În virtutea inerției merge pe

lumea cealaltă. După prima zi, lui Jenică începu să-i mișcească speranța c-ar putea scăpa. Era sigur că se porniseră vânătorii pe urma sa, dar avea încredere în steaua lui – acum începuse să creadă că are într-adevăr o stea norocoasă, el trebuie numai s-o mai lustruiască din când în când, să se suie pe scaun și să mai dea cu mâna pe ea, o dată, de două ori pe lună. Fata în casă. Fata în casa norocului său! Merse tot mai adânc prin păduri, coborî vâi, urcă pe stânci, mergea în neștiere ca un somnambul. Bineînțeles, se rătăci. Adică nu știa încotro se îndreaptă. Unde se află. În ce țară? În ce lume? Am spus că uneori se considera, îi venea să se considere, mort. Ceea ce îl aducea la realitate, era foamea continuă, care îl chinuia îngrozitor. Și gerul. Sus mai era încă zăpadă. Hainele i se zdrențuiseră repede, cizmele de cauciuc cu care plecase erau acum fără tălpi. Câtăva vreme se hrăni cu măceșe uscate, păducele, rădăcini, ca pustnicii. Încercă să prindă vreo pășărică de pădure – indiferent ce – nu reuși. În lagăr amicii lui așteptau cu inima cât un purice deznodământul. De câte ori era adus vreun nou prizonier, fie viu, fie ucis, se ducea tremurând să-l recunoască. Benoculul rămăsese la Tache. Într-o dimineață uitându-se în zare i se păru că vede o mogâldeată alergând după o altă mogâldeată. Una în patru labe, alta în două. Îl chemă pe Paul: – Ia uită-te și tu, mă, ăla nu e Jenică?

– Ba el o fi.

– Și ăla din fața lui ce e?

– Un lup...

– Dumnezeule! Fuge după lup, să-l mănânce.

A ajuns omul zăpezilor și mănâncă lupi.

– Ar fi în stare. E genul lui.

Capitolul V

în *Mss.* (p. 132) – fragmentul nu este marcat ca un nou capitol.

p. 902, r. 28 – p. 903, r. 34 Vorbea de două ceasuri ... cădea într-o sâmbătă.

E

variantă în *Mss.*:

Înalt, ras în cap, cu alură athletică, îmbrăcat într-un costum bine croit Gogu Rujea era omul care făcea impresie, chiar dacă n-ar fi deschis gura să vorbească. Impunea respect, în primul rând considerația de care automat se bucură sportivii. După ce-l ascultai, creștea în ochii tăi. Era tipul de orator ambulant, care a descoperit magia existentă în cuvinte și știe s-o scoată la iveală, lovind cu amnarul vorbele, exact acolo unde sar scânteii. Vorbea de două ceasuri în acceleratul București-Timișoara și nimeni din compartimentul de clasa a-ntâia nu mai izbutea să articuleze o frază. Ceilalți călători doar chicoteau, ziceau „da”, „desigur!”, „e grozav”, „asta e bună”. Paradoxurile și logica omului îi amuza grozav. O singură persoană, un domn bărbos, ca un popă, de vreo patruzeci și cinci de ani, se arăta mai rezervat. Ba închidea ochii, ba se cufunda în lectura unui ziar pe care-l ținea pe genunchi. Pornind de la Keyserling, Rujea făcea „analiza spectrală a Europei”, în situația creată după război. Din războiul acesta Europa n-a pierdut decât metafizica – asta e cea mai mare pierdere a ei. Nemții l-au pierdut pe Kant, grecii pe Platon, franțuzii pe Descartes.

– Iar noi pe cine? reuși să articuleze o doamnă.

– Noi? Pe... mine! Ha-ha-ha. Adică pe toți. Ce-i spunea Goethe lui Eckermann la 5 martie, anul...? Îi spunea [nescris de autor]

– Greșit! interveni deodată domnul cu barbă. Eckermann nu notează asta.

Toți ceilalți rămăseră perplecși.

- p. 904, r. 33 – 905, r. 3 Goethe asta i-a spus-o... l-a revigorat. *E*
text intercalat în ultima variantă.
- p. 905, r. 4–10 Bărbosul se numea ... plină de purici. *E*
variantă în *Mss.*:
Omul cu barbă se numea Florea Dumitrescu, un om de o vitalitate ieșită din comun, a cărui viață se înscrie la limita dintre realitate și imaginație.
- p. 918, r. 8–11 începutul *Capitolului VI* *E*
Capitolul IV *Mss.*
- p. 931, r. 8–11 Fiii lui Ciosvârtă ... și de-al de-ăștia. *E*
în *Mss.* (p. 165) câteva nume sunt adăugate
marginal, cu cerneală, la o ultimă lectură.
Aceste nume sunt: *Cristoiu, Țeposu, Văcaru, Chifu, Mânzatu.*
- 932, r. 9 odraslele lui *Țeposu?* *E*
odraslele lui *Răscrâncea* *Mss.*
- După *Capitolul VI (E)*, în *Mss.* urmează *Partea a treia*. Pe ultima
filă a capitolului (în *Mss.*: *Capitolul IV*, p. 181), însă, o notă indică
intercalarea aici a două capitole aflate la sfârșitul volumului: „Urmează
p. 241–253 și *Mielul cu ciucure*“. Așadar, capitolul (paginile
menționate) care încheia romanul în prima variantă a devenit
Capitolul VII din *Partea a doua*; *Mielul cu ciucure* (devenit *Capitolul*
VIII), inclus în structura romanului după legarea în volum, încheie
Partea a doua.
- Prin această ultimă ordonare a capitolelor, au fost grupate în
Partea a doua și în *Partea a treia* episoadele celor două planuri
tematice; astfel cel extras din substanța biografică, cu amintiri
disparate din Bulzești (unele nedefinitivate stilistic), configurează în
finalul romanului un alt *La Liliaci*.
- p. 945, r. 27 Capitol VII publicat prima dată în „Viața
românească“, nr. 1, 1991, p. 29–35.
În *Mss.* (p. 241), două însemnări *mss.*:
„*Mai spre sfârșitul romanului. Un personaj. Poate Jenică.*“

- „*Foarte bun tonul. De continuat în felul acesta mai pe sub pielea
convențiilor.*
*Ideea: anchetator, anchetat
șarpele și broasca.*
Mss., p. 244, verso, însemnare *mss.*:
*Și ce frumos zice Shakespeare: „Suntem plămăuți din aceeași materie
ca și visul, iar scurta noastră viață e înconjurată de somn“. Pot să-ți
spun și ce engleză – l-am auzit pe un actor dându-și aere – vorbind
engleza ca un algerian franțuzeste.*
În „*Furtuna*“ spune Sh[akespeare] chestia asta așa de frumoasă.
– *Pe-asta nu cred c-am citit-o.*
– *Dacă o citeai o țineai minte – E și f. vizuală...*
- p. 956, r. 12 Ce înțelesese el din discuția cu doctorul. *E*
În *Mss.* (p. 253), la sfârșitul fragmentului,
însemnări: „*il duce să se întâlnească cu
Gherghina [...] Era tunsă / Nu se cunosc*“; „*Să
se întâlnească acolo cu ceilalți intelectuali –
Rujea.*
*Țuța ține marele său discurs în pușcărie «Despre
ființă»... (Despre respirație), ceva abstract.*
*Vorbește tare în celulă. Gardienii ascultă și-și
sterg lacrimile cu baionetele*“;
„*Poate fi luată și separat, ca o nuvelă.*“
- r. 13 *Capitolul VIII* *E*
în *Mss.*, capitolul poartă titlul *Mielul cu ciucure*.
- p. 969, r. 21–28 finalul părții a doua: Vremea asta, perioada
asta, ... Sacul cu bani al exploatorului. *E*
în *Mss.* p. 253, verso, scris cu cerneală.
- p. 970, r. 1 *Partea a treia IX* *E*
în *Mss.* p. 182: *Partea a treia. Capitolul V*
- p. 990, r. 4 după: Se feresc să nu-i bată. *E*
în *Mss.*, la sfârșitul capitolului, o însemnare
dezvăluie intenția scriitorului de a reveni
asupra finalului de capitol: „*Două-trei fraze/
o pată de culoare ...*“

- r. 5 Capitolul X E
Capitolul VI Mss.
- p. 992, r. 27 după: *Le apucase parcă pe toate bâzdâcul.* E
în *Mss.*, un fragment eliminat (dezvoltat în capitolul următor):
El stătea pe prispă și se uita pe ușa deschisă. Și după câteva ocoale în cerc, într-o parte și-n alta, după chicotele și țopăiturile care se auzeau până departe, că într-o curte vecină un câine se sesizase (din oficiu) și începuse să latre, schimbându-și însă lătratul într-un urlet prelung, „a mori” – deci după tot acest bairam și tãmbãlãu, această explozie de bucurie al cărei tãlc Tudor nu-l pricepu, hora se opri dintr-o dată. Își luară pãimile de pe cap, puseră sticlele jos. Se duserã lângã pat și începurã să boceascã deasupra moartei. Acest plãns, oricum era mai de înțeles decât veselìa dinainte.
- p. 992, r. 28 – p. 1021, r. 17 capitolele XI, XII E
în *Mss.* (p. 208–240): *Capitolul VII* și *Capitolul VIII* – text cu multe corecturi mss., cules la mașina de scris a scriitorului.
- p. 995, r. 28 – *dom' Amãrãșteanu* E
în *Mss.*, inițial, – *dom' Hurezeanu*
- p. 1020, r. 29 – 1021, r. 9 Gheorghe găsește ... Numai
vibrarea mea de a fi lipsã / ... eclipsã. E
text lipsã Mss.
- r. 16, 17 „Ăștia zic cã e pace, dar asta e pace?”
Nu, cã și ei zic cã e lupta pentru pace. E
în *Mss.*, text adãugat (cernealã) la corecturã.

PROZĂ SCURTĂ

- (p. 1025) LIVIU
Schiță, datatã: *Martie '55, Sibiu.*
Publicatã prima datã de George Sorescu în volumul Marin Sorescu, *Prozã scurtã*, Editura Scrisul Românesc, Colecția „Marin Sorescu”, Craiova, 2003, p. 11–14.
- (p. 1029) LIVIU LA DANS
Schiță, datatã: *Martie '55, Sibiu.* Publicatã prima datã de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 14–16.
- (p. 1033) LA „PACEA”
Schiță, datatã: *Martie '55, Sibiu.* Publicatã prima datã de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 17–20.
- (p. 1038) NELLU
(portret)
Schiță, datatã: *Martie 1955, Sibiu.* Publicatã prima datã de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 21–23.
- (p. 1042) NIȚĂ
(portret)
Schiță, datatã: *Martie '55, Sibiu.* Publicatã prima datã de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 23–25.

(p. 1044) PRIMUL SĂRUT

Schiță, datată: *Aprilie '55*. Publicată prima dată de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 25–27.

(p. 1047) S-AU CUNOSCUȚ... STÂND LA COADĂ
(fragment dintr-un scenariu de film)

Nedatat. Publicat de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 27–30.

(p. 1051) STRADA

Schiță, publicată prima dată în „Luceafărul“, nr. 13 (96), 1 iulie 1962, p. 3; republicată de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 30–32.

(p. 1053) SUB PĂLĂRIA DE SOARE

Schiță. Publicată prima dată în „Luceafărul“, nr. 16 (99), 1 august 1962, p. 3; republicată de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 35–37.

(p. 1056) BIGUDIURI

Nuvelă. Publicată prima dată în „Luceafărul“, nr. 18 (101), 15 septembrie 1962, p. 7; republicată de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 41–44.

Personajul principal, *Zarbă*, este preluat în *La Lilieci*.

(p. 1060) IMPRUDENȚA

Nuvelă. Publicată prima dată în „Luceafărul“, nr. 3 (110), 1 februarie 1963, p. 9; republicată de George Sorescu în *vol. cit.* p. 44–48.

(p. 1065) O EROARE LA CEI VECHI

Nuvelă. Publicată prima dată în „Luceafărul“, nr. 3(110), 1963, p. 9; republicată de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 48–54.

Personajul Nae Banța se regăsește în *La Lilieci*.

(p. 1072) SPARTANII

Nuvelă. Publicată prima dată în „Luceafărul“, nr. 15 (122), 20 iulie 1963, p. 5; republicată de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 54–58.

(p. 1077) PROCES-VERBAL

Nuvelă. Publicată în „Luceafărul“, nr. 19 (126), 14 septembrie 1963, p. 9; republicată de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 58–63.

(p. 1083) SCHIMB DE LOCUINȚĂ
(Set cu sesizări)

Nuvelă. Publicată prima dată de George Sorescu în *vol. cit.*, p. 64–67.

REPERE CRITICE

E cazul s-o spun de la început: *Trei dinți din față* este roman în toată puterea cuvântului, roman epic și nu manifestarea unei conștiințe lirice în materie narativă, cum poate se aștepta aceia care știu scrierile anterioare ale lui Marin Sorescu. Teatrul său e poetic, vehiculând personaje-simboluri și dezvoltând sugestiile unor metafore structuratoare, eseistica de asemeni pornește din îndemnul trăirii lirice a subiectelor; romanul în schimb e clădit pe observație și psihologie, pe descriere de medii și comportamente umane, pe răsfrângerea unei lumi complexe, datată istoric și încadrată social.

Ceea ce leagă această nouă scriere a lui Marin Sorescu de spiritul întregii sale creații este prezența ironiei, a ironiei ca mod lucid al distanțării de mentalitățile filistine, ori de trăirile simulate, inautentice. Emfaza stilistică este și ea unul din mobilurile acțiunii de discreditare, menținând mereu trează verva ironică a scriitorului. El se preface că a fost mânat fără voie către un loc comun literar și își cere iertare că apelează la el neavând ceva mai „nou“ la îndemână [*citai*], mimând, așadar, neputința de a părăsi inerțiile stilului emfatic, dar în fapt ruinându-le tocmai pentru că le folosește în chipul acesta. Textul romanului e plin de asemenea jocuri subminatoare care au rostul să susțină spiritul ironic. Primejdia e în aglomerare și într-adevăr, în anumite zone, romanul face abuz de butade, calambururi, mică anecdotică, toate savuroase în sine dar aplecând narațiunea spre șarja ușoară. M-am temut să nu fie aceasta factura cărții întregi, însă lucrul

nu se întâmplă fiindcă miza autorului este cu mult mai mare decât discreditarea unor formule de limbaj literar. El are de urmărit evoluția unor destine în vremuri complicate și dramatice, iar tonalitatea spumoasă și înveselitoare a narațiunii, prezentă mai ales în primele capitole, este o muzică de uvertură care nu anunță toate temele operei. Cu cât înaintăm în roman urcă spre suprafață latura gravă a evenimentelor înfățișate, prind relief conflictele morale, dramele nerealizării unor tineri loviți de viață încă înainte de a începe s-o trăiască propriu-zis. [citat]

Este vorba în carte de același deceniu 6 ce obsedează proza românească de azi, mereu doritoare să-i lumineze alte și alte fețe, să-i înțeleagă mecanismele adânci, esența dramelor umane pe care le-a produs în împrejurări ce au marcat existența contemporanilor cu o pecete unică. [...]

Aceasta e tonalitatea cărții: degajată, spirituală, „neserioasă” dacă vrem, la primul nivel; însă din profunzime răzbat ecourile dramei în care sunt prinși, acești „tineri furioși” ai anilor '57, mereu în atac spre a-și conserva candoarea și visele, dar ineficienți până la urmă în tentativa lor. Din repulsie față de ipocrizie și sentimentalismele găunoase ei promovează spiritul sfidător până la agresivitate, spun oricui în față adevăruri crude, șochează prin afișarea unor moravuri scandaloase fără a le cultiva însă într-adevăr, fiindcă demonismul lor este numai jucat. Strategia aceasta nu-i ajută totuși și-i vom vedea doborâți la capătul unei zbateri care-i consumă. Sculptorul va muri înecat (accident sau sinucidere? lucrurile nu sunt limpezi), iar Tudor va executa, fără vină, câțiva ani de detenție în urma unui denunț răuvoitor.

La fel ca oriunde în literatura lui Sorescu și aici e o cursă continuă pe mușea dintre grotesc și tragic: când ne credem mai confortabili instalați în comedie ceva ne contrariază, proiectându-ne în alt spațiu de înțelegere, din acest amestec scriitorul obținând nu o dată efecte tulburătoare. [...]

Romanul e construit pe largi planuri și impune prin naturalitatea cu care sunt străbătute medii diverse: Bucureștii de acum două decenii, împrejurimile, provincia, viața de sat, de uzină, boema artistică ș.a.m.d. Ca narator, autorul nu pierde nici un fir și dă o compoziție articulată strâns după logica internă a faptelor; e acut în descrieri, în portrete,

în relevarea amănunțelor mărturisitoare, plimbând asupra lumii evocate puternice proiectoare de film neorealiste: mari imobile bucureștene foind de locatarii grăbiți să utilizeze dependințele comune, răsunând de rumoarea vocilor, apoi străzile marelui oraș inundate de oameni la orele de vârf, apoi parcurile, cartierele de margine, autobuzele, gările, micile restaurante, în fine toată agitația de zi și de noapte a metropolei care, adusă în carte, dă senzația deplin autentică a tumultului vieții.

(G. DIMISIANU, *Romanul ironic*, „România literară”, nr. 20, 19 mai 1977)

Marin Sorescu este un observator al prozaicului cotidian colorat după împrejurare de umor sau de absurd. Prima întâlnire cu Olga are loc pe culoarul unei băi publice. A doua la coada unde proprietarii mașinilor de scris vin cu ele la verificare. De aici Tudor o duce pe Olga la el acasă să-i ofere o cafea după rețetă proprie [...]

Semnificația cărții e bine dezvoltată de subiectul ei și meandrele lui nu-s întâmplătoare. Autorul încearcă să caracterizeze prin ele viața așa cum o înțelege: fără o logică evidentă, fără puțința de a fi supusă rațiunii. Illogică e și comportarea Olgai și a Dianei care reflectă în comportamentul lor mișcarea surprinzătoare a vieții.

Marin Sorescu concepe romanul ca pe o proză saturată de autenticitate. De aici o colecție de fapte autentice, dar unidirecționate care împing romanul uneori în teritoriul prozei satirice. Ceea ce i se poate reproșa este încărcătura suplimentară mai peste tot. Chiar subiectul este extrem de încărcat, excedentar ca amploare față de semnificațiile pe care își propune să le transmită. Dincolo de toate acestea, și de o notă de vulgaritate care mimează uneori ironiile din roman, examenul de prozator al lui Marin Sorescu a fost trecut cu bine. *Trei dinți din față* e de fapt un roman de dragoste deghizat, dovedind o mare sensibilitate la grotesc, în care eroul și femeia sunt privite mereu fie cu ironie, fie cu tristețe.

(M. UNGHEANU, *Marin Sorescu. Trei dinți din față*, „Lucașfărul”, nr. 23, 4 iunie 1977, p. 2)

Marin Sorescu dirijează cu luciditate hazardul, conferindu-i o funcție obișnuită în romanul modern: aceea de discreditare a aurei de „erou literar”, de contrazicere sistematică, ingenioasă a așteptărilor cititorului, de demonstrare a unei adevărate virtuozități stilistice, în registru parodic. Este vorba, într-un cuvânt, de demitizare, direcție literară modernă captivantă, dar la un moment dat autodevotoare, în care a excelat întotdeauna autorul spectaculosului volum de debut *Singur printre poeți*.

Ca să poată gusta cu adevărat romanul lui Marin Sorescu, cititorul trebuie deci să fie familiarizat cu stilurile prozei de azi și, totodată, să aibă ochiul exersat în urmărirea mișcărilor rapide, fulgerătoare executate de tăișul de sabie al ironiei. Ca de obicei, scriitorul își ironizează și propriile formulări, dându-ne impresia că nu-și ia textul în serios, alăturându-i-se pentru a-l completa cu detașare și tocmai de aceea spulberându-ne orice urmă de neîncredere în trucurile literaturii. [...]

...Lumea în care își urmează personajele traiectoriile lor browniene este aceea cotidiană, violent cotidiană. Marin Sorescu este un atât de atent observator al străzii cu tramvaiele huruitoare, al restaurantului ticsit, al locuinței de bloc, încât aproape că ne face să tresărim la gândul că ne-am putea zări în mulțimea filmată de el cu aviditate, ca pentru un jurnal de actualități. [...]

Romanul *Trei dinți din față*, dezinvolt și alert, sincer până la cinism și inteligent până la dezabuzare, se citește cu plăcere și completează imaginea pe care cititorul o avea despre Marin Sorescu cu o nuanță de mondenitate malițioasă.

(Alex. ȘTEFĂNESCU, *Marin Sorescu. Trei dinți din față*, „Flacăra”, nr. 24, 16 iunie 1977, p. 8)

Trei dinți din față este construit după părerea noastră din materialul unei foarte bune și spumoase piese de teatru cu intrigă și subiect de melodramă: o soție care-și părăsește soțul pentru iubit, spre a fugi cu al treilea. De fapt, problema de căpătâi a romanului este aceea a ieșirii din adolescență prin dragoste, a abandonării

visurilor și pregătirii de a da piept cu viața. Din acest punct de vedere romanul său are tangențe tematice cu *Nunta-n cer* de Mircea Eliade sau cu *Caria nuntii* de G. Călinescu. Și colo și aici avem de-a face cu nunta ca un act inițiat de mari și profunde reverberații în conștiința eroilor. Toți cei trei prieteni și colegi de cameră din romanul lui M. Sorescu sunt preocupați în mod acut de problema căsătoriei și de misterul ei și fiecare dintre ei ajunge să o cunoască pe drumul său. [...]

Romanul lui M. Sorescu este de fapt un joc al aparențelor. Eroii se pervertesc, se deghizează, se joacă cu viața lor în chip inocent. E un roman de limbaj, în care inovația se produce la nivelul comunicării: în permanență savuroasă, plastică, amuzantă. Un roman care ironizează și deconspiră convenția literară, o respinge spre a instala alta nouă. Umorul și ironia se împletesc spre a-l prinde pe cititor într-o plasă de jocuri de cuvinte, șarade, expresii cancaniere, care sfârșesc la un moment dat prin a obosi. Dacă în teatru aceasta e o modalitate curentă, în roman ea supără prin hipertrofism. Căci totul este construit prea după tiparele comediei, reușit în pictura mediilor și a tipurilor, dar insuficient adâncit psihologic. Un aer de lipsă de adâncime și amuzament plutește peste acest prim roman al lui Sorescu, lăsându-ne impresia unui joc cu un material autobiografic real.

(Mircea POPA, *Marin Sorescu romancier*, „Steaua”, nr. 6, iunie 1977, p. 20)

Este imediat vizibil, la lectură, că o imaginație debordantă copleșește pe autor. Rareori am găsit o atât de mare plăcere de a povesti, în care nu numai fiecare scenă, fiecare personaj apărut la vedere, ci și, uneori, un simplu cuvânt provoacă reacții asociative în lanț, prelungite acestea nu până la epuizarea sensurilor, ci până, foarte capricios, la ivirea unui alt pretext tentant de a demara vertiginos într-o direcție impredictibilă. Materia de viață a romanului, detaliul concret pe care îl pune în lumină existența personajelor sunt impresionante. Simplificând puțin, sub aparența de prolixitate se

disting două mari teme pe care se structurează materialul epic: a iubirii și a formației artistice.

Cele trei personaje pivot amintite, Val Tomiță, Adrian Ploscaru și Tudor, la aceeași vârstă, a primei tinereți, sunt artiști. Ei trăiesc într-un mediu boem, se complac în înscenarea diferitelor trăsnăi, dezbăt cu ardoare propriile probleme de existență, dar esențială în definirea lor este vocația creatoare căreia i se consacră. Încercarea lui Sorescu nu e lipsită de temeritate. Romanul românesc, mă refer la ultimii ani, n-a produs prea multe personaje reprezentative pentru viața artistică. Personajul artist, scriitor, pictor etc. este cel mai adesea sau figură de plan secund, adusă pentru pitorescul exterior, sau caricatură, problematica de viață specifică investită în el fiind sub semnul precarității. E adevărat, cei trei apar într-un moment din preajma debutului, când personalitatea creatoare este abia în curs de cristalizare. Ce e însă important e că autorul îi privește și din interior, investește ceva din sine în criza lor de formare. Personajul capătă efectiv carne și sânge, devine credibil, iar frământările sale conving prin autenticitate indiscutabilă.

Locul prim, prin atenția care i se acordă, îl deține sculptorul Val, eliminat din facultate pentru bruschețea cu care își exprimă principiile. Ca și ceilalți doi, unul prozator, celălalt poet, existența sa e situată sub semnul eșecului. Faptul că ajunge să conceapă modele de păpuși într-o fabrică trebuie înțeles în sens simbolic și autorul nu pregetă să ne avertizeze... Nici existența celorlalți doi nu este mai confortabilă. Munca într-o redacție îi confruntă cu un mediu caracterizat prin intoleranță și obtuzitate dogmatică. Autorul face așadar proces unei epoci de mult revoluate, epocă în care îndrăzneala opiniilor este plătită cu cruzime. Nu însă analiza „cazului“ are ponderea decisivă. Sorescu nu se sfiește să interogheze chiar condiția artistului, angajând o dezbateră subsidiară de o mare acuitate... [...]

Sorescu ne propune trei personaje despre care crede și încearcă să ne convingă că au o înzestrare artistică ieșită din comun. Există pentru fiecare un moment edificator. Val confecționează rapid, aproape în joacă, un bust de lut care fascinează și tulbură pe cei din jur. Tudor scrie o năvălă-reportaj care stârnește un ecou neașteptat.

Adrian scrie și el un volum de versuri, distrus într-un incendiu, dar care – sugestia e limpede – anunță un talent deosebit. Lutul, material perisabil, versurile arse etc. sunt simbolurile unei creații efemere. De fapt, până la un punct cei trei se joacă. Vin însă apoi conflictele trăite de fiecare. Piedicile întâmpinate, reacția fiecăruia trebuie să lumineze prin recul elemente ale unei viziuni artistice particulare. Reacția mediului în aceste conflicte e însă uniform obtuză, uneori de-a dreptul ridicolă. Alienarea artistului se produce astfel tocmai prin imposibilitatea angajării unui conflict de idei superior. Lupta cu obtuzitățile dogmatismului (v. spre exemplu unele dintre romanele lui Ivasiuc) dă măsura unei personalități cu vocație politică, a intelectualului preocupat de analiza aspectelor morale ale propriei existențe. Existența artistului implică toate acestea, fără îndoială, dar a-l defini strict prin opțiunile morale rămâne prea puțin. Iată, mai precis, cazul sculptorului Val. Talentul său, cel care se manifestă pe parcursul romanului într-un mod copleșitor, este un talent verbal, o fantezie poetică spontană, în ebulliție continuă, detectabilă aproape în tot ce spune și chiar în ce face. E adevărat la un moment dat Val întreprinde o rapidă conspectare a unui capitol din istoria artelor. În altă parte, face câteva considerații interesante despre sculptură. Dar vocația sa pentru sculptură – un mod particular de a vedea și gândi lumea – apare mai palidă.

Elementele care susțin tema iubirii sunt, spuneam, mult mai solide. Există mai multe cupluri care realizează ipostaze diferite ale iubirii, ambiția romancierului fiind iarăși amplitudinea. [...]

Contrariu a ceea ce ar trebui să ofere certa vocație de povestitor, Sorescu își gândește cartea ca un dramaturg. Fiecare personaj trebuie să își motiveze temeinic intrarea în „scenă“ prin introducerea unei relații de cauzalitate ce trebuie epuizată. Pușca din actul unu trebuie neapărat să ucidă pe cineva în actul al treilea. În felul acesta, detalii fără prea mare importanță capătă amploare, Sorescu nerenunțând să lumineze fiecare ungher unde e de crezut că s-ar putea afla ceva. Se poate înțelege efectul concret artistic atunci când exprimarea specifică este ironia și paradoxul. Esențialul e înecat în torente de considerații spirituale.

Scritura romanului este pregnant contextuală. Vocația de parodist care l-a consacrat pe Marin Sorescu nu se dezmente. Modelele (autori, cărți, clișee) parodiate sunt numeroase, originalitatea frapantă a autorului apare mai ales aici. Cei trei „crai“ și Bucureștiul în care se insinuează o mireasmă de Orient parafrazează modelul bine știut. Într-un loc, având ca parteneri un șofer și un director cu patru clase, Val ține un erudit și arid expozeu despre pictura modernă, împănat cu enormități. [*citat*] E parodiat aici, fără îndoială, faimosul curs de istoria filosofiei din *Ultima noapte de dragoste...* Tot Val scrie o scrisoare testament cu caractere cuneiforme, iată clișeul incomunicabilității... Exemplele ar putea fi înmulțite, trecând și la analiza mai sistematică a tehnicilor, în mare parte parafraze ironice.

Toate acestea nu sunt cum s-ar părea simple jocuri ale unui spirit de mare mobilitate intelectuală. Marin Sorescu este el însuși în scenele grotești, în digresiunile teribiliste, dar și, interesant, în analiza aplicată a unei stări de conștiință, aplicație cuceritoare tocmai prin neprevăzutul unor răsturnări spre enorm și sarcastic. Lipsa de complexe dă o mare fluentă paginii, asta ar explica succesul de public din aceste cărți de mult epuizate. *Trei dinți din față* anunță un romancier redutabil.

(Radu MAREȘ, *Marin Sorescu. Trei dinți din față*, „Tribuna“, nr. 30, 28 iulie 1977, p. 3)

Trei dinți din față nu este un roman liric, nu-i nici măcar un roman simbolic (altă variantă a lirismului în proză), este, pur și simplu, un roman de observație, scris limpede (cu strălucirea simplității) și cu o compoziție nesofisticată. Iritat, probabil, de inutila complicație a romanului de azi și de lipsa lui de epic, M. Sorescu scrie o carte cu o intrigă bogată (multe „coincidențe“, suspansuri, piste false) și încearcă să fixeze o tipologie verosimilă în ordine prihologică și socială. Abuzului de introspecție și fragmentarism, autorul îi răspunde, programatic, printr-o narațiune nu zic liniară, previzibilă, dar suficient de clară pentru a afla din primele pagini cine vorbește și a cunoaște, în continuare, care este esența dramei.

Drama iese din fervoarea cu care niște indivizi înzestrați, ratând în planul vieții, ratează și în artă. Val, sculptor, Tudor Frățilă, gazetar și prozator, Olga, femeie pasională și inteligență speculativă, eșuează dintr-o prea mare vitalitate interioară și neputința de a trece de la gând la faptă. O posibilă explicație, dar este ea cea mai profundă? Val, fost miner, pictor de vocație alungat din institut pentru că prezentase ca lucrare portretul unei lăptărese teribile, Bălța este un spirit contestatar, în neputință de a-și canaliza revolta în artă. Singura lui operă este statuia (capul) Olgăi, femeia stranie pe care o iubește și de care va fi părăsit încă din prima noapte, după o plimbare prin parcurile orașului. Statuia se sparge și celelalte proiecte (un complex de volume simbolizând *Speranța*) sunt abandonate. Val se înecă (se sinucide?) în Deltă unde se refugiase pentru a pedepsi o ezitare (a sa) și o trădare (a femeii). De la el rămâne, păstrat cu grijă de gazetarul Tudor (*martorul*), un mesaj într-o limbă inaccesibilă: babiloniana. Mesajul unei sensibilități superioare și a unei inteligențe care n-au aflat (sau au fost împiedicate să afle) calea spre realizare. Numai prietenia (Tudor) și iubirea (Olga) pot descifra într-o oarecare măsură secretul acestor cuvinte scrise, apoi, pe nisipul unei plaje pustii în dezolarea cea mai adâncă. Însă iubirea și prietenia ajung târziu, omul care ar fi putut întruchipa *Speranța* în artă a unei generații părăsește în chip tragic viața. [...]

Romanul lui Sorescu este plin de asemenea personaje pitorești (rodul unei fantezii ironice), care acoperă spațiul epic și dau acea impresie, foarte importantă pentru un roman, de mișcare și densitate a vieții. Este calitatea cea dintâi în *Trei dinți din față*. O carte, spre deosebire de altele, multe, în care existența apare golită de fapte, iar oamenii par a trăi într-un pustiu. Mișcarea lor este normală și, chiar dacă numărul coincidențelor este neverosimil de mare (G. Dimisianu are, aici, dreptate), impresia generală este favorabilă. Oglinda (celebra oglindă a romanului) se plimbă pe un drum întins și populat, reținând câteva destine și, prin ele, o lume de simboluri neconvenționale. Arta, iubirea, prietenia dintre trei tineri, alunecarea lor în tragedie, împlinirea neașteptată a vieții, libertatea de gândire și eșecul sufletelor mândre și a inteligențelor scăpărătoare într-o lume în plină

metamorfoză – iată temele unui roman ironic și grav, scris cu strălucire stilistică de la început până la sfârșit.

Roman „intelectual“, nu pentru că este vorba de intelectuali și de dramele lor morale, ci pentru că se deschide spre problema inefabilă a talentului și vrea să analizeze o prăbușire care, în fond, nu se poate explica. Scriitor cu bune lecturi și cu un simț remarcabil al creației, Marin Sorescu nu explică mai mult decât trebuie. Naturile inefabile sfârșesc în circumstanțe inefabile, după ce trec prin banalitatea aspră a vieții.

(Eugen SIMION, *Marin Sorescu, romancier*, „Luceafărul“, nr. 9, 4 martie 1978, p. 4, 6)

Al doilea roman al lui Marin Sorescu are un titlu care împlătește limba și dă naștere la inevitabile aliterații: *Viziunea viziunii*. Efect calculat și întărit de titlul celei de a doua părți a volumului: *Vizuina viziunii*. E vorba de o proză în care absurdul, comicul sofisticat, gen Urmuz, se unește cu grațiosul și ironia afectuoasă, paternalistă din *Cartea cu jucării*. O alegorie care se transformă într-un roman de moravuri (adulter, formele vanității literare, delațiune, detențiune), o bufonerie, în fine, în care totul este luat în răspăr începând cu legile, convențiile romanului realist. Romanul umoristic al lui Sorescu se cheamă „într-o doară“, are trezeci și trei de capitole (număr simbolic) și cuprinde, în afară de desenele în stil deliberat naiv, două cicluri de poeme numite în derădere: *Țoiuri* și *Ventuze*. Autorul dă la urmă, pentru a întări nota de farsă, un indice alfabetic al personajelor, cu definiții inspirate. [...] Sigur este că romanul alegoric și umoristic este scris cu mare vervă, textul se deschide în chip frecvent spre mai multe subtexte, parantezele relativizează proporțiile prea răspicate, ironistul, spre a da satisfacție cititorului și, poate, pentru a împinge jocul până la capăt, se ironizează, se corectează, scrie un cuvânt, apoi îl anulează într-o notă adiacentă. Asta arată, înainte de orice, poftă de a scrie, capacitate de invenție, imaginație comică. O astfel de epică se citește

de regulă printre rânduri. Proza lui Sorescu trebuie citită, în orice caz, și în ceea ce spune și în ceea ce ascunde.

Cea dintâi satisfacție la lectură vine din puterea însăși de inventivitate a naratorului care, luând ca pretext animalele, face observații profunde despre comportamentul oamenilor. Vizuina în care se adună Ursul, Cocoșul, Viezurele, Iepurele este un salon obișnuit în care spiritele vanitoase și inteligente fac conversație, citesc poeme criptice sau poeme neguros tradiționaliste, bărfesc, se vaită de greutatea vieții. [...]

Proza aceasta fantezistă nu-și idealizează personajele. Ursul este, se vede limpede, capabil de mari lașități. Cocoșul e fudul ca un om de litere și, din motive obscure, este închis într-un loc unde, cot la cot cu oamenii, scrie la nesfârșit istoria vieții lui. Iepurele, care nu știe carte, este bănuț că întocmește texte subversive și, în consecință, este băgat la secția *Simulanți* până ce lucrurile se lămuresc. Fabula trece, aici, spre tragedie, romanul alegoric și umoristic începe să semene cu un roman politic.

De la capitolul al XI-lea narațiunea alegorică își schimbă personajele fără să-și schimbe stilul malițios. Greoiul om de litere din vizuină îmbracă pielea unui responsabil de ocol silvic, pe nume Ursu, spirit păduratic și inimă slobodă. Până să ne lămurim cu cine avem de a face, continuăm lectura în nota vechiului alegorism, căutând mereu simbolurile deghizate. După ce ne familiarizăm cu noua narațiune, observăm că autorul revine la *vizuină* și introduce din nou în pagină fabula și personajele dinainte. Și pentru ca lectorul să nu sară cumva peste un paragraf, prozatorul face în așa fel încât oamenii și animalele să se amestece, să dialogheze, să-și schimbe des identitatea. [...]

Personajele lui Sorescu, în noua lor ipostază, nu-și pierd darul speculației. Ursu e de părere că dragostea de patrie sपोeste odată cu numărul femeilor frumoase pe care le iubește. E forma lui de patriotism și nu înțelege să abdice de la ea nici atunci când Vițica, nevasta legiuită, îi stă în cale. Vulpea (Anișoara) e snoabă, suferă de prea mult intelectualism și are nostalgia libertății simțurilor. Viezurele (din celălalt plan al romanului, cel alegoric) este iezuit. Cârțița e melancolică și meditațiile ei despre lume sunt profunde. Vițica (Ica)

este tipul nevastei năpăstuite și înțelegătoare. Sorescu schimbă de mai multe ori unghiul de observație, și personajele citate (și celelalte, necitate) apar în lumini diferite. Acum femeia domoală și generoasă este exemplară, acum toantă, nesimțitoare, complice. Mobilitatea ironiei împiedică așezarea caracterelor.

Să spun două cuvinte despre versurile din roman. Ele arată aceeași putere de invenție verbală. E foarte greu să dai iluzia mediocrității în așa fel încât mediocritatea să pară o creație a talentului. Sorescu reușește, *Țoiurile* și *Ventuzele* sale sunt niște petreceri cu vorbe incantatorii, de un absurd (în relația dintre ele) calculat. [...]

Viziunea viziunii sau *Vizuina viziunii* (nu m-am lămurit prea bine în privința diferenței) este o carte încântătoare de proză artistică scrisă de un ironist care amestecă genurile, reabilitează alegoria.

(Eugen SIMION, *Romanul alegoric*, „România literară“, nr. 17, 22 aprilie 1982, p. 11)

Un autor care a citit multe romane se amuză să le descompună mecanismul după care au fost concepute și să-l refacă în văzul tuturor, ca într-o demonstrație de prestidigitație. Sunt convocate în sprijinul său mijloace artistice din cele mai diverse și mai surprinzătoare. Procedeele romanului tradițional coexistă cu cele ale noului roman; de la romanul de aventuri se trece cu nonșalanță la cel istoric, sau la cel de dragoste, sau la cel psihologic. Convențiile literaturii sunt spulberate cu malicie pentru a fi totuși respectate până la urmă. În *Viziunea viziunii* se râde nu numai de personaje și de întâmplările prin care trec ele, dar și de artificiile artistice ale unor scriitori ce pot fi mai lesne sau mai greu de identificat. Savuroase sunt discuțiile eroilor despre literatură, considerațiile lor estetice și lingvistice, pretențiile lor de rafinați degustători ai artei, precum și persiflarea unei anumite vieți de cenaclu și a unor rizibile atitudini literare. O hărmălaie voioasă, de bălci multicolor, răzbate din universul acestei cărți în care e glorificată armonia ce poate fi până la urmă instaurată oriunde. Un spectacol feeric se desfășoară în fața noastră, condus magistral de un regizor inventiv în permanentă și

plin de haz, care ne îndeamnă să-l urmăm într-un teritoriu al visului și al fanteziei eliberate de orice constrângeri.

(George ARION, *Marin Sorescu: „Viziunea viziunii*, „Flacăra“, nr. 16, 23 aprilie 1982)

Marin Sorescu se desprinde din plutonul celor care scriu romane-dezbateri, face stânga-mprejur și scrie un roman-fabulă cu două tășuri și cu două deschideri (ca și vizuina Ursului, personajul principal al cărții/pădurii): una spre alegorie pură (în care fabula, se știe, e inclusă), alta spre parabolă. Gestul său trebuie înțeles ca o ruptură cu o tradiție intrată prin unii autori, cum s-a spus, în faza manierismului, mimetismului, clișeele. Nu știu dacă romanul-fabulă este soluția ieșirii din criza prin care trece, totuși, romanul românesc actual; și nici nu cred că Marin Sorescu e încercat de vanitatea de a se considera un descălecător de provincii literare. Nu i se poate însă contesta o anume predispoziție spirituală specială de *avant-coureur*, după cum nu i se poate contesta nici psihologia de aventurier – lui, aparent un timid! – într-un nesfârșit Vest sălbatic al literaturii, nici vocația (arta, norocul) de a redescoperi virgine teritoriile stăpânite până mai ieri de pieile roșii sau de coloniști. *Viziunea viziunii* este corespondentul în proză la ceea ce a însemnat în poezie apariția primului volum din *La Liliaci*, experiență estetică inedită, nu lipsită de ecou în lirica românească actuală. Cartea revelă un teritoriu al intimității spirituale făcut public nu fără o anume jenă la timp mascată ironic, e scrisă în primul rând pentru plăcerea scriitorului, abia apoi pentru consumul public.

Cititorul lui Sorescu este invitat, chiar... constrâns să citească ceea ce scriitorul are de spus. Prin urmare, cererea ar depinde de ofertă într-un program sorescian de independență a gustului estetic. Cititorul (spectator, aici are dreptate E. Negrici) poate să tușească până îl vor dura răunchii, chit că nu are motiv, prozatorul privește imperturbabil spre „becul roșu din fundul sălii“. Spectacolul de marionete e dat în onoarea sa, nu a sălii. Mai puțin atent la sollicitările numeroșilor săi tifosi, autorul își impune acum legea. Fiindcă tot

suntem aici, se cuvine să remarcăm cinstea ireproșabilă a creatorului față de fanii săi cuceritori fără nici un efort publicitar, fără efecte speciale de sunet și lumină. Sorescu face parte dintre acei scriitori care nu au profitat de rețetele la modă în romanul sau în teatrul actual. [...]

Scriitorul vrea să-și educe, să-și formeze cititorii la școala unui nou gust: romanul-fabulă în variantă modernă, reabilitând tradiția bestiariilor medievale. *Istoria ieroglifică* a lui Cantemir este unul dintre referenții posibili. Se poate spune că *Viziunea viziunii* este o istorie veche în hieroglife noi. De la o individualitate umană ușor identificabilă în istorie (de tipul: Inorogul = D. Cantemir) se trece la o categorie general-umană, etern-istorică. [...] Prezentarea personajului e făcută de către autor, dresorul său, în cadrul Indicelui analfabetic. De la o figură individuală, ziceam, se trece la una tipică, de la particular la general într-un alt *passage-partout* hieroglific. Inginerul silvic Ursu poate fi oricine și nimeni, un caracter (cum erau de altfel și personajele animaliere ale lui Cantemir), întrupare a unui viciu și, mai rar, a unei virtuți, așa cum sunt eroii fabulelor. Ei ilustrează o categorie socială, exprimă o tipologie umană, o trăsătură morală: lenea, avariția, frica, intoleranța, agresivitatea, obruzitatea, lașitatea, umilința, viclenia, prostia, șiretenia, nerecunoștința etc. Să mai notăm un lucru esențial: fabulei lui Sorescu îi lipsește morală. Nu în sensul că este *a-* sau *i-*morală; pur și simplu lipsește fraza finală în care fabulistul clasic extrăgea, la sfârșitul lecției de pedagogie în natură (unde animalele erau puse să se înfrunte, să se devoreze, să dialogheze), o concluzie valabilă în ordine filosofică, etică, practică. Consecința primă a faptului semnalat e că lectura fabulei e mai dificilă din moment ce autorul nu mai traduce pentru cititorul său scena dramatizată mai înainte. S-a zis că romanele lui Kafka ar fi niște romane polițiste cărora, în final, le lipsește dezlegarea enigmei. Luând de bună aserțiunea și păstrând proporțiile, putem spune că aproximativ așa stau lucrurile și cu romanul lui Marin Sorescu. În lipsa moralei explicite, fabula e mai adâncă, se preface în parabolă. (Citim așadar un roman ce tinde să-și depășească statutul oscilând între alegoria pură și parabolă.) [...]

Parcă în joacă Marin Sorescu propune o experiență artistică limită: apropierea excesivă a realității cu mijloace optice îndrăgite înadecvate. Se conturează astfel o poetică a inadecvării metodice între mijloacele de investigație aflate la îndemâna artistului și realitatea imediată aleasă pentru studiu. Prozatorul e un naturalist care folosește aiurea instrumentele optice cele mai moderne. Un ecolog, un Buffon bufon care cercetează fauna și flora cu instrumentele astronomului. Evitând privirea normală a faunei, ignorând limpezimea ochiului liber, romancierul are ideea să observe jungla cu tot felul de lentile deformatoare, face o *Descriptio silvae* pur amatoristă. Personajele însele privesc lumea prin ochelari cu multe dioptrii, suferă de miopie sau presbitism.

Viziunea viziunii încorporează în mecanismul său intim un vechi motiv al basmului românesc: schimbarea statutului ontologic. Animalele, păsările se dau peste cap și devin oameni. Sau invers, omul se dă peste cap prefăcându-se în animale, păsări etc. Stadiul prim al personajelor e de animale, se pare, locuitoare ale viziunii. Stadiul al doilea e de oameni ce au viziuni asupra viziunii; viziuni înguste ca și viziunile. Noul univers al ființei seamănă, în forma lui abstractă, tot cu o viziună.

(Ion PECIE, *Romanul fabulă: „Viziunea viziunii” de Marin Sorescu*, „Ramuri”, nr. 7, iulie 1982, p. 3)

O carte în care personajele sunt animale (Ursul, Vulpea, Bursucul, Iepurele) trebuie însă, neapărat socotită o fabulă? Și dacă da, poate că sunt necesare precizări, delimitări, observații. Scriem acestea după lectura uneia dintre cele mai originale cărți ale lui Marin Sorescu – *Viziunea viziunii* – nouă ca tehnică literară, dificil încadrabilă după rigorile teoriei literaturii, dar în care îl recunoaștem cel mai adânc dintre poeții parodici ai contemporaneității, prin marelui dar de a împleti gândirea gravă asupra existenței umane cu un filon comic de cea mai pură calitate, prin harul de a uni meditația severă și amară cu spontaneitatea observației realiste, în spirit ludic, naiv și copilăresc.

Greu îi este teoreticianului să situeze *Viziunea viziunii* în parametrii bine-cunoscuți ai genurilor și speciilor căci poveștile cu animale ce ascund, sub măști, caractere umane, trimit la clasicism, dar vioiciunea asociațiilor glumețe, plăcerea jocului de cuvinte, arbitrarul analogiilor izvorât din îmbinările de sunete din gratuități fonematice trimit la experiențele curentelor de avangardă.

Efectele de un comic perpetuu vin din chipul în care un ochi inocent alunecă asupra unor aspecte grotești ale realității. Sunt înregistrate în primul rând clișeele de toate felurile – cele de vorbire ca și cele de gândire, ca și cele de sentiment – căci există, se pare, înși care își modelează și simțirea după tipicuri și tipare bine-cunoscute, nefiind capabili de senzații și trăiri intime și originale. Locurile comune în exprimare, falsele dispute și falsele probleme lingvistice ori literare sunt o sursă inepuizabilă de umor în opera lui Marin Sorescu. Defectele și slăbiciunile de comportament social dintre care unele intrate în observația moralistilor încă de la La Bruyère, apar dizgrațioase și penibile pentru această privire spontană, mereu curioasă, mirându-se neconținut, într-un chip filosofic și într-un mod copilăresc de tarele umane. Există aici, în această viziune satirică, un fel de cruzime puerilă ce scrutează individul până ce reușește să descopere acele situații în care nimic nu-l mai poate salva de ridicol.

Frapează și dă nerv paginii, incontestabil, curajul discontinuității în narațiune. Personajul, să zicem Ursul, este eroul unei scurte scenete despre necazurile colocatarilor ce se deranjează reciproc pentru ca, fără nici o pregătire prealabilă, să-l vedem maestru de cenaclu, funcționar cu răspundere și rutină, sau pur și simplu biet om supus dorințelor și victimă a înșelăciunii. [...]

Narațiunile miniaturale se succed, acumulând bufonade, zeflemele, poante, enormități „scorneli” în spirit popular, cu unele aluzii licențioase (nelipsite la marii comici, la un Creangă, de pildă), cu unele cruzimi de limbaj menite să sugereze atmosfera joasă, greoaie, de „viziună” caracterologică și morală.

Este aici, întoarsă în deriziune, și setea de poveste (vezi pasiunea lui Ursu pentru romanul polițist), orice fir narativ ar începe este întretăiat, când crezi că ai înțeles un personaj observi că ai și trecut

în altă „poveste”, microscenetele urmează una alteia în vârtej, gesticulația lor este adesea carnavalescă, figurile se schimbă. Autorul pare a fi Păpușarul a cărui voce se aude în spatele fiecărei măști, buclucașă, avidă de șotii, ca într-un mare bălci, în care printre pozne și stridențe, se vând și se cumpără lucrări serioase la care cugetă cu multă cumpănire și chibzuință.

Astfel încât, până la urmă, teoreticianul literar renunță la încadrarea acestui așa-zis „roman” (roman într-o doară) în genuri și specii literare, sedus de verva unui fermecător umorist, sprintărar, adânc și grav cum știe să fie mereu poetul Marin Sorescu.

(Adriana ILIESCU, *Poet și umorist*, „România liberă”, 3 noiembrie 1982, p. 2)

Dacă aș fi un critic care se respectă, aș spune că *Viziunea viziunii* (Albatros), noul roman al lui Marin Sorescu, e o profundă meditație despre inconsistența morală a omului, văzută în raport cu inocența sublimă a dobitoacelor. Simpatice alterație a titlului nu reprezintă altceva decât asocierea a două trăsături emblematice: viziunea (caracteristică a ființei umane) și viziuna (constantă a regnului animal), reversibile la o adică fiindcă, spune prozatorul, „omul a fost din toate timpurile și om și animal, iar animalul a fost în toate timpurile și animal și om”. Nu întâmplător, cea de-a doua parte a romanului „într-o doară”, cum se subintitulează cu umor, se numește, în opoziție cu prima, *Viziuna viziunii*, ceea ce vrea să spună că umanismul animalelor poate fi oricând întors spre o animalitate a omenească. [...]

Evident, e vorba de o viziune ironică și într-un caz și în celălalt, împinsă adesea prin supralicitare până la improvizatia sterilă. Epicul, cât este, poate fi redus la un singur enunț (un roman de amor frivol), dar farmecul cărții stă în atitudinea povestitorului, doct cu umor, prețios cu maliție, naiv cu ironie, mereu mânat de pornirea sunită de a răsturna premisele în contrariul lor. E aici un spirit bășcălios care demitizează, în fapt, canoanele epice, tradiționale și moderne deopotrivă, apărând imprezvizibil când în postura povestitorului

balzarian, preocupat de tipologie, când în cea a producătorului de text, care-și deconspiră propriile convenții artistice. Efectul e, prin urmare, parodic fiindcă scriitorul nu construiește dintr-o perspectivă insolită, deci nu configurează epic o viziune, ci sugerează în subsidiar o reacție umorală ce s-ar traduce prin refuzul seriozității. Astfel se explică probabil și nevoia de a da peste cap fiecare eboșă epică ce amenință din când în când să prindă contururi. Impresia e că Marin Sorescu nu ia în răspăr doar literatura în general căci nu-i opune vreo altă modalitate, ci însăși psihologia cititorului, așteptările sale, hărțuindu-l, pe el, pe cititor, până la deruta totală, suprimându-i adică orice posibilitate de a-și organiza impresiile într-o imagine coerentă. Nu e vorba așadar de o antiliteratură fiindcă, repet, nu are loc nici o confruntare estetică, ci de o aliteratură, dizolvantă și anihilantă, un experiment psihologic adică pe materie literară. Cititorul e îndepărtat metodic și nu fără un anumit sadism de la orice înțelegere naturală a prozei, fluturându-i-se prin fața ochilor toate posibilitățile dar refuzându-i-se în același timp orice șansă căci, la fel ca într-un joc de artificii, totul are sclipirea și efemeritatea efectului luminos care, odată consumat, nu mai amintește prin nimic de strălucirea dinainte. [...]

Procedeu predilect prin care scriitorul dizolvă coerența semantică a discursului e calamburul; acestuia i se adaugă aliterarea, mimarea naivității, parodiarea prețiozității, jocul etimologic, fabula ironică, într-un amestec infailibil dar și confuz în care simpatică e verva scriitorului, niciodată cenzurată și tocmai de aceea pasibilă adesea de efecte fade, inexpresive.

Dacă nu denotă un anume fel de înțelegere a romanului (deși, prin refuzul ostentativ de a afișa vreo viziune, *Viziunea vizuinii* ar putea fi considerată o proză dadaistă), cartea reactualizează în schimb, prin ton, atitudine și procedee, spiritul sorescian, a cărui personalitate e de acum incontestabilă.

(Radu G. ȚEPOSU, *Între uz și abuz*, „Astra”, nr. 4, aprilie 1983, p. 10)

Când Marin Sorescu a compus *Trei dinți din față* supunându-se rigorilor genului romanesc, a fost făcut un pas important, în creația sa, spre întregirea circumferinței scrisului. Marin Sorescu a vrut să scrie un roman cu uneltele romancierului. În primul rând, însă, a avut nevoie de apelul la această formă a literaturii nu din dorința experimentării, ci pentru a turna o anumită materie. Pentru a fixa în proză ceea ce, înainte de a fi scris, era predestinat prozei: o atmosferă și o întreagă epocă a anilor 57–60, trăită de spiritul ingenuu, răzvrătit și proaspăt al tinereții, marcată de complexitatea și metamorfoza socială, amintiri ale studenției ieșene, gânduri despre configurarea talentului și primejdiile care-l amenință, sub crusta acestei vârste a predefinirii. Există, în roman, o duritate și o tandrețe care sunt forme ale implicării, neexplicitate de tonalitatea narativă. Perspectiva detașată și relativistă le maschează. Aptitudinea jocului, atât de puternică la Marin Sorescu, intră în teritoriul gravității, acoperindu-l cu complicata, perfida țesătură a fanteziei.

Și ceea ce a fost greu de supus, de adus la ascultarea clavecinului bine temperat, a fost însuși spiritul de creație al autorului care se înfruptă, trăiește din ramificațiile gândirii, din specularea sinuozităților și întâlnirilor greu previzibile.

El este un spirit „divagaționist”, în sensul pe care artistul îl acordă termenului într-un eseu consacrat lui Odobescu, inițiatorul, la noi, al inconformistului „curent literar”: „Divagaționismul, de la a divaga, a te abate de la drum, ar putea să însemne o literatură de abateri de la formulele obișnuite, de la logica obișnuită, de la cuvintele de rigoare. E aventura spiritului bogat, instabil, alunecos și neliniștit.” (Marin Sorescu, *Teoria sferelor de influență*, Editura Eminescu, 1969, p. 101). [...]

Acest mod ulisean de gândire îl poartă și pe romancier pe multiple căi, orice situație tratată, orice propoziție scrisă incitându-i capacitățile de iscodire, aventurându-l pe potecile de el deschise, domolind și disciplinând cu umor o materie care crește frenetic ca o înlănțuire de liane. Dialogul personajelor e impregnat de voluptatea formulării, spiritele și scânteierile verbale alcătuiesc o

luminiscentă permanentă cu centre de iradiere care captează în sine, fraza are alintări feline și spini de cactus.

Narațiunea evocă înaintarea circulară, în pânză de păianjen, formând, cu ascunsă tenacitate, o întretăiere de linii în care personajele cad pe rând victimă, „fulgerate de conexiunea lumii“.[...]

A aduce din nou în discuție atracția pe care o creează perioada deceniului '50-'60 asupra scriitorilor români contemporani, exemplificând cu câteva nume prestigioase și reprezentative, e probabil superfluu. Fiindcă este evident că vigoarea epică și încordarea suflului istoric sunt elemente existând în ordinea realului, oferind materia brută necesară inspirației artistice cu o încă neepuizată generozitate. La Marin Sorescu este vorba și de motivul, valabil pentru o întreagă generație de scriitori, al unei epoci pe care biografia sa a traversat-o, și este, apoi, o îndreptare a prozatorului spre un loc predilect al romanului românesc: complexa perioadă a anilor '60. Subconștient, Marin Sorescu poate că e ghidat de dorința de a întemeia un spațiu al său într-o aglomerare, de a-și găsi un loc numai al său.

A rezultat un roman ironic, cu o epică bogată, deloc tentat de complicațiile și răsucirile analizei psihologice, un roman dinamic, fluent, foarte „lizibil“, deși obositor de spiritual, disimulând, sub acest înveliș strălucitor, o problematică gravă. (Însă mișcarea dansantă a spiritului tulbură gravitatea întrebărilor.) În centrul intrigii stau personaje ușor trubadurești, vagi aluzii la romanul cavaleresc medieval, cu ai săi „chevaliers sans peur et sans reproche“, apărători ai cauzei binelui în lume, la romanul de aventuri al secolului XIX, la romanul polițist, încercând să dezlege un mister, aluzii, în general, la toate formele romanesti concepute ca materializare a acțiunii.

Un destin implacabil pândește, în penumbra unei vieți descrise ca o feerie parodică, a boemei juvenile. Dificultățile întâlnite în întreținerea dialogului existențial dintre viață și artă, regimul spartan de existență, cu pâine neagră și „flax“, nu reușește să acopere vioișia și candoarea interioară. Inconformiști, apărându-și opiniile cu riscul compromiterii situației profesionale (și Val, și Tudor, și Adrian au de suferit în urma unei intransigențe a opiniilor), ei deturneză gestul grav în joc și jocul în gravitate.

Autorul posedă despre personajele sale mai multe date decât include în volum. În sensul că ar putea adăuga și alte întâmplări, în cochetăria sa cu aleatorii. Personajele au o anumită instabilitate, o aptitudine de „alunecare“ care le lasă să fie caracterizate doar cu aproximație.

Scriitorul însuși nu lămurește ambiguitățile în interpretarea unor gesturi. Plenitudinea vieții nu poate fi captată, ar putea suna concluzia sa justificatoare, referindu-se la jocurile de lumini ale imagini, la incertitudinea optică. [...]

Există o certă legătură între tehnica primitivilor italieni, al cărei efect îl impresionează pe Marin Sorescu, și cea folosită în roman. Autorul lasă actele personajelor să plutească într-o lumină dilematică. Este colorat și viabil ceea ce se întâmplă în cuprinsul paginilor. Restul plutește într-o totală nedeterminare. Se admite, calm, existența necunoscutului.

Diferența de efect trebuie subliniată, în acest context: *nu un efect de viață crează, în ultimă instanță, utilizarea acestei tehnici de luminare parțială, în roman, ci unul de artă: fiindcă se conturează, cu claritate, amprenta gândirii speculative.* Tehnica a operat o selecție: personajele apar, deliberat, ca rezultatul unei anumite priviri, într-o anumită lumină, existând sugestia că schimbarea unghiului vederii ar schimba înfățișările.

Se pot alcătui fișe ale personajelor, caracterizări conștiințioase, îndatorate lecturii tradiționaliste, pe care romanul nu numai că o suportă, dar chiar o propune. [...]

Ca niște metafore obsedante, dilatări dramatice ale unor momente minore, nedecisive în viața personajelor, farsele macabre apar ca o răzvrătire împotriva banalității și o înnobilitare a ei. Ca și cum orele terne, moarte, oarecare, cele pe care oricine le poate pierde din memorie fiindcă nu semnifică nimic, ar fi pline de un conținut dinamitar, risipit în gol. E o temă poetică aceasta, o justiție a poetului care intervine în proza din *Trei dinți din față*, pentru a reabilita timpul nespectaculos, timpul șters, cehovian sau bacovian, împrumutându-i o strălucire teribilă și intermitentă. El formulează aici universul compensatoriu al irealului, în care scriitorul se joacă,

transformând în poveste latențele și virtualitățile, trăirile comprimate sau cenzurate de luciditate și bun-simț.

(Mihaela ANDREESCU, *Marin Sorescu, Instantaneu critic*, Editura Albatros, 1983, p. 24–26, 27–30, 37)

Prestigiosul ziar *Libération* a comentat în unul din numerele sale din luna mai, sub semnătura lui Mathieu Lindon, romanul lui Marin Sorescu *Viziunea vizuinii*, tradus în limba franceză de Jean-Louis Coundriol și Jacqueline Chanbon. Aprecierile pe care le face dl Lindon arată înțelegere în profunzime a structurii cărții analizate și a personalității scriitorului român în general. Considerăm de aceea că nu e lipsit de interes pentru cititor să reproducem câteva pasaje din articolul Domniei Sale:

„*Viziunea vizuinii* de Marin Sorescu e un roman cu atât mai burllesc cu cât datează din 1982 (deși în franceză tocmai a fost publicat), din plină epocă Ceaușescu, când umorul delirant nu trecea drept caracteristică a disidenței românești. Citind despre metamorfozele extravagante, observate de autor «cu microscopul și cu telescopul», ale Ursului, Vulpiei, Bursucului și ale altora – Cocos, Iepure, câini și porci de lapte – ai puțin impresia că Laurence Sten s-a aliat cu Marx pentru a scrie un roman angajat.“

O bună parte din articolul din *Libération* se ocupă de imaginația poetică a romanului, evidențiind multiplele disponibilități stilistice ale autorului și caracterul parodic al comparațiilor. De exemplu, după ce oferă o mostră de stil poetic, dl Lindon adaugă imediat:

„După stilul înflorit, stilul vulgar, când Ursul simte că flirtul său cu Vulpea începe să aibă un mic succes; «Simțea căldura Vulpiei aproape, ca un calorifer de tren, care până atunci fusese dat la moderat și dintr-o dată cineva se sculase și-l dăduse la maximum». Există în sfârșit stilul, dacă nu realist, cel puțin de o claritate incontestabilă, când succesul flirtului precedent a fost consumat și îmbrățișarea ia sfârșit: «Ce te uiți așa, zise Vulpea, a cărei menghină slăbea încetul cu încetul, simțind în mușchi acea oboseală de zahăr în ceașca de

ceai, când se toarnă apă clocotită deasupra și zahărul se moleșește și totul devine dulce și peste măsură de diluat». Poezia este mai mult decât un stil în *Viziunea vizuinii*, ea e un element primordial al narațiunii“. „*Ferma animalelor* își găsește versiunea românească comică“, dl. Mathieu Lindon își încheie articolul cu următoarea precizare: „Un roman disident care rezistă după căderea dictaturii este o adevărată raritate.“

(Mathieu LINDON, *Un roman disident*, în „*Libération*“, mai 1991; *ap.* „*Tribuna*“, nr. 28, 11–17 iulie 1991, p. 2)

CUPRINSUL

TREI DINȚI DIN FAȚĂ

PARTEA ÎNTÂI

Capitolul I	11
Capitolul II	44
Capitolul III	86
Capitolul IV	124

PARTEA A DOUA

Capitolul V	163
Capitolul VI	212
Capitolul VII	259
Capitolul VIII	310

PARTEA A TREIA

Capitolul IX	361
Capitolul X	405
Capitolul XI	457
Capitolul XII	505
Capitolul XIII	533

VIZIUNEA VIZUINII

Partea I

VIZIUNEA VIZUINII

Cap. I	
O viziună din zilele noastre	565
Cap. II	
Nu hibernați cu ochii deschiși	570
Cap. III	
Frumoasa mea ursoaică naturală	575
Cap. IV	
Gura lumii	578
CAP. V	
Vulpea vine „într-o chestiune“	582
Cap. VI	
Vulpea se sacrifică încă o dată	595
Cap. VII	
Descrierea Peșterii Gândirii Abstracte	609
Cap. VIII	
De lapte, la nămol	615
Cap. IX	
Problema de la pagina 13	621
Cap. X	
Guiț în perspectiva unei jumătăți de an de necrezut	626
Cap. XI	
Lumea vrea povești	631
Cap. XII	
Nevinovat ca o panseluță	635
Cap. XIII	
Alt capitol	638
Cap. XIV	
Dacă sunt cât de cât deconectant	643
Cap. XV	
Acoperiți cadavrul	648

TOIURI ȘI VENTUZE
(Versuri în două volume)

Volumul I

TOIURI*

Nu cunosc	659
Compoziție	660
Mi	661
Crima	662
Ispită	663
Cu ochi	664
Mirătură	665
Urme	666
Dialog	667
Maul	668
Este	669
Cântec	670
De ce?	671
Pustiu	672
Cap. XVI	
O lămurire sau Mormăilă se clarifică	673
Cap. XVII	
Acuma, adineaori	674

Partea a II-a

VIZUINA VIZIUNII

Cap. XVIII	
Plânsul	683
Cap. XIX	
Nu gustă gluma	688
Cap. XX	
Până la glezne	692
Cap. XXI	
Verde de pe ochi	697

Cap. XXII	
Odihnihă 703	703
Cap. XXIII	
Eu îți dau timbre și tu te porți urât! 707	707
Cap. XXIV	
Natura în lână 711	711
Cap. XXV	
Contrapupatul 716	716

Volumul II

VENTUZE*

Zori 726	726
Taifun 727	727
Bobârnacul 728	728
Mița și Anti-Mița 729	729
Cum? 730	730
Cocoșește 731	731
Jale 732	732
Sațiu 733	733
Întâmplare 734	734
Vulpea iese 735	735
Răzbunare 736	736

JAPIȚA

Partea întâia 787	787
Partea a doua 849	849
Partea a treia 970	970

PROZĂ SCURTĂ

Liviu (portret) 1025	1025
Liviu la dans 1029	1029
La „Pacea“ 1033	1033
Nellu (portret) 1038	1038

Niță (portret) 1042	1042
Primul sărut 1044	1044
S-au cunoscut... stând la coadă (fragment dintr-un scenariu de film) 1047	1047
Strada 1051	1051
Sub pălăria de soare 1053	1053
Bigudiuri 1056	1056
Imprudența 1060	1060
O eroare la cei vechi 1065	1065
Spartanii 1072	1072
Proces-verbal 1077	1077
Schimb de locuință (Set cu sesizări) 1083	1083

NOTE. COMENTARII. VARIANTE

<i>Trei dinți din față</i> 1091	1091
<i>Viziunea vizuinii</i> 1172	1172
<i>Japița</i> 1179	1179
<i>Proză scurtă</i> 1207	1207

REPERE CRITICE 1211	1211
---------------------------	------